

POCZET
SOŁTYSÓW, WÓJTÓW,
BURMISTRZÓW
I
PREZYDENTÓW
MIASTA
KRAKOWA
(1228-2010)

A 674134

III

POCZET
SOŁTYSÓW, WÓJTÓW, BURMISTRZÓW
I
PREZYDENTÓW
MIASTA KRAKOWA
(1228-2010)

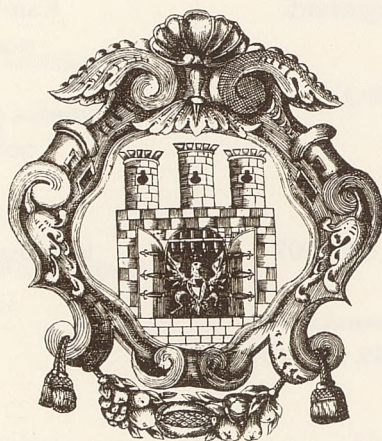

POCZET
SOŁTYSÓW, WÓJTÓW, BURMISTRZÓW
I
PREZYDENTÓW
MIASTA
KRAKOWA
(1228–2010)

Biblioteka Jagiellońska

1001331568

Poczet sołtysów, wójtów, burmistrzów i prezydentów miasta Krakowa (1228–2010)

Kraków 2010

Redaktor tomu:
Bogdan Kasprzyk

Autorzy tekstów:

Bogdan Kasprzyk
wprowadzenie;

*Między zależnością a samostanowieniem –
czasy prezydenckie (od 1791)*
w rozdziale *Z historii ustroju władz Krakowa*;

spis sołtysów, wójtów, burmistrzów i prezydentów;

noty biogramowe nr 1–392, 395, 397–398, 401–402,
404–405, 408–412, 414–415, 418–420, 424–425,
427–432, 434–437, 439–442, 444, 454, 465, 467,
470, 472–473, 484, 493–494, 499, 501–502, 509,
514–516, 518–519, 521–522, 525–526, 528–530,
533, 540–541, 544, 550, 556, 558–559, 562–564,
573, 578, 592, 595, 602–603, 616, 618, 626, 628,
634–635, 708;

nadzwyczajni rządcy miasta na marginesach
biogramów;

opracowanie ikonografii

Bogdan Kasprzyk, Michał Koziół
noty biogramowe nr 647, 650–666, 690–707

Bogdan Kasprzyk, Adam Sasinowski
noty biogramowe nr 642–646, 648–649, 667–672

Mateusz Wyźga
noty biogramowe nr 445–446, 449, 453, 461, 463,
474, 477, 485–486, 488, 496–497, 500, 504, 507,
535–536, 538–539, 545, 551, 553, 557–558,
566–569, 585, 597–599, 606, 608, 611, 613, 623,
625, 627, 629, 630, 633, 637, 639–641

Michał Szczerba

noty biogramowe nr 457, 460, 464, 466, 468, 471, 480,
483, 490, 492, 505, 508, 510, 512–513, 523–524, 547,
549, 554, 571, 575, 577, 581–582, 586, 589, 591, 593,
596, 600, 605, 607, 610, 612, 614–615, 617, 619–620,
622, 624, 632, 636, 638

Artur Oboza

noty biogramowe nr 462, 469, 475–476, 478–479,
482, 489, 495, 498, 503, 511, 517, 520, 527, 531–532,
534, 537, 542–543, 548, 552, 555, 560–561, 565, 570,
572, 574, 576, 579–580, 583–584, 587–588, 590,
594, 601, 604, 609, 621, 631

Agnieszka Staniszevska-Mól

noty biogramowe nr 393–394, 396, 399–400, 403,
406–407, 413, 416–417, 421–423, 426, 433, 438,
443, 447–448, 450–452, 455–456, 458–459, 463,
481, 487, 491, 506, 546

Kamila Follprecht, Michał Koziół

noty biogramowe nr 680–689

Monika Andrasz-Mrożek, Michał Koziół

noty biogramowe nr 673–679

Edyta Wygonik-Barzyk

kalendrium na marginesach biogramów

Konsultacja naukowa:
prof. dr hab. Jerzy Malec
prof. dr hab. Zdzisław Noga
dr Kamila Follprecht

Autorzy zdjęć
i reprodukcji fotograficznych:

Marcin Baster
obiekty ze zbiorów
Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego

Erika Czikkely
obiekty ze zbiorów Węgierskiego Archiwum
Krajowego w Budapeszcie

Piotr Guzik
obiekty ze zbiorów Archiwum i Biblioteki Kapituły
Metropolitalnej w Krakowie

Zbigniew Kos
obiekty ze zbiorów Biblioteki Naukowej
PAU i PAN w Krakowie

Janusz Kozina
obiekty ze zbiorów Muzeum Uniwersytetu
Jagiellońskiego

Wiesław Majka
obiekt na okładce;
obiekty ze zbiorów
Muzeum Historycznego Miasta Krakowa;
obiekty ze zbiorów Centralnego
Państwowego Archiwum Historycznego
Ukrainy we Lwowie;
obiekty z zasobów Urzędu Miasta Krakowa;
obiekt z pałacu Biskupiego w Krakowie;
obiekt z archiwum klasztoru ss. Benedyktynek
w Staniątkach;
obiekt z kościoła św. Jakuba w Lewoczy;
portrety do not 706–707

Małgorzata Multarzyńska-Janikowska
obiekty ze zbiorów
Archiwum Państwowego
w Krakowie

Olga Nováková
obiekty ze zbiorów Państwowego Archiwum
Okręgowego w Bardejowie

Filip Ostrowski
obiekt ze zbiorów
Archiwum Kapituły Włocławskiej

Marek Studnicki
obiekty ze zbiorów Biblioteki Książąt Czartoryskich
w Krakowie

Roman Tekieli
obiekty ze zbiorów kościelnych i klasztornych
(z wyłączeniem pałacu Biskupiego w Krakowie,
Archiwum Bazyliki Mariackiej, Archiwum Kapituły
Włocławskiej i archiwum klasztoru
ss. Benedyktynek w Staniątkach);
nagrobki i epitafia kościelne i klasztorne
(z wyłączeniem kościoła św. Jakuba w Lewoczy)

Andrzej Niedźwiecki, Andrzej Solnica
obiekty ze zbiorów Zakładu Narodowego
im. Ossolińskich we Wrocławiu

Pracownie fotograficzne instytucji i placówek
powołanych w podpisach pod reprodukcjami

Opracowanie redakcyjne:
Agnieszka Staniszevska-Mól
Marta Stęplewska

Współpraca redakcyjna:
Mariusz Kisiel
Edyta Wygonik-Barzyk

Tłumaczenia:
Anna Brzóska

Udział w kwerendach archiwalnych:
Adam Sasinowski

Korekta:
Agnieszka Staniszevska-Mól
Agnieszka Stęplewska
Marta Stęplewska

Opracowanie graficzne, projekt okładki, DTP:
Rafał Sosin

Współpraca organizacyjna i finansowa:
Agata Mokrzycka

Współpraca informatyczna:
Tomasz Ostrowski

Umowy licencyjne:
Julita Michalska

Druk i oprawa:
Drukarnia Skleniarz, Kraków

Na okładce wykorzystano fotografię
łańcucha prezydenta miasta Krakowa
(Urząd Miasta Krakowa)

A 674.134

III

ISBN 978-83-925336-9-6

© Urząd Miasta Krakowa
Kancelaria Prezydenta
pl. Wszystkich Świętych 3-4
31-004 Kraków
tel.: 12 616 13 85; e-mail: kp.umk@um.krakow.pl

A
Bibl. Jagiell.
2011 EO 153 | 11

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	9
Wprowadzenie	13
Z historii ustroju władz Krakowa	21
1. Pod rządami prawa magdeburskiego – czasy sołtysowsko-wójtowskie i burmistrzowskie (do 1791)	22
2. Między zależnością a samostanowieniem – czasy prezydenckie (od 1791)	34
Spis chronologiczny	73
Spis alfabetyczny	87
Sołtysi i wójtowie krakowscy (do 1312)	103
Burmistrzowie I. Średniowiecze (lata 1312–1506)	115
Burmistrzowie II. Czasy nowożytne (lata 1507–1792)	419
Prezydenci I. Pod zaborem, przed autonomią (lata 1792–1866)	751
Prezydenci II. Narodziny i zmienne losy współczesnego samorządu (lata 1866–1990)	783
Prezydenci III. W odrodzonym samorządzie (od 1990)	817
Posłowie	828
Wykaz skrótów i literatury	831

SŁOWO WSTĘPNE

Pytanie o imiona dawnych gospodarzy Krakowa – sołtysów, wójtów, burmistrzów i prezydentów – pojawia się niemal w chwili, gdy przestępujemy progi magistratu. Szlak wiodący w przeszłość, wyznaczony przez zdobiące ściany portrety kolejnych prezydentów, urywa się jednak zdecydowanie zbyt szybko... Tymczasem już w XIII wieku Kraków przekształcił się w gminę – wspólnotę mieszczan posiadającą własną, oficjalną reprezentację. Społeczność zobowiązana do bezwzględного posłuszeństwa królowi, ale też – z jego błogosławieństwem – stanowiącą własne prawa, odpowiedzialną za własne losy.

Od sołtysa Piotra, którego działalność poświadczają źródła z lat dwudziestych XIII wieku (dowodząc tym samym, że zaczątki zorganizowanej gminy zaczęły się tu formować jeszcze przed lokacją z 1257 roku), na czele społeczności miejskiej Krakowa do dziś stawało siedmiuset ośmiu włodarzy. Ich kompetencje i możliwości były na przestrzeni wieków szalenie zróżnicowane, ale wszyscy stali się częścią historii Krakowa, wszyscy zobowiązani byli dbać o dobro krakowian. Każdy z zamieszczonych w *Poczie* sołtysów, wójtów, burmistrzów i prezydentów wpływał bardziej lub mniej, skuteczniej lub słabiej na oblicze naszego miasta, na jego strukturę, urbanistykę, poziom życia mieszkańców.

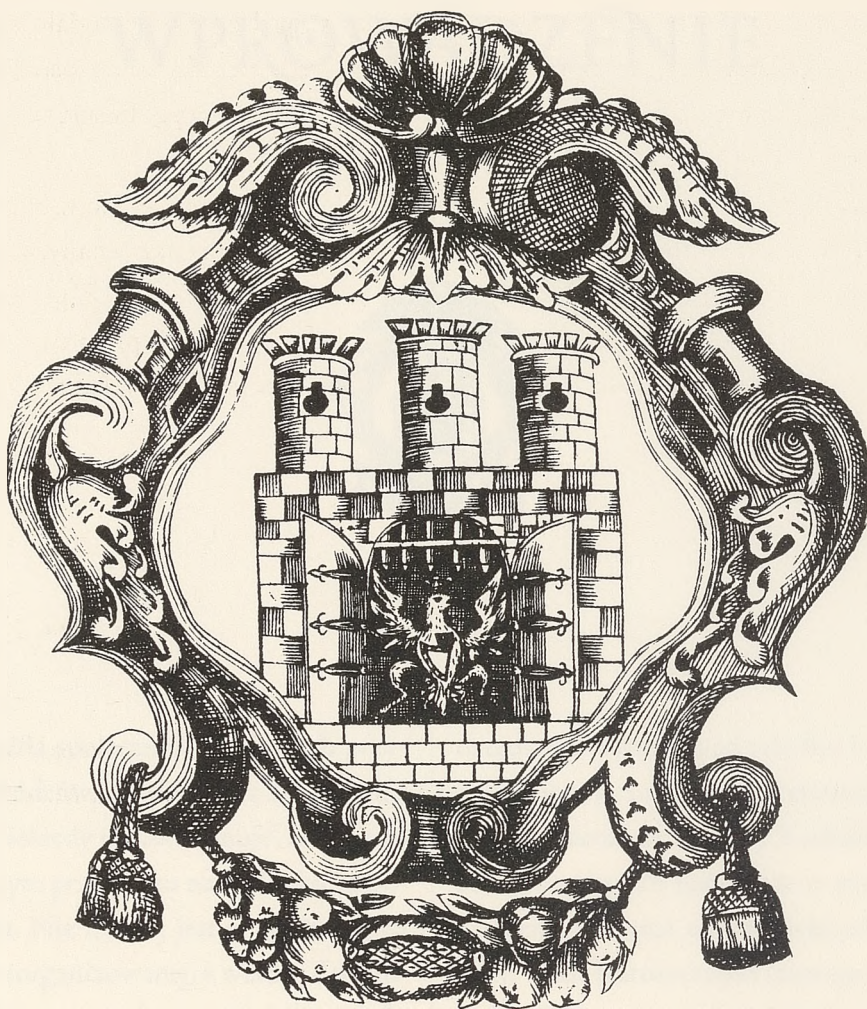
Opracowując niniejszą publikację, przywołując imiona kolejnych rządców, spełniliśmy nasz magistracki obowiązek. Skompletowanie już tylko samego spisu wszystkich włodarzy miasta nie było prostym zadaniem. Rozmiar luk w materiałach źródłowych sprzed wieków źle wróżył – wyglądało na to, że pamięć po wielu z nich zaginęła bezpowrotnie. Korzystając z zasobów i uprzejmości licznych archiwów i bibliotek – po zapoznaniu się z istniejącymi

opracowaniami, uważnym przestudiowaniu starych ksiąg i zapisów – udało się jednak, z aptekarską dokładnością, ustalić pełną listę osób, których działalność pozostawiła czytelne i udokumentowane ślady. Można wręcz zaryzykować tezę, że ta publikacja wiele spośród nich wydobywa z niebytu...

Zachęcam do poznania pełnego spisu krakowskich sołtysów, wójtów, burmistrzów i prezydentów. Zapraszam do lektury biogramów postaci dobrze nam znanych, jak i tych, o których do naszych czasów zachowały się jedynie strzępy informacji. Z przyjemnością przekazuję w Państwa ręce tę wyjątkową publikację – pierwszy w pełni usystematyzowany i kompletny poczet rządców Krakowa od początków istnienia struktur jego władz miejskich.

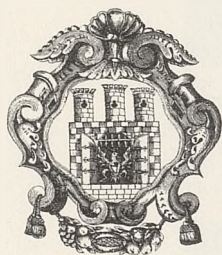
Jacek Majchrowski
Prezydent Miasta Krakowa

ORZEŁ w Krakowskiej Bramie pod trzema Wieżami
Rozciągnionemi Gości przyimuie skrzydłami
Patrzy jednak z pilnością, gdy Bram Wąszych strzeże
Kogo puścić do Miasta, kogo wziąć do Wieże.

*Z dzieła Szymona Karpińskiego Kazania na niektóre święta i niedziele z dorocznych, Głowie Miast
Polskich albo Stołecznemu i Szlachetnie Świetnemu Ich M.M. P.P. Rajców Krakowskich Honorowi,
przy szczęśliwej I.M.P. Jana Gaudentego na Traiedynie Zacherli prezydencji, Kraków 1690
(Biblioteka Jagiellońska, sygn. 36582 II Mag. St. Dr.)*

WPROWADZENIE

Każda społeczność ma swoich przywódców. Zwykle sama ich wyłania, niekiedy ich „otrzymuje”, ale w każdym przypadku na czele zbiorowości staje jednostka. Nie inaczej jest w społeczności miejskiej, zawsze zorganizowanej, z władzą decydującą, „kogo puścić do miasta, kogo wziąć do wieże”.

Zostawiając na boku dyskutowany od zawsze problem roli jednostki w dziejach, nie roztrząsając zawiłych splotów uwarunkowań decydujących o wymiarze przywództwa, stawiamy proste, a jednocześnie podstawowe pytania: Kto stał na czele władz Krakowa w całej historii jego organizacji miejskiej? Kim byli trwale zapisani na kartach historii włodarze miasta – ci dawni, z zaprzeszłej już historii, ci bliżsi naszym pokoleniom i wreszcie nam już współcześni?

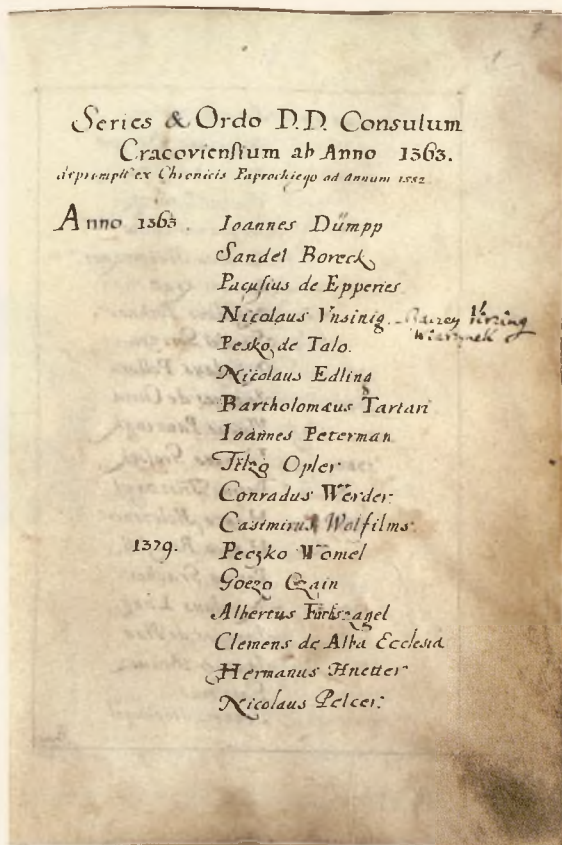
Pytamy zatem o imienny spis rządców Krakowa, co więcej: o spis wzbogacony o informacje o postaciach nim objętych. Pragniemy spojrzeć, w miarę źródłowych możliwości, na kompletny poczet osób stojących na czele miasta Krakowa: sołtysów z okresu po pierwszej lokacji miasta około roku 1220, wójtów rządzących Krakowem od lokacji w roku 1257, burmistrzów stojących na czele miasta od roku 1312 oraz prezydentów miasta i osoby sprawujące

urzędy równorzędne od schyłku I Rzeczypospolitej po dzisiejszy czas III Rzeczypospolitej.

Spojrzenie na historię Krakowa przez pryzmat osób piastujących najwyższe w mieście godności to zarazem ukazanie najważniejszych urzędów miejskich w ich historycznym rozwoju, w ich różnorodności, ale zarazem ciągłości. To kwestia pamięci o ludziach, którzy historię naszego Miasta kształtowali – każdy na swoją miarę osobistą i warunki, w jakich przyszło mu działać – i którzy pozostawili po sobie ślad – znak bardziej lub mniej trwały i istotny, lepiej lub gorzej oceniany przez współczesnych i potomnych, ale zawsze stanowiący część tej całości, którą nazywamy naszym dziedzictwem, dziedzictwem Krakowa i krakowian.

Nasze miasto do tej pory nie dysponowało pełnym spisem swoich rządców, obejmującym cały okres jego zorganizowanego funkcjonowania, o próbie skonstruowania pocztu tych rządców nie mówiąc. Dla wielu będzie to zaskakująca konstatacja, ale to fakt. Stało się zatem swego rodzaju powinnością krakowskiego samorządu opracowanie i opublikowanie pocztu osób piastujących przez wieki najwyższą godność w Krakowie.

Odnotujmy, jakimi wycinkowymi spisami swoich rządców dysponował Kraków do chwili

Z urzędowego spisu rajców krakowskich założonego w 1678 roku i prowadzonego z przerwami do roku 1802, skórzana oprawa i pierwsza strona, na której znajduje się początek spisu najstarszych rajców – burmistrzów, przepisane go z dzieła Bartosza Paprockiego *Herby rycerstwa polskiego*, Kraków 1584 (Archiwum Państwowe w Krakowie, rkps 1477, s. 1)

obecnej. Pierwsze interesujące nas tu zestawienie spotykamy w dziele Bartosza Paprockiego *Herby rycerstwa polskiego* (Kraków 1584), w którym autor zamieścił spis rajców krakowskich z lat 1363–1574. Ponieważ przez całe wieki godność burmistrza sprawowali rajcy, zmieniając się na tej funkcji w trakcie rocznych kadencji rady urzędującej, zestawienie to jest także pierwszym spisem burmistrzów Krakowa.

Na tym zestawieniu oparto założony na mocy przywileju króla Jana III Sobieskiego z 30 grudnia 1677 roku urzędowy, oficjalny spis rajców miejskich, ujęty w księdze zatytułowanej *Series et ordo dominorum consulium Cracoviensium ab Anno 1363* (Archiwum Państwowe w Krakowie, Akta miasta Krakowa, rkps 1477). Przeniesiono do niego, uzupełnione na podstawie zachowanych akt miejskich, zestawienie Paprockiego i od 1678 roku rozpoczęto

systematyczne, coroczne wpisy. Systematyczność ta zakończyła się jednak w 1774 roku, kolejne wpisy były już okazjonalne i niestaranne (przedostatni z 1802 roku, ostatni z roku 1881). Wykaz ten pozostał jedynym znanym urzędowym spisem władz miejskich sięgającym wstecz oraz zakładającym ciągłość i kompletność wpisów bieżących, stanowiącym jednocześnie wykaz krakowskich burmistrzów, jako że każdy rajca w swoim czasie i swojej kolejności pełnił funkcję burmistrza.

Dopiero druga połowa wieku XIX przyniosła nowoczesną, usystematyzowaną wiedzę historyczną o dawnym Krakowie, opartą na materiale źródłowym zgromadzonym przede wszystkim w krakowskim archiwum miejskim, ale także w wielu innych archiwach, od uniwersyteckiego i zakonnych w Krakowie po watykańskie.

Z najstarszej zachowanej księgi miejskiej Krakowa obejmującej lata 1300–1375 strony 74–75 z zapisami notowanymi w 1326 roku ręką pisarza miejskiego Rodgera (Archiwum Państwowe w Krakowie, rkps 1, s. 74–75)

Na podstawie wpisów odnalezionych w księgach miejskich Franciszek Piekosiński w 1879 roku opublikował we wstępie do *Kodeksu dyplomatycznego miasta Krakowa 1257–1506* (w: *Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia*, t. V, Kraków 1879) wykazy rajców (czyli jednocześnie burmistrzów), wójtów i ławników. Obejmuje on zatem tylko okres średniowiecza. Czasy nowożytne (umownie liczone od koronacji Zygmunta Starego w 1507 roku) doczekały się tego rodzaju opracowań wiele dziesiątek lat później i tylko dla wybranych okresów historycznych. W publikacji Janiny Bieniarzówny, omawiającej skład rady miejskiej w XVII wieku (*Mieszczanstwo krakowskie XVII w. Z badań nad strukturą społeczną miasta*, Kraków 1969), zamieszczono wykaz rajców (burmistrzów) wzbogacony o podstawowe informacje o objętych nim postaciach. Z kolei członkowie rady miejskiej

Krakowa w XVI wieku, a zatem jednocześnie burmistrzowie, stali się głównym tematem monografii Zdzisława Nogi (*Krakowska rada miejska w XVI wieku. Studium o elicie władzy*, Kraków 2003). Tu wykaz rajców (burmistrzów) został wzbogacony o dane biograficzne. Kolejnym krokiem tego autora, ważnym dla utrwalenia historii władz miejskich Krakowa, stało się opracowanie pełnych wykazów krakowskich urzędników miejskich XVI–XVII wieku na stanowiskach rajców, ławników, wójtów, pisarzy i syndyków (*Urzędnicy miejscy Krakowa 1500–1792. Spis*, Kraków 2008). Jest to element wspieranego przez władze samorządowe Krakowa szerszego przedsięwzięcia badawczego, którego celem jest zestawienie kompletnych, obejmujących okres od założenia gminy do czasów nam współczesnych, spisów krakowskich urzędników miejskich zajmujących eksponowane stanowiska.

Najnowszym osiągnięciem badawczym w interesującym nas tu zakresie jest rozprawa doktorska Marcina Starzyńskiego, zawierająca spis rajców (burmistrzów) średniowiecznego Krakowa, między innymi krytycznie weryfikująca przywołany wyżej spis Franciszka Piekosińskiego (*Krakowska rada miejska w średniowieczu*, Kraków 2009, maszynopis w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, publikacja przygotowywana do druku).

Przeglądu tego dopełniają: wykaz prezydentów miasta Krakowa zawarty w aneksie do *Kroniki Krakowa* (oprac. Marian B. Michalik, publikacja pod red. Jana M. Małeckiego, Andrzeja Kurza i Jerzego Wyrozumskiego, Warszawa 1996), poprowadzony od pierwszej prezydentury okresu autonomii galicyjskiej (początek kadencji prezydenta Józefa Dietla w 1866 roku) oraz wykaz prezydentów opublikowany w *Encyklopedii Krakowa* (Warszawa–Kraków 2000), zapoczątkowany pierwszą prezydenturą po uchwaleniu Konstytucji 3 maja, zainaugurowaną w 1792 roku przez Franciszka Wielopolskiego.

O ile powołane wyżej spisy władz samorządowych i administracyjnych Krakowa stały się punktem wyjścia dla niniejszego opracowania, o tyle jego źródłową podstawę stanowią akta miejskie Krakowa przechowywane w Archiwum Państwowym w Krakowie. Staropolskie Archiwum miasta Krakowa (1300–1795) ze względu na swoją kompletność jest wyjątkowe w skali kraju, a jego znakomite uzupełnienie stanowi bogata kolekcja dokumentów pergaminowych i papierowych. Kontynuacją są akta Magistratu Miasta Krakowa (1796–1816, 1848–1933) oraz Zarządu Miejskiego w Krakowie (1934–1939, 1945–1950). Luki wypełniają akta Wolnego Miasta Krakowa (1815–1848) oraz Starosty Miasta Krakowa (1939–1945). Czasy późniejsze to akta Miejskiej Rady Narodowej (1945–1950), Prezydium Miejskiej Rady Narodowej Miasta Krakowa (1950–1974) oraz Urzędu Miasta Krakowa (1955–1990).

Wykorzystano także materiały źródłowe przechowywane w innych skarbnicach, przede wszystkim w Archiwum Bazyliki Mariackiej

w Krakowie, Archiwum i Bibliotece Kapituły Metropolitalnej w Krakowie, Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Bibliotece Jagiellońskiej, Bibliotece Książąt Czartoryskich, Bibliotece Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, Muzeum Narodowym w Krakowie, Muzeum Narodowym w Warszawie, Muzeum Historycznym Miasta Krakowa oraz Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pełny ich wykaz znajduje się w *Posłowi*, tam zamieszczono również wykaz współpracujących archiwów zagranicznych. Instytucje te dostarczyły oprócz wiedzy źródłowej także zamieszczoną w *Pocście* ikonografię.

Beretko burmistrzów krakowskich, początek XVI wieku, srebro; pierścionek burmistrzów krakowskich, XVI wiek, złoto, szafir (Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. 621/II i 687/II)

Powstały na podstawie tego materiału poczet rządców Krakowa został poprzedzony zarysem historii ustroju władz miejskich, etapów ich przekształcania i rozwoju, ze szczególnym wyeksponowaniem istoty i pozycji głównych organów zarządzających miastem.

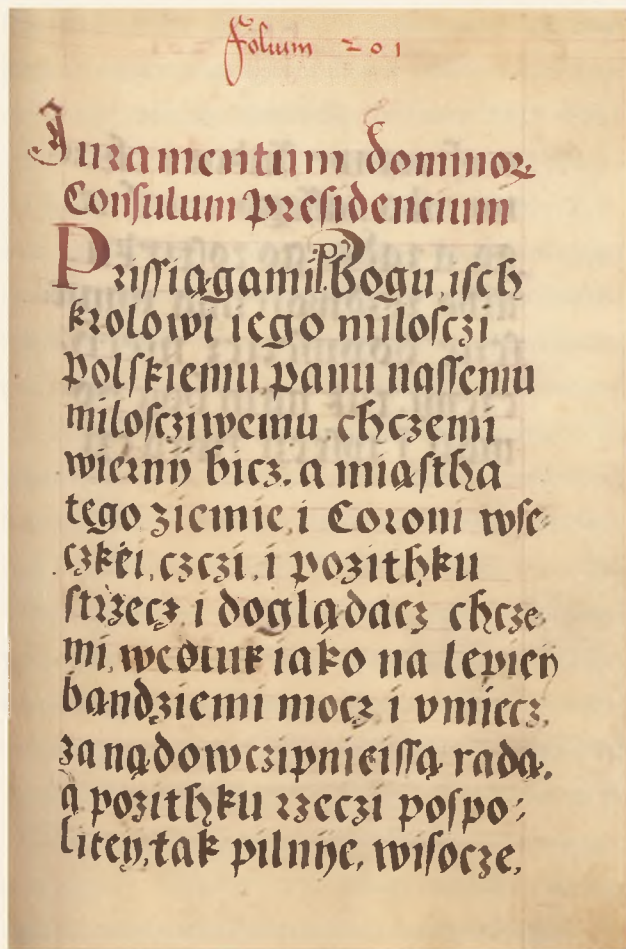
Na rozdział zasadniczy: obejmujący 708 postaci, składają się trzy części – podrozdziały. Pierwszy z nich to *Sołtysi i wójtowie*, prezentujący najdawniejszych rządców dwukrotnie lokowanej na prawie magdeburskim gminy. Ich dominującą rolę przerwał bunt wójta Alberta i jego zdławienie w 1312 roku, czego rezultatem było uzyskanie przez radę miejską pierwszoplanowego znaczenia. Rok 1312 otwiera zatem podrozdział drugi, zatytułowany *Burmistrzowie*, obejmujący rajców miejskich, rotacyjnie pełniących urząd burmistrza przez 480 lat względnej jednorodności i stabilności miejskich rozwiązań ustrojowych. Podrozdział ten został podzielony na część średniowieczną oraz część obejmującą czasy nowożytne, z cesurą czasową wyznaczoną rokiem 1507. Zasadnicze zmiany wprowadziły Konstytucja 3 maja z 1791 roku oraz ustawa o miastach królewskich z 18 kwietnia 1791 roku, otwierające proces rozdziału władzy uchwałodawczej od wykonawczej i wprowadzające odrębność urzędu prezydenckiego. Ta zasada ustrojowa stanie się już regułą, dlatego – pomimo różnorodności kształtu urzędów prezydenckich (i równorzędnych) przez kolejne ponad 200 lat – osoby pełniące te urzędy są prezentowane we wspólnym, trzecim podrozdziale: *Prezydenci*. Należy podkreślić, że o kwalifikacji urzędu nie decyduje jego nazwa, lecz pozycja ustrojowa, miejsce i rola w strukturze władz miejskich. Nie ma więc znaczenia, że już za panowania króla Jana III Sobieskiego burmistrzów niekiedy nazywano „prezydentami”, a w czasach tu nazwanych „prezydenckimi” spotkamy różnorodne nazewnictwo tego urzędu, z incydentalnym powrotem do nazwy „burmistrz” włącznie. Podrozdział „prezydencki” został uporządkowany według okresów: *Pod zabo-*

rem, przed autonomią – lata 1792–1866, Narodziny i zmienne losy współczesnego samorządu – lata 1866–1990 oraz W odrodzonym samorządzie – od 1990 roku.

Na marginesach stron poświęconych kolejnym rządom miasta pomieszczono „kalendarium” zawierające wybrane wydarzenia z dziejów Krakowa, ze szczególnym uwzględnieniem tych, które miały bezpośredni związek z kształtowaniem organizacji i funkcjonowania władz miejskich. Pozwala to dodatkowo umiejscowić daną postać w kontekście wydarzeń ogólnomiejskich. Specyfika kadencyjności, szczególnie w okresie „burmistrzowskim”, jak i względy redakcyjne czynią, że przypisanie wydarzeń do postaci nie jest ściśle w każdym przypadku – kalendarium może wyprzedzać w czasie znajdujący się obok niego biogram. Dopełnieniem całości są zamieszczone przed biogramami spisy postaci występujących w *Poczcie*, uszeregowane chronologicznie i alfabetycznie.

Poczet obejmuje osoby pełniące najwyższy urząd miejski – urząd umocowany w obowiązującym systemie prawnym, legalnie objęty w drodze wyboru lub nominacji. Znajdą w nim swoje miejsce także osoby sprawujące urzędy ustanawiane – zgodnie z obowiązującym prawem – na okres przejściowy (komisarze rządowi) oraz osoby tylko czasowo pełniące obowiązki na wakującym stanowisku. *Poczet* dotyczy władzy sprawowanej nad miastem Krakowem w jego granicach administracyjnych – wyjątkiem od zasady właściwości terytorialnej ograniczonej do miasta Krakowa jest urząd prezesa Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa i jego odpowiedników (senatorów prezydujących), właściwych nie tylko dla miasta, lecz także jego okręgu (przy braku odrębnego organu wykonawczego dla samego miasta). Wszystko to czyni zadość przyjętemu kryterium formalnemu, a jednocześnie podkreśla ciągłość, pomimo zawiłości dziejów, władz krakowskiej gminy.

W historii Krakowa bywały okresy szczególne, także z punktu widzenia ustrojowego. To czasy obrony oblężonego miasta czy powstań narodowych,

PRZYSIĘGA PANOW RAJCOW PREZYDUJĄCYCH

PRISSIĄGAMI P. BOGU, ISCH
KROLOWI IEGO MIŁOSCZI
POLSKIEMU, PANU NASSEMU
MIŁOSCZIWEMU, CHCZEMI
WIERNIJ BICZ, A MIASTHA
TEGO ZIEMIE I CORONI WSECZKEI
CZCZI I POZITHKU
STRZECZ I DOGLĄDACZ CHCZEMI,
IAKO NAJLEPIEIJ
BĄNDZIEMI MOCZ I VMIECZ
ZA NĄDOWCZIPNIEISSĄ RADA,
A POZITHKU RZECZI POSPOLITEIJ
TAK PILNIJE, WISOCZE
A OSTROZNIJE SSUKACZ CHCZEMI,
IAKO NASSEGO WŁASNEGO,
A ZĄDNEGO ROSTIRKU
ALBO ROZDWOIENIJA W MIESCZIE
DOPUSCICZ NIECHCZEMI,

Z Kodeksu Behema, zbioru praw i przywilejów Krakowa powstałego przed 1505 rokiem, początkowa część roty przysięgi rajców–burmistrzów z przełomu XIV i XV wieku, składanej po wyborze do rady urzędującej (Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 16, k. 201)

gdy w miejsce lub obok normalnie działających władz miejskich pojawiały się władze nadzwyczajne – komendanci cywilni lub wojskowo-cywilni, przywódcy powstańcy. Tu spotkamy także konspiracyjne władze miejskie okresu okupacji niemieckiej. Odnotowujemy te postaci, choć ze względu na wcześniej przyjęte założenia, obok głównego nurtu *Pocztu*.

Okresy szczególne to także czasy najazdów obcych wojsk i okupacji miasta, kiedy działały władze okupacyjne z gubernatorami, komendantami czy starostami miasta. Obcy okupanci również stawali częścią historii Krakowa, odcisnęli na niej swoje piętno. *Poczet* nie przemilczy tych postaci, ale usytuuje je na marginesie.

Poza naszym zainteresowaniem pozostaje wpływ na zarządzanie miastem podmiotów spoza władz miejskich, od książąt i królów jako właścicieli

miasta począwszy, poprzez przedstawicieli centralnej lub regionalnej władzy (wielkorządców królewskich, wojewodów, starostów), aż po struktury partyjne okresu Polski Ludowej.

Poczet dotyczy miasta Krakowa, nie obejmuje więc Kleparza i Kazimierza, miast samodzielnych w okresie staropolskim, włączonych w obręb Krakowa na przełomie XVIII i XIX wieku, oraz powstałego u schyłku XVIII wieku Podgórze, połączonego z Krakowem w roku 1915.

Założeniem *Pocztu* jest jego kompletność – w granicach wytyczonych znanymi zasobami źródłowymi. Oznacza to, że w mrokach dziejów mogły zaginąć postaci, które w *Poczie* swoje miejsce powinny zająć. Dotyczy to czasów najdawniejszych. Bez wątpienia w pierwszym okresie kształtowania się gminy miejskiej, przed lokacją w 1257 roku, soł-

*Aktualny symbol godności prezydenckiej
(Urząd Miasta Krakowa – Kancelaria Prezydenta)*

tysów krakowskich było więcej niż dwóch znanych nam z zachowanych źródeł. O wiele więcej wiadomo o czasach, gdy przewodzili miastu wójtowie (lata 1257–1312), jednak nie na tyle, aby bez ryzyka błędu przyjąć, że lista ośmiu źródłowo udokumentowanych krakowskich wójtów dziedzicznych jest kompletna i zamknięta. Inaczej rzecz się przedstawia z burmistrzami (lata 1312–1792). Urząd ten pełnili

na zmianę rajcy miejscy, a wybory te były skrupulatnie odnotowywane w księgach rady miejskiej. Dzięki temu lista krakowskich rajców–burmistrzów od 1312 roku jest w zasadzie pełna – „w zasadzie”, ponieważ wśród zaginionych jeszcze w średniowieczu starych ksiąg miejskich były także te ważne dla nas, obejmujące lata 1376–1392. I w tym właśnie przedziale czasowym mogły działać osoby, których ślady

nie przetrwały. Natomiast dla rozpoczynającego się w 1792 roku okresu, nazwanego tu „prezydenckim”, lista prezydentów Krakowa i osób pełniących stanowiska równorzędne jest kompletna.

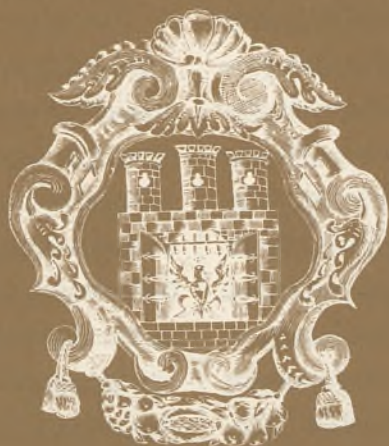
Skompletowanie listy-spisu rządców Krakowa było wyjściowym, ale jednocześnie najtrudniejszym zadaniem; efekt stanowi wartość samą w sobie. Dla obowiązującego do roku 1792 systemu ustrojowego opartego na prawie magdeburskim kluczowe było ustalenie listy rajców krakowskich – oni wszak pełnili na zmianę, każdy w przypadającej na niego kolejności i czasie, funkcję burmistrza. Lata, w których dana osoba pełniła funkcję burmistrza, są tu równoznaczne początkowo z latami uzyskiwania nominacji do rady miejskiej, następnie – od wykształcenia się rady w składzie urzędującym i składzie starym oraz utrwalenia zasady dożywności urzędu rajcowskiego – z latami uzyskiwania powołania do rady urzędującej („prezydującej”). Dla średniowiecza możliwym było operowanie wyłącznie latami sprawowania urzędu rajcowskiego, dla czasów nowożytnych możliwe już było odrębne określenie lat dożywnościego zasiadania w radzie miejskiej, odrębnego natomiast ustalenia lat, w których poprzez zasiadanie w radzie urzędującej pełniono funkcję burmistrza. Dla czasów „prezydenckich”, po 1792 roku, gdy nastąpiło ustrojowe wydzielenie władzy wykonawczej, problem ten już nie występuje i czas sprawowania urzędu mógł być określany z większą dokładnością, do dat dziennych włącznie (choć i tu nie bez trudności, jako że dzieje Krakowa w latach 1794–1809 oraz 1846–1866 nie cieszą się w historiografii zainteresowaniem, a źródła bezpośrednie są ubogie i często trudno czytelne).

Kształt not biogramowych ze względu na zawartość informacji źródłowych nie mógł podlegać jednolitemu schematowi, zmieniał się on i rozbudowywał w miarę przybliżania się ku współczesności – od danych szczątkowych do wymuszającego selekcję ich nadmiaru. O jednorodności tych not można więc mówić tylko w obrębie podrozdziałów. Koncentrując się na postaciach, siłą rzeczy rezygnowano z jednej strony z szerszych kontekstów dziejowych (w jakimś stopniu łagodzi to towarzyszące biogramom kalendarium), z drugiej natomiast z doprecyzowywania szeregu interesujących kwestii związanych z podawanymi faktami, jak przykładowo zmiennych systemów miar i wag oraz systemów monetarnych, przekształceń urbanistycznych, szczególnie w odniesieniu do ulic, jak też zmian „kubaturowych” przywoływanych domów i kamienic, mających w wyniku połączeń i podziałów często inne odniesienie niż współczesne; te kwestie to już jednak odrębna tematyka. Dla czasów nam najbliższych, ostatnich 20 lat, czyli od transformacji ustrojowej i odrodzenia samorządu, przyjęto poszerzenie not. Natomiast w odniesieniu do wszystkich tych not biogramowych starano się kierować zasadą nakazującą na pierwszym planie ukazać człowieka – stąd nie ograniczano się wyłącznie do kwestii związanych z piastowaniem urzędu miejskiego.

Przez karty *Pocztu* strona po stronie przewijają się postaci kształtujące, każda w swoim czasie i w swoim wymiarze, oblicze miasta. Jest to 708 krakowskich włodarzy: od udokumentowanego w roku 1228 sołtysa do dzisiejszego, pochodzącego z bezpośrednich wyborów prezydenta. Jest to spis, jest to poczet, ale przede wszystkim jest to Kraków widziany poprzez historię jego liderów – do takiego spojrzenia zapraszamy Czytelników.

Z HISTORII USTROJU WŁADZ KRAKOWA

1.

Pod rządami prawa magdeburskiego – czasy sołtysowsko-wójtowskie i burmistrzowskie (do 1791)

opracowanie redakcyjne

1.1. Czasy sołtysowsko-wójtowskie (do 1312)

Na początku był sołtys...
Tak, historia władz miejskich Krakowa rozpięta jest pomiędzy krakowskim sołtysem pochodzącym z książęcego ustanowienia a dzisiejszym prezydentem miasta Krakowa, wyłanianym bezpośrednio w powszechnych, samorządowych wyborach – pomiędzy XIII a XXI wiekiem. To prawie 800-letnie dzieje gminy miejskiej Kraków, nie miasta, lecz właśnie zorganizowanej gminy. Gminy z jej prawem nadanymi strukturami, władzami i urzędami, gminy z ludźmi piastującymi miejskie godności, w tym najwyższe, dające moc decyzyjną kształtowania rzeczywistości i przyszłości miasta. To długi łańcuch zmieniających się ustrojowo urzędów i długi poczet następujących po sobie postaci przewodzących tej zorganizowanej, miejskiej społeczności.

Aby zaprezentować osoby sprawujące najwyższe miejskie godności, dokonajmy przeglądu tych urzędów i usytuujmy je w ciągu historycznego rozwoju miejskich struktur samorządowych i administracyjnych.

Punktem wyjścia jest zorganizowana gmina miejska, której pierwszy, udokumentowany ślad spotykamy w Krakowie w schyłkowym okresie panowania księcia Leszka Białego. To pierwsza organizacja miejska oparta na przyjętych normach prawnych i zwyczajowych, to jednocześnie początek urzędów miejskich.

Zarówno w czasach przedlokacyjnych, jak i jeszcze przez setki następnych lat miasto było własnością panującego. Jako właściciel zarządzał on miastem poprzez ustanawianego przez siebie zwierzchnika – włodarza. Włodarz ten był w istocie gospodarzem tej części majątku władcy, jakim było miasto, odpowiedzialnym przede wszystkim za to, aby majątek przynosił dochody. W swojej władzy sprawowanej w imieniu panującego włodarz nie miał w obrębie miasta przedlokacyjnego ani partnerów, ani konkurentów w postaci urzędów miejskich. Znamy takiego zwierzchnika krakowskiego z okresu przedlokacyjnego, odnotowanego jako Piotr włodarz (*Petrus villicus*) w 1220 roku, za panowania Mieszka Starego.

W czasach lokacji Krakowa, gdy na podstawie prawa magdeburskiego powstają gminy, a w ich ramach pojawiają się starostowie i wójtowie oraz samorządowa reprezentacja miejska, zmienia się

charakter urzędu przedstawiciela władcy jako właściciela miasta. Ponieważ gmina ma własne prawa, na które zgodził się władca, lokując miasto, jego przedstawiciel jest już czynnikiem wyłącznie zewnętrznym wobec gminy-miasta, mogącym ingerować w jego sprawy tylko w ściśle określonym zakresie. Taką pozycję ustrojową będą mieli od czasów lokacji Krakowa następcy przedlokacyjnego włodarza, z wielkorządcami krakowskimi i wojewodami krakowskimi na czele.

Zauważmy, że urząd przedstawiciela władcy, a później państwa, reprezentującego wobec miasta władzę centralną, przetrwał różne epoki i jest aktualny do dzisiaj. Co do zasady można dostrzec ciągłość tego urzędu od ówczesnych włodarzy książęcych i wielkorządców królewskich, czuwających nad majątkiem panującego, po dzisiejszych wojewodów, przedstawicieli rządu nadzorujących w ściśle określonym zakresie działania organów samorządu miejskiego.

„Mała lokacja krakowska” – sołtysi

Najwcześniejszy ślad zorganizowanej gminy miejskiej na terenie Krakowa spotykamy w 1228 roku w akcie dotyczącym transakcji, której dokonuje krakowski sołtys Piotr (*Petrus solthetus Cracoviensis*). Sołtys ten potwierdzony jest także w dokumencie wydanym kilka lat później, w 1230 roku. Wzmiankowani są tam obok sołtysa Piotra także jego słudzy (*ministri soltheti*), Maciej i Mikołaj, występujący w oficjalnych rolach świadków u boku sołtysa – czyżby słudzy ci byli antenatami przyszłych urzędników krakowskiego magistratu? O trwałości tej pierwszej gminy świadczy dokument Bolesława Wstydliwego z 1250 roku, przywołujący akt sprzed 1241 roku, wymieniający sołtysa Salomona (*Salomon scultetus Cracoviensis*), następcę (być może bezpośredniego) Piotra na urzędzie sołtysowskim. Przywołany jest tam także sędzia krakowski Mikołaj Godula, o którym wiadomo, że urząd swój

pełnił także później, w latach 1246–1258. Gmina miała więc ciągłość, przetrwała klęskę najazdu tatarskiego 1241 roku.

Tyle źródłowych wiadomości o pierwszej krakowskiej gminie miejskiej. Przyjmuje się, że gmina ta powołana została do życia z początkiem lat dwudziestych XIII wieku przez księcia Leszka Białego. Nie obejmowała całości krakowskiego zespołu osadniczego, wręcz przeciwnie, była jedynie enklawą stanowiącą kolonię niemieckich osadników, zorganizowanych według „przyniesionego” ze sobą prawa niemieckiego, najprawdopodobniej magdeburskiego. Obcy osadnicy byli pożądanymi, ponieważ tego rodzaju kolonizacja nie pozbawiała polskich wsi rąk do pracy. Z kolei przybysze mogli oczekiwać, że będą się rządzić przyniesionymi ze sobą prawami i zwyczajami. Zatem nastąpiła w Krakowie pierwsza lokacja gminy na prawie magdeburskim, usadowionej w rejonie kościoła św. Trójcy (obecnie pl. Dominikański), nieistniejącego już kościoła Wszystkich Świętych (obecnie pl. Wszystkich Świętych) i kościoła franciszkańskiego. Na jej czele stał sołtys, działała zapewne przewidziana prawem ława sądowa. Mieszkańcy tej wyodrębnionej gminy poddani byli własnemu prawu i sądownictwu sołtysa. Pozostali mieszkańcy Krakowa podlegali jurysdykcji książęcej według zwyczajowego prawa polskiego, realizowanej przez książęcego włodarza, albo jurysdykcji możnowładczej lub kościelnej, zależnie od własności osad w obrębie miasta.

Urząd sołtysa był zatem instytucją prawa magdeburskiego, przyniesioną na grunt krakowski wraz z niemieckimi osiedleńcami. Źródła historyczne milczą na temat tego, czy pierwszy krakowski sołtys był zasadźcą nowego osiedla-gminy w Krakowie w rozumieniu zasad lokacji miasta na prawie magdeburskim, czy został wydany odrębny akt lokacji, który był swego rodzaju umową z właścicielem terenu miejskiego, czy też sołtys uzyskał szczególne przywileje książęce dla nowo osiadłych mieszkańców bez takiego szczególnego aktu. W każdym przypadku był zwierzchnikiem

wyodrębnionej gminy, rządzącej się innym prawem niż reszta mieszkańców Krakowa. Zarządzał gminą i był sędzią, zapewne wraz z ławą sądową, dla jej mieszkańców. Odpowiadał za odprowadzanie świadczeń na rzecz władcy i zapewne korzystał z przyznanych mu przez niego uposażeń. Działał wraz z pomagającymi mu funkcjonariuszami sołectkami. Przyjęty wzorzec lokowania gmin na prawie magdeburskim zakładał dziedziczność tego urzędu.

Podkreślić jeszcze raz należy, że mowa jest o powstaniu w Krakowie pierwszej gminy na podstawie jednego z zachodnioeuropejskich modeli prawnych. Nie Kraków tak ułożono, lecz jego część, stąd mówić możemy tylko o „małej lokacji krakowskiej”, poprzedzającej „wielką lokację Krakowa” 1257 roku. To ujęcie dobrze porządkuje etapy ówczesnego rozwoju Krakowa, jego dochodzenia do kształtu nowoczesnego miasta wieków średnich. Odnosić należy jednak inne spojrzenie, ujmujące lokację Krakowa na prawie magdeburskim jako długotrwały proces, rozpoczęty udzieleniem zgody przybyłym kolonistom na rządzenie się własnymi prawami, a zwieńczony aktem lokacyjnym w 1257 roku. Wtedy by mówić należało o jednej lokacji, trwającej jako ciąg zdarzeń kilkadziesiąt lat.

„Wielka lokacja Krakowa” – dziedziczni wójtowie

Aktem zasadniczym dla kształtu Krakowa i jego dalszego rozwoju był przywilej lokacyjny wydany przez Bolesława Wstydliviego 5 czerwca 1257 roku na sejmiku w Koperni koło Szydłowa. Stanowi on jednoznaczny i łatwo uchwytny cezurę ustrojową miasta, jak i przełom dla jego układu przestrzennego i urbanistyki. Nie wnikając w jego głębsze znaczenie i skutki (a tu oceny bywają zróżnicowane: od porównania do inwestycyjnej umowy publiczno-prywatnej między władcą a zasadźcami do szukania analogii do aktu przystąpienia Polski do

Unii Europejskiej w 2004 roku, odniesionej do wymiaru miasta), wskażmy na to, co dla nas z punktu widzenia ustrojowego najważniejsze. Otóż przywilej lokacyjny z 1257 roku to udokumentowany akt narodzin krakowskiego samorządu. Samorząd ten będzie nam już towarzyszył przez całą historię miasta, do dzisiaj. Będzie miał okresy wzlotów i upadków, likwidacji i odrodzeń. Stałym problemem będą kompetencje w samostanowieniu mieszkańców o sprawach swojego miasta, a w konsekwencji stopień decentralizacji i demokratyzacji, proporcji między ilością „państwa” a „samorządem” w mieście. Co do zasady, choć z licznymi wyjątkami, to właśnie samorząd kreować będzie przez następne wieki, aż do naszych czasów, swoich najwyższych przedstawicieli stojących na czele miasta – burmistrzów i prezydentów Krakowa.

Zamierzając przeto lokować miasto w Krakowie i zgromadzić tu ludzi z różnych stron świata... miasto to lokujemy... Tak też się stało: zgodnie z wolą księcia trzech zasadźcy wytyczyli nowy rynek z siecią ulic sąsiadujących, rozparcelowali działki i zasiedlili je przybyszami. W przeciwieństwie do „małej lokacji”, przekształcenie lokacyjne z 1257 roku objęło zasadniczą część Krakowa rzemieślniczo-handlowego. Powstało nowe centrum Krakowa w rozumieniu przestrzennym i nowy Kraków w znaczeniu gminy miejskiej zorganizowanej na prawie magdeburskim. Teren „założonego miasta” obejmował obszar określony linią dzisiejszych Plant po ul. Poselską (znajdujący się dalej na południe Okół został wchłonięty przez gminę po 1346 roku, natomiast zamek zachował odrębność jako siedziba króla). Niedługo po lokacji obszar ten na mocy przywileju Leszka Czarnego z 1286 roku został otoczony murami.

Kim byli koloniści przybyli do Krakowa w okresie lokacji i w pierwszych dziesiątkach lat po 1257 roku? Zapiski w najstarszych dokumentach wskazują, że w największej liczbie pochodzili z księstwa opolskiego i Śląska właściwego (tak jak trzech zasadźcy), dalej z Czech, Nadrenii, Turynii, Meklemburgii, Saksonii i innych krajów niemieckich,

a także z Austrii i Węgier. Przybywali też z ziem polskich. Znaczące rodziny mieszczańskie zachowały w nazwiskach czy przydomkach wskazanie miejsca, skąd przybyły: Bochnia, Brzeg nad Odrą, Cieszyn, Dornburg, Essen, Głogów, Głubczyce, Grimme, Hohenhaus, Kietrz, Kolonia, Korczyn, Muchów, Nysa, Opawa, Ostrawa, Racibórz, Sącz, Zawichost, Żary. Po wielokroć spotkamy ich przedstawicieli w pocście burmistrzów Krakowa. Dla pełnego obrazu pamiętajmy także o krakowianach już zasiedziały – mieszkańcach sprzed lokowania pierwszej gminy w Krakowie oraz o przybyszach osiadłych w wyniku tej lokacji, wydających już kolejne pokolenia. Szacuje się, że w pierwszych dziesięcioleciach XIV wieku liczba mieszkańców Krakowa wynosiła ok. 10 tysięcy (wzmianki imienne w najstarszej księdze miejskiej z okresu 1300–1333 pozwalają określić zaludnienie miasta na co najmniej 7350 osób). W zasadzie całkowicie zasiedlone były już rynek i wybiegające z niego ulice.

Zgodnie z przywilejem lokacyjnym z 1257 roku mieszkańcy gminy otrzymali zwolnienie na 6 lat od wszelkich czynszów i świadczeń na rzecz władcy. Poddani zostali prawu magdeburskiemu (pisane-mu i zwyczajowemu, w praktyce modyfikowanemu w Krakowie zgodnie z lokalnymi potrzebami) oraz własnemu sądownictwu – wyłączenie spod jurysdykcji książęcej stanowiło istotny przywilej. Aktem lokacyjnym ustanowiono także nadania i ulgi dla gminy jako całości, w tym przekazano na własność posiadłości poza granicami gminy oraz przyznano zwolnienie miasta od wszelkich ceł i myt na terenie całego księstwa krakowskiego na okres 10 lat. Na koszt władcy wzniesione miały zostać kramy sukienne – sukiennice.

Na czele gminy stanęli wójtowie (*advocatus*, *Vogt*), którymi zostali, zgodnie z treścią przywileju lokacyjnego, trzej zasadzcy: Gedko zwany Stilvoyt, Jakub, były sędzia z Nysy, oraz Dytmar zwany Wolk. Pochodzili ze Śląska, legitymowali się doświadczeniem w sprawach miejskich, byli zapewne przedstawicielami wyspecjalizowanej profesji „in-

westorów” przeprowadzających lokacje kolejnych miast i wsi. Uzyskali uposażenie jako zasadzcy oraz uposażone zostało wójtostwo krakowskie. Było to 30 łanów frankońskich (ok. 600 ha) gruntów dziedzicznych i wolnych od świadczeń, wieczyste czynsze z co szóstego dworzyszczu w mieście po ustaniu wolnizny dla ich posiadaczy, prawo instalowania i wieczystego pobierania dochodu z jatek rzeźniczych, piekarni i warsztatów szewskich, także prawo do gospodarczego eksploatowania Wisły i Prądnika oraz inne uposażenia. Uposażenie wójtowskie zostało potwierdzone i poszerzone przywilejem Władysława Łokietka wydanym w 1306 roku w Krakowie. Wójtostwo było dziedziczne, można je było także zbyć z całym dobrodziejstwem wieczystych uposażeń.

Wójt (*Voht*, *der Stadtvogt*) wyznik... głową był rządu miejskiego. Z przybraną starszyzną radnych tudzież ławników, sprawował w mieście zwierzchność najwyższą sądową. Władza pierwotna wójtów i ich prerogatywy były nader rościągłe i wielkie. Udziałem było ich władzy prawo obierania radnych miejskich, którzy nawzajem z pośrodku siebie wybierali burmistrzów: a tak wójt starszy był znaczeniem i władzą od burmistrza. Wójt dziedziczny był najwyższą godnością w mieście, jego właściwym rządcą. Należało do niego sądownictwo, sprawowane z ławą sądową, będącą reprezentacją mieszczan. Sąd wójtowski, czy wójtowsko-ławniczy, był właściwy we wszystkich sprawach sądowych, z wyłączeniem sądownictwa w sprawach gardłowych dotyczących porwania lub zgwałcenia kobiety, napadu skrytobójczego oraz najścia domu, które to sprawy panujący pozostawiał w swojej gestii. Spod jurysdykcji wójta wyłączano także drobne sprawy, tzw. „targowe” (oszustwa na wagach i miarach, fałszowanie artykułów żywnościowych itd.), które z kolei należały do właściwości rady miejskiej. Wójt dziedziczny wobec rozległych obowiązków sądowych niekoniecznie działał osobiście. Ustanawiany był zastępca wójta lub wójt sądowy, powoływany zwykle na okres roku, pełniący w zastępstwie właściciela wójtostwa

i z jego ramienia funkcje sędziego miejskiego. Wójt dziedziczny miał także powinności obronne, związane z organizacją obrony miasta przed wrogiem i wystawianiem przez miasto oddziału ludzi zbrojnych w przypadku obcego najazdu, ale do walki jedynie w granicach ziem należących do panującego. Prawdopodobnie osobistą powinnością wójta była wojenna służba konna w zbroi, dowództwo w polu nad miejskim oddziałem oraz wystawienie kilku zbrojnych pachołków.

W ramach organizowania gminy wójt dziedziczny powoływał pierwszą radę miejską w składzie 6 mieszczan na okres roku. Zgodnie z normami prawa magdeburskiego kolejne rady odnawiały się już same. Ale być może zdarzały się odstępstwa od zasady i wójt dokonywał nominacji nowej rady, tak jak to opisano w przytoczonym wcześniej cytacie. W każdym przypadku pozycja ustrojowa rady miejskiej była słaba, słabsza od ławy sądowej, i nieporównywalna z pozycją wójta dziedzicznego. Jak się jednak okaże, przyszłość będzie jednak należała do rady...

O trzech pierwszych, działających równolegle wójtach dziedzicznych wspomina, oprócz samego przywileju lokacyjnego, także *Rocznik kapituły krakowskiej*, w którym dla roku 1257 zapisano: *nadano miastu Krakowowi prawo niemieckie, a wójtowie zmienili położenie placu targowego, domostw i działek. Ale ci wójtowie niedługo wójtowali...*

Zatem najprawdopodobniej pierwsi wójtowie sprzedali wójtostwo i opuścili Kraków. Źródła odnotowują kolejnych pięciu krakowskich wójtów dziedzicznych, wśród nich wójta Alberta, który stał się sprawcą upadku wójtostwa w Krakowie. Wzniął w 1311 roku bunt mieszczan niemieckich przeciwko panującemu księciu Władysławowi Łokietkowi, mający utorować drogę na krakowski tron czeskiemu królowi Janowi Luksemburskiemu, roszczącemu sobie prawa do ziem polskich po królach Wacławie II i Wacławie III. Bunt został w 1312 roku stłumiony, a jednym z jego trwałych skutków były zmiany ustrojowe zaprowadzone w Krakowie przez Władysława Łokietka. Książę

skonfiskował dziedziczne wójtostwo, wcielając je do własnego majątku. Sam urząd nie tyle zlikwidował, co skutecznie go osłabił, pozbawiając charakteru dziedzicznego lenna i nadając mu pozycję monarszego urzędnika. Wójt został całkowicie uzależniony od panującego, który wójtostwo oddawał lub wydzierżawiał dowolnej osobie na dowolny czas. Co więcej, pojawił się urząd monarszego wójta prowincjonalnego (landwójta), ustanowiony przez księcia jako konkurent i kontroler wójta zwanego teraz dla odróżnienia „miejskim”. Po buncie pojawia się zatem dwóch wójtów: prowincjonalny pobierający prawdopodobnie 2/3 dochodów sądowych dla panującego oraz miejski pobierający resztę. Rada miejska stopniowo podporządkowywała sobie wójta miejskiego, aż w 1475 roku wykupiła wójtostwo, uzyskując pełną dyspozycję wobec tego urzędu.

Upadek wójtostwa dziedzicznego w 1312 roku oznaczał jednocześnie wysunięcie się rady miejskiej na pierwsze miejsce w mieście.

Literatura poszerzająca:

Bobrzyński 1877, *passim*; Długopolski 1905, *passim*; Patkaniowski 1934, s. 19–38; Niwiński 1938-I, s. 5–45, 156; Ptaśnik 1949, s. 36–58; Mitkowski 1957, s. 117–139; Grodecki 1963, s. 48–51; Wyrozumski 1992, s. 62–211; Wyrozumski 1996, *passim*; Rajman 2004, s. 173–198; Wyrozumska 1995, s. 13–19; Wyrozumska 2007, s. 5–10, 49–64; Wyrozumski 2007, *passim*; Rajman 2007, *passim*; Niezabitowski 2007, *passim*; Krasnowolski 2007, *passim*; Kowalski 2007, *passim*; Starzyński 2009, s. 17–59, 197–201; Kutrzeba 2009, *passim*.

1.2. Czasy burmistrzowskie (1312–1791)

Jak wcześniej wskazano, rada miejska w Krakowie ulokowanym na prawie magdeburskim zgodnie z tym prawem powinna była powstać zaraz po akcie lokacji 1257 roku. Brak jest jednak przekazów źródłowych potwierdzających, że tak się stało. Pierwsza wzmianka o istnieniu rady miejskiej w Krakowie pochodzi z aktu wydanego w roku 1264 przez Bolesława Wstydlwego, w którym książę zamienia dawne dochody kolegiaty św. Michała na inne świadczenia ze strony miasta, czego dokonuje za *wspólną zgodą i wolą wójta Raszki oraz wszystkich ławników i rady tego miasta Krakowa*. Wymienienie tu rady na trzecim miejscu, w szczególności po ławie sądowej, świadczy, że ma ona jeszcze najmniejsze znaczenie wśród władz gminy. Sytuacja już niedługo zmieni się i rada zacznie wygrywać w konkurencji z ławą sądową o pozycję w mieście. Przywołajmy dokument opata mogińskiego Engelberga z 1283 roku dotyczący określenia powinności sołtysa i osadników wsi Prandocina, w którym jako rozjemcy w sporze występują rajcy krakowscy, reprezentujący zasadźców wsi. Prestiż rajców musiał więc być już wysoki, przerastający pozycję ławników.

Okres świetności rady miejskiej rozpoczął się jednak dopiero z upadkiem wójtostwa dziedzicznego po stłumieniu buntu wójta Alberta w 1312 roku. Jest pewna paradoksalna sprzeczność w ówczesnej sytuacji ustrojowej powstałego w wyniku lokacji 1257 roku samorządu krakowskiego. Po roku 1312 z jednej strony rada miejska, organ najpełniej realizujący ideę samorządności, zyskuje naczelną pozycję w mieście, ale z drugiej strony Władysław Łokietek znosi jeden z podstawowych atrybutów samorządności, zapisany w prawie magdeburskim, jakim było samostanowienie rady o swoim składzie (coroczny wybór nowej rady przez radę ustępującą). W to miejsce wprowadzone zostaje nominowanie rajców przez panującego i urzędników działających w jego imieniu. Czyli „coś za coś”... Sytuacja taka

przetrwła aż do czasów Jan III Sobieskiego, który przywilejem z 1677 roku przywróci radzie prawo samodzielnego wyboru rajców.

„Boga się bojący i prawdę miłujący”

Zasiadanie w radzie, choć wiązało się z wielką odpowiedzialnością, a niekiedy także z ryzykiem, niosło ze sobą prestiż i korzyści materialne. Dlatego zawsze byli w tym gronie przedstawiciele najznacześniejszych rodzin krakowskiego patrycjatu. Początkowo kolegium radzieckie tworzyło 6 rajców, mianowanych najpierw przez wójta, a następnie wybieranych corocznie przez radę ustępującą z urzędu. Od początku XV wieku w radzie zasiadało już stale 8 mieszczan. Jednocześnie, na drodze kompromisu zamykającego walkę pomiędzy radą aktualnie urzędującą (*consules moderni*) a rajcami dawniejszymi, ukształtował się zwyczaj włączania dawniejszych rajców do zarządzania miastem – tak powstała tzw. rada stara (*consules seniores*). Odtąd krakowska rada miejska składała się z 24 rajców, dzieląc się na 8-osobową radę urzędującą i 16-osobową radę starą. Przyjęło się, że rada urzędująca współdziałała z radą starą w najważniejszych sprawach, obowiązkowo wspólnie uchwalane były wilkierze, czyli uchwały obowiązujące w całym mieście (prawo miejscowe). Rada urzędująca była wybierana corocznie spośród rajców już w radzie zasiadających, a „nowi” mogli uzyskać nominację do rady jedynie na miejsce zwolnione przez zmarłych lub zrzucenych z urzędu. Urząd ten był bowiem dożywotni co najmniej od pierwszej ćwierci XV wieku. Funkcja burmistrza nie była oddzielona od rady miejskiej, nie stanowiła odrębnej władzy, tak jak nierozdzielona była władza uchwałodawcza od wykonawczej. Sprawowali ją kolejno rajcowie, każdy z nich w swoim czasie i w swojej kolejności. Burmistrzem był więc każdy z rajców powołanych na dany rok do rady urzędującej, początkowo zmieniając się co tydzień z pozostałymi rajcami urzędującymi,

a później – po ustabilizowaniu się 8-osobowego składu rady urzędującej – co 6 tygodni. O kolejności decydowała zasada starszeństwa na urzędzie rajcowskim. Nowo mianowany rajca obejmował zatem funkcję burmistrzowską ostatni, dopiero pod koniec rocznej kadencji, *aby się przypatrzył i nauczył od starszych, jak ma spełniać swoje obowiązki*. Burmistrz był „pierwszym między równymi”, początkowo bez dodatkowych prerogatyw ponad te, które wynikały z faktu organizowania i przewodniczenia pracy rady, i na nim też zapewne ciążyło egzekwowanie podjętych wspólnie decyzji i uchwał. Reprezentował też radę na zewnątrz. Z czasem przysługiwało mu prawo odbywania „sądów targowych”, doraźnych, na Ratuszu w Rynku, w sprawach porządkowych i wykroczeń handlowych. W dyspozycji burmistrza pozostawał stale obecny w Ratuszu urzędnik zwany hutmanem (hetmanem) ratusznym (*capitaneus pretorii*). Zawiadywał on poprzez dziesiętników strażą miejską, organizował i nadzorował prace sług miejskich. Z czasem zyskał uprawnienia do sądzenia doraźnego w drobnych sprawach, w imieniu burmistrza (nocą, pod nieobecność burmistrza w Ratuszu), później własnym na podstawie uzyskanych upoważnień. Był zatem „prawą ręką” burmistrza dla skutecznego sprawowania burmistrzowskiej władzy policyjnej, rozumianej jako bieżące administrowanie i dbanie o porządek i bezpieczeństwo w mieście.

W krakowskich księgach miejskich zapisy operujące pojęciem „burmistrza” pojawiają się dopiero w drugiej połowie XIV wieku. Nie oznacza to jednak, że sama funkcja powstała dopiero wtedy. Przeciwnie, tak jak każde inne ciało kolegialne, tak i rada miejska dla swojego działania wymagała osoby przewodniczącej temu gremium. Nie nastąpiło jednak trwałe wyodrębnienie takiej funkcji, oddzielenie jej i „wyalienowanie” z kolegium rajcowskiego. Pierwszym planem była zawsze rada *in gremio* oraz rajcy każdy z osobna – oni stanowili najwyższy miejski urząd i godność. Dopiero w tym obrębie istniała funkcja burmistrza, początkowo niepostrzegana (choćby przez pisarzy miejskich) jako szcze-

gólna godność wymagająca jej eksponowania. Można przypuszczać, że rozumiana była jako rola „do wewnątrz” rady, sprawowana dla sprawnego działania organu kolegialnego. Z czasem funkcja ta uzyskała wymiar „na zewnątrz”, przykładowo w czynnościach reprezentacyjnych czy sędowniczych, co znajdowało swój wyraz także w tytulaturze i przydanych atrybutach, jak pierścień burmistrzowski i burmistrzowskie berełko. Nie zmieniało to jednak ustrojowego usytuowania tej funkcji w obrębie rady. Niewyodrębnienie się osobnego urzędu burmistrzowskiego jako np. organu wykonawczego rady z katalogiem własnych kompetencji spowodowane było zapewne zasadą sprawowania funkcji burmistrzowskiej w krótkich kadencjach przez zmieniających się w określonej kolejności rajców, z których każdy poprzez sam fakt piastowania godności rajcy miał zagwarantowany swój burmistrzowski czas.

Rajcami pozostawali głównie najwybitniejsi mieszczanie Krakowa. W latach 1500–1794 przez szereg rady miejskiej przewinęło się 393 mieszczan. Według prawa magdeburskiego członkami rady mieli być ludzie *mądrzy, dobrzy, lat zupełnych, przynajmniej dwudziestu i pięciu, w mieście osiedli, wszelako nie bardzo bogaci ani też ubodzy, ale średniego stanu. Nadto mają być z prawego małżeństwa urodzeni, w domach zawsze mieszkający i dobrej sławy, Boga się bojący, sprawiedliwość i prawdę miłujący, kłamstwa i złość w nienawiści mający, tajemnic miejskich niewyjawiający, w słowach i uczynkach stali, łakomstwem się brzydzący, darów nieprzyjmujący, mierni, nie pijanice, nie dwujęzyczni [obtudni], nie pochlebcy, nie błaznowie, nie natrętowie, nie cudzołożnicy, ani owi, którymi żony rządzą, nie fałszerze, nie zwadliwi, albowiem zgodą małe rzeczy budują się, a niezgodą wielkie niszczą. Też nie ma być na to obieran człowiek innego prawa i komu by było dwięćdziesiąt lat*. W Krakowie kandydaci do rady musieli spełnić jeszcze inne warunki. Zwyczajowo awans do najwyższego organu w mieście powinien być poprzedzony praktyką urzędniczą w ławie sądowej. Na podstawie dekretu królewskiego wysta-

wionego 12 marca 1507 roku dotychczasowy zwyczaj kooptacji do rady jedynie ławników miejskich stał się normą prawną. Z obowiązku odbywania wcześniejszego stażu w ławie wyłączono osoby dysponujące odpowiednim doświadczeniem lub wykształceniem, na przykład kandydatów chlubiących się tytułem doktora oraz pisarzy i syndyków miejskich (radców prawnych). Dlatego właśnie lekarze i prawnicy ze stopniem akademickim nie zasiadali nigdy w sądzie ławniczym, lecz rozpoczynali karierę urzędniczą od razu w radzie miejskiej.

Zasiadanie w radzie miejskiej było początkowo „tylko” honorowe, gdyż dopiero w 1578 roku wprowadzono niewielkie wynagrodzenie dla burmistrzów, które w kolejnych latach było regularnie podnoszone. W rzeczywistości jednak rajcy osiągalni całkiem pokaźne dochody z tytułu zasiadania w radzie, co wynikało z rozbudowanego systemu różnorakich przywilejów i świadczeń. Do ich kieszeni wpływały na przykład pieniądze uzyskane za przyjęcie do prawa miejskiego. Rajcy otrzymywali kwartalnie jedną miarę soli warzonej, pieniądze z kasy miejskiej „na ryby i chleb” na Wielkanoc i Boże Narodzenie; cechy obdarowywały ich świątecznymi podarunkami. Mieli prawo do darmowego stroju na uroczystości miejskie i dworskie, przywilej uczestnictwa w wystawnych ucztach urządanych przez miasto. Posiadali prawo produkcji gorzałki i piwa, byli zwolnieni od ciężarów utrzymania piechoty miejskiej, nie musieli płacić podatków z kamienicy, mieli też uprzywilejowaną pozycję przy dzierżawach majątku miejskiego. Wszystko to, a także wynikające ze sprawowania urzędu rajcowskiego prestiż i władza powodowały zabiegi o zdobycie tego urzędu.

W trosce o porządek i finanse

Rada krakowska jako najwyższy organ ustawodawczy i wykonawczy w mieście sprawowała kontrolę nad wszelkimi jego wewnętrznymi sprawami. Najważniejsze decyzje zapadały na posiedzeniach kole-

gium radzieckiego. Ono też wydawało wilkierze, czyli dotyczące miasta rozporządzenia porządkowo-administracyjne. Część z nich dotyczyła bezpośrednio ustroju Krakowa i działalności samej rady. I tak na przykład w latach 1379–1463 ogłoszono trzy wilkierze normujące uprawnienia rady starej. W uchwale z 1430 roku rajcy uznali za naganne rozprowadanie po mieście przez współtowarzyszy o sprawach (nie-raz poufnych) omawianych na sesjach rady. Wilkierz z tego samego roku normował z kolei wzajemne stosunki pomiędzy rajcami w przypadku ewentualnego sporu w ich własnym gronie. Podejmowano też kwestie nieusprawiedliwionych nieobecności na posiedzeniach rady czy spóźniania się na nie.

Rada pełniła też funkcje policyjno-obronne. Nadzorowała obronę murów miejskich, a w razie niebezpieczeństwa rajcy osobiście dowodzili załogami w przyporzędkowanych im basztach czy bramach. Do kompetencji rajców należało także stanowienie miar i wag, kontrola cen artykułów żywnościowych oraz sądownictwo w tych sprawach. Rada musiała także czuwać nad bezpieczeństwem wewnątrz miasta, a liczne przykłady pokazują, że było to trudne zadanie.

Ponieważ ogrom spraw urzędowych uniemożliwiał radzie zajmowanie się nimi wszystkimi kolegialnie, na posiedzeniach całej rady podejmowane były tylko najważniejsze decyzje, takie jak na przykład wybór urzędników czy posłów sejmowych, dzierżawa majątku miejskiego, natomiast obowiązkami związanymi z „drobniejszymi” sprawami rajcy dzielili się między sobą. Posiedzenia rady odbywały się przynajmniej raz w tygodniu i miały charakter tajny. Mimo wprowadzonych w XV wieku kar pieniężnych za nieobecność, rada w pełnym składzie spotykała się raczej rzadko. Większą frekwencją cieszyły się jedynie posiedzenia poświęcone dzierżawie majątku miejskiego czy wyborom ważniejszych urzędników: lonerów (zarządców finansami), posłów na sejmy i sejmiki, ławników, pisarzy i syndyków. Absencja sporej części rady mogła spowodować nawet paraliż działalności władz

miejskich. Na podstawie decyzji wojewody krakowskiego obowiązywała zatem od początku XVI stulecia zasada, że uchwały podjęte na posiedzeniu choćby w mniejszości miały być traktowane identycznie jak postanowienia kolegium radzieckiego w pełnym składzie. Decydowanie w sprawach miasta przez nielicznych rajców wywoływało z kolei sprzeciw tych, którzy w posiedzeniach nie uczestniczyli. Z tego powodu w 1543 roku rada podjęła uchwałę zabraniającą burmistrzowi w obecności zaledwie dwóch czy trzech rajców wydawania wyroków w sprawach miasta, sprzecznych z wilkierzami lub przywilejami miejskimi. Nad przestrzeganiem tego, by odroczyć daną uchwałę do czasu zebrania się rady w większościowym składzie, miał czuwać pisarz miejski.

Zwoływanie posiedzeń odbywało się na polecenie burmistrza przez uderzenie w dzwon ratuszny, przez wysyłanie „prokonsul” (ceduł) lub zawiadomianie przez posłańców. Początkowo o posiedzeniu rady powiadamiali zainteresowanych słudzy ratuszni, ale w 1541 roku podjęto uchwałę, że rajców winni zwoływać na posiedzenia wyłącznie czterej słudzy burmistrzów, tzw. *sagittarii* (łucznicy, strzelcy). Ponieważ miasto dzieliło się na cztery kwartały, każdy z nich miał obowiązek zawiadomienia rajców mieszkających w jednym z nich i przekazania odpowiedzi, czy stawiać się oni na posiedzenie rady. Wspomniani czterej *sagittarii* towarzyszyli burmistrzom w czasie wypełniania przez nich czynności urzędowych i mieli podnosić rangę ich władzy w mieście. Burmistrzowie mieli obowiązek bezwarunkowego poruszania się po mieście w towarzystwie jednakowo ubranych na koszt miasta i uzbrojonych strzelców.

Kluczowe znaczenie wśród kompetencji rady miejskiej miało zarządzanie finansami miasta. Nadzór nad kasą Krakowa spoczywał w średniowieczu w rękach trzech rajców, z których każdy posiadał jeden klucz do skarbcza miejskiego, co miało zapobiegać nadużyciom. Rajcy ci co roku rozliczali się przed nową radą i przekazywali klu-

cze do skrzyni z pieniędzmi miejskimi trzem zarządcom, wybranym przez kolegium radzieckie ze swojego nowego grona. W kwestii zarządzania miejskimi finansami podejmowano liczne próby reform, ostatecznie w pierwszej połowie XVI wieku ukształtował się system, zgodnie z którym nad finansami miasta pieczę sprawowali dwaj lonerzy. Jeden z nich wywodził się z rady urzędującej, a drugi ze starej. Byli wybierani na roczną kadencję. Do ich kompetencji należało zarządzanie finansami i całym majątkiem gminy, w tym między innymi Wagą Wielką i Wagą Małą, postrzygalniami sukna, kramami bogatymi, cegielnią i kamieniołomem, wsiami miejskimi Dąbie i Grzegórzki, piwnicą świdnicką pod ratuszem, łaźniami i domami. Zbierali dochody miasta i pokrywali jego wydatki zazwyczaj samodzielnie. Jedynie na większe wydatki i inwestycje (jak na przykład wznoszenie nowych budynków czy kosztowne remonty) musieli uzyskać zgodę rady. Wobec licznych obowiązków zarządców finansów miasta, jak i w odpowiedzi na domaganie się przez pospólstwo dopuszczenia jego przedstawicieli do zarządzania publicznymi finansami, rada uchwaliła w 1639 roku powiększenie liczby lonerów do czterech oraz podział ich kompetencji. Dwóch lonerów zajmowało się odtąd finansami personelu magistratu, administrowało dary, zapomogi i czynsze miejskie, zaopatrywało finansowo posłów Krakowa na sejmy i sejmiki oraz dostojników państwowych, natomiast dwóch pozostałych sprawowało pieczę nad sprawami gospodarczymi miasta. Ten stan nie trwał jednak długo, gdyż już w 1653 roku powrócono do dawnego porządku, ograniczając liczbę lonerów do dwóch. Na początku XVIII wieku ponownie zreformowano urząd lonerski – ustanowiono wówczas jednego lonera (rajcę) i dwóch podlonerów wywodzących się z pospólstwa. Warto dodać, że loneria przetrwała do reform z drugiej połowy XVIII stulecia i została zniesiona na mocy decyzji Komisji Dobrego Porządku w 1778 roku.

Głos pospólstwa

Monopolizacja władzy przez radę, zdominowaną przez kilkanaście rodzin patrycjuszowskich, doprowadzała do konfliktów z rzemieślnikami i pospólstwem, domagającymi się współudziału w rządach. Według pouczenia magdeburskiego z 1261 roku rada miała pełnić swe funkcje przy udziale najmądrzejszych mężów i ogółu mieszczan, zwoływanych na *burding*, czyli ogólne zebranie obywateli. Wiadomo, że taka sytuacja miała miejsce w 1329 roku podczas zawierania przez Kraków ugody z Sączem, gdy w celu jej zatwierdzenia na wniosek rajców zgromadzili się przedstawiciele kupców, mistrzowie cechowi reprezentujący rzemieślników i jacyś przywódcy ludu, zapewne przedstawiciele niezorganizowanego w cechy drobnego handlu. Jednak w latach późniejszych dopuszczanie do współudziału w zarządzaniu miastem innych grup społecznych poza patrycjatem pozostawało problemem rodzącym wiele konfliktów i niepokojów społecznych. Najistotniejsza okazała się kwestia wydawania pieniędzy ze skarbcza publicznego – rada nie chciała się bowiem rozliczać z gospodarki finansowej przed ogółem obywateli, natomiast mieszkańcy Krakowa byli słusznie przekonani, że rajcy wykorzystują kasę miejską nie tylko dla pożytku miasta, ale przede wszystkim do załatwiania własnych interesów. Tym samym pospólstwo domagało się prawa do współdecydowania o sprawach finansowych. Konflikt narastał, aż w końcu składane na ręce króla skargi przyniosły efekt – Zygmunt Stary w dekreście z 1521 roku uwzględnił postulat corocznego rozliczania dochodów miejskich przed delegacją pospólstwa złożoną z 12 przedstawicieli kupców i 20 starszych cechowych. Monarcha potwierdził to w dokumencie wydanym 3 lata później, nakazując radzie, by corocznie przedstawiała rachunki kolegium złożonemu z 11 ławników, 12 przedstawicieli kupców i 20 starszych cechowych. Tym samym powstała formalnie reprezentacja pospólstwa, czyli trzeci porządek, określana później jako *quadragintavirat*. Określenie

to pojawiło się w źródłach w 1548 roku. W XVI wieku, pomimo niechęci rady i jawnego lekceważenia przedstawicieli pospólstwa, znaczenie tej instytucji wzrastało, a jej działalność skupiała się głównie na sprawach finansowych. Konflikty jednak nie ustawały. Wynikały z niechęci rady z jednej strony do kontrolowania przez kogokolwiek jej poczynąń, zwłaszcza decyzji finansowych, z drugiej do dzielenia się władzą. W XVIII wieku, po zmianach w liczbie przedstawicieli *quadragintaviratu*, instytucję tę tworzyło 14 kupców, 20 rzemieślników oraz 6 ławników (40 Mężów). Przynależność do 40 Mężów była dożywotnia, a należący do tego grona przedstawiciele pospólstwa składali specjalną przysięgę (*będąc wezwany do obrad publicznych miasta tego w interesach jego, do szlachetnego magistratu krakowskiego wzniesionych, co będzie wiedział i miarkował dla dobra miasta pożytecznego lub szkody ochraniającego zdanie swoje doskonałym rozmysłem dawać będzie*).

W XVII wieku *quadragintavirat* zaczął tracić na znaczeniu jako przedstawicielstwo ogółu mieszkańców Krakowa, a rolę tę przejmowała ukształtowana w drugiej połowie XVII wieku instytucja liczniejsza – *Communitas*, czyli zgromadzenie ławników, kupców i starszych cechowych.

Jak można wnioskować z zachowanych dokumentów, przedstawiciele pospólstwa rzeczywiście uczestniczyli w podejmowaniu ważniejszych decyzji dotyczących miasta, zwłaszcza że od 1585 roku musieli oni wyrażać zgodę w kwestiach związanych z wydatkowaniem większych sum z publicznych pieniędzy. Prawo do zwoływania zebrań przedstawicieli pospólstwa należało do rady. Jeżeli zachodziła taka potrzeba, rada w przeddzień powiadamiała starszego ławnika, że nazajutrz będzie zwołana sesja pospólstwa, o czym obwieszczało bicie dzwonu. Zebrania rozpoczynały się o godzinie 8 rano w izbie wójtowskiej na ratuszu. Obecność była obowiązkowa pod karą grzywny. Pospólstwo miało odebrać program posiedzenia od rady. Mogło obradować najwyżej 3 godziny, po czym zobowiązane było dać odpowiedź radzie przez starszego ławnika. Jeżeli nie

udzieliłoby odpowiedzi na dwukrotne zapytanie, wówczas rada mogła podjąć samodzielnie decyzję, aby nie opóźniać spraw miejskich. Zdarzało się, że przedstawiciele pospólstwa prosili o więcej czasu na podjęcie decyzji i uzyskiwali na to zgodę rady.

By „prawy i sprawiedliwy dekret najdować”

Wspomniana już ława sądowa, istniejąca od początku istnienia miasta lokacyjnego, była drugim po radzie miejskiej organem kolektywnym w Krakowie. Od drugiej połowy XIV wieku w ławie zasiadało 11 członków wybieranych przez radę na okres roku, a jej obradom przewodniczył starszy ławnik. Starszy ławnik cieszył się ogólnym szacunkiem, miał nawet pierwszeństwo przed wójtem we wszelkich sprawach publicznych i prywatnych. Nominacja ławy do lat czterdziestych XVI wieku odbywała się w lipcu lub sierpniu, a następnie została przeniesiona na początek roku i uroczystości z tym związane odbywały się zwyczajowo w poniedziałek na 2 tygodnie przed zapustami.

Towarzyszył temu szereg uświęconych tradycją i prawem działań i gestów. Najpierw, tuż przed końcem kadencji, ławnicy przybywali na ratusz, prosząc rajców o ocenę ich pracy. Na znak gotowości do ustąpienia oddawali klucze do pomieszczeń urzędowych, zwracali się do rady z prośbą, aby na ich miejsce wybrała innych, po czym opuszczali salę. Ocena ławników na posiedzeniu rady była tajna, ale zawsze pozytywna. Tę wiadomość przekazywał ponownie wezwanym ławnikom burmistrz. Dziękując im oficjalnie za pracę i oddając klucze, powierzał sprawowanie urzędu do końca kadencji. Później rada wybierała nowy skład ławy, a nominowani ławnicy, zarówno nowi, jak i już wcześniej urzędujący, składali przed nią przysięgę, w której obiecali *wszystkim ludziom tak bogatym, jak i golcom prawy i sprawiedliwy dekret najdować*.

Posiedzenia sądu odbywały się w specjalnej izbie sądowej, a obecność na nich była dla ławników obowiązkowa. Wśród kilku rodzajów sądów funk-

cjonujących w Krakowie można rozróżnić: sądy wielkie – z ławnikami i burmistrzem na czele, zwoływane trzy razy w roku; sądy wójtowsko-ławnicze – zwoływane na dłuższy czas, działające praktycznie stale z wyjątkiem świąt kościelnych i uroczystości państwowych; sądy potoczne – zwoływane w razie nagłej potrzeby dla obywateli miasta; sądy konieczne – zwoływane dla przybyszy; sądy gorące – dla przestępców przyłapanych na gorącym uczynku. Analogicznie jak rajcy, ławnicy nie pobierali stałego wynagrodzenia, czerpali jednak korzyści z racji sprawowania urzędu, głównie z wnoszonych przez zainteresowanych opłat sądowych.

Porządek w dokumentach

Działalność organów kolegialnych miasta nie byłaby możliwa bez wsparcia zawodowych urzędników. Miejscem niezwykle istotnym w zarządzaniu miastem była kancelaria radziecka. Jej nieliczny personel składał się z pisarza, jego zastępcy i zapewne kilku skrybów. Pisarz i jego zastępcy od 1522 roku byli zrównani w prawach, a z czasem także wyrównaniu uległo ich wynagrodzenie. Byli oni dobrze opłacani, gdyż wymagano od nich solidnego wykształcenia (często posiadali tytuł doktorski), a także biegłego posługiwania się językiem polskim, łacińskim oraz niemieckim. Do obowiązków pisarzy należało dbanie o porządek w aktach, systematyczne wprowadzanie do nich protokołów z obrad (co rada niejednokrotnie kontrolowała). Musieli strzec tajemnicy ksiąg, nawet przed poszczególnymi rajcami. Pisarz główny, zwany z czasem sekretarzem miasta, zobowiązany było do pilnowania zgodności z prawem podejmowanych na posiedzeniach rady decyzji. W wyniku zmian na początku XVIII wieku w miejsce drugiego pisarza ustanowiono regenta kancelarii.

Kancelaria wójtowska była skromniejsza. Księgi prowadził w zasadzie zastępca wójta – podwójci, którego wspierało w tym kilku pomocników.

W 1598 roku doszło do utworzenia trzeciej kancelarii miejskiej, której pracami kierował pisarz dochodów miejskich. Przejął on wszystkie sprawy związane z finansami miasta i prowadził je z pomocą dwóch pomocników: pisarza celnego i pisarza browarnego.

Do najważniejszych urzędników miasta Krakowa należeli też syndycy – specjaliści z zakresu prawa, reprezentujący interesy miasta przed sądami, na sejmach i sejmikach, na dworze królewskim. Dobrze wykształceni, byli sowiec wynagradzani przez radę. Wprowadzeni szczegółowo w sprawy miejskie mieli realny wpływ na ich bieg. Awansowali też niekiedy do rady miejskiej. Oprócz syndyków oficjalnych, urzędowych, miasto angażowało także reprezentantów prawnych okazjonalnie, do załatwienia jednej określonej sprawy.

Wśród krakowskich urzędników średniego szczebla duże znaczenie odgrywał wspomniany już wcześniej hutman (hetman) ratuszy – zarządca ratusza i przełożony wiertelników przysięgłych oraz służby ratusznej i straży miejskiej, który na polecenie rady wykonywał również zadania specjalne, na przykład w razie zarazy pozostawał w mieście i zamykał dotknięte chorobą domy. Jednoosobowo rozsądzał też drobne spory pomiędzy pospółstwem.

Reformy i zmiany

Ukształtowany w średniowieczu i funkcjonujący, z nieznacznymi modyfikacjami, w ciągu następnych wieków ery nowożytnej ustrój miasta Krakowa, z głównymi instytucjami: radą, ławą sądową, wójtostwem i przedstawicielstwem pospółstwa, przetrwał niemal do końca I Rzeczypospolitej. Poważne zmiany ustrojowe nastąpiły w drugiej połowie XVIII wieku. W ramach przeprowadzanych wówczas reform, także odnoszących się do miast i sytuacji mieszczaństwa, w miastach królewskich zostały powołane mające uzdrowić gospodarkę miejską Komisje Dobrego Porządku (*Boni Ordinis*).

W Krakowie komisja taka została powołana w 1776 roku. Dwa lata później ogłosiła ordynację miejską, zgodnie z którą liczba rajców dożywotnich została zredukowana do 12 (każdy, który osiągnął urząd rajcy, miał go pełnić dożywotnio, a po jego śmierci nie mianowano już nikogo na jego miejsce), a z nich wyznaczano 4 rajców prezydujących, z których każdy miał pełnić funkcję burmistrza przez kwartał. Urzędy miały być płatne. Liczba ławników została z kolei zredukowana do 6. Magistrat został podzielony na 4 departamenty: sądowy – w jego skład wchodziło 3 rajców; ekonomiczny – z 3 rajcami i 2 przedstawicielami pospółstwa; opieki i policji – również z 3 rajcami i 2 przedstawicielami pospółstwa. Krakowska Komisja Dobrego Porządku stworzyła tzw. sądy potoczne (*iudicia pedanta*), głównie dla spraw rzemieślników – w przypadku niedotrzymania przez rzemieślnika umowy, oszustwa na towarze lub robocie, pokrzywdzonemu przysługiwała skarga do burmistrza, który – po wezwaniu obwinionego – wraz z syndykiem natychmiast rozsądzał sprawę.

Były to jednak próby reform połowicznych i różnych, nie sięgały one samego modelu zarządzania miastem. Na to przyszedł czas dopiero w dobie Sejmu Czteroletniego.

Literatura poszerzająca:

Mecherzyński 1845, *passim*; Szujski 1878, *passim*; Bąkowski 1893-II, *passim*; Rymar 1905, s. 187–252; Bąkowski 1906, *passim*; Chmiel 1907, *passim*; Sikora 1908, *passim*; Krasicka 1929, *passim*; Lepszy 1929, *passim*; Górny, Piwarski 1932, s. 5–82; Patkaniowski 1934, *passim*; Niwiński 1938-I, s. 46–160; Ptaśnik 1949, s. 59–110, 159–184; Friedberg 1955, *passim*; Pachoński 1956, *passim*; Friedberg 1957, s. 189–227; Pieradzka 1957, s. 141–187; Franćić 1961, *passim*; Grodecki 1963, s. 51–68; Jelic 1966, *passim*; Lepszy 1968, s. 131–177; Franćić 1968, s. 235–266; Pieradzka 1968, s. 27–61; Bieniarzówna 1969, *passim*; Bieniarzówna 1976, *passim*; Wyrozumski 1992, s. 212–535; Małecki 1994-I, s. 20–155; Bieniarzówna 1994-I, s. 157–356; Małecki 1994-I, s. 20–155; Bieniarzówna 1994-II, s. 357–536; Małecki 1994-II, s. 539–593; Wyrozumski 1995, s. 21–47; Noga 2003-I, s. 23–108; Bukowski, Noga 2007, *passim*; Noga 2007-I, *passim*; Noga 2007-II, *passim*; Komorowski 2007, *passim*; Komorowski, Follprecht 2007, *passim*; Witkowski 2007, s. 65–74; Starzyński 2008, *passim*; Noga 2008, *passim*; Kutrzeba 2009, *passim*; Starzyński 2009, *passim*.

2.

Między zależnością a samostanowieniem – czasy prezydenckie (od 1791)

Bogdan Kasprzyk

2.1. W dobie Konstytucji 3 maja i insurekcji kościuszkowskiej (1791–1794)

W 1772 roku mocarstwa Austria, Prusy i Rosja podpisały w Petersburgu traktat rozbiorowy, we wrześniu 1773 roku akt rozbioru (pierwszego) zatwierdził Sejm rozbiorowy zwołany przez zaborców. Austria otrzymała całą południową Polskę po Zbruczu z Lwowem, jednak bez Krakowa. Rzeczpospolita chyliła się ku upadkowi.

W październiku 1788 roku zebrał się w Warszawie sejm, który przeszedł do historii pod nazwą Sejmu Czteroletniego lub Wielkiego. Podjął dzieło zasadniczych reform społecznych i ustrojowych – dla ratowania państwa. Wśród pierwszoplanowych kwestii znalazła się sprawa miast królewskich, którą podjęto przy udziale ich przedstawicieli. Kraków stanął przed próbą dojrzałości politycznej i wyjścia poza partykularne interesy miasta, a przede wszystkim sprawującego władzę patrycjatu. Najkrócej ujmując, władze miejskie nie sprostają temu zadaniu. Inicjatywa działania na

rzecz mieszczaństwa znalazła się w rękach przedstawicieli innych miast, z prezydentem Starej Warszawy Janem Dekertem na czele.

Kraków nie poparł idei zmian ustrojowych w miastach, opowiadał się za utrzymaniem dotychczasowych przywilejów i podjęciem doraźnych kroków wspierających miasto ekonomicznie. Nie wziął udziału w zjeździe miast polskich, na którym w październiku 1789 roku zawarto akt zjednoczenia miast. W efekcie na sejmowej sesji poświęconej miastom w grudniu 1789 roku prezentowane były dwa oddzielne projekty miejskie: memoriał zjednoczonych miast pod przewodnictwem Warszawy oraz memoriał Krakowa, ten ostatni sformułowany w duchu zachowawczym i oportunistycznym. Ostatecznie w połowie 1790 roku, gdy stało się już oczywiste, że nie można oddzielić partykularnych interesów Krakowa od wspólnych postulatów mieszczaństwa polskiego, przedstawiciel Krakowa Jan Nepomucen Kaspari podpisał przystąpienie do wspomnianego zjednoczenia miast.

Przełomowa reforma ustroju miast dokonała się wiosną 1791 roku. Sejm uchwalił dwie doniosłe ustawy: 18 kwietnia „Miasta nasze królewskie wolne w państwach Rzeczypospolitej” (włączoną następnie do majowej ustawy konstytucyjnej) oraz

27 czerwca ustawę wykonawczą „Urządzenie wewnętrzne miast wolnych Rzeczypospolitej w Koronie i Wielkim Księstwie Litewskim”. Tym samym dla Krakowa została zamknięta trwająca 480 lat epoka funkcjonowania miasta pod rządami prawa magdeburskiego, dającego prymat radzie miasta i rajcom pełniącym „każdy w swoim czasie i kolejności” funkcję burmistrzów (tj. od czasów reform po buncie wójta Alberta). Wprowadzono nowoczesne regulacje ustrojowe, pozwalające dostrzec początki procesu upodmiotowienia mieszkańców–obywateli. Z przyjętego modelu ustrojowego zaczął wyłaniać się monteskiuszowski trójpodział władz, a w tych ramach wyraźne wyodrębnienie władzy wykonawczej i sądowniczej oraz inne rozumienie instytucji urzędu i urzędnika publicznego (zerwanie z dożywotnością, próby wprowadzenia wybieralności).

W wyniku reformy Kraków stał się jednym z 21 miast wydziałowych, tzn. został siedzibą sądu apelacyjnego dla miast leżących w obrębie jednostki podziału terytorialnego Rzeczypospolitej zwanej „wydziałem”, obejmującej województwo krakowskie i znaczną część sandomierskiego. Krakowski zespół miejski miał się stać jednolitym miastem złożonym z trzech części obejmujących dawne miasta satelitarne, przedmieścia i jurydyki. Zasadą przynależności do miasta było przyjęcie „prawa miejskiego”, tj. złożenie w magistracie oświadczenia wierności królowi i Rzeczypospolitej, posłuszeństwa prawom Sejmu i zwierzchności miasta. Obywatelami miasta mogły być osoby „bądź szlacheckiego, bądź miejskiego urodzenia”, a także „uczciwi cudzoziemcy, rzemieślnicy i ludzie wolni i z prawa nikomu niepodlegli, ale tylko chrześcijanie”. Czynne i bierne prawa wyborcze do wszelkich urzędów miejskich przysługiwały tylko obywatelom będącym właścicielami dziedzicznych posesji.

Miasto podzielone było na cyrkule. Był to podział administracyjny, ale jednocześnie polityczny: obywatele–posesjonaci zamieszkaali w cyrkule co 2 lata na „elekcji miejscowej szczególnej” wybiera-

li władze cyrkulowe (wójta i ławników cyrkulowych oraz władze sądowe), jak też przedstawicieli cyrkulu do „zgromadzenia miejscowego ogólnego” oraz „zgromadzenia wydziałowego”. To ostatnie wybierało z kolei władze miasta: prezydenta, wiceprezydenta, 8 radnych i kasjera. Gremium to (z wyłączeniem kasjera, który był oficjalistą, czyli urzędnikiem) stanowiło Magistrat Ogólny Miasta Wolnego Stołecznego i Wydziałowego Krakowa. Z kolei Magistrat Ogólny mianował oficjalistów, którzy wraz z kasjerem tworzyli urząd pomocniczy przy Magistracie.

Do ważniejszych zadań Magistratu Ogólnego działającego pod przewodnictwem prezydenta należało: wybór urzędników i sług miejskich, przestrzeganie całości praw miasta oraz gospodarki funduszami, rozkładanie podatków uchwalanych przez Sejm i składek uchwalonych przez „lud miejski” (por. niżej), reprezentacja miasta i zwierzchność nad urzędami cyrkulowymi złożonymi z wójtów i ławników. Magistrat Ogólny był także „sądem magistratu miejskiego”, z kompetencjami z zakresu spraw związanych z oficjalistami i innymi osobami magistrackimi.

Wspomniano, że podczas wyborów cyrkularnych wybierano przedstawicieli do „zgromadzenia miejscowego ogólnego” – było to 60-osobowe gremium stanowiące swojego rodzaju przedstawicielstwo miejskie (zwane „zgromadzeniem ludowym” lub „ludem miejskim”) zwoływane przez Magistrat Ogólny przede wszystkim dla uchwalenia nowych opłat miejskich. To przedstawicielstwo dalekie jeszcze było od autonomicznej rady miejskiej, między innymi nie mogło stawiać i uchwalać własnych wniosków, lecz tylko wypowiadać się co do propozycji Magistratu, ale stanowiło obligatoryjny element przedstawicielski w strukturze władz miasta.

Władze miejskie podporządkowane były w różnych zakresach powiatowym i wojewódzkim komisjom porządkowym cywilno-wojskowym, w tych ramach bezpośredni nadzór nad miastami

sprawowały komisje policji (pojęcie „policja” należy tu rozumieć jako „administrowanie”). Komisje terenowe podlegały odpowiednio komisjom rządowym „obojga narodów”, z główną rolą w odniesieniu do miast komisji policji, w składzie której oprócz 9 komisarzy szlacheckich znajdowało się 6 plenipotentów miast królewskich. Przedstawicielami komisji policji w terenie byli intendeneci policji ulokowani w „wydziałach policyjnych”, zwanych też „intendencjami” (obie prowincje Rzeczypospolitej podzielono na wydziały, po 8 dla Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego). Intendenci policji wyposażeni byli w kompetencje nadzorcze i kontrolne wobec terenowych komisji porządkowych oraz magistratów miast wolnych (królewskich). Na czele tak skonstruowanego aparatu wykonawczego stała Straż Praw – rząd z królem na czele.

Nie dane było jednak poddać nowych rozwiązań ustrojowych Rzeczypospolitej i Krakowa praktycznej weryfikacji. Dalsze wydarzenia przekreśliły nadzieje na wdrożenie reform. I tak w skali Krakowa:

☛ W marcu 1792 roku podzielono Kraków na 4 cyrkuły: Cyrkuł I Krakowski obejmujący miasto Kraków z Zamkiem, Cyrkuł II Kazimierski obejmujący miasto Kazimierz, Stradom i siedliska żydowskie, Cyrkuł III Garbarski obejmujący jurydyki i przedmieścia: Garbary, Piasek, Biskupie, Retoryka, Smoleńsk, Zwierzyniec, Wygoda, Groble, Podzamcze, Czarna Wieś, Nowa Wieś i Łobzów, oraz Cyrkuł IV Kleparski obejmujący miasto Kleparz z jurydykami: Błonie, Pędzichów, Szlak, Wesoła, Lubicz, Brzeg i wieś Krowodrza. Z początkiem kwietnia tego roku przeprowadzono wybory cyrkułowe, a w połowie tego miesiąca wybory władz ogólnych miasta. Pierwszym prezydentem Krakowa wybranym po zmianie systemu ustrojowego trwającego przez wieki, prezydentem już w rozumieniu wydzielonego organu wykonawczego, został margrabia Franciszek Wielopolski.

Wybrano także wiceprezydenta w osobie Michała Wohlmana, rajcę jeszcze od 1747 roku (czyli pod rządami prawa magdeburskiego), wielokrotnego burmistrza, oraz 8 radnych, wśród nich także posiadających staż rajcowski w poprzedniej radzie. Po przejściu 16 marca 1792 roku insygniów władzy od starej rady reprezentowanej przez Macieja Baiera, rajcę od 1764 roku i wielokrotnego burmistrza, nowy magistrat rozpoczął intensywną działalność. Na codziennych posiedzeniach pod przewodnictwem zwykle wiceprezydenta podejmowano kolegialne decyzje nie tylko w węzłowych kwestiach, lecz nawet w sprawach drobiazgowych.

☛ Zwycięstwo Targowicy poskutkowało anulowaniem uchwał Sejmu Czteroletniego. Po wkroczeniu do Krakowa garnizonu wojsk rosyjskich Magistrat po raz ostatni zebrał się 11 września 1792 roku, następnego dnia restytuowane zostały dawne władze sprzed Konstytucji 3 maja, z burmistrzem Maciejem Baierem na czele. Złożono przysięgę wierności przepisaną przez „Najjaśniejszą Konfederację Targowicką”. Zgodnie z ponownie obowiązującymi regułami prawa magdeburskiego 13 stycznia kolejnego roku dokonano wyboru nowej rady urzędującej, z Janem Wawrzyńcem Laskiewiczem, starszym rady – od 1744 roku w radzie miejskiej – na czele.

☛ Dokonany na początku 1793 roku drugi rozbiór, bez udziału Austrii, co przedłużyło niepodległość byt Krakowa w ramach Rzeczypospolitej, przypieczętowany został postanowieniami Sejmu grodzieńskiego. Obalono Konstytucję 3 maja, przywrócono – z modyfikacjami – system rządów ukształtowany w latach siedemdziesiątych XVIII wieku. Centralna władza wykonawcza ponownie spoczęła w rękach Rady Nieustającej z królem na czele, ale przy udziale rzeczywistego rządcy, którym stał się ambasador Rosji – „major domus”. Administrację ogólną i nadzór nad miastami sprawował Departament Policji, działający przez komisje

policii oraz komisje wojewódzkie (Koronę podzielono na 10 województw, w każdym po 3 ziemie) i powiatowe.

Ustrój ten regulowała między innymi ustawa z listopada 1793 roku „Miasta wolne Rzeczypospolitej”. Na jej podstawie Kraków stał się jednym z 10 tzw. miast głównych, pozostały w jego obrębie cyrkuły garbarski i kleparski, zwane teraz „wydziałami”, jednak zlikwidowano cyrkuł kazimierski – Kazimierz odzyskał miejską samodzielność. Po złożeniu w lutym 1794 roku przez mieszczaństwo krakowskie przysięgi na wierność konstytucji grodzieńskiej, 4 marca tegoż roku dokonano wyboru nowych władz miejskich, wśród nich prezydenta Filipa Nereusza Lichockiego, 10 rajców-radnych, w większości zasiadających jeszcze w radzie sprzed 3 maja 1791 roku i w radzie bezpośrednio „potargowickiej”, oraz wójta Michała Wohlmana. Kadencja tych władz została określona na 4 lata.

☛ Wiosną 1794 roku wybuchło powstanie – ostatnia próba ratowania niezawisłości państwa. Na jego czele stał Tadeusz Kościuszko jako Naczelnik Siły Zbrojnej Narodowej, z faktyczną władzą dyktatorską, realizowaną bez detronizacji króla, lecz w warunkach jego odsunięcia od władzy. Akt powstania zaprzysiężony 24 marca tegoż roku na krakowskim Rynku powoływał do życia konfederację całego narodu do walki o niepodległość i powierzał Naczelnikowi pełnię władzy wojskowej i cywilnej, w tym wykonawczej i sędowniczej, wyposażając go w prawo wydawania norm w postaci uniwersałów. Nie rozstrzygnięto kwestii obowiązywania Konstytucji 3 maja 1791 roku. W myśl uniwersałów Naczelnika, w tym wydanego w Połańcu 10 maja 1794 roku, naczelną władzą administracyjno-rządową spoczęła w gestii Rady Zastępczej Tymczasowej (od końca maja 1794 Rady Najwyższej Narodowej), dzielącej się na 8 wydziałów i działającej pod przewodnictwem Naczelnika. Administracja terenowa powierzona została komisjom porządkowym wywodzącym się

z odpowiednich instytucji powołanych przez Sejm Czteroletni, a następnie konstytucję Sejmu grodzieńskiego. W warunkach powstańczych podzielono je na wyspecjalizowane resortowo wydziały, odpowiadające wydziałom Rady Najwyższej, z wyłączeniem spraw zagranicznych; w skład komisji weszli komisarze odpowiedzialni politycznie i prawnie za ich działalność.

W Krakowie, sercu powstania, znalazły siedzibę jego władze naczelne, ze sztabem Naczelnika w Szarej Kamienicy przy Rynku (obecnie nr 6), oraz terenowe w postaci ustanowionej w 16-osobowym składzie krakowskiej Wojewódzkiej Komisji Porządkowej, ulokowanej w nieistniejącej już kamienicy Pod Wagą, w pobliżu kościoła św. Wojciecha. Kwestię władzy lokalnej w Krakowie uregulował Naczelnik rozkazem z 24 kwietnia 1794 roku, przywracającym do urzędowania radę wybraną na mocy Konstytucji 3 maja, z korektami personalnymi (3 dni później usunięty z niej został Filip Lichocki – prezydent z nadania targowiczan). Prezydent Franciszek Wielopolski przyjął przywrócony mu urząd, jednak faktycznie go nie objął; obowiązki prezydenta pełnił Michał Wohlman, wiceprezydent.

Działający w warunkach powstańczych Magistrat zależny był od Wojewódzkiej Komisji Porządkowej, lecz na bieg spraw w Krakowie miał wpływ także komendant wojskowy miasta oraz wyposażony w specjalne pełnomocnictwa Naczelnika członek Rady Najwyższej Hugo Kołłątaj, majoryzujący władze nominalne. Nowe-stare władze pracowały energicznie, zbierając się dwa razy dziennie dla zabezpieczenia aprowizacji, ochrony sanitarnej, opatrzenia murów miejskich, ale i organizacji patriotycznych uroczystości, na przykład na wieść o wybuchu powstania w Warszawie oraz w 3. rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 maja. W tym też czasie zdążono jeszcze dokonać wyborów władz cyrkułowych, po uprzednim ponownym włączeniu Kazimierza w obręb miasta i przywróceniu cyrkułu czwartego, kazimierskiego.

☛ Kłeska powstańców 6 czerwca 1794 roku w bitwie pod Szczekocinami, odcięcie części ziem polskich z Krakowem od głównych sił powstańczych, w końcu podejście wojsk austriackich i pruskich pod przygotowane do obrony – lecz nie na miarę zagrożenia – miasto, spowodowały decyzję o kapitulacji. Akt poddania miasta wojskom pruskim 15 czerwca 1794 roku podpisali świeżo mianowany komendant wojskowy podpułkownik Jan Kalk oraz delegaci Magistratu z wiceprezydentem Michałem Wohlmanem na czele.

Wkroczenie wojsk pruskich do Krakowa łączyło miasto z dalszego udziału w powstańczych zmaganiach Kościuszki, jednocześnie zamknęło dramatyczny okres udziału miasta w próbach reform ustrojowych zapoczątkowanych Sejmem Czteroletnim – okres, w którym chwałę miastu przyniósł jedynie czas insurekcji w chwilach jej wybuchu i świetności. Nadszedł czas epizodycznej okupacji pruskiej, a następnie długotrwałej niepodległości.

Literatura poszerzająca:

HAMA, s. 145–146, 163–184; Bąkowski 1891, *passim*; Bąkowski 1892, *passim*; Bąkowski 1893-I, *passim*; Rymar 1905, s. 252–258; Kupczyński 1912, *passim*; Chmiel 1932-II, s. 78–86; Ptaśnik 1949, s. 341–368; Bartel 1959, *passim*; Małeckie 1994-II, s. 593–611; Malec J., Malec D. 2003, s. 63–77; Bieniarzówna 1996, *passim*; Malec 2003, s. 135–145; Witkowski 2007, s. 79–86; Malec 2008, s. 99–127, 155–168.

2.2. Pod okupacją pruską (1794–1796)

Niespełna 20-miesięczna okupacja Krakowa przez Prusaków, od wkroczenia wojsk do miasta 15 czerwca 1794 roku do ich wyjścia 4 stycznia 1796 roku, naznaczona była ogólnym przygnębieniem wywoływanym wiadomościami z powstańczego frontu, szczególnie po kłesce maciejowickiej i ostatecznym upadku powstania. Dominowała niepewność co do dalszych losów miasta, które stało się przedmiotem przetargu między mocarstwami pertraktującymi w sprawie kształtu ostatecznego rozbioru Rzeczypospolitej.

Z chwilą objęcia miasta przez Prusaków przestała istnieć organizacja i władza krakowskiego Magistratu ustanowionego przez Naczelnika Kościuszkę na podstawie ustaw z 1791 roku. Już w dniu podpisania kapitulacji miasta dowodzący wojskami generał Carl Friedrich von Elsner zarządził restytuowanie władz miejskich sprzed insurekcji, co oznaczało przywrócenie stanu wprowadzonego w 1793 na mocy ustawy Sejmu grodzieńskiego „Miasta wolne Rzeczypospolitej”. Ustawa ta zaliczała wszystkie miasta oprócz prywatnych-dziedzicznych do miast wolnych, dzieląc je na trzy klasy; Kraków zaliczony został do klasy pierwszej, obejmującej miasta „główne”. Stąd też jego oficjalna tytulatura brzmiała: „Główne i Wydziałowe Wolne Miasto Rzeczypospolitej Kraków”.

Miasto podzielone było wewnętrznie na 3 wydziały, obejmujące: Kraków w obrębie murów, Kleparz oraz Garbary z przedmieściami. Stanowiły one łącznie okręgi wyborcze. Posesjonaci 3 wydziałów zebrani razem wybierać mieli elektorów – 5 mieszczan zwanych „gminnymi”. Gminni, zebrawszy się na Ratuszu, dokonywali wyboru 12 ławników (po 4 z każdego wydziału) i wspólnie już z nimi wybierali 12 radców i wójta, a spośród radców prezydenta miasta. Były zatem przewidziane 3 urzędy miejskie: Magistrat złożony z prezydenta, 11 radców i wójta, ława złożona z 12 ławników oraz gminni w liczbie 5 mieszczan, umocowani jako reprezentanci wszystkich obywateli miejskich. Urzędy te nazywano „trzema porządkami”;

zgromadzone razem dokonywały wyboru 3 burmistrzów wydziałowych stojących na czele administracji najniższego szczebla, ustanowionej w wydziałach, na które terytorialnie dzieliło się miasto. W strukturze tej dwa „porządki”: gminni oraz ława, stanowiły swego rodzaju nieformalną „radę miejską” z kompetencjami uchwałodawczo-sądowymi. Natomiast „porządek”, który stanowił Magistrat z prezydentem i radcami, był władzą wykonawczą, co do zasady jednak niepodporządkowaną dwóm pierwszym „porządkom”. W sytuacjach spornych między tymi władzami rozstrzygać miało Zgromadzenie Porządków. Kadencja władz miejskich określona została na 4 lata.

Ten mechanizm władzy miejskiej nie zdążył w Krakowie w pełni zaistnieć. Z wejściem Prusaków do Krakowa przywrócono dawną, przedinsurekcyjną Radę Miejską. Prezydentem powinien być zostać ponownie Filip Lichocki, jednak wobec jego nieobecności w mieście (w trudnych politycznie czasach „pojechał leczyć się u wód” w Karlsbadzie) mianowano prezydentem wspomnianego już kilkakrotnie Macieja Baiera. Przekazał on urząd prezydencki Lichockiemu 5 października 1795 roku, po jego powrocie do Krakowa.

Władza ta działała w stanie okupacji Krakowa, pod zwierzchnością wyposażonego w najwyższą władzę cywilną nad miastem pełnomocnego komisarza króla pruskiego barona Ludwika Antoniego von Hoyma oraz czuwającego nad realizacją rozporządzeń komisarycznych komendanta wojskowego generała Leopolda von Rütsa.

Próby wprowadzenia w Krakowie struktury władz miejskich przewidzianej ustawą Sejmu grodzieńskiego przerwały dalsze wydarzenia – 24 października 1795 roku monarchowie Rosji, Prus i Austrii uzgodnili traktat, zgodnie z którym dokonał się trzeci, pełny rozbiór Rzeczypospolitej. Austria zaanektowała między innymi resztę Małopolski z Krakowem. 5 stycznia 1796 roku do miasta wkroczyły wojska austriackie pod dowództwem generała de Follon. Kraków znalazł się w monarchii habsburskiej.

Literatura poszerzająca:

Kupczyński 1912, s. 258–274; Chmiel 1932-II, s. 86–91; Małecki 1994-II, s. 608–611; Małecki 2007, *passim*.

2.3. W cesarstwie austriackim (1796–1809)

Rankiem w dniu wkroczenia do Krakowa wojsk austriackich i objęcia miasta przez władze zaborcze zebrał się Magistrat i wywiesił w Ratuszu portret Najjaśniejszego Cesarza Austrii, zakupiony za 5 złotych reńskich. Portrety obcych władców będą już towarzyszyły krakowskiej władzy miejskiej przez następnych 122 lat, do roku 1918.

Po zajęciu przez Austrię na mocy traktatu rozbiorowego z 1795 roku ziem polskich, w tym Krakowa, w Wiedniu przystąpiła do pracy Komisja Organizacyjna mająca ustalić zasady rządzenia nowo nabytą prowincją. Została ona nazwana Galicją Zachodnią, w odróżnieniu od Galicji Wschodniej, zajętej przez Austrię w wyniku pierwszego rozbioru w 1772 roku. Obie prowincje podlegały Kancelarii Nadwornej Galicyjskiej z siedzibą w Wiedniu (poszczególne kraje monarchii habsburskiej podlegały odrębnym kancelariom). Na czele Galicji Zachodniej stanął pełnomocny komisarz baron Jan Wacław Margelik, radca dworu, ziemczony Czech. Kraków stał się siedzibą władz „stolicą” nowo utworzonej prowincji – „Królestwa Zachodniej Galicji”. Oficjalna tytulatura miasta brzmiała „Provinzial-Hauptstadt”.

Z początkiem stycznia 1796 roku wraz z władzami wojskowymi przybył do Krakowa radca gubernialny Antoni Baum von Appelshofen, obejmując funkcję cywilnego komisarza miasta, z zadaniem zorganizowania nowych władz miejskich i bieżącego nadzoru nad administracją. W kwietniu tegoż roku zjechał do miasta wspomniany Margelik, celem „urządzania Galicji Zachodniej”. Miesiąc później przybyły w imieniu cesarza książę Karol Auersperg przyjął przysięgę od ludności Krakowa na wierność cesarzowi oraz ceremonialny hołd.

Urządzenie miasta z organami o charakterze samorządowym, pochodzącymi z wyboru, stało w sprzeczności z wdrażaną w cesarstwie austriackim ideą centralizacji władzy w ramach państwa absolutnego, władzy opartej o nominowany aparat

urzędniczy. Utworzenie w okresie panowania cesarza Józefa II urzędów dykcji policji w większych miastach pozbawiało lokalne władze wpływu na sprawy bezpieczeństwa, co ograniczało znacznie samorząd miejski. Kolejnym krokiem było podporządkowanie miast władzom państwowym przez zasadniczą reorganizację ustroju miejskiego. W Krakowie okres przygotowujący ten zwrot, którego istotą miało być zniesienia samorządu, trwał od wcielenia do cesarstwa w 1796 roku do chwili wprowadzenia nowego zarządu w 1802 roku; reformy realizowano w kilku krokach:

☛ Dekretem cesarskim z roku 1800 uregulowano sprawę granic Krakowa, przyłączając do miasta Kazimierz, który już na trwałe utracił swoją miejską odrębność. Ograniczono natomiast powierzchnię miasta, nie włączając w granice Krakowa Półwsia Zwierzynieckiego, Łobzowa, Nowej Wsi i Krowodrzy. W tak ukształtowanych granicach wydzielono 4 wydziały: I – Śródmieście z Zamkiem, II – Kleparz i Wesoła, III – Piasek z Nowym Światem i Czarną Wsią oraz IV – Kazimierz ze Stradomiem.

☛ Dekretem cesarskim z 15 października 1801 roku ustanowiono nową strukturę magistratu, znosząc tym samym samorząd miejski. Nowy zarząd miasta, z prezydentem Dominikiem Drdatzkim na czele został uroczyście mianowany i zainstalowany na urzędzie 1 września 1802 roku. Kraków jako jedno z pierwszych miast monarchii otrzymał zarząd miasta pochodzący nie z wyboru, lecz z nominacji, podporządkowany ściśle władzom krajowym – prowincjonalnym (z założenia w tym systemie nominację uzyskiwali urzędnicy drogą konkursu, od kandydatów wymagano ukończenia wyższych studiów prawniczych i biegłości w języku niemieckim, łacińskim i polskim lub innym słowiańskim).

W skład nowego Magistratu Krakowa oprócz prezydenta i wiceprezydenta wchodziło 10 radców, 3 sekretarzy, 3 sędziów gruntowych oraz urzędni-

czy aparat pomocniczy. Miasto zostało podzielone na wydziały, a w wydziałach obejmujących obszary przyłączone do Krakowa, jak Kazimierz, Kleparz i Garbary, ustanowiono burmistrzów wydziałowych (obwodowych) podporządkowanych Magistratowi. Językiem urzędowym był język niemiecki, na pieczęci Krakowa pojawił się dwugłowy orzeł austriacki. Kompetencje Magistratu były ograniczone do bieżącej administrowania w zakresie poleceń władz państwowych. Dzielił on władzę z wprowadzoną w 1796 roku Dykcją Policji. W sprawach takich, jak utrzymanie porządku i „ochędóstwa” dykcja ta roztaczała tylko nadzór, „miasto zaś pod dykcją rozkazów dopełniało”. W gestii Dykcji Policji pozostawały kwestie zapewnienia spokoju politycznego i społecznego w mieście, sprawy cudzoziemców, paszportów, meldunków i szeroko pojętej cenzury, w tym wydawnictw i publicznych prezentacji. Podlegały jej także „sale tańców, fajerwerki, muzyki, fiakry, iluminacje, bruki, mosty, fontanny, studnie, oświetlenie, porządki ogniowe, czuwanie nad włóczęgami i kobietami złego życia, dozór nad chorymi, aby do szpitalów byli zanieśionymi, ukaranie występków policyjnych, pilnowanie wykonania wszelkich praw i rozporządzeń rządowych”. Ukazuje to dualizm władzy wykonawczej w mieście.

Namiastką współudziału obywateli w sprawach miasta był Wydział Miejski złożony z 40 członków pochodzących z wyborów dokonywanych w 4 wydziałach jako jednostkach podziału terytorialnego miasta. Wydział Miejski był ciałem doradczym działającym przede wszystkim w sprawach ekonomicznych, w tym w zakresie kontroli dostaw do miasta i przedkładania potrzeb (kontrola dochodów i wydatków miasta należała do rządowej buchalterii, którą wykonywał tzw. „kalkulator miejski”). Pierwsze wybory do Wydziału Miejskiego odbyły się w 1803 roku.

W roku 1803 połączono Galicję Zachodnią i Wschodnią w jedną jednostkę terytorialną w ramach Królestwa Galicji i Lodomerii, w skrócie „Galicji”, której stolicą został Lwów. Kraków stra-

cił więc status „stolicy” prowincjonalnej (ale specjalnym dekretem Kancelarii Nadwornej w 1804 roku uzyskał prawo utrzymania tytułu „stolicy” w znaczeniu historycznym). Na szczęblu prowincji urzędował powoływany przez cesarza i reprezentujący go gubernator wraz z Gubernium. Bezpośrednio prowincja podlegała Zjednoczonej Kancelarii Nadwornej Czesko-Austriackiej, która wchłonęła dotychczasową Kancelarię Nadworną Galicyjską. Prowincje–gubernie podzielone były na cyrkuły z urzędami cyrkularnymi i starostami obwodowymi na czele. Galicja liczyła 24 cyrkuły, w tym krakowski, któremu podlegała magistracka władza Krakowa.

W Europie zmagaly się mocarstwa, toczone jedna za drugą wojny pociągały ustawiczne zmiany na mapie politycznej. Sukcesy armii napoleońskiej doprowadziły do utworzenia na mocy traktatów pokojowych zawartych 7 i 9 lipca 1807 roku w Tyliczy przez Cesarstwo Francuskie z Imperium Rosyjskim i Królestwem Prus nowego organizmu państwowego – Księstwa Warszawskiego, namiastki państwa polskiego. Rozpoczęta wiosną 1809 roku nowa wojna Napoleona z Austrią początkowo zagroziła bytowi nowego Księstwa, lecz w wyniku kontrofensywy wojsk polskich wspieranych przez Sasów i zwycięstwa Napoleona pod Wagram doprowadziła do wyparcia Austriaków z Galicji Zachodniej.

15 lipca 1809 roku do Krakowa wjechał na czele polskich wojsk książę Józef Poniatowski, wyzwalać i obejmując miasto w imieniu Napoleona.

2.4. W Księstwie Warszawskim (1809–1815)

Powstałe w 1807 roku Księstwo Warszawskie było tworem państwowym na poły suwerennym, utworzonym z ziem byłego II i III zaboru pruskiego (bez Gdańska i obwodu białostockiego) i poddanym władzy króla Królestwa Saksonii, przybierającego tym samym tytuł księcia warszawskiego. Poprzez przynależność Królestwa Saksonii do Związku Reńskiego będącego protektoratem Napoleona, Księstwo Warszawskie znalazło się w systemie politycznym Cesarstwa Francuskiego.

Wyparcie Austriaków w 1807 roku z Galicji Zachodniej przypieczętowane zostało traktatem kończącym wojnę francusko-austriacką, zawartym 14 października tegoż roku w Schönbrunn koło Wiednia, mocą którego obszar III i skrawek I zaboru austriackiego, zatem i Kraków, znalazły się w granicach Księstwa Warszawskiego. Księstwo podzielone było terytorialnie na 6 departamentów, w wyniku powiększenia granic w 1809 roku rozrosło się o kolejne 4 departamenty, w tym krakowski.

Formalne przyłączenie Krakowa do Księstwa Warszawskiego nastąpiło 14 stycznia 1810 roku przez odebranie przez specjalnych komisarzy przysięgi wierności władz miejskich Fryderykowi Augustowi, królowi saskiemu i księciu warszawskiemu. Miasto uzyskało nową tytulaturę: „Wolne Handlowe Miasto Kraków”, co wyrażało uzyskany status miasta wolnohandlowego. Obszar Krakowa powiększył się o przyłączone miasto Podgórze, w związku z czym zreorganizowano wewnętrzny podział administracyjny, wydzielając w miejsce dotychczasowych 4 wydziałów nowe jednostki gminy: I-Śródmieście, II-Kazimierz, Stradom i część ul. Grodzkiej, III-Kleparz, Piasek i Czarna Wieś, IV-Podgórze. Odpowiadało to podziałowi politycznemu na 4 Zgromadzenia Gminne, utworzone dla celów wyborczych.

Literatura poszerzająca:

Bąkowski 1892, *passim*; Barwiński 1919, *passim*; Chmiel 1932-II, s. 78–94; Grodziski 1976, s. 31–55; Małecki 1994-III, s. 7–21; Rederowa 1962, *passim*; Witkowski 2007, s. 88–91, 100–103.

Ustanowione w 1802 roku przez Austriaków władze miejskie z mianowanym od 1805 roku p.o. prezydentem Józefem Gollmayerem działały nadal, jednak pod nadzorem mianowanego przez księcia Józefa Poniatowskiego komendanta wojskowego miasta z kompetencjami cywilnymi w osobie generała wojsk polskich Michała Sokolnickiego. Urządzenie nowych władz miejskich powierzono Henrykowi Ludwikowi Lubomirskiemu jako prezesowi Urzędu Administracyjnego Cyrkułu Krakowskiego, od czerwca 1810 roku prefektowi Departamentu Krakowskiego. Od września tego roku czynności te kontynuował jego następca, hrabia Stanisław Wodzicki, późniejszy prezes Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa.

Kwestie ustrojowe w Księstwie Warszawskim z punktu widzenia pozycji i organizacji miast regulowały przede wszystkim: Konstytucja Księstwa Warszawskiego podpisana przez Napoleona w Dreźnie 22 lipca 1807 roku, dekret dotyczący organizacji władz administracyjnych w departamentach i powiatach z 7 lutego 1809 roku, dekret dotyczący tymczasowej organizacji gmin miejskich i wiejskich z 23 lutego 1809 roku oraz dekret z 24 lutego 1810 roku o włączeniu i organizacji 4 nowych departamentów Księstwa Warszawskiego.

Zgodnie zatem z przyjętym w tych regulacjach modelem administracji zawierającym reformatorskie pierwiastki francuskiej ideologii zrodzonej w dobie Wielkiej Rewolucji Francuskiej (między innymi prymat ustawy, rozdział władz, publiczno-prawna ochrona praw jednostki), Księstwo Warszawskie pozostawało pod zwierzchnimi rządami króla saskiego, działającego wspólnie z ministrami, Radą Ministrów i Radą Stanu. Na szczęblu naczelnym funkcjonował także dwuizbowy Sejm złożony z Senatu i Izby Poselskiej (wyjątkowo zachowano tu tradycyjne, polskie nazewnictwo), jednak ustrojowo przewagę miała władza wykonawcza z królewsko-książęcym suwerenem na czele, sprawującym „rząd” przy pomocy pozostałych centralnych organów wykonawczych. Księstwo podzielone

było na departamenty z prefektami podległymi służbowo ministrowi spraw wewnętrznych oraz powiaty z podprefektami podległymi prefektom. Prefektów i podprefektów powoływał król. W departamentach i powiatach utworzono rady o charakterze samorządowym – odpowiednio rady departamentowe i rady powiatowe, obradujące raz do roku, głównie w sprawach rozkładu ciężarów publicznych uchwalonych przez instancje wyższe. Najniższą jednostką w administracji była tzw. „municipalność” (z łacińskiego: *municipium*, miasto samorządne), którą stanowiła gmina obejmująca jedną lub kilka miejscowości. Charakter miasta municypalnego Kraków uzyskał w 1812 roku (stanowiąc tym samym jedną z 7 tego rodzaju jednostek w całym Księstwie).

W miastach municypalnych powoływano prezydentów municypalnych mianowanych przez króla, podległych prefektowi. Sprawowali oni na swoim terenie „całość miejscowej administracji”. Mieli przydanych do pomocy zawodowych ławników mianowanych przez ministra spraw wewnętrznych, w liczbie od 2 do 5, oraz intendentów policji, jak też personel kancelaryjno-urzędniczy. Organami samorządowymi były rady municypalne w 30-osobowym składzie, powoływane przez króla spośród podwójnej liczby kandydatów przedstawianych przez zgromadzenia gminne (rada była odnawiana w połowie składu co 2 lata). Zajmowały się kwestiami majątku i infrastruktury miejskiej. Mogły wyrażać opinie o miejscowej administracji i składać zażalenia do prefekta. Dokonywały także rozdziału obciążeń publicznych przypadających na miasto. Rada wybierała ze swego grona przewodniczącego rady dla organizacji jej prac, natomiast organem wykonawczym rady był prezydent municypalny. Prawa polityczne obywatele realizowali poprzez zgromadzenia gminne, które miały kompetencje wyłącznie w kwestii wyboru deputatów do Izby Poselskiej oraz kandydatów do rad municypalnych. Zgromadzeniu przewodniczył obywatel mianowany przez króla. Językiem urzędowym był język

polski. W Księstwie obowiązywało nowe ustawodawstwo cywilne francuskie, z kodeksem Napoleona z 1804 roku na czele, a także francuskie ustawy karne i kodeks handlowy.

W Krakowie pierwszy prezydent municypalny mianowany został 1 grudnia 1810 roku w osobie Stanisława Kostki Zarzeckiego. Pierwsze posiedzenie Rady Municypalnej odbyło się 13 kwietnia 1812 roku.

Kolejny raz nowo wprowadzony ustrój władz miejskich nie miał szans na stabilizację. 1 lipca 1812 roku ogłoszono w Krakowie manifest Napoleona o wojnie z Rosją, nadeszły wiadomości o zawiązaniu w Warszawie konfederacji generalnej i ogłoszeniu powstania Królestwa Polskiego. Niebawem już, po odwróceniu armii napoleońskiej z Moskwy i klęsce pod Berezyną, w styczniu 1813 roku do Księstwa wkroczyły wojska cara Aleksandra I. Do Krakowa ewakuowały się najwyższe władze: Rada Ministrów i Rada Generalna Konfederacji Królestwa Polskiego. W kwietniu 1813 roku Kraków opuścili wojska saskie i polskie, na koniec sprzymierzone austriackie, a w maju tegoż roku do miasta wkroczyły wojska carskie. Nastąpił okres dwuletnich „rządów rosyjskich”.

W Warszawie car Aleksander I ustanowił w miejsce Rady Ministrów nowy rząd, Radę Najwyższą Tymczasową, z generałem rosyjskim Wasylem Łanskojem jako generał-gubernatorem Księstwa Warszawskiego na czele, jednak władza lokalna działała w dawnej strukturze i składzie, jedynie z przydanymi okręgowymi naczelnikami okupacyjnymi. Zatem urząd prefekta Departamentu Krakowskiego sprawował nadal Stanisław Wodzicki, okręgowym komisarzem rosyjskim został radca stanu Awerin, natomiast w Krakowie funkcjonowała dotychczasowa municypalność, z prezydentem municypalnym Stanisławem Kostką Zarzeckim i jego zastępcą Walentym Bartschem na czele.

Niebawem wyjaśnił się dalszy los Krakowa. Po abdykacji Napoleona i zawarciu z końcem maja 1814 roku w Paryżu pokoju z Francją, zwołano we

wrześniu tegoż roku do Wiednia kongres pokojowy z udziałem przedstawicieli 16 państw, który miał zadecydować o przyszłym kształcie politycznym Europy i miejscu w niej ziem polskich. Toczone ostre spory o przyszłość ziem Księstwa Warszawskiego, a w jego ramach Krakowa.

W rezultacie jako wyraz politycznego kompromisu między Austrią, Rosją i Prusami powołano do życia – pod opieką trzech mocarstw – „wolne, niepodległe, ściśle neutralne miasto Kraków z okręgiem”. Zgodnie z propozycją rosyjską, obszar ten miał otrzymać status podobny do tego, jakim rządziły się miasta hanzeatyckie. Można szukać dla powstałej formy państwowości analogii z konstrukcjami państwowymi protektoratu lub kondominium, lepiej jednak uznać, że utworzono *sui generis* państwo-miasto o ograniczonej suwerenności. Jego status formalnie określony został w tzw. traktacie dodatkowym dotyczącym Krakowa, zawartym przez trzy mocarstwa w Wiedniu 3 maja 1815 roku. Narodziło się Wolne, Niepodległe i Ściśle Neutralne Miasto Kraków z Jego Okręgiem, zwane też Rzecząpospolitą Krakowską.

Literatura poszerzająca:

HAMA, s. 87–93, 150–151, 192–195, 237–241; Zgórniak 1989, s. 19–31; Chmiel 1932-II, s. 94–98; Małecki 1989, s. 33–42; Małecki 1994-III, s. 21–37; Malec J., Malec D. 2003, s. 90–100; Malec 2003, s. 113–126; Witkowski 2007, s. 113–116; Chudzio 2007, *passim*.

2.5. Rzeczpospolita Krakowska (1815–1846)

Traktat dodatkowy z 3 maja 1815 roku kreował Rzeczpospolitą Krakowską. Dołączono doń Konstytucję Wolnego Miasta Krakowa, która z kolei stała się pierwszą, wyjściową podstawą jej ustroju. Oba te akty stały się integralną częścią końcowych postanowień kongresu wiedeńskiego przyjętych 9 czerwca 1815 roku, tym samym Rzeczpospolita wzięta została pod opiekę prawa międzynarodowego, a gwarantami „niepodległości i neutralności” zostali wszyscy sygnatariusze kongresu, a nie tylko trzy mocarstwa – państwa opiekuńcze.

Traktat dodatkowy regulował kwestie zewnętrzne Wolnego Miasta Krakowa – Rzeczypospolitej Krakowskiej, oddając je pod opiekę dworów austriackiego, rosyjskiego i pruskiego. Mocarstwa gwarantowały poszanowanie neutralności i że „żadna siła zbrojna nie będzie mogła być nigdy i pod żadnym pozorem tamże wprowadzona”. Traktat określił granice państwa, którego terytorium stanowił pas długości około 65 km na lewym brzegu Wisły (oprócz Krakowa w jego granicach znalazły się 224 wsie oraz 3 miasta prywatne: Chrzanów, Trzebinia i Nowa Góra). Po prawej stronie Wisły leżało po sąsiedztwie austriackie wolnohandlowe miasto Podgórze. Traktat gwarantował Rzeczypospolitej Krakowskiej wolności handlowe i przywilej prowadzenia własnej poczty, zatwierdzał przywileje Uniwersytetu Krakowskiego i poszanowanie dotychczasowego statusu instytucji kościelnych.

Kwestie wewnętrzne, ustrojowe, regulowały kolejne konstytucje, nadawane Rzeczypospolitej Krakowskiej przez mocarstwa opiekuńcze:

☛ W dobie organizacji miasta obowiązywała wspomniana już „ramowa” konstytucja z 1815 roku, z góry zakładająca przygotowanie konstytucji nowej, uszczegółowionej. Mocarstwa opiekuńcze powołały Komisję Organizacyjną, delegując do niej

po jednym komisarzu, z prawem dokooptowania do niej przez każdego z nich po jednym przedstawicielu mieszkańców Krakowa. Komisja ta miała za zadanie zorganizować ustrój i administrację państwa-miasta oraz przygotować projekt zapowiedzianej konstytucji „rozwiniętej”. 2 listopada 1815 roku mianowała ona Senat, czyli rząd Wolnego Miasta, złożony 6 senatorów dożywotnich i 6 czasowych pod przewodnictwem prezesa, którym został dotychczasowy prefekt Departamentu Krakowskiego Stanisław Wodzicki. Z kolei 10 września 1817 roku ogłoszono statut urządzający zgromadzenia polityczne, przedstawicielskie, to jest Izbę Reprezentantów i zgromadzenia gminne. Pierwsze posiedzenia Izby Reprezentantów odbyły się już w grudniu 1817 roku. Wcześniej wprowadzono podział terytorium Rzeczypospolitej na gminy miejskie i wiejskie, w związku z czym w Krakowie ustanowiono w miejsce 4 cyrkulów–gmin (z czasów Księstwa) 11 gmin, z których 9 było jednocześnie okręgami wyborczymi (2 gminy żydowskie pozbawione były praw politycznych).

W tym pierwszym, przejściowym okresie oprócz Komisji Organizacyjnej i nowo utworzonych władz miasta i okręgu, działały administracyjne władze municypalne ustanowione jeszcze w czasach Księstwa Warszawskiego – na czasy Rzeczypospolitej Krakowskiej przypadły więc: koniec prezydentury Stanisława Kostki Zarzeckiego, późniejszego rezydenta carskiego w Rzeczypospolitej, oraz pełnienie obowiązków prezydentów municypalnych przez Józefa Mateckiego i Feliksa Grodzickiego, członka Komisji Organizacyjnej i późniejszego senatora prezydującego.

☛ Pełny wymiar ustrojowy przyniosła konstytucja Wolnego Miasta Krakowa z 11 września 1818 roku, zwana „rozwiniętą”. Podobnie jak konstytucja wcześniejsza, gwarantowała ona wszystkim obywatelom Wolnego Miasta równość wobec prawa i wolność osobistą, bez uprzywilejowania szlachty – właścicieli gruntowych. Status religii panującej przyznawała

religii rzymskokatolickiej, z równouprawnieniem wyznań chrześcijańskich i tolerancją wobec pozostałych. Gwarantowała nietykalność majątkową i osobistą, niezawisłość sądownictwa oraz wybieralność sędziów i wyższych urzędników. Prawa wyborcze posiadali obywatele Rzeczypospolitej wyznania chrześcijańskiego, spełniający cenzusy majątkowy lub wykształcenia. Obowiązywał nadal napoleoński kodeks cywilny, recypowany jeszcze przez Księstwo Warszawskie. Językiem urzędowym był język polski.

Władza ustawodawcza należała do Izby Reprezentantów składającej się z 41 członków: 26 deputowanych z wyborów dokonywanych przez zgromadzenia gminne, 6 sędziów pokoju oraz po 2 przedstawicieli delegowanych przez Senat, kapitułę krakowską i Uniwersytet Krakowski. Izba zwoływana była corocznie na 4-tygodniowe sesje, prowadzone pod przewodnictwem każdorazowo wybieranego marszałka. W jej kompetencjach leżało ustawodawstwo (z wyłączeniem materii konstytucyjnej i ustrojowej), uchwalanie budżetu i podatków, przyjmowanie sprawozdań z wykonania budżetu oraz wybór wyższych urzędników i sędziów.

Władza wykonawcza leżała w rękach Senatu Rzządzającego, złożonego z prezesa mianowanego na 3 lata i 12 senatorów, z których połowa powoływana była na kadencję dożywotnią. Z wyboru Izby Reprezentantów pochodził prezes oraz 4 senatorów dożywotnich i 4 czasowych, po 2 senatorów delegowały kapituła krakowska i Uniwersytet Krakowski. Senat miał charakter rządu Wolnego Miasta, pełnił też funkcję głowy państwa. Wśród obszernych kompetencji na czoło wysuwały się uprawnienia o charakterze zarządzającym, z możliwością wydawania rozporządzeń wykonawczych do uchwał Izby Reprezentantów i sprawowania bieżącej administracji, w tym powoływania i odwoływania urzędników. Senat sprawował nadzór administracyjny nad wymiarem sprawiedliwości, nawet z możliwością zawieszania sędziów w urzędowaniu. Działał na posiedzeniach plenarnych oraz poprzez swoje Wydziały wyodrębnione resortowo. Szczególną pozycję

zajmował prezes Senatu, nie tylko przewodnicząc organowi kolegialnemu, jakim był Senat, lecz mając własne kompetencje zewnętrzne (reprezentacja Wolnego Miasta wobec mocarstw opiekuńczych, nadzór nad administracją całego państwa, zwierzchnictwo nad Dyрекcją Policji) i wewnętrzne wobec Senatu (ostateczne zatwierdzanie uchwał, możliwość powoływania komisji *ad hoc*). Ustrojowe usytuowanie prezesa Senatu czyniło jego urząd równorzędny urzędowi prezydenta miasta, z właściwością rozciągającą się poza jego granice, także na Okręg, z którym miasto Kraków tworzyło Rzeczpospolitą. Stałą tendencją praktyki politycznej Rzeczypospolitej było poszerzanie władzy Senatu kosztem pozycji Izby Reprezentantów.

Na czele każdej z 11 gmin wyodrębnionych na terenie miasta stali wójtowie, wybierani przez zgromadzenia gminne, z wyłączeniem 2 gmin żydowskich, dla których wójtów ustanawiał Senat. Konstytucyjnie wójtowie mieli „wykonywać rozkazy rządu”, instrukcja dla wójtów z 1816 roku stwierdzała, że pełnią oni funkcje administracyjno-sądownicze.

Szczególną pozycję zajmowali trzej stale urzędujący rezydenci mocarstw opiekuńczych, realizujący konstytucyjny zapis w sprawie „protekcji” tychże mocarstw względem Rzeczypospolitej. Nie mając określonych ustawowo kompetencji, ingerencje w sprawy państwa-miasta realizowali drogą faktów dokonanych. Początkowo rola rezydentów ograniczała się do obszaru rozjemczo-kontrolnego, z czasem obszar ten powiększył się.

✎ Istotne zmiany ustrojowe przyniosły zapisy kolejnej konstytucji Wolnego Miasta Krakowa, nadanej przez mocarstwa opiekuńcze 29 lipca 1833 roku. Stanowiły one odejście od liberalnego ducha konstytucji lat 1815 i 1818, co było efektem udziału miasta w wydarzeniach powstania listopadowego (po klęsce powstania w Krakowie schronili się emigranci polityczni, kontynuujący działalność niepodległościowo-konspiracyjną). Nowa konstytucja ograniczyła rolę Izby Reprezentantów,

przewidując jej zwoływanie co 3 lata dla rozpatrywania spraw wyłącznie wniesionych przez Senat (z zasadą przyjmowania lub odrzucania projektów w całości, bez prawa ich modyfikowania). Liczbę członków Izby zmniejszono do 30 osób. Przepisy konstytucji z 1833 roku zmniejszyły także skład Senatu do 9 osób: prezesa wybieranego przez Izbę Reprezentantów na 6 lat oraz 8 senatorów, w tym 7 wybieranych przez Izbę i 1 przez kapitułę krakowską. Od 1833 roku kompetencje prezesa Senatu uległy poszerzeniu, uzyskał on nadzór nad instytucjami publicznymi, w szczególności zaś nad Uniwersytetem Krakowskim. Uzyskał też prawo do osobistego porozumiewania się drogą dyplomatyczną z rządami opiekuńczymi w sprawach „konfidencyalnych”. Pod rządami tej konstytucji wystąpiły dwa długotrwałe wakaty na tym urzędzie, po prezesurach Stanisława Wodzickiego i Jerzego Hallera; wówczas obowiązki prezesa Senatu pełnili na zmianę senatorowie występujący jako senatorowie prezydujący.

Konstytucja z 1833 roku wprowadziła w miejsce zgromadzeń gminnych instytucję zgromadzeń obiorczych dla wyboru wójta na 6-letnią kadencję – z grona 3 kandydatów przedstawianych przez Senat Rządzący. Urzędy wójtów zlikwidowano w 1838 roku, na zarządzenie Komisji Rezydentów, a w ich miejsce powołano komisarzy cyrkulowych z kompetencjami administracyjno-policyjnymi i sądowymi. Podlegali bezpośrednio Dyrekcji Policji – istniało zatem „podwójne podporządkowanie”: Senatowi i Dyrekcji Policji, co wiązało się z tendencją do wprowadzania coraz ściślejszego reżimu policyjnego w Rzeczypospolitej.

Konstytucja przyznawała już oficjalnie rezydentom rolę rozjemców w sprawach między Senatem a Izbą Reprezentantów lub też w łonie każdego z tych organów z osobna. Powstał organ pod nazwą Konferencji Rezydentów, przekształcony w 1839 roku w stałą Konferencję Nieustającą dla Spraw Krainy Krakowskiej. Rezydenci uzyskali konstytucyjne prawo występowania w roli zwierzchni-

ków wobec władz Wolnego Miasta z możliwością bieżącego decydowania w *de facto* każdej sprawie publicznej. Szczególnym tego wyrazem było nieformalne przejęcie prawa do obsadzania urzędów prezesa Senatu i senatorów – od 1833 roku otwierającego kadencję prezesa Kaspra Wielogłowskiego wszyscy prezesi pochodzili z nominacji Konferencji Rezydentów (praktykę tę rezydenci rozpoczęli jeszcze w roku 1824, przedłużając kadencję Stanisława Wodzickiego). Doprowadziło to do stanu swoistej dwuwładzy konstytucyjnego Senatu i powołujących się na traktaty międzynarodowe i konstytucję rezydentów.

W praktyce politycznej pod rządami tej konstytucji malała rola Izby Reprezentantów, aż do jej marginalizacji, rosła natomiast pozycja Senatu i jego prezesa. Jednocześnie jednak wobec coraz bardziej dominującej roli Konferencji Rezydentów, Senat rządzący i prezes Senatu stawali się coraz bardziej swoistymi organami wykonawczymi tej Konferencji.

Odnotować należy dwukrotne ograniczenie kompetencji władz Wolnego Miasta w stanach nadzwyczajnych, gdy do Krakowa wkraczały wojska okupacyjne i ustanawiany był komendant miasta z kompetencjami cywilnymi. Działo się tak od września do listopada 1831 roku, gdy likwidujące siły powstania listopadowego wojska rosyjskie okupowały Kraków, a komendanturę miasta sprawował Fiodor Wasilewicz Rydygier, rosyjski generał. Ponowna okupacja Wolnego Miasta nastąpiła w 1836 roku pod pretekstem oczyszczenia miasta z niepożądanych elementów – wkroczyły wojska austriackie, od lutego do kwietnia funkcję komendanta miasta pełnił generał Franciszek Kaufman de Trauensteinburg.

Kres Rzeczypospolitej Krakowskiej przyniosła rewolucja krakowska 1846 roku. 22 lutego pod wpływem wrzenia rewolucyjnego z miasta wyszły wojska austriackie okupujące Kraków od kilku dni, aby zapobiec wybuchowi rewolty, wraz z nimi ewakuował się Senat Rządzący. Władzę na 2 dni

przejął powstańczy Rząd Narodowy Rzeczypospolitej Polskiej, a następnie dyktator powstania Jan Tyssowski. 2 marca dyktator złożył władzę, rewolucja krakowska upadła. Do Krakowa wkroczyły wojska okupacyjne trzech mocarstw opiekuńczych.

Okupacyjną komendanturę miasta objął generał austriacki Ludwik Collin. W miejsce rozwiązanego Senatu Rządzącego 9 marca 1846 roku powołano Tymczasową Radę Administracyjną Wolnego Miasta Krakowa z Wiktorem Adamem Kopffem jako przewodniczącym. 22 kwietnia tegoż roku rezydenci ustanowili nową Radę Administracyjną, o charakterze stałym, z Jackiem Księżarskim jako dyrektorem. Rada Administracyjna zorganizowana została na wzór Senatu Wolnego Miasta, w jej skład wchodziły dwa wydziały: Spraw Wewnętrznych i Policji oraz Dochodów i Skarbu. Radę tworzyli dyrektor, 2 asesorów kierujących wydziałami i sekretarz. Władzę zwierzchnią sprawował komendant okupacyjny miasta, którym po generale Ludwiku Collinie został austriacki generał hrabia Henryk Castiglione.

W połowie lipca 1846 roku wycofano z Krakowa i okręgu interwencyjne wojska rosyjskie i pruskie, mocarstwa opiekuńcze wycofały także swoich rezydentów. Władzę zwierzchnią pełnił nadal komendant okupacyjny dysponujący austriackim garnizonom. 6 listopada tegoż roku Austria, Rosja i Prusy zawarły w Wiedniu układ, mocą którego anulowano postanowienia traktatu dodatkowego z 3 maja 1815 roku – Wolne Miasto Kraków wcielone zostało do cesarstwa austriackiego, z oficjalną nazwą terytorialną Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

Literatura poszerzająca:

HAMA, s. 104–108, 152, 196–197; Stetkiewicz 1912, s. 5–155; Chmiel 1932-II, s. 98–102; Bieniarzówna 1948, s. 3–121; Bieniarzówna 1951, *passim*; Wachholz 1957, s. 33–48, 133–150, 279–303; Bieniarzówna 1968, s. 269–307; Bartel 1976, s. 42–76; Grodziski 1976, s. 117–124; Bieniarzówna 1994-III, s. 39–175; Malec J., Malec D. 2003, s. 110–113; Witkowski 2007, s. 258–269.

2.6. Ponownie w cesarstwie austriackim (1846–1867)

„Zatem obejmujemy w posiadanie, jak to obecnie czynimy, wzmiankowane miasto Kraków i okręg jego i wcielamy go na zawsze do naszej korony, jako część integralną naszego cesarstwa” – zapisał Ferdynand I Habsburg zwany Dobrotliwym w akcie objęcia w posiadanie miasta Krakowa i jego okręgu przez cesarza Austrii wydanym w Wiedniu 11 listopada 1846 roku.

W ślad za tym 16 listopada austriacki feldmarszałek porucznik hrabia Henryk Castiglione, tytułujący się „przewodniczącym tymczasowego rządu Wolnego Miasta Krakowa”, a w istocie komendant okupacyjny miasta, ogłosił krakowianom w specjalnym obwieszczeniu, że „miasto Kraków ze swoim okręgiem Austrii przywrócone i z monarchią austriacką połączone zostaje, ażeby przez Jego Cesarsko-Królewską Apostolską Mość, tak jak przed rokiem 1809, był posiadany”.

Wcielenie Krakowa do cesarstwa austriackiego stało się faktem. Terytorium byłego Wolnego Miasta Krakowa stało się teraz Wielkim Księstwem Krakowskim (*Grossherzogtum Krakau*), które wraz z Królestwem Galicji i Lodomerii oraz Księstwem Oświęcimskim i Zatorskim tworzyło jeden kraj koronny cesarstwa pod nazwą „Królestwo Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim i Księstwem Oświęcimskim i Zatorskim”.

Władzę wojskową w Krakowie objął wspomniany już generał Castiglione, zwierzchnią władzę cywilną przejął hrabia Maurycy Deym, były starosta Pragi, mianowany komisarzem nadwornym. Ustanowiona u samego schyłku Rzeczypospolitej Krakowskiej stała Rada Administracyjna z Jackiem Księżarskim jako dyrektorem na czele działała nadal, będąc już jednak nie urzędem Wolnego Miasta Krakowa, lecz od 1 grudnia 1846 roku urzędem cesarsko-królewskim.

1 stycznia 1848 roku Radę Administracyjną rozwiązano. Jej funkcje przejął – do czasów ustanowienia nowych władz miejskich – nowo

utworzony urząd cyrkularny podporządkowany staroście cyrkularnemu; cesarsko-królewskim starostą został hrabia Wilhelm Krieg de Hochfelden, który – będąc z racji urzędu przełożonym policji – stał się faktycznym zarządcą miasta.

Jednak dalsze zarządzanie miasta wstrzymane zostało wydarzeniami Wiosny Ludów. Rewolucja majowa 1848 roku w Wiedniu wstrząsnęła monarchią, pociągnęła za sobą wystąpienia także w Galicji i Krakowie, mające podłoże w roszczeniach społecznych i narodowościowych, ale także i politycznych – w tym ostatnim zakresie co do samostanowienia w ramach autonomii i poszerzenia praw obywatelskich. W Krakowie na przełomie marca i kwietnia tegoż roku powstał Komitet Obywatelski, przekształcony niebawem w Narodowy Komitet Krakowski, mający pośredniczyć między społecznością miejską a władzą, pod przewodnictwem Józefa Walentego Krzyżanowskiego, późniejszego prezesa Rady Miejskiej. 25 i 26 kwietnia doszło do rozruchów ulicznych stłumionych barbarzyńskim zbombardowaniem miasta z murów Wawelu, którym dowodził generał Castiglione. Powstańcy skapitulowali, w mieście zapanowały znowu rządy wojskowe. Skompromitowani brutalnością Castiglione i hrabia Krieg opuścili miasto, a w ich miejsce komisaryczne rządy kolejno obejmowali: austriacki generał-major baron Karol Moltke jako wojskowo-cywilny komendant, austriacki feldmarszałek hrabia Franciszek Schlick jako wojskowo-cywilny gubernator oraz gubernator Galicji hrabia Wacław Zaleski jako tymczasowy zarządca miasta (do czasu wyborów do Rady Miejskiej w październiku 1848 roku).

Monarchia austriacka wyszła z okresu Wiosny Ludów zwycięsko, politycznie trwał system rządów absolutnych. Jednak po rewolucji 1848 roku reformy ustrojowe w cesarstwie były już nieuniknione. W kwietniu 1848 roku cesarz ogłosił konstytucję, a wkrótce potem ordynację wyborczą; akty te, nie-demokratyczne i niespełniające nadziei społecznych, już w maju tego roku Ferdynand I zawiesił. Jego na-

stępca, Franciszek Józef I, w marcu 1849 roku nadał kolejną konstytucję, uchyloną jednak w roku 1851, co oznaczało powrót do rządów absolutnych. Nastąpiły czasy określane jako „era Bacha” – od nazwiska konserwatywnego i centralistycznego polityka Alexandra von Bacha, w latach 1852–1859 ministra stanu.

Upadek rządów absolutnych nastąpił dopiero w 1859 roku, po klęsce Austrii w wojnie z Francją i bankructwie finansowym. Nową politykę i zmiany ustrojowe realizował powołany na stanowisko ministra stanu liberalny polityk galicyjski hrabia Agenor Gołuchowski. 20 października 1860 roku został wydany dyplom cesarski, zwany „Dyplomem październikowym”, który tworzył podstawy autonomii krajów koronnych poprzez wprowadzenie instytucji przedstawicielskich sejmów krajowych. Akt ten niebawem został zastąpiony wydanym 26 lutego 1861 roku patentem cesarskim zwanym „Patentem lutowym”. Wprowadzał on w cesarstwie austriackim rządy konstytucyjne.

W tych warunkach politycznych i normatywnych następowały kolejne przekształcenia ustrojowe władz miejskich Krakowa:

☛ W sierpniu 1848 roku wspomniany gubernator Galicji Wacław Zaleski przystąpił do zarządzania nowej administracji dla okręgu i miasta. Na czele okręgu (dawny obszar Rzeczypospolitej Krakowskiej) postawiono kolejny już organ o nazwie „Rada Administracyjna”, nominując na jej prezesa Piotra Michałowskiego, dziedzica w Krzyżtoporzyczach koło Krakowa, malarza romantycznego, który Radzie tej prezesował do roku 1854. W mieście przywrócono po półwiekowej przerwie Radę Miejską, wybieraną przez mieszkańców, złożoną z 30 radców reprezentujących Kraków i 10 pochodzących z Kazimierza, w tym w ogólnej liczbie 30 chrześcijan i 10 izraelitów. Przewidziano także wybór 12 zastępców radców. Kadencja miała trwać 4 lata, z odnawianiem składu co 2 lata (ustępowali radcy wskazani drogą losowania). Prawa wyborcze

zgodnie z ordynacją mieli osiadli obywatele, z wyłączeniem robotników utrzymujących się z dziennego zarobku oraz służących.

Wybory odbyły się 25 września 1848, ich wyniki zatwierdził gubernator 2 października, a nowa Rada Miejska ukonstytuowała się 17 października, wybierając na swojego prezesa Józefa Walentego Krzyżanowskiego, byłego przewodniczącego Narodowego Komitetu Krakowskiego czasu Wiosny Ludów. Wiceprezesem Rady został Ignacy Paprocki, który po śmierci Krzyżanowskiego od kwietnia 1949 roku został p.o. prezesem. Rada przejęła obowiązki rozwiązanej Dyrekcji Policji, co pozwoliło skupić całość administracji w jej gestii. Działała poprzez swoje dwa wydziały: Wydział Porządku i Bezpieczeństwa Publicznego, zwany politycznym, oraz Wydział Administracji i Skarbu, zwany ekonomicznym. W każdym wydziale zasiadało 2 radców płatnych i 3 radców niepobierających wynagrodzenia. Wydziałom podporządkowane były biura. Nadzór nad Radą sprawowała Komisja Gubernialna w Krakowie – organ podporządkowany Gubernatorstwu Galicji z gubernatorem na czele, który z kolei podporządkowany był Ministerstwu Spraw Wewnętrznych w Wiedniu.

☛ W styczniu 1849 roku w związku z powstaniem węgierskim wprowadzono na terytorium Galicji stan wojenny, który trwać będzie do początku roku 1854. W cesarstwie następował powrót do władzy absolutnej realizowanej poprzez scentralizowaną administrację państwową. W Krakowie Rada Miejska pozbawiona została władzy policyjnej, dla której Komisja Gubernialna ustanowiła Komitet Bezpieczeństwa Publicznego, przemianowany w lipcu 1849 roku w Cesarsko-Królewskie Starostwo Grodzkie. W miejsce zlikwidowanego wydziału politycznego w Radzie Miejskiej ustanowiono (wydanymi 16 kwietnia 1849 roku gubernialnymi przepisami „Tymczasowe urządzenie Rady Miejskiej w Krakowie”) Wydział Sądowy właściwy dla osądzania przestępstw i wykroczeń

oraz prowadzenia czynności przygotowawczych w przypadku zbrodni, przekazywanych bez osądzania sprawy do sądu. Rada i jej Wydział Sądowy nie były natomiast właściwe dla spraw cywilno-prawnych. Rozbudowana została struktura Wydziału Administracji i Skarbu, w którym wydzielono kasę miejską, ekonomię, wagę miejską, biuro kwaternicze, budownictwo miejskie, inspektorat dochodów niestałych i biuro rachuby przekształcone w Izbę Obrachunkową.

Miasto podzielone było na 5 cyrkułów, w których administrowali komisarze cyrkularni podlegli Radzie. Pomimo upływających kadencji w latach 1850 i 1852 rząd gubernialny odmówił przeprowadzenia wyborów mających uzupełniać połowę składu Rady Miejskiej, prolongując kadencję Rady wybranej w pierwszych wyborach w 1848 roku. Nowy naczelnik Komisji Gubernialnej hrabia Franciszek Mercadin raportował wspomnianemu ministrowi Bachowi o wrogim nastawieniu do rządu krakowian i łączeniu się większości członków Rady Miejskiej z „frakcjami rewolucyjnymi” – w rezultacie reskryptem wydanym 19 maja 1853 roku rada została rozwiązana z dniem 1 lipca tegoż roku.

☛ Na mocy przywołanego reskryptu z maja 1853 roku ustanowiona została tymczasowa władza miasta w postaci Magistratu (pełna nazwa: Magistrat Królewskiego Głównego Miasta Krakowa). Magistrat składał się z burmistrza, 4 radców, 2 sekretarzy, personelu urzędniczego i służby. Burmistrz i cały personel urzędniczy pochodził z nominacji rządowej i w całości podlegał Komisji Gubernialnej. Był pierwszą instancją w sprawach administracyjnych-policyjnych, jednak w szczupłym zakresie, gdyż dla ważniejszych spraw właściwość zarezerwowana została dla Komisji Gubernialnej działającej wówczas jako instancja pierwsza. Wewnętrznie Magistrat złożony był z przydzielonego zespołu urzędników pomocniczych oraz wydzielonych biur miejskich, wśród nich dziennika podawczego,

registratury, ekspedytu, kasy miejskiej, urzędu budownictwa miejskiego, urzędu konskrypcyjnego, urzędu kwaterniczego, kantoru służących, aresztu miejskiego, komisariatu targowego, ekonomii miejskiej, rzeźni miejskiej, wagi miejskiej, urzędu zdrowia, straży ogniowej, komisariatu policyjnego.

Pierwszym tymczasowym burmistrzem został mianowany Fryderyk Tobiaszek, zastąpiony po 3 latach przez Andrzeja Seidlera, urzędującego do 1866 roku. Od 1855 roku Magistrat był podzielony na 4 branżowe departamenty. Z kolei w miejsce dotychczasowych 5 cyrkulów powstały nowe jednostki pomocnicze w ramach terytorium miasta – 3 obwody. Administrowali w nich podlegli Magistratowi komisarze obwodowi (zmniejszenie jednostek podziału terytorialnego związane było z wyłączeniem z granic miasta Zwierzyńca, Łobzowa, Nowej Wsi i Krowodrzy). Językiem urzędowania wewnętrznego i w stosunkach z władzami zwierzchnimi był język niemiecki, język polski był dopuszczony w relacjach między władzą miejską a mieszkańcami – stronami spraw.

Równocześnie z powołaniem nowego Magistratu ustanowiono Wydział Miejski – ciało kolegialne mające stanowić pozostałość po Radzie Miejskiej. Wydział pochodzący z nominacji składał się z 20 członków (15 chrześcijan i 5 żydów), niepobierających pensji, mających głos w sprawach prawnych i majątkowych miasta. Przewodniczącym Wydziału Miejskiego, zwanym „starszym”, został były p.o. prezes Rady Miejskiej Ignacy Paprocki. Brak dokładnego określenia kompetencji Wydziału oraz jego usytuowania względem Magistratu spowodował, że ciało to nie podjęło działalności, a „starszy” złożył rezygnację z godności.

☛ Rok 1859 przyniósł klęskę Austrii w wojnie z Włochami, upadek bachowskiego systemu i otwarcie prób nadania cesarstwu kształtu monarchii konstytucyjnej. Tzw. „Dyplom październikowy” ogłoszony w 1860 roku zapowiedział zwołanie sejmików prowincjonalnych oraz ustanowienie centralnej Rady Państwa w Wiedniu. Aktualne stało

się żądanie autonomii dla Galicji. W kwietniu 1860 roku rozporządzeniem cesarskim zniesiono galicyjski rząd krajowy w Krakowie (utworzony po rozwiązaniu Komisji Gubernialnej), podporządkowując cały obszar Galicji bezpośrednio Namiestnictwu we Lwowie. Urzędy krajowe przeniesione zostały do Lwowa, a ranga Krakowa kolejny raz została obniżona (pozostał „stolicą” Wielkiego Księstwa Krakowskiego, co – upraszczając – odpowiadało randze niewiele większej od powiatowej). „Patent lutowy” z 1861 roku sprecyzował kompetencje sejmików krajowych (jednak z domniemaniem kompetencji władz centralnych, tj. Rady Państwa złożonej z Izby Panów i Izby Posłów). Patent ten zawierał statuty dla poszczególnych krajów, w tym dla Galicji – obowiązywały one do 1918 roku. Powołano galicyjski Sejm Krajowy i Wydział Krajowy, przystąpiono do wprowadzania samorządu powiatowego i gminnego.

Istniejący w Krakowie, ale faktycznie niedziałający Wydział Miejski na posiedzeniu w grudniu 1860 roku złożył na ręce burmistrza Andrzeja Seidlera rezygnację, uznając, że po wydaniu „Patentu październikowego” nie ma legitymacji pochodzącej z wolnych wyborów do reprezentowania mieszkańców. Przedstawiono też ministrowi stanu Agenorowi Gołuchowskiemu projekt reform obejmujący przeprowadzenie wyborów, rozszerzenie zakresu działania reprezentacji miejskiej, wprowadzenie języka polskiego i jawności obrad. Projekt Wydziału został zatwierdzony w Wiedniu w październiku 1861 roku pod nazwą „Prowizoryczny zakres działania Wydziału Miejskiego gminy miasta Krakowa i regulamin obrad”. Wydział Miejski miał odtąd uchwalać budżet miasta i kontrolować rachunki Magistratu, który został określony jako organ wykonawczy Wydziału.

Sam Magistrat otrzymał szersze kompetencje, urząd stojącego na czele Magistratu burmistrza przemianowano na „naczelnika magistratu” (zachowała się jednak dotychczasowa nomenklatura) – na urząd ten nominował minister stanu. Podział Magistratu na 5 departamentów został odzwierciedlony w podziale Wydziału Miejskiego na 5 sekcji.

Wprowadzono język polski jako urzędowy i jawność posiedzeń Wydziału, jednakże odmówiono rozpisanie wyborów. Po okresie tylko formalnego istnienia Wydział był personalnie zdekompletowany.

Wobec braku perspektywy przeprowadzenia wyborów do Wydziału, próbujący reaktywować jego pracę Walery Wielogłowski, po uzyskaniu kolejnej odmowy na przeprowadzenie wyborów, doprowadził 16 października 1863 roku do ostentacyjnego zrzeczenia się funkcji przez pozostały, kadłubowy skład. Burmistrz – Naczelnik Magistratu uzyskał akceptację Namiestnictwa dla przejęcia spraw rozwiązanych w ten sposób Wydziału i prowadzenia ich na posiedzeniach złożonych z radców Magistratu. Stan ten przetrwał przez kolejne 3 lata, do uzyskania autonomii na podstawie tymczasowego statutu gminnego z 1866 roku.

Dla dopełnienia obrazu tego okresu przywołać należy także czas zrywu narodowego – powstania styczniowego. Wprawdzie militarne i polityczne działania podejmowane w Krakowie nie miały większego wpływu na bieg wydarzeń, ale jednak miasto pełniło istotną rolę bazy i zaplecza zaopatrzeniowego, szczególnie w broń pochodzenia wiedeńskiego i rodzimej produkcji. Z miasta wychodzili do powstańczych walk ochotnicy, miasto przyjmowało uchodźców. W strukturze władz powstania umocowani byli naczelnicy miasta; w okresie od lipca 1863 roku do czerwca 1864 roku funkcję tę sprawowali kolejno Adolf Aleksandrowicz i Adam Słotwiński. Skala krakowskich wydarzeń nie pozwalała im jednak wpływać na administrowanie miastem – władze miejskie działały, jednak od lutego 1864 roku do kwietnia 1865 roku w warunkach ogłoszonego w całej Galicji stanu oblężenia.

– W połowie 1866 roku wybuchła wojna prusko-austriacka, zakończona po kilku tygodniach – w lipcu tego roku – klęską Austriaków pod Sadową. Kolejny raz austriackie niepowodzenia militarne otwierały krakowianom i miastu dobre perspektywy. Od momentu „Dyplomu październikowego” z 1860 roku przedstawiciele Krakowa zabiegali

u władz wiedeńskich o autonomię dla miasta, powstawały projekty statutu dla Krakowa. Ostatecznie projekt wypracowany przez miejską komisję trafił pod obrady Sejmu Krajowego we Lwowie. 20 lutego 1866 roku nastąpiło w Sejmie trzecie jego czytanie, referentem był poseł Mikołaj Zybkiewicz, przyszły prezydent miasta. Tego samego dnia Sejm uchwalił „Tymczasowy statut gminy dla miasta Krakowa”, który ustawą carską z 1 kwietnia tegoż roku został wprowadzony w życie. Z niewielkimi zmianami obowiązywał on aż przez 35 lat, do października roku 1901. Na jego podstawie 1 sierpnia 1866 roku odbyły się pierwsze wybory do Rady Miejskiej – Kraków odzyskał samorząd.

Porażkę Austrii w wojnie z Prusami wykorzystwała opozycja węgierska. Cesarz, przyjmując żądania węgierskie, zasadniczo przebudował monarchię. Tzw. konstytucją grudniową z 1867 roku wprowadzono dualistyczną monarchię austro-węgierską, ze wspólnym monarchą, armią, dyplomacją i systemem monetarnym. Obie części monarchii rozdzielała rzeka Litawa, dopływ Dunaju. I obie te części, to znaczy kraje austriackie (tzw. Przedlitawia, w jej obrębie Galicja z Wielkim Księstwem Krakowskim i Krakowem) oraz ziemie węgierskie (tzw. Zalitawia), w stosunkach wewnętrznych zachowały daleko idące odrębności. Kraków i Wielkie Księstwo Krakowskie w ramach Galicji jako jednego z 17 krajów koronnych znalazł się w monarchii austro-węgierskiej.

Po latach zastoju i upadku, latach obcej władzy, nastał dla Krakowa dobry czas odrodzonego w ramach autonomii galicyjskiej samorządu, czas należycie spożytkowany dla rozwoju miasta.

Literatura poszerzająca:

HAMA, s. 113–115, 198–201, 255–262; Gollenhofer 1908, s. 5–105; Chmiel 1932-II, s. 102–112; Bieniarzówna 1948, s. 122–164; Bieniarzówna 1951, s. 461–469; Demel 1951, s. 3–166; Demel 1958, s. 356–482; Tyrowicz 1968-I, s. 311–351; Tyrowicz 1968-II, *passim*; Grodziski 1971, s. 50–165; Grodziski 1976, s. 162–197, 215–236; Bieniarzówna 1994-IV, s. 177–224; Malec J., Malec D. 2003, s. 123–126; Purchla 1990-I, *passim*; Witkowski 2007, s. 202–204.

2.7. W monarchii austro-węgierskiej (1867–1918) (autonomia galicyjska)

Przekształcenie w 1867 roku cesarstwa austriackiego w monarchię austro-węgierską nie miało już dla Krakowa zasadniczego znaczenia ustrojowego. Miasto działało w ramach wprowadzonej w latach 1860–1866 w Galicji autonomii, oznaczającej między innymi funkcjonowanie wybieralnych, przedstawicielskich instytucji samorządowych.

Na szczeblu krajowym podstawową regulacją stał się ogłoszony „Patentem lutowym” z 1861 roku „Statut krajowy Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim”. Na jego mocy wprowadzono reprezentację w sprawach krajowych wykonywaną przez Sejm Krajowy z siedzibą we Lwowie. Sejm działał pod przewodnictwem Marszałka Krajowego i jego zastępcy, mianowanych przez cesarza. Oni też stali na czele Wydziału Krajowego, który był organem wykonawczym i zarządzającym Sejmu. Administrację rządową reprezentował na szczeblu krajowym Namiestnik stojący na czele Namiestnictwa, podległy bezpośrednio utworzonemu w 1871 roku urzędowi ministra dla Galicji, który wchodził w skład austriackiej Rady Ministrów.

Na szczeblu powiatowym (powiaty zastąpiły dawne cyrkuły i okręgi) obowiązywała ustawa z sierpnia 1866 roku o reprezentacji powiatowej i o ordynacji wyborczej powiatowej, wprowadzająca rady powiatowe i wykonawczo-zarządzające wydziały powiatowe z marszałkami powiatowymi na czele. Lwów i Kraków wyłączone zostały spod związków powiatowych, a zatem i udziału w tych reprezentacjach (status „miasta wydzielonego z powiatu”). Na tym szczeblu administrację rządową sprawowali starostowie z kierowanymi przez siebie starostwami, podporządkowani Namiestnikowi.

Z kolei na najniższym szczeblu podziału terytorialnego reprezentację regulowała ustawa z sierpnia 1866 roku o urządzeniu gmin i ordynacji wy-

borczej dla gmin, wprowadzająca w gminach większych rady gminne oraz wykonawczo-zarządzające zwierzchności gminne z naczelnikami gmin (wójtami) na czele, natomiast w miastach rady miejskie oraz wykonawczo-zarządzające magistraty z burmistrzami (prezydentami) na czele. Na tym szczeblu nie funkcjonowała wyodrębniona administracja rządowa ogólna, administrację spraw niepowierzonych samorządom oraz nadzór nad samorządami wypełniali starostowie ze swoimi starostwami.

Spod tej ostatniej regulacji wyłączone jednak zostały dwa największe miasta: Lwów, będący stolicą Galicji, oraz Kraków. Miastom tym nadano odrębne statuty, bezpośrednio podporządkowując je władzy krajowej – Namiestnikowi. Ustrój Krakowa wprowadzony wówczas przetrwał z niewielkimi zmianami aż do upadku monarchii w 1918 roku. I tak:

☛ 20 lutego 1866 roku Sejm Krajowy przyjął „Tymczasowy statut gminy dla miasta Krakowa”, zatwierdzony przez cesarza Franciszka Józefa I. Zgodnie z jego postanowieniami przywrócono tradycyjną nazwę „stołeczne królewskie miasto Kraków”, jego herb i biało-błękitną chorągiew oraz język polski jako urzędowy. Gminę miasta Krakowa stanowili wszyscy stali mieszkańcy miasta; mieli oni wybierać władze samorządowe gminy–miasta. Władze te stanowiła Rada Miejska, prezydent oraz Magistrat.

Rada Miejska złożona z 60 radców (czyli rajców–radnych) miała pozycję zwierzchnią, uchwałodawczą. Pochodziła z wyborów przeprowadzanych w 3 kołach: inteligencji, właścicieli domów oraz przemysłowo-handlowym. Czynne prawo wyborcze uzależnione zatem było od cenzusu majątkowego i wykształcenia. Rada wybierana była na 6 lat, jednak w połowie kadencji odnawiano połowę jej składu – wybory odbywały się zatem co 3 lata. Do Rady Miejskiej należało w szczególności ustalanie ogólnych zasad zarządu miastem, uchwalanie budżetu, kontrola nad gospodarką instytucji

miejskich. Rada miała zbierać się raz w miesiącu na zwyczajne posiedzenia publiczne, pomiędzy posiedzeniami działając poprzez sekcje.

Prezydent miasta usytuowany został jako organ „zawiadujący i wykonujący” gminy, który przewodniczył obradom Rady i wprowadza w życie jej uchwały. Prezydenta i jego zastępcę (pierwszego wiceprezydenta) wybierała rada ze swojego grona na 6 lat, przy czym wybór prezydenta podlegał zatwierdzeniu ze strony monarchy.

Organem wykonawczym gminy działającym pod kontrolą Rady był Magistrat. W jego skład wchodził: prezydent, drugi wiceprezydent, radcy magistratualni i urzędnicy pomocniczy, pochodzący, oprócz prezydenta, z mianowania Rady. Magistrat dzielił się na wydziały (departamenty) wyodrębnione branżowo. Realizował zadania własne samorządu gminy i w tym zakresie był organem wykonawczym Rady, natomiast w zakresie zadań poruczonych przez administrację państwową działał jako organ administracyjny I instancji.

Pierwsze wybory do Rady Miejskiej pod rządami Statutu przeprowadzono 1 sierpnia 1866 roku, nowa rada rozpoczęła działalność 16 sierpnia tegoż roku, natomiast 13 września dokonała wyboru pierwszego prezydenta miasta ery autonomicznej – został nim Józef Dietl. Wraz ze swoimi następcami: Mikołajem Zyblikiewiczem, Ferdynandem Weiglem i Feliksem Szlachetowskim tradycyjnie uznawani są za „ojców założycieli” krakowskiego samorządu, którego sens i zręby ustrojowe – przy wszystkich różnicach – aktualne są do dzisiaj.

☛ W roku 1867 zatwierdzono podział miasta na 8 dzielnic katastralnych: I-Miasto (Śródmieście), II-Zamek (Wawel), III-Nowy Świat, IV-Piasek, V-Kleparz, VI-Wesoła, VII-Stradom, VIII-Kazimierz. Utrzymano wcześniejszy podział miasta na 3 obwody jako jednostki pomocnicze w administrowaniu, z komisarzami obwodowymi mającymi do pomocy komisariaty obwodowe – z podległością Magistratowi.

☛ 6 października 1901 roku ustawą cesarską nadano statut miejski królewskiemu stołecznemu miastu Krakowowi – po wieloletnim obowiązywaniu statutu tymczasowego. W zasadzie był on powtórzeniem aktu poprzedniego. Zmiany dotyczyły głównie Rady Miejskiej. Zwiększono jej skład do 72 radców, przy ich wyborach obniżono cenzus majątkowy, a koło wyborcze trzecie, przemysłowo-handlowe, podzielono na 3 oddziały: przedsiębiorców płacących wysokie podatki, rzemieślników posiadających własny zakład oraz innych. Statut ten z późniejszymi zmianami dotyczącymi głównie ilości radców w Radzie, przetrwał jako obowiązujący do okresu międzywojennego.

☛ Opierając się na planach przygotowywanych od 1902 roku, a przyjętych przez Radę Miejską w 1907 roku, w latach 1909–1912 realizowano projekt prezydenta Juliusza Franciszka Lea utworzenia Wielkiego Krakowa (na podstawie ustawy cesarskiej z 13 listopada 1909 roku o Wielkim Krakowie – „w przedmiocie przyłączenia kilkunastu gmin i obszarów dworskich do miasta Krakowa, wyłączenia tychże gmin i obszarów dworskich z okręgów Rad powiatowych Krakowskiej i Wielickiej... etc.”). Po dokonanych przyłączeniach w nowych granicach miasta wydzielono kolejne dzielnice katastralne: IX-Ludwinów, X-Zakrzówek, XI-Dębники, XII-Półwieś, XIII-Zwierzyniec, XIV-Czarna Wieś, XV-Nowa Wieś, XVI-Łobzów, XVII-Krowodrza, XVIII-Warszawskie, XIX-Grzegórzki, XX-Dąbie, XXI-Płaszów. Z kolei dla celów administracyjnych powiększono liczbę obwodów pomocniczych z 3 do 4, ustanawiając kolejnego komisarza obwodowego i komisariat obwodowy oraz 5 jego zastępców, usytuowanych w 5 filiach komisariatu obwodowego.

Nowo przyłączone obszary uzyskiwały swoją reprezentację w Radzie Miejskiej, której skład w związku z tym stopniowo zwiększał się: w roku 1909 do 83 radców, w roku 1910 do 85 radców, a w roku 1911 do 87 radców.

☛ Ukoronowaniem tworzenia Wielkiego Krakowa było połączenie Krakowa z dotychczas samodzielnym miastem Podgórzem, co nastąpiło już w czasie wojny, w lipcu 1915 roku. Przez 5 następnych lat w Podgórzu funkcjonował jeszcze tamtejszy Magistrat, mając status filii krakowskiego Magistratu. Jednocześnie w 1915 roku utworzono kolejny, piąty już obwód, obejmujący Płaszów i Podgórze, ustanawiając tam komisarza obwodowego z komisariatem i dwoma filiami, odpowiednio w Płaszowie i Podgórzu.

Dla przyjęcia reprezentacji Podgórza zwiększono w 1915 roku skład Rady Miejskiej do 103 radców oraz podniesiono liczbę wiceprezydentów do 3, co dało miejsce dla podgórzanina – zajął je Karol Rolle, drugi zastępca burmistrza Podgórza, późniejszy prezydent Krakowa.

☛ W trakcie działań wojennych w listopadzie 1914 roku komenda wojskowa twierdzy ogłosiła ewakuację „krakowskiego okręgu fortecznego”. Z miasta wyjechali do Wiednia prezydent Leo, wiceprezydenci i większość radców. Prezydent Leo był jednocześnie przewodniczącym Naczelnego Komitetu Narodowego będącego reprezentacją polskich stronnictw z Galicji i jego ewakuacja związana była także z pełnieniem tej funkcji. W sytuacji zdekompletowania władz miejskich, decyzją władz krajowych 9 listopada 1914 roku rozwiązano Radę Miejską, ustanawiając jednocześnie komisarza rządowego w osobie Juliana Ignacego Nowaka, późniejszego premiera Rzeczypospolitej Polskiej. Prezydent Leo złożył wówczas dymisję z przewodzenia Nacelnemu Komitetowi Narodowemu, powrócił do Krakowa i 22 listopada ponownie przejął rządy w mieście. Jednak Rada Miejska została reaktywowana dopiero 20 lipca 1916 roku. Wojna trwała, monarchia austro-węgierska chwiała się w posadach – kolejny raz klęska Austrii oznaczała dla Krakowa nadejście dobrych dni.

Tak oto dobiegła kresu epoka większej lub mniejszej zależności Krakowa od państw zaborczych, epoka rozbiorowa. Trwała ona w latach 1796–1809

i 1846–1918, razem 85 lat, z czego pół wieku przypadało na ustrój autonomiczny, dający mieszkańcom Krakowa stosunkowo najwięcej praw ze wszystkich trzech zaborów. 31 października 1918 roku krakowianie wywiesili w Rynku Głównym, na symbolizującym władzę cywilną i wojskową Ratuszu z odwachem, polskie chorągwie.

Literatura poszerzająca:

Barwiński 1919, *passim*; Przeorski 1929, s. 1–11; Rolle 1931, *passim*; Demel 1957, s. 287–351; Buszko 1968, s. 355–389; Grodziski 1976, s. 117–118, 237–282; Purchla 1990-II, *passim*; Małecki 1994-IV, s. 225–394; Malec J., Malec D. 2003, s. 126–128; Witkowski 2007, s. 204–206, 213–220, 222–224; Karolczak 2007, *passim*; Purchla 2007, s. 621–639.

2.8. II Rzeczpospolita (1918–1939)

„Kraków stał się prawdziwie wolnym miastem państwa polskiego. Odtąd rada miejska królewskiego stołecznego wolnego miasta Krakowa obradować ma li tylko w interesie mieszkańców tego miasta i li tylko dla dobra państwa polskiego. Niechajże te wielkie zadania, które nas czekają, jako gospodarzy i rząd-ców ukochanego Krakowa, dziś faktycznego ośrodka twórczej pracy narodowej, zastaną nas w zgodzie i w najgorętszej chęci oddania wszystkich sił naszych dla Ojczyzny” (z przemówienia prezydenta Jana Kantego Federowicza wygłoszonego podczas posiedzenia Rady Miejskiej 7 listopada 1918 roku; za „Dziennikiem Rozporządzeń dla stoł. król. miasta Krakowa”, rok 1918, nr 11).

Kraków był jednym z pierwszych polskich miast wyzwolonym spod władzy zaborczej. W gmachu Magistratu 31 października 1918 roku Austriacy oddali władzę w mieście, którą przejęła Polska Komisja Likwidacyjna – gremium złożone z 23 posłów polskich do parlamentu austriackiego i Sejmu Krajowego, utworzone dla likwidacji władzy austriackiej w Galicji Zachodniej i docelowo całym zaborze. Powstały też inne ogniska państwowotwórcze – w Warszawie rolę tę przejęła Rada Regencyjna zarządzająca Królestwem Polskim, w Lublinie starał się o to „rząd lubelski” Ignacego Daszyńskiego reprezentujący lewicę socjalistyczną. Ostatecznie przybyły do Warszawy w listopadzie 1918 roku brygadier Józef Piłsudski przejął władzę z rąk Rady Regencyjnej, a inne ośrodki, w tym Polska Komisja Likwidacyjna, podporządkowały się utworzonemu przez niego rządowi.

W tych burzliwych miesiącach końca wojny, kształtowania się nowej mapy politycznej Europy i tworzenia po latach zaborów polskiej państwowości, w Krakowie władze miasta funkcjonowały normalnie. Pracowała Rada Miasta przywrócona do działania po okresie jej zawieszenia od listopada 1914 roku do lipca 1916 roku. Już 7 listopada 1918

rada podjęła ważką politycznie i społecznie zmianę w Statucie gminy wprowadzającą IV koło wyborcze dla pełnoletnich obywateli miasta płci męskiej, zamieszkujących w Krakowie przynajmniej od dwóch lat, a do tej pory pozbawionych praw wyborczych. Oznaczało to jednocześnie zwiększenie składu Rady o kolejne 24 osoby, czyli do liczby 127 radców. Zmiana w Statucie została zatwierdzona przez Polską Komisję Likwidacyjną, działającą tu jako instancja rządowa. Atmosferę tamtych chwil oddaje podjęta w grudniu 1918 roku w trybie nagłym uchwała stwierdzająca: „Rada miasta Krakowa zanoszi uroczysty protest przeciw pogwałceniu przez Rząd warszawski godła państwowego i zwraca się do tego Rządu z wezwaniem, aby rozporządzenie usuwające koronę z herbu państwowego bezzwłocznie cofniętym zostało” (był to przyczynek do sporu, czy w systemie republikańskim orzeł może być wyposażony w królewski atrybut).

W tym też czasie decydował się kształt ustrojowy Odrodzonej Rzeczypospolitej, zatem i przyszłe oblicze samorządu, także krakowskiego.

Podpisany 22 listopada 1918 roku przez Naczelnika Józefa Piłsudskiego dekret „o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej” przesądzał o republikańskiej formie odrodzonego państwa i przyznawał najwyższą władzę Tymczasowemu Naczelnikowi Państwa, wyposażonemu w możliwość wydawania dekretów i ustanawiania rządu (pierwsze gabinety: Ignacego Daszyńskiego, Jędrzeja Moraczewskiego, Ignacego Jana Paderewskiego).

Pierwsze wybory, przeprowadzone w styczniu 1919 roku na podstawie demokratycznej, pięcioprzymiotnikowej (głosowanie powszechne, bezpośrednie, tajne, równe i proporcjonalne) ordynacji, wyłoniły jednoizbowy Sejm Ustawodawczy. Uchwalił on 20 lutego 1919 roku tzw. Małą Konstytucję. Aktem tym powierzono Józefowi Piłsudskiemu dalsze sprawowanie urzędu Naczelnika Państwa, jednak w znacznej mierze podporządkowując ten urząd Sejmowi (co było wyrazem siły

politycznej endeckiego Związku Ludowo-Narodowego, w praktyce nie zmieniło to jednak dominującej pozycji Naczelnika).

17 marca 1921 roku Sejm Ustawodawczy przyjął Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej, zwaną potocznie „Konstytucją marcową”. Był to akt fundamentalny, kompleksowo i nowocześnie kształtujący ustrój państwa – do rozwiązań w nim zawartych będą w przyszłości nawiązywać kolejne ustawy konstytucyjne, do czasów obecnych włącznie. Konstytucja ta przyjmowała w dużej mierze model ustroju III Republiki francuskiej, nawiązując do konstytucjonalizmu zachodnioeuropejskiego państwa liberalno-demokratycznego. Wprowadzała między innymi zasady: zwierzchnictwa narodu, republikańskiej formy rządów, demokracji przedstawicielskiej, podziału władzy, rządów parlamentarno-gabinetowych i samorządności; ta ostatnia oznaczała decentralizację i udział obywateli (wspólnot lokalnych) w zarządzaniu państwem i życiem publicznym.

Na mocy tej konstytucji powstał dwudzielny model administracji publicznej, na którą składała się administracja państwowa (rządowa) oraz administracja samorządowa. Ta ostatnia przejmowała od administracji państwowej obszary spraw do własnej gestii (zadania zlecone) oraz pozostawała pod prawnie ograniczonym nadzorem tejże państwowej administracji.

Zamach stanu dokonany przez Józefa Piłsudskiego w maju 1926 roku (tzw. przewrót majowy) skutkował między innymi uchwaleniem w sierpniu tego roku noweli do Konstytucji marcowej. Wzmocniona została władza wykonawcza, sprawowana przez prezydenta i rząd. Spór o władzę na linii parlament–rząd przebiegał na spolaryzowanej scenie politycznej, na której ścierały się piłsudczykowski, sanacyjny Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem z opozycyjnymi: Centrolewem, broniącym demokracji parlamentarnej sojuszem partii centrowych i lewicowych, oraz endecją – nacjonalistyczną Narodową Demokracją Romana Dmowskiego.

Wkrótce państwo liberalne zostanie zastąpione państwem solidarystycznym, w którym w relacji „jednostka–naród–państwo” to ostatnie osiągnie prymat, a w jego ramach na czoło wysunie się „jednolita i niepodzielna władza prezydenta”. 23 kwietnia 1935 roku Sejm uchwalił nową konstytucję, określaną mianem „Konstytucji kwietniowej”. W wyniku przyjęcia przez tę konstytucję idei nowego, silnego państwa, zrezygnowano z podziału władz i systemu parlamentarno-gabinetowego na rzecz autorytarnej zasady koncentracji i centralizacji władzy, ostatecznie ułożonej w urzędzie prezydenta.

W odniesieniu do samorządu Konstytucja kwietniowa przekreśliła zasadę dwudzielnosci administracji publicznej, wyraźnie wyodrębniając administrację samorządową od administracji państwowej (rządowej). Samorząd uznany został za część składową administracji państwowej, wydzieloną dla „urzeczywistniania zadań administracji państwowej w zakresie potrzeb miejscowych”. Oznaczało to otwarcie drogi do pełniejszego podporządkowania samorządu administracji rządowej aktami wykonawczymi, czego już jednak do wybuchu wojny nie zdołano uczynić.

W II Rzeczypospolitej przez cały okres jej istnienia obowiązywał trójstopniowy podział terytorialny państwa na województwa, powiaty oraz gminy wiejskie i miejskie. Województwo krakowskie utworzone zostało na mocy ustawy „o tymczasowej organizacji byłego zaboru austriackiego” z grudnia 1920 roku. Przyjęto zatem model obowiązujący w Królestwie Polskim (Kongresowym), odrzucając czterostopniowy podział niemiecki i dwustopniowy podział austriacki.

W tych ogólnopaństwowych ramach ustrojowo-prawnych kształtował się przez dwudziestolecie międzywojenne ustrój władz miejskich Krakowa:

☛ Ostatnie dla tego etapu dziejowego wybory do krakowskiej Rady Miejskiej odbyły się w 1914 roku. Aż do jej rozwiązania w lutym 1931 roku skład był odnawiany różnymi drogami: po połączeniu

z Podgórzem 18 podgórskich radców zasiadło w poszerzonej do 103 członków Radzie z nominacji Namiestnika Galicji, w roku 1918 kolejnych 24 radców zostało desygnowanych do rady przez partie polityczne, praktykowano dokooptowywanie osób, które w ostatnich wyborach uzyskały najwyższe miejsca niemandatowe, utrzymywano też długotrwałe wakaty.

Przeszkodą w rozpisaniu wyborów była przestarzała, niedemokratyczna ordynacja wyborcza zawarta w ciągle obowiązującym Statucie miasta z 1901 roku. Zawierała ona zasadę wyborów w kołach (kuriach) wyznaczanych według cenzusu majątkowego lub wykształcenia, przy jednoczesnym pozbawieniu praw wyborczych kobiet – łamało to przyjmowaną już powszechnie, a utwierdzoną konstytucyjnie zasadę równości wyborów. Radcy Polskiej Partii Socjalistycznej podnosili niereprezentatywność rady nieodnawianej w drodze wyborów, zarzucali, że „dotychczasowa większość Rady Miejskiej złożona z przedstawicieli mieszczaństwa, tzw. demokracji polskiej i konserwatystów, w zupełności się przeżyła” – opracowany przez nich w 1919 roku projekt nowej ordynacji do krakowskiego samorządu nie trafił jednak pod obrady Sejmu. Jednocześnie w Radzie marginalnie reprezentowane były stronnictwa, które wygrały w 1922 roku wybory do Sejmu (chrześcijańska i narodowa demokracja – 8 radców na 127 miejsc).

☛ W tych okolicznościach w lipcu 1924 roku, bezpośrednio po śmierci prezydenta Jana Kantego Federowicza, przed upływem statutowego terminu wyboru nowego prezydenta, wojewoda krakowski rozwiązał Radę Miejską. Ustanowił jednocześnie komisarza rządowego w osobie wicewojewody Zdzisława Wawrausha. Na urzędach pozostawiono 3 dotychczasowych wiceprezydentów, przy jednoczesnym powołaniu Rady Przybocznej – 36-osobowego ciała doradczego komisarza. Po roku kolejnym komisarzem został Witold Ostrowski, długoletni radca miejski. W międzyczasie rozwiązana rada wniosła rekurs

do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, zarzucając bezprawność decyzji wojewody. Ministerstwo rekurs odrzuciło, co rada zaskarżyła do Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Trybunał uchylił orzeczenie Ministerstwa nieuwzględniające rekursu, podnosząc wadliwość postępowania i brak podstaw w Statucie miasta.

Tym samym z początkiem 1926 roku Rada Miejska została reaktywowana; misja komisarza rządowego wygasła, a Rada Przyboczna została odwołana. Pełnienie obowiązków prezydenta miasta przyjął wiceprezydent Józef Sare, który wcześniej w tej roli wystąpił tuż przed ustanowieniem komisarza Wawrausha. 19 czerwca 1926 roku Rada Miejska wybrała na prezydenta miasta Karola Rollego, dotychczasowego wiceprezydenta. Na sesji rady podkreślano, że następuje pierwsze zaprzysiężenie prezydenta Krakowa od wskrzeszenia Państwa Polskiego.

☛ Reaktywowana Rada Miejska przetrwała cztery i pół roku. Zaostrzenie kursu politycznego przez obóz sanacyjny po rozbiciu Centrolewu spowodowało powrót do kwestii krakowskiej Rady Miejskiej o galicyjskim rodowodzie. W lutym 1931 roku wojewoda ponownie rozwiązał krakowską radę. W uzasadnieniu tej decyzji podniósł nieobsadzenie 1/3 składu, wysoką absencję na posiedzeniach i niewywiązywanie się z obowiązku przedkładania władzy nadzorczej sprawozdań z realizacji budżetu. Wykonywanie zadań należących według Statutu miasta do rady wojewoda powierzył prezydentowi i wiceprezydentom, ustanawiając jednocześnie jako organ doradczy 70-osobową Radę Przyboczną. Rada Przyboczna wyposażona została w kompetencje nadzorcze przysługujące rozwiązanej radzie, co budziło wątpliwości co do jej rzeczywistego charakteru – czy jest ciałem stanowiącym czy doradczym.

W efekcie sporów na tle kompetencyjnym po 3 miesiącach, w czerwcu 1931 roku, w miejsce Rady Przybocznej powołany został nowy organ

przejściowy, w postaci Tymczasowej Rady Miejskiej. Liczyła ona określonych Statutem miasta 127 członków, wyposażona została w pełne kompetencje przewidziane dla Rady Miejskiej pochodzącej z wyboru. W składzie powołanym przez wojewodę znalazły się wyłącznie osoby związane z Bezpartyjnym Blokiem Współpracy z Rządem (poza składem pozostali zatem przedstawiciele Polskiej Partii Socjalistycznej, chadecji czy też Narodowej Demokracji). Powołane zostały do składu kobiety, wbrew zapisom Statutu i zawartej w nim ordynacji.

Niebawem prezydent Karol Rolle złożył rezygnację i w lipcu 1931 roku urząd prezydenta Tymczasowa Rada powierzyła jednogłośnie Władysławowi Belinie-Prażmowskiemu, byłemu legionście, twórcy i dowódcy kawalerii legionowej, pułkownikowi Wojska Polskiego. Po półtora roku na życzenie marszałka Józefa Piłsudskiego został mianowany wojewodą lwowskim, a na prezydenta miasta wybrano w lutym 1933 roku Mieczysława Kaplickiego, lekarza spoza składu Tymczasowej Rady Miejskiej.

☛ 23 marca 1933 roku uchwalona została wężłowa dla samorządności lokalnej ustawa „o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego” – pomimo zastrzeżenia w nazwie o fragmentaryczności zmian, w rzeczywistości regulowała ona kompleksowo i jednolicie dla kraju (poza województwem śląskim posiadającym status autonomiczny) organizację samorządu gminy wiejskiej, miasta i powiatu. W rezultacie nazwano ją „ustawą scaleniową”, a proces jej wdrażania „unifikacją samorządu”. Według tej ustawy organami uchwałodawczymi i kontrolującymi w gminach wiejskich były rady gminne, w miastach rady miejskie, a w powiatowych związkach samorządowych rady powiatowe.

Organami zarządzającymi i wykonawczymi stały się odpowiednio zarządy gminne, zarządy miejskie i wydziały powiatowe. Na czele zarządu gminnego stał wójt, zarządu miejskiego burmistrz, ale w miastach wydzielonych z powiatów (a taki

status miał Kraków) – prezydent. W powiecie zarówno radą, jak i wydziałem kierował starosta. Kadencja wszystkich organów samorządowych trwała 5 lat. Czynne prawo wyborcze przysługiwało każdemu obywatelowi bez względu na płeć, po ukończeniu 24. roku życia – zamieszkałemu na danym obszarze co najmniej od roku i niepozbawionemu praw wyborczych do Sejmu. Wybieranymi do organów samorządowych mogli być obywatele polscy po ukończeniu 30. roku życia, władający językiem polskim w mowie i piśmie.

Samorząd realizował zadania własne (poszczególne działy życia publicznego związane z funkcjonowaniem gminy–miasta) oraz poruczone przez władze rządowe (między innymi egzekwowanie podatków, prowadzenie ksiąg stanu cywilnego, czynności statystyczne, zadania z zakresu spraw wojskowych i policyjnych). Obowiązywała zasada domniemania właściwości organów wykonawczych, a w tych ramach właściwości ich przewodniczących. Ograniczało to kompetencje organów stanowiących (uchwałodawczych). Nadzór nad organami samorządowymi gmin wiejskich i miast niewydzielonych z powiatów realizowali starostowie, dla miast wydzielonych – wojewodowie. Wojewodowie mieli prawo rozwiązywania rad i zarządów w gminach wiejskich i miastach niewydzielonych z powiatów. W miastach wydzielonych z powiatów prawo to przysługiwało ministrowi spraw wewnętrznych. Odrębne regulacje prawne dotyczyły miasta stołecznego Warszawy.

Na szczeblu wojewódzkim samorząd nie funkcjonował (oprócz województw poznańskiego i pomorskiego) – istniały tylko wprowadzone w 1928 roku przy wojewodach organy kolegialne w postaci rad wojewódzkich i wydziałów wojewódzkich. Miały one charakter opiniotwórczy, działały pod przewodnictwem wojewody. Miały stanowić ogniwo przejściowe do samorządu wojewódzkiego, którego jednak nie powołano.

– W grudniu 1933 roku przeprowadzono pierwsze od odzyskania niepodległości wybory do

krakowskiej Rady Miejskiej, wybory oparte o pięcioprzymiotnikową ordynację, bez podziału wyborców na zróżnicowane cenzusami koła–kurie. Rada liczyła 64 radnych, przewagę uzyskali przedstawiciele bloku sanacyjnego, kandydujący z list Bezpartyjnego Bloku Pracy Gospodarczej i Żydowskiego Bezpartyjnego Bloku Współpracy Gospodarczej. W mniejszości pozostawali radni wybrani z list endecko-chadeckiego Bloku Obrony Chrześcijańskiego Krakowa i Socjalistycznej Listy Robotniczej.

Rada Miasta, będąca teraz wyłącznie organem uchwałodawczym i kontrolującym, bez atrybucji wykonawczych, w styczniu 1934 roku wybrała Zarząd Miasta złożony z prezydenta, 3 wiceprezydentów i 7 ławników. Prezydent i wiceprezydenci byli zawodowymi członkami zarządu, wybranymi na okres 10 lat. Pierwszym prezydentem miasta wybranym pod rządami „ustawy scaleniowej” został Mieczysław Kaplicki, sprawujący ten urząd już wcześniej – z wyboru poprzedniej rady, tymczasowej. Instytucja ławników stanowiła *novum*. Tworzyli oni czynnik niezawodowy w zarządzie, wybierani byli na 5-letnie kadencje. Mieli brać udział w posiedzeniach kolegium zarządu oraz w posiedzeniach komisji wyłonionych przez radę, jak też opracowywać i referować sprawy zlecane przez prezydenta.

☛ W całym okresie II Rzeczypospolitej obszar miasta utrzymywał się w granicach ustalonych w wyniku połączenia Krakowa z Podgórzem w 1915 roku. Aktualny był podział miasta na ukształtowane wtedy 22 dzielnice katastralne (dopiero po kolejnym poszerzeniu granic miasta w 1941 roku ilość ich wzrosła do 52). Zmianie uległ natomiast podział miasta na obwody o charakterze administracyjnym, gdzie ulokowany był pomocniczy aparat Zarządu Miasta. Liczba tych obwodów wzrosła z 5 do 6, rozbudowano też administrację pomocniczą.

W 1936 roku wydanym przez Zarząd Miejski zarządzeniem „o organizacji i zakresie działania

Miejskich Urzędów Obwodowych” w miejsce dotychczasowych komisarzy obwodowych i komisaratów obwodowych wprowadzono nowe jednostki – Miejskie Urzędy Obwodowe z kierownikami na czele, podporządkowane pod względem organizacyjnym i personalnym dyrektorowi Zarządu Miejskiego, a pod względem administracyjnym właściwym działom tego zarządu. Przewidziano możliwość tworzenia ekspozytur Miejskich Urzędów Obwodowych, podległych kierownikowi macierzystego urzędu obwodowego. W ramach tej struktury realizowane były zadania zlecane przez Zarząd Miasta, związane głównie z obsługą mieszkańców i administrowaniem w takich sprawach komunalnych, jak gospodarcze, targowe, sanitarno-porządkowe, budowlane, drogowe, przemysłowe. Szczególnym obowiązkiem było czuwanie nad nienaruszalnością własności gminnej i stanem nieruchomości miejskich. Zakres działania i kompetencje były szerokie, personel coraz liczniejszy – Miejskie Urzędy Obwodowe zyskały sobie potocznie używane miano „małych magistratów”.

☛ W wyniku wyborów przeprowadzonych w grudniu 1938 roku wyłoniona została 72-osobowa Rada Miejska z dominującą siłą polityczną przedstawicieli Polskiej Partii Socjalistycznej i Klasowych Związków Zawodowych. Umocniło swoją pozycję Stronnictwo Narodowe, natomiast porażkę poniósł obóz sanacyjny. Powstały układ polityczny doprowadził do impasu przy wyborze prezydenta – zgłaszany na kolejnych posiedzeniach kandydat PPS Zygmunt Żuławski nie zdobywał wymaganej większości głosów (kandydat ten zostanie w 1944 roku prezydentem nominatem w ramach struktury Państwa Podziemnego, lecz prezydentury nie obejmie). W tej sytuacji minister spraw wewnętrznych ustanowił dla miasta tymczasowego prezydenta, którym został Bolesław Czuchajowski. W odpowiedzi rada dokonała wyboru prezydenta w osobie byłego wojewody, legionisty Mikołaja Kwaśniewskiego, ale wybór ten nie uzyskał jednak

ministerialnej akceptacji. Oznaczało to działanie zarządu pod tymczasową prezydencją, co utrzymało się do wybuchu wojny.

☛ Na dzień przed wkroczeniem Niemców do Krakowa, 5 września 1939 roku zdekompletowana Rada Miejska, w związku z nieobecnością w mieście tymczasowego prezydenta, wybrała na urząd prezydencki Stanisława Klimeckiego, dotychczasowego wiceprezydenta. Po jego aresztowaniu przez kilka dni obowiązki prezydenta pełnił wiceprezydent Wincenty Bogdanowski – 23 września władzę objął okupacyjny komisarz miasta, późniejszy starosta miasta. Tym samym polski zarząd miasta uległ likwidacji.

Zamknięta została kolejna karta historii miasta i jego samorządu – lata niepodległej, odrodzonej Rzeczypospolitej wpisane w czas pomiędzy dwoma światowymi wojnami. Krakowski samorząd, przenoszący swoją tradycję ukształtowaną w ramach autonomii galicyjskiej, poszukiwał swojego miejsca w nowych warunkach ustrojowych, często w konflikcie z naczelną władzą państwową. Gdy nadeszła szansa niezbędnej stabilizacji, wybuchła wojna.

Literatura poszerzająca:

HAMA, s. 125–134, 153, 201–217, 263–279; Bąkowski 1925, *passim*; Przeorski 1929, *passim*; Bąk-Koczarska 1990, *passim*; Brzoza 1992, s. 27–46; Małecki 1998, s. 7–16; Adamczyk 1998, s. 51–77; Brzoza 1998, s. 79–148; Małec J., Małec D. 2003, s. 147–172; Małec 2003, s. 148–151; Witkowski 2007, s. 303–321, 331–336, 341–350; Purchla 2007, s. 639–655; Grodziski 2009, *passim*.

2.9. Okupacja niemiecka (1939–1945)

Niemcy wkroczyli do Krakowa 6 września 1939 roku. Dla miasta rozpoczęły się lata okupacyjnej niewoli – grabieży, terroru i śmierci. Od symbolicznego już aktu niszczenia polskiej inteligencji (*Sonderaktion Krakau* 6 listopada 1939 roku), przez wywózki, łapanki, rozstrzeliwania, po zagładę krakowskich Żydów (likwidacja getta w Podgórzu w marcu 1943 roku i obozu koncentracyjnego w Płaszowie – do stycznia 1945 roku).

Z chwilą wejścia do miasta okupanta funkcjonował przedwojenny Zarząd Miejski na czele z prezydentem Stanisławem Klimeckim, powołanym na ten urząd 5 września 1939 roku przez zdekompletowaną już Radę Miejską. Ratusz zamknięto dla ruchu stron tylko na kilka dni, wówczas zainstalowała się tam okupacyjna komenda miejscowa (*Ortskommandantur*), niewtrącająca się do urzędowania, zajęta rewizją ksiąg kasowych i skarbca. Po aresztowaniu 20 września prezydenta Klimeckiego pod pozorem niezapewnienia bezpieczeństwa żołnierzom Wehrmachtu, jego obowiązki przejął dotychczasowy zastępca Wincenty Bogdanowski. Od 23 września zdawał urzędowanie władzom okupacyjnym, 27 tego miesiąca rozpoczął urzędowanie niemiecki komisarz miasta.

Stan tymczasowy trwał do 12 października 1939 roku, kiedy to na mocy dekretu Hitlera utworzono na części terytorium Polski Generalne Gubernatorstwo dla Okupowanych Obszarów Polskich (w skrócie zwane *Generalgouvernement* – GG). Stolicą tego tworu, będącego swego rodzaju protektoratem (władzę zwierzchnią wykonywała Rzesza), został Kraków, co było świadomą formą degradacji Warszawy jako stolicy Polski. Generalnym gubernatorem mianowany został Hans Frank, sprawujący władzę przy pomocy urzędu (rządu) z sekretarzem stanu (od 1941 roku w randze zastępcy generalnego gubernatora) na czele. GG podzielono na 4 dystrykty:

krakowski, lubelski, radomski i warszawski. W 1941 roku utworzono dystrykt Galicja z centralnym ośrodkiem we Lwowie. GG liczyło wówczas ponad 17 mln ludności na obszarze około 148,5 tys. km². Dystrykty dzieliły się na powiaty i powiaty miejskie, najniższą jednostką podziału były gminy wiejskie i miejskie.

Kraków miał status powiatu miejskiego. Na jego czele stał początkowo komisarz miasta Krakowa (Stadtkommissar der Stadt Krakau), od końca grudnia 1939 roku w nowej tytulaturze starosty miejskiego w Krakowie (Stadthauptmann der Stadt Krakau). Urząd ten sprawował były nadburmistrz Drezna Ernst Zörner, a od lutego 1940 roku jego dotychczasowy zastępca Karl Schmid. Powołany w kwietniu 1941 roku kolejny okupacyjny naczelnik miasta, Rudolf Pavlu, początkowo tytułowany był „delegatem Szefa Dystryktu dla Miasta Krakowa” (Der Beauftragte des Distriktschefs für die Stadt Krakau), jednak od września tegoż roku przywrócono nomenklaturę „starosta miejski”. Tą tytulaturą posługiwał się także urzędujący od kwietnia 1943 roku jego następca Josef Krämer – do swojej ucieczki z miasta w styczniu 1945 roku.

W odniesieniu do ustroju miasta w całości uchylono przepisy polskiej ustawy scaleniowej z 1933 roku. Już w listopadzie 1939 roku ukazało się rozporządzenie Hansa Franka „o zarządzie gmin polskich”, według którego zarząd gminy miejskiej (powiatu miejskiego) należał wyłącznie do pochodzącego z nominacji burmistrza (starosty miejskiego), który „zastępował gminę”. Był jedynym reprezentantem rządu GG na podległym mu terenie. Poza jego władzą administracyjną nie mogła na tym terenie istnieć żadna samodzielna ekspozytura innych organów poza sądami, urzędami Kolei Wschodniej i Niemieckiej Poczty Wschodu. Wprowadzono zatem model jednoosobowej administracji miejskiej sprawowanej nie przez organ samorządowy, lecz przez funkcjonariusza administracji niemieckiej. Starosta miejski podlegał sze-

fowi dystryktu, od 1941 roku zwanego gubernatorem. Starosta miejski Krakowa podlegał zatem Gubernatorowi Dystryktu Krakowskiego.

Krakowski starosta działał poprzez podległy mu Zarząd Miasta, początkowo funkcjonujący w kształcie przedwojennym. Obok zarządu sprawującego administrację miejską zaczęto powoływać wyspecjalizowane urzędy, jak przykładowo do spraw policji, spraw gospodarczych, mieszkalnictwa czy szkolnictwa i młodzieży. Stanowiska kierownicze objęli Niemcy, kadrę urzędniczą stanowili Polacy, w znacznej mierze jeszcze przedwojenni pracownicy Zarządu Miasta. Postępowała germanizacja – obowiązywała dwujęzyczność w pismach urzędowych, usunięto polskie nazwy urzędów i biur, zniknęły napisy polskie i polskie oznaczenia. Za rządów starosty Schmida z bramy w herbie miasta usunięto orła – próbie zastąpienia tego symbolu swastyką sprzeciwił się dopiero rząd GG, uznając to za przedwczesne. Od sierpnia 1941 roku obowiązywała wyłącznie niemiecka nazwa miasta: Krakau.

Dla stworzenia pozorów łączności władz niemieckich z mieszkańcami miasta już w październiku 1939 roku powołano Radę Przyboczną miasta Krakowa – 20-osobowe kolegium złożone w dużej mierze z szanowanych krakowian, które nie miało nawet opiniodawczego charakteru. Zmarginalizowana do funkcji łącznika między niemieckim zarządem a społecznością miejską, rada ta nie odegrała większej roli, od kwietnia 1941 roku faktycznie zaprzestała działalności, oprócz incydentalnych interwencji u władz w indywidualnych sprawach.

Zasadniczą reorganizację administracji miejskiej wprowadzono w październiku 1941 roku zarządzeniem starosty miejskiego Rudolfa Pavlu. Zarząd Miejski został podzielony, w miejsce tradycyjnych wydziałów, na 10 decernatów pod kierownictwem decernentów, których władza odpowiadała w pewnym zakresie władzy wiceprezydentów miasta odpowiedzialnych za kompleksowe dziedziny życia miasta. Ustanowiono zatem decernaty:

kierowniczy, kultury, ogólnego zarządu, prawny, policji, opieki społecznej, zdrowia, administracji budowlanej, finansowy i przedsiębiorstw miejskich. W skład decernatów wchodziły wyspecjalizowane urzędy, służby i miejskie instytucje.

Struktura ta, stopniowo rozbudowywana, przetrwała do końca okupacji. Jej rozrost związany był z ogólną polityką rozbudowywania Krakowa, uznanego jako miasto niemieckie, postrzegane jako jedno ze wschodnich centrów przyszłej wielkiej Rzeszy. Tłumaczy to decyzję z czerwca 1941 roku o włączeniu do granic Krakowa 27 okolicznych gmin – w ten sposób obszar miasta został potrojony, co pociągnęło kolejną rozbudowę administracji.

Dla celów administracyjnych miasto było podzielone, jak przed wojną, na 6 obwodów z miejskimi urzędami obwodowymi zajmującymi się bezpośrednią obsługą mieszkańców. W wyniku poszerzenia granic miasta liczba obwodów wzrosła do 10, urzędy obwodowe podlegały Urzędowi Głównemu działającemu w ramach decernatu ogólnego zarządu.

W marcu 1941 roku Szef Dystryktu Krakowskiego wydał zarządzenie o utworzeniu w Podgórzu żydowskiej dzielnicy mieszkaniowej – getta; działał tam zarząd gminy (Judenrat), obszar ten podlegał staroście miejskiemu, od maja 1942 roku pozostawał pod bezpośrednim nadzorem policji bezpieczeństwa.

Niemiecka organizacja administracji miejskiej była uzupełniana i korygowana niemal do końca okupacji (ostatnie zmiany wprowadzono na 3 miesiące przed wkroczeniem Armii Czerwonej). Administracja ta rozsypała się wraz z ucieczką okupanta, w jej miejsce wprowadzono przedwojenny schemat organizacyjny władz miasta.

Równolegle z władzą okupacyjną działało Polskie Państwo Podziemne. Polska, choć pod okupacją, posiadała legalny i uznawany na arenie międzynarodowej rząd rezydujący w Londynie i podległe mu struktury wojskowe (Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie i podziemna Armia Krajowa) oraz cywilne. Najwyższą władzę cywilną w kraju stanowił

mianowany w Warszawie Delegat Rządu na Kraj, od 1944 roku w randze wicepremiera, stojący na czele Delegatury Rządu na Kraj. W terenie utworzono Okręgowe Delegatury – na czele utworzonej w 1941 roku Okręgowej Delegatury Rządu Kraków (kryptonimy „Kopiec”, „Sól”, „Wisła”) z siedzibą w Krakowie stał Jan Jakóbiec (pseudonim „Górny”), Delegat Rządu na Okręg Krakowski. Był konspiracyjnym wojewodą krakowskim, jednak wobec braku odrębnych władz cywilnych podziemia dla Krakowa realizował swoje zadania także bezpośrednio na terenie miasta (szczególne zasługi położył w organizacji tajnego nauczania). Międzypartyjne spory sił politycznych działających w podziemiu przedłużały utworzenie podziemnych struktur miejskich, dopiero w czerwcu 1944 roku Delegat Rządu na Kraj nominował na konspiracyjnego prezydenta miasta Zygmunta Żuławskiego, przewodniczącego Polskiej Partii Socjalistycznej – Wolność, Równość, Niepodległość w Krakowie. Nominat zwlekał jednak ze złożeniem ślubowania i ostatecznie urzędu nie objął.

Po wyzwoleniu miasta od niemieckich okupantów na początku 1945 roku nową władzę miejską utworzyła działająca od końca 1944 roku Wojewódzka Rada Narodowa w Krakowie, podległa Krajowej Radzie Narodowej.

Literatura poszerzająca:

HAMA, s. 138–139, 219–222; Grabowski J. 1949, s. 3–22; Chrobaczyński 1989, *passim*; Grabowski W. 1990, *passim*; Chwalba 2002, s. 7–85, 264–309, 431–445; Malec J., Malec D. 2003, s. 189–192; Witkowski 2007, s. 385–386, 390–392; Firlet 2007, s. 665–675; Chrobaczyński 2007, *passim*.

2.10. Rzeczpospolita Polska (1945–1952)

Wojska Armii Czerwonej wkroczyły do Krakowa 18 stycznia 1945 roku, 2 dni później wyparte zostały ostatnie oddziały niemieckie z Podgórza. Niemcy zdążyli ewakuować swoich osadników oraz okupacyjną administrację gubernialną i miejską. W opuszczonej siedzibie Generalnego Gubernatora Hansa Franka na Wawelu zainstalowano wojskową komendanturę pod dowództwem pułkownika Wacławsława Bobrownika, natomiast dawną siedzibę Gubernatora Dystryktu Krakowskiego w pałacu Potockich „Pod Baranami” zajęła komendantura wojenna Krakowa z komendantem wojennym miasta pułkownikiem Fiedosienką, nominowanym 20 stycznia tegoż roku. Podlegał on komendanturze wojskowej, został wyposażony w pełną władzę cywilną nad miastem, niebawem ograniczoną szybkim powstaniem nowych władz miejskich. Rozpoczął swe rządy od zarządzenia ewidencji mężczyzn oraz oddawania broni i urządzeń „strategicznych”, jak radioodbiorniki czy powielacze. Zorganizował pierwsze prace publiczne dla usunięcia wojennych zniszczeń. Obowiązywała godzina policyjna. Gdy administrowanie przejęła władza cywilna, głównym jego zadaniem stało się czuwanie nad prawidłowością wdrażania nowego porządku polityczno-administracyjnego oraz nad bezpieczeństwem wewnętrznym; komendant działał wspólnie z równolegle utworzoną krakowską placówką przybyłej w ślad za Armia Czerwoną policji bezpieczeństwa – Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych (NKWD).

Od przełomu lat 1943/1944 działała Krajowa Rada Narodowa (KRN), podziemny parlament powołany przez Polską Partię Robotniczą, wyłonioną w 1942 roku przez obóz komunistyczny. KRN miała stać się najwyższym organem władzy państwowej po wkroczeniu Armii Czerwonej na wyzwolone spod niemieckiej okupacji ziemie polskie. Jego tymczasową rządowną emanacją stał się Polski

Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN) z siedzibą w Chełmie, następnie w Lublinie. 22 lipca 1944 roku ogłosił on polityczny program nowej władzy zawarty w Manifestie Lipcowym; program ten stał się podstawą ustawodawstwa przyszłej Polski Ludowej. Ideowo nawiązywał do Manifestu Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej z listopada 1918 roku, ustrojowo nawiązywał do Konstytucji marcowej z 1921 roku. Z końcem grudnia 1944 roku w miejsce PKWN ustanowiono Rząd Tymczasowy RP. Po konferencji w Jałcie w lutym roku 1945, uznającej pozostawanie Polski w sferze wpływów Związku Radzieckiego, powołano w czerwcu tego roku Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej z premierem Edwardem Osóbką-Morawskim. W jego skład weszły również, poza Polską Partią Robotniczą (od 1945 roku z Władysławem Gomułą w składzie rządu), także ugrupowania socjalistyczne i inne lewicowe, w tym Polskie Stronnictwo Ludowe Stanisława Mikołajczyka, Polska Partia Socjalistyczna – Wolność, Równość, Niepodległość (z Zygmuntem Żuławskim, wcześniejszym nominatem na urząd konspiracyjnego prezydenta Krakowa w składzie rządu, od 1946 roku także z Józefem Cyrankiewiczem, ministrem bez teki) oraz Stronnictwo Ludowe i Stronnictwo Demokratyczne. Rząd ten działał do 1947 roku, kiedy to został rozwiązany decyzją Sejmu Ustawodawczego.

KRN i „rząd lubelski” (oraz jego kolejne odmiany) od 1944 roku przygotowywały przejęcie władzy na terenach oswobodzonych spod okupacji niemieckiej, od roku 1945 konsekwentnie i skutecznie władzę tę obejmując i utrwalając. W Krakowie KRN powołała w maju 1944 roku Wojewódzką Radę Narodową (WRN), stworzoną głównie przez reprezentantów Polskiej Partii Robotniczej (PPR), Polskiej Partii Socjalistycznej i Stronnictwa Ludowego „Wola Ludu” z Witoldem Wyspiańskim na czele. Na pierwszym jawnym posiedzeniu 19 stycznia 1945 roku w sali

posiedzeń Zarządu Miasta w pałacu Wielopolskich WRN zapowiedziała utworzenie Miejskiej Rady Narodowej złożonej docelowo z 72 członków – zgodnie z dekretem PKWN z 21 sierpnia 1944 roku o trybie powoływania władz administracji ogólnej I i II instancji (uchylono w nim niemiecki podział okupacyjny kraju i przywrócono przedwojenny model podziału trójstopniowego). 24 stycznia 1945 roku ukonstytuowała się Miejska Rada Narodowa (MRN) złożona z radnych delegowanych przez partie polityczne z dominującą rolą PPR i PPS, w składzie zaledwie 14-osobowym (pełny skład 72 radnych zostanie osiągnięty pod koniec 1945 roku). MRN wybrała przewodniczącego w osobie Aleksandra Żaruka-Michalskiego z PPS, powierzając mu jednocześnie urząd prezydenta miasta kierującego kolegialnym Zarządem Miejskim. Po kilku dniach, wobec międzypartyjnego uzgodnienia, w myśl którego PPR miała obsadzać urząd prezydencki, natomiast PPS przypadało stanowisko wojewody i przewodniczącego MRN, Żaruk-Michalski złożył rezygnację – 5 lutego prezydentem miasta został przedwojenny działacz lewicowy Alfred Fiderkiewicz; stanowisko przewodniczącego MRN oddzielono od tego urzędu.

Zarząd Miejski, zwany magistratem, funkcjonował w tym okresie w zakresie działania i strukturze przejętej z czasu okupacji, w schemacie wewnętrznej organizacji opartej na wydziałach. Co do zasady pozycja prezydenta i Zarządu Miejskiego były kontynuacją rozwiązań przedwojennych, skorygowanych wprowadzonym systemem rad narodowych. I tak:

☛ Zgodnie z regulacjami ustanowionymi przez KRN i PKWN (w tym dekretem PKWN z 23 listopada 1944 roku o organizacji i zakresie działania samorządu terytorialnego) nowy schemat organizacyjny aparatu państwowego w terenie otrzymał strukturę dualistyczną, w której występował pion organów administracji rządowej,

a także pion samorządu. Oba te piony „spinały” w sobie rady narodowe. Rady narodowe szczebla podstawowego były terenowymi organami uchwałodawczymi władzy państwowej, stanowiącymi jednocześnie reprezentację samorządu terytorialnego. Ich organy wykonawcze – w miastach prezydenci i zarządy miejskie – były organami wykonawczymi samorządu terytorialnego. Dualizm dotyczył zatem pozycji ustrojowej rad narodowych. W praktyce w latach 1945–1950 w działaniu rad i ich organów nie było równowagi, stopniowo rosła rola państwa, a malała samorządu, który stawał się instytucją fasadową i władzy centralnej niepotrzebną.

☛ Stan ten zlikwidowała ustawa z 20 marca 1950 roku o terenowych organach jednolitej władzy państwowej, która zasadniczo zmieniła system administracyjny. Ustawa ta zniosła organy samorządu terytorialnego, organy administracji ogólnej i wiele urzędów terenowych administracji niezespolonej (administracja szkolna, finansów, pracy), przekazując całość kompetencji terenowym radom narodowym i ich organom wykonawczym w postaci prezydium tych rad. W ten sposób zlikwidowano dualizm, a w jego miejsce ustanowiono połączenie władzy ustawodawczej i wykonawczej w jednej organizacji państwowej. Rok 1950 przyjmuje się zatem za końcowy dla funkcjonowania samorządu według modelu tworzonego w Krakowie od czasów autonomii galicyjskiej, a ukształtowanego rozwiązaniami przyjętymi w II Rzeczypospolitej. Rada Narodowa stała się organem nadrzędnym w stosunku do prezydium, będącego jej organem wykonawczo-zarządzającym i jednocześnie kolegialnym organem administracji państwowej. Przewodniczący prezydium pełnił funkcję jednoosobowego organu administracji państwowej. Wydziały prezydium rady narodowej zarządzały sprawami należącymi do właściwości rad narodowych.

Dla władz krakowskich oznaczało to likwidację urzędu prezydenta miasta Krakowa i Zarządu Miejskiego oraz nowe ukształtowanie pozycji i struktury Prezydium Miejskiej Rady Narodowej (PMRN) w Krakowie, zgodnie z wprowadzoną reformą. Pozycja ustrojowa przewodniczącego PMRN w tak ukształtowanym systemie władzy miejskiej pozwala urząd ten uznać za równorzędny urzędowi prezydenta miasta, jednak nie w znaczeniu samorządowym, lecz państwowo-administracyjnym.

Na posiedzeniu Miejskiej Rady Narodowej 6 czerwca 1950 roku wybrano 6-osobowe Prezydium z przewodniczącym Marcinem Waligórą, dwoma zastępcami, sekretarzem i dwoma członkami. Ponieważ Prezydium Rady było organem wykonawczym, dlatego każdorazowo na rozpoczynającej się sesji wybierano przewodniczącego i sekretarza obrad. Z kolei Zarząd Miasta stał się Urzędem Miasta Krakowa, nadal zwanym magistratem, podległym Prezydium. Co do zasady zachował swoją dotychczasową strukturę wydziałowo-branżową, rozbudowywaną w ślad za przejmowaniem przez państwo coraz to nowych dziedzin życia z obszarami gospodarczymi (przemysł, handel, usługi) na czele.

Urząd Miasta działał poprzez urzędy obwodowe, utworzone jeszcze przed wojną, a powiększone liczebnie w trakcie okupacji do 10. W rezultacie zlokalizowania i budowy pod Krakowem kombinatu metalurgicznego i dzielnicy mieszkaniowej (początkowo planowanej jako samodzielne miasto powiatowe), w 1951 roku włączono do granic Krakowa 14 gmin leżących po wschodniej stronie miasta i utworzono pierwszą dzielnicę administracyjną – Nową Hutę. Uruchomiono Urząd Dzielnicowy dla Nowej Huty, w marcu tego roku odbyła się pierwsza sesja tamtejszej Dzielnicowej Rady Narodowej. Rozpoczęły się przygotowania do utworzenia w miejsce urzędów obwodowych kolejnych dzielnic – proces ten zostanie zakończony w 1954 roku, gdy dla 6 utworzonych dzielnic wybrane zostaną rady narodowe.

Model ustrojowy jednolitej władzy państwowej, wprowadzony w 1950 roku w miejsce zlikwidowanego systemu ustroju państwa opartego o zasadę trójpodziału władz, został ostatecznie usankcjonowany w uchwalonej przez Sejm Ustawodawczy 22 lipca 1952 roku Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Literatura poszerzająca:

HAMA, s. 139–140, 222–229; Litewka 1996, s. 23–44; Chwalba 2002, s. 124–238; Sady 2003, s. 14–27; Malec J., Malec D. 2003, s. 197–198, 202–207; Witkowski 2007, s. 395–399, 407–409; 422–428, 448–449; Firlet 2007, s. 675–686.

2.11. Polska Rzeczpospolita Ludowa (1952–1989)

Wprowadzony w 1950 roku system organów władzy i administracji państwowej, utrwalony zapisami Konstytucji lipcowej z 1952 roku, obowiązywał do końca PRL. Oparty był o zasadę tzw. centralizmu demokratycznego – centralizm realizowany był poprzez jednolitość władzy i jej hierarchiczne podporządkowanie od szczebla najniższego po szczebel naczelny. Element demokracji miał być realizowany poprzez system wybieranych w wyborach powszechnych rad narodowych wszystkich terenowych szczebli, z Sejmem jako naczelnym organem przedstawicielskim. Jednak model ten w rzeczywistości w praktyce funkcjonował inaczej.

Na model ten należy nałożyć ukształtowany system partyjny, jego pozycję i funkcję względem organów państwowych, jego rolę w państwie. Główną siłą polityczną od 1948 roku była Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (PZPR) powstała z połączenia PPR i PPS, z założenia reprezentująca nurt komunistyczny, choć w praktyce realizująca tzw. realny socjalizm. Wytworzył się *de facto* system monopartyjny, choć obok PZPR funkcjonowały dwie partie koalicyjne: agrarystyczne Zjednoczone Stronnictwo Ludowe (ZSL), powstałe w 1949 roku z resztek mikołajczykowskiego PSL i prokomunistycznego Stronnictwa Ludowego, oraz Stronnictwo Demokratyczne (SD), powstałe w 1938 roku, reaktywowane w roku 1944, skupiające środowiska rzemieślnicze, kupieckie i inteligentne. Partie te, zwane też „sojuszniczymi”, były jednak zmarginalizowane przez PZPR. Wszechobecna i dominująca rola PZPR przejawiała się w całej polityce i w całym życiu publicznym, w tym także, a z punktu widzenia dzierżenia i sprawowania władzy przede wszystkim, w działaniu organów władzy i administracji państwowej każdego szczebla. Opisuje to jedno z haseł oficjalnej propagandy: „partia kieruje, rząd rządzi” – trafnie uka-

zuje ono usytuowanie rzeczywistej władzy i wykonawczego administrowania, co dotyczyło całej struktury państwowej.

Układ ten ewoluował w kierunku jego instytucjonalizacji, szczególnie w tzw. epoce Gierka. Przykładowo od 1973 roku w miastach I sekretarze instancji partyjnych „z klucza” obejmowali funkcje przewodniczących miejskich rad narodowych, a jednocześnie prezydenci miast wchodzili w skład organów wykonawczych – egzekutyw – miejskich instancji partyjnych. Ostatecznie w noweli z 1976 roku do Konstytucji lipcowej z 1952 roku znalazł się w rozdziale o ustroju politycznym państwa zapis: „Przewodnią siłą polityczną społeczeństwa w budowie socjalizmu jest Polska Zjednoczona Partia Robotnicza”.

Dla pełnego obrazu ustroju miast, w tym Krakowa, nie sposób więc pominąć dla lat 1945–1989 tego decydującego (po części politycznego, na płaszczyźnie faktycznej, ale po części quasi-decyzyjnego, na płaszczyźnie mechanizmów i powiązań ustrojowych) wpływu wojewódzkich i miejskich instancji partyjnych i ich liderów na pozycję i działanie przewodniczących prezydiów miejskich rad narodowych (gdy stanowisko to było równorzędne prezydentowskiemu), a później prezydentów miast. Osobne zagadnienie, wykraczające poza niniejsze ramy, stanowi pozaprawny, choć „systemowy” wpływ służb bezpieczeństwa publicznego na władze lokalne i jej decyzje, w tym kadrowe. Wpływ różny co do nasilenia i form przed i po Październiku 1956 roku, jednak aktualny dla całego tego okresu.

W latach 1945–1956 Kraków, władze miejskie oraz Komitet Miejski PPR (od 1948 roku PZPR), działały na prawach powiatu – ważniejsze sprawy polityczne, gospodarcze i kadrowe zastrzeżone były do decyzji kierownictwa Komitetu Wojewódzkiego PPR (później PZPR). Lata 1957–1975 to okres, w którym Kraków miał status miasta wydzielonego z województwa, jednak z silną pozycją na terenie miasta I sekretarzy Komitetu Wojewódzkiego PZPR (wśród nich Bolesław Drobner, Lucjan

Motyka i Józef Klasa) i słabszą Krakowskiego Komitetu Miejskiego PZPR; od 1961 roku (funkcję I sekretarza pełnił wówczas Andrzej Kurz) relacja ta uległa odwróceniu, jednak w roku 1965 instancję miejską partii zlikwidowano.

Z kolei w latach od 1975 do początku 1990, gdy Kraków miał status województwa miejskiego i zlikwidowano w związku z tym odrębną partyjną instancję wojewódzką, wpływ na istotne dla miasta sprawy realizowany był przez reaktywowany Komitet Krakowski PZPR, z jego I sekretarzami na czele (wśród nich Kazimierz Barcikowski i były prezydent miasta Józef Gajewicz). Podobnie rzecz miała się na szczeblu dzielnic pomiędzy dzielnicowymi instancjami partyjnymi PZPR a przewodniczącymi prezydiów dzielnicowych rad narodowych (w latach 1954–1973) i naczelnikami dzielnic (od 1973 roku). Oprócz mechanizmów instytucjonalnych i ogólnej tendencji politycznej w danym czasie, w relacjach tych w oczywisty sposób istotna była osobowość, odwaga i „siła przebicia” prezydenta miasta w skutecznym forsowaniu spraw miejskich, i szerzej, w zdobyciu i utrzymaniu roli gospodarza miasta.

Kluczowa dla wspomnianego na wstępie modelu „centralizmu demokratycznego” instytucja organów przedstawicielskich, Sejmu i rad narodowych, jako nośnika demokratyzmu, obciążona była grzechem pierwotnym braku owego demokratyzmu, a to przede wszystkim przez system wyborczy obowiązujący zarówno w odniesieniu do Sejmu, jak i rad narodowych. Niedemokratyczne były wybory do tych organów przedstawicielskich. Pomijając zasadniczą kwestię ścisłego reglamentowania i koncesjonowania życia politycznego (brak legalnej opozycji), bierne prawo wyborcze ograniczane było monopolem na wystawianie kandydatur przez Front Jedności Narodu (FJN – do 1956 roku jako Front Narodowy, w 1983 roku zastąpiony Patriotycznym Ruchem Odrodzenia Narodowego), będący organizacją społeczno-polityczną pod dominującym wpływem PZPR. W swoisty

sposób ograniczana była tajność wyborów poprzez dopuszczenie ważności głosów bez oznaczenia wyboru i propagandowy nacisk na głosowanie bez skreśleń na listy FJN (w tej atmosferze skorzystanie z zasłony-kabiny podczas głosowania bezpośrednio po zaznaczeniu przez komisję wyborczą nazwiska głosującego stawało się aktem odwagi). Brak było mechanizmów kontroli rzetelności przeprowadzania wyborów, w szczególności ustalania ich wyników – w to miejsce wytworzyła się rywalizacja w wykazywaniu najwyższej frekwencji i poparcia dla list FJN, co w efekcie dawało oficjalne wyniki na poziomie niewiele niższym od 100%.

W istocie rady narodowe, w tym w latach 1950–1957 Miejska Rada Narodowa w Krakowie, od roku 1957 Rada Narodowa Miasta Krakowa, wraz ze swoimi organami wykonawczymi były terenowymi organami jednolitej władzy i administracji państwowej. Kwalifikacji tej nie zmieniła mająca udoskonalić prawno-instytucjonalny model rad narodowych ustawa z 1983 roku „O systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego”. Nie zmieniła ustroju władz lokalnych, wbrew swojej nazwie nie przywróciła samorządu terytorialnego. Na marginesie: użycie w tytule tego aktu pojęcia „samorząd terytorialny” stanowiło ustawodawcze *novum* od ponad 30 lat; przyznano tym samym, a *contrario*, że przed datą tego aktu, wbrew oficjalnej wykładni, samorządu terytorialnego nie było.

Etapy przemian ustrojowych rzutujących na pozycję władz miejskich Krakowa wyznaczone są przez kolejne regulacje prawne dotyczące rad narodowych i podziału terytorialnego państwa, wydawane po przywołanej już wcześniej ustawie z 1950 roku o terenowych organach jednolitej władzy państwowej, stanowiącej punkt wyjścia dla modelu realizowanego do końca PRL. I tak:

☛ W 1954 roku: powołano obok istniejącej od 1951 roku dzielnicy Nowa Huta kolejnych 5 dzielnic z dzielnicowymi radami narodowymi i ich prezydiami – miały one w systemie trójstopniowego

podziału kraju status jednostek podstawowych, podległych organom miasta zajmującego pozycję powiatu miejskiego; w tymże roku przeprowadzono pierwsze wybory do rad narodowych, w wyniku których wybrano 150 radnych do Miejskiej Rady Narodowej, 75 radnych do rad Grzegórzek i Kleparza oraz 100 radnych do rad Starego Miasta, Zwierzyńca, Podgórza i Nowej Huty – pierwszym przewodniczącym prezydium rady (prezydentem) wybranym przez radę narodową pochodzącą z wyborów był Tadeusz Mrugacz.

☛ W latach 1958–1963: w klimacie popaździejnikowej odwilży politycznej ustawą z 1958 roku „o radach narodowych” zapoczątkowano proces decentralizacji władzy, przekazując kolejne kompetencje na szczebel powiatowy, ale przede wszystkim przyjmując domniemanie właściwości powiatowych rad narodowych i ich prezydów – wzmocniło to władze Krakowa, mającego status miasta wydzielonego z województwa, na prawach powiatu miejskiego; na mocy tej ustawy obok prezydium rady i jej przewodniczącego terenowymi organami administracji państwowej stały się wydziały urzędów miast, z kierownikami na czele, co z kolei odciążało przewodniczącego prezydium (prezydenta) od rozstrzygania indywidualnych spraw administracyjnych; w 1963 roku wzmocniono pozycję komisji rad narodowych, wyposażając je w możliwość wydawania wydziałom urzędu miasta wiążących opinii – reformy te wdrażali w Krakowie przewodniczący prezydium (prezydenci) Wiktor Boniecki i Zbigniew Skolicki.

☛ W latach 1972–1973: ustawą z 1972 roku na szczeblu podstawowym, gminnym (w przypadku Krakowa dotyczyło to dzielnic) – rozdzielono władzę uchwałodawczą od wykonawczej, ustanawiając w miejsce prezydium rady i jej przewodniczącego nowy, jednoosobowy organ w postaci naczelnika, w dzielnicach naczelnika dzielnic; rady narodowe określone zostały nie tylko jako organa władzy

państwowej, ale także jako „podstawowe ogniwa samorządu społecznego” (nie terytorialnego) – ten deklaracyjny zapis nie został poparty konkretnymi rozwiązaniami; z kolei ustawą z 1973 roku rozciągnięto te zasady także na organa władzy i administracji szczebli wyższych – w efekcie Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa przestało być organem administracji państwowej i stało się wewnętrznym organem samej Rady organizującym jej prace, a w to miejsce ustanowiono jednoosobowy organ administracji państwowej w postaci prezydenta miasta, pochodzącego z nominacji prezesa Rady Ministrów, podporządkowanego „w poziomie” Radzie Narodowej Miasta Krakowa, natomiast „w pionie” urzędowi ministra administracji, gospodarki terenowej i środowiska; w 1973 roku wprowadzono nowy podział Krakowa na 4 dzielnice: Śródmieście, Krowodrzę, Podgórze i Nową Hutę, zmieniając właściwość terytorialną rad dzielnicowych i naczelników dzielnic – rozwiązania ustrojowe przetrwały do 1990 roku, podział na dzielnice do 1991 roku.

☛ W roku 1975: ustawą z tegoż roku „o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa i zmianie ustawy o radach narodowych” zlikwidowano szczebel powiatowy, przenosząc większość kompetencji organów powiatowych na szczebel podstawowy (w Krakowie – dzielnicowy), jednak najistotniejsze na szczebel wojewódzki. Kraków stał się województwem miejskim (miastem stopnia wojewódzkiego), a jego władze – Rada Narodowa Miasta Krakowa i prezydent miasta – właściwe były dla miasta i jednocześnie całego województwa, mocno okrojonego terytorialnie do obrębu sąsiadujących gmin i miast (na marginesie można zauważyć, że był to drugi przypadek w dziejach Krakowa po 1792 roku, gdy władza jego organów rozciągała się na obszar wykraczający poza jego miejskie granice – pierwszym, przy wszystkich różnicach, było Wolne, Niepodległe i Ściśle Neutralne Miasto Kraków i Jego Okręg z lat 1815–1846).

Prezydent Krakowa pełnił zatem rolę organu administracji państwowej szczebla wojewódzkiego z właściwością w mieście i w województwie, był organem wykonawczym i zarządzającym Rady Narodowej Miasta Krakowa i jednocześnie (z racji usytuowania na szczeblu wojewódzkim) przedstawicielem rządu w terenie. Dwustopniowy podział administracyjny utrzymał się do roku 1998, kiedy to przywrócono szczebel powiatowy, natomiast już w roku 1990 rozdzielono urzędy wojewody i prezydenta miasta; reformy z lat 1972–1975 przypadły na kadencję Jerzego Pękali, przewodniczącego Prezydium Rady, od 1973 roku w tytulaturze – prezydenta miasta.

☛ W roku 1983: wspomniana już ustawa z tego roku „O systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego”, wydana w politycznych uwarunkowaniach po Sierpniu 1980 roku i na 2 dni przed zniesieniem stanu wojennego, nadała radom narodowym rangę przedstawicielskich organów władzy państwowej, organów samorządu społecznego i organów samorządu terytorialnego – w zakresie samorządowym były to jednak tylko określenia fasadowe, w ślad za ustawową ogólną deklaracją nie poszły regulacje wykonawcze; ustawa ta jednak istotnie wzmocniła rady w kwestiach finansów – jej realizacja przypadła prezydentowi Tadeuszowi Salwie.

Pomijając kwestie zasadnicze, system ustrojowy oparty o rady narodowe okazał się niewydolny i niereformowalny. Po ostatniej próbie jego naprawy, w 1984 roku odbyły się wybory do rad narodowych, bojkotowane przez podziemną „Solidarność” – według danych oficjalnych frekwencja w Krakowie wyniosła 59% uprawnionych. System nieodwracalnie chylił się ku upadkowi.

Literatura poszerzająca:

HAMA, s. 141–145, 155, 229–233; Chwalba 2002, s. 293–314, 350–452; Sady 2003, s. 28–192; Malec J., Malec D. 2003, s. 199–202, 206–211; Witkowski 2007, s. 399–405, 409–413, 427–432, 449–451; Salwiński 2007, *passim*; Firlet 2007, s. 686–696; Kurz 2009, *passim*.

2.12. III Rzeczpospolita (od 1989)

Porozumienia osiągnięte w ramach zainaugurowanych w lutym 1989 roku dwumiesięcznych obrad Okrągłego Stołu, prowadzonych między stroną „koalicyjno-rządową”, reprezentującą władze partyjno-państwowe, a stroną „solidarnościową”, reprezentującą opozycję z NSZZ „Solidarność” i wyłoniony w jego ramach Komitet Obywatelski działający przy Lechu Wałęsie oraz przy udziale kościelnych obserwatorów, otwarły proces transformacji ustrojowej w skali państwa. Jego wyjściowym aktem była dokonana w kwietniu tegoż roku nowelizacja ustawy konstytucyjnej z 1952 roku. Nowelą tą zdemokratyzowano system polityczny, opierając go po raz pierwszy na zasadzie pluralizmu politycznego, zreformowano w tym duchu prawo wyborcze i wzmocniono pozycję Sejmu. Przywrócono również Senat jako drugą izbę parlamentu i urząd prezydenta w kształcie odpowiadającym systemowi parlamentarno-gabinetowemu.

Jako symboliczny moment przełomu między epoką Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a czasami III Rzeczypospolitej przyjmuje się pierwsze wolne, choć jeszcze nie w pełni, wybory do Sejmu X kadencji i Senatu I kadencji (izbę wyższą przywrócono w kwietniu 1989 roku), które odbyły się 4 czerwca 1989 roku (wybory uzupełniające 18 czerwca). Jak w całej Polsce, tak i w Krakowie oznaczały one zwycięstwo kandydatów wystawionych do Sejmu i Senatu przez Małopolski Komitet Obywatelski „Solidarność”.

Nowo wybrany Sejm, zwany „sejmem kontraktowym”, kolejną nowelizacją ustawy konstytucyjnej z 1952 roku, dokonaną w grudniu 1989 roku, przywrócił nazwę państwa „Rzeczpospolita Polska”, określając jako suwerena „naród”, rozumiany w kategoriach politycznych jako wspólnota wszystkich obywateli – znalazło to wyraz na szczeblu lokalnym w uchwalonych później ustawach samorządowych. Nowela grudniowa przyjęła zasadę równo-

uprawnienia wszystkich form własności, dając tym samym podstawę do budowy gospodarki rynkowej.

Władze miejskie w Krakowie i w innych miastach działały wówczas jeszcze na zasadach z poprzedniej formacji ustrojowej. Funkcjonowała Rada Narodowa Miasta Krakowa, pochodząca z wyborów w 1988 roku, i prezydent Tadeusz Salwa, sprawujący urząd od roku 1982. W wyniku żądań Krakowskiego Komitetu Obywatelskiego (KKO), popieranym ulicznymi manifestacjami, między innymi 13 grudnia 1989 roku, urzędujący prezydent złożył w styczniu 1990 roku rezygnację. Radni pochodzący, jak to określano, „ze starego portfela”, nie wybrali jednak kandydata proponowanego przez KKO, lecz Jerzego Rościszewskiego, dawnego radnego wojewódzkiego wspieranego przez dotychczasowe siły polityczne. Oznaczało to, że rzeczywiste zmiany we władzach miasta mogą nastąpić po demokratycznych wyborach do rady miejskiej.

Podstawy ku temu dała ustawa z 8 marca 1990 roku o samorządzie terytorialnym (nowelą z 1998 roku nazwana ustawą o samorządzie gminnym). Ustawa ta zlikwidowała system jednolitych organów administracji terenowej, przywracając po 40 latach wspólnotę samorządową z jej organami – w przypadku miast liczących powyżej 100 000 mieszkańców radami miejskimi jako organami uchwałodawczymi gminy pochodzącymi z wyborów powszechnych oraz wybieranymi przez te rady zarządami miast i prezydentami, działającymi jako organy wykonawcze gminy.

Kraków uzyskał status gminy (od 1975 roku był województwem miejskim), na którą składała się wspólnota samorządowa, czyli ogół mieszkańców miasta, oraz terytorium miasta. Jak każda gmina, z mocy ustawy uzyskał osobowość prawną i prawne gwarancje samodzielności – przy uwzględnieniu kompetencji prezesa rady ministrów i wojewody w zakresie nadzoru nad legalnością działania (oraz Regionalnej Izby Obrachunkowej w zakresie gospodarki finansowej).

Opierając się na uchwalonej we wspomnianym pakiecie ustaw samorządowych ordynacji wyborczej do rad gmin, przeprowadzono 27 maja 1990 roku wybory do rady miejskiej – były to pierwsze od czasów powojennych w pełni demokratyczne wybory. W Krakowie wyłoniono w ich wyniku 75 radnych, w tym 73 kandydujących z list Krakowskiego Komitetu Obywatelskiego. Nowo wybrany organ uchwałodawczy krakowskiego samorządu przyjął nazwę „Rada Miasta Krakowa”, dla potrzeb uroczystych „Rada Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa”, pierwszym przewodniczącym odrodzonej rady został radny Kazimierz Barczyk, uchwałę o tym wyborze podpisał przewodniczący obrad, radny senior Marek Rostworowski.

Pomimo zdecydowanego zwycięstwa wyborczego środowiska solidarnościowego, rada nie była politycznie jednolita, a przez to była nieprzygotowana do wyboru prezydenta i pozostałych członków zarządu miasta. Sejm przewidział tę okoliczność i jeszcze przed wyborami samorządowymi w ustawie o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej zawarł postanowienie, iż „do czasu wyborów prezydentów miasta Krakowa i miasta Łodzi ich funkcję pełnią odpowiednio wojewoda krakowski i wojewoda łódzki”. Tak też się stało i powołany 29 maja 1990 roku przez premiera Tadeusza Mazowieckiego na przywrócony po reformie administracyjnej urząd wojewody krakowskiego Tadeusz Piekarczyk przejął jednocześnie obowiązki prezydenta miasta – można tu dostrzec pewne podobieństwo do statusu komisarza miasta z lat 1914 i 1924–1926. Po 3 tygodniach Rada Miasta Krakowa dokonała jednak wyboru Zarządu Miasta z prezydentem Jackiem Woźniakowskim na czele. Tym samym otwarta została prezydentura miasta w warunkach odrodzonego samorządu. Nie oznaczało to jednak stabilizacji personalnej, pełnokadencyjnej. Ta nastąpiła od prezydentury Józefa Lassoty, utrwalając się poprzez prezydenturę Andrzeja Gołasia, do prezydentury obecnej.

W marcu 1991 roku Rada Miasta Krakowa skorzystała z przewidzianej w ustawie o samorządzie terytorialnym możliwości powołania dzielnic jako jednostek pomocniczych samorządu miasta – w miejsce istniejących od 1972 roku dzielnic administracyjnych utworzono 18 dzielnic samorządowych z radami dzielnic i zarządami z przewodniczącymi na czele. Pierwsze wybory do rad dzielnic przeprowadzono w dwóch terminach do kwietnia 1992 roku.

W maju 1991 roku rada przyjęła Statut Miasta Krakowa, z preambułą w brzmieniu: „Wybrana w pierwszych po 50 latach wolnych wyborach Rada Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa, z czcią przyjmując obowiązek zachowania i pomnożenia danego nam poprzez umiłowane miasto dziedzictwa kultury narodowej, dziedzictwa, które stanowi część tradycji europejskiej, świadoma ograniczeń prawnych uniemożliwiających pełną realizację woli i ambicji wspólnoty samorządowej, uchwała ten Statut” (w tekście nawiązanie do wyborów z 18 grudnia 1938 roku).

W myśl zapisów Statutu organem wykonawczym miasta był 7-osobowy Zarząd Miasta, w skład którego wchodził prezydent, wiceprezyci i członkowie zarządu. Wykonywał on uchwały rady i zadania miasta określone przepisami prawa (w tym zadania własne samorządu oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, przyjęte na mocy porozumień z tymi organami). Do zadań zarządu należało w szczególności przygotowanie projektów uchwał rady, określanie sposobu wykonywania uchwał, gospodarowanie mieniem komunalnym, wykonywanie budżetu, zatrudnianie i zwalnianie kierowników miejskich jednostek organizacyjnych. Zarząd działał kolegalnie, pod przewodnictwem prezydenta rozpatrywał na posiedzeniach i rozstrzygał w drodze uchwał sprawy należące do jego kompetencji. Prezydent miasta organizował pracę zarządu, kierował bieżącymi sprawami miasta oraz reprezentował miasto na zewnątrz. W sprawach niecierpiących zwłoki, związanych z bezpośrednim zagrożeniem interesu publicznego,

prezydent podejmował czynności należące do kompetencji zarządu, co podlegało późniejszemu zatwierdzeniu. Wydawał decyzje w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej w odniesieniu zarówno do zadań własnych, jak i zleconych miastu. Zarząd i prezydent wykonywali zadania przy pomocy Urzędu Miasta Krakowa określanego tradycyjnie „magistratem miasta Krakowa” lub „magistratem” – prezydent był kierownikiem magistratu, składającego się z wydziałów i jednostek równorzędnych wydziałom (biura, pracownie). W strukturze tej szczególną rolę odgrywali skarbnik miasta (główny księgowy budżetu) i sekretarz miasta (dyrektor magistratu – później funkcje te rozdzielono), niewchodzący w skład zarządu, posiadający jednak własne ustawowe kompetencje kontrasygnowania określonych decyzji finansowych lub organizacyjnych.

Przyjęty ustawami samorządowymi z 8 maja 1990 roku system ustrojowy utrwalony został Ustawą Konstytucyjną z 17 października 1992 roku o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym, a następnie w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej uchwalonej 2 kwietnia 1997 roku. System ten zakłada domniemanie właściwości w sprawach publicznych samorządu terytorialnego, a w jego obrębie domniemanie właściwości samorządu gminy (do którego zakresu działania i kompetencji należą wszelkie sprawy niezastrzeżone dla innych podmiotów).

Po prowadzeniu w 1998 roku trójstopniowego podziału terytorialnego kraju i ustanowieniu samorządu na szczeblu powiatowym ze starostami jako organami wykonawczymi na czele, Kraków jako gmina zaczął wykonywać również funkcje powiatu grodzkiego, rada miejska przyjęła wykonywanie dodatkowych zadań rady powiatu, a prezydent miasta podjął realizację funkcji starosty grodzkiego (podobnie jak w innych wielkich miastach odrębnych organów powiatowych nie powoływano).

Stabilizacja ustroju samorządu terytorialnego, a jednocześnie zasadnicza zmiana w pozycji ustrojowej prezydenta miasta nastąpiły z wejściem w życie ustawy z 20 czerwca 2002 roku o bezpośrednim wyborze wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, dokonującej jednocześnie istotnych zmian w prawnej regulacji samorządu szczebla gminnego. Wprowadzono powszechne, równe, bezpośrednie i przeprowadzane w tajnych głosowaniach wybory na samorządowe urzędy wykonawcze, w tym na urząd prezydenta miasta (do tej pory takie wybory dotyczyły tylko radnych do rad gminnych, w tym miejskich). W konsekwencji prezydent miasta przestał być organem wykonawczym rady miasta, stając się organem gminy. Inicjuje i realizuje uchwały rady miasta, podlega kontroli z jej strony (interpelacje, komisje rewizyjne), jest jednak organem z mandatu niezależnego od rady (możliwość odwołania prezydenta przewidziano wyłącznie w drodze powszechnego referendum). Prezydenci utrzymali dotychczasowe kompetencje, przejmując jednocześnie do swojej właściwości zadania i kompetencje zlikwidowanych dotychczasowych zarządów miast. Zastępcy prezydenta stali się pracownikami magistrackimi powoływanymi przez tegoż prezydenta. Jednym z najistotniejszych instrumentów realizacji zadań stały się wydawane jednoosobowo zarządzenia prezydenta miasta, podlegające nadzorowi wojewody z punktu widzenia ich legalności, w trybie identycznym jak uchwały rady miasta.

Pierwsze wybory na nowych zasadach odbyły się 12 października 2002 roku (druga tura 10 listopada). W Krakowie pierwszym prezydentem pochodzącym z bezpośrednich wyborów został Jacek Majchrowski. To przełomowa dla pozycji prezydenta miasta reforma ustrojowa. Dała mieszkańcom bezpośredni wpływ na jedną z kluczowych kwestii samorządu, jaką jest wybór „głowy miasta”.

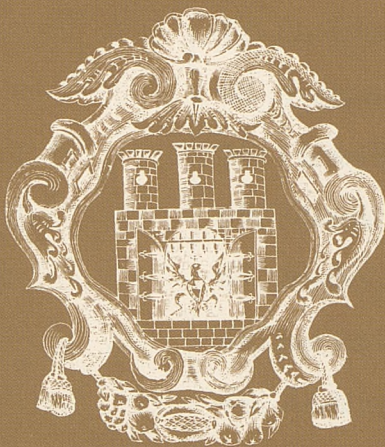
Tak oto w dokonanym przeglądzie zmieniających się – czasem drastycznie, czasem ewolucyjnie – form i rozwiązań ustrojowych towarzyszących etapom dziejowym Krakowa przeszliśmy długą

drogę od sołtysa „nadanego” gminie przez księcia, właściciela miasta, do prezydenta wybieranego przez ogół mieszkańców, czyli wspólnotę samą się rządzącą. Pozornie dwa światy, ale w istocie to ciągle ten sam Kraków...

Literatura poszerzająca:

Purchla 1990-II, *passim*; Chwalba 2002, s. 452–460; Sady 2003, s. 28–125, 251–270; Malec J., Malec D. 2003, s. 211; *Samorząd* 2006, *passim*; Witkowski 2007, s. 411–413; Firlet 2007, s. 696–712.

SPIS
CHRONOLOGICZNY

Liczba przed nazwiskiem (imieniem) odpowiada
numerowi przypisanemu postaci w *Poczcie*.

Rok podany w nawiasie oznacza:
w przypadku sołtysów i wójtów – pierwsze wzmiankowanie na urzędzie
lub rok jego objęcia,
w przypadku burmistrzów – pierwsze wzmiankowanie w radzie miasta
lub rok pierwszego powołania do rady,
w przypadku prezydentów – rok wyboru/nominacji na urząd.

SOŁTYSI I WÓJTOWIE

1. Piotr (1228)
2. Salomon (1250)
3. Gedko zwany Stilvoyt (1257)
4. Jakub z Nysy (1257)
5. Dytmar zwany Wolk (1257)
6. Raszko (1264)
7. Henryk starszy (1288)
8. Albert (1290)
9. Jan (1299)
10. Henryk młodszy (1303)

BURMISTRZOWIE

11. Henryk z Dornburga (1312)
12. Henryk z Kietrza (1312)
13. Piotr Moritz (1312)
14. Wilhelm pisarz (1312)
15. Mikołaj z Zawichostu (1312)
16. Wigand z Głubczyc (1312)
17. Amylej z Muchowa (1312)
18. Gieras (1319)
19. Herman z Grabowa (1319)
20. Ulryk zwany Tatar (1319)
21. Jan Moritz (1319)
22. Mikołaj Rusin (1319)
23. Michał Grabe (1319)
24. Heineman zwany Edel (1321)
25. Wilusz kuśnier (1321)

26. Jan Winrych (1321)
27. Tilo Pelcer (1323)
28. Henryk z Nysy (1323)
29. Jan z Kietrza (1324)
30. Heineman Turcow (1324)
31. Jan Model (1324)
32. Mikołaj z Sącza (1327)
33. Mikołaj Wierzynek starszy (1327)
34. Ludwik z Cieszyna (1329)
35. Gisko z Sącza (1329)
36. Jan z Edel zwany Rajca (1329)
37. Mikołaj ważnik (1330)
38. Jan z Zawichostu (1332)
39. Jan Romancz (1338)
40. Jan Spicymir starszy (1339)
41. Jan Frenel (1339)
42. Paszko z Muchowa (1340)
43. Jan Czartko (1340)
44. Tomasz kramarz (1340)
45. Henryk Schere kramarz (1341)
46. Michał złotnik (1343)
47. Fryderyk Gallik (1343)
48. Jan Amylej (1343)
49. Andrzej z Bochni (1345)
50. Friczko płatnerz (1345)
51. Tyczko Snelle (1345)
52. Mikołaj Wierzynek młodszy (1347)
53. Jan z Wysokiego Domu (1347)
54. Jan Luczmann (1349)
55. Mikołaj Amylej (1349)
56. Wawrzyniec ważnik (1349)

57. Piotr Wigandi (1350)
58. Jan Gisko (1356)
59. Mikołaj Edel (1356)
60. Jan Wierzynek starszy (1356)
61. Henryk Czudicz (1357)
62. Franciszek Rudussi (1357)
63. Paszko żupnik (1357)
64. Piotr Winrych (1357)
65. Stefan pisarz (1357)
66. Piotr z Wysokiego Domu (1359)
67. Herman Krancz starszy (1359)
68. Heineman Edel (1359)
69. Henryk pisarz (1359)
70. Pakosz z Preszowa (1360)
71. Mikołaj Romancz (1361)
72. Jan Bork starszy (1362)
73. Goslin z Opawy (1362)
74. Arnold Welker (1362)
75. Piotr Schere (1362)
76. Mikołaj Czan (1362)
77. Frenczlin z Pragi (1362)
78. Jan *cum nutrice* (1362)
79. Bartłomiej mincerz (1366)
80. Mikołaj Plesner (1366)
81. Konrad Fettir (1366)
82. Ulryk Pakosz (1366)
83. Otto Westwal (1366)
84. Ulman Leitman (1366)
85. Jan Peterman z Sącza (1367)
86. Jakub Wal (1367)
87. Mikołaj Grobник (1367)
88. Piotr Melczer (1367)
89. Mikołaj Trutil (1368)
90. Jan z Oławy (1371)
91. Gotfryd Gallik (1372)
92. Bartko Streyt (1372)
93. Mikołaj Beme Czech (1373)
94. Jerzy Czeyn (1373)
95. Jan Panczer (1373)
96. Jan Mestner (1374)
97. Goczko Czin (1375)
98. Marcin z Warszawy (1375)
99. Aleksy z Raciborza (1375)
100. Mikołaj żupnik (1375)
101. Jan Fogel (1378)
102. Andrzej Wierzynek (1378)
103. Jakub *de Curia* (1379)
104. Ticzko Opuler (1379)
105. Bartłomiej Lang (1379)
106. Enoch z Muchowa (1379)
107. Peszko Freinde (1379)
108. Wojciech Fochszczagil (1381)
109. Winko z Gdańska (1381)
110. Jan Gerlach (1381)
111. Jan Spicymir młodszy (1381)
112. Stefan z Oławy (1381)
113. Klemens z Czchowa (1381)
114. Heinmann Huter (1381)
115. Piotr Neorsa (1382)
116. Jan z Krakowa (1382)
117. Mikołaj Botner starszy (1382)
118. Seidel Gosticz (1382)

119. Mikołaj Lang (1387)
120. Mikołaj Pelczar (1387)
121. Jan Gossil (1387)
122. Piotr Fochszczagil (1387)
123. Jerzy Arnsberg starszy (1388)
124. Jan Krancz starszy (1388)
125. Piotr Girsdorf (1389)
126. Jan *de Plaw* (1390)
127. Mikołaj Dambrow (1391)
128. Jan Hulczner (1391)
129. Jan Bartfal z Bardiowa (1391)
130. Gyseler (1391)
131. Jan Slepkułil starszy (1391)
132. Piotr Weyngart (1391)
133. Hartlip z Klutschau (1392)
134. Jakub Mordbir (1393)
135. Jan Piczczin starszy (1393)
136. Kacper Krugil (1393)
137. Jan Puswange (1394)
138. Stanisław z Muchowa (1394)
139. Mikołaj Belicz (1395)
140. Jan Ederer (1395)
141. Piotr Geytan (1395)
142. Kurcz Seidel (1397)
143. Mikołaj Gemlich (1397)
144. Mikołaj Strelicz (1397)
145. Jan Czopchen (1397)
146. Andrzej Czarnysza (1397)
147. Jan Bonafide (1399)
148. Michał Lang z Czirli (1399)
149. Piotr Meinhard (1401)
150. Mikołaj Freyberg (1401)
151. Łukasz Bochner (1403)
152. Jan Bork młodszy (1403)
153. Mikołaj płatnerz (1404)
154. Maciej Arnsberg (1405)
155. Jan Falkenberg (1405)
156. Mikołaj Bolcze (1406)
157. Henryk Smedt (1406)
158. Mikołaj Falkenberg (1406)
159. Jan Orient (1407)
160. Henryk Parchwicz (1407)
161. Jan Wigandi (1407)
162. Michał Neudorff (1407)
163. Piotr Spicymir (1408)
164. Jan Fredlant (1408)
165. Mikołaj Botner młodszy (1408)
166. Jan Faber (1410)
167. Marcin Weygil (1412)
168. Klaus Kezinger (1412)
169. Paweł Homan (1412)
170. Kacper Bozemecz (1413)
171. Piotr Briger (1413)
172. Piotr Fetter (1414)
173. Mikołaj Schultis z Bieczy (1414)
174. Franciszek Neorza (1414)
175. Mikołaj Leipniger (1415)
176. Mikołaj Lang kuśnierz (1415)
177. Paweł Behem (1415)
178. Remigiusz Freodenrich (1415)
179. Jan Plesner (1416)
180. Marcin Wenig (1416)

181. Piotr Kaldherberg (1417)	212. Mikołaj Craker (1435)
182. Jerzy Morsztyn starszy (1417)	213. Jakub Weger (1436)
183. Mikołaj z Cieszyna (1418)	214. Mikołaj Serafin (1436)
184. Jerzy Schwarcz (1419)	215. Stanisław złotnik (1437)
185. Erazm Grzymała (1419)	216. Jan Teschner starszy (1439)
186. Wilhelm Willandt (1421)	217. Piotr Tarnow (1439)
187. Jan Sebenwirt (1421)	218. Piotr Hirsberg (1440)
188. Mikołaj Zaupnik (1421)	219. Serwacy (1440)
189. Gotard Strol (1421)	220. Piotr z Pyzdr (1441)
190. Bernard z Brzegu (1421)	221. Jan Piczczin młodszy (1441)
191. Mikołaj Wierzynek młodszy II (1421)	222. Jan Stelczer (1442)
192. Marek Noldenfessir (1423)	223. Jan Zyndram (1442)
193. Mikołaj Bastgert (1423)	224. Herman Krancz młodszy (1443)
194. Mikołaj Glezer (1423)	225. Mikołaj Szolwicz (1444)
195. Mikołaj Proczkinhan (1424)	226. Michał Ederer (1445)
196. Piotr Grazer (1424)	227. Piotr Pelczer (1446)
197. Jan Swidniczer (1425)	228. Walter Kezinger (1449)
198. Marcin Biecki (1425)	229. Stanisław Podzancze (1450)
199. Jerzy Orient (1427)	230. Konrad Lang (1451)
200. Mikołaj Seyfrid (1427)	231. Tomasz Zarwechter (1452)
201. Teodoryk Weinrich (1428)	232. Stanisław Morsztyn starszy (1452)
202. Jan Hoze (1428)	233. Jan Kint (1453)
203. Mikołaj Alberti (1428)	234. Jan Beme (1453)
204. Kuncze Korsner (1429)	235. Jarosz Mankowicz (1454)
205. Jan Krancz młodszy (1429)	236. Hartlib Parchwicz (1454)
206. Jan Slepkuł młodszy (1430)	237. Bartłomiej zięć Wierzynka (1454)
207. Stanisław Streicher (1430)	238. Jan Czeiskindorf (1455)
208. Łukasz Waltdorf (1430)	239. Paweł Weger (1455)
209. Jerzy Arnsberg młodszy (1430)	240. Jarosz Szarlej (1455)
210. Marcin Chmiel (1433)	241. Stanisław Koczvara (1456)
211. Jan Weinke (1434)	242. Marcin Bełza (1456)

243. Tomasz Ul (1458) 244. Mikołaj Zalcz (1458) 245. Mikołaj Kreidler (1459) 246. Mikołaj Dietrich (1459) 247. Jan Wierzynek młodszy (1459) 248. Hipolit Spilberger (1459) 249. Marcin Hofer (1461) 250. Stanisław Leymitter (1461) 251. Jerzy Hirszberg (1462) 252. Tomasz Stelczer (1462) 253. Paweł Newburger (1463) 254. Paweł Bruch (1463) 255. Stanisław Lang (1464) 256. Jan Karnkowski (1464) 257. Jan Teschner młodszy (1465) 258. Jakub Wilkowski (1466) 259. Jakub Swidniczer (1467) 260. Jan Gerstman (1467) 261. Piotr Gaszowiec (1468) 262. Stanisław Kyswater (1469) 263. Mikołaj Unger (1469) 264. Stanisław Steinbach (1469) 265. Henryk Schrepkowicz (1469) 266. Piotr Krupek zwany Lang (1469) 267. Maciej Paszko (1469) 268. Mikołaj Gobil (1469) 269. Stanisław Gortler (1469) 270. Marek Theodernoder (1470) 271. Mikołaj Wolfram (1470) 272. Paweł Ber starszy (1471) 273. Stanisław Kuncze (1471)	274. Stanisław Zygmuntowicz (1473) 275. Mikołaj Zarogowski (1473) 276. Stanisław Reich (1473) 277. Piotr (1473) 278. Jan Klethner (1474) 279. Jan Tegil (1475) 280. Paweł Ber młodszy (1475) 281. Jan Gawron (1476) 282. Seweryn Bethman (1477) 283. Jan Bork młodszy II (1477) 284. Stanisław Przedbor (1477) 285. Jan Turzo (1477) 286. Ulryk Jeczimberger (1479) 287. Jerzy Morsztyn młodszy (1479) 288. Piotr Salomon (1479) 289. Jerzy Lang (1480) 290. Jan Schulz (1480) 291. Jan z Reguł (1482) 292. Stanisław Szwarc (1483) 293. Jan Beck (1483) 294. Jan Wiewiórka (1487) 295. Adam Szwarc (1488) 296. Leonard Ungesthüm (1489) 297. Fryderyk Schilling (1490) 298. Jan Kezinger – Kisling (1490) 299. Kasper Gengner (1492) 300. Jan Boner (1496) 301. Kasper Ber (1496) 302. Stanisław Morsztyn młodszy (1496) 303. Franciszek Bank (1498) 304. Antoni Brendler (1499)

305. Mikołaj Karl (1499) 306. Tomasz Keyser (1501) 307. Piotr Morsztyn (1501) 308. Mikołaj Ramułt (1501) 309. Paweł Kaufman (1503) 310. Maciej Szczesny (1503) 311. Mikołaj Gliński (1504) 312. Jerzy Zybart (1506) 313. Leonard Fogelweder (1506) 314. Jan Haller (1508) 315. Jan Krupek (1508) 316. Jerzy Turzo (1509) 317. Marcin Marcinek (1509) 318. Mikołaj z Koprzywnicy (1509) 319. Mikołaj Schilling (1509) 320. Erazm Krupek (1510) 321. Michał Meydel zwany Spiess (1511) 322. Melchior Weigel (1513) 323. Mikołaj Stano (1514) 324. Jan Morsztyn starszy (1516) 325. Jost Glacz (1516) 326. Pankracy Gutteter (1516) 327. Jan Zimmerman (1516) 328. Piotr Tanigel (1518) 329. Seweryn Boner (1519) 330. Stanisław Waław (1519) 331. Łukasz Noskowski (1520) 332. Franciszek Roth (1521) 333. Stanisław Czipser (1522) 334. Karol Kuczer (1524) 335. Piotr Wedelicki z Obornik (1526)	<p>336. Jost Ludwik Decjusz (1528)</p> <p>337. Wojciech Kraina (1528)</p> <p>338. Stanisław Salomon (1529)</p> <p>339. Hieronim Remer (1529)</p> <p>340. Michał Bogacz (1531)</p> <p>341. Wacław Chodorowski (1532)</p> <p>342. Hieronim Spiczyński (1532)</p> <p>343. Jan Konopnicki (1532)</p> <p>344. Jan Schilling (1534)</p> <p>345. Jan Aichler (1536)</p> <p>346. Stanisław Ziemianin (1536)</p> <p>347. Hieronim Krugel (1536)</p> <p>348. Bartłomiej Kromer (1538)</p> <p>349. Erazm Schilling (1539)</p> <p>350. Andrzej Fogelweder starszy (1539)</p> <p>351. Jodok Schilling (1540)</p> <p>352. Erazm Bank (1541)</p> <p>353. Kasper Gucci (1541)</p> <p>354. Jan Spigler zwany Lamboch (1541)</p> <p>355. Bartłomiej Remer (1542)</p> <p>356. Erazm Wunzam (1542)</p> <p>357. Stanisław Straus zwany Struś (1543)</p> <p>358. Jędrzej Pierzchała
zwany Pierzchałka (1543)</p> <p>359. Mikołaj Baranowski
zwany Staroszek (1544)</p> <p>360. Bartłomiej Habicht
zwany Jastrząb (1544)</p> <p>361. Jan Kluczowski (1544)</p> <p>362. Grzegorz Sznicer
zwany Probierz (1544)</p> |
|---|--|

<p>363. Paweł Kurnicki (1545)</p> <p>364. Wawrzyniec Rambieski (1546)</p> <p>365. Erazm Czczotka (1547)</p> <p>366. Grzegorz Osiecki
zwany Szczerba (1547)</p> <p>367. Mikołaj Koźła (1548)</p> <p>368. Jerzy Gutteter (1551)</p> <p>369. Jerzy Schilling (1551)</p> <p>370. Jan Krokier (1551)</p> <p>371. Stanisław Cyrus
zwany Lantman (1551)</p> <p>372. Szymon Krumpfelt (1553)</p> <p>373. Jan Ull (1556)</p> <p>374. Wojciech Baza zwany Miscellus (1556)</p> <p>375. Erazm Aichler (1556)</p> <p>376. Bartłomiej Szembek (1557)</p> <p>377. Józef Jeleń (1557)</p> <p>378. Walerian Pernus (1558)</p> <p>379. Andrzej Marstella (1558)</p> <p>380. Joachim Krzyżanowski (1559)</p> <p>381. Stefan Haller (1560)</p> <p>382. Bartłomiej Pusz (1560)</p> <p>383. Hieronim Gielhorn (1563)</p> <p>384. Piotr Polak (1563)</p> <p>385. Jan Morsztyn młodszy (1563)</p> <p>386. Daniel Chroberski
zwany Paterek (1565)</p> <p>387. Walenty Krokier (1565)</p> <p>388. Hieronim Zalasowski starszy (1566)</p> <p>389. Piotr Gutteter (1569)</p> <p>390. Sebastian Ziegler (1569)</p> | <p>391. Paweł Biertułtowski (1569)</p> <p>392. Bartłomiej Paczoska (1569)</p> <p>393. Stanisław Różanka
zwany Rosarius (1570)</p> <p>394. Zygmunt Gutteter (1570)</p> <p>395. Krzysztof Remer (1570)</p> <p>396. Jan Spigler (1570)</p> <p>397. Stanisław Sadowski (1570)</p> <p>398. Łukasz Morecki (1571)</p> <p>399. Mikołaj Alantsee starszy (1571)</p> <p>400. Stanisław Picus Zawadzki (1573)</p> <p>401. Andrzej Fogelweder młodszy (1573)</p> <p>402. Marcin Urbankowicz (1573)</p> <p>403. Gabriel Słoński zwany Słoninka (1573)</p> <p>404. Krzysztof Biały (1573)</p> <p>405. Jan Międzyński (1573)</p> <p>406. Piotr Fogelweder (1574)</p> <p>407. Jan Grot (1574)</p> <p>408. Stanisław Konrad (1579)</p> <p>409. Jan Cyrus zwany Lantman (1579)</p> <p>410. Tomasz Sławek (1579)</p> <p>411. Paweł Krzywokolski (1579)</p> <p>412. Urban Friser (1580)</p> <p>413. Jan Baptysta Fontana (1580)</p> <p>414. Jerzy Maszowski (1580)</p> <p>415. Paweł Zutter (1582)</p> <p>416. Kasper Gutteter (1582)</p> <p>417. Walenty Rymer (1582)</p> <p>418. Mateusz Siebeneicher (1582)</p> <p>419. Jan Pipan (1583)</p> <p>420. Jan Waxman (1583)</p> |
|--|--|

421. Wolfgang Klein (1583)	451. Jan Cyrus starszy (1604)
422. Jerzy Schilkra (1583)	452. Stanisław Rapp starszy (1604)
423. Marcin Fichauser (1587)	453. Ludwik Kromer (1605)
424. Jakub Zimmerman (1587)	454. Zygmunt Alantsee (1606)
425. Jan Góra zwany Sędzik (1587)	455. Jerzy Pipan starszy (1607)
426. Joachim Ciepielowski (1587)	456. Hieronim Bełza (1609)
427. Stanisław Szembek (1588)	457. Hieronim Konrad (1609)
428. Kasper Rezler (1590)	458. Jakub Roszkowic (1610)
429. Kasper Chodowicz (1590)	459. Paweł Hippolit (1612)
430. Antoni Paczoska (1591)	460. Stanisław Chodowicz (1614)
431. Mikołaj Alantsee młodszy (1592)	461. Stanisław Stefanowic (1615)
432. Antoni Frączkowicz (1593)	462. Daniel Zaydlic (1615)
433. Julio del Pace (1593)	463. Gabriel Ochocki starszy (1615)
434. Adam Nagoth starszy (1595)	464. Michał Leri (1615)
435. Jakub Siebeneicher (1596)	465. Krzysztof Słowikowski (1616)
436. Szymon Luziński (1597)	466. Franciszek Delpace (1617)
437. Sebastian Przybytek (1598)	467. Paweł Cellary (1617)
438. Krzysztof Szober starszy (1598)	468. Jan Wizemberg (1617)
439. Jerzy Schulz (1598)	469. Mikołaj Pernus (1617)
440. Mikołaj Witkowski (1598)	470. Stanisław Konradt (1617)
441. Hieronim Zalasowski młodszy (1598)	471. Jerzy Klausnic (1618)
442. Kasper Mixta Okurowski (1598)	472. Maciej Wojeński (1619)
443. Grzegorz Skrobkovic (1599)	473. Krzysztof Naymanowic (1620)
444. Łukasz Bochorocki
zwany Niedźwiedź (1599)	474. Fabian del Benino (1622)
445. Marcin Waławowicz (1600)	475. Jerzy Biderman (1622)
446. Andrzej Bartsch (1600)	476. Wojciech Celesta (1623)
447. Andrzej Cellary (1601)	477. Mateusz Gruszczyński (1623)
448. Hieronim Horlemes (1601)	478. Jan Kotlicki (1623)
449. Mikołaj Zalasowski starszy (1601)	479. Adam Nagoth młodszy (1624)
450. Abraham Ronenberg (1602)	480. Ludwik Bianchi (1624)
	481. Krzysztof Schedel (1625)

<p>482. Andrzej Węgrzynowicz starszy
zwany Gorayski (1626)</p> <p>483. Jerzy Kromer (1626)</p> <p>484. Andrzej Bełza (1627)</p> <p>485. Jan Cyrus młodszy (1630)</p> <p>486. Mikołaj Żalasowski młodszy (1630)</p> <p>487. Andrzej Piotrkowczyk (1631)</p> <p>488. Krzysztof Szober młodszy (1631)</p> <p>489. Mikołaj Żaydlic (1631)</p> <p>490. Stanisław Rapp młodszy (1632)</p> <p>491. Gabriel Ochocki młodszy (1634)</p> <p>492. Jan Mazurkowicz (1637)</p> <p>493. Stanisław Spinek (1637)</p> <p>494. Rafał Delpace (1639)</p> <p>495. Jakub Celesta (1639)</p> <p>496. Jan Innocenty Petrycy (1640)</p> <p>497. Marcin Paczoska (1642)</p> <p>498. Jan Furmankowicz (1642)</p> <p>499. Franciszek Cyrus (1642)</p> <p>500. Stanisław Januszowicz (1642)</p> <p>501. Franciszek Roliński (1645)</p> <p>502. Hieronim Pinocci (1645)</p> <p>503. Filip Huttini (1646)</p> <p>504. Andrzej Cieski (1646)</p> <p>505. Sebastian Zacherla (1646)</p> <p>506. Jerzy Pipan młodszy (1647)</p> <p>507. Zygmunt Hippolith (1648)</p> <p>508. Andrzej Cieniowicz (1649)</p> <p>509. Paweł Jan Fryzniekier (1649)</p> <p>510. Michał Behm starszy (1649)</p> <p>511. Jakub Borkowski (1650)</p>	512. Jan Benedykt Savioli (1651) 513. Piotr Gołdecki (1653) 514. Krzysztof Krauz starszy (1653) 515. Sebastian Kłosowicz (1653) 516. Jacek Łopacki (1654) 517. Kasper Celesta (1654) 518. Gerard Priami (1654) 519. Marcin Lochman (1655) 520. Wojciech Śleszkowski (1657) 521. Franciszek Kortyn (1657) 522. Jan Różyc (1657) 523. Wojciech Sztamet (1657) 524. Franciszek Lupi (1658) 525. Walenty Smidt (1659) 526. Piotr Antoni Pestaloci (1662) 527. Andrzej Belli (1662) 528. Stanisław Kłosowicz (1662) 529. Mikołaj Królik (1663) 530. Jan Pernus (1664) 531. Jakub Reynekier (1665) 532. Bonawentura Briganti (1665) 533. Jan Romanowicz (1665) 534. Andrzej Kortyn (1667) 535. Mikołaj Fabrys (1667) 536. Jan Zaleski (1669) 537. Jan Kortyn (1670) 538. Stanisław Michał Segnitz (1670) 539. Kazimierz Bonifacy Kantelli (1672) 540. Stanisław Krauz (1672) 541. Antoni Lukini (1672) 542. Gabriel Ochocki młodszy II (1674)

543. Stanisław Wosiński (1674)	574. Andrzej Szafałkowicz (1702)
544. Krzysztof Krauz młodszy (1674)	575. Józef Behm (1702)
545. Jan Krakier (1677)	576. Kazimierz Głuchowski (1705)
546. Jerzy Romuald Schedel (1677)	577. Jan Gałeczka starszy (1706)
547. Jan Gaudenty Zacherla (1678)	578. Stanisław Laskiewicz (1706)
548. Andrzej Węgrzynowicz młodszy (1678)	579. Lazar Derjakubowicz (1709)
549. Adam Drużyński (1678)	580. Stanisław Węgrzynowicz (1709)
550. Stanisław Słowakowic (1679)	581. Stanisław Szymankowic (1710)
551. Stefan Mechoni (1680)	582. Tomasz Marcinkowski (1710)
552. Jan Franciszek Maderni (1682)	583. Jakub Żywiecki (1712)
553. Marek Antoni Federici (1682)	584. Józef Zaleski (1712)
554. Michał Behm młodszy (1687)	585. Jacek Zayfret (1712)
555. Fryderyk Waytman (1687)	586. Jan Słowakowic (1713)
556. Jan Paweł Fryznekier (1688)	587. Ludwik Guilhaum (1713)
557. Jerzy Kentz (1689)	588. Kazimierz Franciszek Tuater (1714)
558. Jan Markiewicz (1689)	589. Paweł Markiewicz (1714)
559. Andrzej Stanisław Krauz (1690)	590. Jan Jerzy Karli (1717)
560. Jan Zajączkowic (1691)	591. Franciszek Toryani (1718)
561. Andrzej Cyrus (1693)	592. Ignacy Paweł Michałowski (1718)
562. Stanisław Antoni Łopacki (1696)	593. Michał Awendyk (1721)
563. Zygmunt Jan Zaleski (1696)	594. Sebastian Mamczyński (1721)
564. Flawiusz Marchetti (1696)	595. Wawrzyniec Laskiewicz (1722)
565. Dominik Meglioruci (1697)	596. Wojciech Fischer (1722)
566. Mikołaj Chudziński (1697)	597. Jan Dzianotti (1723)
567. Wojciech Srebrnicki (1697)	598. Józef Wadowski (1723)
568. Aureliusz Federici (1699)	599. Maciej Bartsch (1723)
569. Józef Antoni Częczkiewicz (1699)	600. Michał Szaster (1726)
570. Jan Stanisław Dzidowski (1700)	601. Paweł Dzierzgwa (1726)
571. Jan Łukasziewicz (1701)	602. Franciszek Soldadini (1726)
572. Paweł Soldadini (1701)	603. Jan Feliks Baier (1727)
573. Paweł Nieśniowski (1701)	604. Jakub Konstanty Derjakubowicz (1729)

- 605. Karol Toryani (1732)
- 606. Andrzej Aleksander Kikulinus (1736)
- 607. Jan Gałeczka młodszy (1742)
- 608. Jan Geppert (1742)
- 609. Łukasz Szostakiewicz (1742)
- 610. Jan Feliks Treffler (1742)
- 611. Józef Laskiewicz (1744)
- 612. Józef Florkowski (1744)
- 613. Jan Wawrzyniec Laskiewicz (1744)
- 614. Franciszek Andrzej Eichberger (1745)
- 615. Piotr Szaster (1747)
- 616. Kristian Józef Jungling (1747)
- 617. Baltazar Schulz (1747)
- 618. Józef Bartsch (1747)
- 619. Baltazar Hintz (1747)
- 620. Jan Jerzy Sonner (1747)
- 621. Michał Wohlman (1747)
- 622. Józef Feistmantel (1749)
- 623. Karol Tuszek (1749)
- 624. Michał Florkowski (1759)
- 625. Stanisław Jan Kanty Fachinetti (1759)
- 626. Jan Kozłowski (1759)
- 627. Tomasz Kikulinus (1764)
- 628. Maciej Baier (1764)
- 629. Jakub Antoni Szostakiewicz (1764)
- 630. Józef Kajetan Wałkanowski (1764)
- 631. Józef Wytyszkiewicz (1766)
- 632. Jan Antoni Mariani (1766)
- 633. Jan Fryderyk Sztumer (1768)
- 634. Franciszek Dzianotti (1774)
- 635. Walenty Bartsch (1774)

- 636. Antoni Krauz (1774)
- 637. Jan Nepomucen Kaspari (1774)
- 638. Józef Toryani (1774)
- 639. Karol Like (1774)
- 640. Jan Chryzostom Gałczyński (1774)
- 641. Wojciech Tuszek (1792)

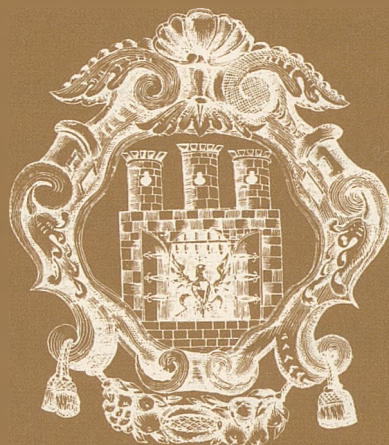
PREZYDENCI

- 642. Franciszek Wielopolski (1792)
- 643. Filip Nereusz Lichocki (1794)
- 644. Dominik Drdatzki (1802)
- 645. Józef Gollmayer (1805)
- 646. Stanisław Kostka Zarzecki (1810)
- 647. Stanisław Wodzicki (1815)
- 648. Józef Matecki (1816)
- 649. Feliks Grodzicki (1816)
- 650. Józef Michałowski (1831)
- 651. Józef Florian Sołtykowicz (1831)
- 652. Antoni Onufry Bystrzonowski (1831)
- 653. Ludwik Cyrus Sobolewski (1831)
- 654. Wojciech Kucieński (1831)
- 655. Józef Leopold Wasserab (1831)
- 656. Jan Kanty Bartl (1831)
- 657. Paweł Czajkowski (1831)
- 658. Karol Teodor Soczyński (1831)
- 659. Ludwik Łętowski (1831)
- 660. Antoni Walczyński (1832)
- 661. Franciszek Szopowicz (1832)
- 662. Sebastian Girtler (1832)

663. Piotr Łukasz Bartynowski (1833) 664. Kasper Wielogłowski (1833) 665. Józef Haller (1836) 666. Jan Chrzyciel Schindler (1841) 667. Wiktor Adam Kopff (1846) 668. Jacek Księżarski (1846) 669. Józef Walenty Krzyżanowski (1848) 670. Ignacy Paprocki (1849) 671. Fryderyk Tobiaszek (1853) 672. Andrzej Seidler (1856) 673. Józef Dietl (1866) 674. Mikołaj Zyblikiewicz (1874) 675. Ferdynand Weigel (1881) 676. Feliks Szlachetkowski (1884) 677. Józef Edward Friedlein (1893) 678. Juliusz Franciszek Leo (1904) 679. Julian Ignacy Nowak (1914) 680. Jan Kanty Federowicz (1918) 681. Józef Sare (1924) 682. Zdzisław Wawrausch (1924) 683. Witold Ostrowski (1925) 684. Karol Rolle (1926) 685. Władysław Belina-Prażmowski (1931)	686. Mieczysław Kaplicki (1933) 687. Bolesław Czuchajowski (1939) 688. Stanisław Klimecki (1939) 689. Wincenty Bogdanowski (1939) 690. Aleksander Żaruk-Michalski (1945) 691. Alfred Fiderkiewicz (1945) 692. Stefan Wolas (1945) 693. Henryk Dobrowolski (1947) 694. Marcin Waligóra (1950) 695. Tadeusz Mrugacz (1954) 696. Wiktor Boniecki (1957) 697. Zbigniew Skolicki (1959) 698. Jerzy Pękała (1969) 699. Edward Barszcz (1978) 700. Józef Gajewicz (1980) 701. Tadeusz Salwa (1982) 702. Jerzy Rościszewski (1990) 703. Tadeusz Piekarczyk (1990) 704. Jacek Woźniakowski (1990) 705. Krzysztof Bachmiński (1991) 706. Józef Lassota (1992) 707. Andrzej Gołaś (1998) 708. Jacek Majchrowski (2002)

SPIS
ALFABETYCZNY

Liczba przed nazwiskiem (imieniem)
odpowiada numerowi przypisanemu postaci w *Pocście*.

Rok podany w nawiasie oznacza:
w przypadku sołtysów i wójtów – pierwsze wzmiankowanie na urzędzie
lub rok jego objęcia,
w przypadku burmistrzów – pierwsze wzmiankowanie w radzie miasta
lub rok pierwszego powołania do rady,
w przypadku prezydentów – rok wyboru/nominacji na urząd.

W nawiasach kwadratowych – numer strony.

SOŁTYSI I WÓJTOWIE

- 8. Albert (1290) [112]
- 5. Dytmars zwany Wolk (1257) [109]
- 3. Gedko zwany Stilvoyt (1257) [107]
- 10. Henryk młodszy (1303) [114]
- 7. Henryk starszy (1288) [111]
- 4. Jakub z Nysy (1257) [108]
- 9. Jan (1299) [113]
- 1. Piotr (1228) [105]
- 6. Raszko (1264) [110]
- 2. Salomon (1250) [106]

BURMISTRZOWIE

- 375. Aichler Erazm (1556) [483]
- 345. Aichler Jan (1536) [453]
- 431. Alantsee Mikołaj młodszy (1592) [539]
- 399. Alantsee Mikołaj starszy (1571) [507]
- 454. Alantsee Zygmunt (1606) [562]
- 203. Alberti Mikołaj (1428) [309]
- 99. Aleksy z Raciborza (1375) [205]
- 48. Amylej Jan (1343) [154]
- 55. Amylej Mikołaj (1349) [161]
- 17. Amylej z Muchowa (1312) [123]
- 49. Andrzej z Bochni (1345) [155]
- 209. Arnsberg Jerzy młodszy (1430) [315]
- 123. Arnsberg Jerzy starszy (1388) [229]
- 154. Arnsberg Maciej (1405) [260]
- 593. Awendyk Michał (1721) [701]
- 603. Baier Jan Feliks (1727) [711]
- 628. Baier Maciej (1764) [736]
- 352. Bank Erazm (1541) [460]
- 303. Bank Franciszek (1498) [409]
- 359. Baranowski Mikołaj
zwany Staroszek (1544) [467]
- 129. Bartfal Jan z Bardkowa (1391) [235]
- 79. Bartłomiej mincerz (1366) [185]
- 237. Bartłomiej zięć Wierzyńska (1454) [343]
- 446. Bartsch Andrzej (1600) [554]
- 618. Bartsch Józef (1747) [726]
- 599. Bartsch Maciej (1723) [707]
- 635. Bartsch Walenty (1774) [743]
- 193. Bastgert Mikołaj (1423) [299]
- 374. Baza Wojciech
zwany Miscellus (1556) [482]
- 293. Beck Jan (1483) [399]
- 177. Behem Paweł (1415) [283]
- 575. Behm Józef (1702) [683]
- 554. Behm Michał młodszy (1687) [662]
- 510. Behm Michał starszy (1649) [618]
- 139. Belicz Mikołaj (1395) [245]
- 527. Belli Andrzej (1662) [635]
- 484. Bełza Andrzej (1627) [592]
- 456. Bełza Hieronim (1609) [564]
- 242. Bełza Marcin (1456) [348]
- 234. Beme Jan (1453) [340]
- 93. Beme Mikołaj Czech (1373) [199]
- 474. Benino Fabian del (1622) [582]
- 301. Ber Kasper (1496) [407]
- 280. Ber Paweł młodszy (1475) [386]

272. Ber Paweł starszy (1471) [378]
190. Bernard z Brzegu (1421) [296]
282. Bethman Seweryn (1477) [388]
404. Biały Krzysztof (1573) [512]
480. Bianchi Ludwik (1624) [588]
475. Biderman Jerzy (1622) [583]
198. Biecki Marcin (1425) [304]
391. Biertułtowski Paweł (1569) [499]
151. Bochner Łukasz (1403) [257]
444. Bochorocki Łukasz
zwany Niedźwiedź (1599) [552]
340. Bogacz Michał (1531) [448]
156. Bolcze Mikołaj (1406) [262]
147. Bonafide Jan (1399) [253]
300. Boner Jan (1496) [406]
329. Boner Seweryn (1519) [437]
152. Bork Jan młodszy (1403) [258]
283. Bork Jan młodszy II (1477) [389]
72. Bork Jan starszy (1362) [178]
511. Borkowski Jakub (1650) [619]
165. Botner Mikołaj młodszy (1408) [271]
117. Botner Mikołaj starszy (1382) [223]
170. Bozemecz Kacper (1413) [276]
304. Brendler Antoni (1499) [410]
532. Briganti Bonawentura (1665) [640]
171. Briger Piotr (1413) [277]
254. Bruch Paweł (1463) [360]
495. Celesta Jakub (1639) [603]
517. Celesta Kasper (1654) [625]
476. Celesta Wojciech (1623) [584]
447. Cellary Andrzej (1601) [555]
467. Cellary Paweł (1617) [575]
210. Chmiel Marcin (1433) [316]
341. Chodorowski Wacław (1532) [449]
429. Chodowicz Kasper (1590) [537]
460. Chodowicz Stanisław (1614) [568]
386. Chroberski Daniel
zwany Paterek (1565) [494]
566. Chudziński Mikołaj (1697) [674]
508. Cieniowic Andrzej (1649) [616]
426. Ciepielowski Joachim (1587) [534]
504. Cieski Andrzej (1646) [612]
212. Craker Mikołaj (1435) [318]
561. Cyrus Andrzej (1693) [669]
499. Cyrus Franciszek (1642) [607]
485. Cyrus Jan młodszy (1630) [593]
451. Cyrus Jan starszy (1604) [559]
409. Cyrus Jan zwany Lantman (1579) [517]
371. Cyrus Stanisław
zwany Lantman (1551) [479]
76. Czan Mikołaj (1362) [182]
146. Czarnysza Andrzej (1397) [252]
43. Czartko Jan (1340) [149]
365. Czeczotka Erazm (1547) [473]
238. Czeiskindorf Jan (1455) [344]
94. Czeyn Jerzy (1373) [200]
569. Częczkiewicz Józef Antoni (1699) [677]
97. Czin Gocz (1375) [203]
333. Czipser Stanisław (1522) [441]
145. Czopchen Jan (1397) [251]
61. Czudicz Henryk (1357) [167]
127. Dambrow Mikołaj (1391) [233]

336. Decjusz Jost Ludwik (1528) [444]
 466. Delpace Franciszek (1617) [574]
 494. Delpace Rafał (1639) [602]
 604. Derjakubowicz Jakub
 Konstanty (1729) [712]
 579. Derjakubowicz Lazar (1709) [687]
 246. Dietrich Mikołaj (1459) [352]
 549. Drużyński Adam (1678) [657]
 634. Działotti Franciszek (1774) [742]
 597. Działotti Jan (1723) [705]
 570. Działowski Jan Stanisław (1700) [678]
 601. Dzierzgwa Paweł (1726) [709]
 68. Edel Heineman (1359) [174]
 59. Edel Mikołaj (1356) [165]
 140. Ederer Jan (1395) [246]
 226. Ederer Michał (1445) [332]
 614. Eichberger Franciszek
 Andrzej (1745) [722]
 106. Enoch z Muchowa (1379) [212]
 166. Faber Jan (1410) [272]
 535. Fabrys Mikołaj (1667) [643]
 625. Fachinetti Stanisław
 Jan Kanty (1759) [733]
 155. Falkenberg Jan (1405) [261]
 158. Falkenberg Mikołaj (1406) [264]
 568. Federici Aureliusz (1699) [676]
 553. Federici Marek Antoni (1682) [661]
 622. Feistmantel Józef (1749) [730]
 172. Fetter Piotr (1414) [278]
 81. Fettir Konrad (1366) [187]
 423. Fichauer Marcin (1587) [531]
 596. Fischer Wojciech (1722) [704]
 612. Florkowski Józef (1744) [720]
 624. Florkowski Michał (1759) [732]
 122. Fochszczagil Piotr (1387) [228]
 108. Fochszczagil Wojciech (1381) [214]
 101. Fogel Jan (1378) [207]
 401. Fogelweder Andrzej
 młodszy (1573) [509]
 350. Fogelweder Andrzej
 starszy (1539) [458]
 313. Fogelweder Leonard (1506) [421]
 406. Fogelweder Piotr (1574) [514]
 413. Fontana Jan Baptysta (1580) [521]
 432. Frączkowicz Antoni (1593) [540]
 164. Fredlant Jan (1408) [270]
 107. Freinde Peszko (1379) [213]
 77. Frenczlin z Pragi (1362) [183]
 41. Frenel Jan (1339) [147]
 178. Freodenrich Remigiusz (1415) [284]
 150. Freyberg Mikołaj (1401) [256]
 50. Friczko płatnerz (1345) [156]
 412. Friser Urban (1580) [520]
 556. Fryzniekier Jan Paweł (1688) [664]
 509. Fryzniekier Paweł Jan (1649) [617]
 498. Furmankowicz Jan (1642) [606]
 47. Gallik Fryderyk (1343) [153]
 91. Gallik Gotfryd (1372) [197]
 640. Gałczyński Jan Chryzostom (1774) [748]
 607. Gałeczka Jan młodszy (1742) [715]
 577. Gałeczka Jan starszy (1706) [685]
 261. Gaszowiec Piotr (1468) [367]

281. Gawron Jan (1476) [387]
 143. Gemlich Mikołaj (1397) [249]
 299. Gengner Kasper (1492) [405]
 608. Geppert Jan (1742) [716]
 110. Gerlach Jan (1381) [216]
 260. Gerstman Jan (1467) [366]
 141. Geytan Piotr (1395) [247]
 383. Gielhorn Hieronim (1563) [491]
 18. Gieras (1319) [124]
 125. Girsdorf Piotr (1389) [231]
 58. Gisko Jan (1356) [164]
 35. Gisko z Sącza (1329) [141]
 325. Glacz Jost (1516) [433]
 194. Glezer Mikołaj (1423) [300]
 311. Gliński Mikołaj (1504) [417]
 576. Głuchowski Kazimierz (1705) [684]
 268. Gobil Mikołaj (1469) [374]
 513. Gołeck (1653) [621]
 269. Gortler Stanisław (1469) [375]
 73. Goslin z Opawy (1362) [179]
 121. Gossil Jan (1387) [227]
 118. Gostic Seidel (1382) [224]
 425. Góra Jan zwany Sędzik (1587) [533]
 23. Grabe Michał (1319) [129]
 196. Grazer Piotr (1424) [302]
 87. Grob (1367) [193]
 407. Grot Jan (1574) [515]
 477. Gruszczyński Mateusz (1623) [585]
 185. Grzymała Erazm (1419) [291]
 353. Gucci Kasper (1541) [461]
 587. Guilhaum Ludwik (1713) [695]
 368. Gutteter Jerzy (1551) [476]
 416. Gutteter Kasper (1582) [524]
 326. Gutteter Pankracy (1516) [434]
 389. Gutteter Piotr (1569) [497]
 394. Gutteter Zygmunt (1570) [502]
 130. Gyseler (1391) [236]
 360. Habicht Bartłomiej
 zwany Jastrząb (1544) [468]
 314. Haller Jan (1508) [422]
 381. Haller Stefan (1560) [489]
 133. Hartlip z Klutschau (1392) [239]
 24. Heineman zwany Edel (1321) [130]
 69. Henryk pisarz (1359) [175]
 11. Henryk z Dornburga (1312) [117]
 12. Henryk z Kietrza (1312) [118]
 28. Henryk z Nysy (1323) [134]
 19. Herman z Grabowa (1319) [125]
 619. Hintz Baltazar (1747) [727]
 459. Hippolit Paweł (1612) [567]
 507. Hippolith Zygmunt (1648) [615]
 218. Hirsberg Piotr (1440) [324]
 251. Hirszberg Jerzy (1462) [357]
 249. Hofer Marcin (1461) [355]
 169. Homan Paweł (1412) [275]
 448. Horlemes Hieronim (1601) [556]
 202. Hoze Jan (1428) [308]
 128. Hulczner Jan (1391) [234]
 114. Huter Heinmann (1381) [220]
 503. Huttini Filip (1646) [611]
 103. Jakub *de Curia* (1379) [209]
 78. Jan *cum nutrice* (1362) [184]

126. Jan *de Plaw* (1390) [232]
36. Jan z Edel zwany Rajca (1329) [142]
29. Jan z Kietrza (1324) [135]
116. Jan z Krakowa (1382) [222]
90. Jan z Oławy (1371) [196]
291. Jan z Reguł (1482) [397]
53. Jan z Wysokiego Domu (1347) [159]
38. Jan z Zawichostu (1332) [144]
500. Januszowicz Stanisław (1642) [608]
286. Jeczimberger Ulryk (1479) [392]
377. Jeleń Józef (1557) [485]
616. Jungling Kristian Józef (1747) [724]
181. Kaldherberg Piotr (1417) [287]
539. Kantelli Kazimierz
Bonifacy (1672) [647]
305. Karl Mikołaj (1499) [411]
590. Karli Jan Jerzy (1717) [698]
256. Karnkowski Jan (1464) [362]
637. Kaspari Jan Nepomucen (1774) [745]
309. Kaufman Paweł (1503) [415]
557. Kentz Jerzy (1689) [665]
306. Keyser Tomasz (1501) [412]
168. Kezinger Klaus (1412) [274]
228. Kezinger Walter (1449) [334]
298. Kezinger–Kisling Jan (1490) [404]
606. Kikulinus Andrzej
Aleksander (1736) [714]
627. Kikulinus Tomasz (1764) [735]
233. Kint Jan (1453) [339]
471. Klausnic Jerzy (1618) [579]
421. Klein Wolfgang (1583) [529]
113. Klemens z Czchowa (1381) [219]
278. Klethner Jan (1474) [384]
361. Kluczowski Jan (1544) [469]
515. Kłosowic Sebastian (1653) [623]
528. Kłosowicz Stanisław (1662) [636]
241. Koczvara Stanisław (1456) [347]
343. Konopnicki Jan (1532) [451]
457. Konrad Hieronim (1609) [565]
408. Konrad Stanisław (1579) [516]
470. Konradt Stanisław (1617) [578]
204. Korsner Kuncze (1429) [310]
534. Kortyn Andrzej (1667) [642]
521. Kortyn Franciszek (1657) [629]
537. Kortyn Jan (1670) [645]
478. Kotlicki Jan (1623) [586]
626. Kozłowski Jan (1759) [734]
367. Koźła Mikołaj (1548) [475]
337. Kraina Wojciech (1528) [445]
545. Krakier Jan (1677) [653]
224. Krancz Herman młodszy (1443) [330]
67. Krancz Herman starszy (1359) [173]
205. Krancz Jan młodszy (1429) [311]
124. Krancz Jan starszy (1388) [230]
559. Krauz Andrzej Stanisław (1690) [667]
636. Krauz Antoni (1774) [744]
544. Krauz Krzysztof młodszy (1674) [652]
514. Krauz Krzysztof starszy (1653) [622]
540. Krauz Stanisław (1672) [648]
245. Kreidler Mikołaj (1459) [351]
370. Krokier Jan (1551) [478]
387. Krokier Walenty (1565) [495]

348. Kromer Bartłomiej (1538) [456]
 453. Kromer Ludwik (1605) [561]
 483. Kromer Jerzy (1626) [591]
 529. Królik Mikołaj (1663) [637]
 347. Krugel Hieronim (1536) [455]
 136. Krugil Kacper (1393) [242]
 372. Krumpfelt Szymon (1553) [480]
 320. Krupek Erazm (1510) [428]
 315. Krupek Jan (1508) [423]
 266. Krupek Piotr zwany Lang (1469) [372]
 411. Krzywokolski Paweł (1579) [519]
 380. Krzyżanowski Joachim (1559) [488]
 334. Kuczer Karol (1524) [442]
 273. Kuncze Stanisław (1471) [379]
 363. Kurnicki Paweł (1545) [471]
 262. Kyswater Stanisław (1469) [368]
 105. Lang Bartłomiej (1379) [211]
 289. Lang Jerzy (1480) [395]
 230. Lang Konrad (1451) [336]
 148. Lang Michał z Czirli (1399) [254]
 119. Lang Mikołaj (1387) [225]
 176. Lang Mikołaj kuśnierz (1415) [282]
 255. Lang Stanisław (1464) [361]
 613. Laskiewicz Jan Wawrzyniec (1744) [721]
 611. Laskiewicz Józef (1744) [719]
 578. Laskiewicz Stanisław (1706) [686]
 595. Laskiewicz Wawrzyniec (1722) [703]
 175. Leipniger Mikołaj (1415) [281]
 84. Leitman Ulman (1366) [190]
 464. Leri Michał (1615) [572]
 250. Leymitter Stanisław (1461) [356]
 639. Like Karol (1774) [747]
 519. Lochman Marcin (1655) [627]
 54. Luczmann Jan (1349) [160]
 34. Ludwik z Cieszyna (1329) [140]
 541. Lukini Antoni (1672) [649]
 524. Lupi Franciszek (1658) [632]
 436. Luziński Szymon (1597) [544]
 516. Łopacki Jacek (1654) [624]
 562. Łopacki Stanisław Antoni (1696) [670]
 571. Łukasziewicz Jan (1701) [679]
 552. Maderni Jan Franciszek (1682) [660]
 594. Mamczyński Sebastian (1721) [702]
 235. Mankowicz Jarosz (1454) [341]
 564. Marchetti Flawiusz (1696) [672]
 98. Marcin z Warszawy (1375) [204]
 317. Marcinek Marcin (1509) [425]
 582. Marcinkowski Tomasz (1710) [690]
 632. Mariani Jan Antoni (1766) [740]
 558. Markiewicz Jan (1689) [666]
 589. Markiewicz Paweł (1714) [697]
 379. Marstella Andrzej (1558) [487]
 414. Maszowski Jerzy (1580) [522]
 492. Mazurkowicz Jan (1637) [600]
 551. Mechoni Stefan (1680) [659]
 565. Meglioruci Dominik (1697) [673]
 149. Meinhard Piotr (1401) [255]
 88. Melczer Piotr (1367) [194]
 96. Mestner Jan (1374) [202]
 321. Meydel Michał
 zwany Spiess (1511) [429]
 405. Miączyński Jan (1573) [513]

46. Michał złotnik (1343) [152]
592. Michałowski Ignacy Paweł (1718) [700]
153. Mikołaj płatnerz (1404) [259]
37. Mikołaj ważnik (1330) [143]
183. Mikołaj z Cieszyna (1418) [289]
318. Mikołaj z Koprzywnicy (1509) [426]
32. Mikołaj z Sącza (1327) [138]
15. Mikołaj z Zawichostu (1312) [121]
100. Mikołaj żupnik (1375) [206]
31. Model Jan (1324) [137]
134. Mordbir Jakub (1393) [240]
398. Morecki Łukasz (1571) [506]
21. Moritz Jan (1319) [127]
13. Moritz Piotr (1312) [119]
385. Morsztyn Jan młodszy (1563) [493]
324. Morsztyn Jan starszy (1516) [432]
287. Morsztyn Jerzy młodszy (1479) [393]
182. Morsztyn Jerzy starszy (1417) [288]
307. Morsztyn Piotr (1501) [413]
302. Morsztyn Stanisław
młodszy (1496) [408]
232. Morsztyn Stanisław
starszy (1452) [338]
479. Nagoth Adam młodszy (1624) [587]
434. Nagoth Adam starszy (1595) [542]
473. Naymanowic Krzysztof (1620) [581]
115. Neorsa Piotr (1382) [221]
174. Neorza Franciszek (1414) [280]
162. Neudorff Michał (1407) [268]
253. Newburger Paweł (1463) [359]
573. Nieśniowski Paweł (1701) [681]
192. Noldenfessir Marek (1423) [298]
331. Noskowski Łukasz (1520) [439]
491. Ochocki Gabriel młodszy (1634) [599]
542. Ochocki Gabriel
młodszy II (1674) [650]
463. Ochocki Gabriel starszy (1615) [571]
442. Okurowski Kasper Mixta (1598) [550]
104. Opuler Ticzko (1379) [210]
159. Orient Jan (1407) [265]
199. Orient Jerzy (1427) [305]
366. Osiecki Grzegorz
zwany Szczerba (1547) [474]
433. Pace Julio del (1593) [541]
430. Paczoska Antoni (1591) [538]
392. Paczoska Bartłomiej (1569) [500]
497. Paczoska Marcin (1642) [605]
82. Pakosz Ulryk (1366) [188]
70. Pakosz z Preszowa (1360) [176]
95. Panczer Jan (1373) [201]
236. Parchwicz Hartlib (1454) [342]
160. Parchwicz Henryk (1407) [266]
267. Paszko Maciej (1469) [373]
42. Paszko z Muchowa (1340) [148]
63. Paszko żupnik (1357) [169]
120. Pelczer Mikołaj (1387) [226]
227. Pelczer Piotr (1446) [333]
530. Pernus Jan (1664) [638]
469. Pernus Mikołaj (1617) [577]
378. Pernus Walerian (1558) [486]
526. Pestaloci Piotr Antoni (1662) [634]
85. Peterman Jan z Sącza (1367) [191]

496. Petrycy Jan Innocenty (1640) [604]
 221. Piczczin Jan młodszy (1441) [327]
 135. Piczczin Jan starszy (1393) [241]
 358. Pierzchała Jędrzej
 zwany Pierzchałka (1543) [466]
 502. Pinocci Hieronim (1645) [610]
 277. Piotr (1473) [383]
 220. Piotr z Pyzdr (1441) [326]
 66. Piotr z Wysokiego Domu (1359) [172]
 487. Piotrkowczyk Andrzej (1631) [595]
 419. Pipan Jan (1583) [527]
 506. Pipan Jerzy młodszy (1647) [614]
 455. Pipan Jerzy starszy (1607) [563]
 179. Plesner Jan (1416) [285]
 80. Plesner Mikołaj (1366) [186]
 229. Podzancze Stanisław (1450) [335]
 384. Polak Piotr
 zwany Krzyżanowski (1563) [492]
 518. Priami Gerard (1654) [626]
 195. Proczkinhan Mikołaj (1424) [301]
 284. Przedbor Stanisław (1477) [390]
 437. Przybytek Sebastian (1598) [545]
 137. Puswange Jan (1394) [243]
 382. Pusz Bartłomiej (1560) [490]
 364. Rambieski Wawrzyniec (1546) [472]
 308. Ramułt Mikołaj (1501) [414]
 490. Rapp Stanisław młodszy (1632) [598]
 452. Rapp Stanisław starszy (1604) [560]
 276. Reich Stanisław (1473) [382]
 355. Remer Bartłomiej (1542) [463]
 339. Remer Hieronim (1529) [447]
 395. Remer Krzysztof (1570) [503]
 531. Reynekier Jakub (1665) [639]
 428. Rezler Kasper (1590) [536]
 501. Roliński Franciszek (1645) [609]
 39. Romancz Jan (1338) [145]
 71. Romancz Mikołaj (1361) [177]
 533. Romanowic Jan (1665) [641]
 450. Ronenberg Abraham (1602) [558]
 458. Roszkowic Jakub (1610) [566]
 332. Roth Franciszek (1521) [440]
 393. Różanka Stanisław
 zwany Rosarius (1570) [501]
 522. Różyc Jan (1657) [630]
 62. Rudussi Franciszek (1357) [168]
 22. Rusin Mikołaj (1319) [128]
 417. Rymer Walenty (1582) [525]
 397. Sadowski Stanisław (1570) [505]
 288. Salomon Piotr (1479) [394]
 338. Salomon Stanisław (1529) [446]
 512. Savioli Jan Benedykt (1651) [620]
 546. Schedel Jerzy Romuald (1677) [654]
 481. Schedel Krzysztof (1625) [589]
 45. Schere Henryk kramarz (1341) [151]
 75. Schere Piotr (1362) [181]
 422. Schilkra Jerzy (1583) [530]
 349. Schilling Erazm (1539) [457]
 297. Schilling Fryderyk (1490) [403]
 344. Schilling Jan (1534) [452]
 369. Schilling Jerzy (1551) [477]
 351. Schilling Jodok (1540) [459]
 319. Schilling Mikołaj (1509) [427]

265. Schrepkowicz Henryk (1469) [371]
 173. Schultis Mikołaj z Biecha (1414) [279]
 617. Schulz Baltazar (1747) [725]
 290. Schulz Jan (1480) [396]
 439. Schulz Jerzy (1598) [547]
 184. Schwarcz Jerzy (1419) [290]
 187. Sebenwirt Jan (1421) [293]
 538. Segnitz Stanisław Michał (1670) [646]
 142. Seidel Kurcz (1397) [248]
 214. Serafin Mikołaj (1436) [320]
 219. Serwacy (1440) [325]
 200. Seyfrid Mikołaj (1427) [306]
 435. Siebeneicher Jakub (1596) [543]
 418. Siebeneicher Mateusz (1582) [526]
 443. Skrobkovic Grzegorz (1599) [551]
 206. Slepkuł Jan młodszy (1430) [312]
 131. Slepkuł Jan starszy (1391) [237]
 410. Sławek Tomasz (1579) [518]
 403. Słowski Gabriel
 zwany Słoninka (1573) [511]
 586. Słowakowicz Jan (1713) [694]
 550. Słowakowicz Stanisław (1679) [658]
 465. Słowikowski Krzysztof (1616) [573]
 157. Smedt Henryk (1406) [263]
 525. Smidt Walenty (1659) [633]
 51. Snelle Tyczko (1345) [157]
 602. Soldadini Franciszek (1726) [710]
 572. Soldadini Paweł (1701) [680]
 620. Sonner Jan Jerzy (1747) [728]
 111. Spycimir Jan młodszy (1381) [217]
 40. Spycimir Jan starszy (1339) [146]
 163. Spycimir Piotr (1408) [269]
 342. Spiczynski Hieronim (1532) [450]
 396. Spigler Jan (1570) [504]
 354. Spigler Jan
 zwany Lamboch (1541) [462]
 248. Spilberger Hipolit (1459) [354]
 493. Spinek Stanisław (1637) [601]
 567. Srebrnicki Wojciech (1697) [675]
 215. Stanisław złotnik (1437) [321]
 138. Stanisław z Muchowa (1394) [244]
 323. Stano Mikołaj (1514) [431]
 65. Stefan pisarz (1357) [171]
 112. Stefan z Oławy (1381) [218]
 461. Stefanowicz Stanisław (1615) [569]
 264. Steinbach Stanisław (1469) [370]
 222. Stelczek Jan (1442) [328]
 252. Stelczek Tomasz (1462) [358]
 357. Straus Stanisław
 zwany Struś (1543) [465]
 207. Streicher Stanisław (1430) [313]
 144. Strelicz Mikołaj (1397) [250]
 92. Strejt Bartko (1372) [198]
 189. Strol Gotard (1421) [295]
 259. Swidniczek Jakub (1467) [365]
 197. Swidniczek Jan (1425) [303]
 574. Szafałkowicz Andrzej (1702) [682]
 240. Szarlej Jarosz (1455) [346]
 600. Szaster Michał (1726) [708]
 615. Szaster Piotr (1747) [723]
 310. Szczęsny Maciej (1503) [416]
 376. Szembek Bartłomiej (1557) [484]

427. Szembek Stanisław (1588) [535]
 362. Sznicer Grzegorz
 zwany Probierz (1544) [470]
 488. Szober Krzysztof młodszy (1631) [596]
 438. Szober Krzysztof starszy (1598) [546]
 225. Szolwicz Mikołaj (1444) [331]
 629. Szostakiewicz Jakub
 Antoni (1764) [737]
 609. Szostakiewicz Łukasz (1742) [717]
 523. Sztamet Wojciech (1657) [631]
 633. Sztumer Jan Fryderyk (1768) [741]
 295. Szwarc Adam (1488) [401]
 292. Szwarc Stanisław (1483) [398]
 581. Szymankowic Stanisław (1710) [689]
 520. Śleszkowski Wojciech (1657) [628]
 328. Tanigel Piotr (1518) [436]
 217. Tarnow Piotr (1439) [323]
 279. Tegil Jan (1475) [385]
 257. Teschner Jan młodszy (1465) [363]
 216. Teschner Jan starszy (1439) [322]
 270. Theodernoder Marek (1470) [376]
 27. Tilo Pelcer (1323) [133]
 44. Tomasz kramarz (1340) [150]
 591. Toryani Franciszek (1718) [699]
 638. Toryani Józef (1774) [746]
 605. Toryani Karol (1732) [713]
 610. Treffler Jan Feliks (1742) [718]
 89. Trutil Mikołaj (1368) [195]
 588. Tuater Kazimierz
 Franciszek (1714) [696]
 30. Turcow Heineman (1324) [136]
 285. Turzo Jan (1477) [391]
 316. Turzo Jerzy (1509) [424]
 623. Tuszek Karol (1749) [731]
 641. Tuszek Wojciech (1792) [749]
 243. Ul Tomasz (1458) [349]
 373. Ull Jan (1556) [481]
 20. Ulryk zwany Tatar (1319) [126]
 263. Unger Mikołaj (1469) [369]
 296. Ungesthüm Leonard (1489) [402]
 402. Urbankowicz Marcin (1573) [510]
 330. Wacław Stanisław (1519) [438]
 445. Wacławowicz Marcin (1600) [553]
 598. Wadowski Józef (1723) [706]
 86. Wal Jakub (1367) [192]
 208. Waltdorf Łukasz (1430) [314]
 630. Wałkanowski Józef
 Kajetan (1764) [738]
 56. Wawrzyniec ważnik (1349) [162]
 420. Waxman Jan (1583) [528]
 555. Waytman Fryderyk (1687) [663]
 335. Wedelicki Piotr
 z Obornik (1526) [443]
 213. Weger Jakub (1436) [319]
 239. Weger Paweł (1455) [345]
 322. Weigel Melchior (1513) [430]
 211. Weinke Jan (1434) [317]
 201. Weinrich Teodoryk (1428) [307]
 74. Welker Arnold (1362) [180]
 180. Wenig Marcin (1416) [286]
 83. Westwal Otto (1366) [189]
 167. Weygil Marcin (1412) [273]

132. Weyngart Piotr (1391) [238]
548. Węgrzynowicz Andrzej
młodszy (1678) [656]
482. Węgrzynowicz Andrzej
starszy zwany Gorayski (1626) [590]
580. Węgrzynowicz Stanisław (1709) [688]
102. Wierzynek Andrzej (1378) [208]
247. Wierzynek Jan młodszy (1459) [353]
60. Wierzynek Jan starszy (1356) [166]
52. Wierzynek Mikołaj
młodszy (1347) [158]
191. Wierzynek Mikołaj
młodszy II (1421) [297]
33. Wierzynek Mikołaj
starszy (1327) [139]
294. Wiewiórka Jan (1487) [400]
16. Wigand z Głubczyc (1312) [122]
161. Wigandi Jan (1407) [267]
57. Wigandi Piotr (1350) [163]
14. Wilhelm pisarz (1312) [120]
25. Wilusz kuśnierz (1321) [131]
258. Wilkowski Jakub (1466) [364]
186. Willandt Wilhelm (1421) [292]
109. Winko z Gdańska (1381) [215]
26. Winrych Jan (1321) [132]
64. Winrych Piotr (1357) [170]
440. Witkowski Mikołaj (1598) [548]
468. Wizemberg Jan (1617) [576]
621. Wohlman Michał (1747) [729]
472. Wojeński Maciej (1619) [580]
271. Wolfram Mikołaj (1470) [377]
543. Wosiński Stanisław (1674) [651]
356. Wunzam Erazm (1542) [464]
631. Wytyszkiewicz Józef (1766) [739]
547. Zacherla Jan Gaudenty (1678) [655]
505. Zacherla Sebastian (1646) [613]
560. Zajączkowicz Jan (1691) [668]
441. Zalasowski Hieronim
młodszy (1598) [549]
388. Zalasowski Hieronim
starszy (1566) [496]
486. Zalasowski Mikołaj
młodszy (1630) [594]
449. Zalasowski Mikołaj
starszy (1601) [557]
244. Zalcz Mikołaj (1458) [350]
536. Zaleski Jan (1669) [644]
584. Zaleski Józef (1712) [692]
563. Zaleski Zygmunt Jan (1696) [671]
275. Zarogowski Mikołaj (1473) [381]
231. Zarwechter Tomasz (1452) [337]
188. Zaupnik Mikołaj (1421) [294]
400. Zawadzki Stanisław Picus (1573) [508]
462. Zaydlie Daniel (1615) [570]
489. Zaydlie Mikołaj (1631) [597]
585. Zayfret Jacek (1712) [693]
390. Ziegler Sebastian (1569) [498]
346. Ziemianin Stanisław (1536) [454]
424. Zimmerman Jakub (1587) [532]
327. Zimmerman Jan (1516) [435]
415. Zutter Paweł (1582) [523]
312. Zybart Jerzy (1506) [418]

274. Zygmuntowicz Stanisław (1473) [380]
 223. Zyndram Jan (1442) [329]
 583. Żywiecki Jakub (1712) [691]

PREZYDENCI

705. Bachmiński Krzysztof (1991) [820]
 699. Barszcz Edward (1978) [811]
 656. Bartl Jan Kanty (1831) [766]
 663. Bartynowski Piotr
 Łukasz (1833) [773]
 685. Belina-Prażmowski
 Władysław (1931) [797]
 689. Bogdanowski Wincenty (1939) [801]
 696. Boniecki Wiktor (1957) [808]
 652. Bystrzonowski Antoni
 Onufry (1831) [762]
 657. Czajkowski Paweł (1831) [767]
 687. Czuchajowski Bolesław (1939) [799]
 673. Dietl Józef (1866) [785]
 693. Dobrowolski Henryk (1947) [805]
 644. Drdatzki Dominik (1802) [754]
 680. Federowicz Jan Kanty (1918) [792]
 691. Fiderkiewicz Alfred (1945) [803]
 677. Friedlein Józef Edward (1893) [789]
 700. Gajewicz Józef (1980) [812]
 662. Girtler Sebastian (1832) [772]
 645. Gollmayer Józef (1805) [755]
 707. Gołaś Andrzej (1998) [824]
 649. Grodzicki Feliks (1816) [759]

665. Haller Józef (1836) [775]
 686. Kaplicki Mieczysław (1933) [798]
 688. Klimecki Stanisław (1939) [800]
 667. Kopff Wiktor Adam (1846) [777]
 669. Krzyżanowski Józef
 Walenty (1848) [779]
 668. Księżarski Jacek (1846) [778]
 654. Kucieński Wojciech (1831) [764]
 706. Lassota Józef (1992) [822]
 678. Leo Juliusz Franciszek (1904) [790]
 643. Lichocki Filip Nereusz (1794) [753]
 659. Łętowski Ludwik (1831) [769]
 708. Majchrowski Jacek (2002) [826]
 648. Matecki Józef (1816) [758]
 650. Michałowski Józef (1831) [760]
 695. Mrugacz Tadeusz (1954) [807]
 679. Nowak Julian Ignacy (1914) [791]
 683. Ostrowski Witold (1925) [795]
 670. Paprocki Ignacy (1849) [780]
 698. Pękała Jerzy (1969) [810]
 703. Piekarczyk Tadeusz (1990) [815]
 684. Rolle Karol (1926) [796]
 702. Rościszewski Jerzy (1990) [814]
 701. Salwa Tadeusz (1982) [813]
 681. Sare Józef (1924) [793]
 666. Schindler Jan Chrzyciel (1841) [776]
 672. Seidler Andrzej (1856) [782]
 697. Skolicki Zbigniew (1959) [809]
 653. Sobolewski Cyrus
 Ludwik (1831) [763]
 658. Soczyński Karol Teodor (1831) [768]

<p>651. Sołtykowicz Józef
 Florian (1831) [761]</p> <p>676. Szlachetowski Feliks (1884) [788]</p> <p>661. Szopowicz Franciszek (1832) [771]</p> <p>671. Tobiaszek Fryderyk (1853) [781]</p> <p>660. Walczyński Antoni (1832) [770]</p> <p>694. Waligóra Marcin (1950) [806]</p> <p>655. Wasserab Józef Leopold (1831) [765]</p> <p>682. Wawrausch Zdzisław (1924) [794]</p> <p>675. Weigel Ferdynand (1881) [787]</p> | <p>664. Wielogłowski Kasper (1833) [774]</p> <p>642. Wielopolski Franciszek (1792) [752]</p> <p>647. Wodzicki Stanisław (1815) [757]</p> <p>692. Wolas Stefan (1945) [804]</p> <p>704. Woźniakowski Jacek (1990) [818]</p> <p>646. Zarzecki Stanisław
 Kostka (1810) [756]</p> <p>674. Zyplikiewicz Mikołaj (1874) [786]</p> <p>690. Żaruk-Michalski
 Aleksander (1945) [802]</p> |
|---|---|

SOŁTYSI I WÓJTOWIE KRAKOWSCY

DO 1312

Biogram sołtysa i wójta zawiera:

- ♦ nagłówek, w którym podano:
 - imię z przydomkiem w brzmieniu najczęściej występującym w literaturze,
 - nazwę pełnionego urzędu,
 - lata źródłowo stwierdzonego sprawowania urzędu;
- ♦ wersje pisowni imienia i przydomka występujące w źródłach;
 - ♦ najistotniejsze informacje o osobie;
 - ♦ ikonografię bezpośrednio związaną z osobą;
- ♦ wybór publikacji źródłowych i literatury poszerzającej.

nr 1–10

Leszek Biały (1202–1227)
Władysław Laskonogi (1227–1228)
Henryk Brodaty (1228–1238)

W latach dwudziestych XIII wieku w krakowskim zespole osadniczym pojawia się pierwsza zorganizowana gmina miejska. Rządzi się ona – za zgodą panującego księcia, właściciela miasta – własnymi, przyniesionymi z zachodu prawami. Na jej czele stoją dziedziczni sołtysi. Gmina zlokalizowana jest w rejonie dzisiejszych placów Dominikańskiego i Wszyskich Świętych.

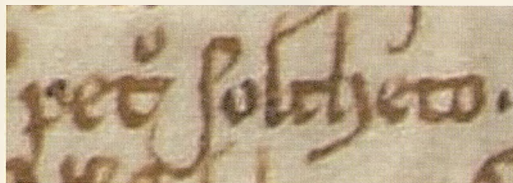
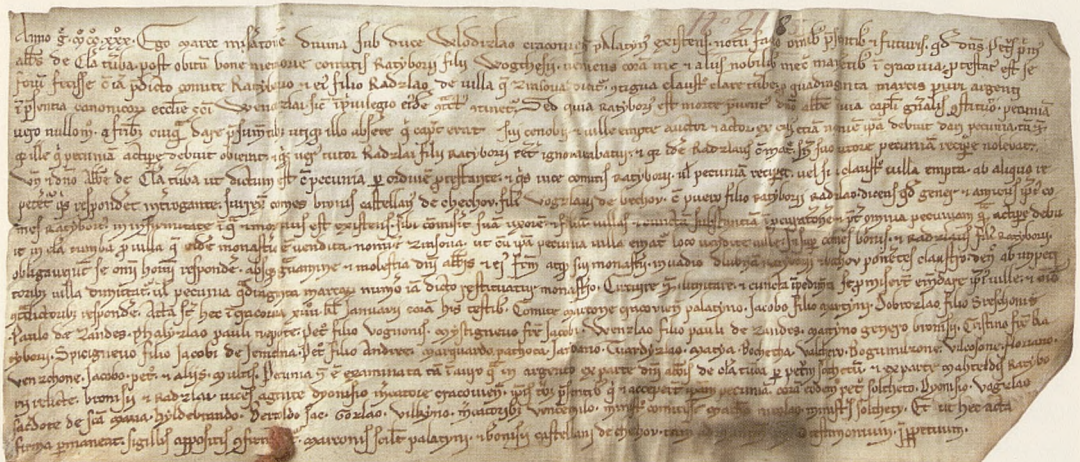
1. PIOTR

sołtys

1228, 1230

Petrus

Pierwszy znany nam zwierzchnik krakowskiej gminy miejskiej. Jako sołtys krakowski wzmiankowany jest w dwóch dokumentach. Pierwszy z nich (1228) potwierdza sprzedaż wsi Truszyn dokonaną przez tegoż Piotra na rzecz klasztoru Cystersów w Mogile. Dokument ten wskazuje zatem, że już w końcu lat dwudziestych XIII wieku funkcjonowała w Krakowie zorganizowana gmina miejska (skoro istniał urząd sołtysa). Ponownie odnajdujemy Piotra sołtysa w dokumencie z 1230 roku, w którym wystąpił jako reprezentant opata mogińskiego w sprawie nabycia przez klasztor cysterski wsi Skaryszowa. Te dwa dokumenty wyczerpują obszar wiedzy źródłowo potwierdzonej. Można jednak odnotować, że niejaki Piotr wóldarz występuje także na liście świadków w dokumencie wcześniejszym niż wyżej przywołane, wystawionym przez wojewodę krakowskiego Marka w 1220 roku, dotyczącym sprzedaży wsi Glew koło Igołomii. Przyjmuje się, że jest on tożsamy z naszym Piotrem sołtysiem. W 1220 roku występował on bowiem jeszcze jako wóldarz książęcy dla zlokalizowanej w Krakowie osady targowej, a kilka lat później stanął na czele pierwszej krakowskiej gminy miejskiej.

Dokument z 1230 roku wystawiony w Krakowie, dotyczący transakcji między klasztorem cysterskim a Matyldą, wdową po Raciborzu, dziedzicu wsi Skaryszowa koło Mogiły, której dokonano w obecności między innymi sołtysa krakowskiego Piotra – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu (Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile, sygn. dok. perg. 11)

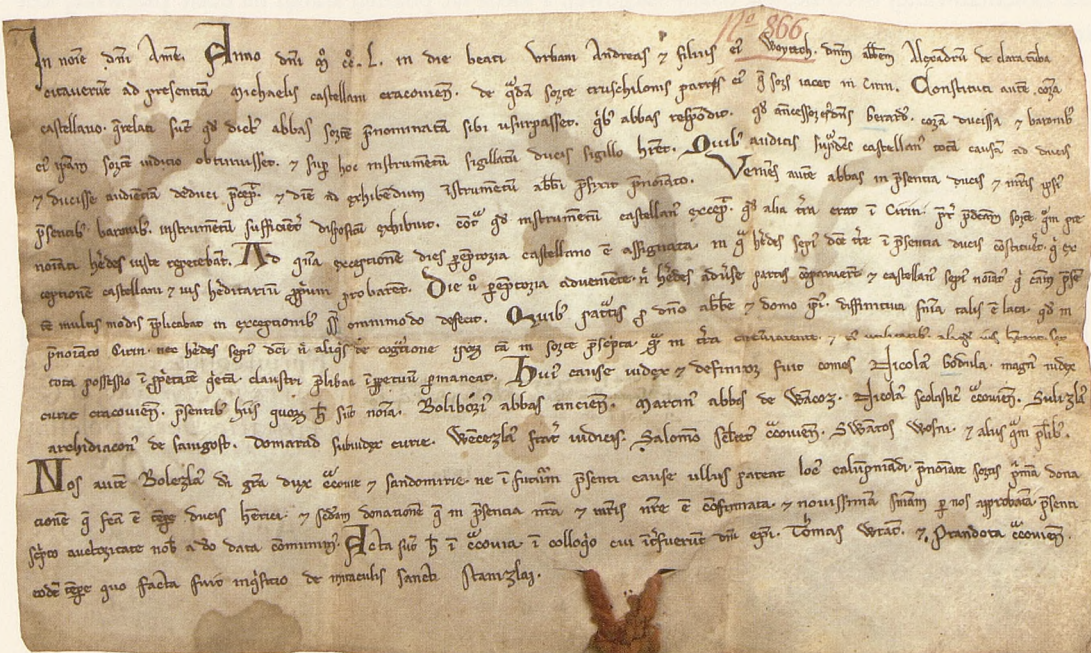
Źródła i literatura:

KM, nr 1, 8, 11; Szujski, Piekosiński 1901, s. 101; Mitkowski 1957, s. 126–129; Pie-radzka 1968, s. 28; Wyrozumski 1992, s. 153–156; Wyrozumski 1995, s. 14–15; Rajman 2004, s. 174–175; Załęska 2005, s. 36–37; Rajman 2007, s. 61, 63; Wyrozumski 2007, s. 126–129, 137–138.

2. SALOMON

sołtys
1250

Kolejny znany nam sołtys krakowski. Został odnotowany w dokumencie Bolesława Wstydliwego z 1250 roku, w którym książę potwierdził Aleksandrowi, opatowi mogiłskiemu, posiadanie części wsi Czyżyny, nadanej klasztorowi za czasów Henryka, księcia krakowskiego i śląskiego. W dokumencie tym przywołany został wcześniejszy akt, wydany przez księcia Henryka, przysądżający klasztorowi tę własność. Świadkiem wydania aktu z 1250 roku był Salomon, sołtys krakowski. Nie jest wykluczone, że mógł on być bezpośrednim następcą sołtysa Piotra (nr 1).

Salomo pater ccomen.

Dokument z 25 maja 1250 roku, wystawiony w Krakowie, potwierdzający prawo klasztoru Cystersów w Mogile do części wsi Czyżyny, sporządzony na podstawie wcześniejszego dokumentu z czasów Henryka, księcia krakowskiego i śląskiego, wydany przy udziale Salomona, sołtysa krakowskiego, jako jednego ze świadków – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu (Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile, sygn. dok. perg. 23)

Bolesław Wstydlivy (1243–1279)

W pierwszej połowie XIII wieku Kraków staje się siedzibą zgromadzeń zakonnych. Osiedlają tu dominikanie (1222), cystersi (1222), którzy jednak trzy lata później przenoszą się do Mogiły, franciszkanie (1237). Sprowadzenie i osadzenie najpierw w Prądniku (1221), a następnie w Krakowie (1244) zgromadzenia szpitalniczego św. Ducha daje początek krakowskiemu szpitalnictwu.

Źródła i literatura:

KM, nr 22; Szujski, Piekosiński 1901, s. 101; Mirkowski 1957, s. 126–129; Pie-radzka 1968, s. 28; Wyrozumski 1992, s. 156; Wyrozumska 1995, s. 14–15; Rajman 2004, s. 185, 356; Rajman 2007, s. 63; Wyrozumski 2007, s. 129, 137.

Bolesław Wstydlivy (1243–1279)

W 1257 roku Bolesław Wstydlivy lokuje „miasto w Krakowie” na prawie magdeburskim. Stworzono nowy, nawiązujący do wzorów europejskich, układ urbanistyczny. Powstaje nowa organizacja gminna, na której czele stają dziedziczni wójtowie – pierwszymi byli zasadzcy wzmiankowani w akcie lokacji miasta.

W niedługim czasie pojawiają się kolejne instytucje miejskie przewidziane prawem magdeburskim – ława sądowa (miejaska) i rada miejska. Oznacza to narodziny samorządu miejskiego w Krakowie.

3. GEDKO zwany STILVOYT

wójt

1257–przed 1261

Gedko dictus Stilvoyt, Gedkonii, Stilvogt, Stilvoit

Jeden z trzech zasadzców Krakowa i zarazem pierwszych wójtów nowej gminy miejskiej, wymieniony w przywileju lokacyjnym Bolesława Wstydliviego z 1257 roku. Pochodził ze Śląska. Do Krakowa przybył z Wrocławia, gdzie w 1254 roku został odnotowany jako jeden z dwunastu ławników. Wraz z towarzyszącymi mu dwoma zasadzcami: Jakubem z Nysy (nr 4) i Dytmarem zwanym Wolkiem (nr 5), z pełnym sukcesem zrealizował wielkie przedsięwzięcie, jakim było przeprowadzenie lokacji miasta, czyli jego wytyczenie urbanistyczne, sprowadzenie osadników oraz wprowadzenie na grunt tego nowego organizmu prawa magdeburskiego z jego instytucjami, w tym ławy sądowej i rady miejskiej. Jako wójt pełnił przewidziane tym prawem funkcje sędownicze i administracyjne, dzieląc władzę z dwoma pozostałymi zasadzcami. Jednak w Krakowie przebywał krótko, jego rola ograniczyła się do przeprowadzenia lokacji miasta i uruchomienia gminnych instytucji. Już w 1261 roku był ławnikiem wrocławskim, zapewne po zbyciu swojego udziału w krakowskim wójtostwie. Odnotowany został w 1269 roku jako właściciel młyna na Oławie, a w roku 1272 na urzędzie wójta Nowego Miasta we Wrocławiu.

Gedkonii do Stilvoyt

Źródła i literatura:

KDK I, nr 1; Estreicher 1911, s. 11; Niwiński 1938-I, s. 39–40, 156; Pieradzka Krystyna, *Gedko Stilvogt*, [w:] PSB, t. VII, s. 370; Wyrozumski 1992, s. 164, 166, 187; Goliński Mateusz, *Biogramy mieszczan wrocławskich do końca XIII w.*, s. 20; Wyrozumski 1995, s. 15; Encyklopedia, s. 237; Rajman 2004, s. 244, 356.

Akt lokacji Krakowa na prawie magdeburskim wydany przez Bolesława Wstydliviego w 1257 roku w Koperni z zapisem dotyczącym ustanowienia wójtów dziedzicznych nowego miasta – oraz powiększenie fragmentu z zapisem imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 2)

4. JAKUB z NYSY

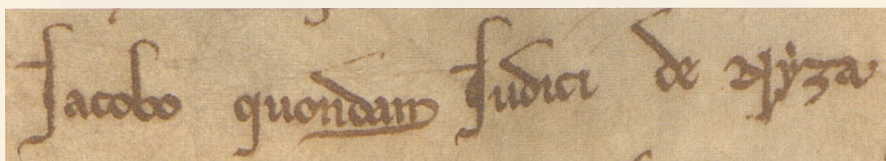
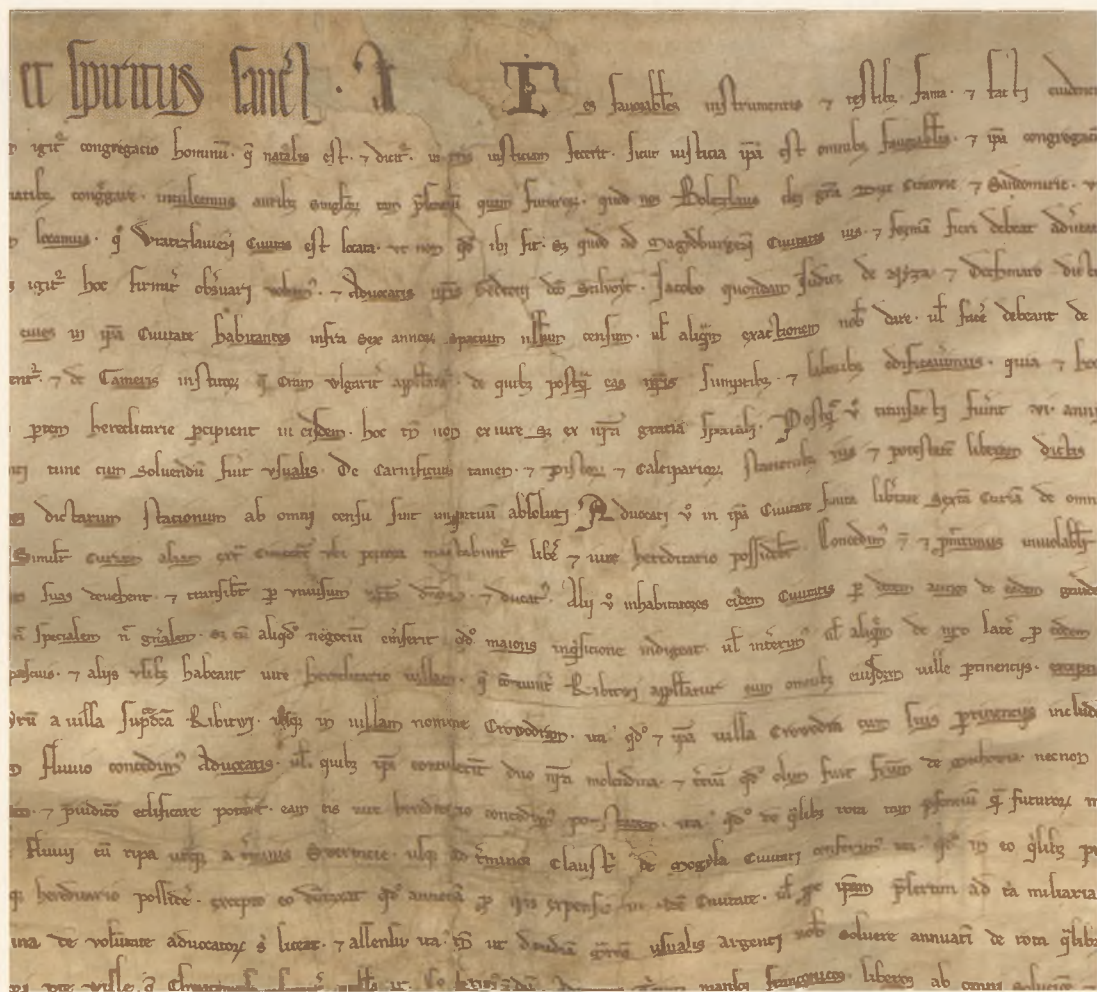
wójt

1257–przed 1264

Jacobus de Nyza

Wraz z Gedkiem Stilvoytem (nr 3) i Dytmarem zwanym Wolkiem (nr 5) był jednym z trzech zasadźców gminy krakowskiej i zarazem jednym z jej trzech pierwszych wójtów. W dokumencie lokacyjnym został określony jako Jakub były sędzia z Nysy. W źródłach śląskich został poświadczony w roku 1254 na urządzie sołtysa w Nysie. Zatem legitymował się doświadczeniem w urzędowaniu i prowadzeniu spraw miejskich. Pomimo że pełnił urząd dziedzicznego, dożywotniego wójta, nie zabawił w Krakowie długo. W 1264 roku Kraków miał już tylko nowego wójta, imieniem Raszko (nr 6), zatem Jakub z Nysy swoją działalność w naszym mieście musiał zakończyć przed tym rokiem. O tym, czy wzorem swoich współtowarzyszy – zasadźców Krakowa – kontynuował aktywność „miastotwórczą” gdzie indziej, źródła milczą.

Bolesław Wstydlivy (1243–1279)

Źródła i literatura:

KDK I, nr 1; Niwiński 1938-I, s. 39–40, 156; Mirkowski Józef, *Jakub z Nysy*, [w:] PSB, t. X, s. 361–362; Wyrozumski 1992, s. 164, 166, 187; *Encyklopedia*, s. 328; Raiman 2004, s. 244, 356.

*Powiększenie fragmentu aktu lokacyjnego Krakowa z 1257 roku – oraz powiększenie zapisu imienia wójta
(Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 2)*

Bolesław Wstydlivy (1243–1279)

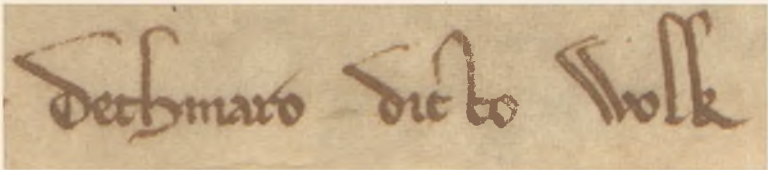
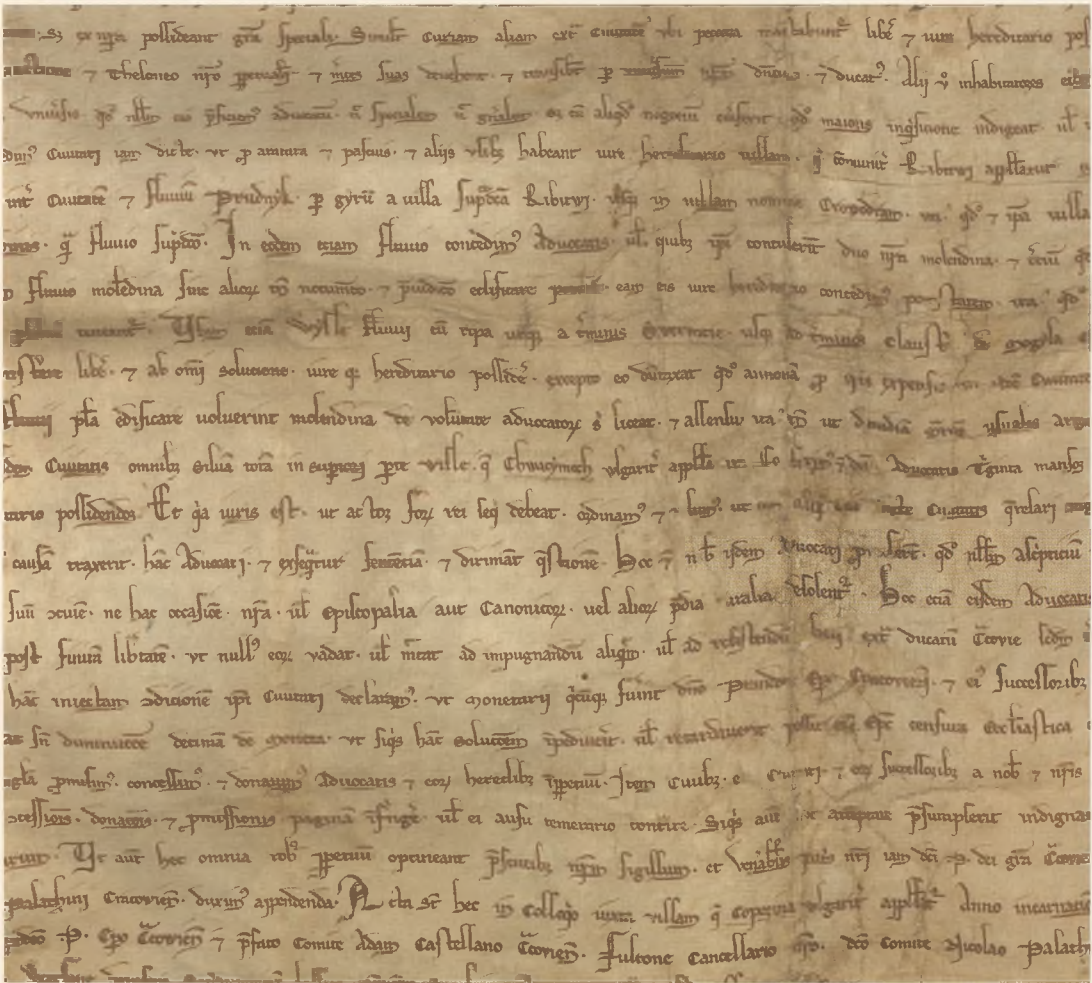
5. DYTMAR zwany WOLK

wójt

1257–przed 1264

Dethmarus dictus Wolk, Dethmar, Dymitr

Trzeci z zasadźców wymienionych w akcie lokacji Krakowa z 1257 roku. Podobnie jak dwaj pozostali pochodził ze Śląska. Wraz z Gedkiem Stilvoytem (nr 3) w 1254 roku wchodził do składu ławy miasta Wrocławia. Był współtwórcą urbanistycznego centrum Krakowa, które w niemal niezmienionym kształcie przetrwało do dzisiaj i nadal stanowi serce miasta. Przypomnijmy znaną notę z *Rocznika kapitulnego krakowskiego*, w której znalazła się informacja, że owi pierwsi wójtowie ustanowieni w 1257 roku „niedługo wójtowali”. Także i Dytmar nie działał w Krakowie długo, opuścił swoje dziedziczne wójtostwo przed rokiem 1264 (wtedy jedynym wójtem był już Raszko – nr 6), zapewne sprzedając prawa do niego. Odnajdujemy go natomiast w roku 1267 jako zasadźcę podkrakowskiej Skały. Bez wątpienia wykorzystał on, już samodzielnie, doświadczenia zdobyte w Krakowie.

Źródła i literatura:
KDK I, nr 1; KDM I, nr 75; Niwiński 1938-I, s. 39–40, 156; Estreicher 1911, s. 11; Pieradzka 1968, s. 29; Wyrozumski 1992, s. 164, 166, 187; Encyklopedia, s. 148; Rajman 2004, s. 244, 356.

Powiększenie fragmentu aktu lokacyjnego z 1257 roku – oraz powiększenie zapisu imienia wójta (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 2)

6. RASZKO

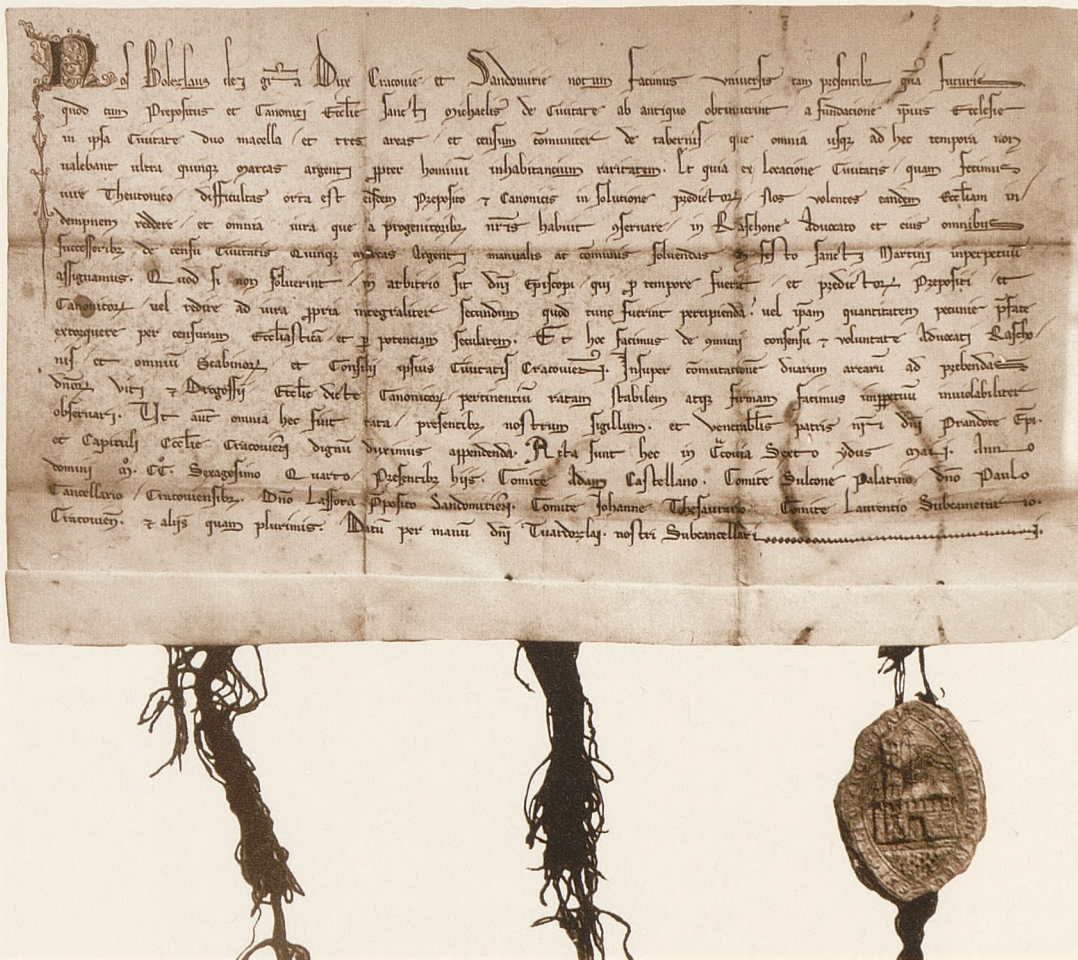
wójt
1264

Rascho

W wyniku nieznanych nam przeniesień praw do wójtostwa krakowskiego dokonanych przez pierwszych trzech wójtów-zasadźców, władzę wójtowską w Krakowie samodzielnie objął Raszko. Wiedzę o nim czerpiemy jedynie z dokumentu wystawionego przez Bolesława Wstydliego w 1264 roku, mocą którego książę zapisał kolegiacie św. Michała na Wawelu czynsz w wysokości pięciu grzywien, wydzielony z czynszu miasta. Od czasu lokacji miasta kanonicy mieli bowiem problem ze ściąganiem należnych im opłat. Decyzję księcia potwierdzili przedstawiciele władz samorządowych: wójt Raszko, ławnicy oraz rajcy miasta Krakowa. Z uwagi, że pierwszym znanym następcą na dziedzicznym wójtostwie był Henryk, o którym wiemy, iż rządził w Krakowie za czasów Bolesława Wstydliego i Leszka Czarnego, czyli przed 1288 rokiem, lata urzędowania wójta Raszki można by wyznaczyć na okres 1264–przed 1288.

Bolesław Wstydlivy (1243–1279)

W dokumencie wystawionym w 1264 roku przez Bolesława Wstydliego dla kolegiaty św. Michała na Wawelu po raz pierwszy pojawia się wzmianka źródłowa o rajcach miejskich. Rada miejska to, obok wójta i ławników, trzeci organ władzy.

Raschone Adoucat

Dokument z 1264 roku, wydany przez Bolesława Wstydliego w Krakowie, w którym zostaje określona rekompensata dla kolegiaty św. Michała na Wawelu za utracone dawne dochody – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu (Archiwum Kapituły Włocławskiej, sygn. perg. 44)

Źródła i literatura:

KDM II, nr 471; Patkaniowski 1934, s.26; Niwiński 1938-I, s. 31–31, 40–41, 52, 156; Wyrozumski 1992, s. 167, 186–187, 191–192; Rajman 2004, s. 198, 231, 244.

Bolesław Wstydlivy (1243–1279)
Leszek Czarny (1279–1288)

Książę Leszek Czarny w 1286 roku zezwolił mieszczanom krakowskim na otoczenie miasta murem obronnym. Na koniec XIII wieku przypadają początki fortyfikacji murowanych. W początkowych latach XIV wieku wzmiankowane są bramy: Grodzka, Szewska, Wiślna, Sławkowska. W 1307 roku w księgach miejskich pojawia się pierwsza wzmianka o bramie Floriańskiej.

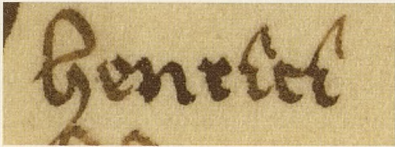
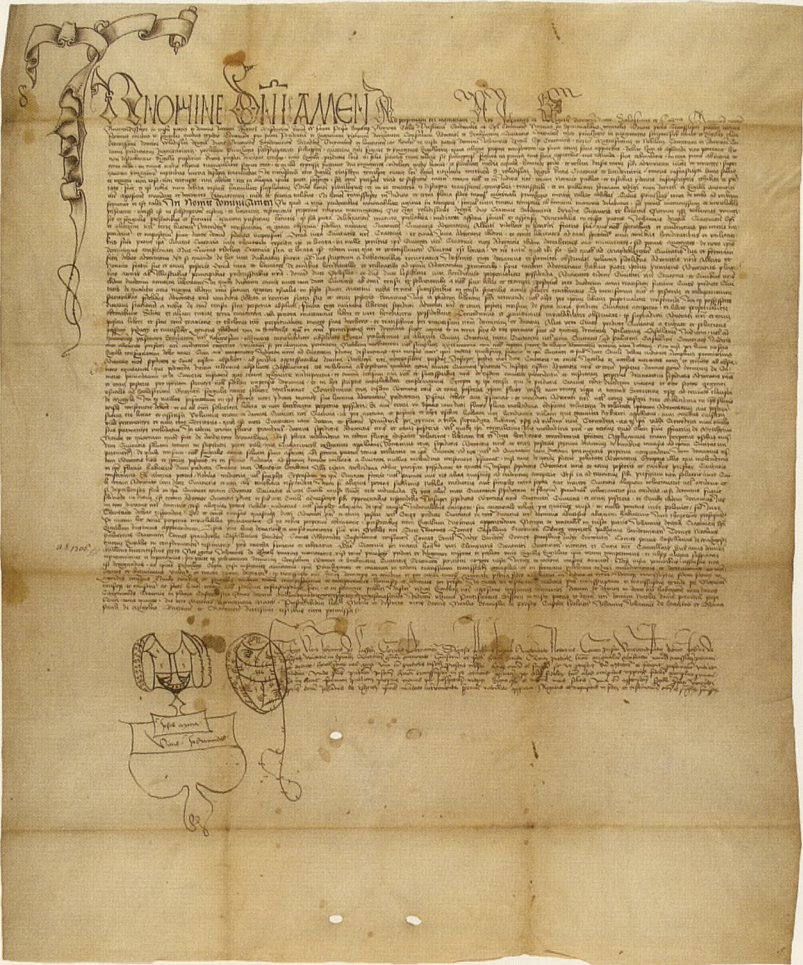
Źródła i literatura:
KDK I, nr 3; Niwiński 1938-I, s. 41, 156;
Wyrozumski 1992, s. 191–192; Rajman 2004, s. 245.

7. HENRYK starszy

wójt przed 1288

Henricus

Prawdopodobnie bezpośredni następca Raszki (nr 6) na dziedzicznym wójtostwie krakowskim (nie można wykluczyć, że był jego synem bądź krewnym). Henryk starszy został poświadczony w istotnym dla miasta dokumencie – przywileju księcia Władysława Łokietka z 1306 roku dla wójtów krakowskich, mocą którego znacznie rozszerzył przysługujące im uprawnienia za cenę uznania przez krakowian jego władzy w Małopolsce. Henryk starszy został w nim przywołany jako ojciec wójtów Alberta (nr 8) i Henryka (nr 10). Był też ojcem niewymienionego w dokumencie Jana, wójta (nr 9). Dokument ten informuje, że dzierżył on wójtostwo krakowskie w czasie panowania książąt Bolesława Wstydliwego i Leszka Czarnego. Można zatem przyjąć, że Henryk starszy zmarł przed 1288 rokiem. Z braku innych wiadomości o jego działalności w historycznej pamięci pozostaje jako ojciec „smutnej sławy” buntownika Alberta.

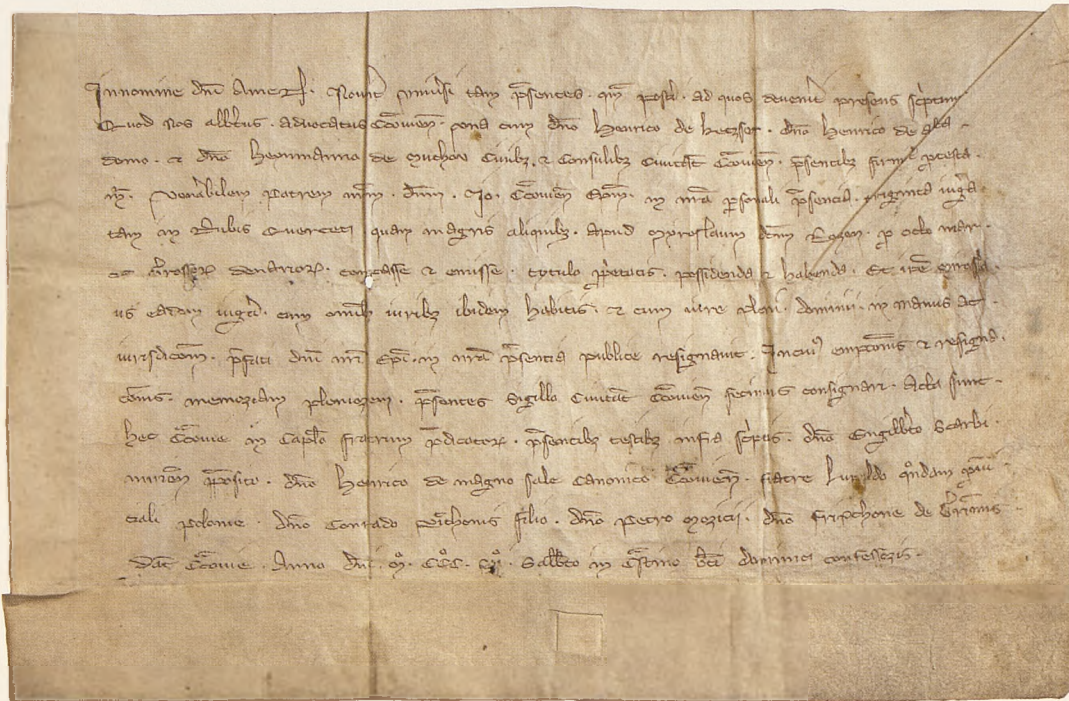
Dokument z 1442 roku, będący uwierzytelnioną kopią aktu z roku 1306, w którym Władysław Łokietek potwierdza poprzednie przywileje dla Krakowa i poszerza ich zakres – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 243)

8. ALBERT

wójt
przed 1290–1312

Albrecht, Albetrus

Wójt dziedziczny zapamiętany w historii Krakowa jako przywódca buntu przeciwko Władysławowi Łokietkowi. Syn wójta Henryka starszego (nr 7), brat Henryka młodszego (nr 10) i Jana (nr 9), z którymi sprawował po ojcu wójtostwo krakowskie. W źródłach po raz pierwszy wystąpił jako wójt w 1290 roku, świadkując na dokumencie wystawionym przez księcia Przemysława II, chwilowo władającego Krakowem. Występuje tam zresztą z szacownym tytułem komesa. Na jego ręce (i brata Henryka) w 1306 roku Władysława Łokietek wydał przywilej poszerzający dotychczasowe uposażenie wójtowskie. W tym samym roku został zapewne wyniesiony do godności kasztelana sądeckiego. Aspirował do odgrywania samodzielnej roli politycznej w Małopolsce. Był zwolennikiem rządów czeskich. W latach 1311–1312 podjął działania mające na celu oddanie władzy w Małopolsce w pierwotnym zamierzeniu być może królowi czeskiemu Janowi Luksemburskiemu. Spisek ogarnął niemieckie mieszczaństwo Miechowa, Krakowa, Sandomierza i Wieliczki. W 1312 roku Albert sprowadził do Krakowa dawnego stronnika Przemysławów księcia opolskiego Bolka, który, nie mając szans na utrzymanie miasta, ostatecznie ułożył się z Łokietkiem i wydał mu Kraków, uprowadzając jednocześnie Alberta. Były wójt – rządca Krakowa spędził pięć lat w surowym więzieniu w Opolu, później najpewniej wykupiony przez rodzinę osiadł w Pradze, gdzie niebawem, w 1317 roku zmarł. W Krakowie pozostała jego matka oraz synowie – syn Henryk (Heinczko) z braćmi dochodził w 1331 roku zwrotu wierzytelności od dłużników ojca.

albertus. advocatus communis.

Jednym z działań urzędowych wójta było poświadczanie czynności prawnych. Tu akt poświadczający transakcję dokonaną przez Jana Muskatę, biskupa krakowskiego – oraz powiększenie fragmentu z zapisem imienia i urzędu (Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej, sygn. Dp 83)

Przemysław II (1290–1291),
Wacław II (1292–1305),
Wacław III (1305–1306),
Władysław Łokietek (1306–1333)

Na roku 1301 rozpoczyna się najstarsza zachowana krakowska księga miejska.

Przywilejem wydanym w 1306 roku Władysław Łokietek potwierdza i rozszerza wcześniejsze przywileje mieszczan krakowskich, w tym te dotyczące wolności celnych i podległości jurysdykcji sądów miejskich. Rozszerza także kompetencje sądowe wójtów krakowskich, jednocześnie wzbogacając ich uposażenie wójtowskie. Po raz pierwszy wspomniane jest prawo składu.

Z zapiski rady miejskiej pochodzącej z 1310 roku pochodzi pierwsza wzmianka o odbywających się w Krakowie jarmarkach, czyli dorocznych targach.

W 1311 roku wybuchł bunt niemieckiego mieszczaństwa Krakowa pod wodzą wójta Alberta przeciwko władzy Władysława Łokietka.

Wystąpienie to w istotny sposób wpłynęło potem na ustrój władz miejskich Krakowa.

Źródła i literatura:

KDM I, nr 124, 131; KDM II, nr 515, 529; NKRR I, nr 8, 133, 214; Bobrzyński 1877; Długopolski 1905; Grodecki Roman, *Albert (Albrecht)*, [w:] PSB, t. I, s. 43–44; Niwiński 1938-I, 28–30, 41–45, 156; Bogucki Ambroży, *Komes w polskich źródłach średniowiecznych*, s. 47–48; Wyrozumski 1992, s. 190, 192, 197, 199–200, 202–209, 211–212, 214, 221, 227, 232, 237, 240, 276, 317, 494; Encyklopedia, s. 12; Rajman 2004, s. 161, 207, 209, 228, 230, 236, 238, 240, 244–247, 251–252, 255–256, 258, 262, 265, 268, 300, 319, 330, 343–344, 349, 356, 358, Noga 2007-I, s. 458, 460–461.

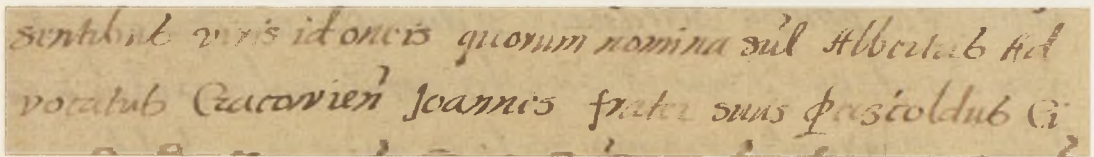
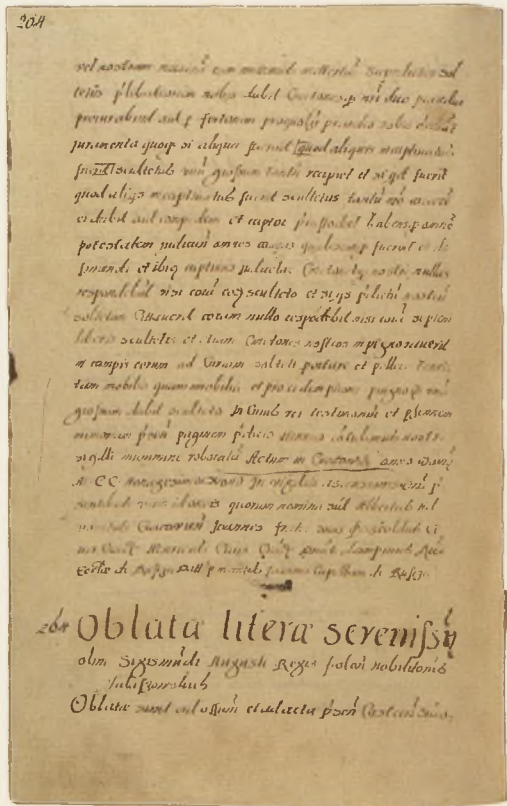
Przemysław II (1290–1291),
Wacław II (1292–1305)

W drugiej połowie XIII wieku rozpoczynają się prace melioracyjne mające zmienić bieg rzeki Rudawy – jej wody mają wypełnić fosy.

9. JAN
wójt
1299

Iohannes

Po ojcu Henryku starszym (nr 7) wójt dziedziny Krakowa wespół z braćmi Albertem (nr 8) i Henrykiem młodszym (nr 10). W tej roli i w tym powiązaniu rodzinnym odnotowany w źródłach tylko jeden raz: na dokumencie kasztelana Wierzbiety z roku 1299, gdzie występuje jako świadek, działający wraz z bratem Albertem. Znamienne, że nie pojawia się już przy ważnym akcie – przywileju dla wójtów krakowskich, wystawianym przez Władysława Łokietka w 1306 roku na ręce braci Alberta i Henryka młodszego. Oznacza to, że Jan wcześniej albo zmarł, albo przekazał braciom wójtostwo i opuścił Kraków. W literaturze bywa on również utożsamiany z innymi osobami o imieniu Jan, występującymi w źródłach jako wójtowie krakowscy, w tym z wójtem krakowskim Jaśkiem, działającym w latach 1289–1290. Nie ma jednak podstaw do uznawania identyczności tych osób (w wypadku Jaśka mamy bowiem do czynienia z funkcją wójta sądowego, pełniącego wyłącznie funkcje sędownicze i niebędącego dziedzicznym właścicielem wójtostwa i jego dochodów, mogącego co najwyżej działać w zastępstwie wójta dziedzicznego – a wójtem dziedzicznym był Jan, więc o tożsamości tych osób nie może być mowy).

Źródła i literatura:
KDM I, nr 131; Bobrzyński 1877, s. 336; Długopolski 1905, s. 143–144; Niwiński 1938-I, s. 42–43, 156; Mirkowski Józef, Jan (Jaśko, Henus), [w:] PSB, t. X, s. 432; Wyrozumski 1992, s. 192; Rajman 2004, s. 245, 267, 358.

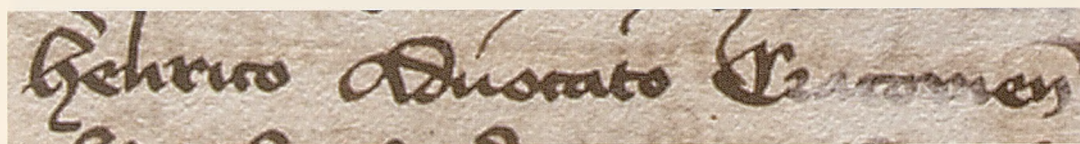
Fragment kopii dokumentu wystawionego 25 maja 1299 roku przez kasztelana Wierzbietę (oryginał nie zachował się, dokument został oblatowany w księdze grodzkiej 19 czerwca 1581 roku z zapisem wskazującym, że wśród świadkujących osób byli Albertus aduocatus cracouiensis, Iohannes frater suus – Albert wójt krakowski, Jan brat – oraz powiększenie zapisu imienia i braterskiego pokrewieństwa (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. Castr. Crac., rel. 8, s. 203–204)

10. HENRYK młodszy

wójt
przed 1303–po 1312

Henricus, Heynrich, Heindenrich

Wraz z braćmi Albertem (nr 8) i Janem (nr 9) współdzierzył krakowskie wójtostwo po ojcu Henryku starszym (nr 7). Był zwolennikiem rządów czeskich w Małopolsce. W latach 1311–1312 poparł bunt przeciwko Władysławowi Łokietkowi podniesiony przez Alberta. Po jego stłumieniu utracił swój dział w wójtostwie krakowskim. Jego majątek, w tym reprezentacyjna wieża mieszkalna u zbiegu ulic Brackiej i Gołębiej, uległ konfiskacie. Brak w najstarszych księgach miejskich wzmianek o czynnościach urzędowych wójta Henryka młodszego może świadczyć o tym, iż zadowolął się on przychodami z dziedzicznego urzędu, realne sprawowanie władzy oddając przede wszystkim bratu Albertowi. Zmarł bezpotomnie po 1312 roku.

Przemysław II (1290–1291),
Wacław II (1292–1305),
Wacław III (1305–1306),
Władysław Łokietek (1306–1333)

Jak poświadczają źródła z 1308 roku, w handlu na terenie Krakowa funkcjonują grosze.

Źródła i źródła:

KDK I, nr 3; KDM I, nr 123; NKRR I, nr 42, 208; Bobrzyński 1877, s. 336, 341; Długopolski 1905, s. 138, 143; Niwiński 1938-I, s. 28–30, 41–45, 49, 156; Mitkowski Józef, Henryk (Heindenrich), [w:] PSB, t. IX, s. 418; Wyrozumski 1992, s. 192, 204; Rajman 2004, s. 230, 244, 246–247, 267–268, 285, 330, 344, 358.

Z kopiań biskupstwa krakowskiego Liber Antiquus karty 71v–72, gdzie wpisana kopia aktu wystawionego 14 czerwca 1303 roku przez Ulryka z Boskowiec, starostę czeskiego w ziemi krakowskiej i sandomierskiej, któremu świadcował Henryk wójt krakowski – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu (Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej, sygn. LP 2, k. 71v–72)

BURMISTRZOWIE

I

ŚREDNIOWIECZE

LATA 1312–1506

**Biogram rajcy–burmistrza
z okresu średniowiecza
zawiera:**

- ♦ nagłówek, w którym podano:
 - imię i przydomek (nazwisko) w brzmieniu najczęściej występującym w literaturze,
 - nazwy pełnionego urzędu i funkcji,
 - lata potwierdzonego źródłowo zasiadania w radzie miejskiej;
- ♦ wersje pisowni imienia i przydomka (nazwiska) występujące w źródłach;
- ♦ najistotniejsze informacje o osobie;
- ♦ ikonografię bezpośrednio związaną z osobą;
- ♦ wybór publikacji źródłowych i literatury poszerzającej.

nr 11–312

Władysław Łokietek (1306–1333)

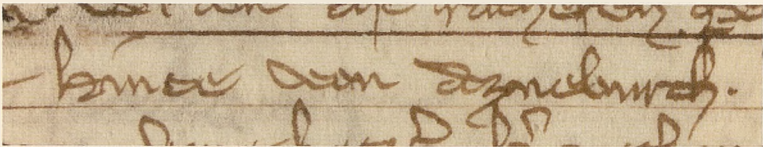
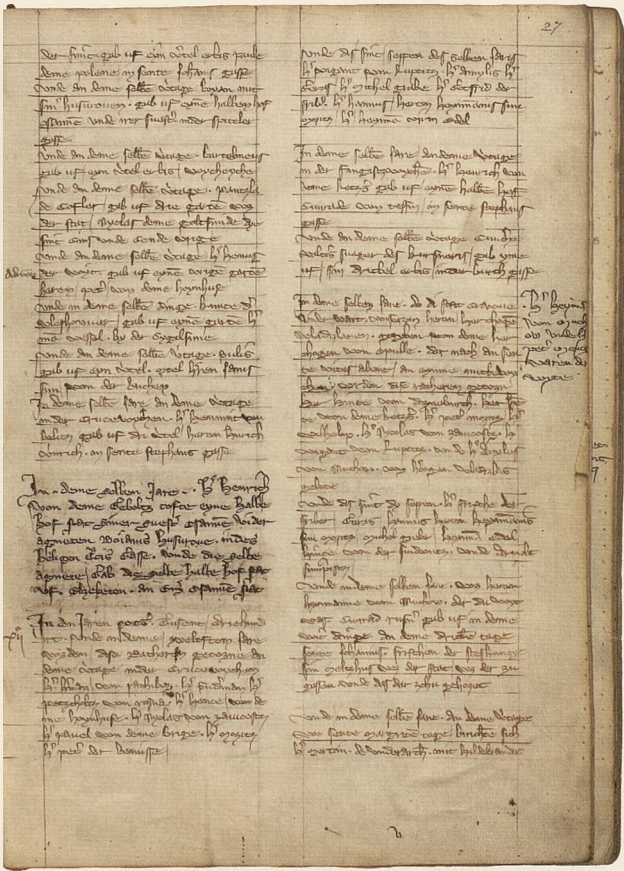
Po stłumieniu buntu mieszczan krakowskich pod wodzą wójta Alberta przeciwko panującemu Władysławowi Łokietkowi książę ten w 1312 roku dokonuje zmian w ustroju Krakowa i ogranicza znaczenie żywołu niemieckiego w mieście. Likwiduje dziedziczne wójtostwo, ograniczając ten urząd do funkcji sądowych. Czołową pozycję w mieście zyskuje rada miejska, pozbawiona jednak od tego czasu prawa do samodzielnego wyboru swojego składu. Regułą staje się nominowanie przez panującego lub urzędnika działającego w jego imieniu rady w składzie 6–8 rajców, powoływanych na roczną kadencję. Zgodnie z prawem magdeburskim i praktyką miast zachodnich pracami rady kieruje burmistrz („pierwszy między równymi”), którym staje się każdy z rajców po kolei – rotacja odbywa się w różnych odcinkach czasowych, nawet tygodniowych. W księgach miejskich język niemiecki zastępuje łacina.

Zróżdła i literatura:
KDK I, s. XX, nr 9; KKK II, nr 242; NKMK I, nr 1, 25, 97, 248, 274 b, 370, 375, 400, 517, 581, 686, 792, 1150, s. 5*, 7*, 9*, 16*, 25*, 41*; Bobrzyński 1877, s. 43; Wyrozumski 1992, s. 197; Rajman 2004, s. 198, 222, 268, 314, 336, 337, 348; Starzyński 2009, nr 13.

11. HENRYK z DORNBURGA

rajca, burmistrz
1312, 1313, 1314, 1315, 1316, 1317, 1320

Henricus (Hence, Hince) de Dorneburck
Rajca krakowski przez szereg lat zasiadający w radzie miejskiej, jednocześnie zgodnie z obowiązującymi regułami pełniący funkcję burmistrza „w swoim czasie”, to jest na zmianę z pozostałymi rajcami trwającej kadencji. Przed rokiem 1312 był kilkakrotnie wzmiankowany w radzie miejskiej: w latach 1288–1300, 1301, 1303, 1304, 1307 i 1310. Otwiera listę rajców powołanych z rozkazu Władysława Łokietka 15 czerwca 1312 roku po stłumieniu buntu wójta Alberta (nr 8). Nie wchodził do składu władz miejskich w okresie buntu, opowiadając się po stronie legalnej władzy książęcej; otworzył tym sobie drogę do dalszej kariery w mieście. Należał do najstarszych znanych mieszkańców ul. Grodzkiej, gdzie był właścicielem domu i parcel. Miał synów o imionach Heinczko i Franczko oraz córki: Adelajdę, Małgorzatę i Katarzynę, której w 1316 roku przekazał część posiadłości obok swego domu. W 1333 roku Franczko z siostrami, Adelajdą i Małgorzatą, oddali połowę domu przy ul. Grodzkiej Konradowi aptekarzowi – w księdze miejskiej zapisano, że siostry te zwane są „Polkami”. Henryk zmarł przed 27 maja 1323 roku, kiedy to wdowa sprzedała część domu przy ul. św. Jana.

Z najstarszej zachowanej księgi miejskiej krakowskiej obejmującej lata 1300–1375 (dalej jako „Najstarsza księga”) strona 27, z wpisem z 1312 roku z listą nowo wybranych rajców – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 27)

12. HENRYK z KIETRZA

rajca, burmistrz

1312, 1313, 1314, 1315, 1316

Heinrich (Hence, Heynca) von dem Ketscher (Kescher, Kethher, Kaczer)

Przedstawiciel wpływowej w mieście rodziny Ketscherów. Prawdopodobnie pochodzili z Nysy, byli jednak także właścicielami miejscowości Kietrz położonej na Śląsku, w rejonie Głubczyc, i od nazwy tej miejscowości został utworzony ich przydomek, do którego dodawali czasem wskazanie Nysy jako poprzedniego miejsca zamieszkania. Z rodziny tej wywodziło się kilku rajców i ławników krakowskich. Przed 1312 rokiem Henryk był odnotowywany w radzie w latach 1300, 1303, 1306, 1309 i 1311. Stanął po stronie wójta Alberta (nr 8), zbuntowanego przeciw Władysławowi Łokietkowi. Udział w buncie musiał być na tyle istotny, że książę aktem wydanym w grudniu 1311 roku za zdradę pozbawił go sołectwa w Prądniku. Wtedy Henryk zmienił opcję polityczną i przeszedł na stronę Łokietka, który po ostatecznym zdławieniu buntu powołał go do rady nominowanej przez siebie 14 czerwca 1312 roku. Henryk był zamożnym mieszczaninem, właścicielem kilku domów, między innymi w Rynku naprzeciw kościoła św. Wojciecha, przy ulicach Sławkowskiej, Szczepańskiej i Żydowskiej (obecnie św. Anny), sklepu sukiennego i sołectwa w Prądniku (odzyskanego po konfiskacie). Zmarł przed 1338 rokiem. Pozostawił dwóch synów: Jana (nr 29) i Henryka (nr 28) oraz dwie córki: Małgorzatę, żonę Ludwika z Cieszyna, i Krystynę, żonę Jana z Edel.

Władysław Łokietek (1306–1333)

W 1312 roku dotychczasowa pieczęć wójtowska została przerobiona na radziecką – zmianie ulega napis w jej otoku.

Z 1316 roku pochodzi pierwsza źródłowa wzmianka o krakowskim ratuszu.

Począwszy od 1317 roku, w księgach miejskich występuje urząd landwójta (*advocatus provincialis*).

Źródła i literatura:
KDK I, s. XX; KKK II, nr 242; KM, nr 35; NKRK I, nr 32–33, 83, 109, 117–118, 155, 201, 218, 233, 253, 278, 295, 304, 388, 486, 492, 713, 896, 1261, s. 7*, 9*, 12*, 22*, 25*; Wenzel-Homecka Zofia, Henryk z Kietrza, [w:] PSB, t. IX, s. 422; Bobrzyński 1877, s. 342–344; Szujski 1878, s. XXI–XXIII; Ptaśnik 1913, s. 41–44; Niwiński 1938-I, s. 42, 136; Wyrozumski 1992, s. 197; Rajman 2004, s. 198, 241, 247–248, 254, 268, 289, 294, 343; Starzyński 2009, nr 10.

Dokument wydany w 1311 roku w Dobczycach, w którym Władysław Łokietek odbiera dobra buntownikom krakowskim, w tym Henrykowi z Kietrza, przekazując je opactwu tynieckiemu – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. Ach 11)

Władysław Łokietek (1306–1333)

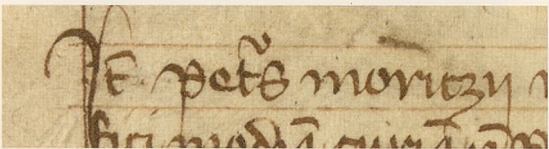
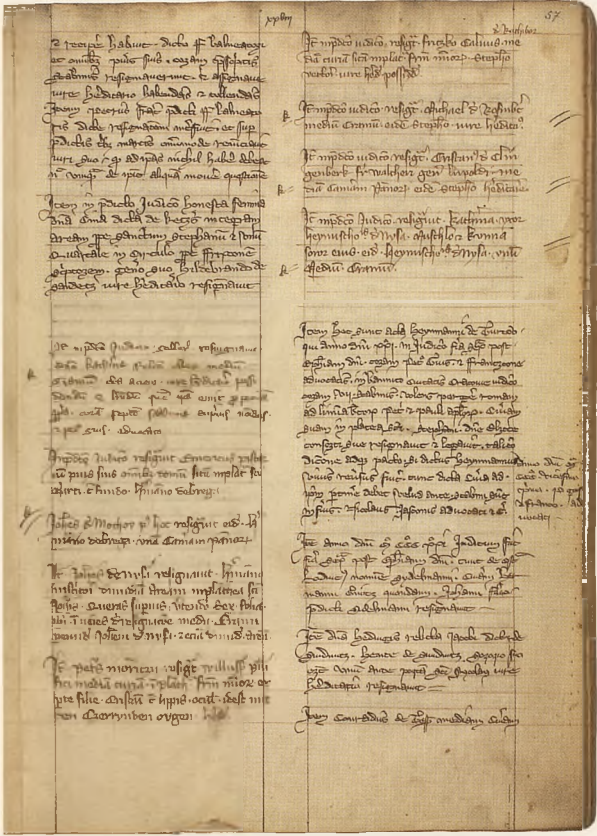
13. PIOTR MORITZ

rajca, burmistrz

1312, 1313, 1314, 1315, 1316, 1317, 1320

Petrus Moricz (Moritzij, Mauricii)

Wieloletni rajca krakowski i wójt sądowy, przedstawiciel znaczącej rodziny Moritzów, której protoplastą był Maurycy, osiadły w Krakowie już w czasie lokacji 1257 roku. Rodzina zajmowała wpływowe urzędy miejskie. Przed 1312 rokiem Piotr Moritz był powoływany do rady miejskiej w latach około 1272–1290 co najmniej dwukrotnie, a także w latach 1302, 1305 i 1307. W czasie buntu w latach 1311–1312 nie poparł wójta Alberta (nr 8), nie zasiadał we władzach miejskich. Władysław Łokietek mianował go do nowej rady, powołanej z jego rozkazu 14 czerwca 1312 roku, po stłumieniu buntu. Zasiadał w radzie do roku 1317, wzmiankowany został jako rajca także w roku 1320. Co więcej, w latach 1313 i 1317 sprawował urząd wójta sądowego. Świadczy to o wielkim zaufaniu, jakim darzył go Władysław Łokietek. Znamienne, że o ile o działalności publicznej Piotra i jego rodziny pozostało wiele wiadomości, o tyle źródła prawie milczą o ich sprawach majątkowych. Zapewne interesy finansowe prowadzili poza Krakowem, o czym może świadczyć zakupienie przez Piotra około 1279 roku folwarku Rogosan koło wsi Oleśnica i lokowanie tam wsi na prawie niemieckim, w której Piotr i jego spadkobiercy mieli dziedziczne sołectwo. Ostatni raz Piotr pojawił się w krakowskich księgach miejskich w roku 1320, gdy sprzedał parcelę przy ul. Floriańskiej.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XX, XLIII; 9; NKRK I, nr 25, 36, 186, 268–269, 274 a–b, 333, 370, 440, 603, s. 6*, 8*–9*, 25**, 28*, 32*, 41*; Ptaśnik 1913, s. 48–49; Niwiński 1938-I, s. 52, 54, 130; Wyrozumski 1992, s. 197–198; Rajman 2004, s. 95, 198, 240, 248, 251, 270–271, 318–319; Strzyński 2009, nr 6.

Z „Najstarszej księgi” strona 57 z zapisem z 1320 roku potwierdzającym, że Piotr Moritz odstąpił Wilusowi kuśnierzowi połowę dworzyszczka położonego przy ul. Braci Mniejszych (obecnie Bracka) – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 57)

14. WILHELM pisarz

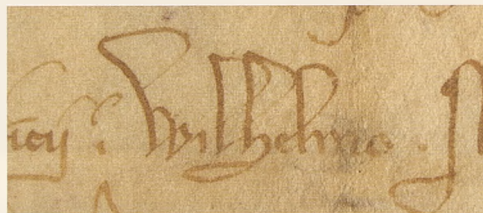
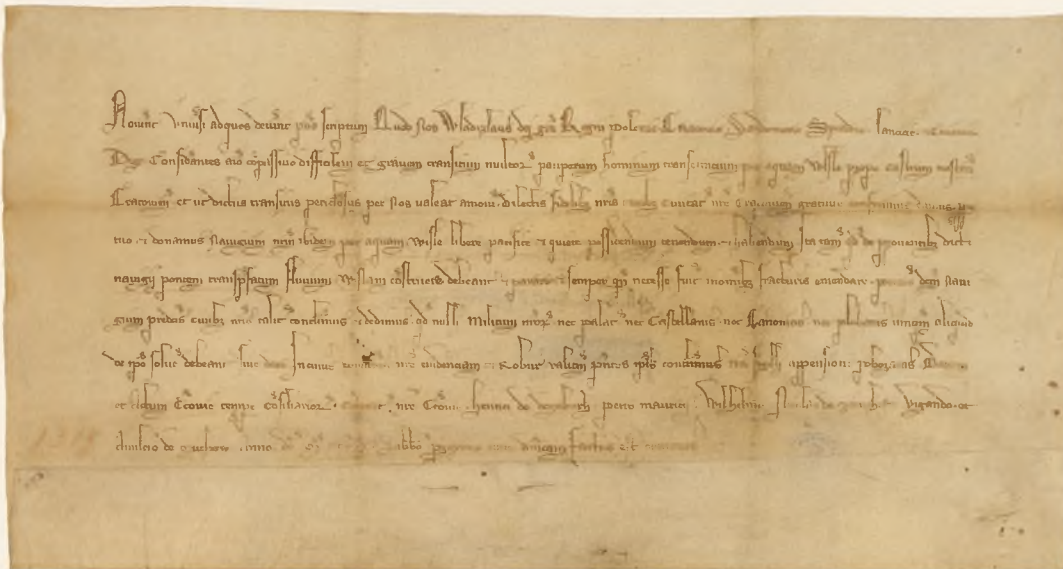
rajca, burmistrz

1312, 1313, 1314, 1315, 1316, 1317, 1321, 1322, 1323, 1329, 1330

Willehelm (Wilhelmus) der Shriber (Parczifali)

Długoletni rajca i wójt sądowy Krakowa, należał do elity mieszczan krakowskich. Pomiędzy 1290 a 1300 rokiem był ławnikiem, następnie w latach 1303/1304, 1306, 1308 i 1310 zasiadał w radzie miejskiej. Nie poparł buntu wójta Alberta (nr 8), pozostał wiernym stronnikiem księcia Władysława Łokietka, dlatego też znalazł się w składzie rady nominowanej przez księcia po stłumieniu buntu w 1312 roku. Przez wiele lat łączył urząd rajcowski z urzędem wójta sądowego (wójtostwo sprawował w latach 1314–1318 i 1321–1323). W latach 1317–1318 sprawował także urząd wójta prowincjonalnego (landwójta). Był właścicielem domu w Rynku *contra moneta*, czyli naprzeciwko mennicy, przypuszczalnie na pierzei Rynku między kościołem Mariackim a wylotem ul. Grodzkiej, miał też dom przy ul. Żydowskiej (obecnie św. Anny). Ożeniony z Małgorzatą, córką zamożnego ławnika Bertolda. Był ojcem Heinka, bachmistrza wielickiego, jednego z zasadźców Myślenic, wzmiankowanego w 1342 roku. Z księgi miejskiej można wnioskować, że Wilhelm, sprawując w Krakowie urzędy, nie tutaj prowadził swoje działania gospodarczo-finansowe. Myślenicka inwestycja syna wpisywałaby się w tę rodzinną regułę. Wnuk Wilhelma, Hanko, został wójtem myślenickim i panem na Zakliczynie oraz pasowanym rycerzem. Ostatni raz Wilhelm został odnotowany w księdze miejskiej w 1330 roku.

Władysław Łokietek (1306–1333)

Dokument z 1315 roku wystawiony w Krakowie przez Władysława Łokietka, w którym książę nadaje miastu dochód z książęcego przewozu na Wiśle z zastrzeżeniem, że ma on zostać w przyszłości przeznaczony na budowę w tym miejscu mostu – oraz powiększenie zapisu imienia reprezentującego miasto Wilhelma (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 7)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXII, XLIII, XLVI, nr 9, 14; KDM I, nr 157, 169; NKRK I, nr 237, 274 b, 290, 316, 325, 327, 339, 356, 358, 370, 391, 396–397, 400, 402, 404, 411, 440–441, 447, 453, 475, 494, 500, 506, 513, 640, 658, 661, 673–674, 676, 684, 1019, 1029, s. 4*, 7*, 9*–10*, 16*, 25**–26, 28*, 32*, 34*, 36*, 41*, 53*, 62*, 63**, 66*; Ptaśnik 1913, s. 39; Niwiński 1938-I, s. 52, 54–55, 131; Rajman 2004, s. 198, 238, 248–251, 263, 280–282, 331; Starzyński 2009, nr 31.

Władysław Łokietek (1306–1333)

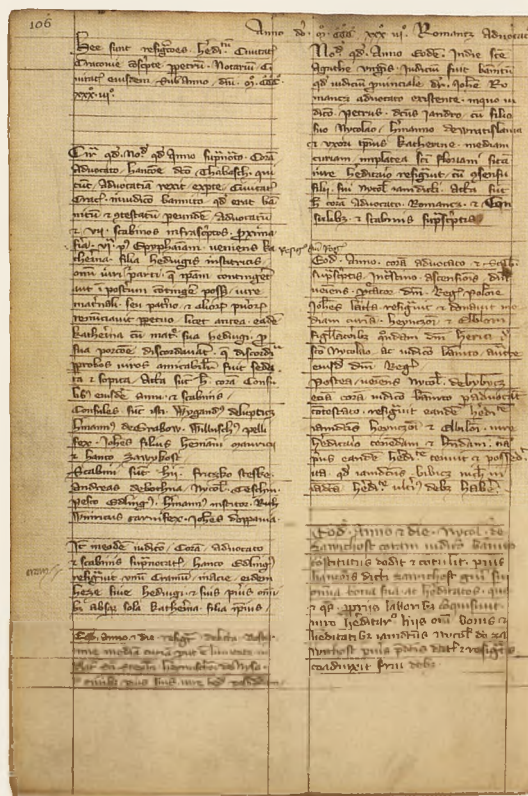
15. MIKOŁAJ z ZAWICHOSTU

rajca, burmistrz

1312, 1313, 1314, 1315, 1316, 1317, 1320, 1321, 1322, 1323, 1324, 1325

Nicolaus de Zauicostz (von Zavcost, Zauichost)

Zamożny mieszczanin, ławnik i rajca krakowski. Pochodził z Zawichostu w ziemi sandomierskiej. Pierwsza informacja o Mikołaju jest datowana na 1302 rok, kiedy to sprzedawał ławę chlebową Henrykowi Sudermanowi. Był ławnikiem w latach 1303 i 1309, pełnił urząd rajcowski od 1312 roku. Przyłączył się do buntu mieszczańskiego pod wodzą wójta Alberta (nr 8), wszedł nawet do buntowniczej rady wybranej 5 czerwca 1312 roku. Szybko zmienił jednak opcję i po uśmierzeniu buntu został nominowany przez Władysława Łokietka do nowej, wiernej mu rady miejskiej, powołanej 14 czerwca tegoż roku. Urząd ten sprawował, z przerwami, do 1325 roku. Wówczas rajcami byli związani z nim rodzińnię: Mikołaj Rusin (nr 22) i Jan z Zawichostu (nr 38). To zabezpieczenie interesów rodzinnych mogło mieć znaczenie wobec rozległych działań gospodarczych Mikołaja. Handlował sukniem, obracał nieruchomościami oraz dokonywał znacznych operacji finansowych (między innymi brał udział w transferze pieniędzy zebranych przez papieskich kolektorów na terenie Królestwa Polskiego do Brugii, gdzie swoje ekspozytury utrzymywały włoskie banki obsługujące finanse papieskie). Zgromadził znaczny majątek, był właścicielem zespołu zabudowań i parcel od ul. Brackiej do ul. Wiślniej, domu przy ul. św. Marka oraz kramów sukiennych i jatek rzeźniczych. Mikołaj pozostawił dwie znane ze źródeł córki (jedna z nich, Helena, została żoną Mikołaja Rusina – nr 22), prawdopodobnie synem jego był Paweł, od 1329 roku kanonik krakowski. Zmarł w 1343 roku.

Pod Anno et die. mycol. de
Zawichost coram iudicib. bano

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXII, XLVII, nr 9, 14, 237;
KDK II, nr 376; KDM I, nr 157, 169;
NKRR I, nr 19, 266, 274 b, 356, 370,
380, 498, 569, 581, 637, 666, 674, 698,
744, 751, 985, 1011, 1037–1038, 1072,
1141, 1169–1171, 1175–1177, 1190,
1197, 1440, 1472–1473, 1496, 1504,
1581, s. 7*, 12*, 25*, 25**–26, 41*,
62*, 66*, 71*; Laberschek Jacek, Mikołaj
z Zawichostu, [w:] PSB, t. XXI, s. 152;
Ptaśnik 1914, s. 9–12; Rajman 2004,
s. 247, 253, 256, 260, 266, 269–273, 298,
305, 313, 321, 331, 340, 344; Starzyński
2009, nr 43.

Z „Najstarszej księgi” strona 106 z wpisem z 1333 roku z oświadczeniem, że Mikołaj z Zawichostu dał dzieciom Hanka z Zawichostu swoje dobra, które własną pracą zdobył – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 106)

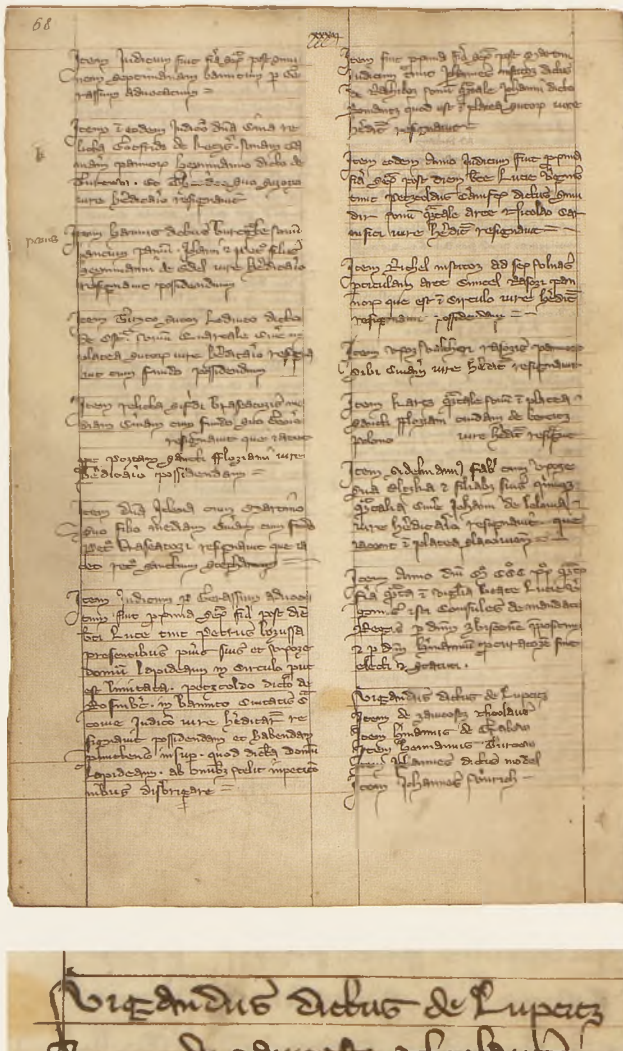
16. WIGAND z GŁUBCZYC

rajca, burmistrz

1312, 1313, 1314, 1315, 1316, 1317, 1321, 1322, 1323, 1324, 1325, 1329, 1330, 1332, 1333

Wigant (Winand, Vigandus) von Lupczic (Lubshitz)

Bogaty mieszczanin krakowski należący do kręgu najbardziej aktywnych członków władz miejskich, przedstawiciel jednej z rodzin przybyłych do Krakowa ze Śląska Opolskiego (Głubczyce, Racibórz, Kietrz). Doświadczenie zbierał, wchodząc w skład ławy miejskiej, do której był powoływany w latach 1302, 1305 i 1312. Pierwszy raz w radzie miejskiej został odnotowany w 1306 roku. Nie sprawował władzy w czasie buntu wójta Alberta (nr 8). Władysław Łokietek ufał mu, skoro powołał go w 1312 roku w skład nowej, zreformowanej rady miejskiej, a następne nominacje były ponawiane aż do roku 1330, wystąpił także jako rajca w roku 1333. Był właścicielem kilku nieruchomości, w tym domu położonego przy rogu Rynku i ul. Brackiej oraz domu przy ul. Floriańskiej – połowę tej nieruchomości sprzedał w 1326 roku Mikołajowi Polakowi, któremu zezwolił na budowę, ale tak, aby deszczówka z jego posesji nie czyniła szkód. Miał też udział w domu przy ul. Szewskiej, narożnym z Rynkiem, wcześniej skonfiskowanym wójtowi Albertowi. Został także odnotowany jako właściciel kramu sukienego. Wigand, ożeniony z Katarzyną, miał synów: Macieja, zwanego Małym, i Piotra (nr 57) oraz córkę Klarę.

Z „Najstarszej księgi” strona 68 z wykazem rajców powołanych do rady miejskiej na 1325 rok – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 68)

Władysław Łokietek (1306–1333)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXI, XLII, nr 9, 14, 236; KDM I, nr 157, 169, 178; NKRR I, nr 1, 25, 33, 84, 236, 274 b, 370, 590, 674, 744, 1029, 1056, 1077, 1090, 1100–1101, 1124, 1135, 1171, s. 6*, 8*–9*, 25*, 25**, 41*, 62*, 66*, 76**, 103**; Pietrusiński 2000, s. 265; Rajman 2004, s. 246, 252, 257, 260, 269, 270, 273, 279, 297, 309, 311, 314, 329, 340, 344, 360, 365; Strzyński 2009, nr 35.

Władysław Łokietek (1306–1333)

W 1317 roku rada miejska przejmuje prawo wyboru ławy miejskiej (sądowej), za-właszczając dotychczasową kompetencję wójta. Zosta-je to potem usankcjonowa-ne w ordynacji Kazimierza Wielkiego z lat 1367–1368. Rajcy samodzielnie wybiera-ją siedmioosobową radę na roczne kadencje. Tym samym pogłębia się proces podpo-rządkowania sobie przez radę pozostałych organów miej-skich – ławy i wójta.

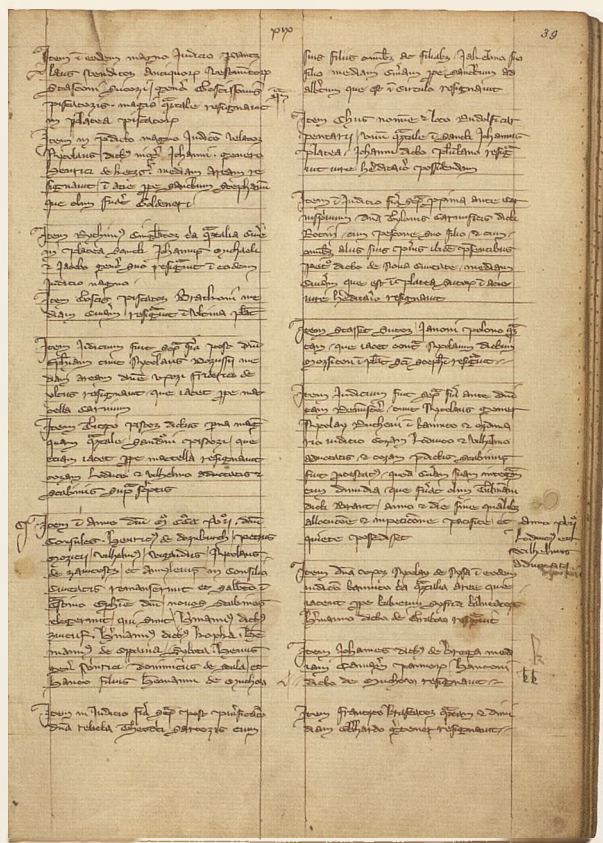
17. AMYLEJ z MUCHOWA

rajca, burmistrz

1312, 1313, 1314, 1315, 1316, 1317, 1323, 1324

Amylegius (Amilegius, Amilis) von Muchow

Przedstawiciel rodziny stanowiącej elitę urzędniczą miasta, pochodzącej z dolnośląskiego Muchowa koło Jawora, wsi należącej do cystersów. W pierwszej połowie XIV wieku trzech przedstawicieli tej rodziny było w Krakowie rajcami, dwóch wójtami, a sześciu ławnikami. Amylej rozpoczął karierę od zasiadania w ławie miejskiej w 1303 roku i radzie miejskiej w 1307 roku oraz ponownie w ławie w roku 1312. W czasie buntu wójta Alberta (nr 8) w latach 1311–1312 należał do stronników księcia Władysława Łokietka, który powołał go 14 czerwca 1312 roku do nowej, zreformowanej rady miejskiej. Ostatni raz odnotowany został w radzie w roku 1324. Amylej od roku 1302 był właścicielem, po Mikołaju z Demerowa, domu przy Rynku. Miał także zakupioną od Wiganda z Głubczyc (nr 16) połowę innego domu przy ul. Brackiej. Był właścicielem młyna nad Prądnikiem z przynależnymi mu polami, łąkami i ogrodami. W 1314 roku niejaka pani Menerisa stara sprzedała mu pół kramu sukienego w Rynku, a w 1321 roku kupił od Ulryka Tatara (nr 20) cały kram sukieny, który następnie odstąpił Janowi zwanemu Model (nr 31) – kram ten stał się zatem przedmiotem obrotu pomiędzy trzema rajcami. Amylej zmarł przed 13 lipca 1341 roku, pozostawił synów: Piotra, Jana (nr 48) oraz Mikołaja (nr 55).

Amylegius

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXI, XLII, nr 9; NKRK I nr 14, 84, 274 b, 300, 302, 370, 617, 624, 648, 706, 752, s. 7*, 9*-10, 25**, 41*, 69*; Wyrozumski 1992, s. 198; Pietru-siński 2000, s. 578; Rajman 2004, s. 214, 224, 235, 249, 252, 265, 270, 273, 289, 293, 344.

Z „Najstarszej księgi” strona 39 z wpisem dotyczącym wyboru ławników sądowych na 1317 rok, czego dokonali rajcowie z Amylejem z Muchowa w składzie (jest to pierwszy odnotowany w źródłach krakowskich przekaz potwierdzający nominację ławników przez rajców, a zatem dokumentujący nowe uprawnienie rady) – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 39)

18. GIERASZ

rajca, burmistrz

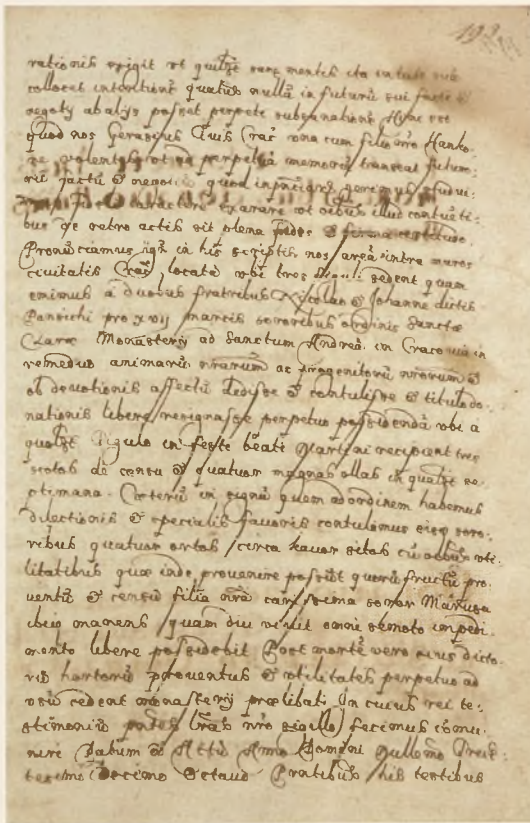
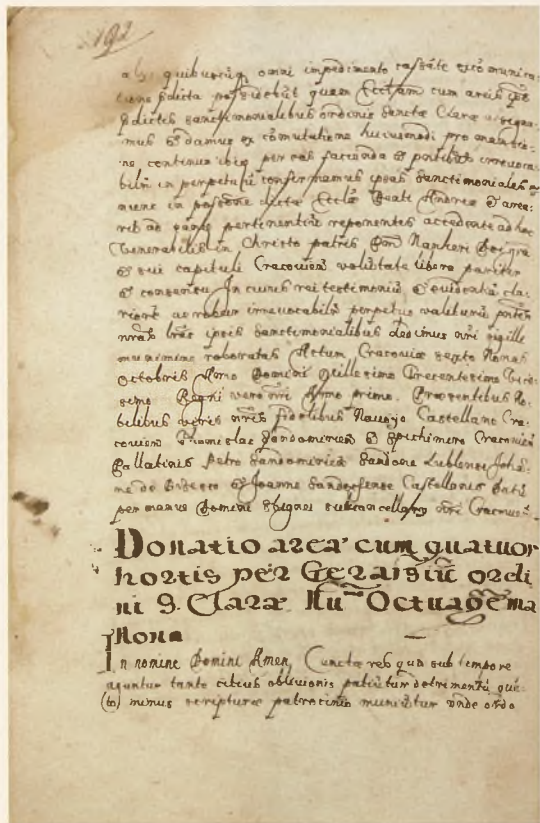
1319, 1320, 1323, 1324, 1327, 1328, 1329

Gerassius (Gerash, Geras)

Reprezentant elity politycznej miasta Krakowa początku XIV wieku. Pełnił najwyższe urzędy, początkowo jako ławnik w latach 1310, 1312 i 1313, następnie od 1319 roku jako rajca, wielokrotnie odnotowywany, do roku 1329 włącznie. W latach 1319, 1323–1326 i 1337 był także wójtem sądowym, kilkakrotnie łącząc ten urząd z zasiadaniem w radzie miejskiej. Przebieg jego kariery, przypadającej także na trudne lata buntu wójta Alberta (nr 8), świadczy, że był w łaskach panującego Władysława Łokietka. Gierasza był właścicielem nieruchomości położonej przy ul. Grodzkiej. Odnotowano, że darował klasztorowi Klarysek plac usytuowany w obrębie murów miasta, zamieszany przez czterech garncarzy. Klaryski otrzymały też od niego cztery ogrody położone koło Kawiorów. Przyjęły do swego grona córkę Gierasza, Maruszę, która dożywotnio mogła czerpać pożytki z tych ogrodów. Gierasza inwestował w ogrody, których posiadał kilka: na przedmieściu przed bramą Szewską, przy cmentarzu żydowskim (odstąpił go w 1312 roku Świętosławowi, wicekustoszowi kapituły krakowskiej), nad rzeką Rudawą (oddany w 1312 roku Henrykowi Srolle) oraz kolejny ogród, prawdopodobnie także nad Rudawą (sprzedał go w 1316 roku Tilonowi, synowi kowala). Oprócz wspomnianej córki Maruszy pozostawił syna Hanka.

Władysław Łokietek (1306–1333)

W 1319 roku kończy się pierwsza po zmianach ustrojowych z 1312 roku przedłużona kadencja rady miejskiej, w składzie nominowanym osobiście przez panującego. Staje się regułą, że kolejne sześciuosobowe składy rajcowskie są nominowane na roczne kadencje przez urzędników książęcych, później królewskich, lub inne osoby wyznaczone przez panującego i działające w sprawie nominowania rady w jego imieniu.

Gerassiu

Z kopiańsua klasztoru Klarysek w Krakowie wpis zawierający kopie dokumentu wystawionego w 1318 roku, w którym wymieniono Gierasza – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum klasztoru ss. Klarysek w Krakowie)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXII, XLVII–XLVII, nr 10; KDM I, nr 169; NKRK I, nr 19, 221, 256, 274 b, 300, 319, 372, 569, 572, 689, 693, 695, 702, 706–707, 716 b, 731, 737, 745, 751–753, 794, 828, 831, 836, 845, 898, 904, 1024, 1162, 1249, 1253, 1315, s. 16*, 25*, 25**, 55**, 69*, 71*, 87*; NZPK, s. 2, nr 2; Rajman 2004, s. 210, 231; Starzyński 2009, nr 47.

Władysław Łokietek (1306–1333)
Kazimierz Wielki (1333–1370)

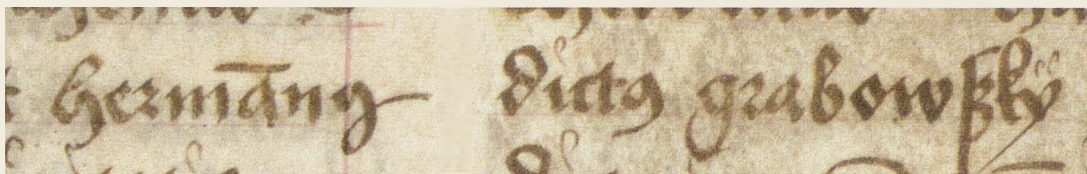
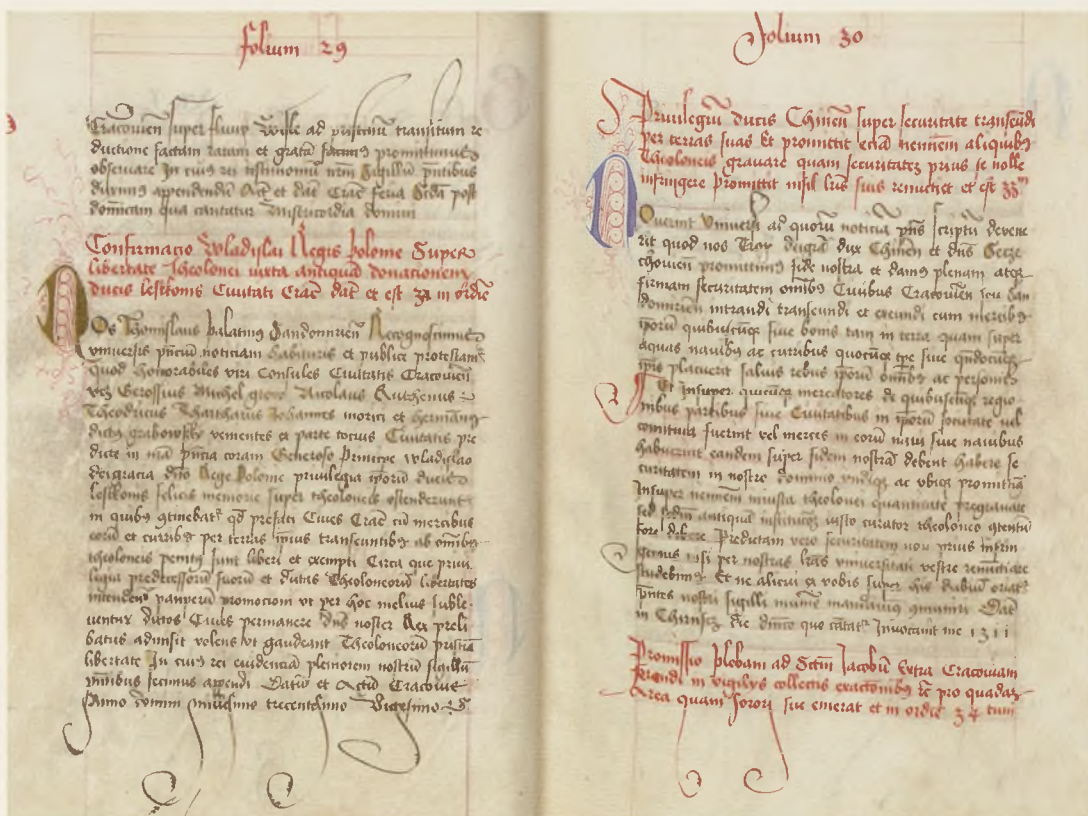
19. HERMAN z GRABOWA

rajca, burmistrz

1319, 1320, 1324, 1325, 1326, 1332, 1333

Hermannus de Grabow (Grabowszky)

Zamożny mieszczanin krakowski pochodzący z Grabowa (być może tożsamego z miejscowością Hrabova w Czechach). Działalność we władzach miejskich rozpoczął w 1319 roku, uzyskując w styczniu nominację do ławy sądowej, a następnie w lipcu powołanie do rady miejskiej. W kolejnych latach wielokrotnie powoływany do rady, w której działał do 1333 roku. Zaliczany jest do najdawniejszych właścicieli domów przy ul. św. Jana. Miał tam słodownię, którą w 1322 roku sprzedał Giszkwowi. W 1314 roku uzyskał od Jana z zakonu dominikanów ławę sukienną w Rynku, a dwa lata później zakupił od Jana z Muchowa jatkę rzeźniczą. Na przedmieściu przed bramą Szewską od 1317 roku posiadał parcelę (na Piasku, obok łążni Zygfryda) oraz od 1324 roku ogród (przy cmentarzu żydowskim). Nabywał w tamtym rejonie kolejne nieruchomości, skoro w 1335 roku mógł sprzedać Żydowi Koslinowi cztery domy, a każdy z nich z ogrodem. Z żoną Klarą pozostawił synów o imionach Hanko i Nyczko.

Zródła i literatura:

KDK I, s. X–XII, XLVII, nr 10; NKRK I, nr 316–317, 397, 419, 460, 569, 656, 709, 744, 846, 1090, 1100–1101, 1124, 1135, 1179, 1266, 1367, s. 53*, 55**, 76**; Rajman 2004, s. 231, 235, 249, 294, 302, 304, 331; Starzyński 2009, nr 48.

Z Kodeksu Behema, kopiarza praw i przywilejów Krakowa pochodzącego z lat 1500–1508, wpis, gdzie zostaje wymieniony Herman z Grabowa – oraz powiększenie zapisu imienia (Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 16, k. 29v–30)

20. ULRYK zwany TATAR

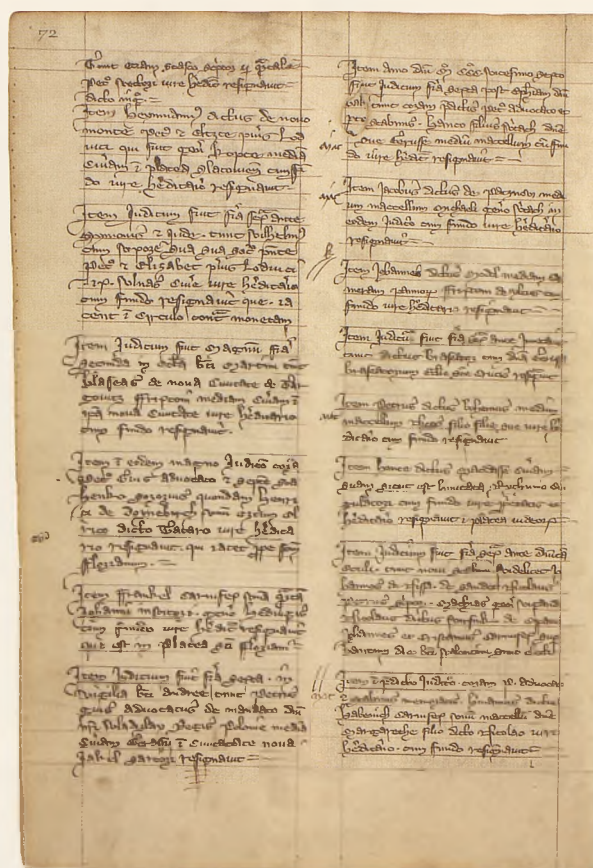
rajca, burmistrz

1319, 1320, 1323, 1324

Ulricus (Olricus) dictus Tatarus

Mieszczanin krakowski, czterokrotnie odnotowywany na urzędzie rajcy. Jako rajca w 1320 roku w obecności Tomisława, wojewody sandomierskiego, wraz z innymi rajcami krakowskimi stanął przed Władysławem Łokietkiem, aby okazać mu dawniejszy przywilej celny, dotyczący zwolnienia mieszczan krakowskich od ceł w ziemiach krakowskiej, sandomierskiej i sieradzkiej, wydany przez księcia Leszka Czarnego, i prosić o jego odnowienie. Odnotowany jest także jako świadek przy potwierdzeniu, że wojewoda krakowski Spycymir przekazał część młyna nad Rudawą na rzecz szpitala św. Ducha. Był właścicielem domu przy Rynku, którego trzy czwarte sprzedał w 1316 roku, oraz domu murowanego przy ul. Floriańskiej. Miał też ogród na przedmieściu, koło kościoła św. Floriana, a od synów ławnika Gotfryda z Nysy kupił narożny kram sukienny. Majątek Ulryka uwidacznia wpis do księgi miejskiej z 1326 roku, potwierdzający, że odstąpił swojej żonie Małgorzacie dwór i dom murowany w Krakowie oraz wszystkie dobra, jakie posiada w Krakowie oraz w Olkuszu wraz z szybami kopalnianymi. Ulryk zmarł przed 1347 rokiem. Działalność we władzach miasta kontynuował po Ulryku jego bratanek Jan, czterokrotnie powoływany w latach 1348–1355 na roczne kadencje ławnicze.

Władysław Łokietek (1306–1333)

*...a de Dorneburgh pōmū szcymy al
i rco dicto Tataro uye hēdica*

Z „Najstarszej księgi” strona 72 z wpisem z 1325 roku, potwierdzającym, że Hanko, siostrzeniec Henryka z Dornburga, oddał Ulrykowi zwanemu Tatar ogród leżący blisko kościoła św. Floriana – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 72)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXII, nr 9; NZPK, s. 2, nr 2; NKRR I, nr 347, 381, 569, 617, 672, 688, 706, 792, 847, 1030, 1341, s. 55*, 69*; Wyrozumski 1992, s. 218; Rajman 2004, s. 227, 235, 249, 260–261, 265, 268, 295, 306, 311–313; Starzyński 2009, nr 49.

Władysław Łokietek (1306–1333)
Kazimierz Wielki (1333–1370)

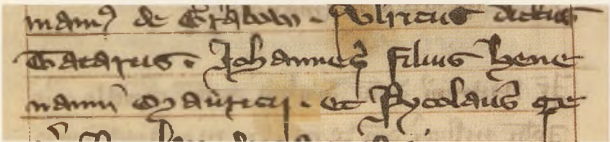
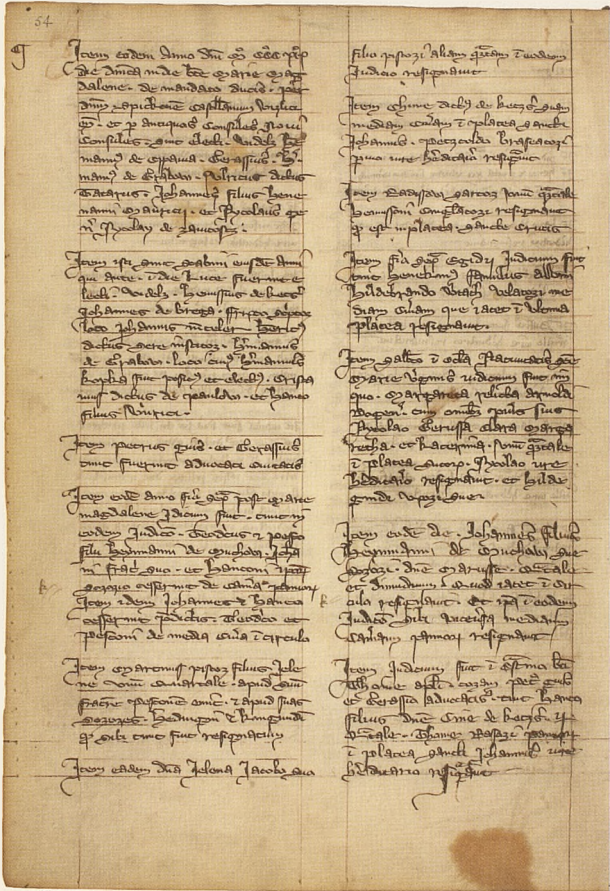
21. JAN MORITZ

rajca, burmistrz

1319, 1320, 1332, 1333

Johannes (Hanus) Moryc (Moricz, Mauricii) filius Henemanni Mauricij)

Współczesny rajcy Piotrowi Moritzowi (nr 13), prawdopodobnie przedstawiciel tej samej, możnej i wpływowej rodziny Moritzów – Mauryców. Jego ojcem był Heinemann, wielokrotnie wybierany do rady miejskiej przed buntem wójta Alberta (nr 8). Jan rozpoczął karierę miejską od urzędu ławniczego, który pełnił w latach 1309, 1312 i 1313. Do rady miejskiej pierwszy raz został powołany w 1310 roku, a następnie w 1319 roku, kiedy to jednocześnie objął urząd wójta sądowego. Wójtem był także w latach 1320, 1321 i 1332. Odnotowany w radzie także w roku 1333, kiedy już urzędu wójtowskiego nie pełnił. Urzędy, które otrzymywał, świadczą, że Władysław Łokietek darzył szczególnym zaufaniem zarówno jego, jak i całą rodzinę Moritzów, stojącą przy panującym w trudnych dla niego latach buntu wójta Alberta (wyjątkiem był Mikołaj Moritz, rajca sprzed zdławienia buntu). W 1314 roku ojciec odstąpił Janowi kram sukienny i jatkę rzeźniczą, rok później Jan został poświadczony jako właściciel części domu przy Rynku, na rogu ul. św. Jana. Miał także dworzyszczę przy cmentarzu kościoła Mariackiego. Inwestował również w kramy znajdujące się na Rynku. Ostatni ślad Jana w najstarszej księdze miejskiej pochodzi z 1335 roku, kiedy to sprzedał jatkę rzeźniczą Andrzejowi rzeźnikowi.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXII, XLIII, XLVII, nr 10;
NKRK I, nr 274 b, 309, 333, 346, 489,
569, 596, 647, 675, 909, 1009, 1016,
1026, 1030, 1077, 1090, 1100–1101,
1110, 1124, 1135, 1160, s. 12*, 25*,
25**, 55**; Ptaśnik 1913, s. 48–49;
Wyrozumski 1992, s. 197–198; Rajman
2004, s. 251–252, 318, 344; Starzyński
2009, nr 41.

Z „Najstarszej księgi” strona 54 z wpisem z 1319 roku, zawierającym wykaz rajców powołanych na 1319 rok – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 54)

22. MIKOŁAJ RUSIN

rajca, burmistrz

1319, 1320, 1327, 1329, 1330

Nicolaus dictus Ruthenus (gener Nicolai de Zauicostz)

Mieszczanin krakowski prawdopodobnie wywodzący się z wrocławskiej rodziny kupieckiej, prowadzącej interesy na Rusi – stąd przydomek. Był zięciem Mikołaja z Zawichostu (nr 15) i w taki też sposób bywał określany w księgach miejskich. W latach 1319–1330 kilkakrotnie nominowany do rady miejskiej. Od 1313 roku był właścicielem domu przy Rynku, domu murowanego przy ul. Żydowskiej (obecnie św. Anny) oraz posesji przy ul. św. Jana. Inwestował w handel, nabywając w 1323 roku kram piekarski, a w latach 1326, 1328 i 1330 kolejne kramy sukienne. Miał też w zastawie ogród na przedmieściu za Rudawą. Po śmierci żony Heleny w 1330 roku zamierzał udać się na pielgrzymkę Ziemi Świętej; przygotowując podróż, przekazał synowi Janowi dom przy ul. Żydowskiej, jednak pod warunkiem zwrotu w wypadku szczęśliwego powrotu do Krakowa. Córcie Annie zapisał 100 grzywien groszy, natomiast pozostałe dobra w ziemi i pieniądzu polecił po równo podzielić między pięcioro dzieci. Z tych pięciorga dzieci znamy wspomnianych już Jana, zięcia Wilusza kuśnierza (nr 25), oraz Annę, która pozostała panną, jak też Gertrudę, żonę Tyczka Snellego (nr 51). Mikołaj Rusin zmarł przed 1350 rokiem.

et nicolai Rutheni

Akt z 1326 roku, wydany w Rzymie, w którym biskupi na prośbę Mikołaja Rusina udzielają 40 dni odpustu tym, którzy, wypowiadawszy się, odwiedzą kościół Mariacki w Krakowie w pewne oznaczone dni – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 11)

Władysław Łokietek (1306–1333)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIII, nr 10; KDK II, nr 372; KDM I, nr 178; NKRI, nr 274 b, 508, 569, 576, 581, 700, 753, 860, 898, 902, 939–941, 947, 1036–1038, 1177, 1197, 1616, 1632, 1652, s. 55**, 87*, 103**; Ptaśnik 1914, s. 11–12; Rajman 2004, s. 216, 232, 251, 255, 269–270, 280, 298, 301, 344; Starzyński 2009, nr 50.

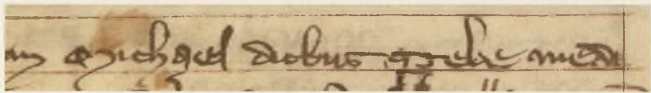
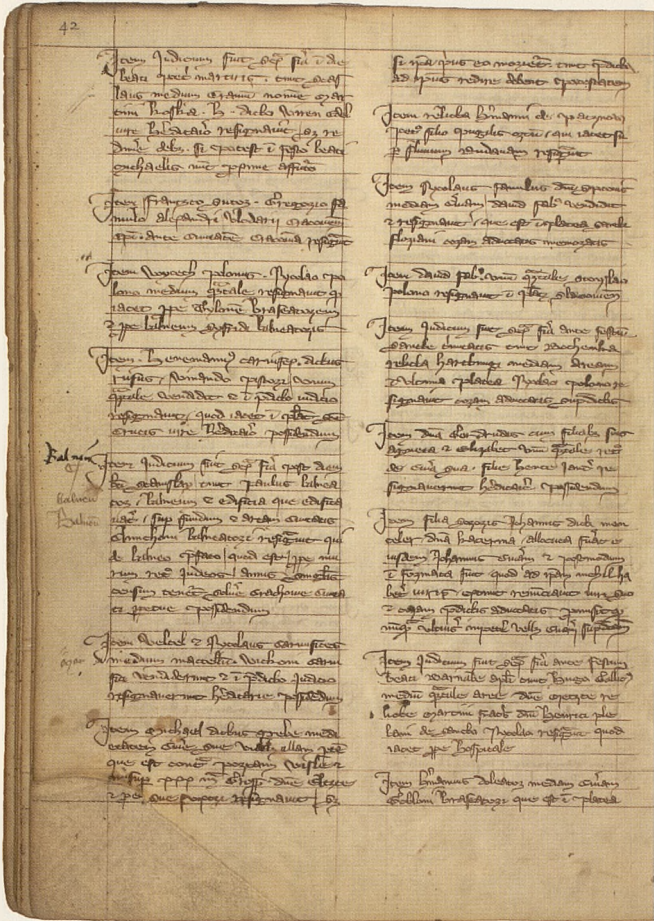
Władysław Łokietek (1306–1333)

23. MICHAŁ GRABE

rajca, burmistrz
1319, 1320, 1323, 1324

W styczniu 1320 roku odby-
wa się w Krakowie pierwsza
koronacja królewska – Wła-
dysława Łokietka i jego żo-
ny Jadwigi, księżnej kaliskiej.
Jest to zwieńczenie proce-
su scalania państwa polskie-
go po rozbiu dzielnicowym.
Kraków na kilka wieków sta-
je się miastem koronacyjnym
polskich królów.

Michael (Mychel) dictus Grabe (Grave, Grefe)
Mieszczanin krakowski pochodzący z miejscowości Grabe (być może jest to Hrabova w Czechach).
Był ławnikiem w latach 1307 i 1309. W roku 1312 został dwukrotnie powołany do ławy: najpierw
przez zbuntowanego wójta Alberta (nr 8), a następnie przez Władysława Łokietka. Urząd ten
pełnił także w 1313 roku. Władca ufał mu, powołując w 1319 roku do rady miejskiej, w której
zasiadał do roku 1324, kiedy to jako rajca został ostatni raz odnotowany. Wzmiankowany został
między innymi jako świadek na dokumencie księcia oświęcimskiego Jana. Był właścicielem domu
naprzeciwko bramy Wiślniej, którego połowę przekazał swojej żonie Elźce (Elźbiecie). Miał także
dom przy ul. Ostatniej koło muru miejskiego, w rejonie kościoła św. Franciszka. Prowadził spór
dotyczący praw do nieruchomości przy ul. św. Krzyża (równoległej do ul. Szpitalnej i dzisiejszej
ulicy o tej samej nazwie). Michał zmarł przed 25 września 1332 roku, prawdopodobnie nie pozo-
staawił dzieci. Dziedziczył po nim bratanek Michał, który ułożył się w sprawie majątku po stryju
z wdową Elźbietą oraz siostrzenicą Michała – Agnieszką.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXIII, XLVII, nr 10; KM, nr
53; NKRK I, nr 141, 153, 274 b, 297,
344, 431, 569, 706, 889, 1101–1102,
1114, s. 9*–10, 12*, 25*, 25**, 69*; Raj-
man 2004, s. 76, 235, 258, 270, 273–276,
297, 322, 325, 344.

Z „Najstarszej księgi” strona 42 z wpisem z 1317 roku, potwierdzającym, że Michał Grabe oddał swojej żonie Elźce
połowę dworzyszczu naprzeciw bramy Wiślniej i 30 grzywnien groszy – oraz powiększenie zapisu imienia
(Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 42)

24. HEINEMAN zwany EDEL

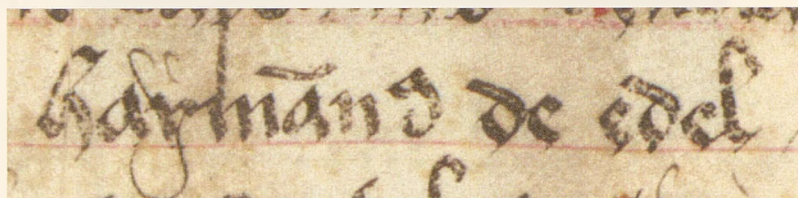
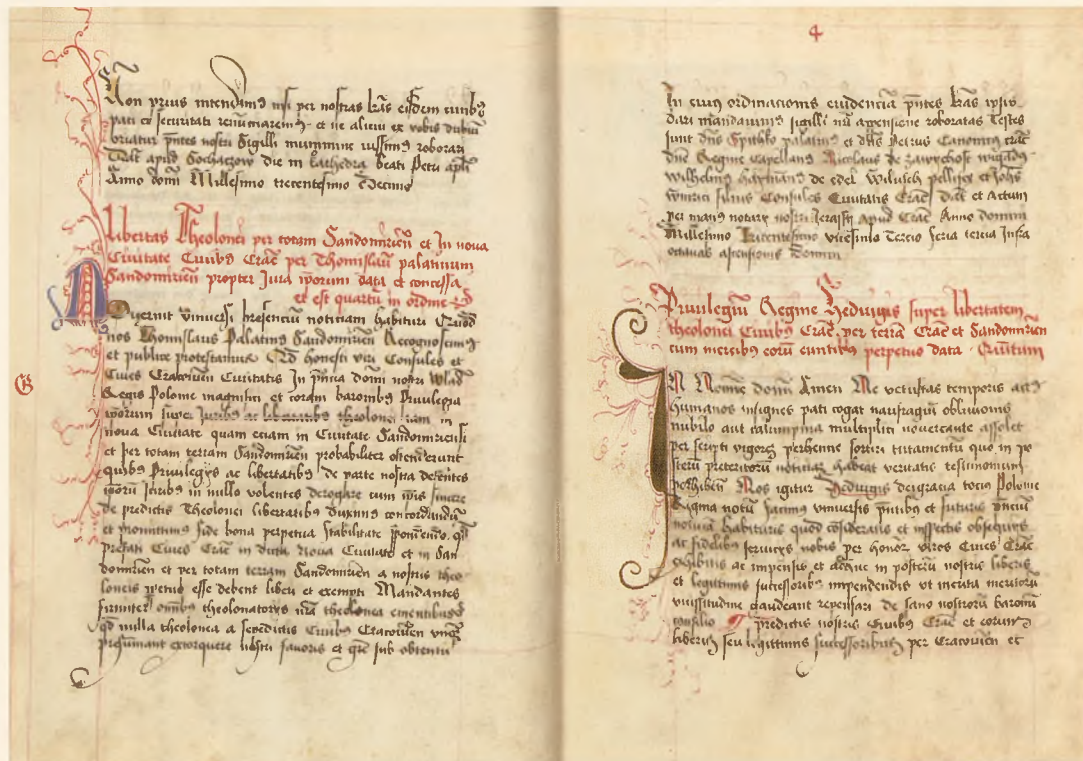
rajca, burmistrz

1321, 1322, 1323

Heinmannus de Edel (Edeling)

Zamożny kupiec krakowski przybyły z miejscowości Edel (prawdopodobnie Edelény k. Miskolca). W końcowej fazie buntu wójta Alberta (nr 8) w 1312 roku został nominowany na ławnika najpierw przez buntowników, a następnie przez Władysława Łokietka, z czego można wnioskować o jego politycznej zręczności. Ławnikiem został także w 1313 roku. Dopiero w roku 1321 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał do 1323 roku. Heineman zawdzięczał majątek prawdopodobnie prowadzeniu zagranicznego handlu między innymi z Flandrią. W Krakowie inwestował w kramy, zwłaszcza sukienne, ogrody, dwory i kamienice. Miał trzech synów: Jana, Piotra i Marcina. Heineman dokonał w 1328 roku podziału majątku rodzinnego. Stanowiły go: kram sukieny, dom murowany przy ul. Brackiej, pięć ław chlebowych, kram narożny oraz dwór przed bramą Szewską. Zmarł po dokonaniu tego podziału, a przed 1344 rokiem.

Władysław Łokietek (1306–1333)

Z Kodeksu Behema kopia aktu z 1323 roku,
gdzie wzmiankowany został Heineman z Edel – oraz powiększenie fragmentu z imieniem
(Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 16, k. 3v–4)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIII, XLVII–XLVIII, nr 14;
NKRK I, nr 206, 274 b, 311, 333, 409,
425, 488, 547, 583, 593–595, 673–674,
728, 733, 956, s. 25*, 25**, 62*, 66*;
Mitkowski Józef, *Edeling Heineman*, [w:]
PSB, t. VI, s. 200; Pietrusiński 2000,
s. 265; Rajman 2004, s. 255, 271, 273,
332; Starzyński 2009, nr 52.

Władysław Łokietek (1306–1333)
Kazimierz Wielki (1333–1370)

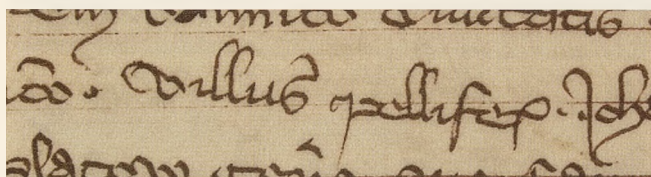
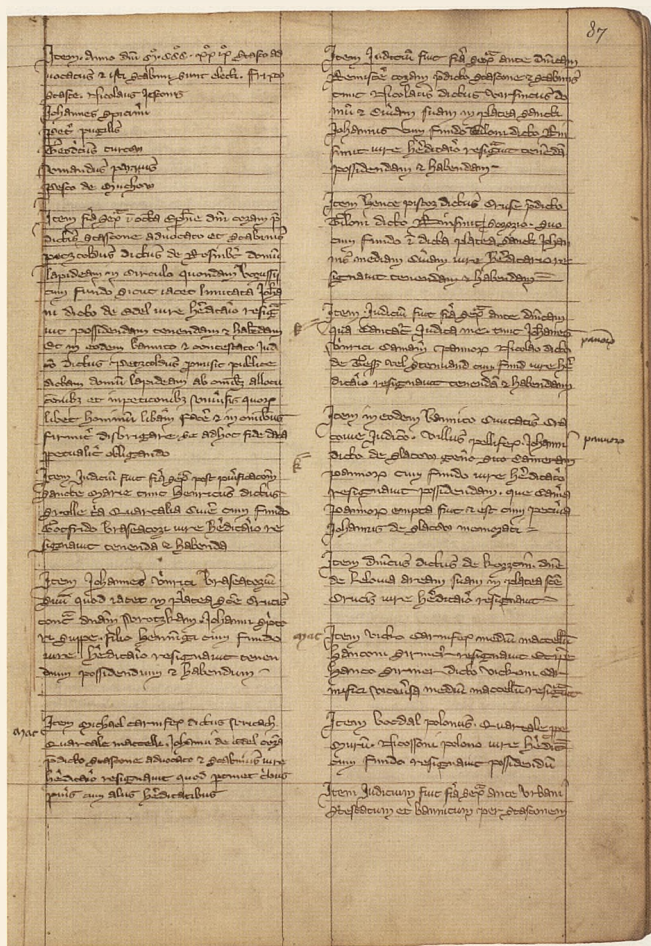
25. WILUSZ kuśnierz

rajca, burmistrz

1321, 1322, 1323, 1327, 1329, 1332, 1333, 1334, 1347

Willussius pellifex (Villus Kursner)

Kupiec krakowski, powołany w 1319 roku do ławy sądowej, następnie wielokrotnie w latach 1321–1347 wzmiankowany w radzie miejskiej. Wymieniony został w kwitancji wystawionej przez papieża Jana XXII kolektorowi Piotrowi z Auvergne na 4200 złotych florenów, wcześniej zdeponowanych u kupców krakowskich, w tym Wilusza kuśnierza. Od Piotra Moritza (nr 13) odkupił w 1320 roku połowę domu przy ul. Franciszkańskiej, przy której już od roku 1318 miał połowę kramu. W 1327 roku objął po młynarzu Morycu trzy parcele przy ul. św. Krzyża, blisko szpitala. W tym samym roku synowie Henryka z Kietrza (nr 12): Jan (nr 29) i Henryk (nr 28), wraz z siostrą odstąpili Wiluszowi kram sukienny. Rok później przejął od Franczka zwanego Frisonis plac budowlany przy ul. św. Jana. Nie zachowały się przekazy o rodzinie Wilusza, oprócz wpisu do księgi miejskiej z 1329 roku, przywołującego jego zięcia Jana ze Sławkowa.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIII, nr 14, 236–237; MPV I, nr 152; NKRR I, nr 63, 532, 569, 603, 674, 872, 884–885, 898, 942, 1005, 1090, 1100–1101, 1124, 1135, 1150, 1159, 1295, 1353, 1367, 1381, 1435, 1480, 1553, 1555–1556, s. 62*, 66*, 87*, 176*; Rajman 2004, s. 255, 270–273, 299, 304, 317–318, 325–326; Starzyński 2009, nr 53.

Z „Najstarszej księgi” strona 87 z wpisem z 1329 roku, potwierdzającym, że Wilusz kuśnierz oddał Janowi ze Sławkowa, swojemu zięciowi, kram sukienny – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps I, s. 87)

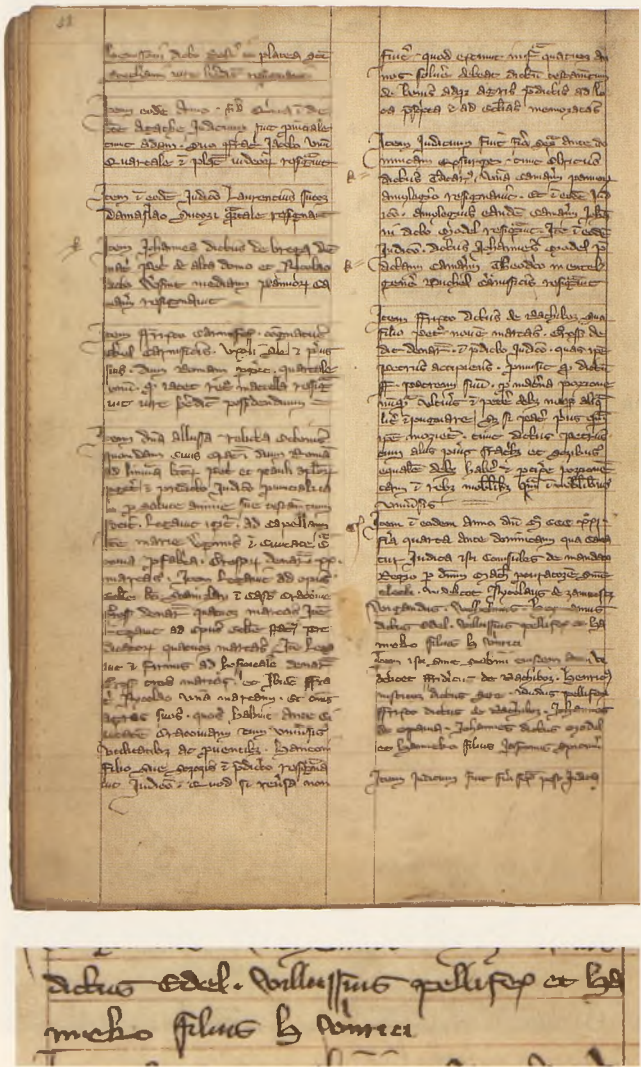
26. JAN WINRYCH

rajca, burmistrz

1321, 1322, 1323, 1324, 1325

Iohannes Vinrich (Hanco, Hanneko filius Henrici Vinrici)

Zamożny mieszczanin krakowski, syn Henryka i Hanuszy. W radzie miejskiej odnotowywany był corocznie w latach 1321–1325. Wcześniej, w roku 1319, był członkiem ławy miejskiej. Po zakończeniu kadencji w radzie miejskiej powrócił w 1338 roku na urząd miejski, tym razem wójtowski. Konsekwentnie inwestował w nieruchomości. W 1315 roku zakupił od wójta Ludwika pół kramu sukienego, rok później od Jana Moritza (nr 21) słodownię przy ul. św. Krzyża, w kolejnym roku od Krystyny, żony Mikołaja z Nysy, nabył ogród przed bramą Sławkowską. W 1318 roku od Jana z Nysy kupił jatkę rzeźniczą, a od Waltera Kapusty i jego synów dom, browar i grunt blisko łązni Zygfryda łąziebnika (na przedmieściu przed bramą Szewską). Wraz z braćmi, Mikołajem i Piotrem, był współwłaścicielem domu murowanego w Rynku, w rejonie kościoła św. Wojciecha, oraz dóbr i sołectwa w Bronowicach. Miał posesje przy ulicach św. Floriana (obecnie Floriańska) i Wiślniej (obie po ojcu) oraz Szewskiej, a także ogród pod miastem, niedaleko Wisły, który w 1328 roku sprzedał Mikołajowi Wierzynekowi (nr 33), i udziały w łanach między bramą Floriańską a kościołem św. Floriana. Jan w testamencie przeznaczył na rzecz szpitala w Krakowie pięć kramów sukienych. Z żoną Irmuszą miał trzech synów: Jana (Hanco), Nyczka i Piotra (Paszko).

Z „Najstarszej księgi” strona 58 z wpisem z wykazem rajców powołanych do rady miejskiej w 1321 roku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 58)

Władysław Łokietek (1306–1333)

Źródła i literatura:
KDK I, XXIII, XLIV, XLVIII, nr 14;
NKRR I, nr 328, 346, 353, 459, 475,
479, 515, 535, 558, 662, 667, 674, 680,
695, 727, 744, 755, 808, 828–829, 854,
899, 910, 919, 929, 936, 952, 955, 974,
982, 1000, 1004, 1026, 1033, 1061, 1084,
1124, 1156, 1170, 1227, s. 53*, 53**, 62*,
66*, 71*; Rajman 2004, s. 226–228,
232–233, 235, 237, 239, 249, 259, 264,
266, 274, 286, 292, 305, 308, 313, 318,
325, 330; Starzyński 2009, nr 54.

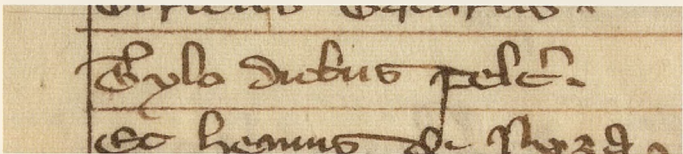
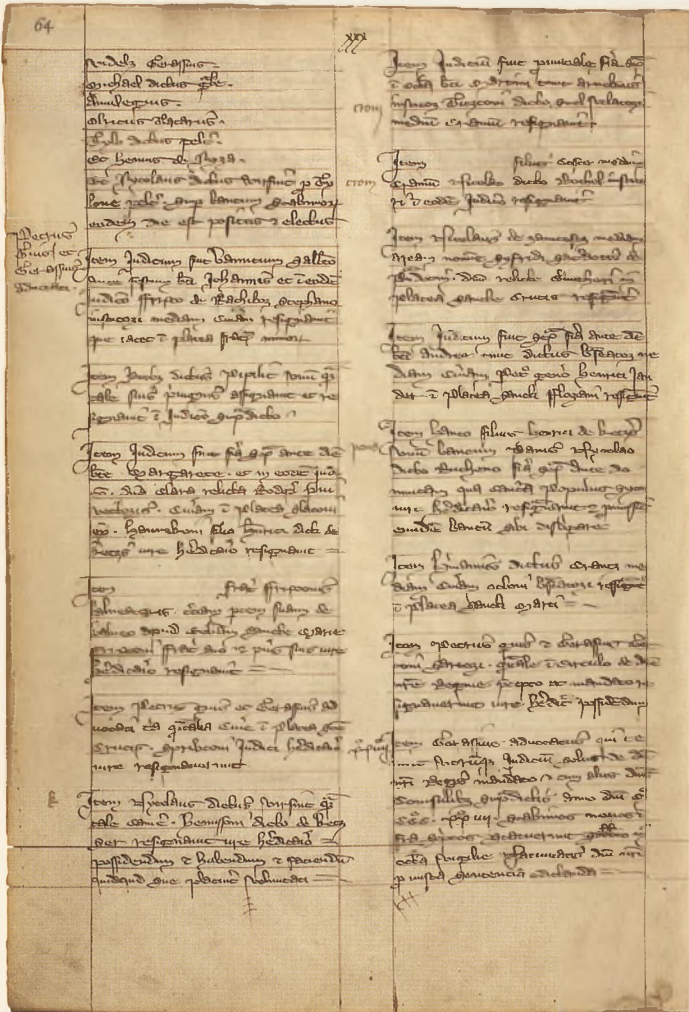
Władysław Łokietek (1306–1333)

27. TILO PELCER

rajca, burmistrz
1323

Tilus pellifex (Tylo dictus Pelcer)

Mieszczanin krakowski. Przydomek wskazuje, że był kuśnierzem. Ławnik w latach 1319, 1322 i 1323. Gdy 4 czerwca 1323 roku został powołany do rady miejskiej, na jego miejsce w ławie sądowej został wyznaczony Mikołaj Wierzynek starszy (nr 33). Kadencja Tilona w radzie trwała rok. Był jednym z najstarszych znanych właścicieli parcel wytyczonych przy ul. Grodzkiej; został potwierdzony w 1313 roku jako właściciel położonej przy tej ulicy nieruchomości, sąsiadującej „na dwa palce” z placem Waltera kuśnierza. Był zainteresowany kolejnymi inwestycjami w nieruchomości, już w następnym roku kupił od Konrada Rusnera dom murowany w Rynku. Nie zachowały się przekazy o jego najbliższej rodzinie. Odnotowani zostali tylko Jan, jego krewny mający ćwierć domu przy ul. Szpitalnej, a także Jakub, jego szwagier.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXIII, XLVIII; NKRK I, nr 276, 303, 312, 576, 674, s. 66*, 69*; Rajman 2004, s. 264, 315, 317, 334–335, 337; Starzyński 2009, nr 55.

Z „Najstarszej księgi” strona 64 z wpisem w wykazem rajców powołanych do rady miejskiej w 1323 roku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 64)

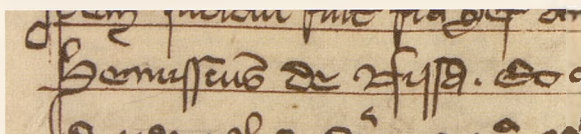
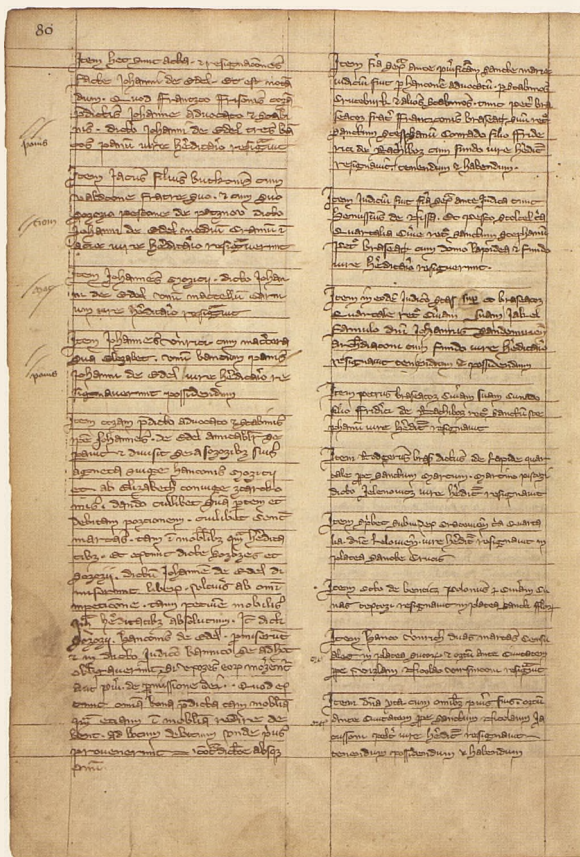
28. HENRYK z NYSY

rajca, burmistrz

1323, 1327, 1329, 1330, 1340

Henricus de Nissa (Henus, Henussius, Henusz, Henko Keczer)

Przedstawiciel należącej do elity mieszczan krakowskich rodziny Keczerów, posługujących się przydomkiem „z Kietrza” – od nazwy należącej do nich miejscowości na Śląsku Opolskim. Pochodzili jednak z miejscowości Nysa, stąd drugi przydomek: „z Nysy”. Ojcem Henryka z Nysy był Henryk z Kietrza (nr 12), bratem – Jan z Kietrza (nr 29). Syn znanego rajcy krakowskiego rozpoczął karierę miejską od urzędu ławniczego w 1319 roku, do rady miejskiej wszedł w 1323 roku. Kolejne powołania do rady zamyka rok 1340, w którym jednocześnie powierzono mu urząd wójta, sprawowany także w następnym roku. Henryk był właścicielem trzech ćwierci położonego przy Rynku gruntu, który w 1311 roku sprzedał wójtowi Albertowi (nr 8). W 1320 roku jego żona Katarzyna i jej siostra Kuna przekazały mu połowę kramu. Był właścicielem dworzyszczka przy ul. św. Jana, które w 1321 roku oddał zięciowi Teodorykowi Buchilowi. W kolejnym roku Henryk otrzymał dworzyszczko od Zygryda z Głuchofazów, krewnego Reynbolda, archidiakona krakowskiego, z prawem archidiakona do dożywotniego zamieszkiwania w nim. Wraz z bratem Janem od 1323 roku posiadał cztery i pół łana przed miastem. Ostatni raz Henryk został odnotowany w księdze miejskiej w 1346 roku, gdy wraz z żoną i szwagierką sprzedali Henslinowi z Legnicy połowę kramu sukiennego.

Z „Najstarszej księgi” strona 80 z wpisem z 1328 roku, dotyczącym przeniesienia przez Henryka z Nysy i Peszka Stolcela prawa własności z tytułu dziedziczenia trzech parcel i dworzyszczka koło kościoła św. Szczepana na rzecz piwowara Piotra – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 80)

Władysław Łokietek (1306–1333)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIII, XLIV, XLVII, nr 236; NKRR I, nr 214, 531, 569, 576, 607, 636, 663–664, 666, 762, 844, 860, 877, 898, 913, 934, 1055, 1106, 1124, 1137, 1348, 1362, 1374, 1379, 1566, s. 69*, 103*; Praśnik 1913, s. 44; Rajman 2004, s. 213, 245, 268; Starzyński 2009, nr 56.

Władysław Łokietek (1306–1333)

29. JAN z KIETRZA

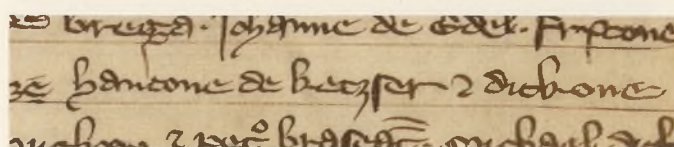
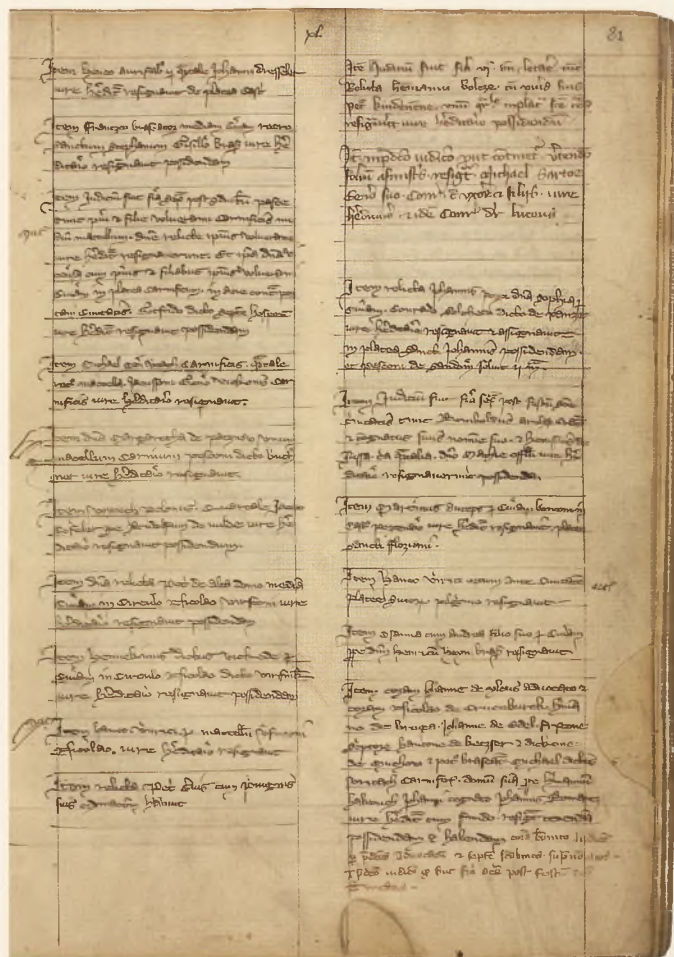
rajca, burmistrz

1324, 1329, 1330

W 1324 roku Kraków i Koszycę zawierają umowę w sprawie wzajemnych kontaktów handlowych, utrwalając tym samym dotychczasową dobrą współpracę gospodarczą.

Hanco (Hanko, Henuss, Iohannes) de Ketscher (Keczser)

Kolejny przedstawiciel znamienitej rodziny mieszczańskiej Keczserów, przybyłych z Nysy, ale w przydomku używających nazwy swojej miejscowości – Kietrz (koło Głubczyc na Śląsku Opolskim). Syn Henryka z Kietrza (nr 12), brat Henryka z Nysy (nr 28). Działalność we władzach miasta rozpoczął w 1324 roku w radzie miejskiej. W następnym roku oraz w latach 1327 i 1328 pełnił urząd ławnika. Do rady powrócił w latach 1329 i 1330. W roku 1326 Jan wraz z bratem Henrykiem i siostrą sprzedali Janowi z Edel kram sukienny i piekarski. W 1327 roku dworzyszczę przed miastem kupił od nich Mikołaj z Kluczborka, a połowę dworu koło kościoła św. Szczepana sprzedali Franczkowi słodownikowi. W tym samym roku rodzeństwo sprzedało Wiluszowi kuśnierzowi (nr 25) kram sukienny, a Jan sprzedał kram piekarski Katarzynie, żonie Mikołaja Wierzyńka (nr 33). Wspólne transakcje majątkowe rodzeństwa były rezultatem podziału majątku rodzinnego. Synami Jana byli Jan, Marcin i Piotr.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIII, XLVIII; NKRR I, nr 547, 576, 716 b, 752, 756, 767, 898–899, 938, 944, 1029, 1261, 1296, s. 76**–77, s. 87*; Ptaśnik 1913, s. 42–43; Rajman 2004, s. 231, 255, 289.

Z „Najstarszej księgi” strona 81 z wpisem z 1328 roku, dotyczący wydzierżawienia przez rzeźnika Michała Vritacha domu Janowi, krewnemu Jana Romanca, w obecności między innymi Jana z Kietrza – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 81)

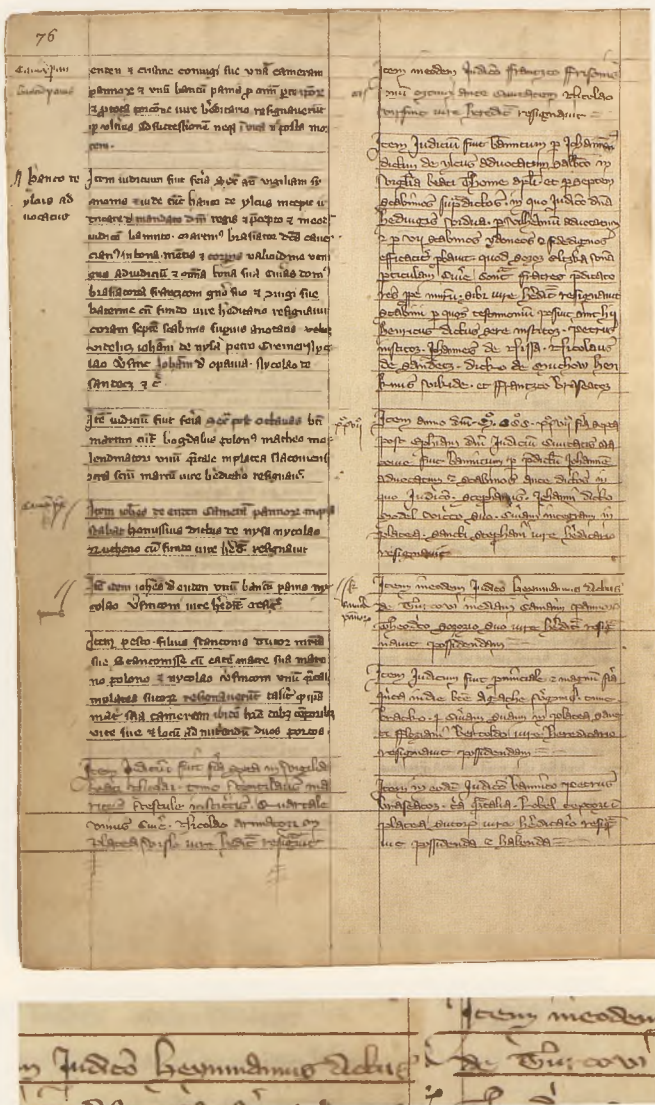
30. HEINEMAN TURCOW

rajca, burmistrz

1324, 1325

Henmannus (Heynmannus) dictus de Turcow

Mieszczanin krakowski, pochodzący prawdopodobnie z miejscowości Turków koło Głubczyc, rajca nominowany w grudniu 1324 roku, urzędujący w roku 1325. Księga miejska potwierdza, że Heineman w 1314 roku zakupił od Henryka Winrycha dworzyszczę naprzeciwko kościoła św. Szczepana. W 1321 roku, wyruszając na pielgrzymkę do Rzymu, zrzekł się dworzyszczę położonego przy ul. św. Szczepana (obecnie Szczepańska) na rzecz żony Elczki, zastrzegając przywrócenie jego własności po powrocie z wyprawy; tak też się stało, gdy powrócił do Krakowa. W 1324 roku Cina, żona Gotfryda z Kietrza, zrzekła się na rzecz Heinemana oraz jego siostrzeńca Teodoryka kramu sukiennego. Trzy lata później Teodoryk otrzymał od wuja połowę kramu, zapewne tego wcześniej otrzymanego od Ciny. Wspomniany dwór przy ul. św. Szczepana w 1328 roku Heineman sprzedał Henuszowi Dresselerowi; stosowny wpis w księdze miejskiej poświadczający tę czynność jest ostatnią zachowaną informacją o Heinemanie.

Z „Najstarszej księgi” strona 76 z wpisem z 1327 roku w sprawie przeniesienia przez Heinemana praw do połowy składu sukna na swego siostrzeńca Teodora – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps I, s. 76)

Władysław Łokietek (1306–1333)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXIII; NKRK I, nr 291, 608, 732, 867, 986, 1303, s. 76*; Rajman 2004, s. 254, 288, 293; Starzyński 2009, nr 57.

Władysław Łokietek (1306–1333)

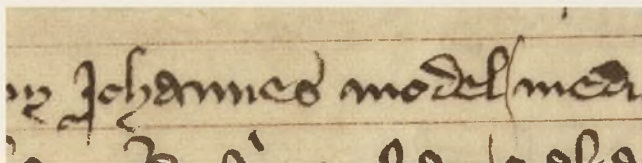
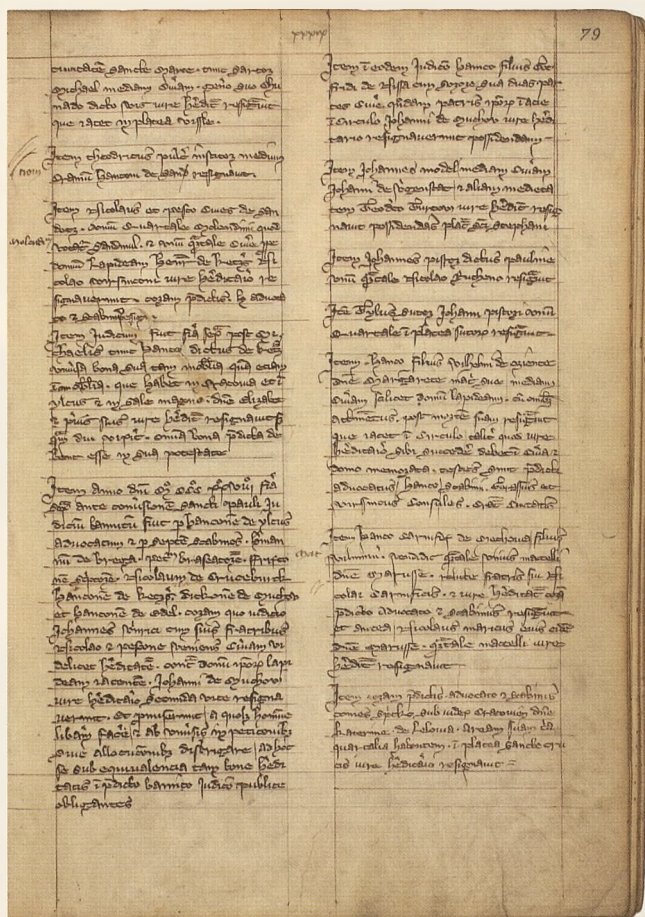
31. JAN MODEL

rajca, burmistrz

1324, 1325

Iohannes dictus Model (Modil, Medel)

Mieszczanin krakowski, kilkakrotnie powoływany na miejskie urzędy. W latach 1321 i 1322 wchodził w skład ławy miejskiej, natomiast w radzie miejskiej zasiadał w latach 1324–1325. W 1309 roku zakupił od Wernera ze Sławkowa ćwierć domu przy Rynku, obok kościoła św. Wojciecha. Własność tę przeniósł w 1328 roku na swojego krewnego, Bartka. W latach 1309–1325 dokonał szeregu skrupulatnie odnotowanych w księdze miejskiej transakcji związanych z kramami sukiennymi: kupował, wydierżawiał, sprzedawał te obiekty, traktowane w obrocie handlowym jako nieruchomości. Dzieci Jana posiadały dobra w Bibicach, wsi lokowanej przez klasztor zwierzyniecki za czasów księcia Leszka Czarnego. Jan miał brata Hanca, opiekował się pasierbem Stefanem. Pozostawił syna Jakuba (zwanego Jeklo) oraz córkę Osannę – odnotowani są wraz z matką w 1346 roku, gdy wspólnie przeniesli prawa do domu z gruntem przy ul. Franciszkańskiej na Henryka Czudicza (nr 61), późniejszego rajcę krakowskiego.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIII, XLVIII, nr 236, 240; NKRK I, nr 67, 79, 302, 357, 415, 470, 524, 617, 647, 661, 677, 744, 755, 798, 827, 853, 866, 901, 1661, s. 62*, 76**; Rajman 2004, s. 240, 258, 265, 272–273, 290, 307, 316, 344; Starzyński 2009, nr 58.

Z „Najstarszej księgi” strona 79 z wpisem z 1328 roku, stwierdzającym przeniesienie przez Jana Modela prawa do połowy dworzyszczka przy ul. św. Szczepana na Jana Vrigenstata i prawa do drugiej połowy tej posesji na Teodora Turcowa – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 79)

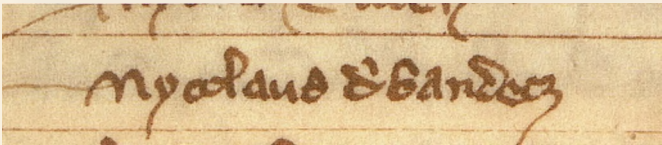
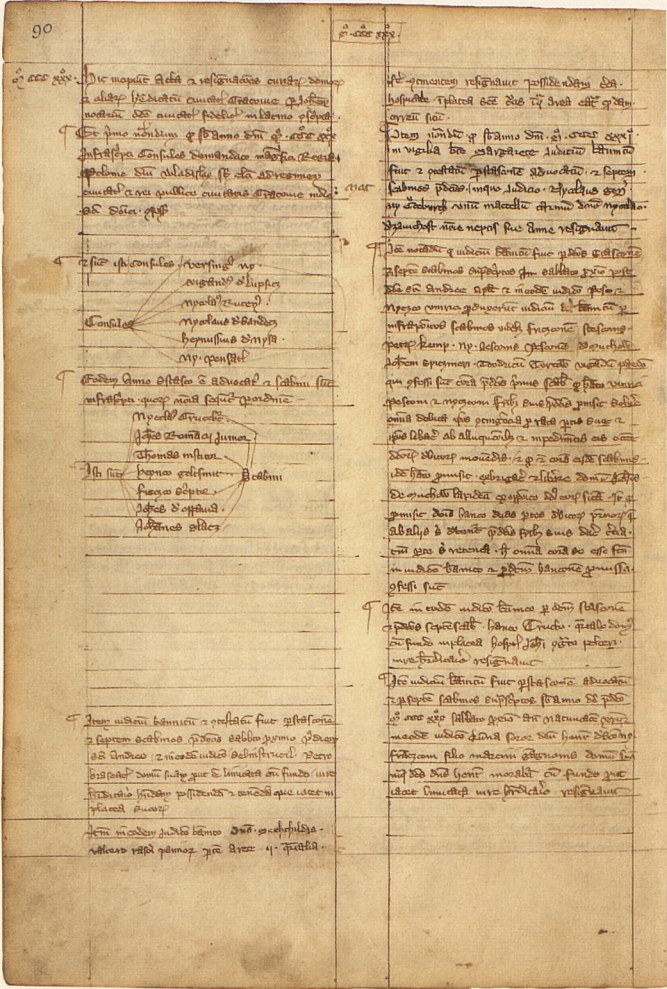
Władysław Łokietek (1306–1333)

32. MIKOŁAJ z SĄCZA

rajca, burmistrz
1327, 1329, 1330, 1339

Nicolaus de Sandecz (Sandetz)

Mieszczanin krakowski, przedstawiciel zasiedziały w Krakowie przybyszów z Sącza. Powołany do ławy miejskiej w 1323, 1324, 1326 i 1327 roku, a następnie w latach 1327, 1329, 1330 i 1339 do rady miejskiej. Cieszył się zaufaniem wśród kupców, skoro występuje jako poręczyciel na umowie, którą w 1332 roku zawarł Rikan z Gordis, kupiec awinioński, w sprawie przesyłania pieniędzy dla Kamery Apostolskiej za pośrednictwem kantorów we Flandrii i Brabancji. W 1325 roku Mikołaj nabył od Teodoryka Rusina dom narożny przy Rynku i ul. Żydowskiej (obecnie św. Anny). Dwa lata później wraz z Piotrem z Sącza sprzedał ćwierć młyna Mikołajowi Wierzyńkowi. Młyn ten, zwany Młynem Piaskowym, był położony obok kościoła św. Mikołaja i wykorzystywał wody Prądnika. W 1333 roku Mikołaj nabył wraz z kupcem Stefanem kram sukienny od Leopolda z Lubeki – był to zakup kłopotliwy, ponieważ nabywcy musieli się procesować o wydanie kramu z krewnymi Leopolda. Księgi miejskie milczą o rodzinie Mikołaja i dalszych jego losach po roku 1339.

Z „Najstarszej księgi” strona 90 z wpisem podającym skład rady miejskiej nominowanej 5 sierpnia 1330 roku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 90)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXIII, XLVIII, nr 237;
NKRK I, nr 706, 716 b, 761, 858, 865,
870, 898, 1144, 1504, s. 71*, 82*, 87*,
103**; Rajman 2004, s. 223, 256, 268,
340; Starzyński 2009, nr 59.

Władysław Łokietek (1306–1333)
Kazimierz Wielki (1333–1370)

33. MIKOŁAJ WIERZYNEK starszy

rajca, burmistrz

1327, 1328, 1329, 1330, 1334, 1335, 1339

Nicolaus Wirsincus (Werzink, Versingus)

Bogaty kupiec, protoplasta krakowskiej linii rodziny Wierzyneków, pochodzącej, jak twierdzi Jan Długosz, znaną z Renu, ale jest też prawdopodobne, że przybyłej ze Śląska. Dostał licznych godności – karierę miejską, a później w służbie króla, rozpoczął od udziału w ławie miejskiej w 1323 i 1326 roku. W latach 1327–1339 wielokrotnie był powoływany do rady miejskiej. Po zakupieniu w 1336 roku wójtostwa w Wieliczce przeniósł się tam, aby do Krakowa powrócić w roku 1341, już jako stolnik sandomierski z królewskiego mianowania. Działal w bezpośrednim otoczeniu króla Kazimierza; świadczył przy dokumentach królewskich, mediował w sporach władcy z krakowskimi mieszczanami, uczestniczył w misjach dyplomatycznych. Był zaangażowany w obsługę finansów Kamery Apostolskiej. Wielki majątek, pochodzący prawdopodobnie z handlu suknem, lokował w nieruchomościach. W latach 1320–1332 na dużą skalę skupował domy (w Rynku, przy ulicach Szewskiej i Brackiej), puste parcele, jatki i ławy, młyn, browar, łaźnię, ogrody na przedmieściach. Nabywał też dobra ziemskie, w tym pola nad Prądnikiem przed Rakowicami, Czyżynami i Dąbiem, oraz Dobczyce, odkupione później od niego przez króla Kazimierza. Szczycił się szlachectwem, pieczętował własnym herbem Wierzynekowa. W kościele Mariackim ufundował wielki ołtarz, zastąpiony później dziełem Wita Stwosza. Planował pielgrzymkę „dla zbawienia duszy” – w 1354 roku otrzymał zgodę papieża na zwiedzanie grobu Chrystusa i kaplic, jednak do wyprawy nie doszło. Ponoć w ramach ekspiacji ufundował w kościele Mariackim okazałe prezbiterium; w każdym razie był fundatorem kaplicy św. Barbary i zapewne brał udział finansowy w gotyckiej przebudowie fary. Mikołaj starszy zmarł 4 października 1360 roku, pozostawił synów: Mikołaja młodszego (nr 52), rajcę kojarzonego z królewską uczcą, Daniela, Janka (Hanko), drugiego Mikołaja (Nicze) i Tomaszka, oraz jedną córkę. Wnukiem Mikołaja starszego był Andrzej (nr 102), rajca oddany kat.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIII, XLVIII–XLIX, nr 235–237; KDM I, nr 178, 202, 224, 235, 241, 266; KDM III, nr 671, 681, 683, 721, 912; NKRK I, nr 384, 527, 614, 694–695, 703, 759, 766–767, 781, 795 a, 823, 831, 835, 838, 858, 861–862, 864, 886, 896, 898, 904, 919, 927–929, 974, 987, 990–991, 1002, 1018, 1022, 1042–1043, 1078, 1100, 1124, 1157, 1171, 1261, 1277, 1396, 1424, 1576, 1656, 1663, 1697, s. 69*, 82*, 87*, 103*; NZPK, s. 3–4, nr 3; Kutrzeba 1899, s. 32–43; Lichończak 1981; Encyklopedia, s. 1045; Węclawowicz Tomasz, *Jerozolima Niebieska Mikołaja Wierzyneka*, [w:] *Sprawozdania z posiedzeń komisji naukowych. Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie*, t. XXXVI/1–2; Rajman 2004, s. 223, 232, 237, 246, 250, 254–255, 257, 262, 266, 268, 286–289, 293, 295, 302, 308, 311, 313, 317–318, 325–326, 331, 344, 360, 365; Starzyński 2009, nr 60.

Jedna z najstarszych krakowskich rzeźb gotyckich – mała, ówczesny symbol grzechu, umiejscowiona w kluczu okna południowej ściany prezbiterium według niektórych twierdzeń ufundowanego przez Mikołaja Wierzyneka starszego dla kościoła Mariackiego. W takiej postaci Mikołaj nakazał ponoć przedstawić siebie, grzesznika, który zaniechał pielgrzymki do Ziemi Świętej

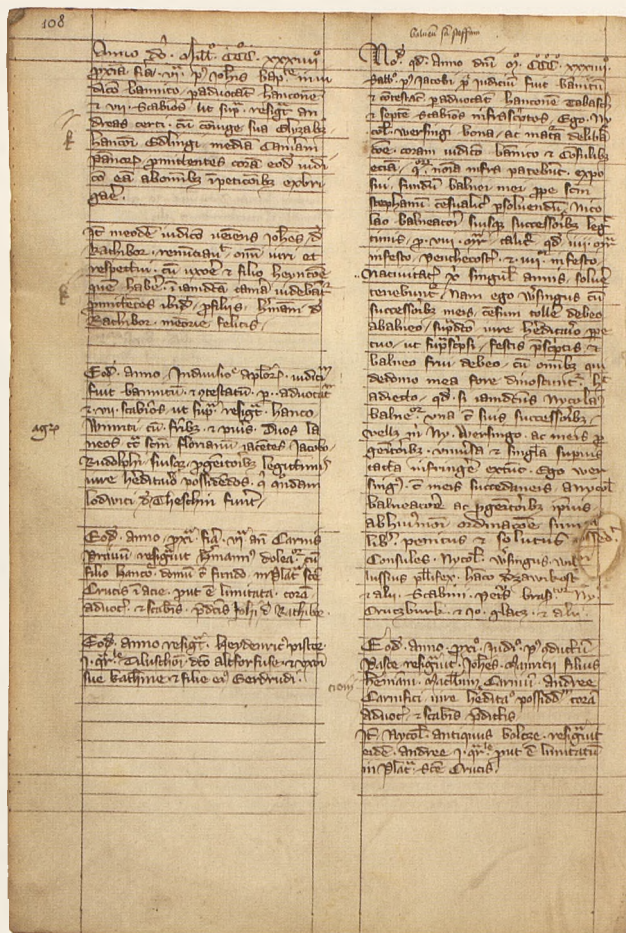
34. LUDWIK z CIESZYNA

rajca, burmistrz

1329, 1330

Ludewic (Loduich, Lodvicus) von Tessin (Thessin, Tessin)

Mieszczanin, kupiec, rajca krakowski jeszcze w latach poprzedzających bunt wójta Alberta (nr 8), w 1305 i 1310 roku. Po wieloletniej przerwie powrócił do rady miejskiej w latach 1329 i 1330. Żonaty z Małgorzatą (Maruszą), córką Henryka z Kietrza (nr 12). Teść przekazał mu w 1312 roku połowę domu przy kościele św. Szczepana, w tym samym roku Ludwik przejął od Rusnerowej włości (dwa łany wolne od czynszu, które potem trafią w ręce Jana z Raciborza) przed miastem, w okolicy kościoła św. Floriana. W 1317 roku wzmiankowany jest należący do niego dom murowany na rogu Rynku i ul. Sławkowskiej. Ludwik miał także drugą posesję przy ul. Sławkowskiej, o wymiarach 17 łokci na długość i szerokość, w okolicy obecnej ul. św. Marka, którą w roku 1333 sprzedał dzieciom Teodoryka z Muchowa. W księdze miejskiej odnotowano jego córkę, Katarzynę, która otrzymała od ojca w 1332 roku zapis 20 grzywien na wspomnianym domu przy Rynku. W 1341 roku żona występuje już jako wdowa.

...ne hereditario possidet
Lodwici de Cieszyna

Z „Najstarszej księgi” na stronie 108 wpis z 1334 roku, potwierdzający, że dwa łany położone koło kościoła św. Floriana należące dawniej do Ludwika z Cieszyna zostają przez Jana Winrycha (nr 26) oddane Janowi z Raciborza – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 108)

Władysław Łokietek (1306–1333)

W dokumencie z 1329 roku dotyczącym układu pomiędzy mieszczanami krakowskimi i sudeckimi w sprawie wzajemnych korzyści w prowadzeniu handlu obok rajców aktualnie urzędujących (*consules moderni*) pojawiają się rajcy dawniejsi (*consules priores*). To pierwszy udokumentowany przejaw tendencji do oligarchizacji władzy miejskiej. Byli rajcowie tworząc gremium dążące do większego udziału w zarządzaniu miastem. Z czasem ich wpływ na bieżące sprawy będzie poszerzany i sankcjonowany, aż z początkiem XV wieku rajcostwo stanie się urzędem dożywotnim, a rada miejska będzie się składać z rady starszej (*consules seniores*) i wyłanianej co roku z tego grona rady nowej – urzędującej (*consules residentes*). Następuje monopolizacja władzy miejskiej przez kupiecki patrycjat, co jest przyczyną konfliktów z pospólstwem, głównie ze zorganizowanymi w cechach rzemieślnikami.

Źródła i literatura:

KDM I, s. XXIII; NKRR I, nr 32, 208, 223, 470, 561, 625, 803–804, 984, 1013–1014, 1029, 1100, 1121, 1147, 1156, 1420, 1467, s. 8*, 16*; Rajman 2004, s. 226–227, 248–250, 267, 289, 294; Starzyński 2009, nr 32.

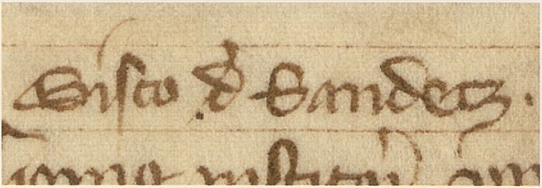
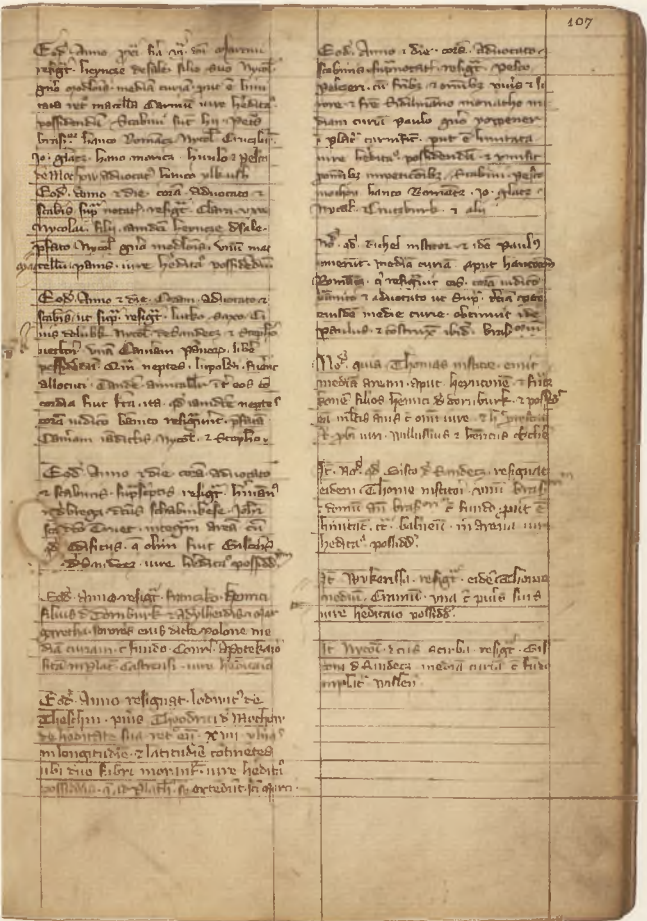
Władysław Łokietek (1306–1333)

35. GISKO z SĄCZA

rajca, burmistrz
1329, 1330

Gisco (Giszko) de Sandecz

Zamożny mieszczanin i kupiec krakowski pochodzący z Nowego Sącza, syn Winryka. Dwukrotnie powoływany do ławy miejskiej (w latach 1322 i 1323), a następnie nominowany do rady w latach 1329 i 1330. Reprezentował miasto w 1329 roku w sporze między mieszczanami sądeckimi i krakowskimi w sprawie wzajemnego nieomijania swoich miast w handlu towarami przeznaczonymi do Torunia i na Węgry. Gisko był sukiennikiem, prowadził handel z Brugią, gdzie był nawet przedstawicielem krakowskich spółek kupieckich. Był właścicielem kilku domów i placów budowlanych, w tym od 1333 roku domów przy ulicach Wiślnej i św. Krzyża, kramu sukiennego kupionego od Jana dominikanina oraz słodowni na przedmieściu przed bramą Szewską. Zmarł przed 1356 rokiem. Pozostawił synów: Jana (nr 58), późniejszego rajcę, Mikołaja, przedsiębiorcę kopalnianego w Wieliczce, oraz Pawła, a także córki: Elżbietę, wydaną za Wolframa, wójta wolbromskiego, oraz nieznaną z imienia żonę Jakuba mieszczanina sądeckiego.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXIII, XLVIII; NKRR I, nr 653, 656, 670, 674, 695, 703, 723, 842, 891, 1029, 1145, 1151, 1153, 1325, 1533, 1545, 1671, 1683, s. 66*; Grzybek Witold, *Gisko Jan*, [w:] PSB, t. VIII, s. 7–8; Ptaśnik 1913, s. 54, 84; Rajman 2004, s. 235, 275–276, 297, 302, 304, 319, 325; Starzyński 2009, nr 61.

Z „Najstarszej księgi” strona 107 z wpisem z 1333 roku, stwierdzającym, że Gisko z Sącza przeniósł prawo do słodowni i domu przed tą słodownią na Tomasza kramarza – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie sygn. rkps 1, s. 107)

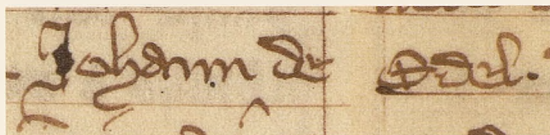
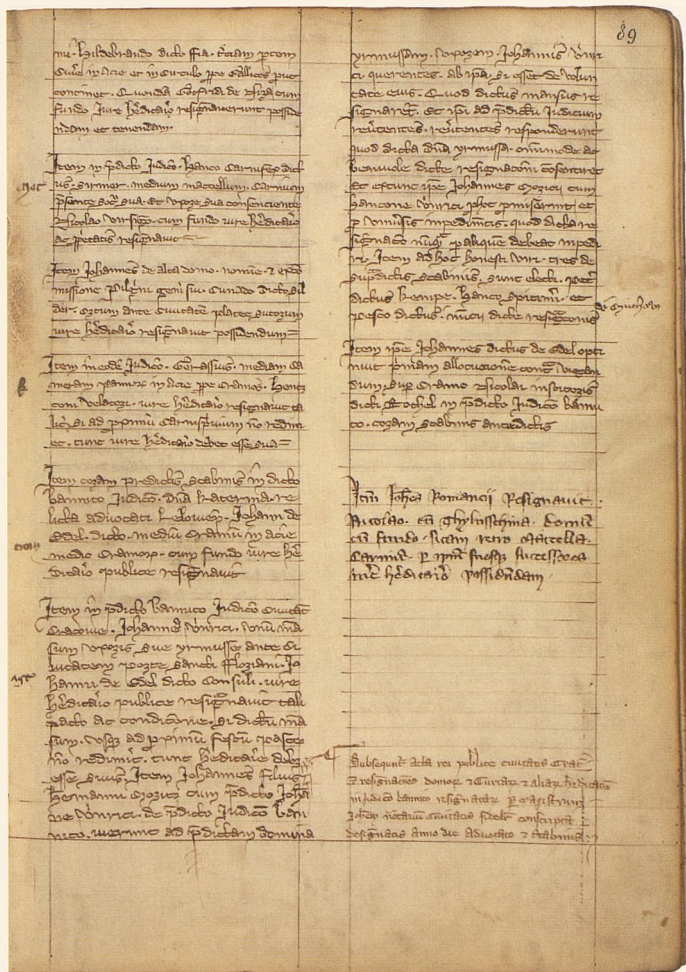
36. JAN z EDEL zwany RAJCA

rajca, burmistrz

1329, 1330, 1335, 1341, 1342, 1343, 1344, 1347

Iohannes (Hanco) de Edel, (Edele, Edelingi, Edlingi, Edelynk) dictus consul

Przedstawiciel bogatej krakowskiej rodziny kupieckiej Edelów (Edelingów), syn Heinemana zwanego Edel (nr 24). Przez wiele lat piastował urzędy miejskie, najpierw w latach 1327 i 1328 zasiadał w ławie miejskiej, a następnie od 1329 roku, z przerwami, do 1347 roku w radzie miejskiej. Wzorem ojca prowadził handel z Flandrią, dokąd wyjeżdżał w latach 1330, 1334 i 1339, dokonywał rozliczeń z kolektorami papieskimi ze świętopietrza zbieranego dla Kamery Apostolskiej. W latach 1324–1331 inwestował w nieruchomości, nabywając dom murowany przy Rynku, dworzyszczce w pobliżu bramy Sławkowskiej, łąn przed bramą Floriańską, kram sukienny w Rynku i jatkę rzeźniczą na dzisiejszym Małym Rynku. Żonaty z córką Amyleja i Gertrudy, Małgorzatą, z którą miał czworo dzieci: Mikołaja, Henryka (Heynka), Jana i Agnieszkę. Zmarł przed 1351 rokiem, pozostawiając znaczny majątek, w tym kamienicę z browarem na ul. Floriańskiej, dziewięć domów czynszowych, skład sukna i trzy ławy chlebowe.

Z „Najstarszej księgi” strona 89 z wpisem z 1329 roku, stwierdzającym nabycie przez Jana z Edel zwanego Rajca od Jana Winrycha (nr 26) łąnu przed bramą Floriańską – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 89)

Władysław Łokietek (1306–1333)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIII, XLIX; NKRK I, nr 733, 795 b, 849, 898–899, 938, 944, 1026, 1029, 1058, 1071, 1080, 1621, 1623, 1637, 1676, 1684, s. 87*; Mitkowski Józef, *Edeling Jan*, [w:] PSB, t. VI, s. 200; Rajman 2004, s. 253, 259, 268, 270–271, 295, 298, 318, 320, 329, 331, 344; Starzyński 2009, nr 62.

Władysław Łokietek (1306–1333)
Kazimierz Wielki (1333–1370)

Władysław Łokietek w 1331 roku uwalnia krakowskich mieszczan od wszelkich ceł wewnętrznych w Królestwie Polskim – na wszystkich komorach celnych podległych władcy i bez względu na towar. Wcześniej posiadali oni tylko częściowe zwolnienia celne uzyskane w latach 1288 oraz 1306. Całkowite zwolnienie od ceł i szczególne uprzywilejowania w zakresie handlu, w tym korzystne prawo składu, to istotne czynniki umożliwiające krakowskim mieszczanom bogacenie się i prowadzące do przyszłego rozkwitu Krakowa.

Od pochówku Władysława Łokietka w katedrze wawelskiej w 1333 roku staje się ona nekropolią królewską. W tym samym roku na tronie zasiada syn Łokietka, Kazimierz Wielki. Okres jego panowania to początek wielkiego rozkwitu Krakowa – politycznego, handlowego, gospodarczego, kulturalnego i naukowego.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIII, nr 236, 237, 239; KDK II, nr 376; NKRK I, nr 1171, 1191–1192, 1224–1226, 1228, 1257, 1323, 1350, 1362, 1397, 1401, 1435, 1525, 1543, 1565, s. 103**, 167*, 176*, 181*; Rajman 2004, s. 341. Starzyński 2009, nr 63.

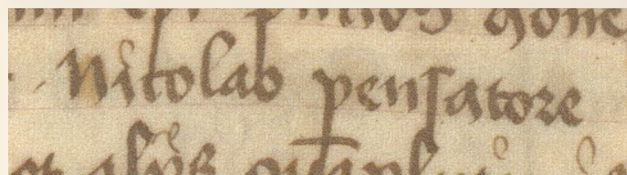
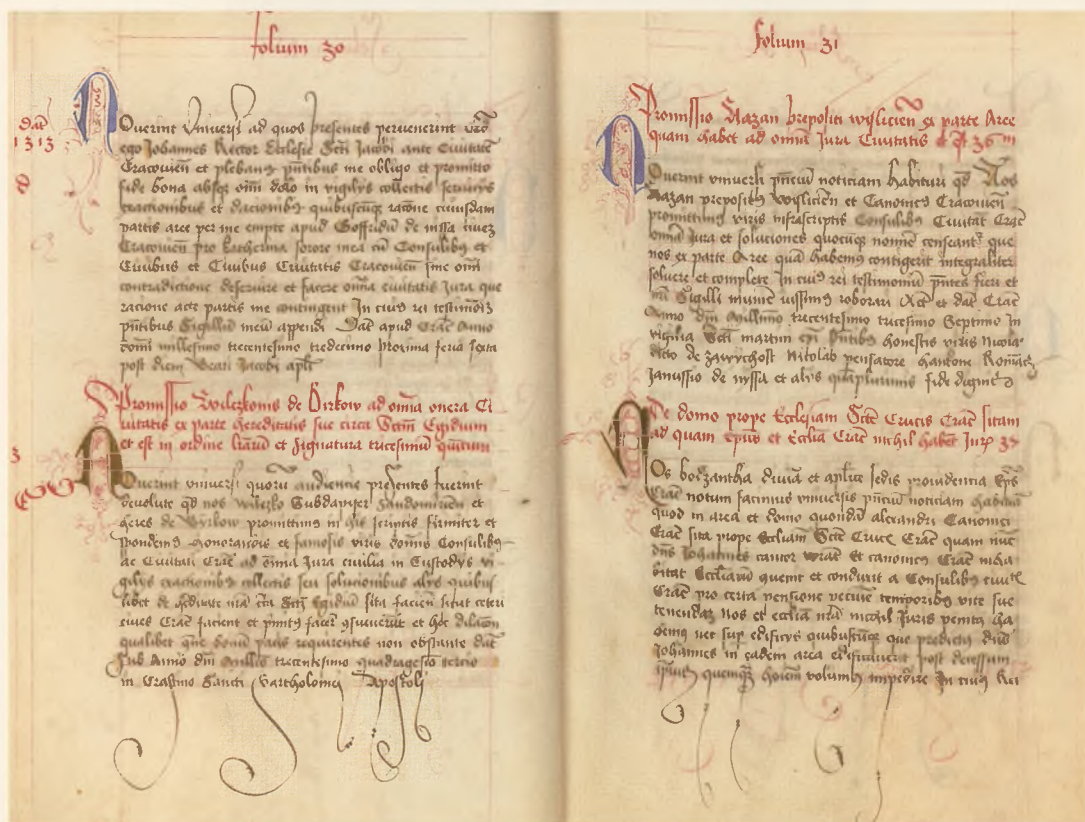
37. MIKOŁAJ ważnik

rajca, burmistrz

1330, 1335, 1340, 1341, 1342, 1343, 1344, 1347, 1350

Nicolaus pensator

Majętny mieszczanin krakowski zajmujący intratny urząd nadzorcy wagi publicznej, syn Gerkona. W ciągu 20 lat (1330–1350) wielokrotnie wzmiankowany w radzie miejskiej. Mikołaj inwestował w domy i parcele budowlane na terenie miasta oraz ogrody na przedmieściach. W roku 1336 nabył od Mikołaja Sperysena połowę parceli wyznaczonej przy ul. Sławkowskiej, a od Mikołaja Ostro – półtora kwartału przy ul. św. Floriana (obecnie Floriańska). Od 1337 roku posiadał też udział w nieruchomości przy ul. Franciszkańskiej oraz ogród koło kościoła św. Mikołaja. W tymże 1337 roku Mikołaj porozumiał się z bratem Hermanem co do spłaty udziału Hermana w spadku po ojcu. Rok później powiększył swój majątek o kolejny dom z gruntem, nabyty od wdowy po Frizonie, a po kolejnych dwóch latach stał się także właścicielem ogrodów położonych koło młyna na Piasku. W 1341 roku przejął nieruchomości wzdłuż ul. Franciszkańskiej przypadające jego żonie Jutcie po zmarłym ojcu Rodgerze z Głubczyc. Nadal inwestował w tym rejonie, nabywając w 1344 roku dom przy ul. Żydowskiej (obecnie św. Anny). Mikołaj pozostawił syna Wawrzyńca (nr 56), któremu w roku 1346 przekazał dom murowany przy ul. Franciszkańskiej. Wzmianka z 1350 roku o wyborze do rady miejskiej jest ostatnim śladem jego działalności odnotowanym w księgach miejskich.

Z Kodeksu Behema kopia aktu z 1343 roku,
w którym odnotowano Mikołaja ważnika – oraz powiększenie zapisu imienia
(Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 16, k. 30v–31)

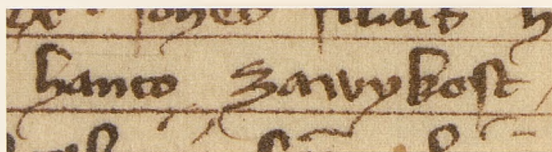
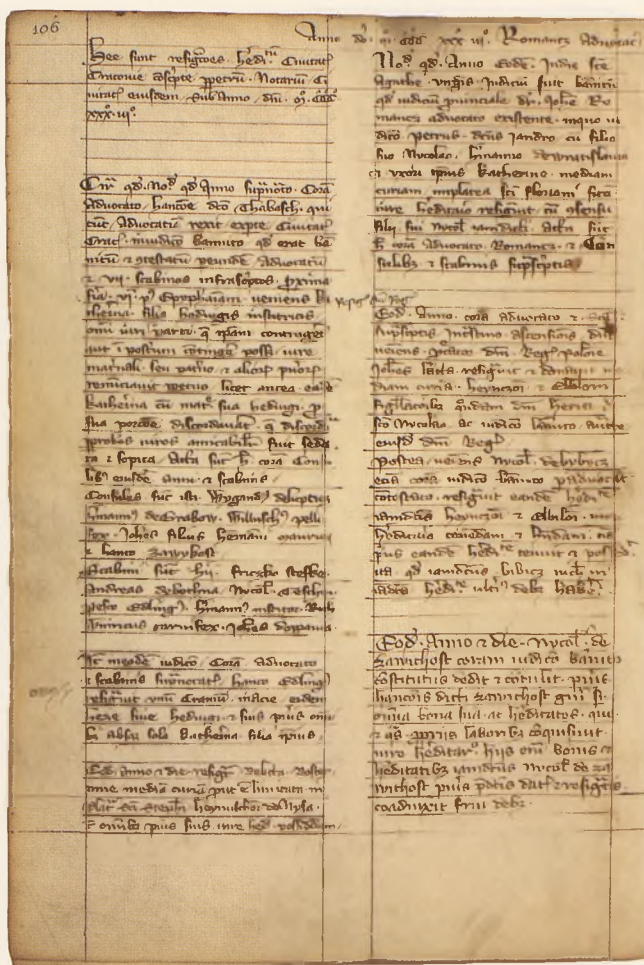
38. JAN z ZAWICHOSTU

rajca, burmistrz

1332, 1333, 1334, 1335, 1339

Iohannes (Hanco) de Zawichost (Zawykost, Zauichost, Zawicostz)

Mieszczanin krakowski pochodzący z Nysy, pierwotnie nazywany Janem z Nysy. Po poślubieniu córki Mikołaja z Zawichostu (nr 15) zaczął używać przydomka Zawichost i uzyskał dla swoich dzieci prawo do dziedziczenia całego majątku po teściu. Zapewne znacząca pozycja teścia ułatwiła Janowi wejście do rady miejskiej, w której został w latach 1332–1339 kilkakrotnie odnotowany. Był jednym z rozjemców w sporze między Albertem de Czindal, mieszczaninem wrocławskim, i Wigandem z Głubczyc (nr 16). Handlował z Brugią i Florencją, był pośrednikiem w przekazywaniu sum świętopietrza Bartłomiejowi Corsiniemu, bankierowi papieskiemu w Brugii. Doszedł do znacznego majątku. Był właścicielem trzech kamienic, w tym narożnej przy ul. Brackiej, naprzeciwko kościoła Franciszkanów, kilku kramów sukiennych i jatek rzeźniczych. Pozostawił córki: Manetę, żonę Henczka z Kolonii (kupca i lekarza Kazimierza Wielkiego), Elżbietę, żonę Franciszka (Franczka) Wierzynka, oraz Agnieszkę (Agnes), żonę Mikołaja, syna Jana Spicymira (nr 40). Zmarł około 1343 roku.

Z „Najstarszej księgi” strona 106 z wpisem z 1333 roku, dotyczącym zrzeczenia się przez Katarzynę, córkę Jadwigi kramarki, spadku na rzecz rodzeństwa – fragment z wykazem rajców i ławników przyjmujących to oświadczenie, wśród których znajduje się Jan z Zawichostu – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 106)

Władysław Łokietek (1306–1333),
Kazimierz Wielki (1333–1370)

Na mocy dokumentu z 1335 roku Kazimierz Wielki powołuje do życia nowe miasto, nazywając je od swojego imienia Kazimierzem. Położone jest obok Krakowa, po przeciwnej stronie ówczesnego koryta Wisły.

Specjalny wilkierz (uchwała) rady miejskiej z 1336 roku reguluje kwestie odbywania w Krakowie targów oraz organizacji życia cechowego.

W tym samym roku Kazimierz Wielki gwarantuje mieszczanom krakowskim, iż będą podlegać wyłącznie jurysdykcji sądów miejskich. Król zatwierdza również uchwalone przez rajców krakowskich prawa przeciw zbytowi w czasie wesel i chrztów, przeciw porywaniu panien oraz przeciw powroto- towi do Krakowa osób wygnanych z miasta.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIV, nr 237; KDM I, nr 178; NKRI I, nr 1090, 1101, 1124, 1135, 1141, 1159, 1504; Mitkowski Józef, Jan z Zawichostu, [w:] PSB, t. X, s. 491; Prą-
żnik 1914, s. 9–10; Rajman 2004, s. 269; Starzyński 2009, nr 64.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

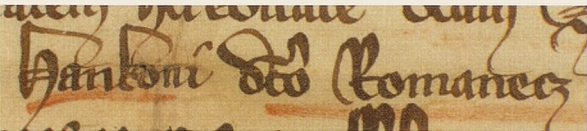
39. JAN ROMANCZ

rajca, burmistrz

1338, 1340, 1341, 1342, 1343, 1344, 1345, 1354, 1356

Iohannes (Hanco) Romancii (dictus Romantz, Romanecz)

Najstarszy ze znanych przedstawicieli możnego rodu mieszczan krakowskich Romanców. Nie wiadomo, skąd wywodziło się nazwisko rodowe – mogło oznaczać pochodzenie z Rzymu, od imienia Romana, od miejscowości Romance we Francji lub, co najbardziej prawdopodobne, od wsi Romanców na Śląsku. Jan po raz pierwszy został odnotowany w Krakowie w roku 1313, gdy zakupił kilka nieruchomości przy ul. Szewskiej. We władzach miejskich pojawił się w latach 1324 i 1325, wchodząc w skład ławy miejskiej. Został trzykrotnie odnotowany jako wójt sądowy: w latach 1333, 1338 i 1352. Jako rajca krakowski pierwszy raz jest odnotowany w roku 1338 i potem – na tym urzędzie – wzmiankowany jeszcze kilkakrotnie, do roku 1356 włącznie. Zajmując się handlem, zgromadził wielki majątek. Był właścicielem ponad 20 kamienic i domów, położonych między innymi przy ulicach Szewskiej, Sławkowskiej i św. Krzyża, na rogu Floriańskiej i Rynku, koło cmentarza kościoła Mariackiego oraz w zaułku żydowskim (obecnie ul. Jagiellońska). Oprócz tego posiadał place budowlane, folwarki, ogrody, kramy i jatki. Majątek przeszedł na dzieci i wnuki Jana, które wyzbywały się nieruchomości, znikając z Krakowa około 1370 roku. Prawdopodobnie potomkowie nabywali dobra ziemskie, osiedlając się ostatecznie na wsi. Jan pozostawił trzech synów: Mikołaja, od 1353 roku przez kilka lat wójta krakowskiego, Piotra, żonatego z Krystyną, i Tomasza zwanego Tomelinem. Pozostawił też dwie córki, z których jedna była żoną Peszka z Pacanowa, mieszczanina sandomierskiego.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XLIX, L, nr 28; KDK II, nr 376; KDM I, nr 219, 291; NKRR I, nr 1036, 1042, 1045, 1071, 1142, 1148, 1184–1187, 1210, 1218, 1229, 1254, 1261, 1268–1269, 1271, 1299, 1307, 1326, 1330, 1332, 1634, 1645, 1668, 1689, s. 103*, 186*, 192*; Rajman 2004, s. 270, 285, 330; Pietrusiński 2000, s. 265, 279; Starzyński 2009, nr 65.

Wydany w 1345 roku w Krakowie dokument, w którym Kazimierz Wielki stwierdza, że Agnieszka, córka Piotra zwanego Zaya, sprzedała Janowi (Hankowi) Romaneczowi folwark położony koło kościoła św. Mikołaja – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 28)

40. JAN SPICYMIR starszy

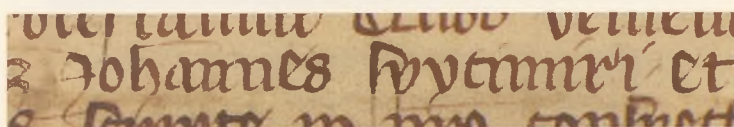
rajca, burmistrz

1339, 1350

Iohannes (Hanco) Spiczimir (Spicimiri, Spytimiri, Spitzmer)

Kupiec krakowski, syn Jaszka, przedstawiciel zamożnej i wpływowej rodziny mieszczańskiej, jednak raczej niespokrewnionej ze Spicymirem, kasztelanem krakowskim, historycznym założycielem rodu Leliwitów za czasów Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego. Spicymirowie zdobyli znaczącą pozycję w Krakowie już na początku XIV wieku, w roku 1303 jest wzmiankowany Konrad, ławnik, oraz być może jego syn, Jaśko, który pozostawił synów: Jana i Grzegorza. Jan może być tożsamy właśnie z jednym z tych synów Jaśka. We władzach miejskich został odnotowany po raz pierwszy w roku 1321 jako ławnik. W ławie miejskiej zasiadał także w latach 1322, 1324, 1325, 1329 i 1330. W radzie miejskiej został wymieniony dwukrotnie, w latach 1339 i 1350. Rodzina posiadała dom położony przy ul. Braci Mniejszych (obecnie Bracka) oraz udziały w nieruchomościach zlokalizowanych nad Prądnikiem. W roku 1335 Jan brał udział w podziale tych nieruchomości dokonywanym przez współwłaścicieli, co zatwierdził Kazimierz Wielki, natomiast w roku 1360 sprzedał Janowi Borkowi, stolnikowi sandomierskiemu (nr 72), położony nad Prądnikiem młyn wraz z trzema ogrodami. Jan miał syna Mikołaja, późniejszego ławnika z 1350 roku, zmarłego przed rokiem 1360. Z tej mieszczańskiej rodziny wywodzili się Jan Spiczimir młodszy (nr 111), rajca od 1381 roku, oraz Piotr Spiczimir (nr 163), rajca od roku 1408.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Dokument z 1335 roku wystawiony w Krakowie przez Kazimierza Wielkiego, w którym król zatwierdza podział dóbr położonych nad rzeką Prądnik dokonany między Andrzejem z Morawicy, Janem Gedciczem, Imramem z Czulic i Janem Spicymirem, z tym dodatkiem, że strona zrywająca układ zapłaci 60 grzywnien – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 18)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIV, XLVIII, XLIX; KDM I, nr 201, 259; MPV I, nr 206–207; MPV II, nr 67; NKRK I, nr 511, 513–514, 661, 752, 756, 767, 795 b, 839–840, 1010, 1026, 1029–1030, 1033, 1054, 1185, 1203, 1380, 1549, 1638, s. 62*, 77*, *98*, 181*, 223–224, 249–250, 268, 271; Ptaśnik 1913, s. 79; Pietrusiński 2000, s. 279, 578; Starzyński 2009, nr 66.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

41. JAN FRENEL

rajca, burmistrz

1339

Iohannes Frenel

Mieszczanin krakowski, odnotowany z tytułem rajcy w roku 1339, czego ślad pozostał nie w księgach miejskich, lecz w dokumentach papieskich. W roku 1339 papież Benedykt XII wydał w Awinionie bullę, w której powiadomił dwóch przedstawicieli florenckiej spółki bankierskiej Acciaulich, Lotto Cobriziego i Bartłomieja Corsiniego, iż wymienieni kupcy krakowscy są dłużni Kamerze Apostolskiej pewne kwoty pieniędzy, niegdyś zdeponowane u nich przez kolektora Piotra z Auvergne. Najzamożniejsi krakowscy kupcy byli pośrednikami w przekazywaniu pieniędzy pochodzących ze świętopietrza (otrzymywali te pieniądze, obracali nimi przez prawie rok jak nieoprocentowanym kredytem, a następnie wpłacali papieskiemu kolektorowi w Brugii, który przekazywał je przez włoskich kupców do Kamery Apostolskiej). Wspomniana bulla wymienia spółki zawiązane w tym celu przez kupców krakowskich, a jednocześnie ówczesnych rajców, zobowiązane do przekazania określonych kwot pieniężnych w spółce finansowej, w której znalazł się Jan Frenel, a w której byli także: Mikołaj Wierzynek starszy (nr 33), Jan z Zawichostu (nr 38), Jan Spycymir starszy (nr 40), Wilusza kuśnierz (nr 25) i Mikołaj z Sącza (nr 32). Mieli oni wspólnie przekazać kolektorowi 18 grzywnen złota.

Dokument wydany w 1339 roku w Krakowie, mocą którego Spycymir, kasztelan krakowski, oddał szpitalowi w Krakowie swoją kamienicę położoną przy murach miejskich, przeznaczając dochody z niej w połowie na potrzeby chorych, w połowie dla zakonników, na których nałożył obowiązek naprawiania tej kamienicy; rajcy krakowscy zostali zobowiązani do ustanowienia przedstawiciela, który będzie odbierał należne chorem pieniądze – w roku tym wśród rajców odnotowany został Jan Frenel (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 27)

Źródła i literatura:
KDK I, nr 237; Starzyński 2009, nr 67.

42. PASZKO z MUCHOWA

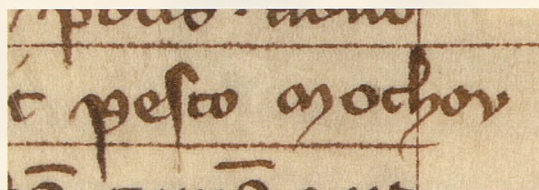
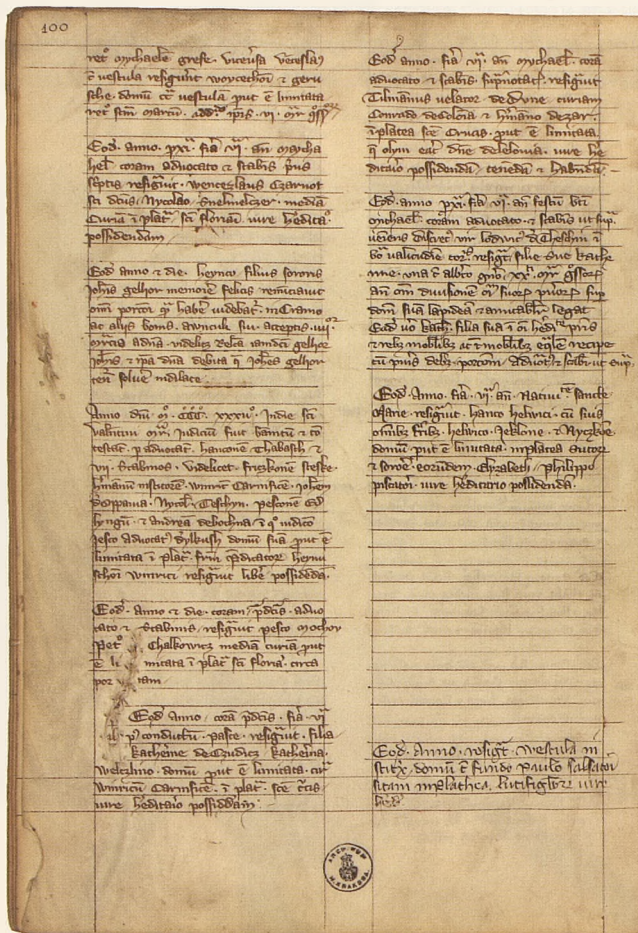
rajca, burmistrz

1340, 1343, 1345

Pesco de Muchow (Mochow, Muchowe)

Przedstawiciel wpływowej krakowskiej rodziny mieszczańskiej, syn Heinemana z Muchowa, rajcy urzędującego przed bunt wójta Alberta (nr 8) i wielokrotnego wójta sądowego, brat Jana (Hanka) i Teodoryka (Ditka), przez wiele lat powoływanych do ławy sądowej, oraz Małgorzaty (Maruszy). Paszko w latach 1329, 1330 i 1333 był ławnikiem, w roku 1340 urzędował jako wójt sądowy, a w latach 1340, 1343 i 1345 zasiadał w radzie miejskiej. W 1319 roku Paszko z bratem Teodorykiem odstąpili bratu Janowi i siostrzeńcowi Hankowi kram sukienny, za co otrzymali od nich połowę domu przy Rynku. Paszko był właścicielem dworzyszczka przy ul. św. Floriana (obecnie Floriańska), którego połowę sprzedał w roku 1332. Występuje w księdze miejskiej także jako pełnomocnik swojej ciotki, Gertrudy (Geruszy), i w tej roli w 1337 roku rozdzysponował dziedzictwo po jej mężu, Piotrze rzeźniku, między innymi sprzedając jatkę mięsną synowi swojego brata, Jana.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Z „Najstarszej księgi” strona 100 z wpisem z 1332 roku, stwierdzającym, że Paszko z Muchowa dokonał rezygnacji na rzecz Piotra Chalkowicza z połowy dworzyszczka położonego przy ul. Floriańskiej, koło bramy – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 100)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIV, XLIV, XLIX; MPV 1; NKRK I, nr 563–564, 1010, 1029–1030, 1033, 1118, 1142, 1148, 1213, 1230, 1362, 1368, 1401, s. 98*; Rajman 2004, s. 249–250, 307, 313, 344; Starzyński 2009, nr 68.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

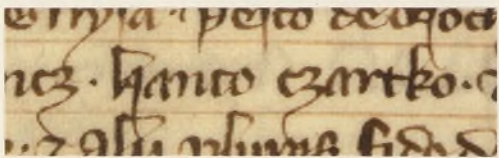
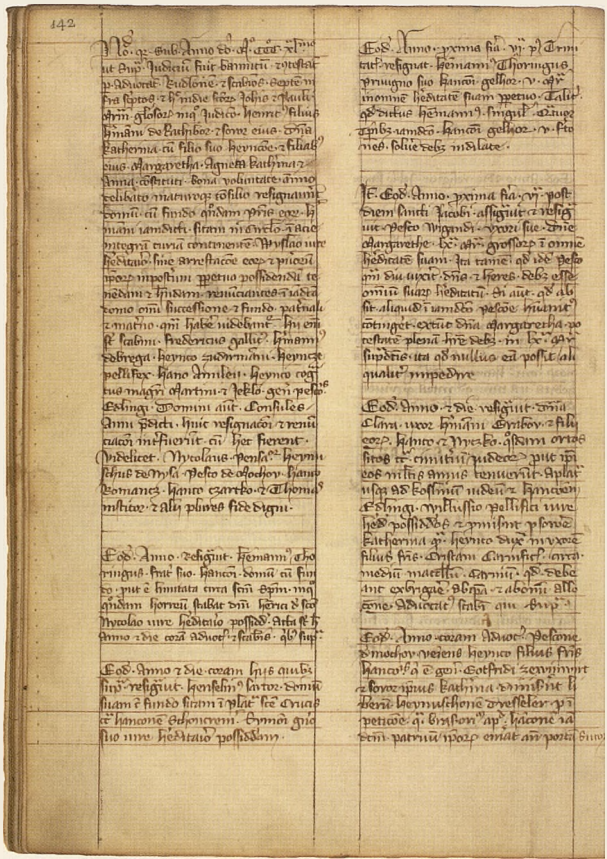
43. JAN CZARTKO

rajca, burmistrz

1340

Hanco (Iasco, Iohannes) Czartkonis (Zchartconis)

Mieszczanin krakowski, ławnik w 1337 roku oraz rajca odnotowany w roku 1340. Syn Arnolda. W 1321 roku nieznaną z imienia siostra Jana odstąpiła mu połowę, zapewne dziedzicznego, dworzyszcza położonego przy ul. Szewskiej. W 1332 roku Jan nabył od Mikołaja Kaufmana, mieszcza-
na sandomierskiego, sklep sukienny z gruntem, gdy dzieci Pawła z Brzegu rzekły się swoich roszczeń do tej nieruchomości. Był właścicielem placu szerokiego na 12 łokci koło kościoła św. Szczepana, który to plac nabył w 1332 roku od spokrewnionych z nim Mikołaja Czartka, prepozyta opolskiego, i jego braci. W roku odnotowania na urzędzie rajcowskim Jan nabył od królewskiego krawca Jekla, Witka rzeźnika i jego zięcia Jakuba trzy ogrody położone koło młyna na Piasku (nad Prądnikiem). W następ-
nym roku kupił od Michała z Oświęcimia dom z gruntem przy ul. św. Jana, o który bezskutecznie pro-
cesowała się przed ławą sądową wdowa po Mikołaju Jeszku z dziećmi, oraz nabył od Katarzyny, córki Tiloni Pelcera (nr 27) i jej męża, Wilczka, dom położony przy Rynku. Księga miejska odnotowuje także, że w 1344 roku Jan nabył od Heinmana i Mikołaja Edelingów, którzy byli jego siostrzeńcami, dom murowany leżący naprzeciwko klasztoru i kościoła Dominikanów.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXIV, XLIX; NKRR I, nr 772, 1091, 1129, 1210, 1218, 1220, 1340, 1351, 1362, 1385, 1405, 1526, 1534; Rajman 2004, s. 283; Starzyński 2009, nr 69.

Z „Najstarszej księgi” strona 142 z wpisem z 1340 roku z wykazem rajców świadujących w sprawie dotyczącej domu po Hermanie z Raciborza, wśród których znajduje się Jan Czartko – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 142)

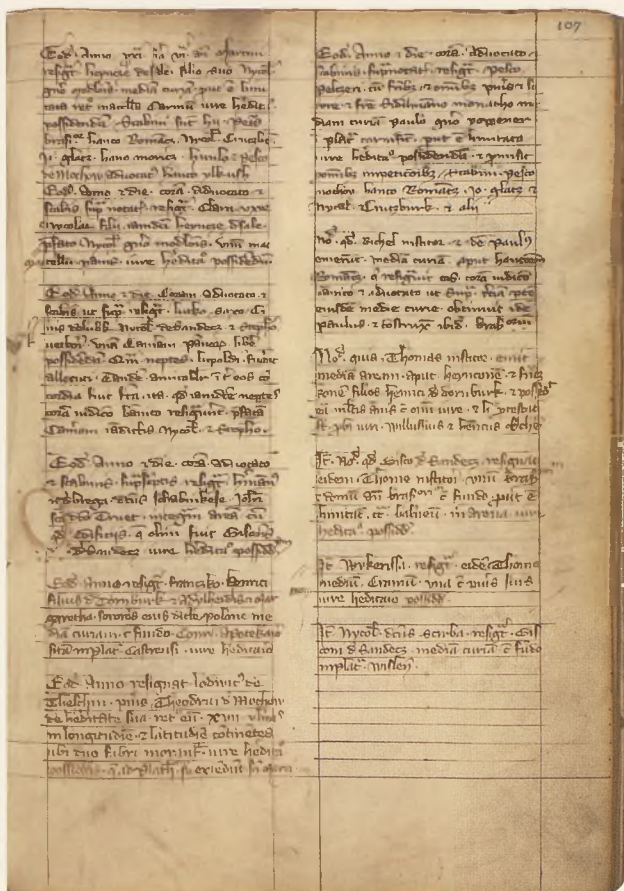
44. TOMASZ kramarz

rajca, burmistrz

1340, 1345

Thomas institor

Mieszczanin krakowski, pierwszy raz odnotowany w księdze miejskiej w roku 1314, gdy zakupił od Wikerisy połowę kramu. Zapewne nie była to jego jedyna inwestycja w kramy, skoro określano go w mieście mianem „kramarza”. W latach 1330–1339 był pięciokrotnie odnotowany jako ławnik. Zwieńczeniem jego kariery był awans w 1340 roku do rady miejskiej. W sprawach gospodarczych Tomasz nie ograniczał się do kramów. W 1324 roku Gisco piwowar zrezygnował na jego rzecz z browaru koło łaźni Zygfryda, na przedmieściu przed bramą Szewską. Ważny dla jego inwestycji był rok 1333. Odkupił wtedy od Wikerisy drugą połowę kramu, a od Giscona z Sącza kupił dzierżawiony do tej pory browar oraz dom przed browarem z gruntem. Rok ten przyniósł mu jednak także spór z Wiluszem i Henrykiem Schere (nr 45), którzy zgłosili roszczenia do zakupionej kilka lat wcześniej od Heinczka i Franczka, synów Henryka z Dornburga (nr 11), połowy placu przy ul. Grodzkiej. W 1339 roku otrzymał od rymarzy Hanka i Jakuba prawo do pobierania części czynszów z domu położonego przy obecnej ul. św. Marka. Nie zachowały się przekazy o rodzinie i dalszych losach Tomasza.

Thome institor.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIV, XLIX, nr 236; NKRR I, nr 306, 1036, 1042, 1045, 1071, 1218, 1229, 1254, 1261, 1272, 1287, 1297, 1338, 1342, 1362, s. 103*, 173*; Rajman 2004, s. 337; Starzyński 2009, nr 70.

Z „Najstarszej księgi” strona 107 z wpisem z 1333 roku, dotyczącym zakupionej przez Tomasza kramarza połowy placu przy ul. Grodzkiej – oraz powiększenie zapisu imienia
(Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 107)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Kazimierz Wielki w wydanym w 1342 roku przywileju reguluje wewnętrzne sprawy Krakowa – zatwierdza statuty rajców miejskich dotyczące między innymi kwestii własności ziemi w mieście, kar za udział w zamieszkach z wykorzystaniem broni, hazardu.

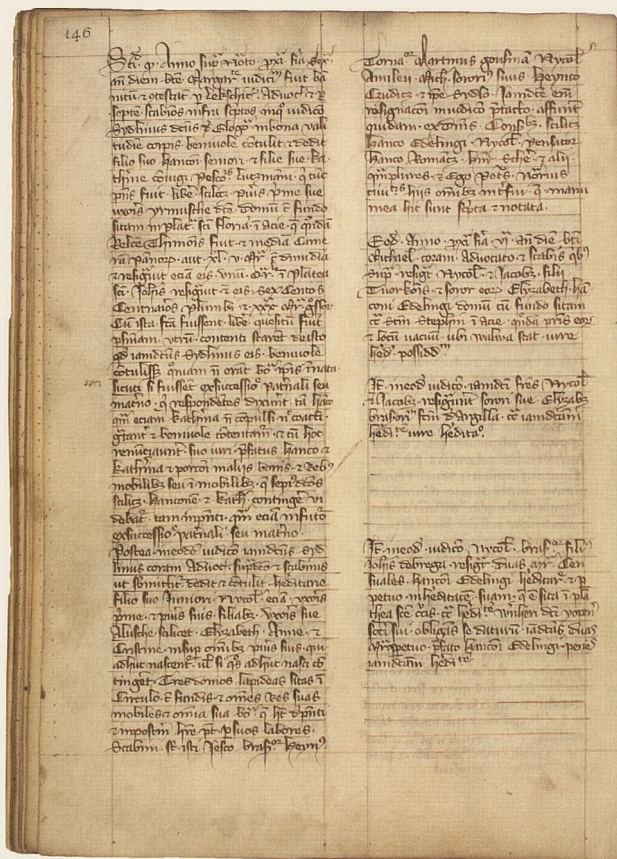
W wydanym w tym samym roku rozporządzeniu król postanawia, że przywożone do miasta sukno może być sprzedawane wyłącznie w kramach sukiennych na Rynku. To pierwsza wzmianka o usytuowanych w centrum miasta zabudowaniach, późniejszych Sukienicach. Do wystawienia kramów sukiennych zobowiązał się w dokumencie lokacyjnym Krakowa z 1257 roku książę Bolesław Wstydlivy.

Zródła i literatura:
KDK I, s. XXIV, XLIV, XLVIII; NKRI I, nr 569, 576, 647, 661, 706, 708, 716 b, 865, 1009, 1090, 1103, 1150, 1173, 1194, 1238, 1397, 1424, 1449, s. 53*, 55**, 62*, 71*, 167*; Rajman 2004, s. 307, 312, 318; Starzyński 2009, nr 71.

45. HENRYK SCHERE kramarz rajca, burmistrz 1341, 1342, 1343, 1344

Henricus (Heincze) institor dictus Sere

Mieszczanin trudniący się kramarstwem, syn Henekina Schere oraz Hilli, córki Heinemana Edela (nr 24). Przez wiele lat sprawował miejskie urzędy: w latach 1319–1327 kilkakrotnie zasiadał w ławie sadowej, w latach 1341–1343 był rajcą miejskim, a w roku 1336 – wójtem prowincjonalnym. Mieszkał w pozostawionym mu przez ojca domu przy ul. św. Floriana (obecnie Floriańska). Jego żoną była Kunegunda (Kuna), kramarka. Henryk opiekował się jej synem z pierwszego małżeństwa, Hankiem, który w 1329 roku wystąpił przeciwko swojemu ojczymowi i opiekunowi, matce oraz jej dzieciom w sprawie praw do spadku po swoim zmarłym ojcu. Rozstrzygnięcie sprawy między innymi przyznawało Kunegundzie prawo dożywotniego posiadania kramu, istotne ze względu na profesję Henryka. Po jej śmierci pasierb przekazał Henrykowi w 1335 roku połowę kramu w Sukiennicach, określonego w księdze miejskiej jako „kram koło rogu od lewej strony gdy idzie się do kramów”. Ostatnie informacje o Henryku pochodzą z roku 1345, gdy brał udział w sprawie zwrotu Kunczmanowi ławy chlebowej, z której dochody w połowie były przeznaczone na budowlane potrzeby kościoła Mariackiego, a w połowie na naprawę dróg i wyżywienie biednych.

Z „Najstarszej księgi” strona 146 z wpisem z roku 1341 roku z wykazem rajców, wśród których wymieniony został Henryk Schere kramarz, obecnych podczas dokonania przez Sydlina z Głogowa podziału majątku między członków rodziny – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps I, s. 146)

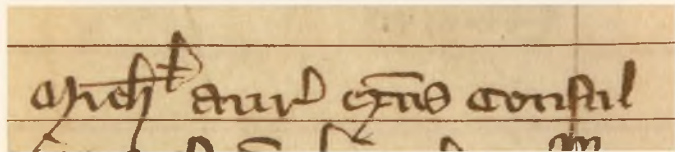
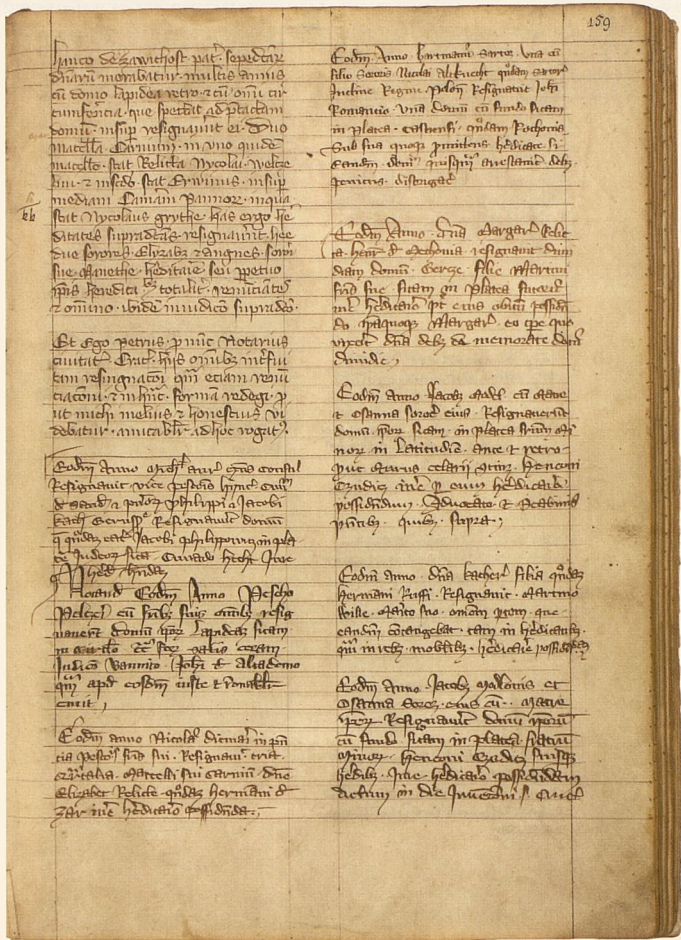
46. MICHAŁ złotnik

rajca, burmistrz

1343, 1350

Michael aurifaber

Mieszczanin, złotnik krakowski. W ławie sądowej zasiadał w roku 1341, a następnie w latach 1343 oraz 1350 uzyskał nominacje do rady miejskiej. Mieszkał przy ul. św. Szczepana (potem Szczepańska), w domu murowanym, który zakupił wraz z gruntem w roku 1339 wspólnie z Mikołajem Grythe od srebrnika Wilhelma z Olkusza. Nieruchomość ta sąsiadowała z własnością Spicymira i synów Amyleja z Muchowa (nr 17). Dziesięć lat później Michał wykupił udziały w tym domu od współnika, jego żony i dzieci, stając się wyłącznym właścicielem posesji. W 1343 roku, działając w imieniu Paszka Hincego i jego dzieci, sprzedął Konradowi Hechtowi dom położony przy ul. Żydowskiej (obecnie św. Anny), należący niegdyś do Jakuba Filipowicza. Michał był ożeniony z Małgorzatą, miał córkę Katarzynę, którą poślubił złotnik Hanselin. Zmarł przed 26 czerwca 1366 roku, kiedy to Małgorzata, zaznaczając, iż jest wdową, rozporządziła na wypadek swojej śmierci majątkiem, w tym ogrodem w Czarnej Wsi, na rzecz córki i zięcia.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Z „Najstarszej księgi” strona 159 z wpisem z 1343 roku, stwierdzającym dokonanie przez Michała złotnika rezygnacji w imieniu Paszka Hincego i jego dzieci z domu położonego przy ul. Żydowskiej (obecnie św. Anny) – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 159)

Źródła i literatura:
CAR, nr 23; KDK I, s. XXIV, L; MPV II, nr 35; NKRR I, nr 1321, 1379, 1505, 1601, s. 181*; Pietrusiński 2000-I, s. 266, 578–579; Starzyński 2009, nr 72.

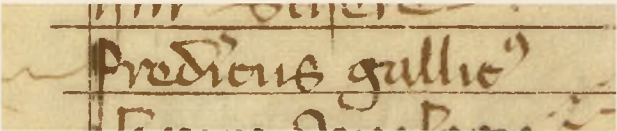
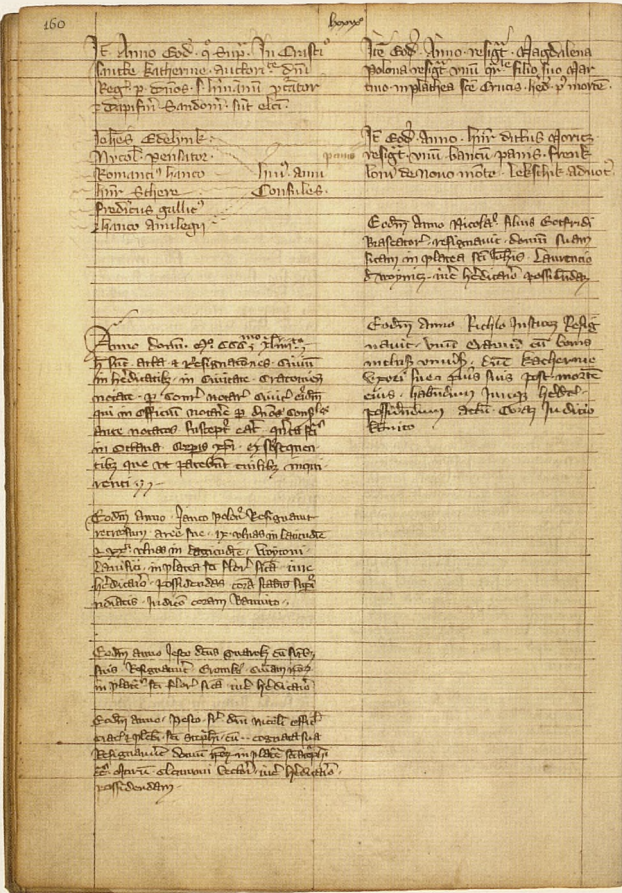
Kazimierz Wielki (1333–1370)

47. FRYDERYK GALLIK

rajca, burmistrz
1343

Fridericus Gallicus

Przedstawiciel licznych mieszczan krakowskich noszących miano Gallicus, co ówczesnie oznaczało Włochów Genuenńczyków. Pojawili się w Krakowie w drugiej dekadzie XIV wieku. Fryderyk należał do tych, którzy osiągnęli znaczniejszą pozycję w mieście. W latach 1337–1343 był kilkakrotnie powoływany do ławy miejskiej, a w roku 1343 uzyskał nominację do rady miejskiej. Pierwszy raz odnotowano go w księdze miejskiej w roku 1324, gdy sprzedął kram sukienny Heinemanowi zwanemu Edel (nr 68). Był spokrewniony z rodzinami Keczerów i Wierzyneków – spadkobierców Henryka z Kietrza (nr 12), między którymi był Mikołaj Wierzynek starszy (nr 33). W 1338 roku rzekli się oni na korzyść Fryderyka praw do domu, w którym wcześniej mieszkał Henryk z Kietrza. Fryderyk pozostawił syna Piotra, który podobnie jak ojciec otrzymywał od kolektorów Kamery Apostolskiej znaczne kwoty pieniężne na przechowywanie w depozyt, z obowiązkiem ich rozliczenia i przesłania do bankierów papieskich rezydujących we Flandrii. Córka Fryderyka była żoną Mikołaja, wójta krakowskiego w 1351 roku, określanego w aktach mianem „Mikołaj zięć Fryderyka Galikusa”, co wyraźnie świadczy o pozycji rajcy Fryderyka w mieście.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXIV, XLIX, L, nr 236; MPV I, nr 182; MPV II, nr 67, 76, 83, 100, 102, 109, 268, 277; NKRR I, nr 728, 1218, 1229, 1254, 1261, 1303, 1340, 1362, 1384, 1435, 1486, 1504, 1609, 1612, 1623, s. 167*; Ptaśnik 1913, s. 87–88; Rajman 2004, s. 182, 255, 260; Starzyński 2009, nr 73.

Z „Najstarszej księgi” strona 160 z wpisem z wykazem rajców powołanych do rady miejskiej na 1343 rok, wśród których został wymieniony Fryderyk Galik – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 160)

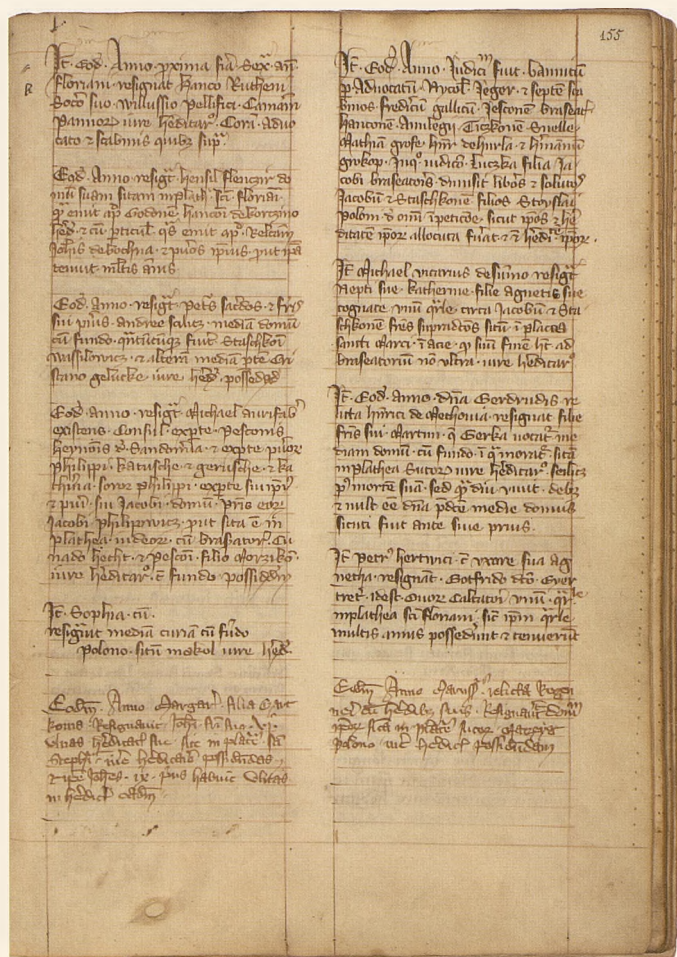
48. JAN AMYLEJ

rajca, burmistrz

1343, 1344, 1347, 1350

Iohannes (Hanco) Ameley (Amelei)

Mieszczanin krakowski, przedstawiciel moźnej rodziny Amylejów, licznie reprezentowanej we władzach miejskich. Syn rajcy Amyleja z Muchowa (nr 17), brat Mikołaja, także rajcy (nr 55). Jan był powoływany do ławy sądowej w latach 1338, 1340 oraz 1343. Z końcem 1343 roku został nominowany do rady miejskiej na 1344 rok. Nominacje do rady otrzymywał także w latach 1347 oraz 1350. Księga miejska uwiecznia je oraz odnotowuje urzędowe działania Jana w kilku sprawach. Jedną z nich jest udział w ugodzie zawartej w roku 1343 między córkami Jana z Zawichostu (nr 38): Manetą, żoną Henczka z Kolonii, Elżbietą, żoną Franczka (syn Paszka Wierzynka), i Agnieszką, synową Jana Spicymira (nr 40), której przedmiotem był podział spadku po ich dziadku Mikołaju z Zawichostu. Do tego majątku należał dom narożny z gruntem naprzeciw kościoła Franciszkanów, należący niegdyś do zakonnicy, który przypadł w udziale Agnieszce. Nie zachowały się przekazy o najbliższej rodzinie Jana oraz interesach, które prowadził w Krakowie.

omnes precium gaudium
Hancome Amulegy Tio
Hancome Amulegy Tio

Z „Najstarszej księgi” strona 155 z wpisem z 1343 roku, dotyczącym sprawy przed ławą sądową z Janem Amylejem w składzie, w której Luczka, córka Jana słodownika, zwolniła synów Stosława Polaka z zarzutu nieprawego posiadania majątku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 155)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Źródła i literatura:

DPKW I, nr 13; KDK I, s. XXIV, XLIX, L, nr 239; MPV I, nr 182, 206–207; MPV II, nr 52, 67, 277; NKRK I, nr 1245, 1340, 1362, 1486, 1504, s. 167*, 176*, 181*; Pietrusiński 2000-I, s. 279, 578; Starzyński 2009, nr 74.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

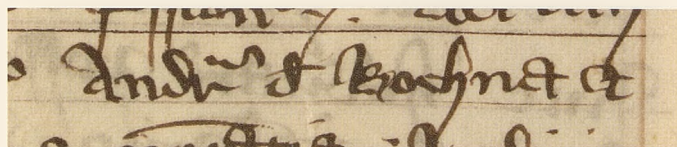
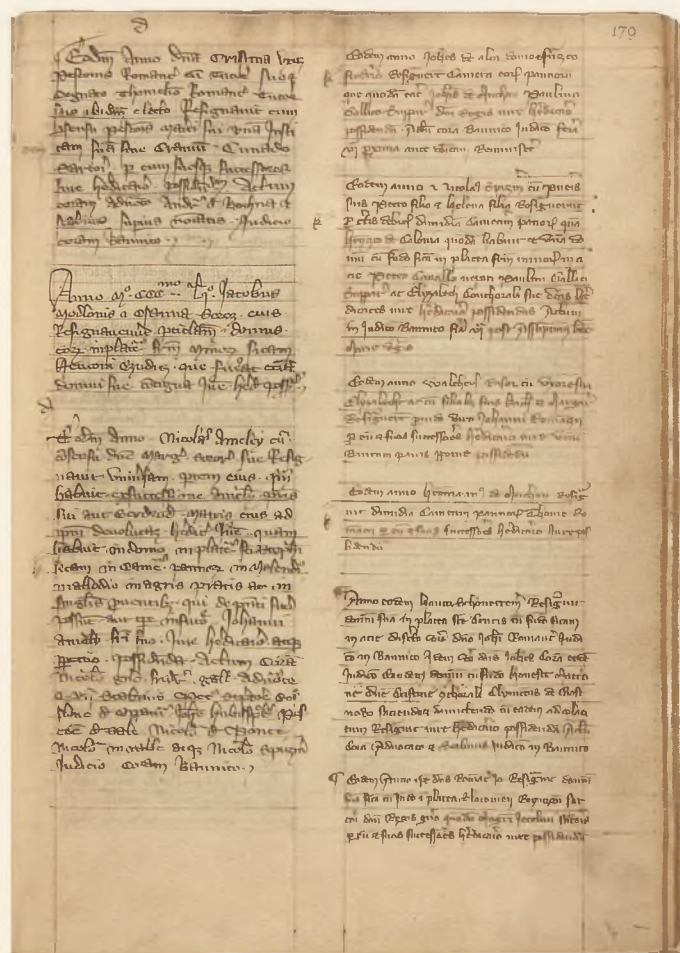
49. ANDRZEJ z BOCHNI

rajca, burmistrz

1345, 1350

Andreas de Bochna (Buchna)

Przedstawiciel mieszczan krakowskich pochodzących z Bochni, zwanych Bochnerami. Był synem z pierwszego małżeństwa Jana z Bochni, przybyłego do Krakowa na początku XIV wieku. Został odnotowany w księgach miejskich w latach 1332–1353. Osiągnął w mieście wysoką pozycję, początkowo pełniąc w latach 1332–1336 czterokrotnie urząd ławnika miejskiego, a następnie dwukrotnie zasiadając w radzie miejskiej – w latach 1345 i 1350. W latach 1350–1353 kontynuował karierę urzędniczą jako wójt sądowy. Jedną ze spraw, w której urzędowo uczestniczył, było przekazanie w roku 1338 przez Kazimierza Wielkiego swojemu słudze Hankowi, krawcowi, dworzyszczu należącego niegdyś do Henryka od św. Mikołaja, który z kolei przekazał je swoim lutnistom o imionach Elblin i Henczlin. Andrzej był opiekunem dzieci po Henryku z Egeru, w ich imieniu zgodził się w 1339 roku na przekazanie połowy kramu Janowi z Sandomierza. W 1343 roku sprzedał dom położony przy Rynku Mikołajowi Wierzyńskowi młodszemu (nr 52).

Z „Najstarszej księgi” strona 179 z wpisem z 1350 roku, stwierdzającym, że Katarzyna, żona Peszka Romancza, sprzedała za zgodą męża krawcowi Konradowi i jego sukcesorom kram, co działo się wobec sądu ławniczego w obecności wójta sądowego Andrzeja z Bochni – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 179)

Źródła i literatura:

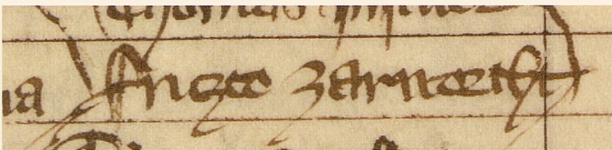
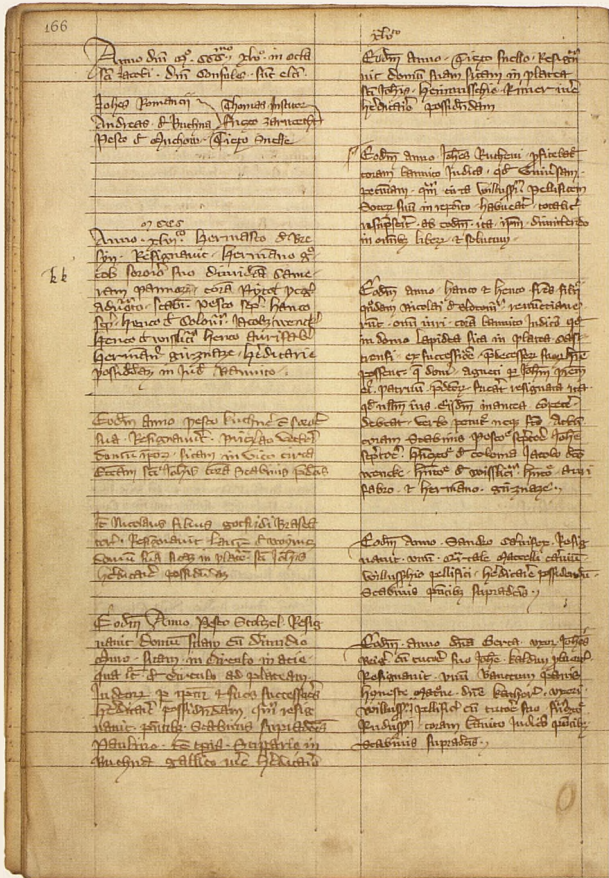
KDK I, s. XXIV, XLIV, XLIX, nr 236, 239; MPV I, nr 182; MPV II, nr 52; NKRK I, nr 1073, 1075, 1100–1101, 1117, 1124, 1135, 1171, 1188, 1233, 1256, 1310, 1333, 1468, 1616, 1618, 1630, 1636, 1641–1642, 1644–1646, 1650, 1652–1653, s. 173*, 181*; Ptaśnik 1913, s. 65; Rajman 2004, s. 266; Staryński 2009, nr 75.

50. FRICZKO płatnerz

rajca, burmistrz
1345, 1354

Friczco Zarworcht (Zarwecht)

Mieszczanin krakowski, płatnerz. Prawdopodobnie pochodził z Essen. W latach 1339 i 1342 był wójtem sądowym, następnie w latach 1345 i 1354 – rajcą miejskim. Występując w imieniu rady, w 1354 roku oddał Rajmundowi z Caussin, Gaskończykowi (bratu Arnauda, kolektora Stolicy Apostolskiej), nieruchomość przy ul. Grodzkiej, kupioną i oddaną miastu przez Adama Iebkama i jego żonę. Friczko w 1342 roku zakupił od Katarzyny, wdowy po Gunterze, i jej dzieci pół dworzyszczą położonego koło nieruchomości Jana z Muchowa. W następnym roku rajca Paszko z Muchowa (nr 42), występując jako przedstawiciel miasta, oddał mu plac, niegdyś należący do Filipa Gerassi. Majątek Friczka powiększył się w 1353 roku, gdy Małgorzata, żona Jana Ioppennera, przekazała Katarzynie, swojej ciotce a żonie Friczka, cały udział w dziedzictwie i wolne place na Rynku. Był opiekunem dzieci zmarłego Jana z Raciborza – występując w tej roli wraz z Agnieszką, wdową po Janie, sprzedał w 1355 roku Janowi Petermanowi, mieszczaninowi sądeckiemu, plac przy ul. św. Krzyża. Z żony Katarzyny pozostawił dzieci: Jaśka zwanego Krezą i Małgorzatę, żonę Mikołaja Gerlacha, które po śmierci ojca objęły należną im część wójtostwa olkuskiego.

Z „Najstarszej księgi” strona 166 z wpisem wykazu rajców powołanych do rady miejskiej w 1345 roku, wśród których zostaje wymieniony Friczko płatnerz (Zarwecht) – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 166)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXIV, XLIX, L; MPV II, nr 28, 67, 276, NKRK I, nr 1297, 1342, 1439, 1457, 1474, 1616, 1618, 1630, 1636, 1653, 1666–1667, s. 173*; PańkóW Stanisława, Friczko, płatnerz zwany Zarworcht, [w:] PSB, t. VII, s. 137; Staryński 2009, nr 76.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

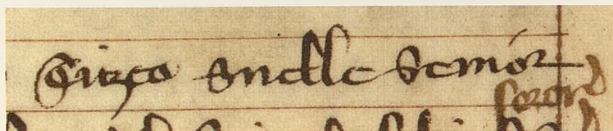
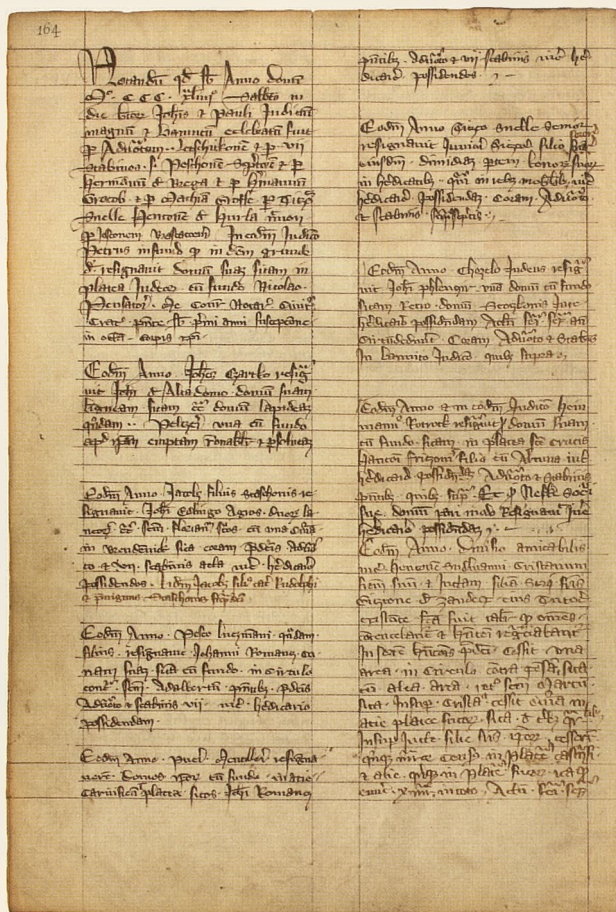
51. TYCZKO SNELLE

rajca, burmistrz

1345, 1362, 1363, 1366

Ticzco dictus Snel, Ticzco

Mieszczanin nazywany starszym, w odróżnieniu od syna siostry o tym samym imieniu. Żonaty z Gertrudą, córką poważanego i majątnego rajcy Mikołaja Rusina (nr 22) i Heleny, córki zasłużonego rajcy Mikołaja z Zawichostu (nr 15). Mieli córkę Elżbietę, której majątek zapisały pozostającą w panieństwie ciotka Anna, siostra Gertrudy, oraz Osanna, bratanica Gertrudy. W ten sposób dobra Rusinów przeszły w ręce Snellów, a po ślubie Elżbiety ze Stanisławem ważnikiem weszły do kolejnej rodziny. W 1323 roku od Arnolda kramarza Tyczko nabył połowę kramu, a w roku 1328 od Tili, odnotowanej jako „stara kamieniarzowa”, dworzyszcze przy ul. Brackiej. Z kolei w roku 1332 nabył od Jana, syna Arnolda Sunpristera, kram sukienny, na co wyraziła zgodę żona Jana. Ubiegał się z Ulrykiem Pakoszem (nr 82) o prawo do posiadłości położonych przed bramą Szewską, ale spór przegrał. W 1345 roku Henko Schelczen sprzedał mu jatkę mięsą, wycenioną na 114 grzywien groszy i 9 skojców. Tyczko miał też dom przy ul. Wiślniej. W 1344 roku oddał Tyczkowi Snellemu młodszemu (synowi siostry) połowę swoich dóbr. Ostatni zapis o jego osobie w księgach miejskich pochodzi z 1375 roku.

Z „Najstarszej księgi” strona 164 z wpisem z 1344 roku, stwierdzającym, że Tyczko Snelle starszy oddał połowę swoich dóbr siostrzeńcowi, Tyczkowi Snellemu młodszemu – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 164)

Źródła i literatura:

CAR, nr 18; KDK I, s. XXIV, L; MPV II, nr 67; NKRK I, nr 696, 946, 1131, 1241, 1288, 1439, 1486, 1504, 1523–1525, 1530, 1546, 1615–1616, 1632, 1652, 1702, s. 173*, 199*; Ptasnik 1914, s. 9, 11; Rajman 2004, s. 229, 262, 272–273; KŁK, nr 97, 114, 181, 285–286, 448, 484, 538, 673, 710, 773, 775–776, 868, 966, 1135, 1141; Starzyński 2009, nr 77.

52. MIKOŁAJ WIERZYNEK młodszy

rajca, burmistrz

1347, 1356, 1361, 1364

Nicolaus Werzingus iuvenis (Wirzingy, Wirsinc)

Wybitny przedstawiciel patrycjatu krakowskiego, bogaty kupiec, syn protoplasty krakowskiej gałęzi rodu Wierzyneków (Wirzingów) Mikołaja starszego (nr 33). Był ławnikiem sądowym w latach 1344 i 1345, jako rajca krakowski został odnotowywany w latach 1347, 1356, 1361 i 1364. Majątek mnożył nie tylko dzięki działalności kupieckiej, lecz także bankierskiej, pośredniczył w przekazywaniu kwot pieniężnych zebranych przez kolektorów papieskich do flandryjskich bankierów. Z jego osobą w pośredni sposób łączy się wydarzenie – słynny zjazd monarchów w Krakowie we wrześniu 1364 roku (w tradycji przed długi czas błędnie za kronikarzem Janem Długoszem łączony ze ślubem cesarza Karola IV z księżniczką Elżbietą, wnuczką Kazimierza Wielkiego, który miał miejsce w roku 1363). Kongres ten został uświetniony ucztą wydaną przez radę na koszt miasta, aby godnie zaprezentować stołeczny Kraków. Jako jeden z najprzedniejszych ówczesnie mieszczan, Wierzynek był na niej gospodarzem. Istnieje przypuszczenie, że ucza wydana przez miasto mogła mieć miejsce w jego domu. Znana legenda, oparta o późniejsze o wiek w stosunku do tych wydarzeń przekazy Długosza, mówi o hojnym obdarowaniu gości, nawet srebrną zastawą ze stołów. Mikołaj był właścicielem między innymi domu w Rynku, kupił go od Andrzeja z Bochni (nr 49). Ożenił się z nieznaną z imienia córką Jana Luczmanna (nr 54), miał synów: Alberta, Jekla i Hensla.

Portret Mikołaja Wierzyńka pędzla Michała Stachowicza, około 1816 roku
(Pałac Biskupi w Krakowie)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Źródła i literatura:

CAR, nr 34, 40; KDKK II, nr 335; KDK I, s. XXIV, L, nr 203, 239–240, 242, 380; KŁK, nr 2, 51, 104, 140, 261, 451, 520, 594, 623, 628, 658, 679, 750, 1001, 1003, 1190, 1451; MPV II, nr 25, 28, 30, 41, 48, 50–52, 64, 89, 115, 277; MPV III, nr 361, 372; NKRK I, nr 1541, 1543–1544, s. 170**, 176*, 192*; Kutrzeba 1899, s. 48–50; Grodecki Roman, *Kongres krakowski w roku 1364*; Szczur Stanisław, *Krakowski zjazd monarchów w 1364 roku*, „Rocznik Historyczny”, nr 64, s. 35–58; Starzyński 2009, nr 78.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

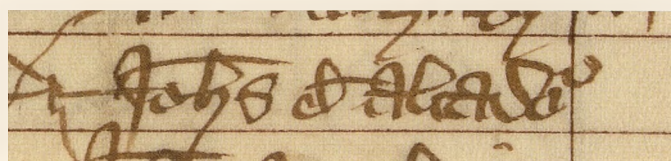
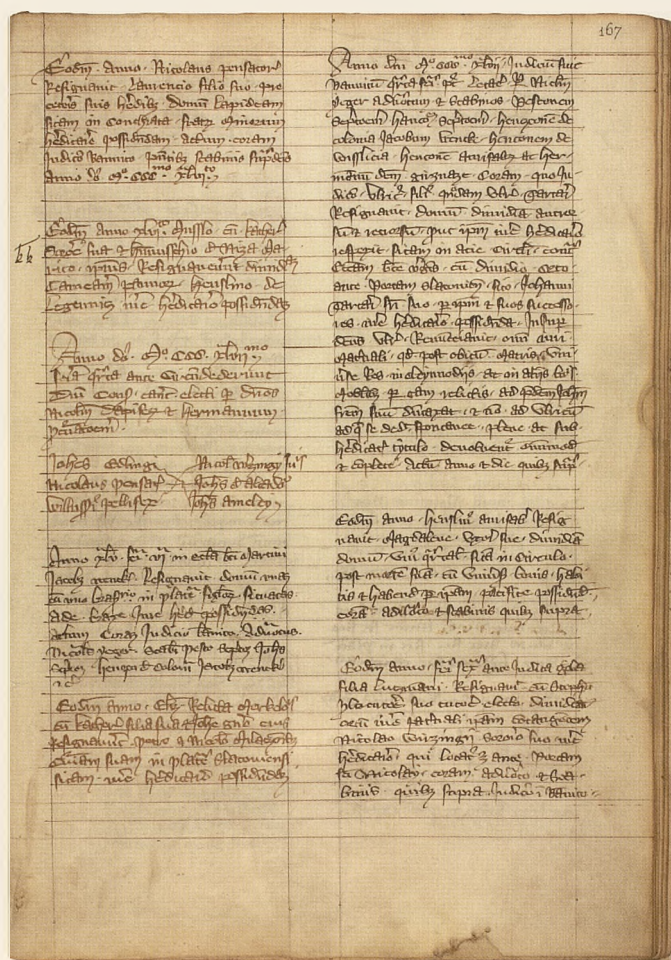
53. JAN z WYSOKIEGO DOMU

rajca, burmistrz

1347

Iohannes (Hanco) de Alta domo (Altadomo)

Kupiec, syn pochodzącego z miejscowości Wysoki Dom Piotra, określanego jako „stary mieszczanin” (krakowski). Od miejsca pochodzenia ojca Jan przyjął swój przydomek „z Wysokiego Domu”. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1316–1351. W roku 1316 wraz ze swoimi braćmi przeprowadził przed sądem przeniesienie prawa do dworzyszczu położonego za kościołem św. Marka na rzecz Mikołaja z Zawichostu (nr 15), zasłużonego rajcy. Już samodzielnie podobną umowę w 1326 roku zawarł z Janem Winrychem (nr 26), także wieloletnim rajcą. Według ksiąg miejskich Jan dostąpił godności rajcy krakowskiego tylko jeden raz, w roku 1347. Wtedy to, 24 stycznia, uzyskał nominację z rąk Hermana, wielkorządcy krakowskiego. Prowadził w Krakowie ożywioną działalność w zakresie obrotu nieruchomościami, wydierżawiając i dzierżawiając domy i kramy. Był żonaty z Katarzyną, córką Anny, określaną jako Matrona.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXIV, nr 236, 239; MPV I, nr 182; MPV II, nr 25, 52; NKRR I, nr 362, 365, 380, 808, 1023, 1205, 1369, 1506, 1526, 1610, 1624, s. 176*; Starzyński 2009, nr 79.

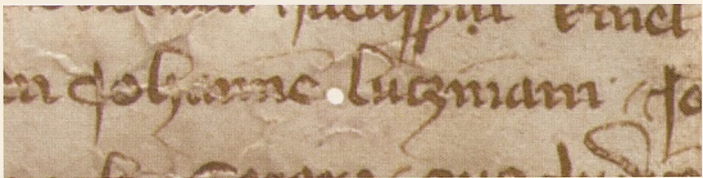
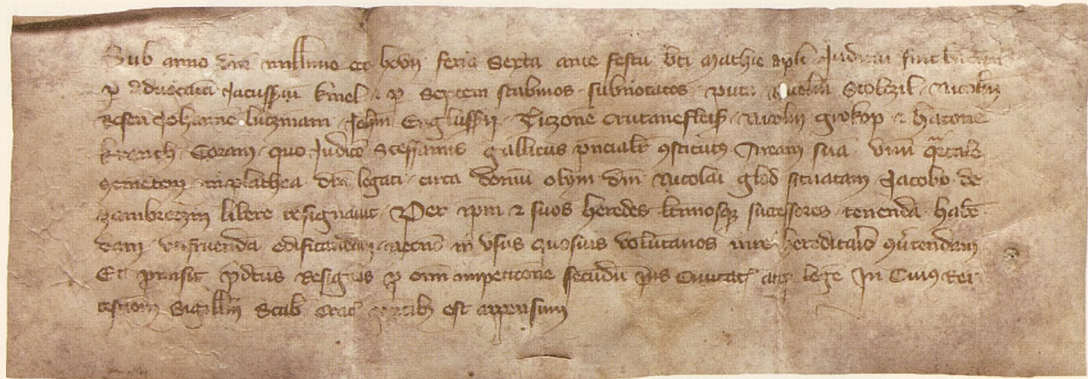
Z „Najstarszej księgi” strona 167 z wpisem z wykazem rajców powołanych do rady miejskiej w 1347 roku, z Janem z Wysokiego Domu w składzie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps I, s. 167)

54. JAN LUCZMANN

rajca, burmistrz
1349

Iohannes Luczinam

Kupiec wymieniany w źródłach krakowskich w latach 1349–1371. Nie odnotowano jednak jego działalności ekonomicznej, która dała mu w mieście taką pozycję, że uzyskał nominację do rady miejskiej. Został w roku 1349 wspomniany w dokumentach papieskich jako rajca krakowski. Nie będąc później na tym urzędzie, prawdopodobnie w latach 1366 i 1367 zasiadał w ławie miejskiej. W 1371 roku, występując jako opiekun Klary, żony Mikołaja Friczego, zaakceptował przekazanie przez nią jednego kramu pod zastaw niejakiej Katarzynie, razem ze zobowiązaniem utrzymywania i wyżywienia tejże Katarzyny. Zmarł przed 3 września 1372 roku, kiedy to Walpurga, wdowa po Janie Luczmannie, sprzedała swój dom położony przy Rynku, a sąsiadujący z domem Mikołaja Wierzyńka młodszego (nr 52). Prawdopodobnie to sąsiedztwo zaowocowało poślubieniem przez Wierzyńka nieznaną z imienia córkę Luczmanna, choć oczywiście nie musiało i zapewne nie było przyczyną jedyną i wystarczającą.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Panująca w Europie w latach 1348–1351 epidemia dżumy, tak zwana Czarna Śmierć, dociera także do Krakowa. Marcin Bielski zanotował przesadzoną liczbę 20 tysięcy krakowian, którzy mieli zginąć w jej wyniku.

Dokument z 1367 roku, w którym odnotowano Jana Luczmanna – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum i Biblioteka Kapituły Metropolitalnej w Krakowie, sygn. perg. 159)

Źródła i literatura:
KDK III, nr 385; KDKK II, nr 261;
KŁK, nr 557, 750; MPV II, nr 277; Sta-
rzyński 2009, nr 80.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

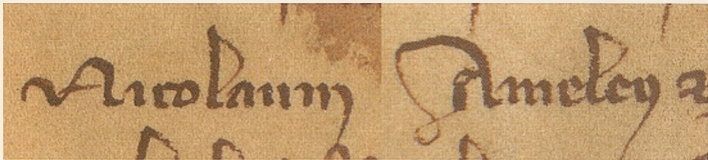
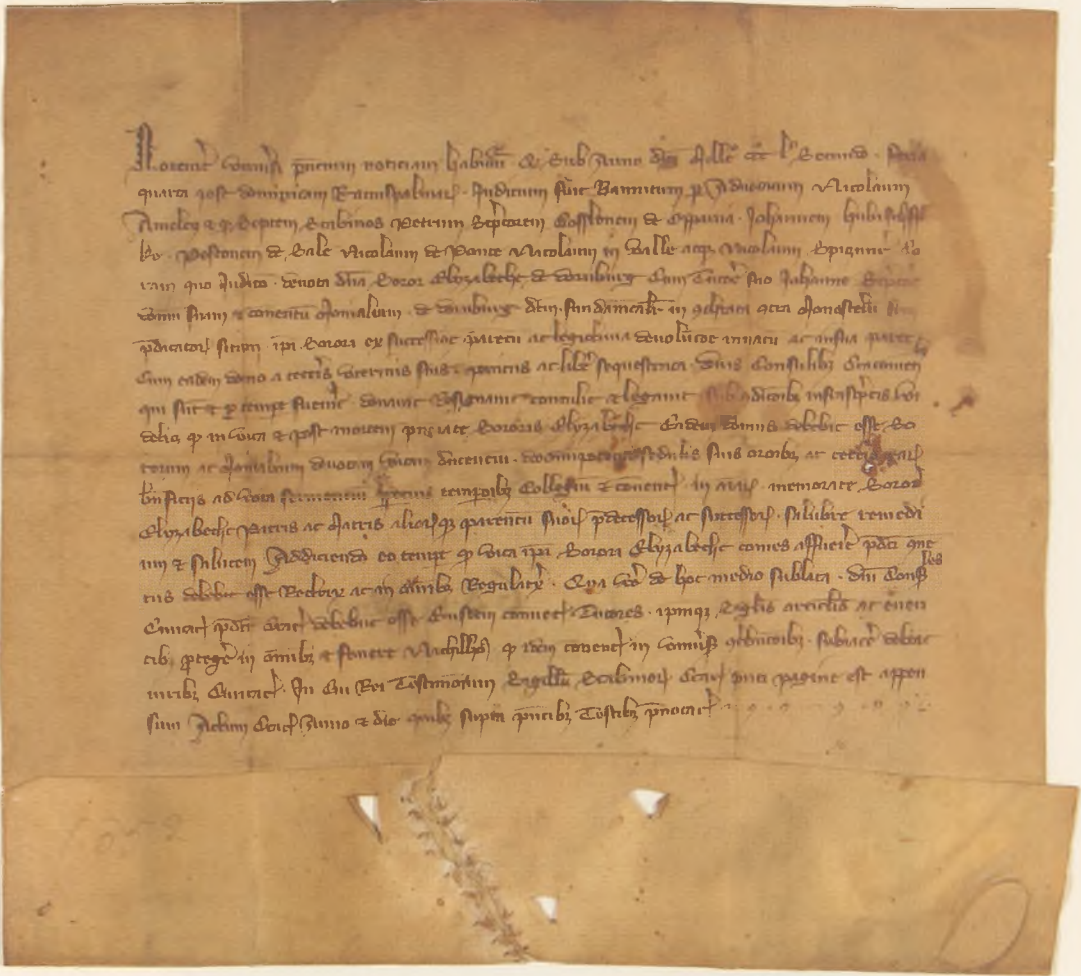
55. MIKOŁAJ AMYLEJ

rajca, burmistrz

1349, 1356

Nicolaus Amylegii (Amileii, Amyley)

Mieszczanin krakowski, przedstawiciel znamienitej rodziny Amylejów, aktywnej we władzach miejskich. Syn rajcy Amyleja z Muchowa (nr 17), brat Jana, także rajcy (nr 48). Odnotowany w księgach miejskich w latach 1338–1356. W 1341 roku pełnił urząd ławnika sądowego. Później uzyskał godność rajcy. W radzie miejskiej odnotowany został w latach 1349 i 1356. Albo w trakcie sprawowania urzędu rajcowskiego, albo też pomiędzy kadencjami w radzie, został powołany w 1352 roku na urząd wójta sądowego, obejmując tym samym przewodnictwo w ławie miejskiej. Ożenił się z Katarzyną. Zmarł przed 18 listopada 1371 roku, kiedy to ławnicy orzekli, że Tomasz de Lapide otrzyma ogród należący do wdowy po Mikołaju Amyleju.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXIV, XLIV, L, nr 26; KŁK,
nr 633, 934; MPV I, nr 182, 206–207;
MPV II, nr 66, 277; NKRK I, nr 1261,
1379, 1397, 1639, s. 192*; Pietrusiński
2000, s. 279, 578; Starzyński 2009, nr 81.

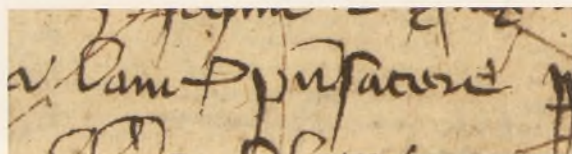
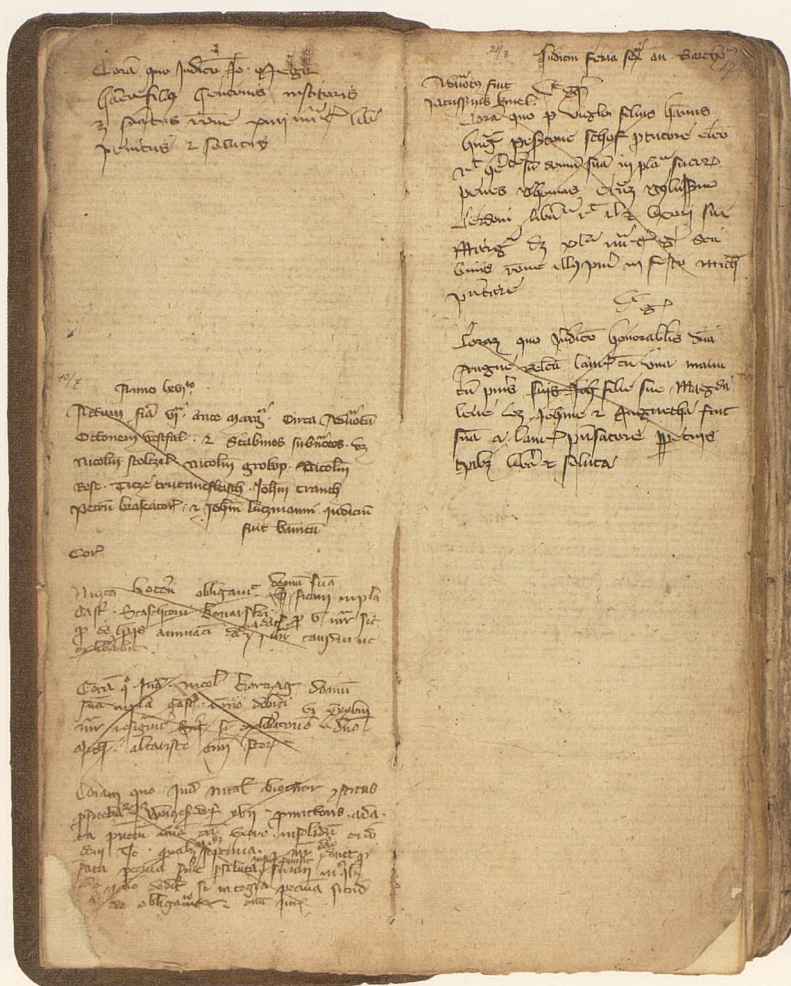
Dokument wydany w 1352 roku w Krakowie, w którym sąd ławniczy krakowski pod przewodnictwem wójta Mikołaja Amyleja rozstrzyga sprawę przejęcia przez miasto domu i klasztoru zakonnic z Dornburga – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 32)

56. WAWRZYNIEC ważnik

rajca, burmistrz
1349

Laurencius pensator

Wawrzyniec był synem rajcy Mikołaja ważnika (nr 37). Albo przydomek przejął po ojcu, albo też kontynuował jego ważne i intratne zajęcie w wadze miejskiej, instytucji bardzo istotnej dla handlu w mieście. W księgach miejskich pojawił się dopiero w 1347 roku, gdy 28 kwietnia rada miejska powołała go do grona ławników – wziął wtedy udział w pierwszej czynności nowej ławy, którą było przyjęcie oświadczenia Mikołaja Jegera o przeniesieniu prawa do połowy jego domu w Rynku, położonego naprzeciwko targu solnego, na rzecz Fryderyka krawca. Niebawem, bo już w 1349 roku, Wawrzyniec został odnotowany na urzędzie rajcy. W 1346 roku ojciec przekazał mu murowany dom przy ul. Franciszkańskiej. Wawrzyniec był żonaty z Agnieszką, z którą miał córkę Magdalенę. Doczekał się wnuków: Jana i Agnety. Zmarł przed 1366 rokiem.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 16–17 z wpisami z 1366 roku, między innymi o uwolnieniu od zobowiązań wdowy po Wawrzyńcu ważniku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 16–17)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Kazimierz Wielki w 1352 roku pożycza od krakowskich rajców znaczną kwotę 1600 kop groszy.

Z tego samego roku pochodzi najstarsza wzmianka dotycząca domu beginek w Krakowie. Beginki (ważny kobiecy ruch religijno-społeczny w średniowieczu) miały pozostawać pod szczególną opieką rady miejskiej.

Źródła i literatura:
KŁK, nr 71; MPV II, nr 67; NKRK I, nr
1577, 1582; Starzyński 2009, nr 82.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Kazimierz Wielki na mocy wydanego w 1353 roku dekretu zabrania obcym kupcom korzystania z drogi handlowej na Ruś – monopol handlowy pozostaje w rękach krakowian.

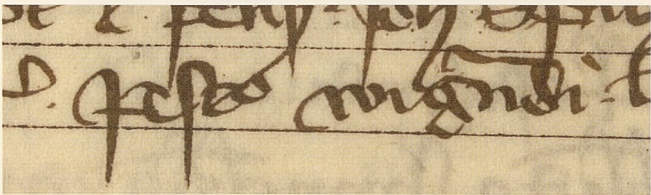
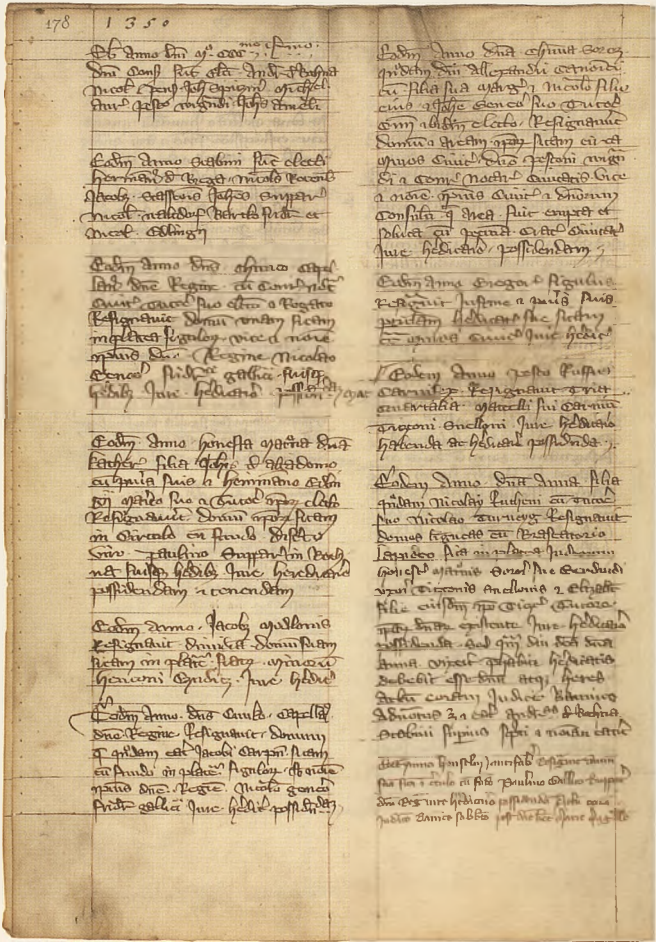
Wydany przez króla w roku 1354 przywilej zabrania z kolei prowadzenia w Krakowie handlu „gościa z gościem”, czyli kupca przyjeźdnego z innym przyjeźdnym. Dzięki temu handel w mieście pozostaje po kontrolą lokalnych kupców.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXIV, XLIV, L; KDK III, nr 380; MPV II, nr 28, 49–50, 67, 73, 90, 268, 277; NKRR I, nr 898, 1322, 1366, 1415, 1428, 1473, 1541, 1544, 1613, 1639, 1657, 1684, s. 170**, 181*; Pietrusiński 2000, s. 265; Starzyński 2009, nr 83.

57. PIOTR WIGANDI
rajca, burmistrz
1350

Petrus (Pesco) Vigandi

Przedstawiciel znaczącej rodziny Wigandi, przybyłych z Głubczyc i aktywnie działających we władzach Krakowa. Ojciec Piotra Wigand z Głubczyc (nr 16) w latach 1306–1333 kilkanaście razy był odnotowywany jako rajca krakowski. Brat Piotra, Maciej zwany Małym, był wieloletnim ławnikiem. Piotr Wigandi jest odnotowany w źródłach miejskich w latach 1327–1357. Do ławy miejskiej powołanie uzyskał w 1344 roku, kadencja w ławie trwała także w roku następnym, natomiast nominację do rady miejskiej otrzymał w roku 1350. W księgach miejskich brak jest śladów kolejnych powołań do rady, natomiast wiadomo, że w latach 1354 i 1357 sprawował urząd wójta sądowego, tym samym przewodząc ławie miejskiej. Dom rodzinny Piotra był położony przy Rynku, na rogu ul. Szczepańskiej, w sąsiedztwie domu Jana z Edel zwanego Rajca (nr 36). Jego rodzina w 1341 roku sprzedała ten dom rajcy Janowi Romanczowi (nr 39).

Z „Najstarszej księgi” strona 178 z wpisem z wykazem rajców powołanych do rady miejskiej w 1350 roku, z Piotrem Wigandim w składzie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 178)

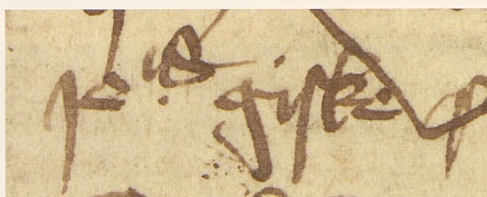
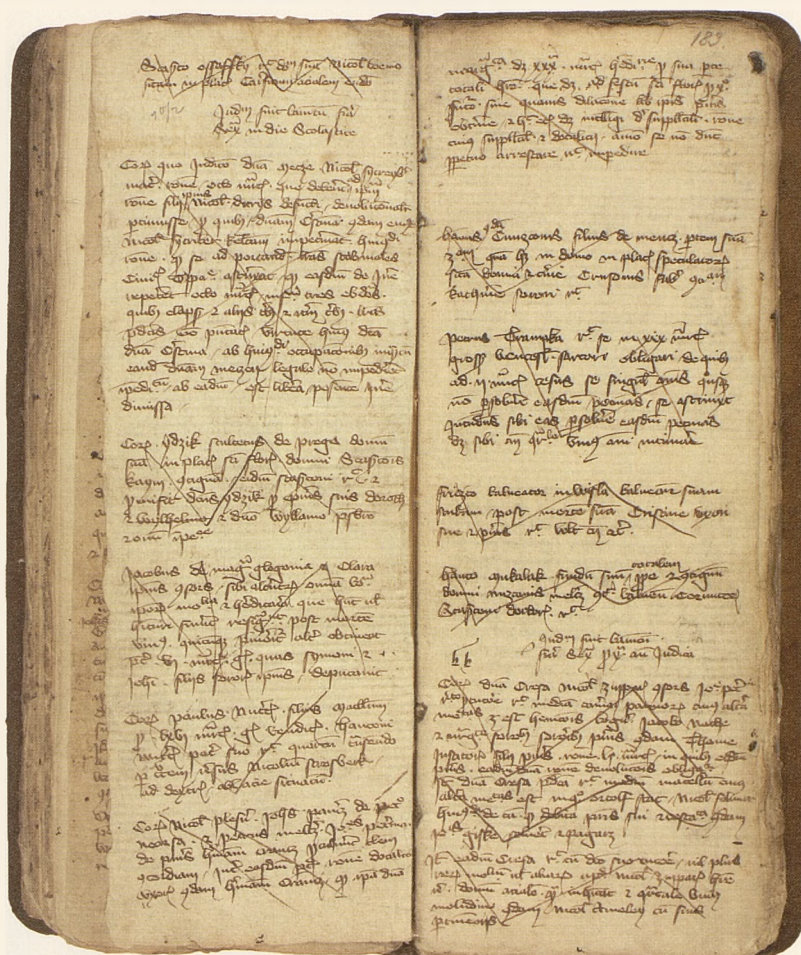
58. JAN GISKO

rajca, burmistrz

1356, 1359

Iohannes Gysconis – Jan z Sącza (Hanco de Sandecz)

Mieszczanin krakowski, syn rajcy Giska z Sącza (nr 35). Odnotowany w aktach krakowskich w latach 1327–1359. Zasiadał w ławie miejskiej, co wzmiankowano w latach 1353 i 1354. W składzie rady miejskiej Jan wymieniony jest w latach 1356 i 1359. Posiadał dom z gruntem na rogu ulic Żydowskiej (obecnie św. Anny) i Wiślnej, zwrócony mu w 1352 roku przez Marcina Wille. W 1356 roku Elżbieta, wdowa po Wolframie, córka Giska, oddała bratu Janowi Gisce swój spadek po rodzicach zarówno w dobrach ruchomych, jak i w nieruchomościach w zamian za rekompensatę. Jan zmarł przed 17 marca 1374 roku, kiedy to przekazano połowę jego kramu Mikołajowi Folmurowi w zamian za spłacenie długów i innych zobowiązań zmarłego.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 182–183 z wpisem z 1374 roku, dotyczącym spraw po zmarłym Janie Gisce – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 182–183)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

W 1355 roku Ludwik Andegaweński (późniejszy polski król, siostrzeniec Kazimierza Wielkiego) zapewnia Krakowowi, jak i innym miastom, zachowanie nabytych dotąd praw. Wiąże się to z odnowieniem przez posłów Kazimierza Wielkiego praw dynastii Andegawenów do polskiego tronu w przypadku bezpotomnej śmierci Kazimierza.

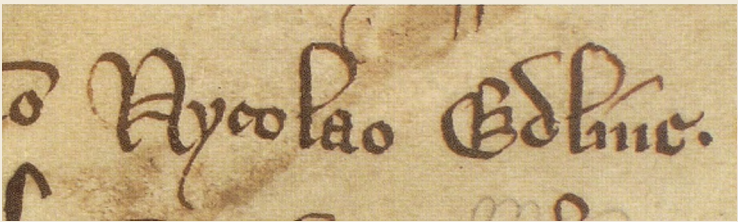
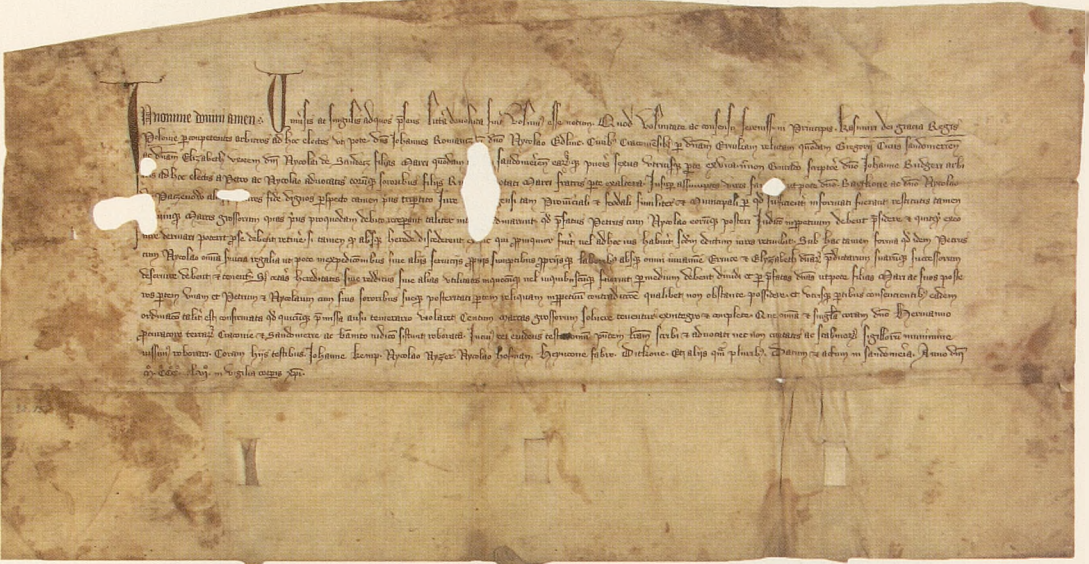
Źródła i literatura:
KDK I, s. XXIV, L; KŁK, nr 933; MPV II, nr 109, 276–277; NKRR I, nr 895, 1642, 1648, 1659, 1666, 1675, s. 192*, 197*; Starzyński 2009, nr 84.

Kazimierz Wielki (1333–1370)
Ludwik Węgierski (1370–1382)

W 1356 roku Kazimierz Wielki powołuje Sąd Wyższy Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. Ma się on zajmować rozstrzygnianiem kwestii spornych w miastach królewskich. Dotąd konieczne było odwoływanie się do sądu ławniczego w Magdeburgu. Sąd funkcjonował do 1791 roku.

59. MIKOŁAJ EDEL
rajca, burmistrz
1356, 1357, 1358, 1368, 1373

Nicolaus Edelingi (Edlingi, de Edel, Hedlingi)
Kupiec krakowski z bogatej rodziny Edelów, syn Piotra, brat Heinemana, również rajcy (nr 68). Źródłem jego dochodów był handel zagraniczny, głównie suknem, a kontakty sięgały Brugii i Wenecji. Zajmował się także bankowością, pośrednicząc w przekazywaniu świętopietrza między kolektorami papieskimi a bankierami papieskimi w Brugii. W 1350 roku został powołany do ławy, natomiast od 1356 roku, przez wiele lat, odnotowywany był w radzie miejskiej. W 1368 roku ufundował kaplicę św. Mikołaja przy kościele Dominikanów. Mikołaj często był sędzią polubownym, występował jako opiekun prawny wdów i sierot. Żonaty był prawdopodobnie z Małgorzatą, córką Peszka Wierzyńka. Zmarł po 1374 roku.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXIV, L, nr 44, 242, 249;
KDK III, nr 386; KŁK, nr 28, 100,
136, 162, 166, 177, 228, 277, 299, 315,
328, 404, 589, 619, 663, 735, 788, 947,
965, 1808; KDM I, nr 247; NKRK I,
nr 1268, 1534, 1535, 1541, 1690, 1692,
1694–1697, 1705, s. 181, 192*, 195*;
Mikowski Józef, Edeling Mikołaj, [w:]
PSB, t. VI, s. 201; Wyrozumska 1995,
s. 42; Starzyński 2009, nr 85.

Wydany w 1356 roku w Sandomierzu dokument, w którym Mikołaj Edel wraz z Janem Romanczem (nr 39) jako powołani przez króla arbitrzy rozstrzygają spór pomiędzy spadkobiercami wójtów sandomierskich Witka i Ruperta – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 858)

60. JAN WIERZYNEK starszy

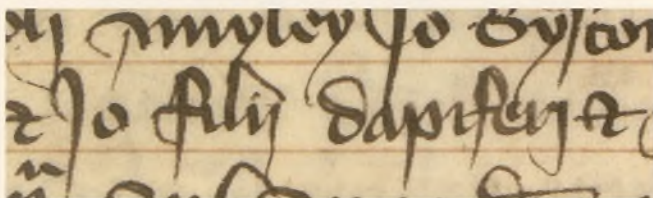
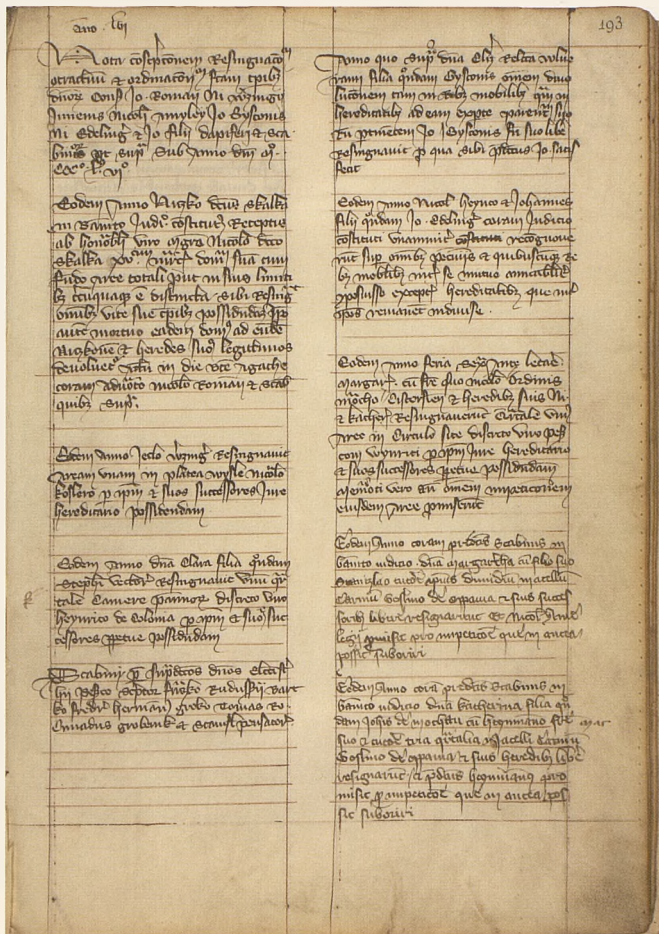
rajca, burmistrz

1356

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Iohannes (Hanco) filius Nicolaus Wersingus (filius dapiferi)

Przedstawiciel znamienitej krakowskiej rodziny Wierzyneków. W 1342 roku odkupił od Piotra Wigandiego (nr 57) połowę młyna zwanego „na Piasku”, położonego za miastem. W radzie miejskiej odnotowany tylko w 1356 roku. W czasie pontyfikatu papieża Klemensa VI wraz z żoną (oraz innymi członkami rodziny Wierzyneków) uzyskali dla swoich spowiedników prawo rozgrzeszania nawet w sprawach zastrzeżonych dla biskupa lub papieża. Jan był żonaty z Nawojką, miał troje dzieci: syna Stanisława (Stano) oraz córki: Annę i Konstancję. Dzieci te wspólnie prowadziły sklep w Sukiennicach. Stanisław zmarł młodo, około 1384 roku. Córki były żonami rajców krakowskich: mężem Anny był Jerzy Czeyn (nr 94), natomiast Konstancji – Marcin z Warszawy (nr 98). Jan Wierzynek zmarł przed 1363 rokiem.

Z „Najstarszej księgi” strona 193, powiększenie wpisu z wykazem rajców powołanych do rady miejskiej w 1356 roku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 193)

Źródła i literatura:
NKRK I, nr 1428, 1698, s. 192; Kutrze-
ba 1899, *passim*; Prażnik 1913, *passim*;
Lichończak 1981, *passim*; Encyklopedia,
s. 1045; Starzyński 2009, nr 86.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

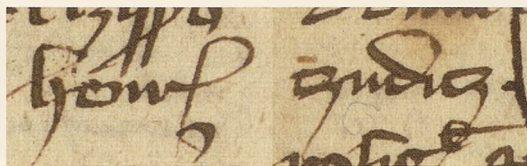
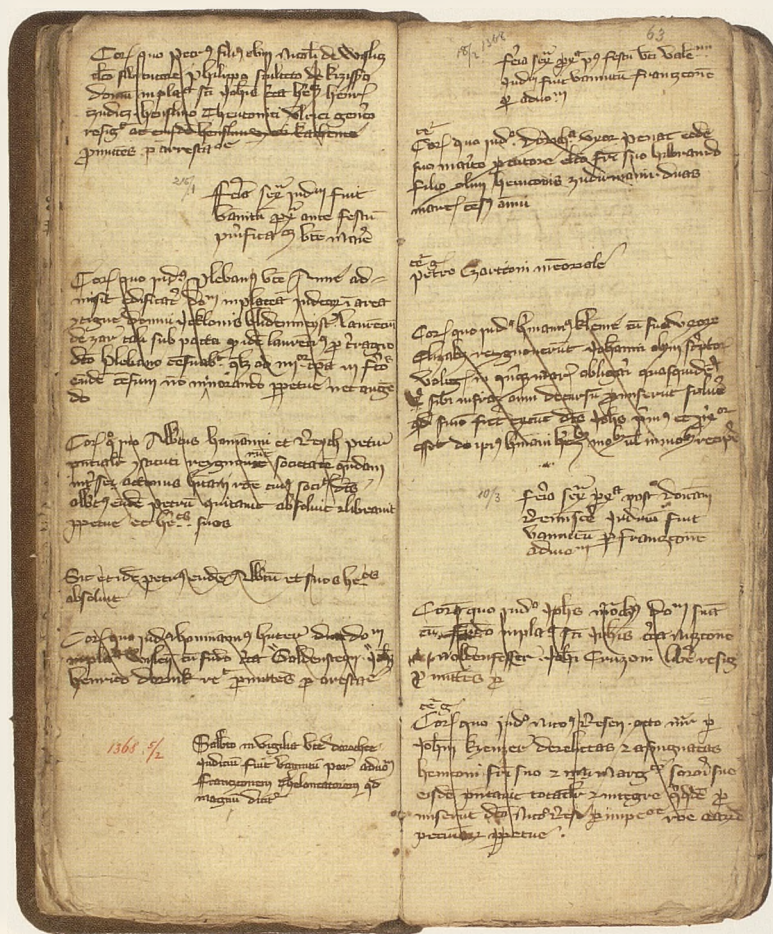
61. HENRYK CZUDICZ

rajca, burmistrz

1357, 1359

Henricus (Heynco) Zchudicz

Mieszczanin i kupiec krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1341–1368. Karierę we władzach miasta rozpoczął w 1341 roku od urzędu ławniczego. Ponownie został powołany do ławy w 1347 roku. Dziesięć lat później, w roku 1357, został nominowany do rady miejskiej, w której ponownie zasiadł w 1359 roku. Był właścicielem domu położonego przy ul. św. Jana. Przyjmował funkcję opiekuna wdów i ich dzieci. Przykładowo w 1366 roku opiekował się córką zmarłego Fryczka zwanego Alrini i przeprowadzał przekazanie części domu położonego przy ul. św. Krzyża. Zmarł przed 18 listopada 1368 roku, kiedy to Piotr, syn Mikołaja z Wiślicy, poprzez opiekuna Filipa, sołtysa, dokonał przeniesienia na rzecz Gruszy i jej córki Katarzyny prawa do domu położonego przy ul. św. Jana, przylegającego do parceli nieżyjącego już wówczas Henryka.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXV, L, nr 36 b; KŁK 46, 136, 162, 243, 327; MPV II, nr 276; NKRK I, nr 1261, 1379, 1397, 1424, 1510, 1512, 1577, 1582, 1611, 1622, 1685, s. 195*, 197*; Starzyński 2009, nr 87.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 62–63, z wpisem z 1368 roku, dotyczącym przeniesienia prawa do domu położonego przy ul. św. Jana, przylegającego do parceli zmarłego Henryka – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 62–63)

62. FRANCISZEK RUDUSSI

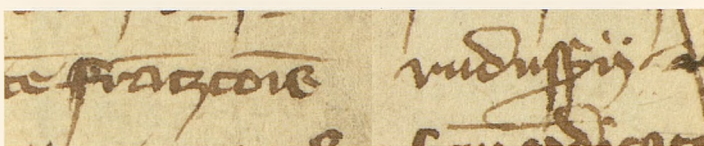
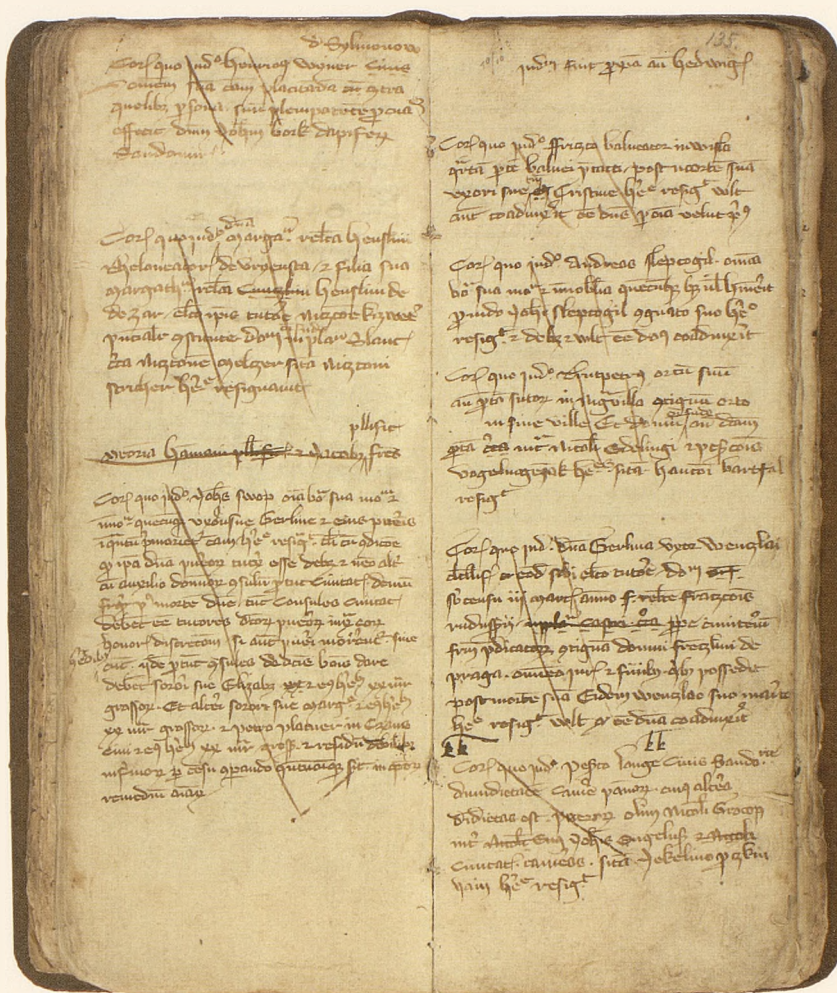
rajca, burmistrz

1357

Franczco Rudussonis (Ruduschonis)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w latach 1342–1369. Działalność urzędową związał przede wszystkim z ławą, w składzie której odnotowywany był w latach 1342, 1344, 1345, 1347, 1356, 1357. W roku 1357 uzyskał nominację do rady miejskiej. Zasiadał w niej, z tego co wiadomo, tylko jeden rok. Franciszek dysponował w Krakowie parcelami, które wydierżawiał pod budowę domów – w księgach ławniczych odnotowano dwa takie przypadki, dotyczące dzierżawców Jana Kauffmana i Mikołaja Marstellera. Franciszek zmarł przed 10 października 1371 roku, kiedy to jego żonie, określonej już wtedy jako wdowa, płacono 3 grzywny czynszu z domu położonego w pobliżu cmentarza braci kaznodziejów.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 134–135 z wpisem z 1371 roku, dotyczącym spraw spadkowych – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 134–135)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXV, L, LI; KDK III, nr 380; KŁK, nr 620, 829, 948; NKRR I, nr 1439, 1541, 1544, 1556, 1577, 1582, 1681, 1684, s. 168*, 193**, 195*; Staryński 2009, nr 88.

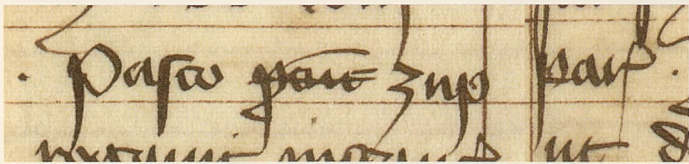
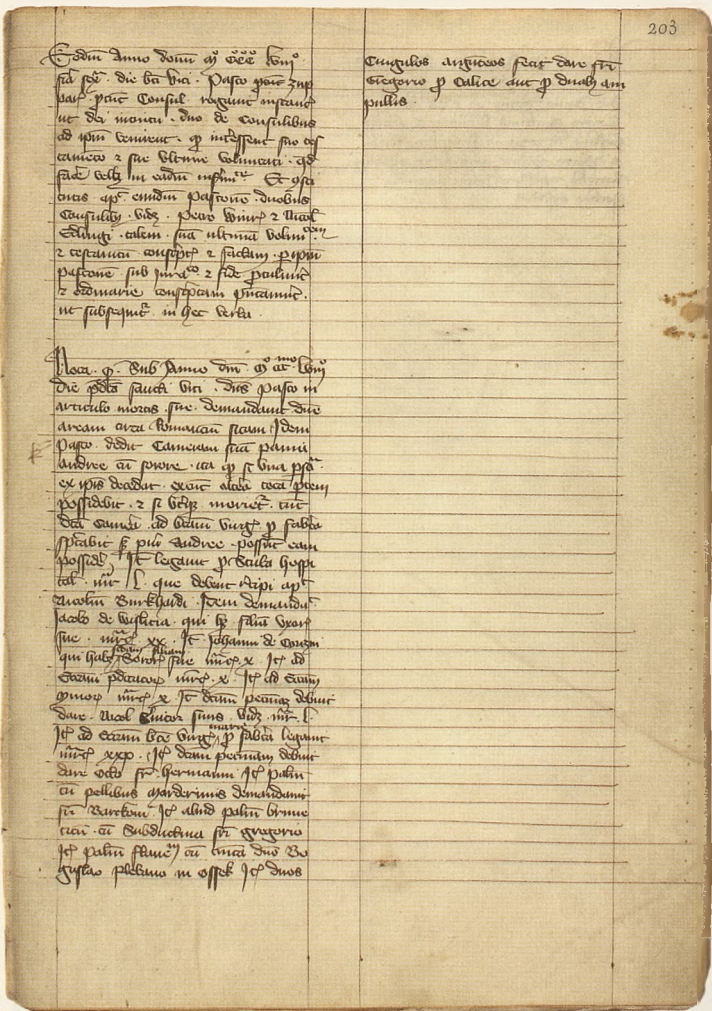
Kazimierz Wielki (1333–1370)

63. PASZKO żupnik

rajca, burmistrz
1357, 1358

Pasco zupparius

Paszko zajmował eksponowany urząd żupnika wielickiego; z tego tytułu przyłgnął do niego wyróżniający przydomek „żupnik”. Został dwukrotnie wzmiankowany jako rajca krakowski, w latach 1357 i 1358. W roku 1358 w obecności rajców Piotra Winrycha (nr 64) i Mikołaja Edela (nr 59) zeznał swoją ostatnią wolę. Przekazał w niej żonie grunt w Krakowie oraz swój kram sukienniczy. Uposażył kościół Mariacki i stufę szpitalną. Pamiętał o swoich braciach Bartku i Grzegorzu, a także o słudze Mikołaju. Nie można określić, na ile to rozporządzenie testamentowe było przedwczesne – zmarł przed 7 czerwca 1387 roku, kiedy to toczyła się sprawa spadkowa po nim.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXV, nr 62; NKRK I, nr 1523, 1692–1693, s. 195*; Starzyński 2009, nr 89.

Z „Najstarszej księgi” strona 203 z wpisem z roku 1358, dotyczącym testamentu Paszka żupnika – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 203)

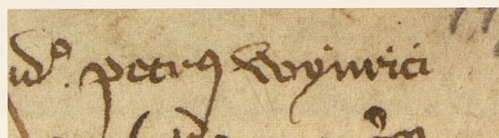
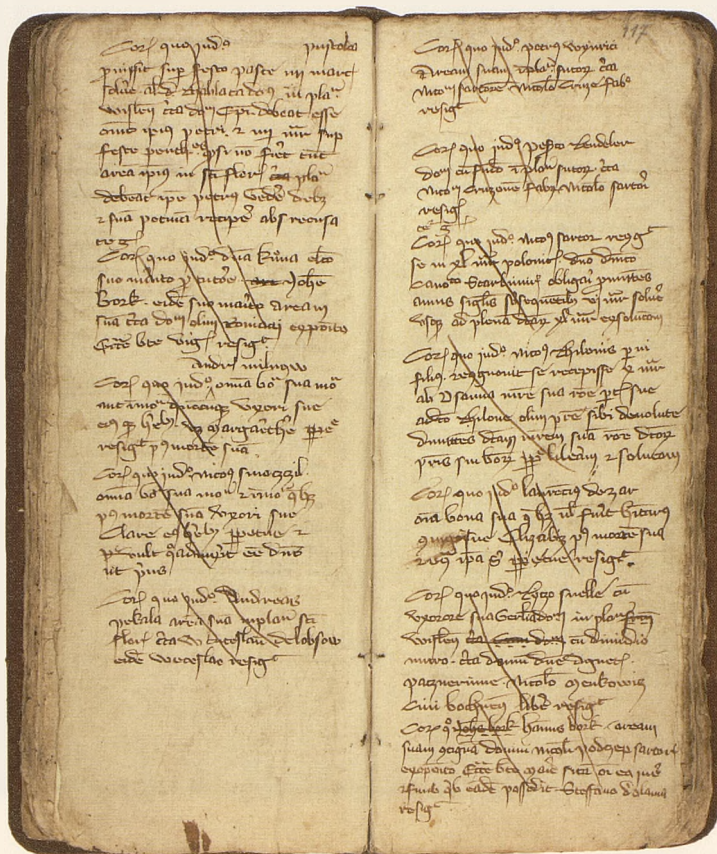
64. PIOTR WINRYCH

rajca

1357, 1358, 1373

Petrus (Pesco) Vinricus (Wynrici, Winrici)

Mieszczanin krakowski, kupiec odnotowany w księgach miejskich w latach 1328–1376. Był sukiennikiem, prowadził rozległą działalność handlową aż po Górne Węgry. Dostał godności miejskich – został trzykrotnie odnotowywany jako rajca krakowski, w latach 1357, 1358 i 1373. Uczestniczył wraz z Mikołajem Edelem (nr 59) przy złożeniu zeznania testamentowego przez Paszka żupnika (nr 63). Podejmował też opiekę nad wdowami i ich dziećmi, prowadząc ich sprawy, głównie finansowe. Razem z Janem Petermanem (nr 85), Goczem Czinem (nr 97) i Bartkiem Streytem (nr 92) byli w roku 1376 mediatorami w sporze o kwotę pieniężną należną niejakiemu Knopsemu od Margarety, żony Mikołaja Czenmarka. Piotr Winrych toczył spór z nieznanymi nam przyczyn z przyszłym rajcą Janem Spicymirem młodszym (nr 111), który zresztą zakończył się ugodą. Swoją majątek lokował w nieruchomościach. Był właścicielem domu przy Rynku, domu wraz z czterema mniejszymi przy bramie Szewskiej, kolejnego domu na cmentarzu Dominikańskim (obecnie Dominikańska), domu przy ul. Żydowskiej (obecnie św. Anny) oraz domu przy ul. Grodzkiej, kupionego w roku 1366 od Goslina z Opawy (nr 73). Miał także kramy sukienne w Sukiennicach. Ożenił się z Małgorzatą, której opiekunem po jego śmierci został Jan Czopchen (nr 145).

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Ludwik Węgierski (1370–1382)

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 116–117 z wpisem z 1371 roku, dotyczącym sprzedaży przez Piotra Winrycha parceli położonej przy ul. Szewskiej – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 116–117)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXV, nr 44; KŁK, nr 55, 77, 97, 118, 160–161, 228, 230, 240, 318, 337, 401, 446, 462, 533, 561, 731, 857, 859, 860, 1001, 1010, 1166; NKRK I, nr 899, 982, 1033, 1061, 1170, 1210, 1664, 1677, 1692, 195*; Starzyński 2009, nr 90.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

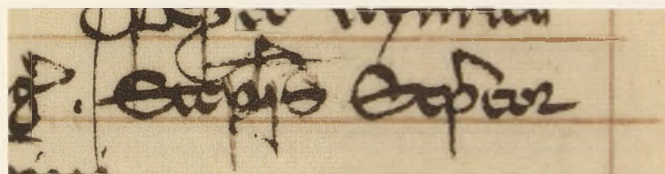
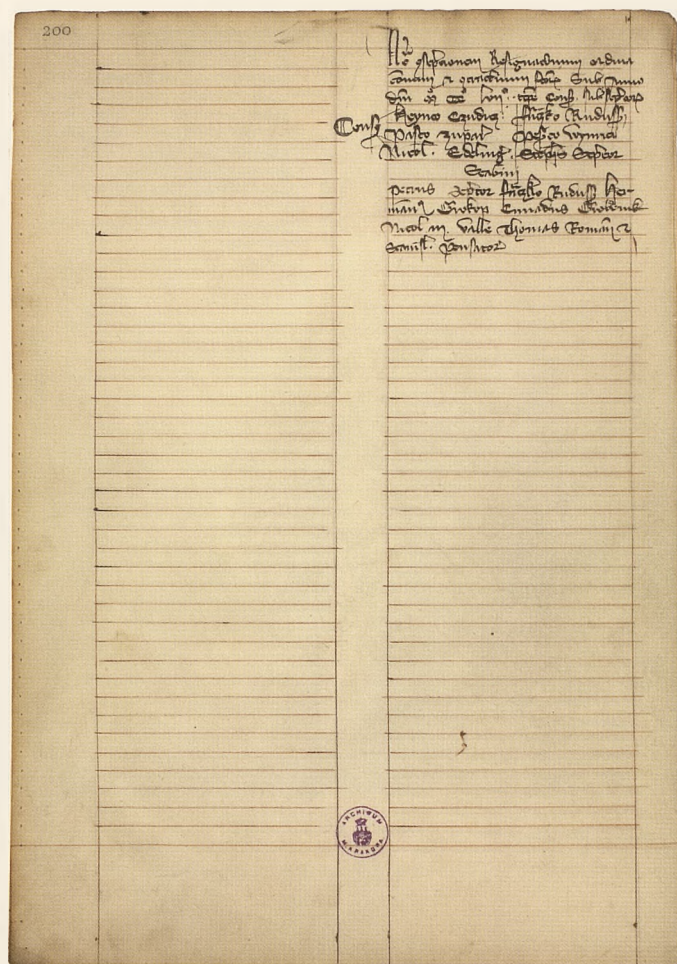
65. STEFAN pisarz

rajca

1357

Stephanus scriptor

Stefan pisarz został nominowany do rady miejskiej w 1357 roku, co zapisano w najstarszej księdze miejskiej. Jest to jedyna wzmianka o nim. Sądząc po przydomku, przed tą nominacją przez wiele lat musiał pełnić funkcję jednego z pisarzy w kancelarii miejskiej. Nie wiemy jednak w której: rady miejskiej czy wójtowsko-ławniczej. Mógł też być pisarzem prywatnym, jednak awans do rady miejskiej z tej pozycji wydaje się trudny. Dlatego można przypuszczać, że Stefan był pisarzem miejskim lub pisarzem królewskim w kancelarii na zamku. Mógł być także pisarzem w kancelarii wojewody krakowskiego. Ta bliskość władzy mogła mu otworzyć drogę do rady miejskiej. Źródła na ten temat jednak milczą.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXV; NKRK I, s. 195*; Parkaniowski 1934, s. 75–111; Wyrozumska 1995, *passim*; Starzyński 2009, nr 91.

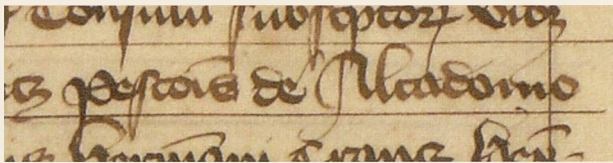
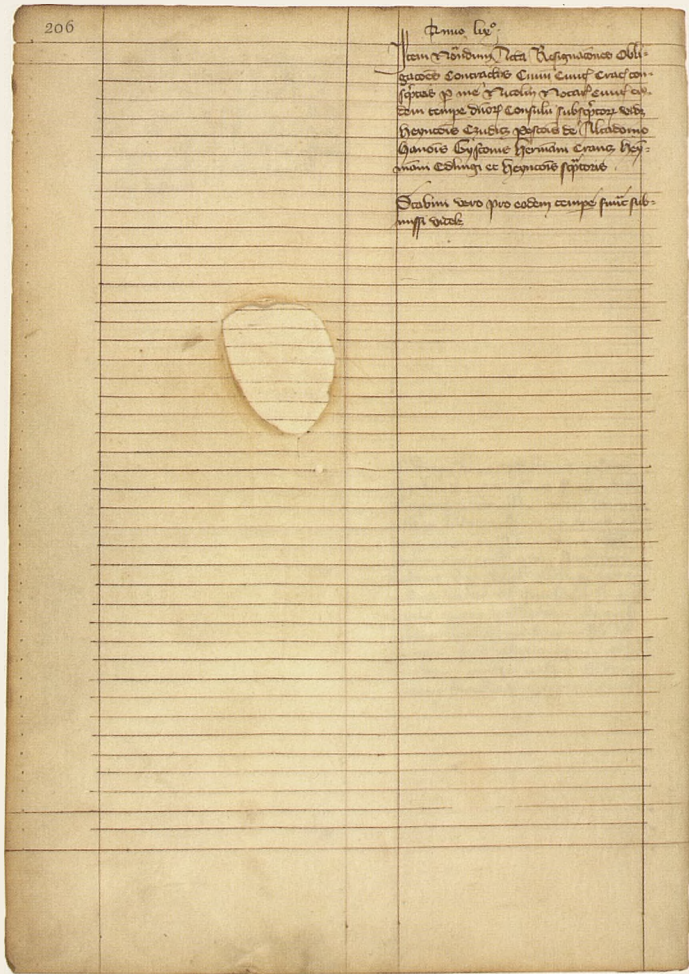
Z „Najstarszej księgi” strona 200 z wpisem zawierającym wykaz rajców powołanych do rady miejskiej w 1357 roku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 200)

66. PIOTR z WYSOKIEGO DOMU

rajca, burmistrz
1359

Petrus (Pesco) de Altadomo

Piotr był prawdopodobnie synem Jana z Wysokiego Domu, który pełnił urząd rajcy krakowskiego w 1347 roku (nr 53). W 1321 roku matka Piotra z Wysokiego Domu oraz Mikołaj Wierzynek (być może chodzi o Mikołaja starszego – nr 33) otrzymali od Jana z Brzegu połowę kramu sukiennego w Krakowie. Piotr został powołany do rady miejskiej w 1359 roku, czego ślad znajdujemy w księgach miejskich w postaci wpisu dokonanego przez Mikołaja, notariusza miejskiego. Wpis ten zawiera wykaz różnych aktów, w tym aktów przeniesienia własności, zobowiązań i umów mieszczan krakowskich, wciągniętych do księgi w czasie sprawowania urzędu przez rajców, wśród których notariusz wymienia Piotra z Wysokiego Domu. Księga miejska odnotowuje Piotra w radzie miejskiej tylko w tym jednym, 1359 roku.

Z „Najstarszej księgi” strona 206, powiększenie wpisu z wykazem rajców powołanych do rady miejskiej w 1359 roku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 206)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

W grudniu 1358 roku Kazimierz Wielki nadaje krakowskim mieszczanom tak zwany wielki przywilej, stanowiący najważniejszy po dokumencie lokacyjnym Krakowa z 1257 roku akt prawny. Regulował on wiele dziedzin życia – zostały określone agendy gospodarcze i źródła dochodów miasta, potwierdzone dotychczasowe przywileje, wytyczono zasięg jurysdykcji miejskiej, rozgraniczono kompetencje w obrębie aglomeracji między organami sądowymi miejskimi i państwowymi, wyszczególniono funkcjonujące w mieście urządzenia gospodarcze (między innymi kramy, wagi, postrzygalnie sukna). Dokument zawierał także postanowienie, aby nie szpecić miasta nieostojną zabudową w jego najznamienitszych punktach.

Król rzeka się na rzecz miasta praw do wielu znajdujących się na krakowskim Rynku obiektów, należących wcześniej do niego.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXV; MPV II, nr 276; NKRK I, nr 614, s. 197*; Starzyński 2009, nr 92.

Kazimierz Wielki (1333–1370)
Ludwik Węgierski (1370–1382)

67. HERMAN KRANCZ starszy

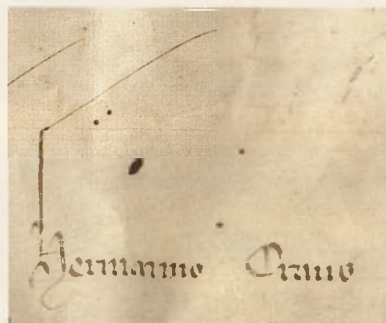
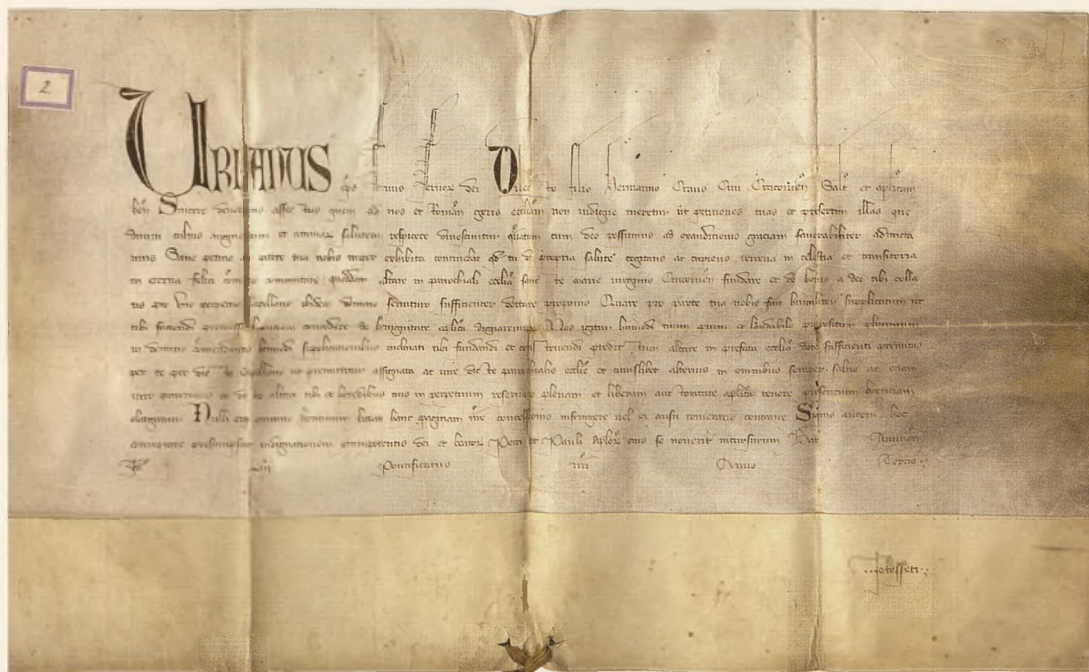
rajca, burmistrz

1359, 1362, 1363, 1366, 1367, 1371

Hermannus Crantz (dictus Crantz)

Jeden z ówczesnie najbogatszych mieszczan krakowskich. Właściciel wielu nieruchomości, położonych między innymi przy Rynku oraz przy ulicach Sławkowskiej, św. Marka i św. Jana, jak również pustych placów, ogrodów, obiektów gospodarczych, jak kramy czy słodownie.

Za zgodą papieża Urbana V był fundatorem ołtarza w kościele Mariackim. Wielokrotnie pełnił funkcję mediatora oraz opiekuna wdów i sierot. Herman robił też karierę we władzach miejskich. W latach 1324 i 1325 zasiadał w ławie miejskiej, zdobył praktykę urzędniczą, ale dopiero w 1359 roku po raz pierwszy został powołany do rady miejskiej. Księgi miejskie notują go jako rajcę w kolejnych kilku latach, do roku 1371, w którym to ostatni raz został wzmiankowany na urzędzie rajcy. Miał dom przy Rynku, obok domu Piotra Melczera (nr 88). Zmarł przed 10 lutego 1374 roku, kiedy to synowie Hermana złożyli przed rajcami oświadczenie dotyczące spadku należnego matce – wdowie Małgorzacie – zobowiązując się do spłacenia jej części. Jego córka Dorota została żoną Jerzego Arnsberga starszego (nr 123), zaś pasierbica Małgorzata wyszła za Piotra Neorsę (nr 115).

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXV, XLIX; KDK II, nr 265; KDK II, s. 77, 123–124; KDM I, nr 291; KŁK nr 57, 98, 119, 277, 319, 586, 622, 740, 927, 1086, 1312, 1577; MPV II, nr 90, 214, 276; MPV III, nr 361, 470; NKRK I, nr 632, 646, 701, 752, 756, 767, 795 b, 979, 1702–1703, s. 77*, 197*, 199*; Rajman 2004, s. 261, 295, 298–300, 304, 344; Starzyński 2009, nr 93.

Dokument wydany w 1365 roku w Awinionie, w którym papież Urban V wydaje zezwolenie Hermanowi Kranczowi, mieszczaninowi krakowskiemu, na fundowanie ołtarza w kościele Najświętszej Marii Panny w Krakowie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. dypl. perg. 2)

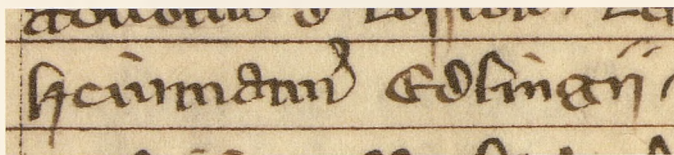
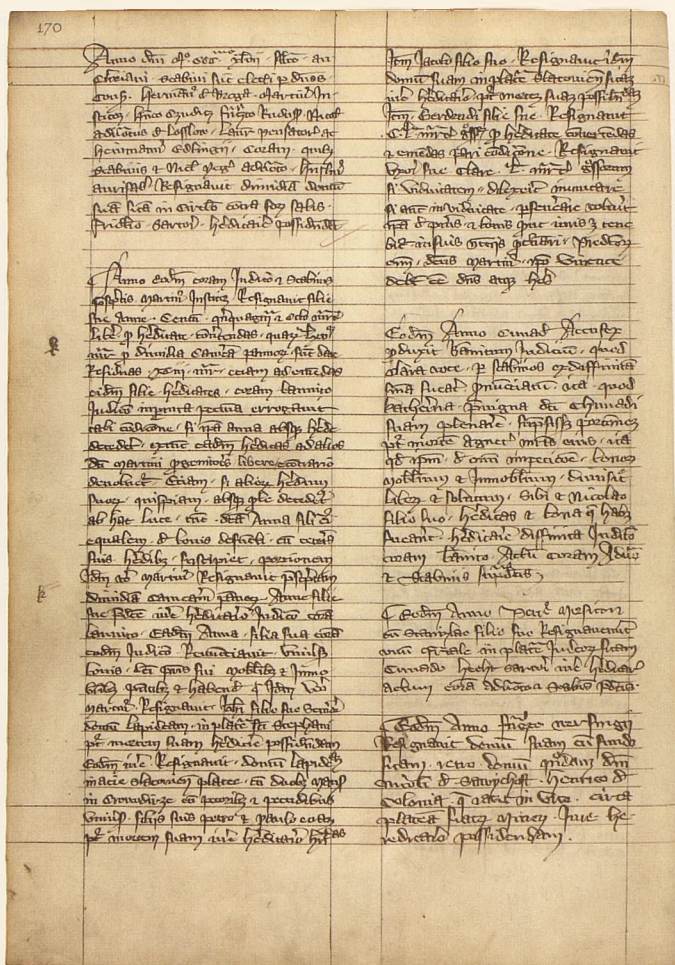
68. HEINEMAN EDEL

rajca, burmistrz

1359

Heinmannus (Heynmann) Edlingi (Edeling)

Kupiec krakowski, syn Piotra, przedstawiciel licznej i od dawna osiadłej w Krakowie rodziny Edelów. Brat, Mikołaj, wcześniej rozpoczął karierę we władzach miejskich (nr 59). Heineman został powołany po raz pierwszy na urząd ławnika w 1347 roku, a następnie w roku 1352. W 1358 roku stanął na czele ławy jako wójt sądowy. Rok później został nominowany do rady miejskiej. Brak w księgach miejskich śladów, aby nominacja ta była w kolejnych latach powtarzana. W księgach ławniczych pozostały ślady sporu majątkowego pomiędzy braćmi Heinemanem i Mikołajem, którego rezultatem było oświadczenie Heinemana złożone przed ławą miejską, że zrzeka się on wszelkich pretensji i roszczeń do majątku Mikołaja.

Z „Najstarszej księgi” strona 170 z wpisem z roku 1347, poświadczającym, że przed ławnikami, w tym Heinemanem Edelingiem, Henslin złotnik przeniósł prawo do połowy domu położonego przy Rynku, naprzeciw targu solnego, na Fryderyka krawca – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 170)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXV, XLIV, XLIX, L, LI, nr 28; KDM I, nr 253; NKRK I, nr 1258, 1534–1535, 1541, 1577, 1582, 1634, 1645–1646, 1691, 1695–1697, s. 186*, 191*, 197*; Starzyński 2009, nr 94.

Kazimierz Wielki (1333–1370)
Ludwik Węgierski (1370–1382)

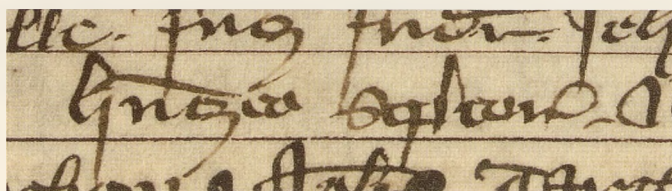
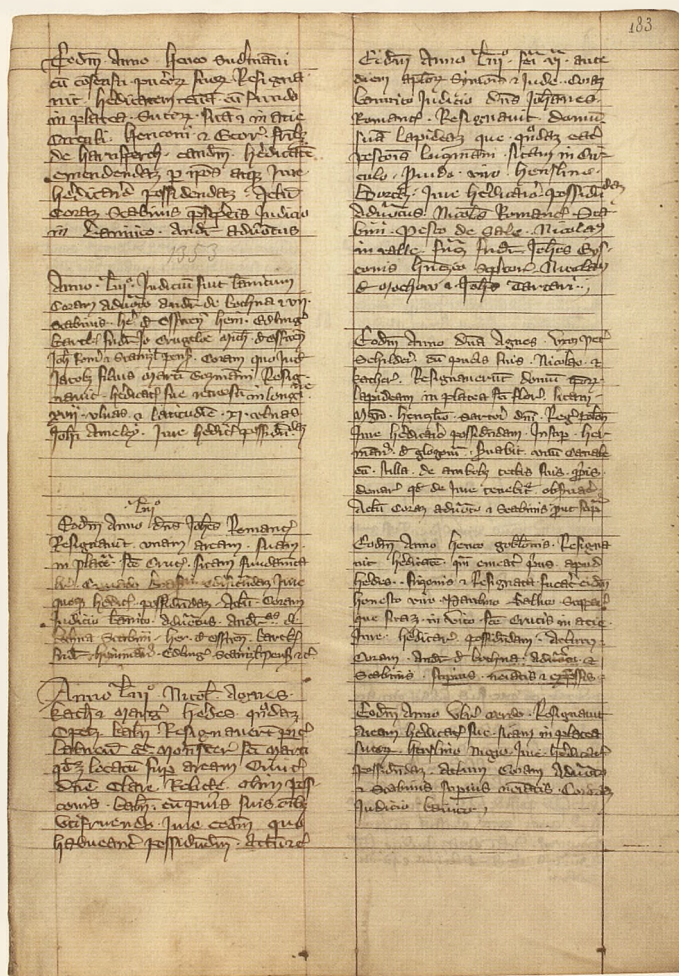
69. HENRYK pisarz

burmistrz

1359

Henrikus (Heinco, Henczo) scriptor

Podobnie jak w wypadku Stefana pisarza (nr 65) źródła nie precyzują, gdzie Henryk piastował urząd pisarza. Karierę związał z urzędami miejskimi Krakowa, w latach 1353–1354 zajmował urząd ławnika. Można zatem przypuszczać, że był pisarzem miejskim, notariuszem prowadzącym kancelarię rady miejskiej lub kancelarię wójtowsko-ławniczą. Był stryjem Piotra pisarza, zatem prowadzenie kancelarii urzędów czy dostojników stało się w rodzinie Henryka tradycyjną profesją. W 1359 roku Henryk uzyskał nominację do rady miejskiej, jedyną w jego karierze, o której wiadomo. Był właścicielem domów w Krakowie, między innymi przy ul. Grodzkiej. O rozliczenia związane z tym domem toczył spory z Jakubem i Krystynem Englinimi.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXV, L; KŁK, nr 16, 136, 139, 177, 204, 295, 390, 629, 712, 903; NKRR I, nr 1551, 1648, 1659, 1666, s. 197*; Pietrusiński 2000, s. 280; Starzyński 2009, nr 95.

Z „Najstarszej księgi” strona 183 z wpisem z roku 1353, poświadczającym, że przed ławnikami, w tym Henrykiem pisarzem, Jan Romancz sprzedał dom murowany położony przy Rynku, należący niegdyś do Paszka Luczmana – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 183)

70. PAKOSZ z PRESZOWA

rajca, burmistrz

1360, 1362, 1363, 1364, 1366

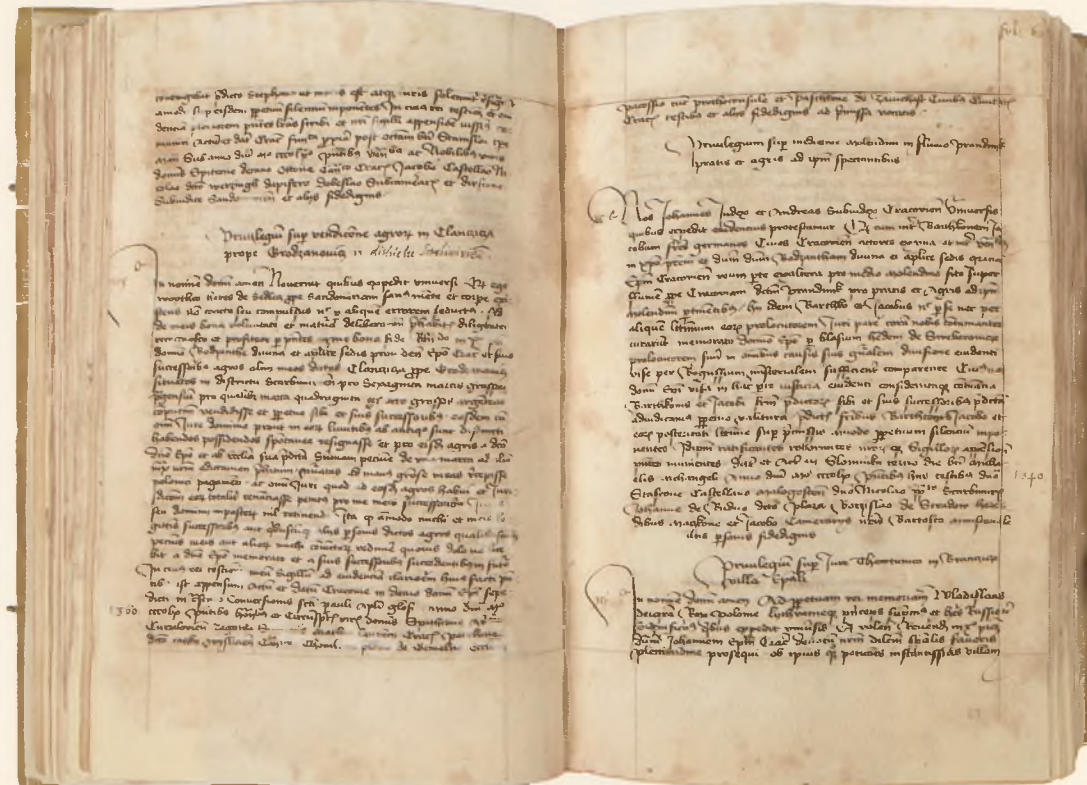
Pacussius (Pacusz) de Apprias (Aperias, Epperias)

Przybysz z Preszowa, miasta we wschodniej Słowacji. Zrobił karierę w krakowskiej radzie miejskiej, jest w niej odnotowywany przez wiele lat, począwszy od 1360 roku. Postać o tyle wyróżniająca się, że przy jego imieniu po raz pierwszy w źródłach występuje określenie funkcji burmistrza – Pakosz *tunc prothoconsul*. Pojawiło się ono w dokumencie wystawionym w Krakowie 26 stycznia 1360 roku przez Wojtkę z Siedlec, mocą którego potwierdził on sprzedaż biskupowi krakowskiemu Boddęcie gruntów, czemu świadcował Pakosz, ówczesny burmistrz. Ponowne powiązanie nazwiska rajcy z pełnioną funkcją burmistrzowską wystąpi w źródłach późniejszych aż o 46 lat, w roku 1406, w odniesieniu do rajcy Jana Falkenberga (nr 155). Jako urzędujący rajca Pakosz z Preszowa brał udział między innymi w rozstrzygnięciu kwestii przekazania mistrzom tkackim i ich spadkobiercom na własność terenów z ośmioma budynkami, położonych przed bramą św. Mikołaja, w zamian za coroczną daninę, co też uczyniono.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Decyzją Kazimierza Wielkiego z 1360 roku w Krzeszowie oraz w Lubaczowie od krakowskich kupców nie można pobierać ceł.

W wyniku zarazy morowej z 1360 roku umiera wielu mieszkańców Krakowa. Jan Długosz z przesadą wspomina o 20 tysiącach ofiar.

Pacosio tunc prothoconsule

Z kopiażu Liber Antiquus (Liber Privilegiorum nr 2) wpisu dokumentu wystawionego w 1360 roku w Krakowie, w którym Wojtek z Siedlec potwierdził sprzedaż biskupowi krakowskiemu Boddęcie gruntów nazywanych Kłęczycza, czemu świadcowali Paszko z Zawichostu i Pakosz, wówczas burmistrz – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum i Biblioteka Kapituły Metropolitalnej w Krakowie, sygn. LP 2, k. 64v–65)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXV, nr 36, 243; KDKK I, nr 218; NKRK I, nr 1702, s. 199*; Starzyński 2009, nr 97.

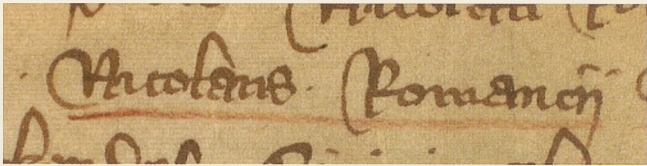
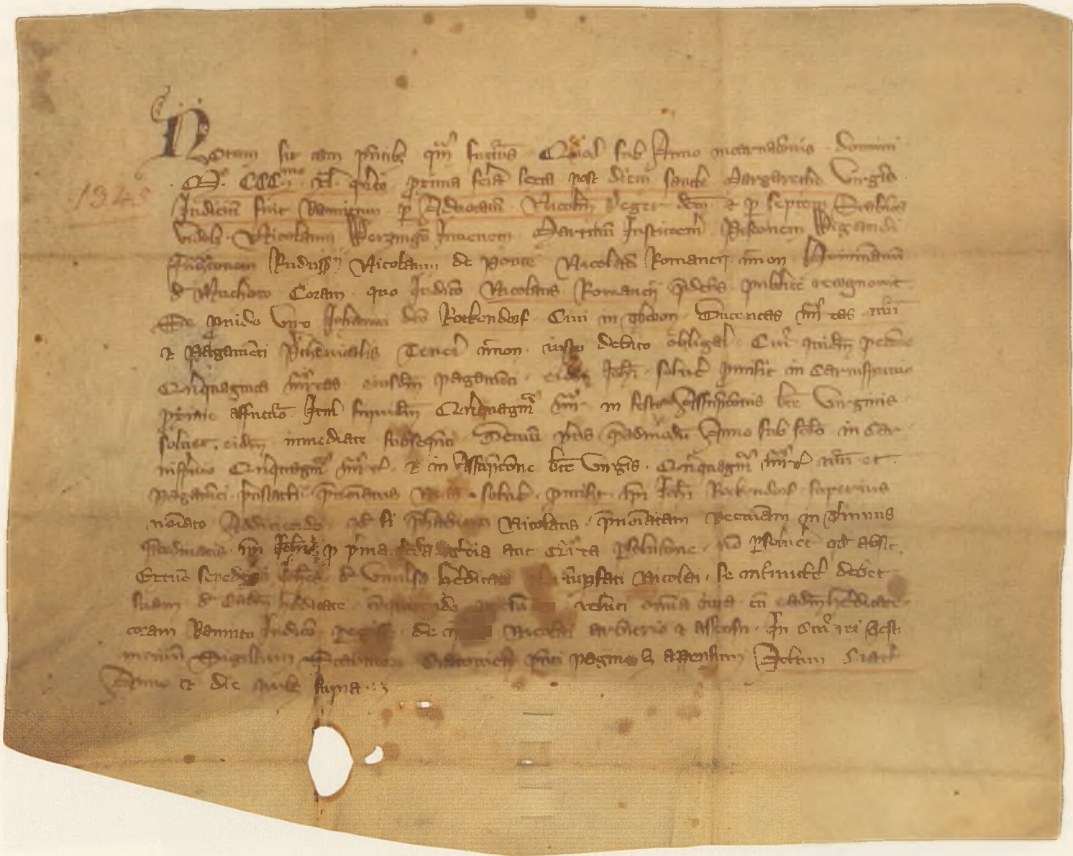
Kazimierz Wielki (1333–1370)

71. MIKOŁAJ ROMANCZ

burmistrz
1361

Nicolaus Romansii

Przedstawiciel bogatej krakowskiej rodziny kupieckiej Romanczów. Odnotowany w latach 1344–1363. Właściciel wielu nieruchomości w mieście oraz kramów. Prowadził działalność finansową, pośredniczył w przekazywaniu świętopietrza zbieranego przez kolektorów do bankierów papieskich w Brugii. Karierę na miejskich urządach rozpoczął od udziału w pracach ławy miejskiej, w której został odnotowany w latach 1344 i 1345. W roku 1353 odnotowywany jest już jako przewodzący ławą wójt sądowy. Urząd ten dzierżył także w latach 1355–1356. W roku 1361 został odnotowany w radzie miejskiej. Jest to data niewątpliwa, natomiast na podstawie źródeł watykańskich związanych z poborem świętopietrza można przypuszczać, że w radzie zasiadał już w 1359 roku, a karierę rajcy zakończył w 1363 roku. Na poparcie tego brak jednak bezpośrednich potwierdzeń źródłowych.

Źródła i literatura:
KDK III, nr 380, NKRK I, s. 1523, 1541, 1544, 1648, 1668, 1671–1672, 1681, s. 170; MPV II, nr 277; Starzyński 2009, nr 96.

Dokument wydany w 1345 roku w Krakowie, w którym sąd ławniczy krakowski przyjmuje zeznanie Mikołaja Romancza, ławnika krakowskiego, że jest on dłużny Janowi Rotkendorfowi, mieszczaninowi toruńskiemu, 200 grzywien pruskich, które obiecuje zwrócić w czterech ratach – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 27)

72. JAN BORK starszy

rajca, burmistrz

1362, 1363, 1364, 1366, 1367, 1370

Iohannes (Hanus, Hensil, Hanslinus) Borg (Burg, Borek, Borck)

Pochodzący z rodziny śląskiej, prawdopodobnie wrocławskiej, pierwszy przedstawiciel Borków osiadłych w Krakowie. Doszedł do wysokich godności: w latach 1360–1376 był stolnikiem sandomierskim, żupnikiem olkuskim i celnikiem. W Krakowie posiadał kilka kamienic, kramy sukienne, młyn (kupiony w 1360 roku od Jana Spicymira – nr 40), wieś Grzegórzki, dobra Parcze koło Olkusza i udziały w tamtejszym dziedzicznym wójtostwie oraz działy kopalniane. Był organizatorem górnictwa w Olkuszu. Nie zaniedbywał kariery we władzach miejskich, w 1350 roku zasiadał w ławie miejskiej, od 1362 roku do roku 1370 był kilkakrotnie odnotowany w radzie miejskiej. W 1370 roku przywłaszczył sobie klucze do skrzyni, w której przechowywano należące do gminy pieniądze oraz tłok pieczęci miejskiej, oddał je jednak po 7 tygodniach. W 1367 roku przekazał część swojego majątku Mikołajowi Czanowi (nr 76) za 6 grzywien rocznego czynszu, jak też dom przy ul. Grodzkiej, w którym wcześniej mieszkał Henryk z Kietrza (nr 12), za kwotę 60 grzywien. Miał też dom przy Rynku, który w 1368 roku kupił od niego Goczko Czin (nr 97). Jan Bork ożenił się z Femką, miał z nią synów: Jana, rajcę krakowskiego (nr 152), i Piotra, mincerza krakowskiego, oraz córki: Katarzynę i Małgorzatę (Katarzyna wyszła za mąż za kasztelana sądeckiego Krystyna Koziegtłowskiego, a Małgorzata została żoną Piotra Rożna, pana na Rożnowie). Jan Bork starszy zmarł przed 9 października 1388 roku. Syn Jan wywodził szlachectwo z nadania uczynionego przez Kazimierza Wielkiego na rzecz jego ojca.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

W 1362 roku polski król uzgadnia z austriackim księciem Rudolfem IV warunki kontaktów handlowych pomiędzy Krakowem a Wiedniem.

Johann Burg. dapifer Sandomini

Wydany w 1373 roku w Krakowie dokument, w którym Elżbieta Łokietkówna potwierdza, że Małgorzata, córka Bogusza, dziedziczka Parcz, żona Staszka, sprzedała swoją część dziedziczną w Parczach stolnikowi sandomierskiemu i żupnikowi Janowi Borkowi za 14 grzywien groszy praskich – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu (Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, sygn. perg. 1193)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXV, nr 36, 66; KDK II, nr 265; KDM I, nr 259, 285; KDM III, nr 734; KŁK, nr 173, 288, 300, 529, 611; MPV II, nr 176, 210, 276, 278; NKRK I, nr 1702–1703, s. 199*; Gumowski 1927, s. 45; Pieradzka Krystyna, Borek Hanus, [w:] PSB, t. II, s. 317–318; Wyrozumski 1995, s. 45; Noga 2003-I, s. 112; Starzyński 2009, nr 98.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

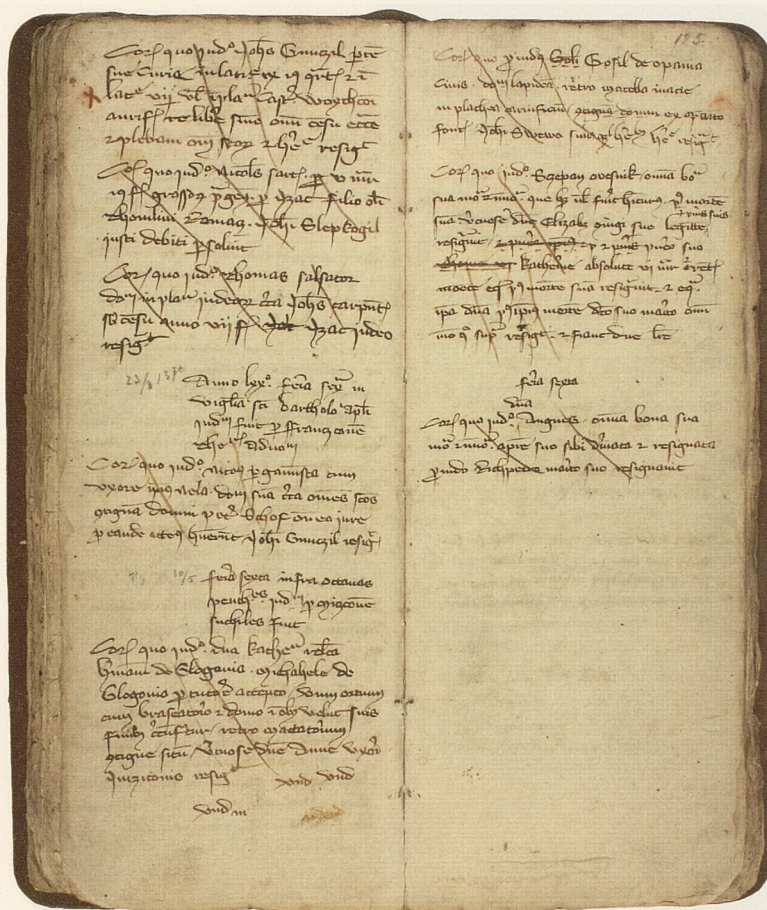
73. GOSLIN z OPAWY

rajca, burmistrz

1362, 1363, 1366

Goslinus (Gosil, Gosslo, Gyslo) de Oppauia

Przybysz z czeskiej Opawy, odnotowany w latach 1342–1371. We władzach miejskich od 1348 roku, kiedy to został ławnikiem. Goslin był odnotowywany w ławie jeszcze kilkakrotnie, w latach 1349, 1351, 1352 i 1358. Po tym ławniczym stażu awansował w 1362 roku do rady miejskiej, na kadencję trwającą do roku 1366. Goslin z Opawy posiadał domy murowane przy ul. Grodzkiej (w 1366 roku sprzedał Piotrowi Winrychowi – nr 64) i przy ul. Rzeźniczej (obecnie Mikołajska, dom ten w 1371 roku sprzedał Janowi Swewo), a także kupioną od Jana Romancza (prawdopodobnie tożsamego z rajcą nr 39) parcelę wokół bramy Szewskiej oraz jeszcze cztery kolejne położone w tym samym rejonie. Zmarł przed 8 stycznia 1395 roku, kiedy to Margareta, jego córka, za zgodą i z woli swojego opiekuna, Jana Gossila – nr 121 (który był wybrany na jej opiekuna jeszcze za życia ojca) wskazała na swojego współopiekuna Mikołaja Bochnera.

Gosil de oppauia

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXV, L–LI; KŁK, nr 55, 571, 2058; MPV II, nr 97; NKRK I, nr 1451, 1464, 1589, 1595, 1597, 1600, 1619, 1623, 1639, 1658, 1678–1679, 1686–1689, 1691, 1702, s. 196*, 199*; Starzyński 2009, nr 99.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 124–125 z wpisem z 1371 roku, dotyczącym przekazania przez Goslina z Opawy domu murowanego, położonego za jatką przy ul. Rzeźniczej, naprzeciw źródła, niejakiemu Janowi Swewo i jego spadkobiercom – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 124–125)

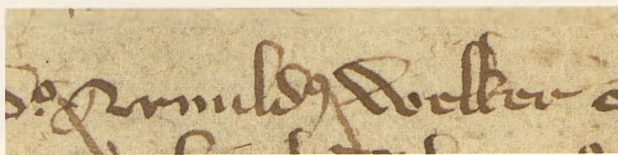
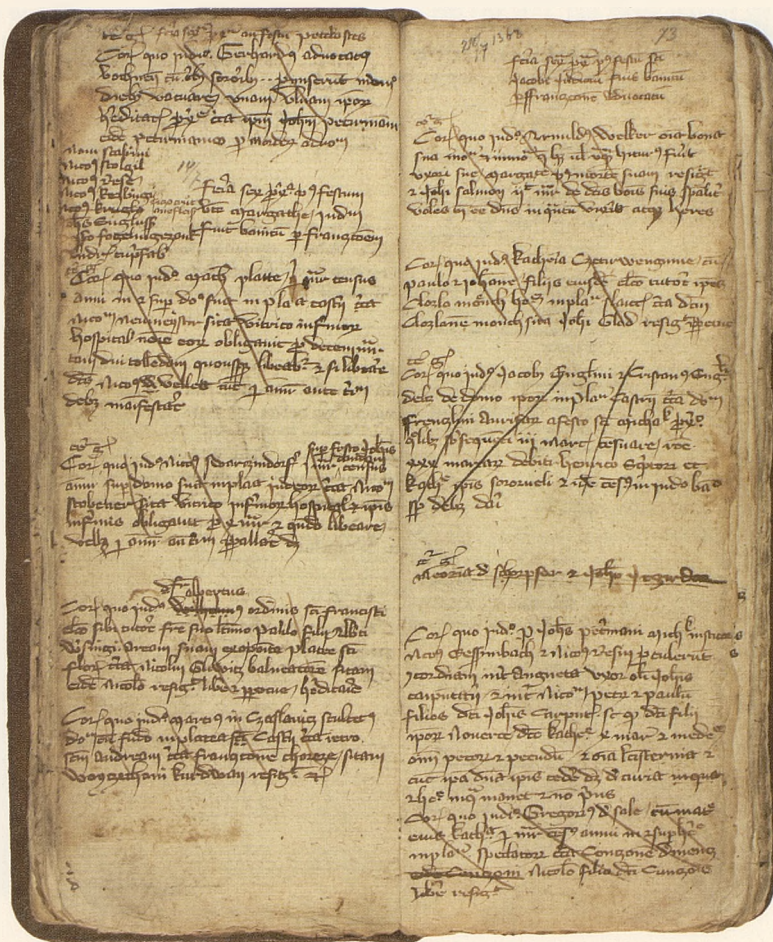
74. ARNOLD WELKER

rajca, burmistrz

1362, 1363, 1366, 1367, 1370

Arnoldus Welkerus

Kupiec, powołany po raz pierwszy do rady miejskiej w 1362 roku, następnie odnotowany w niej jeszcze czterokrotnie. Był właścicielem domów murowanych położonych przy ulicach Floriańskiej i Rzeźniczej (obecnie Mikołajska). Arnold sprawował prawną opiekę nad członkami rodzin zmarłych mieszczan: opiekował się nieletnim Sudlo Spicymirem i Katarzyną, wdową po Mikołaju Lichtinbergu. Sporządził testament w roku 1368, jako jedyną spadkobierczynię wskazując żonę Małgorzatę. Zmarł pomiędzy ostatnią swoją nominacją do rady miejskiej w 1370 roku a przed 22 sierpnia roku 1371, kiedy to Małgorzata, określana już jako wdowa po Arnoldzie, przekazała cały majątek pozostały po zmarłym mężu dzieciom także nieżyjącego już Heinka Kromera, z zastrzeżeniem prawa własności aż do swojej śmierci. Arnold pozostawił synów, którzy odziedziczyli po ojcu połowę straganu i bliżej nieokreślone grunty położone w mieście. Po śmierci ojca opiekunem synów był Jan Salomon.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 72–73 z wpisem z 1368 roku, zawierającym rozporządzenie testamentowe Arnolda Welkera, w którym przekazuje on po śmierci wszystkie swoje dobra ruchome i nieruchome, które posiada i kiedykolwiek będzie posiadał, swojej żonie Małgorzacie, z zastrzeżeniem prawa własności aż do swojej śmierci – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 72–73)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXV; KDK II, nr 265; KŁK nr 6, 121, 139, 223, 287, 293, 368, 467, 470, 591, 844–845, 899; MPV II, nr 276, 278; MPV III, nr 470; NKRR I, nr 1702–1703, s. 199*; Starzyński 2009, nr 100.

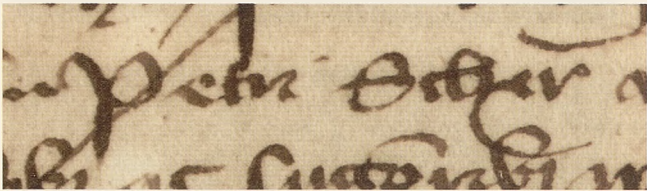
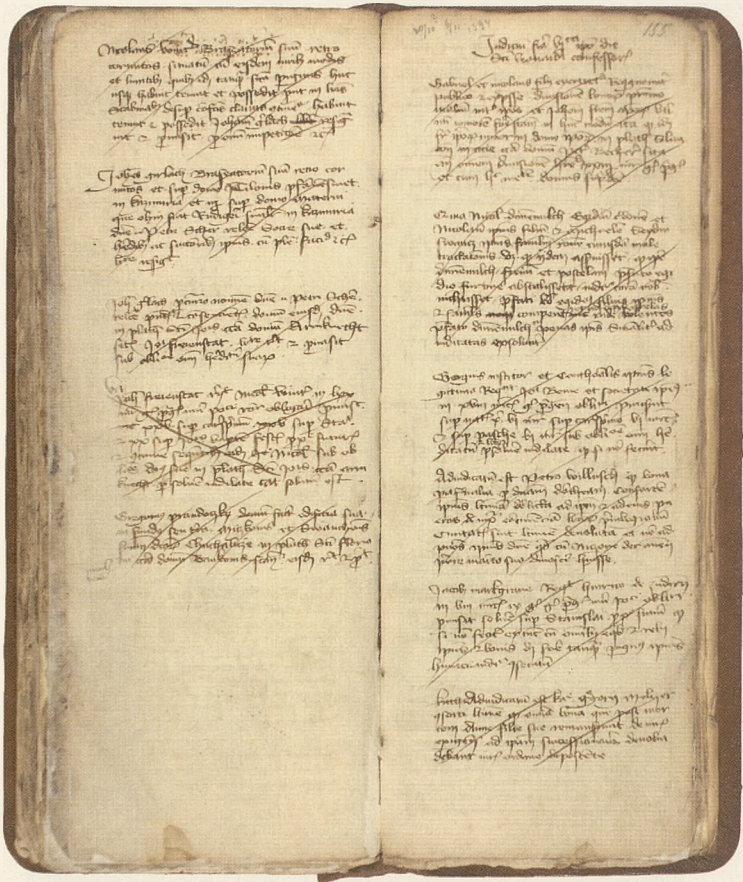
Kazimierz Wielki (1333–1370)

75. PIOTR SCHERE

rajca, burmistrz
1362, 1363, 1366

Petrus Scher

Kupiec, odnotowany w latach 1355–1366. Karierę urzędniczą rozpoczął w 1355 roku, gdy po raz pierwszy został powołany do ławy miejskiej. Zasiadał w niej także w latach 1358 i 1361. Po nabyciu doświadczenia w sprawach miejskich na urzędzie ławnika uzyskał nominację do rady miejskiej, w której był odnotowywany od 1362 roku. Był właścicielem domu przy ul. św. Jana. Córka Piotra Katarzyna została wydana za Jana Gerlacha, przyszłego rajcę krakowskiego (nr 110). Piotr zmarł przed 23 października 1394 roku, kiedy to Jan Gerlach w imieniu wdowy po Piotrze Schere sprzedał jej dom położony przy ul. św. Jana. Jan Gerlach po śmierci Piotra został opiekunem owdowiałej teściowej, a tym samym zarządcą jej majątku. Przekazał jej, także jako swojej teściowej, słodownię położoną na Kazimierzu oraz dwa i pół domu, które z kolei wdowa zastawiła, prawdopodobnie w związku z długami po zmarłym mężu.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXV, LI; KŁK, nr 2006–2007;
NKRK I, nr 1691, 1702, s. 191*, 196*–
–197*, 199*; Starzyński 2009, nr 101.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1390–1397 strony 154–155 z wpisem z 1394 roku, dotyczącym przekazania przez Jana Gerlacha (nr 110) swojej teściowej, wdowie po Piotrze Schere, słodowni położonej w pobliżu klasztoru Marków, czyli kanoników regularnych od pokuty – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 3, s. 154–155)

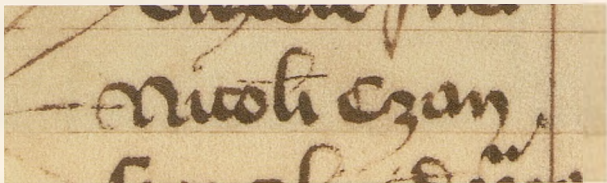
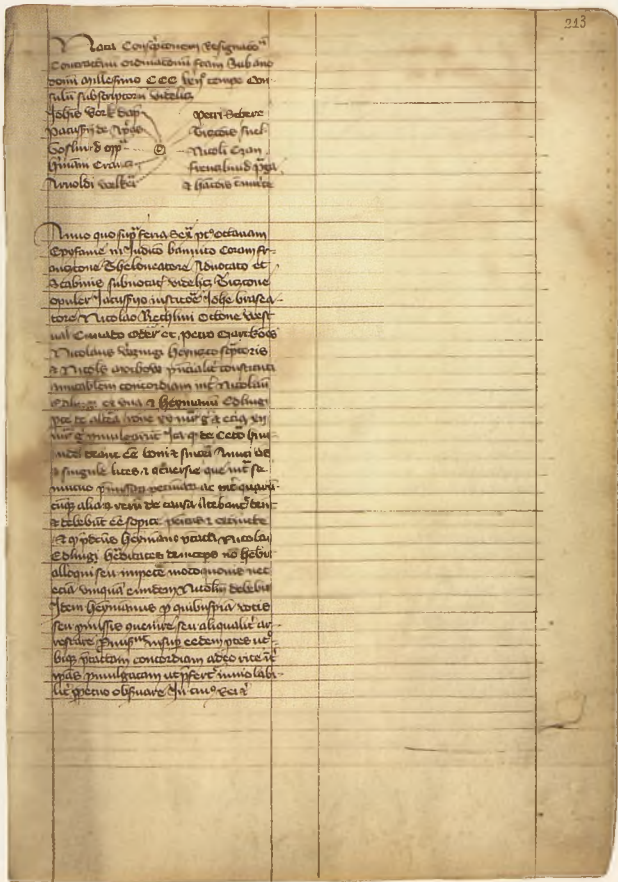
76. MIKOŁAJ CZAN

rajca, burmistrz

1362, 1363, 1366, 1378, 1379

Nicolaus Czancz (Czyn)

Kupiec krakowski, odnotowany w latach 1361–1394. Karierę w samorządzie miejskim rozpoczął w 1361 roku, gdy został powołany do ławy miejskiej. Już w następnym roku po raz pierwszy został odnotowany w radzie miejskiej. Kolejne wzmiankowania na urzędzie rajcowskim następowały w latach 1363, 1366, 1378 i 1379. Jako rajca Mikołaj brał udział w przyznaniu na własność mistrzom tkackim i ich spadkobiercom terenów przed bramą Mikołajską wraz z ośmioma posadowionymi tam budynkami. Gromadził majątek – księgi ławnicze odnotowują, że w 1367 roku stolnik Jan Bork (nr 72) przekazał mu część swojego majątku za 6 grzywien rocznego czynszu oraz dom przy ul. Grodzkiej, zamieszkały uprzednio przez Henryka z Kietrza (nr 12), za kwotę 60 grzywien. W 1369 roku od Piotra Ozura i jego brata Staszka dzierżawił wszystkie ich dobra z wozem i końmi za sumę 15 grzywien i wiardunek kwartników czynszu. W 1367 roku wraz z Ticzkiem Opulerem (nr 104) doprowadził do ugody w sporze majątkowym między rodzeństwem Janem i Anną Libenwerderami. Zmarł około 1394 roku.

Z „Najstarszej księgi” strona 213 z wpisem zawierającym wykaz rajców powołanych do rady miejskiej w 1362 roku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 213)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Ludwik Węgierski (1370–1382)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXV, LI; KDKK II, nr 303; KPSK, nr 519–520; KŁK, nr 162–163, 173, 240, 443, 1018, 1036, 1264, 1886; NKRK I, nr 1702, s. 197*, 199*; NZPK, s. 11, nr 10, s. 30, nr 14; Starzyński 2009, nr 102.

Kazimierz Wielki (1333–1370)
Ludwik Węgierski (1370–1382)

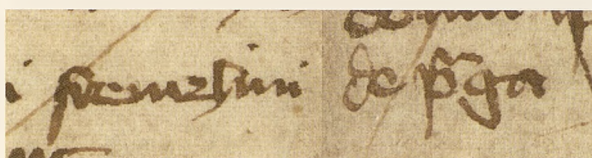
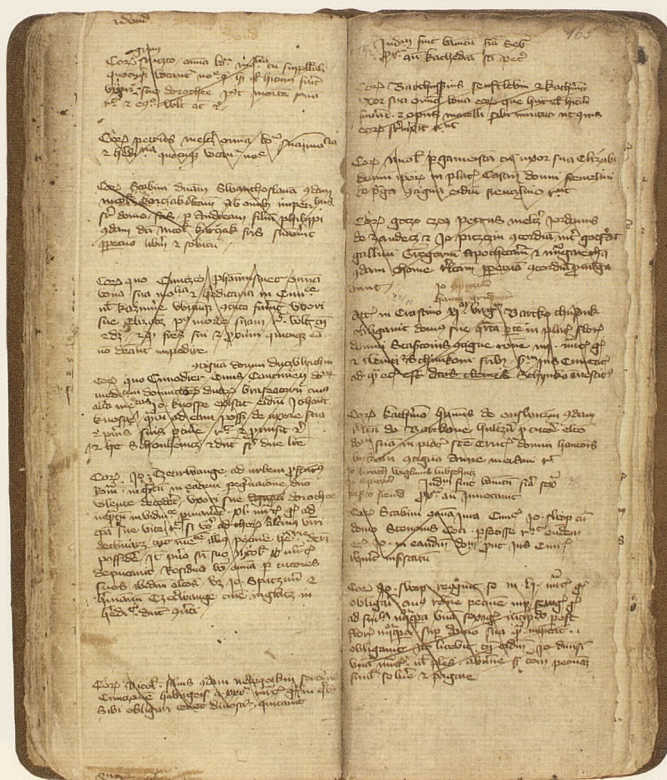
77. FRENCZLIN z PRAGI

rajca, burmistrz

1362, 1363, 1366, 1368, 1374, 1379

Frenczlinus (Frenczlo) de Praga

Kupiec, zajmował się także obrotem nieruchomościami. Po rocznym stażu w ławie sądowej w 1362 roku rozpoczął karierę w radzie miejskiej, w której był odnotowywany przez szereg lat, aż do roku 1379 włącznie. Razem z rajcą Janem Mestnerem (nr 96) w roku 1374 przekazali niejakiemu Mikołajowi Rotchinowi i jego spadkobiercom 10 skojców czynszu rocznego, stanowiących dochód z ogrodów położonych przy kościele św. Mikołaja. Obaj też sprzedali Nikolowi Gunterowi kram należący do uposażenia kościoła Mariackiego. Frenczlin z Pragi zgromadził nieruchomości w rejonie dzisiejszego placu Dominikańskiego. Miał dom obok klasztoru Dominikanów oraz kamienicę narożną położoną przy ul. Grodzkiej naprzeciwko chóru kościoła Wszystkich Świętych (obecnie już nieistniejącego), do której od Mikołaja, producenta pergaminu, dokupił w 1373 roku drugą kamienicę bezpośrednio sąsiadującą. Był też właścicielem domu przy ul. Wiślniej, który sprzedał w 1376 roku Andrzejowi z Cieszyna. Miał dwóch synów: Waclawa oraz Henslina. Henslin zmarł jeszcze za życia ojca, a jego żona Barbara wyszła powtórnie za mąż za Michała, którego ustanowiła pełnomocnikiem w rozliczeniach z rodziną pierwszego męża. Frenczlin zmarł przed 13 stycznia 1391 roku, kiedy to jego rodzina sprzedała za 400 grzywien wspomnianą wyżej kamienicę narożną przy ul. Grodzkiej Pawłowi, synowi Jana *cum nutrice* (nr 78).

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXV; KDK III, nr 386; KPSK, nr II 20; KŁK, nr 263, 445, 620, 668, 793, 815, 909, 951, 955, 1122, 1164, 1305, 1606, 1611, 1614; NKRK I, nr 1702, 1705, s. 199*; NZPK, s. 30, nr 14; Pietrusiński 2000, s. 280–281; Starzyński 2009, nr 103.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 164–165 z wpisem z 1373 roku, dotyczącym przekazania przez Mikołaja, producenta pergaminu, i jego żonę, Elżbietę, domu położonego przy ul. Grodzkiej, a przylegającego do domu Frenczlina z Pragi, temuż Frenczlinowi – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 164–165)

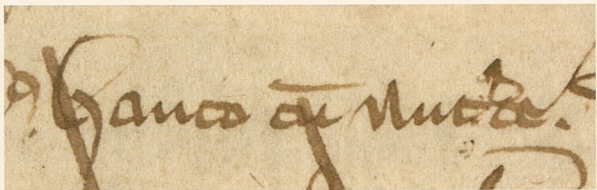
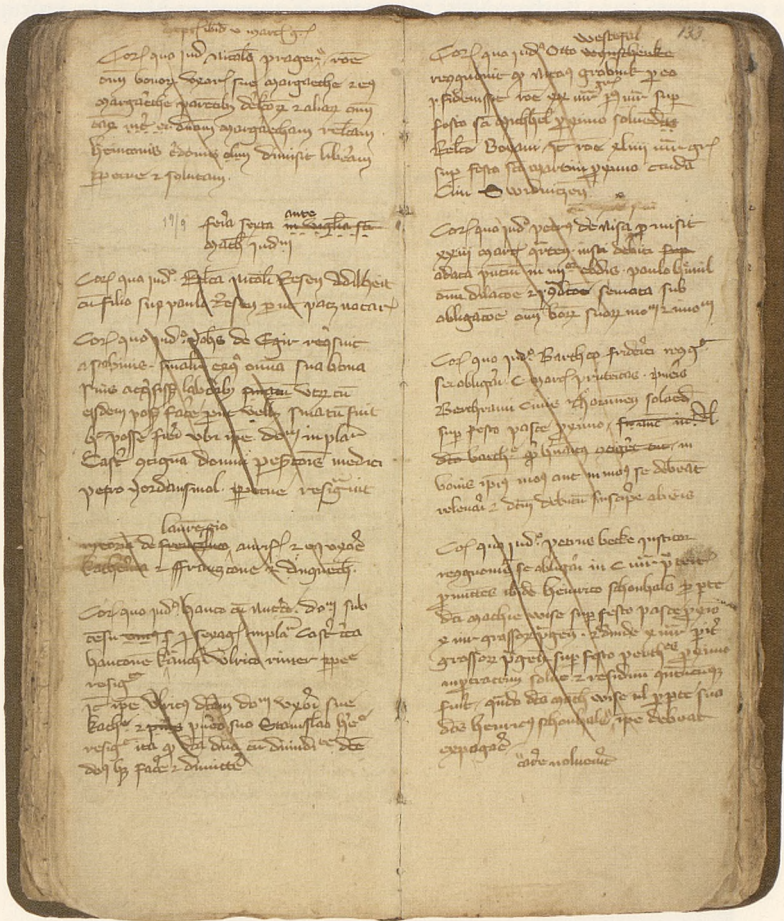
Kazimierz Wielki (1333–1370)

78. JAN cum nutrice

rajca, burmistrz
1362, 1363, 1366

Iohannes (Hanco) Nutricis

Kupiec krakowski, do jego imienia przylgnęło tajemnicze określenie używane w księgach miejskich na wyróżnienie Jana: *cum nutrice*, czyli „z piastunką”, „z mamką”, „z żywicielką”. Określenie to odbiegało od powszechnie stosowanych konstrukcji przydomków, dopiero w zapisie z 1376 roku użyto imienia Hanco Nutricis i ta forma przeszła na syna Jana, który zwany był Paulo Nutricis. Źródło określenia *cum nutrice* nie jest znane. Jan jest odnotowany w księgach miejskich w latach 1362–1376. Jako krakowski rajca został wzmiankowany trzykrotnie, w latach 1362, 1363 i 1366. Był właścicielem domu położonego przy ul. Grodzkiej, który w 1371 roku sprzedał Ulrykowi Rimerowi. Od syna Pawła w 1374 roku zakupił kram w Sukiennicach, a w roku 1376 kupił kram usytuowany z lewej strony kościoła Mariackiego; przy tym zakupie świadkował Mikołaj Wierzynek młodszy (nr 52).

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 132–133 z wpisem z 1371 roku, dotyczącym sprzedaży przez Jana cum nutrice swojego domu położonego przy ul. Grodzkiej niejakiemu Ulrykowi Rimerowi – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 132–133)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXV; KPSK, nr II 1; KŁK, nr 187–188, 192, 232, 605, 926, 1190; NKRK I, nr 1702, s. 199*; Starzyński 2009, nr 104.

Kazimierz Wielki (1333–1370)
Ludwik Węgierski (1370–1382)

79. BARTŁOMIEJ mincerz

rajca, burmistrz

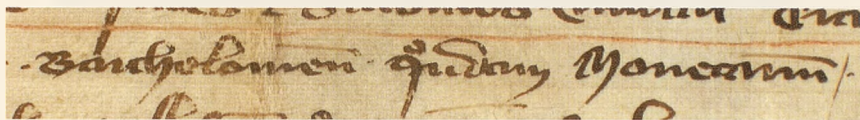
1366, 1367, 1375

Barholomeus (Bartko) monetarius

Mincerz krakowski, żupnik bocheńsko-wielicki, rajca krakowski w latach 1366, 1367 i 1375. Bartłomiej był mistrzem i zarządcą mennicy królewskiej w Krakowie w latach 1366–1368; polityką wybijania nadmiernej liczby kwartników spowodował w 1369 roku protest rady miejskiej wystosowany do Kazimierza Wielkiego. Wtedy też Bartłomiej ze współnikami wydzierżawił od króla żupy solne w Bochni i Wieliczce. Był współautorem ważnej ordynacji żupnej Kazimierza Wielkiego. W 1369 roku wszedł w spór związany ze skargą mieszczan: król nakazał Bartkowi stawić się, ze strony miasta wystąpił Mikołaj Trutil (nr 89) i w efekcie Bartko został wygnany z miasta. Powrócił do Krakowa dopiero po zgonie Kazimierza Wielkiego. Wszedł wtedy kolejny raz do rady miejskiej. Posiadał kamienicę w Rynku, otrzymaną w 1366 roku od żony, Katarzyny, a także trzy kamienice przy ul. Grodzkiej i dalsze przy ul. Brackiej i przy ul. Franciszkańskiej. W latach 1372–1374 sprzedał je, między innymi Mikołajowi Wierzyńskowi młodszemu (nr 52), dla umorzenia długów, zachowując dom w Rynku. Miał syna Andrzeja. Bartłomiej zmarł przed 17 maja 1392 roku, kiedy to Katarzyna, występująca już jako wdowa, dochodziła należnych jej od ojca pieniędzy.

W 1363 roku rada miejska odkupuje od króla posiadłości przed bramą Szewską – Czarną Wieś, Czarną Ulicę i Pobrżeże. Teren zostaje podporządkowany jurysdykcji miejskiej, stając się istotnym zapleczem gospodarczym Krakowa. Szczególnie dobrze rozwija się tam garbarstwo. Kraków otrzymuje prawo składu na wełnę. 12 maja 1364 roku Kazimierz Wielki powołuje w Krakowie do życia pierwszy polski uniwersytet – Uniwersytet Krakowski. Tę królewską fundację wspierają rajcy i ławnicy krakowscy, udzielając gwarancji miasta w dokumencie wystawionym tego samego dnia, określającym zobowiązania miasta na rzecz Uniwersytetu.

W 1364 roku krakowska rada miejska ogłasza dwie istotne uchwały (wilkierze) dotyczące spraw handlowych Krakowa. Jeden z wilkierzy reguluje kwestię sprzedaży takich towarów, jak ryby, smalec, łój, smoła, kreda, „artykuły żywnościowe”, a także ustanawia taryfę opłat za postrzyganie sukien. W drugim natomiast zostają ustanowione wysokości opłat za korzystanie z wag miejskich.

Dokument wydany w 1375 roku w Opolu, w którym Piotr, dziekan kolegiaty św. Krzyża w Opolu, poleca wezwać rajców krakowskich, wśród nich Bartłomieja, niegdyś menniczego, do stawienia się przed nim na sąd w sprawie sporu o pastwiska między miastem Krakowem a klasztorem Norbertanek na Zwierzynicy – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu menniczego (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 60)

Źródła i literatura:

CAR, nr 27, 34, 44; KDK I, s. XXV, nr 36, 45; KDK II, nr 265; KPSK, nr 265, II 18, 25, 29; KŁK, nr 25, 35, 140, 266, 500, 687, 1490; NKRR I, nr 1703; NKRR II, s. 25, 29; Gumowski 1927, s. 31–35; Grodecki Roman, *Bartko, mincerz krakowski*, [w:] PSB, t. I, s. 313–314; Starczyński 2009, nr 105.

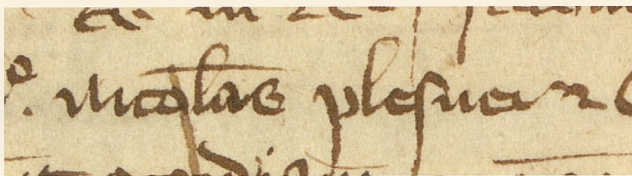
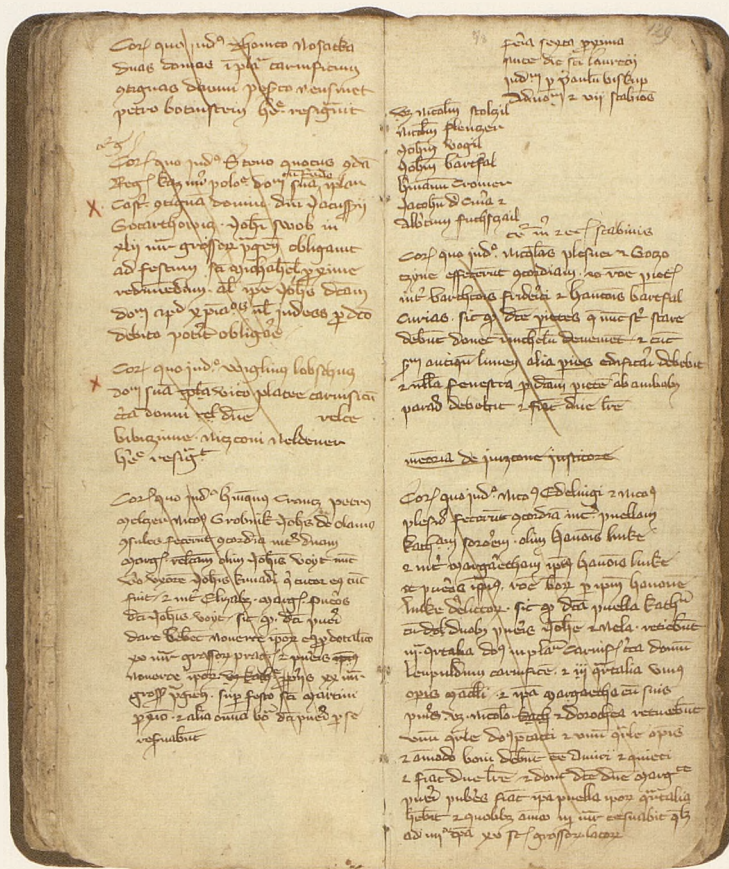
80. MIKOŁAJ PLESNER

rajca, burmistrz

1366, 1368, 1378, 1381, 1382, 1387

Nicolaus Plesnar (Plezner)

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1363–1391, aktywny w życiu miasta. W 1363 i 1364 roku zasiadał w ławie sądowej. Po raz pierwszy był wzmiankowany w radzie miejskiej w 1366 roku, w radzie odnotowywany był jeszcze pięciokrotnie, do roku 1387 łącznie. W księgach ławniczych znajdują się liczne ślady jego działalności rozjemczej oraz pełnienia funkcji opiekuna wdów i dzieci. Skutecznie doprowadzał do ugód w spornych sprawach oraz zarządzał majątkami podopiecznych. W 1375 roku wraz z Ticzkiem Opulerem (nr 104) wynegocjowali porozumienie w sporze spadkowym między żoną Marcina Wolframa, Magdaleną, a siostrą Marcina, Katarzyną. Z żoną Katarzyną miał trzech synów: Mikołaja, Stanisława i Jana, oraz dwie córki: Katarzynę, żonę Stanisława Bochnera, i Annę, poślubioną przez Spicymira. Mikołaj zmarł przed 22 sierpnia 1393 roku, wtedy to ława miejska podała do wiadomości treść testamentu Katarzyny, występującej jako wdowa po Mikołaju Plesnerze. Po śmierci męża opiekunami wdowy zostali Rudolf Saxo i Peszko Swarcz.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 128–129 z wpisem z 1371 roku, dotyczącym zawartej przed Mikołajem Plesnerem i Goczmem Czinem (nr 97) ugody między Bartkiem synem Fryderyka i Janem Bartfalem (nr 129) w sprawie o dzielący ich domy mur, który zgodnie z tą ugodą miał pozostać nienaruszony – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 128–129)

Kazimierz Wielki (1333–1370)
Ludwik Węgierski (1370–1382)
Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)

W 1366 roku dotycząca osada Kleparz zostaje podniesiona do rangi miasta. Król nadaje nowemu miastu nazwę Florencja.

Krakowskie Błonia stają się własnością miasta Kraków – siostry norbertanki, dotychczasowe właścicielki, na mocy zawartej w 1366 roku umowy z władzami miasta, zamieniły ten teren na kamienicę przy ul. Floriańskiej.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXV, LI, nr 36; KDK III, nr 386; KDK II, nr 303; KŁK, nr 139, 587, 589, 683, 689, 858, 911, 914, 927, 943, 1043, 1060, 1078, 1197, 1377, 1755; NKRR I, nr 1705, s. 200*; NZPK, s. 8, nr 6, s. 11, nr 10–11, s. 30, nr 14, s. 34, nr 23; Starzyński 2009, nr 106.

Kazimierz Wielki (1333–1370)

81. KONRAD FETTIR

rajca, burmistrz
1366, 1368

Conradus Fetyr (Fetter)

Kupiec, dał początek rozgałęzionej rodzinie Fettirów krakowskich, którzy przez następne ponad 100 lat działali w mieście, wydając znaczących handlowców, tkaczy, sukienników, kuśnierzy i złotników, a jednocześnie kilkakrotnie ważnych urzędników samorządu miejskiego. Konrad Fettir szybko zdobył majątek, co pozwoliło mu się ubiegać o nominację do rady miejskiej. Uzyskał ją dwukrotnie, w latach 1366 i 1368. W czasie swojej kadencji rajcowskiej w 1368 roku brał udział w ustanowieniu corocznej darowizny dla ojców dominikanów w wysokości 2 grzywien rocznie, czerpanych z dochodów uzyskiwanych z kramów miejskich stojących na Rynku, w zamian za codzienną mszę świętą i modlitwę. W razie zaniechania darowizny fundusze miały zostać przeznaczone na posiłki dla ubogich w szpitalu lub, jak to określono, „inny zbożny cel”. Od Jana Panczera, przyszłego rajcy (nr 95), i jego żony, Elżbiety, Konrad Fettir zakupił w roku 1366 dom kamienny położony przy ul. św. Krzyża.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXV, nr 36; KDK III, nr 386; KPSK, nr II 16; KŁK, nr 84, 324; NKRK I, nr 1705; Pietrusiński 2000, s. 283; Starzyński 2009, nr 107.

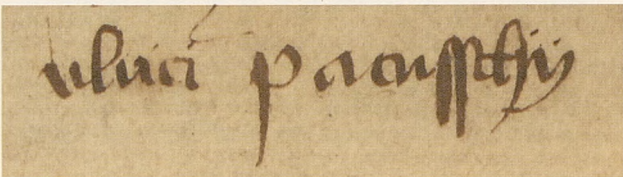
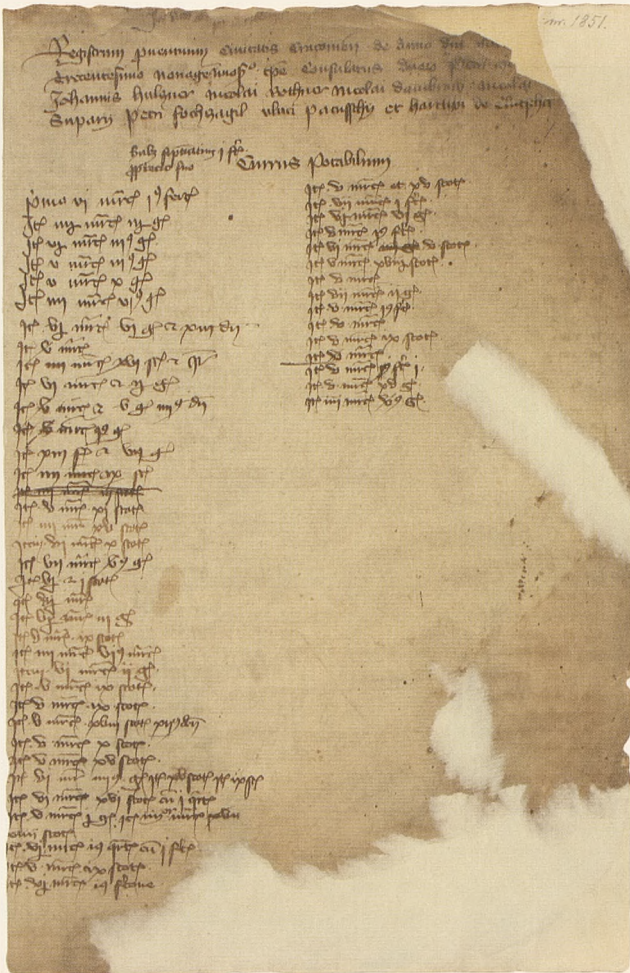
Wydany w 1366 roku w Krakowie dokument, w którym Ulryk proboszcz, Klara ksieni i cały klasztor zwierzyniecki zamieniają za rajcami krakowskimi, reprezentowanymi między innymi przez Konrada Fettira, za kamienie w Krakowie swoje pastwiska i oznaczają wspólnie ich granice – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 44)

82. ULRYK PAKOSZ

rajca, burmistrz
1366, 1388, 1390, 1392

Ulricus Pacussii (Pacusschii)

Kupiec, sukiennik, odnotowany w latach 1366–1392. Karierę w radzie miejskiej rozpoczął w 1366 roku, odnotowywany w niej był jeszcze trzykrotnie. Zdobył znaczny majątek: był właścicielem wielu nieruchomości w Krakowie i poza murami miejskimi. Swój główny dom miał przy ul. Franciszkańskiej, po sąsiedzku z domem Jana Piczczina starszego (nr 135), niedaleko, przy ul. Wiślniej, drugi dom i place budowlane. Poza murami był właścicielem posiadłości położonych przed bramą Szewską, w związku z którymi toczył wygrane przez siebie spory rozliczeniowe z Tyczkim Snellem (nr 51) i jego żoną. Rozległe posiadłości miał też Ulryk w pobliżu bożnicy żydowskiej. Były to dwa ogrody, staw rybny oraz cztery domy czynszowe. W 1374 roku sprzedał cały ten teren Janowi Salomonowi.

Kazimierz Wielki (1333–1370)
Ludwik Węgierski (1370–1382)
Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)
Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:
CDU II, nr 7; KDK I, s. XXV, nr 36;
KŁK, nr 94, 186, 486, 527, 737, 834,
905, 966, 996; NKRK II, s. 226–227,
235; Starzyński 2009, nr 108.

Z księgi rachunków miejskich obejmującej lata 1392–1393 strona 1 z wykazem rajców urzędujących w 1392 roku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1588, s. 1)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

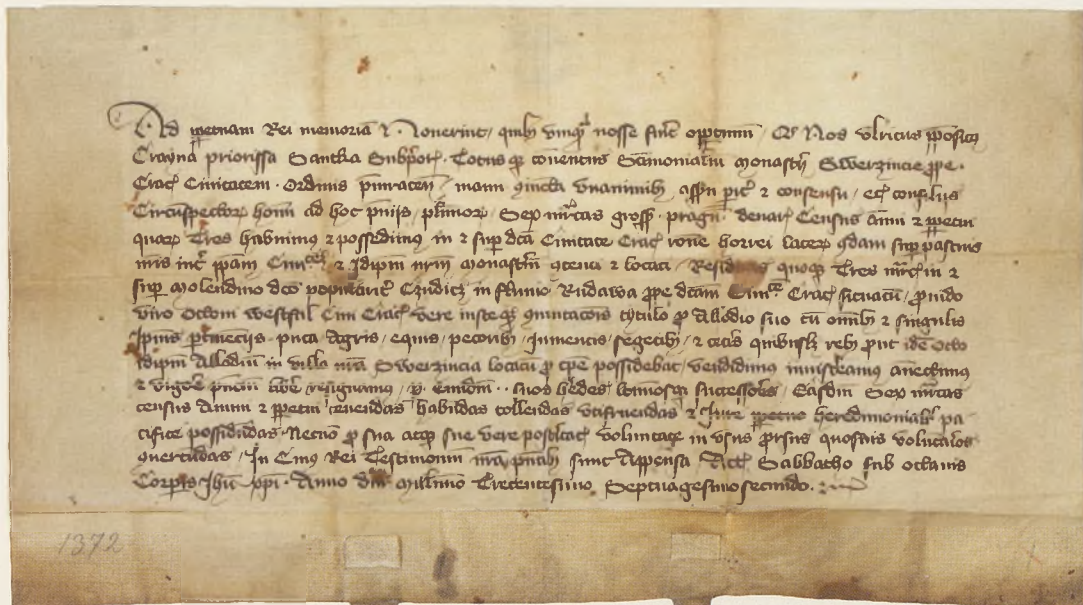
83. OTTO WESTWAL

rajca, burmistrz

1366

Otto Westual (Westfal)

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1366–1373. Powołany do ławy miejskiej w 1362 roku, a następnie w roku 1366 nominowany do rady miejskiej. W tym samym roku stanął na czele ławy miejskiej, zajmując urząd wójta sądowego. Otto gromadził nieruchomości, miał w obrębie murów miejskich kamienicę w nieokreślonym miejscu, obok posiadłości ławnika Mikołaja Stolczila, natomiast poza murami – dom przy dzisiejszej ul. Garncarskiej i folwark na Zwierzynku. W 1369 roku sprzedał dom przy ul. Garncarskiej Janowi, synowi Wilczkona z Wrocimierowic, natomiast w roku 1372 zrzekł się folwarku na Zwierzynku na rzecz klasztoru Norbertanek, w zamian za roczny czynsz 6 grzywien pozyskiwany z cegielni i młyna zwanego Czudicz na rzece Rudawie. W tym samym roku Otto sprzedał wspomnianą kamienicę w obrębie murów. Ta sprzedaż nieruchomości może świadczyć o jego złej kondycji finansowej pod koniec życia.

Octom Westfal

Źródła i literatura:

DPKW I, nr 13; KDK I, s. XXV, LI, nr 36; KDK III, nr 383; KDM I, nr 311; KM, nr 78; KPSK, nr 635; KŁK, nr 60, 67, 407, 607, 668, 684, 823; MPV II, nr 176, 236, 276, 279; NKRK I, nr 1697; Pietrusiński 2000, s. 280–281; Rajman 1993, s. 142–143; Starzyński 2009, nr 109.

Wydany w 1372 roku w Zwierzynku dokument, w którym klasztor Norbertanek odstępuje czynsz 6 grzywien z cegielni i młyna zwanego Czudicz na rzece Rudawie Ottonowi Westwalowi w zamian za folwark na Zwierzynku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 53)

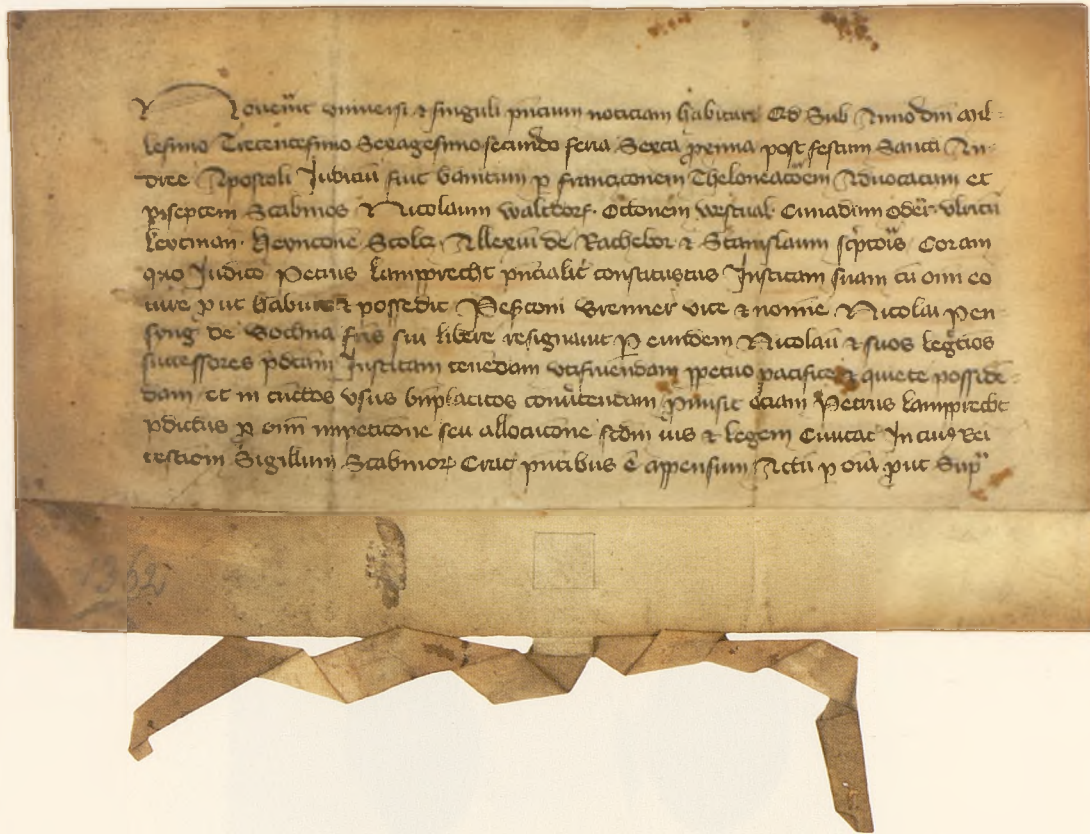
84. ULMAN LEITMAN

rajca, burmistrz

1366, 1368, 1375, 1379, 1388, 1395

Ulmannus (Ulryk, Ulricus) Leythmanni (Leitmanni, Luchman)

Kupiec, sukiennik, odnotowany w latach 1362–1395. Karierę we władzach samorządowych Krakowa rozpoczął w 1362 roku, obejmując urząd ławnika miejskiego. Po tej praktyce w sprawach urzędowych w 1366 roku uzyskał nominację do rady miejskiej. W radzie odnotowywany był jeszcze pięciokrotnie, aż do roku 1395, kiedy to zakończył swoją aktywność w radzie miasta. Jako urzędujący rajca w 1368 roku brał udział w ustanowieniu na rzecz ojców dominikanów corocznej darowizny w wysokości 2 grzywien z dochodów uzyskiwanych przez miasto z wydzierżawiania kramów w Sukiennicach. Był właścicielem domu położonego przy ul. św. Stefana (obecnie Szczepańska). Dom ten w roku 1370 sprzedał swojemu dotychczasowemu sąsiadowi, rajcy Mikołajowi Trutilowi (nr 89). Posiadał co najmniej jeden cały i pół kolejnego kramu w Sukiennicach, co dawało mu znaczącą pozycję w lokalnym handlu.

Dokument wydany w 1362 roku w Krakowie, w którym sąd ławniczy krakowski, z Ulmanem Leitmanem w składzie, poświadcza, że Piotr Lamprecht odstępuje kram w Krakowie swojemu bratu Mikołajowi Pensyngowi z Bochni – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 42)

Kazimierz Wielki (1333–1370)
Ludwik Węgierski (1370–1382)
Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)
Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

CAR, nr 27; KDK I, s. XXV, nr 36, 45, 48, 66; KDK III, nr 386; KŁK, nr 228, 485, 689, 788, 1055, 1072; KM, nr 78; NKRK I, nr 1705, 1707; NZPK, s. 30, nr 14; Starzyński 2009, nr 110.

Kazimierz Wielki (1333–1370)
Ludwik Węgierski (1370–1382)

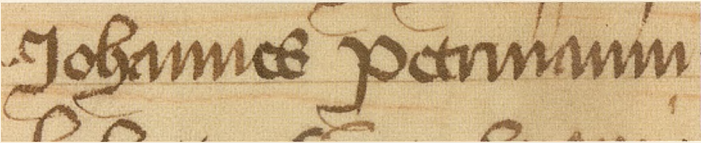
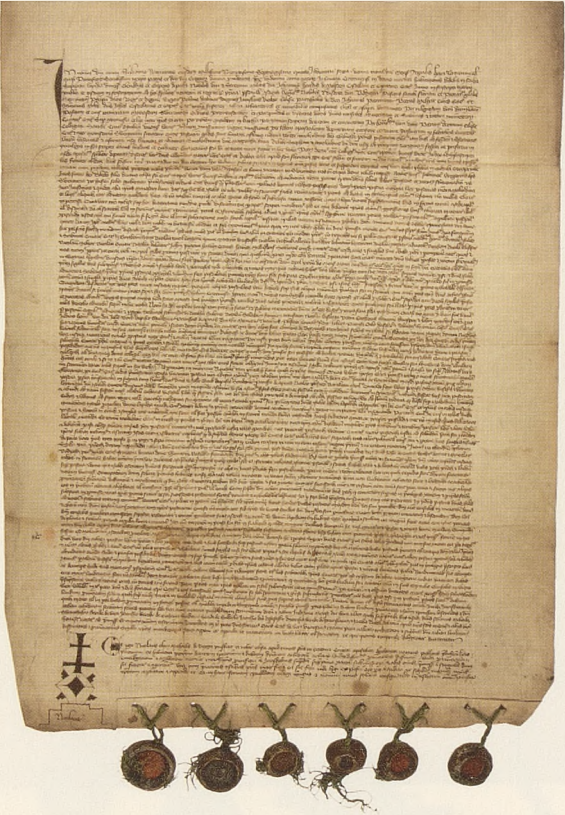
W 1367 roku rada miejska wydaje wilkierz w sprawie murowania domów.

W tym samym roku Kazimierz Wielki potwierdza przywileje małopolskim Żydom.

85. JAN PETERMAN z SĄCZA

rajca, burmistrz
1367, 1379, 1381

Iohannes (Hanco) Petermanni (Petirmanni) de Sandecz
Kupiec przybyły do Krakowa z Sącza. W radzie miejskiej zasiadł po raz pierwszy w 1367 roku, odnotowywany w niej był także w latach 1379 i 1381. W roku 1375, jako godny zaufania mieszczanin, wraz z Piotrem Melcherem (nr 88) został powołany w skład sądu polubownego dla wydania wyroku w sporze między klasztorem zwierzynieckim a miastem Krakowem o przyległe do klasztoru pastwiska. Był jednym z mediatorów w sporze o kwotę pieniężną należną niejakiemu Knopsemu od Margaretę, żony Mikołaja Czenmarka. Sam wszedł w spór z dziećmi zmarłego Wilłusza, z którymi jednak porozumiał się w roku 1373. Sprawował funkcję zarządcy majątku wdów, które powierzyły się jego prawnej opiece – wśród nich były między innymi: wdowa po Niczkonie Galliku Maneta wraz z córkami, Cresa, wdowa po Mikołaju żupniku, oraz Katarzyna, wdowa po rajcy Piotrze Girsdorfie (nr 125). Był właścicielem domu położonego przy ul. Floriańskiej. W roku 1376 sprzedał go przyszłemu rajcy, Janowi Spicymirowi młodszemu (nr 111). Pozostawił sobie jako główną siedzibę dom murowany położony przy ul. św. Jana. Jan Peterman pieczętował się gmerkiem mieszczańskim z godłem w kształcie drabiny o trzech szczeblach, u góry zakończonej hakami. Był ożeniony z Jadwigą. Zmarł przed 7 listopada 1408 roku.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXV, nr 48, 49, 242; KDK II, nr 265; KDM I, nr 291; KŁK nr 1, 36, 277–278, 297, 344, 512, 516, 751, 865, 927, 932, 1160, 1166, 1212, 2101, 2112–2114; NKRK I, nr 1667–1668, 1703; NZPK, s. 11, nr 11, s. 30, nr 14; Wittey 1906, s. 150; Starzyński, nr 111.

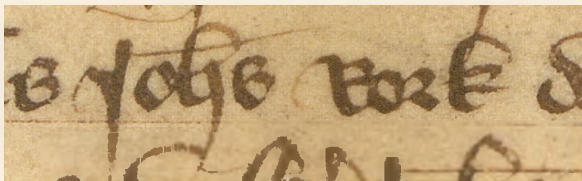
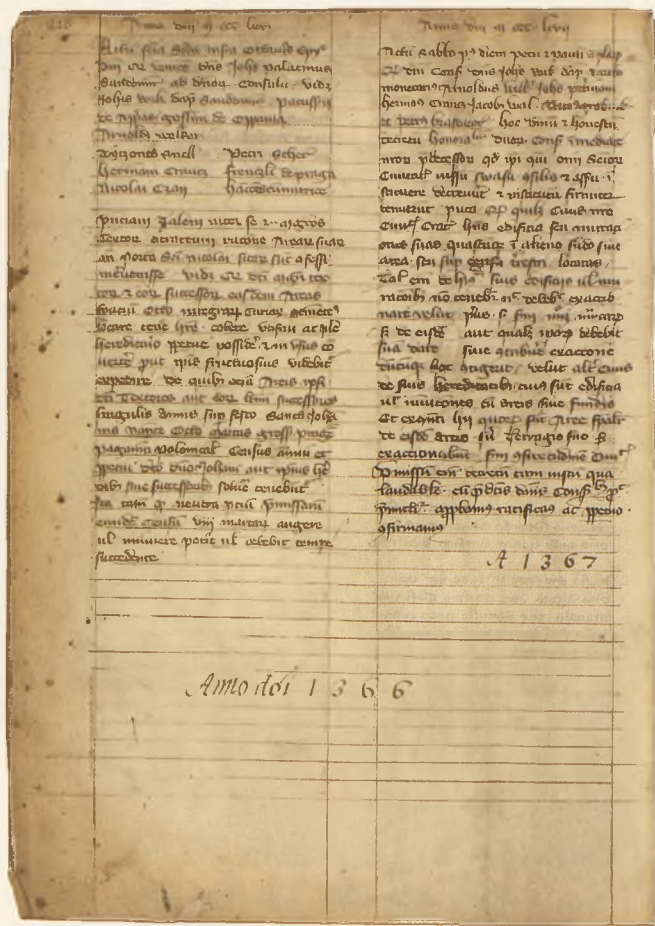
Dokument z 1375 roku, wydany w Krakowie, w którym Bodzanta, proboszcz kościoła św. Floriana i wielkorządca, Janiśław, proboszcz kościoła w Bieczu, Jan Peterman i Piotr Melcher (nr 88), mieszcianie krakowscy, oraz Jan z Melsztyna, kasztelan i starosta krakowski, sędziowie polubowni, wydają wyrok w sporze między klasztorem zwierzynieckim a miastem Krakowem o przyległe do klasztoru pastwiska – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 63)

86. JAKUB WAL

rajca, burmistrz
1367

Jacobus Wal

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1366–1373. Nominowany do rady miejskiej tylko raz, w 1367 roku. Wziął udział w przygotowaniu, a następnie uchwaleniu ważnego dla mieszkańców-posesjonatów wilkierza, regulującego sprawy podatku od nieruchomości. W myśl tej regulacji (mającej obowiązywać, jak to określono, „po wieczne czasy”) obywatel posiadający nieruchomość stojącą na gruncie, który nie należy do niego, nie będzie musiał płacić podatku gruntowego w wysokości 2 grzywien rocznie, jak do tej pory, lecz będzie płacił podatek tylko z tej części, która jest jego własnością, czyli tylko od zabudowań. Podatek gruntowy będą natomiast płacili ci obywatele miasta, którzy są właścicielami danego gruntu. W uchwaleniu tej regulacji oprócz rajców urzędujących wzięli udział „dostojni seniorowie miasta”, czyli rajcowie w tym roku nienominowani do składu urzędującego.

Z „Najstarszej księgi” strona 216 z wpisem z 1367 roku zawierającym wykaz rajców uchwalających wilkierz w sprawie podatku od nieruchomości, wśród których figuruje Jakub Wal – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1, s. 216)

Kazimierz Wielki (1333–1370)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXVI; KDK II, nr 265; NKRK I, nr 1703; Starzyński 2009, nr 112.

Kazimierz Wielki (1333–1370)
Ludwik Andegaweński (1370–1382)

87. MIKOŁAJ GROBNIK

rajca, burmistrz
1367, 1375, 1379

Nicolaus Grebnik (Grobnic, Grobenik)

Kupiec, prawdopodobnie z branży sukienniczej. Po raz pierwszy nominowany do rady miejskiej w 1367 roku, następnie jeszcze dwukrotnie zasiadł w radzie urzędującej. Jako rajca brał udział w wynegocjowaniu i zawarciu ugody w historycznym wręcz – i, jak się okaże, długoletnim – sporze między klasztorem zwierzynieckim a miastem Krakowem o pastwiska. W 1375 roku na Zwierzyńcu spisano ugodę między klasztorem zwierzynieckim i rajcami krakowskimi, reprezentowanymi między innymi przez Mikołaja Grobnika, dotyczącą wyboru sędziów polubownych w tym sporze. W 1374 roku wraz z rajcą Peszkiem Freinde (nr 107) doprowadzili do porozumienia między Werniczem i Klosmanem a Janem Gobilem w sprawie sprzedaży domu. Mikołaj wszedł też do sądu polubownego wraz z rajcą Janem Piczczinem (nr 135) w roku 1376 w sprawie spadkowej, w wyniku której Osanna, żona Peszka Arcza, miała otrzymać dwie szkatułki z kosztownościami oraz jedno krzesło. Mikołaj był też prawnym opiekunem wdów i sierot, w tym Stanisława, syna zmarłego Jakusza kramarza, wdów: Manety Kringlern, Kethy z Wrocławia i Małgorzaty. Zarządzał majątkami swoich podopiecznych, wypłacając im określone sumy na bieżące potrzeby. Mikołaj posiadał dom murowany przy ul. Grodzkiej, który przekształcił w kamienicę czynszową. Był żonaty z Kazą.

Źródła i literatura:
CAR, nr 36; KDK I, s. XXVI, nr 45,
48; KDK II, nr 265; KŁK, nr 142, 199,
206, 225, 242, 263, 328, 396, 488, 586,
607, 668, 683, 832, 914, 919, 941, 1037,
1039, 1055, 1078, 1089, 1090, 1209,
1217, 1223–1224; NKRK I, nr 1703;
NZPK, s. 30, nr 14; Pietrusiński 2000,
s. 280–281; Starzyński 2009, nr 113.

Dokument wydany w 1375 roku w Zwierzyńcu, w którym spisano ugodę między klasztorem zwierzynieckim i rajcami krakowskimi, reprezentowanymi między innymi przez Mikołaja Grobnika, dotyczącą wyboru sędziów polubownych w sporze o pastwiska – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 62)

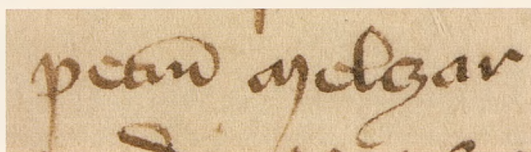
88. PIOTR MELCZER

rajca, burmistrz

1367, 1371, 1379, 1381, 1389, 1391, 1392

Petrus Melczar braseator

Piwowar, zamożny mieszczanin krakowski. W 1366 roku zasiadł w ławie sądowej, by już w następnym roku uzyskać nominację do rady miejskiej. Na urząd rajcy był powoływany jeszcze wielokrotnie, aż do roku 1392 włącznie. W roku 1375 wraz z Janem Petermanem (nr 85) zostali powołani w skład sądu polubownego rozstrzygającego spór pomiędzy klasztorem zwierzynieckim a miastem Krakowem o pastwiska przyległe do klasztoru. Razem z Goczem Czinem (nr 97) i Janem Piczczinem starszym (nr 135) weszli do sądu polubownego w sprawie sporu majątkowego Gotfryda Gallika (nr 91) z Grzegorzem aptekarzem i Małgorzatą, wdową po Tomaszu. Wraz z Bartkiem Streytem (nr 92) i przy udziale Krugila doprowadzili do zawarcia pomiędzy wdową Czudicz oraz jej pasierbami ugody w sprawie wyposażenia domu oraz klejnotów. Piotr był prawnym opiekunem wdów i dzieci, w tym Elżbiety, wdowy po Mikołaju Gutknechcie, Krystyny, wdowy po Hanku pisarzu, i Jana, syna Friczona łąziebnika. W 1372 roku Piotr zakupił od Penaka z Bochni dom przy Rynku, sąsiadujący z domem rajcy Hermana Krancza starszego (nr 67). Był też właścicielem niezabudowanych gruntów położonych przy ul. Floriańskiej. W 1392 roku zakupił dom przy ul. Szpitalnej, naprzeciwko kościoła Mariackiego. Piotr Melczer pieczętował się gmerkiem mieszczańskim z godłem w postaci krzyża, przez który przechodzi złamana na dwie połowy strzała. Żonaty z Agnieszką. Zmarł prawdopodobnie w trakcie kadencji rajcowskiej w 1392 roku. Opiekunami wdowy zostali początkowo rajca Mikołaj Dambrow (nr 127), a następnie przyszły rajca Piotr Kaldherberg (nr 181).

Dokument wydany w 1389 roku w Mogile, w którym klasztor Cystersów ustanawia pełnomocników dla kupna wsi Moniakowice i Łęg oraz sprzedaży Dąbia miastu Krakowowi, którego przedstawiciele, wśród nich Piotr Melczer, uczestniczą przy wydaniu aktu – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 90)

Kazimierz Wielki (1333–1370)
Ludwik Andegaweński (1370–1382)
Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)
Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVI, nr 48, 49, 67, 71, 236–237; KDK II, nr 265; KDKK II, nr 383; KŁK, nr 564, 586, 729, 740, 770, 808, 816, 831, 833, 858, 865, 873, 887, 911–912, 927, 937, 943, 960, 986, 1012, 1084, 1133, 1186, 1191, 1193, 1309–1310, 1423, 1441, 1489, 1503–1504, 1543, 1552, 1611, 1614, 1661–1662, 1744, 1925; KM, nr 99; NKRK II, s. 231, 235; NZPK, s. 30, nr 14; Witty 1906, s. 149; Starzyński 2009, nr 114.

Kazimierz Wielki (1333–1370)
Ludwik Andegaweński (1370–1382)

89. MIKOŁAJ TRUTIL

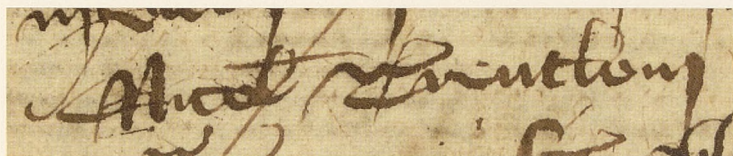
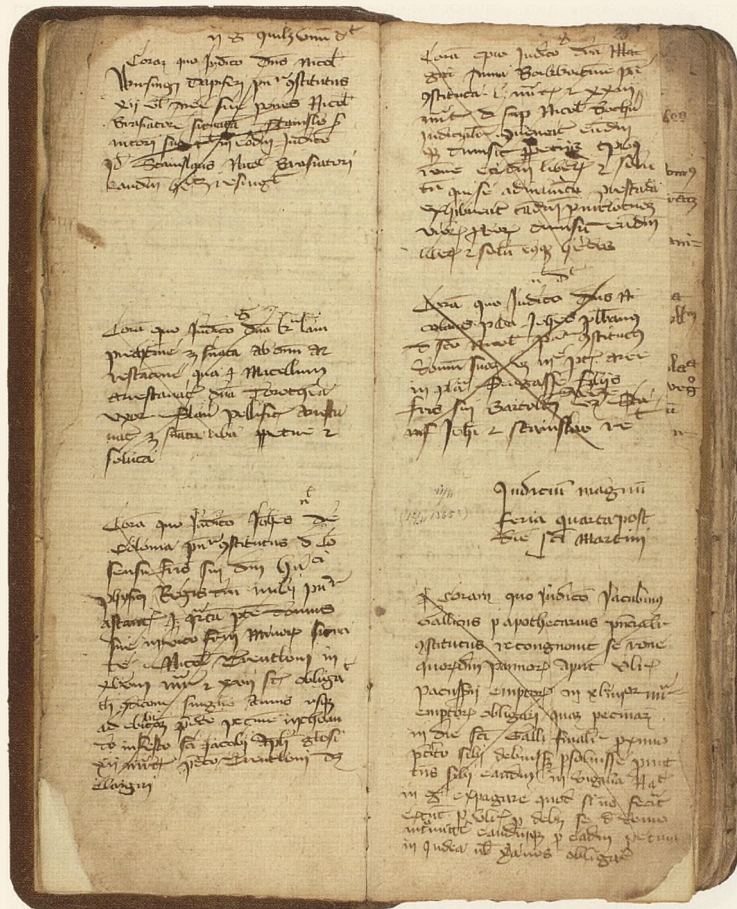
rajca, burmistrz
1368, 1375

Zgodnie z postanowieniem królewskim z 1368 roku rada miejska Krakowa ma być powoływana przez wojewodę krakowskiego i wielkorządcę – połowę jej składu mają stanowić przedstawiciele cechów, drugą połowę reprezentanci patrycjatu.

W 1368 roku król węgierski Ludwik Andegaweński (od 1370 roku także król polski) nadaje krakowskim mieszczanom przywilej prowadzenia handlu na terenie Węgier. Warunkiem jest opłacenie ceł, a także wystawienie w słowackich Koszycach towarów na sprzedaż na okres trzy dni.

Nicolaus Treutil (Trucyl, Treutloni)

Kupiec, sukiennik, odnotowany w latach 1338–1395. Dwukrotnie dostąpił urzędu rajcowskiego, w latach 1368 i 1375. Inwestował w nieruchomości. Był właścicielem domu położonego przy Rynku, miał udziały w domu przy ul. Franciszkańskiej. W roku 1367 zakupił od Piotra Rote i Konrada notariusza browar położony przed bramą Szewską, a w 1368 roku od Tomasza, prezbitera i wikarego na zamku, kram sukienniczy. Rok później od Niczo stolnika zakupił dwie działki przy ul. Sławkowskiej, obok swojego domu, który już tam posiadał. W kolejnym roku od rajcy Ulmana Leitmana (nr 84) kupił dom przy ul. św. Stefana (obecnie Szczepańska), gdzie już jeden dom wcześniej nabył. Natomiast w 1374 roku zakupił dom położony przy ul. Braci Mniejszych (niewiele później zwanej już Bracką). Żoną Mikołaja była Kasza (Kasia), córka Vetlerona. Jego siostrzeńcem był przyszły rajca Jan Piczczin starszy (nr 135); w 1367 roku Mikołaj spłacił siostrzeńca z jego części majątku, oświadczając, że „nie ma wobec niego żadnych długów, jak tylko dług przyjaźni”.

Źródła i literatura:

CAR, nr 44; KDK I, s. XXVI, nr 45, 48; KDK II, nr 386; KDM III, nr 386; KŁK, nr 73, 91, 184, 228, 233, 322, 353, 390, 485–486, 986, 1036, 1145, 1225, 1329, 1405, 1818, 2096, 2102–2103; KPSK, nr II 25; MPV III, nr 470; MPV II, nr 214, 228, 278; NKRK I, nr 1258, 1705, 1707; Gumowski 1927, s. 32; Starzyński 2009, nr 115.

Z księgi tawniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 22–23 z wpisem z 1366 roku, dokumentującym, że Jan z Kolonii, działając za zgodą swego brata Henryka, lekarza królewskiego, sprzedał Mikołajowi Trutilowi ćwierć swego domu położonego w sąsiedztwie braci franciszkanów – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 22–23)

90. JAN z OŁAWY

rajca, burmistrz

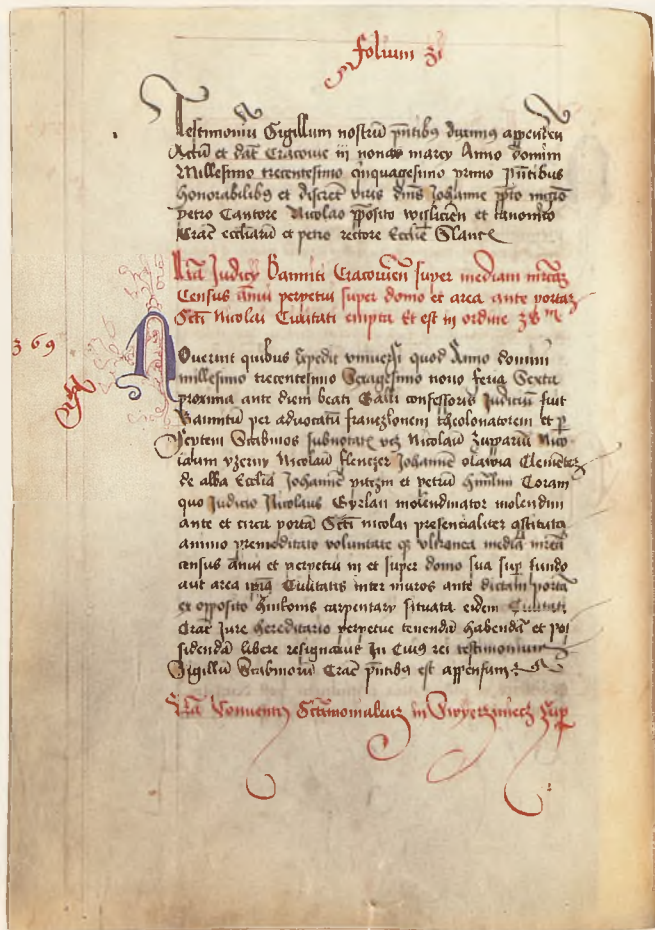
1371, 1379, 1381, 1387, 1395, 1402

Iohannes (Hanco) de Olauia (Ole, Olaw, Olawia, Wolauia)

Kupiec sukienny przybyły do Krakowa z dolnośląskiej Oławy. W latach 1369 i 1370 zasiadał w ławie miejskiej, a od roku 1371 był odnotowywany wielokrotnie, do 1402 roku, jako rajca urzędujący. Jan był właścicielem domów położonych przy ul. Grodzkiej, przed bramą Szewską i przy ul. Floriańskiej, jak też kramu sukienniczego. Miał posiadłość przy ul. Braci Mniejszych (obecnie Bracka), ale sprzedał ją w 1397 roku Kacprowi Krugilowi (nr 136). W 1375 roku wraz z bratem Stefanem (nr 112), także rajcą, zakupił od rajcy Jerzego Czeyna (nr 94) kolejny dom przy ul. Floriańskiej, sąsiadujący z pierwszym, a od Anny, żony Jerzego Czeyna, połowę kramu sukienniczego. W roku 1391 Jan kupił od Jana łaźiebego jego łaźnię zwaną Rogacką. Po roku 1392 zaczął wyprzedawać zgromadzone nieruchomości: kram sukienniczy, dom położony przed bramą Szewską, w końcu w 1396 roku – łaźnię. Synem lub krewnym Jana był Maciej Ole, starszy cechu złotników krakowskich.

Kazimierz Wielki (1333–1370)
Ludwik Andegaweński (1370–1382)
Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)
Władysław Jagiełło (1386–1434)

W 1370 roku rada miejska uchwala wilkierz o zasadach szynkowania miodu i piwa.

Johanne Olawia

Z Kodeksu Behema kopia dokumentu z 1369 roku, stwierdzającego, że Mikołaj, syn Gerlaka, młynarz, zapisał miastu połowę grzywny rocznego czynszu na swoim domu położonym w Krakowie, co uczynił przed ławą miejską, w składzie której zasiadał Jan z Oławy – oraz powiększenie zapisu imienia (Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 16, k. 31)

Źródła i literatura:
ASC, nr 48, 453, 586; CDU I, nr 14;
KDK I, s. XXVII, LI, nr 39, 101; KŁK,
nr 398, 453, 586, 1076, 1088, 1092,
1110, 1309–1310, 1355, 1397, 1399,
1417, 1419, 1504, 2051, 2221, 2233,
2371, 2388; KM, nr 85; KPM, nr 310,
323; NKRK II, s. 127; NZPK, s. 11, nr
11, s. 30, nr 14; Pietrusiński 2000, s. 240,
277, 280, 512, 539, 755; Starzyński 2009,
nr 116.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

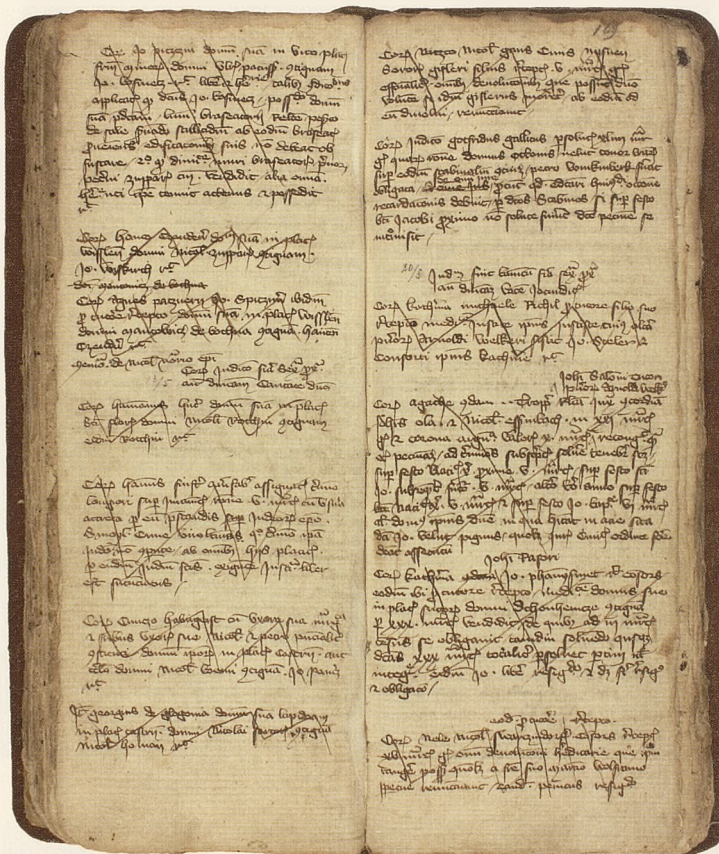
W 1372 roku Kraków otrzymuje od Elżbiety Łokietkówny, regentki Ludwika Andegaweńskiego, prawo składu na wszystkie wwożone do miasta towary.

91. GOTFRYD GALLIK

rajca, burmistrz
1372

Gotfridus Gallicus

Kupiec pochodzący z Genui, przedstawiciel licznych przybyszów z Włoch posługujących się przydomkiem Gallicus. Żupnik generalny Bochni i Wieliczki. W księgach miejskich odnotowany jako rajca miejski w roku 1372. W trakcie tej kadencji wydarzył się poważny incydent: wielkorządca krakowski Bodzanta, łamiąc przywileje posiadane przez miasto, aresztował dwóch urzędujących rajców, Gotfryda Gallika i Bartka Streyta (nr 92). Zostali uwięzieni na zamku, z zarzutem dopuszczenia się kradzieży i rozboju, czego w rzeczywistości dopuścił się niejaki Maczek, co zresztą się niebawem wyjaśniło. Gotfryd był właścicielem domu położonego przy ul. Grodzkiej – w 1373 roku sprzedał go przyszłemu rajcy Janowi Piczczinowi starszemu (nr 135). Posiadał także dom murowany położony na rogu Rynku i ul. Wiślniej, a od roku 1375 także kram zakupiony od Bartfała. Toczył spory majątkowe z Grzegorzem aptekarzem i Małgorzatą, wdową po Tomaszu, zakończone „wieczną zgodą” zatwierdzoną przez sąd polubowny z Goczem Czinem (nr 97), Piotrem Melcerem (nr 88) i Janem Piczczinem starszym w składzie. Zmarł przed 11 lipca 1393 roku.

gotfridus gallicus

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVI; KPSK II, nr 45; KŁK, nr 802, 816, 843, 1154, 1276; Praśnik 1913, s. 87–92; Starzyński 2009, nr 117.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 168–169 z wpisem z 1373 roku, stwierdzającym, że na rozprawie ławniczej Gotfryd Gallik zobowiązał się zapłacić należną kwotę z części domu Ottona niejakiemu Piotrowi Winkinkerowi, w terminie do św. Jakuba – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 168–169)

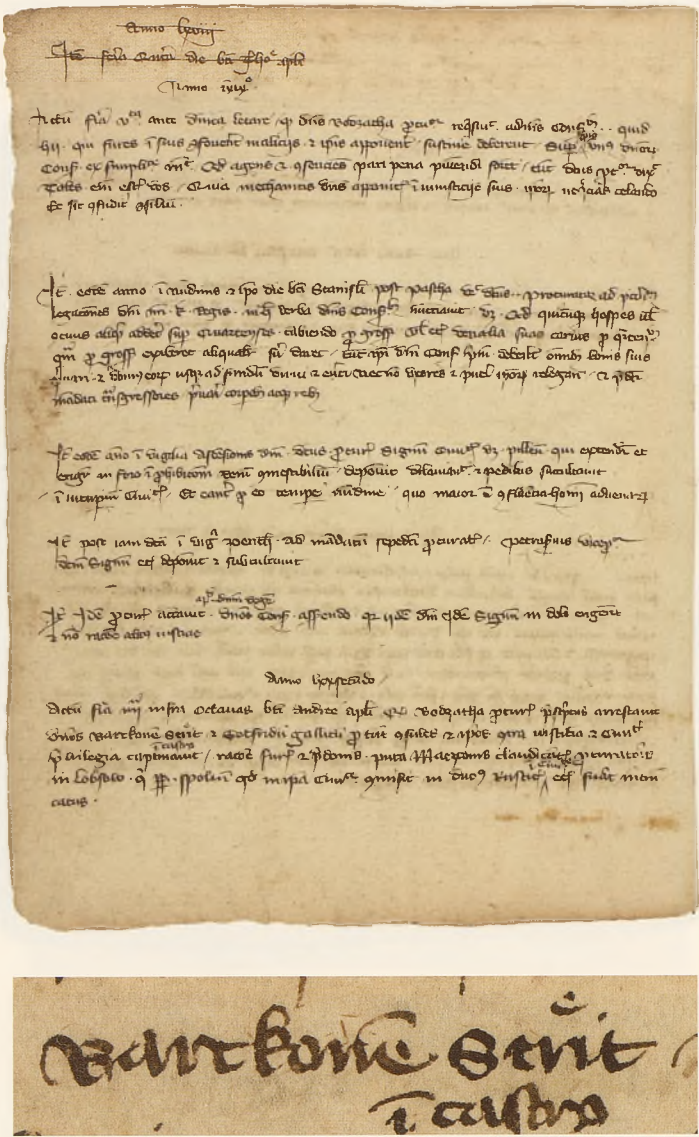
Ludwik Andegaweński (1370–1382)

92. BARTKO STREYT

rajca, burmistrz
1372, 1375

Bartko Strit (Stric, Stryt)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1372–1376. Dwukrotnie nominowany do urzędującej rady miejskiej, w latach 1372 i 1375. W pierwszej swej kadencji rajcowskiej wraz z Piotrem Melcerem (nr 88) i przy udziale Krugila doprowadził do zawarcia pomiędzy wdową Czudicz oraz jej pasierbami ugody, której sentencją było pozostawienie w rękach wdowy całego wyposażenia domu oraz klejnotów, co było przedmiotem sporu. Z końcem tej pierwszej kadencji Bartko został wraz z rajcą Gotfrydem Gallikiem (nr 91) uwięziony na zamku przez wielkorządcę krakowskiego Bodzantę pod zarzutem rozboju i kradzieży. Uwolniono go, gdy ujawniono rzeczywistego sprawcę. W roku 1376, już po kadencji rajcy urzędującego, wraz z Janem Petermanem (nr 85), Goczem Czinem (nr 97) i Piotrem Winrychem (nr 64), był mediatorem w sporze o kwotę pieniężną należną niejakiemu Knopsemu od Margaretę, żony Mikołaja Czenmarka.

Z księgi proskrypcji obejmującej zapisy z lat 1362–1422 strona 89v z wpisem z 1372 roku, stwierdzającym, że wielkorządcza krakowski Bodzanta areztował, wbrew posiadanym przez miasto przywilejom, dwóch urzędujących rajców, Bartka Streyta i Gotfryda Gallika (nr 91) i następnie uwięził ich na zamku, czyniąc odpowiedzialnymi za kradzież i rozboj, czego w rzeczywistości dopuścił się niejaki Maczek – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 863, s. 89v)

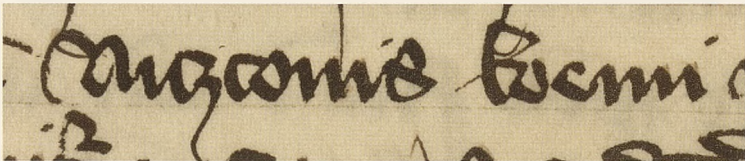
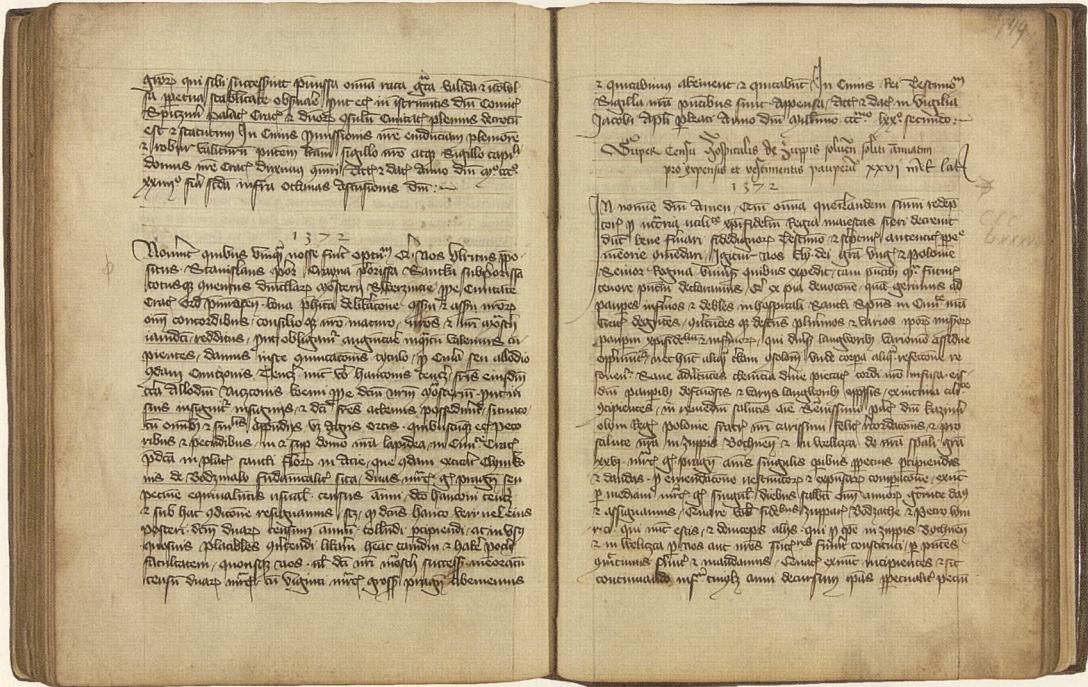
Źródła i literatura:
KDK I, s. XXVI, nr 48; KŁK, nr 770, 1059, 1165; KPSK, nr II 45; NKRK I, nr 1707; Starzyński 2009, nr 118.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

W 1373 roku krakowska rada miejska wydaje wilkierz o obowiązku utrzymywania czystości na ulicach przez właścicieli przyległych do nich kamienic.

93. MIKOŁAJ BEME CZECH
rajca, burmistrz
1373, 1376, 1379, 1381

Nicolaus (Niczco, Nicz) Bem (Behem, Beem, Boemus) Mieszczanin krakowski, jeden z licznych obywateli miasta posługujących się przydomkiem Beme, wskazującym na rodzinne lub osobiste pochodzenie z Czech. Jaka rajca krakowski został odnotowany po raz pierwszy w 1373 roku, na tym urzędzie wzmiankowany był jeszcze trzykrotnie, do 1381 roku. Jednocześnie sprawował urząd wójta sądowego, przewodząc ławie miejskiej w latach 1375, 1377 i 1381. Jedną ze spraw miejskich, w które zaangażowany był Mikołaj Beme, było doprowadzenie w 1373 roku do ugody między rajcą Piotrem Winrychem (nr 64) i przyszłym rajcą Janem Spicymirem młodszym (nr 111). Działając wraz Jerzym Czeynem (nr 94) i Janem Panczerem (nr 95), w imieniu rady przekazał niejakiemu Jakubowi Pecie kram sukienniczy Gotfryda i połowę domu położonego przy ul. Grodzkiej. Mikołaj był właścicielem domu murowanego położonego przy Rynku oraz kolejnych domów: przy ul. Grodzkiej, obok nieruchomości rajcy Jana Panczera, oraz przy ul. Rzeźniczej (obecnie Mikołajska). W roku 1375 zakupił od Mikołaja Melczera browar usytuowany w rejonie cmentarza przy kościele Dominikanów, od strony murów miejskich (obecnie ul. Dominiańska).

Źródła i literatura:
KDK I, s. XLV, nr 46, 48; KDKK II, s. 65; KŁK, nr 523, 574, 581, 685, 794, 840, 859, 885, 909, 922, 1027, 1050, 1077, 1181; KPSK, s. 38, 41, 45, 47, 56, nr 235, 506, 585, 784; NKRK II, s. 39, 41, 44–45, 48; NZPK, s. 30, nr 14, s. 34, nr 23; Pietrusiński 2000, s. 416; Starzyński 2009, nr 119.

Z Kodeksu Grabowskiego, XIV-wiecznego kopiariusza przywilejów, strony 148–149 z kopią dokumentu wydanego w 1382 roku (w kopiarzu błędna data 1372 roku) w Krakowie, w którym Ulryk prepozyt, Stanisław przeor i Kraina przeorysza klasztoru zwierzynieckiego zamieniają czynsz dwóch grzywnien na jednej z kamienic klasztoru za dworzyszczkę Hanka Tenczira – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1447a, s. 148–149)

94. JERZY CZEYN

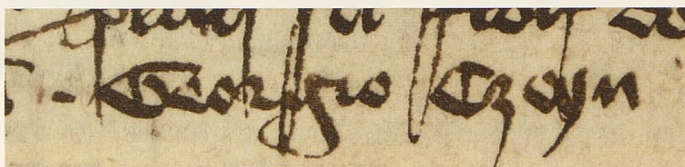
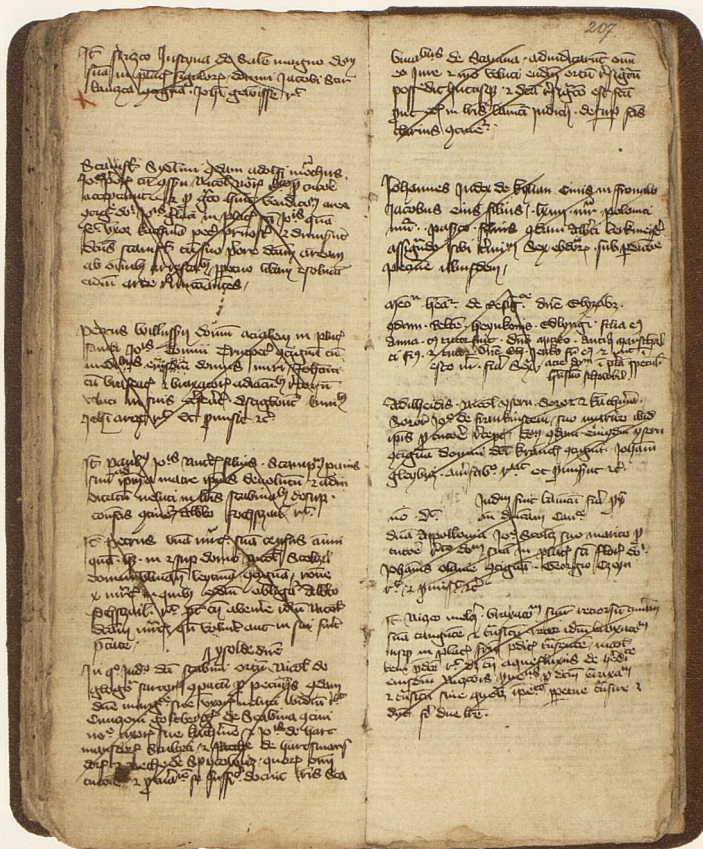
rajca, burmistrz

1373, 1378, 1379

Jeorius (Jurg) Czin

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1369–1380, trzykrotnie w radzie miejskiej, począwszy od roku 1373. Jeszcze przed wejściem do niej, w 1369 roku Jerzy Czejn wraz z przyszłym rajcą Marcinem z Warszawy (nr 98) świadkowali transakcji sprzedaży nieruchomości położonych przed bramą Mikołajską, nad Wisłą; jednocześnie świadkowie ci mieli otrzymywać od sprzedającego, Heinca z Keczczera, dwie grzywny rocznie z tytułu innego, wcześniejszego zobowiązania. W imieniu rajców miasta Krakowa i „całej społeczności” w roku 1373 wraz z Mikołajem Beme (nr 93) i Janem Panczerem (nr 95) przekazali kram sukienniczy Gotfryda i połowę domu położonego przy ul. Grodzkiej niejakiemu Jakubowi Pecie. W roku 1373 roku Jerzy kupił od Heleny i jej męża, szlachcica Jeszkona, dom murowany przy Rynku, obok domu rajcy Jana Panczera. Z kolei w 1375 roku zakupił od Apolonii, żony Jana Stolcza, dom przy ul. Floriańskiej, przyległy do domu rajcy Jana z Oławy (nr 90). Kilka miesięcy później sprzedał ten dom rajcy Janowi, który zakupił go na spółkę z bratem Stefanem z Oławy (nr 112). Jerzy miał żonę Annę. Zmarł prawdopodobnie przed 13 stycznia 1380 roku. Wdowa po nim jako opiekuna i zarządcę majątku po śmierci męża wybrała rajcę Andrzeja Wierzyńka (nr 102).

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 206–207 z wpisem z 1375 roku, stwierdzającym, że Jerzy Czejn zakupił od Apolonii, żony Jana Stolcza, dom przy ul. Floriańskiej – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 206–207)

Źródła i literatura:

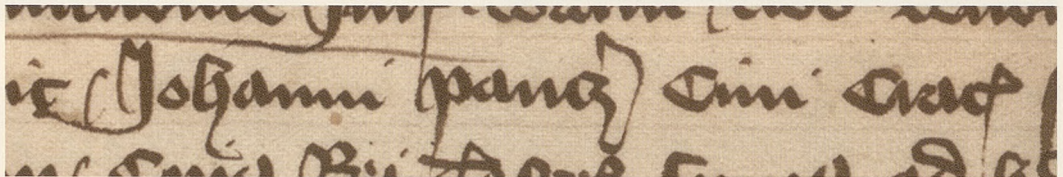
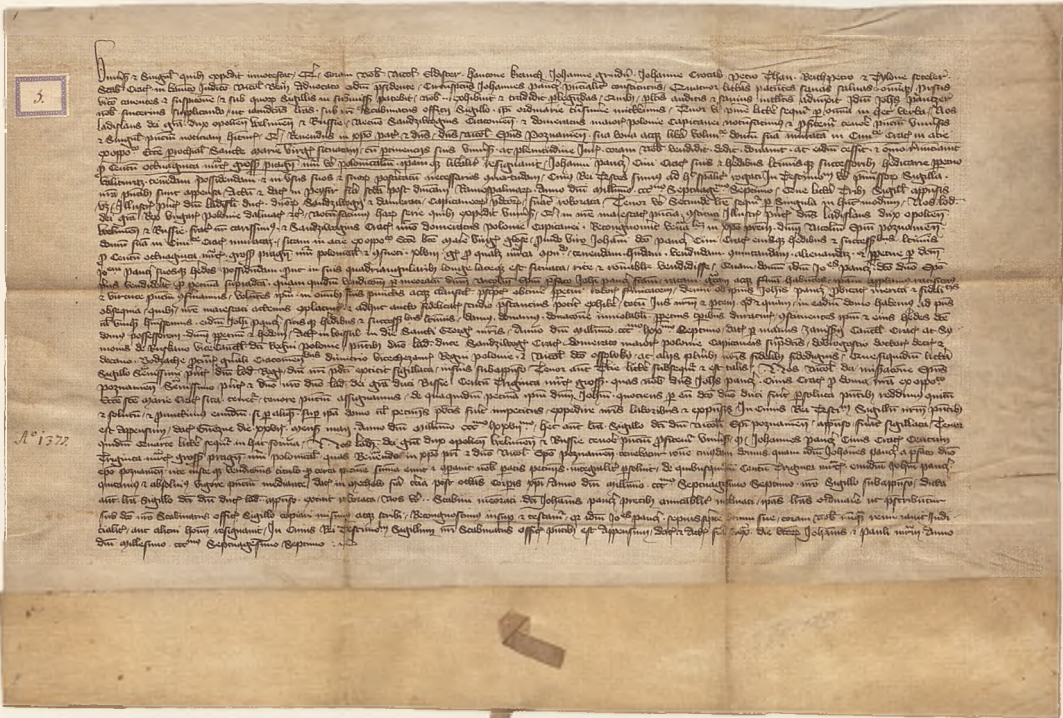
ASC, nr 372, 885, 1490; KDKK II, nr 303, 309; KŁK, nr 372, 666, 854, 885, 1018, 1076, 1110; Starzyński 2009, nr 120.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

95. JAN PANCZER
rajca, burmistrz
1373, 1378

Iohannes Pancer (Panczir)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1366–1378. Dwukrotnie został wymieniony jako rajca krakowski, w latach 1373 i 1378. Podczas swojej pierwszej kadencji, działając wraz z Mikołajem Beme (nr 93) i Jerzym Czeynem (nr 94), w imieniu rajców miasta Krakowa i „całej społeczności” przekazał kram sukienniczy Gotfryda i połowę domu położonego przy ul. Grodzkiej niejakiemu Jakubowi Pecie. Wraz z żoną Elżbietą zgromadził kilka domów położonych na linii między kościołem Mariackim a ul. Grodzką. W roku 1366 jeden z tych domów Elżbieta sprzedała Mikołajowi Stolczilowi, w tym samym roku małżonkowie wspólnie sprzedali kolejny dom rajcy Konradowi Fettirowi (nr 81). W roku 1373 Jan zakupił dom położony przy Rynku blisko ul. Grodzkiej, przylegający do domu rajcy Mikołaja Beme (nr 93). Od Mikołaja, biskupa poznańskiego, kupił dom stojący z tyłu kościoła Mariackiego, co specjalnym dokumentem w roku 1377 potwierdził Ludwik Andegaweński.

Źródła i literatura:
KŁK, nr 34, 84, 655, 664, 735, 840, 852, 854, 885, 927; KDKK II, s. 65–67, 70; NZPK, s. 11, nr 10; Starzyński 2009, nr 121.

Dokument wydany w 1377 roku w Krakowie, w którym sąd ławniczy krakowski pod przewodnictwem wójta Mikołaja Beme (nr 93) transumuje dokumenty dotyczące domu stojącego z tyłu za kościołem Mariackim w Krakowie, w tym dokument z roku 1377 wydany w Wissul, w którym Ludwik Andegaweński poświadcza i zatwierdza, że Mikołaj, biskup poznański, sprzedał ten dom Janowi Panczerowi, mieszczaninowi krakowskiemu – oraz powięszenie zapisu imienia i krakowskiego obywatelstwa (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. perg. 3)

96. JAN MESTNER

rajca, burmistrz

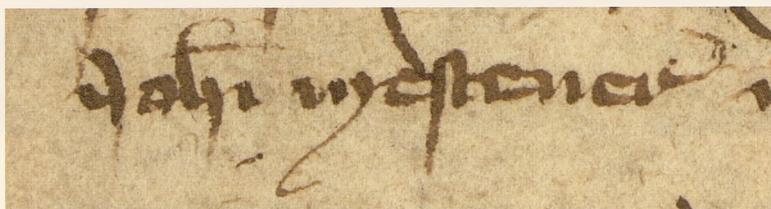
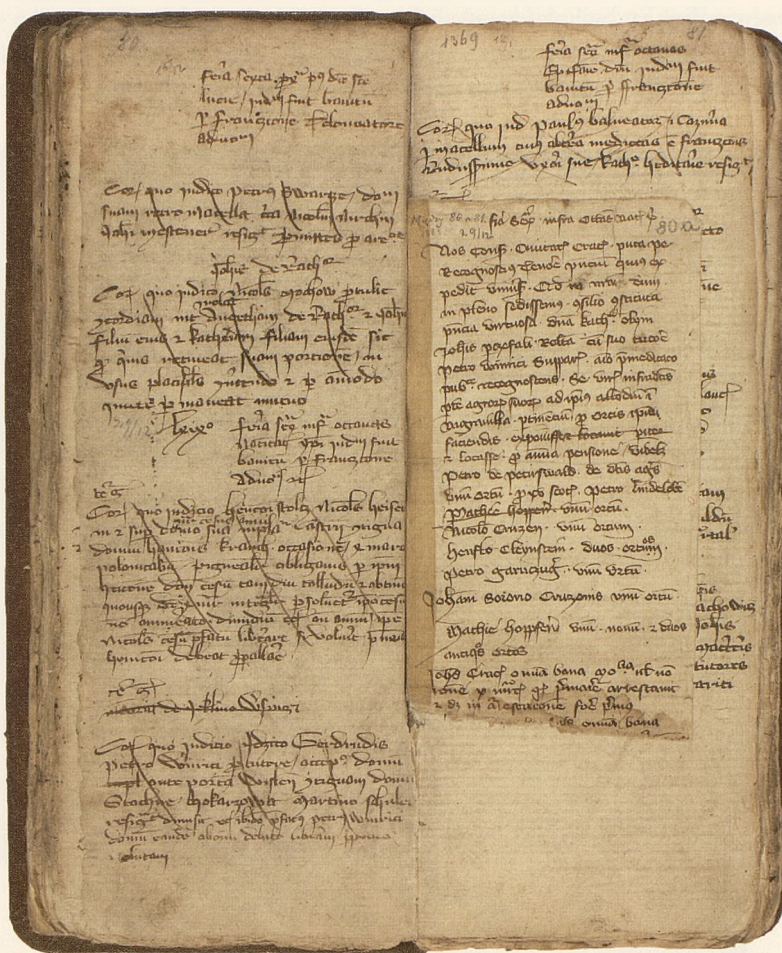
1374, 1379

Johannes Mestener (Mastner)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1368–1379. W urzędującej radzie miejskiej zasiadał dwukrotnie, w latach 1374 i 1379. Podczas swojej pierwszej rajcowskiej kadencji, działając wspólnie z rajcą Frenczlinem z Pragi (nr 77) oraz Michałem, witrażem kościoła Mariackiego, przekazał 10 skojców czynszu rocznego, uzyskanych z dochodów pochodzących z ogrodów położonych wokół kościoła św. Mikołaja, niejakiemu Mikołajowi Rotchinowi i jego spadkobiercom. Wtedy też, również razem z Frenczlinem z Pragi, w imieniu swoim i innych rajców sprzedali Nikolowi Gunterowi kram należący do uposażenia kościoła Mariackiego. Własny dom Jan Mestner zakupił w roku 1368 od Piotra Swarcze. Posiadał też kramy; w roku 1372 sprzedał trzy czwarte kramu niejakiemu Hildebrandowi, synowi Sudermana.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

W 1374 roku krakowska rada miejska uchwała pierwszy porządek ogniowy w mieście, czyli zbiór przepisów przeciwpożarowych.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 80–81 z wpisem z 1368 roku, stwierdzającym, że Piotr Swarcze sprzedał swój dom położony z tyłu kramu, obok domu Mikołaja Nirchina, Janowi Mestnerowi – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 80–81)

Źródła i literatura:
KŁK, nr 333, 767, 951, 955; NZPK,
s. 30, nr 14; Starzyński 2009, nr 122.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)
Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)
Władysław Jagiełło (1386–1434)

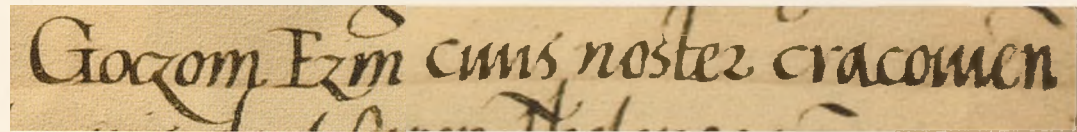
97. GOCZO CZIN
rajca, burmistrz
1375, 1379, 1388, 1393

W 1375 roku Ludwik Andegaweński zatwierdza Krakowowi wszystkie uzyskane dotąd przez miasto przywileje. W zamian „rajcy, mieszcza- nie i całe pospólstwo” Kra- kowa zaprzysięga królowi, iż w razie nieposiadania przez niego męskiego potomka w momencie jego śmierci uznają prawo do tronu jednej z jego córek.

W księdze miejskiej Kazi- mierza pod datą 1375 poja- wia się nazwa przedmieścia Stradom.

Wilkierz rady miejskiej z 1375 roku kładzie kres strajkowi czeladników pie- karskich. Muszą oni zaprzy- siąc wobec rady miejskiej, że nie będą zawiązywać zwią- zków i pozostaną posłuszni swoim mistrzom.

Georgius (Gocz, Goszczo) Czein (Czyn, Czeyn, Cyne, Czano)
Kupiec należący do finansowej elity miasta. Po raz pierwszy nominowany do urzędującej rady miejskiej w roku 1375, następnie był w niej wymieniany jeszcze trzykrotnie, do roku 1393 włącznie. Podczas pierwszej kadencji rajcowskiej zostało odnotowane, że zatrudnił osobistego notariusza – pisarza, w osobie niejakiego Piotra. Był jednym z mediatorów w sporze o kwotę pieniężną należną niejakiemu Knopsemu od Margaretę, żony Mikołaja Czenmarka. Razem z Piotrem Melczerem (nr 88) i Janem Piczczinem starszym (nr 135) weszli do sądu polubownego w czasie sporu o majątek między Gotfrydem Gallikiem (nr 91) a Grzegorzem aptekarzem i Małgorzatą, wdową po Tomaszu. Gocz Czin miał murowany dom położony przy Rynku, zakupiony w 1368 roku od rajcy Jana Borka starszego (nr 72). W kolejnym domu miał udziały wraz z rajcami: Mikołajem Trutilem (nr 89) i Mikołajem Czanem (nr 76). Był też współwłaścicielem jednego z domów z Mikołajem Melczerem. Jeden z domów Gocza Czina w 1391 roku został sprzedany przyszłemu rajcy Mikołajowi Botnerowi starszemu (nr 117), a inny Piotrowi Meinhardowi (nr 149) i Piotrowi Runge. Gocz Czin posiadał także kramy sukienne, jeden z nich sprzedał w roku 1390 Gyselerowi (nr 130), oraz ogrody. W 1391 roku sprzedał ogród z magazynem położony obok łaźni przy targu bydłęcym przyszłemu rajcy Kacprowi Krugilowi (nr 136). Gocz Czin zmarł przed 26 maja 1394 roku, kiedy to synowie nieżyjącego już ojca toczyli spór majątkowy z rajcą Mikołajem żupnikiem (nr 100).

Źródła i literatura:
CDU I, nr 7; KDK I, s. XXVI, nr 45, 48, 66, 88, 69; KDK II, nr 335; KŁK, nr 300, 390, 525, 587, 683, 816, 831, 859, 960, 965, 983, 1055, 1084, 1130, 1166, 1262, 1324, 1337, 1362–1363, 1375, 1430, 1452, 1454, 1458, 1590; MPV II, nr 278; NKRK I, nr 1707; NKRK II, s. 78–79, 82, 91, 95, 242; NŻPK, s. 11, nr 10–11; Wyrozumsk 1995, s. 21; Sta- rzyński 2009, nr 123.

Kopia wydanego w 1386 roku w Krakowie dokumentu, w którym Władysław Jagiełło zaświadcza, że Tomasz i Mikołaj, synowie Wierzyńka, sprzedali 16 skojców, które otrzymali jako cło za przewóz w ciągu poszczególnych miesięcy. Goczowi Czinowi, obywatelowi miasta Krakowa, za 350 grzywien – oraz powiększenie zapisu imienia i krakowskiego obywatelstwa (Archiwum klasztoru oo. Dominikanów w Krakowie)

98. MARCIN z WARSZAWY

rajca, burmistrz

1375, 1378, 1381, 1389, 1390

Martinus Warschow (Warszow, Warssouuski, Warszawa)

Kupiec sukienny wywodzący się rodzinnie lub osobiście z Warszawy, stąd używany przydomek, syn Jana. Odnotowany w księgach miejskich krakowskich w latach 1367–1392. Karierę rajcy rozpoczął uzyskaniem nominacji do urzędującej rady miejskiej w 1375 roku. Wzmiankowany w radzie był jeszcze czterokrotnie, do roku 1390 włącznie. Odnotowano też, że w roku 1369 byli razem z rajcą Jerzym Czeynem (nr 94) świadkami transakcji sprzedaży nieruchomości położonych przed bramą Mikołajską. Marcin był właścicielem położonego przy ul. Szewskiej domu, z tyłu którego prowadził browar. Miał kramy w Sukiennicach i jatki rzeźnicze. Poza murami miasta posiadał folwark w Prądniku oraz ogrody w Czarnej Wsi. Ożenił się z Katarzyną, mieli syna – Jana. Zmarł przed 5 września 1393 roku, wtedy to przy transakcji dotyczącej jednego z kramów właściciela sąsiadującego kramu, Katarzyna, występuje już jako wdowa po Marcinie z Warszawy. Po śmierci męża, podobnie jak wdowa po zmarłym rajcy Jerzym Czeynie (nr 94), jako opiekuna i zarządcę majątku dla siebie i syna Jana wybrała rajcę Andrzeja Wierzyńka (nr 102).

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Dokument wydany w 1391 roku w Krakowie, w którym krakowski sąd tawniczy poświadczają, że Marcin z Warszawy, rajca krakowski, wraz z żoną Katarzyną i synem Janem sprzedali Mikołajowi Flenczerowi jedną jatkę rzeźniczą i czwartą część drugiej jatki – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. perg. 4)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVI, nr 45, 48, 67–68, 71;
KDKK II, s. 70, 184; KŁK, nr 165, 372,
461, 596, 683, 965, 1145, 1262, 1380,
1625, 1768, 1846, 1929, 2318, 2355;
KM, nr 99; NKRK I, nr 1707; NKRK II,
s. 227; NZPK, s. 11, nr 10–11, s. 30, nr
14, s. 34, nr 23; Starzyński 2009, nr 124.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

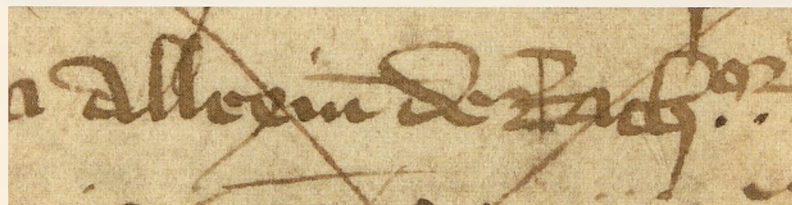
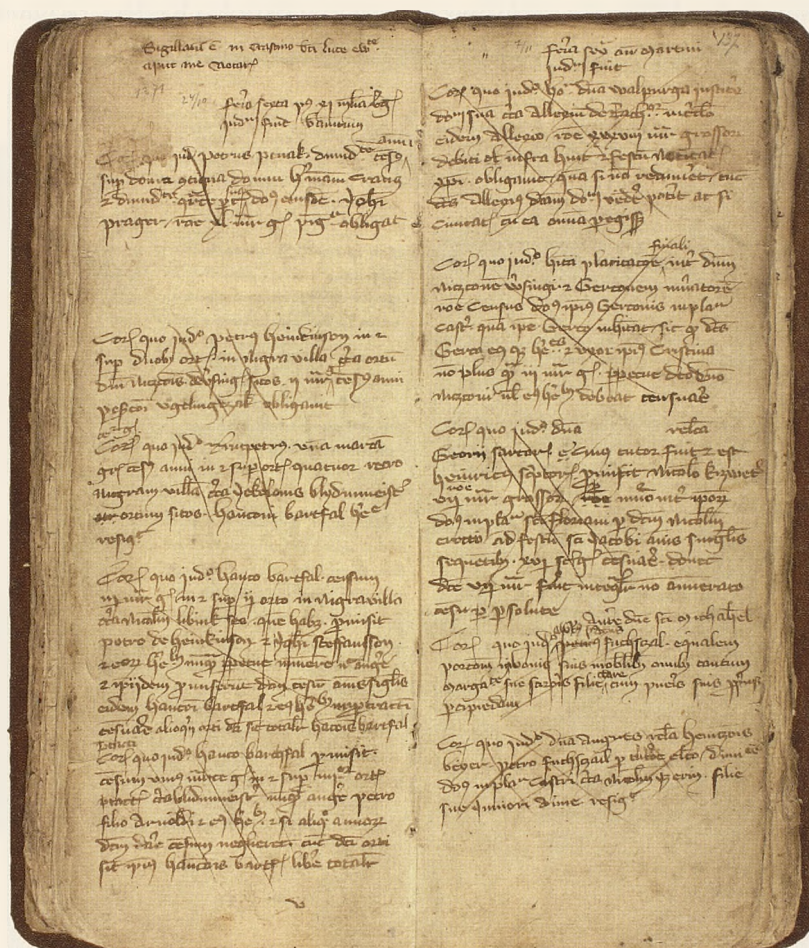
99. ALEKSY z RACIBORZA

rajca, burmistrz

1375, 1379

Alexius de Rathibor (Radbor)

Kupiec, sukiennik, z rodziny przybyłej do Krakowa ze śląskiego Raciborza. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1367–1379. W roku 1362 zasiadał w ławie miejskiej, a następnie dwukrotnie został odnotowany jako rajca krakowski, w latach 1375 i 1379. Aleksey w roku 1368, w związku z zamiarem udania się na pielgrzymkę do Rzymu, uczynił opiekunem swojego majątku Piotra Kobolda. Z kolei on sam był opiekunem majątku Katarzyny, córki Jana Gliwicza złotnika, oraz synów wdowy po Henselinie Gliwiczu, seniorze rodziny przybyłej z Gliwic, za co objął w posiadanie kram sukienniczy należący do podopiecznych. Był właścicielem dwóch domów położonych przy Rynku i domu przy ul. Floriańskiej oraz kramów w Sukiennicach.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVI, nr 45, 48; KDK II, nr 383; KŁK, nr 162, 240–241, 469, 541, 627; NKRK I, nr 1707; Pietrusiński 2000, s. 600; Starzyński 2009, nr 125.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 136–137 z wpisem z 1371 roku, stwierdzającym, że zacna Walpurga, kramarka, sprzedała Aleksowi z Raciborza swój dom położony przy Rynku, sąsiadujący z innym domem tegoż Aleksego – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 136–137)

100. MIKOŁAJ żupnik

rajca, burmistrz

1375, 1378, 1379, 1381, 1388, 1392, 1394, 1397

Nicolaus Zupparius (Supparius, Suppnik, Sapnik)

Kupiec i przedsiębiorca, żupnik bocheński i wielicki. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1369–1397. Karierę we władzach samorządowych Krakowa rozpoczął w 1369 roku, zasiadając w ławie miejskiej. Ławnikiem był też w roku następnym. W roku 1375 Mikołaj po raz pierwszy został powołany do rady miejskiej. Nominacje do rady urzędującej uzyskiwał wielokrotnie, do roku 1397 włącznie. Jako rajca w 1378 roku wyraził zgodę Tomaszowi Nosatce na sprzedaż miechowskim bożogrobcom szeregu budynków, natomiast w 1388 roku reprezentował radę miejską przy zakupie przez miasto Kraków od Piotra i Jana (nr 152), synów stolnika sandomierskiego i rajcy Jana Borka starszego (nr 72), wsi Grzegórzki i młyna przy kościele św. Mikołaja. Był właścicielem domu położonego przy ul. Wiślniej, sąsiadującego z nieruchomością przyszłego rajcy, Marcina Weygila (nr 167). Mikołaj był w 1392 roku zadłużony u niejakiego Bertolda Keglera, rachunek z oddania długu miał przedstawić rozjemcy, którym był rajca Gocz Czin (nr 97).

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

CDU I, nr 7; KDK I, s. XXVI, nr 39, 66, 68; KDK II, nr 303, 396; KŁK, nr 1511, 1721–1722; KM, nr 85; NKRK I, nr 1707; NKRK II, s. 79, 235; NZPK, s. 11, nr 10–11, s. 30, nr 14; Starzyński 2009, nr 126.

Dokument wydany w 1388 roku w Krakowie, w którym ławnicy krakowscy oznajmniają, że Piotr i Jan (nr 152), synowie Jana Borka starszego, stolnika sandomierskiego (nr 72), sprzedali wobec sądu ławniczego miastu Krakowowi, reprezentowanemu przez rajców, w tym Mikołaja żupnika, wieś Grzegórzki i młyn położony obok kościoła św. Mikołaja – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 89)

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

W 1377 roku Ludwik Andegaweński zezwala krakowskim mieszczanom na nabywanie nieruchomości gruntuowych w promieniu dwóch mil od miasta i zarządzanie ich na prawie niemieckim. Był to efekt uznania przez miasto praw do tronu polskiego jednej z jego córek. Prawo mieszczańskie do nabywania dóbr ziemskich było z czasem kwestionowane, zwłaszcza przez niezadowoloną z tego szlachtę.

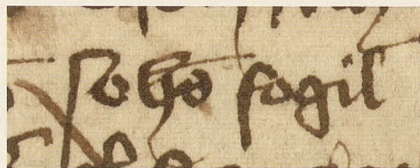
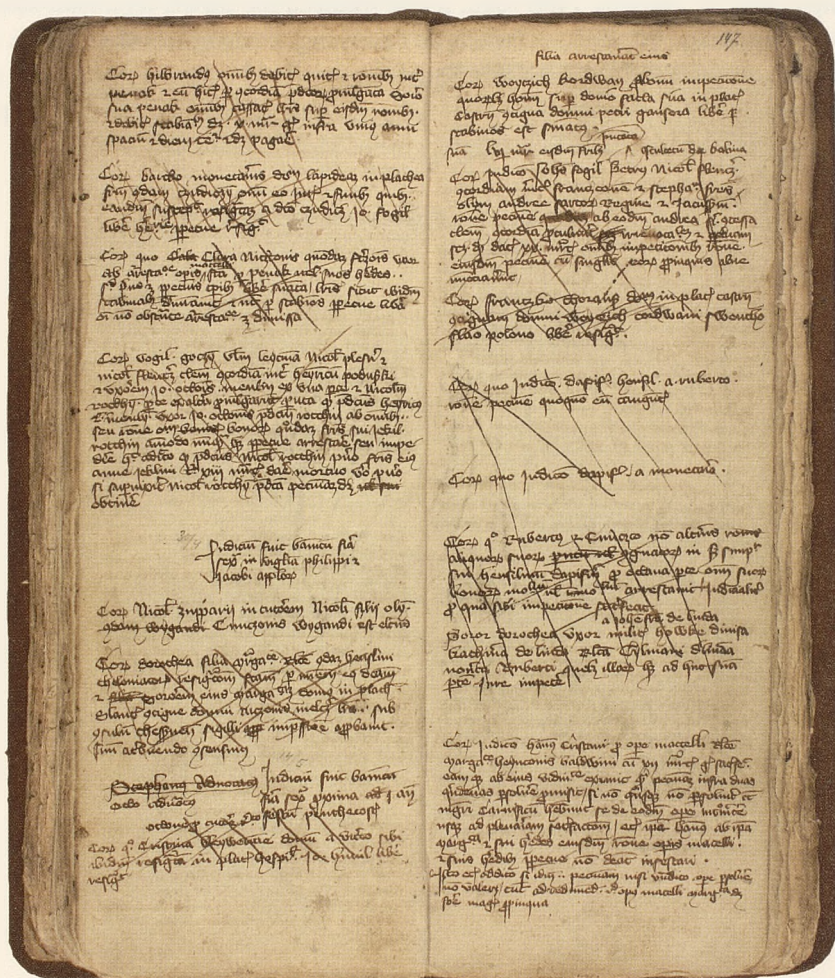
101. JAN FOGEL

rajca, burmistrz

1378, 1379, 1381

Iohannes Fogil (Voglo)

Kupiec, sukiennik, odnotowany w księgach miejskich w latach 1366–1381. Karierę urzędniczą rozpoczął w 1371 roku w ławie sądowej, gdzie zasiadał także w roku następnym. Od roku 1378 zasiadał w radzie miejskiej. Jako rajca krakowski został też odnotowany w latach 1379 i 1381. Jan był właścicielem domu murowanego położonego przy ul. św. Krzyża. W 1367 roku kupił od przyszłego rajcy, Jana Bartfala (nr 129), połowę kramu sukiennego, a w roku następnym przystąpił do budowy kolejnego, własnego kramu. Od rajcy Bartka mincerza (nr 79) w 1372 roku nabył dom murowany przy ul. Braci Mniejszych (obecnie Bracka). Miał też dom położony przy szkole Mariackiej (rejon dzisiejszej ul. Siennej). Był żonaty z Katarzyną. Zmarł przed 26 kwietnia 1392 roku, kiedy to Katarzyna występuje już jako wdowa przy transakcji z rajcą Piotrem Geytanem (nr 141).

Źródła i literatura:

CAR, nr 44; KDKK II, nr 303; KŁK, nr 46, 118, 326, 458, 475, 587, 687, 694, 882, 1021, 1185, 1382, 1464, 1466, 1514; NZPK, s. 11, nr 10–11, s. 30, nr 14; Starzyński 2009, nr 127.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 146–147 z wpisem z 1372 roku, stwierdzającym, że Jan Fogel, Piotr oraz Mikołaj Fleecer doprowadzili do ugody pomiędzy Frączkiem i Stefanem, braćmi zmarłego Andrzeja, krawca królewskiego, w sprawie o podział majątku spadkowego – oraz powięszczenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 146–147)

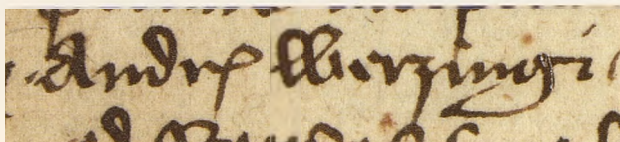
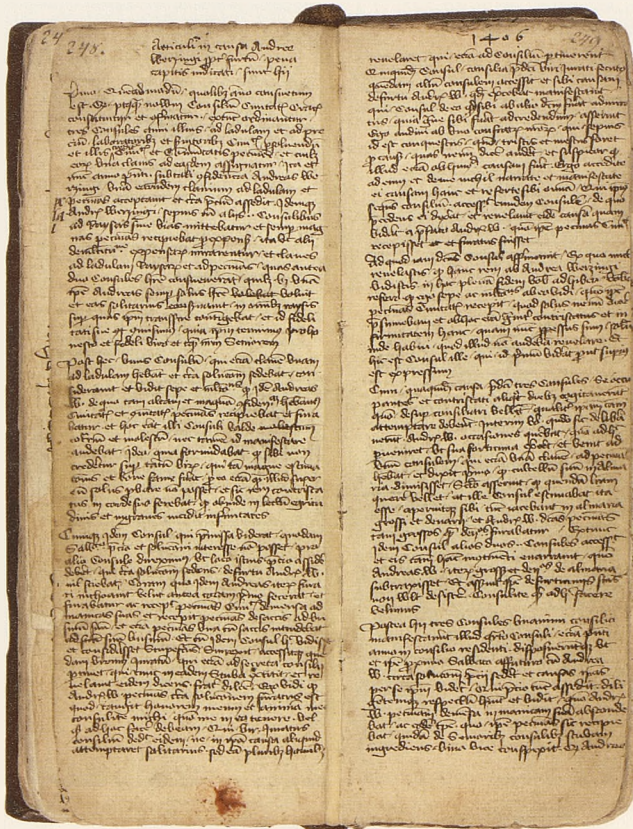
102. ANDRZEJ WIERZYNEK

rajca, burmistrz

1378, 1379, 1390, 1393, 1396, 1397, 1399, 1400, 1401, 1402, 1403, 1406

Andreas Wirsingi (Wirzing, Werzing)

Przedstawiciel znamienitej rodziny krakowskich Wierzyneków. Syn Henzela Wierzyńka, syna rajcy Mikołaja Wierzyńka młodszego (nr 52). Majętny, żądny władzy i godności. Wobec króla wywiódł szlachectwo od czasów swego dziada, pieczętował się herbem z godłem Półksiężyc z głową końską. Odnotowany w latach 1374–1406. Z zachowanych dokumentów wiemy, że był opiekunem i zarządcą majątków wdów po Jerzym Czeynie (nr 94) i Marcinie z Warszawy (nr 98). Andrzej Wierzynek do rady miejskiej został nominowany pierwszy raz w roku 1378; wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej. Karierę zakończył dramatycznie. Przyłapany w 1406 roku na kradzieży pieniędzy z miejskiej kasy, gdy za tę kasę odpowiadał w miejskiej radzie, natychmiast został postawiony przed „sądem gorącym”. Pomimo tłumaczenia Andrzeja, że brał należne mu za zaangażowanie w radzie pieniądze, bo „kto ołtarzowi służy, z ołtarza żyć powinien”, wyrokiem sądu został skazany na śmierć i w tym samym dniu, 4 września 1406 roku, ścięty. Rodzina nie uznała legalności sądu i wyroku, wnosząc skargi i zmuszając Władysława Jagiełłę do interwencji kładącej kres konfliktowi. Andrzej był żonaty dwukrotnie, z Anną, a później z Katarzyną. Pozostawił córkę Agnieszkę i synów: Ambrożego i Mikołaja młodszego II. Ten ostatni został w 1421 roku rajcą (nr 191); dla uczczenia pamięci ojca w miejscu jego pochówku ufundował nieistniejący już kościół św. Gertrudy.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1392–1411 strony 248–249 z początkową częścią obzernego opisu „sprawy Andrzeja Wierzyńka” z 1406 roku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 427, s. 248–249)

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Z 1377 roku pochodzi najstarszy statut cechowy w Krakowie – to statut cechu kuśnierzy.

Z tego samego roku pochodzi także statut czapników.

W 1378 roku rada miejska wydaje wilkierz dotyczący zasad zarządzania przez mieszczan przyjęć weselnych.

Cesarz rzymski i król czeski Karol IV Luksemburski w 1378 roku zezwala krakowskim kupcom prowadzić handel w Pradze przez okres 6 lat.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVII, nr 92, 94, 101; KDK II, nr 295; KDK II, nr 303, 425; KŁK, nr 965, 1391–1392, 1455, 1474–1475, 1580, 1808, 2126, 2128, 2215, 2318, 2326, 2355, 2360, 2369, 1808; KPSK, nr 513; NKRR II, s. 92, 97, 114, 116, 119, 131, 138, 144, 146, 159, 166, 180, 195, 207, 213, 227, 250, 254, 265, 271, 343; NZPK, s. 11, nr 10–11, s. 30, nr 14, s. 34, nr 23; Kutrzeba 1899, s. 77–83; Estreicher K. 1934, s. 156–158; Starzyński 2009, s. 72–76, nr 128.

Ludwik Andegawęński (1370–1382)
Jadwiga Andegawęńska (1384–1399)
Władysław Jagiełło (1386–1434)

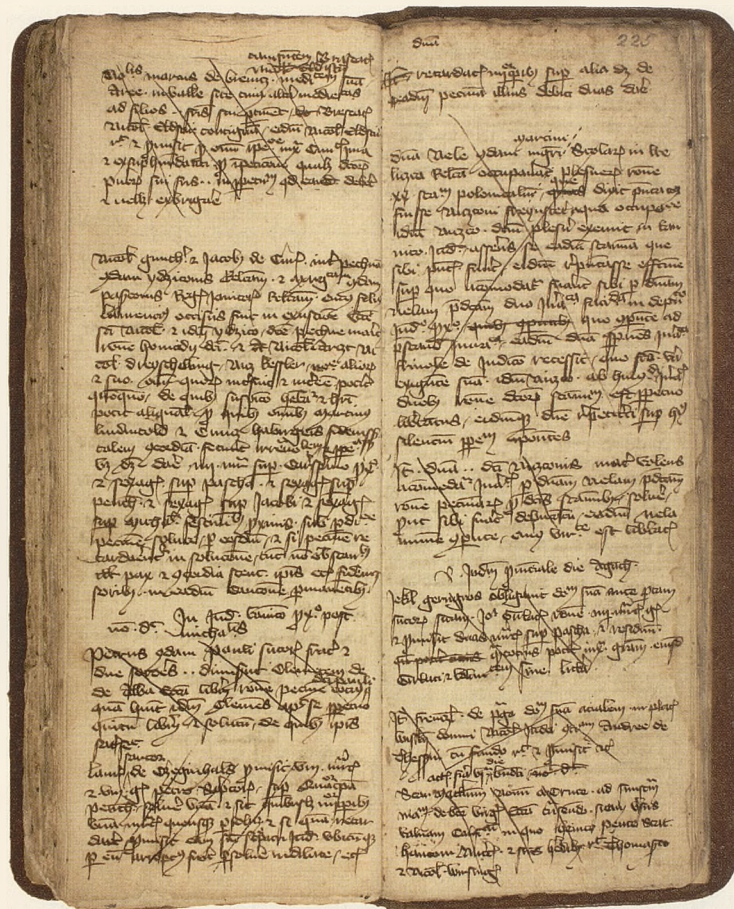
103. JAKUB *de Curia* rajca, burmistrz 1379, 1393

W 1379 roku zostaje wydany wilkierz rady miejskiej dotyczący ustanowienia kar za bójki z użyciem noża lub miecza.

Także w 1379 roku pojawia się w źródłach nazwa Kleparz (*Kloppers*).

Jacobus de Curia (vom Hofe)

Kupiec, posługujący się przydomkiem *de Curia*, prawdopodobnie oznaczającym bliżej nieokreśloną miejscowość, z której pochodził i przybył osobiście lub wcześniej przybyła jego rodzina. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1371–1396. Pełnił urząd ławnika w 1371 roku, w roku 1379 pojawił się po raz pierwszy w radzie miejskiej. Powtórnie odnotowany w radzie w 1393 roku. Jeszcze przed wejściem do rady Jakub pełnił rolę sędziego polubownego – w 1373 roku doprowadził do porozumienia w sporze między rajcą Janem Petermanem z Sącza (nr 85) a dziećmi zmarłego Willusza. Nabył w 1372 roku domy położone obok siebie przy ul. Wiślniej, których poprzednimi właścicielami byli Andrzej i Mikołaj z Kolonii oraz przyszły rajca Mikołaj żupnik (nr 100). Był też właścicielem domu w pobliżu ul. Grodzkiej, który w 1396 roku sprzedał mieszczaninowi zwanemu Climenti. Gdy zmarł rajca Tyczko Snelle (nr 51), Jakub *de Curia* był prawnym opiekunem wdowy po nim, Gertrudy.

Jacobus de Curia

Źródła i literatura:

CAR, nr 56; KDK I, s. XXVI; KŁK, nr 587, 720–721, 775, 865, 1162, 2249; NKRR II, s. 242; Starzyński 2009, nr 129.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 224–225 z wpisem z 1376 roku, dotyczącym doprowadzenia przez Mikołaja Gunthera i Jakuba de Curia do ugody między Pechną, wdową po Idzim Ydzico, oraz Małgorzatą, wdową po Paszku, odźwiernym królewskim, której syn zginął w pożarze kościoła św. Mikołaja, w sporze o spadek po Ydzicu – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 224–225)

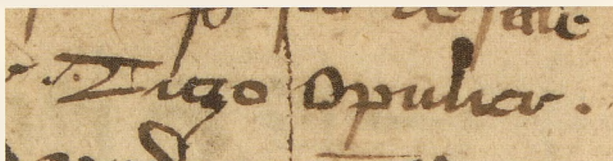
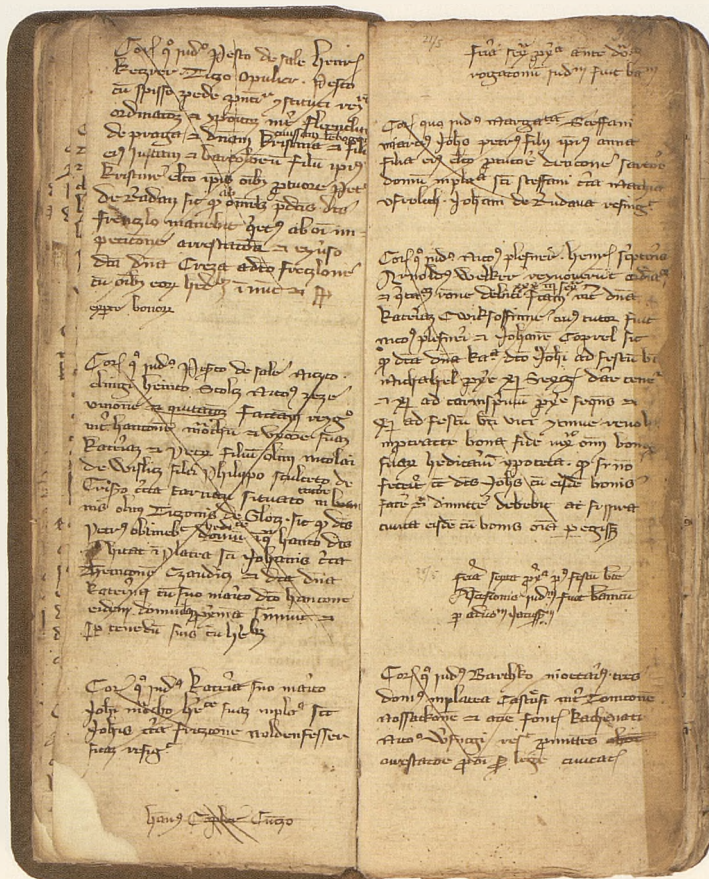
104. TICZKO OPULER

rajca, burmistrz

1379

Ticzon (Ticz, Tycz, Tycz) Opler (Opulier)

Kupiec sukienny, odnotowany w księgach miejskich w latach 1362–1379. W ławie miejskiej odnotowany został w 1362 roku, na urzędzie rajcowskim wzmiankowano go w roku 1379, z zaznaczeniem, że nie jest rajcą aktualnie urzędującym, lecz rajcą starym, wchodzącym w skład rady starej. Oznacza to, że rajcą czynnym, urzędującym, był w roku wcześniejszym (lub w latach wcześniejszych). Miał wysoką pozycję w mieście, w 1364 roku, jako przedstawiciel mieszczaństwa, wraz z rajcami i ławnikami przysięgał przestrzegać przywilejów założonego przez Kazimierza Wielkiego Studium Generale. Występował jako sędzia polubowny i rozjemca. W 1367 roku, wraz z rajcą Mikołajem Czanem (nr 76), doprowadzili do ugody w sporze majątkowym między rodzeństwem Janem i Anną Libenwerderami. W roku 1375 razem z rajcą Mikołajem Plesnerem (nr 80) wynegocjowali porozumienie w sporze spadkowym pomiędzy Magdaleną, żoną Marcina Wolframa (której Ticzko był prawnym opiekunem), a Katarzyną, siostrą tegoż Marcina. Był właścicielem domu położonego przy ul. Szewskiej oraz kramu sukiennego. Ticzko zmarł przed 18 listopada 1392 roku.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 34–35 z wpisem z 1367 roku, dotyczącym doprowadzenia przez Peszka z Sale, Henryka Keczrera, Peszka o wolnej stopie (ociężałego) i Ticzka Opulera do ugody w sporze majątkowym między rajcą Frenclinem z Pragi (nr 77) a Krystyną i jej dziećmi, Justą i Bartłomiejem – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 34–35)

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

W 1379 roku rada miejska wydaje wilkierz o zakazie handlowania w dni świąteczne. Inny wilkierz z tego samego roku reguluje kwestię kar za nieobecność na posiedzeniach rady.

Źródła i literatura:

KDK I, nr 242; KŁK, nr 135, 162–163, 286, 881, 1015, 1043, 1617, 2076; NKRR I, s. LI, nr 1697; Starzyński 2009, nr 130.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

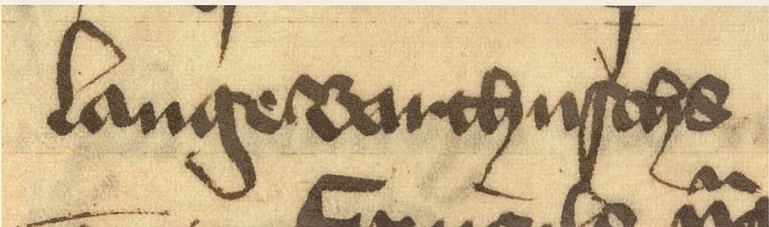
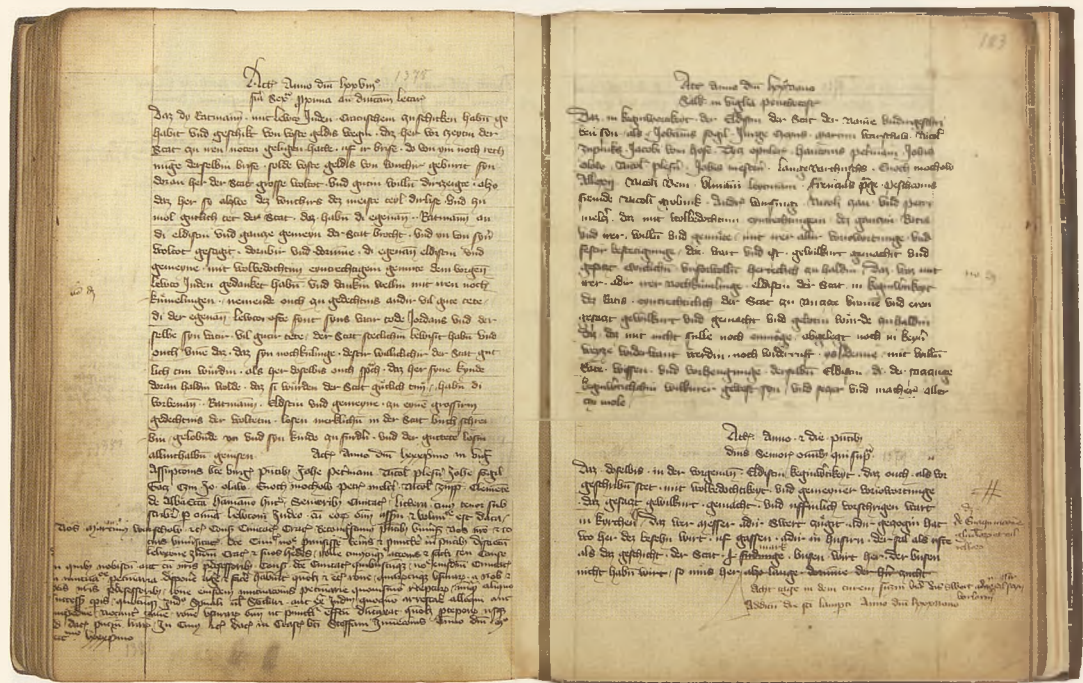
105. BARTŁOMIEJ LANG

rajca, burmistrz

1379

Bartosz (Bartusch) Lange

Kupiec, przedstawiciel możnej rodziny Langów przybyłej do Krakowa ze Śląska. Zwani byli Czirlami od miejscowości Czirla (Zirlau koło Freiburga), skąd pochodzili. Bartłomiej wywodził swoje szlachectwo od przywilejów ojca Jana, pana na Czirlu. Pieczętował się herbem Półksiężyc z głową końską w godle. W radzie miejskiej został odnotowany w 1379 roku jako rajca stary. W tymże roku brał udział w uchwaleniu wilkierza dotyczącego podejmowania uchwał miejskich. Jego bratem był Lang Nikel, odnotowany w roku 1410 na urzędzie ławnika miejskiego. Bartłomiej pozostawił trzech synów: Piotra Langa, który nie piastował urzędów miejskich, Bartłomieja z Czirlu, od 1415 roku członka ławy miejskiej, a w latach 1426–1427 i 1430–1433 wójta sądowego, oraz Michała Langa z Czirlu, wieloletniego rajcę urzędującego (nr 148). Ten ostatni osiągnął w mieście najwyższą pozycję z całej rodziny Langów z Czirlu.

Źródła i literatura:
NZPK, s. 30, nr 14; Ptaśnik 1913, s. 71–73; Starzyński 2009, nr 131.

Z Kodeksu Grabowskiego strony 182–183 z kopii wilkierza wydanego w 1379 roku w Krakowie w sprawie uchwał miejskich, w szczególności mocy prawnej uchwał podejmowanych przez pełną radę, czyli rajców urzędujących i starych; wśród rajców uchwalających ten wilkierz jest wymieniony rajca Bartłomiej Lang – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1447a, s. 182–183)

106. ENOCH z MUCHOWA

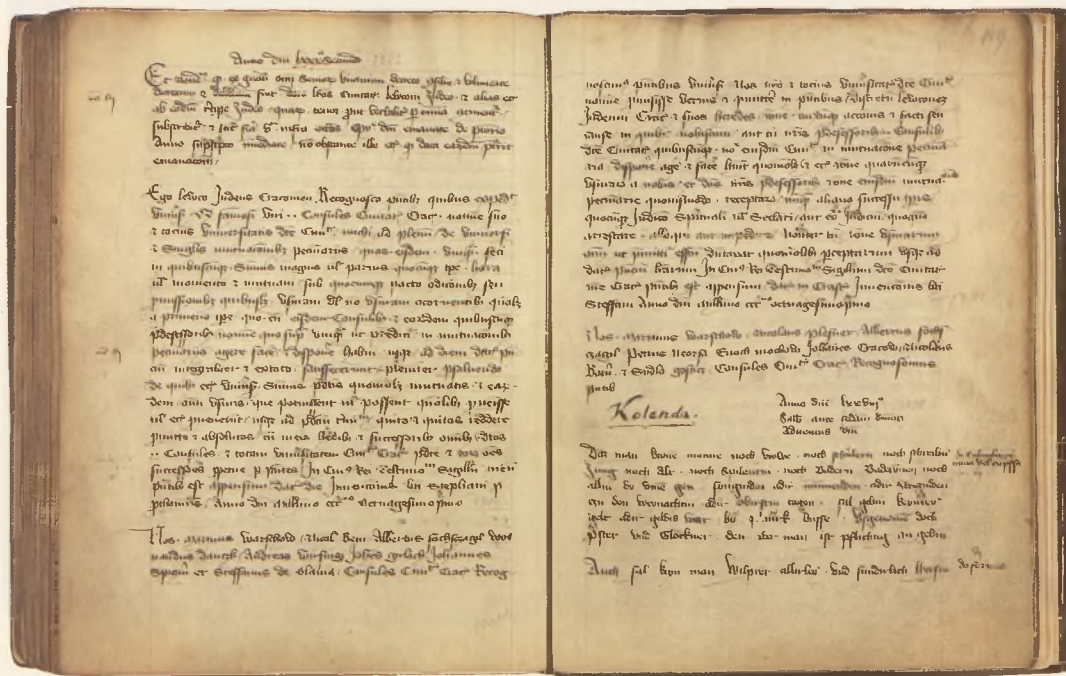
rajca, burmistrz

1379, 1381, 1382

Enoch Mochow

Kupiec sukienny, przedstawiciel zasiedziały w Krakowie od dziesiątków lat rodziny przybyłej z dolnośląskiego Muchowa koło Jawora, wsi należącej do cystersów. Z rodziny tej pochodzi wiele osób piastujących w Krakowie miejskie godności – rajcy: Heineman (przed buntem wójta Alberta, nr 8, w latach 1311–1312), Amylej (nr 17), Paszko (nr 42), oraz ławnicy: Hanc (od 1317 roku), Teodor (od 1324 roku), Heineman (od 1344 roku), Mikołaj (od 1353 roku). Enoch został odnotowany w księgach miejskich w latach 1379–1382. Na urzędzie rajcowskim wykazany został w latach 1379, 1380 i 1381. Jako rajca brał udział w sprawie zaciągniętej wiele lat wcześniej przez miasto pożyczki u Lewka Żyda i późniejszego zobowiązania, że miasto nie będzie przeciwko pożyczkodawcy podnosić pretensji z tytułu lichwy. Uczestniczył w uchwaleniu w 1379 roku wilkierza dotyczącego podejmowania uchwał miejskich. Enoch był właścicielem domu położonego przy ul. Szkolnej (obecnie Sienna). Zmarł przed 8 sierpnia 1393 roku, kiedy to jego żona, Anna, mająca już jak wdowa opiekuna, Swarczpeszka, sprzedała połowę kramu sukiennego.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

Enoch mochow

Z Kodeksu Grabowskiego strony 188–189 z kopią notatki sporządzonej przez rajców, wśród nich Enocha z Muchowa, w sprawie uchwały rady miejskiej z 1382 roku, dotyczącej pożyczki zaciągniętej przez miasto Kraków u Lewka Żyda 3 i 4 sierpnia 1381 roku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1447a, s. 188–189)

Źródła i literatura:

KŁK, nr 1738, 1856; NZPK, s. 11, nr 11, s. 30, nr 14, s. 34, nr 23; Starzyński 2009, nr 132.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

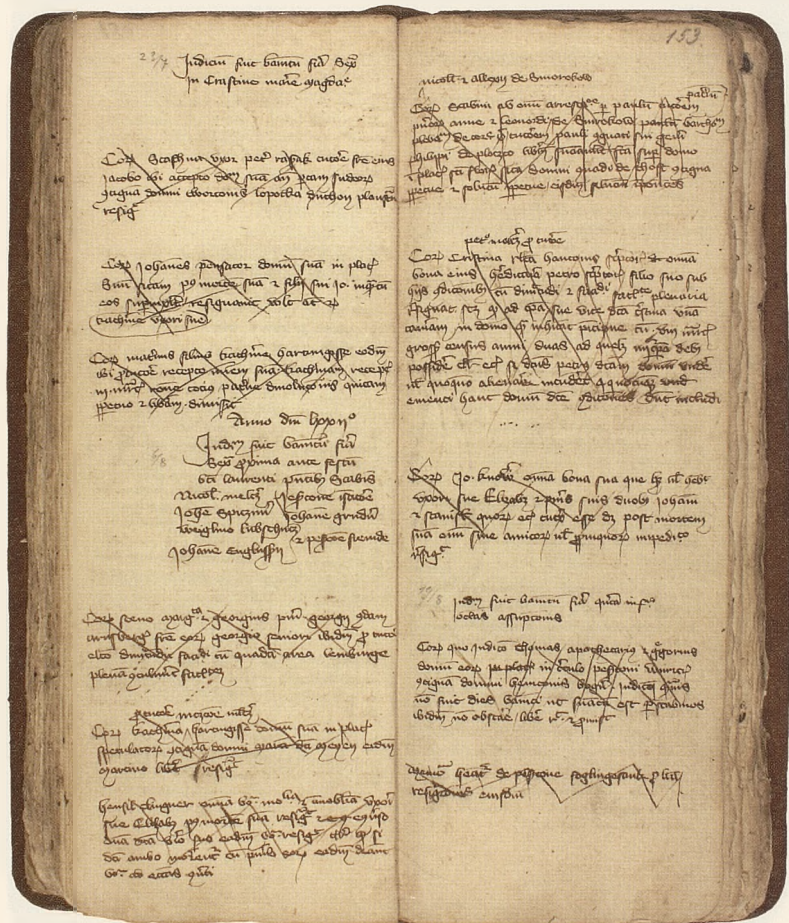
W 1380 roku Ludwik Andegaweński zabrania kupcom sądeckim omijania Krakowa na szlaku do Torunia.

107. PESZKO FREINDE

rajca, burmistrz
1379

Peschko Freid (Freund, Frond, Vreinde)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1368–1392. Zasiadał w ławie miejskiej w latach 1372 i 1373, a następnie w 1379 roku został odnotowany w radzie miejskiej już jako rajca stary, zatem pełnił ten urząd wcześniej. Występował w roli sędziego polubownego – rozjemcy. W 1374 roku wraz z rajcą Mikołajem Grobnikiem (nr 87) doprowadzili do porozumienia między Werniczem i Klosmanem a Janem Gobilem w sprawie sprzedaży domu. Sprawował rolę opiekuna prawnego i zarządcy majątku Jana i Małgorzaty, dzieci zmarłego Jana Goldinsteina. Peszko był w 1368 roku właścicielem domu położonego przy ul. Grodzkiej. Od Anny, prawdopodobnie siostry, otrzymał w roku 1370 połowę jej domu położonego także przy ul. Grodzkiej, z prawem pierwokupu drugiej połowy. W 1370 roku udokumentowana jest także jego własność ogrodów położonych w Łobzowie. Zonaty z Małgorzatą, miał dwóch synów: Piotra i Pawła.

Źródła i literatura:

KŁK, s. 86, 101, nr 314, 387, 439, 440, 468, 496, 725, 794, 796, 818, 873, 909, 1037, 1410, 1478, 1789, 1811; NZPK, s. 30, nr 14; Starzyński 2009, nr 133.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 152–153 z wpisem zawierającym wykaz ławników zasiadających podczas sesji sądowej 5 sierpnia 1372 roku; wśród nich przyszli rajcy: Jan Spycymir młodszy (nr 111) i Peszko Freinde – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 152–153)

108. WOJCIECH FOCHSZCZAGIL

rajca, burmistrz

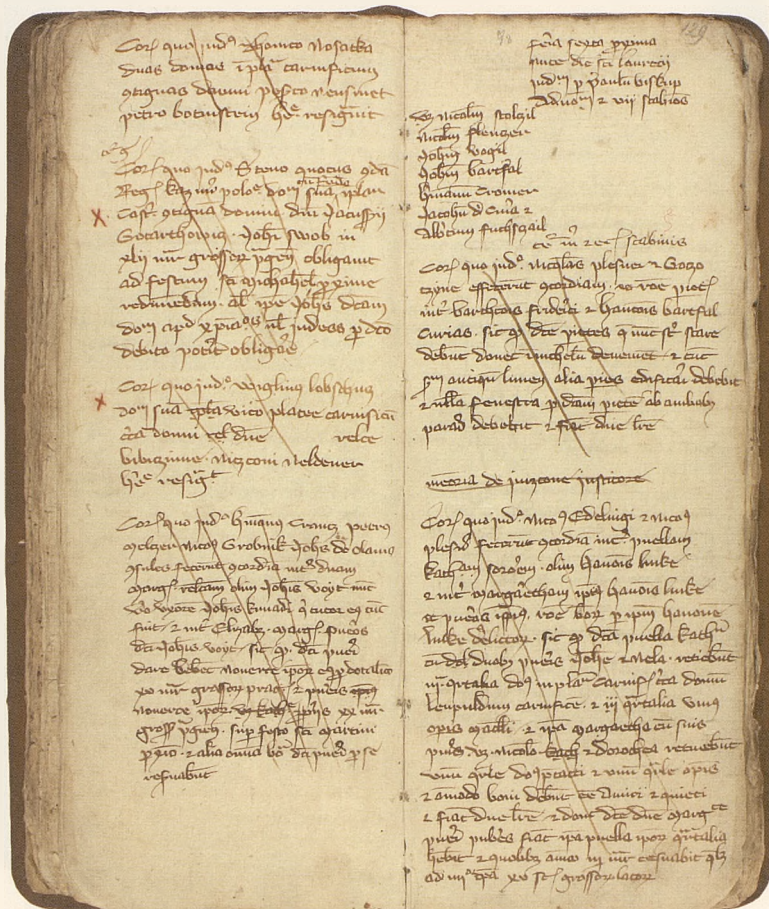
1381, 1382

Adalbertus (Albertus) Fuchsczayl (Vochsczagal)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1367–1382. W ławie miejskiej zasiadał w roku 1371 oraz 1372. Jako ławnik zajmował się sprawą przejścia przez ławnika i późniejszego rajcę, Jana Bartfala z Bardiowa (nr 129), ogrodów położonych w Czarnej Wsi. W roku 1381 po raz pierwszy odnotowany został jako rajca, wchodząc do rady urzędującej w tym roku, a potem jeszcze w następnym. Jego bratem lub kuzynem był Piotr Fochsczagal (nr 122), wieloletni rajca urzędujący. Wojciech był opiekunem prawnym Agnieszki, córki zmarłego Hanka ze Sławkowa, i jej trójki dzieci. Posiadał domy położone przy ul. Grodzkiej. Połowę jednego z nich sprzedał w 1367 roku niejakiemu Jakubowi, aptekarzowi królewskiemu, aby dwa lata później kupić kolejny dom przy tej ulicy od Gotfryda żupnika. Od 1375 roku posiadał dwa miejsca pod kramy z chlebem, zakupione od Tomasza Wierzyńka. W 1371 roku Wojciech był już prawdopodobnie wdowcem; przekazał wtedy swój majątek ruchomy w równej części siostrze Małgorzacie oraz swojej córce Klarze i jej dzieciom.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

W okresie około 1380–1400 w miejscu znajdujących się na Rynku kramów sukien-nych powstają gotyckie Su-kiennice.

alboni fuchsczagal

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 128–129 z wpisem zawierającym wykaz ławników zasiadających podczas sesji sądowej 8 sierpnia 1371 roku; wśród nich późniejszy rajcowie Jan Bartfal z Bardiowa (nr 129), Jakub de Curia (nr 103) i Wojciech Fochsczagal – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 128–129)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVI; KDKK II, s. 273–274, 276; KŁK, s. 69, nr 185, 410, 484, 615, 802, 914, 968, 1071–1072, 1104; NZPK, s. 34, nr 23; Starzyński 2009, nr 134.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)
Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)
Władysław Jagiełło (1386–1434)

109. WINKO z GDAŃSKA

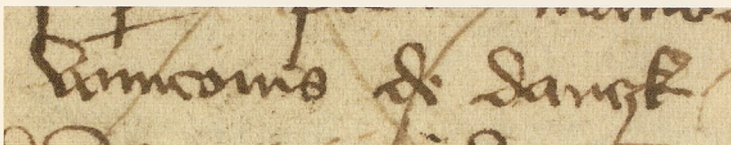
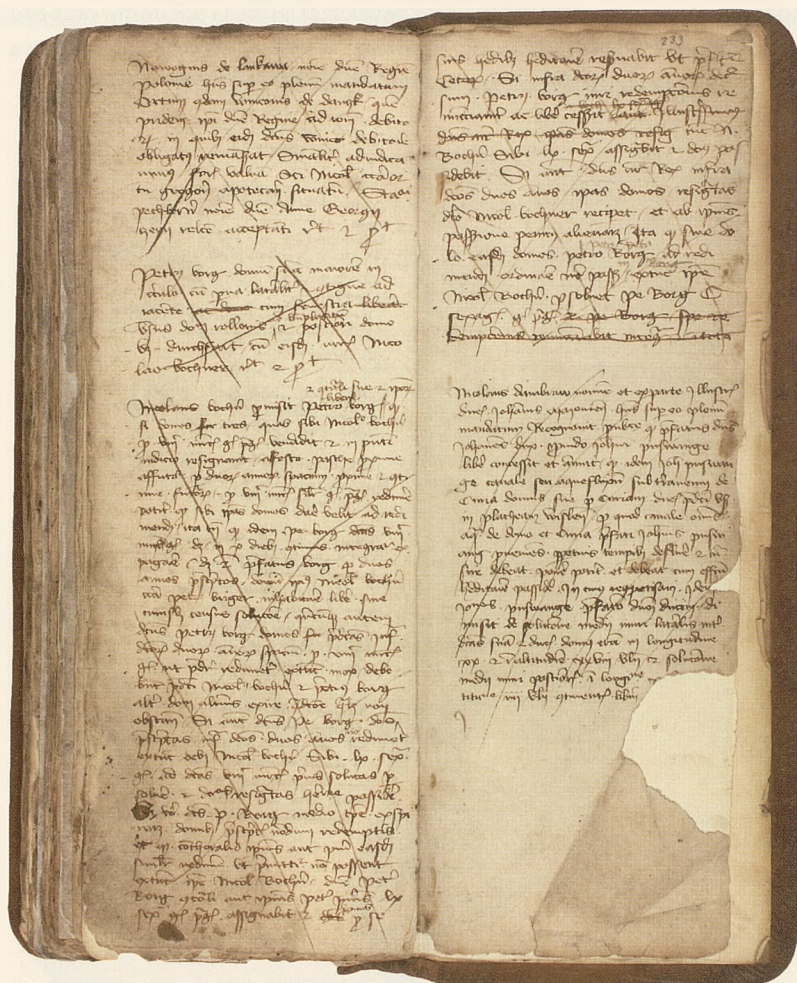
rajca, burmistrz

1381, 1387

Wynandus de Danczk

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1381–1397. Do rady miejskiej wszedł w roku 1381, zasiadał w radzie urzędującej także w roku 1387. Podczas swej pierwszej kadencji w radzie urzędującej brał udział w rozwiązywaniu sprawy pożyczki zaciągniętej wiele lat wcześniej przez miasto u Lewka Żyda. Okazało się, że pożyczki tej udzielono na niekorzystnych dla miasta warunkach – obciążona była ona wysokimi odsetkami. Rajcy, wśród nich Winko z Gdańska, zobowiązali się jednak, że przeciwko pożyczkodawcy nie będą wnosić pretensji z tytułu lichwy. Winko z Gdańska był właścicielem kramu w Sukiennicach oraz ogrodu położonego przed bramą Wiślną, obok ogrodu Grzegorza aptekarza. W nieokreślonym czasie ogród ten przeszedł w ręce królewskie, ale w roku 1397 został sprzedany.

W 1381 roku Kraków walczy z wielkim wylewem Wisły.

Zródła i literatura:
CDU I, nr 14; KDK I, s. XXVI, nr 62;
KŁK, nr 2407; NZPK, s. 34, nr 23; Sta-
rzyński 2009, nr 135.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1390–1397 strony 232–233 z wpisem z 1397 roku, stwierdzającym, że Nawój z Łękawy, działając w imieniu najjaśniejszego pana (Władysława Jagiełły), mając jego pełne upoważnienie, sprzedał ogród położony przed bramą Wiślną, obok ogrodu Grzegorza aptekarza, należący niegdyś do Winka z Gdańska – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 3, s. 232–233)

110. JAN GERLACH

rajca, burmistrz

1381, 1395

Iohannes Gerlacus (Gelrchach, Girlach)

Kupiec, zajmujący się też handlem nieruchomościami, odnotowany w księgach miejskich w latach 1367–1397. W roku 1381 zasiadł w radzie miejskiej, bez stażu ławniczego. Odnotowany jako rajca także w 1395 roku. Jan posiadał nieruchomości położone przy ul. Szpitalnej. W 1367 roku dokupił od Sidla Spicimira kolejny dom przy tej ulicy, dwa inne sprzedał Peszkowi Finstirowi i Mikołajowi Polakowi. Drugi rejon, gdzie znajdowały się jego nieruchomości, to ul. św. Jana, gdzie skupywał udziały w domach, w tym od Krystyny, żony rycerza pasowanego Jaszkona z Lasicz. Był tam sąsiadem rajcy, Jana Petermana z Sącza (nr 85). Miał też dom przed bramą Szewską, kramy oraz młyn w pobliżu bramy św. Mikołaja. Wraz ze swym zięciem, Stanem Edelingiem, byli współwłaścicielami folwarku położonego w Prądniku. Żoną Jana była Katarzyna, córka rajcy Piotra Schere (nr 75). W 1394 roku, po śmierci Piotra Schere, Jan został opiekunem owdowiałej teściowej i zarządcą jej majątku; na jej rzecz sprzedał dom położony przy ul. św. Jana oraz przekazał jej dwa i pół domu oraz browar położony na Kazimierzu, zakupione w tymże roku od Mikołaja Wintera (które z kolei wdowa zastawiła, co prawdopodobnie miało związek z długami po zmarłym mężu).

Wydany w 1384 roku w Krakowie dokument, w którym Demetrius, kardynał prezbiter, nadaje 140 dni odpustu pobożnym, którzy w oznaczonych dniach odwiedzą ołtarz zbudowany przez Jana Gerlacha, obywatela krakowskiego, a poświęcony Niepokalanemu Poczęciu Panny Maryi, św. Bartłomiejowi, Krzysztofowi i Oswaldowi w kościele Mariackim w Krakowie – oraz powiększenie zapisu imienia i krakowskiego obywatelstwa (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 80)

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVI; KDK II, nr 394, 399; KDK II, nr 386, 449; KŁK, nr 121, 195–196, 344, 455, 512, 516, 675, 1069, 1122, 1163, 1291, 1379, 1400, 1557, 1628, 1679, 1686, 1694, 1712, 1725, 1778, 1780–1781, 1837, 1887, 1929, 1932, 1995, 2005–2007, 2234, 2252, 2268, 2281, 2362, 2389; NKRK II, s. 111, 113–114, 127, 144, 180; NZPK, s. 34, nr 23; Starzyński 2009, nr 136.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)
Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)
Władysław Jagiełło (1386–1434)

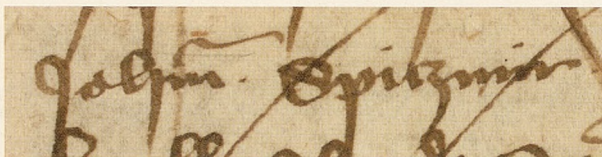
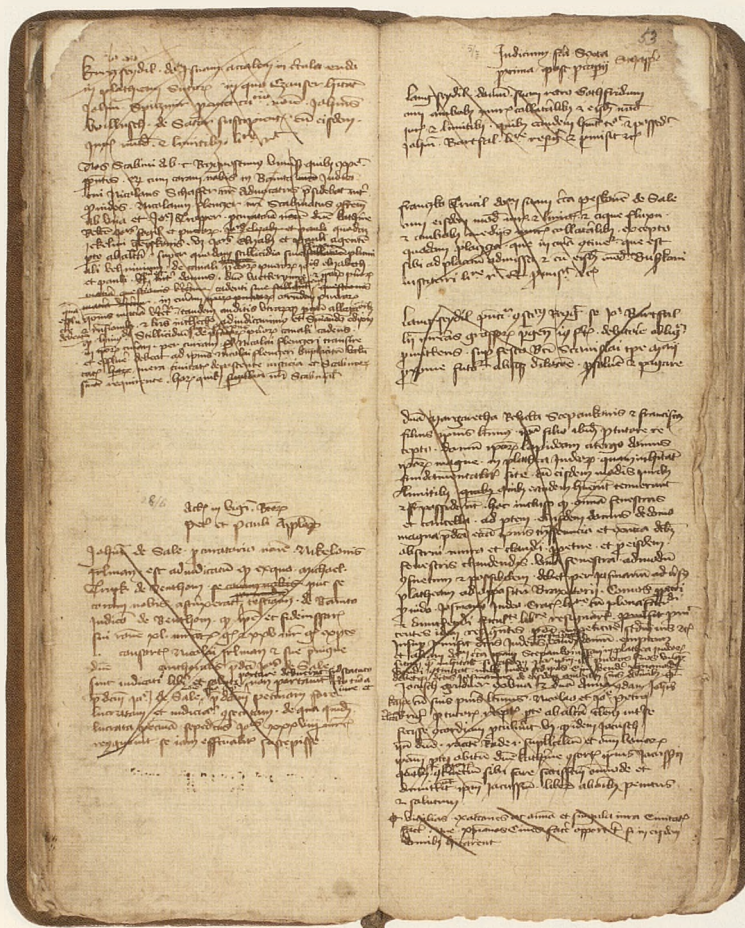
111. JAN SPICYMIR młodszy

rajca, burmistrz

1381, 1388, 1395, 1397, 1402

Iohannes Spiczmer (Spiczmar, Spiczimir)

Kupiec, sukiennik, pochodził z majątnej, być może spokrewnionej ze szlachtą rodziny mieszczańskiej, której rodowe imię Leliwitów małopolskich – Spicymir – stało się nazwiskiem. Odnotowany w latach 1370–1402. Karierę w samorządzie krakowskim rozpoczął w 1372 roku, zasiadając w ławie miejskiej. W radzie miejskiej wzmiankowany został kilkakrotnie w latach 1381–1402. Jan wraz z braćmi, Mikołajem i Piotrem (który był prawnym opiekunem młodszego rodzeństwa), posiadał parcelę położoną przy ul. Wiślniej. Już samodzielnie w 1376 roku nabył od Jana Petermana (nr 85) dom przy ul. Floriańskiej, był wtedy także właścicielem młyna obok stawów rybnych za murami miasta. Przed 1392 rokiem zakupił dom położony przy Rynku. W 1392 roku Kurcz Seidel, przyszły rajca (nr 142), sprzedał mu dom przy ul. Szewskiej. Z nieznanых przyczyn Jan toczył spór z Piotrem Winrychem (nr 64). Syn Jana, Mikołaj, był prawnikiem, profesorem i rektorem Uniwersytetu Krakowskiego oraz nuncjuszem papieskim i generalnym kolektorem świętopietrza w Polsce.

Zródła i literatura:

KDK I, s. XXVI, nr 66, 101, 399;
KDKK II, nr 274, 276; KŁK, nr 482,
662, 707, 725, 734, 774, 812, 818, 823,
836, 859–860, 1130, 1132, 1160, 1261,
1380, 1490, 1492, 1504, 1513, 1672–
1673, 1814; KPM I, nr 449, 495, 661;
NKRK II, s. 86, 102, 106, 114–115, 127,
129, 142, 166, 197; NZPK, s. 34, nr 23;
Zwiercan 2002, s. 85; Starzyński 2009,
nr 137.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1390–1397 strony 52–53 z wpisem z 1392 roku, stwierdzającym, że Kurcz Seidel (nr 142) sprzedał swój dom położony w zabudowie szeregowej przy Rynku, przy wejściu na ul. Szewską, Janowi Spicymirowi, działającemu jako opiekun prawny Jana Willuscha – oraz powięszczenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 3, s. 52–53)

112. STEFAN z OŁAWY

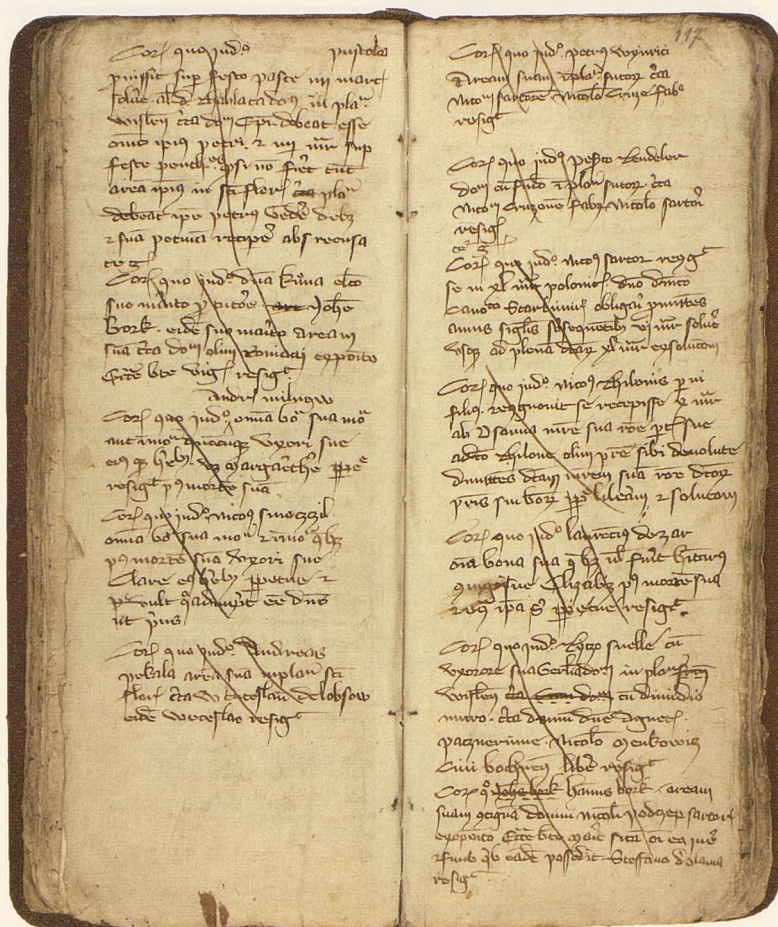
rajca, burmistrz

1381

Stephanus (Steffanus) de Olauia (Olauis, Olaw, Olavia)

Kupiec, wzmiankowany w księgach miejskich w latach 1369–1381. Brat rajcy Jana z Oławy (nr 90). W radzie miejskiej Stefan został odnotowany w 1381 roku. Jako rajca brał udział w sprawie zaciągniętej przez miasto u Lewka Żyda znacznej pożyczki na wysoki procent. Był właścicielem domu położonego przy ul. Sławkowskiej, kupionego w roku 1369 od dzieci Peszka Gliwicza; w następnym roku zamienił go z Mikołajem Grokopem na dom położony przy Rynku, w sąsiedztwie domu rajcy Bartka mincerza (nr 79). W 1371 roku Stefan nabył od rajcy Jana Borka starszego (nr 72) grunt położony naprzeciwko kościoła Mariackiego, a w roku 1373 od Katarzyny, wdowy po Frenczlinie złotniku, dom przy ul. Grodzkiej. Wraz z bratem Janem kupił w 1375 roku od Anny, żony rajcy Jerzego Czeyna (nr 94), kram sukienniczy, a od Jerzego Czeyna bracia nabyli dom położony przy ul. Floriańskiej, obok domu Jana z Oławy. Był żonaty z Anną. Zmarł przed 17 maja 1392 roku, kiedy to Anna występuje jako wdowa w sprawie związanej ze współwłasnością domu przy ul. Floriańskiej.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

Steffanus Olauia

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 116–117 z wpisem z 1371 roku, stwierdzającym, że rajca Jan Bork starszy (nr 72) sprzedał swój grunt, przylegający do domu Mikołaja Podczepa, krawca, położony naprzeciwko kościoła Mariackiego, Stefanowi z Oławy – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 116–117)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVI; KŁK, nr 452, 500–501, 539, 788, 872, 1092, 1110, 1165; NZPK, s. 34, nr 23; Pietrusiński 2000, s. 280; Starzyński 2009, nr 138.

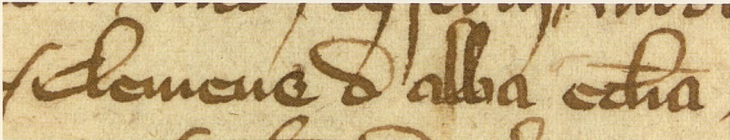
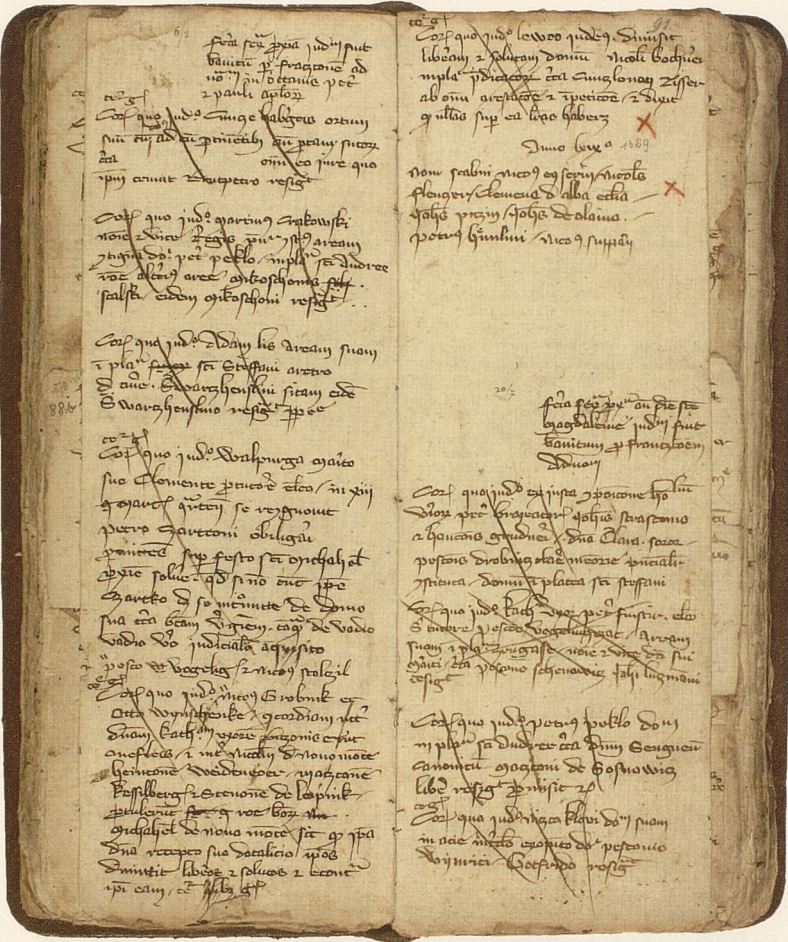
Ludwik Andegaweński (1370–1382)

113. KLEMENS z CZCHOWA

rajca, burmistrz
1381

Clemens de Alba Ecclesia

Kupiec, którego rodzina (lub on sam) przybyła do Krakowa z Czchowa. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1369–1381. W latach 1369 i 1370 sprawował urząd ławnika miejskiego, a w roku 1381 wszedł do składu rady miejskiej. Jako rajca wziął udział w toczącej się od lat sprawie pożyczki zaciągniętej przez miasto u Lewka Żyda i wraz z innymi rajcami urzędującymi zobowiązał się, że wobec pożyczkodawcy miasto nie będzie rościć pretensji z tytułu lichwy. Zamieszkiwał w swoim położonym przy Rynku domu, którego połowę wynajmował Hannusowi, synowi zmarłego Franciszka Fulboucha. Klemens zmarł przed 18 sierpnia 1396 roku – wtedy to Agnieszka, żona Piotra Amluga, przekazała rajcy Andrzejowi Wierzyńkowi (nr 102) ćwierć domu stojącego w szeregu przy Rynku, położonego obok domu synów nieżyjącego już wtedy Klemensa z Czchowa (z drugiej strony tego domu rodzinnego po Klemensie miał swój dom rajca Stanisław z Muchowa – nr 138).

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXVI, LI, nr 39; KŁK, nr 398,
519, 1008, 1126, 2326, 2365; NZPK,
s. 11, nr 11; Starzyński 2009, nr 139.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 90–91 z wpisem zawierającym wykaz ławników wybranych na rok 1369; wśród nich przyszli rajcowie: Mikołaj żupnik (nr 100), Jan Piczczin starszy (nr 135) i Klemens z Czchowa (de Alba Ecclesia) – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 90–91)

114. HEINMANN HUTER

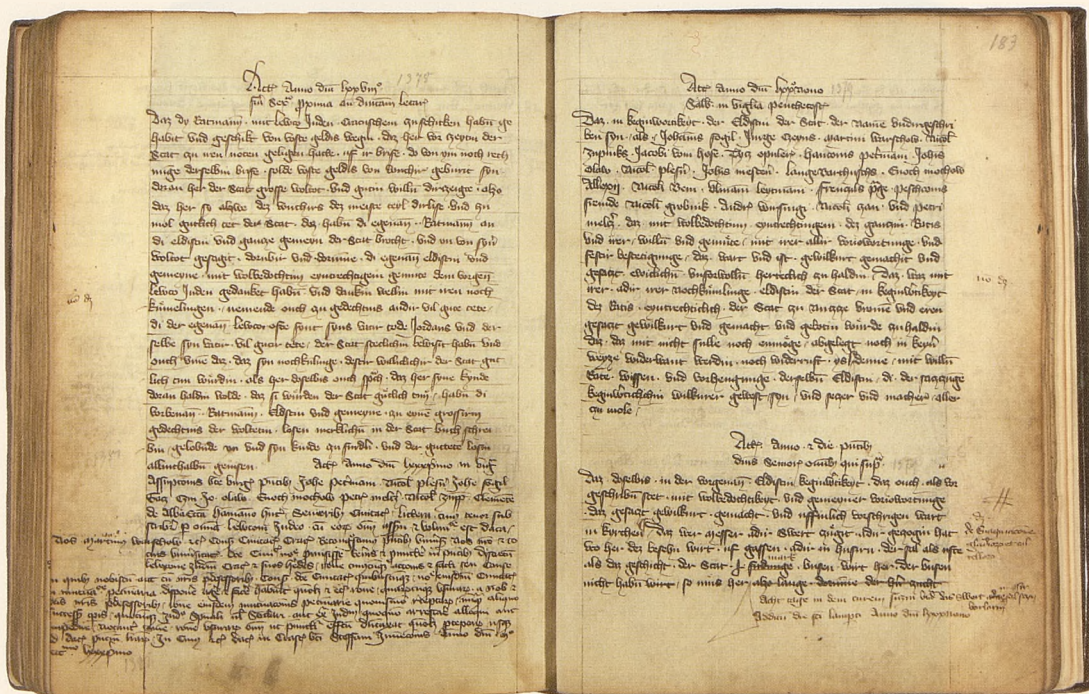
rajca, burmistrz

1381

Hemannus (Hammannus, Heimannus, Hamman) Huter

Mieszczanin krakowski trudniący się czapnictwem, wzmiankowany w księgach miejskich w latach 1368–1392. Heinmann w roku 1375 pełnił urząd ławnika miejskiego, natomiast w roku 1381 został odnotowany w radzie miejskiej. Zasiadając w radzie, brał udział w kolejnym etapie spornej sprawy związanej z udzieleniem miastu pożyczki na wysoki procent przez Lewka Żyda. W 1368 roku wraz z Mikołajem Lichtenbergiem nabył od przyszłego rajcy, Aleksego z Raciborza (nr 99), dom położony przy ul. Floriańskiej. Dwa lata później otrzymał w spadku po zmarłym Lichtenbergu jego połowę domu, za spłatą pieniężną na rzecz wdowy Katarzyny. W roku 1372 Heinmann kupił od wdowy po rajcy Janie Luczmannie (nr 54) dom położony przy Rynku, w sąsiedztwie domu rajcy Mikołaja Wierzyńka młodszego (nr 52). Był także właścicielem domu położonego poza murami miasta, w pobliżu kościoła św. Mikołaja.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

Heimanno Huter

Z Kodeksu Grabowskiego strony 182–183 z wpisem wydanego w 1381 roku w Krakowie dokumentu, w którym rajcy krakowscy, a wśród nich Heinmann Huter, zobowiązują się, że przeciw Żydowi Lewkowi nie będą wnosić pretensji z tytułu lichwy – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1447a, s. 182–183)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVI; KŁK, nr 241, 246, 467, 750, 838, 887, 1105, 1434; NZPK, s. 11, nr 11, s. 34, nr 23; Starzyński 2009, nr 140.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

W 1383 roku zakończono budowę wieży ratuszowej usytuowanej na krakowskim Rynku (pierwotne usytuowanie ratusza nie jest znane).

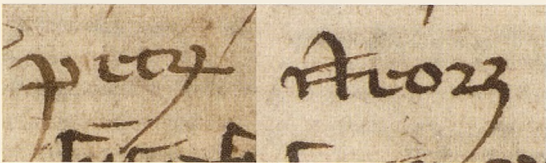
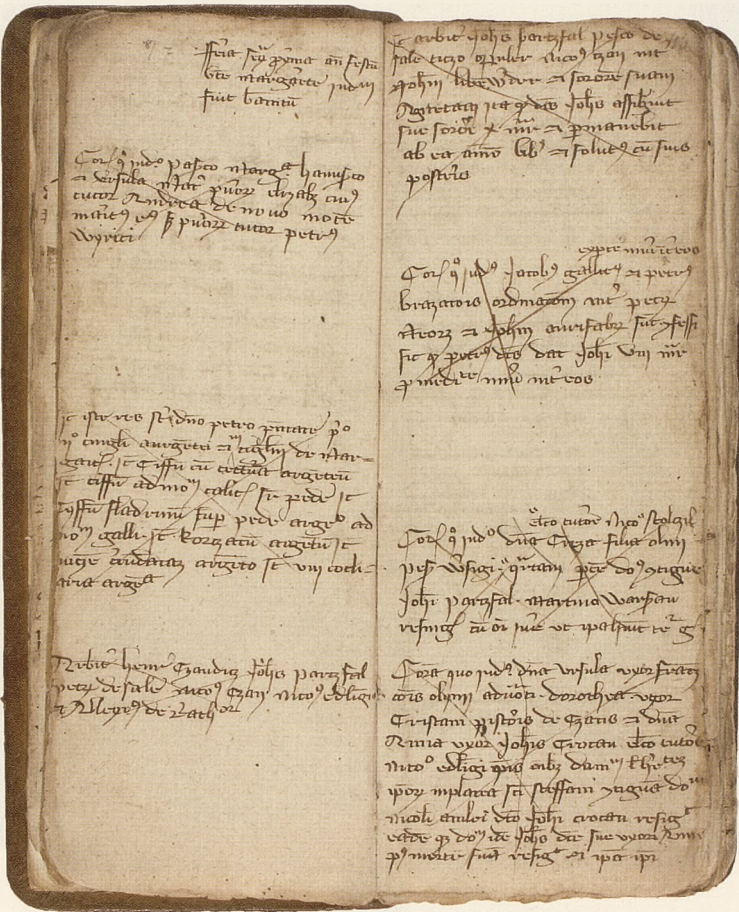
W tym samym roku legat papieski kardynał prezbiter Demetriusz wyraża zgodę na odprawianie w tym ratuszu mszy.

115. PIOTR NEORSA

rajca, burmistrz
1382

Petrus Neorza (Neorze, Nyeors, Neros)

Mieszczanin krakowski, spokrewniony z Piotrem Neorzą, o pokolenie starszym kasztelanem wojnickim i wojewodą sandomierskim. To dało mu mocną pozycję w mieście i dostęp do króla. Do rady miejskiej został wybrany w 1382 roku, lecz już wcześniej musiał być zaangażowany w sprawy miasta. Piotr toczył spór z rajcą Hermanem Kranczem starszym (nr 67), który był ojczymem żony Piotra, Małgorzaty. W 1370 roku rada oskarżyła Piotra o namawianie żony i teściowej do krzywoprzysięstwa, na co użalał się królowi i korzystał z jego ochrony. Po śmierci króla w 1371 roku rada oskarżyła go ponadto o zdradzanie tajemnic miasta królowi i skazała na dolegliwą karę 90 grzywien. Piotr był właścicielem domu położonego przy Rynku oraz browaru przy ul. św. Krzyża. Miał kilkoro dzieci, wśród nich syna, Franciszka, późniejszego rajcę (nr 174), oraz córki: Benignę i Dorotę. Zmarł przed 20 czerwca 1393 roku, kiedy to orzeczono, że w ramach spadkobrania wdowa Małgorzata ma otrzymać połowę domu położonego obok posiadłości przyszłego rajcy Jana Gossila (nr 121).

Źródła i literatura:
KŁK, nr 164, 927, 1083, 1280, 1526, 1707; KPSK, nr 121, 471; KPSK II, nr 26, 41; NKRK II, s. 28, 31–32, 178; NZPK, s. 34, nr 23; Ptaśnik 1913, s. 80–81; Starzyński 2009, nr 141.

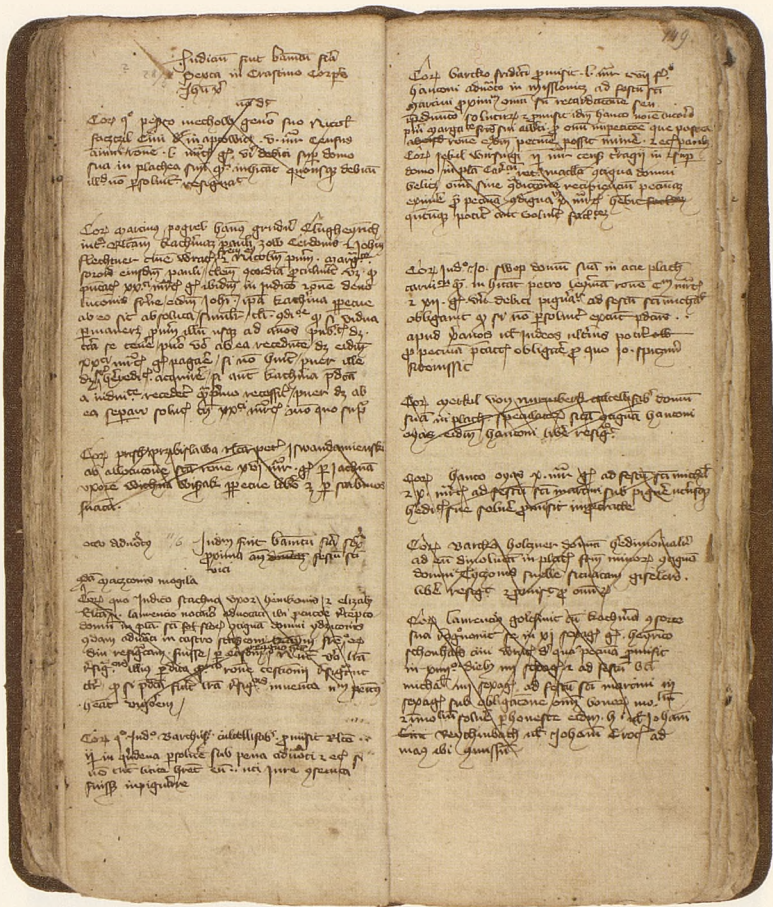
Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 42–43 z wpisem z 1367 roku, stwierdzającym, że Jakub Gallicus i Piotr słodownik doprowadzili do porozumienia między Janem złotnikiem a Piotrem Neorsą w sprawie muru granicznego pomiędzy ich posesjami – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 42–43)

116. JAN z KRAKOWA

rajca, burmistrz
1382

Iohannes Cracow (Crac, Croc)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1368–1382. W roku 1377 objął urząd ławnika miejskiego. Brał wtedy udział w stwierdzaniu, na wniosek rajcy Jana Panczera (nr 95), jego praw do domu znajdującego się naprzeciwko kościoła Mariackiego. W radzie miejskiej Jan został odnotowany w roku 1382. Zasiadając w radzie, brał udział w długotrwałej sprawie pożyczki udzielonej miastu wiele lat wcześniej przez żydowskiego finansistę Lewka. Była to pożyczka na wysoki procent i ze skomplikowanym systemem spłaty. Jeszcze w 1370 roku, na polecenie Kazimierza Wielkiego, rada miejska wzięła pod opiekę Lewka z rodziną i miejscowego rabina, co dodatkowo komplikowało sprawę. Jan był darzony zaufaniem – w 1372 roku Laurenty złotnik zobowiązał się wypłacić Henrykowi Schonhalsowi z Wrocławia należną kwotę pieniężną, do której odbioru został upoważniony Jan z Krakowa.

Iohannes Cracow

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1365–1376 strony 148–149 z wpisem z 1372 roku, dokumentującym, że Laurenty złotnik zobowiązał się wypłacić Henrykowi Schonhalsowi, wrocławskiemu mieszczaninowi, należną kwotę pieniężną, dając pod zastaw cały swój majątek i upoważniając Jana z Krakowa do odbioru tych pieniędzy – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2, s. 148–149)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXVI; KDK II, nr 299; KŁK, nr 339, 711; NZPK, s. 34, nr 23; Wyrozumski 1992, s. 323–324; Starzyński 2009, nr 142.

Ludwik Andegaweński (1370–1382)
Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)
Władysław Jagiełło (1386–1434)

117. MIKOŁAJ BOTNER starszy
rajca, burmistrz
1382, 1389, 1392, 1393

Nicolaus Bythnar (Bothener, Bottener) doleator
Mieszczanin krakowski, używający przydomka wskazującego, że albo on, albo jego przodkowie w linii prostej trudnili się bednarstwem. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1374–1393. Mikołaj rozpoczął karierę w samorządzie miasta w 1374 roku, obejmując urząd ławnika miejskiego. W ławie zasiadał także w roku następnym. Od 1382 roku, gdy otrzymał nominację do rady miejskiej, pełnił urząd rajcy i kilkakrotnie był powoływany do rady urzędującej, do roku 1393 włącznie. W 1382 roku Mikołaj brał udział jako rajca w podjęciu uchwały rady potwierdzającej zobowiązania miasta z tytułu pożyczki zaciągniętej u Lewka Żyda. Z kolei w 1389 roku zajmował się zakupem przez miasto Kraków od klasztoru Cystersów wsi Dąbie; brał udział jako przedstawiciel miasta w ustanawianiu przez cystersów pełnomocników do sprzedaży tej wsi, jak również w oznaczaniu granic Dąbia, czego dokonywał podkomorzy krakowski Spytko z Tarnowa. Mikołaj kupił dom od rajcy Gocza Czina (nr 97). Był żonaty z Anną, zmarł przed 1 lipca 1394 roku, kiedy to Anna, uzgadniając pracę z krowoderskim ceglarem, występuje już jako wdowa.

Źródła i literatura:
KDK I, nr 67, 71; KDKK II, nr 396;
KDMI, nr 325; KŁK, nr 979, 1136, 2325;
KM, nr 99; NKRR II, s. 113, 124; NZPK,
s. 34, nr 23; Starzyński 2009, nr 143.

Dokument wydany w 1389 roku w Krakowie, w którym Spytko z Tarnowa, podkomorzy krakowski, oznacza granice wsi Dąbie, przy udziale rajców krakowskich, wśród których jest wymieniony Mikołaj Botner – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 93)

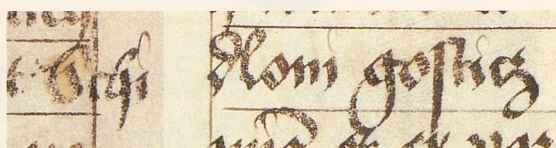
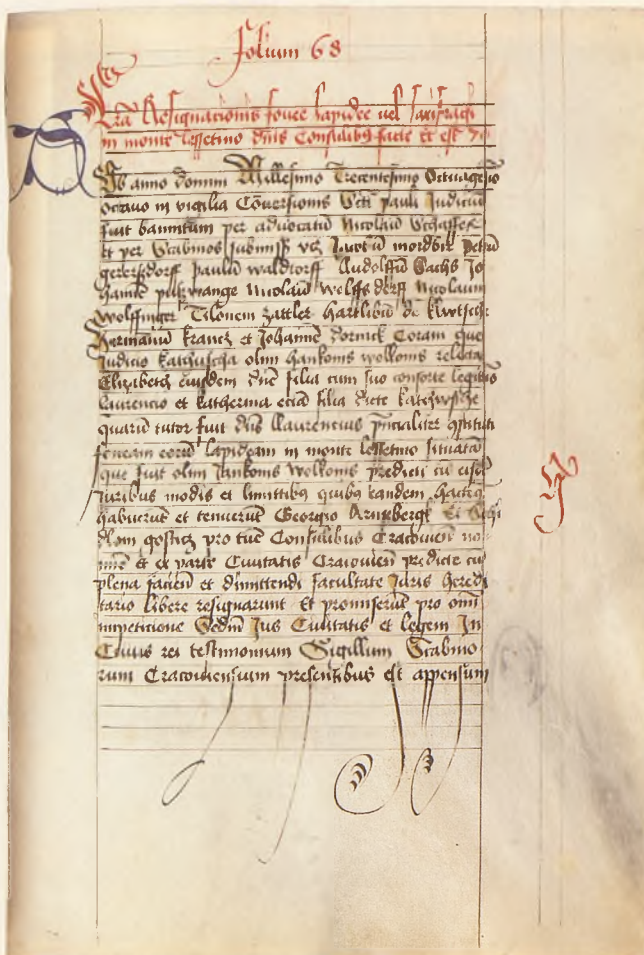
118. SEIDEL GOSTICZ

rajca, burmistrz

1382, 1388

Schidlo (Sydło) Gosticz

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1382 i 1388. Lata te pokrywają się z jego rocznymi kadencjami w miejskiej radzie urzędującej. W 1382 roku brał udział jako rajca w podjęciu uchwały rady potwierdzającej zobowiązania miasta z tytułu zaciągniętej wcześniej kłopotliwej pożyczki u Lewka Żyda. W trakcie kadencji w 1388 roku, wraz z rajcą Jerzym Arnsbergiem (nr 123), przyjął natomiast w imieniu miasta od Katarzyny, wdowy po Janie zwanym Wilkiem, oraz jej córek: Elżbiety i Katarzyny, spichlerz drewniany położony na wzgórzu Lasoty. W tym samym roku Seidel reprezentował radę miejską podczas transakcji zakupu od Piotra i Jana, synów rajcy Jana Borka starszego, stolnika sandomierskiego (nr 72), wsi Grzegórzki i młyna położonego obok kościoła św. Mikołaja. O aktywności Seidela Gosticza poza radą miejską księgi milczą.

Z Kodeksu Behema kopia dokumentu z 1388 roku, dotyczącego przekazania przez Katarzynę, wdowę po Janie zwanym Wilkiem, oraz jej córek: Elżbietę i Katarzynę, spichlerza drewnianego położonego na wzgórzu Lasoty na rzecz miasta, reprezentowanego przez rajców: Jerzego Arnsberga starszego (nr 123) i Seidela Gosticza, co działo się w trakcie posiedzenia sądu tawniczego pod przewodnictwem wójta sądowego Mikołaja Schaffera – oraz powiększenie zapisu imienia (Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 16, k. 68)

Ludwik Andegaweński (1370–1382)

Jadwiga Andegaweńska (1384–1399)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVI, nr 65–66; NZPK, s. 34, nr 23; Starzyński 2009, nr 144.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

W 1387 roku Kraków został poświadczony jako miasto członkowskie Hanzy – związku miast handlowych średniowiecznej Europy.

Władysław Jagiełło w 1387 roku nakazuje, aby kupcy podróżujący z Prus, Torunia, Moraw, Węgier, Śląska i Czech udawali się ze swoim towarem przez Kraków i tam wystawiali go na sprzedaż.

W tym samym roku rajcy i pospólstwo krakowskie, odpowiadając na wezwanie królowej Jadwigi (córci Ludwika Andegaweńskiego), złożyli Władysławowi Jagielle (mężowi Jadwigi) przysięgę posłuszeństwa i wierności.

Z 1387 roku pochodzi wólkier rady miejskiej o obywatelstwie miejskim.

Zródła i literatura:
KDK I, s. XXVII; KDKK, nr 396; KŁK, nr 1271, 1405; NKRK II, s. 227–228, 250, 254, 257; NZPK, s. 6, nr 5; Ptaśnik 1913, s. 63–70, 85; Gumowski 1927, s. 41–45; Niwiński Mieczysław, Bochner Mikołaj, [w:] PSB, t. II, s. 174; Starzyński 2009, nr 139.

119. MIKOŁAJ LANG

rajca, burmistrz

1387, 1390, 1396, 1397, 1398, 1405, 1408, 1409

Nicolaus Lange (Bochner)

Wybitny przedstawiciel gałęzi rodziny Langów wywodzącej się z Sącza i przybyłej do Krakowa przez Bochnię, stąd, jak się wnioskuje, zwani byli Langami-Bochnerami. Syn zmarłego około 1375 roku Mikołaja, brat Łukasza Bochnera (nr 151) i Stanisława. Przemysłowiec, mincerz krakowski, żupnik ołowiu w Olkuszu i Chęcinach, żupnik solny w Bochni i Wieliczce, celnik krakowski. Urząd rajcy krakowskiego pełnił od 1387 roku; był wielokrotnie powoływany do rady urzędującej. Jako mincerz krakowski w latach 1396–1398 zasłużył się przy przeprowadzanej przez króla i radę miejską reformie monetarnej, dewaluującej kwartniki i wprowadzającej nowe denary; był prawdopodobnie autorem tej reformy. Mikołaj zgromadził znaczny majątek, był właścicielem wielu nieruchomości, w tym domu w Rynku, kramu sukienniczego, dwóch browarów i domów położonych przy ul. św. Krzyża, domów i folwarku w Bronowicach. Dzierżawił wójtostwa, w tym połowę wielickiego. W roku 1399 uzyskał od Władysława Jagiełły koncesję na otwarcie nowej kopalni w Bochni. Zbankrutował jednak i stracił cały majątek W 1406 roku utracił zarząd żup, z powodu długów został nawet na krótki czas uwięziony. Wobec utraty majątku pod koniec życia wystąpił z rady miejskiej. Zmarł około 1411 roku, w 1414 król skonfiskował za długi pozostawione przez niego dobra.

Dokument wydany w 1405 roku w Krakowie, w którym Władysław Jagiełło wydaje Mikołajowi Langowi-Bochnerowi, żupnikowi bocheńskiemu i wielickiemu, polecenie przekazania 4 brył soli oraz 12 miar mniejszych z kopalni w Bochni i Wieliczce dla klasztoru św. Andrzeja w Krakowie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum klasztoru ss. Klarysek w Krakowie)

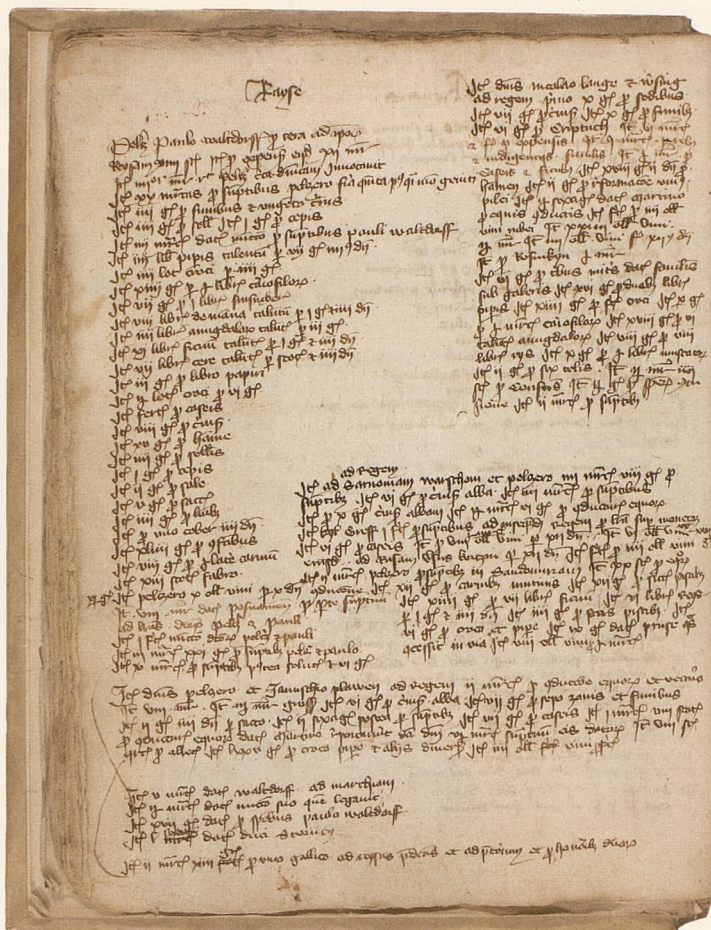
120. MIKOŁAJ PELCZER

rajca, burmistrz

1387, 1390

Nicolaus Pechler

Mieszczanin krakowski trudniący się kuśnierstwem, od czego powstał przy imieniu przydomek Pelczer – kuśnierz. Odnotowany w latach 1379–1390. Godność rajcy miejskiego uzyskał w 1389 roku, wchodząc w skład rady urzędującej. Rajcą urzędującym był także w roku 1390. Wówczas też jako rajca brał udział w przyjmowaniu składanych przez strony transakcji zobowiązań dotyczących domów przy ul. Żydowskiej (obecnie św. Anny), skupowanych przez rajcę Piotra Girsdorfa (nr 125), później sprzedanych egzekutorom testamentu królowej Jadwigi na budynki odnowionego Uniwersytetu Krakowskiego. Mikołaj mieszkał w domu murowanym położonym przy ul. Grodzkiej, w sąsiedztwie domu rajcy Andrzeja Wierzyńka (nr 102), a później Kacpra Krugila (nr 136), również rajcy. Został wpisany do Księgi zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii działającego przy kościele Mariackim.

De expensis

Z księgi miejskiej rachunkowej zawierającej wpisy z lat 1390–1391 strona 34 z zestawieniem wydatków poniesionych w roku 1390 na wyjazdy w sprawach miasta, gdzie w pierwszej pozycji zapisano wyjazd Mikołaja Pelczera i Pawła Waltdorfa, odnotowanego na urzędzie ławnika w 1388 roku – oraz powiększenie zapisu przydomka (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps nr 1587, s. 34)

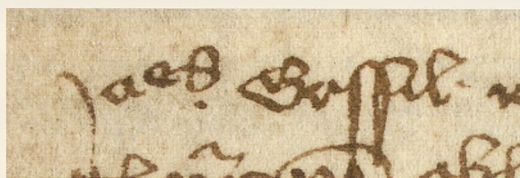
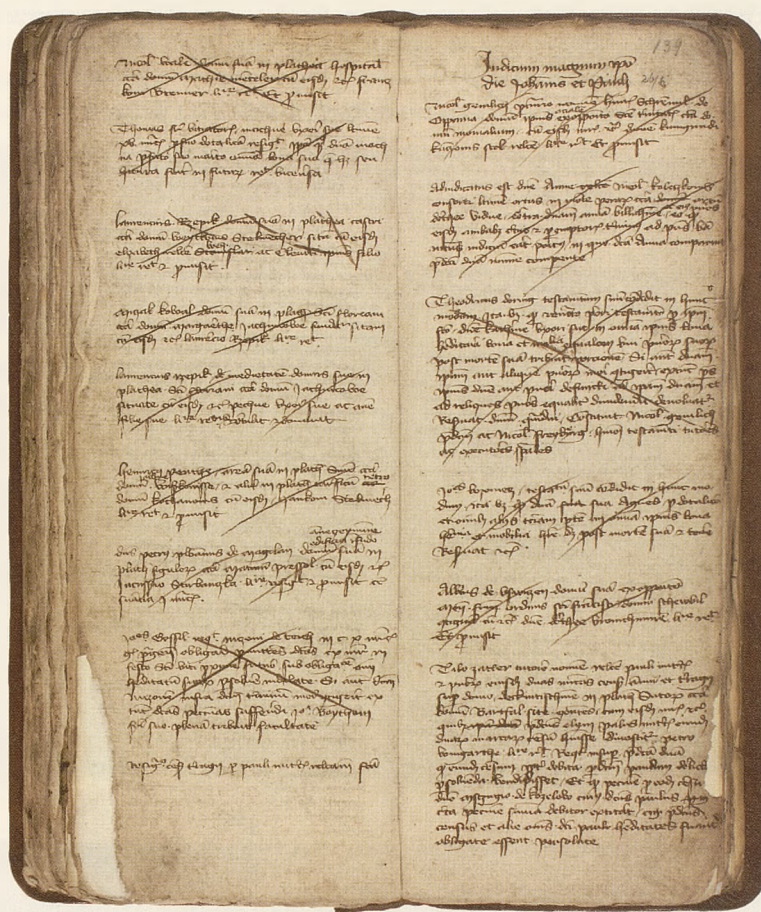
Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:
CDU I, nr 14; KDK I, s. XXVI; KŁK, nr 1474; NKRK II, s. 227–228; Mitkowski 1968, s. 83; Starzyński 2009, nr 146.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

121. JAN GOSSIL**rajca, burmistrz
1387, 1395****Iohannes (Hannus, Henslinus, Hensil) Goslin (Grossek)**

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1375–1397. Karierę we władzach miejskich rozpoczął, obejmując w 1375 roku urząd ławnika. W roku 1387 został odnotowany jako rajca krakowski. W radzie zasiadł także w roku 1395. Był opiekunem prawnym Małgorzaty, córki zmarłego rajcy Goslina z Opawy (nr 73), od 1395 roku opiekę tę pełnił wspólnie z rajcą Mikołajem Langiem (nr 119). W 1394 roku był właścicielem domu murowanego położonego przy Rynku, sąsiadującego z domem przyszłych rajców Mikołaja Strelicza (nr 144) i Piotra Meinharda (nr 149). Z kolei w roku 1396 Jan otrzymał od rajcy Mikołaja Langa (nr 119) w dożywotnie posiadanie jego dom położony przy ul. Szkolnej (obecnie rejon Siennej), z klauzulą powrotu posesji do rąk właściciela po śmierci Jana. W 1394 roku Jan był zmuszony dać pod zastaw cały swój majątek w związku z długami, jakie miał wobec przyszłego rajcy Mikołaja z Cieszyna (nr 183).

Źródła i literatura:

CDU I, nr 14; KDK I, s. XXVII; KŁK, nr 1094, 1105, 1707, 1816, 1850, 1865, 1909, 2058, 2335, 2336, 2377; Starzyński 2009, nr 147.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1390–1397 strony 138–139 z wpisem z 1394 roku, dotyczącym potwierdzenia przez Jana Gossila długu pieniężnego, jaki zaciągnął u przyszłego rajcy Mikołaja z Cieszyna (nr 183), wraz z zobowiązaniem spłaty do najbliższego św. Wita i postawieniem całego majątku pod zastaw – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 3, s. 138–139)

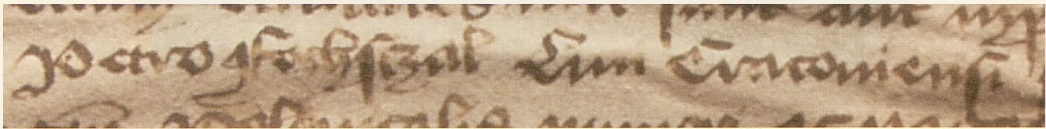
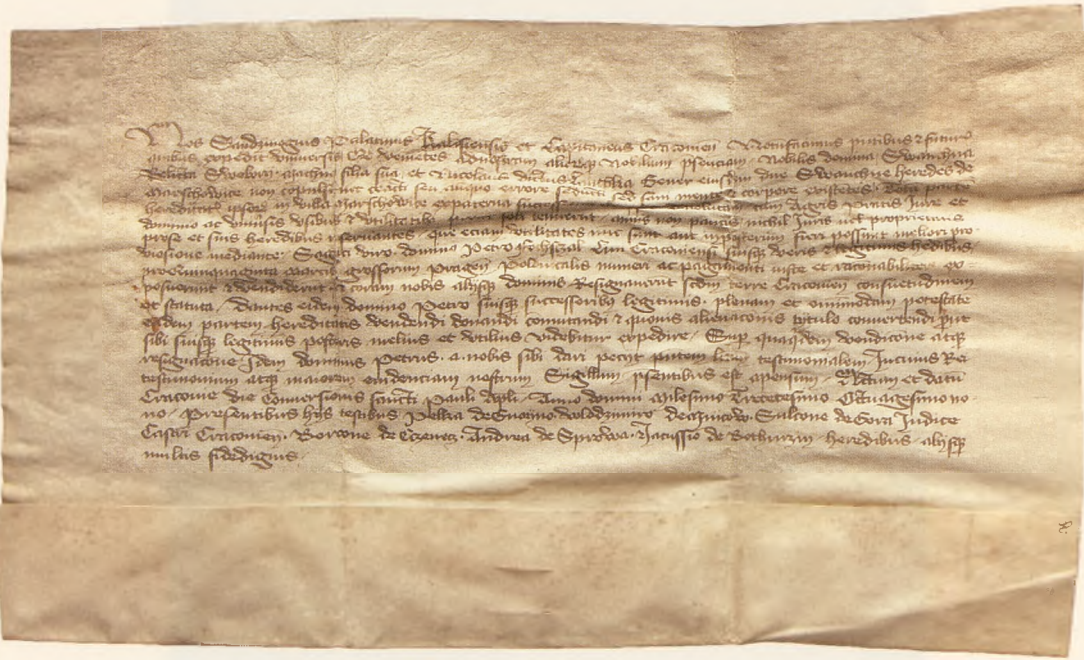
122. PIOTR FOCHSCZAGIL

rajca, burmistrz

1387, 1390, 1392, 1394, 1395, 1397, 1399, 1401, 1402, 1403, 1404, 1407, 1408, 1409, 1410, 1412, 1417, 1418

Petrus Fuchsczail (Vochszczagil)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1387–1423. Był bratem albo kuzynem rajcy Wojciecha Fochszcagila (nr 108). Piotr działał w samorządzie krakowskim od 1373 roku, kiedy to objął urząd ławnika miejskiego, piastowany przez niego także w latach 1375 i 1382. W roku 1387 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał do roku 1423. Wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej. Cieszył się w mieście dużym zaufaniem, był opiekunem wdów, wśród nich, od 1371 roku, Agnieszki, wdowy po Heinczo Beyerze; powierzano mu obowiązki wykonawcy testamentów, jak w 1395 roku – ostatniej woli Jana Dobschicza. Piotr był właścicielem domu położonego przy ul. Grodzkiej, który w 1392 roku sprzedał jednemu z Parchwiczów, być może rajcy Henrykowi (nr 160). W tym samym roku zakupił od przyszłego rajcy Jana Puswange (nr 137), działającego w imieniu podopiecznych: Jana i Pawła Silbirów, ogród położony obok ogrodu przyszłego rajcy Piotra Spicymira (nr 163). Posiadał też część wsi Smarzowice. Piotr zmarł przed 18 listopada 1420 roku, kiedy to jego żona, Małgorzata, występuje już jako wdowa.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

CART, nr 178; CDU I, nr 7, 14, 41; KDK I, s. XXVII, LI, nr 62, 81, 94, 101; KDK IV, nr 491–497; KDKK II, nr 353; KŁK, nr 616, 873, 1105, 1472, 1486, 2093, 2388; KM, nr 95; NKRK II, s. 93, 102, 112, 114, 127–129, 136–137, 204, 227, 235, 247, 260, 265, 268, 271, 279; Starzyński 2009, nr 148.

Dokument wydany w 1389 roku w Krakowie, w którym Sędziwój, wojewoda kaliski i starosta krakowski, zaświadcza, że właściciele ze Smarzowic sprzedali część wsi Piotrowi Fochszcagilowi za 50 grzywnien – oraz powiększenie zapisu imienia i krakowskiego obywatelstwa (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. perg. 200)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

W 1388 roku miasto nabywa wieś Grzegorzowice (Grzegórzki), a także kamieniołom na wzgórzu Lasoty.

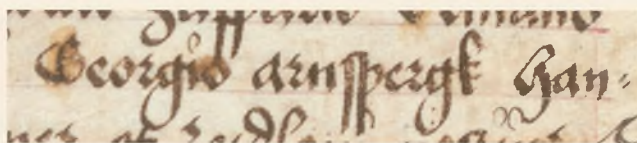
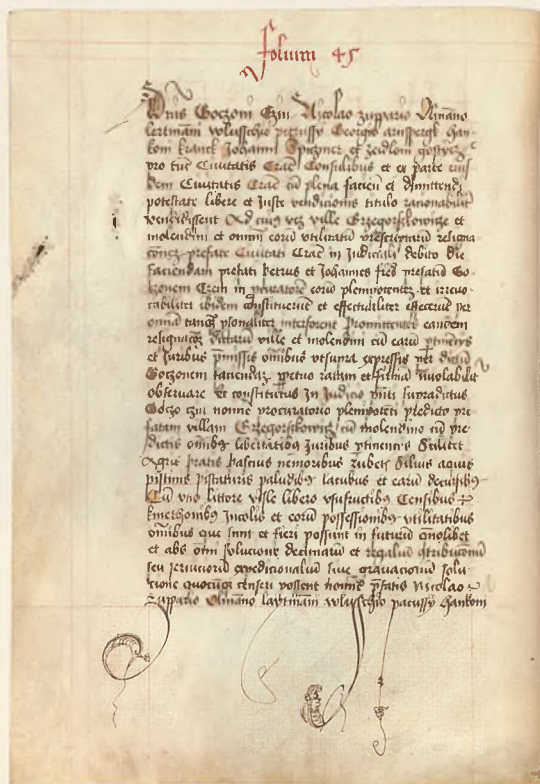
123. JERZY ARNSBERG starszy

rajca, burmistrz

1388, 1399, 1401, 1402, 1404, 1407, 1408, 1409, 1410, 1411, 1412

Georgius (Jurgius, Jerge, Iorge) Arnsberc (Arnsbergk)

Kupiec sukienny, najstarszy syn Jerzego, odnotowany w księgach miejskich w latach 1372–1413. Zasiadał w latach 1375 i 1387 w ławie miejskiej, a od 1388 roku – w radzie miejskiej, gdzie wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej, do roku 1412 włącznie. W trakcie pierwszej swojej kadencji w 1388 roku Jerzy oraz rajca Seidel Gosticz (nr 118) przyjeźli w imieniu miasta od Katarzyny, wdowy po Janie zwanym Wilkiem, oraz jej córek: Elżbiety i Katarzyny, spichlerz drewniany położony na wzgórzu Lasoty. Jerzy gromadził nieruchomości, które następnie zbywał. W 1376 roku sprzedał przyszłemu rajcy Mikołajowi Dambrowowi (nr 127) spichlerz i 12 ogrodów za murami miasta oraz kolejny ogród położony w Czarnej Wsi. Był właścicielem domu murowanego położonego przy Rynku, który w 1392 roku sprzedał Janowi Piczzinowi starszemu (nr 135), oraz domu przy ul. Szpitalnej. Z nieznanых przyczyn w 1390 roku, „świadomy swych czynów i słów”, przekazał swoje sukna z kramu sukienniczego, wszystkie wina oraz posiadane wierzytelności na Węgrzech Maciejowi Arnsbergowi (nr 154), zapewne kuzynowi. Ożenił się w 1404 roku z Dorotą, córką rajcy Hermana Krancza starszego (nr 67). Jej własnością były grunty położone przed bramą św. Mikołaja, naprzeciw młyna rajcy Jana Gerlacha (nr 110). W 1392 roku, w obecności przyszłego rajcy Jakuba Mordbira (nr 134), opiekuna prawnego Doroty, przekazał jej cały swój majątek z prawem do dysponowania nim w ramach spadku. Został wpisany wraz z żoną do *Księgi zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii*.

Źródła i literatura:

CART nr 178, 186 CDU I, nr 41; KDK I, s. XXVII, LII, nr 66; KDK IV, nr 491, 495–496; KDK II, nr 337; KŁK, nr 725, 1010, 1105, 1167, 1182–1183, 1298, 1309, 1313, 1329, 1599, 1707, 1758, 2128, 2290, 2378; KPM, nr 2431, 2490; NKRK II, s. 120, 192, 260, 268, 274, 279; Mitkowski 1968, s. 84; Pietrusiński 2000, s. 394; Starzyński, nr 149.

Z Kodeksu Behema kopia dokumentu wystawionego w 1388 roku w Krakowie, mocą którego ławnicy krakowscy potwierdzili, że Piotr i Jan, synowie zmarłego Jana Borka starszego, stolnika sandomierskiego (nr 72), sprzedali miastu Krakowowi, reprezentowanemu przez urzędujących rajców, w tym Jerzego Arnsberga, wieś Grzegórzki i młyn położony za kościołem św. Mikołaja – oraz powiększenie zapisu imienia (Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 16, k. 45)

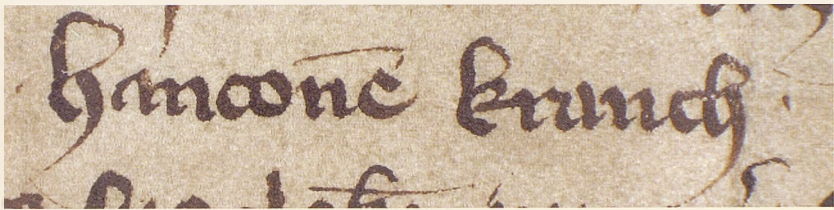
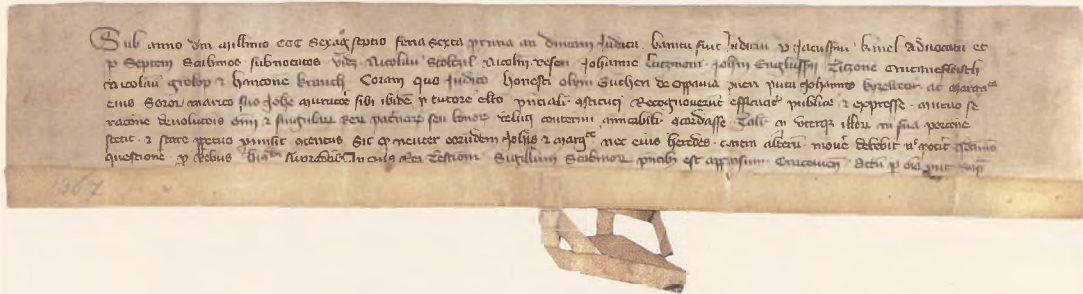
124. JAN KRANCZ starszy

rajca, burmistrz

1388, 1391

Johannes (Hanco) Kranch (Cranch, Cranach)

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1366–1393. Wieloletni ławnik zasiadający w ławie w latach 1366–1367, 1372–1375, 1377, 1379 i 1382. Zapiski w księgach ławniczych dowodzą dużej aktywności Jana i jego dążeń do polubownego załatwiania spraw. W roku 1388 został powołany do rady miejskiej. W radzie urzędującej odnotowany także w roku 1391. Jan był właścicielem położonego przy Rynku domu murowanego, który sprzedał w 1392 roku, kramu oraz zakupionej w 1371 roku od kuśnierza Jana Gunczila parceli położonej przy ul. Grodzkiej, w okolicy nieistniejącego już kościoła Wszystkich Świętych. Od Jana Gunczila otrzymał nadto w spadku część terenu położonego w sąsiedztwie. Posiadał też połowę domu przy ul. św. Jana, obok nieruchomości rajcy Jana Petermana z Sącza (nr 85). Zmarł przed 24 kwietnia 1395 roku, kiedy to rajca Stanisław z Muchowa (nr 138) występował jako opiekun prawny Katarzyny, wdowy po Janie, w sprawie zakupu na jej rzecz domu położonego przy ul. św. Jana. Być może jego synem lub wnukiem był rajca Jan Krancz młodszy (nr 205).

Dokument wydany w 1367 roku w Krakowie, w którym sąd ławniczy krakowski, w składzie którego zasiadał Jan Krancz, przyjmuje ugodę Jana Kyzewetira z Małgorzatą, jego siostrą, w sprawie dziedzictwa po ojcu obojga, Gunterze z Opawy – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 46)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

CAR, nr 51, KDK I, s. XXVII, LI, nr 45, 48, 385; KDKK II, nr 426–427, 467; KDM I, nr 325; KDM IV, nr 1070; KŁK, nr 67, 169, 199, 206, 566, 605, 775, 818, 870, 873, 979, 1027, 1212, 1654, 1681, 1708, 2101, 2112–2113; KPM, nr 9503 c; NKRK II, s. 231; Pietrusiński 2000, s. 745; Starzyński 2009, nr 150.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

W 1390 roku miasto odkupuje od klasztoru Cystersów w Mogile wieś Dąbie.

W tym samym roku rada miejska wydaje czeladzi rzemieślniczej zakaz świętowania poniedziałków, tak zwanych *Blaumontag*.

Na roku 1390 rozpoczyna się najstarsza zachowana księga rachunkowa Krakowa.

Zróżdka i literatura:
CDU I, nr 7, 9–12, 14, 16–17; KDK I, s. XXVII, LI, LII, nr 42, 45, 65, 67, 71; KDKK II, nr 338; KŁK, nr 1335, 1406–1407, 1424, 1434, 1468, 1569, 1707, 1825, 1877, 2019–2021, 2026, 2041, 2071; KM, nr 95, 99; NKRK II, s. 82, 104, 113, 118, 120, 124, 126, 160, 166, 178, 180, 219–220, 227, 242, 257; Mitkowski 1968, s. 83; Tomkowicz 1900, s. 115–117; Grzybek Witold, *Gerhardsdorf Piotr*, [w:] PSB, t. VII, s. 393–394; Staryński 2009, nr 151.

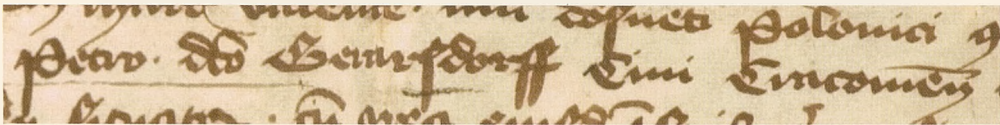
125. PIOTR GIRSDORF

rajca, burmistrz

1389, 1390, 1393, 1394, 1395, 1397, 1398

Petrus Gerardtsdorf (Gerinsdorf, Girsdorff, Girhardsdorf)

Kupiec sukienny, zaliczany do grona najzamożniejszych mieszczan krakowskich. Sprawował urząd ławnika w latach 1382, 1387 i 1388, a następnie od 1389 roku pełnił urząd rajcy miejskiego. Piotr był wielokrotnie powoływany do rady urzędującej, do 1398 roku włącznie, kiedy to został oskarżony o krzywoprzysięstwo w sprawie pożyczki zaciągniętej na Węgrzech, za co miał zdobyć godność rajcowską. Rada miejska pozbawiła Piotra obywatelstwa i nakazała mu opuszczenie miasta. Po interwencji Jana z Tęczyna Piotr pozostał w Krakowie, jednak utracił godność rajcy miejskiego i poważanie wśród mieszczan. Był właścicielem kramu w Rynku, kilku domów w rejonie ul. Żydowskiej (obecnie Anny) i Zaułka Żydowskiego (obecnie Jagiellońska) oraz browaru za bramą Mikołajską. Mieszkał w pobliżu bramy Szewskiej. Dom narożny ul. Żydowskiej i Zaułka Żydowskiego w 1400 roku sprzedał egzekutorom testamentu królowej Jadwigi; tam zlokalizowano kolegium odnowionego Uniwersytetu, zwane Collegium Maius. Zmarł przed 26 lipca 1400 roku, kiedy to rajca Jan Peterman z Sącza (nr 85), zarządzający majątkiem Katarzyny, wdowy po Piotrze, zakupił dla niej dom położony przy ul. św. Jana. Piotr został wpisany *Księgi zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii*.

Dokument wydany w 1394 roku w Krakowie, w którym stwierdzono, że Małgorzata, wdowa po Stefanie Pęcherzu, razem z synem Franciszkiem będącymi dziedzicami w Rzeszotarach, sprzedali swój dom położony w Krakowie przy ul. Żydowskiej (obecnie św. Anny) mieszczańsinowi krakowskiemu Piotrowi Girsdorfowi – oraz powiększenie zapisu imienia i krakowskiego obywatelstwa (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. dypl. perg. 13)

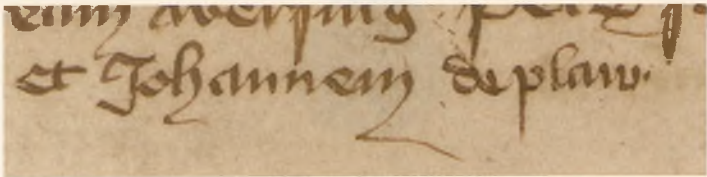
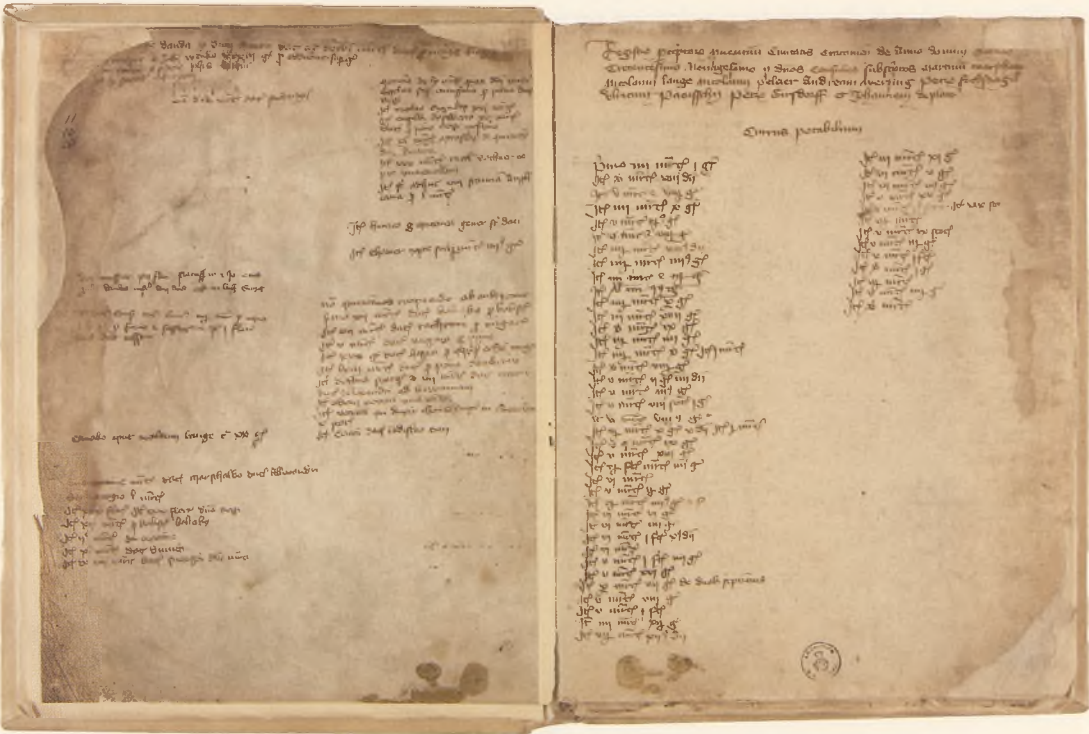
126. JAN de Plaw

rajca, burmistrz
1390

Iohannes de Plawen

Mieszczanin krakowski, odnotowany w 1390 roku w miejskiej księdze rachunkowej. Został wymieniony wśród urzędujących w 1390 roku rajców miejskich, był jednym z trzech członków rady odpowiadających za finanse miasta. Pod tym samym rokiem został uwzględniony w spisie rajców Bartosza Paprockiego. Jan posługiwał się przydomkiem *de Plaw*, wskazującym na miejscowość, z której przybył do Krakowa lub z której pochodziła jego rodzina. Brak w księgach miejskich wzmianek świadczących o jego aktywności w mieście, majątku czy sprawach finansowych. Może to świadczyć o tym, że nie należał do patrycjatu kupieckiego, którego aktywność w sprawach gospodarczych i osobistych księgi dobitnie odzwierciedlają. Mógł się wywodzić z cechowego rzemiosła, jak rajcy Michał złotnik (nr 46), Friczko płatnerz (nr 50) czy późniejsi: Heinmann Huter czapnik (nr 114) lub Mikołaj Pelczer kuśnierz (nr 120).

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Z księgi miejskiej rachunkowej zawierającej wpisy z lat 1390–1391 pierwsze strony księgi z początkiem rejestru wydatków i dochodów z 1390 roku, gdzie zostali wymienieni urzędujący ówczesni rajcy – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1587, s. 0–1)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXVII; NKRK II, s. 227;
Paprocki 1584, s. 892; Starzyński 2009,
nr 152.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

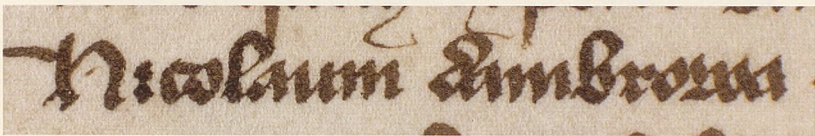
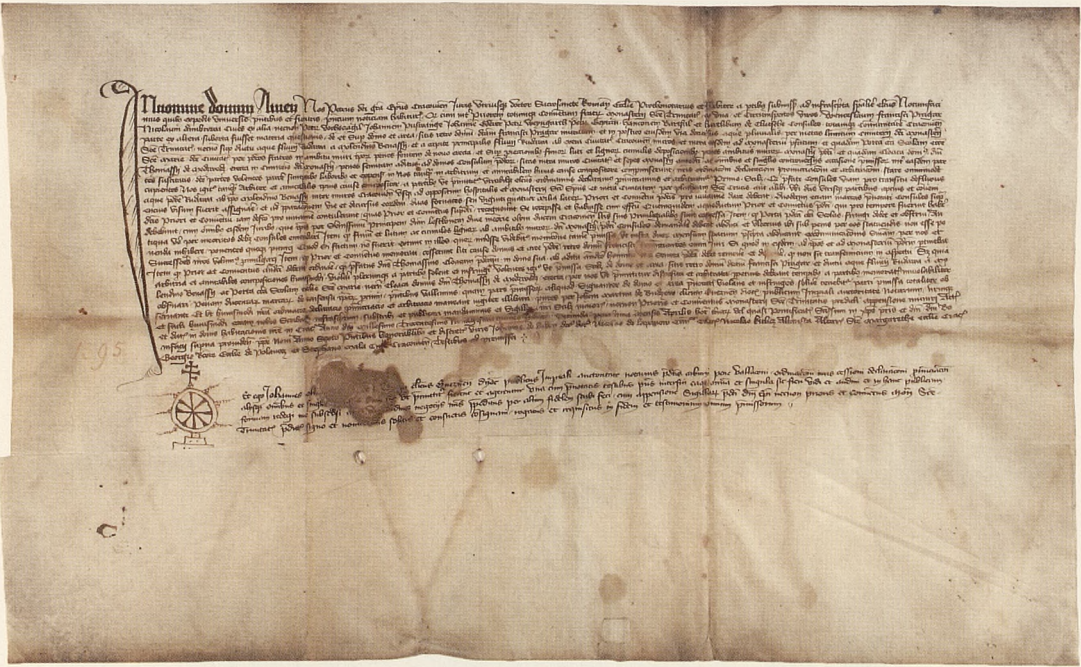
127. MIKOŁAJ DAMBROW

rajca, burmistrz

1391, 1392, 1393, 1395, 1396, 1397

Nicolaus Dambraw (Damrow, Czampraw, sutor)

Mieszczanin krakowski zajmujący się szewstwem albo pochodzący z rodziny szewców. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1375–1398. W roku 1385 objął urząd wójta sądowego. Do rady miejskiej został powołany w 1391 roku; kilkakrotnie uzyskiwał nominacje do rady urzędującej, w 1397 roku był rajcą starym. Był opiekunem prawnym i zarządcą majątków wielu mieszczek i mieszczan. Mikołaj lokował kapitał w ogrodach poza murami miasta. W 1376 roku kupił od przyszłego rajcy Jerzego Arnsberga starszego (nr 123) spichlerz i 12 ogrodów, w tym jeden w Czarnej Wsi. W tym samym roku od Jerzego paśnika nabył ogród położony przed bramą Szewską. Miał także ogród za kościołem św. Mikołaja. Mikołaj był właścicielem domu położonego przy Rynku, który w 1392 roku otrzymał w spadku po rajcy Piotrze Melczerze (nr 88), prawdopodobnie jako opiekun wdowy po nim, Agnieszki. Dom ten sąsiadował z posiadłością rajcy Jana Piczczina starszego (nr 135). Także w 1392 roku Mikołaj kupił połowę kamienicy przy ul. Grodzkiej, wcześniej należącej do rajcy Frenczlina z Pragi (nr 77). Miał przy tym domu także browar. Posiadał również dom przy ul. Wiślanej, ale w 1395 sprzedał go Gyselerowi (nr 130). Zmarł przed 27 kwietnia 1431 roku, kiedy to jego żona Katarzyna występuje już jako wdowa.

Źródła i literatura:
CAR, nr 117; CDU I, nr 7; KDK I, s. XXVI, s. 81; KDKK II, s. 182; KPSK, s. 73, nr 609, 734, 929; KŁK, nr 1046, 1052, 1167, 1169, 1296–1297, 1309–1310, 1543, 1555, 1598, 1606, 1611, 1614, 1624, 1661–1663, 1689, 1740, 1820, 1829, 1845, 1941, 1965, 2000, 2120, 2150–2151, 2164–2165, 2173, 2175–2176, 2210, 2410; NKRR II, s. 52, 61, 64–65, 78, 85, 90, 93, 101, 108, 118, 120, 127, 131, 136, 142, 152, 166, 176, 231, 235, 241, 247, 250; Starzyński 2009, nr 153.

Dokument wydany w 1395 roku w Krakowie, w którym biskup krakowski Piotr rozstrzyga spór o odnogę płynącą z Rudawy, toczący się pomiędzy rajcami krakowskimi, reprezentowanymi między innymi przez Mikołaja Dambrowa, a konwentem dominikanów w Krakowie – oraz powiększenie imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 102)

128. JAN HULCZNER

rajca, burmistrz

1391, 1392

Iohannes (Hanco) Hulczener

Kupiec sukienny, odnotowany w księgach miejskich w latach 1373–1394. Bez wcześniejszego zasiadania w ławie sądowej, w roku 1391 powołany został do rady miejskiej, w której został odnotowany także w roku następnym. Miał brata Mikołaja, z którym w 1373 roku zakupił od wójta myśłowickiego Hanka i jego dzieci: Heleny i Piotra, kram sukienniczy. Posiadał spichlerz położony przed bramą Szewską, po sąsiedzku z ogrodem wdowy po Mikołaju Snelle, jak też ogród przed bramą św. Mikołaja, zakupiony w 1394 roku od Stana Czana. W tym też czasie do posiadanego w obrębie murów domu dokupił od przyszłego rajcy, Mikołaja Gemlicha (nr 143), położony z tyłu grunt niezabudowany. W roku 1393 Jan uczynił zarządcą swojego majątku pasierba, żonie Katarzynie, córce Andrzeja Mylnawa, przekazał 200 grzywien w posagu, zaś wszystkim swoim dzieciom po równej części posiadanego majątku z zastrzeżeniem, że w razie przedwczesnej śmierci któregoś z nich jego część nie przejdzie na żonę, lecz ma zostać podzielona pomiędzy pozostałe dzieci.

Dokument wydany w 1392 roku w Krakowie przez rajców miejskich, z Janem Hulcznerem w składzie, w którym oświadczają, że w ich obecności Lelka Żydówka z Krakowa sprzedała swój dom położony naprzeciw źródelka przy pl. Żydowskim, idąc w kierunku ul. Szewskiej, w pobliżu zabudowań rajcy Piotra Girsdorfa (nr 125) temuż Piotrowi Girsdorfowi z wszelkimi uprawnieniami dotyczącymi spadku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. dypl. perg. 11)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

CDU I, nr 7; KDK I, s. XXVII; KŁK, nr 904, 1684, 1770, 1942–1944, 2041; NKRK II, s. 231, 235; Starzyński 2009, nr 154.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

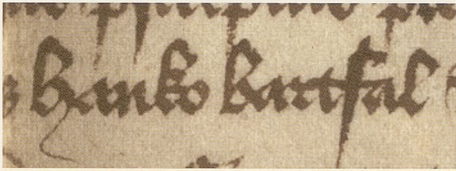
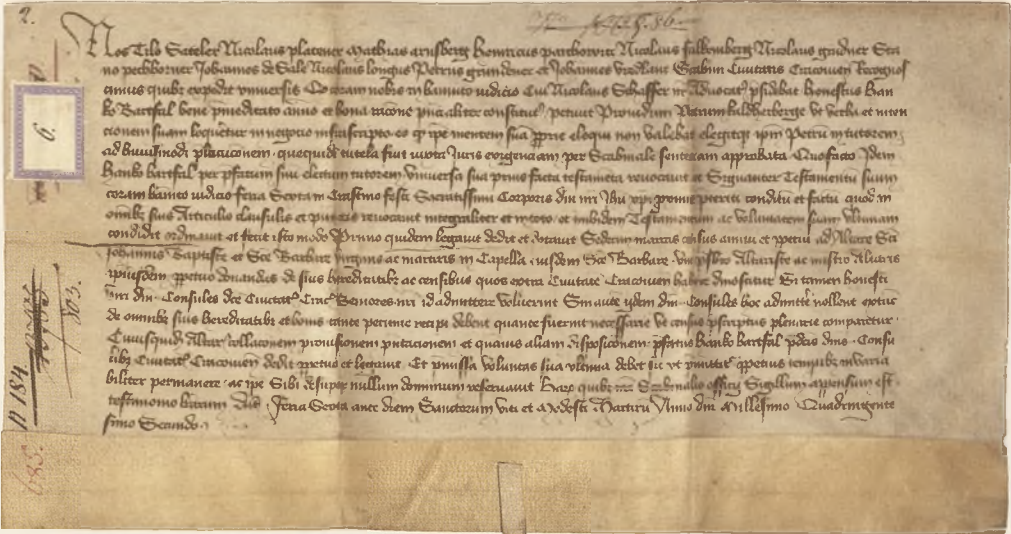
129. JAN BARTFAL z BARDIOWA

rajca, burmistrz

1391, 1395, 1397

Johannes (Hanco) Barthfal

Kupiec przybyły z węgierskiego Bardiowa. W ławie miejskiej zasiadał w latach 1371, 1372 i 1375. Po ławniczej praktyce i zdobyciu pozycji w mieście, w 1391 roku został nominowany do rady miejskiej. W 1397 roku został odnotowany jako rajca stary. Jan prowadził ożywiony handel z miastami Górnych Węgier. Zdobył majątek dzięki handlowi miedzią sprowadzaną z Bańskiej Bystrzycy oraz obrotowi sukniami i solą. Kapitały lokował w nieruchomościach, przede wszystkim za murami miasta, na terenie Czarnej i Nowej Wsi, nabywał ogrody, które wydierżawiał. W mieście miał kilka domów, w tym przy ul. Wiślniej, oraz co najmniej trzy kramy sukienne. Z Bartkiem, synem Fryderyka, toczył spór o mur dzielący ich domy – do ugody doszło w 1371 roku. Wraz z innymi mieszczanami trzykrotnie pożyczał znaczne sumy dla króla, a w 1391 roku pożyczył miastu 140 grzywien srebra. Zonaty z Małgorzatą, córką zamożnej mieszczki Manety Welynne. W sporządzonym w 1402 roku testamencie Jan zapisał 16 grzywien czynszu rocznego z zagonów w Czarnej i Nowej Wsi na fundację ołtarza św. Jana Chrzciciela i św. Barbary w kaplicy św. Barbary w Krakowie. Zmarł około 1403 roku.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXVII, nr 81; KDKK II, nr 272–276, 327, 337, 422, 462–463, 510; KDM I, nr 325; KŁK 118, 198, 587, 619, 625–626, 680, 682, 685, 890, 1064, 1105–1107, 1109, 1216, 1224, 1520, 1522, 1958, 1973, 2063, 2077, 2117, 2271, 2276; NKRK II, s. 112, 127, 129, 143, 147, 165–166, 197, 231, 247, 342; Pieradzka Krystyna, *Bartfal Jan z Bardjowa*, [w:] PSB, t. I, s. 311; Pieradzka 1935, s. 248; Starzyński 2009, nr 155.

Dokument wydany w 1402 roku w Krakowie, w którym krakowski sąd ławniczy potwierdza zeznany wobec siebie testament Jana (Hanka) Bartfala, mieszczanina krakowskiego, zawierający zapis 16 grzywien czynszu rocznego na fundację ołtarza św. Jana Chciela i św. Barbary w kaplicy św. Barbary w Krakowie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. dok. perg. 6)

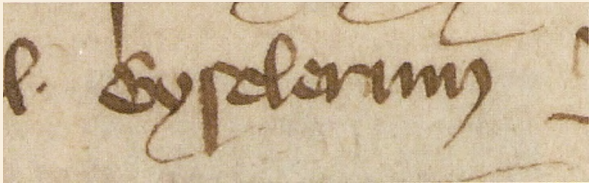
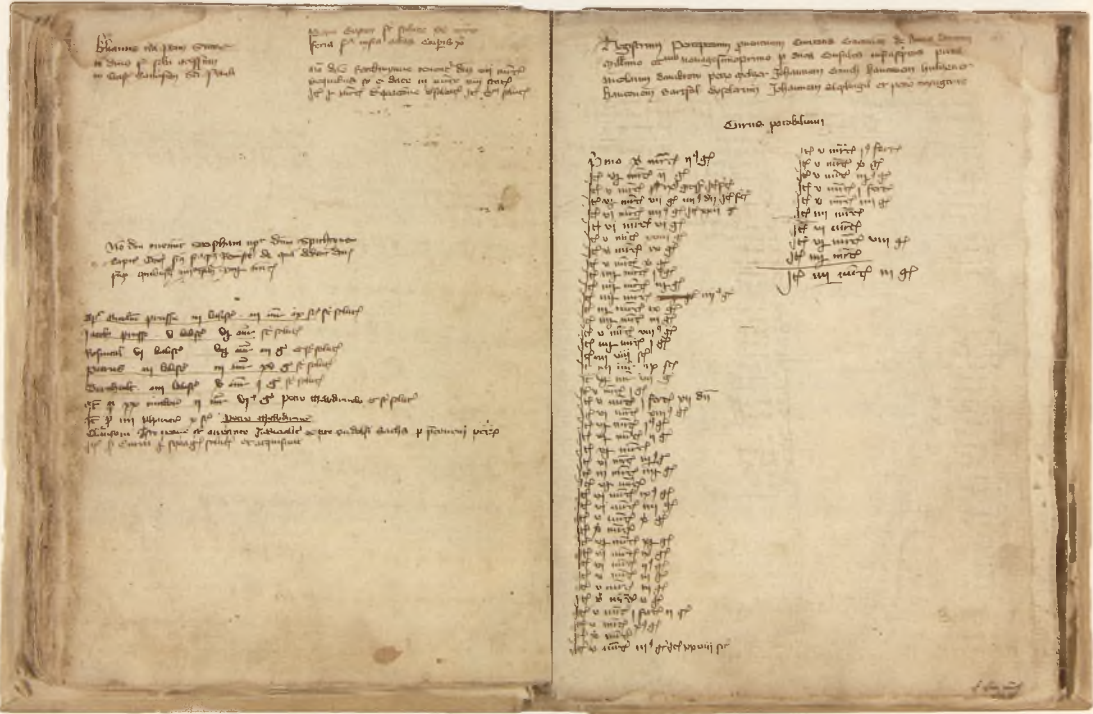
Władysław Jagiełło (1386–1434)

130. GYSELER

rajca, burmistrz
1391, 1394, 1395, 1396

Giselerus (Gyselerus, Geiseler)

Kupiec sukienny, wzmiankowany w księgach miejskich w latach 1372–1397. Odnotowany jako rajca w roku 1391, w 1394 potwierdzony w radzie urzędującej – zatem wtedy pełnił funkcję burmistrza; wzmiankowany także w latach 1395 i 1396 jako rajca stary. W 1372 roku Gyseler był właścicielem domu położonego przy ul. Franciszkańskiej, w roku 1390 nabył od rajcy Gocza Czina (nr 97) kram sukienny zlokalizowany obok kramu rajcy Marcina z Warszawy (nr 98), a rok później kupił dom i browar położone przy ul. św. Jana. Konsekwentnie powiększał swój majątek, kupując w 1393 roku od Anny, wdowy po rajcy Enochu z Muchowa (nr 106), połowę kramu sukiennego, a dwa lata później nabywając kolejny kram usytuowany obok kramu rajcy Jana Bartfala z Bardiowa (nr 129). Wtedy też kupił od rajcy Mikołaja Dambrowa (nr 127) dom położony przy ul. Wiślniej. Ukoronowaniem tego gromadzenia nieruchomości było nabycie w 1397 roku domu zlokalizowanego przy Rynku. W tym też roku podarował jeden ze swoich kramów córce Dorocie, żonie Mikołaja Plathenera. Gyseler zmarł przed 26 czerwca 1414 roku, został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

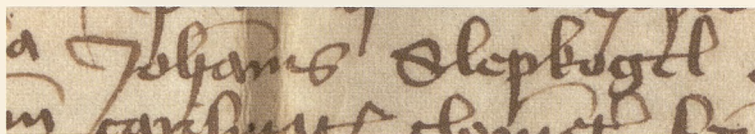
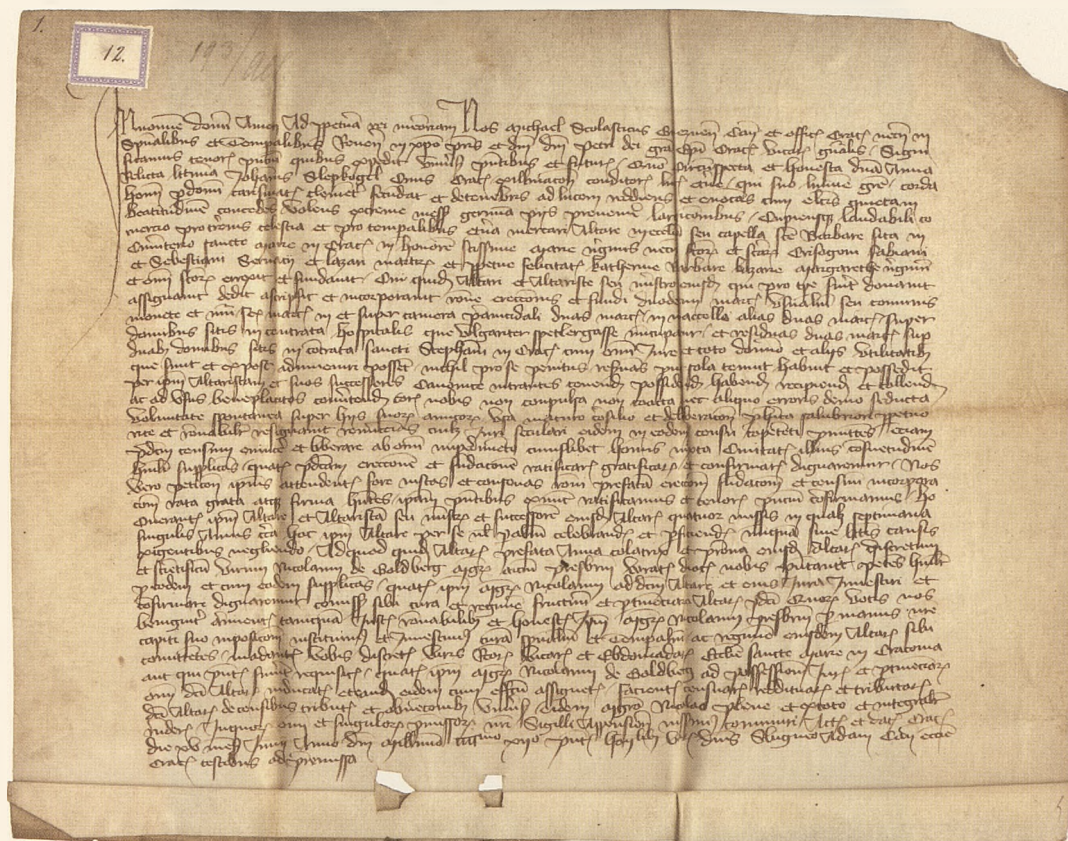
Źródła i literatura:
KDK I, s. XXVII; KŁK, nr 710, 842, 1262, 1401–1402, 1504, 1738, 2073, 2176, 2210, 2376, 2400; NKRK II, s. 108–109, 113, 115–116, 127, 130, 137, 140, 143–144, 182, 231, 250; Mitkowski 1968, s. 84; Starzyński 2009, nr 156.

Z księgi miejskiej rachunkowej zawierającej wpisy z lat 1390–1391 strony 84–85 z wpisem otwierającym rejestr wydatków i dochodów z 1391 roku, gdzie zostali wymienieni ówcziesni urzędujący rajcy, wśród nich Gyseler – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1587, s. 84–85)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

131. JAN SLEPKUGIL starszy**rajca, burmistrz****1391, 1394, 1395, 1396, 1397, 1402****Johannes Slepchogil (Slepkugil)**

Kupiec należący do elity miejskiej, odnotowany w księgach miejskich w latach 1371–1410. Angażował się w działalność miejskiego samorządu. W roku 1382 był członkiem ławy miejskiej, a w roku 1391 wszedł w skład rady miejskiej. Wzmiankowany jako rajca sześciokrotnie, w przedziale lat 1391–1402. Prowadził rozległą działalność handlową. W roku 1402 za pośrednictwem kupca Henryka Smeta, siostrzeńca rajcy Macieja Arnsberga (nr 154), posłał do Flandrii towary, wśród których znalazło się 546 brył lwowskiego wosku, 107 cetnarów miedzi i 35 tysięcy czarnych skórek węgierskich. Od 1371 roku Jan był właścicielem domu zakupionego od Klemensa z Cieszyna, położonego przy ul. Wiślniej, obok domu Franciszka, poborcy podatków. Później nabył także dom przy ul. Grodzkiej, obok domu przyszłego rajcy Henryka Parchwicza (nr 160). Po swoim krewnym, Andrzej Slepukgilu, odziedziczył cały jego majątek ruchomy i nieruchomy. W roku 1397 sprzedał rajcy Hartlipowi z Klutschau (nr 133) połowę swego domu położonego przy ul. św. Jana, obok domu rajcy Jana Gerlacha (nr 110). Jan zmarł przed 15 czerwca 1412 roku, kiedy jego żona Anna występuje już jako wdowa w sprawie fundacji ołtarza w kaplicy św. Barbary.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVII, LII, nr 101; KDKK II, nr 536; KŁK, nr 559, 568, 618, 2382, 2389; KPSK, nr 147, 254, 300; NKRK II, s. 19, 109, 113, 127, 166, 231, 250; Pa-
wiński Adolf, Notatki kupca krakowskiego
w podróży do Flandrii z r. 1401–1402,
[w:] Biblioteka Warszawska, t. 3, s. 63–
68; Starzyński 2009, nr 157.

Dokument wydany w 1412 roku w Krakowie, na mocy którego Mikołaj, scholastyk gnieźnieński, kanonik oficjał krakowski, potwierdził erekcję ołtarza Najświętszej Marii Panny i św. św. Chryzostoma, Fabiana, Sebastiana, Serwacego i Łazarza w kaplicy św. Barbary w Krakowie przez Annę, wdowę po Janie Slepukgilu, mieszczaninie krakowskim – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. dok. perg. 12)

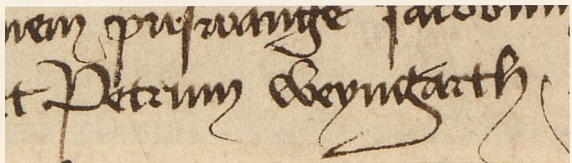
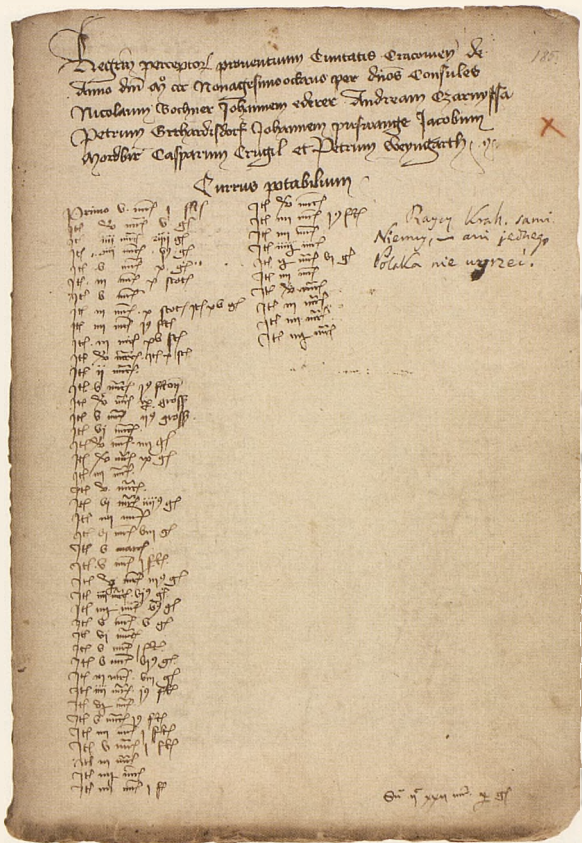
132. PIOTR WEYNGART

rajca, burmistrz

1391, 1395, 1397, 1398, 1402, 1406

Petrus Weyngarthe (Wygarte)

Mieszczanin krakowski, zajmujący się obrotem nieruchomościami. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1390–1411. Karierę w radzie miejskiej rozpoczął w 1391 roku, wielokrotnie wzmiankowany jako rajca urzędujący lub jako rajca stary. W 1392 roku, wraz z rajcami Goczem Czinem (nr 97) i Janem Orientem (nr 159) doprowadzili do ugody w sprawach spadkowych, gdzie stroną był rajca Jan Piczczin starszy (nr 135). Od 1391 roku Piotr był właścicielem ogrodu ze stawem, zlokalizowanego obok młyna rajcy Jana Spicymira młodszego (nr 111), rok później uzyskał od Mikołaja notariusza folwark położony nad rzeką Prądnik oraz zakupił dom murowany przy ul. Szewskiej, obok łaźni św. Stefana. W roku 1393 nabył od rajcy Kacpra Krugila (nr 136) dom, ogród i spichlerz, umiejscowione obok łaźni przy targu bydłym. Miał też dom murowany położony przy ul. Floriańskiej, który w 1393 roku sprzedał swojej siostrze, Katarzynie, oraz działki przy ul. Szpitalnej. Piotr posiadane nieruchomości wydierżawiał lub sprzedawał. Żonaty z Urszulą, miał syna Augustyna i córkę Osannę wydaną za wspomnianego Jana Piczczina. Zięć ten został przez Piotra wyznaczony na przyszłego opiekuna syna. Piotr zmarł po 20 maja 1411 roku.

Z księgi miejskiej rachunkowej zawierającej wpisy z lat 1395–1399 strona 185 z wpisem otwierającym rejestr wydatków i dochodów z 1398 roku, gdzie zostali wymienieni urzędujący ówczesni rajcy, wśród których znajdował się Piotr Weyngart – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1589, s. 185)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

DPKW I, nr 36; KDK I, s. XXVII, nr 81; KŁK, nr 1261, 1288, 1420, 1551, 1590, 1609, 1617, 1760, 1769, 1813–1814, 1899, 1916, 1988, 2027, 2066, 2076, 2153, 2171, 2264, 2352, 2384; NKRK II, s. 127, 130, 161, 166, 178, 194–195, 247, 257; Starzyński 2009, nr 158.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

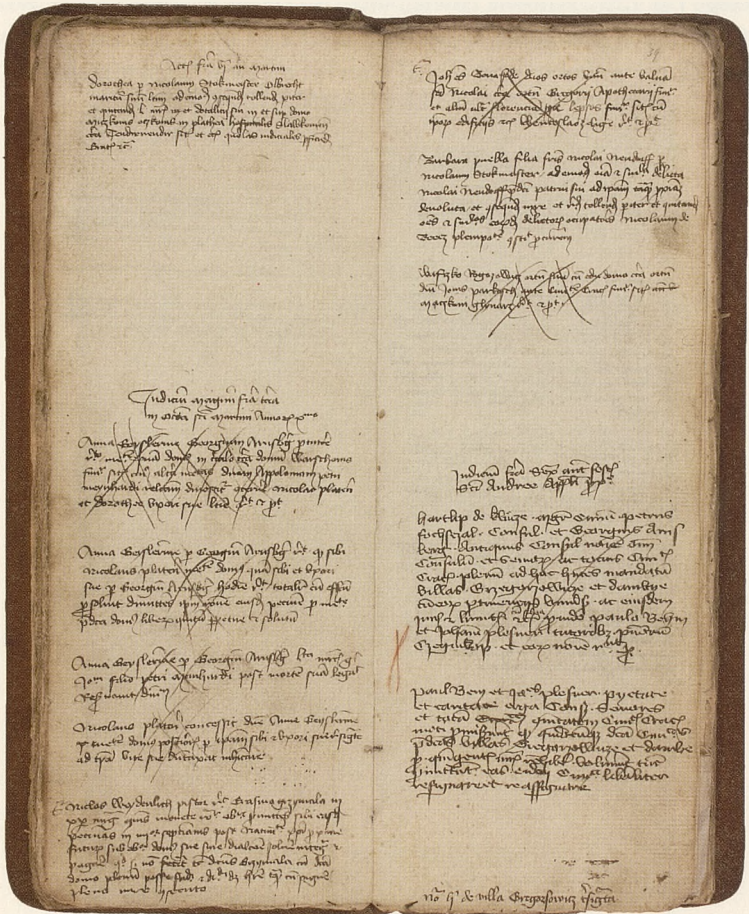
133. HARTLIP z KLUTSCHAU

rajca, burmistrz

1392, 1395, 1397, 1399, 1402, 1404, 1405, 1410

Hartlibus de Klutsche (Klwtsche, Clutscha, Clutsche)

Kupiec, mieszczanin krakowski, którego rodzina (lub on sam) przybyła z miejscowości Klutschau (obecnie Ujazd koło Strzelec Opolskich). Odnotowany w księgach miejskich w latach 1388–1415. Hartlip był we władzach miasta od 1388 roku, kiedy to został powołany do ławy miejskiej. Brał wtedy udział w sprawie dotyczącej przekazania przez Katarzynę, wdowę po Janie zwanym Wilkiem, oraz jej córki: Elżbietę i Katarzynę, spichlerza drewnianego położonego na wzgórzu Lasoty na rzecz miasta, którą przeprowadzono podczas posiedzenia sądu ławniczego z Hartlipem w składzie. Ławnikiem był także w latach 1390 i 1391. W tym ostatnim roku przyjmował oświadczenie przyszłego rajcy Jana Czopchena (nr 145) w sprawie otrzymania przez tegoż Jana połowy kramu położonego przy ul. św. Krzyża. W roku 1392 uzyskał nominację do rady miejskiej, wielokrotnie wzmiankowany jako rajca urzędujący, jako rajca stary wykazany w 1397 roku. W roku 1410 został potwierdzony w księdze ławniczej jako *magister civium* – burmistrz miasta. Hartlip w roku 1397 kupił pół domu przy ul. św. Jana od Jana Slepługila (nr 131).

Hartlip & Klutze magister civium

Źródła i literatura:
CDU I, nr 7, 14; KDK I, s. XXVIII, LII,
nr 65, 81, 92; KŁK, nr 1467; NKRK II, s.
235, 247, 268, 274, 276; Starzyński 2009,
nr 159.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1408–1416 strony 38–39 z wpisem z 1410 roku, w którym Hartlip z Klutschau występuje jako burmistrz (*magister civium*) Krakowa – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 4, s. 38–39)

134. JAKUB MORDBIR

rajca, burmistrz

1393, 1394, 1397, 1398, 1401, 1402, 1403

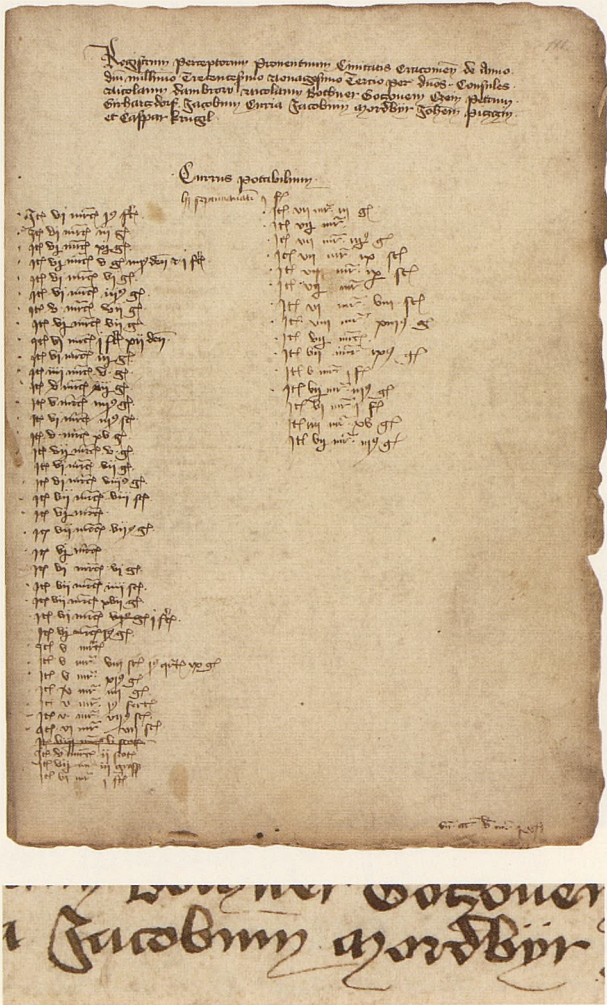
Iacobus Mordbyr (Mordebir, Cordbier)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1387–1403. Urzędowanie w samorządzie miejskim rozpoczął od ławy miejskiej, w której zasiadał w latach 1382, 1387, 1388, 1390 i 1391. W roku 1393 uzyskał nominację do rady miejskiej. Wielokrotnie wzmiankowany w księgach miejskich jako rajca urzędujący i rajca stary. Nie należał do elity finansowej; we współwłasności z Anną Czeyniną posiadał grunty budowlane położone przy ul. św. Stefana (obecnie Szczepańska), które wydzierżawiał pod budowę domów. Dochody czerpał ze sprawowania opieki prawnej i zarządu majątkami wyjątkowo licznej grupy osób, wśród których znaleźli się synowie zmarłego Pawła Carbanera, dla których w 1392 roku kupił od rajcy Hermana Krancza starszego (nr 124) dom położony przy Rynku. Dwa lata później, również przy Rynku, kupił dom od rajcy Jana Wigandiego (nr 161) – Jakub występował wtedy jako opiekun i zarządca majątku Piotra aptekarza oraz jego żony Barbary. W imieniu syna tegoż Piotra w roku 1392 nabył od żon rajców Jana kowala (nr 166) i Piotra Geytana (nr 141) dom i browar położone przy ul. Speculatorum (obecnie św. Tomasza). Wśród jego podopiecznych byli także: Dorota, żona rajcy Jerzego Arnsberga starszego (nr 123), synowie Pawła Nutricis i synowie Hildebranda. Po 1403 roku ślad po Jakubie w miejskich księgach ginie.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

W 1393 roku wojewoda krakowski Spytek z Melsztyna odstępował wobec króla od stosowanego dotąd zwyczaju przyjmowania od miasta podarku z tytułu wyboru rajców.

Z 1393 roku pochodzi pierwsza wzmianka źródłowa o rajcach kleparskich.

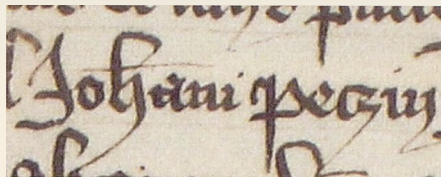
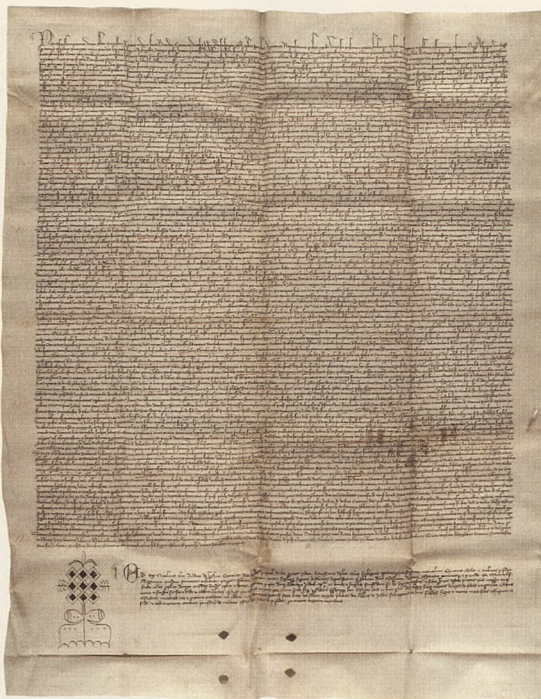
Z księgi miejskiej rachunkowej zawierającej wpisy z lat 1392–1393 strona 111 z wpisem otwierającym rejestr wydatków i dochodów z 1393 roku, gdzie zostali wymienieni urzędujący ówczesnie rajcy, wśród nich Jakub Mordbir – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1588, s. 111)

Źródła i literatura:
CDU I, nr 14; KDK I, s. XXVIII, LI–LII, nr 62, 65, 101; KDK II, nr 337; KDKK II, nr 337, 436, 490; KŁK, nr 1294, 1467, 1565, 1577–1578, 1580, 1594, 1597, 1599–1600, 1626, 1631, 1806, 1808,–1809, 1824, 1860–1861, 1871, 1895, 1966, 2023, 2062, 2172, 2355, 2365, 2367, 2388; KM, nr 95; NKRK II, s. 90–91, 113, 166, 179–180, 242, 257, 265, 271; Pietrusiński 2000, s. 407; Starzyński 2009, nr 160.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

135. JAN PICZCZIN starszy**rajca, burmistrz****1393, 1395, 1396, 1397, 1399, 1400, 1401, 1405****Iohannes (Hanco) Piczczen (Peczín)**

Mieszczanin krakowski, wieloletni członek samorządu miejskiego. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1367–1410. Karierę rozpoczął w 1369 roku, obejmując urząd ławnika. W ławie zasiadał także w latach 1370, 1373–1375, 1385, 1392 i 1393. W tym ostatnim roku otrzymał nominację do rady miejskiej. Przez wiele lat wzmiankowany w księgach jako rajca urzędujący lub stary. Wraz z Andrzejem Wierzyńkiem (nr 102) w imieniu rady miasta sprzedali żonie Mikołaja Formala dom należący do miasta, położony przy ul. Szpitalnej. Jan bywał też powoływany na sędziego polubownego – w 1376 roku wraz z rajcą Mikołajem Grobniakiem (nr 87) doprowadził do ugody w sprawie spadkowej, w wyniku której Osanna, żona Peszka Arcza, miała otrzymać dwie szkatułki z kosztownościami oraz jedno krzesło. Razem z Piotrem Melcerem (nr 88) i Goczem Czinem (nr 97) weszli do sądu polubownego w sprawie sporu majątkowego Gotfryda Gallika (nr 91) z Grzegorzem aptekarzem i Małgorzatą, wdową po Tomaszu. Jan miał dom w Rynku, który kupił od Jerzego Arnsberga starszego (nr 123). Był prawnym opiekunem Merliny, żony waznika, Małgorzaty, żony Franciszka Trutyla (za jego zgodą), Małgorzaty, wdowy po Franciszku Neorzy (nr 174), oraz Katarzyny, siostry rajcy Piotra Weyngarta (nr 132). Jan był siostrzeńcem rajcy Mikołaja Trutyla (nr 89), brata Franciszka Trutyla. Ożenił się z Osanną, córką przywołanego tu rajcy Piotra Weyngarta. Wnukiem Jana lub dalszym jego krewnym był rajca Jan Piczczin młodszy (nr 221).

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVIII, LI–LII, nr 39, 46, 48, 61, 92, 94; KŁK, nr 189, 233, 398, 403, 486, 802, 816, 834, 873, 897, 979, 1038, 1217, 1539, 1590, 1594, 1599–1600, 1629, 1668, 1699, 1707, 1813, 1970, 2171, 2281, 2360, 2391; KM, nr 85; NKRK II, s. 126–129, 138, 148, 158, 166, 213, 242, 250, 254; Starzyński 2009, nr 161.

Dokument wydany w 1403 roku w Krakowie, w którym Mściław, opat tyński, sędzia wyznaczony przez papieża, stwierdza, że Marcin Quadrat w imieniu klasztoru zwierzyńskiego przedłożył mu do potwierdzenia wiele aktów, które przepisuje i opisuje, a wśród nich akt wydany w 1401 roku w Zwierzyńcu, w którym Stogniew proboszcz, Wiktoria przeorysza, Dorota podprzeorysza, cały klasztor zwierzyński i sołtysi wsi klasztornych stwierdzają, że Jachna, wdowa po Mirosławie, sprzedała sołectwo we wsi Kolbarg rajcom krakowskim, reprezentowanym między innymi przez Jana Piczczina – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 137)

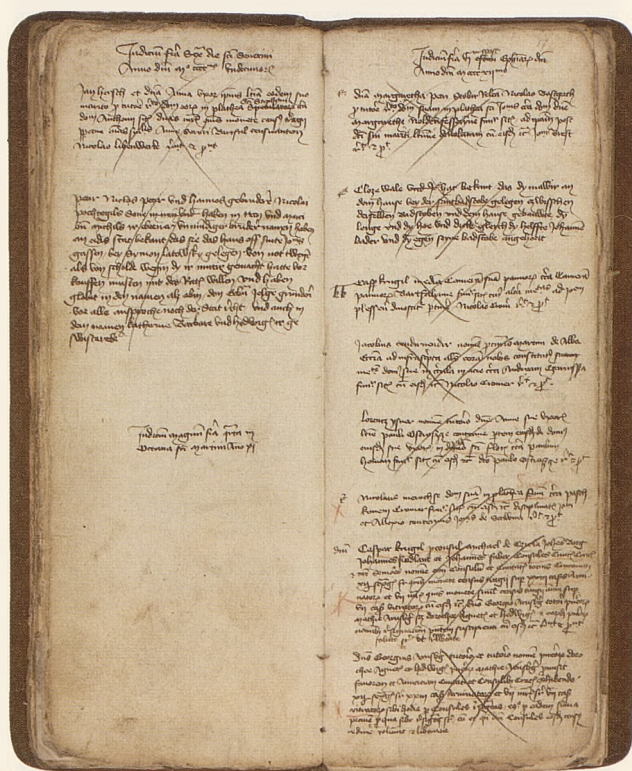
136. KACPER KRUGIL

rajca, burmistrz

1393, 1395, 1396, 1397, 1398, 1399, 1402, 1404, 1406, 1407, 1408, 1409, 1410, 1411, 1412

Caspar Crugil (Kryger, Crugel)

Handlowiec i finansista, przedstawiciel rodziny osiadłej w Krakowie od dwóch pokoleń – w aktach wzmiankowany są Jan Krugil, ławnik w 1341 roku, oraz Mikołaj Krugil, prawdopodobnie ojciec Kacpra, zmarły w 1372 roku. Kacper został odnotowany w księgach miejskich w latach 1374–1412. Pieczętował się gmerkiem mieszczańskim z godłem w kształcie lwa wspiętego na tylnych łapach z otwartą paszczą. W latach 1391–1393 był ławnikiem, a następnie od roku 1393 – rajcą miejskim. Wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej, trzykrotnie odnotowano, że pełnił funkcję burmistrza miasta – w latach 1409, 1410 i 1412. Uzyskiwał dochody z obrotu nieruchomościami oraz z operacji finansowych, w tym z udzielania pożyczek. W 1391 roku od rajcy Gocza Czina (nr 97) kupił ogród ze spichlerzem położony przy targu bydłowym, rok później nabył od rajcy Andrzeja Wierzyńka (nr 102) dom przy ul. Grodzkiej, a w kolejnym roku zakupił dom po zmarłym Gotfrydzie Galliku (nr 91). Posiadał dom przy Rynku, w roku 1395 dokupił połowę kolejnego domu tam zlokalizowanego, a dwa lata później nabył od rajcy Jana z Oławy (nr 90) posiadłość położoną przy ul. Braci Mniejszych (obecnie Bracka). Bratem lub krewnym Kacpra był Mikołaj, złotnik krakowski. Kacper zmarł przed 10 lutego 1430 roku. Został odnotowany w *Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii*.

Caspar Krugil

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1408–1416 strony 56–57 z wpisem z 7 stycznia 1412 roku, stwierdzającym, że rajcy starzy pod przewodnictwem burmistrza Kacpra Krugila w imieniu całej rady przyznali rajcy Jerzemu Arnsbergowi starszemu (nr 123) kwotę pieniężną z podatku gruntowego z kramów masarskich i szklarskich, w związku ze sprawowaniem opieki nad dziećmi i wnukami Mateusza Arnsberga i jego żony Doroty – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 4, s. 56–57)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

CAR, nr 186; CDU I, nr 41; KDK I, s. XXVIII, LII, nr 92, 101; KDKK II, s. 201; KŁK, nr 947, 1375, 1421, 1468, 1474, 1538, 1607, 1624–1625, 1629, 1656, 1681, 1720, 1769, 1803, 1828, 1883, 1918, 1926, 1932, 1937, 2957, 2118, 2403; KPM I, nr 501–502; NKRR II, s. 102–103, 106, 108, 115, 119, 127, 142, 148, 166, 182, 184, 191, 195, 204, 222, 242, 250, 257, 268, 274, 279; Wittig 1906, s. 59; Mitkowski 1968, s. 83; Pietrusiński 2000, s. 42, 512, 606; Starzyński 2009 162.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

W 1394 roku rada miejska wydaje wilkierz o uposażeniu duchownych na terenie miasta.

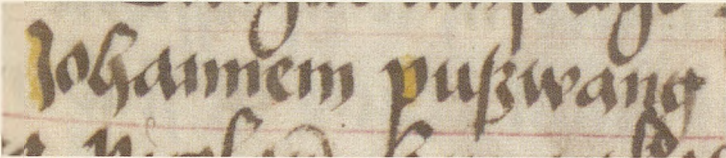
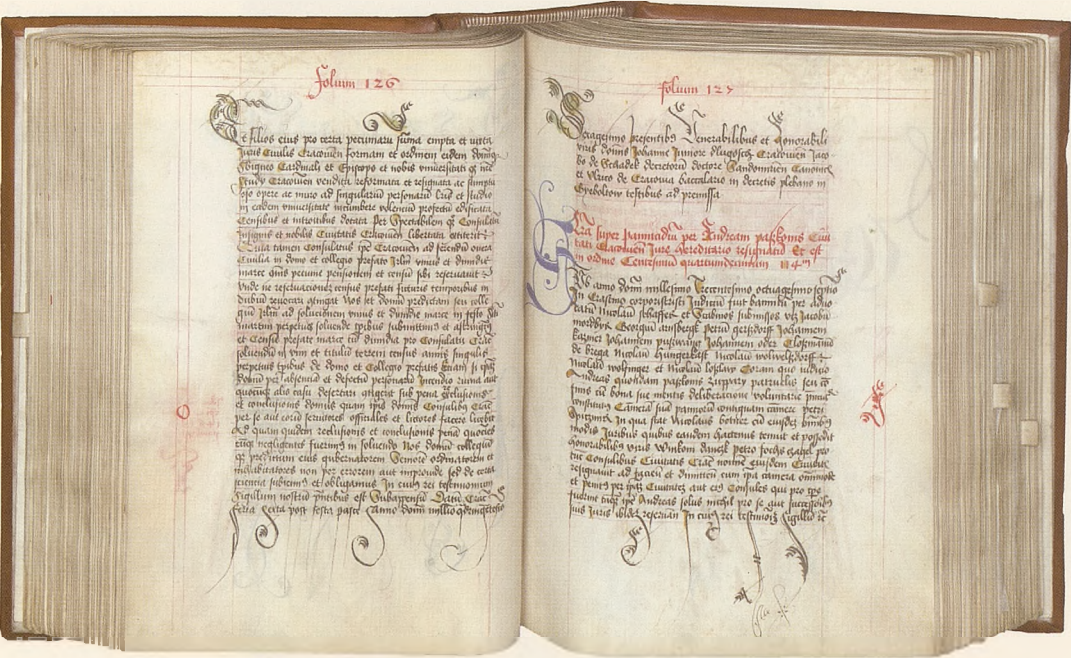
137. JAN PUSWANGE

rajca, burmistrz

1394, 1395, 1397, 1398, 1399, 1401, 1402, 1403, 1404, 1405

Iohannes Puswang (Puszfange, Panswange)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1385–1405. Jan był wzmiankowany jako ławnik w latach 1385, 1387, 1388, 1391, 1392 i 1393. Doświadczony w sprawach miejskich uzyskał w 1394 roku nominację do rady miejskiej. Wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej, do 1405 roku włącznie. Jan wyspecjalizował się w przynoszących dochód funkcjach opiekuna prawnego, zarządcy majątku, rozjemcy-mediatora oraz wykonawcy testamentów. Był właścicielem domu położonego obok posesji rajcy Kacpra Krugila (nr 136) przy ul. Braci Mniejszych (obecnie Bracka), a wraz z rajcą Piotrem Geytanem (nr 141) byli współwłaścicielami domu, w którym zamieszkiwali księża z kościoła Mariackiego. W 1397 roku uzyskał zgodę księcia Jana Mazowieckiego na połączenie dwóch domów położonych przy ulicach Brackiej i Wiślniej wodociągiem przechodzącym przez posesję tegoż księcia, w zamian za przekazanie księciu części domu i murów należących do Jana. Jan Puswange zmarł w 1405 roku. Został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Źródła i literatura:
CAR, nr 77; CDU I, nr 14; KDK I, s. XXVIII, LII, nr 61–62, 66, 69, 81, 92, 94, 101; KDKK II, nr 327, 337, 391; KŁK, nr 1288, 1309, 1358, 1434, 1442, 1461, 1468, 1486, 1489, 1502, 1539, 1542, 1626, 1681, 1707, 1720, 1726, 1763, 1777, 1786, 1790, 2120, 2149, 2159, 2166–2167, 2365, 2388, 2410; KPM I, nr 793; NKRR II, s. 79, 113, 127, 146, 158, 166, 179, 191–192, 194, 247, 257, 260, 268, 274, 276; Mitkowski 1968, s. 83; Pietrusiński 2000, s. 384, 385; Komorowski, Follprecht 2009, s. 24–25; Starzyński 2009, nr 163.

Z Kodeksu Behema k. 126v–127 z kopią dokumentu wydane go w 1387 roku w Krakowie przez wójta Mikołaja Schaffera i ławnikowi, stwierdzającego przekazanie przez Andrzeja kramu sukienego rajcom miejskim, w czym uczestniczył jako ławnik Jan Puswange – oraz powiększenie zapisu imienia (Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 16, k. 126v–127)

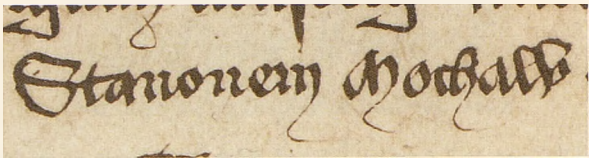
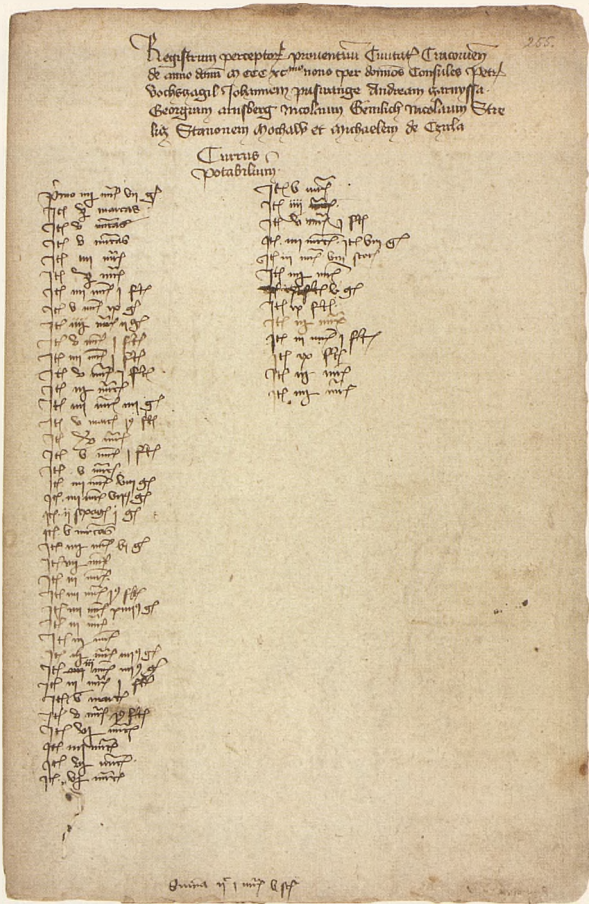
138. STANISŁAW z MUCHOWA

rajca, burmistrz

1394, 1395, 1397, 1399, 1402, 1404

Stanislaus (Stano, Steno) Mochow (de Mochow, Mochaw, Nochaw)

Kupiec, przedstawiciel rodziny zasiedziały w Krakowie, a przybyły z dolnośląskiego Muchowa koło Jawora. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1366–1410. W sprawach miejskich zdobywał doświadczenie jako ławnik w latach 1382 i 1385. W roku 1394 został powołany do rady miejskiej i uzyskiwał kolejne nominacje do rady urzędującej w następnych latach. Stanisław był opiekunem prawnym Katarzyny, wdowy po rajcy Janie Kranczu starszym (nr 124). W 1375 roku kupił od Stana Wierzyńka kram położony w pobliżu wagi miejskiej. Rok później pozyskał dom, w którym wcześniej mieszkał Mateusz medyk, a w roku 1393 kupił od rajcy Mikołaja Gemlicha (nr 143) dom murowany, położony w sąsiedztwie domu rajcy Piotra Brigera (nr 171). Był także właścicielem domu położonego w sąsiedztwie domu rajcy Piotra Geytana (nr 141); w 1393 roku sąsiedzi doszli do porozumienia w sprawie okien w dzielącym ich posesję murze, którego byli współwłaścicielami. Stanisław zmarł przed 18 kwietnia 1410 roku, kiedy to jego żona Anna została już odnotowana jako wdowa.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVIII, LII, nr 101; KDKK II, s. 104; KŁK, nr 19, 413, 1098, 1239, 1626, 1644, 1654, 1708–1709, 1788, 2101, 2174, 2182, 2365; KM, nr 95; NKRK II, s. 108, 113, 127, 129, 139, 166, 183, 260, 268, 274; Starzyński 2009, nr 164.

Z księgi miejskiej rachunkowej zawierającej wpisy z lat 1395–1399 strona 225 z wpisem otwierającym rejestr wydatków i dochodów z 1399 roku, gdzie zostali wymienieni urzędujący ówczesni rajcy, wśród których znajduje się Stanisław z Muchowa – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1589, s. 225)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

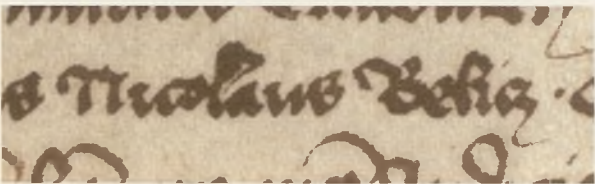
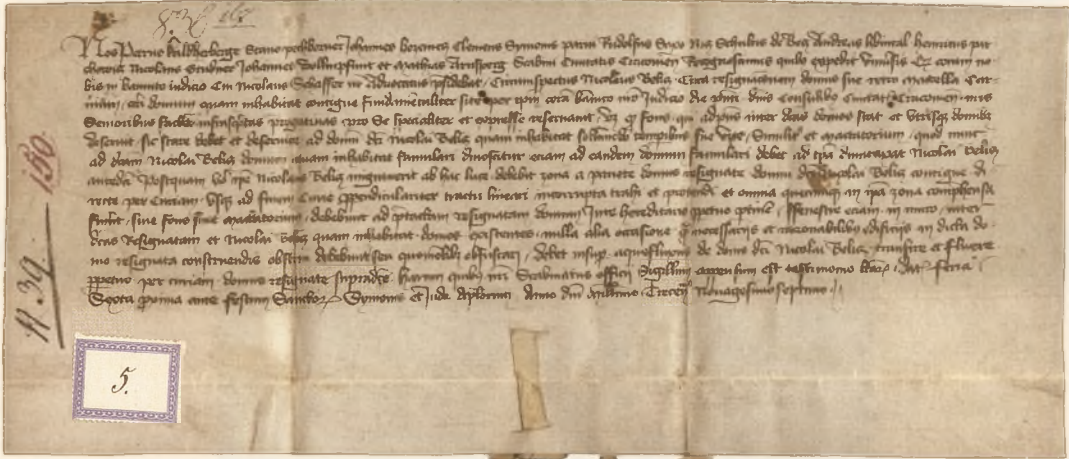
139. MIKOŁAJ BELICZ

rajca, burmistrz

1395

Nicolaus Belycz (Beliczer, Bilicz)

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1366–1399. W 1395 roku wzmiankowany jako rajca krakowski, członek rady starej. Na urzędzie rajcy starego pojawił się tylko w tym roku. Jeżeli jednak został zanotowany jako rajca stary, to we wcześniejszych latach musiał uzyskać co najmniej jednokrotnie nominację do rady urzędującej i pełnić funkcję burmistrza. Brał udział w formułowaniu skargi do króla na egzekwowanie przez Lwów prawa składu od krakowskich kupców udających się dalej na wschód, ku Tatarii. Mikołaj gromadził nieruchomości, już w roku 1366 roku kupił ogród zlokalizowany w rejonie kościoła św. Mikołaja. Szczególnie zainteresowany był kramami, posiadał ich kilka. Pół jednego z nich zakupił w 1392 roku od przyszłego rajcy Kurcza Seidela (nr 142), inny nabył od Doroty, żony rajcy Jerzego Arnsberga starszego (nr 123), a jeszcze inny od Anny, żony Mikołaja Morsztyna. W 1397 roku wyraził zgodę na przekazanie miastu przez altarystów opiekujących się ołtarzami w kościele Mariackim domu położonego w sąsiedztwie, z tyłu jatek rzeźniczych (rejon dzisiejszego Małego Rynku). Równocześnie z Mikołajem w mieście działał Piotr Belicz, zapewne spokrewniony z nim, wykazany w 1419 roku wśród starszych cechu rzeźników. Belicz (Mikołaj lub Piotr) został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXVIII; KDKK II, nr 425; KŁK, nr 30, 414, 517, 1066, 1212, 1287, 1535, 1540, 1544, 1570, 1655, 1737, 1764, 1936, 2002, 2004, 2047, 2273; NKRK II, s. 127; Mitkowski 1968, s. 83; Starzyński 2009, nr 165.

Dokument wydany w 1397 roku w Krakowie, w którym sąd ławniczy stwierdza zastrzeżenia, jakie poczynił Mikołaj Belicz, rezygnując z domu położonego z tyłu jatek rzeźniczych w Krakowie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. 5)

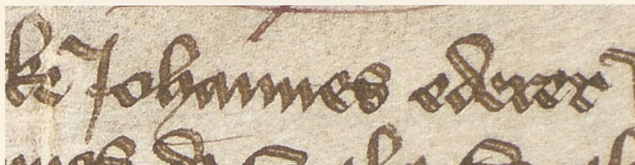
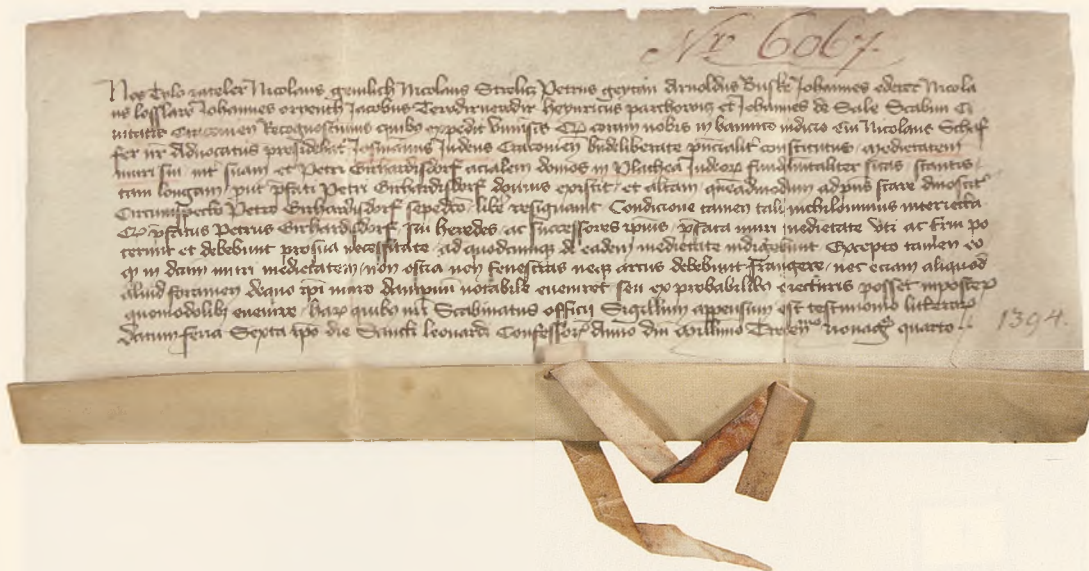
140. JAN EDERER

rajca, burmistrz

1395, 1397, 1398, 1401, 1407

Johannes Oederer

Mieszczanin krakowski, syn Konrada Ederera, ławnika krakowskiego w latach 1362 i 1368, odnotowany w księgach miejskich w latach 1387–1441. W 1387 roku zasiadł w ławie sądowej. Urzędował w niej także w latach 1391 i 1394. Od roku 1395 Jan zasiadał w radzie miejskiej; był kilkakrotnie, do roku 1407 włącznie, wybierany do rady urzędującej i pełnił na przemian z innymi rajcami funkcję burmistrza. Jako rajca brał udział w 1397 roku w przyjęciu przez miasto od altarystów opiekujących się ołtarzami w kościele Mariackim domu położonego obok domu rajcy Mikołaja Belicza (nr 139). Był właścicielem domu z tyłu jatek rzeźniczych (rejon dzisiejszego Małego Rynku), w 1392 roku nabył ogród naprzeciw Kleparza, a w roku 1395 kupił od Małgorzaty, wdowy po Mikołaju Krauze, reprezentowanej przez opiekuna prawnego, rajcę Jana Puswange (nr 137), półtora ogrodu położonego za murami, w Czarnej Wsi. Równocześnie z Janem w mieście działał jego brat Zygmunt. Jan sporządził testament w 1393 roku, zmarł po roku 1408.

Dokument wydany w 1384 roku w Krakowie, w którym sąd ławniczy z Janem Edererem w składzie stwierdził, że Josman Zyd sprzedał połowę muru należącego do jego domu położonego przy ul. Żydowskiej (obecnie św. Anny) Piotrowi Girsdorfowi (nr 125) – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. perg. 16)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

CAR, nr 81; CDU I, nr 11–12; KDK I, s. XXVIII, LII, nr 62, 81, 383; KDKK II, s. 219; KŁK, nr 1467, 1937, 1991, 2159; NKRK II, s. 166, 247, 254, 257, 265; Mitkowski Józef, Jan Ederer, [w:] PSB, t. VI, s. 201–202; Starzyński 2009, nr 166.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

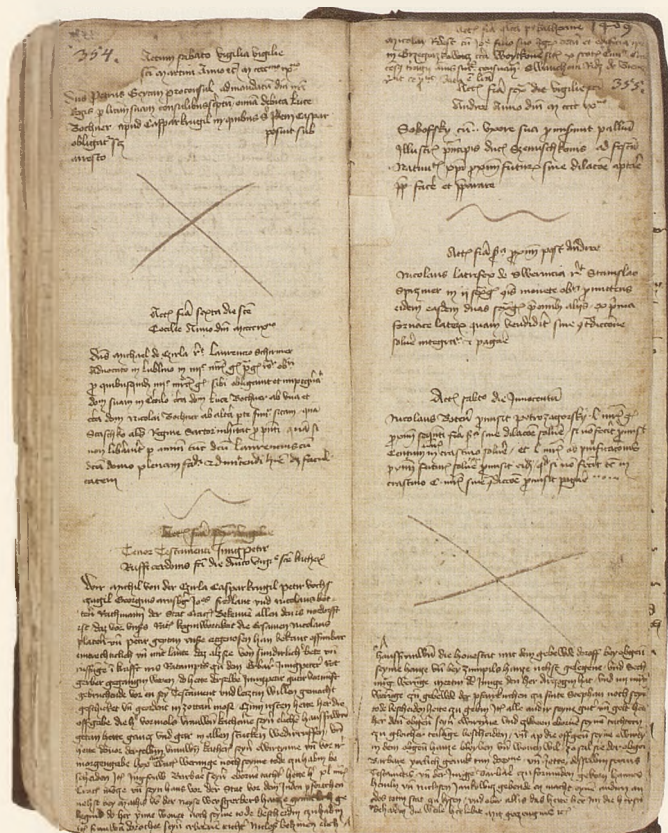
141. PIOTR GEYTAN

rajca, burmistrz

1395, 1396, 1397, 1398, 1402, 1407, 1408, 1409, 1410

Petrus Gythan (Geyton)

Mieszczanin krakowski trudniący się handlem, operacjami finansowymi i obrotem nieruchomości. Odnotowany w latach 1391–1410. Sprawował urząd ławniczy w latach 1391–1394, a następnie od roku 1395 zasiadał w radzie miejskiej: został powoływany do rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Piotr podejmował się opieki prawnej nad licznymi osobami, wśród których byli Agnieszka, wdowa po rajcy Piotrze Melczerze (nr 88), oraz Mateusz, kanonik krakowski i kanclerz Dobrzyna. Był właścicielem wielu nieruchomości, w tym ogrodów położonych w Czarnej Wsi, które wydierżawiał, oraz kramów w mieście. W roku 1394 nabył od Franciszka Trutila dom znajdujący się przy ul. Żydowskiej (obecnie św. Anny). Rok później sprzedał swój dom położony przy ul. Szkolnej (obecnie Sienna), obok domu rajcy Piotra Brigera (nr 171), by w tym samym roku zakupić od Jana z Troppa dom usytuowany przy ul. św. Jana oraz kolejny dom od synów zmarłego Mikołaja Wierzyńka. Jeden z jego domów sąsiedował z domem Stanisława z Muchowa (nr 138): w 1393 roku sąsiedzi doszli do porozumienia w sprawie okien w dzielącym ich posesje murze. Piotr ożenił się z Magdaleną, miał syna Mikołaja. Zmarł przed 24 października 1411 roku, kiedy to Magdalena wystąpiła już jako wdowa.

Petrus Gythan proconsul

Źródła i literatura:

CAR, nr 79, 176; CDU I, nr 11–12, 41; KDK I, s. XXVIII, LII, nr 81, 101; KDKK II, nr 391, 425; KŁK, nr 1353, 1358, 1367, 1380, 1428, 1452, 1464, 1466–1467, 1528, 1539, 1578, 1633, 1644, 1670, 1788, 1806, 1871, 1878, 1937, 1952, 2034, 2050, 2085, 2115, 2116, 2120, 2142, 2143, 2146, 2192; KPM I, nr 92, 243, 434, 9503 c; NKRRK II, s. 78, 81, 93, 124, 131, 136, 147, 160, 182, 189, 193, 202, 247, 250, 254, 279; Parkaniowski 1934, s. 107; Starzyński 2009, nr 167.

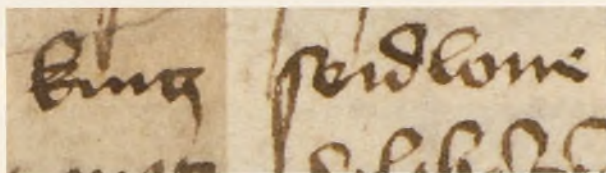
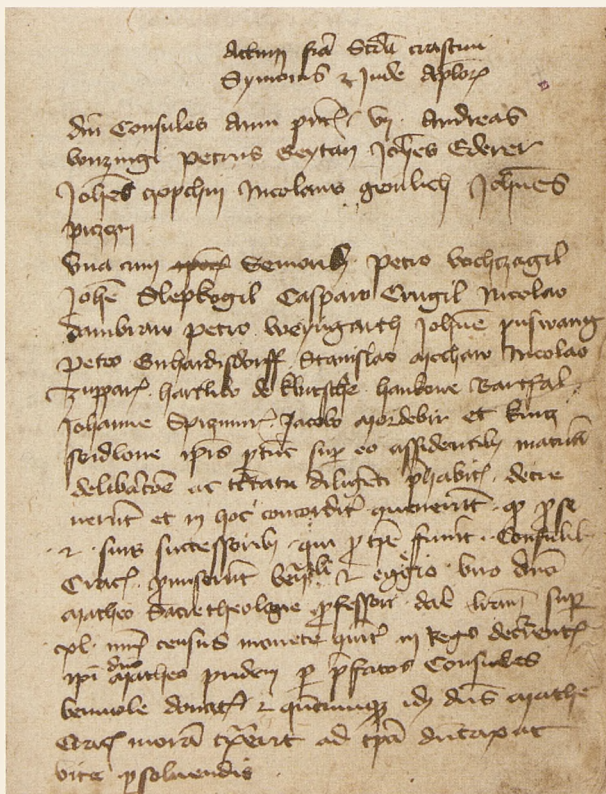
Z księgi rady miejskiej, obejmującej lata 1392–1422 strony 354–355 z wpisem z roku 1409, w którym Piotr Geytan występuje jako pełniący wówczas funkcję burmistrza – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 427, s. 354–355)

142. KURCZ SEIDEL

rajca, burmistrz
1397

Curcze (KorcZ) Seydil (Seydel, Sydlo), Kurczseidlo (Kurczseydil)

Mieszczanin krakowski, trudniący się głównie obrotem nieruchomościami, własnymi lub moco-
dawców. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1392–1397. Zdobył w mieście pozycję, która
umożliwiła mu wejście do władz miasta. W 1397 roku wzmiankowany został w radzie miejskiej, już
jako rajca stary. Skoro jednak był rajcą starym, to we wcześniejszych latach musiał uzyskać co naj-
mniej jednokrotnie nominację do rady urzędującej i pełnić funkcję burmistrza. Miał dom położony
przy ul. Szewskiej, który w 1392 roku sprzedał rajcy Janowi Spycymirowi młodszemu (nr 111).
W tym też roku sprzedał przysłemu rajcy Mikołajowi Beliczowi (nr 139) połowę swego kramu.
Dwa lata później sprzedał Janowi Schultisowi trzy swoje domy położone z tyłu domu Piotra Bor-
ga, a w roku 1395 Jan z Krosna zakupił kolejne trzy jego domy, położone z tyłu domu rajcy Gocza
Czina (nr 97). Z kolei w 1396 roku kupił dom zlokalizowany przy ul. Szpitalnej. Kurcz obracał
także nieruchomościami należącymi do jego licznych podopiecznych prawnych i zarządzał ich ma-
jątkami. Zmarł przed 19 lutego 1410 roku, kiedy to jego żona Małgorzata została wpisana do księgi
ławniczej jako wdowa. Został odnotowany w *Księdze zmarłych* Bractwa kościoła Panny Marii.

Z księgi rady miejskiej obejmującej lata 1392–1422 fragment strony 95 z wpisem z roku 1397, stwierdzającym, że rada miejska ustanowiła pensję dla Mateusza, profesora teologii, w intencji, aby pozostał w Krakowie do końca swojego życia, i wymieniającym rajców urzędujących w tym 1397 roku: Andrzeja Wierzyńka (nr 102), Piotra Geytana (nr 141), Jana Ederera (nr 140), Jana Czopchena (nr 145), Mikołaja Gemlicha (nr 143) i Jana Piczczina starszego (nr 135), jak też rajców starych, wśród których został wymieniony Kurcz Seidel – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 427, s. 95)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

W 1396 roku zostaje wydany w Krakowie pierwszy urzędowy cennik na towary rzemieślnicze.

Z tego samego roku pochodzi zapis w księgach miejskich dotyczący wydatków na szpital trędowatych.

Pod koniec 1396 roku rajcy krakowscy otrzymują od papieża Bonifacego IX zgodę na używanie przenośnego ołtarza.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXVII; KŁK, nr 1405–1406,
1462, 1492, 1513, 1570, 1681, 1888,
2003, 2138, 2180–2181, 2183, 2284;
NKRK II, s. 166; Mitkowski 1968, s. 83;
Starzyński 2009, nr 168.

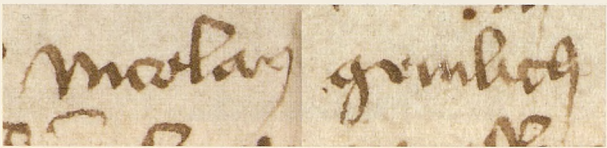
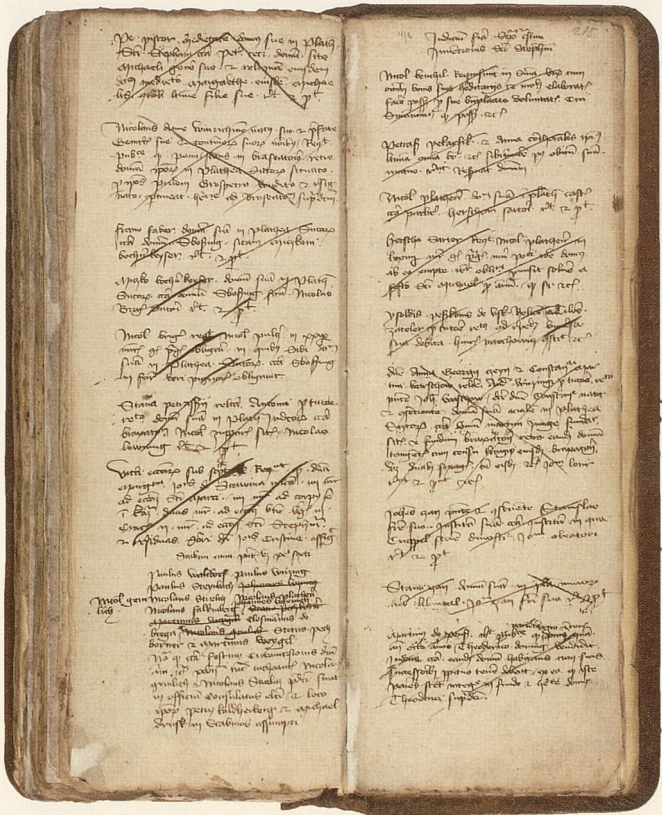
Władysław Jagiełło (1386–1434)

143. MIKOŁAJ GEMLICH

rajca, burmistrz
1397, 1398, 1399, 1402

Nicolaus Gamlich (Gemelich)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1391–1402. Od 1391 do 1397 roku zasiadał w ławie sądowej, a w 1397 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której do roku 1399 włącznie był powoływany w skład rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza (na przemian z innymi rajcami). Jako rajca brał udział w 1397 roku w przyjęciu przez miasto od altarystów opiekujących się ołtarzami w kościele Mariackim domu położonego obok domu rajcy Mikołaja Belicza (nr 139). W 1400 roku był jednym z reprezentantów miasta w sporze z klasztorem Norbertanek na Zwierzyńcu o pastwiska we wsiach Kawiory, Łobzów, Bronowice i Chełm oraz o dom w Krakowie. W 1393 roku sprzedał rajcy Stanisławowi z Muchowa (nr 138) swój dom, położony obok domu przyszłego rajcy – Piotra Brigera (nr 171). Rok później sprzedał grunt budowlany właścicielowi sąsiedniego domu, rajcy Janowi Hulcznerowi (nr 128). Natomiast w roku 1396 kupił od swojej żony Anny dom położony przy ul. Grodzkiej. W roku 1392 kupił od Teodora Beera dom położony przy Rynku, obok posiadłości przyszłego rajcy Mikołaja Schultisa z Biecza (nr 173), jednak w roku 1397 sprzedał go Pawłowi Wierzyńskowi. Mikołaj zmarł przed 5 kwietnia 1410 roku. Został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Zróżdła i literatura:

CAR, nr 121; CDU I, nr 11–12, 14; DPKW I, nr 46; KDK I, s. XXVIII, LII–LIII, nr 92, 101; KDKK II, nr 391, 425; KŁK, nr 1306, 1358, 1374, 1425, 1539, 1619, 1626, 1644, 1728, 1774, 1792, 1911, 1913, 1937, 1943–1944, 2155, 2233, 2281, 2313, 2399; KPM I, nr 720; NKRK II, s. 93, 160, 194, 254, 260; Mirkowski 1968, s. 83; Starzyński 2009, nr 169.

Z księgi tawnicznej obejmującej lata 1390–1397 strony 214–215 z wpisem z 1397 roku dokumentującym, że w związku z wyborem Mikołaja Strelicza (nr 144) i Mikołaja Gemlicha na urząd rajcy na ich miejsce zostali wybrani na tawników Piotr Kaldherberg (nr 181) i Michał Drusk – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 3, s. 214–215)

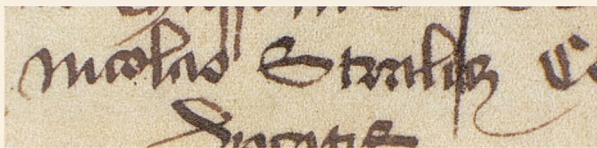
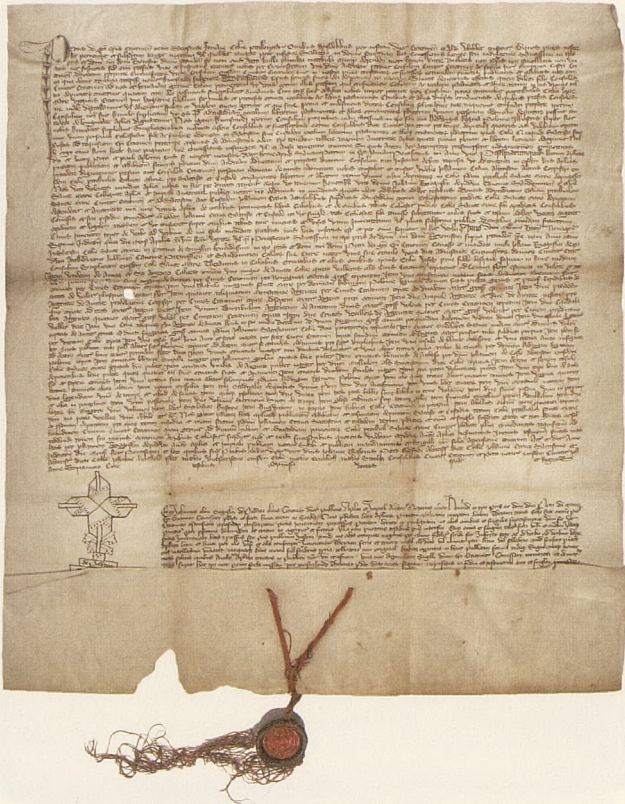
144. MIKOŁAJ STRELICZ

rajca, burmistrz

1397, 1398, 1399, 1402, 1404

Nicolaus (Miczo) Stralicz (Strzelicz, Startedt)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1390–1404. Pełnił urząd ławnika miejskiego w latach 1392–1394 oraz w 1396 roku. W roku 1397 otrzymał nominację do rady miejskiej; w trakcie sprawowania tej godności był kilkakrotnie powoływany do rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca Mikołaj brał udział w 1397 roku w przyjęciu przez miasto od altarystów opiekujących się ołtarzami w kościele Mariackim domu położonego obok domu rajcy Mikołaja Belicza (nr 139). Razem z Janem Wigandim (nr 161) został przez rajcę Mikołaja Falkenberga (nr 158) upęcnomocniony do wyegzekwowania długu od jego teścia, Franciszka Trutila (chodziło o wypłacenie posagu córki Anny, żony Mikołaja Falkenberga), i wskazany jako opiekun prawny jego synów w przypadku śmierci Falkenberga. W 1395 roku zawarto ugodę kończącą ten spór, w czym miał swój udział także Andrzej Wierzynek (nr 102). Mikołaj był właścicielem domu z browarem przy kramach rzeźniczych oraz domów położonych przy ulicach św. Jana i Rzeźniczej. Posiadał też kramy. Żonaty z Jadwigą, córką Czetirwanga, którą uczynił w testamencie sporządzonym w 1393 roku swoją jedyną spadkobierczynią. Był bezdzietny, poczynił zapisy na rzecz teściowej, Doroty, oraz dzieci żony z pierwszego małżeństwa, Jana i Urszuli. Zmarł po 1404 roku.

Dokument wydany w 1397 roku w Krakowie, w którym biskup krakowski Piotr, w obecności świadków, w tym Mikołaja Strzelicza, powtarza wydaną w tymże roku w Rzymie bullę papieża Bonifacego IX, dotyczącą zgody na wybieranie przez rajców krakowskich kustosza, czyli zakrystiana do strzeżenia paramentów i ksiąg kościoła Panny Marii w Krakowie, i na tej podstawie poleca spisać inwentarz paramentów kościoła – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 111)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:
CDU I, nr 11–12; KDK I, s. XXVIII, LII, nr 101; KDK II, nr 399; KDKK II, nr 391, 425, 471; KŁK, nr 1184, 1259, 1468, 1539, 1627, 1645, 1652, 1728, 1745, 1783, 1850, 1865, 1868, 1925, 1937, 2131, 2298–2299, 2313, 2325, 2330–2331; NKRK II, s. 92, 148, 194–195, 204, 254, 260, 268, 274; Laberschek Jacek, *Strzelicz Mikołaj*, [w:] PSB, t. XLV, s. 16–17; Starzyński 2009, nr 170.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

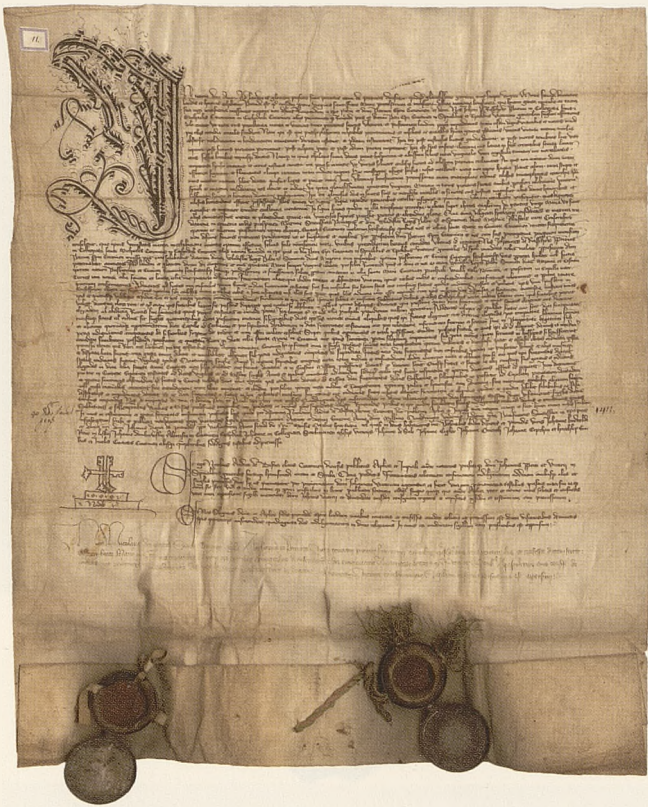
145. JAN CZOPCHEN

rajca, burmistrz

1397, 1398, 1399, 1400, 1402, 1405

Johannes Czepchen (Czopchin)

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1376–1412. Czterokrotnie, w latach 1390–1393, był wzmiankowany w źródłach jako ławnik, a następnie w 1397 roku został nominowany do rady miejskiej, gdzie kilkakrotnie zasiadał w radzie urzędującej, do 1405 roku włącznie, i na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca brał udział w 1397 roku w przyjęciu przez miasto od altarystów opiekujących się ołtarzami w kościele Mariackim domu położonego obok domu rajcy Mikołaja Belicza (nr 139). W 1400 roku był jednym z przedstawicieli miasta w sporze z klasztorem Norbertanek na Zwierzyńcu w sprawie pastwisk we wsiach Kawiory, Łobzów, Bronowice i Chełm oraz domu w obrębie murów miasta. Był właścicielem domów położonych przy ul. św. Krzyża (tu miał też pół kramu) i ul. Szpitalnej, posiadał kramy w Sukiennicach, a od swego pasierba, Andrzeja Balwina, otrzymał jatkę rzeźniczą wraz z warsztatem. W roku 1396 kupił od Marcina Weygila (nr 167) budynki stojące na gruncie szpitala dla ubogich. Opiekował się Małgorzatą, wdową po rajcy Piotrze Winrychu (nr 64). Jan zarządzał majątkiem Bractwa kościoła Panny Marii i został odnotowany w *Księdze zmarłych* prowadzonej przez to Bractwo.

Johanne Czepchin et

Źródła i literatura:

CAR, nr 79, 178; CDU I, nr 24; KDK I, s. XXIX, LII, nr 92, 101; KDKK II, nr 391, 529; KŁK, nr 1222, 1318, 1444, 1467, 1539, 1565–1566, 1626, 1629, 1671, 1773, 1781, 1804–1805, 1855, 1873, 2016, 2039, 2089, 2150, 2212, 2248; KNMP, nr 11; KPSK, nr 510; NKRK II, s. 166, 182, 201, 213, 217, 254, 276; Mitkowski 1968, s. 83; Starczyński 2009, nr 171.

Dokument wydany w 1411 roku w Krakowie, w którym Jan z Rzeszowa, wikariusz generalny Piotra, biskupa krakowskiego, zatwierdza wszystkie zwyczaje Bractwa kościoła Panny Marii w Krakowie, a Zbigniew, biskup laodycejski, zatwierdza powyższe Bractwo, co stwierdza przywieszeniem swej pieczęci. Również w tym samym dyplomie Mikołaj, arcybiskup gnieźnieński, zatwierdza powyższe bractwo i przywiesza swoją pieczęć. Asystują temu szanowani mieszczanie krakowscy, wśród nich rajca Jan Czopchen – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. 11)

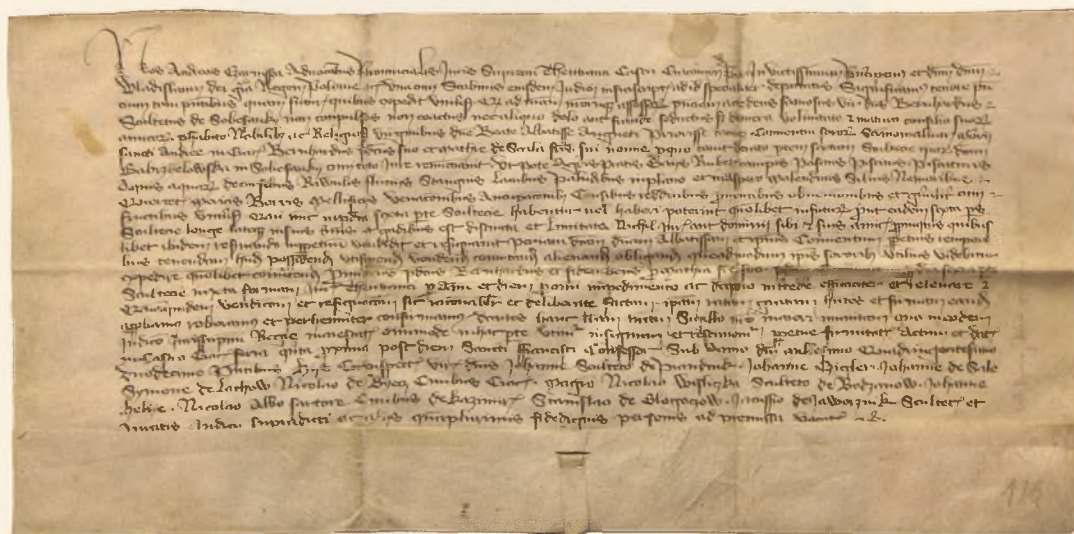
146. ANDRZEJ CZARNYSZA

rajca, burmistrz

1397, 1398, 1399, 1406, 1414

Andreas Czarnyscha (Czarnysa)

Mieszczanin krakowski, mincerz, odnotowany w księgach miejskich w latach 1392–1416. Wybitna postać ówczesnego miasta, już w roku 1397 objął urząd wójta prowincjonalnego Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, który pełnił nieprzerwanie do śmierci w 1416 roku. W tym samym 1397 roku uzyskał nominację do rady miejskiej i wtedy oraz w latach następnych był powoływany do rady urzędującej, do 1414 roku włącznie. Na przemian z innymi rajcami pełnił wówczas funkcję burmistrza. Zawiązał spółkę z Szymonem de Talentis, Włochem z pochodzenia, uczestniczącym od 1399 roku w biciu w Krakowie półgroszy. W latach 1401–1403 stanęli razem na czele krakowskiej mennicy. Wykorzystując powiązania rodzinne Szymona de Talentis, za pośrednictwem Jana de Talentis sprowadzali do mennicy srebro z Koszyc na Węgrzech. W czasie kierowania mennicą przez Andrzeja i jego współnika bito grubszą monetę półgroszową, utrzymującą swoją wartość. Za te zasługi Władysław Jagiełło nadał Andrzejowi herb z godłem w postaci podwójnego krzyża, który pojawił się na monetach półgroszowych. Andrzej ożenił się z Apolonią. Zmarł przed 14 maja 1416 roku.

Andreas Czarnysza

Dokument wydany w 1412 roku w Krakowie, stwierdzający, że w obecności Andrzeja Czarnyszy, wójta prowincjonalnego Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, oraz ławników niejaki Bernard, sołtys ze wsi Sobiesęki, sprzedał 1/6 swojego sołectwa klasztorowi św. Andrzeja w Krakowie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum klasztoru ss. Klarysek w Krakowie)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

CAR, nr 140; KDK I, s. XXIX, nr 92; KDK II, nr 295; KDKK II, nr 537, 559; KDM IV, nr 1076; KŁK, nr 1609; NKRR II, s. 181, 187, 191, 195, 203, 257, 260; Gumowski 1927, s. 42, 45, 47; Kutrzeba 1900, s. 37; Starzyński 2009, nr 172.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

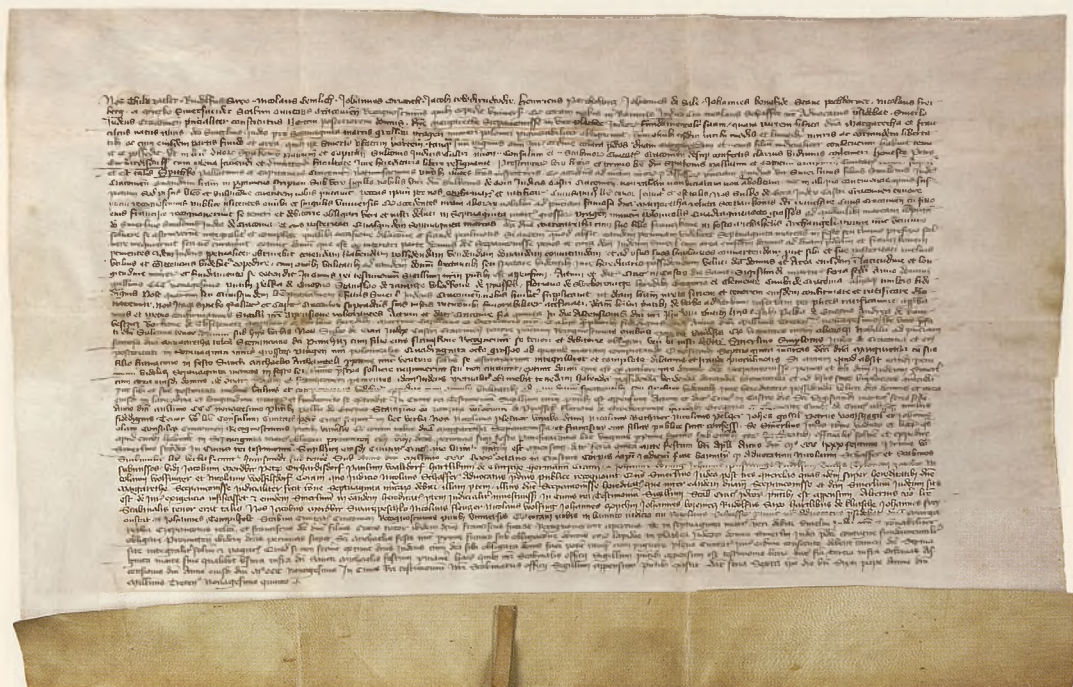
147. JAN BONAFIDE

rajca, burmistrz

1399, 1401, 1402, 1403, 1404, 1406, 1421, 1422

Johannes in Bonafide

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich latach 1395–1428. Powołano go do ławy miejskiej w roku 1395. Od roku 1399 zasiadał w radzie miejskiej. W 1400 roku jako rajca był jednym z przedstawicieli miasta w sporze z klasztorem Norbertanek na Zwierzyńcu w sprawie pastwisk we wsiach Kawiory, Łobzów, Bronowice i Chełm oraz domu w obrębie murów miasta. Miał swój udział w rozgrywającej się w 1406 roku sprawie Andrzeja Wierzyńka (nr 102) – wraz z rajcami Mikołajem Falkenbergiem (nr 158) i Mikołajem Bolcze (nr 156) wniósł oskarżenie przeciwko Wierzyńkowi i to właśnie oni zostali przez rodzinę skazanego oskarżeni za jakoby bezprawny proces. Jan został skazany na grzywnę, żądał, aby uiściła ją rada miejska, gdyż działał w jej imieniu, rada jednak za ten upór pozwała go przed sąd, gdzie znowu został skazany. Ostatecznie grzywnę zasądzoną na rzecz rodziny Wierzyńka zapłacił, dla zachowania spokoju w mieście, ze swojej kasy Władysław Jagiełło.

Johannes Bonafide

Źródła i literatura:

AAK, nr 5; CDU I, nr 14; KDK I, s. XXIX, LIII, nr 92, 94, 101, 116; KDK II, nr 295, 504; KŁK, nr 2155; KPML, nr 9503 c; NKRII II, s. 106, 184, 194, 265, 271, 274; NZPK, s. 6, nr 5; Kutrzeba 1899, s. 81; Starzyński 2009, nr 173.

Dokument wydany w 1395 roku w Krakowie, w którym ława miejska, z Janem Bonafide w składzie, pod przewodnictwem wojty sądowego Mikołaja Schaffera, stwierdziła, że Smerl, syn Samuela Żyda, dalszą część domu położonego przy ul. Żydowskiej (obecnie św. Anny) sprzedał Piotrowi Girsdorfowi (nr 125) – dom ten po 1400 roku wejdzie w skład budynków odnowionego Uniwersytetu Krakowskiego – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. perg. 18)

148. MICHAŁ LANG z CZIRLI

rajca, burmistrz

1399, 1401, 1402, 1403, 1404, 1406, 1407, 1408, 1409, 1410, 1411, 1412, 1413, 1415, 1416

Michael (Michil) de Czirla (Czirler), Longinus (Longus, Longy), Langmichel

Wybitny przedstawiciel gałęzi rodziny Langów wywodzącej się z miejscowości Czirla (Zirlau koło Freiburga, dzisiejszy powiat świdnicki), stąd byli zwani Langami-Czirłami. Syn rajcy Bartłomieja Langa (nr 105). Miał braci: Piotra Langa, który nie piastował urzędów miejskich, oraz Bartłomieja z Czirla, od 1415 roku członka ławy miejskiej, a w latach 1426–1427 i 1430–1433 wójta sądowego. Michał pieczętował się herbem Półksiężyc. Odnotowany w aktach krakowskich w latach 1397–1435. Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w 1395 roku. Do rady miejskiej nominowano go w roku 1399, w następnych latach wielokrotnie odnotowywany był jako rajca krakowski. Wchodząc w skład rady urzędującej, pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W latach 1413–1416 był wymieniany jako rajca stary. W roku 1404 w zastaw za udzieloną Władysławowi Jagielle pożyczkę otrzymał wójtostwo kleparskie. Po zakupieniu od Jerzego Schwarcza (nr 184) części wsi Trzebinia, tam lokował kapitały w górnictwie rud metalu. W kościele Mariackim ufundował kaplicę Aniołów Stróżów. Ożenił się z wdową po mieszczaninie Wynku, miał przedwcześnie zmarłego syna oraz córkę, Nawojkę, spadkobierczynię majątku, wydaną za Wawrzyńca Zarembę z Kalinowej. Zmarł wiosną 1435 roku.

Dokument wydany w 1418 roku w Krakowie, w którym Adam, archiprezbiter kościoła Mariackiego i kanonik krakowski, wzywa świadków, wśród nich Michała Langa, dla rozstrzygnięcia sporu między Zygmuntem, rektorem kościoła parafialnego w miejscowości Topsina, a Krystianem, żupnikiem Spiskiej Soboty – oraz powiększenie zapisu imienia (Państwowe Archiwum Okręgowe w Lewocz, Archivum Capituli Scepusiensis, scr. 11, fasc. 2, nr 33)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Z 1399 roku pochodzi pierwszy zapis źródłowy dotyczący istnienia w Krakowie wodociągu miejskiego (*ramusa*) zaopatrującego miasto w wodę z rzeki Rudawy.

Władysław Jagiełło, na prośbę miasta, wydaje w 1399 roku edykt regulujący tryb apelacyjny sądownictwa miejskiego – mieszczanin porrzywdzony wyrokiem sądu wójtowsko-ławniczego mógł odwoływać się do Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim, a od wyroku tegoż sądu mógł apelować, w określonych kategoriach spraw, do Sądu Komisarzkiego Sześciu Miast.

Źródła i literatura:

CAR, nr 178, 186, 315, 335; CDU I, nr 41, 43; DPKW I, nr 45–46; KDK I, s. XXIX; KDK II, nr 295, 491, 495–496, 501–502; KŁK, nr 2402; KDKK, nr D, s. 318; KPM I, nr 376, 834, 1464, 1652, 2184, 2433, 2609, 2978, 4325; NKRK II, s. 192, 199, 203, 212, 260, 265, 268, 271, 279; Krzyżanowski 1898, s. 336–337, 344; Kutrzeba 1899, s. 61, 77; Ptański 1913, s. 84–85; Pańków Stanisława, *Lang Michał*, [w:] PSB, t. XVI, s. 481–482; Starzyński 2009, nr 174.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

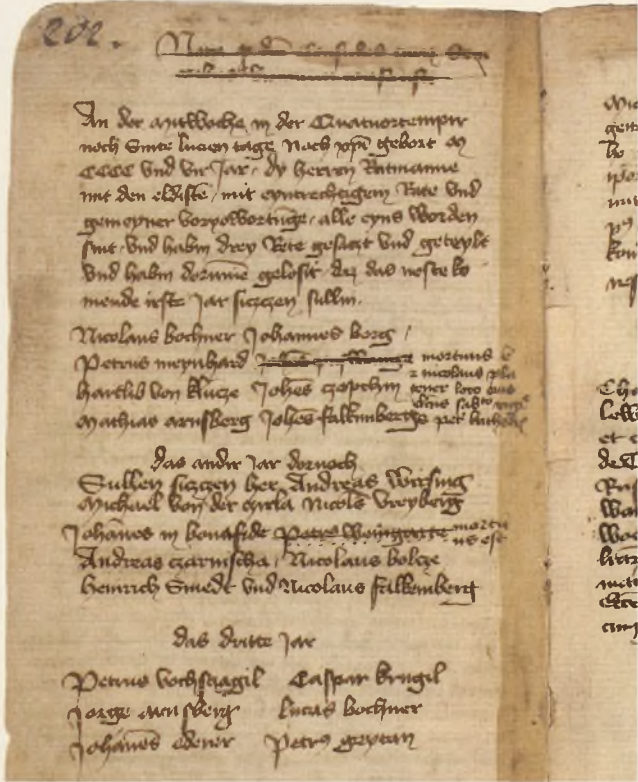
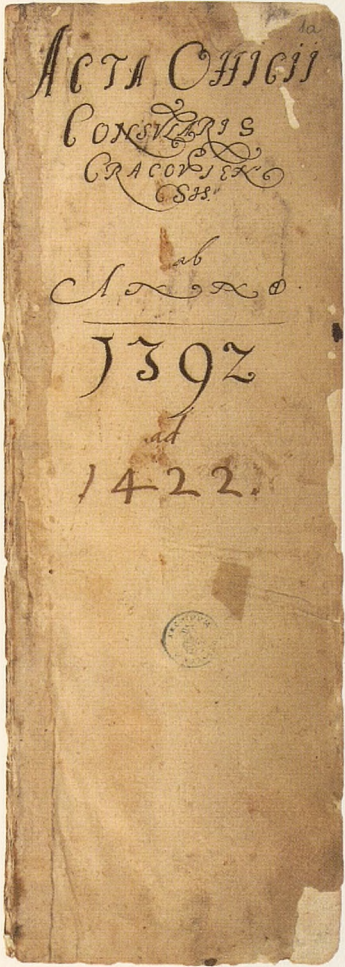
W 1400 roku Władysław Jagiełło nadaje przywilej Uniwersytetowi Krakowskiemu, reaktywując działalność tej uczelni.

149. PIOTR MEINHARD

rajca, burmistrz
1401, 1405, 1408

Petrus Meytnhard (Meynhard)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1390–1408. Został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1399, po wielu latach aktywności w mieście; uregulowanie sprawy obywatelstwa w Krakowie było zapewne związane z zabiegami Piotra o nominację do rady miejskiej. Uzyskał tę nominację w roku 1401. W radzie urzędującej zasiadał także w roku 1405, został w jej składzie odnotowany również w roku 1408. Jako rajca urzędujący pełnił na przemian z innymi rajcami funkcję burmistrza. Na zarządcę swego majątku oraz pełnomocnika wybrał w 1390 roku rajcę Mikołaja Dambrowa (nr 127), jednak rok później zarządcą jego majątku i opiekunem prawnym został Piotr Runge, z którym wspólnie zakupili od rajcy Gocza Czina (nr 97) dom murowany. Piotr Meinhard był także właścicielem domu położonego przy Rynku, który sprzedał w 1394 roku Piotrowi Borgowi. W tym samym roku sprzedał także udziały w kolejnym domu usytuowanym przy Rynku, obok domu rajcy Jana Gossila (nr 121), dawnej własności rajcy Mikołaja Langa (nr 119), którym to domem Piotr władał wraz z rajcą Mikołajem Streliczem (nr 144) i niejakim Reynkiem z Zundirn. Po roku 1408 znikają po nim ślady w księgach miejskich. Został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXIX; KŁK, nr 1296–1297, 1331, 1471, 1491, 1842, 1850, 1865; KPM I, nr 1025; NKRK II, s. 85, 90, 176, 184, 200, 208, 214, 265, 276; Mitkowski 1968, s. 83; Starzyński 2009, nr 175.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1392–1411 strona tytułowa i fragment strony 202 z wpisem zawierającym listę rajców wybranych na rok 1405, z Piotrem Meinhardem w składzie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 427, s. 1a, 202)

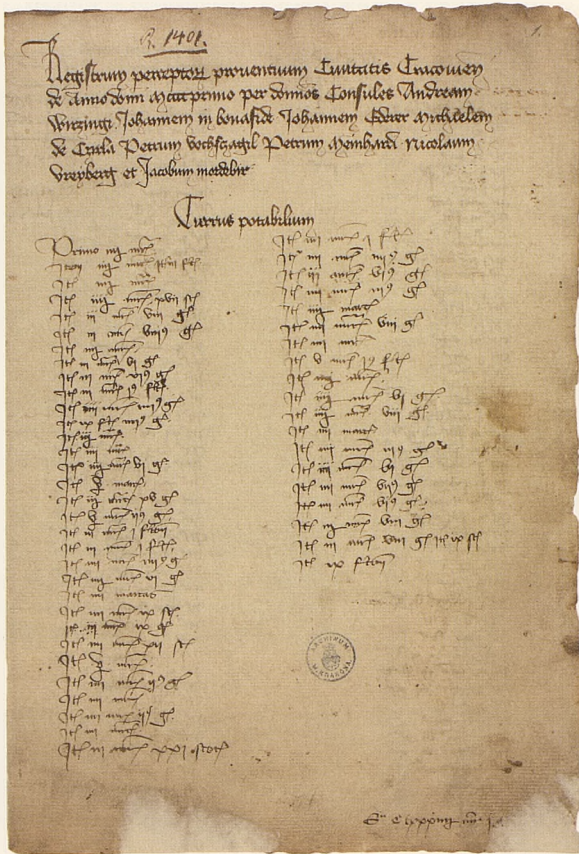
150. MIKOŁAJ FREYBERG

rajca, burmistrz

1401, 1402, 1403, 1406

Nicolaus Friberg (Friberg, Vreyberg)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1392–1406. Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w roku 1395 – uregulował sprawy obywatelstwa miejskiego przed kandydowaniem do władz samorządowych Krakowa. Urzędowanie w tych władzach rozpoczął w roku 1395, kiedy to zasiadł w ławie miejskiej. W roku 1401 otrzymał nominację do rady miejskiej. Do rady urzędującej był powoływany także w latach 1403 i 1406. Jako rajca urzędujący na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. W roku 1392 ustanowił Arnolda Buska zarządcą majątku i swoim pełnomocnikiem. Było to związane ze śmiercią ojca i powtórny zamążpójściem jego matki, Agnieszki, która poślubiła Mikołaja Losława. Opiekunem Agnieszki został jej brat, Jan Goldtsmet. Mikołaj Freyberg został zaś opiekunem dzieci Jana Goldtsmeta (razem ze wspomnianym Mikołajem Losławem). Poślubił córkę Franciszka Trutila, wójta z Sącza, brata rajcy krakowskiego Mikołaja Trutila (nr 89). W roku 1393 wiódł z teściem przed krakowską ławą sądową spór majątkowy, zakończony ugodą. Rok później wypłacił teściowi 200 grzywien groszy praskich za kupiony od niego dom położony naprzeciwko kościoła Franciszkanów. Po roku 1406 Mikołaj nie jest już wzmiankowany w księgach miejskich.

Nicolaus Freyberg

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

CDU I, nr 14; KDK I, s. XXIX, LIII, nr 94, 101; KDK II, nr 295; KDM IV, nr 1099, 1111; KŁK, nr 1403, 1616, 1622, 1681, 1740, 1813, 1956, 1975, 2069, 2128, 2155; KPM I, nr 389, 9503 c; NKRR II, s. 265, 271; Starzyński 2009, nr 176.

Z księgi miejskiej rachunkowej zawierającej wpisy z lat 1401–1402 strona 1 z wpisem otwierającym rejestr wydatków i dochodów z 1401 roku, gdzie zostali wymienieni urzędujący ówczesni rajcy, między innymi Mikołaj Freyberg – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1591, s. 1)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

W 1403 roku wielki książę litewski Witold zezwala krakowskim kupcom na prowadzenie handlu na ziemiach litewskich – jest to możliwe po opłaceniu cła.

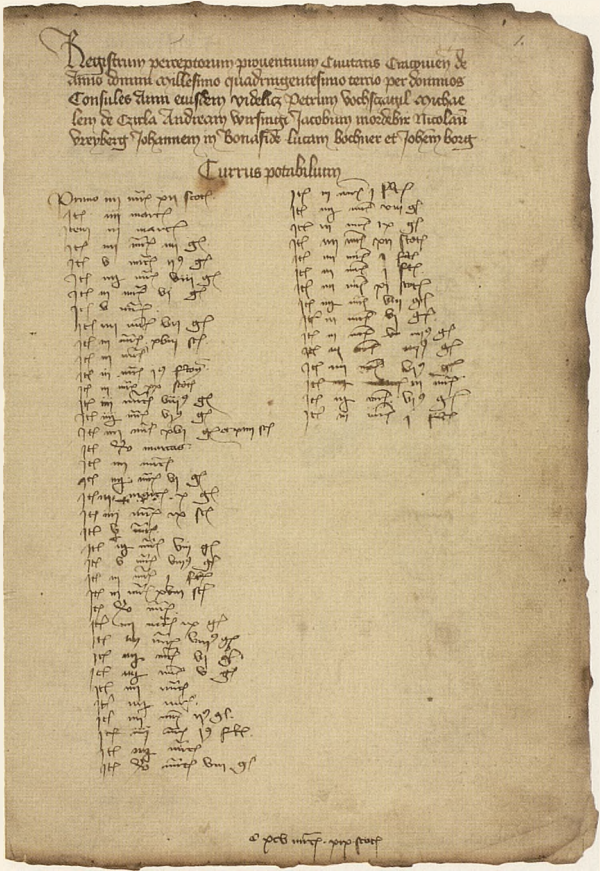
151. ŁUKASZ BOCHNER

rajca, burmistrz

1403, 1407

Lucas Bochner

Przedstawiciel możnej rodziny Langów z linii bocheńskiej, wywodzącej swoje pochodzenie ze szlacheckiego rodu Leliwitów i pieczętującej się herbem Starykoń. Syn zmarłego około 1375 roku Mikołaja, brat Mikołaja Langa (nr 119), mincerza, żupnika i rajcy krakowskiego. Łukasz został odnotowany w księgach miejskich w latach 1392–1411. W roku 1403 uzyskał powołanie do rady miejskiej, w której już od roku 1387 zasiadał jego brat Mikołaj. W radzie urzędującej odnotowany także w roku 1407. Jako rajca urzędujący w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W czasie jego rajcowania, po ścięciu rajcy Andrzeja Wierzyńka (nr 102), trwał spór rady z rodziną Wierzyńków i rajcami z kadencji 1406 roku. Łukasz wraz z rajcami Michałem Langiem z Czirli (nr 148) i Piotrem Meinhardem (nr 149) pomagali zbankrutowanemu bratu Mikołajowi Langowi, biorąc odpowiedzialność za jego kolejne pożyczki zaciągane po warunkowym uwolnieniu go z więzienia za długi. Łukasz ze swoim drugim bratem, Stanisławem, prowadzili interesy związane z nieruchomościami i ich wynajmowaniem. Kilka pokoleń później pochodzący z tej linii rodziny Jan Bochner, burgrabia krakowski, poślubił córkę Jana Wielopolskiego, przyjął nazwisko ojca żony i stał się protoplastą znanej rodziny Wielopolskich herbu Stary Koń.

Lucam Bochner

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXX; KŁK, nr 1783; KPM I, nr 1223; NKRK II, s. 271; Starzyński 2009, nr 177.

Z księgi miejskiej rachunkowej zawierającej wpisy z lat 1403–1404 strona 1 z wpisem otwierającym rejestr wydatków i dochodów z 1403 roku, gdzie zostali wymienieni urzędujący ówczesnie rajcy, wśród nich Łukasz Bochner – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1592, s. 1)

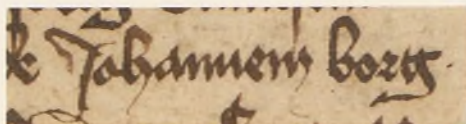
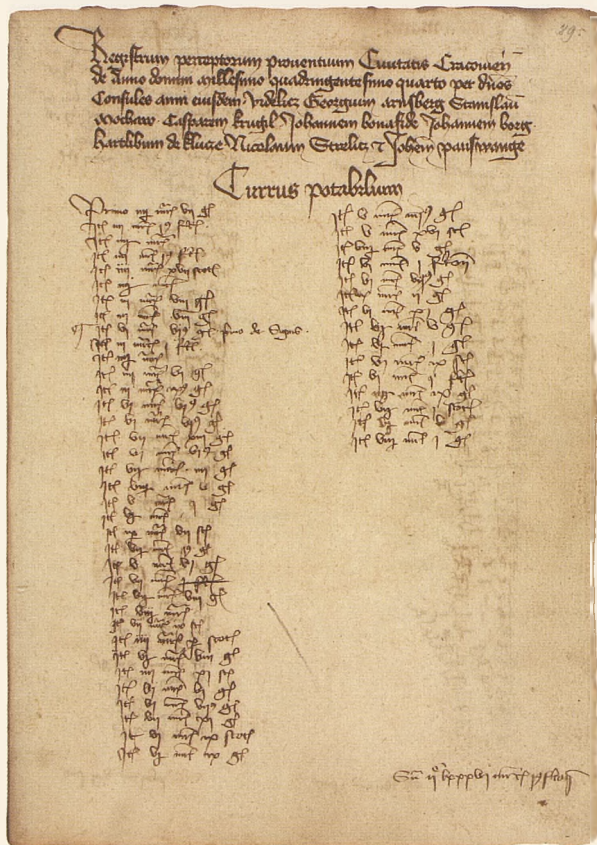
152. JAN BORK młodszy

rajca, burmistrz

1403, 1404, 1405, 1406, 1412

Johannes (Hensil, Hannus) Borg (Borek, Borch, Burg)

Przedstawiciel drugiego pokolenia przybyłej ze Śląska, prawdopodobnie z Wrocławia, rodziny Borków. Syn Jana Borka starszego (nr 72), w latach 1360–1376 stolnika sandomierskiego, żupnika olkuskiego, od 1362 roku rajcy krakowskiego, i Femki (Eufemii). Odnotowany w latach 1388–1447. Wywodził szlachectwo z nadania uczynionego przez Kazimierza Wielkiego na rzecz jego ojca, w godle herbowym widniała gałązka z dwoma liśćmi. Do rady miejskiej został powołany w 1403 roku, w radzie urzędującej zasiadał także w późniejszych latach i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca brał udział w przyznaniu Jerzemu Arnsbergowi starszemu (nr 123) kwoty pieniężnej w związku z opieką pełnioną nad dziećmi i wnukami Mateusza Arnsberga. Po ojcu odziedziczył majątki w Olkuskiem, w tym udział w dziedzicznym wójtostwie, o co przez lata procesował się z radą Olkusza. Miał brata Piotra, mincerza krakowskiego, i dwie siostry: Katarzynę, wydaną za kasztelana sądeckiego Krystyna Kozieglowskiego, i Małgorzatę, żonę Piotra Rożna, pana na Rożnowie. W 1388 roku, wraz z bratem Piotrem i za zgodą sióstr, sprzedał miastu wieś Grzegórzki i młyn za kościołem św. Wojciecha. Zmarł przed 1 lipca 1450 roku, kiedy to jego żona, Urszula, występuje już jako wdowa. Pozostawił syna, Jana Borka młodszego II (nr 283), który wzorem dziadka i ojca zasiadł w radzie miejskiej.

Z księgi miejskiej rachunkowej zawierającej wpisy z lat 1403–1404 strona 89 z wpisem otwierającym rejestr wydatków i dochodów z 1404 roku, gdzie zostali wymienieni urzędujący ówczesnie rajcy, wśród których znajdował się Jan Bork – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1592, s. 89)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

CAR, nr 186; KDK I, s. XXX, nr 66; KDM, nr 1190; NKRK II, s. 271, 274, 276; Ptaśnik 1913, s. 55–61; Gumowski 1927, s. 45–46; Encyklopedia, s. 78; Noga 2003-I, s. 112; Starzyński 2009, nr 178.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

W 1404 roku, wbrew dotychczasowym zasadom wyboru rajców, krakowska rada miejska wydaje wilkierz, na mocy którego rajcy mają być wybierani na okres 3 lat (w praktyce oznacza to, że urząd ten staje się dożywotni).

W tym samym roku Władysław Jagiełło zwalnia mieszczan Kazimierza od obowiązków opłacania cła na terenie Królestwa Polskiego oraz ziem ruskich.

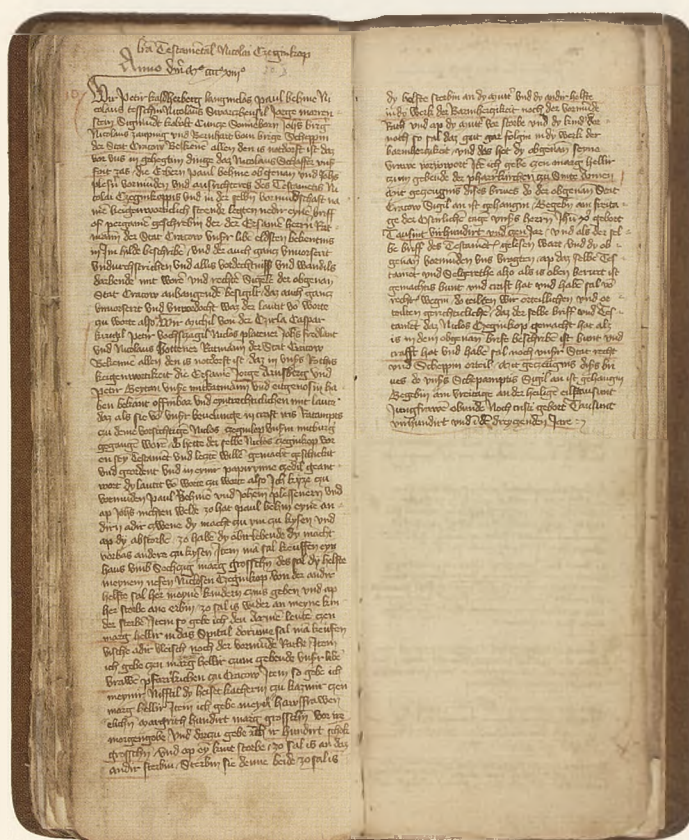
153. MIKOŁAJ płatnerz

rajca, burmistrz

1404, 1405, 1408, 1409, 1410, 1411, 1413, 1414, 1418, 1421

Nicolaus Plathner (Plathener, Plathnerz)

Płatnerz krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1391–1421. W roku 1392 rozpoczął karierę we władzach miasta, obejmując urząd ławnika sądowego. W ławie zasiadał także w latach 1393, 1396 i 1402. Obeznany w sprawach miasta, uzyskał w 1404 roku nominację do rady miejskiej, w której był odnotowywany do roku 1421 włącznie, wielokrotnie jako rajca powoływany do rady zarządzającej. Na przemian z innymi rajcami sprawował wtedy funkcję burmistrza. Jako rajca w 1409 roku, w związku z zakupieniem przez Jana Isnera, profesora teologii, od Jana, pisarza miejskiego, domu położonego przy ul. Wiślniej z przeznaczeniem na mieszkania dla ubogich studentów Uniwersytetu, zobowiązał się w imieniu miasta wspierać tę bursę ubogich. Mikołaj miał brata Piotra, którego uczynił zarządcą swojego majątku i pełnomocnikiem w sprawach finansowo-gospodarczych. W 1393 roku zakupił od Heynka połowę kramu sukienniczego położonego pomiędzy kramami rajcy Gocza Czi-na (nr 97) i Konstancji, wdowy po Janie z Warszawy; kram ten wcześniej należał do rajcy Mikołaja Langa (nr 119). Rok później bezpośrednio od Mikołaja Langa zakupił drugą połowę tego kramu. Był właścicielem domu położonego przy ul. Grodzkiej, który w 1396 roku sprzedał krawcowi Herschowi Sartorowi. Zmarł przed 24 kwietnia 1422 roku, kiedy żona Dorota wystąpiła już jako wdowa.

Nicolaus platnerz
Zm. d. 1413

Źródła i literatura:

CAR, nr 178, 192, 195; CDU I, nr 41; KDK I, s. XXX, LII, nr 116; KDKK II, nr 462; KŁK, nr 1358, 1728, 1768, 1837, 1857, 1935, 1988, 2130, 2313, 2315–2316; NKRK II, s. 279; Starzyński 2009, nr 179.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1408–1416 strony 104–105 z wpisem z 1413 roku, zawierającym testament mieszczanina krakowskiego Mikołaja Czeczinczopa poświadczony wobec rajców miejskich, wśród których wymieniono Mikołaja płatnerza – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 4, s. 104–105)

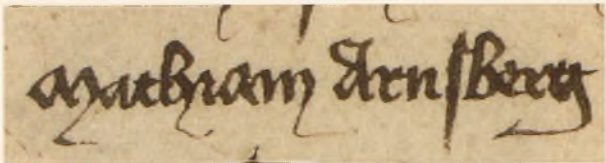
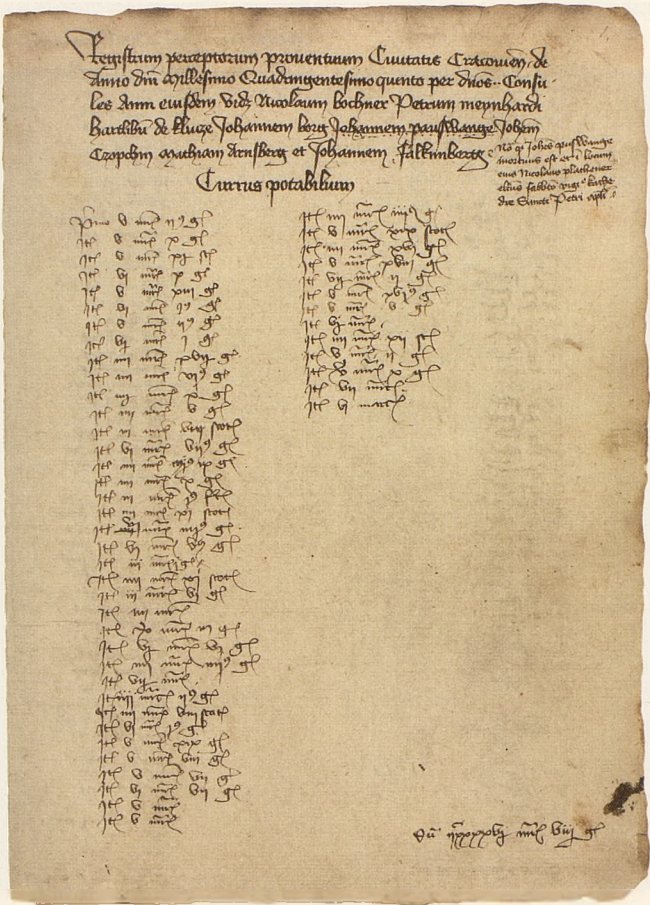
154. MACIEJ ARNSBERG

rajca, burmistrz
1405

Mathias (Matias) Arnsperg (Arnsberc, Crusberg)
Kupiec z mieszczańskiej rodziny Arnsbergów, której przedstawiciel, Jan starszy (nr 123), zapewne krewny Macieja, już od roku 1388 zasiadał w radzie miejskiej. Maciej został odnotowany w księgach miejskich w latach 1372–1405. Powołania do ławy miejskiej otrzymał w latach 1397 i 1402, w tym ostatnim roku jako ławnik przyjmował testament rajcy Jana Bartfała z Bardiowa (nr 129). Zaznajomiony już ze sprawami miejskimi, uzyskał w roku 1405 nominację do rady miejskiej i w czasie tej kadencji w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza (rajcą był też wtedy wspomniany Jan Arnsberg starszy). Brak przekazów co do dalszej jego aktywności w radzie miejskiej. Miał siostrę Dorotę, z którą w roku 1372 uzyskał dwie części domu, w którym mieszkał niejaki Jagierdorf, prawdopodobnie po sporze przed ławą sądową na tle spraw spadkowych. W roku 1390 wspomniany już Jan Arnsberg starszy z nieznanых przyczyn przekazał Maciejowi swoje sukna z kramu sukienniczego oraz wierzytelności na Węgrzech. Maciej zmarł przed 20 lutego 1410 roku, kiedy to jego żona została określona w księdze ławniczej jako wdowa.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

W 1405 roku krakowska rada miejska płaci 4000 florenów na wykup ziemi do-brzyńskiej z rąk krzyżackich.

Z księgi miejskiej rachunkowej zawierającej wpisy z 1405 roku strona 1 z wpisem otwierającym rejestr wydatków i dochodów z 1405 roku, gdzie zostali wymienieni urzędujący ówczesnie rajcy, a wśród nich Maciej Arnsberg – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1593, s. 1)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXX; KDKK II, nr 462;
KŁK, nr 787, 1298, 1309–1310, 1313,
1319; KPM I, nr 815; NKRK II, s. 276;
Starzyński 2009, nr 180.

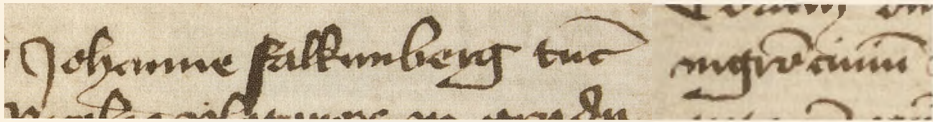
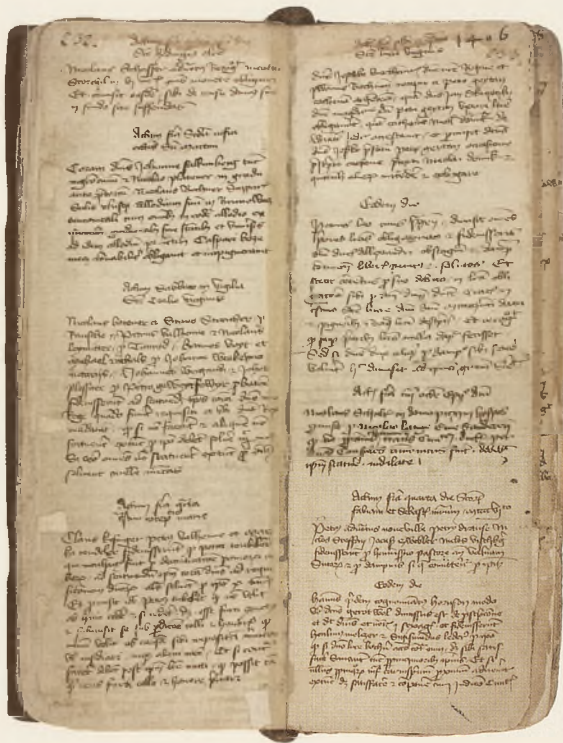
Władysław Jagiełło (1386–1434)

155. JAN FALKENBERG

rajca, burmistrz
1405, 1406

Johannes (Hannus) (Falkenberg, Falkinberg, Valkenberch)

Mieszczanin krakowski, wywodzący się z rodziny zamieszkałej w Falkenburgu (obecnie Sokołów) nad Drawą lub rodziny osiadłej w śląskim Falkenbergu (obecnie Niemodlin). Wraz z Janem działali w mieście czapnik Mikołaj Falkenberg, ławnik w 1402 roku, Mikołaj Falkenberg, rajca od 1406 roku (nr 158), i inni Falkenbergowie, trudniący się różnymi rzemiosłami, w tym złotnictwem i garbarstwem. Jan wzmiankowany został w księgach miejskich w latach 1404–1413, w tym w roku 1406 jako burmistrz (*magister civium* – jest to drugi przypadek określenia tej funkcji zachowany w źródłach). Na urząd rajcowski otrzymał powołanie w roku 1405, w kolejnym roku także znalazł się w radzie urzędującej, brał wtedy udział w zawieraniu porozumienia z cechem garncarzy umożliwiającego budowanie przez nich kramów z garnkami. W roku 1406 Jan w jednym z wpisów do ksiąg miejskich został odnotowany ze wskazaniem pełnionej w danym czasie funkcji burmistrza – wcześniej taki zapis zachował się jedynie w odniesieniu do Pakosza z Preszowa (nr 70). W roku 1413 Jan poręczył za Paszka z Piotrkowa przy przyjmowaniu go do krakowskiego prawa miejskiego. Miał dwóch synów: Mikołaja, szwagra złotnika Jana Pferda, oraz Jana młodszego, złotnika, przyjętego do krakowskiego prawa miejskiego w 1414 roku, za poręczeniem brata Mikołaja. Temu uzyskaniu krakowskiego obywatelstwa nie przeszkodziła klątwa rzucona w 1413 roku na Jana młodszego za niepłacenie dziesięciny, do czego była zobowiązana Anna, wdowa po Szczepanie Galliku, po której Jan młodszy dziedziczył.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXX; KDKK II, nr 462;
KPM I, nr 2482; NKRK II, s. 276; Pie-
trusiński 2000, s. 387; Starzyński 2009,
nr 181.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1392–1411 strony 232–233 z wpisem z 1406 roku, stwierdzającym, że w poniedziałek w oktawie św. Marcina żupnik Mikołaj Lang (nr 119) wydzierżawił Kacprowi Bozemeczowi (nr 170) swoje wolne od zobowiązań i ciężarów nieruchomości (alodium) w Bronowicach Niemieckich (Wielkich), co uczynił wobec rajców: burmistrza Jana Falkenberga i Mikołaja płatnerza (nr 153) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, rkps 427, s. 232–233)

156. MIKOŁAJ BOLCZE

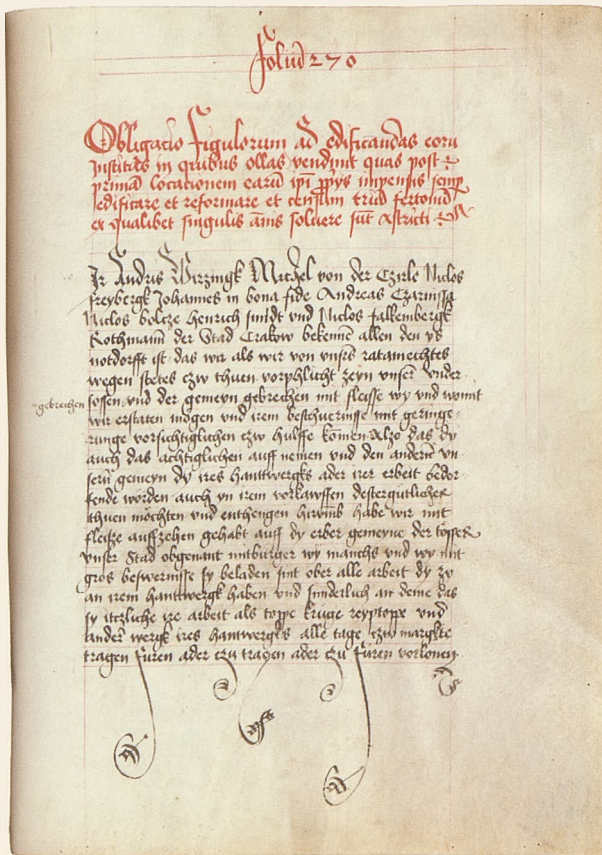
rajca, burmistrz
1406

Nicolaus (Niclos) Bolcz

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1399–1412. Został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w 1399 roku. Do rady miejskiej uzyskał nominację w roku 1406 i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Była to dla niego dramatyczna kadencja. Jeszcze w lutym tego roku wraz z innymi urzędującymi rajcami, w tym Andrzejem Wierzyńkiem (nr 102), brał udział w zawarciu porozumienia z cechem garncarzy, dotyczącym udzielenia zgody na budowę i utrzymywanie kramów z garnkami, aby garncarze nie musieli „czy to w deszcz, czy w skwar, czy w zimie, czy w lecie, siedzieć pod gołym niebem”. We wrześniu, w związku ze sprawą Andrzeja Wierzyńka, przyszło mu wraz z rajcami Mikołajem Falkenbergiem (nr 158) i Janem Bonafide (nr 147) wnieść przeciwko Wierzyńkowi oskarżenie o kradzież miejskich pieniędzy. Gdy rodzina skazanego i ściętego rajcy zarzuciła uchybienia w procesie sądowym i wygrała sprawę u króla, Mikołaj został, jako oskarżyciel, skazany na wysoką grzywnę. Nie zapłacił jej, uznając, że ciąży to na radzie miejskiej, bo w jej imieniu działał. Został więc za upór pozwany przez radę przed sąd i skazany, mimo posiadania listu żelaznego od króla. Cztery lata później rodzinę Wierzyńka ostatecznie zaspokoił Władysław Jagiełło z królewskiej kasy.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

W 1406 roku zostaje ścięty Andrzej Wierzynek, rajca krakowski, przedstawiciel znanej i bogatej rodziny Wierzyńków. Zostaje skazany na śmierć za przywłaszczenie sobie pieniędzy z miejskiej kasy.

Niclos Bolcze

Z Kodeksu Behema kopia dokumentu z 1406 roku, stanowiącego porozumienie rady miejskiej, reprezentowanej między innymi przez Mikołaja Bolcze, z cechem garncarzy, dające tym ostatnim możliwość budowy kramów z garnkami oraz ich rozbudowę i renowację z własnych środków i za opłatą rocznego czynszu na rzecz miasta – oraz powiększenie zapisu imienia (Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 16, k. 270)

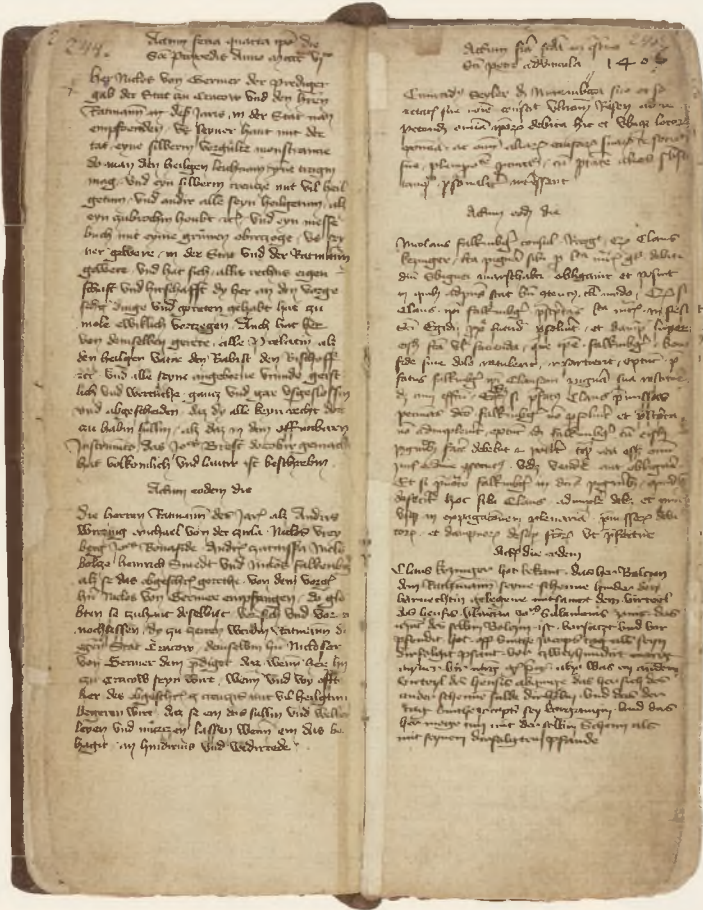
Źródła i literatura:
KDK I, s. XXX; KDK II, nr 295; KPM I, nr 965; Starzyński 2009, s. 74, nr 182.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

157. HENRYK SMEDT
rajca, burmistrz
1406

Heinrich Szmedt

Mieszczanin krakowski, z kowalskiej rodziny lub sam trudniący się kowalstwem, odnotowany w miejskich księgach w latach 1404–1419. Podróżował do Flandrii jako komisant kupców krakowskich. Nie został wzmiankowany na urzędzie ławnika sądowego, choć zdobycie doświadczenia w ławie miejskiej było przyjętą praktyką przed wejściem w skład rady miejskiej. W radzie odnotowany został w 1406 roku. Brał udział w zawarciu przez radę miejską układu z cechem garncarzy. Cech ten – poprzez swoich przedstawicieli, starszych cechu, w tym Mikołaja Falkenberga, zapewne spokrewnionego z rajcą Mikołajem Falkenbergiem (nr 158), sugestywnie przedstawiającymi trudności w ich pracy („muszą codziennie nosić, przywozić konno, rozkładać ciężkie naczynia, potem je zbierać [...] i nie mieć dachu nad głową”) – uzyskał prawo do budowy kramów dla sprzedaży garnków oraz rozbudowywania i renowacji tych kramów na własny koszt, za opłacaniem rocznego czynszu na rzecz miasta. W tej jedynej kadencji rajcowskiej Henryka w radzie urzędującej rozgrywała się sprawa Andrzeja Wierzyńka (nr 102), w której musiał brać udział.

Heinrich Smedt

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXX; KDK II, nr 295; Sta-
rzyński 2009, nr 183.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1392–1411 strony 244–245 z wpisem z 1406 roku, zawierającym w początkowej części spis rajców urzędujących przed sprawą Wierzyńka (nr 102), która miała miejsce we wrześniu tego roku; wśród prawników wymieniono Henryka Smedta – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 427, s. 244–245)

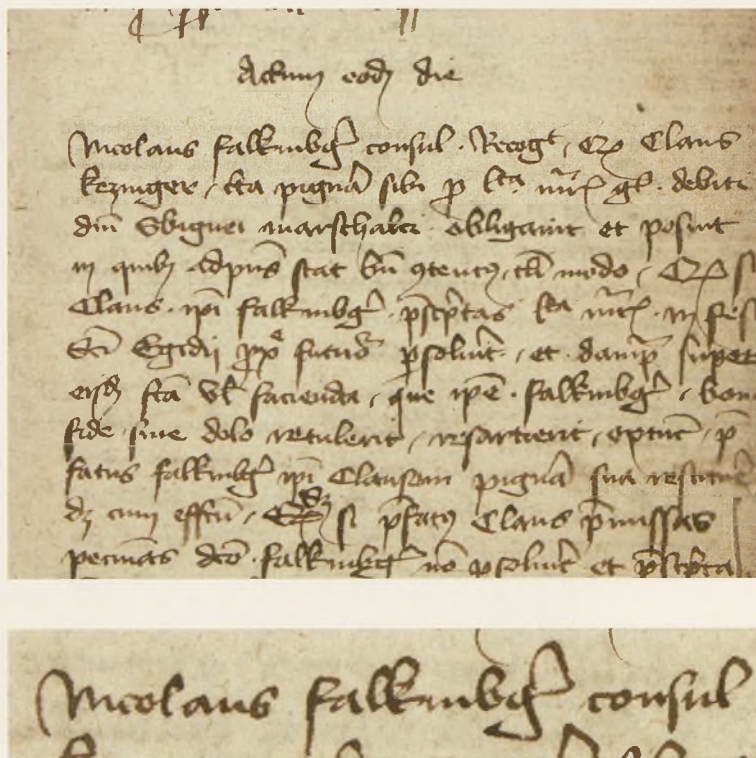
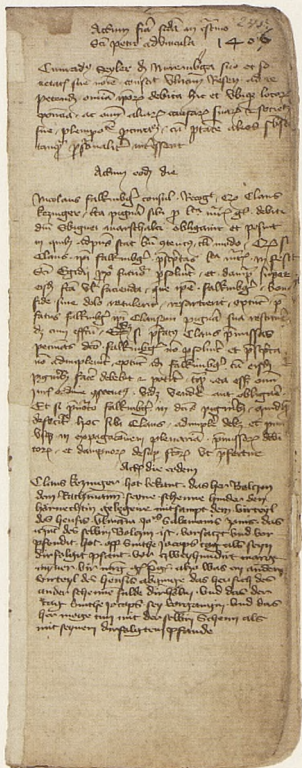
158. MIKOŁAJ FALKENBERG

rajca, burmistrz
1406

Nicolaus Falkenberg (Falkenberg)

Kupiec sukienny, kolejny przedstawiciel rodziny przybyłej z Falkenburgu (obecnie Sokołów) nad Drawą lub ze śląskiego Falkenbergu (obecnie Niemodlin), działający równocześnie z zapewne spokrewnionym rajcą Janem Falkenbergiem (nr 155). Odnotowany w latach 1393–1419. Przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w 1394 roku. W latach 1396 i 1402 sprawował urząd ławnika sądowego, w 1406 roku zasiadł w radzie miejskiej. Zbiegło się to ze sprawą rajcy Andrzeja Wierzyńka (nr 102), przyłapanego na kradzieży miejskich pieniędzy, osądzonego i ściętego. Mikołaj utrzymywał z Wierzyńkiem dobre kontakty, ten ostatni doprowadził w 1395 roku do ugody między Mikołajem a jego teściem, Franciszkiem Trutilem, co do posagu żony Mikołaja, Anny. Jednak w roku 1406 Falkenberg, wraz z rajcami Janem Bonafide (nr 147) i Mikołajem Bolcze (nr 156), przyjął rolę oskarżyciela w procesie Wierzyńka. Po uznaniu przez króla nieprawidłowości procesowych podnoszonych przez rodzinę ściętego Andrzeja, Mikołaj został skazany na wysoką grzywnę, której nie zapłacił, wzywając radę do uiszczenia jej, jako że działał w jej imieniu. Za ten upór rada oskarżyła go przed sądem, który zasądził kolejną grzywnę. Ostatecznie cztery lata później Władysław Jagiełło ze swojej kasy pokrył należności zasądzone na rzecz rodziny Wierzyńka. Dalsza kariera w radzie miejskiej była już jednak dla Mikołaja niemożliwa.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

AAK, nr 5; CAR, nr 130, 139, 179, 188; KDK I, s. XXX; KDK II, nr 295; KDKK II, nr 462; KŁK, nr 1800, 1810, 2088, 2126–2128, 2131; KPM I, nr 289; NKRR II, s. 79, 82, 114, 130, 131, 137; Pietrusiński 2000, s. 387; Starzyński 2009, nr 184.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1392–1411 strona 245 z wpisem z 1406 roku, zawierającym oświadczenie rajcy Mikołaja Falkenberga, dokonane przed radą miejską, w sprawie spłaty przez Klausza Kezingera (nr 168) kwoty zastawnej – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Archiwum Państwowe w Krakowie, rkps 427, s. 245)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

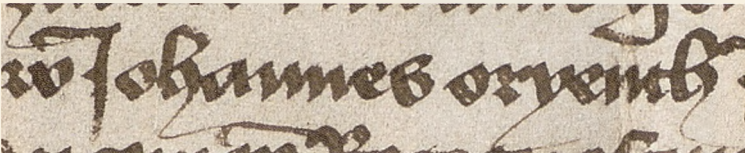
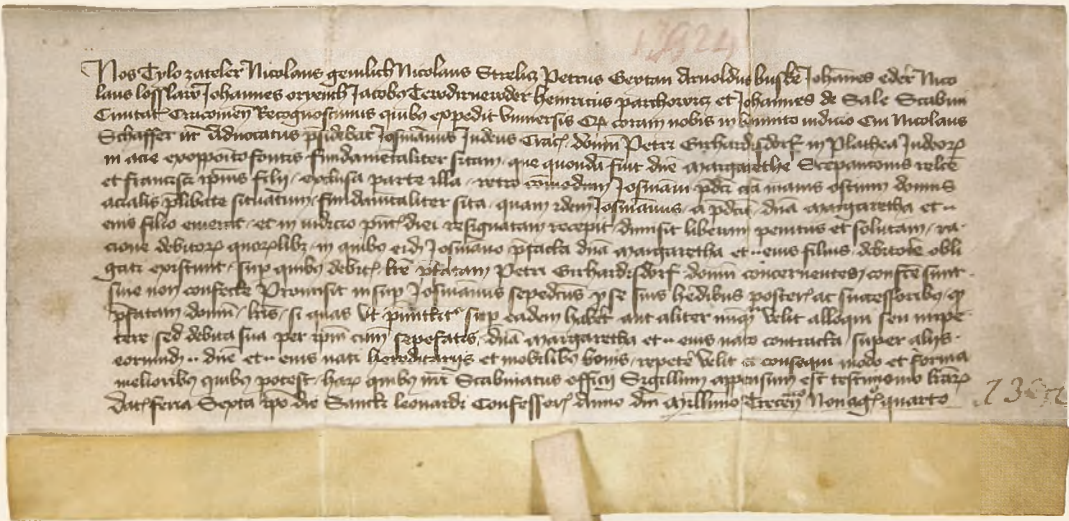
W marcu 1407 roku miasto ogarniają rozruchy antyżydowskie.

159. JAN ORIENT

rajca, burmistrz
1407, 1412

Iohannes Orienth (Oryent)

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1375–1412. Wcześniej w Krakowie działał spokrewniony z nim Hincó de Hoorient (wzmiankowany w 1339 roku), współcześnie z nim w mieście działali późniejszy rajca Jerzy Orient (nr 199) oraz Jan Orient, filozof i teolog, profesor Uniwersytetu Krakowskiego. W latach 1394 i 1395 Jan pełnił urząd ławnika sądowego. Do rady miejskiej został powołany w roku 1407 i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Został wzmiankowany w radzie także w roku 1412. Rok później wraz z pozostałymi rajcami urzędującymi zobowiązał się do wypłacania przez miasto Janowi Jorgebartuszowi z Gliwic czynszu w wysokości 5 grzywien z dochodów miasta z racji zaciągniętej pożyczki w wysokości 60 grzywien. W obrębie murów Jan był właścicielem domu i kramów, natomiast przed bramą Rzeźniczą posiadał ogród zakupiony w 1396 roku od rajcy Piotra Weyngarta (nr 132).

Źródła i literatura:
CAR, nr 204; KDK I, s. XXX, LIII; KDK IV, nr 491; KDKK II, nr 529; KŁK, nr 1102, 1220, 1590, 1932, 1937, 2072, 2155, 2264; KPSK, nr 1102; Starzyński 2009, nr 185.

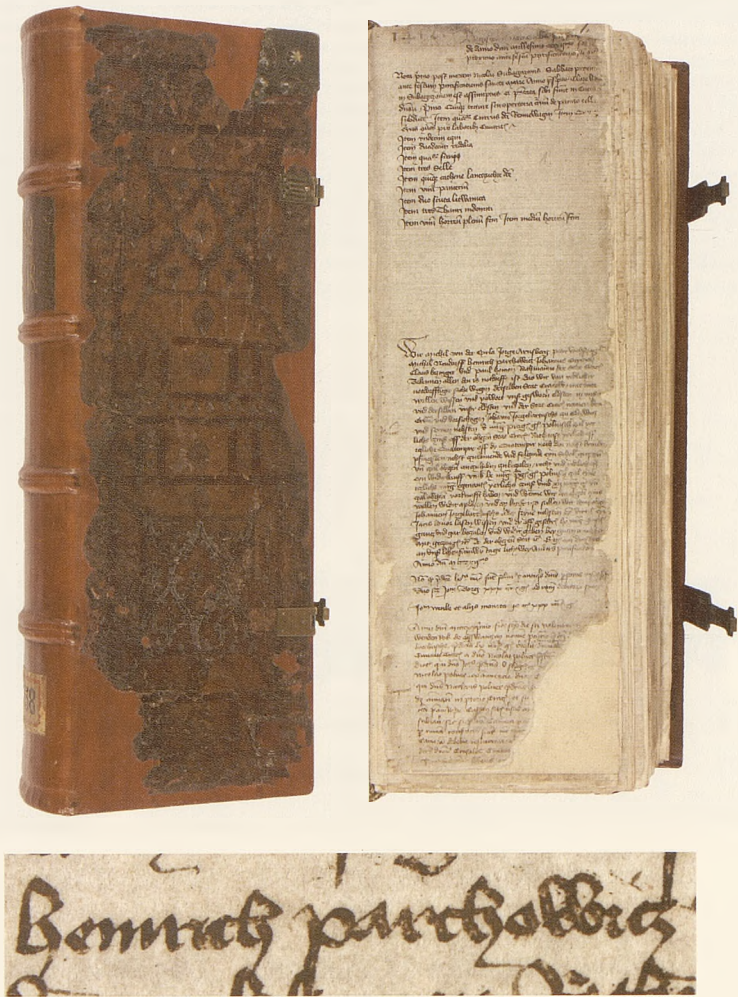
Dokument wydany w 1394 roku w Krakowie przez wójta sądowego i ławników krakowskich, z Janem Orientem w składzie, stwierdzający, że Josmann Zyd uwalnia od wszelkich długów i ogłasza, że kamienica położona w rejonie ul. Żydowskiej (obecnie św. Anny), którą Piotr Girsdorf (nr 125) kupił od Małgorzaty, wdowy po Stefanie Pęcherzu, i od jej syna Franciszka, została spłacona – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. perg. 15)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

160. HENRYK PARCHWICZ

rajca, burmistrz
1407, 1412, 1414, 1416

Heinrich (Hinricus) Parchowicz (Parchewicz)
Mieszczanin krakowski, który przybył z Parchwitz koło Legnicy (obecnie Prochowice) albo przybyła stamtąd jego rodzina. Odnotowany w krakowskich księgach miejskich w latach 1392–1416. Współcześnie z nim występuje w Krakowie Piotr Parchwicz, który został przyjęty do prawa miejskiego w 1396 roku za poręczeniem rajcy Kacpra Krugila (nr 136). Na Kazimierzu ławnikiem od 1393 roku był natomiast imiennik Henryka. W drugiej połowie XV wieku działali w Krakowie Parchwiche: Hartlib, rajca od 1454 roku (nr 236), Jan piekarz i Kacper lekarz. Henryk zasiadał w ławie miejskiej w latach 1394, 1395, 1397 i 1402, następnie uzyskał nominację do rady miejskiej, gdzie był odnotowywany w radzie urzędującej – i pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza – oraz jako rajca stary. W 1412 roku wraz z pozostałymi rajcami urzędującymi zobowiązał się do wypłacania w imieniu miasta Janowi Jorgebartuszowi z Gliwic czynszu w wysokości 5 grzywien z dochodów miasta, z tytułu zaciągniętej u niego pożyczki w wysokości 60 grzywien. Był właścicielem domu położonego przy ul. Grodzkiej, obok domu rajcy Jana Słepkugila starszego (nr 131), zakupionego w 1392 roku od rajcy Piotra Fochsczagila (nr 122). Henryk zmarł przed 12 stycznia 1420 roku. Jest odnotowany w *Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii*.

Z księgi sprzedaży czynszów miejskich zawierającej wpisy z lat 1412–1415 przednia okładzina i strona 1 z wpisem z 1412 roku, stwierdzającym zobowiązanie rajców krakowskich, wśród nich Henryka Parchwicza, do wypłacania w imieniu miasta Janowi Jorgebartuszowi z Gliwic czynszu z dochodów miasta z tytułu zaciągniętej u niego pożyczki – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1358, s. 1)

Źródła i literatura:
CAR, nr 103; KDK I, s. XXX, LIII; KDK IV, nr 491, 495; KDKK II, nr 386, 422, 462, 515, 519; KŁK, nr 1472, 1937, 2155, 2317, 2382; KPM I, nr 16, 2309; Kutrzeba 1900, s. 37; Mitkowski 1968, s. 84; Pietrusiński 2000, s. 543; Starzyński 2009, nr 186.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

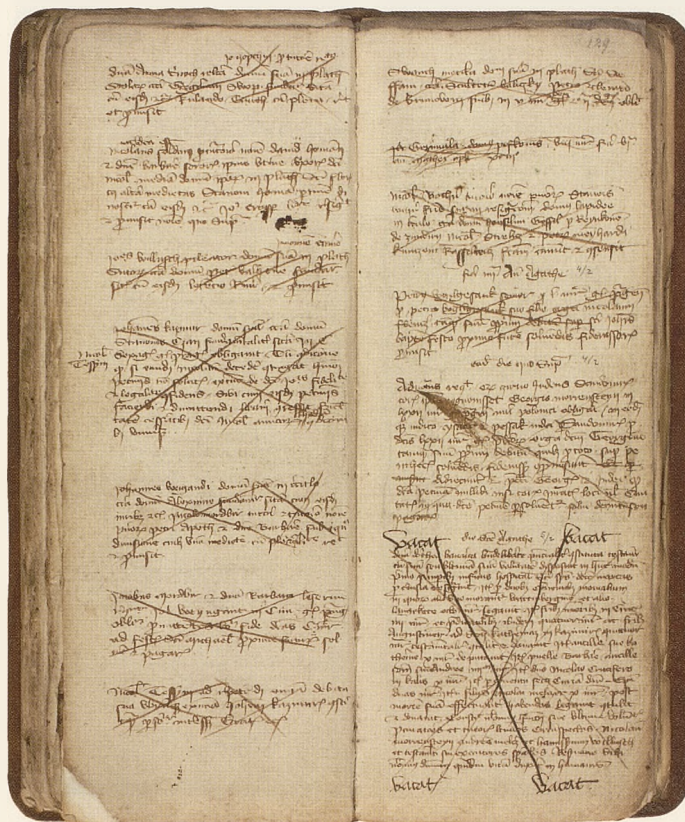
161. JAN WIGANDI

rajca, burmistrz

1407, 1421, 1422, 1425

Johannes Weygand (Weigandi)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1394–1425. Otrzymał godność rajcy miejskiego w 1407 roku, wzmiankowany w radzie miejskiej, w tym w radzie urzędującej, do roku 1425. Jako rajca urzędujący w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Jeszcze przed wejściem do rady, w 1406 roku, wraz z Janem Plesnerem poręczyli za Piotra Geweytfewra, że ten stawi się osobiście przed Władysławem Jagiełłą w terminie, który król wyznaczy – gdyby tego nie uczynił, poręczycieli czekała surowa grzywna. W roku 1422 Jan brał udział w potwierdzeniu, na wniosek rajcy Piotra Fettera (nr 172), zasad korzystania z młyna, który w 1360 roku został przez Jana i Piotra Spicymirów sprzedany Janowi Borkowi starszemu (nr 72), a aktualnie pozostawał w rękach Piotra Fettera. Jan był wraz z rajcą Mikołajem Streliczem (nr 144) upęnomocniony przez rajcę Mikołaja Falkenberga (nr 158) do wygzekwowania długu od jego teścia, Franciszka Trutila (chodziło o wypłacenie posagu córki Anny, żony Mikołaja Falkenberga), a na wypadek śmierci mocodawcy miał sprawować opiekę prawną nad jego synami. W 1395 roku zawarto ugodę kończącą ten spór, w czym miał swój udział także Andrzej Wierzynek (nr 102). W roku 1394 Jan sprzedał swój dom położony przy Rynku rajcy Jakubowi Mordbirowi (nr 134) jako opiekunowi i zarządcy majątku Piotra aptekarza oraz jego żony Barbary.

Johannes Weygandi

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXX, nr 116; KŁK, nr 1860, 1897, 2131; NZPK, s. 6, nr 5; Starzyński 2009, nr 187.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1390–1397 strony 128–129 z wpisem z 1394 roku, dokumentującym, że Jan Wigandi sprzedał swój dom położony przy Rynku rajcy Jakubowi Mordbirowi (nr 134) jako opiekunowi i zarządcy majątku Piotra aptekarza oraz jego żony Barbary – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 3, s. 128–129)

162. MICHAŁ NEUDORFF

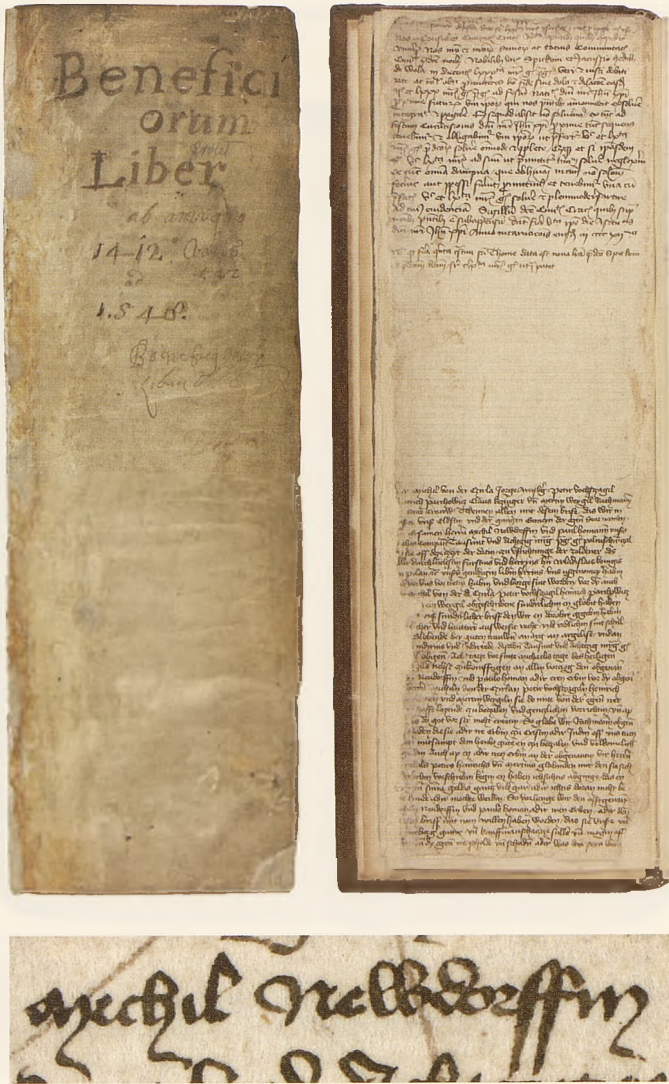
rajca, burmistrz

1407, 1412, 1417, 1418

Michael (Michil) Newdorf (Neudorf)

Mieszczanin krakowski, pochodzący z miejscowości Nowa Wieś, o czym świadczy brzmienie przydomka, którego używał. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1375–1418. Zasiadał w ławie miejskiej w roku 1393, prawdopodobnie także w roku 1397, kiedy to brał udział w wydaniu przez księcia Jana Mazowieckiego zgody Janowi Puswange (nr 137) na połączenie jego dwóch domów położonych przy ulicach Brackiej i Wiślniej wodociągiem przechodzącym przez posesję księcia. W roku 1407 uzyskał nominację do rady miejskiej. Jako rajca urzędujący w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Wraz z rajcą Pawłem Homanem (nr 169) udzielił radzie miejskiej pożyczki finansowej, którą rada zaciągnęła u nich „na polecenie i w imieniu najjaśniejszego pana” – Władysława Jagiełły. W 1412 roku rada miejska podjęła uchwałę potwierdzającą to zobowiązanie wobec pożyczkodawców. Jan poręczał przy przyjęciu do krakowskiego prawa miejskiego za Jana Kocha w 1414 roku oraz za Albrechta Buchholca w roku 1418. Był żonaty z Klarą. Został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Marii Panny.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Z księgi sprzedaży czynszów miejskich zawierającej wpisy z lat 1412–1415 strony tytułowa i 6 z wpisem z 1412 roku, dotyczącym zobowiązania rajców miejskich do zwrotu Michałowi Neudorffowi i Pawłowi Homanowi (nr 169) długu pieniężnego, który rada zaciągnęła u nich na polecenie i w imieniu Władysława Jagiełły – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1358, s. tytułowa, s. 6)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXX; KDK IV, nr 491, 495–497; KŁK, nr 1142; KPM I, nr 2683, 3109; Mirkowski 1969, s. 84; Starzyński 2009, nr 188.

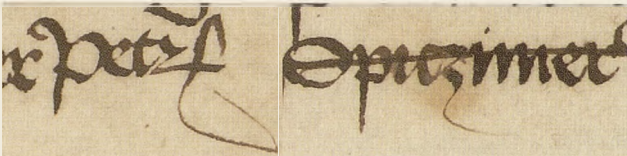
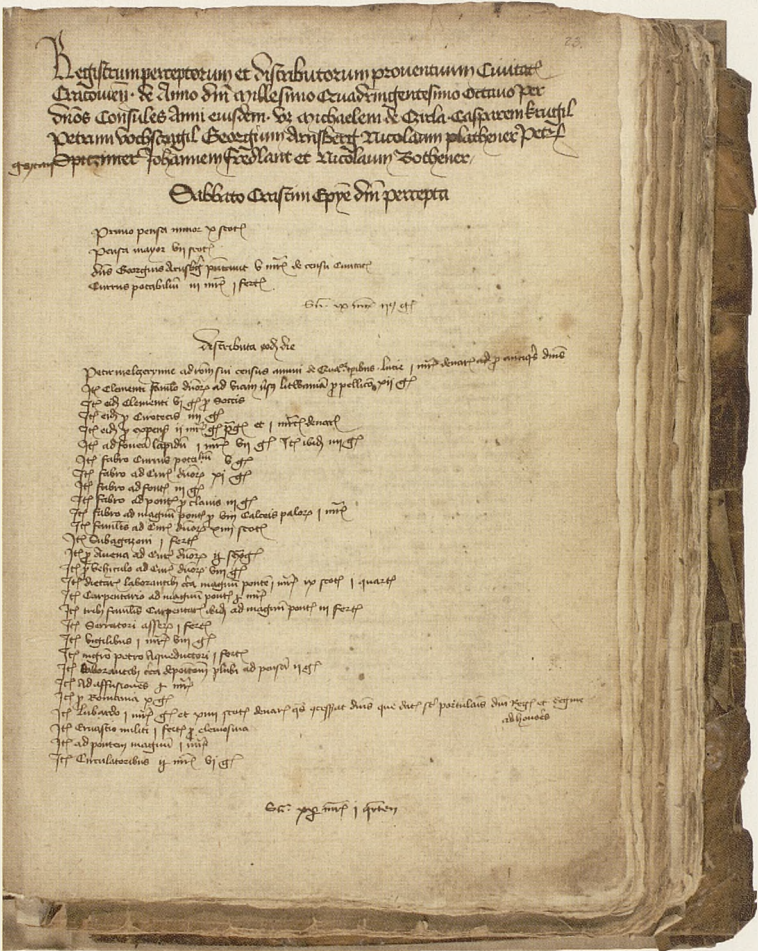
Władysław Jagiełło (1386–1434)

163. PIOTR SPICYMIR

rajca, burmistrz
1408

Petrus (Petir) Spiczmir (Spiczimir, Spiczmer)

Kupiec, przedstawiciel możnej, krakowskiej rodziny mieszczańskiej, spokrewnionej, a przynajmniej jej członkowie tak utrzymywali, ze Spicymirem, kasztelanem krakowskim, historycznym założycielem rodu Leliwitów za czasów Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego. Z tej mieszczańskiej rodziny wywodzili się Jan Spicymir starszy (nr 40), rajca od 1339 roku, oraz Jan Spicymir młodszy (nr 111), rajca od 1381 roku. Piotr został odnotowany w księgach miejskich w latach 1396–1408. Brak śladów jego aktywności w ławie miejskiej. Odnotowany został we władzach miasta w roku 1408, gdy otrzymał nominację do rady urzędującej, której członkowie pełnili kolejno funkcję burmistrza. Był właścicielem kramu w Sukiennicach, sąsiadującego z kramem rajców Winka z Gdańska (nr 109) i Piotra Fochszagila (nr 122), a użytkowanego przez rajcę Mikołaja Botnera młodsze­go (nr 165). Piotr został wpisany do Księgi zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXX, nr 62; KŁK, nr 105, 177, 204, 482, 527, 893, 1486, 2001, 2304; Mitkowski 1968, s. 83; Starzyński 2009, nr 189.

Z księgi miejskiej rachunkowej zawierającej wpisy z lat 1407–1410 strona 23 z wpisem otwierającym rejestr wydatków i dochodów z 1408 roku, gdzie zostali wymienieni urzędujący ówczesnie rajcy, wśród nich Piotr Spicymir – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1594, s. 23)

164. JAN FREDLANT

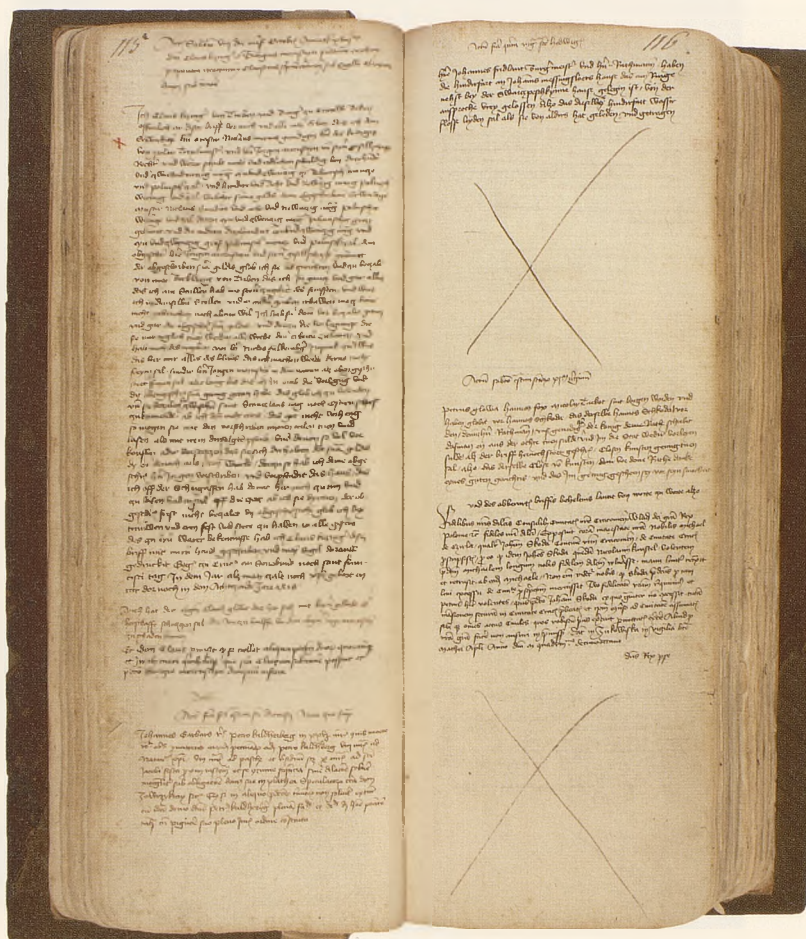
rajca, burmistrz

1408, 1409, 1410, 1411, 1412, 1418, 1420, 1421, 1422, 1425

Johannes Fridland (Vredlant, Vredelandt)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1397–1425. Brak wyraźnego śladu jego udziału w ławie miejskiej, jednak w 1397 roku uczestniczył w wydaniu przez księcia Jana Mazowieckiego zgody Janowi Puswange (nr 137) na połączenie jego dwóch domów położonych przy ul. Brackiej i ul. Wiślniej wodociągiem przechodzącym przez posesję księcia. W roku 1408 uzyskał nominację do rady miejskiej. Wiele razy był powoływany do rady urzędującej i pełnił na zmianę z pozostałymi rajcami funkcję burmistrza. Jednocześnie w latach 1420, 1422 i 1424 pełnił urząd wójta sądowego i przewodniczył tym samym ławie miejskiej. W 1410 roku świadkował wraz z innymi rajcami w złożeniu ostatniej woli przez możnego mieszczanina krakowskiego Michała Popyloka. Z kolei w 1421 roku reprezentował miasto przy wyborze sędziów polubownych dla rozstrzygnięcia sporu z klasztorem Norbertanek o pastwiska. W tym samym roku poręczył za Krystynę, wdowę po Kloze, przy przyjęciu jej do prawa miejskiego.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Johannes fredlant Burmest

Z księgi radzieckiej, obejmującej lata 1412–1449 strony 115–116 z wpisem z 1418 roku, zawierającym sentencję orzeczenia rady działającej pod przewodnictwem urzędującego w tym czasie burmistrza Jana Fredlanta – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 428, s. 115–116)

Źródła i literatura:

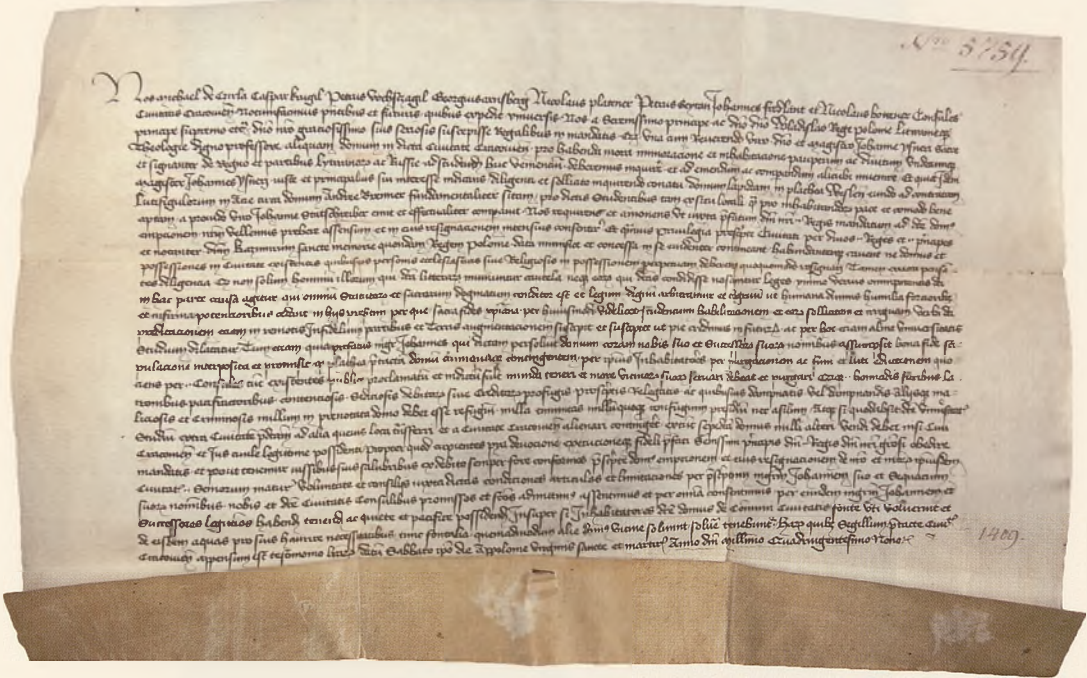
CAR, nr 178, 186; CDU I, nr 41; DPKW I, nr 46, 52; KDK I, s. XXX, 115–116; KDK III, nr 407; KDK IV, nr 503, 509–510; KDKK II, nr 462; KPM I, nr 3399; NKRK II, s. 279; NZPK, s. 6, nr 5; Rajman 1993, s. 435–445; Starzyński 2009, nr 190.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

165. MIKOŁAJ BOTNER młodszy
rajca, burmistrz
1408, 1409, 1410

W 1409 roku rada miejska wydaje wilkierz regulujący zasady handlowania w mieście produktami zbożowymi, warzywami oraz przyprawami.

Nicolaus (Niczo) Bothener (Bottener, Bythnar)
Mieszczanin krakowski, związany rodzinnie z rajcą Mikołajem Botnerem starszym (nr 117). Odnotowany w krakowskich księgach miejskich w latach 1397–1410. Prawdopodobnie w roku 1397 sprawował urząd ławnika. Brał wtedy udział w wydaniu przez księcia Jana Mazowieckiego zgody Janowi Puswange (nr 137) na połączenie jego dwóch domów położonych przy ulicach Brackiej i Wiślniej wodociągiem przechodzącym przez posesję księcia. W 1406 roku wraz z rajcą Stanisławem Streicherem (nr 207), poręczył, ryzykując wysokie kary majątkowe, za niejakiego Rauscha, że ten stawia się osobiście przed Władysławem Jagiełłą, w terminie przez króla wyznaczonym. Został odnotowany w radzie miejskiej w latach 1408–1410, w tym w roku 1409 jako wybrany do rady urzędującej – pełnił zatem wówczas funkcję burmistrza. Jako rajca brał udział w sprawie objęcia pieczy nad uniwersytecką bursą dla ubogich, na którą Jan Isner, profesor teologii, przeznaczył swój dom położony przy ul. Wiślniej. Z kolei w kadencji rady miejskiej w 1410 roku wraz z innymi rajcami świadkował złożeniu ostatniej woli przez możnego mieszczanina krakowskiego Michała Popyłoka. Użytkował kram w Sukiennicach, którego właścicielem był Piotr Spycymir (nr 163).

et Nicolaus Bottener

Źródła i literatura:
CAR, nr 156, 178; CDU I, nr 41; KDK I, s. XXX; KŁK, nr 2410; Starzyński 2009, nr 191.

Dokument wydany w 1409 roku w Krakowie przez rajców krakowskich, w którym stwierdzają, że Jan Isner, profesor teologii, kupił dom przy ul. Wiślniej od Jana pisarza miejskiego z przeznaczeniem na mieszkania dla ubogich studentów Uniwersytetu Krakowskiego, w związku z czym rajcowie, a wśród nich Mikołaj Botner młodszy, biorą tę bursę ubogich pod swoją pieczę – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. perg. 38)

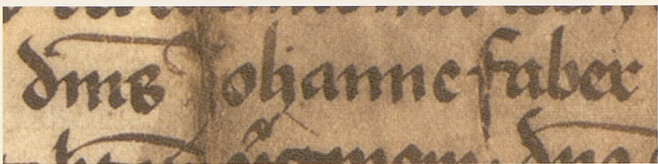
166. JAN FABER

rajca, burmistrz

1410, 1411, 1412, 1414, 1416, 1417, 1418, 1421, 1422, 1423, 1425

Johannes Faber

Mieszczanin krakowski posługujący się przydomkiem „kował”, wskazującym albo wykonywaną przez niego profesję, albo tradycję rodzinną. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1395–1425. Do ławy miejskiej został powołany w 1409 roku i w roku następnym. Jak stwierdza jednak księga ławnicza, „w sobotę w oktawie Bożego Ciała 1410 roku Mikołaj Czetirwang został powołany do składu ławy w miejsce Jana kowala, który w środę w przeddzień wigilii świętych Filipa i Jakuba uzyskał nominację do rady miejskiej”. Urząd rajcy Jan sprawował 15 lat, do roku 1425, uzyskując kilkakrotnie nominację do rady urzędującej i pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W 1416 roku jako rajca brał udział w przekazaniu Mikołajowi Goltbergowi rocznego czynszu z domu kuśnierzy, pod warunkiem późniejszego odkupienia go przez miasto. W 1422 roku rozstrzygał spór pomiędzy Close Ungerem i Franczkiem muratorem w sprawie otworów do odpływu wody w murze oddzielającym ich domy. Był właścicielem domu położonego przy ul. św. Jana, sąsiadującego z domem Dominika Slepkučila.

Dokument wydany w 1430 roku w Krakowie, w którym biskup krakowski Zbigniew Oleśnicki przywołuje zapisy na rzecz wielkiego ołtarza w kościele Najświętszej Marii Panny w Krakowie, w tym zawarte w dokumencie z 1425 roku potwierdzenie rajców krakowskich, że dwóch z nich, Jan Faber i Mikołaj Bastgert (nr 193), udali się do toża chorej Konstancji Warszawskiej, która wobec nich złożyła oświadczenie o ustanowieniu wieczystego czynszu rocznego 14 grzywien na rzecz wielkiego ołtarza w tym kościele – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. dypl. perg. 22)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Z 1410 roku pochodzi pierwsza wzmianka źródłowa o Krakowskiej Kongregacji Kupieckiej.

Źródła i literatura:
CAR, nr 186, 211, 224; CDU I, nr 43; DPKW I, nr 45, 52; KDK I, s. XXIX, LIII, nr 115–116; KDK IV, nr 502, 509–510; NZPK, s. 6, nr 5; Kutrzeba 1900, s. 37; Starzyński 2009, nr 192.

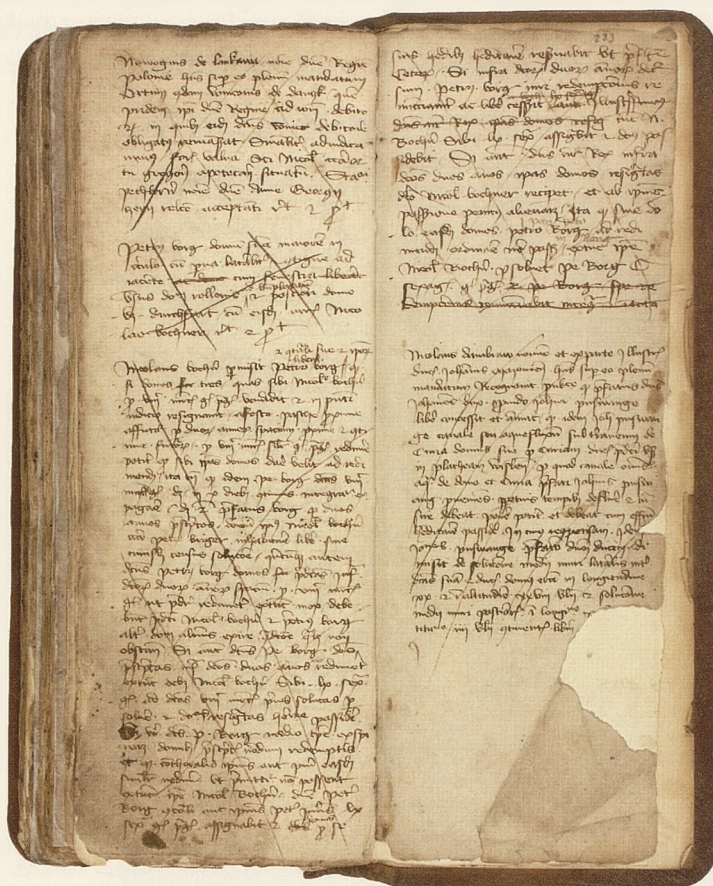
Władysław Jagiełło (1386–1434)

167. MARCIN WEYGIL

rajca, burmistrz
1412

Martinus (Mertin) Wygil (Weigl)

Kupiec zajmujący się obrotem nieruchomości, odnotowany w księgach miejskich w latach 1392–1412. W roku 1396 został powołany do ławy miejskiej, natomiast w 1412 roku zasiadł w radzie miejskiej. Poręczał przy przyjęciu do prawa miejskiego w 1412 roku za Pawła Dytrycha i w 1415 roku za Pawła z Tuchowa. Zajmował się zakupem i sprzedażą lub wydzierżawianiem nieruchomości w obrębie murów miejskich. W 1392 roku kupił dom położony przy ul. św. Krzyża, w tymże roku sprzedał dom nabyty uprzednio od niejakiego Weyskircha. Rok później kupił dom przy ul. Szpitalnej, a sprzedał dom przy ul. Sławkowskiej. W kolejnym, 1394 roku, sprzedał jednak dom przy ul. Szpitalnej, a po roku kupił trzy domy położone przy ul. Sławkowskiej. Miał dom przy ul. Wiślniej, obok domu Mikolaja żupnika (nr 100). W roku 1396 sprzedał swoje budynki stojące na gruncie szpitala dla ubogich rajcy Janowi Czopchenowi (nr 145), a kupił dom położony przy ul. Garnarskiej (obecnie Gołębia). Trudnił się także zarządzaniem majątkiem prywatnych osób i sprawował nad nimi prawną opiekę, co było dodatkowym, intratnym zajęciem.

z Martinus Weygil

Źródła i literatura:

CAR, nr 98; KDK I, s. XXX; KDK IV, nr 495–497; KŁK, nr 1429, 1498, 1511, 1547, 1751–1752, 1994, 2186–2187, 2212, 2220, 2232, 2313, 2327, 2349; KPM I, nr 2403, 2869; Starzyński 2009, nr 193.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1390–1397 strony 214–215 z wpisem z 1396 roku, stwierdzającym, że w sobotę po św. Jakubie, to jest 29 lipca, zostali wybrani przez radę miejską ławnicy kolejnej kadencji ławy miejskiej, a wśród nich Marcin Weygil – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 3, s. 214–215)

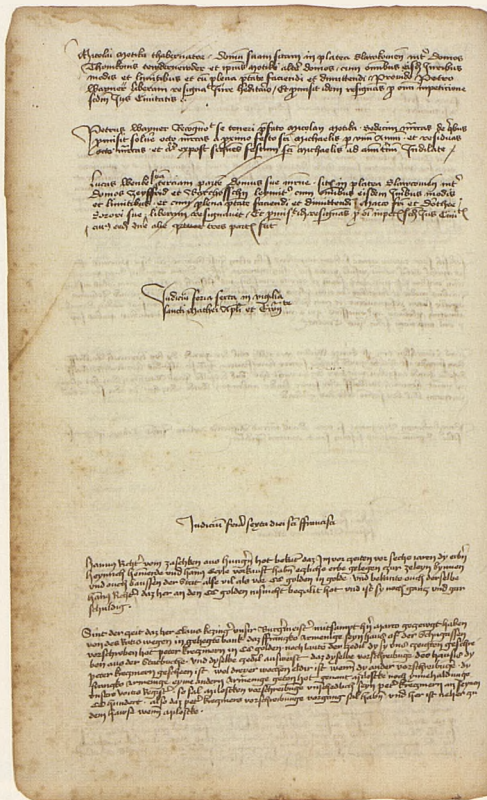
168. KLAUS KEZINGER

rajca, burmistrz

1412, 1414, 1415, 1421, 1424, 1430, 1431, 1433, 1434, 1435, 1437, 1438, 1439, 1441, 1442

Claus Kesinger (Kesling, Kislingir)

Kupiec pochodzący z Norymbergi, z rodziny zadomowionej w Polsce (jego brat Wilhelm był wrocławskim kanonikiem). Odnotowany w księgach miejskich w latach 1395–1449. Został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w 1404 roku. Godność rajcy uzyskał w roku 1412, pełnił ją co najmniej 30 lat, wielokrotnie zasiadając w radzie urzędującej i sprawując funkcję burmistrza (co zostało odnotowane w latach 1437 i 1438). Miał w mieście poważanie, często występował jako rozjemca w sprawach handlowych. W latach 1434–1435 wraz z Andrzejem Łabędziem i Andrzejem Wierzyńskim zarządzali mennicą krakowską. Klaus prowadził rozległe interesy handlowe, w tym z Brugią i Flandrią. Był członkiem norymberskiej spółki finansującej kopalnię w Bochni, został podżupnikiem bocheńskim. Handlował solą, ale także metalami, głównie ołowiem z kopalni olkuskich. W 1415 roku przejął na własność kopalnię w Trzebini. Był żonaty z Anną Wynkową, miał pięciu synów, wśród nich Waltera (nr 228), rajcę krakowskiego i wielkorządcę krakowskiego, Winka, bogatego kupca, Jerzego, wójta Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, właściciela sołectwa w Bronowicach. Zmarł około 1447 roku. Jego potomkowie częściowo przeszli w szeregi szlachty (ród Łabędziów), częściowo pozostali jako Kislingowie w Krakowie i Olkuszu.

Kezing unser Burgmeist
earte bank dar Francko Arn

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1431–1446 strona 150 z wpisem z 1437 roku, stwierdzającym, że Klaus Kezinger, pełniący funkcję burmistrza, wraz z Markiem (zapewne Noldenfessirem – nr 192) zeznali przed radą miejską, iż Franciszek Armenige zapisał 200 guldenów na domu położonym przy ul. Szewskiej Piotrowi Kreczmerowi – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 6, s. 150)

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

Źródła i literatura:
CAR, nr 335; KDK I, s. XXXI, nr 116; KDK II, nr 307, 312; KDK IV, nr 491, 495, 501; KPM I, nr 1512; NKRK II, s. 187, 200, 214; Krzyżanowski 1898, s. 331, 336, 343–345; Wenzel-Homecka Zofia, Kesinger Klaus-Mikołaj, [w:] PSB, t. XII, s. 351; Noga 2003-I, s. 18, 113, 158, 170–171, 212; Kutrzeba 1900, s. 37; Ptaśnik 1914, s. 25–32; Radwan 1981, s. 27; Starzyński 2009, nr 194.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

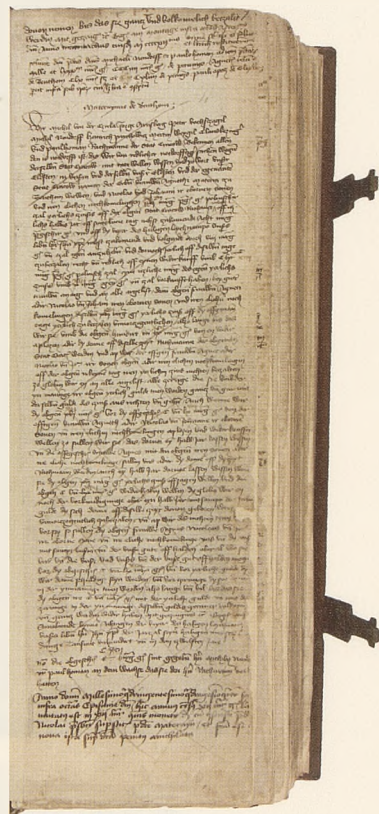
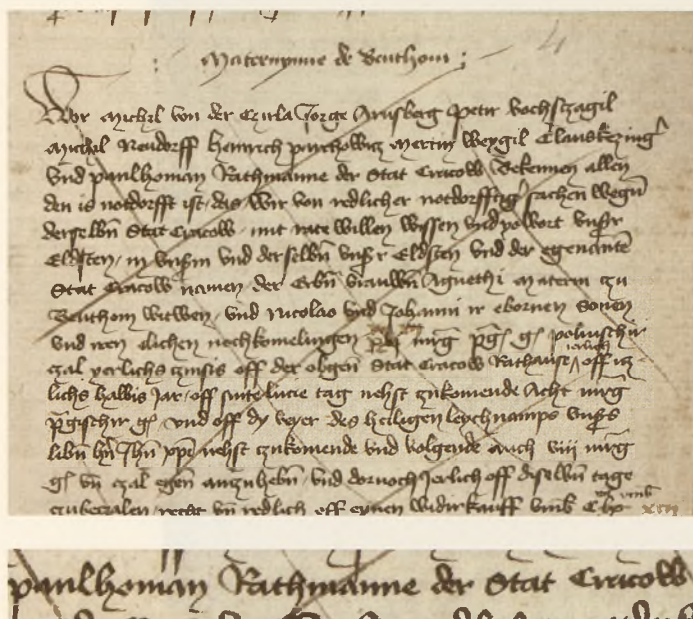
169. PAWEŁ HOMAN

rajca, burmistrz

1412

Paulus (Paul) Homan

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1392–1431. Przyjęty do prawa miejskiego w 1397 roku, za poręczeniem Jana Goltsmeta. W ławie miejskiej zasiadał prawdopodobnie w 1397 roku – wówczas brał udział w wydaniu przez księcia Jana Mazowieckiego zgody Janowi Puswange (nr 137) na połączenie jego dwóch domów położonych przy ul. Brackiej i ul. Wiśnej wodociągiem przechodzącym przez posesję księcia. W 1410 roku widnieje w spisie starszych cechu kupieckiego, gdzie oprócz niego są wymienieni także przyszli rajcowie: Piotr Kaldherberg (nr 181), Jerzy Morsztyn starszy (nr 182), Piotr Fetter (nr 172) i Mikołaj Glezer (nr 194). Zapewne z tej pozycji uzyskał w roku 1412 nominację do rady miejskiej – zasiadał wtedy w radzie urzędującej, której członkowie kolejno pełnili funkcję burmistrza. Brał udział w sprzedaży czynszu miejskiego z prawem odkupu na rzecz wdowy Agnieszki z Bytomia i jej synów, co świadczy o ówczesnych nadzwyczajnych wydatkach miasta. Wraz z rajcą Michałem Neudorffem (nr 162) udzielił miastu pożyczki finansowej, którą rada zaciągnęła na polecenie i w imieniu Władysława Jagiełły; w 1412 roku rada podjęła zobowiązanie w przedmiocie spłaty tej pożyczki. Żonaty był z Dorotą, wraz z nią w 1392 roku zawarł porozumienie z Heykiem Penthem w sprawie spadku po Piotrze Krapiszu i jego żonie Katarzynie – uzyskał wtedy majątek zlokalizowany we Lwowie.

Źródła i literatura:

CAR, nr 179; KDK I, s. XXXI; KDK IV, nr 491, 496; KŁK, nr 1626; KPM I, nr 767, 2357, 3203, 3404, 3469; Pietrusiński 2000, s. 602; Starzyński 2009, nr 195.

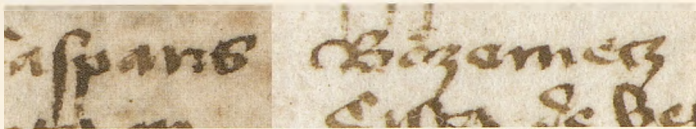
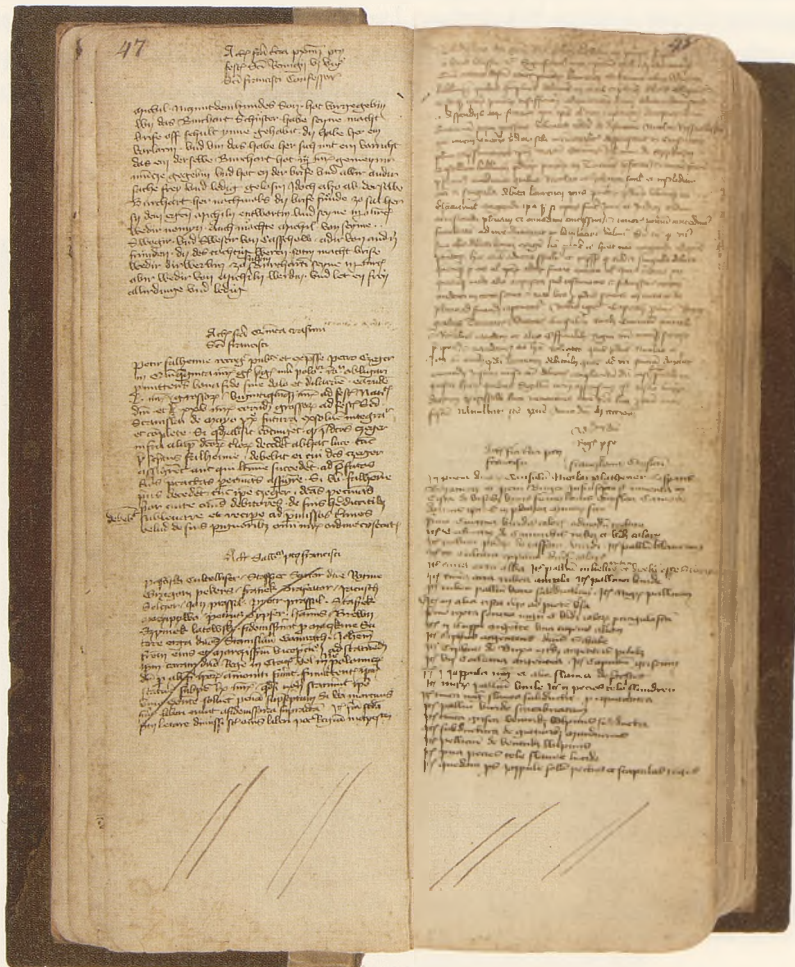
Z kopiariusza dokumentów miejskich zawierającego wpisy z lat 1412–1548 strona 7 z wpisem z roku 1412, stwierdzającym, że rada miejska odsprzedaż wdowie Agnieszce z Bytomia i jej synom jeden z czynszów miejskich z prawem odkupu („na widerkauf”), gdzie wśród rajców aktualnie urzędujących został wymieniony Paweł Homan – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1358, s. 7)

170. KACPER BOZEMECZ

rajca, burmistrz
1413, 1415, 1417, 1418

Caspar Bosemecz (Bozeniecz, Bosmecz)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1392–1418. Przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w 1401 roku. W 1397 roku brał udział w wydaniu przez księcia Jana Mazowieckiego Janowi Puswange (nr 137) zgody na połączenie jego dwóch domów położonych przy ul. Brackiej i ul. Wiślniej wodociągiem przechodzącym przez posesję księcia. W roku 1413 został po raz pierwszy odnotowany jako rajca. Na rajcowskim urzędzie jest wzmiankowany do roku 1418 włącznie. Jako rajca, wraz z rajcami Mikołajem płatnerzem (nr 153) i Piotrem Brigerem (nr 171), w roku 1413 sporządził inwentarz pośmiertny obejmujący rzeczy znajdujące się w skrzyni należącej do żony Fryderyka Geyselera w domu położonym przy ul. Brackiej. Od roku 1392 zarządcą majątku Kacpra i pełnomocnikiem był jego ojciec, czego ślad pozostał w sprawie sądowej z tegoż roku, toczzonej przez Kacpra przeciwko Janowi Grithchinowi.

Z księgi radzieckiej zawierającej wpisy z lat 1412–1449 strony 47–48 z wpisem z 1413 roku, zawierającym inwentarz pośmiertny rzeczy znajdujących się w skrzyni żony Fryderyka Geyselera; inwentarz został sporządzony przez rajców Mikołaja płatnerza (nr 153), Piotra Brigera (nr 171) i Kacpra Bozemecza – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 428, s. 47–48)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

W 1413 roku podczas jarmarku św. Stanisława ogłoszona zostaje ustalona w 1396 roku taryfa cen maksymalnych.

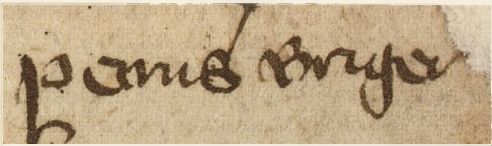
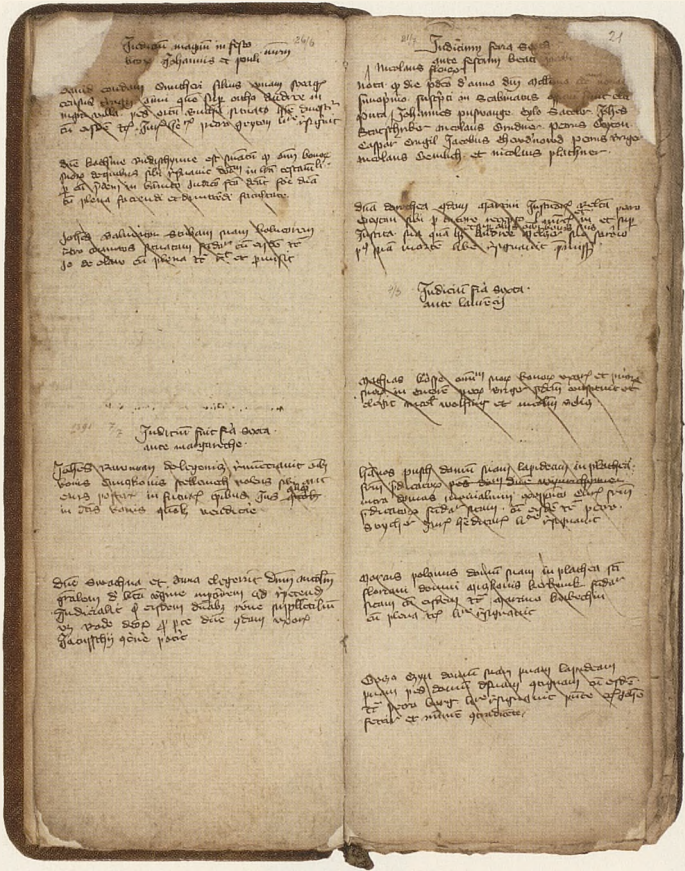
Źródła i literatura:
CAR, nr 195; KDK I, s. XXXI; KDK III, nr 432; KŁK, nr 1443; KPM I, nr 1221; NKRK II, nr 180; Starzyński 2009, nr 196.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

171. PIOTR BRIGER

rajca, burmistrz
1413, 1419, 1422

Petrus (Peszco, Peter) Bryger (Brigir, de Brega)
Kupiec, którego rodzina wywodziła się z miasta Brzegu na Śląsku, od czego pochodzi używany przez nią przydomek. Piotr został odnotowany w księgach miejskich w latach 1369–1422. Współcześnie z nim działał w Krakowie Bernard z Brzegu (nr 190), przez pewien czas wspólnie zasiadali w radzie miejskiej, być może byli spokrewnieni. Piotr był opiekunem prawnym wielu osób, w tym Gerki, żony Dithcona Wetchona, Katarzyny Rychlinne, Elżbiety Grimer oraz dzieci Klemensa z Czchowa i Apolonii. Był także wykonawcą testamentów, między innymi Jana Oderera i Jana Degina. W roku 1392 otrzymał prawem spadku od Doroty, żony rajcy Jerzego Arnsberga (nr 123), mały dom i dwa ogrody ze spichlerzami położone obok kościoła św. Mikołaja. W obrębie murów posiadał domy i kramy, w tym dom położony przy ul. Szkolnej (obecnie Sienna), obok domu rajcy Piotra Geytana (nr 141), i połowę domu przy ul. Grodzkiej. W roku 1397 Piotr wraz z żoną zakupili trzy domy od rajcy Mikołaja Langa (nr 119) z prawem odkupu w ramach dalszych rozliczeń. Piotr został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Zróżdła i literatura:
CAR, nr 195; KDK I, s. XXXI, LII, nr 61; KDKK II, nr 327; KŁK, nr 367, 953, 1079, 1358, 1369, 1524, 1538, 1597, 1600, 1619, 1644, 1654, 1676, 1823, 2034, 2091, 2142, 2275, 2349, 2372, 2409, 2410; KPM I, nr 515, 621, 828; NKRK II, s. 161, 181; NZPK, s. 6, nr 5; Starzyński 2009, nr 197.

Z księgi tawnicznej obejmującej lata 1390–1397 strony 20–21 z wpisem z 1391 roku, o wyborze w „piątek przed wspomnieniem św. Jakuba”, czyli 21 lipca, tawników na nową kadencję; wśród nich znaleźli się przyszli rajcowie: Jan Puswange (nr 137), Piotr Geytan (nr 141), Kacper Krugil (nr 136), Mikołaj Gemlich (nr 143), Mikołaj płatnerz (nr 153) i Piotr Briger – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 3, s. 20–21)

172. PIOTR FETTER

rajca, burmistrz

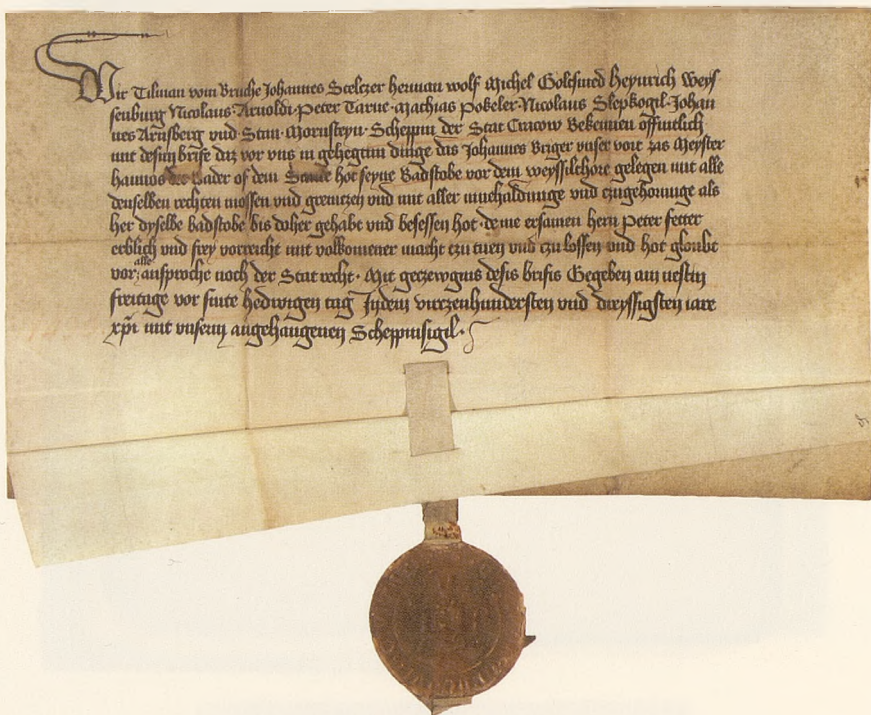
1414, 1416, 1417, 1418, 1421, 1422, 1425, 1426, 1427, 1428, 1429,
1430, 1431, 1434, 1435

Petrus Fettir (Peterfettir)

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1410–1435. W roku 1410 został zapisany jako starszy cechu kupieckiego wraz z kilkoma innymi kupcami, wśród nich przyszłymi rajcami: Piotrem Kaldherbergiem (nr 181), Jerzym Morsztynem starszym (nr 182), Pawłem Homanem (nr 169) i Mikołajem Glazerem (nr 194). Karierę we władzach samorządu miasta Piotr rozpoczął w roku 1410, uzyskując powołanie do ławy miejskiej. Ławnikiem był także w latach 1411 i 1412. Dwa lata później, w 1414 roku, został po raz pierwszy odnotowany w radzie miejskiej, w której zasiadał ponad 20 lat, do 1435 roku, wielokrotnie uzyskując powołania do rady urzędującej. Piastował wtedy funkcję burmistrza, jednak odnotowano ten fakt tylko w roku 1422. W 1416 roku wziął udział, wraz innymi urzędującymi rajcami, w przekazaniu Mikołajowi Goltbergowi rocznego czynszu z domu kuśnierzy, pod warunkiem późniejszego odkupienia go przez miasto. Z kolei w 1422 roku rozstrzygał spór pomiędzy Kloze Ungerem i Franczkiem muratorem w sprawie muru pomiędzy ich domami. W związku z tym, że był właścicielem młyna na Prądniku, w 1422 roku wystąpił do rady miejskiej o potwierdzenie zasad jego użytkowania, które określone zostały dawnym, wydanym w 1360 roku przez Kazimierza Wielkiego aktem, związanym ze sprzedażą tego młyna przez Jana Spicymira (nr 40) i jego wnuka Piotra na rzecz Jana Borka starszego (nr 72). Piotr posiadał łąźnię przed bramą Wiślną. Dotował jeden z ołtarzy w kościele św. Barbary. Zmarł przed 8 stycznia 1440 roku, kiedy to jego żona, Małgorzata, występuje już jako wdowa.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

W 1414 roku wprowadzony zostaje podatek na naprawę miejskich fos.

Peter Fetter

Dokument wydany w 1430 roku w Krakowie przez sąd ławniczy, który przyjął zeznanie mistrza Hanusza łąziebnika w sprawie odstąpienia przez niego Piotrowi Fetterowi swojej łąźni położonej przed bramą Wiślną na Piasku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 188)

Źródła i literatura:

CAR, nr 179, 224, 296; DKW I, nr 45; KDK I, s. XXXI, nr 115–116, 126; KDK II, nr 307, 312; KDK III, nr 399, s. 541; KDK IV, nr 502, 509, 511, 513, 518; KM, nr 123; KPM I, nr 3754, 4073; KZBM, s. 84; NŻPK, s. 6, nr 5; Kutrzeba 1900, s. 37; Pietrusiński 2000, s. 283; Starzyński 2009, nr 198.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

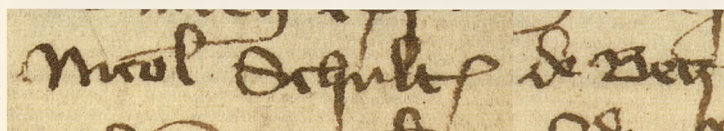
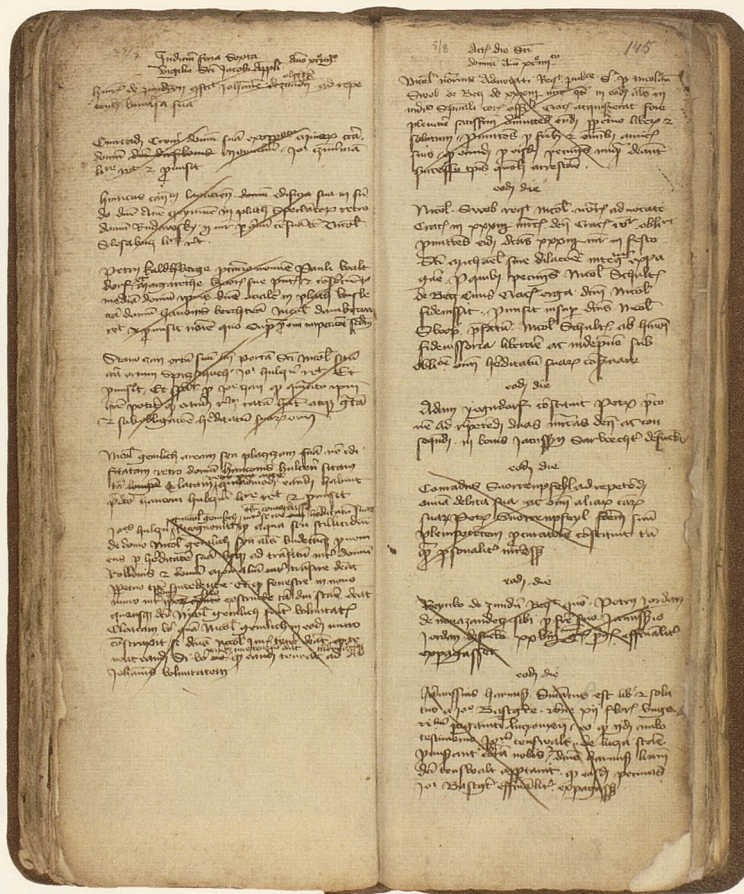
173. MIKOŁAJ SCHULTIS z BIECZA

rajca, burmistrz

1414, 1415, 1426

Nicolaus (Niclos, Nicz, Miczke) von Beec (von Boecz, de Betsch, de Becz)

Mieszczanin krakowski, szewc przybyły z miejscowości Biecz lub też stamtąd pochodząca jego rodzina. Został odnotowany w krakowskich księgach miejskich w latach 1392–1426. Do prawa miejskiego Krakowa został przyjęty w 1402 roku (dwa lata później do prawa miejskiego przyjęto jego imiennika, także szewca z Biecza). W roku 1397 Mikołaj został wybrany przez radę miejską do ławy sądowej, powołanie na ławnika otrzymał także w 1411 roku. Gdy zdobył tę praktykę, nominowano go w 1414 roku do rady miejskiej, gdzie odnotowany został także w latach 1415 i 1416. Jako rajca urzędujący pełnił na przemian z innymi funkcję burmistrza. W 1416 roku wziął udział wraz z kilkoma urzędującymi rajcami w przekazaniu Mikołajowi Goltbergowi rocznego czynszu z domu kuśnierzy, z możliwością odkupienia go przez miasto. W 1392 roku Mikołaj posiadał dom położony przy Rynku, obok domu, który w tym właśnie roku nabył przyszyły rajca Mikołaj Gemlich (nr 143) od Teodora Beera. Był pełnomocnikiem rajcy Jana Gerlacha (nr 110), w roku 1396 w jego imieniu sprzedał Mikołajowi Gleywiczowi kram sąsiadujący z kramem rajcy Jana Krancza starszego (nr 124).

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXXI; KDK IV, nr 502; KŁK, nr 1593, 1884, 1945–1946, 1962–1963, 2162–2163, 2252, 2324; Kutrzeba 1900, s. 37; Starzyński 2009, nr 199.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1390–1397 strony 144–145 z wpisem z 1394 roku, stwierdzającym, że Mikołaj Schultis z Biecza poręczył za Mikołaja Swoba, który zobowiązał się zwrócić w terminie dług w wysokości 32 i pół grzywny denarów – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 3, s. 144–145)

174. FRANCISZEK NEORZA

rajca, burmistrz

1414, 1416, 1421, 1422, 1425, 1427, 1429, 1430, 1431, 1434, 1435

Franciscus (Franczke) Neorse (Neorz, Niorza)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1393–1435. Był synem rajcy Piotra Neorsy (nr 115). Franciszek rozpoczął karierę w samorządzie miejskim od urzędu ławnika sądowego, który pełnił w latach 1409 i 1412. Tak przygotowany, w roku 1414 zasiadł w radzie miejskiej, wielokrotnie uzyskując nominacje do rady urzędującej. Wzmiankowany jest w radzie do roku 1435, zatem urząd ten sprawował ponad 20 lat. W roku 1426, w trakcie zasiadania w radzie miejskiej, został wójtem sądowym. Jako rajca w 1434 roku brał udział w spornej sprawie, w której sędziowie polubowni orzekli, że rajcy miasta Krakowa, reprezentowani między innymi przez Franciszka Neorzę, mają płacić 10 grzywnien groszy szerokich rocznie z łażni zwanej żydowską na rzecz altarysty ołtarza Męczenników w kościele Mariackim. Franciszek był bratem Benigny, żony Mikołaja Rotchina, i Doroty, żony Mikołaja Freientetera, z którym matka Franciszka toczyła sądowy spór o spadek po Piotrze Neorzy. W 1393 roku Franciszek wydał zgodę matce Małgorzacie, działającej poprzez opiekuna prawnego rajcę Jana Piczczina starszego (nr 135), na sprzedaż połowy domu położonego obok domu rajcy Hermana Krancza starszego (nr 67).

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

Franciscus Neorza

Dokument wydany w 1434 roku w Krakowie, w którym sędziowie polubowni: Piotr Wolfram, archidiakon, Mikołaj syn Hinczy, kanonik krakowski, Jakub z Zaborowa, kustosz kościoła św. Idziego, Marcin, proboszcz klasztoru św. Jadwigi, orzekają, że rajcowie miasta Krakowa, reprezentowani między innymi przez Franciszka Neorzę, mają płacić 10 grzywnien groszy szerokich rocznie z łażni zwanej żydowską na rzecz altarysty ołtarza Męczenników w kościele Mariackim – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 184)

Źródła i literatura:
CDU I, nr 43; DKW I, nr 45, 52; KDK I, s. XXXI, LIII, nr 116, 125; KDM IV, nr 1179; KŁK, nr 1699, 1707; KPM I, nr 4276; NKRK II, s. 178; NKRK II, nr 307, 312; NKRK III, nr 412; NKRK IV, nr 513; NZPK, s. 6, nr 5; Kutrzeba 1900, s. 37; Ptaśnik 1913, s. 80–81; Starzyński 2009, nr 200.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

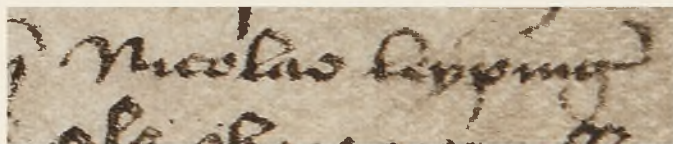
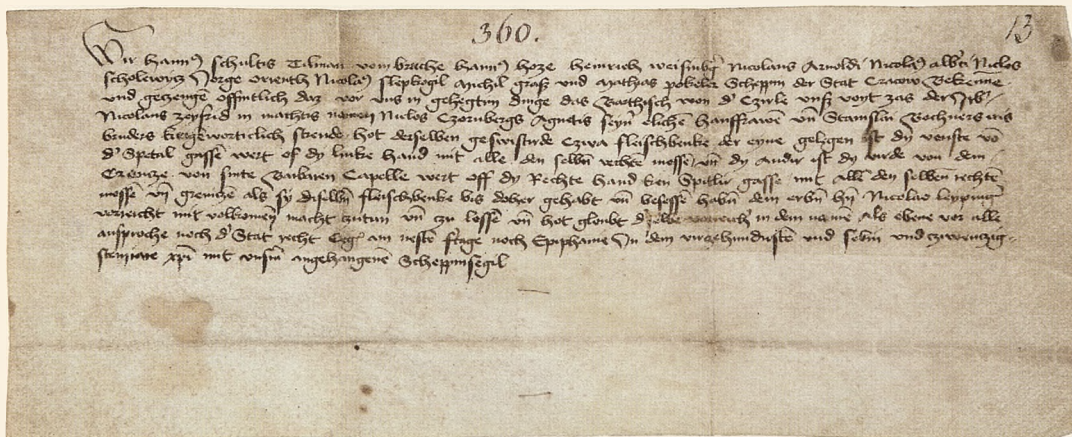
175. MIKOŁAJ LEIPNIGER

rajca, burmistrz

1415, 1418, 1419, 1420, 1421, 1422

Nicolaus (Niclos) Leypniger (Leipniker)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1415–1427. Został przyjęty do prawa miejskiego Krakowa w roku 1415, co powtórnie stwierdzono w roku 1425 (możliwe, że czasowo zrezygnował z krakowskiego obywatelstwa, na przykład w związku z długotrwałym wyjazdem). Do rady miejskiej Mikołaj został nominowany w roku 1415, wzmiankowany kilkakrotnie, do roku 1422, jako rajca urzędujący, zatem pełniący w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza, jak też jako rajca stary. W 1421 roku wraz z innymi rajcami brał udział jako przedstawiciel miasta w kolejnym etapie sporu z klasztorem Norbertanek na Zwierzyńcu o pastwiska, występując przed sądem polubownym. Rok później potwierdzał jako rajca zasady dotyczące młyna na Prądniku, które zatwierdził jeszcze w 1360 roku Kazimierz Wielki dla Jana Borka starszego (nr 72). W 1420 roku Mikołaj zakupił od miasta ziemię zwaną Białym Stawem oraz uzyskał zgodę rady na budowę tam mostu, założenie stawu i czerpanie wody z miejskiej fosy. Z kolei w 1427 roku zakupił dwie jatki mięsne położone przy ul. Szpitalnej, w pobliżu kościoła Mariackiego. Pozostawił syna Piotra.

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXXI, nr 116; KDK III, nr 407; KPM I, nr 2803, 3709, 3972; NZPK, s. 6, nr 5; Starzyński 2009, nr 201.

Dokument wydany w 1427 roku w Krakowie, w którym ława miasta Krakowa poświadcza, że Mikołaj Seyfrid (nr 200), jako pełnomocnik Mikołaja Czornbergera, jego żony Agnieszki i jej brata Stanisława Bochnera, ustąpił Mikołajowi Leypnigerowi dwie jatki mięsne w Krakowie, przy ul. Szpitalnej, w pobliżu kościoła – oraz powiększenie zapisu imienia (Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, sygn. perg. 360, vol. V/13)

176. MIKOŁAJ LANG kuśnierz

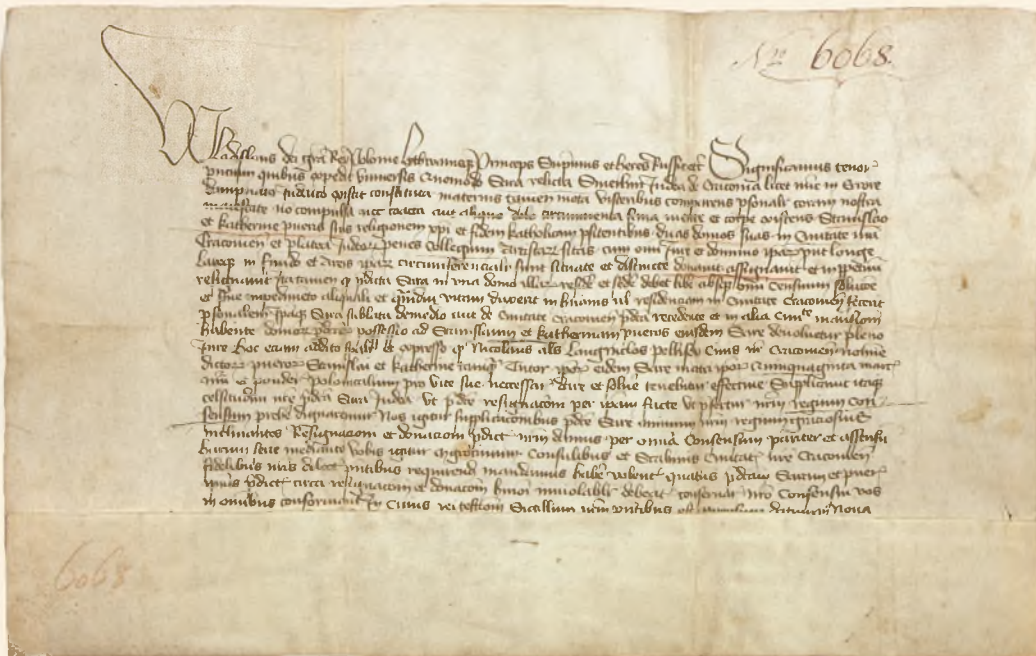
rajca, burmistrz

1415, 1421, 1422, 1425, 1426, 1427

Nicolaus (Niclos) Lange (Longus), Langniclos (Langnikel) pellifex

Kolejny przedstawiciel znamienitej krakowskiej rodziny mieszczańskiej Langów, wywodzący się z ich linii bocheńskiej. Trudnił się kuśnierstwem, był mistrzem i starszym cechu kuśnierzy, wzmiankowany na tej funkcji w 1400 roku. Odnotowany został w księgach miejskich w latach 1390–1428. Mikołaj pełnił godności w samorządzie miasta – w latach 1411–1414 nieprzerwanie piastował urząd ławnika sądowego, w roku 1424 – sprawował urząd wójta sądowego i przewodził ławie miejskiej, natomiast w roku 1415 został nominowany do rady miejskiej, w której ślady jego działalności są wzmiankowane do roku 1427. Był powoływany do rady urzędującej, pełnił wtedy funkcję burmistrza. Jako burmistrz został wzmiankowany w 1422 roku przy sprawie potwierdzenia zasad użytkowania młyna na Prądniku na podstawie aktu z 1360 roku, wydanego przez Kazimierza Wielkiego dla Jana Borka starszego (nr 72). Był opiekunem prawnym wielu osób, w tym dzieci Sary, wdowy po Smerlinie Żydzie, i Katarzyny, żony Murera, poręczał przy przyjęciu do prawa miejskiego między innymi za Jana krawca z Pielgrzymowic w 1414 roku. Był żonaty z Afrą. Zmarł przed 25 marca 1431 roku.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Nicolaus als Langniclos pellifex Cms in Cracovia

Dokument wydany w 1412 roku w Krakowie, w którym Władysław Jagiełło wyraża zgodę na przekazanie dwóch kamienic przez Sarę, wdowę po Smerlinie Żydzie, na rzecz swoich ochrzczonych dzieci, Stanisława i Katarzyny, których prawnym opiekunem został ustanowiony Mikołaj zwany Langniclosem, obywatel miasta Krakowa – oraz powiększenie zapisu imienia, przydomka-profesji i krakowskiego obywatelstwa (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. dypl. perg. 47)

Źródła i literatura:

CAR-S IV, nr 130; KDK I, s. XXXI, nr 115–116; NKRK II, s. 227–228; KŁK, nr 1271; KPM I, nr 2570, 2809, 3028, 3443, 3577, 4000, 4008; Pieradzka 1935, s. 86; Pietrusiński 2000, s. 277, 327; Noga 2003-I, s. 113; Starzyński 2009, nr 202.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

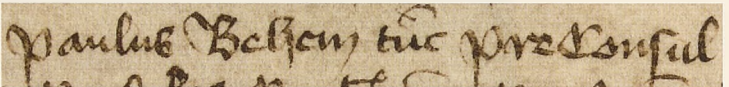
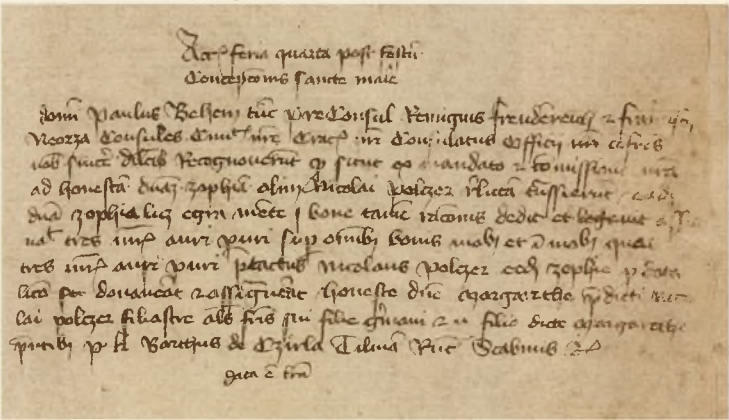
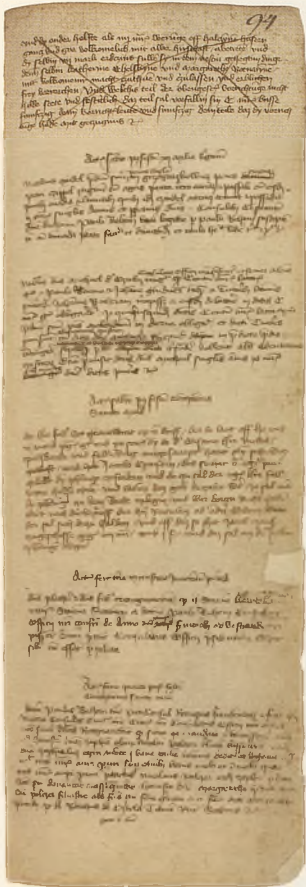
177. PAWEŁ BEHEM

rajca, burmistrz

1415, 1416, 1421, 1422, 1423, 1424, 1425

Paulus (Paul) Behme (Behm, Behem)

Mieszczanin krakowski, który przybył z Czech lub stamtąd pochodziła jego rodzina, od czego wziął się przydomek Behem. Odnotowany w miejskich księgach w latach 1406–1425. Został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1399. Kariere w urzędach miejskich rozpoczął w 1409 roku w ławie miejskiej, gdzie był ławnikiem sądowym nieprzerwanie do 1414 roku. Rok później uzyskał nominację do rady miejskiej, w której był wzmiankowany do roku 1425 włącznie, w tym także na urzędzie rajcy urzędującego, zatem pełniącego na przemian z innymi rajcami funkcję burmistrza. Ta ostatnia funkcja została zapisana w księdze miejskiej w roku 1416, gdy Paweł potwierdzał zapis dokonany przez Zofię, wdowę po Mikołaju Polczerze. W tym samym roku brał udział wraz z rajcami wtedy urzędującymi w przekazaniu Mikołajowi Goltbergowi rocznego czynszu z domu kuśnierzy pod warunkiem późniejszego odkupienia go przez miasto. W trakcie sprawowania urzędu rajcowskiego w 1424 roku pełnił także funkcję wójta sądowego. W roku 1425 poczynił zapis 14 grzywien rocznego czynszu na rzecz ołtarza św. Aleksego w kościele Mariackim, co rajcy poświadczili stosownym dokumentem. Był żonaty z Anną. Zmarł w 1425 roku.

Źródła i literatura:
CAR, nr 235; CAR-S III, nr 150; CDU I, nr 43; DKW I, nr 45–46, 52; KDK I, s. XXXI, LIHI, nr 115–116; KDK IV, nr 502, 507–508; KPM I, nr 968; NZPK, s. 6, nr 5; Pietrusiński 2000, s. 416; Staryński 2009, nr 203.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1412–1449 strona 94 z wpisem z 1416 roku, stwierdzającym, że w środę po święcie Niepokalanego Poczęcia NMP burmistrz Paweł Behem wraz z rajcami Remigiuszem Freodenrichem (nr 178) i Franciszkiem Neorzą (nr 174) potwierdzili rozporządzenie majątkowe dokonane przez Zofię, wdowę po Mikołaju Polczerze – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 428, s. 94)

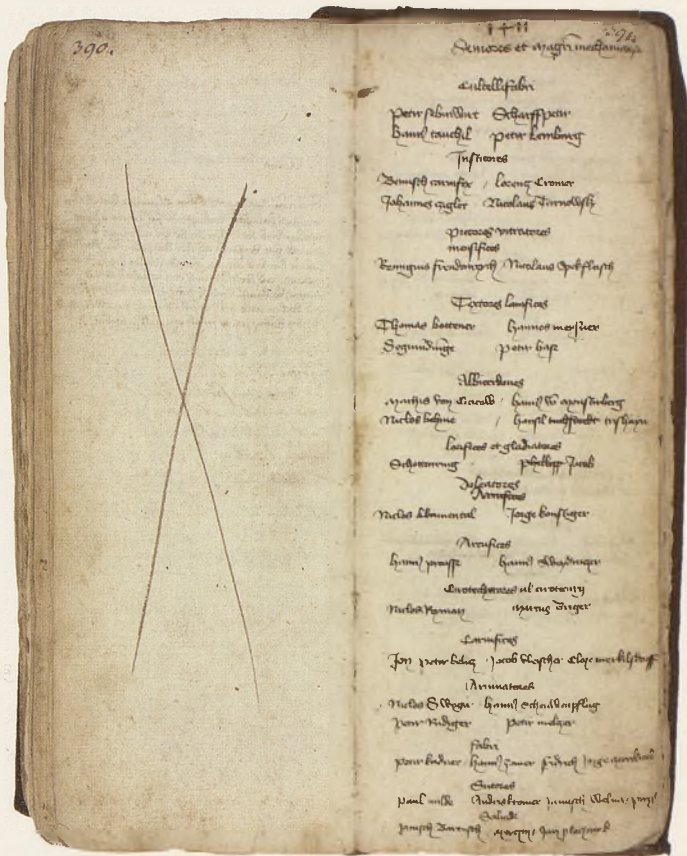
178. REMIGIUSZ FREODENRICH

rajca, burmistrz
1415, 1416

Remigius Frendinreich (Freodenreich, Vreydinreich)

Kupiec i rzemieślnik w cechu malarzy, szklarzy i stolarzy, starszy tego cechu, odnotowany w księgach miejskich w latach 1408–1416. Do prawa miejskiego Krakowa został przyjęty w Boże Narodzenie 1397 roku, za poręczeniem Michała Teschnera. W roku 1411 powołano go do ławy miejskiej, urząd ławnika sądowego sprawował także w latach 1412 i 1414. W kolejnym roku, 1415, nominowano go do rady miejskiej, gdzie został odnotowany także w roku 1416. Jako rajca urzędujący w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W roku 1416 bierze udział, wraz z rajcami Michałem Langiem z Czirli (nr 148), Mikołajem Schultisem z Biecza (nr 173), Pawłem Behemem (nr 177), Piotrem Fetterem (nr 172), Janem Faberem (nr 166), Janem Plesnerem (nr 179) i Marcinem Wenigiem (nr 180) w przekazaniu Mikołajowi Goltbergowi rocznego czynszu z domu kuśnierzy pod warunkiem późniejszego odkupienia go przez miasto. Także w 1416 roku, w środę po święcie Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny, wraz z burmistrzem Pawłem Behemem (nr 177) i rajcą Franciszkiem Neorzą (nr 174) potwierdzili zapis dokonany przez Zofię, wdowę po Mikołaju Polczerze.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Remigius frendenreich

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1392–1411 strony 390–391 z wpisem z 1411 roku, zawierającym wykaz starszych i mistrzów cechowych, gdzie w środkowej części wymieniono starszych i mistrzów malarzy, szklarzy i stolarzy, wśród których znajduje się Remigiusz Freodenrich – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, rkps 427, s. 390–391)

Źródła i literatura:
CAR, nr 182; KDK I, s. XXXI; KDK IV, nr 502; KPM I, nr 751, 2766, 2904; Starzyński 2009, nr 204.

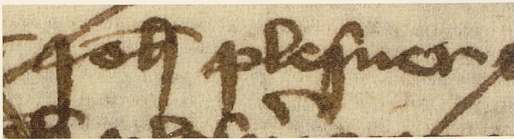
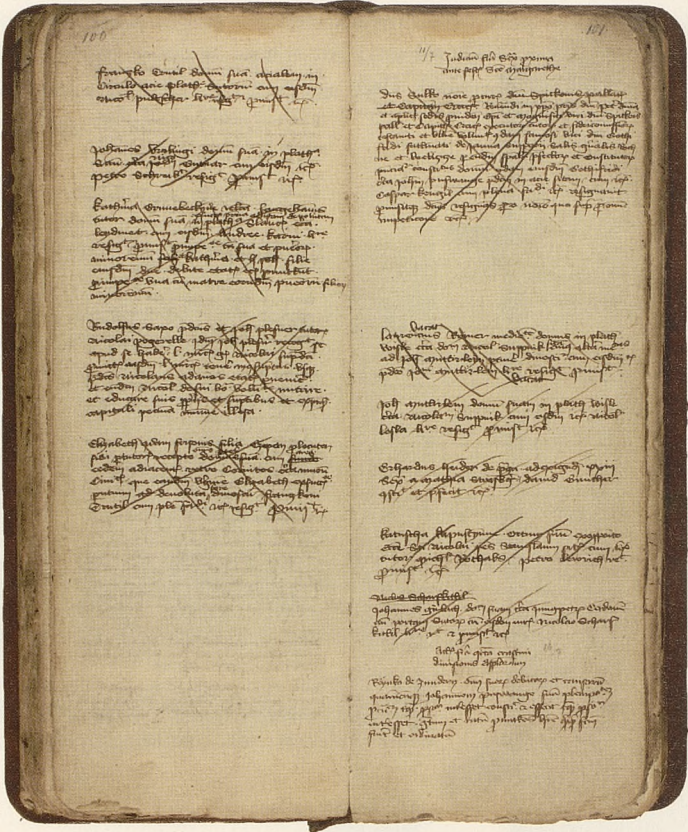
Władysław Jagiełło (1386–1434)

179. JAN PLESNER

rajca, burmistrz
1416, 1418, 1419

Johannes Plesnerus (Plessner, Plesneri)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1406–1419. Syn Jana, miał braci: Mikołaja i Piotra, także działających w Krakowie. W roku 1409 Jan uzyskał powołanie do ławy miejskiej, w której zasiadał także w roku 1415. Nominację do rady miejskiej otrzymał w roku 1416, wzmiankowany w radzie był do 1419 roku włącznie, w tym w radzie urzędującej – jako racja urzędujący na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Jako ławnik w 1409 roku brał udział w sprawie uruchomienia bursy dla ubogich w domu, który zakupił Jan Isner, profesor teologii, od Jana Statschreibera. Z kolei w 1416 roku jako rajca uczestniczył wraz z ówczesnie urzędującymi rajcami w przekazaniu Mikołajowi Goltbergowi rocznego czynszu z domu kuśnierzy na zasadzie widerkaufu. Wraz z braćmi posiadał w spadku po ojcu kamienice: jedną położoną przy ul. Garncarskiej (obecnie Gołębia) i drugą zlokalizowaną przed bramą św. Mikołaja, przyległą do domu Cuttelifabra, nożownika. W 1391 roku bracia sprzedali dom przy ul. Garncarskiej Mikołajowi Salsatori, sprzedawcy ryb solonych, natomiast w następnym roku Jan i Mikołaj sprzedali swoje udziały w domu przy bramie św. Mikołaja trzeciemu z braci, Piotrowi.

Źródła i literatura:
CAR, nr 156; CDU I, nr 43; KDK I, s. XXXI, LIII; KDK IV, nr 502; KŁK, nr 1377, 1435, 1718; Starzyński 2009, nr 205.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1390–1397 strony 100–101 z wpisem z 1393 roku stwierdzającym, że Jan Plesner oświadczył, iż posiada pieniądze należące do Mikołaja Pogerele, którym opiekuje się wraz z Rudolfem Saxem, i że będą te pieniądze u niego aż do osiągnięcia przez podopiecznego pełnoletności, a z własnej woli będzie owego Mikołaja żywić i kształcić z własnych pieniędzy, nie naruszając jego kapitału – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 3, s. 100–101)

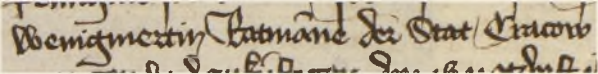
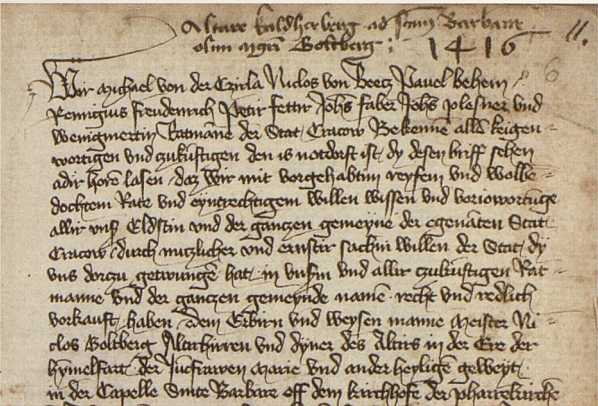
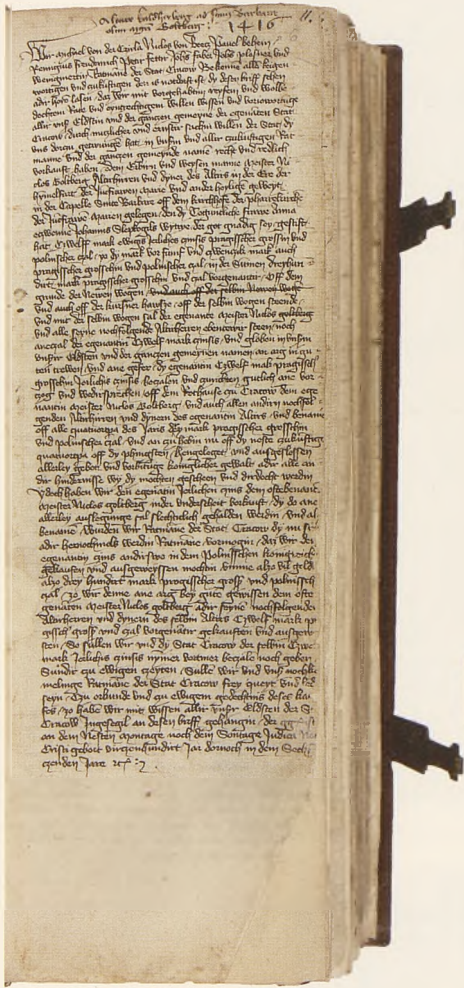
Władysław Jagiełło (1386–1434)

180. MARCIN WENIG

rajca, burmistrz
1416, 1417

Mertin Wenyng, Wenygmerten

Mieszczanin krakowski, odnotowany w krakowskich księgach miejskich w latach 1410–1417. Karierę w samorządzie miejskim rozpoczął w roku 1416, kiedy został powołany do ławy miejskiej. Urząd ławnika sądowego sprawował także w latach 1412 i 1414. Do rady miejskiej został nominowany w 1416 roku, odnotowany jest jego udział w radzie urzędującej w roku 1417. Jako rajca urzędujący pełnił na przemian z innymi rajcami funkcję burmistrza. W 1416 roku brał udział, wraz z Michałem Langiem z Czirli (nr 148), Mikołajem Schultisem z Biecza (nr 173), Pawłem Behemem (nr 177), Remigiuszem Freodenrichem (nr 178), Piotrem Fetterem (nr 172), Janem Faberem (nr 166) i Janem Plesnerem (nr 179) w przekazaniu Mikołajowi Goltbergowi rocznego czynszu z domu kuśnierzy, na zasadzie widerkaufu, z możliwością późniejszego odkupienia go przez miasto. W tym samym roku Marcin został odnotowany w gronie rajców sprzedających Mikołajowi Goltbergowi jeden z miejskich czynszów.

Z kopiarza dokumentów miejskich zawierającego wpisy z lat 1412–1548 strona 11 z wpisem z 1416 roku, zawierającym wykaz aktualnie urzędujących rajców z Marcinem Wenigiem w składzie – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1358, s. 11)

Źródła i literatura:
CAR, nr 182; KDK I, s. XXXI; KDK IV, nr 502; KPM I, nr 751, 2766, 2904; Starzyński 2009, nr 204.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

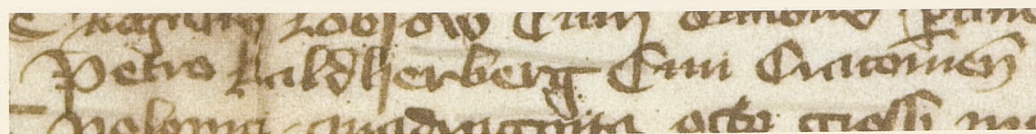
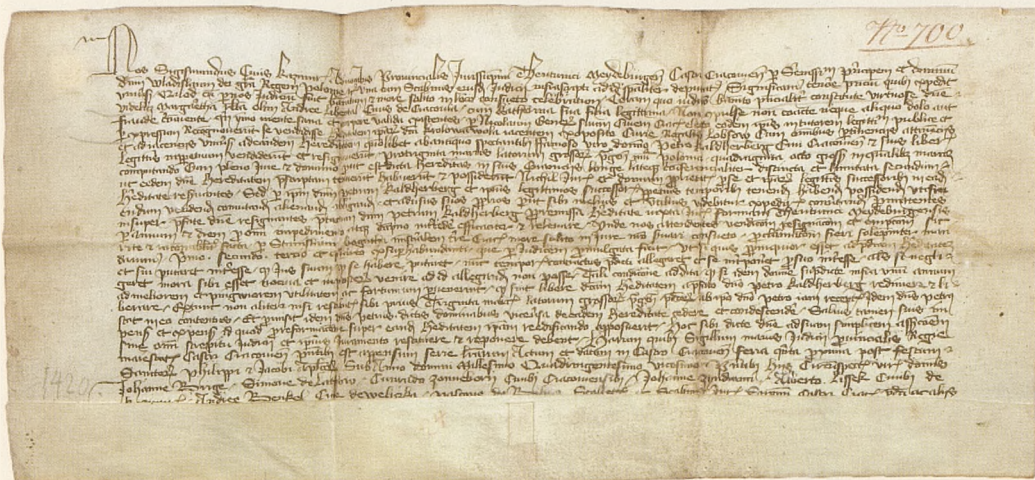
181. PIOTR KALDHERBERG

rajca, burmistrz

1417, 1418, 1421

Petrus (Petir) Kaldherberger (Rahsnata)

Znamienity mieszczanin krakowski, kupiec, pochodzący być może z miejscowości Kalteherberge (obecnie Świerznica koło Malborka), choć współczesny mu w Krakowie Mikołaj Kaldeherberge przybył z Wrocławia. Piotr został odnotowany w krakowskich księgach miejskich w latach 1392–1443. W ławie miejskiej zasiadał w latach 1393, 1397, 1409–1411, 1413 i 1416–1417. Do rady miejskiej uzyskał nominację w 1417 roku, rajcą urzędującym był także, a zatem i pełnił funkcję burmistrza, w latach 1418 i 1421. O jego pozycji świadczy fakt, że w jego domu prowadzono układy w sporze o pastwiska między miastem a klasztorem zwierzynieckim. Piotr zapisał się także jako doradca finansowy i bankier odnowionego uniwersytetu, w 1400 roku w imieniu wykonawców testamentu królowej Jadwigi kupił dom przeznaczony na siedzibę uczelni (Collegium Maius). Przed wejściem do jego domu została pochwycona Nawojka, pierwsza studentka uniwersytetu. Sprawował godność starszego kongregacji kupieckiej, handlował suknem, srebrem, ołowiem i materiałami budowlanymi. Udzielał pożyczek mieszczanom, szlachcie i dostojnikom. Przez pewien czas był opiekunem wdowy po Piotrze Melczerze (nr 88), Agnieszki. Był właścicielem kilku domów, w tym przy Rynku, od 1420 roku także posiadłości Królowa Wola w Łobzowie. Ożenił się dwukrotnie, z Katarzyną i Agnieszką. Zmarł w 1423 roku. Jego córka Katarzyna była żoną Wilhelma, wójta bocheńskiego, inna z córek została żoną Jana Slepkućgila młodszego (nr 206), zaś kolejna, Anna, żoną Jana Swidniczera (nr 197). Piotr miał też syna Hieronima, proboszcza kościoła św. Magdaleny.

Dokument wydany w 1420 roku w Krakowie, w którym Zygmunt, wójt prowincjonalny Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, wraz z ławnikami potwierdzili nabycie przez Piotra Kaldherberga posiadłości Królowa Wola położonej w Łobzowie od Małgorzaty, wdowie po Andrzeju Libentalu – oraz powiększenie zapisu imienia i krakowskiego obywatelstwa (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. dypl. perg. 59)

Źródła i literatura:

AAK, nr 5; CAR, nr 179, 220; CDU I, nr 43; KDK I, s. XXXI, LII–LIII, nr 115–116; KDK II, nr 391, 422, 462; KŁK, nr 1451, 1454, 1627, 1728, 1749, 1773, 1777, 1820, 1829, 1895, 1925, 1941, 1966, 1971, 2313, 2370; KPM I, nr 2963, 9503 c; NKRK II, s. 102, 105, 120, 125, 138, 143–144, 148, 179, 183, 186, 194, 198–199, 201, 213; Pańków Stanisława, Kaldherberger Piotr, [w:] PSB, t. XI, s. 434–435; Starzyński 2009, nr 207.

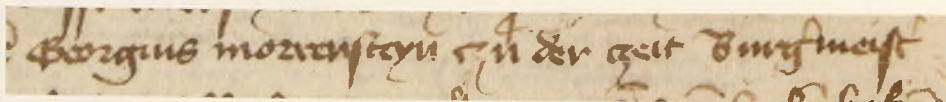
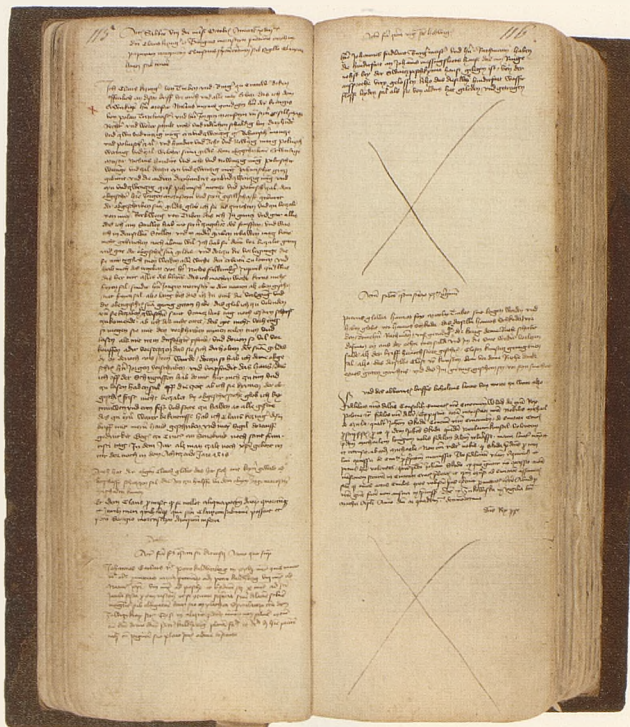
182. JERZY MORSZTYN starszy

rajca, burmistrz

1417, 1418, 1421, 1422

Georgius (Jorge) Morsteyn (Morrensteyn, Morrinsteyn, Mornsteyn, Morsten)

Kupiec i bankier, przedstawiciel moźnej rodziny Morsztynów przyjętej przez Leliwitów do herbu pod koniec XV wieku. Morsztynowie, Bartek i jego syn Bartłomiej, zostali odnotowani w Krakowie już w 1369 roku, jako mieszczanin krakowski został też odnotowany w roku 1391 Mikołaj Morsztyn. Jerzy przybył do Krakowa wraz z braćmi: Mikołajem, Leonardem i Piotrem, prawdopodobnie z górnośląskiego Bytomia. Został odnotowany w latach 1406–1424. Szybko wszedł do władz miasta, początkowo do ławy miejskiej, w której zasiadał w latach 1411–1413 i 1415–1417, a następnie do rady miejskiej, gdzie godność rajcy sprawował od 1417 roku. Jako rajca urzędujący pełnił na przemian z innymi rajcami funkcję burmistrza, co odnotowano w 1418 roku. Od 1410 roku był starszym kongregacji kupieckiej, odpowiadał za obronę bramy Grodzkiej i baszty za kościołem Franciszkanów. Prowadził dalekosiężny handel, głównie z miastami saskimi. Przywoził sukna z Brugii we Flandrii i eksportował je na Węgry. Kapitały lokował w nieruchomościach. Miał domy położone przy ulicach Świńskiej (obecnie wschodni odcinek św. Tomasza), św. Anny, Wiślniej i Rzeźniczej (obecnie Mikołajska) oraz wielki dom zwany „Spicymirowskim” na rogu Rynku i ul. Szczepańskiej, dwa kramy w Rynku, młyn za murami, browar przy ul. Sławkowskiej i folwark na Prądniku. Był żonaty dwukrotnie. Zmarł około 1423 roku. Jeden z jego synów, Stanisław, był rajcą (nr 232), inny, Jerzy, żupnikiem krakowskim i ojcem rajcy Jerzego młodszego (nr 287), córka Anna była żoną Jerzego Schwarcza (nr 184), zaś córka Małgorzata wyszła za mąż za Jana Slepkućgila młodszego (nr 206).

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1412–1449 strony 124–125 z wpisem z 1418 roku, zawierającym zeznanie testamentowe niejakiego Piotra, uczynione wobec rajców Jerzego Morsztyna, pełniącego wtedy funkcję burmistrza, i Jana Fabera (nr 166), co inni członkowie rady urzędującej potwierdzili – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 428, s. 124–125)

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Źródła i literatura:

CAR, nr 179; CAR-S IV, nr 302; KDK I, s. XXXI, nr 116; KŁK, nr 1466, 1501, 1852; KPM I, nr 2327, 2689; NKRK II, s. 119; NZPK, s. 6, nr 5; Krzyżanowski 1898, s. 332, 336; Pieradzka 1935, s. 189; Noga 2003-I, s. 18, 113–114, 153, 157–158, 174, 192, 194, 197, 199, 209, 211, 213, 227, 237; Krzyżanowski 1898, s. 331, 328–357; Praśnik 1913, s. 76–79; Encyklopedia, s. 628–629; Starzyński 2009, nr 208.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

W efekcie wystąpień cechów przeciwko radzie miejskiej, w której zasiadali głównie przedstawiciele patrycjatu, spowodowanych nakładaniem przez radę zbyt nadmiernych podatków, Władysław Jagiełło w 1418 roku powołuje do życia Radę 16 Mężów – organ mający kontrolować finanse miasta, składający się z ośmiu przedstawicieli stanu kupieckiego i ośmiu reprezentów rzemieślników cechowych.

W tym samym roku rada miejska wydaje ordynację dotyczącą sposobu uchwalania wilkierzy.

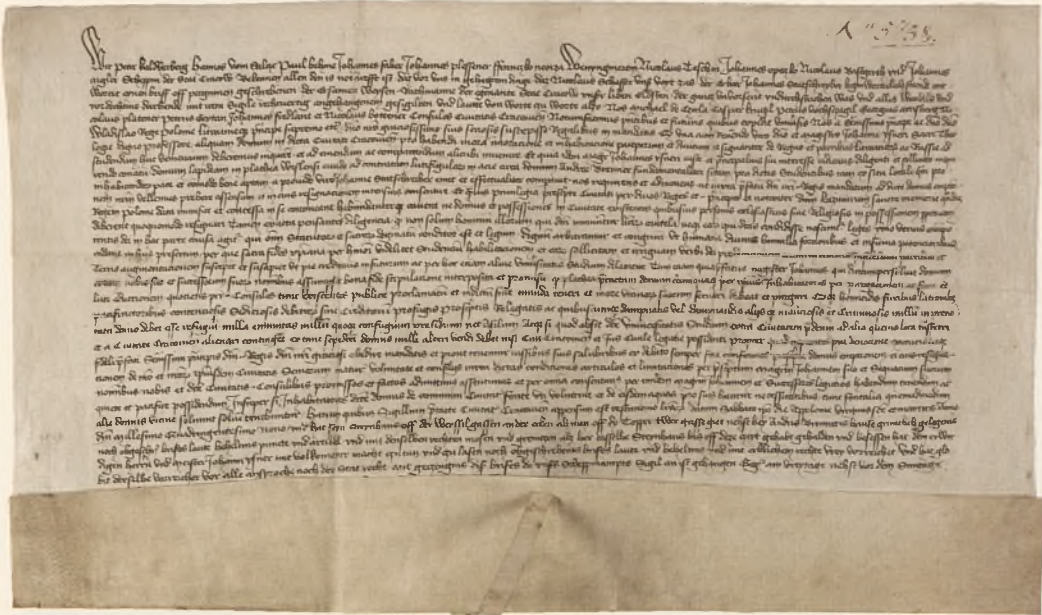
Źródła i literatura:
CAR, nr 270; CDU I, nr 43; KDK I, s. XXXI, LIII, nr 116; KŁK, nr 1859, 1862, 1880; KPM I, nr 3227; NZPK, s. 6, nr 5; Pietrusiński 2000, s. 319; Starczyński 2009, nr 209.

183. MIKOŁAJ z CIESZYNA

rajca, burmistrz

1418, 1421, 1424

Petrus (Petir) Kaldherberger (Rahsnata), Nicolaus Teschin (de Teschin)
Mieszczanin krakowski, piwowar, przybył do Krakowa z Cieszyna lub stamtąd pochodziła jego rodzina. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1394–1430. W 1430 roku wzmiankowany jako starszy cechu piwowarów. Mikołaj przez wiele lat zasiadał w ławie miejskiej, uzyskiwał powołania na ławnika sądowego rokrocznie w latach 1409–1417. W roku 1418 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której jest wzmiankowany także w latach 1421 i 1424 – w tym ostatnim roku jako rajca stary. Jako rajca urzędujący na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. W roku 1394 zakupił od Jana Kazimira dom położony obok domu Stana Czina, pod tym jednak warunkiem, że jeśliby Mikołaj zmarł wcześniej, to jego zaufani przyjaciele spłacą należność, otrzymując za to część jego majątku. Niedługo po tej transakcji Jan Kazimir został pełnomocnikiem Mikołaja. W 1419 roku Mikołaj poręczył za Wawrzka z Patschonowa (być może Pacanowa). Zmarł przed 11 lipca 1432 roku, pozostawiając syna Jana Teschnera starszego (nr 216). Wnukiem Mikołaja był Jan Teschner młodszy (nr 257), szwagier i współnik Jana Turzona (nr 285).

in Nicolaus Teschin

Dokument wystawiony w 1409 roku w Krakowie, w którym ławnicy krakowscy, z Mikołajem z Cieszyna w składzie, potwierdzają zakup przez Jana Isnera, profesora teologii, domu od Jana Statschreibera z przeznaczeniem na bursę dla ubogich studentów – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. dok. perg. 40)

184. JERZY SCHWARCZ

rajca, burmistrz

1419, 1421, 1422, 1423, 1425, 1427, 1428, 1430, 1432, 1433, 1434, 1435, 1436, 1437, 1438, 1439, 1440, 1443, 1450

Georgius (Iorge) Swarcz (Sworc, Nigro, Czarny)

Znamienity kupiec i finansista krakowski, nobilitowany aktem Władysława Warneńczyka wydanym w Budzie w 1442 roku, z nadaniem herbu Boże Zdarz. Schwarczowie przybyli do Krakowa z Nowego Sącza jako gałąź rodziny Morsztynów, dla odróżnienia używająca przydomka Czarny. Jerzy został odnotowany w księgach miejskich w latach 1419–1451. Wieloletni rajca krakowski, nominowany do rady w 1419 roku, ostatni raz wzmiankowany na tym urzędzie po ponad 30 latach, w 1450 roku. Wielokrotnie powoływany do rady urzędującej, w której w przypadającej na niego w kadencji kolejności sprawował funkcję burmistrza, odnotowaną w 1421 roku, gdy sędziowie polubowni wydali wyrok w sprawie łąki i pastwiska w procesie klasztoru Norbertanek z miastem, co miało miejsce z udziałem rajców na czele z Jerzym jako burmistrzem. W 1441 roku, po wybudowaniu i wyposażeniu kaplicy Bożego Ciała w kościele Mariackim uzyskał od papieża Feliksa V bullę udzielającą 100 dni odpustu tym, którzy wezmą udział w mszy św. i procesji w tej kaplicy. Ożenił się dwukrotnie, pierwsza żona, Anna, była córką Jerzego Morsztyna (nr 182). Zmarł przed 5 maja 1452 roku. Jego syn Jan był proboszczem kościoła Mariackiego w roku 1489, gdy zakończono budowę ołtarza Wita Stwosza, a córka Katarzyna poślubiła rajcę Mikołaja Kreidlera (nr 245).

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Georgius Swarcz civis Cracoviensis

Dokument wydany w 1441 roku w Bazylei, w którym papież Feliks V udziela 100 dni odpustu tym, którzy biorą udział w mszy św. i procesji w kaplicy kościoła Mariackiego w Krakowie wybudowanej i wyposażonej przez Jerzego Schwarcz, obywatela krakowskiego – oraz powiększenie fragmentu z zapisem imienia i krakowskiego obywatelstwa (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 213)

Źródła i literatura:
CAR, nr 225, 331, 339, 341; KDK I, s. XXXII, nr 115–116, 125–126; KDK II, nr 307, 312; KDK III, nr 412, 423; KDK IV, nr 506, 508, 523, 536; KM, nr 123; KPM I, nr 3978, 4059, 4188, 5361; NZPK, s. 6, nr 5; Paprocki 1584, s. 893; Krzyżanowski 1898, s. 330–331; Ptaśnik 1913, s. 83; Szymański 1993, s. 90–91; Pietrusiński 2000, s. 610; Trelińska 2001, nr 8; Noga 2003-I, s. 112, 174, 212, 227; Starzyński 2009, nr 210.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

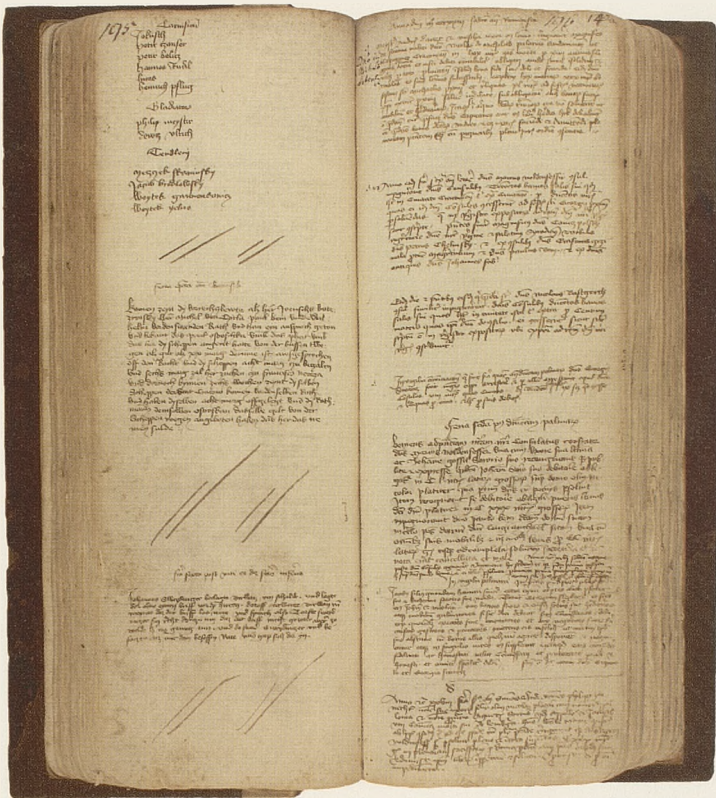
185. ERAZM GRZYMAŁA

rajca, burmistrz

1419, 1421, 1422, 1423

Erasmus Grzimała (Gerszmaien)

Mieszczanin krakowski, wyróżniający się w ówczesnych elitach miejskich polsko brzmiącym przydomkiem, być może pochodzącym od wielkopolskich Grzymalitów, może od herbu Grzymała, ówczesnie rozpowszechnionego w Sandomierskiem, ale i na Litwie. W 1434 roku do prawa miejskiego Krakowa został przyjęty Tomek Grzymała de Russinowicz, być może powiązany z Erasmem. Erazm został odnotowany w księgach miejskich w latach 1393–1423. Brak śladów jego urzędowania w ławie miejskiej. Udokumentowany jest natomiast jego udział w radzie miejskiej, od pierwszej pierwszej wzmianki w roku 1419, przez lata 1421 i 1422, po rok 1423. Wzmianki te nie podają, kiedy zasiadał w radzie urzędującej. Burmistrzem był, zgodnie z zasadami, w pierwszym roku powołania do rady, co mogło nastąpić w 1419 roku lub wcześniej. Jako rajca stary w 1422 roku wziął udział w posiedzeniu zwołanym dla potwierdzenia praw i zasad do korzystania z mły na na Prądniku, którego właścicielem był rajca Piotr Fetter (nr 172), powołujący się na dokument potwierdzony w 1360 roku przez Kazimierza Wielkiego. W roku 1423 Erazm, pełniąc funkcję burmistrza, reprezentował miasto w sprawie zastawienia przez Marka Noldenfessira (nr 192) rajcom krakowskim 300 bałwanów soli za 200 grzywien, które to pieniądze miały zostać przekazane na potrzeby króla. Zmarł przed 28 kwietnia 1441 roku.

Erasmus Grzimała pinc. magistratium

Zróżdła i literatura:
KDK I, s. XXXI, nr 115–116; NKRK II, s. 93, 107, 167; NZPK, s. 6, nr 5; Staryński 2009, nr 211.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1412–1449 strony 195–196 z wpisem z 1423 roku, stwierdzającym, że w obecności wojewody sieradzkiego, burmistrza Krakowa Erasma Grzymały i rajców Pawła Behema (nr 177) oraz Jana Fabera (nr 166) rajca Marek Noldenfessir (nr 192), iglarz, zastawił rajcom krakowskim 300 bałwanów soli za 200 grzywien, które to pieniądze miały zostać przekazane na potrzeby króla – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 428, s. 195–196)

186. WILHELM WILLANDT

rajca, burmistrz

1421, 1422, 1424, 1428, 1430, 1431, 1435, 1437

Vilhelmus Wiland (Wyland)

Kupiec i przedsiębiorca, odnotowany w księgach miejskich w latach 1416–1443. Kariere w samorządzie miasta rozpoczął w roku 1416, obejmując urząd ławnika sądowego. W ławie miejskiej zasiadał także w roku 1417. Kilka lat później, w 1421 roku, został powołany do rady miejskiej, gdzie był wzmiankowany do 1437 roku, w tym także w radzie urzędującej, w której w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca brał udział w procesowym sporze miasta z klasztorem Norbertanek na Zwierzyńcu. Poręczył w 1421 roku przy przyjęciu do prawa miejskiego za Andrzeja Trzanszywora. W roku 1443 wraz z żoną rajcy Mikołaja Glezera (nr 194), Małgorzatą, dziedziczył po Close Piczczynie. Wilhelm był żonaty z Urszulą, a po jej śmierci z Barbarą z domu Rockenberg, która z kolei, gdy owdowiała, wyszła za rajcę Jerzego Orienta (nr 199), a jako już podwójna wdowa poślubiła Mikołaja, księcia na Raciborzu, Karwinie i Rybniku. Wilhelm zmarł przed rokiem 1446, kiedy to, zgodnie z decyzją Dzierśława z Borzynowa, archidiakona krakowskiego, ustalono definitywnie, że połowa czynszu rocznego z domu przy ul. św. Mikołaja należącego do spadkobierców po Wilhelmie będzie przeznaczona plebanowi z Chmielnika Grzegorzowi oraz kościołowi św. Mikołaja. Z małżeństwa z Barbarą pozostawił syna Wilhelma.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

(Wilhelm Wiland)

Dokument wydany w 1428 roku, w którym opat Paweł i klasztor mogiński zawierają z rajcami krakowskimi, reprezentowanymi także przez Wilhelma Willandta, układ w sprawie spornych granic posiadłości klasztornych, dziesięcin z Dąbia, karczmy w Czyżynach i opłat z posiadłości klasztornych w mieście – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 185)

Źródła i literatura:
CAR, nr 333; KDK I, s. XXXII, LIII, nr 115–116, 126; KDK II, nr 307; KDK IV, nr 508, 511, 541; KM, nr 123; KPM I, nr 3391, 4412; NZPK, s. 6, nr 5; Krzyżanowski 1898, s. 338; Starzyński 2009, nr 212.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

187. JAN SEBENWIRT

rajca, burmistrz

1421, 1422

Johannes (Hannus) Sebinwirt (Selbinwirt, Zebinwirt)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1396–1433. Przyjęty do prawa miejskiego w roku 1396 lub w 1398 albo w 1401 – księga przyjęć do prawa miejskiego wymienia w tych latach osoby o identycznym imieniu i przydomku. W tej sytuacji trudno też ustalić, czy do przyszłego rajcy odnoszą się noty w spisach starszych i mistrzów cechowych, wymieniał je w latach 1404–1421 Jana Sebenwirta jako majstra cechu nożowników. Jan został wybrany do rady miejskiej w roku 1421 i zasiadł w radzie urzędującej, a w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W następnym roku został odnotowany już jako rajca stary. W roku 1421 jako rajca brał udział w kolejnym etapie sporu z klasztorem Norbertanek – reprezentował miasto podczas rozprawy przed sądem polubownym. Zdobył majątek, który pozwolił mu w 1433 roku ustanowić fundację szpitala przy domu altarystów kościoła Mariackiego, co zatwierdził biskup krakowski Zbigniew Oleśnicki. Jan został zapisany w *Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii*.

Źródła i literatura:

CAR, nr 167, 193, 202, 208, 218; CIPO, s. 41, 43, 71, 79, 86; KDK I, s. XXXI, nr 116; KPM I, nr 570, 861, 1256, 2838, 3899, 3963; NZPK, s. 6, nr 5; Mirkowski 1968, s. 85; Piwowarczyk 2000, s. 163; Starzyński 2009, nr 213.

Gotycka płyta nagrobna z wapienia rajcy i burmistrza Jana Sebenwirta w posadzce kaplicy Matki Boskiej Ostrobramskiej kościoła Mariackiego, wykonana po 1443 roku; w centralnej części gmerk mieszczański Sebenwirta

188. MIKOŁAJ ZAUPNIK

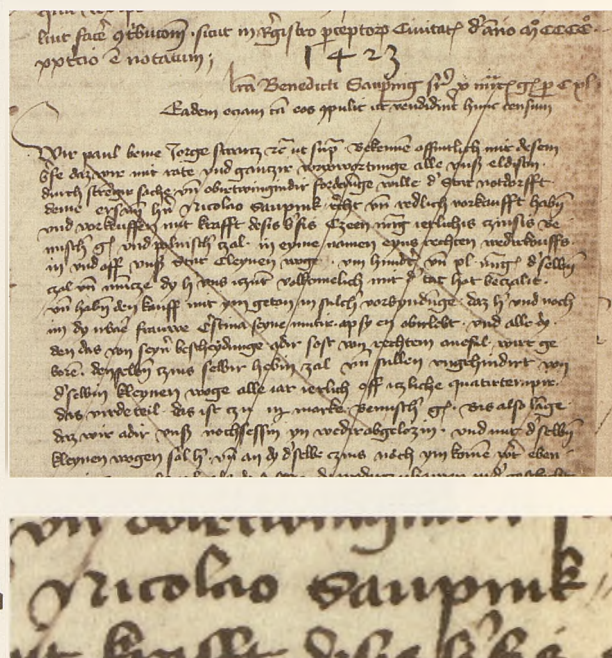
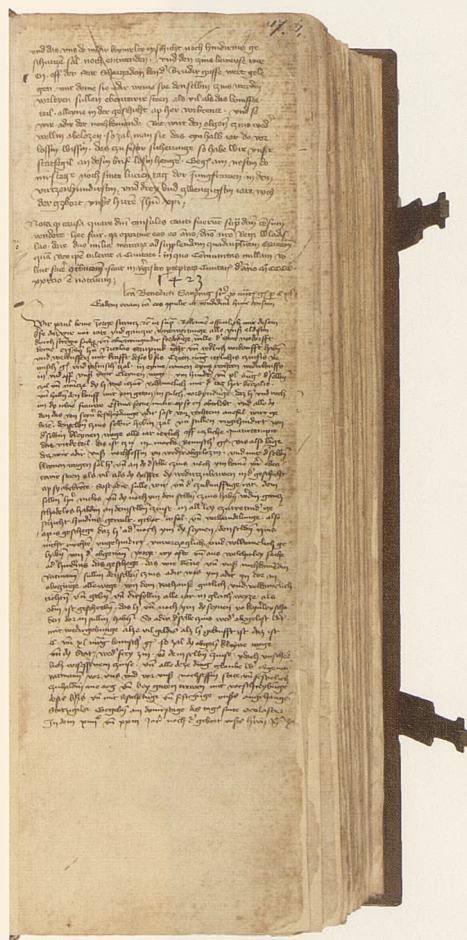
rajca, burmistrz

1421, 1422, 1423, 1425, 1429

Nicolaus Zupparius (Saupnik)

Żupnik krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1413–1429. W roku 1413 przyjął obowiązki ławnika sądowego, natomiast w roku 1421 otrzymał godność rajcy miejskiego. W radzie miejskiej był wzmiankowany przez szereg lat, także jako rajca urzędujący – burmistrz, do roku 1429. W 1421 roku wraz innymi rajcami urzędującymi reprezentował miasto przed sądem polubownym rozstrzygającym spór między gminą a klasztorem Norbertanek o pastwiska; był to kolejny etap tej przewlekłej sprawy (miasto miało oddać tereny koło Wolbromia, a klasztor zrzekał się kamienicy przy ul. Floriańskiej za dopłatą). W roku 1423 kupił od miasta jeden z czynszów z prawem jego odkupienia przez miasto (na zasadzie widerkaufu). Czynsz ten przekazał matce, Krystynie, a ona drugiemu synowi, żupnikowi Benedyktowi. W 1430 roku czynsz ten został przez Benedykta odstąpiony żonie Piotra Edlinga, a ta z kolei przeznaczyła go na uposażenie ołtarza św. Tomasza w kościele Mariackim. Mikołaj zmarł przed 3 czerwca 1430 roku.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Z księgi sprzedaży czynszów miejskich, zawierającej wpisy z lat 1412–1548 strona 17 z wpisem z 1423 roku, dotyczącym zakupu przez Mikołaja Zaupnika miejskiego czynszu z prawem odkupu – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1358, s. 17)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXXII, LIII, nr 116; KDK III,
nr 414; KDK IV, nr 505; KDM IV, nr
1312; NZPK s. 6, nr 5; Starzyński 2009,
nr 214.

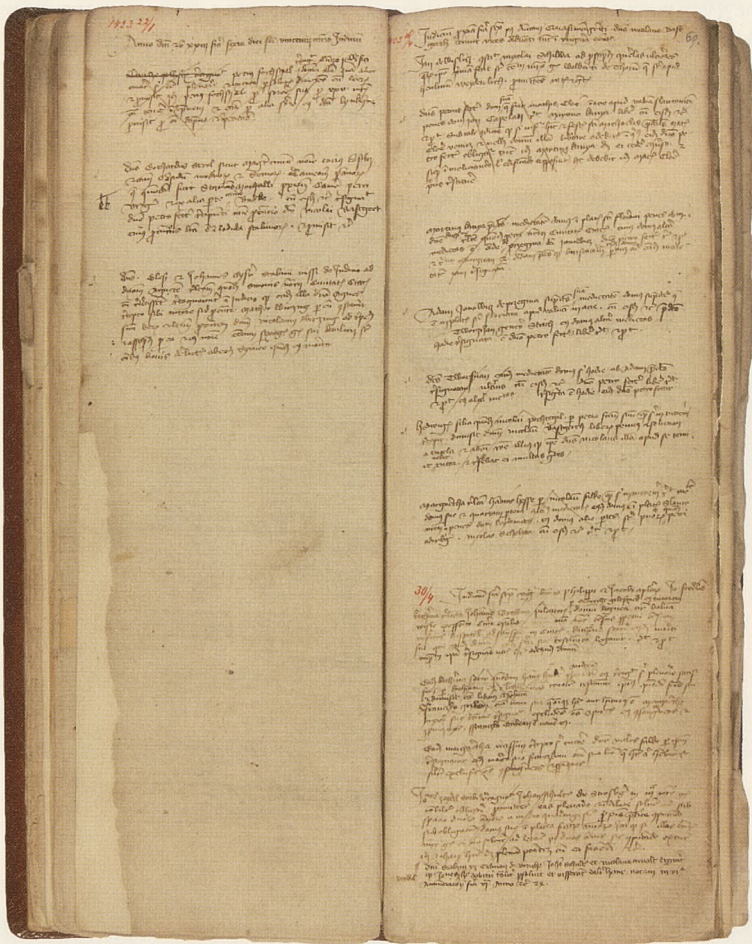
Władysław Jagiełło (1386–1434)

189. GOTARD STROL

rajca, burmistrz
1421, 1422, 1423

Gothardus Stroll

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1412–1423. Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w roku 1418. Przybył prawdopodobnie z Norymbergi, jak późniejsi Strolowie. Nie zachowały się ślady ławniczego „stażu” poprzedzającego objęcie urzędu rajcowskiego. W 1421 roku otrzymał nominację do rady miejskiej, gdzie został odnotowany w latach 1422 i 1433 w radzie urzędującej. Jako rajca urzędujący na przemian z innymi rajcami sprawował funkcję burmistrza. W 1421 roku brał udział, reprezentując miasto, w rozprawie przed sądem polubownym w sprawie sporu z klasztorem Norbertanek o pastwiska. W tym samym roku wraz z innymi rajcami zobowiązał się, na wniosek rajcy Piotra Fettera (nr 172), do honorowania zasad użytkowania młyna na Prądniku, określonych jeszcze w 1360 roku przez Kazimierza Wielkiego. W roku 1423 odnotowano go we wpisie do księgi ławniczej z 22 stycznia jako pełniącego urząd burmistrza.

Gothardus strol pout ayagrdiniu

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXXII, nr 116; KDK IV, nr 504; KPM I, nr 3098, 3764; NZPK, s. 6, nr 5; Starzyński 2009, nr 215.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1419–1430 strony 68–69 z wpisem z 1423 roku, stwierdzającym, że Gotard Strol, burmistrz, w imieniu całej rady miejskiej rezygnuje z kramu sukiennego niegdyś znajdującego się w rękach Stanisława z Muchowa (nr 138) na rzecz Piotra Fettera (nr 172) działającego w imieniu Mikołaja Bastgerta (nr 193) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps S, s. 68–69)

190. BERNARD z BRZEGU

rajca, burmistrz

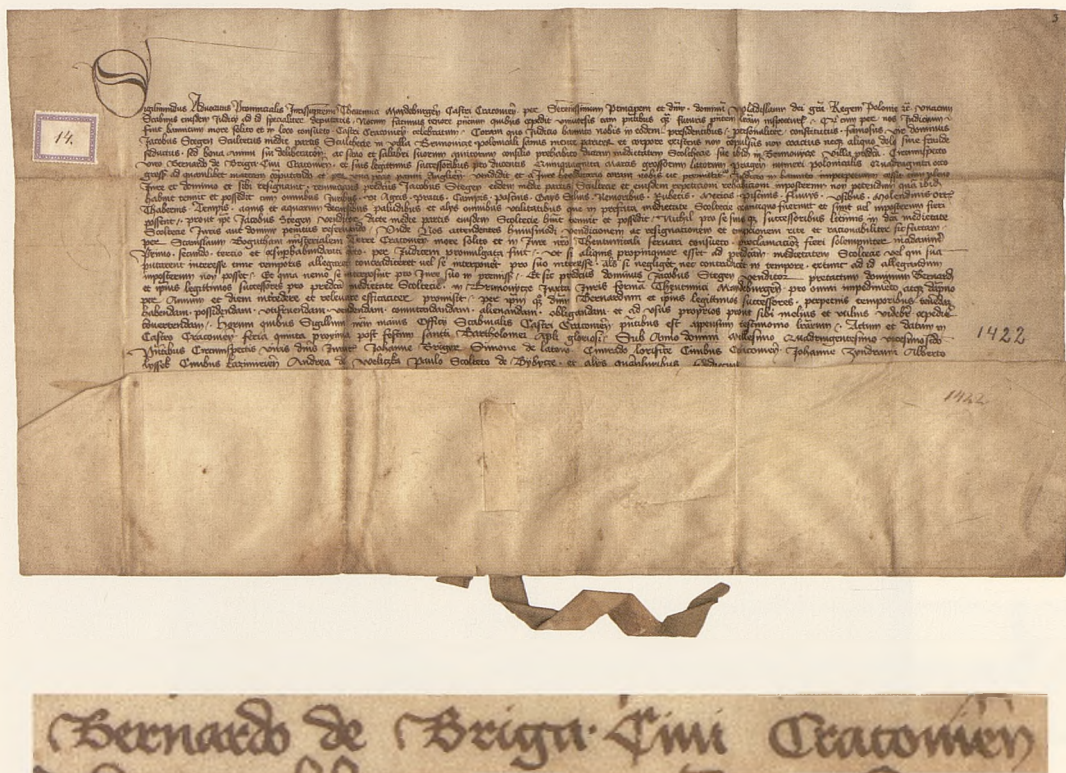
1421, 1422, 1428, 1430, 1434, 1435

Bernhardus (Bernhard) de Brega (von Brige, Briger)

Kupiec wywodzący się z rodziny przybyłej do Krakowa ze śląskiego miasta Brzeg – od nazwy tej miejscowości przybysze używali przydomka Briger (odnotowywani byli już latach 1311–1312 w czasie buntu wójta Alberta – nr 8). Współcześnie z Bernardem, wzmiankowanym w księgach miejskich w latach 1413–1435, działał w Krakowie rajca Piotr Briger (nr 171), z którym Bernard być może był spokrewniony. W roku 1413 objął urząd ławnika miejskiego, a w roku 1421 uzyskał nominację do rady miejskiej. W kolejnych latach był powoływany do rady urzędującej, do 1435 roku łącznie. Jako rajca urzędujący na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Już od początku rajcowskiego urzędowania brał udział w kolejnym etapie sporu miasta z klasztorem Norbertanek o pastwiska, reprezentował w 1421 roku gminę przed sądem polubownym. Miał dom w Rynku. Był właścicielem połowy sołectwa w Bronowicach polskich, którą nabył od Jakuba Stegerza w roku 1422. W 1438 roku sprzedał rajcy Teodorykowi Weinrichowi (nr 201) czynsz wieczysty na tej połowie sołectwa w kwocie 6 grzywien rocznie. Zmarł przed 7 stycznia 1440 roku. Wdowa po nim, Agnieszka, reprezentująca także pozostawione przez Bernarda dzieci, sprzedała ich dom rodzinny położony przy ul. Garncarskiej (obecnie Gołębia) Zbigniewowi Oleśnickiemu; na tym miejscu stała uniwersytecka bursa Jeruzalem.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Władysław Warneńczyk (1434–1444)

Dokument wydany w 1422 roku w Krakowie, w którym wójt Zygmunt i ławnicy Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim poświadczają, że Jakub Stegerz sprzedał połowę sołectwa w Bronowicach polskich Bernardowi z Brzegu, mieszczaninowi krakowskiemu, za 250 grzywien groszy praskich i za jeden postaw sukna angielskiego – oraz powiększenie zapisu imienia i obywatelstwa krakowskiego (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. perg. 14)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXXII, LIII, nr 116, 126;
KDK II, nr 307, 312; KDK III, nr 419;
KDK IV, nr 511; KM, nr 123; KPM I,
nr 3505; NZPK, s. 6, nr 5; Ptaśnik 1913,
s. 50–51; Starzyński 2009, nr 216.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

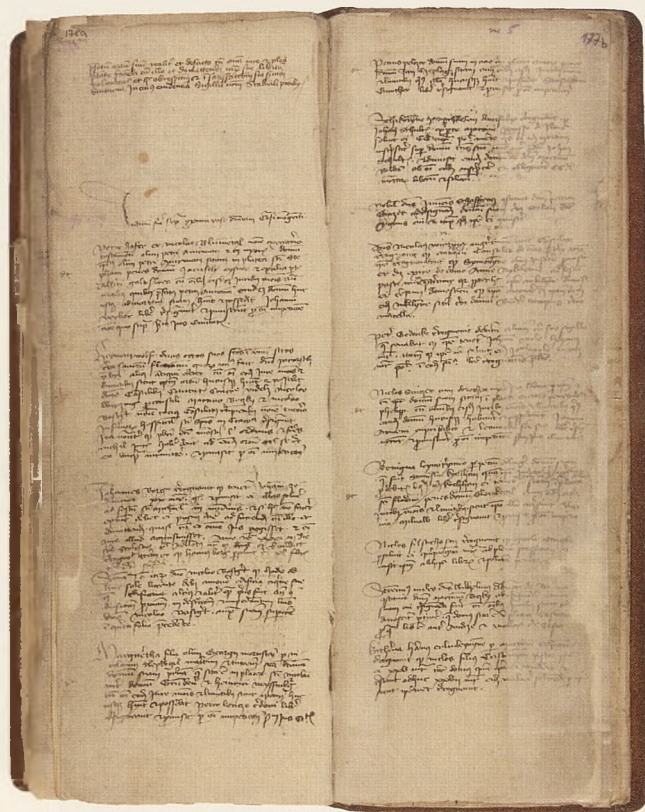
191. MIKOŁAJ WIERZYNEK młodszy II

rajca, burmistrz

1421, 1423, 1427, 1429, 1430, 1431, 1433, 1434, 1435, 1437, 1438, 1439, 1440, 1441, 1442, 1443, 1456

Nicolaus (Nikel) Werzing (Wirsing, Wirzingi)

Kupiec, przedstawiciel patrycjuszowskiej rodziny Wierzyneków, syn Andrzeja Wierzyńka (nr 102), ściętego w 1406 roku za przywłaszczenie sobie miejskich pieniędzy. Nie osiągnął wysokiej pozycji majątkowej i nie zdobył takiego prestiżu, jak ojciec i starsze pokolenia Wierzyneków, z Mikołajem Wierzyńkiem starszym (nr 33) i młodszym (nr 52) na czele. Mikołaj był jednak znaczącą postacią; po okresie sprawowania urzędu ławnika sądowego w latach 1416–1417 dostąpił godności rajcy miejskiego – w tej roli został odnotowany po raz pierwszy w roku 1421. Zasiadał w radzie przez około 25 lat, w tym czasie był powoływany do rady urzędującej i z tego tytułu pełnił funkcję burmistrza. Mikołaj miał przyrodnią siostrę Agnieszkę, z matki Anny, wydaną za Jana złotnika, oraz brata Ambrożego, po matce Katarzynie. Żonaty z Katarzyną, której w 1416 roku, zapewne z okazji ślubu, zapisał swój majątek. Do historii przeszedł jako fundator kościółka św. Gertrudy zlokalizowanego w miejscu pochówku straceńców, za bramą Nową, opodal murów miejskich (obecnie Planty, za wylotem ul. Siennej, po prawej stronie) – w ten sposób uczcił pamięć ojca. Kościółek powstał w latach 1429–1432, od 1457 roku był pod patronatem miasta; przetrwał do roku 1822, a jego ślad pozostał w nazwie ul. św. Gertrudy. Mikołaj Wierzynek zmarł przed 9 czerwca 1458 roku. Został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Nicolaus Wirzing. angr. c. 1429

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXXII, nr 116; KDK II, nr 307, 312; KDK III, nr 412; KDK IV, nr 512–513; KPM I, nr 2670, 3059, 3416, 4627; Kutrzeba 1899, s. 82–86; Estreicher K. 1934, s. 151–157; Mitkowski 1968, s. 85; Starzyński 2009, nr 217.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1419–1430 strony 178a–177b z wpisem z 1429 roku, stwierdzającym, że przed Mikołajem Wierzyńkiem stawili się rajcy starzy, urzędujący w roku poprzednim, oznajmiając, że niejaka Symennynne, kramarka, zobowiązała się opuścić do najbliższej Wielkanocy dom niejakej Anny – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 5, s. 178a–177b)

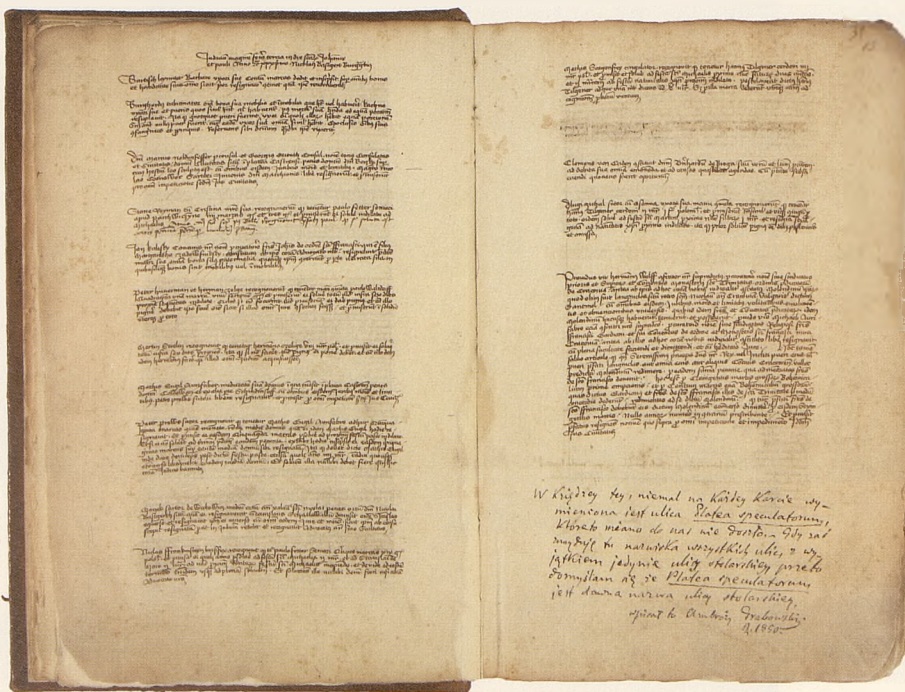
192. MAREK NOLDENFESSIR

rajca, burmistrz

1423, 1425, 1426, 1427, 1430, 1431, 1432, 1433, 1434, 1435, 1436, 1437, 1438, 1439, 1440, 1441, 1442

Marcus Noldenfesser, Teolenator, Czolner

Mieszczanin, iglarz, dzierżawca krakowskiego cła. Poważany w mieście, potocznie nazywany „panem Markiem”. W 1423 roku został po raz pierwszy odnotowany w radzie miejskiej, w której zasiadał przez około 20 lat. Wielokrotnie powoływany do rady urzędującej, pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza – zostało to odnotowane w księgach w latach 1426, 1431 i 1438. Z niewiadomych powodów w roku 1442 zrezygnował z krakowskiego obywatelstwa i rajcowskiego urzędu. Być może zamierzał wyjechać. Dwa lata później nastąpiła reasumpcja obywatelstwa, natomiast nie ma śladów powrotu do rady. Marek był właścicielem kramu, dwóch ogrodów koło kościoła św. Mikołaja, domów położonych przy Rynku i przy ul. św. Mikołaja. Ufundował kaplicę w kościele Mariackim, która przeszła na rodzinę Jana Czeiskindorfa (nr 238), a następnie od 1491 roku – na Jana Turzona (nr 285). Restaurował kościół parafialny w Bejskach (przymuszony sądowym wyrokiem uznającym jego dawne zobowiązania). W roku 1423 pożyczył od rady miejskiej 200 grzywien pod zastaw 300 bałwanów soli; pieniądze z tej pożyczki miały zostać przekazane przez niego na potrzeby króla. Zmarł w 1447 roku. Pozostawił syna Jana i córkę Annę, żonę rajcy Jana Kinta (nr 233). Syn Jan otrzymał od króla dzierżawę cła po ojcu, co było związane z długami Kazimierza Jagiellończyka wobec zmarłego ojca Jana. Opiekunem dzieci Marka po jego śmierci był rajca Walter Kezinger (nr 228). Marek został odnotowany w *Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii*.

Marcus Noldenfesser pconsul.
ciuitatis domus salutatis sita

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1431–1446 strony 12–13 z wpisem z 1431 roku, stwierdzającym, że burmistrz Marek Noldenfessir i rajca Jerzy Orient (nr 199) dokonali w imieniu rady przeniesienia prawa do domu położonego przy ul. Grodzkiej obok domu Marcina Bieckiego (nr 198), należącego do miasta, na rzecz Mikołaja Cymalbera – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 6, s. 12–13)

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

Źródła i literatura:
CAR, nr 315, 391; DPKW I, nr 52; KDK I, s. XXXII, nr 125, 137; KDK II, nr 307, 312; KPM I, nr 5333, 5462; Ptaśnik 1914, s. 22–23; Mirkowski 1968, s. 85; Pietrusiński 2000, s. 582; Piwowarczyk 2002, s. 52; Starzyński 2009, nr 218.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

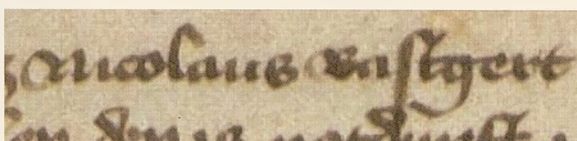
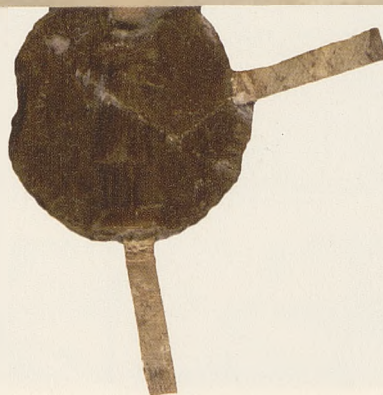
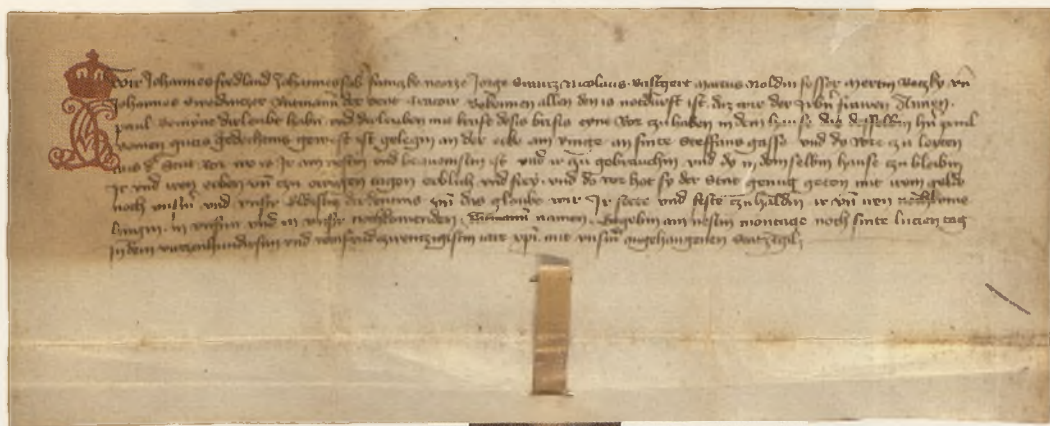
193. MIKOŁAJ BASTGERT

rajca, burmistrz

1423, 1425, 1426, 1427, 1428, 1429, 1430, 1431

Nicolaus Basthgerth (Basgert)

Kupiec sukienny, odnotowany w księgach miejskich w latach 1401–1431. Mikołaj został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w 1401 roku. Wyjątkowo długo, jak na przyszłego rajcę, był związany z ławą miejską. Piastował urząd ławnika sądowego w latach 1409–1412, 1414–1417 i w 1419 roku. Później, w roku 1433, już w trakcie pełnienia urzędu rajcy, został wójtem sądowym i przewodził ławie. W radzie miejskiej po raz pierwszy został odnotowany w roku 1423. Wzmianki o nim odnoszą się zarówno do rady urzędującej, w której w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza, jak i w radzie starej. Prowadził rozległe interesy handlowe, sięgające miast Królestwa Węgier. W 1423 roku, działając przez pełnomocnika, rajcę Piotra Fettera (nr 172), uzyskał od ówczesnego burmistrza Gotarda Strola (nr 189), reprezentującego całą radę miejską, rezygnację na swoją rzecz z kramu sukiennego niegdyś znajdującego się w rękach rajcy Stanisława z Muchowa (nr 138) – zapewne chodziło o jeden z pięciu kramów sukiennych z pełnym czynszem, przyznanych miastu na mocy przywileju Kazimierza Wielkiego z 1358 roku, z których dochód w całości pobierało miasto. Zmarł przed 9 stycznia 1433 roku.

Źródła i literatura:

CDU I, nr 43; KDK I, s. XXXI, LIII, nr 125; KDK II, nr 307; KDK III, nr 406, 412; KDK IV, nr 513; KPM I, nr 1185; Starzyński 2009, nr 219.

Dokument wydany w 1425 roku w Krakowie, w którym rajcy krakowscy, a wśród nich Mikołaj Bastgert, zezwolili wdowie po rajcy Pawle Behemie (nr 177), mieszczaninie krakowskim, na zbudowanie sobie wodociągu – oraz powiększenie zapisu imienia (Węgierskie Archiwum Krajowe w Budapeszcie, sygn. DL 11739)

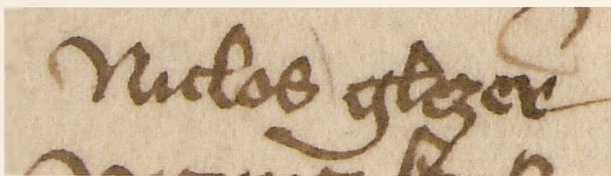
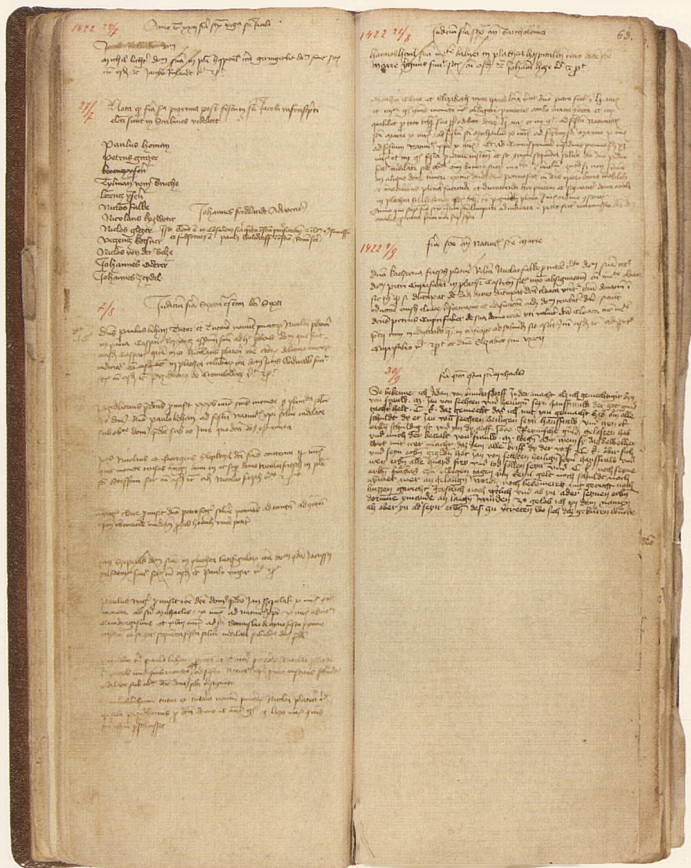
194. MIKOŁAJ GLEZER

rajca, burmistrz
1423, 1443

Nicolaus (Niclos) Gleser (Glezirs)

Kupiec działający w branży szklarskiej, odnotowany w księgach miejskich w latach 1419–1443. W roku 1410 wzmiankowany jako starszy kongregacji kupieckiej, godność tę pełnił wraz z przyszłymi rajcami: Piotrem Kaldherbergiem (nr 181), Jerzym Morsztynem starszym (nr 182), Pawłem Homanem (nr 169) i Piotrem Fetterem (nr 172). Działal we władzach miasta, zasiadając w latach 1419 oraz 1422–1423 w ławie miejskiej. W tym ostatnim roku uzyskał godność rajcy miejskiego. Kolejna wzmianka o jego udziale w urzędującej radzie miejskiej pojawia się dopiero po 20 latach, w roku 1443, co może świadczyć o niewielkiej aktywności na tym dożywotnim urzędzie. Jako rajca urzędujący w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Był ożeniony z Małgorzatą; w jej imieniu jako opiekun otrzymał w 1443 roku, na mocy spadku po Close Piczczynie, roczny czynsz dzielony z rajcą Wilhelmem Willandtem (nr 186) i jego żoną Urszulą. W czasach późniejszych, około 1480 roku, działało w Krakowie dwóch Jakubów Glezerów (Glaserów), być może potomków Mikołaja.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1419–1430 strony 62–63 z wpisem z roku 1422, dotyczącym wyboru nowej rady miejskiej; przy imieniu Mikołaja Glezera widnieje późniejszy dopisek informujący, że został on wybrany w roku następnym, w środę, dzień po Oczyszczeniu Panny Marii, które jest świętowane 2 lutego – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 5, s. 62–63)

Źródła i literatura:
CAR, nr 179; KDK I, s. XXXII; KDK III, nr 422, 428; KDK IV, nr 508, 541; Starzyński 2009, nr 220.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

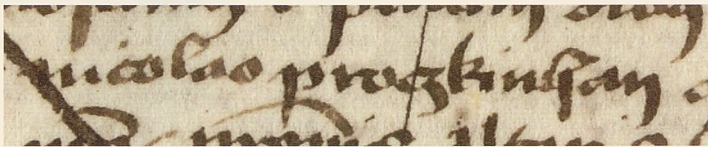
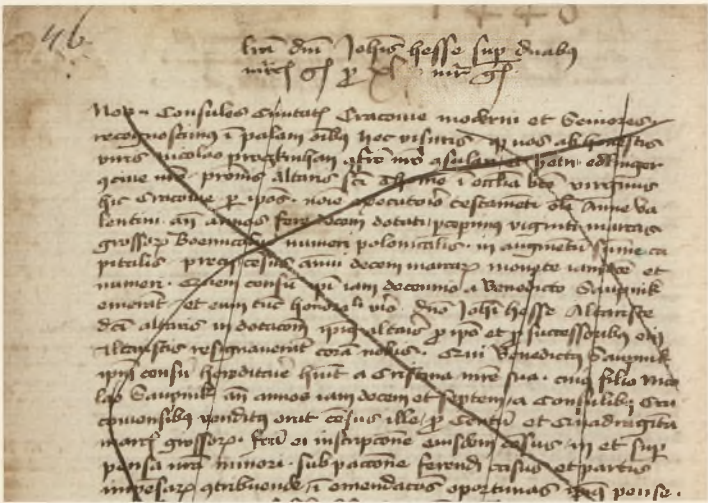
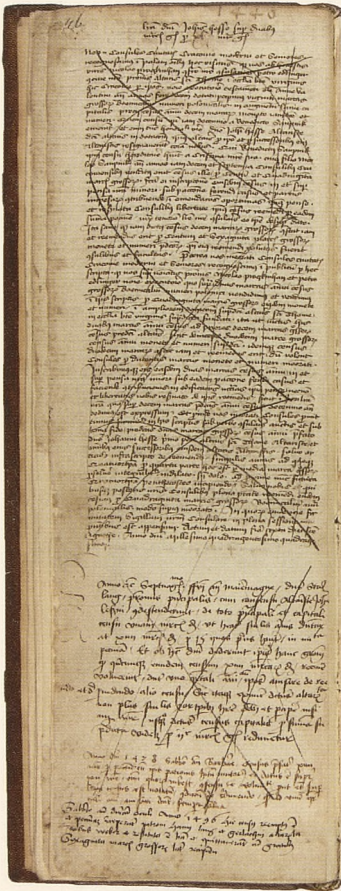
195. MIKOŁAJ PROCZKINHAN

rajca, burmistrz

1424, 1426, 1430, 1435, 1437, 1438, 1440

Nicolaus Proczkenhan (Proczkenheyn)

Mieszczanin, odnotowany w księgach miejskich w latach 1419–1455, w radzie miejskiej po raz pierwszy w roku 1424. Wzmiankowany w radzie był do roku 1440. W radzie urzędującej, w której na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza, bez wątpliwości zasiadał w latach 1424, 1430 i 1440. W roku 1430 brał udział w podjęciu przez radę miasta uchwały dotyczącej utrzymania tajności obrad rady oraz przyrzeczenia dobrych relacji i współpracy w gronie rajców. Mikołaj wraz z Piotrem Edlingerem, mieszczaninem krakowskim, sprawował patronat nad ołtarzem św. Tomasza w kościele Mariackim. Tenże Piotr Edlinger w 1430 roku, jako opiekun żony Mikołaja Katarzyny, przekazał coroczną daninę na rzecz tego ołtarza, wraz z życzeniem odprawiania mszy za zdrowie i duszę fundatora i jego rodziny, a także Mikołaja Proczkinhana. Mikołaj, będąc wykonawcą testamentu Anny Walentyny, w roku 1440 realizował jej zapis na rzecz wspomnianego ołtarza.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXXII; KDK II, nr 307, 312; KDK III, nr 414; KDK IV, nr 533; KPM I, nr 3244, 4620; Starzyński 2009, nr 221.

Z księgi sprzedaży czynszów miejskich, zawierającej wpisy z lat 1412–1548 strona 46, na której znajduje się wpis z 1440 roku, w którym rajcy krakowscy podali do wiadomości, że otrzymali fundusze od rajcy Mikołaja Proczkinhana i mieszczanina Piotra Edlingera, patronów ołtarza św. Tomasza w kościele Mariackim, pochodzące z zapisu testamentowego Anny Walentyny, jak też przekazali należność czynszową z Wagi Mniejszej – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1358, s. 46)

196. PIOTR GRAZER

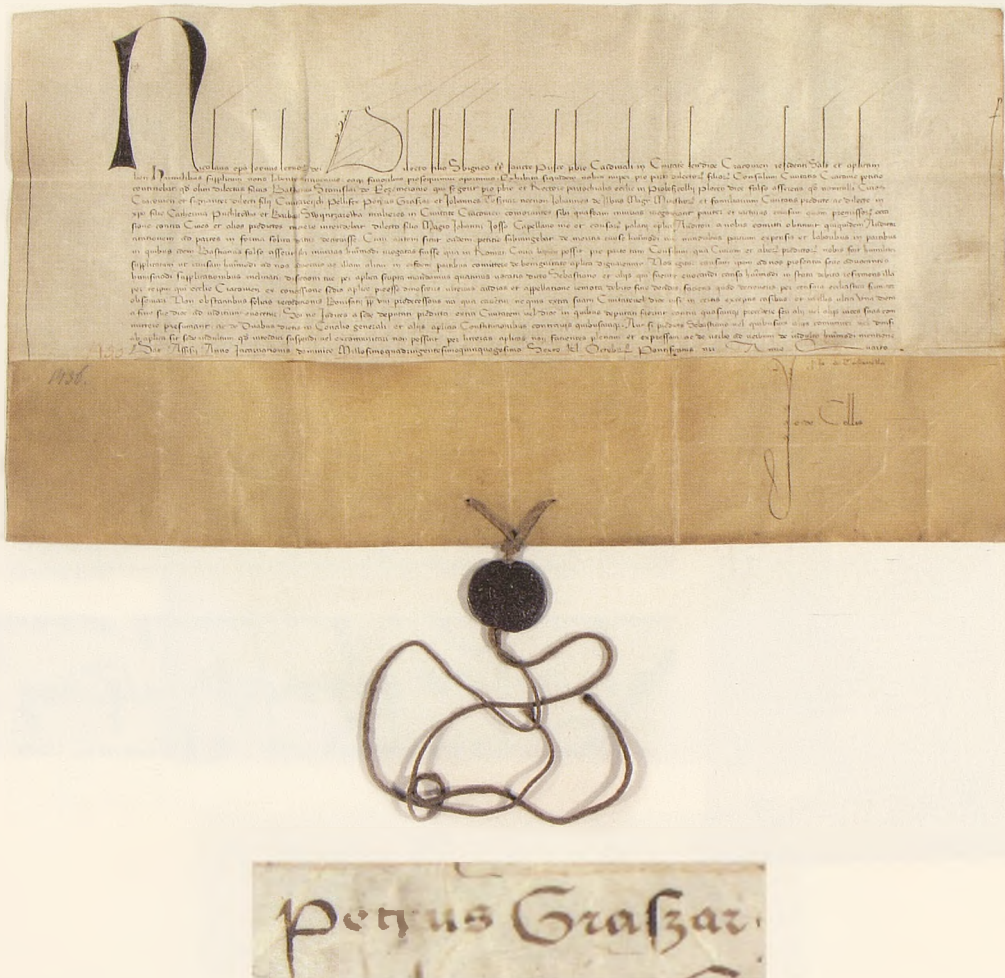
rajca, burmistrz

1424, 1425, 1427, 1428, 1430, 1431, 1432, 1434, 1435, 1436, 1437, 1438, 1440, 1441, 1442, 1443, 1444, 1445, 1447, 1449

Petrus (Petir) Graser (Grazar, Graszar)

Mieszczanin, odnotowany w księgach miejskich w latach 1407–1450. Został przyjęty do prawa miejskiego w roku 1407 (później, w latach 1425–1443, wielokrotnie poręczał przyjęcie do prawa miejskiego innych osób). Przez długie lata zasiadał we władzach miejskich. W latach 1416–1417 oraz 1419–1423 pełnił urząd ławnika sądowego, a następnie od roku 1424 przez 25 lat zasiadał w radzie miejskiej. Był wzmiankowany w radzie do roku 1449, w tym wielokrotnie w radzie urzędującej. Zapisy z lat 1427, 1434, 1447 i 1449 potwierdzają pełnienie funkcji burmistrzowskiej. W 1435 roku Piotr jako rajca uczestniczył wraz z Markiem Noldenfessirem (nr 192), Janem Swidniczerem (nr 197) i Jerzym Orientem (nr 199) w przyjęciu ostatniej woli rajcy zmarłego w tymże roku Michała Langa z Czirli (nr 148), w której podtrzymywał on fundację kaplicy w kościele Mariackim. Piotr jako burmistrz w 1447 roku wraz z rajcami Marcinem Chmielem (nr 210) i Jakubem Wegerem (nr 213) odbierał zeznanie testamentowe Jana Stresicha *alias* Smedta. Zmarł przed 26 czerwca 1450 roku. Pozostawił wdowę Agnieszkę i synów: Jerzego i Mikołaja. Został odnotowany w *Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii*.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Dokument wydany w 1450 roku w Asyżu, w którym papież Mikołaj V poleca kardynałowi i biskupowi krakowskiemu Zbigniewowi, aby zbadał sprawę Sebastiana syna Stanisława z Ciemierowa, proboszcza kościoła parafialnego w Probuszczowicach, w diecezji płockiej, prowadzoną z kilkoma mieszczanami krakowskimi, w tym z Piotrem Grazerem – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 239)

Źródła i literatura:

CAR, nr 315; KDK I, s. XXXII, nr 125–126, 137; KDK II, nr 307, 312; KDK III, nr 412, 434; KDK IV, nr 511, 526; DPKW I, nr 46; KDM IV, nr MCDXXXIX, s. 413; KM, nr 123; KPM I, nr 1841, 3785, 4329, 4398, 4825, 5397, 6280; Mitkowski 1968, s. 85; Pietrusiński 2000, s. 168; Starzyński 2009, nr 222.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

197. JAN SWIDNICZER

rajca, burmistrz

1425, 1426, 1427, 1430, 1431, 1433, 1434, 1435, 1437, 1438, 1439,
1450, 1451, 1452, 1453, 1454, 1455, 1456

Johannes Sweidniczer (Sweydniczer)

Kupiec, handlujący rudami metali, syn Jana, łucznika i starszego cechu, być może przybyłego ze Świdnicy, za czym przemawiałoby brzmienie nazwiska. Jan został odnotowany w księgach miejskich w latach 1417–1457, do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w 1417 roku. Był znaczącą postacią w życiu gospodarczym i politycznym miasta. Zasiadał w radzie miejskiej przez ponad 30 lat, pierwszy raz jako rajca został odnotowany w 1425 roku, wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej, zatem po wielokroć pełnił – w przypadającym na niego czasie – funkcję burmistrza (co w księgach odnotowano w latach 1431, 1438, 1450 i 1454). W roku 1442, w trakcie urzędowania w radzie miejskiej, pełnił także funkcję wójta sądowego, przewodząc ławie miejskiej. Handlował rudami metali, w tym ołowiu z domieszką srebra, wydobywanymi w kopalniach olkuskich, woził ten towar na Węgry. Był bardzo majątny, w testamencie sporządzonym w 1457 roku podaje wśród swoich dłużników Kazimierza Jagiellończyka, który był mu winien, oprócz znacznych kwot w guldenach i złotych, także 100 bałwanów soli. Dłużnikami jego byli także Andrzej Tęczyński i Jan z Koniecpola. Patronował ołtarzowi św. Krzyża w kościele Mariackim. Był starszym bratem rajcy Jakuba Swidniczera (nr 259). Ożenił się z Anną, córką Piotra Kaldherberga (nr 181). Zmarł przed 17 listopada 1459 roku. Został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Johannes Sweidniczer Cives Cracoviensis ac

Źródła i literatura:

CAR, nr 305, 315, 406, 452, 466, 504, 586; CAR-S V, nr 236, 245, 266, 279; DKW I, nr 52; KDK I, s. XXXII, nr 156; KDK II, nr 307, 312; KDK III, nr 412, 432, 439–440, 452; KPM I, nr 2982, 3993, 4000, 4499, 5909; Grabowski 1854, s. 116; Pietadzka 1935, s. 189; Mitkowski 1968, s. 85; Pietrusiński 2000, s. 267, 597; Piwowarczyk 2004, s. 309, 311; Starzyński 2009, nr 223.

Dokument wydany w 1455 roku w Rzymie, w którym papież Kalikst III powiadomił proboszcza św. Michała i starszego archidiacona kościołów krakowskich, że przeor i bracia domu św. Katarzyny, położonego poza murami Krakowa i należącego do braci pustelników św. Augustyna, zaskarżyli Kaspza Rockenberga, scholastyka kościoła krakowskiego, jego brata Hieronima i Jana Swidniczera, mieszkańców Krakowa, Barbarę, wdowę po Mikołaju, księciu z Raciborza, oraz innych, że wyrządzili oni krzywdę temuż przeorowi i wyżej wymienionym braciom, wobec czego papież nakazał proboszczowi i temuż archidiakonowi, żeby „po odwołaniu tego, co odwołać należy, przyznał to, co słuszne” – oraz powiększenie zapisu imienia i krakowskiego obywatelstwa (Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 2517)

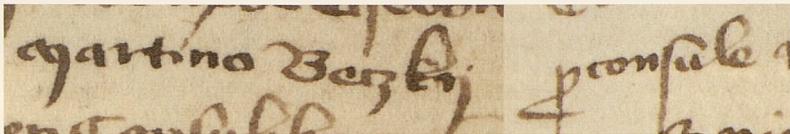
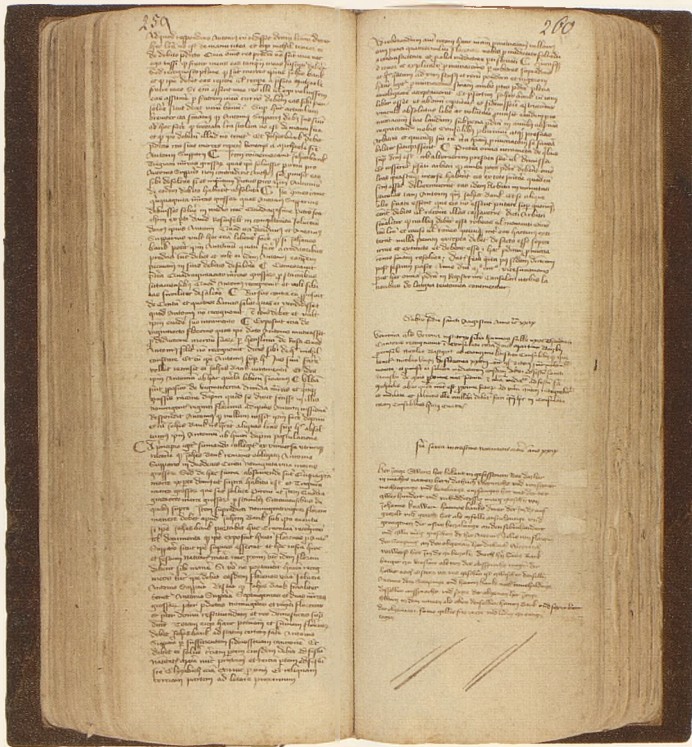
198. MARCIN BIECKI

rajca, burmistrz

1425, 1429, 1430, 1434, 1435, 1437, 1438, 1440, 1441, 1442, 1450, 1451, 1452

Martinus (Mertin) Beczky (Betczky, Beczschky)

Kupiec wywodzący się z Biecza, czego ślad zachował się w przyjętym przydomku. Został odnotowany w miejskich księgach w latach 1419–1454. Obecny we władzach miejskich od roku 1419, kiedy to powołano go do ławy miejskiej. Urząd ławnika piastował także w latach 1424 i 1425. W tym ostatnim roku uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał przez prawie 30 lat. Wielokrotnie działał w radzie urzędującej, pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza, co odnotowano w księgach miejskich w latach 1429 i 1440. Jako burmistrz w roku 1429 przyjmował wraz z rajcą Konradem Langiem (nr 230) oświadczenie Weroniki kramarki, córki Jana Falke i żony Teodoryka kantora, że jest winna 27 i pół grzywny groszy i jedną grzywnę monety polskiej Mikołajowi Vaggiemu z Florencji, wraz ze zobowiązaniem co do spłaty w ustalonych terminach. W roku 1452 rada miejska powierzyła Marcinowi pieczę nad odnowieniem i utrzymaniem postrzygalni sukna. Był majątnym mieszczaninem, właścicielem domu położonego przy ul. Grodzkiej, pobierał czynsz z domu położonego obok łaźni Rogackiej, a zajmowanego przez olejarza Piotra. Ożenił się z Urszulą; ich córka Brygida została wydana za rajcę Waltera Kezingera (nr 228). Marcin został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1412–1449 strony 259–260, powiększenie wpisu z 1429 roku, stwierdzającego, że Weronika kramarka, córka Jana Falke, a żona Teodoryka kantora, zeznała przed radą miejską reprezentowaną przez burmistrza miasta Marcina Bieckiego i rajcę Kunczego kuśnierza (nr 230), że jest winna 27 i pół grzywny groszy i jedną grzywnę monety polskiej Mikołajowi Vaggiemu z Florencji i że dług ten spłaci w połowie na św. Stanisława, a w połowie na św. Michała – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 428, s. 259–260)

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Źródła i literatura:
CAR, nr 278, 451; DPKW I, nr 52;
KDK I, s. XXXII; KDK II, nr 307, 312;
KDK III, nr 439; KDK IV, nr 513; KPM
I, nr 3693, 4437, 4808; Mitkowski 1968,
s. 85; Pietrusiński 2000, s. 581; Starzyński
2009, nr 224.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

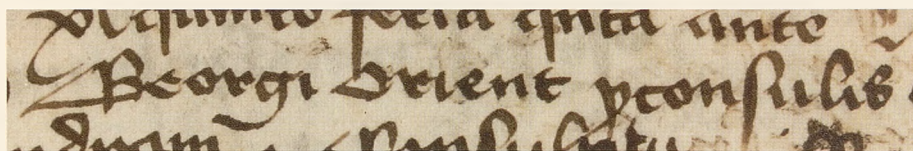
199. JERZY ORIENT

rajca, burmistrz

1427, 1429, 1430, 1431, 1432, 1435, 1436, 1437, 1438, 1440, 1445

Georgius (Iorge) Orienth (Oryenth)

Kupiec i przedsiębiorca kopalniany, odnotowany w księgach miejskich w latach 1427–1448. Być może spokrewniony ze starszym o jedno pokolenie Janem Orientem (nr 159). Do rady miejskiej Jerzy został nominowany w roku 1427, zasiadał w niej zapewne przez ponad 20 lat. Wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej. Jako rajca urzędujący pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza, jednak o nim jako o burmistrzu w księdze miejskiej zachowało się jedynie wzmiankowanie z roku 1445, gdy wraz z rajcą Janem Zyndramem (nr 223) udał się z ratusza do domu piekarza Osucha, aby przyjąć jego zeznanie testamentowe. Wcześniej, w roku 1435, jako rajca urzędujący uczestniczył w przyjęciu ostatniej woli rajcy Michała Langa z Czirli (nr 148). W 1432 roku poręczył za swojego sługę, Nickila, przy przyjęciu go do prawa miejskiego. Jerzy był żonaty z Barbarą z domu Rockenberg, wdową po rajcy Wilhelmie Willandcie (nr 186), która z kolei po śmierci Jerzego wyszła za Mikołaja, księcia na Raciborzu, Karwinie i Rybniku – na ten awans na księżnę raciborską mógł mieć zapewne wpływ majątek odziedziczony po Jerzym w postaci kamienic, udziałów w kopalniach olkuskich i znacznej gotówki. Jerzy zmarł przed 27 marca 1449 roku. Pozostawił córkę Annę, żonę Hańczy.

Zródła i literatura:

CAR, nr 315, 324; CDU II, nr 129; KDK I, s. XXXIII, nr 137; KDK II, nr 307, 312; KDK III, nr 412; KDK IV, nr 513; KDM IV, nr 1351; KPM I, nr 4281, 4462; Krzyżanowski 1898, s. 338; Starzyński 2009, nr 225.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 przed okładziną oraz strony 8–9 z wpisem z 1445 roku, zawierającym zeznanie testamentowe piekarza Osucha złożone przed rajcami Jerzym Orientem, pełniącym funkcję burmistrza, i Janem Zyndramem (nr 223), wysłanymi w tym celu z ratusza – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 8–9)

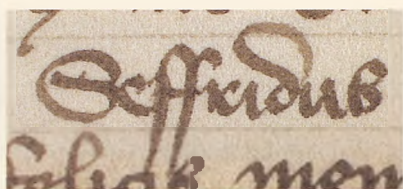
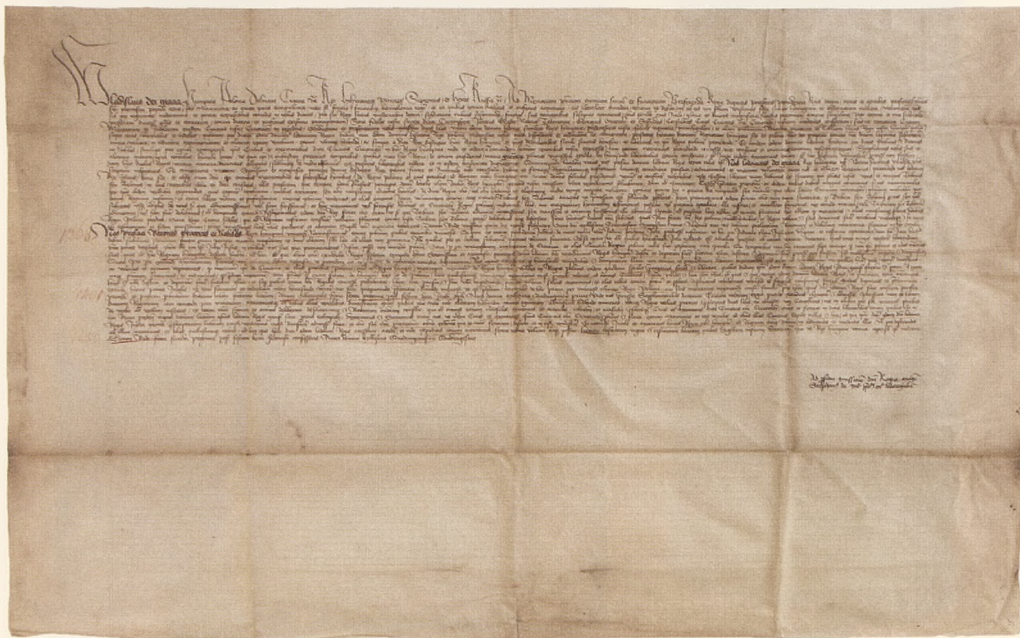
200. MIKOŁAJ SEYFRID

rajca, burmistrz

1427, 1430, 1435, 1438, 1440, 1441, 1446, 1448, 1449, 1452, 1453, 1454, 1455, 1456, 1457, 1458

Nicolaus Seyfred (Seyffrid, Zeyfrid, Zewridus)

Kupiec i finansista, pojawiający się w dworskich kręgach w Krakowie i węgierskiej Budzie. Został odnotowany w księgach miejskich w latach 1423–1458. We władzach miasta pojawił się w roku 1423 na urzędzie ławnika sądowego. Kilka lat później, w 1427 roku, po raz pierwszy został odnotowany w radzie miejskiej, w której zasiadał przez ponad 30 lat, wielokrotnie wchodząc w skład rady urzędującej i pełniąc wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Przez 20 lat, od 1429 do 1448 roku, trwała zawiła sprawa klejnotów i sreber kościelnych przyjętych przez Mikołaja jako zastaw od urzędnika węgierskiego króla Zygmunta Luksemburskiego i zdeponowanych na ratuszu; interwencje w tej sprawie podejmowali Władysław Warneńczyk i Kazimierz Jagiellończyk. W roku 1440 Mikołaj brał udział w poselstwie rajców krakowskich do Budy, gdzie aktualnie rezydował król Władysław; uzyskali oni tam przywilej potwierdzający, że kupcy z Krakowa i Polski oraz kupcy węgierscy mają korzystać z takiej samej wolności handlu w obydwu państwach, jaką mieli za czasów króla Ludwika. Mikołaj przewoził też wtedy korespondencję między królem i królową a Henrykiem Mnichem, przełożonym klasztoru w Ofen. W 1448 roku Kazimierz Jagiellończyk interweniował u rajców krakowskich, aby wydali Mikołajowi jego srebra skonfiskowane przez kasztelana i namiestnika królewskiego Jana z Czyżowa i zdeponowane w ratuszu, co wiązało się ze wspomnianą już sprawą zastawu w srebrze. Mikołaj zmarł przed 24 kwietnia 1465 roku.

Dokument wydany w 1440 roku w Budzie, w którym Władysław Warneńczyk na prośbę rajców krakowskich, wśród nich Mikołaja Seyfrida, transumuje akty z lat 1368 i 1401 i postanawia, że kupcy z Krakowa i Polski oraz kupcy węgierscy mają korzystać z takiej samej wolności handlu w obydwu państwach, jaką mieli za czasów króla Ludwika – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 212)

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

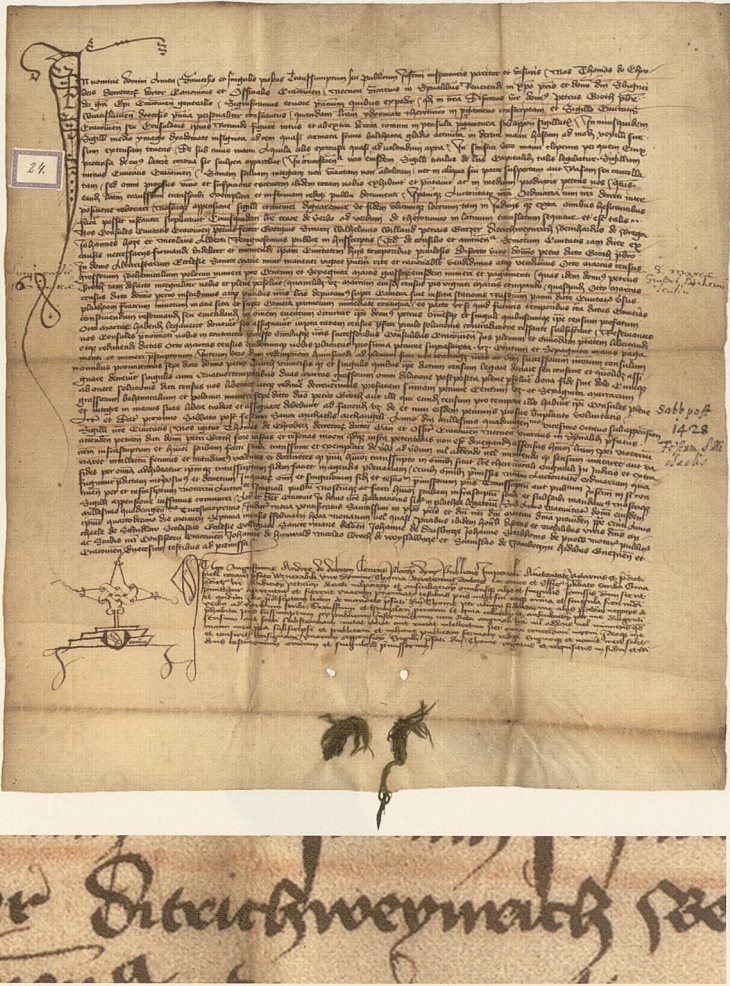
Źródła i literatura:
CAR, nr 267, 354, 360–361, 405, 406, 412, 451; KDK I, s. XXXIII, nr 137; KDK II, nr 307, 312; KDK III, nr 412; KDK IV, nr 552–553; KPM I, nr 3548; Pietrusiński 2000, s. 573; Starzyński 2009, nr 226.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

201. TEODORYK WEINRICH
rajca, burmistrz
1428

Ditrich (Theodorus) Weynrich

Mieszczanin, być może spowinowacony z książętami zatorskimi, odnotowany w księgach miejskich w latach 1428–1449. Z niewielkiej liczby zapisków w księgach można wnosić, że we władzach miasta działał w sposób znacznie ograniczony. Brak śladów wdrażania się do spraw miejskich w ławie sądowej. W radzie miejskiej został odnotowany w roku 1428, w kolejnych latach na urzędzie rajcowskim nie jest już wzmiankowany. Nie wiadomo, czy jego burmistrzowanie przypadło na ten właśnie rok czy też na inną kadencję rady urzędującej, o której nie zachowała się wzmianka. Również w 1428 roku wraz z innymi członkami rady wydał akt, którego mocą miasto sprzedało roczny czynsz w wysokości 8 grzywien z dochodów postrzygalni sukna i przy niej leżącego kramu za sumę 160 grzywien Piotrowi Grotowi, altaryście z kościoła Mariackiego. W roku 1438 Teodoryk zakupił od Bernarda z Brzegu (nr 190) czynsz wieczysty na połowie sołectwa w Bronowicach polskich, w kwocie 6 grzywien rocznie. Ufundował w kościele Mariackim kaplicę (obecnie kaplica św. Jana Nepomucena), od 1449 roku dotował z czynszów z udziałów w sołectwach w Bronowicach, Spytkowicach i Bachowicach uposażenie misjonarzy w kościele św. Barbary. Został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXXII, nr 126; KDK III, nr 423, 455; KDK IV, nr 511; KM, nr 123; Praśnik 1913, s. 50; Mitkowski 1968, s. 85; Piwowarczyk 2000, s. 165; Starzyński 2009, nr 227.

Dokument wydany w 1431 roku w Krakowie, w którym ofiçał generalny krakowski Tomasz z Chrobrza transumuje wydany w Krakowie dokument z 1428 roku, mocą którego rajcy krakowscy, a wśród nich Teodoryk Weinrich, sprzedają roczny czynsz 8 grzywien z dochodów postrzygalni sukna i przy niej leżącego kramu w Krakowie za sumę 160 grzywien Piotrowi Grotowi, altaryście kościoła Mariackiego w Krakowie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. 24)

202. JAN HOZE

rajca, burmistrz

1428, 1430, 1434, 1435, 1437, 1438, 1440, 1441, 1442

Iohannes (Hannus) Hosse

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1415–1464. We władzach miejskich obecny jest od 1415 roku, kiedy to został powołany w skład ławy miejskiej. Ławnikiem był także w latach 1424–1426. W tym ostatnim roku jako ławnik uczestniczył w zrzeczeniu się przez altarystę w kościele Mariackim Jana Schultisa domu z jatkami rzeźniczymi na rzecz altarystów z tegoż kościoła. W radzie miejskiej po raz pierwszy został odnotowany w roku 1428, był wzmiankowany w księgach jako rajca do roku 1442 włącznie. Jako rajca urzędujący na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Brał udział w uchwalaniu rygorów tajemnicy urzędowej obowiązującej rajców, uczestniczył w dysponowaniu czynszami miejskimi „na widerkauf”. W roku 1438 poręczył za Jana kuśnierza z Konina przy jego przyjęciu do krakowskiego prawa miejskiego, ręczył też w 1441 roku za Stefana krawca. Był właścicielem domu położonego przy Rynku obok domu Michała złotnika. W roku 1444 zawarł z nim ugodę dotyczącą muru między domami. Własnością Jana był także dom zlokalizowany za kościołem Mariackim. W roku 1444 miał też dom położony przy ul. Grodzkiej. Zmarł przed 27 lipca 1470 roku.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

W 1430 roku rada miejska uchwala wilkierz o zakazie wyjawiania przez rajców tajemnic miejskich, a także o tym, jak rajcy powinni sprawować swój urząd.

Dokument wydany w 1426 roku w Krakowie, w którym sąd ławniczy krakowski, a w jego składzie Jan Hozze, poświadcza, że altarysta Jan Schultis zrzuca się swego domu za jatkami rzeźniczymi w Krakowie na rzecz altarystów kościoła Mariackiego w Krakowie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. 17)

Źródła i literatura:
CAR, nr 286, 396; KDK I, s. XXXIII, nr 126; KDK II, nr 307, 312; KDK IV, nr 511, 535–536; KM, nr 123; KPM I, nr 3002, 4914, 5200; Pietrusiński 2000, s. 581; Starzyński 2009, nr 228.

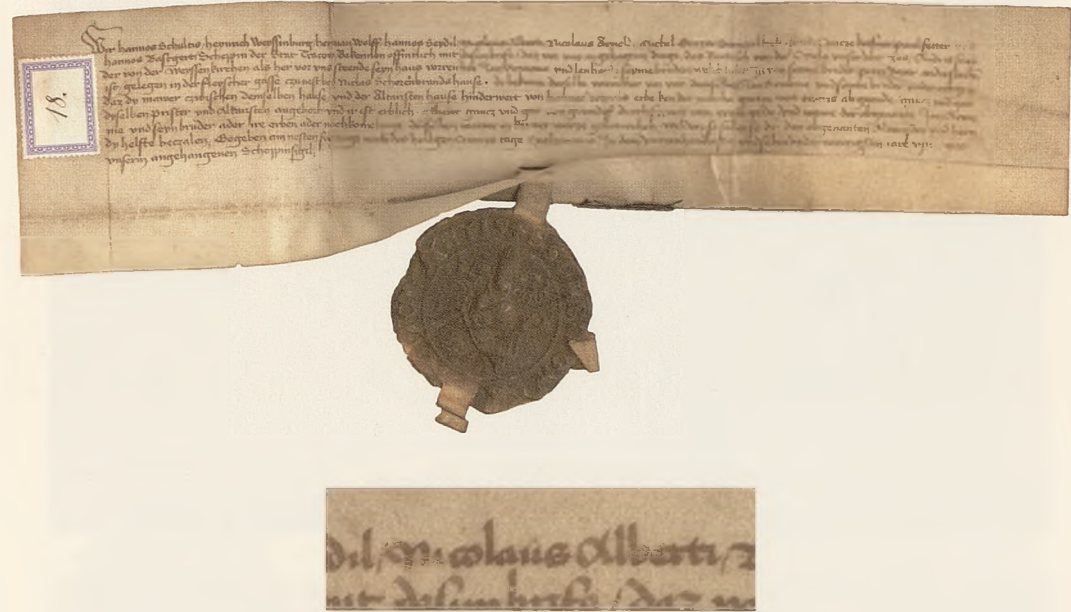
Władysław Jagiełło (1386–1434)

203. MIKOŁAJ ALBERTI

rajca, burmistrz
1428, 1430

Nicolaus Abberti

Mieszczanin, odnotowany w księgach miejskich w latach 1427–1433. Na urząd ławnika sądowego został powołany w 1427 roku i po tej rocznej praktyce dotyczącej spraw miejskich otrzymał w roku 1428 nominację do rady miejskiej. W radzie został wzmiankowany także w roku 1430. Jednocześnie w latach 1428–1430 piastował urząd wójta sądowego i z tego tytułu przewodniczył ławie miejskiej. Jako rajca urzędujący w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Za kadencji w ławie miejskiej w 1427 roku przyjmował zeznanie Jana Armenie i jego brata Lenharda w sprawie własności muru ciągnącego się od tyłu za domem altarystów kościoła Mariackiego. Z kolei jako rajca w 1428 roku reprezentował miasto w spornej sprawie z klasztorem w Mogile dotyczącej granic posiadłości klasztornych, dziesięcin z Dąbia i karczmy w Czyżynach oraz opłaty z posiadłości klasztornych w mieście. W 1430 roku brał też udział w podjęciu przez radę miasta, czyli radę urzędującą, działającą wraz z radą starą, uchwały w sprawie zachowania tajemnicy urzędu rajcowskiego, na co rajcowie mieli składać przysięgę przed wojewodą: „żeby nikt nie mówił krewnym i znajomym o decyzjach rady, żeby żaden człowiek nie komentował tego, nie kpił, nie naśmiewał się, żeby nie rozpowszechniać tajemnicy ani w formie pisemnej, ani ustnej” – pod groźbą kary dla tych, którzy tego nie dotrzymają. Uchwała ta zawierała także przyrzeczenie wzajemnej przyjaźni, wierności i pomocy braterskiej pomiędzy rajcami. O jej skuteczności księgi miejskie milczą.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXXIII, nr 126; KDK II, nr 307; KDK IV, nr 511; KPM I, nr 4139; Starzyński 2009, nr 229.

Dokument wydany w 1427 roku w Krakowie, w którym sąd ławniczy krakowski, w składzie którego zasiadał Mikołaj Alberti, stwierdza zeznanie Jana Armenie i jego brata Lenharda w sprawie własności muru ciągnącego się od tyłu za domem altarystów kościoła Mariackiego w Krakowie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. 18)

204. KUNCZE KORSNER

rajca, burmistrz

1429, 1430, 1432, 1435, 1437, 1438, 1439, 1441, 1442, 1445, 1446, 1448, 1451, 1452, 1453, 1454, 1455, 1456, 1459, 1461, 1462

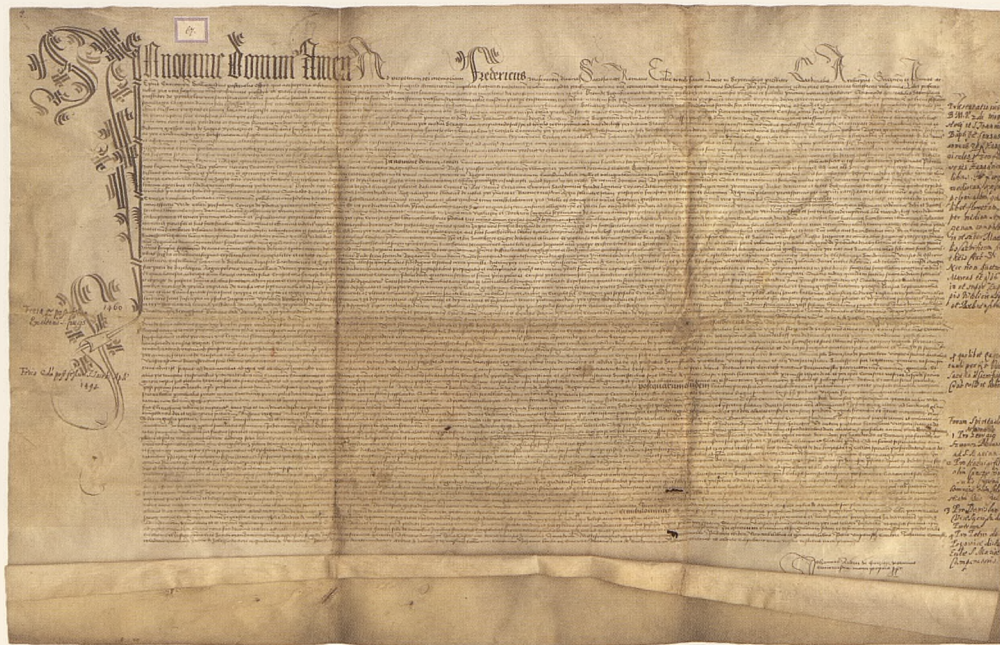
Cuncze pellifex, Reych (Reich), Reychcuncze

Kupiec i finansista, jeden z najzamożniejszych ówczesnych mieszczan. Został odnotowany w księgach miejskich w latach 1421–1465. Przez prawie 30 lat zasiadał w radzie miejskiej: uzyskał godność rajcy w 1429 roku, po uprzednim piastowaniu urzędu ławnika sądowego w latach 1427–1429. Kuncze wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej; wzmiankowany jest w księgach jako burmistrz w latach 1432, 1442, 1448, 1459 i 1461. Prowadził interesy z dworem królewskim. W 1441 roku w Budzie Władysław Warneńczyk zapisał mu 3 grzywny tygodniowo czynszu na żupach wielickich i bocheńskich za pobrane u niego futra. Czwartą część z tak uzyskanego czynszu Kuncze przeznaczył na rzecz ołtarza św. Katarzyny w kościele Mariackim. Król pożyczał też od niego wysokie kwoty gotówkowe, także ubezpieczone na wielickich i bocheńskich czynszach. Kuncze zmarł przed 24 listopada 1464 roku – wtedy to Kazimierz Jagiellończyk zezwolił Hinczy z Rogowa, kasztelanowi sandomierskiemu, odkupić od spadkobierców Kunczego czynsz, który Władysław Warneńczyk ubezpieczył na żupach bocheńskich i wielickich jako procent od kwot pożyczonych od zmarłego. Kuncze został odnotowany w *Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii*.

Władysław Jagiełło (1386–1434)

Władysław Warneńczyk (1434–1444)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Kuncza Cui et consuli Cracovien

Dokument wydany w 1494 roku w Itzy, w którym Fryderyk, kardynał, arcybiskup gnieźnieński i biskup krakowski, zatwierdza zapis 20 złotych węgierskich z jatek rzeźniczych krakowskich i 4 złotych węgierskich z żup wielickich dla ołtarza w kościele Najświętszej Maryi Panny w Krakowie, przywołując dokument wydany w 1441 roku w Budzie przez Władysława III, w którym król zapisał 3 grzywny tygodniowo czynszu na żupach wielickich i bocheńskich Kunczemu kuśnierzowi, rajcy krakowskiemu, za pobrane futra, oraz dokument wydany w 1460 roku przez króla Kazimierza, zatwierdzający zapis na rzecz ołtarza św. Katarzyny w kościele Najświętszej Maryi Panny w Krakowie czwartej części czynszu z żup solnych, jaki nabył Kuncze, rajca krakowski, od króla Władysława – oraz powiększenie zapisu imienia, obywatelstwa i stanowiska rajcy (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. dok. perg. 67)

Źródła i literatura:

CAR, nr 451; KDK I, s. XXXIII; KDK II, nr 307, 312; KPM I, nr 4418, 5988; Mitkowski 1968, s. 84; Starzyński 2009, nr 230.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

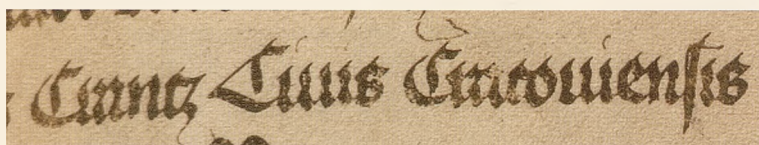
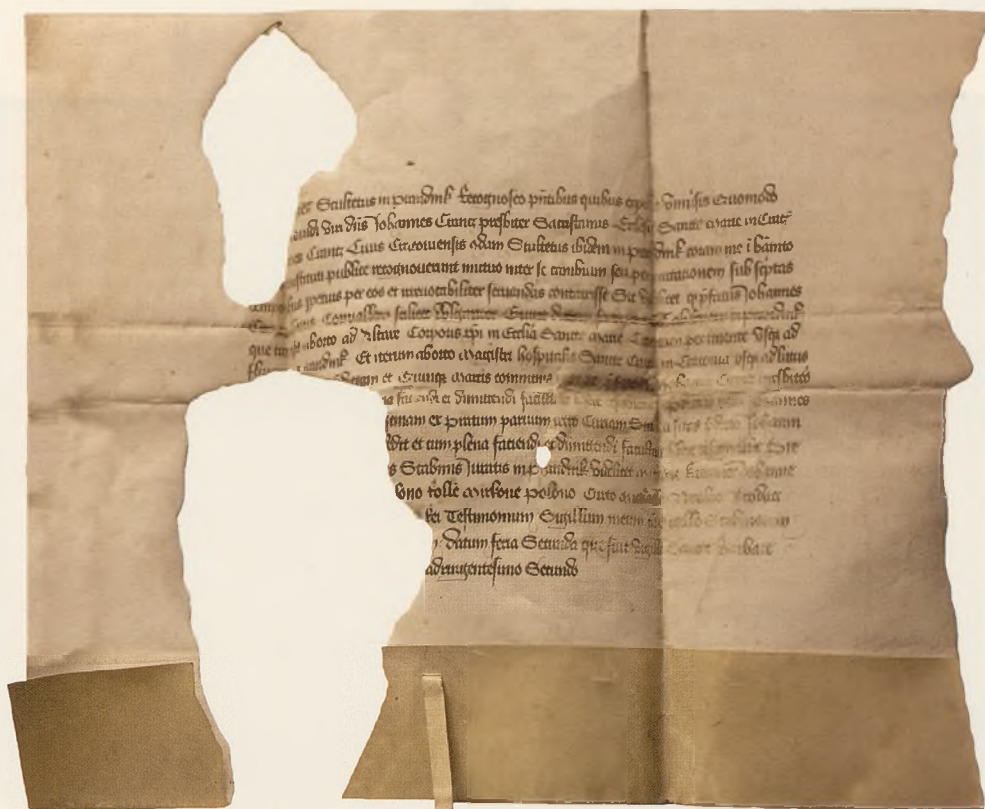
205. JAN KRANCZ młodszy

rajca, burmistrz

1429, 1430, 1432, 1434, 1435

Johannes (Hannus, Hanco) Crancz

Kupiec, bogaty mieszczanin, odnotowany w księgach miejskich w latach 1402–1436. Mógł być synem lub wnukiem rajcy Jana Krancza starszego (nr 124). Współcześnie z Janem w mieście działał jego imiennik, proboszcz. Karierę we władzach samorządu miejskiego Jan rozpoczął w roku 1428, kiedy to został powołany do ławy miejskiej. Zasiadał w niej także w roku 1429. Wówczas uzyskał nominację do rady miejskiej, w której na urzędzie rajcy był odnotowywany do roku 1435 włącznie. Jako rajca urzędujący w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Podczas kadencji rajcowskiej w 1430 roku brał udział w podjęciu uchwały rady miejskiej w sprawie dochowania tajemnicy urzędowej związanej z urzędem rajcy oraz o przyjaźni i współpracy między rajcami. W tymże roku wraz z rajcą Łukaszem Waltdorfem (nr 208) odbierał zeznanie testamentowe Piotra stolarza, w którym testator zastrzegł, że po jego śmierci żona Agnieszka przejmuje ich dom. Jan posiadał nieruchomości w Prądniku. W 1402 roku w obecności Jana, sołtysa w Prądniku, przyszły rajca Jan Krancz oraz proboszcz Jan Krancz dokonali zmian w sprawie podziału własności doliny, stawu rybnego i łąki, jak też wzajemnych rozliczeń między sobą. Dolina przed karczmą w Prądniku przypadła w udziale przyszłemu rajcy.

Źródła i literatura:
CAR, nr 271; KDK I, s. XXXIII; KDK II, nr 307, 312; KDK IV, nr 513; KDM IV, nr 1070; KPM I, nr 9503 c; Starzyński 2009, nr 231.

Dokument wydany w 1402 roku w Prądniku, w którym w obecności Jana, sołtysa w Prądniku, Jan Krancz proboszcz i Jan Krancz mieszczanin krakowski dokonują zmian w sprawie podziału własności doliny, stawu rybnego i łąki, jak też wzajemnych rozliczeń między sobą – oraz powiększenie zapisu imienia i krakowskiego obywatelstwa (Archiwum klasztoru oo. Dominikanów w Krakowie)

206. JAN SLEPKUGIL młodszy

rajca, burmistrz

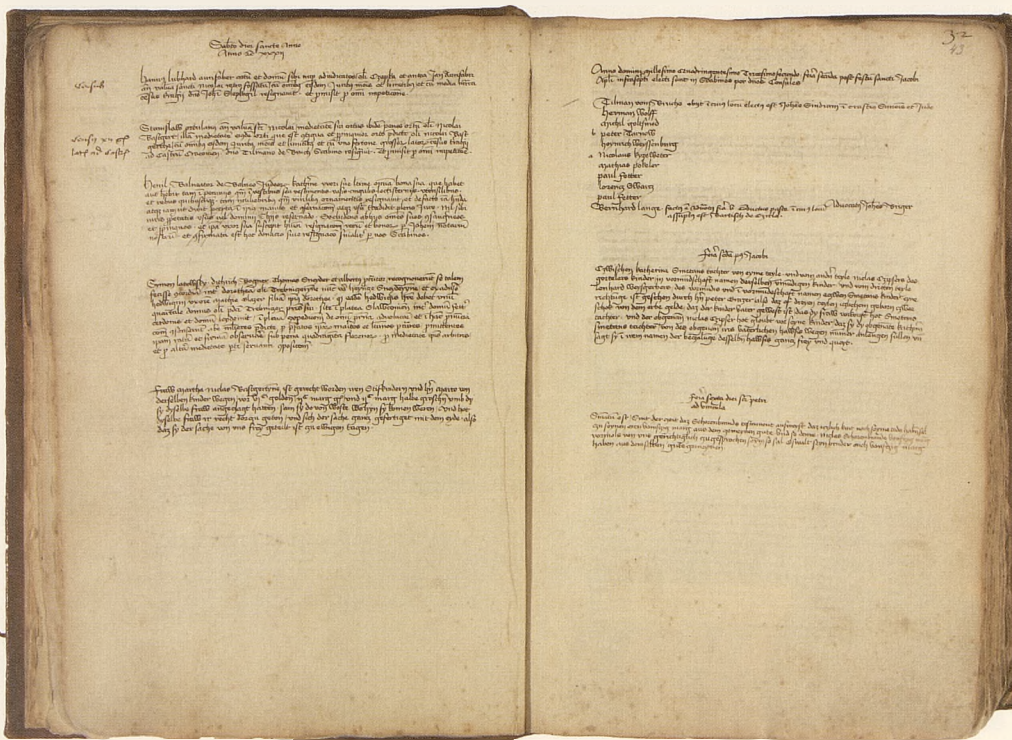
1430, 1435

Johannes (Hannus) Slepchogel

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1419–1439. We władzach pojawił się w 1421 roku, kiedy to został powołany do ławy miejskiej. W roku 1430 odnotowany został jako rajca krakowski: występuje wtedy już jako rajca stary, zatem w radzie urzędującej zasiadał wcześniej i wcześniej też pełnił funkcję burmistrza. Został odnotowany w radzie także w roku 1435. W tymże roku został zobowiązany uchwalonym przez radę miejską wilkierzem do utrzymywania dwóch koni na potrzeby miasta związane głównie z podróżami w sprawach Krakowa lub króla czy też ekspediovaniem miejskich posłańców (co dowodzi, że był zamożny, przeciętnie bowiem rajca miał na utrzymaniu jednego konia dla miasta). Jan prowadził interesy finansowe, w 1438 roku Marek Noldenfessir (nr 192), pełniący ówczesnie funkcję burmistrza, i rajcy Jan Swidniczer (nr 197) i Kuncze Korsner (nr 204) oznajmili w imieniu rady miejskiej, że jest on winnien 200 grzywien Janowi, synowi zmarłego Dominika Brigera. Jan Slepukgil był właścicielem położonego przed bramą Mikołajską domu, który zakupił wraz z połową czynszu ziemskiego od Jana Lubharda, złotnika. Ożenił się z Małgorzatą, siostrą Anny, żony rajcy Jerzego Schwarcz (nr 184). Zmarł przed 7 października 1440 roku. Wdowa po nim w testamencie zapisała cały majątek na rzecz siostry, z zapisem na rzecz kaplicy Bożego Ciała w kościele Mariackim, dotowanej przez szwagra, Jerzego Schwarcz.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

W 1430 roku Władysław Jagiełło wydaje przywilej dla krakowskich rzeźników określający warunki, jakie muszą oni spełniać, by móc uczestniczyć w handlu wołami.

39
Johr Slepukgil

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1431–1446 strony 42–43 z wpisem 1432 roku, stwierdzającym, że w sobotę, w dzień św. Anny, złotnik Jan Lubhard dokonał rezygnacji z domu położonego przez bramę Mikołajską wraz z połową grzywny czynszu ziemskiego na rzecz Jana Slepukgila – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 6, s. 42–43)

Źródła i literatura:
CAR, nr 290; KDK I, s. XXXIII, nr 101;
KDK II, nr 307, 312; KPM I, nr 1040,
3224, 4413; Starzyński 2009, nr 232.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

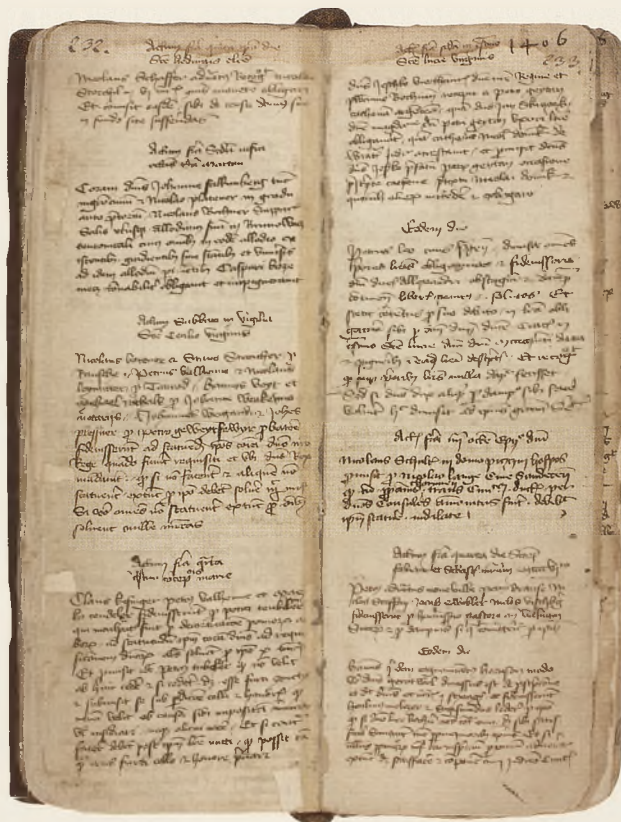
207. STANISŁAW STREICHER

rajca, burmistrz

1430, 1432, 1435, 1437, 1438, 1439, 1442

Stano (Stane) Streycher

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1406–1460. W latach 1410 i 1425 został wzmiankowany jako starszy cechu kramarzy. Do władz miasta wszedł w roku 1410, obejmując urząd ławnika sądowego. Pełnił go także w roku 1420. W radzie miejskiej pierwszy raz został odnotowany w roku 1430, kiedy to zasiadł w radzie urzędującej, której członkowie pełnili funkcję burmistrza. Urzędującym rajcą był w kolejnych latach wielokrotnie, co księgi wzmiankują do 1442 roku. W roku 1406 poręczał wraz Mikołajem Botnerem (nr 165) za niejakiego Rauscha, że ten stawi się przed królem na jego żądanie. Brał udział w 1430 roku w uchwaleniu wilkierza w sprawie dochowania rajcowskiej tajemnicy oraz braterskiej przyjaźni między rajcami. Uchwałą rady podjętą w 1435 roku został zobowiązany do utrzymywania konia na potrzeby miasta. Reprezentował miasto przy przeprowadzanej w 1439 roku transakcji sprzedaży „na widerkauf”, czyli z prawem odkupu, Janowi Teschnerowi (nr 216) i Piotrowi Tarnowowi (nr 217) wsi Grzegórzki i Dąbie za 1000 florenów węgierskich. W tym samym roku wraz z innymi rajcami doprowadził do ugody w sporze o spadek, w którym uczestniczyli, jako pełnomocnicy stron, rajca Tomasz Zarwechter (nr 231) i Michał złotnik. Zmarł przed 16 września 1463 roku.

Stano Streicher

Źródła i literatura:

CAR, nr 156, 179, 247; KDK I, s. XXXII; KDK II, nr 307, 312; KPM I, nr 3797, 4860, 5179; Kutrzeba 1911, s. 88; Starzyński 2009, nr 233.

Z księgi rady miejskiej obejmującej lata 1392–1422 strony 232–233 z wpisem z roku 1406, stwierdzającym, że w sobotę, w wigilię św. Cecylii dziewicy, Stanisław Streicher wraz z kilkoma innymi mieszczanami krakowskimi poręczył za wymienione z imienia osoby, które miały stawić się przed królem – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 427, s. 232–233)

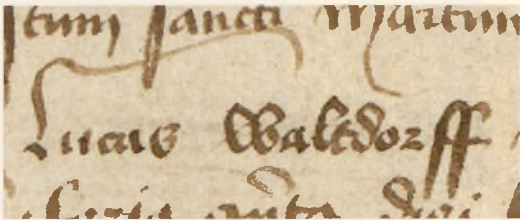
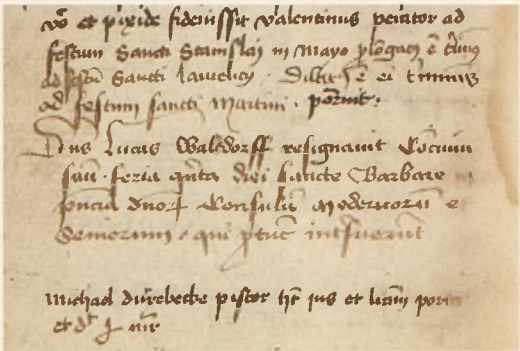
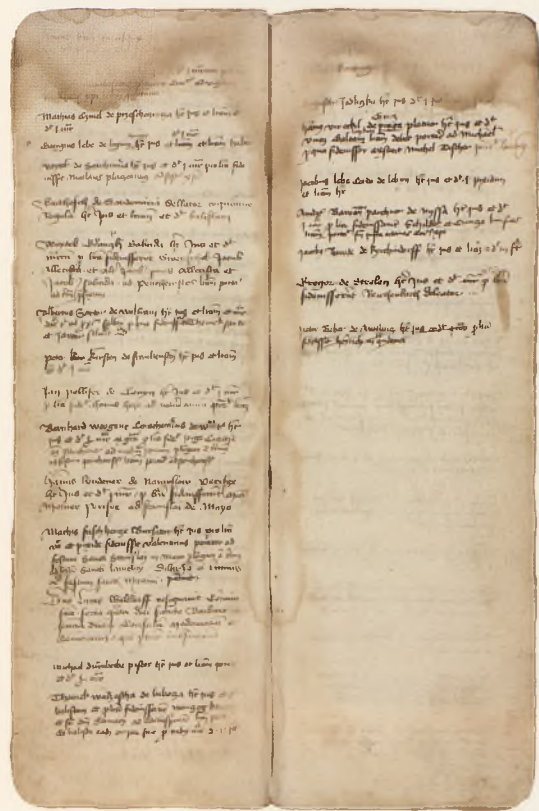
208. ŁUKASZ WALTDORF

rajca, burmistrz
1430, 1432, 1433, 1435

Lucas Waldorff

Mieszczanin krakowski wywodzący się ze śląskiej miejscowości Waltdorf, skąd rodzina przybyła do Krakowa w pierwszej połowie XIV wieku – w 1350 i 1362 roku ławnikiem krakowskim był Mikołaj Waltdorf, a jego syn, Paweł, od 1385 roku piastował urząd wójta sądowego. Łukasz był synem Piotra. Odnotowany w latach 1426–1447. Piastował urząd ławnika sądowego w latach 1429 i 1430. W tym ostatnim roku uzyskał nominację do rady miejskiej, gdzie jest wzmiankowany do roku 1435 włącznie. W tymże roku został zobowiązany uchwalonym przez radę miejską wilkierzem do utrzymywania dwóch koni na potrzeby miasta. Jako rajca urzędujący w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Rodzinny dom Łukasza, wniesiony przez matkę Małgorzatę, znajdował się przy ul. Wiślniej. Należała do niego też miejscowość Kazimierza Wielka. Pomimo niemieckiego nazwiska wywodził swoje polskie szlachectwo, potwierdzili je sądownie jego liczni krewni. Zganił to szlachectwo Łapka z Łapanowa, nazywając Łukasza przed sądem „rybałtem i chłopem”. W 1438 roku z nieznanych powodów, możliwe że związanych ze szlacheckimi aspiracjami, zrezygnował z prawa miejskiego. Pozostawił synów: Łukasza i Zbigniewa, którzy władali Kazimierzą Wielką, Wodzisławiem wraz z wójtostwem oraz dzierżyli wójtostwo w Lipnicy. Trzeci syn, Jakub, został altarystą w kościele Mariackim; dla ozdobienia jednego z ołtarzy bocznych, przy którym służył, zatrudnił Wita Stwosza.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

Z księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie obejmującej lata 1423–1493 strony 78–79 z wpisem z roku 1438, dotyczącym rezygnacji przez Łukasza Waltdorfa z prawa obywatelstwa miasta Krakowa – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1421, s. 78–79)

Źródła i literatura:
CAR, nr 271, 296; KDK I, s. XXXIII;
KDK II, nr 307, 312; KPM I, nr 4558,
4918; Praśnik 1913, s. 61–62; Starzyński
2009, nr 234.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

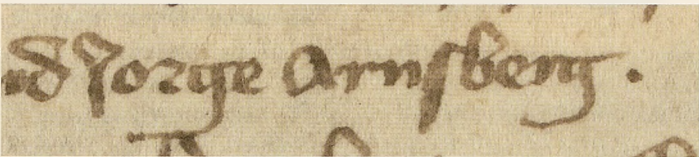
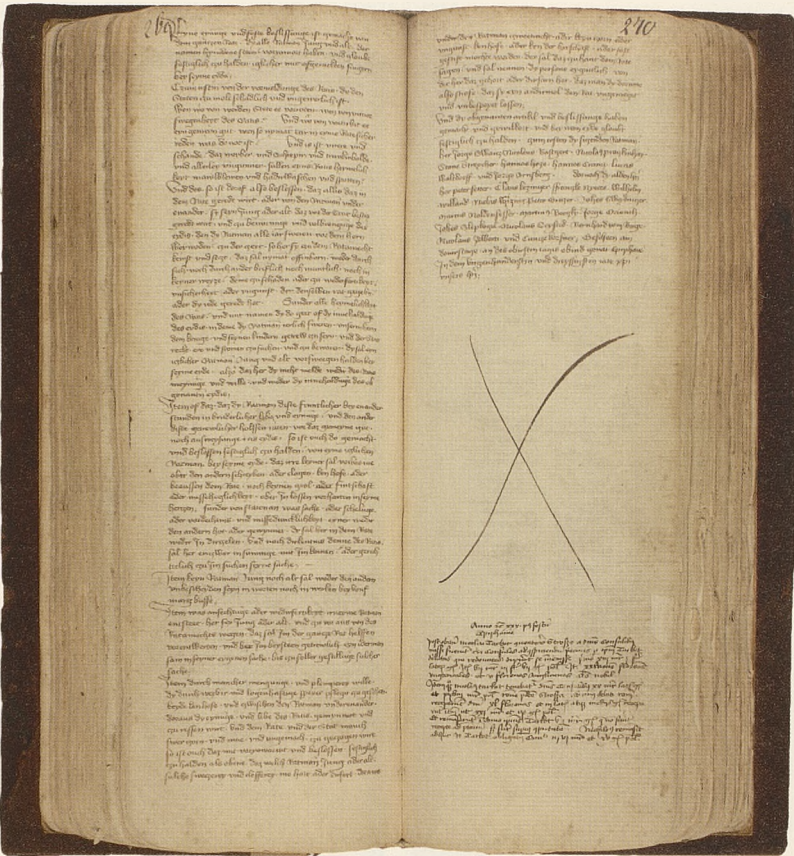
209. JERZY ARNSBERG młodszy

rajca, burmistrz

1430, 1434, 1435, 1439, 1441, 1442, 1450, 1453, 1455, 1456, 1457, 1459, 1462

Georgius (Jorge) Arnsberg

Mieszczanin krakowski, odnotowany w latach 1420–1474. Ponad trzydziestoletnią karierę we władzach miejskich Jerzy rozpoczął w 1429 roku objęciem urzędu ławnika sądowego, który piastował także w roku następnym. Jego udział w ławie miejskiej zakończył się wraz z nominacją w 1430 roku do składu rady miejskiej, w której zasiadał – według wzmianek w księgach miejskich – do 1462 roku, będąc wielokrotnie wybierany do rady urzędującej i pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W okresie pełnienia godności rajcy sprawował także urząd wójta sądowego, przewodząc ławie miejskiej w latach 1436–1439 oraz 1442–1445. W roku 1439 wraz z innymi rajcami urzędującymi dokonał sprzedaży „na widerkauf”, czyli z prawem odkupu, rajcom Janowi Teschnerowi (nr 216) i Piotrowi Tarnowowi (nr 217) wsi Grzegórzki i Dąbie. Brał udział w 1453 roku w podjęciu pod przysięgą przez rajców urzędujących i starych, w obecności króla, aktu dotyczącego wytyczenia dróg handlowych. W tym samym roku, przy udziale Jana Piczczina (nr 221), wówczas burmistrza, przyjął zeznanie testamentowe Mikołaja łązebnika. Zmarł po roku 1462.

Źródła i literatura:
CAR, nr 178, 186, 469; KDK I, s. XXXIII, nr 156; KDK II, nr 307, 312; KM, nr 117; Pietrusiński 2000, s. 39, 393–394; Starzyński 2009, nr 235.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1412–1449 strony 269–270 z wpisem z wilkierza z 1430 roku, dotyczącym obowiązku zachowania przez rajców tajemnicy urzędowej oraz dochowania braterskich relacji między rajcami, powiększenie końcowego fragmentu z wykazem rajców urzędujących – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 428, s. 269–270)

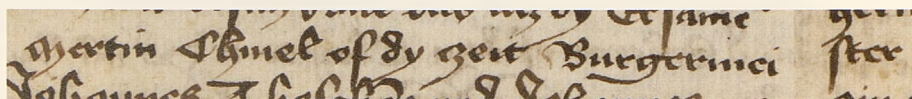
210. MARCIN CHMIEL

rajca, burmistrz

1433, 1434, 1435, 1437, 1439, 1441, 1442, 1445, 1447, 1448, 1449, 1450, 1451, 1452, 1453, 1454, 1455, 1456, 1457, 1458, 1459, 1462, 1463, 1464, 1466

Martinus (Marczin) Chmel (Chmil)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w latach 1430–1466. W roku 1433 Marcin po raz pierwszy został wzmiankowany na urzędzie rajcy. Zgodnie z zapiskami w księgach miejskich, urząd rajcy piastował przez ponad 30 lat, do roku 1466. Wielokrotnie był wybierany do rady urzędującej, pełniąc wtedy, w przypadającym na niego czasie, funkcję burmistrza, co zostało potwierdzone w latach 1434, 1442, 1448, 1450, 1452, 1463 i 1464. Jako burmistrz w 1448 roku wraz z rajcami Janem Teschnerem (nr 216) i Janem Piczczinem (nr 221) przyjmował zeznanie testamentowe Piotr Aychlera, w roku 1463 roku w tej samej roli, przy udziale rajców Tomasza Zarwechtera (nr 231) i Pawła Newburgera (nr 253), odbierał zeznanie testamentowe od „złożonego chorobą, lecz pozostającego przy zdrowych zmysłach” Marcina malarza. Jako rajca miał dodatkowe zobowiązania wobec miasta nakładane uchwałami rady, w tym obowiązek utrzymywania dwóch koni na potrzeby związane z podróżami w sprawach miejskich lub królewskich i dla posłańców. Od 1452 roku odpowiadał za prace mające zwiększyć ilość sprowadzanej wody, nadzorował budowę wodociągu miejskiego. Zmarł przed 27 stycznia 1469 roku.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 przód okładziny i strona 12 z wpisem z 1448 roku, stwierdzającym, że Piotr Aychler złożył zeznanie testamentowe przed rajcami Marcinem Chmiele, wówczas burmistrzem, Janem Teschnerem (nr 216) oraz Janem Piczczinem (nr 221) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrzowskiej (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 12)

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1431 roku krakowscy rajcy oświadczają, iż przysięgli wierność i posłuszeństwo synom Władysława Jagiełły – Władysławowi i Kazimierzowi.

W 1432 roku rada miejska, na mocy przywileju królewskiego, ustanawia w Krakowie trzy jarmarki – mają się odbywać w maju, czerwcu i we wrześniu.

Źródła i literatura:
CAR, nr 451, 539; KDK I, s. XXXIII, nr 252; KDK II, nr 312; KDK III, nr 424; KDM IV, nr 1323; KPM I, nr 3356; Starzyński 2009, nr 236.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

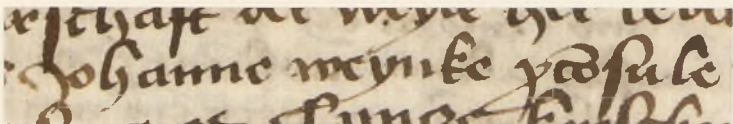
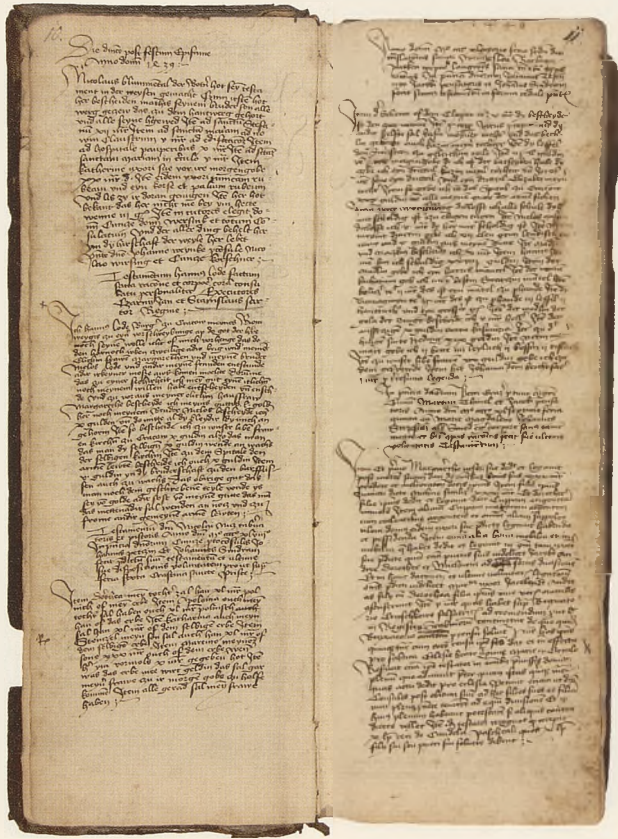
211. JAN WEINKE

rajca, burmistrz

1434, 1435, 1436, 1437, 1438, 1439, 1440

Johannes (Hannus) Weynke (Wenke, Wenge, Wnek)

Mieszczanin krakowski, przyjęty do prawa miejskiego w roku 1411, bez poręczenia, co może świadczyć o tym, że przybył do Krakowa z odpowiednimi dokumentami z poprzedniego miejsca zamieszkania. Jan został odnotowany w krakowskich księgach miejskich w latach 1411–1440. Być może był powiązany rodzinnie z krakowskim menniczym Janem Wenke, prowadzącym królewską mennicę w latach 1407–1412. W roku 1433 wszedł do władz samorządowych miasta, obejmując urząd ławnika sądowego. Kadencja w ławie obejmowała także rok następny. W tym samym, 1434 roku, został nominowany do rady miejskiej, w której jest wzmiankowany do roku 1440. Zasiadając w radzie urzędującej, pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Jako burmistrz właśnie jest wzmiankowany w roku 1439, gdy wraz z Mikołajem Wierzyńkiem (nr 191) i Kunczem Korsnerem (nr 204) odbierał zeznanie testamentowe Mikołaja Blumentala. W roku 1435 został zobowiązany uchwalonym przez radę miejską wilkierzem do utrzymywania konia na potrzeby miasta. Jako rajca w 1439 roku brał udział w sprzedaży „na widerkauf”, czyli z prawem odkupu, rajcom Janowi Tesznerowi (nr 216) i Piotrowi Tarnowowi (nr 217) wsi Grzegórzki i Dąbie za 1000 florenów węgierskich. W 1412 roku wraz z niejakim Tamochem poręczał za Jana Slemmekittila przy przyjęciu go do prawa miejskiego. Zmarł po roku 1440.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXXIII; KDK II, nr 312;
KPM I, nr 2144, 2382; Gumowski 1927,
s. 45, 48; Starzyński 2009, nr 237.

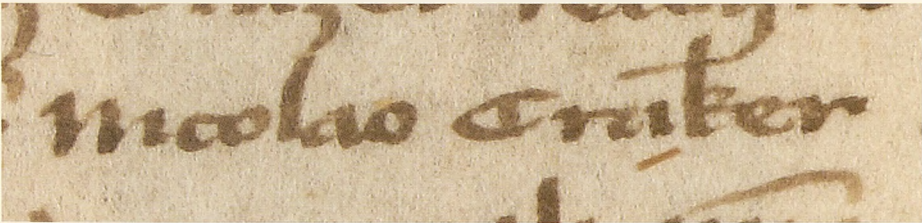
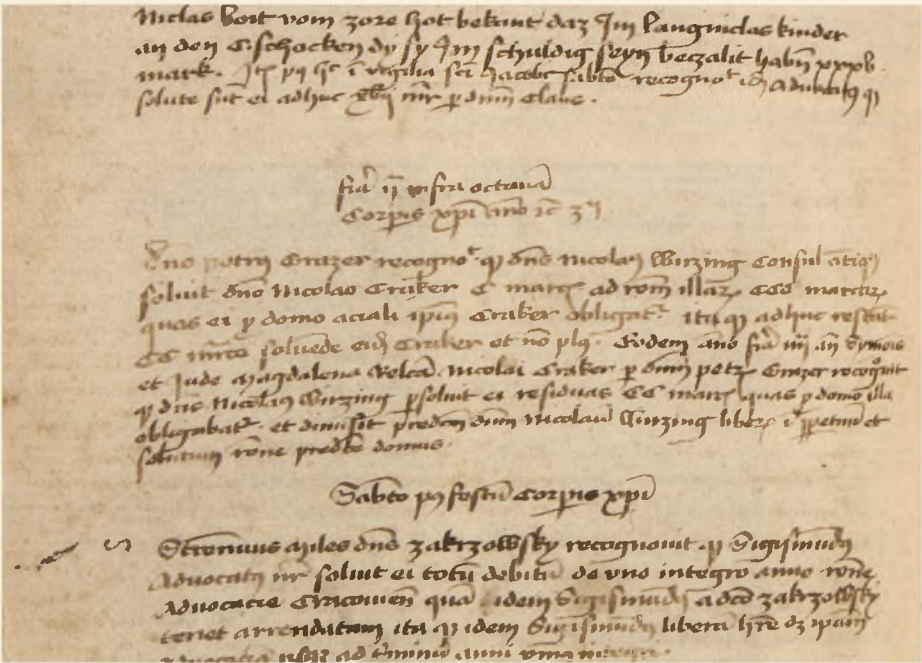
Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 10–11 z początkiem wpisu z 1439 roku, zawierającego zeznanie testamentowe Mikołaja Blumentala, złożone w obecności rajców Jana Weinke, wówczas burmistrza, Mikołaja Wierzyńka (nr 191) i Kunczgo Korsnera (nr 204) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 10–11)

212. MIKOŁAJ CRAKER

rajca, burmistrz
1435

Nicolaus Craker

Puszkarz, odnotowany w księgach miejskich w latach 1434–1435. Tylko jedna wzmianka dotyczy jego udziału w radzie miejskiej. Został do niej mianowany w roku 1435 – zasiadał wtedy w radzie urzędującej, której członkowie kolejno pełnili funkcję burmistrza. W tym samym roku Mikołaj jako rajca został zobowiązany uchwalonym przez radę miejską wilkierzem do utrzymywania konia na potrzeby związane z podróżami w sprawach miejskich lub królewskich i dla posłańców. Także w 1435 roku odnotowano w księdze radzieckiej, że Piotr Grazer (nr 196) potwierdził, że Mikołaj Wierzynek (nr 191) zapłacił Mikołajowi Crakerowi 100 z 300 grzywien długu. Fakt udzielania pożyczki przedstawicielowi nadal możnych, choć tracących już na znaczeniu Wierzyneków może świadczyć o zamożności Mikołaja.

Władysław Warneńczyk (1434–1444)

W 1435 roku Władysław Warneńczyk wydaje przywilej, w którym zostaje określona liczba rajców miejskich – ma ich być dwudziestu czterech.

W tym samym roku władca zatwierdza Krakowowi zwolnienia podatkowe, jakie miasto otrzymało w latach 1428 i 1431.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1412–1449 fragment strony 343 z wpisem z 1435 roku, w którym stwierdzono, że w poniedziałek w oktawie Bożego Ciała rajca Piotr Grazer (nr 196) potwierdził, że Mikołaj Wierzynek (nr 191) zapłacił Mikołajowi Crakerowi 100 z 300 grzywien długu – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 428, s. 343)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXXIII; KDK II, nr 312; Staryński 2009, nr 238.

Władysław Jagiełło (1386–1434)
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

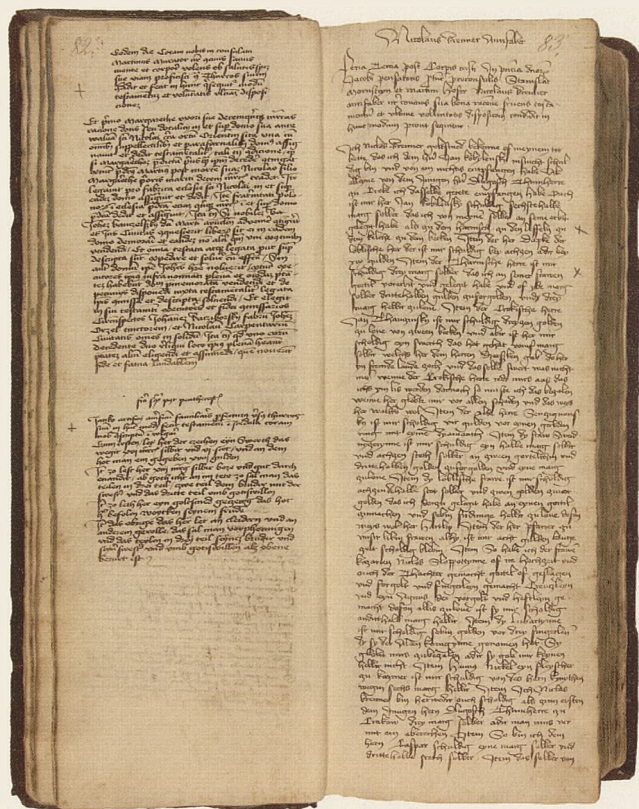
213. JAKUB WEGER

rajca, burmistrz

1436, 1437, 1438, 1439, 1440, 1442, 1443, 1444, 1446, 1448, 1450,
1454, 1455, 1456, 1457, 1458, 1459, 1461, 1462, 1463, 1464, 1465

Jacobus (Jacubke) Wegir pensator

Mieszczanin krakowski, albo sprawujący funkcję zarządcy wagi miejskiej, albo noszący po przodkach przydomek z tą funkcją związany. Możliwe, że był spokrewniony z rajcą Pawłem Wegerem (nr 239). Jakub został odnotowany w aktach w latach 1433–1465. Do samorządu miejskiego wszedł w roku 1433, kiedy to objął urząd ławnika sądowego. W 1436 roku uzyskał powołanie do rady miejskiej, w której jest wzmiankowany przez prawie 30 lat, do roku 1465 włącznie. W tym okresie wielokrotnie wchodził do składu rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza, co odnotowano w księgach w latach 1436, 1457, 1464 i 1465. W roku 1450 roku wraz z rajcami Walterem Kezingerem (nr 228) i Konradem Langiem (nr 230) doprowadził do porozumienia między Bartłojem Grandenczem i Łukaszem Reynbogiem w sprawie dwóch okien, które Bartłoj rozbił w domu Łukasza. Wraz z innymi urzędującymi rajcami przyjął w 1455 roku od Katarzyny, wdowy po Mikołaju z Miechowa, dom położony obok klasztoru Dominikanów. Jako burmistrz, wraz z rajcami Stanisławem Morsztynem (nr 232) oraz Marcinem Hoferem (nr 249), przyjął zeznania testamentowe między innymi: Mikołaja złotnika w 1464 roku i Marcina Brehnera w 1465 roku. W tej samej burmistrzowskiej roli rok później wraz z rajcą Janem Karnkowskim (nr 256) odebrał zeznanie testamentowe od Świętochny, żony miedziownika. Zmarł po roku 1465.

Jacobus pensatoris p[ro]curator

Źródła i literatura:

CAR, nr 551, 554; CAR-S V, nr 420;
KDK I, s. XXXIII; KDK III, nr 440,
458; KPM I, nr 6687; Pietrusiński 2000,
s. 595; Starzyński 2009, nr 239.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 82–83 z wpisem z 1465 roku, stwierdzającym, że we wtorek po Bożym Ciele Marcin Brenner złożył zeznanie testamentowe w obecności rajców Jakuba Wegera, wówczas burmistrza, Stanisława Morsztyna (nr 232) i Marcina Hofera (nr 249) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 82–83)

214. MIKOŁAJ SERAFIN

rajca, burmistrz

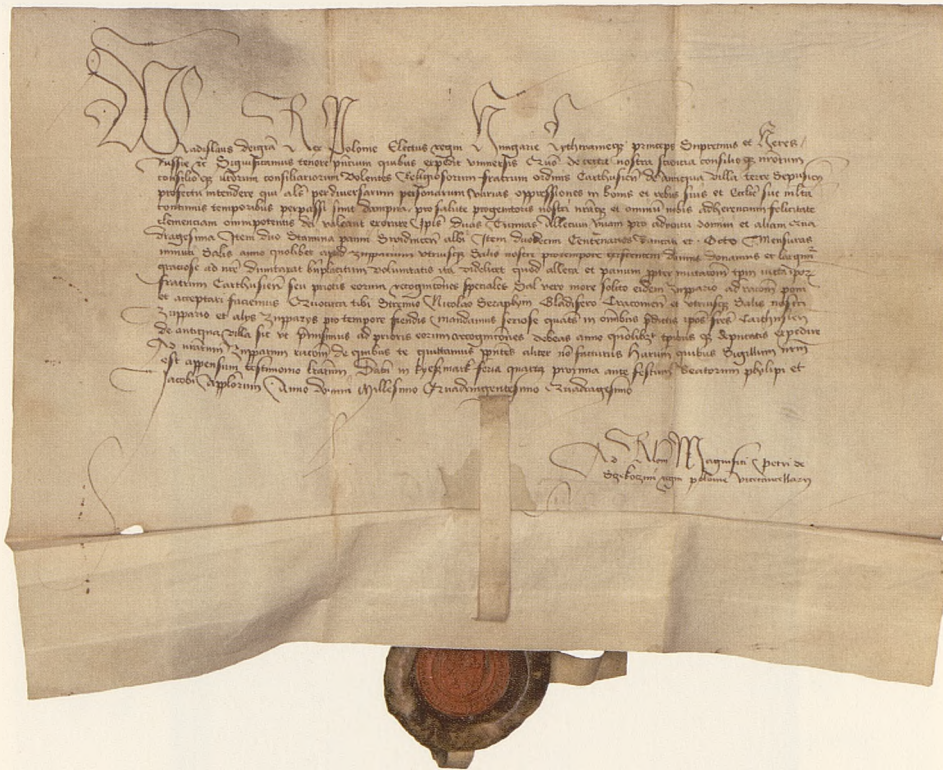
1436, 1437, 1438, 1451

Nicolaus Seraphin (de Barwald)

Mieszczanin krakowski, żupnik krakowski, miecznik królewski. Pochodził z Barwałdu, wywodził się z rodziny Zawrzykrajów, pieczętował się herbem Nieczuja. Był pasowanym rycerzem. Krakowskie prawo miejskie przyjął w 1435 roku. Występował już wtedy z tytułem żupnika, dzierżył wielickie bachmistrzostwo. W 1436 roku zasiadł w radzie miejskiej, gdzie był odnotowywany do roku 1451 włącznie. Jako rajca urzędujący pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W 1438 roku wraz z innymi rajcami został pomówiony o wprowadzanie do obiegu fałszywych monet dla własnego zysku kosztem mieszczan; ledwo uniknął śmierci z rąk wzburzonego tłumu. Z pożyczonych pieniędzy Mikołaj wybudował w Wieliczce szyb nazwany „Serafin”, wprowadził kierat konny jako wyciąg kopalniany. W 1440 roku był już miecznikiem królewskim, często występował u boku Władysława Warneńczyka. Prowadził intensywny handel solą, mimo to miał ciągłe procesy z wierzycielami o długi. Był właścicielem między innymi Zebrzydowic i Kobierzyna, posiadał młyny na Prądniku, domy w Krakowie i staw w Kazimierzu. Był żonaty z Urszulą Grazerówną. Zmarł 4 listopada 1459 roku, pozostawiając syna Piotra, kanonika krakowskiego i prepozyta sądeckiego, oraz córkę Magdalenę, wydaną za Stanisława Ligenzę z Borku.

Władysław Warneńczyk (1434–1444)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

no Nicolao Seraphim B
Serafini

Dokument wydany w 1440 roku w Kieżmarku, w którym Władysław, król Polski i elekt Królestwa Węgier, nadaje kartuzom z Czerwonego Klasztoru na Spiszu przywilej pobierania z żup bocheńskich corocznie na użytek klasztoru 2 beczek śledzi, 2 postaw białego sukna świdnickiego, 12 cetnarów soli i 8 ćwiertni cembrówki, wydając jednocześnie polecenie Mikołajowi Serafinowi, miecznikowi krakowskiemu i żupnikowi obu kopalni, aby wywiązał się z tych zadań i wydawał, jak też kwitował wymienione dary – oraz powiększenie zapisu imienia (Węgierskie Archiwum Krajowe w Budapeszcie, sygn. DL 13539)

Źródła i literatura:

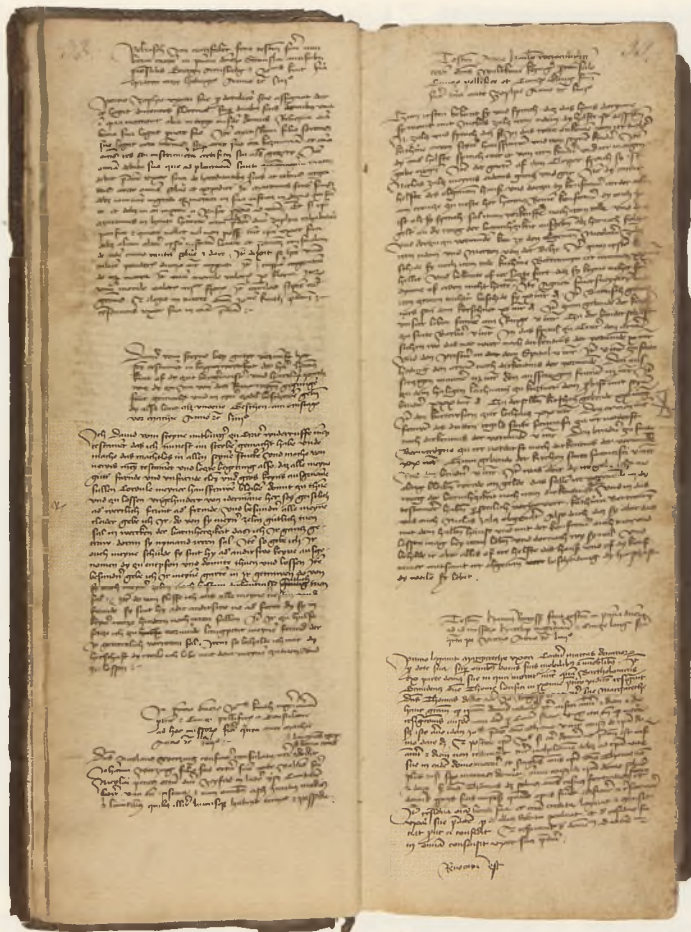
AGZ V, nr 81; CAR-S IV, nr 82, 198, 240, 245, 282, 302, 308, 320, 399, 543, 567, 569–570; DKW I, nr 70; KDK I, s. XXXII, LIII, nr 116; KDK III, nr 431; KDM IV, nr 1312; KPM I, nr 4641, 4666; Ptaśnik 1914, s. 16–21; Radwan 1981, s. 27; Bukowski Waldemar, Serafin Mikołaj, [w:] PSB, t. XXXVI, s. 285–289; Pietrusiński 2000, s. 708; Waldemar Bukowski, Tomasz Płóciennik, Anna Skolimowska, Korespondencja żupnika krakowskiego Mikołaja Serafina z lat 1437–1459; Starzyński 2009, nr 240.

Władysław Warnerczyk (1434–1444)
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

215. STANISŁAW złotnik rajca, burmistrz 1437, 1438, 1440, 1443, 1446, 1447, 1449, 1451, 1452, 1453, 1454

W 1438 roku krakowskie pospólstwo występuje przeciwko rajcom miejskim, a przede wszystkim przeciwko żupnikowi krakowskiemu Mikołajowi Serafinowi. Powodem jest napływ do miasta fałszywej monety.

Stanislaus (Stenczil, Staschco) aurifaber (Goldsmied) de Uniow Mieszczanin krakowski, pochodzący z miejscowości Uniejów. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1419–1454. Do prawa miejskiego Krakowa został przyjęty w roku 1419. Był starszym cechu złotników od 1428 roku. Jako starszy tego cechu został odnotowany także w 1434 roku. W roku 1437 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadł do 1454 roku. Kilkakrotnie był powoływany do rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W tej roli jest wzmiankowany w latach 1446, 1449 i 1453, kiedy to przyjmował zeznania testamentowe – jak w roku 1453, gdy wraz z rajcą Janem Kintem (nr 233) odbierał oświadczenie ostatniej woli od złotnika Jana Polskiego. Był właścicielem domu położonego przy ul. Grodzkiej, jak też wsi Jawczyce za Wieliczką z dworem i karczmą; połowę tej wsi w 1447 roku odstąpił rajcy Janowi Kintowi za 300 grzywien oraz dom z ogrodem, sadzawką i sadem za bramą Mikołajską nad Prądnikiem. Zmarł bezdzietnie w 1454 roku. Zabezpieczył materialnie żonę Agnieszkę, a dom przy ul. Grodzkiej przekazał bratu Janowi, także złotnikowi.

Stanislaus aurifaber
propheta

Źródła i literatura:
CAR, nr 440, 469; CAR-S IV, nr 195, 201, 216, 234, 454, 550; CAR-S V, nr 181; KDK I, s. XXXIV, nr 156; KPM I, nr 5302, 5783, 6227; Pietrusiński 2000, s. 707–710; Starzyński 2009, nr 241.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 32–33 z wpisem z 1453 roku, stwierdzającym, że Jan Polski, złotnik, złożył swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców Stanisława złotnika, pełniącego wówczas funkcję burmistrza, i Jana Kinta (nr 233) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 32–33)

216. JAN TESCHNER starszy

rajca, burmistrz

1439, 1440, 1441, 1442, 1443, 1444, 1446, 1448, 1449, 1450, 1451, 1452, 1453, 1454, 1455, 1456, 1457, 1458, 1465

Johannes (Hannus) Thesner (Thesnar)

Kupiec i przedsiębiorca, przedstawiciel rodziny o cieszyńskim rodowodzie. Syn rajcy Mikołaja z Cieszyna (nr 183). Wzorem ojca Jan zaangażował się w sprawy miejskie, obejmując w 1435 roku urząd ławnika miejskiego, który pełnił do roku 1437. W roku 1439 uzyskiwał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał przez prawie 30 lat. Wielokrotnie uzyskiwał powołanie do rady urzędującej, pełniąc wtedy w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Jako rajca miał swój udział w pamiętnej sprawie z 1461 roku o zabicie przez mieszczan Andrzeja Tęczyńskiego, który miał pobić niejakiego płatnerza Klemensa. Był jednym ze współoskarżonych, obwinionych o brak nadzoru w mieście, uniknął jednak kary śmierci. Pozostawał do 1463 roku na zamku w Rabsztynie jako zakładnik – gwarant wypłacenia przez miasto odszkodowania dla rodziny Tęczyńskich, co nastąpiło po ugodzie zawartej między radą miasta a bratem zabitego. Jan inwestował w górnictwo i nieruchomości. W roku 1439 rada miejska sprzedała „na widerkauf”, czyli z prawem odkupu, Janowi i rajcy Piotrowi Tarnowowi (nr 217) „wieś Grzegorza”, czyli Grzegórkę, oraz Dąbie za 1000 florenów węgierskich. Z kolei w roku 1443 w spółce z Abrahamem Czarnym z Koszyc i rajcą Piotrem Grazerem (nr 196) dzierżawił kopalnię olkuskie, z których miał odebrać – tytułem zwrotu długu, jaki miał u niego Władysław Warneńczyk – 2200 florenów węgierskich. Ożenił się z Małgorzatą. Zmarł przed 30 września 1467 roku, pozostawiając synów: Mikołaja i Jana młodszego (nr 257), przyszłego rajcę.

enore pncipal...
Johannes Testner Sines et Consul Crac...

Dokument wydany w 1450 roku w Krakowie, w którym Stefan, wójt prowincjonalny, jak też ławnicy Sądu Wyższego Prawa Magduburskiego na Zamku Krakowskim zaświadczyli, że Jan Teschner, obywatel i rajca krakowski, zdrowy na umyśle i świadomy stawił się osobiście i razem ze swoją żoną Małgorzatą sprzedał folwark w Łobzowie razem ze wszystkimi łgkami, dwoma stawami rybnymi, strumieniami i odpływami wody, zwłaszcza ujęciem z rzeki Rudawy do tych stawów, wykonawcom testamentu zmarłego Mikołaja z Brzeżnicy, plebana w Stróskach – oraz powiększenie zapisu imienia, obywatelstwa krakowskiego i urzędu rajcy (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. dypl. perg. 128)

Władysław Warneńczyk (1434–1444)
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1439 roku spłonęły ulice św. Anny, Szczepańska, Szewska, Mikołajska.

W tym samym roku rada miejska uchwala wilkierz o nadawaniu przez radę beneficjów miejskich.

Źródła i literatura:

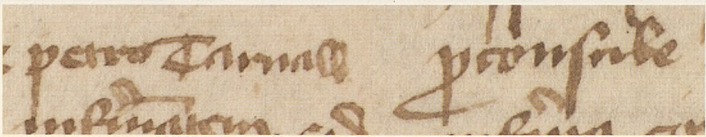
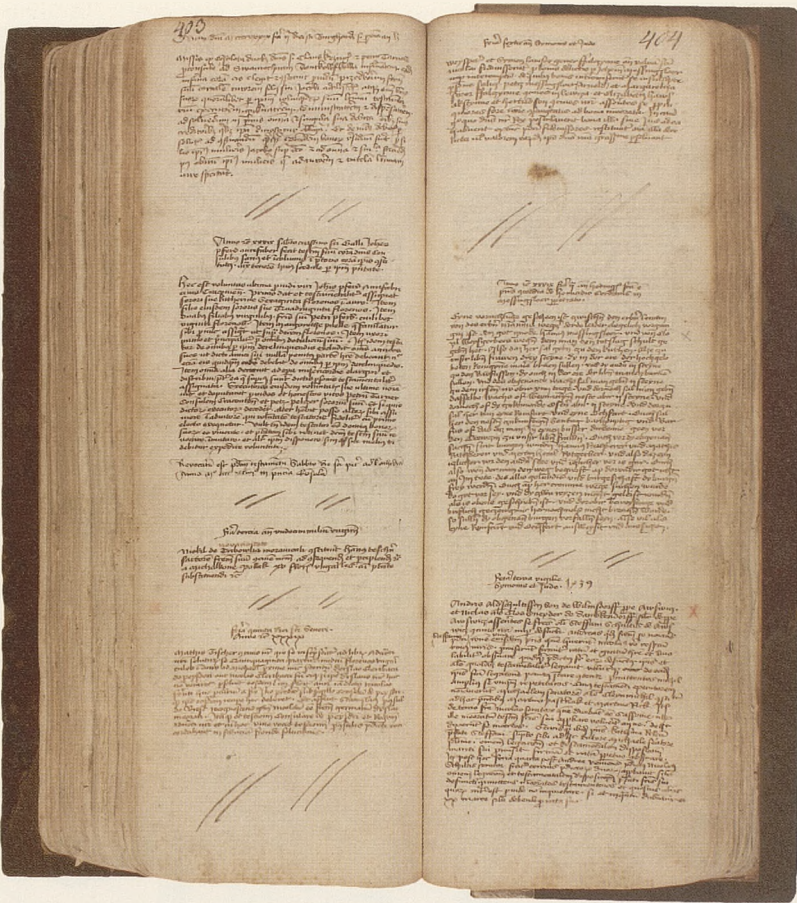
CAR, nr 451; CDU II, nr 162; KDK I, s. XXXIV; KDK III, nr 422, 428, 434; KDK IV, nr 531, 550; KPM I, nr 4628, 5797; Pieradzka 1958, s. 46; Pietrusiński 2000, s. 319, 519; Wittig 1906, s. 118; Starzyński 2009, nr 242.

Władysław Warnerczyk (1434–1444)

217. PIOTR TARNOW
rajca, burmistrz
1439

Petrus (Petrir) Tarnaw (Tarner, Tharnow)

Mieszczanin krakowski, piekarz, przybyły do Krakowa z Tarnowa. Odnotowany w latach 1428–1440. Został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1425. We władzach miasta zapisał się przede wszystkim jako ławnik sądowy. Do ławy miejskiej po raz pierwszy został powołany w roku 1429 i zasiadał w niej przez kolejne lata do 1433 roku, a następnie w latach 1435, 1438 i 1439. Do rady miejskiej uzyskał nominację w roku 1439. Odnotowano go jako burmistrza, gdy wraz z rajcą Klausem Kezingerem (nr 168) przyjmował od niejakej Świętochny Bartkowej oświadczenie w sprawie ustanowienia prawnego opiekuna dla małoletniego syna Jakuba w osobie jej brata Przedbora. W tymże roku urzędowania wraz z innymi rajcami doprowadził do ugody w sprawie spadkowej między stronami reprezentowanymi przez Tomasza Zarwechtera (nr 231) i Michała złotnika. W roku 1439 rada miejska sprzedała „na widerkauf”, czyli z prawem odkupu, Piotrowi oraz rajcy Janowi Teshnerowi (nr 216) wsie Grzegórzki oraz Dąbie za 1000 florenów węgierskich. Piotr zmarł przed 19 maja 1441 roku, pozostawiając żonę Małgorzatę.

Źródła i literatura:
CAR, nr 346; KDK I, s. XXXIV, LIII–LIV; KDK IV, nr 531; KM, nr 117; Pietrusiński 2000, s. 389; Starzyński 2009, nr 243.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1412–1449 strony 403–404 z wpisem z 1439 roku, stwierdzającym, że rajcy Piotr Tarnow, wówczas burmistrz, i Klaus Kezinger (nr 168) zostali wysłani przez radę do niejakej Świętochny Bartkowej, która ustanowiła swojego brata Przedbora prawnym opiekunem swojego małoletniego syna Jakuba – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 428, s. 403–404)

218. PIOTR HIRSBERG

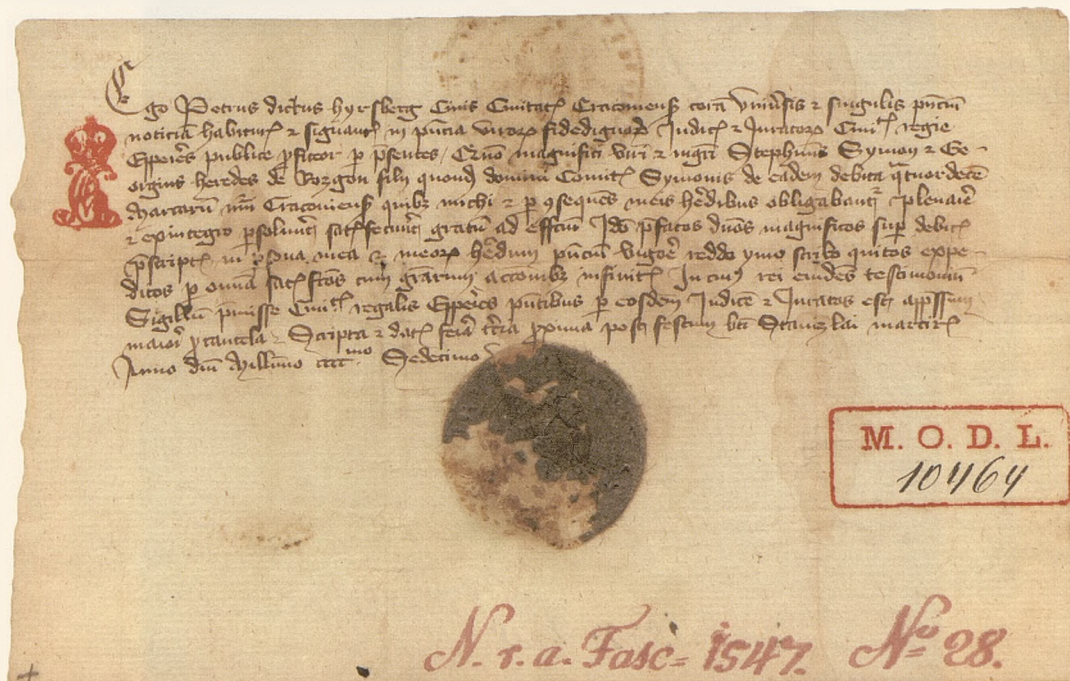
rajca, burmistrz

1440, 1441, 1442

Petrus (Petir) Hyrszperg – institor (der Cromer)

Kupiec, kramarz, odnotowany w księgach miejskich w latach 1416–1442. Zwykł się nazywać szlachcicem z tej racji, że posiadał nieruchomości ziemskie, jednak wyvodu szlachectwa nie przeprowadził. W 1434 roku został powołany do ławy miejskiej, gdzie jako ławnik sądowy urzędował także w latach 1435, 1439 i 1440. W tym ostatnim roku powołano go w skład rady miejskiej. Zasiadał w niej w kolejnych latach 1441 i 1442. Jako burmistrz został odnotowany w 1440 roku, gdy przyjmował wraz z rajcą Janem Hoze (nr 202) zeznanie testamentowe od Macieja Huttira, drobnego kramarza. W 1430 roku był starszym kongregacji kupieckiej. Prowadził handel z miastami Królestwa Węgier. W 1416 roku kwitował kupców Rozgony z oddania 14 grzywien srebra, w 1431 roku rada miasta Krakowa prosiła rajców Koszyc, by pomogli Piotrowi odebrać dług od Stefana Wallrabena z Koszyc. Mając uznaną w mieście pozycję, Piotr poręczał przy przyjęciu do prawa miejskiego: w 1427 roku za Kaspra Gebelera, w 1439 roku za Jana Thabora, w 1440 roku za Mikołaja Stupcza z Głogowa, w 1444 roku zaś za Michała, syna Jerzego z Myślenic. Piotr zmarł przed 12 marca 1443 roku.

Władysław Warneńczyk (1434–1444)

Petrus dictus Hyrsberg
notaria habuit et signavit in vno

Dokument wydany w 1416 roku w Preszowie, w którym Piotr Hirsberg kwituje Stefana, Szymona i Jerzego z Rozgony z oddania 14 grzywien srebra – oraz powiększenie zapisu imienia (Węgierskie Archiwum Krajowe w Budapeszcie, sygn. DL 10464)

Źródła i literatura:

CAR, nr 270; CAR-S IV, nr 113, 184; CDU I, nr 95, 103; CDU II, nr 116, 164–165; DPKW I, s. IX, nr 43, 55; KDK I, s. XXXIV; KDK IV, nr 645; KPM I, nr 4016, 4978, 5060, 5511; Radwan 1981, s. 27; Starzyński 2009, nr 244.

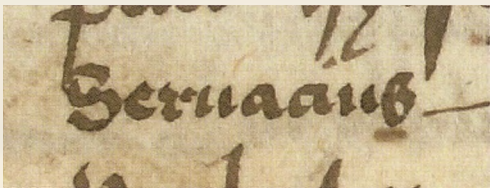
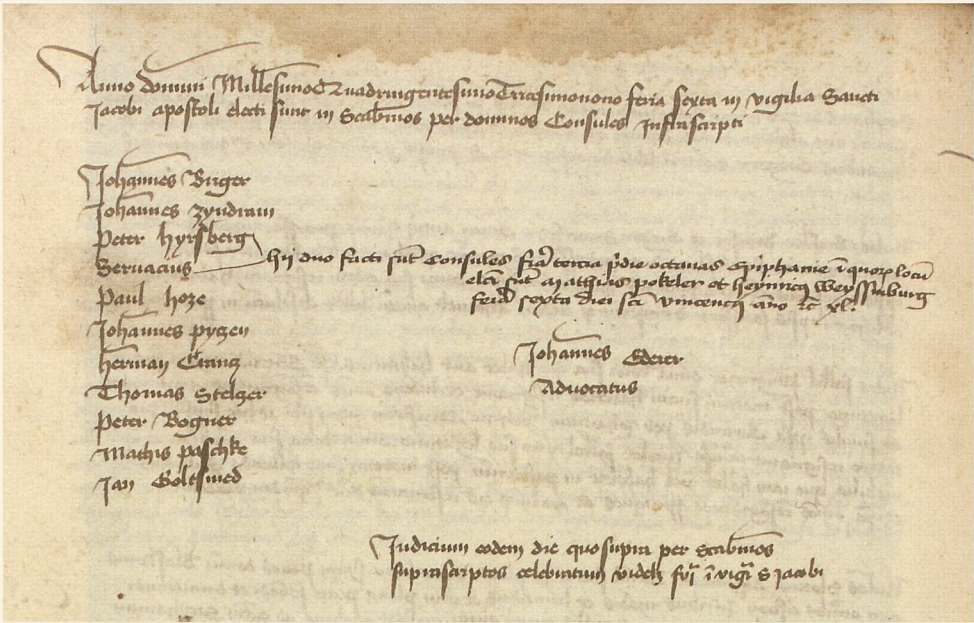
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

219. SERWACY

rajca, burmistrz
1440

Servacius

Mieszczanin krakowski, pochodzący z Nowego Sącza. Odnotowany w krakowskich księgach miejskich w latach 1431–1441. We władzach miejskich zasiadł w 1436 roku, obejmując urząd ławnika sądowego. Sprawował go nieprzerwanie do roku 1440, uzyskując coroczne powołania do ławy. Jako ławnik w 1439 roku finalizował transakcję sprzedaży przez Jana Griffnika na rzecz cystersów mogińskich domu ze słodownią i browarem, położonego przy ul. Świńskiej (obecnie św. Krzyża lub wschodni odcinek św. Tomasza). W roku 1440 został nominowany do rady miejskiej, zasiadając w radzie urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. Nie jest znana data przyjęcia Serwacego do krakowskiego prawa miejskiego, wiadomo jednak, że w 1441 roku odnowił to przyjęcie, co oznacza, że z niewiadomych względów, możliwe że z powodu planowanej, ale niezrealizowanej wyprowadzki z Krakowa, z prawa tego zrezygnował. Serwacy był właścicielem połowy domu położonego przy Rynku, pomiędzy domami Abrahama i Pawła aptekarza. W roku 1438 poręczył za Tomasza Warzechę przy jego przyjęciu do prawa miejskiego. Zmarł przed 12 stycznia 1442 roku.

Zróżdła i literatura:
CAR, nr 280; KDK I, s. XXXIV; KM,
nr 117; KPM I, nr 4920, 5203; Starzyń-
ski 2009, nr 245.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1431–1446 fragment strony 180 z wpisem zawierającym wykaz rajców powołanych do rady miejskiej na 1440 rok – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 6, s. 180)

220. PIOTR z PYZDR

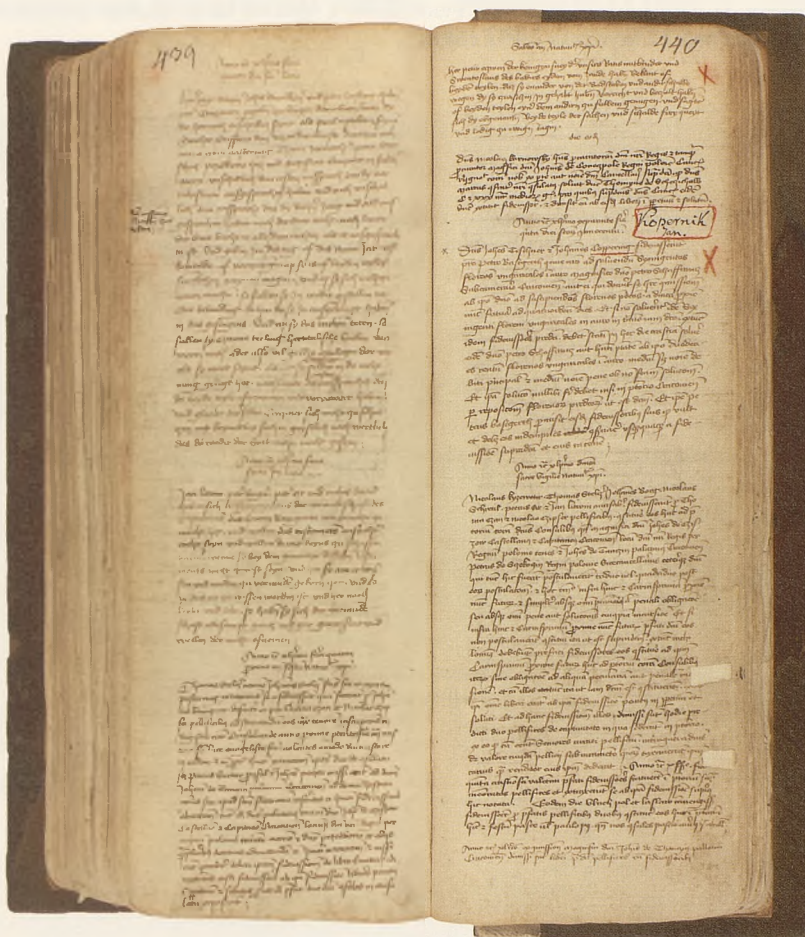
rajca, burmistrz

1441, 1442

Petrus (Petir) de Pysdri (sartor, der konigyn sneyder)

Krawiec królowej, na dworze Sonki (Zofii) Holszańskiej, ostatniej żony Władysława Jagiełły. Pochodził z miejscowości Pyzdry, odnotowany w krakowskich księgach miejskich w latach 1441–1442. Brak śladów jego zasiadania w ławie miejskiej, które zwykle poprzedzało objęcie urzędu rajcowskiego. Rajcą został w roku 1441, wchodząc w skład rady urzędującej, której członkowie w przyjętej kolejności pełnili funkcję burmistrza. Jako rajca występuje także w roku następnym, kiedy to jednocześnie sprawował urząd wójta sądowego przewodniczącego ławie miejskiej. Był właścicielem ogrodu położonego przed bramą Szewską, który nabył od Mikołaja Sniczerza. W 1441 roku wraz z Świętosławem, łaziebnikiem z Sącza, zgodnie oświadczyli, że pomyślnie załatwili między sobą wszelkie sprawy finansowe. Piotr zmarł przed 4 lipca 1442 roku. Jego córka Barbara była trzecią żoną rajcy Jakuba Swidniczera (nr 259).

Władysław Warneńczyk (1434–1444)

petir agwen der konigyn sneyder vnsirs Katis mitbruder

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1412–1449 strony 439–440 (na s. 440 późniejszy dopisek sygnalizujący notę dotyczącą Jana Kopernika, dziadka Mikołaja) z wpisem z 1441 roku w sprawie zgodnego oświadczenia Świętosława, łaziebnika z Sącza, i rajcy Piotra, niegdyś krawca królowej, iż w sobotę przed Bożym Narodzeniem pomyślnie załatwili między sobą wszelkie sprawy finansowe – oraz powiększenie zapisu imienia i byłego urzędu dworskiego (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 428, s. 439–440)

Źródła i literatura:

CAR, nr 256; CAR-S IV, nr 106, 185, 507; KDK I, s. XXXIV; KDK III, nr 425; KPM, nr 5722; Pietrusiński 2000, s. 375, 393; Piwowarczyk 2004, s. 313; Starzyński 2009, nr 246.

Władysław Warneńczyk (1434–1444)
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

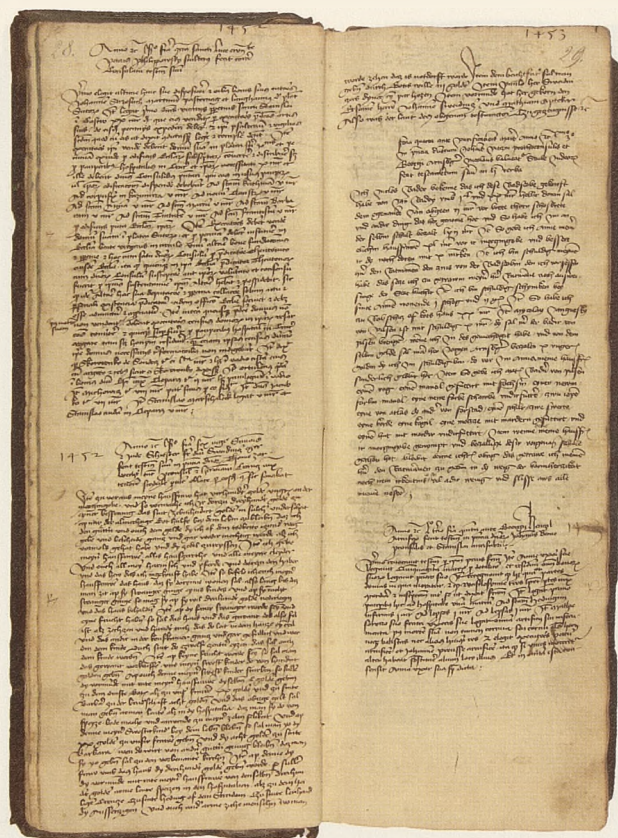
221. JAN PICZCZIN młodszy

rajca, burmistrz

1441, 1442, 1444, 1447, 1448, 1450, 1453, 1455, 1457, 1460

Johannes (Januschko, Hannos) Pitschen (Pitcen, Petczin, Piczen)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1431–1460. Dziadkiem Jana lub innym krewnym mógł być rajca Jan Piczczin starszy (nr 135), babką była Haniczka, ojcem natomiast – Jan Piczczin, który w długich procesach wywalczył prawo, po ojcu, do wójtostwa w Lublinie. Jan młodszy w roku 1435 został powołany do ławy miejskiej, w której zasiadał także w latach 1439 i 1440. Jako ławnik w 1439 roku finalizował transakcję sprzedaży przez Jana Griffnika na rzecz cystersów mogiłskich domu ze słodownią i browarem, położonego przy ul. Świńskiej (obecnie św. Krzyża lub wschodni odcinek św. Tomasza), na którą to transakcję rok wcześniej rada miejska wyraziła zgodę. W roku 1441 Jan otrzymał nominację do rady miejskiej, w której był odnotowywany do roku 1460 włącznie. Jako burmistrz został wzmiankowany w 1460 roku, gdy przy udziale rajcy Jerzego Arnsberga (nr 209) przyjmował zeznanie testamentowe od Mikołaja łąziebnika. Wcześniej, w 1453 roku, jako rajca brał udział w ważnym akcie zaprzysiężenia przed Kazimierzem Jagiellończykiem dochowania wytyczonych dróg handlowych dla wozów i przepędzania bydła. Zmarł przed 7 lutego 1466 roku. Jego córka Katarzyna była drugą żoną Stanisława Morsztyna starszego (nr 232) i matką Stanisława Morsztyna młodszego (nr 302).

Dudum Johanne Piczen prothoconsulis
et Morsztyn Balneator Stille

Źródła i literatura:

CDU I, nr 103; KDK I, s. XXXIV, nr 156; KPM I, nr 4346, 5805, 9503 c; Ptański 1913, s. 75–76; Starzyński 2009, nr 247.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 28–29 z wpisem z 1460 roku, stwierdzającym, że w środę przed świętem Oczyszczenia Najświętszej Panny Maryi, w obecności rajców Jana Piczczina, wówczas burmistrza, i Jerzego Arnsberga (nr 209), łąziebnik Mikołaj złożył swoje zeznanie testamentowe – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 28–29)

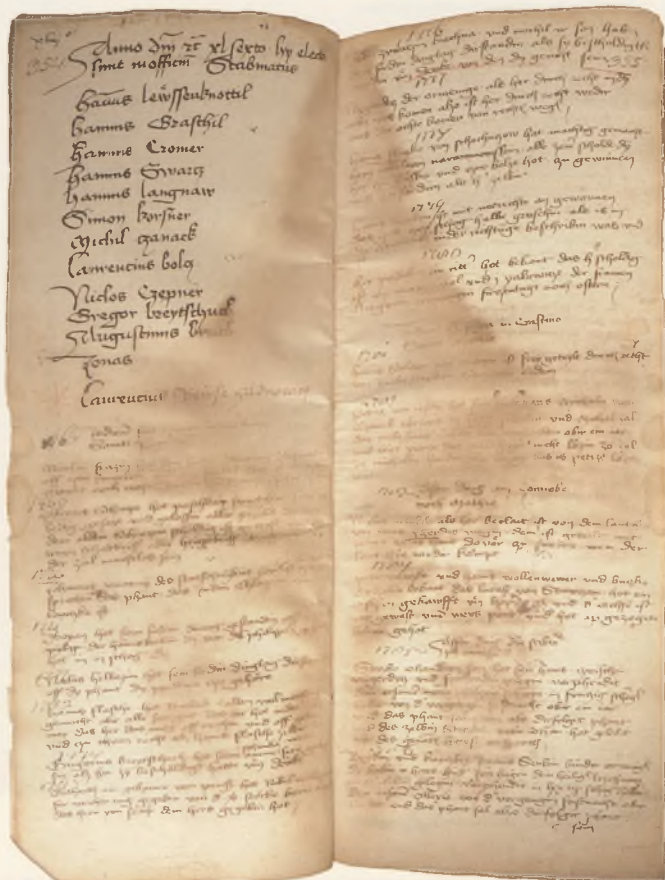
222. JAN STELCZER

rajca, burmistrz

1442, 1443, 1446, 1449, 1455, 1459

Johannes (Hannus) Stelcer

Mieszczanin krakowski, prawdopodobnie kuśnierz lub kupiec handlujący skórami lub wyrobami kuśnierskimi, odnotowany w księgach miejskich w latach 1421–1459. Prawie 30 lat spędził we władzach miasta. Początkowo zasiadał w ławie miejskiej, gdzie urząd ławnika sądowego sprawował w latach 1431, 1433, 1436–1437 i 1440–1442. Z ławą rozstał się w związku z uzyskaniem w roku 1442 nominacji do rady miejskiej. Był wybierany do rady urzędującej, której członkowie w przyjętej kolejności sprawowali funkcję burmistrza. W 1440 roku wraz z Mikołajem menniczym poręczył za Jana Baumgarta, Tomasza Czana i Mikołaja Cypsera – kuśnierzy, że stawia się oni celem zapłacenia 300 grzywien denarów krakowskich do kasy królewskiej, pod groźbą powrotu do aresztu, z którego zostali zwolnieni warunkowo. Jan utrzymywał rozległe kontakty handlowe. W 1444 do lwowskiej księgi ławniczej wpisano spór dotyczący zwrotu 67 złotych węgierskich i 36 groszy polskich, pożyczonych przez Jana lwowskiemu Ormianinowi, Facherdejowi. Jan cieszył się w Krakowie sporym zaufaniem, w 1443 roku wraz z rajcą Pawłem Wegerem (nr 239) działał jako opiekun i wykonawca testamentu Mikołaja rusznikarza. Zmarł po roku 1459, został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Hannus Stelcer von Krakau

Władysław Warneńczyk (1434–1444)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Z księgi ławniczej lwowskiej obejmującej zapisy z lat 1441–1448 strony 354–355 z wpisem z 1446 roku, dotyczącym sporu między Janem Stelcerem a Janke Snejderem – oraz powiększenie zapisu imienia i obywatelstwa

(Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie, sygn. fond 52, op. 2, spr. 221, s. 354–355, nr 1781)

Źródła i literatura:

CAR, nr 382; CAR-S IV, nr 481; KDK I, s. XXXIV; KPM I, nr 3121, 3660, 3666, 5246; Mitkowski 1968, s. 85; Starzyński 2009, nr 248.

Władysław Warneńczyk (1434–1444)
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

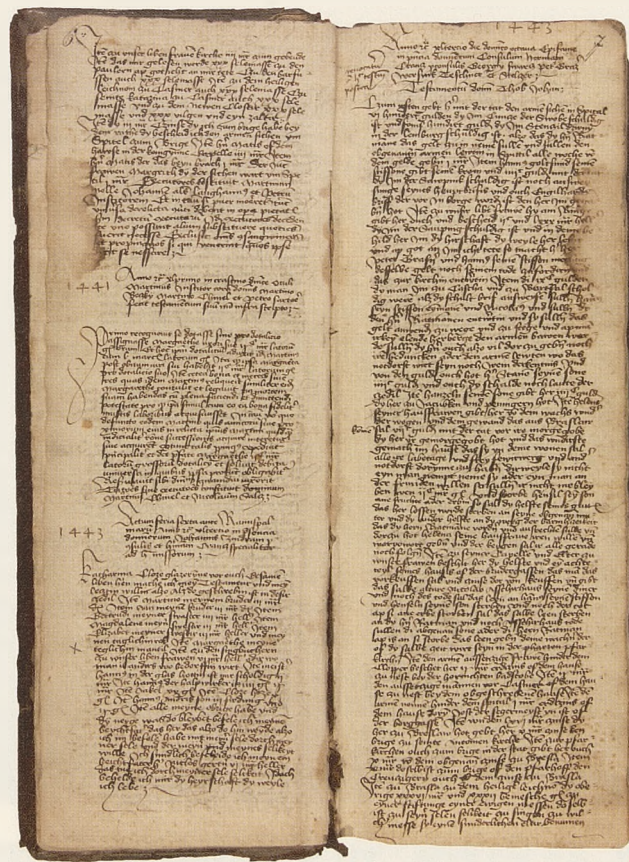
223. JAN ZYNDRAM

rajca, burmistrz

1442, 1443, 1444, 1445, 1448

Johannes Zindram (Syndram)

Mieszczanin krakowski, przybyły do Krakowa z Kazimierza. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1430–1448. Jan został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1430. W roku 1432 rozpoczął swoje dziesięcioletnie urzędowanie w ławie miejskiej. Powoływany był na urząd ławnika sądowego corocznie do roku 1442, z wyłączeniem roku 1437. Jako ławnik w 1439 roku finalizował transakcję sprzedaży przez Jana Griffnika na rzecz cystersów mogińskich domu ze słodownią i browarem, położonego przy ul. Świńskiej (obecnie św. Krzyża lub wschodni odcinek św. Tomasza), pomiędzy dworzyszczem już należącym do tego klasztoru a domem Jerzego Albertiego, za wcześniejszą zgodą rajców. W roku 1442 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której jego aktywność została odnotowana do roku 1448. W okresie piastowania urzędu rajcowskiego pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza, co zostało odnotowane w księgach w roku 1443, kiedy to wraz z rajcą Hermanem Kranczem (nr 224) przyjął zeznanie testamentowe od Katarzyny Cloze, żony szklarza. W roku 1445 jako rajca przyjmował wraz z wówczas urzędującym burmistrzem Jerzym Orientem (nr 199) ostatnią wolę niejakiego Osucha, piekarza. Zmarł po roku 1448, wraz ze zmarłą wcześniej córką Jadwigą został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Donnorum Johanne Zindram y
abulic et hnam

Źródła i literatura:

CDU I, nr 95, 103; CAR-S IV, nr 450;
KDK I, s. XXXIV; KDK III, nr 401
d; KM, nr 117; KPM I, nr 4311, 4764;
Praśnik 1914, s. 23; Mirkowski 1968,
s. 85; Starzyński 2009, nr 249.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 6–7 z wpisem z 1443 roku, stwierdzającym, że w piątek przed Niedzielą Palmową Katarzyna Cloze, żona szklarza, złożyła swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców Jana Zyndrama, wówczas burmistrza, i Hermana Krancza (nr 224) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 6)

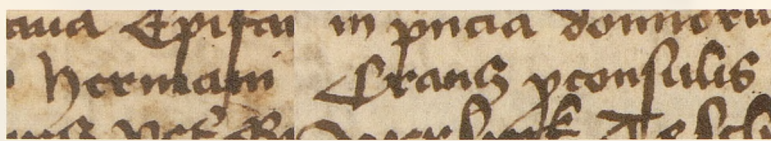
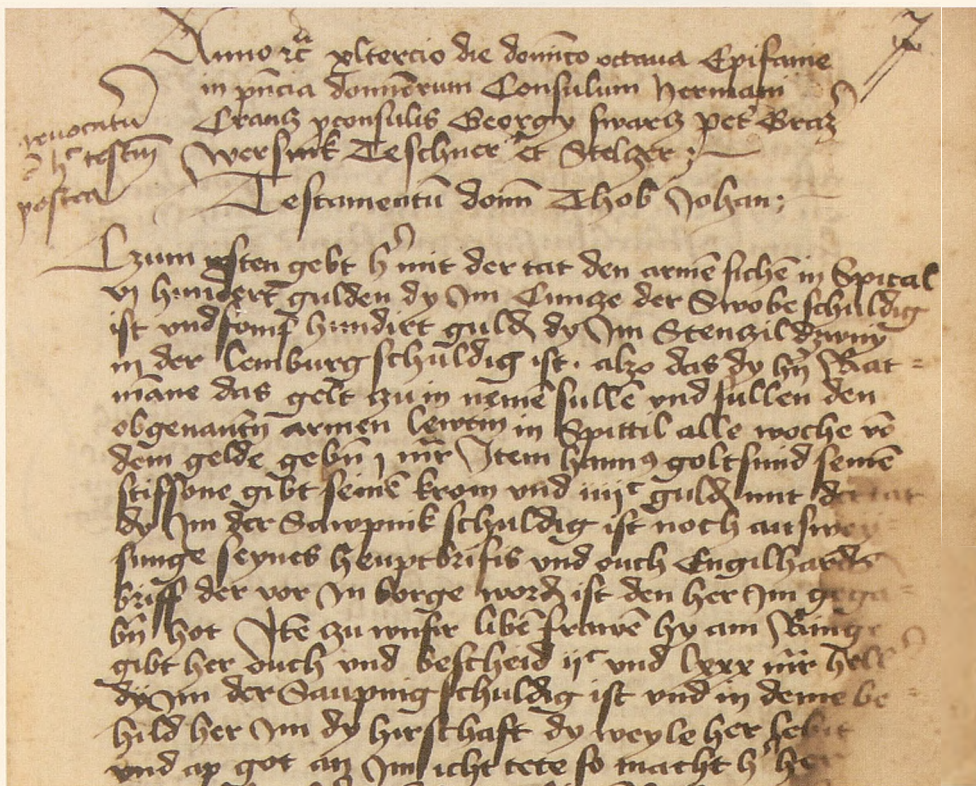
224. HERMAN KRANCZ młodszy

rajca, burmistrz

1443, 1446, 1452, 1455, 1456, 1458, 1459, 1462

Hermannus Cranz (Kranz, Kranch)

Kupiec, ostatni przedstawiciel we władzach miasta zamożnej i wpływowej rodziny Kranczów, z której pochodzili rajcy: Herman starszy (nr 67), Jan starszy (nr 124) i Jan młodszy (nr 205). Herman młodszy został odnotowany w księgach miejskich w latach 1408–1462. Działalność w samorządzie miasta rozpoczął w roku 1437, w ławie miejskiej, w której zasiadał także w latach 1438–1440 i 1442. W kolejnym, 1443 roku, uzyskał powołanie do rady miejskiej, w której w udokumentowany sposób działał do roku 1462. Jako rajca urzędujący w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Jako burmistrz właśnie w 1443 roku wraz z innymi rajcami przyjął zeznanie testamentowe niejakiego Jana Joba. W tym samym roku wraz z Janem Zyndramem (nr 223) przyjmował ostatnią wolę Katarzyny Cloze, żony szklarza. Jako rajca został w 1452 roku wraz z rajcą Marcinem Chmielem (nr 210) zobowiązany uchwałą rady do zwiększenia ilości wody sprowadzanej do miasta, w tym do nadzoru nad budową wodociągu miejskiego. Reprezentował wraz z rajcą Michałem Edererem (nr 226) miasto przy przejęciu domu położonego w Piotrkowie, przekazanego miastu przez spadkobierców Jakuba Szczotki w 1462 roku. Miał syna, także Hermana, którego w roku 1454 polecił Zbigniewowi Oleśnickiemu, kardynałowi i biskupowi krakowskiemu, na altarystę w kościele Mariackim.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 fragment strony 7 z wpisem z 1443 roku, stwierdzającym, że w niedzielę w oktawie Trzech Króli w obecności rajców Hermana Krancza, wówczas burmistrza, Jerzego Schwarcza (nr 184), Piotra Grażera (nr 196), Mikołaja Wierzyńka (nr 191), Jana Teschnera (nr 216) i Jana Stelczera (nr 222), niejaki Jan Job złożył swoje zeznanie testamentowe – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 7)

Władysław Warneńczyk (1434–1444)
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1443 roku rada miejska uchwala wilkierz dotyczący broni, która powinna być corocznie nabywana przez rajców dla obrony miasta.

W czerwcu tegoż roku Kraków zostaje dotknięty „mocnym ogólnym trzęsieniem ziemi” – jak zanotował Jan Długosz. Zniszczeniu ulega między innymi kościół św. Katarzyny.

Źródła i literatura:
CAR, nr 451, 521; CAR-S IV, nr 481; CDU I, nr 14, 103; KDK I, s. XXXIV, nr 174; KDK III, nr 446; KM, nr 117; KPM I, nr 5260, 6710; Starzyński 2009, nr 250.

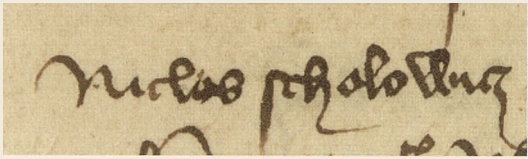
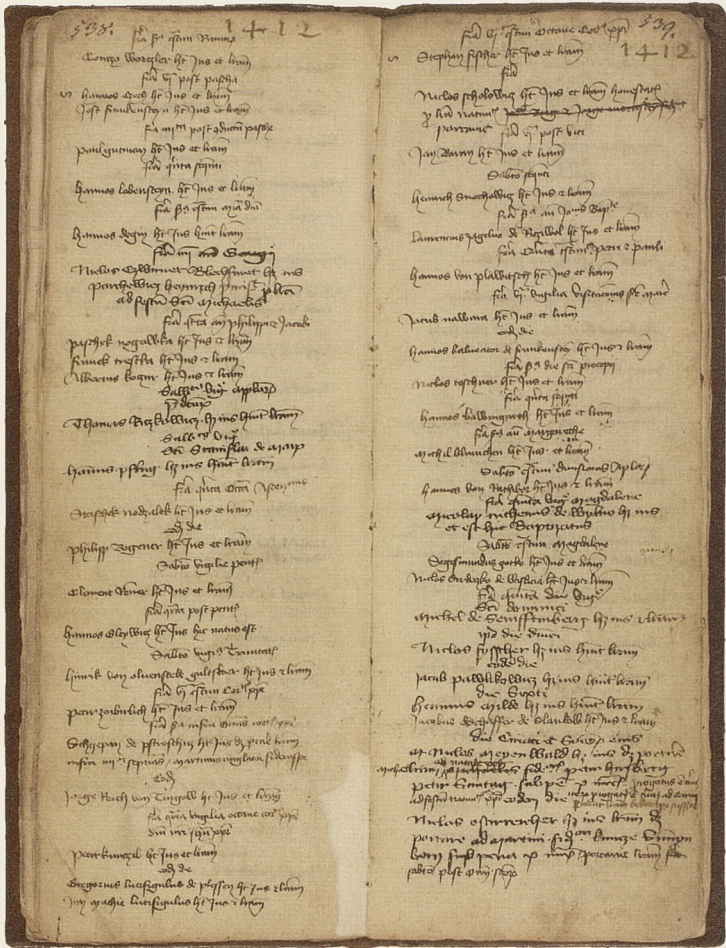
Władysław Warneńczyk (1434–1444)

225. MIKOŁAJ SZOLWICZ

rajca, burmistrz
1444

Nicolaus (Niclas) Scholwicz (Scholowicz)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1412–1446. W roku 1412 został przyjęty do prawa miasta Krakowa, za poręczeniem Jana Borka (nr 152) i Jerzego Morsztyna (nr 182). Działalność w samorządzie miejskim rozpoczął w roku 1442, kiedy to uzyskał powołanie do ławy, w której zasiadał także w roku kolejnym. Tak doświadczony w sprawach miejskich w 1444 roku otrzymał nominację do rady miejskiej, wchodząc do rady urzędującej, w której stanowiący ją rajcy w przyjętej kolejności pełnili funkcję burmistrza miasta. Księgi odnotowują tylko tę jedną kadencję rajcowską Mikołaja. Poręczał on przy przyjęciu do prawa miejskiego Krakowa: w roku 1443 wraz z Jerzym Hirszbergiem (nr 251) za Jana Ungera, natomiast w roku 1446 wraz z Piotrem Bastgertem za Konrada Tetila. Zmarł po 1446 roku.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXXIV; KPM I, nr 2327,
5389, 5638; Starzyński 2009, nr 251.

Z księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie obejmującej lata 1392–1422 strony 66–67 z wpisem z roku 1412, potwierdzającym przyjęcie Mikołaja Szolwicza do prawa miasta Krakowa, za poręczeniem Jana Borka (nr 152) i Jerzego Morsztyna (nr 182), których nazwiska z nieznaney przyczyny przekreślono – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1420, s. 66–67)

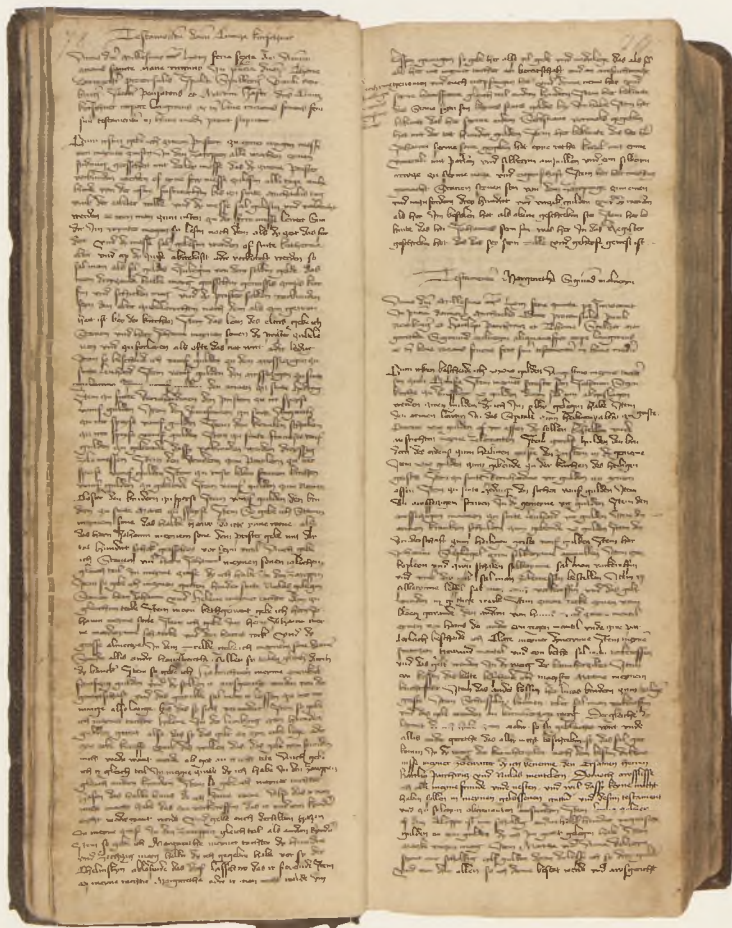
226. MICHAŁ EDERER

rajca, burmistrz

1445, 1452, 1455, 1457, 1458, 1462, 1463

Michael (Michel) Edrar

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1444–1466. W roku 1442 został powołany do ławy miejskiej. Po tej praktyce na urządzie ławnika sądowego, w roku 1445 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał przez prawie 20 lat, do roku 1463 włącznie. Michał kilkakrotnie był powoływany do rady urzędującej, pełniąc – w przyjętej w danym roku kolejności – funkcję burmistrza. W tej burmistrzowskiej roli w roku 1463, wraz z rajcami Pawłem Newburgerem (nr 253), Hartlibem Parchwiczem (nr 236) i Tomaszem Stelczere (nr 252), odebrał od Małgorzaty, żony Zygmunta młynarza, jej zeznanie testamentowe. Rok wcześniej jako jeden z rajców urzędujących przyjmował wraz z Hermanem Kranczem (nr 224) na własność miasta dom wraz z łąką, położony w Piotrkowie, z którego na rzecz Krakowa zrezygnowali spadkobiercy zmarłego Jakuba Szczotki. Zmarł przed 18 kwietnia 1466 roku.

Michahe Ederer proconsul

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 78–79 z wpisem z 1463 roku, stwierdzającym, że w czwartek po pierwszej niedzieli Wielkiego Postu złożona chorobą Małgorzata, żona Zygmunta młynarza, złożyła swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców Michała Ederera, wówczas burmistrza, Pawła Newburgera (nr 253), Hartliba Parchwicza (nr 236) i Tomasza Stelczera (nr 252) – oraz powiększenia zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 78–79)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1446 roku rada miejska uchwała wilkierz, w którym określa prawa obcych kupców w Krakowie.

Źródła i literatura:
CAR-S V, nr 69; KDK I, s. XXXIV, nr 174; KDJ III, nr 443; KPM I, nr 6375, 6760; Starzyński 2009, nr 252.

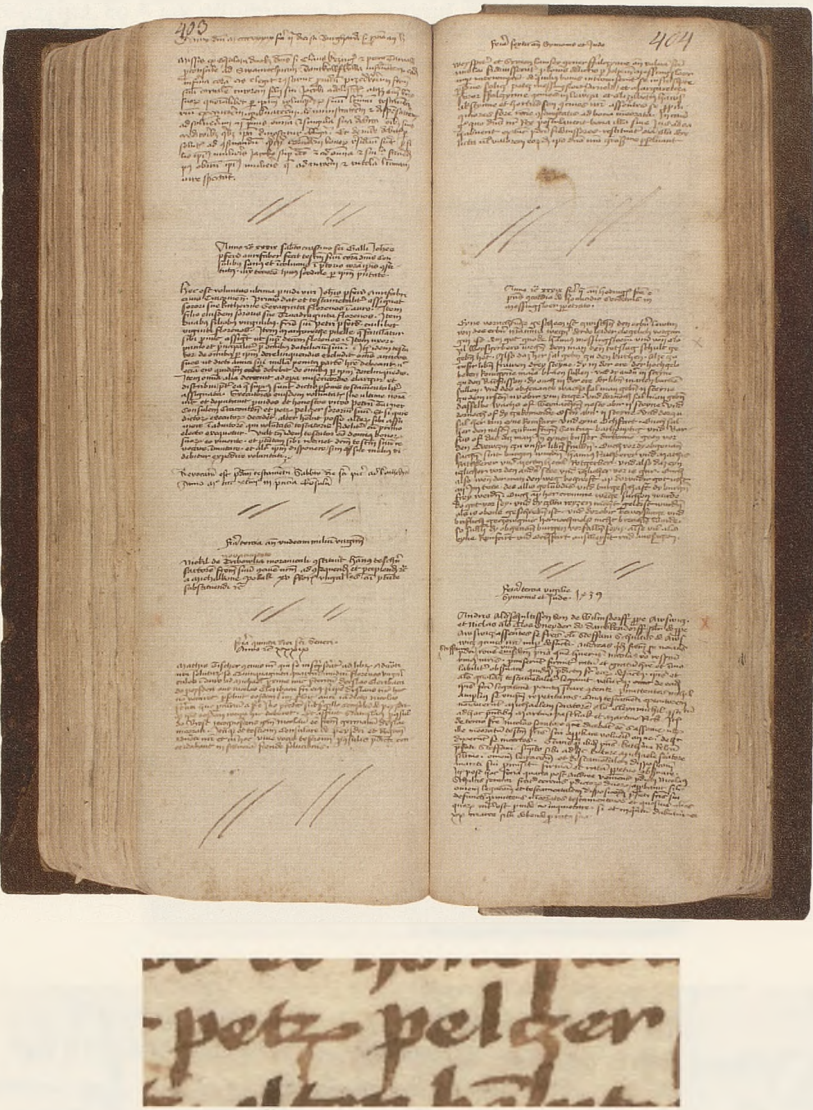
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

227. PIOTR PELCZER

rajca, burmistrz
1446, 1451

Petrus Pelczwer (Pelcer, Pochler)

Mieszczanin krakowski, kuśnierz. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1437–1451. Karierę we władzach miasta rozpoczął w roku 1443, obejmując urząd ławnika sądowego. Pełnił go także w kolejnych latach: 1444 i 1445. Godność rajcy miejskiego otrzymał w roku 1446, uzyskując nominację do rady urzędującej, której członkowie w przyjętej kolejności pełnili funkcję burmistrza miasta. W radzie został wzmiankowany także w roku 1451. Był siostrzeńcem majątnego i wpływowego złotnika krakowskiego Jana Pferda. W roku 1439 Jan Pferd złożył wobec sądu ławniczego swoją ostatnią wolę, czyniąc wykonawcami testamentu rajcę Piotra Tarnowa (nr 217) i swego siostrzeńca, Piotra. Piotrowi pierwotnie miał przypaść w udziale warsztat złotniczy Jana Pferda, ostatecznie jednak wuj wycofał się z tego zapisu. Piotr w roku 1442 był właścicielem domu położonego przy Rynku, nabył też dom przy ul. Garncarskiej (obecnie Gołębia). Po roku 1451 w księgach miejskich brak jest wpisów dotyczących jego działalności.

Źródła i literatura:
CAR, nr 346; CAR-S IV, nr 113; KDK I, s. XXXIV; Pietrusiński 2000, s. 389; Starzyński 2009, nr 253.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1412–1449 strony 403–404 z wpisem z 1439 roku, zawierającym zeznanie testamentowe Jan Pferda, złotnika, złożone wobec ławy miejskiej, w którym na wykonawców swojej ostatniej woli wyznaczył rajcę Piotra Tarnowa (nr 217) oraz swego siostrzeńca Piotra Pelczera – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 428, s. 403–404)

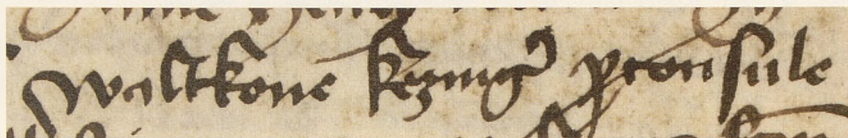
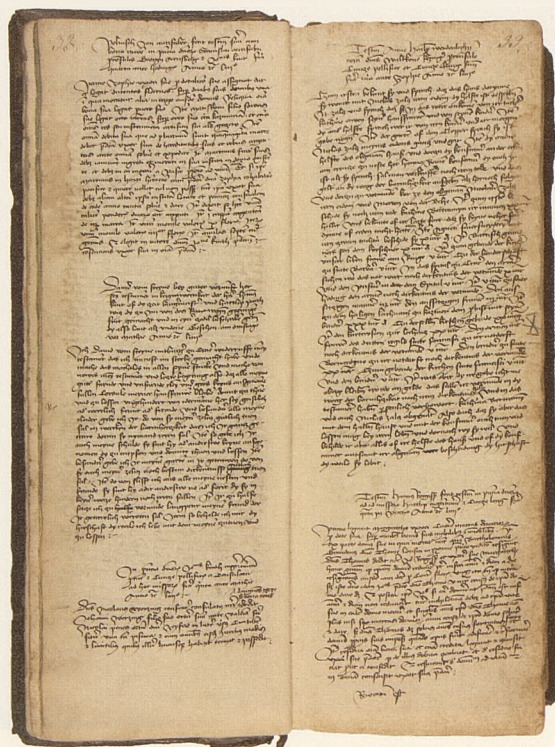
228. WALTER KEZINGER

rajca, burmistrz

1449, 1450, 1451, 1452, 1453, 1454, 1455, 1456, 1457, 1458, 1459, 1460, 1461, 1462, 1463, 1466, 1467, 1468, 1471, 1472, 1475, 1476, 1477, 1478, 1479

Walterus (Waltheke, Winke) Kezinger

Kupiec i przemysłowiec, wielkorządca krakowski, wywodzący się z norymberskiej rodziny przybyłej do Krakowa na przełomie XIV i XV wieku. W latach 1460–1471 był wielkorządcą krakowskim. Wszedł w szeregi szlacheckie jako pan na Trzebini i Wieży, został przyjęty do herbu przez Łabędziów. Walter, potocznie zwany panem Waltkiem, był synem rajcy Klausa (nr 168), właściciela kopalni w Trzebini, i Anny z Wynków. Został odnotowany w aktach latach 1418–1479. Krótko, bo tylko w 1443 roku, pełnił funkcję ławnika sądowego, a następnie od 1449 roku na 30 lat zasiadł w radzie miejskiej. Wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej, pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza – w tej roli odnotowano go w latach 1451, 1453, 1454, 1455, 1457, 1458, 1471, 1475 i 1479. W latach 1460–1471 pełnił godność wielkorządcy krakowskiego, pozostając nadal rajcą, jednak nie zasiadając w tym czasie w radzie urzędującej. Po śmierci rajcy Marka Noldenfessira (nr 192) był opiekunem jego dzieci. Ożenił się z Brygidą, córką rajcy Marcina Bieckiego (nr 198), miał cztery córki: Urszulę, wydaną za Mikołaja Wierzyńka, Annę, żonę Michała Bastgerta, i dwie kolejne, które wyszły za Jana Borka i Gleywicza, oraz trzech synów: Jana, Mikołaja i Stanisława, z których tylko przyszły rajca Jan (nr 298) kontynuował dzieło ojca. Walter zmarł po 17 czerwca, a przed 9 lipca 1479 roku. Został odnotowany w *Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii*.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 fragment strony 32–33 z wpisem z 1454 roku, stwierdzającym, że w środę przed św. Zofią w obecności rajców Waltera Kezingera, wówczas burmistrza, Kuncego Korsnera (nr 204) i Konrada Langa (nr 230) swoje zeznanie testamentowe złożyła Anna Herilyn – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 32–33)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1448 roku nad odnogą rzeki Rudawy powstaje mechaniczna szlifiernia poruszana siłą wody.

Źródła i literatura:

CAR, nr 421, 592, 649, 1028; CAR-S V, nr 19; CDU II, nr 167–168, 194, 196–197, 228; CDU III, nr 262; KDK I, s. XXXIV, nr 156; KDK III, nr 440; KDK IV, nr 550; KPM I, nr 8949; Krzyżanowski 1898, s. 337; Szyszko-Bohusz 1913, s. 10; Praśnik 1914, s. 20, 25–32; Mirkowski 1968, s. 85; Radwan 1981, s. 27; Rajman 1993, s. 435–445; Piwo-warczyk 2000, s. 176; Pietrusiński 2000, s. 493, 610; Noga 2003-I, s. 113; Noga 2009, s. 21–22; Starzyński 2009, nr 254.

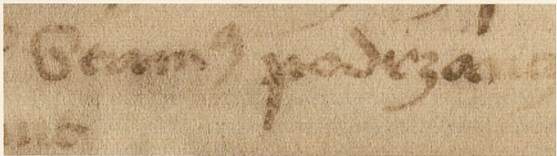
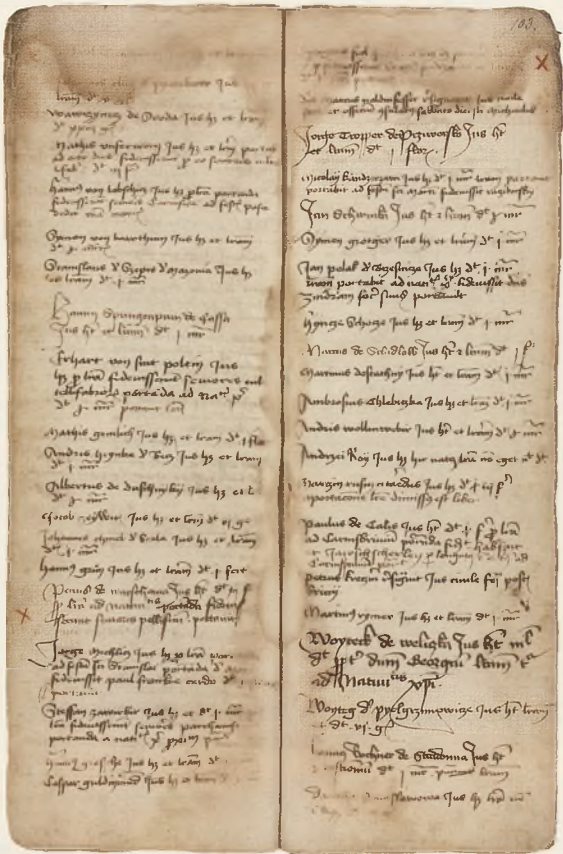
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

229. STANISŁAW PODZANCZE

rajca, burmistrz
1450, 1451, 1454, 1455

Stanislaus (Stanczil) Podrzencze

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1450–1455. Nie został wzmiankowany na urzędzie ławniczym poprzedzającym karierę rajcowską. Odnotowano natomiast jego udział w radzie miejskiej, do której nominację uzyskał w roku 1450. Księgi miejskie potwierdzają sprawowanie przez Stanisława urzędu rajcy także w latach 1451, 1454 i 1455. Jako rajca urzędujący w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W roku 1454 wraz z rajcami Janem Swidniczerem (nr 197), wówczas burmistrzem, oraz Marcinem Bieckim (nr 198) przyjął testament mieszczanina Jana Strolla. W związku z tą ostatnią wolą po śmierci testatora oraz jednego z wykonawców testamentu, Jana Swidniczera, w 1460 roku przed radą miejską rozsądzano spór o prawo patronatu nad ołtarzem św. Krzyża i ołtarzem św. św. Szymona i Judy w kościele Mariackim. Wcześniej, przed objęciem urzędu rajcowskiego, Stanisław w 1442 roku poręczył wraz z niejakim Jaroszem za Grzegorza Fiola przy jego przyjęciu do krakowskiego prawa miejskiego – przyjmowany zapłacił połowę wpisowego, drugą zobowiązał się uiścić do Świąt Bożego Narodzenia, co – jak odnotowano – uczynił. Stanisław zmarł po roku 1455.

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXXV; KDK III, nr 439;
KPM I, nr 5332; Starzyński 2009, nr 255.

Z księgi przyjęć do prawa miejskiego obejmującej lata 1423–1493 strony 102–103 z wpisem z 1442 roku, stwierdzającym przyjęcie do prawa miejskiego Grzegorza Fiola, za którego poręczyli Stanisław Podzancze i Jarosz – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1421, s. 102–103)

230. KONRAD LANG

rajca, burmistrz

1451, 1452, 1453, 1544, 1455, 1456, 1458, 1459, 1461, 1462

Cunradus (Cuncze, Kuncze) Lange (Langkuncze), Krosner

Kuśnierz, reprezentant możnej i wpływowej rodziny Langów, która do tego czasu wydała już wielu rajców i burmistrzów: Bartłomieja (nr 105), Mikołaja (nr 119), Michała (nr 148) i Mikołaja (nr 176). Bratem Konrada był rajca Stanisław Lang (nr 255), a bratankiem Piotr Krupek-Lang (nr 266). Konrad został odnotowany w latach 1419–1462. Przez 10 lat, od 1442 do 1451 roku, corocznie był powoływany do ławy miejskiej. W 1451 roku rozpoczął karierę w radzie miejskiej; jako burmistrz jest wzmiankowany w księgach w latach 1451, 1455, 1458 i 1459. Rajcostwo to zostało przerwane dramatycznymi zdarzeniami z 1461 roku, związanymi z zabiciem Andrzeja Tęczyńskiego, brata kasztelana krakowskiego Jana. Tęczyński miał pobić krakowskiego płatnerza Klemensa, w odwecie mieszczanie krakowscy zamordowali go, zbzcześcili ciało i porzucili na Rynku. Jan Tęczyński winą za śmierć Andrzeja obarczył, z tytułu nieutrzymania porządku w mieście, samorząd krakowski. Sąd królewski skazał na śmierć kilku rajców i mieszczan. Wyrok wykonano 15 stycznia 1462 roku na zamku. Śmierć poniósł Konrad Lang, a wraz z nim rajcy Stanisław Leymitter (nr 250) i Jarosz Szarlej (nr 240) oraz trzech mieszczan. Po raz pierwszy w dziejach gminy krakowskiej za zbrodnię popełnioną przez mieszczan zapłacili ich reprezentanci. Konrad pozostawił syna Stanisława Kunczego (nr 273), rajcę, oraz syna Jana, przyjętego do prawa miejskiego w 1445 roku.

Dokument wydany w 1460 roku w Krakowie, w którym Rafał ze Skawiny, prepozyt kielecki i ofiśal krakowski, poświadcza wiarygodność przedstawionego mu przez Pawła z Ujazdu i Marcina Strika, altarystów w kościele Mariackim, egzekutorów testamentu magistra Stefana Leipingera, pergaminowego oryginału testamentu sporządzonego w 1459 roku w Krakowie, w którym rajcy krakowscy poświadczają zeznanie burmistrza Konrada Langa i rajców Waltera Kezingera (nr 228) i Mikołaja Kreidlera (nr 245), iż wysłuchali oni ostatniej woli złożonego chorobą Stefana Leipingera, zawierającej zapisy na rzecz żony Urszuli i innych legatariuszy – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, sygn. perg. 541, vol. V/20)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Źródła i literatura:

CAR, nr 421, 472, 526; CDU II, nr 196; KDK I, s. XXXIII; KDK III, nr 440, 445; KPM I, nr 5532, 5652, 5740, 6302; Noga 2003-I, s. 113; Starzyński 2009, nr 256.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1452 roku rada miejska uchwala wilkierz o wyborze ławników przez rajców starych i nowych.

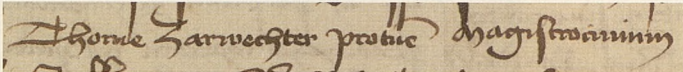
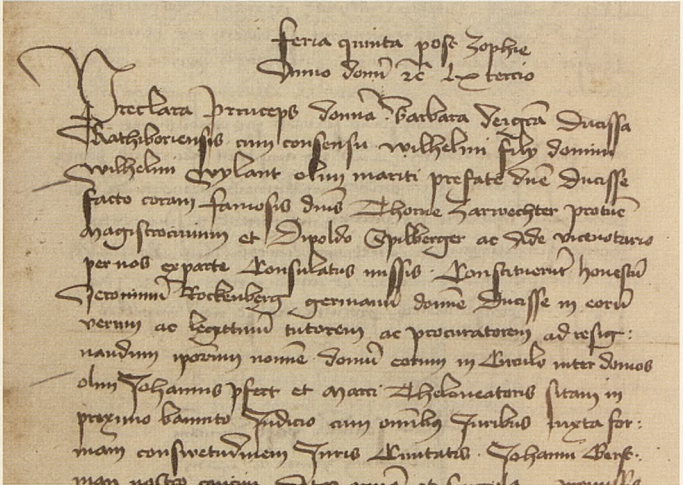
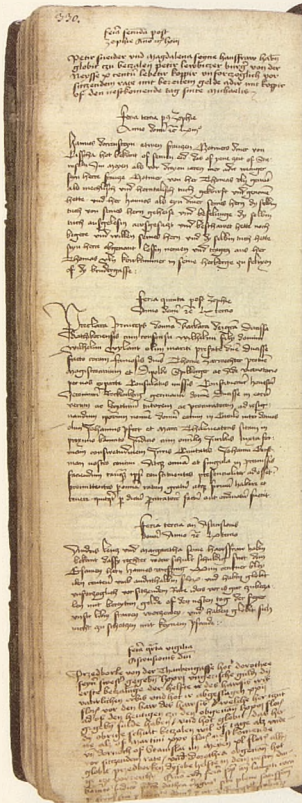
231. TOMASZ ZARWECHTER

rajca, burmistrz

1452, 1453, 1455, 1458, 1459, 1460, 1460, 1462, 1463, 1464, 1465, 1466

Thomas lorifex

Mieszczanin krakowski, płatnerz, ośmiokrotny starszy cechu płatnerzy i mieczników, odnotowany w księgach miejskich w latach 1438–1466. Wielokrotne poręczanie przy przyjmowaniu do prawa miejskiego za przybysz z Wrocławia i Nysy może wskazywać kierunek, z którego Tomasz przybył. Doświadczenie w sprawach miasta nabył, zasiadając w latach 1448 i 1450 w ławie miejskiej. W roku 1452 został powołany do rady miejskiej, w której był odnotowywany do roku 1466. Jako burmistrza wzmiankowano go w latach 1452, 1458 i 1463. W tej roli w 1458 roku wraz z racjami: Konradem Langiem (nr 230) i Mikołajem Zalczem (nr 244), przyjął zeznanie testamentowe złożone przez Urszulę, córkę zmarłego rajcy Jerzego Schwarcz (nr 184). Podobnie w roku 1464 wraz z Hipolitem Spilbergerem (nr 248) uczestniczył w akcie ustanowienia przez Barbarę, księżną raciborską, pełnomocnika do zbycia należącego do niej domu położonego przy Rynku. W 1447 roku Tomasz był właścicielem domu położonego przy ul. Poselskiej, który sąsiadował z domem proboszcza z Wiślicy, w roku 1453 posiadał ogród położony nad Wisłą, pod Kazimierzem, obok ogrodu Jakuba Molera. Był żonaty z Anną, w imieniu której w 1439 roku zawarł ugodę w sprawach majątkowych w sporze, który toczyła ona z Michałem złotnikiem, wykonawcą testamentu pierwszego jej męża, Marka, oraz z Janem Crakerem i Janem z Biecza, kapłanem kościelnym. W roku 1450 złożył oświadczenie, że Albert z Muchowa, kasztelan w Zawichoście, dał mu dwie zbroje, które rajca przekazał swojemu krewnemu. Przed 1453 rokiem ożenił się powtórnie, z Katarzyną z Wrocławia. Zmarł przed 12 sierpnia 1471 roku.

Źródła i literatura:
CAR, nr 292, 312, 330, 349–350, 375, 400, 408–409, 417, 419, 425, 453, 457, 470, 506, 539; KDK I, s. XXXV; Ku-
trzeba 1911, s. 92; Pietrusiński 2000,
s. 375–376, 393, 582; Starzyński 2009,
nr 257.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1450–1483 strona 330 z wpisem z 1463 roku, stwierdzającym, że w czwartek po św. Zofii księżna raciborska Barbara, za zgodą syna Wilhelma, ze związku z nieżyjącym już mieszczaninem krakowskim Wilhelmem Willandem (nr 186), wobec rajców Tomasza Zarwechtera, wówczas burmistrza, i Hipolita Spilbergera (nr 248), jak też Adama wicenotariusza, ustanowiła Hieronima Rockenberga, swojego brata rodzzonego, zastępcą prawnym w sprawie sprzedaży należącego do niej domu położonego w Rynku – oraz powięzienie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 429, s. 330)

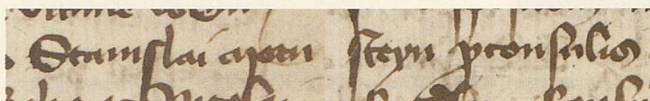
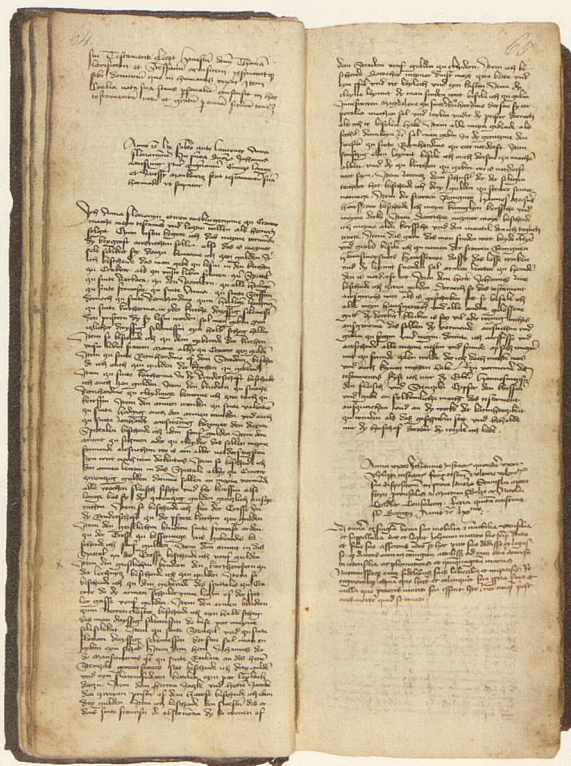
232. STANISŁAW MORSZTYN starszy

rajca, burmistrz

1452, 1453, 1454, 1455, 1457, 1459, 1460, 1461, 1462, 1463, 1464, 1465, 1467, 1472

Stanislaus Mornsteyn (Morstin)

Kupiec i finansista, wójt lubelski, kierownik mennicy królewskiej, przedstawiciel znamienitej rodziny Morsztynów. Syn rajcy Jerzego starszego (nr 182), brat Jerzego, żupnika krakowskiego, stryj Jerzego młodszego (nr 287) i Piotra (nr 307). Odnotowany w aktach w latach 1419–1474. We władzach miejskich zasiadł w 1445 roku, obejmując urząd ławnika, sprawowany nieprzerwanie do roku 1452, kiedy to został nominowany do rady miejskiej. Urząd rajcowski piastował przez 20 lat, do roku 1472, był powoływany w tym czasie do rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Jako tenże został wzmiankowany w roku 1459, kiedy przyjmował zeznanie testamentowe Anny, żony Jana kramarza. Był dwukrotnie żonaty: z Magdaleną, córką Jana Wynka, oraz z Katarzyną, córką rajcy Jana Piczczina (nr 221), od którego nabył wójtostwo w Lublinie (później wydzierżawione Pawłowi Teschnerowi za 70 grzywien i „60 szczupaków na łokieć długich”). W latach 1456–1466 kierował mennicą królewską w Krakowie, organizował też powstanie cechu mincerzy. Dzierżawił żupy solne bocheńskie, wielickie i ruskie, co było związane z udzieloną królowi pożyczką w kwocie 2000 złotych węgierskich. Pod koniec życia był właścicielem 8 kamienic, 7 domów drewnianych, 2 ogrodów, kramu, huty w Olkuszu, folwarku w ziemi oświęcimskiej, miał też dochody z wójtostwa lubelskiego i licznych kapitałów. Zmarł przed 17 lipca 1476 roku, pozostawiając trzech synów, wśród nich Stanisława młodszego, rajcę (nr 302), oraz trzy córki: Szczęsną, żonę rajcy Jana Bonera (nr 300), Katarzynę, żonę Jana Krupka (nr 315) oraz Annę, żonę Jerzego Langa (nr 289).

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 64–65 z wpisem z 1459 roku, stwierdzającym, że Anna, żona Jana kramarza, a niegdyś Filipa kramarza, złożyła swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców: Stanisława Morsztyna, wówczas burmistrza, Marcina Belzy (nr 242) i Mikołaja Kreidlera (nr 245) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 64–65)

Źródła i literatura:

CAR, nr 491, 532, 551, 573; CAR-S IV, nr 302; CDU II, nr 167–168, 219, KDK I, s. XXXV; KDK III, nr 453; KDK IV, nr 584, 588; KPM I, nr 5740, 5757, 5846; Krzyżanowski 1898, s. 331, 328–357; Ptaśnik 1913, s. 76–77; Gumowski 1927, s. 54, 56; Pieradzka 1935, s. 115; Michalewicz Maria, Morsztyn Stanisław, [w:] PSB, t. XXI, s. 821–822; Radwan 1981, s. 29; Pietrusiński 2000, s. 389, 595; Noga 2003-I, s. 113–114; Starzyński 2009, nr 258.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1452 roku rada miejska uchwala wilkierz o wyborze ławników przez rajców starych i nowych.

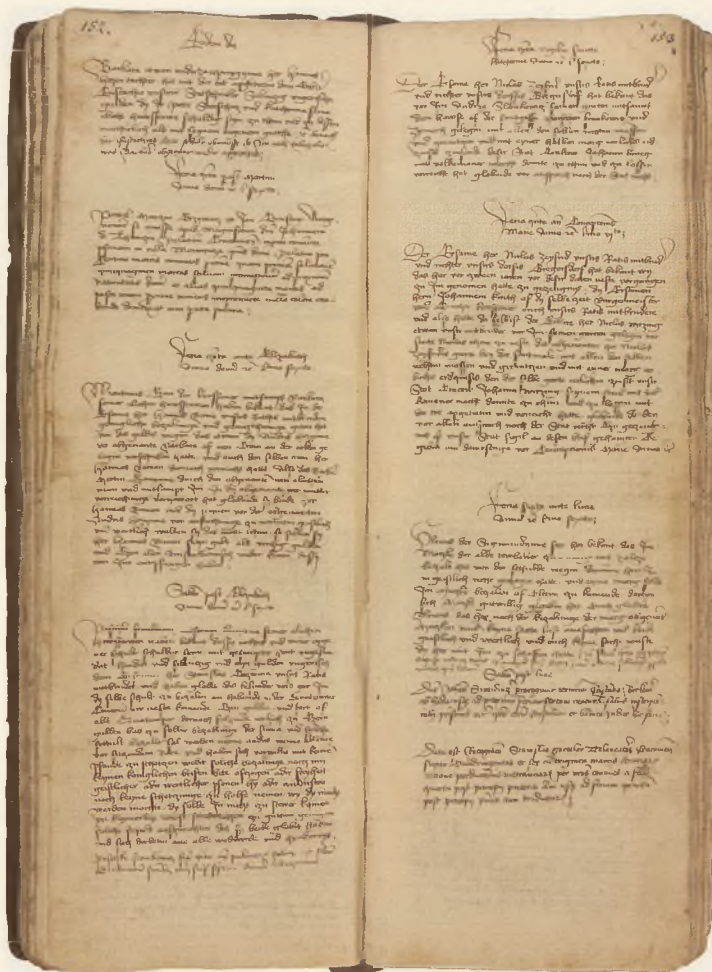
233. JAN KINT

rajca, burmistrz

1453, 1454, 1455, 1456, 1460, 1461

Johannes Kynth (Knuth)

Mieszczanin krakowski, wielicki podzupnik, właściciel posiadłości ziemskiej Jarocice, przyszłego szlacheckiego gniazda. Odnotowany w aktach w latach 1452–1461. Został przyjęty do prawa miejskiego w roku 1451. W następnym roku objął urząd ławnika miejskiego, który piastował także w roku 1453 do momentu uzyskania nominacji do rady miejskiej, w której był odnotowywany do roku 1461. Zasiadał w radzie urzędującej, w funkcji burmistrza został wzmiankowany w latach 1454 i 1456. W tym ostatnim roku, jako burmistrz właśnie, wraz z rajcą Kunczem Korsnerem (nr 204) zeznawał w spornej sprawie dotyczącej ogrodu przed bramą Mikołajską, należącego do Mikołaja Wierzyńka (nr 191). Jan był żonaty z Anną, córką rajcy Marka Noldenfessira (nr 192). Po ojcu otrzymała ona połowę ogrodu i narożnego domu położonego przy ul. Mikołajskiej, jak też od brata 600 dukatów węgierskich odstępnego za połowę domu położonego przy Rynku oraz kramu. Po roku 1461 księgi milczą o dalszych losach Jana.

Johannem Kynth of dy selbe zeit Burgemeister
Kunze Korsner

Źródła i literatura:

CAR, nr 467, 469; CAR-S V, nr 183; KDK I, s. XXXV, nr 156; KDK III, nr 440; KPM I, nr 6020; Pietrusiński 2000, s. 380, 393–394, 709, 710; Starzyński 2009, nr 259.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1450–1483 strony 152–153 z wpisem z 1456 roku, dotyczącym spornej sprawy związanej z ogrodem przed bramą Mikołajską, którego właścicielem był Mikołaj Wierzynek (nr 191), w której do sprawy zeznawali rajcowie Jan Kint, ówczesnie burmistrz, i Kunze Korsner (nr 204) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 429, s. 152–153)

234. JAN BEME

rajca, burmistrz

1453, 1455, 1457, 1458, 1462

Johannes (Hannus) Beem (Behem, Behemchen, Bemchen)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1444–1465. Działalność we władzach miasta rozpoczął w 1444 roku, obejmując urząd ławnika sądowego. W ławie miejskiej zasiadał także w latach 1445 i 1451. W 1453 roku został powołany do rady miejskiej, w której był odnotowywany do roku 1462, w tym w funkcji burmistrza w roku 1453, kiedy to w tej roli przyjmował zeznanie testamentowe Jerzego Hanzila. W tym samym roku wraz z innymi rajcami potwierdził przysięgą złożoną przed obliczem króla przebieg dróg handlowych dla wozów i koni oraz bydła. Jan poręczał za wiele osób przyjmowanych do prawa miejskiego: w 1444 roku za Piotra Konigsbergera z Ołomuńca, w 1445 roku za Jana Krokera, w 1449 roku za Grzegorza z Sącza, w 1458 roku za Jana z rodziny Beme oraz w 1463 roku za Grzegorza kołodzieja. Był żonaty z Urszulą, która ufundowała ołtarz w kaplicy św. Aleksego w kościele Mariackim (ołtarz ten później uposażył rajca Jan Turzo – nr 285 – kwotą 800 złotych węgierskich w złocie). Zmarł przed 17 marca 1494 roku. Został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii. Pozostawił córki: Małgorzatę, żonę Piotra Salomona (nr 288), oraz Katarzynę, wydaną za Ibrahama Salomona.

Dokument wydany w 1451 roku w Krakowie, w którym ławnicy krakowscy z Janem Bemem w składzie oświadczają, że wobec ławy, której przewodniczył Mateusz Opoczka, wójt sądowy, Michał Niger sprzedał swój dom położony obok kolegium artystów niejakiemu Stanisławowi Zackowi – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. dypl. perg. 133)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Źródła i literatura:

CDU II, nr 167–168; KDK I, s. XXXV, nr 156; KDK IV, nr 552–553; KPM I, nr 5471, 5535, 5904, 6398, 6756; Mitkowski 1968, s. 85; Bukowski 1995, s. 128; Piwowarczyk 2004, s. 324; Mitkowski 1968, s. 35; Starzyński 2009, nr 260.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

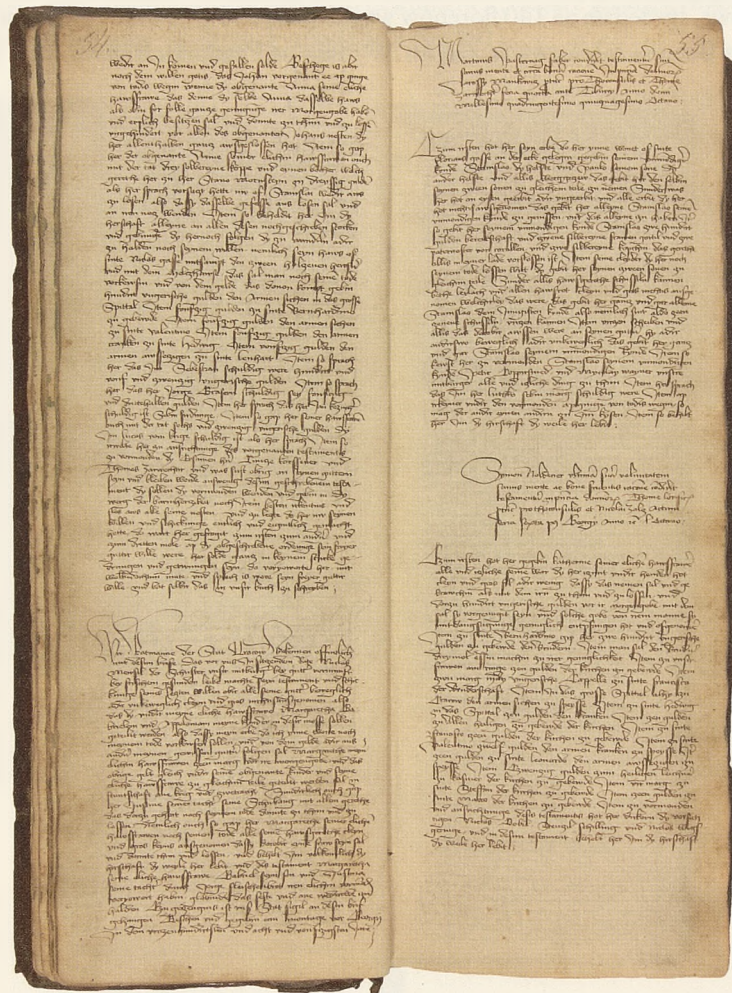
235. JAROSZ MANKOWICZ

rajca, burmistrz

1454, 1455, 1456, 1457, 1458, 1459

Iarossius (Jarosch, Jacussius) Mankowicz

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1447–1459. Działalność we władzach miasta rozpoczął od urzędu ławnika sądowego, który piastował w latach 1447, 1450, 1453 i 1454. W tym ostatnim roku otrzymał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał do roku 1459. W tym czasie uzyskiwał powołania do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W tej roli został wzmiankowany w roku 1458, kiedy wraz z rajcą Tomaszem Zarwechterem (nr 231) odebrali od Marcina Pasternaka, kowala, jego zeznanie testamentowe. Wcześniej, w roku 1455, Jarosz wraz z rajcami Janem Swidniczerem (nr 197), Kunchem Korsnerem (nr 204), Janem Kintem (nr 233), Jakubem Wegerem (nr 213), Walterem Kezingerem (nr 228), Konradem Langiem (nr 230) i Hartlibem Parchwiczem (nr 236) przyjęli w imieniu miasta dom położony obok klasztoru Dominikanów, przekazany przez Katarzynę, wdowę po Mikołaju z Michałowa. Jarosz zmarł przed 13 kwietnia 1464 roku.

Jarosch Mankowicz ptur pro Thronpuls
am 1458 feria quarta ante Lihurg am

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXXV; KDK III, nr 440; Staryński 2009, nr 261.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 54–55 z wpisem z 1458 roku, stwierdzającym, że Marcin Pasternak, kowal, złożył swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców Jarosza Mankowicza, ówczesnego burmistrza, i Tomasza Zarwechtera (nr 231) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 54–55)

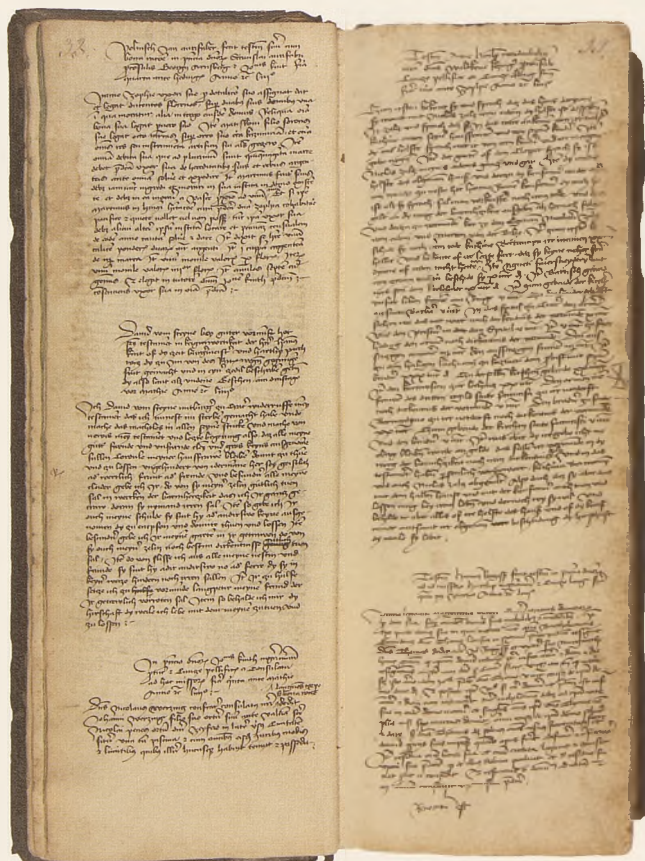
236. HARTLIB PARCHWICZ

rajca, burmistrz

1454, 1455, 1457, 1458, 1462, 1463, 1464

Hartlibus (Hartlip) Parchowicz (Parchwic)

Mieszczanin krakowski, prawdopodobnie potomek rajcy Henryka Parchwicza (nr 160), pochodzącego z Parchwitz (obecnie Prochowice) koło Legnicy. Hartlib został odnotowany w księgach miejskich w latach 1442–1466. Karierę w urzędach miejskich rozpoczął w roku 1452, zasiadając w ławie miejskiej. Urząd ławnika sądowego piastował także w latach 1453 i 1454. W roku 1454 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której jest wzmiankowany do roku 1464. Zasiadał w radzie urzędującej, pełniąc wtedy, w przypadającym na niego czasie, funkcję burmistrza. W tej burmistrzowskiej roli został odnotowany w roku 1454, gdy wraz z rajcą Konradem Langiem (nr 230) przyjęli zeznanie testamentowe złożone przez Hannusa Rotgissera. W latach 1661–1466 Hartlib sprawował urząd wójta sądowego, przewodząc ławie. W roku 1458 kupił od Stachny, wdowy po Wojtku Goltsoerynie, za pośrednictwem jej opiekuna, przyszłego rajcy Piotra Newburgera (nr 253), dom wraz z ujęciem wody, położony przy ul. św. Stefana (obecnie Szczepańska). Był żonaty z Anną z Salomonów. Zmarł przed 31 października 1466 roku. Wtedy to Anna, już wdowa, sprzedała za 140 florenów węgierskich i 40 grzywien biskupowi krakowskiemu Janowi Lutkowi z Brzezia młyn zwany Żabim Młynem na Prądniku Małym (dziś Prądnik Biały).

mmg totmip
hartlip parchowicz

Z księgi testamentów obejmującej zapisy z lat 1427–1623 strony 32–33 z wpisem testamentu sporządzonego w 1454 roku przez Hannusa Rotgissera w obecności przysiężanych do niego burmistrza Hartliba Parchowicza i Konrada Langa (nr 230) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 32–33)

Źródła i literatura:

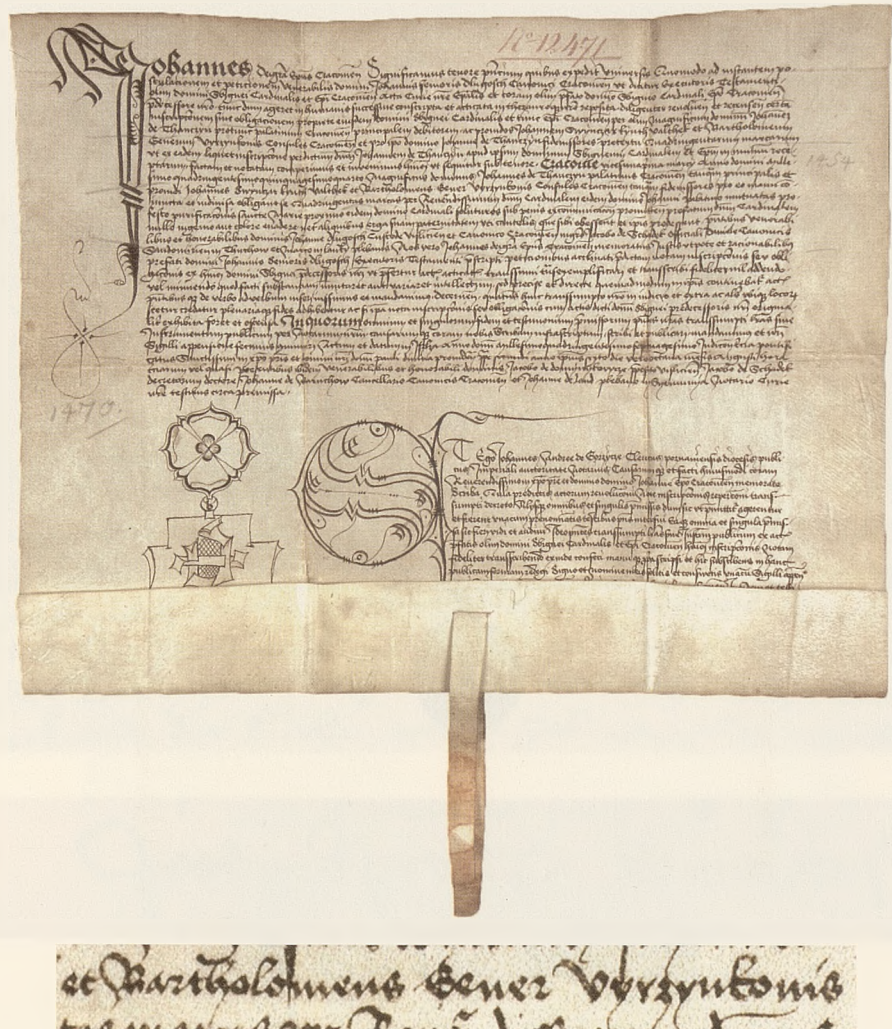
CAR, nr 510, 514; CDU II, nr 209; KDK I, s. XXXV; KDK III, nr 440; KDK IV, nr 558; Pietrusiński 2000, s. 596; Bukowski 1995, s. 128; Starzyński 2009, nr 262.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

237. BARTŁOMIEJ zięć WIERZYNKA rajca, burmistrz 1454

Bartholomeus gener Wyrzinkonis

Mieszczanin krakowski, odnotowany wyłącznie w roku 1454, gdy pełnił urząd rajcy. Dowodzi tego dokument wydany w 1470 roku w Itzy przez biskupa krakowskiego Jana Lutka z Brzezia, transumujący wcześniejszy dokument z roku 1454, w którym, wraz z rajcami Janem Kintem (nr 233) i Walterem Kezingerem (nr 228), Bartłomiej występuje jako poręczyciel w sprawie zwrotu długu w znacznej wysokości 400 grzywien, zaciągniętego przez Jana Tęczyńskiego, podówczas wojewodę krakowskiego, u biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego. Ponieważ do roku 1470 dług ten nie został spłacony, na wniosek egzekutora testamentu biskupa Zbigniewa Oleśnickiego kanonik krakowski Jan Długosz starszy wystąpił o potwierdzenie zobowiązania z roku 1454. Udział w tej sprawie u boku najwybitniejszych ówczesnych mieszczan – Kint był podżupkiem wielickim i zięciem Marka Noldenfessera (nr 192), Wierzyńkowie byli niemalże bankierami Tęczyńskich, Kezingerowie byli zaś spowinowaceni z Wierzyńskimi – świadczy o zajmowaniu przez Bartłomieja znacznej pozycji w mieście. Zapewne zawdzięczał ją osobie teścia, Wierzyńka, o czym świadczy dookreślenie użyte przy imieniu w przywołanym dokumencie, mające go identyfikować. Teściem tym był prawdopodobnie Mikołaj Wierzynek młodszy II (nr 191).

Źródła i literatura:
CDU, nr 228; Starzyński 2009, nr 263.

Dokument wydany w 1470 roku w Itzy przez biskupa krakowskiego Jana Lutka z Brzezia, transumujący wcześniejszy dokument z roku 1454, dotyczący zobowiązania do spłaty długu w wysokości 400 grzywien, zaciągniętego przez Jana Tęczyńskiego, wojewodę krakowskiego, u biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego, za co poręczali rajcowie Jan Kint (nr 233), Walter Kezinger (nr 228) i Bartłomiej zięć Wierzyńka – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. perg. 188)

238. JAN CZEISKINDORF

rajca, burmistrz
1455, 1457, 1458

Iohannes Czeiskendorf

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1421–1458. Do prawa miejskiego Krakowa został przyjęty w roku 1421. Karierę we władzach samorządu miejskiego rozpoczął w roku 1440, kiedy to zasiadł w ławie miejskiej. Urząd ławnika sądowego piastował także w latach 1444, 1445 i 1448. W tej roli brał udział w zatwierdzeniu zapisu, dokonanego przez Salomeę, wdowę po Mikołaju Brennerze, na rzecz jednego z ołtarzy w kościele Mariackim, w wysokości 10 grzywien rocznego czynszu z położonego w Rynku domu zmarłego Bernarda z Brzegu (nr 190). W roku 1455 Jan został powołany do rady miejskiej, w której był odnotowywany także w latach 1457 i 1458. W księdze przyjęć do prawa miejskiego pozostał ślad udzielonego przez Jana w 1441 roku poręczenia za Mikołaja z Pilicy, co uczynił wraz z Henrykiem Wegerem. Rodzina Jana utrzymywała w kościele Mariackim kaplicę, którą wcześniej ufundował rajca Marek Noldenfessir (nr 192), a która z kolei od roku 1491 przeszła pod opiekę Jana Turzona (nr 285). Jan zmarł po 1458 roku, został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1455 roku Kazimierz Jagiellończyk zabrania pozywania rajców zasiadających w Sądzie Sześciu Miast (z Krakowa, Nowego Sącza, Bochni, Kazimierza, Olkusza i Wieliczki) za wydawane przez nich wyroki.

W tymże roku w Krakowie wybucha wielki pożar – płoną kościoły św. św. Piotra i Pawła, św. Andrzeja, św. Marii Magdaleny, a także Kolegium Kanonistów oraz domy przy ulicach Grodzkiej i Kanoniczej.

Dokument wydany w 1440 roku w Krakowie, w którym Jan Elgot, wikariusz generalny krakowski, zatwierdza i transumuje dokument z tegoż roku, w którym sąd ławniczy krakowski z Janem Czeiskindorfem w składzie stwierdza dokonany przez Salomeę, wdowę po Mikołaju Brennerze, zapis 10 grzywien rocznego czynszu z położonego w Rynku domu zmarłego Bernarda z Brzegu (nr 190) na ołtarz Wszechmogącego Boga między dwiema wieżami w kościele Mariackim, należący do Bractwa kościoła Panny Marii – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. perg. 30)

Źródła i literatura:
CAR, nr 1091; KDK I, s. XXXV; KPM I, nr 3457, 5235; Mitkowski 1968, s. 85; Starzyński 2009, nr 264.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

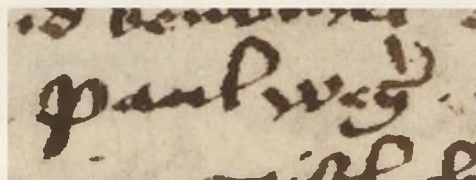
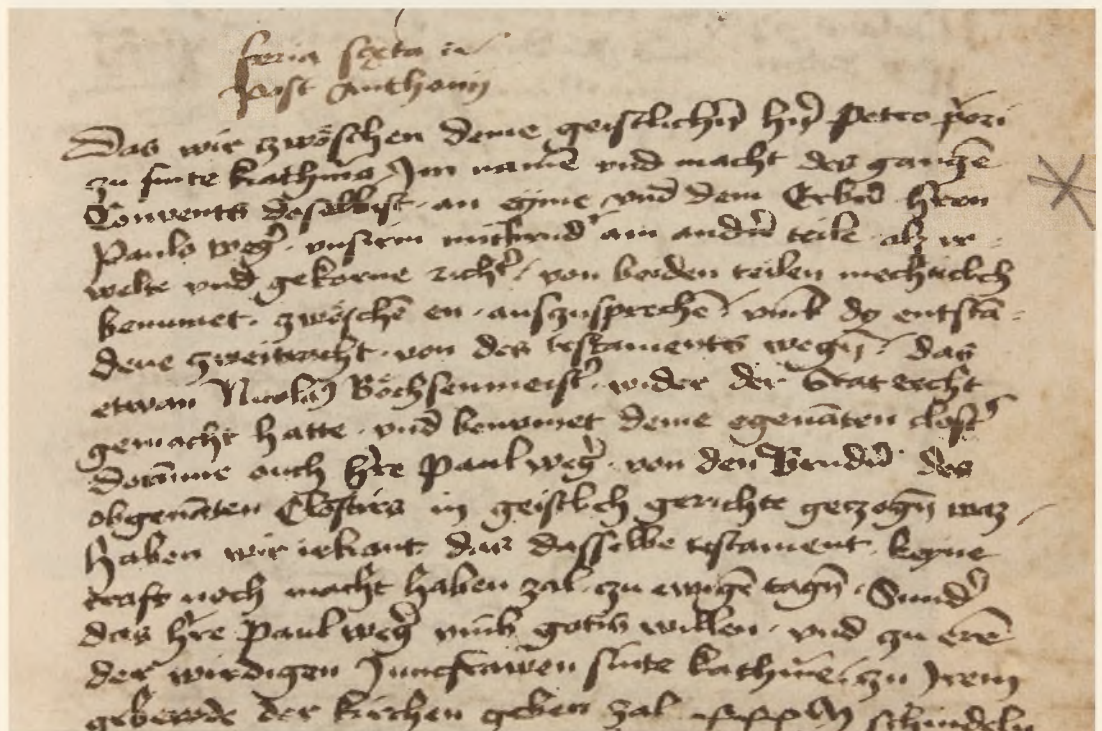
239. PAWEŁ WEGER

rajca, burmistrz

1455

Paul Weger (Woger, Weyger)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1430–1455. Możliwe, że spokrewniony z działającym ówczesnie rajcą Jakubem Wegerem (nr 213). Paweł zasiadał we władzach miejskich od roku 1442, kiedy to został powołany do ławy miejskiej. Pełnił urząd ławnika sądowego także w 1443 roku. W roku 1455 został odnotowany jako rajca, jednak bez uściślenia, czy właśnie w tym roku zasiadał w radzie urzędującej (i tym samym akurat w tej kadencji pełnił funkcję burmistrza), czy też był w radzie starej. Także w roku 1455 Paweł wraz z rajcą Janem Stelczerem (nr 222), z którym był opiekunem i egzekutorem testamentu Mikołaja rusznikarza, wystąpił w sporze z udziałem Katarzyny, wdowy po Mikołaju, reprezentowanej przez przeora nieznanego klasztoru, w sprawie o zakwestionowanie tegoż testamentu jako sporządzonego wbrew prawu obowiązującemu w Krakowie. Rozstrzygający tę sprawę rajcowie określili Pawła jako „swojego współbrata”, czyli rajcę. Nie przeszkodziło im to uznać, że testament istotnie był pozbawiony mocy prawnej i zasądzić od Pawła na rzecz Katarzyny wysokiej kwoty. W roku 1430 Paweł poręczył za Marka kaletnika przy jego przyjęciu do krakowskiego prawa miejskiego. Po roku 1455 ślady jego działalności urywają się.

Źródła i literatura:

CAR, nr 479; KDK I, s. XXXV; KPM I, nr 4332; Starzyński 2009, nr 265.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1450–1483 fragment strony 105 z początkiem wpisu z 1455 roku, dotyczącego sporu między przeorem jednego z klasztorów, reprezentującym wdowę Katarzynę, a rajcą Piotrem Wegerem, o legalność testamentu sporządzonego przez Mikołaja rusznikarza – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 429, s. 105)

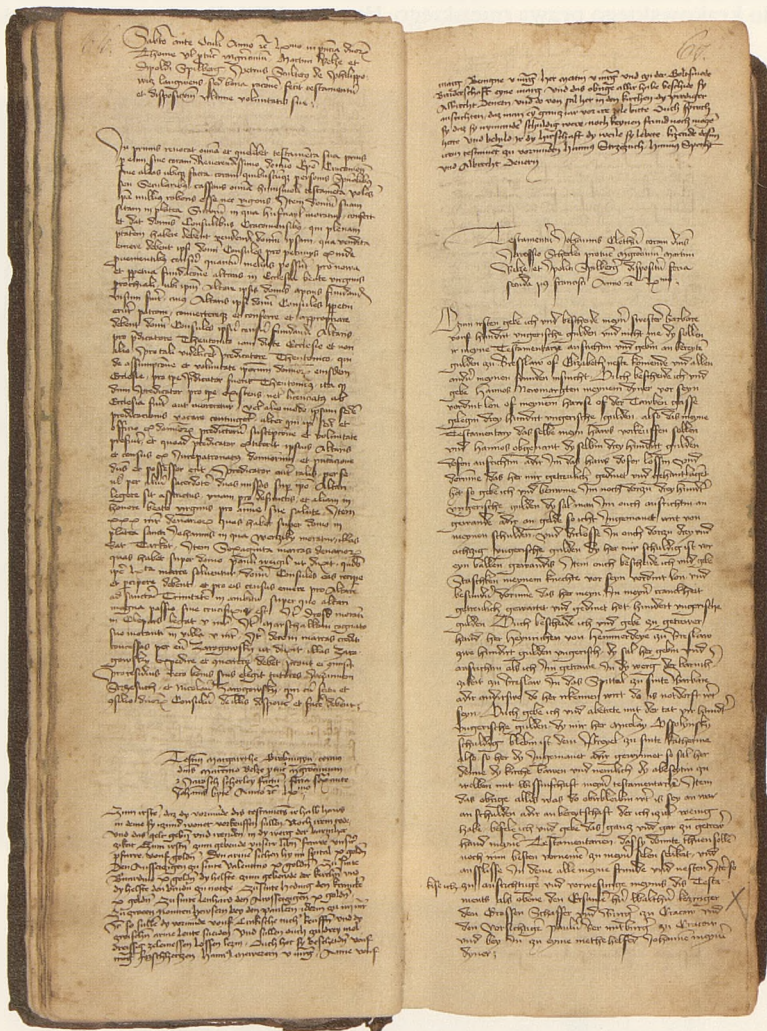
240. JAROSZ SZARLEJ

rajca, burmistrz

1455, 1457, 1458, 1459, 1460, 1461, 1462

Iarossius (Jeronimus, Jarosch) Scharley (Scherley)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w latach 1448–1462. W roku 1448 objął urząd ławnika sądowego; po kilku latach, w 1455 roku, awansował do rady miejskiej. Wchodził w skład rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza; w tej roli został odnotowany w latach 1459 i 1460. W roku 1460, wraz z rajcami Marcinem Bełzą (nr 242) i Hipolitem Spilbergem (nr 248), odebrał zeznanie testamentowe złożone przez Jana Klethnera (nr 278). Odegrał jedną z czołowych, tragicznych ról w zdarzeniu, które przeszło do historii Krakowa. Gdy w 1461 roku pospólstwo zabiło Andrzeja Tęczyńskiego, brata Jana, kasztelana krakowskiego, w odwecie za pobicie płatnerza, winą za tę śmierć oraz za nieutrzymanie porządku w mieście obarczono radę miejską. Sąd królewski skazał na śmierć czterech rajców i trzech mieszczan. 15 stycznia 1462 roku na Zamku kat wykonał wyrok na Jaroszu Szarleju. Wraz z nim głowy położyli burmistrz z okresu zdarzenia, rajca Stanisław Leymitter (nr 250), i rajca Konrad Lang (nr 230) oraz trzech mieszczan.

Scharley Scharley protue mytrodin

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Z książki testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 66–67 z wpisem z 1460 roku, stwierdzającym, że Jan Klethner (nr 278) złożył swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców: Jarosza Szarleja, ówczesnie burmistrza, Marcina Bełzy (nr 242) i Hipolita Spilberga (nr 248) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 722, s. 66–67)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXXV; KPM I, nr 4580, 5205, 5346, 5430, 5564, 5661, 5865; Starzyński 2009, nr 266.

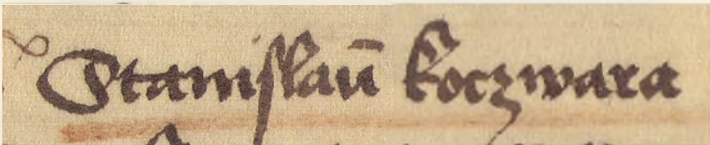
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1456 roku Kazimierz Jagiellończyk orzeka, że krakowskim kupcom przysługuje zwolnienie od płacenia ceł na terenie całego Królestwa Polskiego.

241. STANISŁAW KOCZWARA

rajca, burmistrz
1456, 1457, 1459, 1460

Stanislaus (Stenczil) Coczwara
Mieszczanin krakowski, pan na Prokocimiu, odnotowany w księgach miejskich w latach 1433–1464. Został nominowany do rady miejskiej w 1456 roku, gdzie jest wzmiankowany do roku 1460. Powoływany do rady urzędującej, pełnił funkcję burmistrza, co potwierdzono w księgach w 1460 roku. Także w 1460 roku, w obecności burmistrza Tomasza Ula (nr 243) i rajcy Jarosza Szarleja (nr 240), Stanisław Koczwarą złożył swoje zeznanie testamentowe. Zapisał w nim roczny czynsz z Prokocimia w wysokości 16 grzywien jako uposażenie dla Klemensa z Górki, kaznodziei polskiego w kaplicy św. Barbary na cmentarzu kościoła Mariackiego, a także dla jego następców. Z realizacją tej ostatniej woli były kłopoty, skoro w roku 1482 roku kanonik krakowski Jakub z Szadka musiał potwierdzić ten obowiązek, gdy ciążył on już na nowych właścicielach Prokocimia: na Stanisławie, marszałku nadwornym, i jego bracie, Janie, dziedzicach – poza Prokocimiem – także Dobczyc i Lanckorony. Stanisław Koczwarą zmarł przed 11 stycznia 1464 roku. Jego córka Jadwiga wyszła za rajcę Jana Gerstmana (nr 260).

Źródła i literatura:
CAR, nr 521; CAR-S V, nr 291; KDK I, s. XXXV; KDK III, nr 473; KPM I, nr 4979; Starzyński 2009, nr 267.

Dokument wydany w 1482 roku w Krakowie, w którym kanonik krakowski Jakub z Szadka stwierdza, że Stanisław, marszałek nadworny, i Jan, bracia, dziedzice Dobczyc, Lanckorony i Prokocimia, zobowiązali się do wypłacania rocznego czynszu w wysokości 16 grzywien z Prokocimia, zapisanego testamentem Stanisława Koczwarę, rajcy krakowskiego, na rzecz Klemensa z Górki kaznodziei polskiego w kaplicy św. Barbary na cmentarzu kościoła Mariackiego i jego następców – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 331)

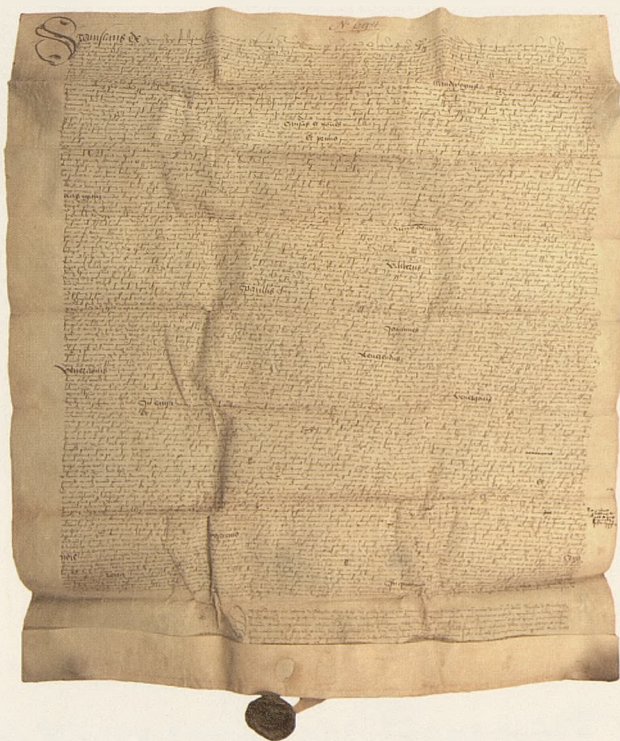
242. MARCIN BEŁZA

rajca, burmistrz

1456, 1457, 1458, 1459, 1460, 1461, 1462, 1464, 1467, 1468, 1469,
1471, 1472, 1477, 1478, 1481, 1482, 1487

Martinus (Merten) Belze (de Belsa, von der Belze)

Kupiec, przedstawiciel zamożnej i wpływowej w XV i XVI wieku rodziny krakowskiej. Odnotowany w latach 1456–1489. Przez 40 lat był aktywny we władzach miasta. W roku 1447 zasiadł w ławie miejskiej. Ławnikiem sądowym był nieprzerwanie do 1456 roku. Sądową karierę przerwała nominacja do rady miejskiej. Ostatni raz jako rajcę księgi odnotowują Marcina w roku 1487. Wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W tej roli został odnotowany w latach 1461, 1468, 1472 i 1478. W głośnej ówczesnie sprawie z roku 1461 o zabicie Andrzeja Tęczyńskiego niewiele brakowało do wykonania na nim orzeczonej już kary śmierci. Gdy na Zamku wraz z pozostałymi skazanymi rajcami, Stanisławem Leymitterem (nr 250), Jaroszem Szarlejem (nr 240) i Konradem Langiem (nr 230) oraz trzema innymi mieszczanami oczekiwał na kata, jego jedynego król ułaskawił za wstawieństwo „wśród wielkich płaczów”, konwentu Bernardynów. Uniknąwszy śmierci, Marcin znalazł się w więzieniu na zamku w Rabsztynie, do 1463 roku, jako gwarant zapłaty przez miasto odszkodowania dla rodziny Tęczyńskich. Powrócił do sprawowania urzędu rajcowskiego, lecz działania Tęczyńskich osłabiły pozycję rodziny Bełzów (wrócili na miejskie urzędy dopiero po ponad 150 latach). Marcin w 1473 roku uzyskał dla swojej rodziny od Wäldtorów kaplicę św. Trójcy w kościele Mariackim. Zmarł przed 5 sierpnia 1489 roku. Syn Marcina, Marcin młodszy, profesor dekretów, był w latach 1536–1537 rektorem Uniwersytetu Krakowskiego.

Dokument wydany w 1480 roku w Krakowie, w którym Stanisław ze Świeradzie, kanonik i generalny oficjał krakowski, rozstrzygnął sprawę Mikołaja Skoczka, altarysty, przeciwko Janowi Wątróbce ze Strzelców, kanonikowi katedralnemu, poręczycielowi Jana Lutka z Brzezia, biskupa krakowskiego. Przedmiotem w sprawie było niezapłacenie 160 grzywien na fundację ołtarza św. Agnieszki w kościele Mariackim. Przywołano tu dokument z 1478 roku z pertraktacji prowadzonych przez Marcina Bełzę, burmistrza, z biskupem krakowskim, następcą Jana Lutka z Brzezia, w przedmiocie rozliczenia pieniędzy przeznaczonych na wspomniany ołtarz, czemu świadkowali rajcowie Walter Kezinger (nr 228), Paweł Ber młodszy (nr 280) i Jan Karnkowski (nr 256) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. dok. perg. 222)

Źródła i literatura:

CAR, nr 514, 573, 617, 637, 962, 1028; CDU II, nr 167–168, 196; CDU III, nr 262; CDU IV, nr 558, 573, 583, 588, 597; KDK I, s. XXXV; KPM I, nr 5964, 6333, 7703, 7982; Noga 2003, s. 56, 111, 112; Pietrusiński 2000, s. 92, 284, 346, 431, 432; Ptaśnik 1905, s. 24; Piwowarczyk 2000, s. 176; Noga 2003-I, s. 111; Noga 2009, s. 21–23; Starzyński 2009, nr 268.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

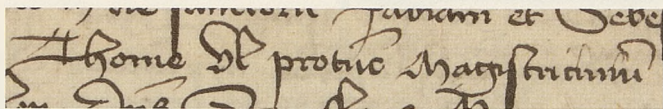
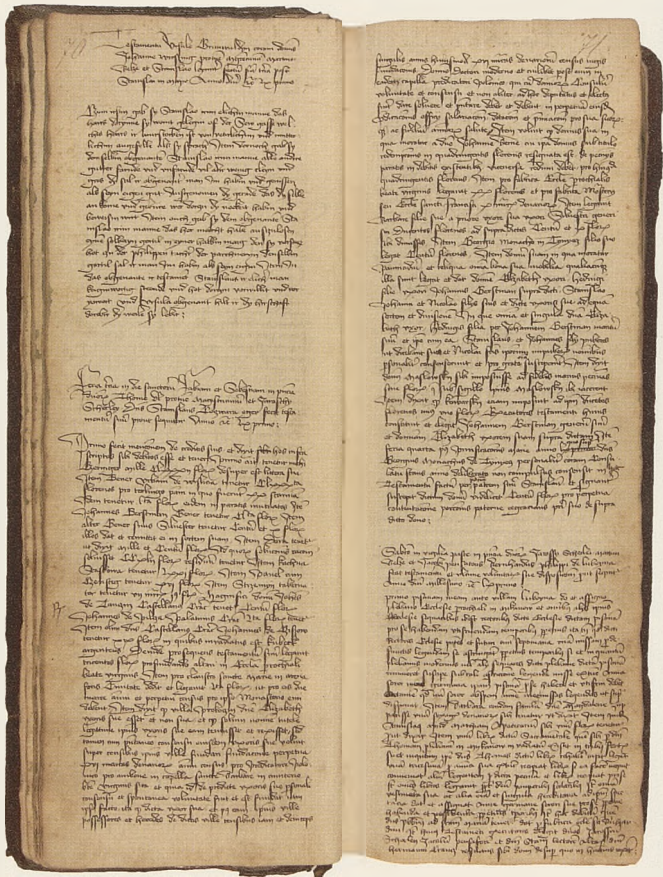
243. TOMASZ UL

rajca, burmistrz

1458, 1459, 1460, 1461, 1462, 1463

Thomas Ull (VI, WL)

Mieszczanin krakowski przybyły z Krosna. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1441–1482. Przyjęty do prawa miejskiego w 1441 roku, za co zapłacił 1 grzywnę. W roku 1458 po raz pierwszy został odnotowany w radzie miejskiej, w której był wzmiankowany do roku 1463 łącznie. Był wybierany do rady urzędującej, pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza, co odnotowano w latach 1458, 1459, 1461 i 1462 – w roku 1461 jako burmistrz przyjął wraz z rajcą Jaroszem Szarlejem (nr 240) zeznanie testamentowe rajcy Stanisława Koczwały (nr 241). Tomasz udzielał poręczeń przy przyjęciu do krakowskiego prawa miejskiego: w 1456 roku za członka rodziny, Jana Ula, w 1457 roku za Jana Newmeistera. W roku 1473 roku odnotowano w księdze przyjęć do prawa miejskiego jego rezygnację z krakowskiego obywatelstwa. Oznaczało to jednocześnie rezygnację z urzędu rajcowskiego. Zapewne Tomasz wyprowadził się z Krakowa. Jego synem był Jan, który w latach 1481–1483 oraz w roku 1486 piastował urząd wójta krakowskiego. Zrezygnował on z krakowskiego obywatelstwa w roku 1487. Być może wzorem ojca przeprowadził się poza Kraków.

Źródła i literatura:

CAR, nr 514; CDU II, nr 167, 168; KDK I, s. XXXVI, nr 174; KPM I, nr 5189, 6335, 6382, 7417; Pietrusiński 2000, s. 694; Starzyński 2009, nr 269.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 70–71 z wpisem z 1461 roku, stwierdzającym, że we wtorek, w dzień św. św. Fabiana i Sebastiana, rajca Stanisław Koczwała (nr 241) złożył swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców: Tomasza Ula, wówczas burmistrza, i Jarosza Szarleja (nr 240) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 70–71)

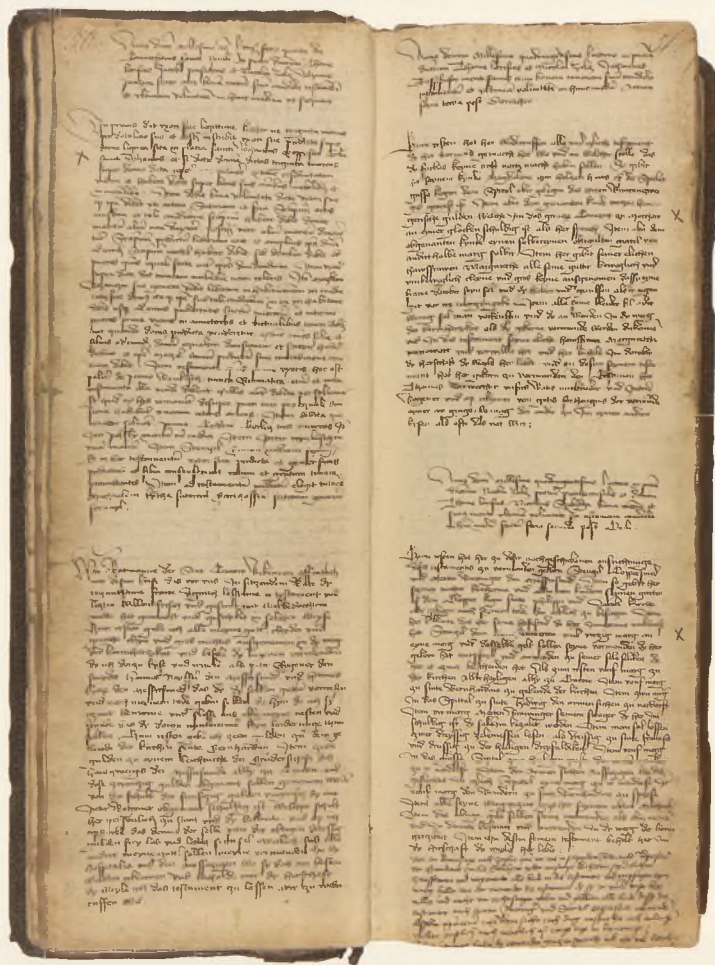
244. MIKOŁAJ ZALCZ

rajca, burmistrz

1458, 1459, 1461, 1462, 1463, 1465, 1468

Nicolaus Salcz

Mieszczanin krakowski, odnotowany w latach 1440–1473. Przez prawie 30 lat piastował urzędy miejskie. Wyjątkowo długo, w porównaniu z innymi przyszłymi rajcami, zajmował urząd ławnika sądowego – nieprzerwanie od 1440 do 1457 roku. Bezpośrednio po zakończeniu kariery w ławie sądowej, uzyskał w 1458 roku nominację do rady miejskiej, w której był odnotowywany do roku 1468 włącznie. W tym czasie powoływano go do rady urzędującej, gdzie pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza – w 1458 roku jako burmistrz wraz z rajcą Tomaszem Zarwechterem (nr 231) odebrał od Mikołaja Szobelga jego zeznanie testamentowe. W tym samym roku, lecz już w czasie kadencji burmistrzowskiej Tomasza Zarwechtera, jako rajca przymował zeznanie testamentowe składane przez Jana ludwisarza, a wraz z rajcą Konradem Langiem (nr 230) odbierali ostatnią wolę Urszuli, córki zmarłego rajcy Jerzego Schwarcza (nr 184). Rok później Mikołaj jako rajca udzielał zgody nowo wybranemu rajcy Mikołajowi Dietrichowi (nr 246) na doprowadzenie wody z wodociągu miejskiego do swojego domu, na szczegółowo określonych warunkach.

Nicolaus Salcz promic prothotom fultis

Z księgi testamentów obejmującej wpisy z lat 1427–1623 strony 50–51 z wpisem z 1458 roku, stwierdzającym, że Mikołaj Szobelg złożył swoje zeznanie testamentowe w obecności Mikołaja Zalcza, ówczesnego burmistrza, i rajcy Tomasza Zarwechtera (nr 231) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 50–51)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Na mocy przywileju wydane-go przez Kazimierza Jagiellończyka w 1458 roku krakowianie zyskują pozwolenie na wykorzystywanie wód rzeki Rudawy do poruszania folusza – powstaje warsztat do bielenia płótna, tak zwany blech (pozostałością jest nazwa ul. Blich).

Źródła i literatura:

CAR, nr 506; CAR-S IV, nr 409; CDU II, nr 167–168; KDK I, s. XXXVI; KDK III, nr 446; KPM I, nr 5534, 5670, 6184; Starzyński 2009, nr 270.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

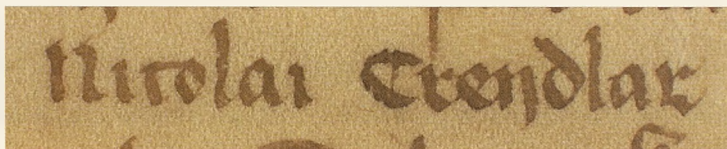
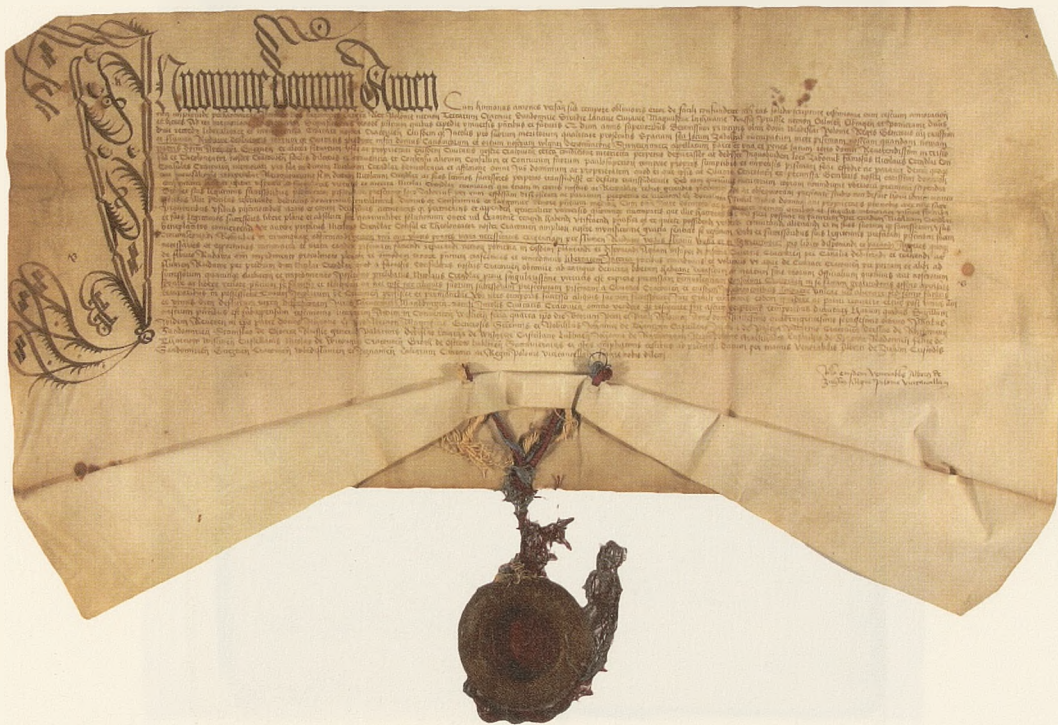
245. MIKOŁAJ KREIDLER

rajca, burmistrz

1459, 1460, 1462, 1466, 1468, 1469, 1470, 1471, 1473, 1476, 1477

Nicolaus (Niclas) Creideler (Creydlar, Kreydlar) von Breslow

Mieszczanin krakowski, kupiec i bankier, żupnik olkuski, celnik i burgrabia zamku krakowskiego. W przywilejach królewskich tytułowany jako *nobilis*, pan na wsiach Krzyszowice i Stogniewice. W księgach miejskich odnotowany w latach 1453–1477. Pochodził z Wrocławia, krakowskie prawo miejskie przyjął w 1453 roku. Urząd ławnika sądowego piastował w latach 1456 i 1457. W roku 1459 zasiadł na prawie 20 lat w radzie miejskiej. Był powoływany do rady urzędującej, której członkowie w przyjętej kolejności pełnili funkcję burmistrza – Mikołaj jako burmistrz został wzmiankowany w 1459 roku. Nadzorował z ramienia rady budowę ołtarza Wita Stwosza w kościele Mariackim. Handlował ze spółką kupców wrocławskich, głównie suknem, jedwabiami i ołowiem. Współpracował z Walterem Kezingerem (nr 228), Janem Swidniczerem (nr 197) i Janem Wierzyńkiem (nr 191). Inwestował w poszukiwania i wydobywanie rud ołowiu w Olkuszu. Zawarł bliższą znajomość z Janem Długoszem – prawdopodobnie od niego kronikarz uzyskał informacje o opisaną później przez niego sprawę zabójstwa Andrzeja Tęczyńskiego (sam Mikołaj, oskarżony przez rajców o tchórzostwo podczas tych wypadków, ukrył się na zamku w Melsztynie). Kreidler pożyczał znaczne kwoty, zabezpieczane na nieruchomościach, możnym panom i królowi, między innymi na żołąd dla zaciężnych po wojnie trzynastoletniej. Był żonaty z Katarzyną, córką rajcy Jerzego Schwarcza (nr 184). Zmarł w 1477 roku, pozostawiając syna, Erazma, dworzanina królewskiego, i córki: Katarzynę, wydaną za wojewodę bełskiego Stanisława Wątróbkę, i Barbarę, żonę rajcy Jana Kezinger-Kislinga (nr 298).

Źródła i literatura:

AAN, nr 34; CAR, nr 470, 1028; KDK I, s. XXXVI; KDK III, nr 464–467; KPM I, nr 6156; Rajman 1993, s. 138; Pietrusiński 2000, s. 64, 546–547, 597, 610–611; Noga 2009, s. 21–22; Pieradzka Krystyna, *Kreydlar Mikołaj*, [w:] PSB, t. XV, s. 292–293; Radwan 1981, s. 27; Starzyński 2009, nr 271.

Dokument wydany w 1468 roku w Wislicy, w którym Kazimierz Jagiellończyk przekazuje Mikołajowi Kreidlerowi, rajcy i dzierżawcy cła w Krakowie, sadzawkę na Żabimkruku pod Zwierzyniec – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 305)

246. MIKOŁAJ DIETRICH

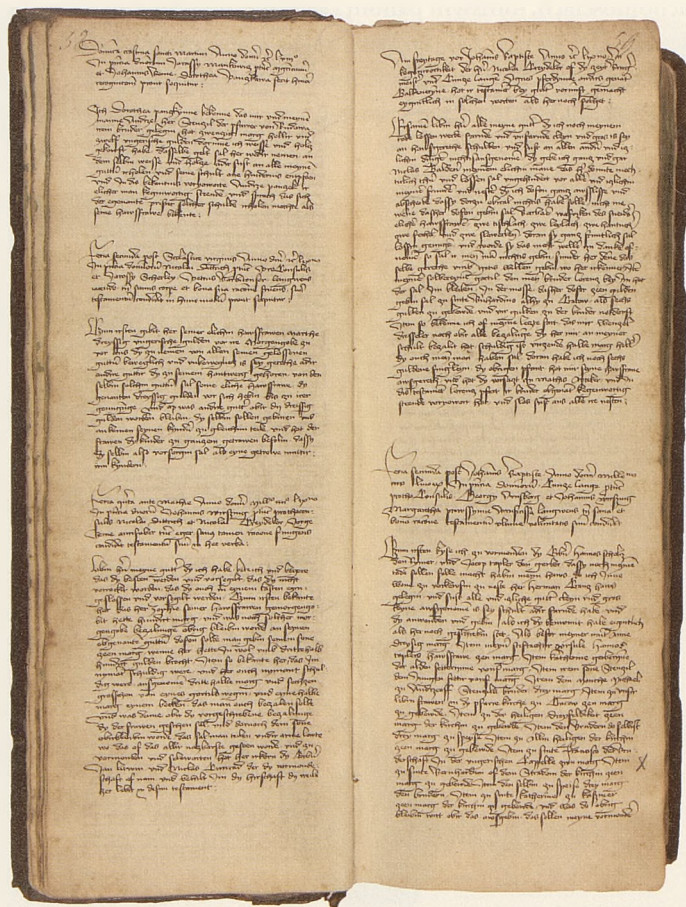
rajca, burmistrz

1459, 1460

Nicolaus Dittrich

Mieszczanin krakowski, przybyły prawdopodobnie z Namysłowa. W księgach miejskich odnotowany w latach 1441–1460. Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w roku 1441, za opłatą 1 grzywny. W roku 1450 wszedł w skład ławy miejskiej. Urząd ławnika piastował nieprzerwanie do roku 1459, kiedy to uzyskał nominację do rady miejskiej. W radzie zasiadał także w roku 1460. Jako burmistrz został odnotowany w roku 1459, gdy w obecności rajcy Jarosza Szarleja (nr 240) przyjął zeznanie testamentowe złożone przez Piotra balwierza. W tym samym roku rajcy udzielili swojemu nowo wybranemu współbratu zgody na poprowadzenie wody z wodociągu miejskiego do swojego domu, na szczegółowo określonych warunkach. W roku 1460 Jan Reszkowski, kanonik krakowski, składał przysięgę na pastorał biskupi w sprawie losów niepozłacanego srebra otrzymanego od Mikołaja Dietricha na cele liturgiczne. Wiele lat wcześniej, w roku 1452, Mikołaj złożył w imieniu Stanisława Slepku gila rezygnację z krakowskiego obywatelstwa. Mikołaj zmarł przed 7 stycznia 1461 roku. Został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Nicolaus Dietrich pater spiritus consularis

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 58–59 z wpisem z 1459 roku, stwierdzającym, że w poniedziałek po św. Scholastyce Mikołaj Dietrich, ówczesny burmistrz, w obecności rajcy Jarosza Szarleja (nr 240) przyjął zeznanie testamentowe złożone przez Piotra balwierza – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 58–59)

Źródła i literatura:

CAR, nr 525; CDU II, nr 167–168; KDK I, s. XXXVI; KDK III, nr 447; KDK IV, nr 556; KPM I, nr 5221, 6074; Starzyński 2009, nr 272.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

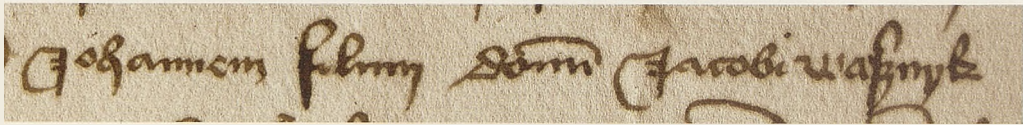
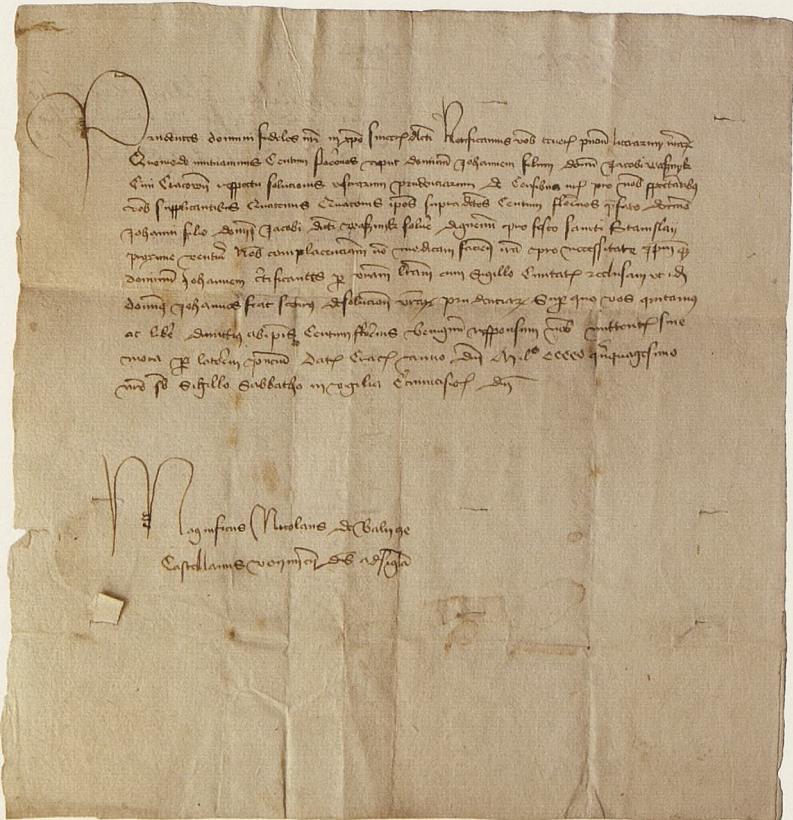
247. JAN WIERZYNEK młodszy

rajca, burmistrz

1459, 1461, 1462, 1465, 1467, 1468, 1469, 1470, 1471, 1472, 1474, 1475, 1476, 1477, 1484, 1486, 1488, 1489, 1490, 1491

Iohannes (Hannus) Wirzing (Wirsing, Wersing Wierzingk)

Kupiec, syn Jakuba, potomek rodziny od początku wieku XIV przebywającej w Polsce, która wydała znamienitych rajców, burmistrzów Krakowa: Mikołajów starszego (nr 33) i młodszego (nr 52), Jana starszego (nr 60), Andrzeja (nr 102) oraz Mikołaja młodszego II (nr 191). Jan młodszy był ostatnim z Wierzyneków piastujących urząd rajcowski, potem rodzina osiadła w swych szlacheckich gniadach poza Krakowem. Jan został odnotowany w księgach miejskich w latach 1452–1494. Na miejskich urzędach zasiadał przez prawie 30 lat. W latach 1454–1459 nieprzerwanie zajmował urząd ławnika sądowego. Bezpośrednio z ławy przeszedł do rady miejskiej, uzyskując godność rajcy. Wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej, jako burmistrz został odnotowany w latach 1459, 1461, 1465, 1470, 1471, 1475, 1476 i 1490. Pełniąc funkcję burmistrza, wielokrotnie odbierał zeznania testamentowe, był też ich egzekutorem, występował również jako rozjemca w sporach majątkowych. W roku 1459 poręczał przy przyjęciu do prawa miejskiego za Andrzeja Czeringera, przybyłego do Krakowa z Norymbergi. Był żonaty z Agnieszką. Nie zachowały się wzmianki o dalszych losach jej rodziny.

Źródła i literatura:
CAR, nr 637, 1028; DPKW I, nr 105;
KDK I, s. XXXVI; KDK IV, nr 571,
574, 591, 593, 599, 607; KPM I, nr 6541;
Kutrzeba 1899, s. 29–87; Piwowarczyk
2000, s. 385; Starzyński 2009, nr 273.

Dokument wydany w Krakowie w 1450 roku przez Mikołaja Balickiego, kasztelana wojnickiego, w którym zwaraca się on do rady miejskiej w Bardejowie, polecając wypłacić mieszczaninowi krakowskiemu Janowi, synowi Jakuba Wierzyńka, 100 florenów z czynszu, jaki miasto jest mu zobowiązane uiszczać – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Okręgowe w Bardejowie, sygn. dokumenty miasta Bardejowa, nr 579)

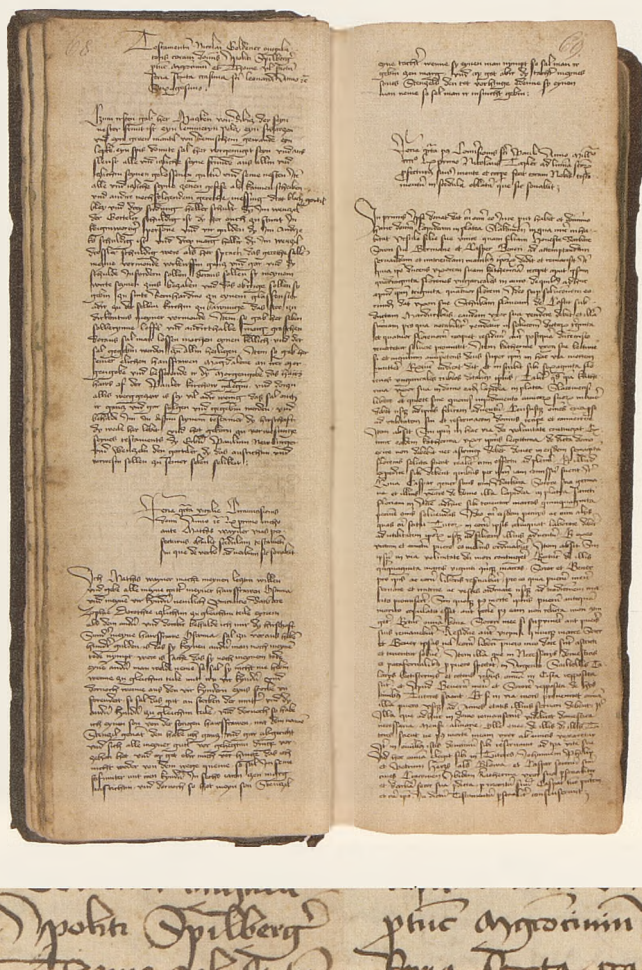
248. HIPOLIT SPILBERGER

rajca, burmistrz

1459, 1460, 1461, 1462, 1463, 1464

Dipoldus (Ipolitus) Spilberg (Spilbergr)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1455–1469. Został powołany do ławy miejskiej w roku 1455, ławnikiem miejskim był także w roku 1458. Nominację do rady miejskiej uzyskał w 1459 roku, wzmiankowany był w radzie do roku 1464. Wchodził w skład rady urzędującej, pełniąc wtedy, w przypadającej na niego kolejności, funkcję burmistrza – został w tej roli odnotowany w latach 1459, 1460, 1461 i 1462. Jako burmistrz w 1460 roku, w obecności rajców Tomasza Zarwechtera (nr 231) i Stanisława Koczwy (nr 241), przyjął zeznanie testamentowe złożonego chorobą Piotra złotnika. Podczas tej samej kadencji burmistrzowskiej wraz z rajcą Tomaszem Ulem (nr 243) odebrał ostatnią wolę od Mikołaja Goldeniera. W 1459 roku brał udział w wyrażeniu zgody rajcy Mikołajowi Dietrichowi (nr 246) na doprowadzenie wody z wodociągu miejskiego do jego domu na określonych zasadach. Przyjmował w roku 1460, wraz z Jaroszem Szarlejem (nr 240), ówczesnym burmistrzem, i rajcą Marcinem Bełzą (nr 242), oświadczenie testamentowe składane przez Jana Kletchnera. Z kolei w roku 1464 wraz z ówczesnym burmistrzem Tomaszem Zarwechterem (nr 231) uczestniczył w akcie ustanowienia przez Barbarę, księżnę raciborską, pełnomocnika do zbycia należącego do niej domu położonego przy Rynku. Hipolit miał córkę, żonę rajcy Ulryka Jeczimbergera (nr 286).

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 68–69 z wpisem z 1460 roku, stwierdzającym, że w piątek po dniu św. Leonarda Mikołaj Goldener złożył swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców Hipolita Spilbergera, pełniącego wówczas funkcję burmistrza, i Tomasza Ula (nr 243) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 68–69)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Źródła i literatura:
CAR, nr 521; KDK I, s. XXXVI; Pietrusiński 2000, s. 396; Starzyński 2009, nr 274.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1460 roku rada miejska uchwala wilkierz określający kary za spóźnienia na jej posiedzenia.

W 1462 roku dochodzi w Krakowie do wykonania wyroku królewskiego na trzech rajcach oraz trzech przedstawicielach mieszczaństwa w sprawie zabójstwa Andrzeja Tęczyńskiego – zostają oni ścięci. Kilka miesięcy wcześniej, w efekcie zatargu między Tęczyńskim (bratem wysokiego dostojnika, kasztelana krakowskiego Jana Tęczyńskiego) a płatnerzem Klemensem, doszło do rozruchów w mieście, w których zginął Tęczyński. Król skazał sprawców zdarzenia na karę śmierci.

Źródła i literatura:
CAR, nr 532, 551; CDU II, nr 196; KDK I, s. XXXVI, nr 174; KDK III, nr 446; KPM I, nr 6820; Pietrusiński 2000, s. 595; Starzyński 2009, nr 276.

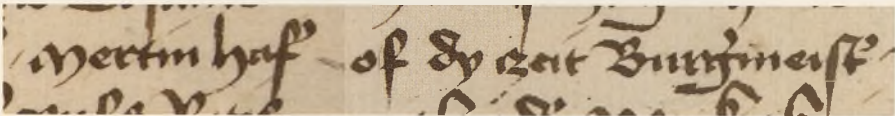
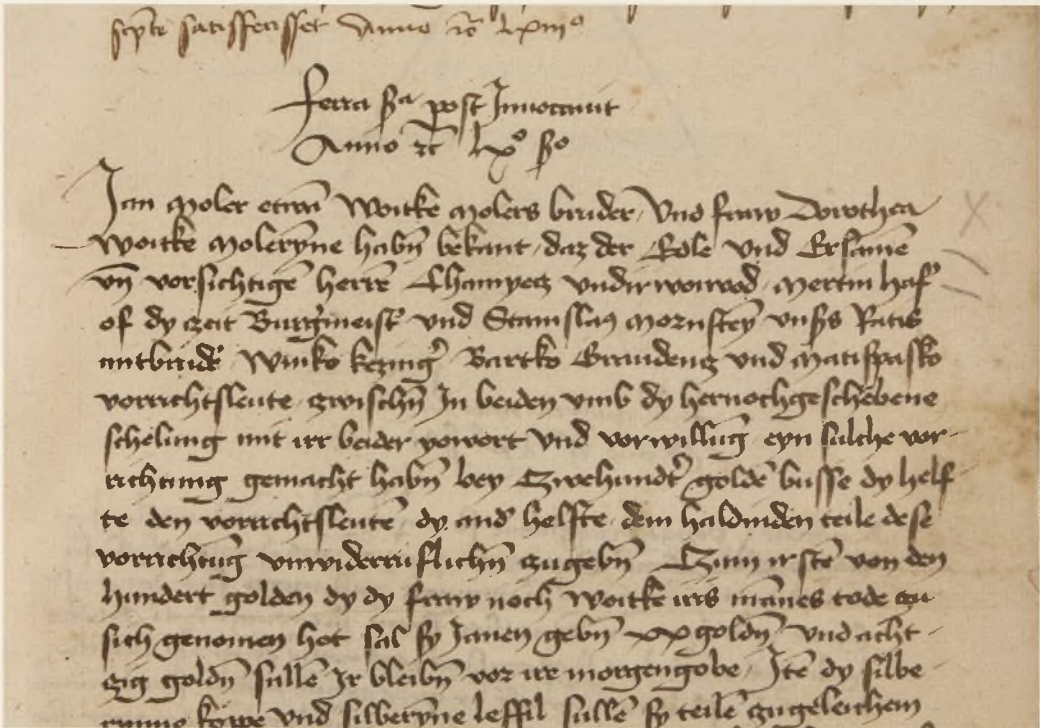
249. MARCIN HOFER

rajca, burmistrz

1461, 1462, 1463, 1464, 1465, 1466, 1467, 1468

Martinus Hafer (Hower, Ewar)

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1449–1469. Wójt sądowy w latach 1454–1462 oraz 1466–1468. Został powołany do rady miejskiej w 1461 roku i był w niej wzmiankowany rocznie do 1468 roku włącznie. Uzyskiwał nominacje do rady urzędującej, jako rajca urzędujący pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza, co zostało odnotowane w latach 1461 i 1462. W roku 1461 jako burmistrz uczestniczył w przekazaniu przez Jakuba krawca na rzecz Uniwersytetu Krakowskiego domu położonego przy ul. Wiślniej, celem powiększenia bursy dla ubogich studentów. W następnym roku Marcin w roli burmistrza wraz z rajcą Stanisławem Morsztynem starszym (nr 232) przyjął zeznanie od Jana młynarza, brata zmarłego Wojciecha, oraz jego żony Małgorzaty w sprawie dotyczącej nałożonej wcześniej kary pieniężnej. W tym samym, 1462 roku, również jako burmistrz, w obecności rajców Stanisława Morsztyna i Waltera Kezingera (nr 228), rozstrzygał spór majątkowy pomiędzy Janem Mullerem i jego bratem Wojciechem oraz żoną Wojciecha, Dorotą. W 1464 roku poręczył za Lenarta Dzerzega z Wągrowa przy jego przyjęciu do prawa miejskiego. Po roku 1468 o aktywności Marcina na urzędzie rajcowskim i burmistrzowskim księgi milczą.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1450–1483 fragment strony 297 z wpisem z 1462 roku, stwierdzającym, że w poniedziałek po pierwszej niedzieli Wielkiego Postu Jan młynarz, brat zmarłego Wojciecha, oraz jego żona Małgorzata zeznali w sprawie dotyczącej nałożonej wcześniej kary pieniężnej. Zeznanie przyjęli: Marcin Hofer, wówczas burmistrz, rajca Stanisław Morsztyn (nr 232) i wymienieni z imienia pełnomocnicy – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 429, s. 297)

250. STANISŁAW LEYMITTER

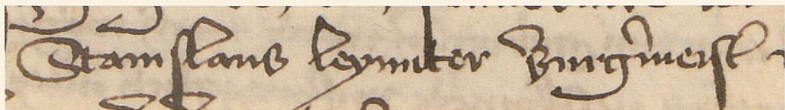
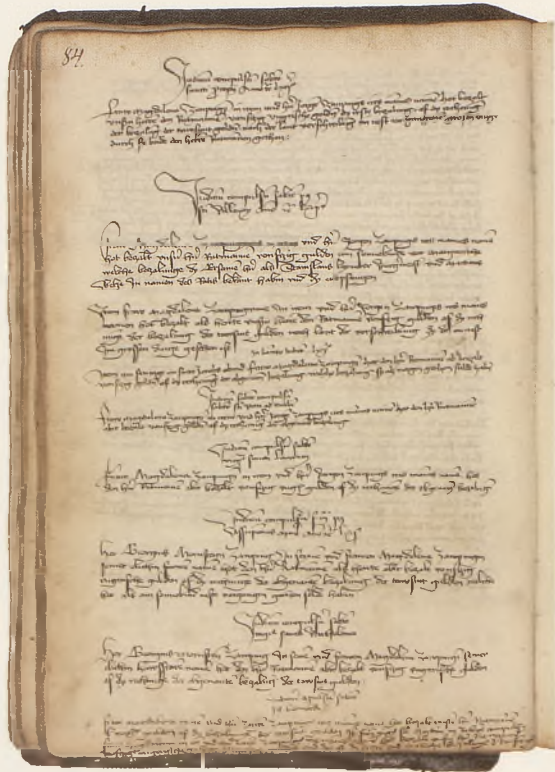
rajca, burmistrz
1461, 1462

Stanislaus (Stano) Leymitter

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1447–1462. Należał do mieszczańskiej rodziny wzmiankowanej już od końca XIV wieku. Rodzicami Stanisława byli Mikołaj i Benigna. W latach 1454–1455 i 1460–1461 piastował urząd ławnika sądowego. Ostatniej kadencji w ławie miejskiej nie ukończył z powodu nominacji do rady miejskiej. Wszedł zatem w 1461 roku do rady urzędującej i w przypadającym na niego czasie pełnił funkcję burmistrza. W tej roli wraz z Marcinem Bełzą (nr 242) potwierdził spłacenie przez Jerzego Morsztyna (nr 287) długu w wysokości 50 guldenu zaciągniętego wobec rady. W trakcie burmistrzowskiej kadencji Stanisława, w lipcu, miało miejsce brzemienne w skutki zdarzenie: zabicie przez pospólstwo Andrzeja Tęczyńskiego w odwecie za pobicie płatnerza. Brat zabitego, kasztelan krakowski Jan Tęczyński, winą za śmierć Andrzeja obarczył radę miejską z burmistrzem Leymitterem na czele, zobowiązaną do utrzymania porządku w mieście. Sąd królewski skazał na śmierć czterech rajców i trzech mieszczan. W dniu 15 stycznia 1462 roku w na Zamku kat ściął głowy burmistrza Stanisława Leymittera oraz rajców: Jarosza Szarleja (nr 240) i Konrada Langa (nr 230), jak też trzech mieszczan (czwarty z rajców, Marcin Bełza, w ostatniej chwili został ułaskawiony). Stanisław Leymitter został pochowany na cmentarzu Mariackim. Pozostawił żonę Zofię, córkę rajcy Jana Teschnera (nr 257), i czworo nieletnich dzieci: Jana, Stanisława, Barbarę i Benignę, którymi zaopiekował się wspomniany Teschner. W 1481 roku wdowa Zofia sprzedała Witowi Stwoszowi rodzinną kamienicę położoną przy ul. Grodzkiej.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1461 roku wybuchła w Krakowie groźny pożar. Płomienie ogarniają prawie połowę miasta. Jak podaje Jan Długosz, pożar wybuchł wskutek alchemicznych doświadczeń braci zakonnych prowadzonych w podziemiach klasztoru Dominikanów.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1459–1476 strony 84–85 z wpisem z 1461 roku, stwierdzającym, że Magdalena żupniczka spłaciła rajcom w imieniu męża, Jerzego Morsztyna (nr 287), dług w wysokości 50 guldenu, co potwierdzili rajcowie: Stanisław Leymitter, wówczas burmistrz, i Marcin Bełza (nr 242) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 8, s. 84–85)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXXVI; KPM I, s. 6187, 6341, 6362; Starzyński 2009, nr 27.

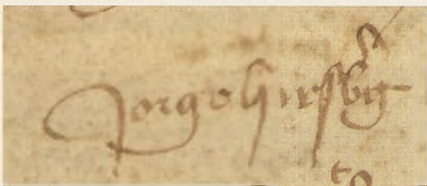
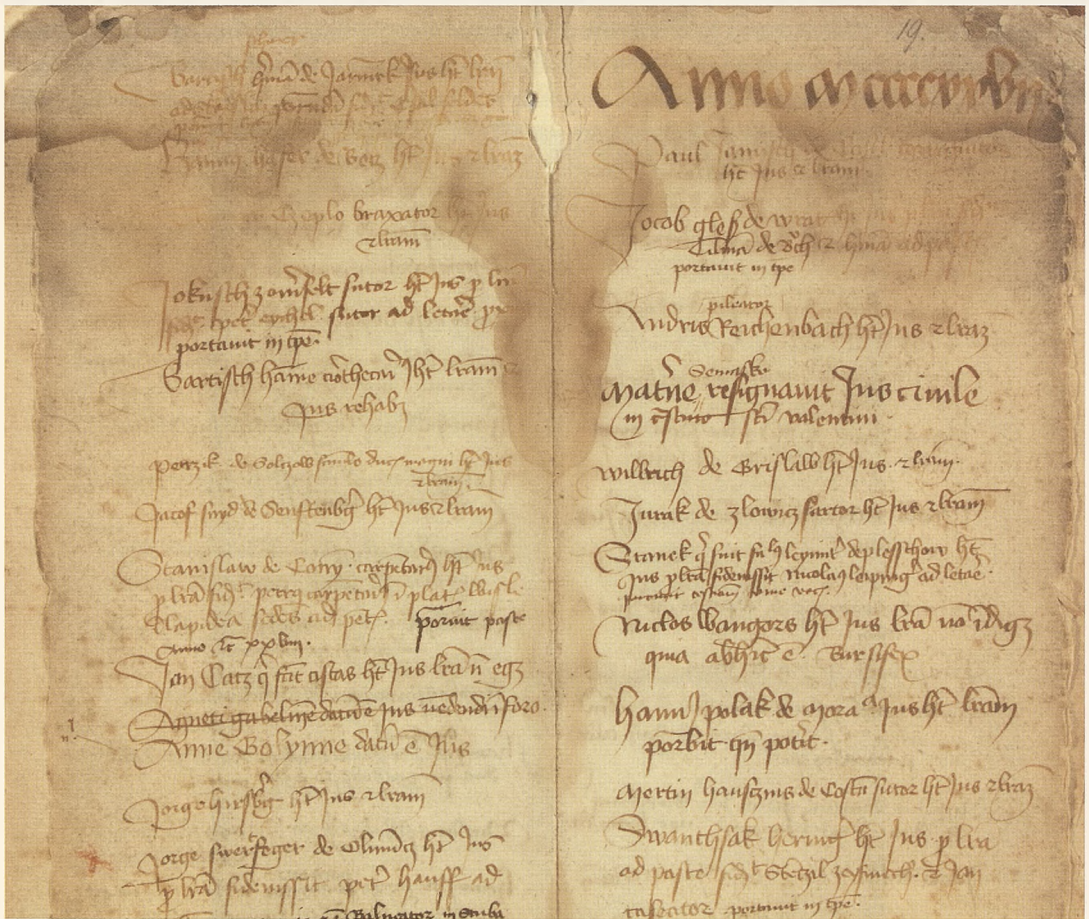
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

251. JERZY HIRSZBERG

rajca, burmistrz
1462

Gerogius (Iorge) Hyrszberg (Hersberg)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w latach 1426–1462. Współcześnie z Jerzym w Krakowie działał Piot Hirsberg, rajca od 1440 roku (nr 218). Do prawa miejskiego Jerzy został przyjęty w 1426 roku. Nie został odnotowany w ławie miejskiej. Udokumentowany jest jego udział w radzie miejskiej w roku 1462, brak jednak informacji o jego aktywności jako rajcy i poza urzędem. Nie wiadomo, w jakim czasie jako rajca urzędujący pełnił funkcję burmistrza. Jedynie księga przyjęć do prawa miejskiego przekazuje, że w 1443 roku Jerzy wraz z przyszłym rajcą Mikołajem Szolwiczem (nr 225) poręczyli za starającego się o krakowskie obywatelstwo Jana Ungera z Kreniowic. Z kolei w roku 1449, już samodzielnie, Jerzy poręczał przy przyjęciu do krakowskiego prawa miejskiego za Jana Frankenstena.

Źródła i literatura:
KPM I, nr 3958, 5389, 5836; Starzyński
2009, nr 278.

Z księgi przyjęć do prawa miejskiego obejmującej lata 1423–1493 fragment stron 18–19, gdzie znajduje się wpis z 1426 roku, poświadczający przyjęcie do krakowskiego prawa miejskiego Jerzego Hirszberga – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1421, s. 18–19)

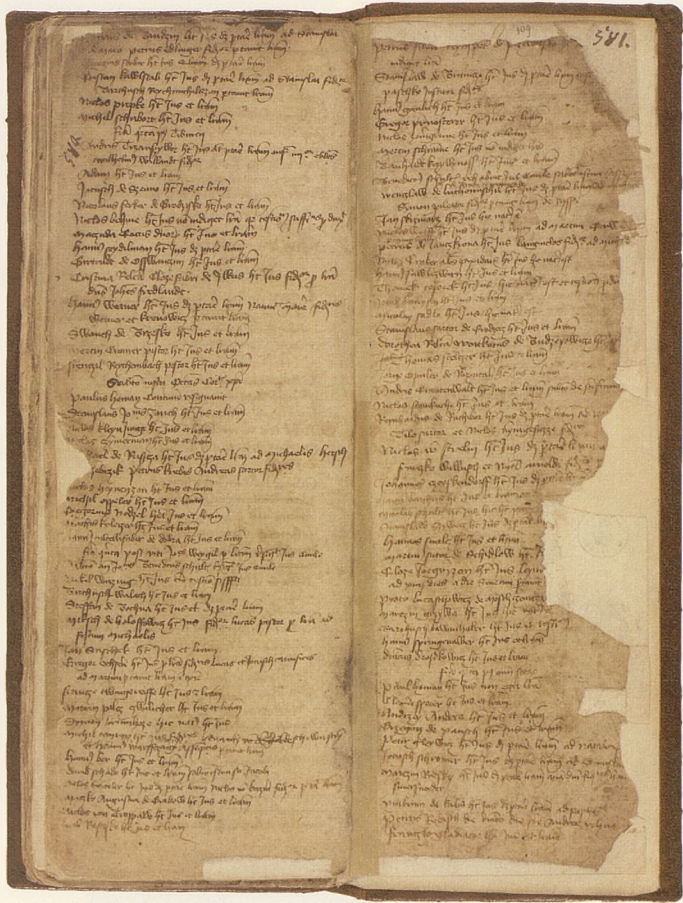
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

252. TOMASZ STELCZER

rajca, burmistrz
1462, 1463, 1464

Thomas Stelcer

Mieszczanin krakowski, w księgach miejskich odnotowany w latach 1421–1466. Został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1421. We władzach miasta poświęcił się przede wszystkim aktywności w ławie miejskiej. Był powoływany na urząd ławnika sądowego w latach 1438–1440, 1442–1448, 1450, 1452–1458 oraz 1460–1461, a zatem aż dwudziestokrotnie był wybierany do ławy, co jest nadzwyczajną liczbą kadencji ławniczych, którymi legitymowali się przyszli rajcowie. W roku 1462 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której został odnotowany także w latach 1463 i 1464. Jako rajca urzędujący w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W roku 1464 wraz z rajcami: Michałem Edererem (nr 226), wówczas burmistrzem, Pawłem Newburgerem (nr 253) i Hartlibem Parchwiczem (nr 236), przyjmował zeznanie testamentowe złożonej chorobą Małgorzaty, żony Zygmunta młynarza. Wielokrotnie poręczał za osoby starające się o przyjęcie do krakowskiego prawa miejskiego: w 1442 roku za Michała Schelnera oraz za Stefana Steczka, w 1446 roku za Jana Mazura z Kleparza, w 1455 roku za Ulrycha Schindela oraz w roku 1460 – za Jana Newmargta.

Thomas Stelcer

Z księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie obejmującej lata 1392–1422 strony 108–109 z wpisem z 1421 roku, stwierdzającym przyjęcie do prawa miejskiego Tomasza Stelczera – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1420, s. 108–109)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXXVI; KM, s. 117; KPM I, s. 3451, 5277, 5284, 5686, 6273, 6568; Starzyński 2009, nr 279.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

253. PAWEŁ NEWBURGER

rajca, burmistrz

1463, 1465, 1467, 1468, 1469, 1470, 1471, 1472, 1473, 1476, 1477, 1479, 1482, 1489

Paulus Neuburgir

Kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1433–1489, przyjęty do prawa miejskiego w roku 1433. W roku 1455 został wzmiankowany jako ławnik Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Jednak od 1458 roku zasiadał już w ławie miejskiej, otrzymywał powołania na urząd ławnika sądowego także w latach 1460, 1461 i 1462. W roku 1463 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której był odnotowywany w ciągu 26 lat, do 1489 roku włącznie. Wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej, pełnił wtedy w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza, co zostało odnotowane w latach 1470 i 1482. W roku 1464 przyjmował zeznanie testamentowe Małgorzaty, żony Zygmunta młynarza, w roku 1471 – zeznanie testamentowe Anny, żony Stanisława Gortlera, paśnika, natomiast w roku następnym – ostatnią wolę Jana Landanda. Poręczał za przyjęcie do prawa miejskiego wielu osób, w tym swojego brata Salomona. Był rajcą starym w 1489 roku, gdy zakończono w kościele Mariackim prace nad budową ołtarza Wita Stwosza. Uzyskał godność prowizora kościoła Mariackiego. W testamencie uczynił zapis, w wyniku którego w roku 1482 rada miejska ulokowała w wadze woskowej pochodzący z tego zapisu kapitał 500 florenów węgierskich, z którego to kapitału czynsz w wysokości 20 florenów został przeznaczony na msze. Paweł był ożeniony z Barbarą, wdową po Tylmanie z Bruch. Zmarł przed 29 maja 1490 roku.

pawlo newburgir

Źródła i literatura:

CAR, nr 539, 796, 849, 1028; CDU II, nr 196; KDK I, s. XXXVI; KDK IV, nr 573, 596; KPM I, nr 4555, 6401, 6735, 6830, 6992, 7137, 7202; Piwowarczyk 2000, s. 174, 176; Pietrusiński 2000, s. 224, 525; Starzyński 2009, nr 280.

Dokument wydany w 1482 roku w Krakowie, w którym rajcy krakowscy lokują w wadze wosku pochodzący z zapisu Pawła Newburgera kapitał 500 florenów węgierskich, z którego czynsz w wysokości 20 florenów zostaje przeznaczony na msze – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 330)

254. PAWEŁ BRUCH

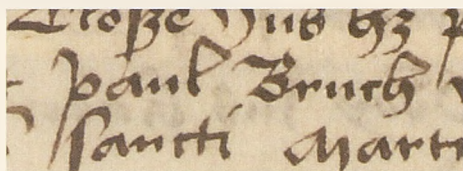
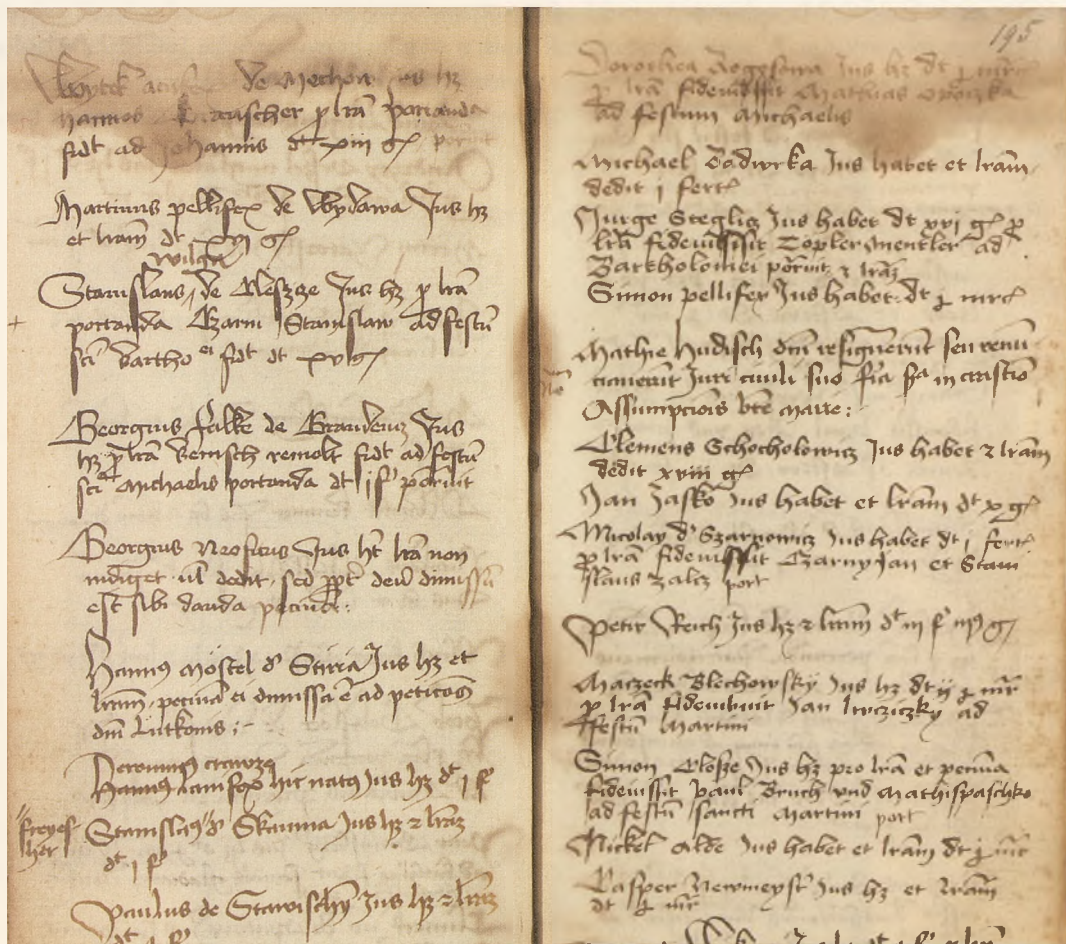
rajca, burmistrz

1463

Paulus Bruch

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1462–1463. W roku 1462 zasiadał w ławie miejskiej, będąc w tej kadencji ławnikiem sądowym wraz z innymi, przyszłymi rajcami, w tym Stanisławem Langiem (nr 255), Pawłem Newburgerem (nr 253), Janem Karnowskim (nr 256), Janem Gerstmanem (nr 260) i Maciejem Paszkiem (nr 267). Na urzędzie rajcy miejskiego Paweł został odnotowany w roku 1463 i jest to jedyna wzmianka o piastowaniu przez niego tego urzędu. Nie wiadomo, czy funkcję burmistrza pełnił właśnie w tej czy w innej kadencji. W czasie pełnienia urzędu ławnika sądowego w 1462 roku dwukrotnie udzielał rekomendacji przy akcie przyjęcia do krakowskiego prawa miejskiego: Szymonowi Cloze, za którego ręczył wraz z Maciejem Paszkiem, jak też Stanisławowi Weyserowi, za którego poręczał także przyszły rajca Paweł Ber starszy (nr 272). Po roku 1463 o Pawle Bruchu księgi miejskie już milczą.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Z księgi przyjęć do prawa miejskiego obejmującej lata 1423–1493 fragment stron 194–195 z wpisem z 1462 roku, zawierającym rekomendację Pawła Brucha, udzielaną wraz z Maciejem Paszkiem, przy przyjęciu do prawa miejskiego niejakiego Szymona Cloze – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1421, s. 194–195)

Źródła i literatura:
KPM I, nr 6678, 6691; Starzyński 2009, nr 281.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Kiedy w 1464 roku przez Kraków przechodzą krzyżowcy udający się na krucjatę przeciw Turkom, dochodzi do wystąpień antyżydowskich. Kazimierz Jagiellończyk nakłada za to na miasto karę 3000 grzywien.

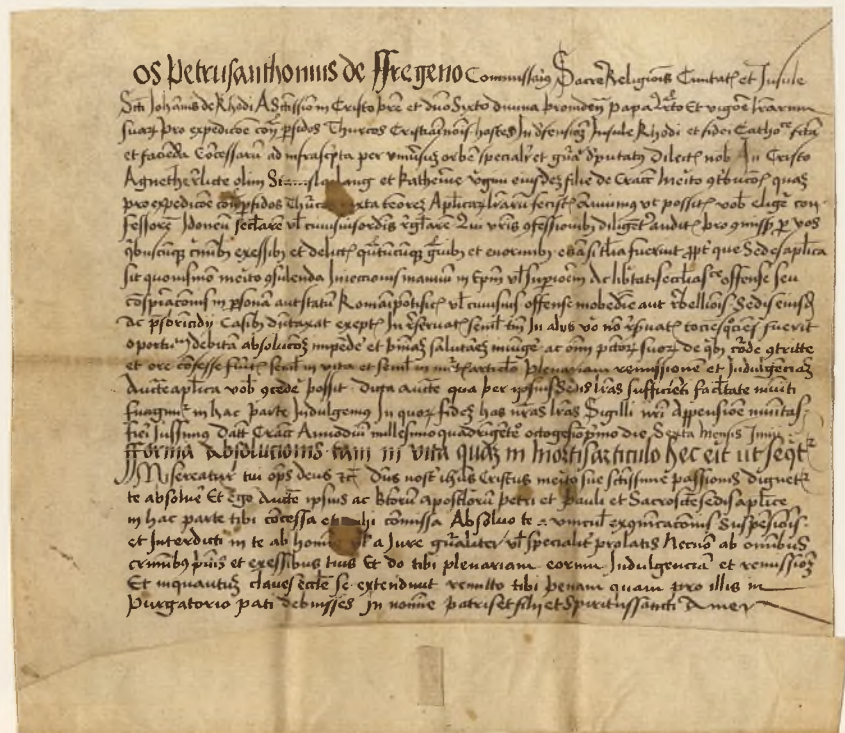
255. STANISŁAW LANG

rajca, burmistrz

1464, 1465, 1466, 1469, 1471, 1473, 1474

Stanislaus (Stano) Lange

Kupiec, przedstawiciel znamienitej mieszczańskiej, kupieckiej rodziny Langów w jej linii pochodzącej z miejscowości Czirla. Rodzina ta wydała rajców: Bartłomeja (nr 105), Mikołaja (nr 119), Michała (nr 148), Mikołaja kuśnierza (nr 176). Rajcą był także brat Stanisława – Konrad (nr 230), jak również bratanek Stanisław Kuncze (nr 273). Stanisław został odnotowany w aktach w latach 1453–1474. W latach 1453–1458 oraz 1460–1464 piastował urząd ławnika sądowego. Jako ławnik w 1461 roku zatwierdzał przekazanie przez Jakuba krawca Uniwersytetowi Krakowskiemu domu położonego przy ul. Wiślniej, kupionego przez Jana Długosza seniora, kanonika krakowskiego, z przeznaczeniem na powiększenie bursy ubogich. Ostatnią kadencję w ławie Stanisław przerwał w związku w uzyskaniem nominacji do rady miejskiej. Był powoływany do rady urzędującej, pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza, co zostało odnotowane w 1469 roku. Poręczał w 1457 roku przy przyjęciu do prawa miejskiego za Jakuba Wabera, natomiast w roku 1467 za własnego służącego, Stanisława. Ożenił się z Agnieszką. Jego syn Piotr Krupek-Lang został rajcą (nr 266). Stanisław miał też córkę Katarzynę. Po jego śmierci wdowa z córką w 1481 roku uzyskały od Piotra Antoniego de Fregeno, posiadającego zezwolenie papieża Sykstusa IV na udzielanie odpustów w związku w organizowaną wyprawą przeciwko Turkom, prawo do wyboru spowiednika, który będzie mógł udzielać absencji w sprawach zastrzeżonych dla Stolicy Apostolskiej; przywilej ten otrzymały jako wynagrodzenie za uiszczenie danin na tę wyprawę.

Stanisław Lang

Źródła i literatura:

CAR, nr 614, 622; CAR-S IV, nr 130; CDU II, nr 196; KDK I, s. XXXVI; KDK IV, nr 558, 567; KPM I, nr 6355, 7021; Noga 2003-I, s. 113; Starzyński 2009, nr 282.

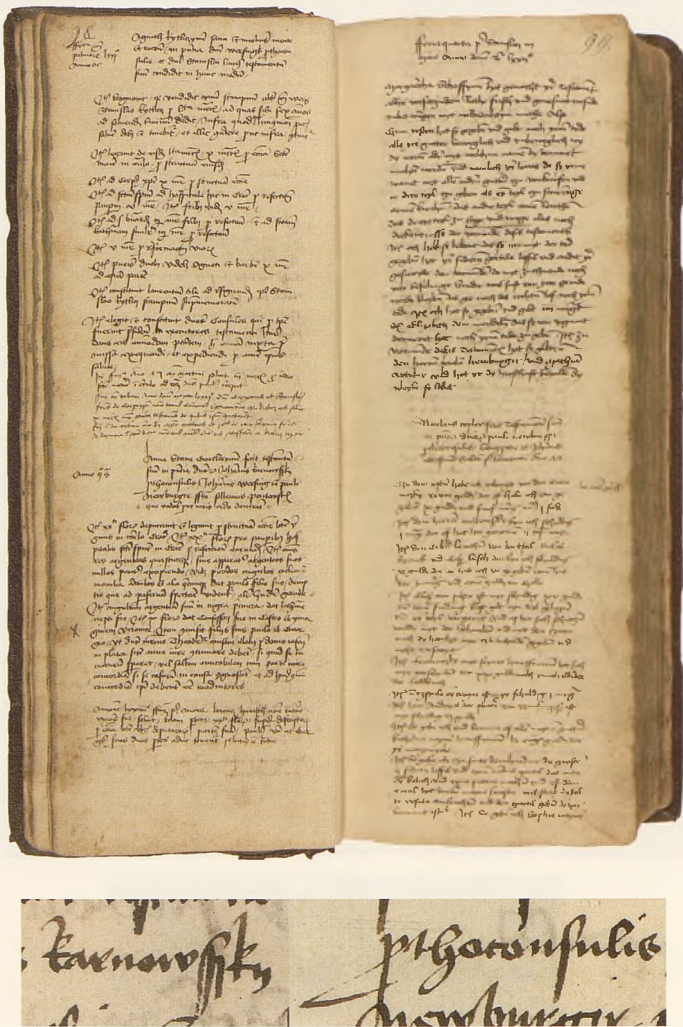
Dokument wydany w 1481 roku w Krakowie, w którym Piotr Antoni de Fregeno, posiadający zezwolenie papieża Sykstusa IV na udzielanie odpustów w związku w organizowaną wyprawą przeciwko Turkom, potwierdził Agnieszkę, wdowę po Stanisławie Langu, oraz jej córce Katarzynie prawo do wyboru spowiednika, który będzie mógł udzielać absencji w sprawach zastrzeżonych dla Stolicy Apostolskiej; przywilej ten Agnieszka i Katarzyna otrzymały jako wynagrodzenie za uiszczenie danin na ową wyprawę – oraz powiększenie zapisu imienia (Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. BO 229)

256. JAN KARNKOWSKI

rajca, burmistrz

1464, 1465, 1466, 1467, 1470, 1471, 1473, 1475, 1476, 1477, 1478, 1479, 1481, 1482, 1485, 1486

Iohannes Karniopwski (Karnyowsky, Carnowsky, Polak)
Mieszczanin krakowski, zwany też Polakiem, szlacheckiego pochodzenia, pieczętujący się herbem Junosza, pan na Druszyńie i Karnkowie w ziemi dobrzyńskiej. Rotmistrz królewski. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1456–1491. Jan został przyjęty do prawa miejskiego w roku 1456, z poręczenia rajców Waltera Kezingera (nr 228) i Konrada Langa (nr 230). W ławie miejskiej zasiadał nieprzerwanie w latach 1461–1464. Z ławnika sądowego w 1464 roku awansował do rady miejskiej, w której jest wzmiankowany w księgach do roku 1486. Zasiadał w radzie urzędującej, pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W tej roli został odnotowany w latach 1471 i 1485 – w 1471 roku jako burmistrz wraz z rajcami Janem Wierzyńkiem (nr 269) i Pawłem Newburgerem (nr 253) odbierał zeznanie testamentowe od Anny, żony Stanisława Gortlera (nr 269). Zasiadał w radzie urzędującej, gdy w 1477 roku Wit Stwosz rozpoczął prace nad budową nowego ołtarza w kościele Mariackim. Zmarł około 1491 roku. Pozostawił syna Jana, hetmana zaciężnych, generalnego starostę głogowskiego, kasztelana gnieźnieńskiego, burgrabiego krakowskiego.

Z księgi testamentów, obejmującej lata 1427–1623 strony 98–99 z wpisem z 1471 roku, stwierdzającym, że Anna, żona Stanisława Gortlera (nr 269), złożyła zeznanie testamentowe w obecności rajców: Jana Karnkowskiego, wówczas burmistrza, Jana Wierzyńka (nr 247) i Pawła Newburgera (nr 253) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 98–99)

Źródła i literatura:
CAR, nr 554, 614, 637, 1028; CDU II, nr 196; KDK I, s. XXXVI; KPM I, nr 6302; Quirini-Popławska Danuta, Karnkowski Jan, [w:] PSB, t. XII, s. 73–74; Noga 2009, s. 21–28; Starzyński 2009, nr 283.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)

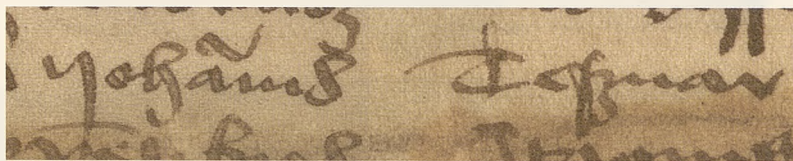
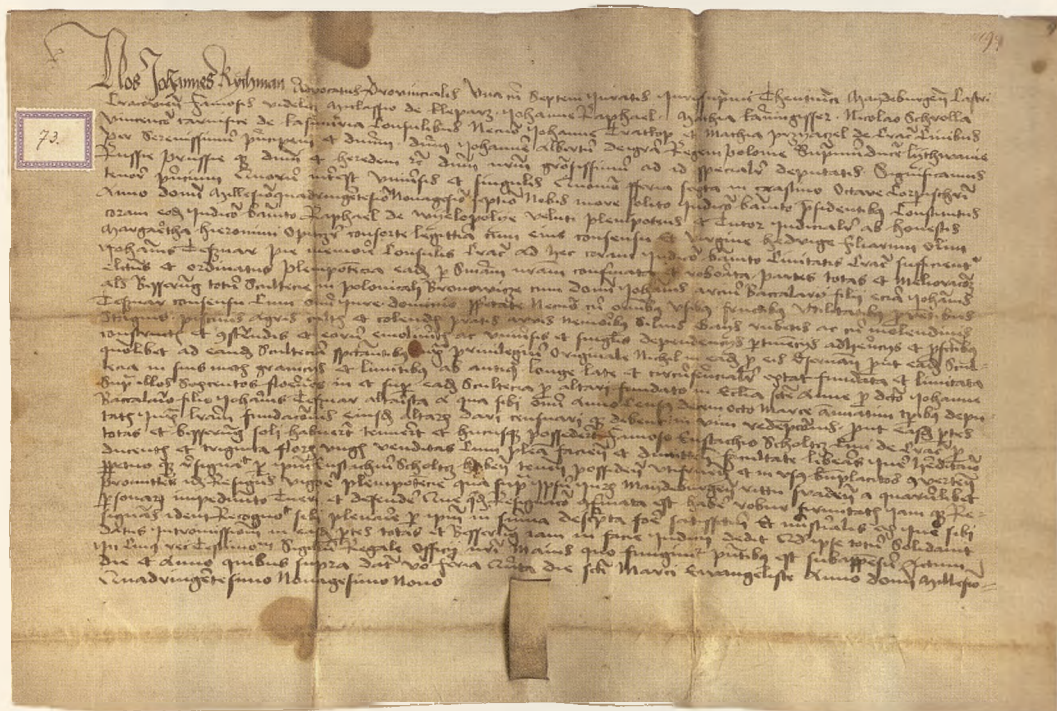
257. JAN TESCHNER młodszy

rajca, burmistrz

1465, 1467, 1468, 1469, 1470, 1474, 1475, 1476, 1477, 1488, 1489, 1490, 1491, 1492, 1493, 1494, 1495

Johannes Teschnar (Theszner, Theschnar)

Kupiec i przemysłowiec, syn rajcy Jana Teschnera starszego (nr 216) wywodzącego się z Cieszyzna, szwagier i współnik rajcy Jana Turzona (nr 285), którego siostrę Marię poślubił w Lewoczy około 1463 roku. Pomimo spadku znaczenia rodziny w związku z udziałem jego ojca, Jana starszego, w 1461 roku w sprawie o zabójstwo Andrzeja Tęczyńskiego i działań pamiętliwej rodziny Tęczyńskich wobec uczestników tamtego zdarzenia, uzyskał nominację do rady miejskiej w 1465 roku. Zasiadał w niej przez 30 lat, w tym czasie wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej i sprawował w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza – w tej roli został wzmiankowany w latach 1465, 1470, 1475, 1476, 1477, 1490 i 1494. Zasiadał w radzie urzędującej w 1477 roku, gdy rozpoczęto w kościele Mariackim prace nad budową ołtarza Wita Stwosza; był w to przedsięwzięcie zaangażowany finansowo i organizacyjnie. Był rajcą urzędującym także w 1489 roku, gdy zakończono budowę ołtarza; jest wymieniony w jego akcie erekcyjnym. W porozumieniu z Janem Turzonem inwestował w kopalnie rud i rudami tymi handlował. Zmarł przed 11 lipca 1496 roku, opiekunem jego córki Jadwigi, zapisanej w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii, został brat Mikołaj, córka Zofia zaś została żoną rajcy Stanisława Leymittera (nr 250). Jan był ostatnim przedstawicielem Teschnerów w krakowskich władzach – po jego śmierci rodzina wyprowadziła się do Torunia.

Źródła i literatura:

CAR I, nr 1028; Mitkowski 1968, s. 85; Noga 2009, s. 21–28; Pietrusiński 2000, s. 319, 371, 492–493, 519; Starzyński 2009, nr 285.

Dokument wystawiony w 1499 roku w Krakowie, w którym wójt Jan Rychman i ławnicy Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim poświadczają, że w 1497 roku spadkobiercy Jana Teschnera, rajcy krakowskiego, sprzedali Eustachemu Szoltzowi, mieszczaninowi krakowskiemu, sołectwo w Bronowicach, z pozostawieniem mu na tym sołectwie sumy 600 złotych polskich z czynszem 18 grzywnien na rzecz fundacji należącej do kościoła św. Anny w Krakowie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. dok. perg. 73)

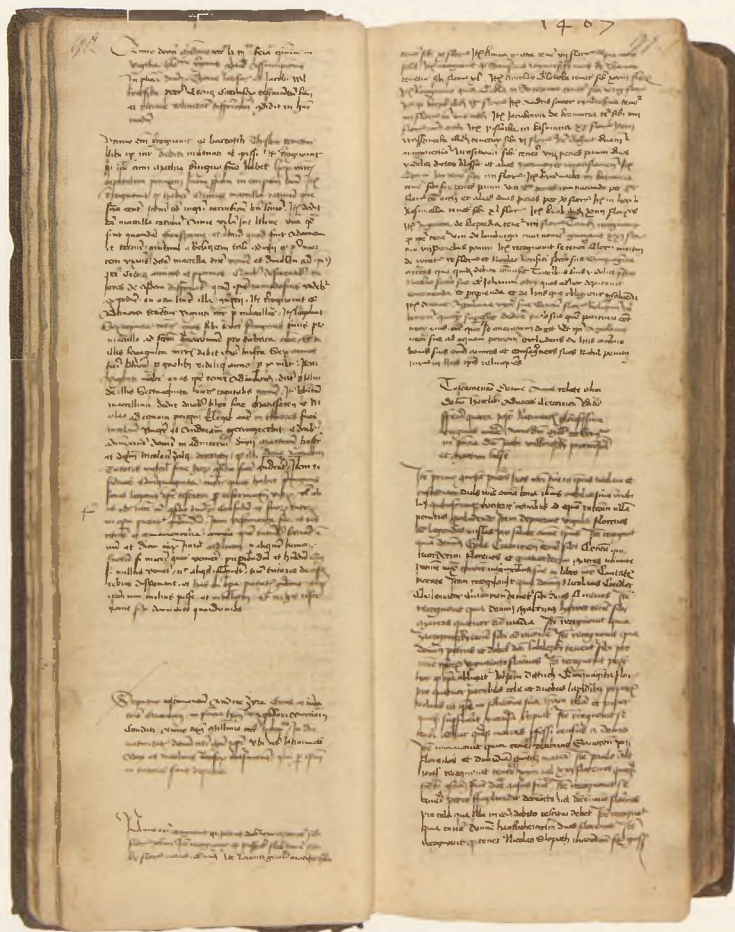
258. JAKUB WILKOWSKI

rajca, burmistrz

1466, 1467, 1468, 1472, 1473, 1475, 1476, 1477, 1478, 1482

Iacobus Wilkowsky (Wilkowszky, Wyłkowszky, Wilkowsy)

Kupiec o szlacheckim rodowodzie, odnotowany w księgach miejskich w latach 1454–1482. Został przyjęty do prawa miejskiego w roku 1454, jako „nobilis Wilkowsy”. W roku 1466 uzyskał powołanie do rady miejskiej, urząd rajcy piastował przez co najmniej 16 lat. Wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej, pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W tej roli został odnotowany w latach 1467, 1468, 1476 i 1482. W roku 1467 jako burmistrz wraz z rajcą Marcinem Bełzą (nr 242) przyjął zeznanie testamentowe złożone przez Annę, wdowę po wójcie Hartlibie. Podobnie jako burmistrz występuje w 1476 roku w testamencie Macieja Kacherdofera zwanego Brennerem, złotnika. Zapisany został jako burmistrz w akcie erekcyjnym ołtarza Wita Stwosza, w którego powstanie czynnie się zaangażował. Jakub poręczał przy przyjęciu do prawa miejskiego w roku 1466 za Mikołaja Nutkła, a w 1477 roku za Jana tokarza. Współcześnie z Jakubem działał w Krakowie Stanisław Wilkowski, złotnik – być może jego krewny. Jakub zmarł zaraz po 1482 roku, został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Iacobi wilkowsky protocol

Z księgi testamentów, obejmującej lata 1427–1623 strony 90–91 z wpisem z 1467 roku, stwierdzającym, że w środę po święcie Narodzenia Marii Panny Anna, wdowa po wójcie Hartlibie, złożyła zeznanie testamentowe w obecności rajców Jakuba Wilkowskiego, wówczas burmistrza, i Marcina Bełzy (nr 242) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 90–91)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W wyniku zarazy morowej, jaka opanowała Kraków (a także prawie całe Królestwo Polskie), w 1466 roku umiera wójt, jego zastępca, kilku rajców, a także wielu mieszczan.

Źródła i literatura:

CAR, nr 649, 720, 1028; KDK I, s. XXXVII; KPM I, nr 6218, 6972, 7706; Pietrusiński 2000, s. 492, 711; Mitkowski 1968, s. 86; Noga 2009, s. 21–28; Starzyński 2009, nr 284.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

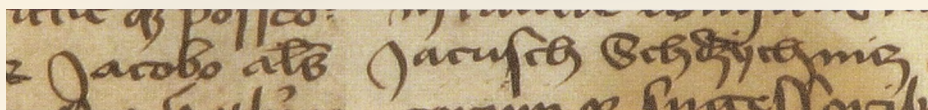
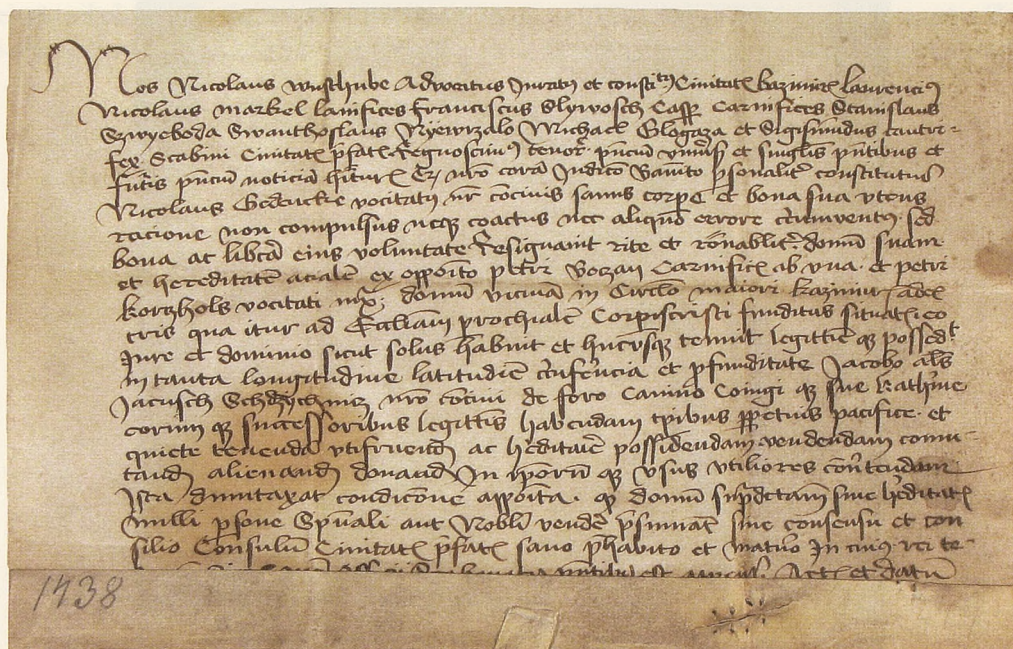
259. JAKUB SWIDNICZER

rajca, burmistrz

1467, 1477

Jacobus (Jakusz) Sweydniczer (Sweidniczewr, Sweyniczer, Schdzychniczer)

Kupiec, syn łucznika Jana, starszego cechu łuczników, przybyłego być może ze Świdnicy, za czym przemawiałoby brzmienie nazwiska, młodszy brat rajcy Jana (nr 197). Odnotowany w księgach miejskich w latach 1437–1483. Jakub został przyjęty do prawa miejskiego w roku 1437. Być może w związku z dłuższym wyjazdem zrezygnował w 1453 roku z krakowskiego obywatelstwa, aby je przywrócić w roku 1456. Wzorem brata, Jana, zaangażował się w działalność we władzach miejskich. Do ławy miejskiej został powołany w roku 1439, ławnikiem sądowym był także w latach 1448, 1449, 1450 i 1451. W roku 1467 został po raz pierwszy odnotowany w radzie miejskiej. Niewiele pozostawił śladów aktywności rajcowskiej, z wyjątkiem roku 1477, gdy wraz z innymi rajcami uczestniczył w fundacji ołtarza Wita Stwosza. Poręczał przy przyjęciu do prawa miejskiego: w 1451 roku za Jana Wilka, w 1469 roku za Mikołaja Jegera, w 1474 roku za Jana Nollhata ze Świdnicy i w roku 1479 za Jerzego Filipa z Biecza. Był kilkakrotnie żonaty: z Zofią, właścicielką wsi Bogucice koło Wieliczki, z Agnieszką oraz z Barbarą, córką rajcy Piotra z Pyzdr (nr 220). Rodzina została zapisana w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Dokument wydany w 1438 roku w Kazimierzu, w którym wójt i ławnicy kazimierscy stwierdzają, że Mikołaj Gedanke odstąpił swój dom położony w Rynku Głównym Jakubowi Świdniczerowi i jego żonie Katarzynie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 202)

Zróżdła i literatura:

AAK, nr 29; CAR, nr 866, 1028; CDU II, nr 167–168; KDK I, s. XXXVII; KM, nr 117; KPM I, nr 4830, 6007, 6154, 6307, 6750, 7156, 7490, 7818; Piwowarczyk 2000, s. 176; Pietrusiński 2000, s. 597–598, 648; Mitkowski 1968, s. 86; Noga 2009, s. 21–28; Starzyński 2009, nr 286.

260. JAN GERSTMAN

rajca, burmistrz

1467, 1468, 1469, 1470, 1471, 1472, 1473, 1475, 1476, 1477, 1478, 1479

Iohannes (Hannus) Gerstmann – Gartner

Mieszczanin krakowski, prawdopodobnie kuśnierz, odnotowany w księgach miejskich w latach 1460–1479. W roku 1460 po raz pierwszy został powołany do ławy miejskiej. Zasiadał w niej w kolejnych latach, do roku 1467, z przerwą w 1463 roku. Do rady miejskiej uzyskał nominację w roku 1467; ślady jego działalności jako rajcy sięgają roku 1479. Jan był powoływany do rady urzędującej, pełnił wtedy, w wyznaczonym czasie, funkcję burmistrza – w tej roli w roku 1472 wraz z rajcą Pawłem Newburgerem (nr 253) przyjął zeznanie testamentowe Jana Landanda. W 1463 roku wraz z Andrzejem Czeringerem poręczył za Jana Rudisdorfa przy jego przyjęciu do krakowskiego prawa miejskiego, podobnego poręczenia udzielił w 1466 roku wraz z Janem Kunischem za Jana Bumscha *alias* Franczke. Był żonaty z Jadwigą, córką rajcy Stanisława Koczwały (nr 241), pana na Prokocimiu. Córkę wydał za Adama Schulza, wójta krakowskiego w latach 1493–1499.

Gerstman (Johannes) p[ro]curator

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 100–101 z wpisem z 1472 roku, stwierdzającym, że we wtorek po św. Andrzeju Jan Landand złożył swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców Jana Gerstmana, wówczas burmistrza, i Pawła Newburgera (nr 253) – oraz powięszenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 100–101)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Źródła i literatura:

CAR, nr 720, 1028; CDU II, nr 196, 209; KDK I, s. XXXVII; KPM I, nr 6730, 6920; Starzyński 2009, nr 287.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1468 roku rada miejska uchwala tak zwany „wielki wilkierz” – reguluje on kwestię samorządu miejskiego oraz sądownictwa. Wilkierz zostaje w tym samym roku zaaprobowany przez króla.

261. PIOTR GASZOWIEC

rajca, burmistrz
1468, 1469, 1474

Petrus Gasowiec (Gassowiec, Gaszowyecz, Gąsowic, Gaskiewicz)
Astronom i astrolog, lekarz, profesor i trzykrotny rektor Uniwersytetu Krakowskiego, wywodzący się ze Śląska, ze szlacheckiej rodziny osiadłej we wsi Łoźmierza Polska koło Strzelec. Na Uniwersytecie Krakowskim uzyskał stopnie bakałarza i magistra, wyjechał następnie do Perugii na studia medyczne, gdzie uzyskał stopień doktora medycyny. Naukę kontynuował w Kolonii. W roku 1456 powrócił do Krakowa, na Uniwersytecie do śmierci działał na wydziale lekarskim. Był dziekanem tego wydziału w latach 1459 i 1462 oraz rektorem Uniwersytetu w latach 1464–1465, a także w roku 1470. Rok później pojawił się w podążającym do Pragi orszaku Władysława Jagiellończyka, powołanego na tron czeski. Piotr został przyjęty do prawa miejskiego w roku 1464. Tytułował się od tego czasu lekarzem królewskim. W roku 1468 przyjął godność rajcy miejskiego. Został odnotowany w radzie także w latach 1469 i 1474. Był powołany co najmniej jednokrotnie do rady urzędującej, związanej ze sprawowaniem funkcji burmistrza. Zachowały się mowy powitalne jego autorstwa wygłaszane na ratuszu podczas wizyt gości odwiedzających stołeczny Kraków. Piotr prowadził w mieście praktykę lekarską, żył dostanio, będąc właścicielem domu położonego przy Rynku i posiadłości ziemskich, między innymi we wsiach Garlica Górna i Dolna. Dzierżawił plebanię w Kazimierzy Wielkiej. Ożenił się z mieszczką Katarzyną z Homanów. Zmarł z początkiem 1474 roku, wdowa wyszła powtórnie za mąż, a synowie przybrali nazwisko Garlicki.

Źródła i literatura:
CDU II, nr 220; KDK I, s. XXXVII; Birkenmajer Aleksander, *Gaszowiec Piotr*, [w:] PSB, t. VII, s. 294–295; Pietrzyk 2000, s. 88; Przybyszewski 1995, s. 566; Noga 2003-I, s. 142; Starzyński 2009, nr 288.

Dokument wydany w 1468 roku w Krakowie przez Stanisława ze Świeradzie, prepozyta kieleckiego, kanonika i oficjała generalnego krakowskiego, potwierdzający przyjęcie tytułem pożyczki przez Jana Lutka z Brzezia, biskupa krakowskiego, kwoty 160 grzywnien, przeznaczonej na fundację ołtarza św. Agnieszki w kościele Mariackim, czego dokonano w obecności świadków, w tym Piotra Gaszowca, doktora medycyny i rajcy krakowskiego – oraz powiększenie zapisu imienia i tytułu naukowego (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. dok. perg. 180)

262. STANISŁAW KYSWATER

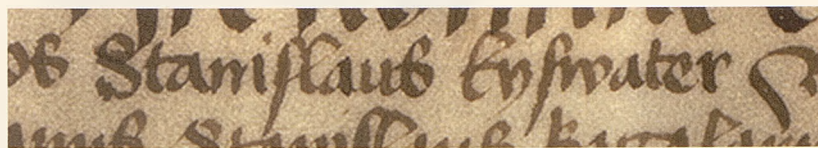
rajca, burmistrz
1469

Stanislaus Kysweter

Kupiec, odnotowany jako rajca krakowski w 1469 roku. Współcześnie działał w Krakowie Jan Botenwelder zwany Kyswater, który wraz z bratem prowadził rozległe interesy kupieckie z Bardiowem i Lewoczą na Spiszu: w 1453 roku kasztelan i starosta krakowski Jan z Czyżowa prosił rajców z Bardiowa o zadośćuczynienie za zabrane Janowi dobra w Bardiowie, a w 1479 roku bracia Kyswaterowie zeznali w sprawie zajęcia ich towarów w Lewoczy. Jest prawdopodobne, że Stanisław był właśnie bratem Jana. Możliwe, że jego lub innego członka rodziny dotyczy zapiska z 1419 roku stwierdzająca przyjęcie do prawa miejskiego Kyzwatera z Ołomuńca. Stanisław jako rajca został wzmiankowany w 1469 roku w dokumencie starszych Bractwa kościoła Panny Marii ustanawiającym fundację trzeciego ministerium przy ołtarzu św. Aleksego w kościele Mariackim, na podstawie zezwolenia wydanego przez Jana, biskupa krakowskiego – Stanisław był jednym ze starszych bractwa. Rajcy krakowscy wyrazili zgodę na zapis 10 grzywien czynszu od sumy 280 florenów węgierskich z postrzygalni sukna na rzecz tegoż ołtarza. Stanisław został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1469 roku Żydzi zostają przeniesieni z najstarszego getta w Krakowie znajdującego się przy ul. Żydowskiej na odcinek ul. św. Tomasza.

Dokument wydany w 1469 roku w Krakowie, w którym Stanisław ze Świeradzie, prepozyt kielecki, kanonik i oficer generalny krakowski, zatwierdza w obecności rajców krakowskich erekcję trzeciego ministerium przy ołtarzu św. Aleksego w kościele Mariackim w Krakowie; Stanisław Kyswater był wówczas rajcą – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej, sygn. perg. 47)

Źródła i literatura:
DPKW, nr 115, 292; Mitkowski 1968, s. 86; Starzyński 2009, nr 289.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

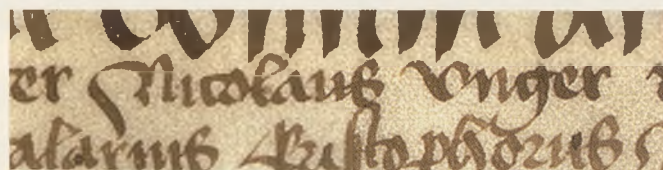
263. MIKOŁAJ UNGER

rajca, burmistrz

1469

Nicolaus (Niclos, Niclas) Ungir (Ungier)

Mieszczanin krakowski, prawdopodobnie tożsamy z Mikołajem, starszym cechu rzeźników w latach 1435, 1440, 1470 i 1476. Współcześni Mikołajowi inni krakowscy Ungerowie parali się różnymi rzemiosłami: płatnerstwem, rymarstwem, krawiectwem, szewstwem. Mikołaj został odnotowany w aktach miejskich w latach 1435–1476. Jego udział w radzie miejskiej potwierdza akt wydany w 1469 roku przez starszych Bractwa kościoła Panny Marii, do których zaliczał się Mikołaj, dotyczący ustanowienia fundacji trzeciego ministerium przy ołtarzu św. Aleksego w kościele Mariackim, na podstawie zezwolenia wydanego przez Jana, biskupa krakowskiego. W ślad za tym rada miejska, z Mikołajem w swoim składzie, przeznaczyła corocznie 10 grzywien czynszu od sumy 280 florenów węgierskich z miejskiej postrzygali sukna na rzecz tego ołtarza. Fundację tę zatwierdził w obecności rajców w tym samym 1469 roku Stanisław ze Świeradzie, prepozyt kielecki, kanonik i oficjał generalny krakowski. Mikołaj był wzmiankowany w księdze przyjęć do prawa miejskiego w 1456 roku jako poręczający za starającego się o krakowskie obywatelstwo Michała z Nowego Miasta.

Dokument po złożeniu w kopertę (strona dorso reprodukowana wyżej – nr 262) wydany w 1469 roku w Krakowie, w którym Stanisław ze Świeradzie, prepozyt kielecki, kanonik i oficjał generalny krakowski, zatwierdza w obecności rajców krakowskich erekcję trzeciego ministerium przy ołtarzu św. Aleksego w kościele Mariackim w Krakowie; Mikołaj Unger był wówczas rajcą – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. perg. 47)

Źródła i literatura:

CAR, nr 312, 350, 419, 587, 643; KPM I, nr 6321; Starzyński 2009, nr 290.

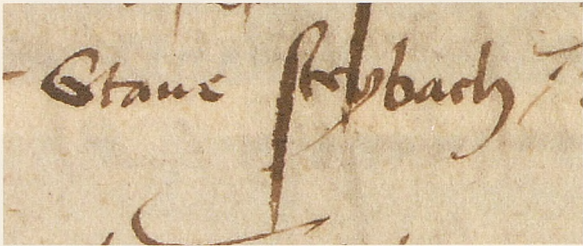
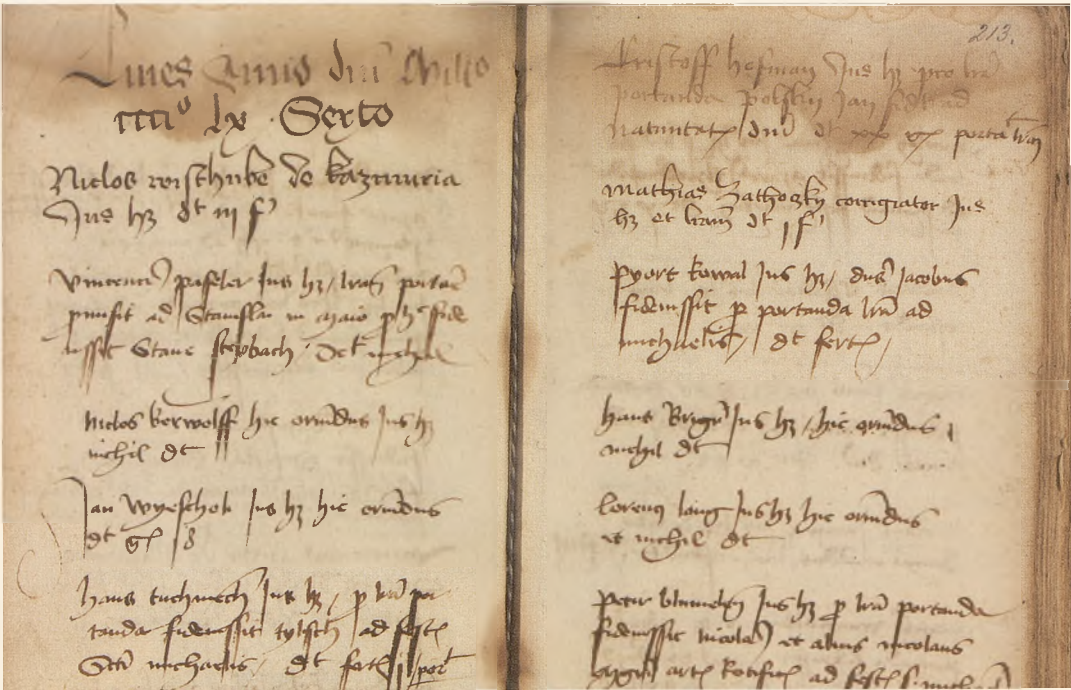
264. STANISŁAW STEINBACH

rajca, burmistrz
1469

Stanislaus (Stano) Steybach (Steynbach)

Rzemieślnik krakowski, przedstawiciel krakowskiej rodziny bednarzy. Odnotowany w księgach miejskich w latach 1466–1479. Do ławy miejskiej uzyskał powołanie w roku 1468. W radzie miejskiej został odnotowany w roku 1469. W tymże roku, wraz z innymi rajcami, w tym ze Stanisławem Kyswaterem (nr 262) i Mikołajem Ungerem (nr 263), brał udział w sprawie ustanowienia fundacji trzeciego ministerium dla ołtarza św. Aleksego w kościele Mariackim, będącego pod opieką Bractwa kościoła Panny Marii. Stanisław wielokrotnie poręczał za osoby starające się o przyjęcie do krakowskiego prawa miejskiego: w 1466 roku za Wincentego Paselera, w 1468 roku za Marcina Gregera z Krosna, w 1476 roku za Dawida Prewsse z Lobe, w 1481 roku za Ulryka Heysza z Monako oraz w tym samym roku za Klausa Schrambecka z Bremy. Poręczał także w operacjach finansowych – w 1479 roku za Jana Wielkiego i Mikołaja Haberschracka, członków cechu malarzy. W latach 1473–1476 został odnotowany jako dzierżawca wójtostwa krakowskiego. Przewodził wtedy ławie miejskiej.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Z księgi przyjęć do prawa miejskiego obejmującej lata 1423–1493 fragmenty stron 212–213 z wpisem z 1466 roku zawierającym rekomendację Stanisława Steinbacha udzieloną Wincentemu Paselerowi przy przyjmowaniu go do prawa miejskiego – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1421, s. 212–213)

Źródła i literatura:
CAR, nr 749; KDK I, s. XXXVII; KPM I, nr 6902, 7069, 7643, 7988–7989; Niwiński 1938-I, s. 147, 151–152, 159; Pietrusiński 2000, s. 411; Starzyński 2009, nr 291.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

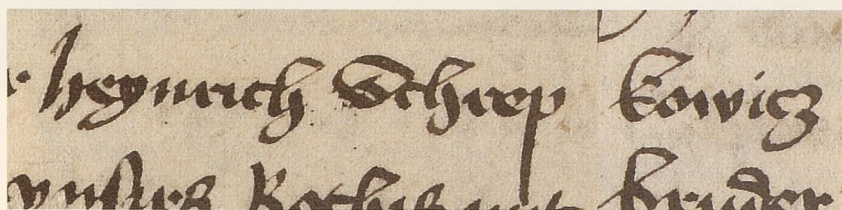
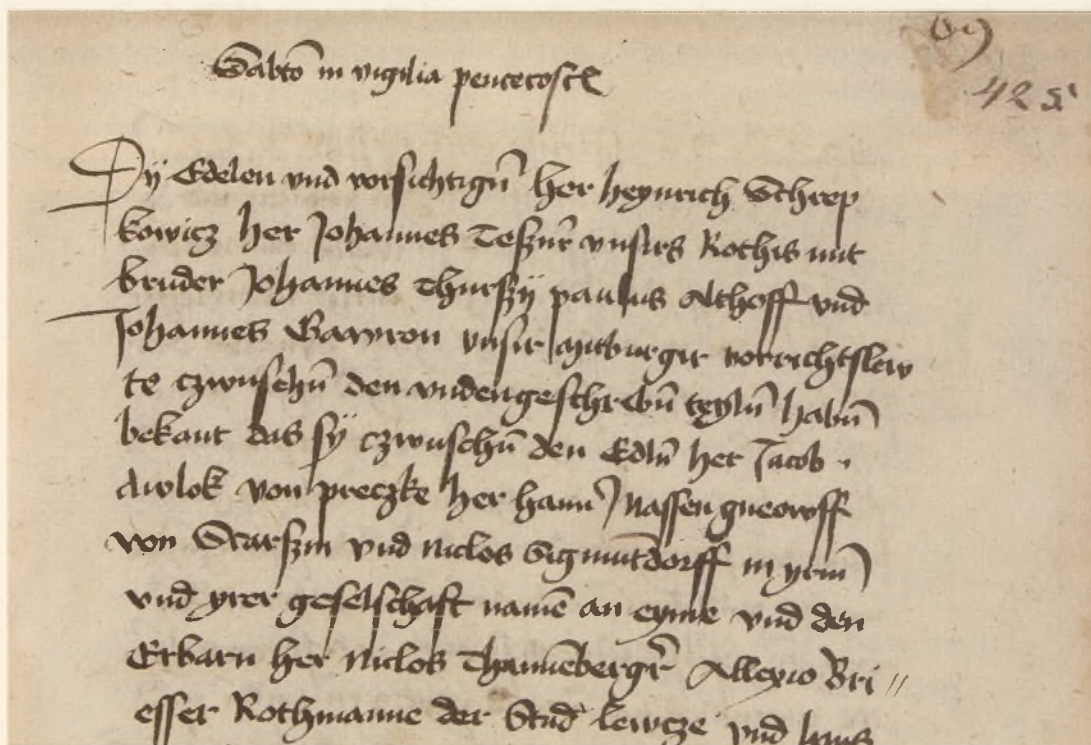
265. HENRYK SCHREPKOWICZ

rajca, burmistrz

1469

Heynrich Schrepkowicz

Mieszczanin krakowski, odnotowany jednokrotnie w miejskiej księdze radzieckiej, w zapisie z roku 1469. Wystąpił jako rajca krakowski rozsądzający wraz z rajcą Janem Teschnerem młodszym (nr 257) spór finansowy toczący się pomiędzy dwoma spółkami kupieckimi. Jedną z nich reprezentowali Jakub Awloke von Preczke, Jan Nassengneowff von Scarszin i Mikołaj Sigmundorff, stronę przeciwną natomiast Mikołaj Tharmenberger i Aleksey Briesser, rajcy miasta Lewoczy na Słowacji. W rozstrzygnięciu tego sporu przez rajców Henryka Schrepkowicza i Jana Teschnera asystowali mieszcianie krakowscy Jan Turzo, późniejszy rajca (nr 285), Jan Gawron, także późniejszy rajca (nr 281), oraz Paweł Althof. W tymże roku wraz z innymi rajcami Henryk brał udział w sprawie ustanowienia fundacji trzeciego ministerium przy ołtarzu św. Aleksego w kościele Mariackim, znajdującego się pod opieką Bractwa kościoła Panny Marii. Inne informacje o działalności Henryka nie zachowały się.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1450–1483 fragment strony 425 z wpisem z 1469 roku dotyczącym rozsądzania przez rajców Jana Teschnera (nr 257) i Henryka Schrepkowicza, przy współudziale mieszczan Jana Turzona (nr 285), Pawła Althofa i Jana Gawrona (nr 281), sporu finansowego między dwoma spółkami kupieckimi – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 429, s. 425)

Zróżdła i literatura:
Starzyński 2009, nr 292.

266. PIOTR KRUPEK zwany LANG

rajca, burmistrz

1469, 1470, 1471, 1472, 1477

Petir Lange, Langpeter, Langpiter, Lang Petir aus der Lembrg

Kupiec, przedstawiciel bogatej i wpływowej rodziny Langów, syn rajcy Stanisława Langa (nr 255), stryjeczny brat rajcy Stanisława Kunczego (nr 273). Odnotowany w latach 1455–1477. Urząd ławnika Piotr objął w roku 1460, pełnił go także w latach 1461, 1465, 1466, 1468 i 1469. Kadencji ławniczej w roku 1469 nie dokończył, przechodząc na urząd rajcy. W radzie był odnotowywany do roku 1477. Brał udział jako rajca w przygotowaniach do budowy nowego ołtarza w kościele Mariackim, następnie krótko nadzorował z ramienia rady prace Wira Stwosza. W roku 1472 wykupił od Kazimierza Jagiellończyka dzierżawę wójtostwa krakowskiego. W roku 1475 od niego właśnie, jako dzierżawcy, rada miejska wykupiła wójtostwo, które pozostawało już teraz w jej rękach, z prawem obsadzania wójtostwa wyłącznie (w istocie było to przejęcie przez radę wójtostwa tytułem zastawu zabezpieczającego dług skarbu królewskiego). W 1469 roku Piotr zakupił od Klemensa Czarnego (Nigera) i jego matki Małgorzaty ogród na Blichu i zarośla nad brzegiem Wisły, co rada miasta Kazimierza zatwierdziła pod warunkiem płacenia rocznie rajcom kazimierskim i kościołowi św. Stanisława na Skalce po 1 grzywnie. Zmarł przed 29 listopada 1477 roku. Pozostawił synów, przyszłych rajców: Jerzego (nr 289) i Jana (nr 316) oraz Erazma i Piotra, jak też trzy córki: Dorotę, Elżbietę i Barbarę.

Petrus Lang

Dokument wydany w 1469 roku w Kazimierzu, w którym ławnicy kazimierscy stwierdzają, że Klemens Czarny (Niger) z matką Małgorzatą sprzedali ogród na Blichu i zarośla nad brzegiem Wisły Piotrowi Langowi (Krupkowi), obywatelowi krakowskiemu, pod warunkiem płacenia rocznie rajcom kazimierskim i kościołowi św. Stanisława na Skalce po 1 grzywnie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 306)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

W 1475 roku rada miejska wykupuje wójtostwo krakowskie od Piotra Krupka zwanego Langiem, dotychczasowego dzierżawcy, i od tego czasu dysponuje nim jak właściciel, obsadzając je według własnego uznania. Formalnie wójtostwo to zostało inkorporowane „po wsze czasy” do miasta dopiero w 1616 roku, a prawo wyboru wójtów przez radę, praktykowane od 1475 roku, potwierdzone zostało dopiero przez Jana Kazimierza w latach 1664 i 1666.

Równocześnie w roku 1475 zapada postanowienie, że żaden rajca nie będzie odtąd piastował urzędu wójta.

Źródła i literatura:

CAR, nr 541, 635, 637, 849, 1028; CDU II, nr 196; KDK I, s. XXXVII, nr 181; KDK II, nr 337; KDK III, nr 467 aa; KDK IV, nr 578, 580–581, 592; KPM I, nr 6273, 6649, 6934, 6993, 7100, 7140, 7316, 7326; Wyrozumska 1995, s. 45; Trelińska 2001, nr 89; Piertusiński 2000, s. 339, 524, 651; Noga 2003-I, s. 113, 117; Noga 2009, s. 21–28; Starzyński 2009, nr 293.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Wylew Wisły, jaki ma miejsce w 1475 roku, zrywa mosty na rzece.

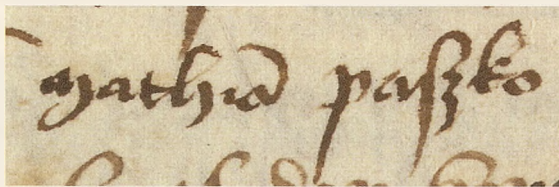
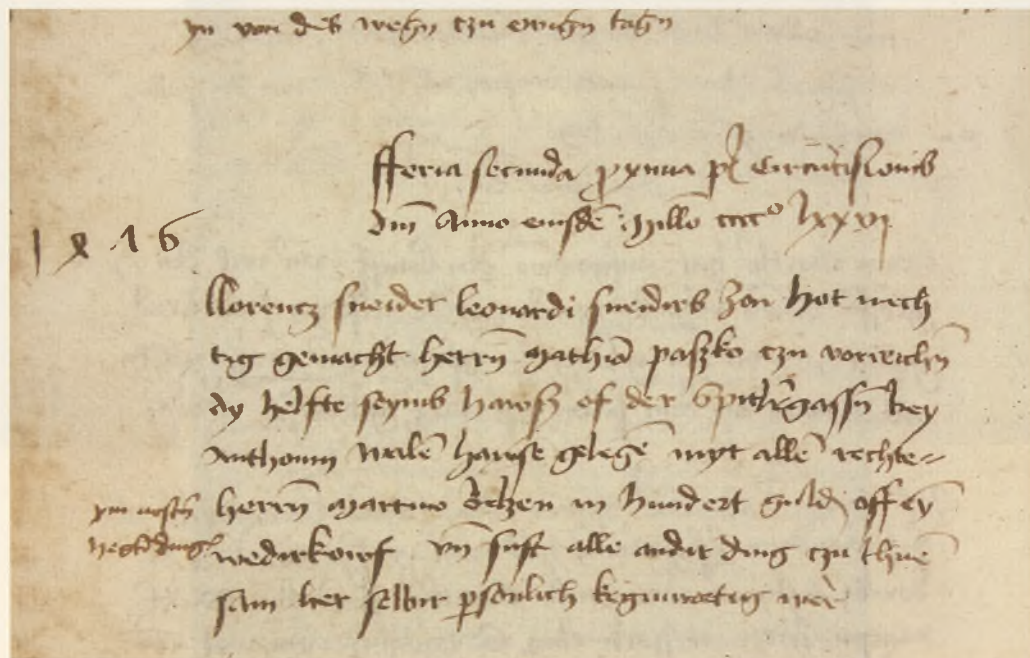
267. MACIEJ PASZKO

rajca, burmistrz

1469, 1476

Mathis (Matis) Paszke (Passke, Paschek)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1443–1477. W ciągu 30 lat 11 razy był wzmiankowany na urzędzie ławnika sądowego: w 1440, 1442, 1449, 1456, 1457, 1461, 1462, 1463, 1464, 1468 i 1469 roku. Jako ławnik w 1461 roku wraz z innymi ławnikami, przyszłymi rajcami, Walterem Kezingerem (nr 228), Stanisławem Langiem (nr 255), Pawłem Newburgerem (nr 253), Mikołajem Wolframem (nr 271) i Janem Karnkowskim (nr 256) zatwierdzał przekazanie Uniwersytetowi Krakowskiemu domu położonego przy ul. Wiślniej na powiększenie bursy dla ubogich studentów. W trakcie ostatniej kadencji ławniczej, w roku 1469, został nominowany do rady miejskiej. Odnotowany w radzie został także w roku 1476. W roku inaugurującym jego rajcostwo, zasiadając w radzie urzędującej, brał udział w zadysponowaniu przez radę na rzecz ołtarza św. Aleksego w kościele Mariackim corocznie 10 grzywien czynszu od sumy 280 florenów węgierskich z miejskiej postrzygalni sukna. W roku 1476, z upoważnienia Wawrzyńca krawca, syna Leonarda, sprzedał za 100 guldenów rajcy Marcinowi Bełzie (nr 242) połowę domu położonego przy ul. Szpitalnej, „na widerkauf”, czyli z prawem odkupu. Maciej cieszył się zaufaniem, poręczał za wiele osób przy ich przyjęciu do prawa miejskiego: w latach 1443–1472 ręczył za Piotra Messinglsloera, Jana Raczka z Brunen, Szymona Cloze, Jana Schuschlingera, Mikołaja Troppera, Tomasza garncarza, Stanisława Materclasza z Warty i Klemensa Spelera. Po śmierci został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Źródła i literatura:

CAR, nr 520, 532; CDU II, nr 196, 209; KDK I, s. XXXVII; KPM I, nr 5273, 5578, 6678, 6713, 6908, 7081, 7115, 7138, 7167, 7371; KZBM, s. 86; Mitkowski 1968, s. 36; Starzyński 2009, nr 294.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1450–1483 fragment strony 548 z wpisem z 1476 roku stwierdzającym, że w poniedziałek po święcie Obrzezania Pańskiego Wawrzyńiec krawiec, syn Leonarda, upoważnił Macieja Paszka do sprzedaży Marcinowi Bełzie (nr 242) za 100 guldenów „na widerkauf”, czyli z prawem odkupu, połowę należącego do niego domu położonego przy ul. Szpitalnej – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 429, s. 548)

268. MIKOŁAJ GOBIL

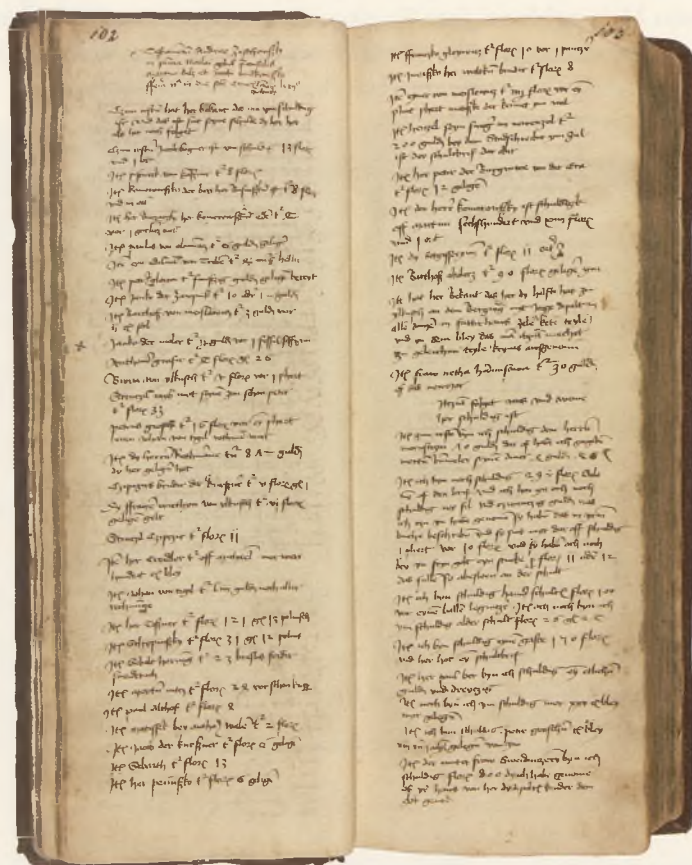
rajca, burmistrz

1469, 1472

Nicolaus (Niclos) Gebel

Mieszczanin krakowski, odnotowany w latach 1463–1472. W roku 1463 zasiadł w ławie miejskiej, w której urząd ławnika sądowego pełnił także w latach 1464, 1466, 1468 i 1469. W tym ostatnim roku awansował do rady miejskiej, w której jest odnotowany także w roku 1472. W pierwszym roku na urzędzie rajcowskim zasiadł w radzie urzędującej, biorąc udział w ustanowieniu przez radę miejską corocznej kwoty 10 grzywien czynszu od sumy 280 florenów węgierskich z miejskiej postrzygalni sukna na rzecz ołtarza św. Aleksego w kościele Mariackim, pozostającego pod opieką Bractwa kościoła Panny Marii. Rajcą urzędującym był również w czasie kadencji roku 1472. Zasiadając w radzie urzędującej, pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Jako burmistrz właśnie wraz z rajcami Marcinem Bełzą (nr 242) i Jakubem Wilkowskim (nr 258) przyjął zeznanie testamentowe od Andrzeja Zastkowskiego. Mikołaj był żonaty z Barbarą. Księga przyjęć do prawa miejskiego odnotowuje Mikołaja Gobila, przyjętego w roku 1468, za poręczeniem Jana Szneidera i Piotra Striczka oraz opłatą za wpis w wysokości 18 groszy. Być może jest to jego syn (sam rajca Mikołaj musiał nabyć obywatelstwo przed rokiem 1463, kiedy to wszedł do ławy miejskiej). Zmarł przed dniem 18 sierpnia 1473 roku.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Nicolaus Gobil p. consulis

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 102–103 z wpisem z 1472 roku stwierdzającym, że w poniedziałek, w święto Podwyższenia Krzyża Świętego, rajcy Mikołaj Gobil, wówczas burmistrz, Marcin Bełza (nr 242) i Jakub Wilkowski (nr 258) przyjęli zeznanie testamentowe od Andrzeja Zastkowskiego – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 102–103)

Źródła i literatura:

CAR, nr 603; CDU II, nr 209; KDK I, s. XXXVII; KDK IV, nr 579, 585; KPM I, nr 7103, 7254; Piwowarczyk 2000, s. 175; Pietrusiński 2000, s. 367; Starzyński 2009, nr 295.

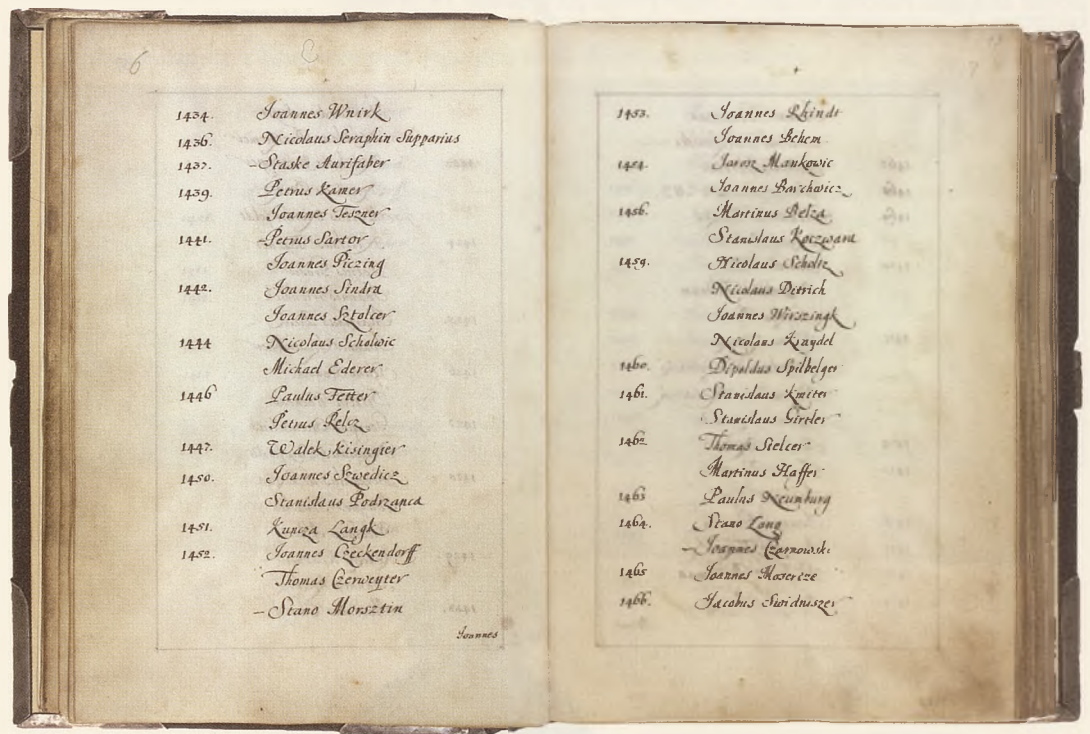
Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

269. STANISŁAW GORTLER

rajca, burmistrz
przed 1469

Stanislaus Girtler

Mieszczanin krakowski, paśnik, odnotowany w najstarszej księdze sądu ławniczego jurydyki Garbary jako rajca krakowski. Nieznane są lata sprawowania przez Stanisława urzędu rajcowskiego. W powołanej tu księdze ławniczej Garbar pod rokiem 1469 zapisano, że Anna, wdowa po Stanisławie, obrała sobie za opiekuna Piotra Hersa z Krakowa, zwanego inaczej Głową, i za jego pośrednictwem złożyła oświadczenie w sprawie zaciągnięcia u Stanisława Doringa pożyczki w wysokości 280 florenów złotych węgierskich, dając pod zastaw ogrody leżące obok majątku rajcy krakowskiego Pawła Bera (nr 272). Zatem Stanisław był członkiem rady miejskiej przed rokiem 1469.

Stanislaus Girtler

Źródła i literatura:
CAR, nr 586; Starzyński 2009, nr 296.

Z urzędowego spisu rajców krakowskich założonego w 1678 roku strony 12–13 z fragmentem spisu rajców przepisany z wydanego w 1584 roku dzieła Bartosza Paprockiego Herby rycerstwa polskiego, w którym autor wymienił Stanisława Gortlera, ale błędnie podał rok 1461 jako datę jego nominacji do rady – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, rkps 1477, s. 12–13)

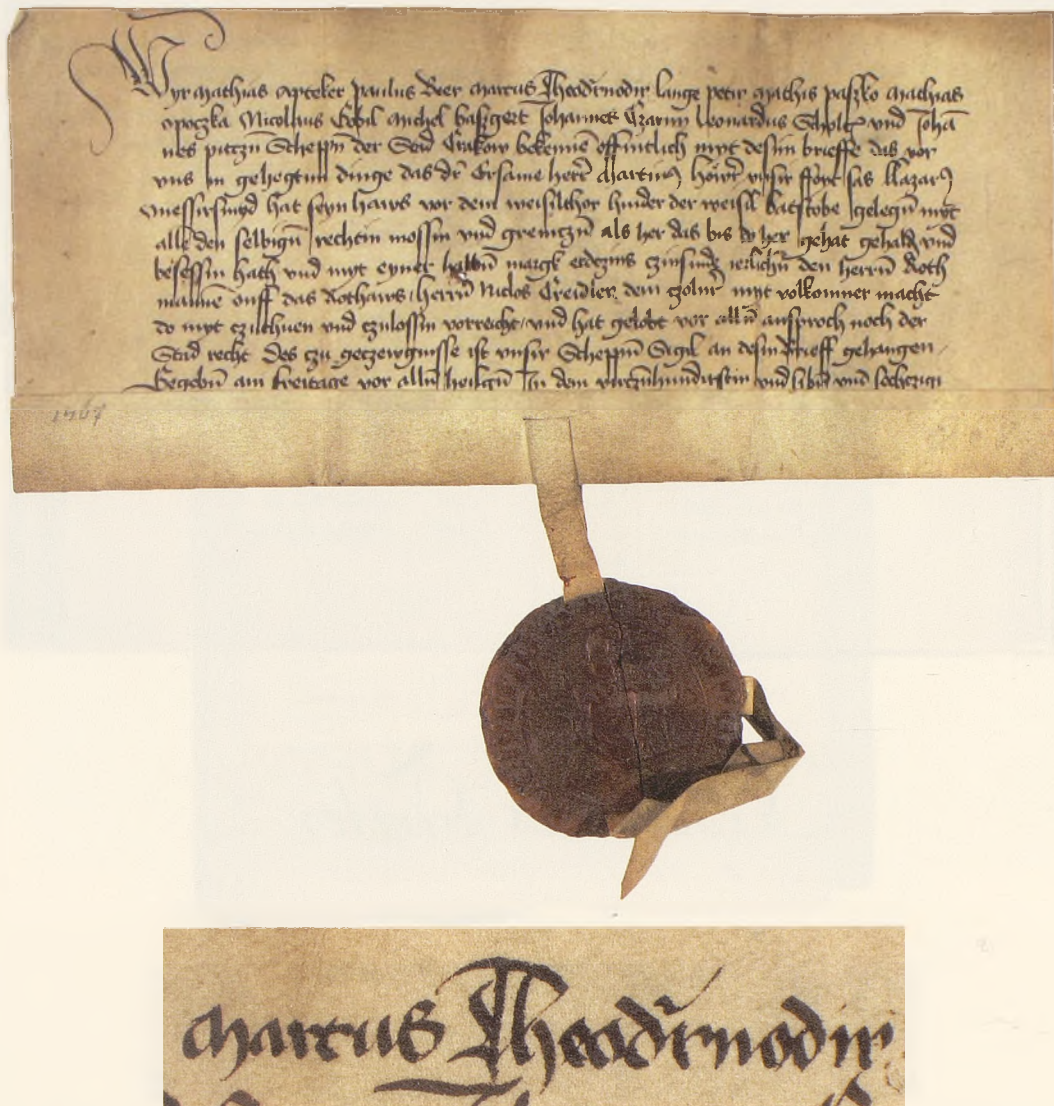
270. MAREK THEODERNODER

rajca, burmistrz

1470, 1475, 1477

Marcus Thedirnodir (Theodirnodir, Thewdirnewdir, Thewer)

Kupiec o przydomku pochodzącym być może od pełnionej przez założyciela rodziny funkcji tudnera, to jest urzędnika miejskiego nadzorującego handel rynkowy. Syn starszego cechu kupców i ławnika Jakuba oraz Małgorzaty, bratanek kupców Jana i Pawła, brat Cyryła. Odnotowany został w latach 1459–1477. W latach 1462, 1465, 1466, 1468, 1469 i 1470 pełnił urząd ławnika sądowego. W ostatnim roku zasiadania w ławie miejskiej powołany został do rady miejskiej, w której był odnotowywany do roku 1477. W roku 1470 zasiadał w radzie urzędującej i w okresie pełnienia funkcji burmistrza wraz z rajcami Pawłem Newburgerem (nr 253) i Mikołajem Wolframem (nr 271) został odnotowany jako przyjmujący zeznanie testamentowe. W 1477 roku był rajcą w radzie starej, uczestniczył w tej roli w akcie uroczystego rozpoczęcia budowy w kościele Mariackim ołtarza Wita Stwosza. Był po ojcu właścicielem domu położonego przy Rynku, obok domu złotnika Macieja Engila. Zmarł przed 23 grudnia 1479 roku.

Dokument wydany w 1467 roku w Krakowie, w którym ławnicy krakowscy, wśród nich Marek Theodernoder, potwierdzają, że Lazar nożownik sprzedał Mikołajowi Kreidlerowi, celnikowi krakowskiemu (nr 245), dom położony w tyle łaźni przed bramą Wisłą – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 304)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Źródła i literatura:

CAR, nr 1028; KDK I, s. XXXVII; Pietrusiński 2000, s. 385, 450, 487–488; Starzyński 2009, nr 297.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

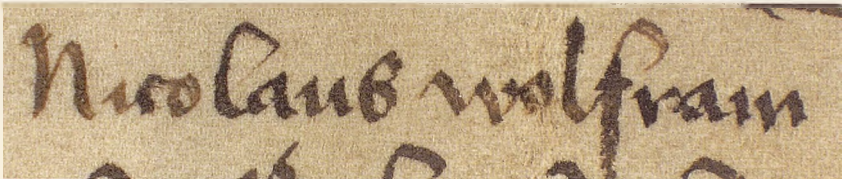
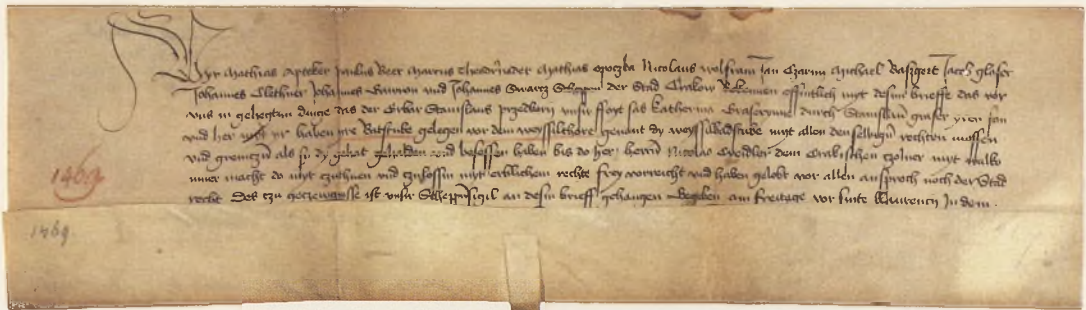
271. MIKOŁAJ WOLFRAM

rajca, burmistrz

1470, 1472, 1474, 1475, 1476, 1477, 1479, 1487

Nicolaus (Niclos) Wolferam

Kupiec, jego przydomek być może pochodzi od nazwy miejscowości Wolbrom, skąd wywodzić się mogli jego przodkowie. Odnotowany w latach 1441–1487. Przyjęto go do prawa miejskiego w 1441 roku, w księdze przyjęć zaznaczono, że urodził się w Krakowie, a opłata za wpis wyniosła 1 grzywnę. Mikołaj został wskazany w 1461 roku przez rodzinę Tęczyńskich jako współwinny zabicia Andrzeja Tęczyńskiego. Uratował głowę, ale został osadzony na zamku w Rabsztynie jako gwarant zapłaty przez miasto odszkodowania dla Tęczyńskich. Odzyskał wolność w 1463 roku, gdy rada miejska ugodziła się z bratem zabitego, kasztelanem krakowskim Janem Tęczyńskim – miasto wypłaciło 6200 florenów odszkodowania, co było wówczas wielką sumą. Mikołaj pełnił urząd ławnika sądowego w latach 1461, 1464, 1465, 1468, 1469 i 1470. W trakcie ostatniej kadencji ławniczej otrzymał nominację do rady miejskiej, w której był odnotowywany do roku 1487 włącznie. Zasiadał w radzie urzędującej, jako burmistrz został wzmiankowany w księdze radzieckiej w roku 1474. W roku 1468 wraz ze Stanisławem Zygmontowiczem (nr 274) poręczał za Mikołaja Kromkę z Kleparza przy jego przyjęciu do prawa miejskiego.

Źródła i literatura:
CAR, nr 1028; CDU II, nr 196, 209;
KDK I, s. XXXVII; KPM I, nr 4065,
5227, 7090; Noga 2009, s. 21–23; Sta-
rzyński 2009, nr 298.

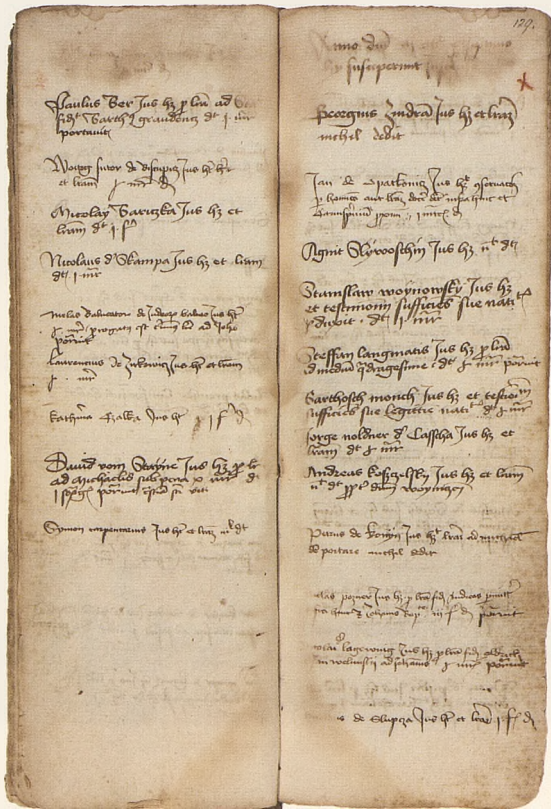
Dokument wydany w 1469 roku w Krakowie, w którym wójt i ławnicy krakowscy, wśród nich Mikołaj Wolfram, stwierdzają, że Katarzyna Graserynne i jej syn Stanisław Graser odstąpili łaźnię położoną przed bramą Wiślną celnikowi krakowskiemu Mikołajowi Kreidlerowi (nr 245) – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 307)

272. PAWEŁ BER starszy

rajca, burmistrz
1471

Paulus (Paul) Behr (Beer, Beher)

Mieszczanin krakowski, przedstawiciel rodziny Berów, przybyłej ze Śląska w pierwszej połowie XV wieku, zapewne spokrewniony ze współcześnie działającym w Krakowie kupcem Pawłem Berem młodszym (nr 280). Rodzina ta pieczętowała się godłem przedstawiającym niedźwiedzia. Paweł odnotowany został w latach 1446–1477. Przyjęto go do prawa miejskiego w 1446 roku. Na urząd ławnika sądowego otrzymał powołania w latach 1456, 1457 i 1459. Na urzędzie rajcowskim został odnotowany w roku 1471, jednak jest możliwe, że w radzie zasiadał już wcześniej, nawet od 1460 roku. W roku 1461 poręczył za Stanisława Nyczę, a w 1462 roku wraz z Pawłem Bruchem (nr 254) udzielił rekomendacji Szymonowi Cloze przy przyjmowaniu do prawa miejskiego. W 1465 roku kupił od Stanisława miedziownika drugą połowę domu położonego przy ul. Grodzkiej w sąsiedztwie domu Jana Naraszy. Dwa lata później działał jako opiekun prawny Apolonii, siostry Barbary, żony Jana Bochsensmeystera. W 1469 roku odebrał przyrzeczenie od Jana Pictora, pełnomocnika Bartłomieja Goltslohera, w sprawie otrzymania 2 florenów w terminie do św. Marcina. W roku 1469 był wzmiankowany jako właściciel ogrodów poza murami miasta, położonych obok nieruchomości Anny, wdowy po rajcy Stanisławie Gortlerze (nr 269). Córka Pawła została żoną rajcy Fryderyka Schillinga (nr 297).

Paulus Ber
Rajca Krakowski

Z księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie obejmującej lata 1423–1493 strony 128–129 z wpisem stwierdzającym przyjęcie przez Pawła Bera prawa miejskiego w 1446 roku – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1421, s. 128–129)

Źródła i literatura:
KMP I, nr 5690, 6588; Ptaśnik 1903, s. 16–18; Noga 2003-I, s. 195, 213; Staryński 2009, nr 275.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

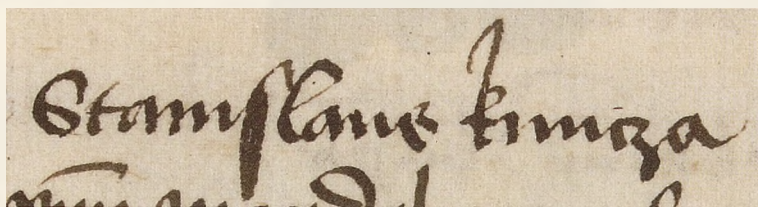
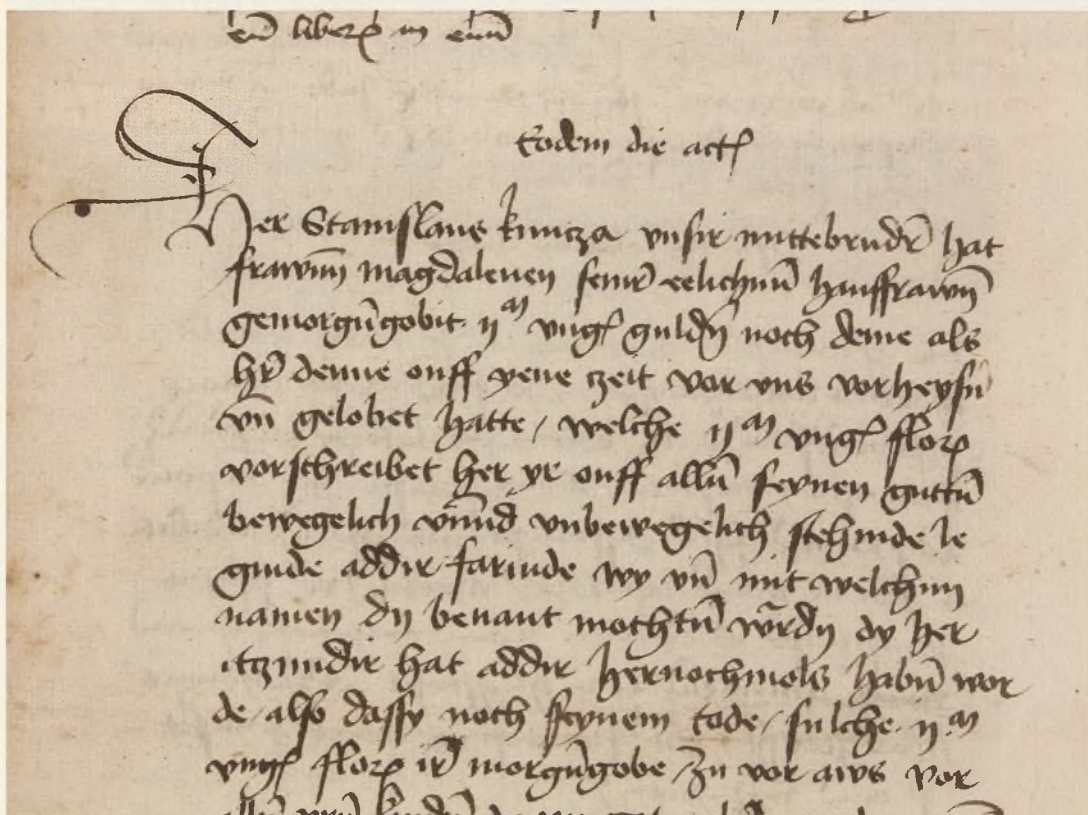
273. STANISŁAW KUNCZE

rajca, burmistrz

1471, 1472, 1477

Stanislaus (Stano) Cuncze

Kupiec, przedstawiciel możnej rodziny Langów. Syn Konrada Langa (nr 230), stryjeczny brat Piotra Krupka-Langa (nr 266). Odnotowany w latach 1470–1477. W latach 1470 i 1471 zasiadał w ławie miejskiej. Kadencji ławniczej w roku 1471 nie dokończył, powołany został w skład rady miejskiej. W radzie wzmiankowany był także w latach 1472 i 1477. W tym ostatnim roku jako rajca w radzie starej uczestniczył w akcie uroczystego rozpoczęcia budowy w kościele Mariackim ołtarza Wita Stwosza. W 1471 roku jako mąż i przedstawiciel prawny Magdaleny, córki żupnika krakowskiego Jerzego Morsztyna i Magdaleny z Wynków, przeprowadzał proces ze współspadkobiercami po Jerzym Morsztynie – rodzeństwem żony, do których zaliczali się Jerzy Morsztyn młodszy (nr 287) i Piotr Morsztyn (nr 307). W tym samym roku Stanisław zapisał swojej żonie znaczną kwotę 2000 florenów węgierskich.

Źródła i literatura:

CAR, nr 1028; KDK I, s. XXXVII; Noga 2009, s. 21–23; Starzyński 2009, nr 299.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1450–1483 fragment strony 462 z wpisem z 1471 roku stwierdzającym, że rajca Stanisław Kuncze zapisał swojej żonie Magdalenie 2000 florenów węgierskich – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 429, s. 462)

274. STANISŁAW ZYGMUNTOWICZ

rajca, burmistrz

1473, 1476, 1477, 1481, 1484, 1485, 1486, 1489, 1490, 1491, 1494, 1496

Stanislaus (Stano) Sigismundi (Sigmunt, Segemund, Zigmund, Zigmuntowicz)

Mieszczanin krakowski, rzeźnik, syn Zygmunta, mieszczanina kazimierskiego, a od 1434 krakowskiego, sołtysa w Roszkowicach i wójta Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Odnotowany w latach 1473–1496. W roku 1470 był starszym cechu rzeźników. Nie został wzmiankowany w ławie miejskiej, natomiast księgi radzieckie odnotowują Stanisława na urzędzie rajcowskim od 1473 roku, następnie przez ponad 20 lat, do roku 1496 włącznie. Powoływany był do rady urzędującej i pełnił w przypisanej kolejności funkcję burmistrza – w roku 1473 w tej roli, wraz z rajcami Stanisławem Langiem (nr 255), Janem Karnkowskim (nr 256) i Mikołajem Zarogowskim (nr 275), odbierał oświadczenie ostatniej woli od Macieja Opoczki, ławnika, który poczynił liczne zapisy na rzecz kościołów. Stanisław zasiadał w radzie urzędującej w 1477 roku, gdy rozpoczęto prace nad budową w kościele Mariackim ołtarza Wita Stwosza. Był rajcą także w 1489 roku, gdy je zakończono. W roku 1491 wraz z innymi rajcami przyjmował w ratuszu w depozyt kapitały i srebra pozostałe po Feliksie z Pniewa, kasztelanie lwowskim. Udzielał poręczeń przy przyjęciu do prawa miejskiego: w 1468 roku za Mikołaja Kromkę z Kleparza, w 1473 roku za Mikołaja Gutuetera, rzeźnika, i w 1475 roku za przyszłego rajcę, Mikołaja Karla z Elbląga (nr 305).

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)

W roku 1473 Kazimierz Jagiellończyk potwierdza Krakowowi prawo składu, ustanawiając, że kupcom ze Śląska i z Węgier podróżującym z towarem nie wolno omijać tego miasta.

Dokument wydany w 1491 roku w Krakowie, w którym bracia: Spytko, wojewoda krakowski, i Rafał z Jarosławia, kasztelan i starosta sandomierski, marszałek królestwa polskiego, jak też Grzegorz z Lubrańca, podkanclerz koronny, występujący jako opiekunowie synów Feliksa z Pniewa, kasztelana lwowskiego, składają na ratuszu krakowskim w ręce rajców, w tym Stanisława Zygmuntowicza, w depozyt kapitały i srebra pozostałe po tymże Feliksie – oraz powiększenie zapisu mienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 351)

Źródła i literatura:
CAR, nr 587, 614, 1028, 1390; KDK I, s. XXXVII; KDK III, nr 481; KPM I, nr 7090, 7374, 7597; Noga 2009, s. 21–23; Starzyński 2009, nr 300.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

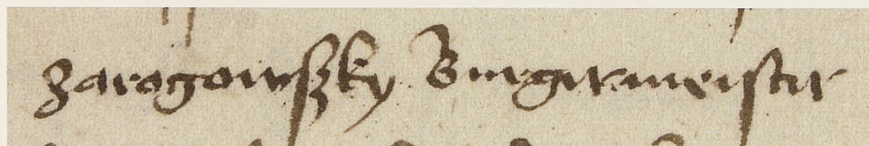
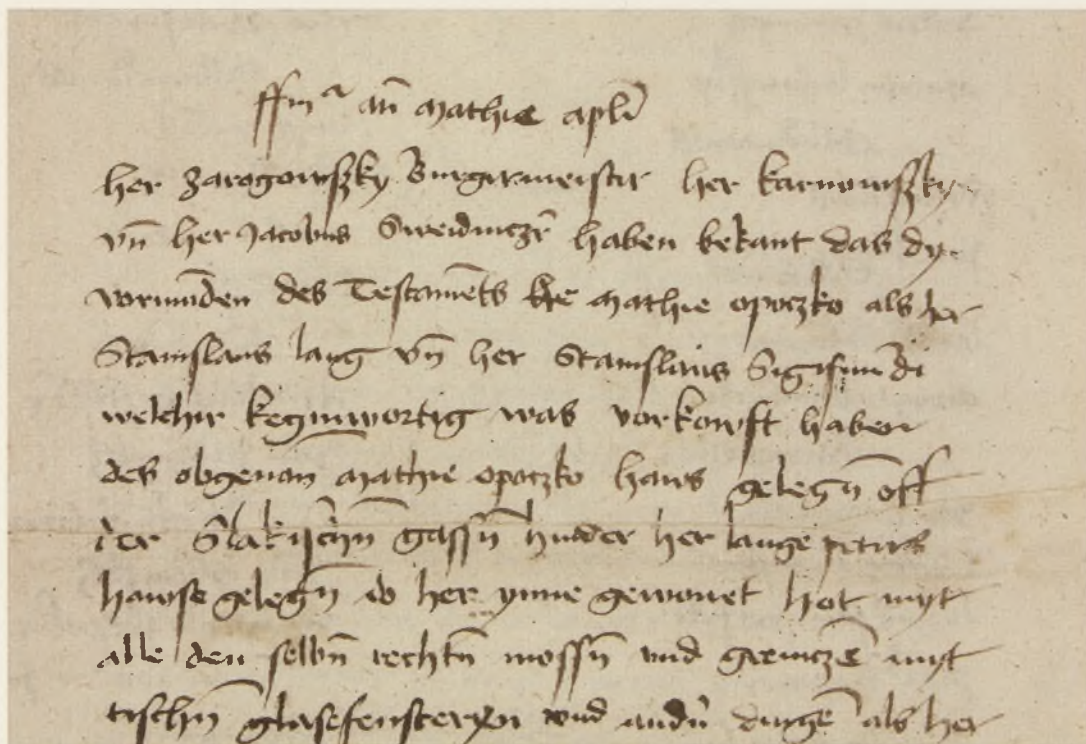
275. MIKOŁAJ ZAROGOWSKI

rajca, burmistrz

1473, 1474, 1475, 1477, 1487

Nicolaus Zarogowsky (Zarogowszky)

Mieszczanin krakowski, szlachcic herbu Ostoja z Zarogowa, pan na Bielanach i Przegorzałach. Odnotowany w latach 1443–1489. Mikołaj został przyjęty do prawa miejskiego w roku 1443, za poręceniem Jana złotnika, przy zwolnieniu z opłaty – uwolnienie od taksy mogło oznaczać, że Mikołaj pochodził z Krakowa albo już zdążył się dla miasta zasłużyć. Nominację do rady miejskiej uzyskał w roku 1473, urząd rajcy pełnił do 1487, pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W roku 1475 jako burmistrz zeznawał, że wykonawcy testamentu Macieja Opoczki, Stanisław Lang (nr 255) i Stanisław Zygmuntowicz (nr 274), sprzedali dom tegoż Macieja położony przy ul. Sławkowskiej. Mikołaj był jednym z rajców uczestniczących w pracach przygotowujących budowę nowego ołtarza w kościele Mariackim. Należały do niego trzy domy położone przy ul. Grodzkiej. Dwa z tych domów w roku 1450 roku sprzedał niejakiemu Gerdanowi, koniuszemu królewskiemu, sobie pozostawiając trzeci. W roku 1478 Melchior Goltsmit podarował Mikołajowi srebrną czarę, którą zleciła wykonać Barbara lekarzowa – okoliczności tego daru nie są znane. Mikołaj był żonaty z Katarzyną. Zmarł przed 25 sierpnia 1487 roku, pozostawiając córki Felicję i Jadwigę oraz synów Stanisława i Mikołaja, który w 1482 roku został wybrany do rady miejskiej Lwowa.

Źródła i literatura:

CAR, nr 428, 614, 637, 714, 1028; CAR-S VI, nr 5; KDK I, s. XXXVII; KPM I, nr 5448; Krzyżanowski 1898, s. 355; Pietrusiński 2000, s. 392, 576–577; Noga 2009, s. 21–23; Starzyński 2009, nr 301.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1450–1483 fragment strony 528 z wpisem z 1475 roku stwierdzającym, że rajcy Mikołaj Zarogowski, wówczas burmistrz, Jan Karnkowski (nr 256) i Jakub Swidniczer (nr 259) zeznali, iż wykonawcy testamentu Macieja Opoczki, Stanisław Lang (nr 255) i Stanisław Zygmuntowicz (nr 274) sprzedali dom tegoż Macieja położony przy ul. Sławkowskiej – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 429, s. 528)

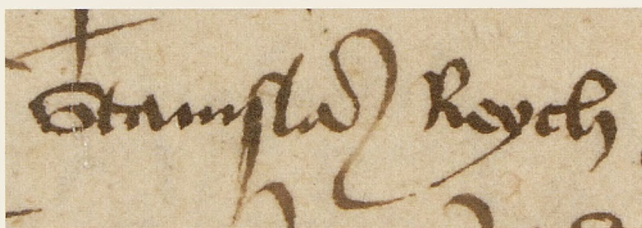
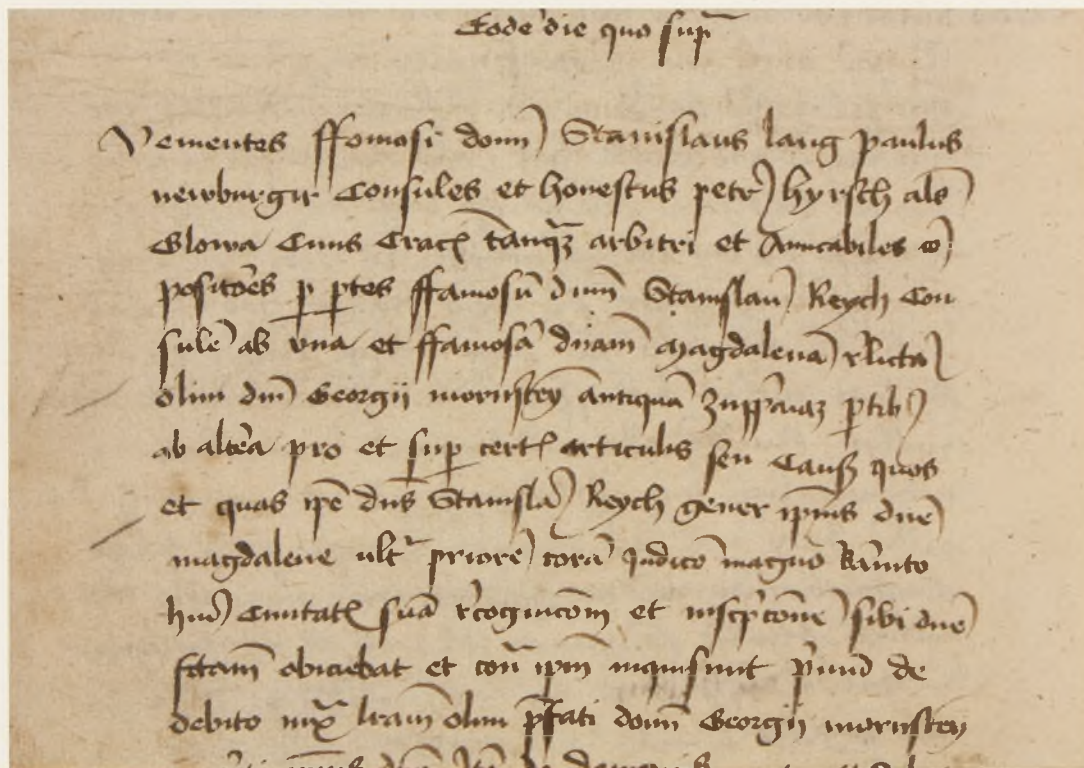
276. STANISŁAW REICH

rajca, burmistrz
1473

Stanislaus Reych

Mieszczanin krakowski, syn Kunczego (Konrada) Reicha, odnotowany w latach 1464–1473. W roku 1473 został wzmiankowany jako rajca krakowski w sprawie spornej, jaką toczył ze swoją teściową, Magdaleną, wdową po Jerzym Morsztynie, przed sądem arbitrażowym złożonym z rajców Stanisława Langa (nr 255) i Pawła Newburgera (nr 253) oraz Piotra Hyrscha, zwanego Głową, mieszczanina krakowskiego. Po ojcu wraz z rodzeństwem, bratem Janem oraz siostrą Heleną, odziedziczyli prawo do wykupu zysków z królewskich żup solnych, potwierdzone przez Kazimierza Jagiellończyka. W roku 1464 król w uznaniu zasług przyznał to prawo Hinczy z Rogowa, kasztelanowi sandomierskiemu, regulując majątkowe kwestie pomiędzy Hinczą a dziećmi Kunczego Reicha, uprawnionymi z tytułu spadkobrania.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1450–1483 fragment strony 496 z wpisem z 1473 roku, dotyczącym rozszkolenia przez arbitrów, rajców Stanisława Langa (nr 255) i Pawła Newburgera (nr 253), oraz Piotra Hyrscha, zwanego Głową, mieszczanina krakowskiego, spór pomiędzy rajcą Stanisławem Reichem a Magdaleną, wdową po Jerzym Morsztynie, teściową tegoż Reicha – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 429, s. 496)

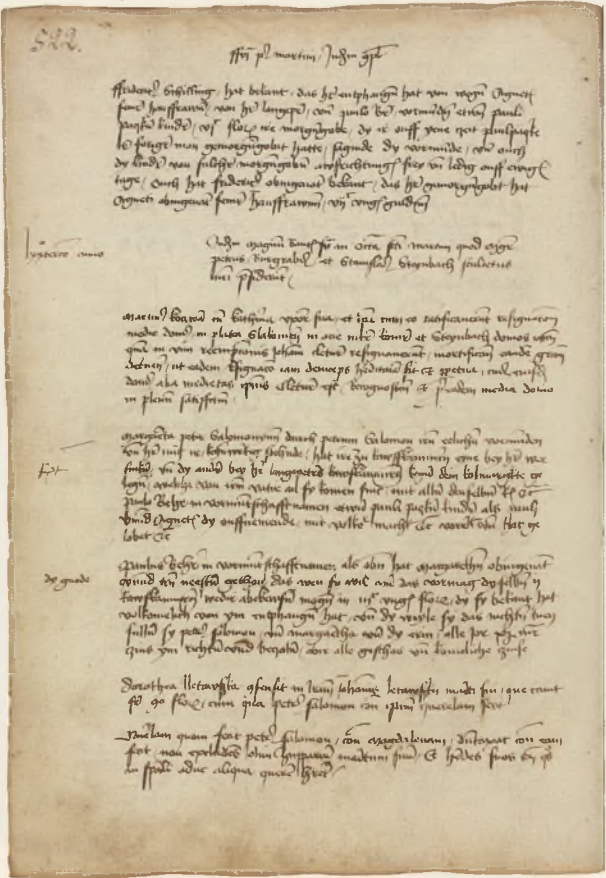
Źródła i literatura:
KDK I, s. XXXVII; KDK III, nr 459;
Starzyński 2009, nr 302.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

277. PIOTR
rajca, burmistrz
przed 1473

Petrus magister

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księdze ławniczej w roku 1473. Występuje w tymże roku jako burgrabia na posiedzeniu sądu wielkiego (na posiedzeniach tych wójt ustępował z przewodniczenia ławie sądowej na rzecz wyznaczonego przez radę miejską burgrabiego, którym był jeden z rajców delegowanych w tym celu). W tej właśnie roli Piotr został odnotowany podczas sądu wielkiego w 1473 roku i właśnie ten fakt świadczy o tym, że zasiadał w radzie miejskiej. Wójtem sądowym był wówczas Stanisław Steinbach (nr 264), który podczas wspomnianego posiedzenia sądu wielkiego zajął z kolei – po ustąpieniu przewodnictwa na rzecz burgrabiego – stanowisko najstarszego ławnika z tytułem sołtysa. Piotrowi przyszło zajmować się miejskimi sprawami w trudnym okresie: niedawno opanowano sytuację po epidemii, która nawiedziła miasto w roku 1470 i powróciła dwa lata później. W roku sprawowania urzędu przez Piotra miasto nawiedził z kolei pożar; katastrofa ta powtórzyła się niebawem, w 1475 roku, ze zdwojoną siłą: spłonęło ponad 100 domów. Zapewne podczas zasiadania w radzie miejskiej Piotr uczestniczył w przygotowaniach do wykupienia dzierżawionego do tej pory i pozostającego w prywatnych rękach wójtostwa krakowskiego. Nastąpi to niebawem, bo w 1475 roku.

petrus burgrabie

Zródła i literatura:
Niwiński 1938-I, s. 122–123, 159; Sta-
rzyński 2009, nr 303.

Z księgi ławniczej obejmującej lata 1459–1476 fragment strony 522 z wpisem z 1473 roku dotyczącym posiedzenia sądu wielkiego, podczas którego przewodnictwo w ławie sądowej objął Piotr – oraz powiększenie zapisu imienia i burgrabiego funkcji właściwej rajcy zasiadającemu podczas sądu wielkiego (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 8, s. 522)

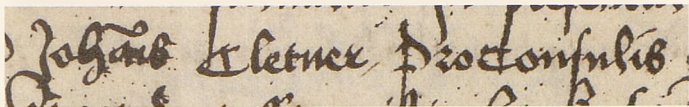
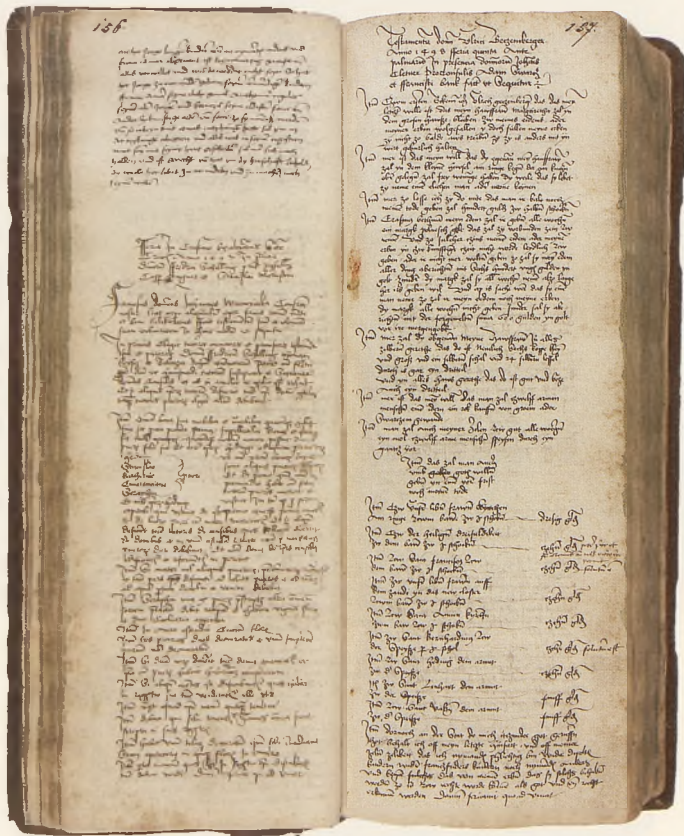
278. JAN KLETHNER

rajca, burmistrz

1474, 1476, 1477, 1481, 1482, 1485, 1486, 1487, 1489, 1492, 1493, 1494, 1495, 1497, 1498, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507

Iohannes (Hannus) Clethner (Cletner, Klethnar)

Kupiec i przemysłowiec o znaczącej w mieście pozycji. Odnotowany w latach 1445–1507. Do prawa miejskiego przyjęty w 1448 roku, za poręczeniem Jana Teschnera młodszego (nr 257). W ławie miejskiej zasiadał nieprzerwanie w latach 1469–1472. Do rady miejskiej uzyskał nominację w roku 1474 i pełnił urząd rajcy przez ponad 30 lat, do roku 1507 włącznie. Wielokrotnie powoływany był do rady urzędującej, pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza – został w tej roli odnotowany w latach 1474, 1476, 1477, 1493, 1498 i 1503. Zasiadał w radzie urzędującej w 1477 roku, gdy rozpoczęto prace nad budową w kościele Mariackim ołtarza Wita Stwosza, następnie nadzorował tę budowę z ramienia rady wraz z rajcą Janem Turzonem (nr 285) i notariuszem Krzysztofem Rebenteczem. Był rajcą starym w 1489 roku, gdy zakończono prace nad ołtarzem. Zajmował się handlem ołowiem, posiadał udziały w kopalniach w Trzebinii. Był żonaty z Anną, córka Dorota została drugą żoną rajcy Seweryna Bethmana (nr 282). Od ojca w posagu dostała dom położony przy ul. Brackiej koło Bursy Węgierskiej, ogród przed bramą Wiślną i jatkę naprzeciw ład garbarzy. Jan zmarł 15 czerwca 1507 roku.

Z księgi testamentów obejmującej wpisy z lat 1427–1623 strony 156–157 z wpisem z 1498 roku stwierdzającym, że w czwartek przed Niedziłą Palmową rajcowie Jan Klethner, wówczas burmistrz, Adam Szwarc (nr 295) i Franciszek Bank (nr 303) przyjęli zeznanie testamentowe złożone przez rajcę Ulyka Jeczimbergera (nr 286) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 156–157)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)

Źródła i literatura:
CAR, nr 593, 614, 649, 853, 1028, 1165;
CDU III, nr 310; KDK I, s. XXXVII;
KPM I, nr 5797, 7237; KZBM, s. 88;
PPK I-1, nr 1; Pietrusiński 2000, s. 328,
492–493; Noga 2003-I, s. 111, 114, 158,
171, 211, 216, 316; Noga 2008, nr 1;
Noga 2009, s. 21–23; Starzyński 2009,
nr 304.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

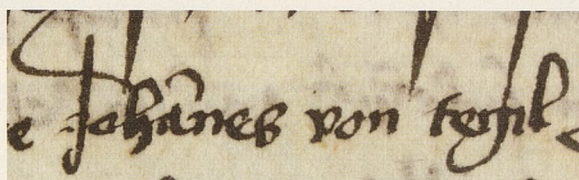
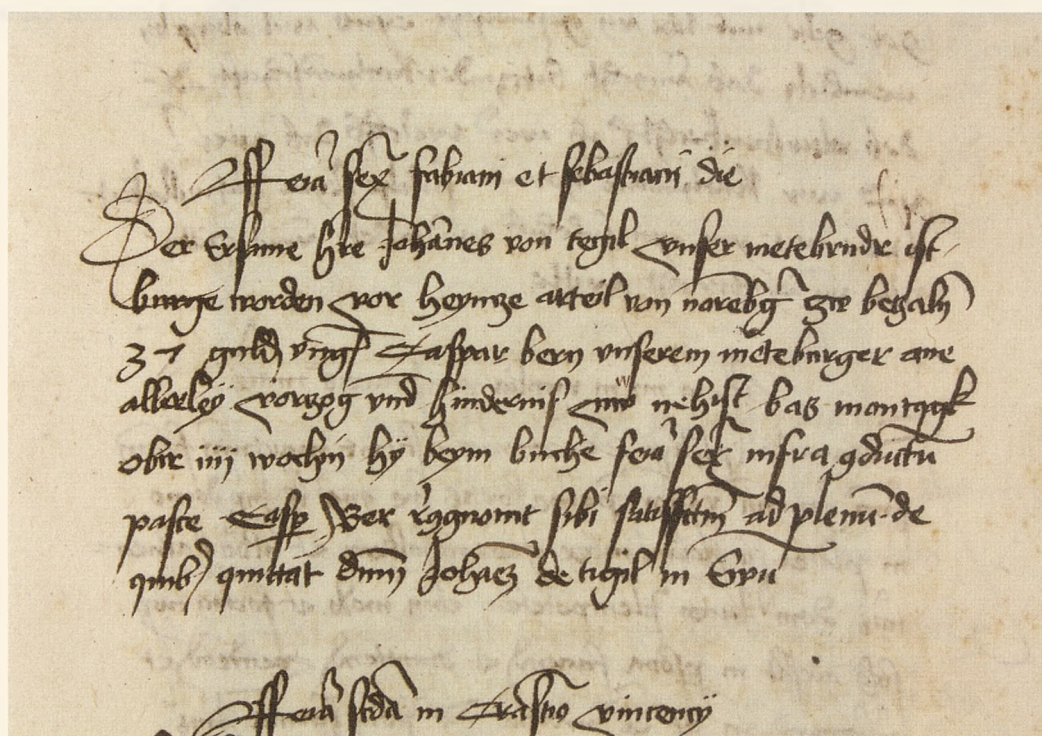
279. JAN TEGIL

rajca, burmistrz

1475, 1476, 1477, 1482, 1486, 1487, 1488, 1489

Johannes (Johann) Tigil (de Tigil, von Thegil, von Tegil)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1445–1489. Do prawa miejskiego przyjęty w roku 1445, za poręczeniem Hirsberga – zapewne Piotra, rajcy (nr 218). Współcześnie razem z rajcą Janem (zwanym starszym) żył w Krakowie jego bratanek Jan (zwany młodszym), nie odnotowano jednak jego obecności we władzach miejskich. Jan starszy w 1471 roku został powołany do ławy miejskiej. Ławnikiem sądowym był także w latach 1474 i 1475. Ostatniej kadencji w ławie nie dokończył z powodu uzyskania nominacji do rady miejskiej. W radzie odnotowywany był do roku 1489 włącznie. Jako rajca urzędujący pełnił w ustalonej przez rajców kolejności funkcję burmistrza. Jan był rajcą w 1477 roku, gdy rozpoczynano prace nad nowym ołtarzem w kościele Mariackim, a rajcą starym w 1489 roku, gdy zakończono budowę ołtarza Wita Stwosza. Prowadził interesy z Norymbergą, w 1469 roku był winien 37 florenów węgierskich tamtejszemu kupcowi Heynczemu Arteilowi. Wzbogacił skarbiec kościoła Mariackiego dwoma ornatami z humerałami, ofiarowanymi w latach 1469 i 1472. Po śmierci został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Źródła i literatura:

CAR, nr 621, 652, 1028, 1158; KDK I, s. XXXVII; KPM I, nr 5581, 7412, 7451; KZBM, s. 87; Mitkowski 1968, s. 87; Piwowarczyk 2000, s. 175; Starzyński 2009, nr 305.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1483–1500 fragment strony 92 z wpisem z 1486 roku stwierdzającym, że w piątek, w dzień św. św. Fabiana i Sebastiana, rajca Jan von Tegil oświadczył, iż jest dłużny kupcowi Heynczemu Arteilowi z Norymbergi 37 florenów węgierskich – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 430, s. 92)

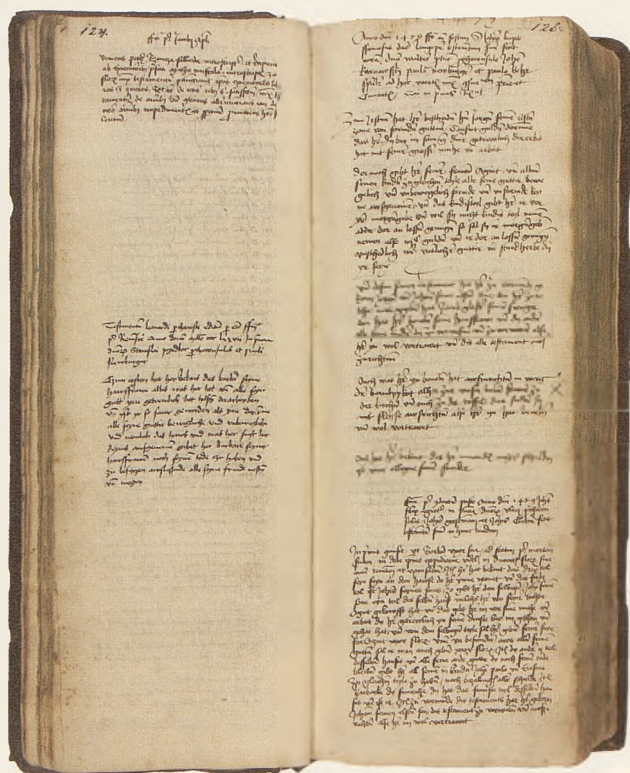
280. PAWEŁ BER młodszy

rajca, burmistrz

1475, 1476, 1477, 1478, 1479, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504

Paulus (Paul) Behr (Beer, Beher, Bergner)

Kupiec i finansista, patrycjusz krakowski, wywodzący się ze śląskiej rodziny osiadłej w Krakowie w pierwszej połowie XV wieku. Pieczętował się godłem wyobrażającym niedźwiedzia. Zapewne rodzinnie powiązany z Pawłem Berem starszym (nr 272). Odnotowany został w latach 1462–1504. Sprawował urząd ławnika miejskiego, otrzymując w latach 1462–1473 coroczne, z wyłączeniem roku 1467, powołania do składu ławy miejskiej. W roku 1475 został nominowany do rady miejskiej. Był rajcą fundującym wraz z innymi członkami rady nowy ołtarz w kościele Mariackim, którego wykonanie powierzono rzeźbiarzowi Witowi Stwoszowi. Uczynił wielki legat (500 cetnarów ołowiu) na pokrycie dachu tego kościoła. Na handlu ołowiem i finansowych operacjach pożyczkowych Paweł zgromadził znaczny majątek. Był właścicielem sześciu domów w Krakowie i ogrodów za murami. Łączyły go więzy rodzinne ze znaczącymi w mieście rodzinami Swidniczerów i Langów. Z tej ostatniej rodziny wywodziła się jego żona Barbara. Paweł zmarł przed 29 listopada 1504 roku. Pozostawił trzy córki: Katarzynę, wydaną za rajcę Adama Szwarca (nr 295), Dorotę, pierwszą z trzech żon Jana Kezingerera-Kislinga (nr 298), i Barbarę, żonę rajcy Jana Schulza (nr 290), jak też trzech synów: Kaspra, rajcę (nr 301), mincerza i przedsiębiorcę górniczego, Jana, humanistę, znanego pod przydomkiem Ursinus, i Pawła. W testamencie poczynił znaczne zapisy na kościoły i klasztory w Bytomiu, Koźlu, Głogowie i Tarnowie.

Paulus Behr

Z księgi testamentów obejmującej wpisy z lat 1427–1623 strony 124–125 z wpisem z 1479 roku stwierdzającym, że w czwartek przed św. Janem Chrzcicielem Piotr Krupek zwany Lang (nr 266) złożył swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców: Waltera Kezingerera (nr 228), wówczas burmistrza, Jana Karnkowskiego (nr 256), Pawła Newburgera (nr 253) i Pawła Bera – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 124–125)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Źródła i literatura:
CAR, nr 557, 570, 573, 581, 586; KDK I, s. XXXVII; Pieradzka Krystyna, Ber Kasper, [w:] PSB, t. I, s. 444; Noga 2003-I, s. 111, 118, 168, 197, 297; Noga 2008, nr 2; Starzyński 2009, nr 306.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)

281. JAN GAWRON

rajca, burmistrz

1476, 1477, 1479, 1481, 1482, 1486, 1489, 1492, 1495, 1496, 1497

Iohannes Gaffron

Mieszczanin krakowski, prawdopodobnie kupiec, odnotowany w księgach miejskich w latach 1467–1497. Do prawa miejskiego został przyjęty w roku 1467, za poręczeniem rajcy Stanisława Langa (nr 255) i przyszłego rajcy Langpitera – Piotra Krupka zwanego Langiem (nr 266). Takse za przyjęcie do prawa miejskiego miał opłacić do dnia św. Jana Chrzciciela, pod karą 10 grzywien. Fakt ręczenia za Jana przez Langów może świadczyć o powiązaniach handlowych. Jan w latach 1469–1476 nieprzerwanie pełnił urząd ławnika sądowego. Ostatniej kadencji w ławie nie dokończył – został w 1476 roku nominowany do rady miejskiej. Sprawował urząd rajcy przez ponad 20 lat. Powoływany był do rady urzędującej, pełnił funkcję burmistrza, co wzmiankowano w roku 1477, gdy wraz z rajcami Pawłem Newburgerem (nr 253), Jakubem Wilkowskim (nr 258) i Franciszkiem Bankiem (nr 303) odbierał zeznanie testamentowe od Stanisława Fischbergka. Jan zasiadał w radzie urzędującej w 1477 roku, gdy rozpoczęto prace nad budową w kościele Mariackim ołtarza Wita Stwosza, był także rajcą urzędującym w 1489 roku, gdy zakończono prace nad jego budową. Zmarł przed 17 października 1497 roku.

Iohannes Gaffron pthaynd

Źródła i literatura:

CAR, nr 1028; KDK I, s. XXXVIII;
KPM I, nr 6993; Starzyński 2009, nr 307.

Z księgi testamentów obejmującej wpisy z lat 1427–1623 strony 118–119 z wpisem z 1477 roku stwierdzającym, że 2 lutego, w czwartek przed świętem Oczyszczenia Marii Panny, niejaki Stanisław Fischbergk złożył swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców Jana Gawrona, wówczas burmistrza, Pawła Newburgera (nr 253), Jakuba Wilkowskiego (nr 258) i Franciszka Banka (nr 303) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkp 772, s. 118–119)

282. SEWERYN BETHMAN

rajca, burmistrz

1477, 1478, 1479, 1481, 1484, 1485, 1486, 1487, 1488, 1489, 1490, 1491, 1494, 1495, 1496, 1497, 1499, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509, 1510, 1511, 1512, 1513, 1514, 1515

Seyfridus (Seffridus, Zefridus, Zeyfryd) Bethmann

Kupiec, finansista, żupnik olkuski, najstarszy przedstawiciel patrycjuszowskiej rodziny Bethmannów, urodzony około 1420 roku. Przybył do Krakowa z Wissenburga (obecnie Wissembourg) w Alzacji. Za nim ścignęli do miasta Bonerowie i Schillingowie. Pieczętował się herbem własnym nadanym przez cesarza Maksymiliana. Do prawa miejskiego został przyjęty w roku 1466. We władzach miejskich zasiadł najpierw w ławie miejskiej, w latach 1472–1475, a następnie na prawie 40 lat w radzie miejskiej. Jako burmistrz odnotowany został w latach 1491, 1494, 1495, 1500, 1503, 1511 oraz 1513–1515. Pełnił funkcję członka Komisji 6 Mężów, zajmującej się finansami miasta. Był rajcą urzędującym w 1489 roku, gdy zakończono prace nad budową nowego ołtarza w kościele Mariackim. Seweryn był kupcem dalekosiężnym, handlującym ze wschodem, głównie ze Lwowem, a w spółce z Bonerami z Wrocławiem, Frankfurtem, Norymbergą i miastami Górnych Węgier, w tym Koszycami. Pożyczał pieniądze królom Janowi Olbrachtowi i Aleksandrowi Jagiellończykowi, pod zastaw żup olkuskich. Nadzorował techniczną stronę działania kopalni wielickich. Był właścicielem Balic, Burowaw, Szczyglic, Pełcznicy i Drogini. W Rynku posiadał kamienicę (obecnie nr 44), zwaną za jego czasów „Pod ściętą głową”, (zachowało się gotyckie godło – głowa św. Jana Chrzyciela na misie), później „Bethmanowską”. Miał też w Rynku drugą kamienicę (obecnie nr 15). Był żonaty z Urszulą z Woglerów, później z Dorotą, córką rajcy Jana Klethnera (nr 278). Zmarł w 90 roku życia, 28 października 1515 roku. Córka Zofia została wydana za Seweryna Bonera (nr 329), który zdołał przejąć majątek teścia kosztem pozostałego, liczego rodzeństwa żony, zaś syn Janusz (Hanusz) ożenił się z Elżbietą, córką Jerzego Zybartę (nr 312).

Renesansowa płyta nagrobna Seweryna Bethmana w prezbiterium kościoła Mariackiego w Krakowie wykuta w czerwonym marmurze – oraz powiększenie herbu własnego Bethman

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

W latach 1477–1489 powstał słynny ołtarz dla kościoła Mariackiego *Zaśnięcie Matki Boskiej*. Jego twórcą jest przybyły do Krakowa z Norymbergi mistrz Wit Stwosz. Fundatorem ołtarza jest rada miejska, która płaciła za niego 2808 florenów.

Źródła i literatura:

AAK, nr 63, 81–83, 85–86, 92, 93; CAR, nr 621, 786, 853, 1028, 1401; CDU III, nr 310; CIP, s. 71, 94; DKW IV, nr 599; KDK I, s. XXXVII; KPM I, nr 6940, 7602, 8435; PPK I-1, nr 1; PPK I-2, nr 749; Ptaśnik 1903, s. 3–15; Bąkowski 1913, s. 43; Friedberg Marian, *Bethmann Seweryn*, [w:] PSB, t. I, s. 477–478; Pieradzka 1935, s. 189, 192; Pieradzka 1958, s. 44; Pietrusiński 2000, s. 168, 286, 288, 344, 346, 519, 523, 527; Radwan 1981, s. 29–30; *Encyklopedia*, s. 55; Rożek 2000, s. 75, 193, 208; Noga 2003-I, s. 49, 111, 115–117, 120, 150, 152–153, 157, 168–169, 194, 210–212, 216, 233, 239, 297; Piwowarczyk 2004, s. 315; Noga 2009, s. 24–25; Noga 2008, nr 4; Starzyński 2009, nr 308.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)

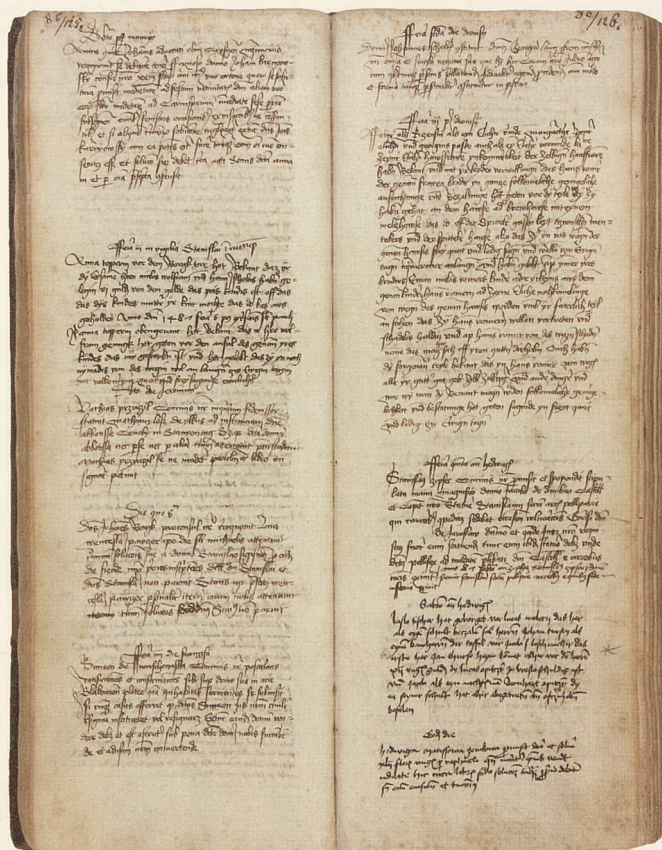
283. JAN BORK młodszy II

rajca, burmistrz

1477, 1479, 1481, 1483, 1484, 1485, 1486, 1488, 1489, 1490, 1493,
1498, 1500

Johannes (Hanus) Borkg (Borg, Borek, Boregk)

Kupiec i przemysłowiec, przedstawiciel znaczącej w mieście rodziny Borków, syn rajcy Jana młodszego (nr 152), prawnuk rajcy Jana starszego (nr 72). Tytułowany jako *nobiles vir*. Odnotowany w latach 1460–1500. Do prawa miejskiego Jan przyjęty został prawdopodobnie w 1468 roku. W latach 1473 i 1474 zasiadał w ławie miejskiej. W roku 1477 został powołany do rady miejskiej, na urzędzie rajcowskim pozostał do roku 1500. Wielokrotnie powoływany do rady urzędującej, jako burmistrz odnotowany został w latach 1479, 1484, 1485, 1486, 1488. W tej roli w roku 1486 zeznawał w sprawie rozliczeń pomiędzy Wacławem Panczerem a Stanisławem Zygmuntowiczem (nr 274). Był rajcą starym w 1489 roku, gdy zakończono prace nad budową w kościele Mariackim ołtarza Wita Stwosza. Jan handlował rudami metali, był właścicielem huty ołowiu w Olkuszu. Ożenił się z Urszulą Lanckorońską. Zmarł w 1500 roku, pozostawiając syna Stanisława, późniejszego prałata gnieźnieńskiego, dziekana kapituły krakowskiej i sekretarza Zygmunta Starego. Wraz ze śmiercią Jana Borkowie zniknęli z władz miasta.

Johannes Borkg proconsul

Źródła i literatura:

AAK, nr 57, 84; CAR, nr 702, 1028;
KDK I, s. XXXVIII; Ptaśnik 1913,
s. 55–61; Pieradzka 1958, s. 71; Noga
2003-I, s. 111–112, 299; Noga 2008, nr
7; Noga 2009, s. 24–25; Starzyński 2009,
nr 309.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1483–1500 strony 125–126 z wpisem z 1486 roku dotyczącym zeznania Jana Borka, występującego w funkcji burmistrza, w sprawie rozliczeń pomiędzy Wacławem Panczerem a Stanisławem Zygmuntowiczem (nr 274) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 430, s. 125–126)

284. STANISŁAW PRZEDBOR

rajca, burmistrz

1477, 1478, 1479, 1482, 1483, 1484, 1486, 1487, 1491, 1492

Stanislaus Przebor (Przedborek)

Mieszczanin krakowski pochodzący z miejscowości Przedborze, odnotowany w księgach miejskich w latach 1466–1496. W latach 1469–1472 pełnił urząd wójta sądowego, przewodząc ławie miejskiej. W roku 1477 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której wzmiankowany był do roku 1492 włącznie. Zasiadał kilkakrotnie w radzie urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza – w tej roli został odnotowany w latach 1477, 1482, 1483 i 1487. Zasiadał w radzie urzędującej w 1477 roku, gdy rozpoczęto prace nad budową nowego ołtarza w kościele Mariackim. Był także rajcą urzędującym w 1489 roku, gdy prace zakończono. Jako burmistrz w 1483 roku wraz z Andrzejem Różą z Borzyszwowic, proboszczem łączyckim i kanonikiem gnieźnieńskim, krakowskim i wrocławskim, wydają wyrok polubowny w sporze o mur między domami artystów Uniwersytetu Krakowskiego i Jana Mrocza krawca. Stanisław był żonaty z Jadwigą, córką Jana Szwarca, siostrą późniejszego rajcy Adama Szwarca (nr 295) i Pawła Szwarca, pana na Witkowicach, starosty brzeskiego i korczyńskiego. Zmarł przed rokiem 1498, pozostawił syna Michała. Został odnotowany w Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii.

Stanislaus Przebor Pred sul Civitatis Cracoviensis

Dokument wystawiony w 1483 roku w Krakowie, w którym Andrzej Róża z Borzyszwowic proboszcz łączycki i kanonik gnieźnieński, krakowski i wrocławski, a także burmistrz krakowski Stanisław Przedbor wydają wyrok polubowny w sporze o mur między domem artystów Uniwersytetu Krakowskiego a Janem Mroczkim krawcem – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. perg. 229)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)

Źródła i literatura:
CAR, nr 720, 1009, 1028; CAR-S VI, nr 131; CDU III, nr 269; KDK I, s. XXXVII; KDK III, nr 478; KNMP, nr 66; KPM I, nr 7334, 8350; Wittyg 1906, s. 150; Mitkowski 1968, s. 87; Pietruśński 2000, s. 309, 524, 551, 650; Noga 2009, s. 24–25; Starzyński 2009, nr 310.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
 Jan Olbracht (1492–1501)
 Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
 Zygmunt Stary (1506–1548)

285. JAN TURZO

rajca, burmistrz

1477, 1483, 1484, 1486, 1487, 1489, 1491, 1494, 1495, 1496, 1497, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508

Johannes Thurzo (Thurso, Thwro)

Kupiec, przemysłowiec, finansista, wybitna postać krakowskiego patrycjatu. Założyciel magnackiej rodziny na Węgrzech, tytułowany *comes de Bethlemfalva* (od nazwy Betlanovce). Urodzony w Lewoczy na Spiszu 30 kwietnia 1437 roku. Do prawa miejskiego Krakowa został przyjęty w roku 1465. Po rocznym sprawowaniu urzędu ławnika sądowego w roku 1477 powołany został do rady miejskiej, w której godność rajcy sprawował ponad 30 lat, do roku 1508 włącznie. Zasiadał w radzie urzędującej w 1477 roku, gdy rozpoczęto prace nad budową nowego ołtarza w kościele Mariackim. Z ramienia rady nadzorował powstawanie ołtarza. Handlował miedzią i ołowiem, w spółce z możnymi Fuggerami z Augsburga poszukiwał rud metali i budował huty. W Mogile pod Krakowem uruchomił wielką jak na ówczesne czasy hutę miedzi, nastawioną na odzyskiwanie srebra z rud tego metalu. Był właścicielem kopalń i hut w miastach Górnych Węgier, zwierzchnikiem rejonu górniczego w środkowej Słowacji. Działał także w spółce z rajcą Janem Teschnerem młodszym (nr 257), który poślubił w Lewoczy jego siostrę Marię. Jan Turzo był jednym z najbogatszych ludzi ówczesnej Europy Środkowej. Znał języki łaciński, niemiecki, polski i włoski. W Krakowie był właścicielem kamienic położonych przy ulicach Grodzkiej, Szewskiej i Szczepańskiej („Pod Gruszką”), a także folwarku na Prądniku. Był dwukrotnie żonaty: z Urszulą, córką Jana Beme (nr 234), a później z Barbarą, córką Jana Becka (nr 293). Zmarł 10 października 1508 roku w Rivoli na Węgrzech, pochowany został w Lewoczy. Spośród dzieci znaczną pozycję zajęli Jan młodszy, biskup wrocławski, Stanisław, biskup ołomuniecki, i Jerzy, rajca krakowski (nr 316).

Płyta nagrobna zmarłego 10 października 1508 roku Jana Turzona z panteonu Turzonów w kościele św. Jakuba w Lewoczy na Słowacji

Źródła i literatura:

AAK, nr 63, 66; CAR, nr 583, 633, 853, 860, 905–906, 917, 920, 952, 973, 1028, 1091, 1093, 1235, 1392, 1400; DKW IV, nr 802, 810, 872; KDK I, s. XXXVIII; KDK III, nr 481; KPM I, nr 6852, 7316, 8310; KZBM, s. 89; PPK I-2, nr 750; Pietrusiński 2000, s. 184, 319, 371, 416, 452, 493, 519, 521, 551, 589; Ptaśnik 1914, s. 34–35; Gumowski 1927, s. 62; Pieradzka 1935, s. 150, 158, 160–161, 164, 189; *Encyklopedia*, s. 1011; Noga 2003, s. 18, 111, 116–117, 120, 129, 148, 151–152, 157, 167, 170–171, 178, 194, 213, 225, 347; Noga 2009, s. 25–26; Noga 2008, nr 3; Starzyński 2009, nr 311.

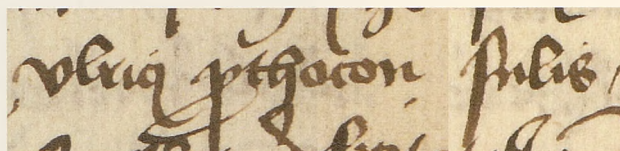
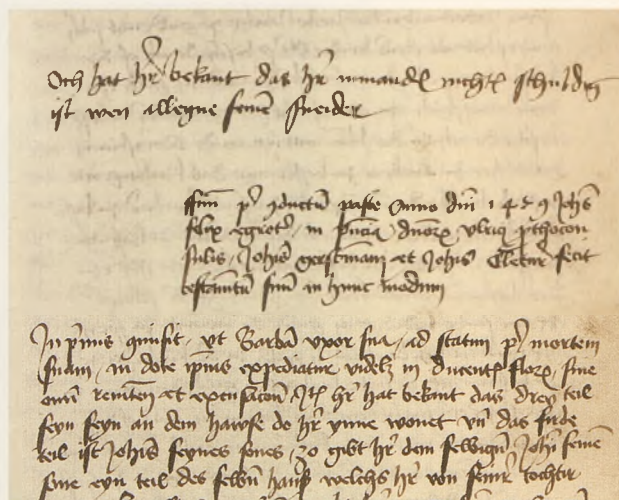
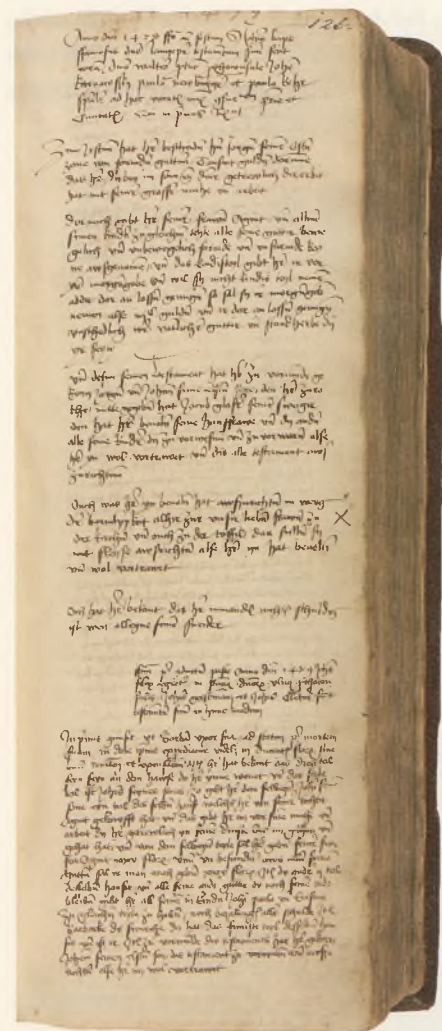
286. ULRYK JECZIMBERGER

rajca, burmistrz

1479, 1481, 1482, 1485, 1488, 1489

Ulricus (Ulrich) Jeczimbergir (Geczenburger)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w latach 1469–1496. Przyjęto go do krakowskiego prawa miejskiego w 1469 roku, za poręczeniem niejakiego Hipolita – zapewne chodzi o Hipolita Spilbergera (nr 248), teścia Ulryka. Brak śladów udziału w pracach ławy miejskiej. Do władz miejskich Ulryk wszedł w 1479 roku, uzyskując nominację do rady miejskiej. W ciągu 10 odnotowanych lat aktywności w radzie tylko raz, w tym właśnie roku, wzmiankowany jest jako pełniący funkcję burmistrza – w tej roli przyjmował zeznanie testamentowe niejakiego Jana. Ulryk był rajcą starym w 1489 roku, gdy Wit Stwosz zakończył prace nad budową w kościele Mariackim nowego ołtarza. W roku 1478 poręczał przy przyjęciu do prawa miejskiego za Mikołaja Ouis z Błędowa, trzy lata później gwarantował za Matisa Heymstreyta z Deggendorfu. Ożenił się z córką Hipolita Spielbergera (nr 248). Być może jego synem był Kasper Gутtenberc, praktykujący u krakowskiego złotnika Jana Prusa. W roku 1498 Ulryk złożył swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców: Jana Klethnera, wówczas pełniącego funkcję burmistrza (nr 278), Adama Szwarca (nr 295) i Franciszka Banka (nr 303).

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strona 125 z wpisem z 1479 roku stwierdzającym, że Jan, mieszczanin krakowski, złożył swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców Ulryka Jeczimbergera, wówczas burmistrza, Jana Gerstmana (nr 260) i Jana Klethnera (nr 278) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 125)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)

W 1478 roku monarcha wydaje postanowienie przeciwko zbytowi mieszczań w ubiorze.

W tym samym roku król zwalnia mieszczań Krakowa od cła w Poznaniu.

Wieża wyższa kościoła Mariackiego, należąca do miasta, otrzymuje w 1478 roku gotycki hełm ołowiany (dotąd była kryta drewnem).

Źródła i literatura:
CAR, nr 922, 1028, 1033; KDK I, s. XXXVIII; KPM I, nr 7161, 7804, 7974; Pietrusiński 2000, s. 396; Noga 2009, s. 21–23; Starzyński 2009, nr 312.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)

287. JERZY MORSZTYN młodszy

rajca, burmistrz

1479, 1480, 1481, 1482, 1484, 1485, 1486, 1487, 1489, 1492, 1493,
1494, 1496, 1497, 1498, 1500

Georgius Mornsteyn (Morrinsteyn, Morsthin, Morstin)

Kupiec, i finansista, przedstawiciel bogatej i wpływowej rodziny krakowskiej, syn Jerzego Morsztyna, żupnika krakowskiego, i Magdaleny z Wynków, wnuk rajcy Jerzego Morsztyna starszego (nr 182), starszy brat rajcy Piotra (nr 307). Odnotowany w latach 1474–1500. Jerzy uzyskał nominację do rady miejskiej w 1479 roku, na urzędzie rajcowskim pozostawał przez ponad 20 lat. Wybierany do rady urzędującej, pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Był rajcą starym w 1489 roku, gdy zakończono prace nad budową w kościele Mariackim ołtarza Wita Stwosza. Znaczny majątek rodziny pochodził z handlu, jaki od pokoleń Morsztynowie prowadzili w Europie, między innymi przywożąc z Flandrii tkaniny czy prowadząc interesy z kupcami angielskimi. Jerzy handlował ołowiem, dzierżawił od Mikołaja Kezingera Trzebinie. Prowadził interesy na Słowacji, głównie w Koszycach. Był też finansistą, udzielał pożyczek. Został nobilitowany w 1492 roku, w drodze dopuszczenia do herbu Leliwa przez Jana Amora z Tanowa, kasztelana krakowskiego, Spytkę z Jarosławia, wojewodę krakowskiego, Jana z Pilczy, wojewodę ruskiego, oraz Rafała z Jarosławia, kasztelana sandomierskiego i marszałka koronnego. Aby przejść do stanu rycerskiego, zakupił folwark Piaski nad Prądnikiem. Miał dom położony przy Rynku i ogród za bramą Mikołajską. Ożeniony był z Agnieszką z Langów. Zmarł 1 marca 1500 roku, pozostawiając synów: Jerzego, Erazma, Jana i drugiego Jana, przyszłego rajcę (nr 324), oraz córkę Jadwigę, wydaną za Stanisława Odrowąża, kasztelana żarnowieckiego i starostę opoczyńskiego.

Georg. jso Mornsteyn.

Kopia dokumentu wydanego w 1493 roku w Krakowie, w którym ławnicy miasta Krakowa poświadczają, że Jakub Glaser z upoważnienia wdowy po Janie z Kalinowy, wojewodzie kaliskim, oraz ich syna Jana, ustąpił Jerzemu Morsztynowi posiadłość pod Krakowem nad Prądnikiem, koło młyna w stronę Mogiły – oraz powiększenie zapisu imienia (Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, sygn. perg. 632)

Źródła i literatura:

AAK, nr 76–77; AGZ VI, nr 76; CAR, nr 842, 914, 1028, 1310, 1381; CDU III, nr 292; KDK I, s. XXXVIII; KDK III, nr 459, 472, 478; Krzyżanowski 1898, s. 331, 328–357; Ptaśnik 1913, s. 77–79; Kamiński Adam, Morsztyn Jerzy, [w:] PSB, t. XXI, s. 817; Pietrusiński 2000, s. 177, 332, 346–347, 519, 685; Trelińska 2001, nr 35; Noga 2003-I, s. 114, 148, 227; Noga 2008, nr 5; Noga 2009, s. 23; Starzyński 2009, nr 313.

288. PIOTR SALOMON

rajca, burmistrz

1479, 1780, 1481, 1482, 1485, 1486, 1487, 1489, 1490, 1491, 1492, 1494, 1496, 1498, 1499, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509, 1510, 1511, 1512, 1513, 1514, 1515

Petrus Salomonis

Kupiec i bankier, pieczętujący się herbem Łabędź (szlachectwo nadał jego przodkowi Władysław Jagiełło). Syn Salomona ze Swoszowic, poległego pod Grotnikami w 1439 roku, wnuk Hanuła, niemieckiego kupca z Rygi, namiestnika wileńskiego, przybyłego do Krakowa wraz z Władysławem Jagiełłą. Pisał się z Ogrodzieńca, także z Benedyktowic (dzisiejsze Bieńkowice). Po studiach na Uniwersytecie Krakowskim szybko wszedł do elity władzy miejskiej, w 1479 roku zasiadł na ponad 35 lat w radzie miejskiej, stając się z czasem, obok Seweryna Bethmana (nr 282), najbardziej wpływowym rajcą. Wielokrotnie wybierany do rady urzędującej, pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W tej roli w 1487 roku wraz ze Stanisławem Przedborem (nr 284) i Janem Wiewiórką (nr 294) przyjmował zeznanie testamentowe niejakiego Mikołaja. Był rajcą urzędującym w 1489 roku, gdy zakończono prace nad budową nowego ołtarza w kościele Mariackim. Przewodniczył sądowi burgrabskiemu w Garbarach, wiele razy reprezentował Kraków na sejmach koronnych, był wyznaczany do królewskich sądów komisarskich. Po 1507 roku wszedł do rady skarbowej miasta. W uznaniu zasług rajcy nadali jego synowi Janowi altarię w kościele Mariackim, a samemu Piotrowi i jego zięciowi Pawłowi Kaufmanowi (nr 309) kaplicę pod dzwonnica w tym kościele. Interesy prowadził początkowo wspólnie z bratem Imbramem. Angażował się w górnictwo i hutnictwo olkuskie. Był „królewskim bankierem” – udzielał wysokich pożyczek lub ręczył za długi Kazimierza i Aleksandra Jagiellończyków oraz Zygmunta Starego. Kapitały lokował w nieruchomościach. Posiadał klucz ogrodzieniecki z zamkiem, miastem i 11 wsiami, wykupił dobra królewskie Rakowice. U schyłku XV wieku posiadał w Krakowie 12 domów, sam mieszkał w Rynku (późniejszy Pałac Spiski) i przy ul. Szpitalnej, łaźnię, bogate kramy, ogrody za murami. Ożenił się z Małgorzatą z Bemów, miał dwóch synów i trzy córki, z których Katarzyna została żoną Pawła Kaufmana. Zmarł 25 grudnia 1515 roku, pochowano go w kościele Mariackim, dla którego za życia uczynił wiele fundacji. Odnotowany w *Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii*.

Płyta nagrobna Piotra Salomona wykonana w brązie na początku XVI wieku w warsztacie odlewniczym Piotra Vischera starszego w Norymberdze, pierwotnie umieszczona w nadanej Salomonowi kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej kościoła Mariackiego, aktualnie w prezbiterium tego kościoła. U stóp postaci tarcza z herbem Łabędź, którym rajca się pieczętował

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Jan Olbracht (1492–1501)

Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)

Zygmunt Stary (1506–1548)

Źródła i literatura:

CAR, nr 1028, 1051, 1131, 1154, 1339; CIP, s. 60, 90, 92; CDU III, nr 292; KDK I, s. XXXVIII; KDK III, nr 472, 478, 481; KPM I, nr 8385; Bąkowski 1913, s. 44, 56–57; Ptaśnik 1914, s. 33–39; Radwan 1981, s. 28–29; Bukowski Walde-
mar, *Salomon Piotr*, [w:] PSB, t. XXXIV, s. 381–384; Bukowski 1995, s. 113–145; Piwowarczyk 2000, s. 17, 205; Pietru-
siński 2000, s. 184, 255, 309, 420; Noga 2003-I, s. 49, 107, 111, 117, 148, 176, 194, 213, 336; Pieradzka 1935, s. 130, 189; Noga 2008, nr 6; Noga 2009, s. 24; Starzyński 2009, nr 314.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)

289. JERZY LANG

rajca, burmistrz

1480, 1481, 1482, 1483, 1485, 1486, 1487, 1488, 1489, 1490, 1491, 1492, 1493, 1494, 1495, 1496, 1497, 1499, 1500, 1501, 1502, 1503

Georgius (Iorge) Langk (Lange) – Langjurg

Kupiec, pochodzący ze znaczącej rodziny Langów we władzach miejskich. Syn Piotra Krupka zwanego Langiem (nr 266), starszy brat rajcy Jana Krupka (nr 315). Odnotowany w latach 1453–1503. Został przyjęty do prawa miejskiego w 1453 roku, bez poręczenia, jako że przedstawił wystarczające poświadczenia, za taksą w wysokości połowy grzywny. Do rady miejskiej został nominowany w roku 1480, jako rajca urzędował ponad 20 lat. Powoływany był do rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. Jerzy jako burmistrz wzmiankowany został w roku 1488, gdy przyjmował zeznanie testamentowe. Był rajcą starym w 1489 roku, gdy zakończono prace nad budową ołtarza Wita Stwosza w kościele Mariackim. Był właścicielem ogrodu położonego za bramą Mikołajską, obciążonego czynszem na rzecz altarysty w kościele św. Barbary, o co toczył spór. Był żonaty z Anną, córką rajcy Stanisława Morsztyna starszego (nr 232). Zmarł po 21 czerwca 1503 roku, pozostawiając córkę Annę, wydaną za Zeimera.

Do Georgij Langk m

Źródła i literatura:

CAR, nr 847, 849, 1028, 1085; DKW IV, nr 682; KDK I, s. XXXVIII; KDK IV, nr 592, 595–596, 607–608; KPM I, nr 6098; Pietrusiński 2000, s. 596; Noga 2003-I, s. 111, 113, 120, 322; Noga 2008, nr 8; Noga 2009, s. 21–23; Starzyński 2009, nr 315.

Dokument wystawiony 12 maja 1490 roku w Krakowie, w którym Jan z Latoszyna, oficer generalny krakowski, ogłasza wyrok w sporze między Jerzym Langiem, rajcą krakowskim, a Andrzejem z Cieszyna, altarystą ołtarza św. św. Feliksa i Adaukta w kościele św. Barbary w Krakowie (spór dotyczy rocznego czynszu 3 wiardunków, należnych z ogrodu Langa za bramą Mikołajską w Krakowie na rzecz altarysty z kościoła św. Barbary) – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. dok. perg. 58)

290. JAN SCHULZ

rajca, burmistrz

1480, 1481, 1482, 1483, 1485, 1486, 1487, 1488, 1489, 1490, 1491, 1492, 1493, 1494, 1495, 1496, 1497, 1499, 1500, 1501, 1502

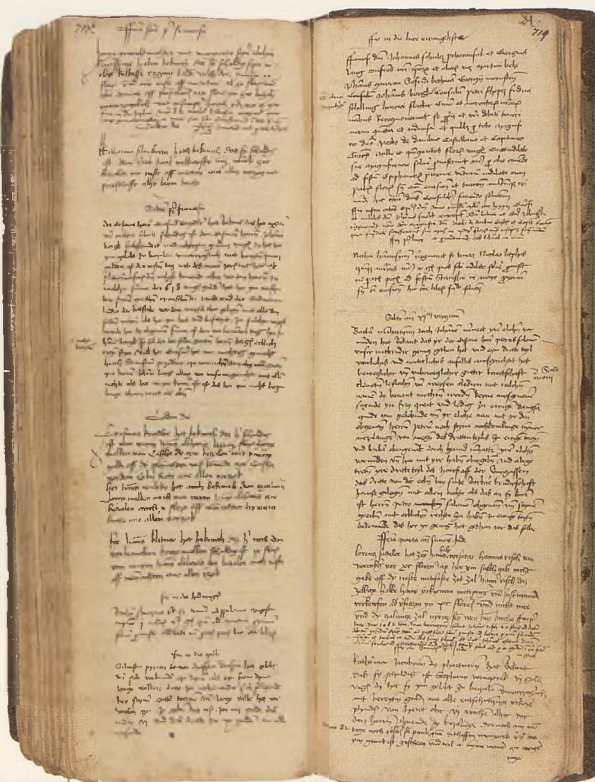
Iohannes (Hannus) Schultis (Scholtis, Scholcz)

Kupiec, przedsiębiorca górniczy, wywodzący się z rodziny Langów, z gałęzi, która przyjęła nazwisko od sołectwa, które dzierżył jeden z Langów, przyjmujący imię Hannus Scholtis. Odnotowany w latach 1455–1502, przyjęty do prawa miejskiego w roku 1471 (bez poręczenia, zatem po przedstawieniu stosownego poświadczenia – listu dobrego urodzenia). Rozpoczął karierę we władzach miejskich w roku 1475, obejmując urząd ławnika miejskiego. W roku 1480 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadł na ponad 20 lat, do roku 1502 włącznie. Był powoływany do rady urzędującej, sprawując wówczas, w przypadającej na niego kolejności, funkcję burmistrza. Został wzmiankowany jako burmistrz w latach 1481, 1487 i 1492. Był rajcą starym w 1489 roku, gdy zakończono prace nad budową ołtarza w kościele Mariackim. Darował temu kościołowi 12 grzywien na wino mszalne, a Bractwu kościoła Panny Marii srebrny kielich. W roku 1475 poręczał przy przyjęciu do prawa miejskiego za przyszłego rajcę Leonarda Ungesthüma (nr 296). Uczestniczył w rozbudowie kopalń olkuskich, handlował z miastami Górnych Węgier, w tym z Koszycami, gdzie rada miejska interweniowała w sprawie jego wierzytelności. Był żonaty z Barbarą, córką Pawła Bera (nr 280). Pod koniec życia zbankrutował. Zmarł w biedzie 14 grudnia 1502 roku, pozostawiając syna Eustachego, cystersa w klasztorze mogińskim.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Jan Olbracht (1492–1501)

Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)

Iohannes schulcz pthoransul

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1450–1483 strony 718–719 z wpisem z 1481 roku stwierdzającym, że w Wielki Czwartek Jadwiga Fywegerynna złożyła swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców, Jana Schulza, wówczas burmistrza, Jana Klethnera (nr 278), Jerzego Morsztyna (nr 287) i Kaspra Gengnera (nr 299) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 429, s. 718–719)

Źródła i literatura:

AAK, nr 53; CAR, nr 769, 853, 1399; KDK I, s. XXXVIII; KPM I, nr 7286; Bieniarzówna Janina, *Scholtis Jan*, [w:] PSB, t. XXXV, s. 592–593; Noga 2003-I, s. 111, 115, 340; Noga 2008, nr 16; Starczyński 2009, nr 316.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

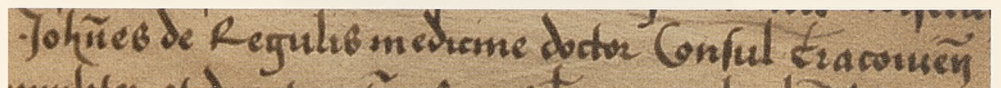
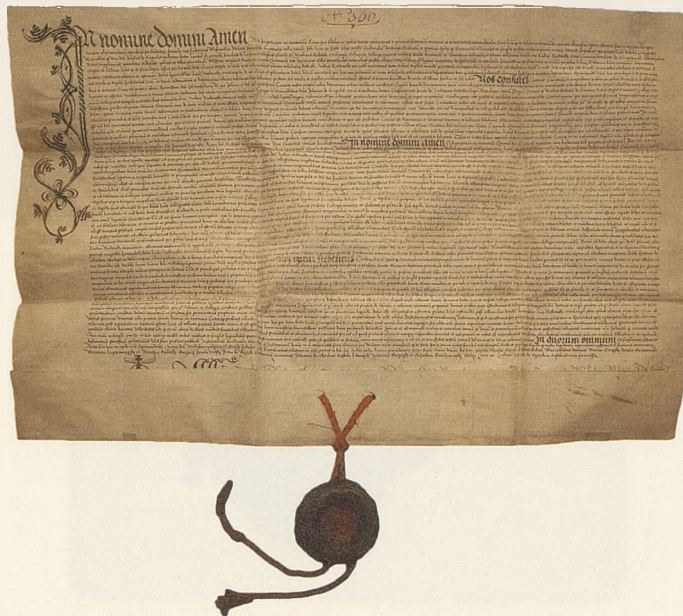
291. JAN z REGUŁ

rajca, burmistrz

1482, 1483, 1484, 1485, 1486, 1487, 1488, 1489, 1490, 1491, 1492, 1493, 1494, 1496, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509, 1510, 1511, 1512, 1513, 1514, 1515

Iohannes Regulis (Reguła, de Regula, z Reguły)

Mieszczanin krakowski, urodzony około 1435 roku, syn Stefana, doktor filozofii i medycyny, profesor i rektor Uniwersytetu Krakowskiego. Szlachcic herbu Stary Koń, pochodził z Reguł pod Warszawą. Odnotowany w latach 1480–1515. Do prawa miejskiego przyjęty w roku 1480. Użył stopień bakałarza i magistra na Uniwersytecie Krakowskim i doktorat we Włoszech. Objął w Krakowie katedrę medycyny po Piotrze Gaszowcu (nr 261). Był nadwornym lekarzem Kazimierza Jagiellończyka, służył królom Aleksandrowi i Zygmuntowi Staremu. W 1482 roku wszedł do rady miejskiej i zasiadał w niej do roku 1515 włącznie. Powoływany do rady urzędującej, pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W tej roli w latach 1493 i 1501 przyjmował zeznania testamentowe. Liczne obowiązki sprawiły, że zaniedbał zajęcia uniwersyteckie, co spowodowało wstrzymanie płacy i interwencję biskupa Fryderyka Jagiellończyka oraz króla Jana Olbrachta. Został jednak wybrany rektorem w 1500 roku, był nim też w latach 1502, 1507 i 1508. Królewski przywilej zwolnił go z podatku od sprowadzanego Wisłą drzewa. Od wojewody podlaskiego Jana Sapiehy dostał ogród za bramą Mikołajską. Był właścicielem wsi Reguły i Korale na Mazowszu, trzymał Komorniki i Wolę zastawione za pożyczkę przez księżniczkę mazowiecką. W Krakowie kupił dawny dom kolegium kapłańskiego zwany „Batkonis” (obok kościoła Mariackiego) i dom przy ul. św. Anny, który użyczał studentom. Ożenił się z Benigną, córką rajcy Mikołaja Karla (nr 305), miał czworo dzieci. Zmarł 8 września 1515 roku, pozostawiając złożoną wcześniej w radzie miejskiej kwotę 400 złotych węgierskich, z których 12 grzywien miało być przeznaczonych na potrzeby Uniwersytetu Krakowskiego.

Dokument wydany w 1502 roku w Skierniewicach, w którym Fryderyk, kardynał i arcybiskup gnieźnieński, aprobuje budowę i dotację ołtarza Męki Pańskiej w kościele Mariackim i przekazuje go na własność wspólnocie artystów Uniwersytetu Krakowskiego, za pośrednictwem wykonawców testamentu fundatora Andrzeja Rudowskiego, wśród których jest Jan z Reguł, doktor medycyny i rajca krakowski – oraz powiększenie imienia, tytułu naukowego i urzędu rajcy (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. dok. perg. 276)

Źródła i literatura:

CAR, nr 937, 956, 1028, 1305; CDU, nr 300, 305; KDK I, s. XXXVIII; KDK III, nr 481; KDK IV, nr 610, 616, 619, 621; KPM I, nr 7916, 7939; PPK I-1, nr 1; Lachs Jan, Przyczynek do znajomości Jana z Reguł, lekarza krakowskiego w XV i XVI w., s. 1–3; Markowski Mieczysław, Jan z Reguł, [w:] PSB, t. X, s. 472–473; Przybyszewski 1995, s. 569–570; Pietrusiński 2000, s. 169–170, 184, 334, 411, 637, 650; Pietrzyk 2000, s. 115; Noga 2003-I, s. 49, 63, 65, 107, 111, 114, 142, 151, 168, 173, 198, 209, 211, 235, 332; Noga 2008, nr 9; Starzyński 2009, nr 317.

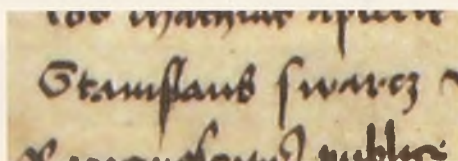
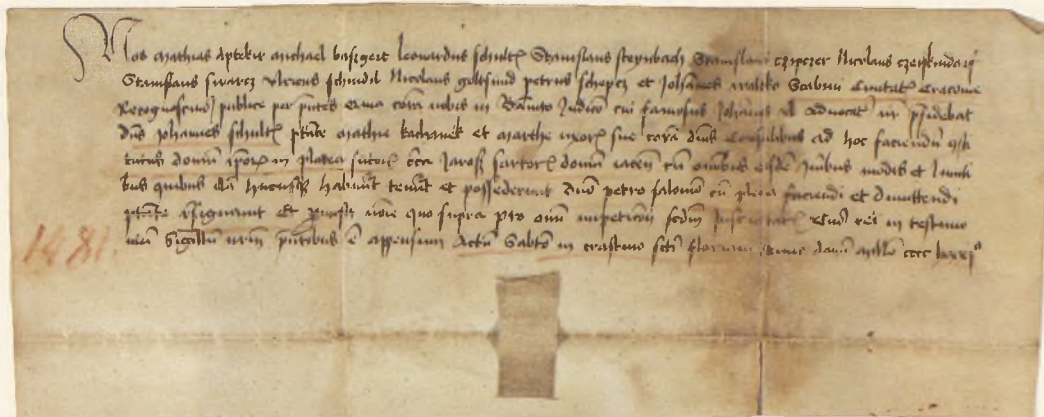
292. STANISŁAW SZWARC

rajca, burmistrz

1483, 1485, 1486, 1489, 1490, 1491, 1492, 1494, 1495, 1496, 1500

Stanislaus (Stenczel) Schwarz (Schwarcz, Schworrz, Swarcz, Sworcz, Czarny)

Mieszczanin krakowski, pan na Wielkich Strzelcach, syn Jerzego i Katarzyny, brat proboszcza kościoła Mariackiego. Być może spokrewniony ze współczesnym mu rajcą Adamem Szwarem (nr 295). Stanisław odnotowany został w latach 1468–1500. W roku 1474 zasiadł na jedną kadencję w ławie miejskiej. Do rady miejskiej uzyskał nominację w 1483 roku, urząd rajcy sprawował do roku 1500 włącznie. Kilkakrotnie pełnił funkcję burmistrza, co zostało bezpośrednio odnotowane w latach 1485 i 1495. W tym ostatnim roku jako burmistrz zatwierdzał umowę między Janem Turzonem (nr 285) a Piotrem, mistrzem organowym, w sprawie odnowienia organów w kościele Mariackim, na co Jan Turzo przeznaczał ze swoich środków 1000 florenów. Stanisław poręczał za osoby starające się o krakowskie obywatelstwo: w 1483 roku za Jana Haszlera alias Unsereyna, w 1495 roku za Piotra Kropidło i Jana Trzęsinogę, w 1498 roku za Stanisława Charzewskiego, w 1500 roku za Michała Randa. Od roku 1481 Jan był właścicielem domu położonego przy ul. Szewskiej, obok domu krawca Jarosza. Zmarł prawdopodobnie w roku 1500, pozostawiając córkę Małgorzatę, wydaną najpierw za rajcę Fryderyka Schillinga (nr 297), a po jego śmierci za Pankracego Guttetera (nr 236).

Dokument wydany w 1481 roku w Krakowie, w którym ławnicy krakowscy, a wśród nich Stanisław Szwarz, stwierdzają, że Maciej Kachanek i jego żona Marta sprzedali Piotrowi Salomonowi (nr 288) swój dom położony przy ul. Szewskiej – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 329)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)

Źródła i literatura:

CAR, nr 760, 973, 1028, 1031, 1036, 1038, 1048–1049, 1235; KDK I, s. XXXVIII; KDK III, nr 471 dd; KPM I, nr 8080, 8781–8782, 8894, 9055; Ptaśnik 1905, s. 24–25; Ptaśnik 1913, s. 83; Noga 2003-I, s. 111–112, 195; Noga 2008, nr 11; Starzyński 2009, nr 318.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Jan Olbracht (1492–1501)

Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)

Zygmunt Stary (1506–1548)

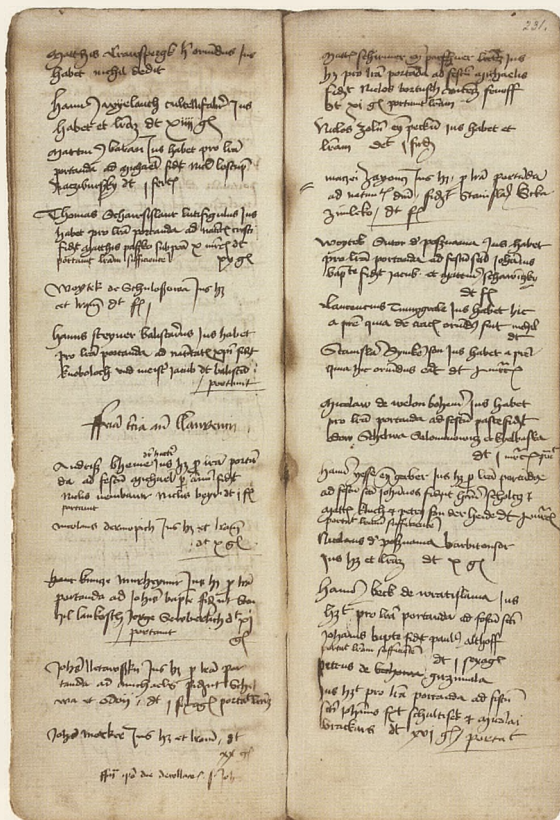
293. JAN BECK

rajca, burmistrz

1483, 1486, 1487, 1489, 1490, 1492, 1493, 1497, 1498, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509, 1510, 1511, 1512

Iohannes (Hanus, Hannus) Begk (Baczk)

Kupiec i przedsiębiorca górniczy, przybyły do Krakowa z Wrocławia. Odnotowany w latach 1468–1512. Został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1468. Uzyskał nominację do rady miejskiej w roku 1483. Zasiadał w radzie prawie 30 lat, do roku 1512 włącznie. Powoływany był do rady urzędującej, pełnił wtedy w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Był rajcą starym w 1489 roku, gdy zakończono prace nad budową w kościele Mariackim nowego ołtarza. U schyłku XV wieku nabył udziały w Trzebini i w Olkusz, gdzie założył nowe kopalnie. Handlował ołowiem w spółce z Janem Koczwarą i rajcą Fryderykiem Schillingiem (nr 297). Z kolei z rajcą Franciszkiem Bankiem (nr 303) prowadził przewlekłe procesy. Będąc już zamożnym patrycjuszem, zaangażował się w przedsiębiorstwa kopalniane Jana (nr 285) i Jerzego (nr 316) Turzonów. W Krakowie był właścicielem domu oraz ogrodu za murami na Grzegórkach. Jego żoną była Urszula, mieli dwie córki: Barbarę, wydaną za powtórnie żeniącego się Jana Turzona (nr 285), która po śmierci pierwszego męża wyszła za rajcę Michała Meydela zwanego Spiessem (nr 321), oraz Katarzynę, której pierwszym mężem był Ibram Salomon, brat rajcy Piotra Salomona (nr 288), a po jego śmierci Benedykt Gliński. Jan zmarł 21 sierpnia 1512 roku.

Hanus Beck

Źródła i literatura:

CAR, nr 1028; KDK I, s. XXXVIII; KPM I, nr 7132; KZBM, s. 89; PPK I-1, nr 1; BJ, rkps 5350, s. 61v; Ptaśnik 1903, s. 36; Pieradzka Krystyna, Beck Hanus, [w:] PSB, t. I, s. 389–390; Pieradzka 1935, s. 154; Noga 2003-I, s. 111, 114, 168, 194, 296; Noga 2008, nr 10; Starczyński 2009, nr 319.

Z księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie obejmującej lata 1423–1493 strony 230–231 z wpisem z 1468 roku stwierdzającym przyjęcie przez Jana Becka prawa miejskiego Krakowa – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1421, s. 230–231)

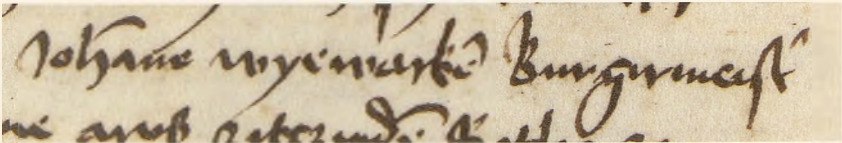
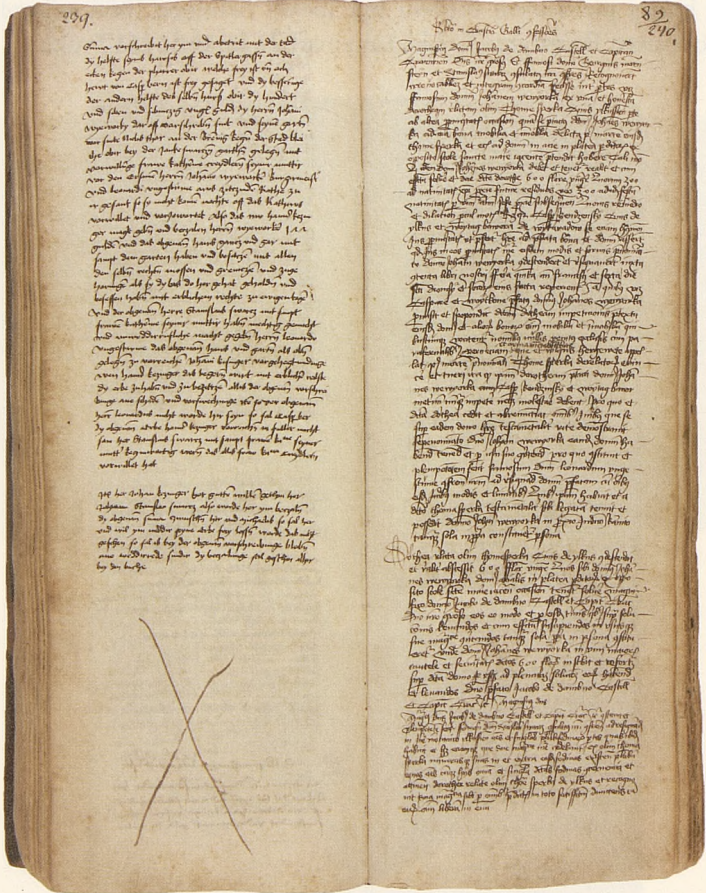
294. JAN WIEWIÓRKA

rajca, burmistrz

1487, 1488, 1489, 1490, 1492, 1494, 1496

Iohannes Wyewyorka (Wywiorka, Wyworka, Wyeuorka)

Mieszczanin krakowski, odnotowany w księgach miejskich w latach 1473–1496. Współcześnie z nim w Krakowie działali Stanisław Wiewiórka, który wyprocesował od złotnika Stanisława Wilkowskiego jego narzędzia warsztatowe, oraz Jerzy Wiewiórka, który posłał syna Jana na praktykę do złotnika Marcina Konigka. Jeżeli byli to krewni Jana, to mógł mieć on także do czynienia ze złotniczym rzemiosłem. Nominację do rady miejskiej Jan uzyskał w roku 1487, odnotowany w niej jest do roku 1496. Otrzymywał powołania do rady urzędującej, pełnił wtedy, na przemian z innymi rajcami, funkcję burmistrza. W tej roli został wzmiankowany w latach 1489 i 1492. Był rajcą urzędującym w 1489 roku, gdy zakończono prace nad budową w kościele Mariackim ołtarza Wita Stwosza. W roku 1473 Jan poręczał przy przyjęciu do prawa miejskiego za Jakuba Lissy z Szadka, w 1482 rekomendował Marcina Przedbora, a w roku 1485 wraz z rajcą Marcinem Bełzą (nr 242) poręczał za starającego się o krakowskie obywatelstwo Piotra, wójta krośnieńskiego. Zmarł przed 20 grudnia 1497 roku.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1483–1500 strony 239–240 z wpisem dotyczącym przyjęcia przez Jana Wiewiórkę, wówczas burmistrza, zeznania rajcy Stanisława Szwarca (nr 292) w sprawie jego długu wobec Jana Kezingera (nr 298), w wysokości 510 guldenów węgierskich, czego dokonano w sobotę po św. Gallu 1489 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 430, s. 239–240)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)

Kazimierz Jagiellończyk w 1485 roku zabrania kupcom wrocławskim omijać Krakowa w drodze na wschód.

W tym samym roku w efekcie tumultu ludności Krakowa przeciwko żydowskim handlarzom ci porozumiewają się z radą miejską i wyrzekają się handlu w mieście z wyjątkiem sprzedaży rzeczy zastawionych.

W 1487 roku Kraków po raz ostatni reprezentowany jest na zjeździe Hanzy w Lubece. Od tamtej pory miasto nie wypełnia obowiązków członkowskich.

Z 1487 roku pochodzi pierwsza wzmianka o Celestacie za kościołem św. Mikołaja, gdzie odbywają się ćwiczenia w strzelaniu, a gdzie w przyszłości swoją siedzibę znajdzie Bractwo Kurkowe.

Na mocy wyroku sądu królewskiego w 1487 roku Kraków zostaje zobowiązany do zapłacenia 125 tysięcy grzywnien za niewykonanie uchwały zjazdu szlacheckiego dotyczącej podatku na wyprawę turecką.

Źródła i literatura:
CAR, nr 1028; KDK I, s. XXXVIII; KPM I, nr 7427, 8013, 8216; Pietrusiński 2000, s. 544, 713; Starzyński 2009, nr 320.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

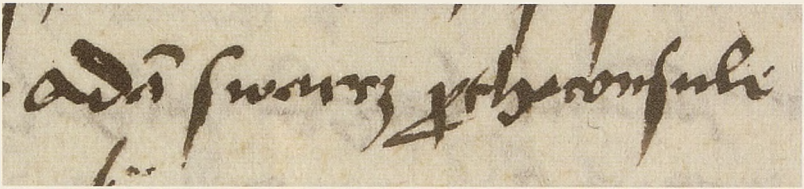
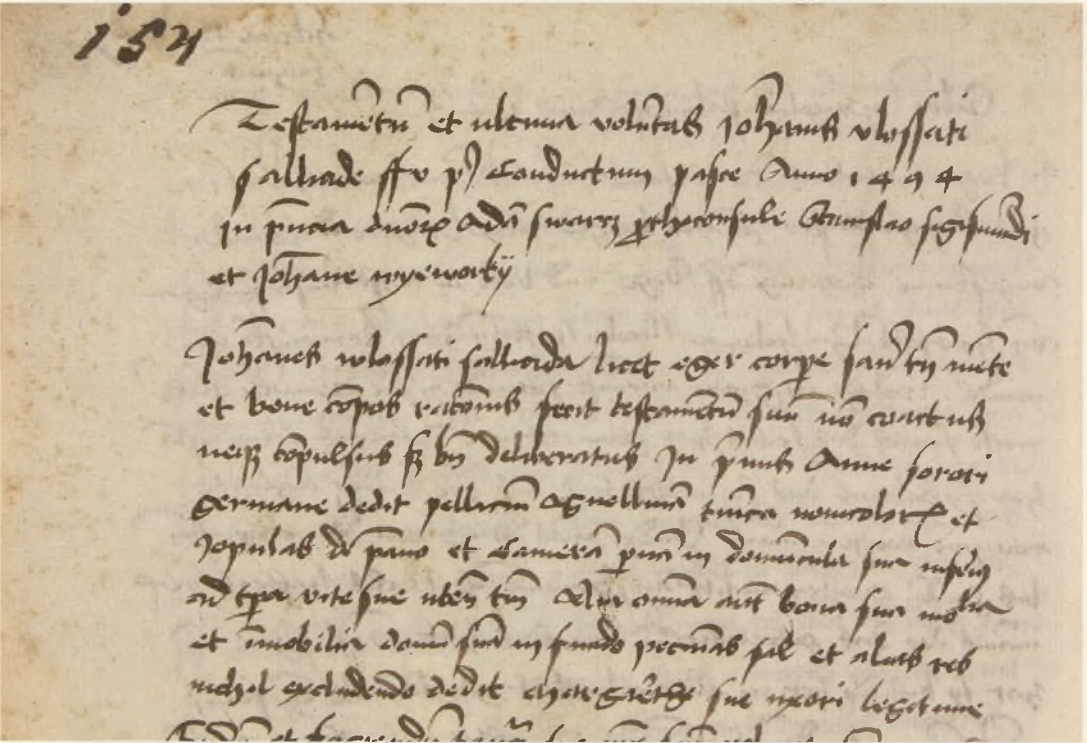
295. ADAM SZWARC

rajca, burmistrz

1488, 1489, 1490, 1491, 1493, 1494, 1496, 1497, 1498, 1499 1500,
1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509

Adam Schwarz (Swarcz, Sworc, Swarcze, Schwarz, Czarny)

Kupiec i finansista, syn Pawła z Witkowic, żupnika krakowskiego, starosty brzeskiego i dobczyckiego. Odnutowany w latach 1482–1509. Do rady miejskiej został wybrany w roku 1488, urząd rajcy sprawował do 1509. Kilkakrotnie zasiadał w radzie urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W tej roli został wzmiankowany w roku 1494 w związku z przyjęciem zeznania testamentowego. Był rajcą starym w 1489 roku, gdy Wit Stwosz zakończył prace nad budową w kościele Mariackim nowego ołtarza. Razem z Fryderykiem Schillingiem (nr 297) byli prowizorami tego kościoła. Adam prowadził rozległą działalność kupiecką na Wschodzie, dokonywał tam także operacji finansowych – był lwowskim „bankierem” udzielającym znacznych pożyczek. Siostra Adama, Jadwiga, była żoną rajcy Stanisława Przedbora (nr 284), brat Stanisław, żonaty z Katarzyną Bethmanówną, został starostą dobczyckim. Adam był żonaty z Katarzyną, córką rajcy Pawła Bera (nr 280). Zmarł w 1509 roku, pozostawiając syna Jana, dziedzica w Prokocimiu, studenta Uniwersytetu Krakowskiego, oraz trzy córki: Urszulę, żonę Bartłomieja Wasserbrota, Barbarę wydaną za rajcę Leonarda Fogelwedera (nr 313), i Annę, żonę Macieja Kowala. Adam był ostatnim przedstawicielem Szwarców we władzach miejskich.

Zróżdła i literatura:
CAR, nr 1028, 1031, 1049, 1196; CDU
III, nr 310; KDK I, s. XXXVIII; KDK
III, nr 480 ee; PPK I-1, nr 1; Rajman
1993, s. 138, 154; KPM I, nr 8016, 8328,
9277, 9352; Pietrusiński 2000, s. 519,
551; Noga 2003-I, s. 49, 111–112, 151,
157, 195, 197; Piwowarczyk 2004, s. 313;
Noga 2008, nr 12; Starzyński 2009, nr
321.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 fragment strony 154 z wpisem z 1494 roku stwierdzającym, że Jan Włochaty złożył swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców Adama Szwarca, wówczas burmistrza, Stanisława Zyguntowicza (nr 274) i Jana Wiewiórki (nr 294) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 154)

296. LEONARD UNGESTHÜM

rajca, burmistrz

1489, 1490, 1493, 1494, 1496, 1498, 1500, 1501, 1502, 1503

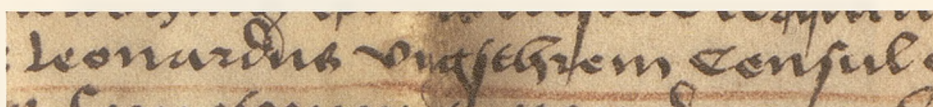
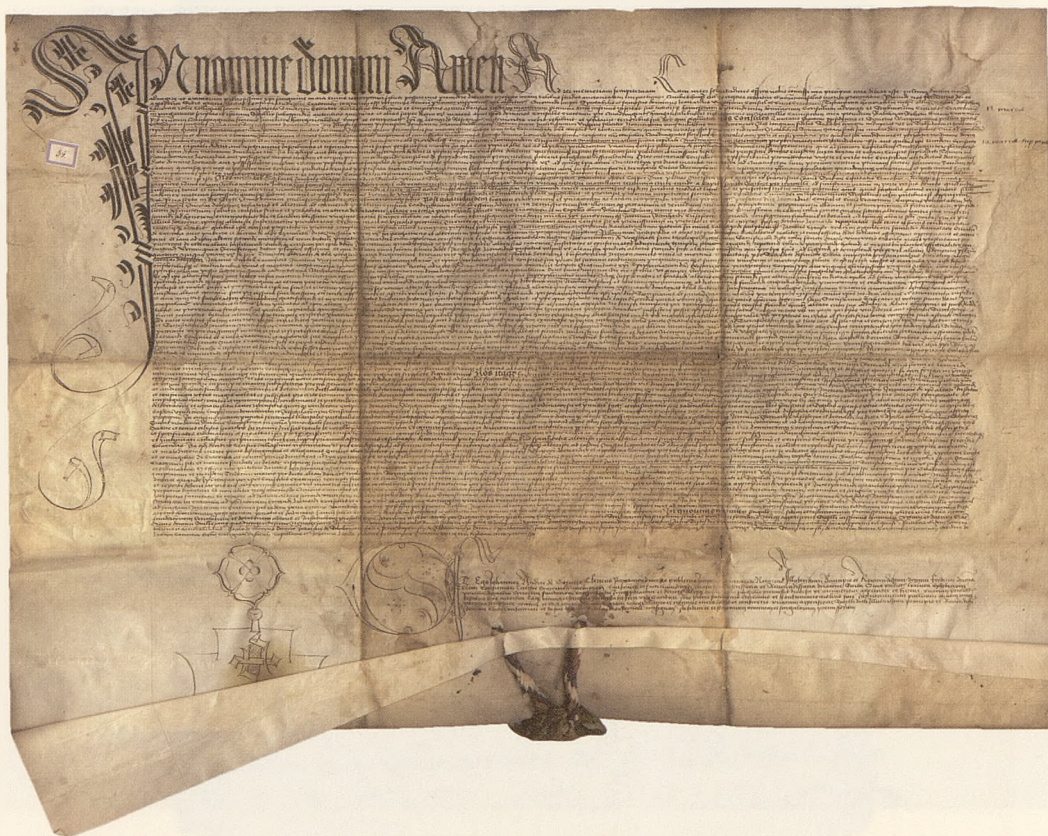
Leonardus (Lenhart) Vngestume (Vngestime)

Mieszczanin krakowski przybyły z Kremnicy w środkowej Słowacji, odnotowany w latach 1475–1503. Krakowskie prawo miejskie przyjął w roku 1475, przy poręczeniu udzielonym przez przysięgo rajcę Jana Schulza (nr 290). Do rady miejskiej został nominowany w roku 1489, zasiadał w niej do roku 1503. Wchodził w skład rady urzędującej, której członkowie w przyjętej kolejności pełnili funkcję burmistrza. Leonard został odnotowany w tej roli w roku 1489. Wtedy to zakończono prace nad budową w kościele Mariackim ołtarza Wita Stwosza. W roku 1490 rajcy potwierdzili sprzedaż Leonardowi czynszu rocznego z Małej Wagi, aby zebrać środki dla króla na wyprawę węgierską jego syna Jana Olbrachta. Z kolei sąd ławniczy w tymże roku poświadczył, że Baltazar Behem, fundator i redaktor słynnego *Kodeksu*, sprzedał Leonardowi czynsz na dwóch jatkach w Krakowie. Leonard poręczał przy przyjęciu do prawa miejskiego: w 1485 roku wraz z Adamem Schulzem za Jerzego Bloe, a w roku 1490 wspólnie z Janem Baptystą za Jana Szywica z Wolborza. Ożenił się z Apolonią. Zmarł w 1503 roku, pozostawiając córkę Jadwigę (Hagę), wydaną za Mikołaja Salomona, a po jego śmierci żonę Hektora von Watta.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Jan Olbracht (1492–1501)

Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)

Dokument wydany w 1490 roku w Krakowie, w którym Fryderyk, biskup krakowski, erygując drugą służbę przy ołtarzu Przemienienia Pańskiego i św. św. Hieronima, Bernarda, Chryzostoma i Leonarda w kościele Mariackim w Krakowie, transumuje dwa dokumenty, także z 1490 roku: akt wydany przez rajców krakowskich, w którym stwierdzają, że sprzedali czynsz roczny na Małej Wadze rajcy Leonardowi Ungesthūmowi, gdy potrzebowali pieniędzy dla króla na wyprawę węgierską dla jego syna Jana Olbrachta, oraz akt wydany przez sąd ławniczy krakowski, w którym stwierdzono, że Baltazar Behem sprzedał czynsz na dwóch jatkach w Krakowie na rzecz Leonarda Ungesthūma – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. dok. perg. 59)

Źródła i literatura:

CAR, nr 1028, 1114, 1215, 1257; KDK I, s. XXXVIII; KDK IV, nr 604; KPM I, nr 7595, 8241, 8510; Noga 2003, s. 111, 115, 120, 167, 347; Starzyński Marcin, *Kto był pisarzem Kodeksu Behema*, [w:] RK, nr 73, s. 63; Noga 2008, nr 13; Starzyński 2009, nr 322.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

297. FRYDERYK SCHILLING

rajca, burmistrz

1490, 1491, 1492, 1493, 1494, 1496, 1497, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508

Fridericus (Fredrich) Schillingk (Schellingk)

Kupiec, założyciel papierni, przybyły do Krakowa wraz z trzema braćmi z Wissenburga (obecnie Wissembourg) w Alzacji, syn Fryderyka, tamtejszego ławnika, brat Mikołaja (nr 319). Pieczętował się herbem własnym Schilling z nobilitacji cesarza Maksymiliana I wydanej w Konstancji w 1507 roku dla ojca Fryderyka i jego potomstwa. Odnotowany w aktach krakowskich w latach 1473–1508. Do prawa miejskiego został przyjęty w 1473 roku. Wykorzystując koneksje w Cesarstwie i małżeństwo z córką rajcy Pawła Bera (nr 272), doszedł do majątku i znacznej pozycji w mieście. W roku 1485 został ławnikiem sądowym, w roku 1490 wszedł do rady miejskiej, w której zasiadał do roku 1508. Kilkakrotnie był nominowany do rady urzędującej, której członkowie w przyjętej kolejności pełnili funkcję burmistrza. W tej roli został odnotowany w roku 1497. Prowadził rodzinną spółkę handlową, był dostawcą dworu królewskiego, inwestorem górniczym w Olkuszu i Trzebini, dzierżawcą stróży rybnej. Odegrał pionierską rolę w rozwoju polskiego papiernictwa. W 1491 roku założył papiernię w Prądniku, drugi młyn papierniczy postawił w Mogile. Wraz z rajcą Adamem Szwarcem (nr 295) był prowizorem kościoła Mariackiego. Miał dom położony przy Rynku (obecnie nr 38), kolejny przy ul. św. Jana i łaźnię przy ul. Szczepańskiej. Był dwukrotnie żonaty: z Agnieszką, córką Pawła Bera (nr 272), i z Małgorzatą, córką Stanisława Szwarca (nr 292). Zmarł w maju 1508 roku, pozostawiając czternaścioro dzieci, w tym Jana zwanego Solidus, kanonika krakowskiego i prepozyta wrocławskiego, przyszłych rajców Erazma (nr 349) i Jodoka (nr 351), Małgorzatę, która wyszła za Piotra Tanigela (nr 328), i Jadwigę, która została żoną Franciszka Rotha (nr 332).

Zródła i literatura:

CAR, nr 906, 1196, 1241, 1394, 1398, 1403; KDK I, s. XXXVIII; KDK III, nr 472; KPM I, nr 7464; KZBM, s. 88; PPK I-1, nr 1, 65; Bieniarzówna Janina, *Schilling Fryderyk*, [w:] PSB, t. XXXV, s. 477–478; Piwowarczyk 2000, s. 208; Trelińska 2001, nr 184; Noga 2003-I, s. 111, 119, 122, 158, 168–169, 195–196, 209, 337; Noga 2008, nr 15; Noga 2009, s. 26; Starzyński 2009, nr 323.

Fragmenty tablicy nagrobnej, jak się przyjmuje, Fryderyka Schillinga, wykonanej z piaskowca, wmurowanej w elewację północną kościoła Mariackiego oraz powiększenie detalu prezentującego herb własny Schilling

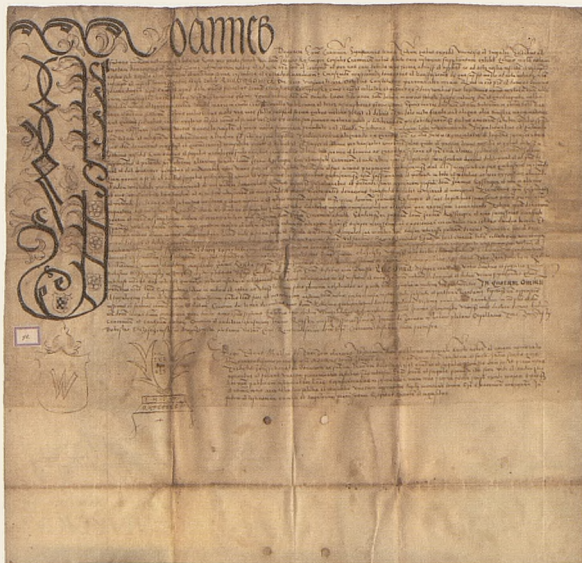
298. JAN KEZINGER-KISLING

rajca, burmistrz

1490, 1493, 1496, 1497, 1498, 1499, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509, 1510, 1511, 1512, 1513, 1514, 1516, 1517, 1518, 1519, 1520, 1521, 1522, 1523, 1524, 1525, 1516, 1527, 1528, 1529, 1530, 1531, 1532, 1533, 1534

Iohannes (Hannus) Kyzinger (Kyzling, Kisling, Kissling), Waltek (Waltkowicz)

Kupiec, przemysłowiec, właściciel ziemski, najwybitniejszy przedstawiciel rodziny Kezingerów osiadłej w Krakowie od połowy XIV wieku. Syn Waltera, wielkorządcy krakowskiego (nr 228), wnuk Klausa (nr 168). Odnotowany w latach 1481–1534. Został powołany do rady miejskiej w roku 1490 i zasiadał w niej aż do roku 1534. Wielokrotnie był powoływany do rady urzędującej – zostało to stwierdzone dla lat 1490, 1499, 1500, 1503 i 1512–1520. Wtedy też pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W radzie był jednym z trzech opiekunów skarbcza miejskiego, został wybrany lonerem miejskim. W 1517 roku, jako loner, wraz z Pawłem Kaufmanem (nr 309) zrezygnował z wydzierżawiania piwnicy świdnickiej w ratuszu i spowodował przejęcie jej w administrowanie przez miasto, jednocześnie oddając ją Stanisławowi Karnkowskiemu pod warunkiem, że miasto będzie zakupować dla niego piwo świdnickie do wyszynku, a on miastu za każdą beczkę da 5 grzywien (przez dwa lata miasto kupiło 185 beczek tego piwa, z przyzwioitym wpływem do kasy miejskiej). W 1518 roku Jan przeciwstawił się żądaniu pospółstwa dotyczącemu rozliczenia się z administracji cła, dzierżawy Dąbia i Grzegórzek oraz wagi miejskiej – skarga wniesiona przez pospółstwo do króla poskutkowała dekretem Zygmunta Starego z 1521 roku, upoważniającym delegatów pospółstwa do corocznego rozliczania dochodów miejskich. W ten sposób Jan przyczynił się do zinstytucjonalizowania trzeciego porządku (ordynku) – *quadragintaviratu*. Został dożywotnim opiekunem majątku miejskiego. Był soltysem bronowickim. Głównym źródłem jego dochodów, oprócz dzierżaw miejskich, były kopalnie w Trzebini. Był żonaty z Dorotą, córką Pawła Bera (nr 280), następnie z Barbarą, córką Mikołaja Kleidera (nr 245), oraz Anną, córką Pawła Kaufmana (nr 309). Zmarł w 1534 roku. Jedynym spadkobiercą był syn Jan młodszy. Z czasem Kislingowie przenieśli się na wieś i po uzyskaniu nobilitacji przeszli do stanu szlacheckiego.

Dokument wydany w 1519 roku w Krakowie, w którym biskup krakowski Jan Konarski stwierdza, że Stanisław Karnkowski, mieszczanin krakowski, ustąpił prawo patronatu trzech ołtarzy w kościołach Mariackim i św. Barbary w Krakowie na rzecz rajcy krakowskiego Jana Kezingera i jego potomków – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. dok. perg. 95)

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)

Jan Olbracht (1492–1501)

Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)

Zygmunt Stary (1506–1548)

Źródła i literatura:

CAR, nr 986, 1257; CDU III, nr 313; KDK I, s. XXXVIII; KDK III, nr 472, 490; KPM I, nr 8539, 9186; KNMP, nr 95, 115; KZBM, s. 90; PPT I-1, nr 1, 10, 17–18, 30, 53, 65; PPK I-2, nr 749, s. 949–951, 955–956; Ptaśnik 1914, s. 32; Pańków Stanisława, *Kisling Jan*, [w:] PSB, t. XII, s. 502–503; Radwan 1981, s. 27–28; Rajman 1993, s. 435–445; Piwo-warczyk 2000, s. 207; Pietrusiński 2000, s. 547, 551; Noga 2003-I, s. 49–51, 56–57, 66, 74, 111, 113, 146, 194–195, 199, 209, 223, 227, 315; Noga 2008, s. XLIV, nr 14; Noga 2009, s. 23; Staryński 2009, nr 324.

Kazimierz Jagiellończyk (1447–1492)
Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)

299. KASPER GENGNER

rajca, burmistrz

1492, 1496, 1497, 1498, 1500, 1501, 1502

Kasper (Caspar) Gengkner (Genkner, Genczkner, Jenkner, Mozancz)

Kupiec, przybyły do Krakowa z Łańcuta, odnotowany w latach 1462–1502. W roku 1462 studiował na Uniwersytecie Krakowskim. Do prawa miejskiego został przyjęty w roku 1477. W roku 1490 zasiadł w ławie miejskiej i urząd ławnika pełnił przez rok. Po rocznej przerwie powrócił do władz miasta, uzyskując nominację do rady miejskiej w roku 1492. Na urzędzie rajcowskim pozostawał do roku 1502. Pierwszy jego udział w radzie urzędującej odnotowano w 1492 roku i wówczas pełnił funkcję burmistrza. Udzielał poręczeń przy przyjęciu do prawa miejskiego: w 1481 za Stanisława z Chrzanowa, w 1484 za Jana Haytsola, zwanego Holipem, w tym samym roku za Jerzego Schewenhayna, dwa lata później za Jana z Rzeszowa, kramarza, w 1488 za Henryka Karlewicza, a w 1496 roku ręczył za Jana Wielickiego, rzeźnika. Był żonaty z Agnieszką. Zmarł przed 21 listopada 1502 roku, pozostawiając synów: Jerzego, przyjętego do prawa miejskiego w roku 1492, ławnika krakowskiego w latach 1502–1503, Mikołaja, odnotowywanego w Krakowie do roku 1505, oraz Jana, który z czasem uzyskał obywatelstwo lwowskie.

W 1492 roku Jan Olbracht postanawia, że Kraków zobowiązany jest płacić wyłącznie podatki uchwalone przez sejm.

Z 1492 roku pochodzi wilekierz rady miejskiej o nakazie usuwania błota sprzed kamienic położonych przy Rynku.

Wangel frank Eyberke, juo hz et kam
Uhan Olmoka de Gungowij portare
Juo hz et kam, aut ambo i kray
Jan Olmoka portat hz de umkoka
Kasper Gengkner de Languta hz
Juo fide Jacobus glase, dt i kx
Act ffini on huc vngl portant hz
sufficiente de languta
Uhan trechala Solodzei juo hz hz
kam de Olepuedia, dt i me.
Michal glase' on taphnd, hz orund

Kasper Gengkner de Languta

Źródła i literatura:

CAR, nr 866, 1184, 1280; KDK I, s. XXXVIII; KPM I, nr 7996, 8149, 8168, 8262, 8390, 8610, 8827; Pietruśński 2000, s. 253; Noga 2003-I, s. 111, 115, 120, 146, 150, 167, 171, 308; Noga 2008, nr 23; Starzyński 2009, nr 325.

Z księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie obejmującej lata 1423–1493 fragment strony 286 z wpisem z 1477 roku stwierdzającym przyjęcie do prawa miejskiego Kaspra Gengnera z Łańcuta – oraz powiększenie zapisu imienia i miejsca pochodzenia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1421, s. 286)

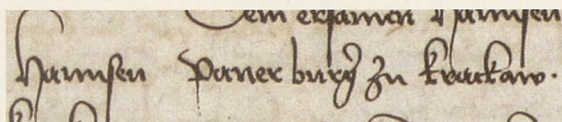
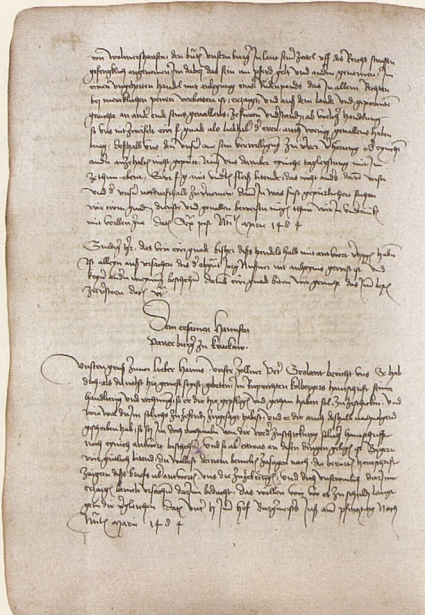
300. JAN BONER

rajca, burmistrz

1496, 1498, 1499, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509, 1510, 1511, 1512, 1513, 1514, 1515, 1516, 1517, 1518, 1519, 1520, 1521, 1522, 1523

Johannes (Hannus) Bonner (Bonar, Ponner)

Mieszczanin krakowski, bankier, wielkorządca krakowski, żupnik krakowski, szlachcic herbu Bonarowa, pochodzący z Landau w Palatynacie. Przybył do Krakowa w ślad za krewnym Sewerynem Bethmanem (nr 282). Odnotowany w latach 1484–1523. Krakowskie prawo miejskie uzyskał w 1484 roku. Wybrany do rady miejskiej w roku 1496, zasiadał w niej przez prawie 30 lat. Do roku 1515 był ośmiokrotnie rajcą urzędującym, pełnił w tym czasie funkcję burmistrza. Był członkiem Komisji 6 Mężów. Za zasługi rada miejska nadała mu patronat nad kaplicą św. Ducha w kościele Mariackim. Dla tegoż kościoła ufundował stalle radzieckie. Prowadził interesy finansowe już z Janem Olbrachtem. Dzierżawił królewski Łobzów, żupy wielickie, czynsz od Gdańska, cło lubelskie. Był dostawcą królewskiego dworu, zaopatrywał w srebro królewską mennicę. Za czasów Zygmunta Starego był bankierem króla. W 1514 roku uzyskał tytuł burgrabiego zamku krakowskiego. Objął zarząd żup krakowskich, starostw Rabsztyn i Ojców. Doszedł do pozycji faktycznego państwowego podskarbiego. Jego zasługą było rozdzielenie skarbu królewskiego od państwowego. W roku 1522 został wielkorządcą krakowskim. Był właścicielem między innymi kamienicy przy Rynku (dzisiejszy nr 42). Ożenił się ze Szczesną, córką Stanisława Morsztyna (nr 232). Zmarł bezdzietnie 15 grudnia 1523 roku. Wykonawcami testamentu dysponującego wielkim majątkiem w Krakowie i Małopolsce, we Lwowie, Poznaniu, Olkuszu, Wrocławiu i Norymberdze stali się z woli króla Jost Ludwik Decjusz (nr 336) i bratanek zmarłego Seweryn (nr 329).

Z księgi korespondencji rady norymberskiej okładzina przednia i strona 44v, gdzie znajduje się wpis listu z 1484 roku, w którym rajcy norymberscy piszą do Jana Bonera po tym, jak zwrócił się do nich celnik Piotr Grolant; Piotr ten miał prosić Bonera, aby przy następnym pobycie w Norymberdze wyjaśnił sprawy handlowe prowadzone z kupcem Ruprechtlem Kolbergiem – oraz powiększenie zapisu imienia i krakowskiego obywatelstwa (Archiwum Miejskie w Norymberdze, Nürnberger Briefbücher, sygn. 39, f. 44v)

Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

W 1493 roku Jan Olbracht potwierdza prawa i przywileje Krakowa.

W tym samym roku król zwalnia krakowskich mieszczan od obowiązku uiszczania cła za sprowadzane wino.

W 1494 roku monarcha, rozstrzygając spór między Krakowem i Kleparzem, rozgranicza prawa handlowe tych miast. Zgodnie z decyzją króla Kleparz nie może handlować na targu trunkami, jego mieszkańcy mogą tylko warzyć piwo i miód domowy. Kleparz nie może też posiadać Wielkiej Wagi.

W 1494 roku w Krakowie wybuchają tumulty antyżydowskie. Żydzi zaczynają opuszczać Kraków, by osiedlać się koło Kazimierza.

Źródła i literatura:

AAK, nr 81–83, 85–86, 92–93; AAN, nr 44, 54–55; CAR, nr 978; CDU III, nr 310; CIP, s. 59, 62; DKW IV, nr 599, 691; KDK I, s. XXXIX, nr 314; KDK III, nr 490; KDK IV, nr 607; KPM I, nr 8065; KZBM, s. 89; Ptaśnik 1905, s. 47–52; Wittig 1906, s. III; Gumowski 1927, s. 62; Pieradzka 1935, s. 4, 69, 115, 167–168, 189; Budka Włodzimierz, Boner Jan, [w:] PSB, t. II, s. 297–299; Radwan 1981, s. 30–31; Encyklopedia, s. 77–78; Noga 2003-I, s. 49–50, 56, 81, 111–112, 115, 117, 149, 152–153, 156–157, 167, 169–170, 178–179, 194, 208–209, 211, 214, 216, 225, 228, 238–239, 241, 299; Rożek 2000, s. 24, 75, 81, 192, 203, 214, 284; Piwowarczyk 2004, s. 321; Noga 2008, nr 19; Starzyński 2009, nr 326.

Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

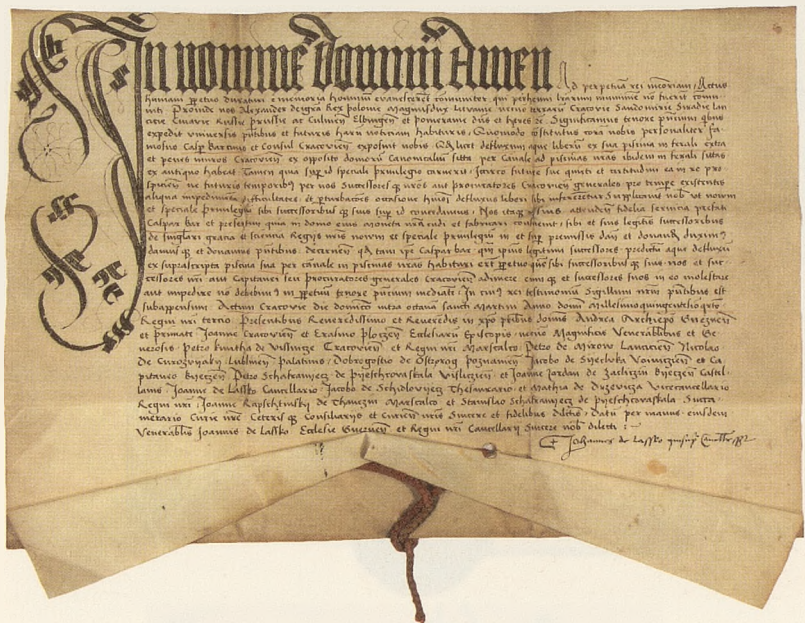
301. KASPER BER

rajca, burmistrz

1496, 1498, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509, 1510, 1511, 1512, 1513, 1514, 1515, 1516, 1517, 1518, 1519, 1520, 1521, 1522, 1523, 1524, 1525, 1526, 1527, 1528, 1529, 1530, 1531, 1532, 1533, 1534, 1535, 1536, 1537, 1538, 1539, 1540, 1541, 1542

Caspar Beer (Behr, Beher, Bar)

Kupiec, przedsiębiorca górniczy i mincerz, najwybitniejszy przedstawiciel krakowskiej gałęzi rodziny Berów, drugi syn rajcy Pawła (nr 280). Odnotowany w latach 1479–1542. Studiował na Uniwersytecie Krakowskim. W roku 1496 uzyskał nominację do rady miejskiej. Urząd rajcowski sprawował ponad 45 lat, do roku 1542 włącznie. Do rady urzędującej, a zatem i na funkcję burmistrza, był powoływany w latach 1496, 1500, 1513, 1514 i 1516. W 1479 roku został kierownikiem technicznym reaktywowanej mennicy królewskiej, zlokalizowanej w jego domu położonym w Rynku (obecnie nr 17), na styku z ul. Grodzką. Zapewne był autorem memoriału rady miejskiej z 1489 roku w sprawie monety. Z początkiem XVI wieku został mincerzem. Do mennicy sprowadzał wraz z Janem Turzonem (nr 285) i Janem Bonerem (nr 300) srebro z Węgier, co przynosiło olbrzymie zyski. Inwestował w kopalniach olkuskich, urządził huty na Śląsku, jako administrator kopalń królewskich prowadził poszukiwania rud metali w Tatrach i na Spiszu. Z miastami Spiszu prowadził handel, głównie ołowiem, w Lewoczy miał swojego faktora. W 1533 roku posłował jako przedstawiciel Krakowa na sejm piotrkowski. Rada miejska powierzyła mu godność prowizora kościoła Mariackiego. Miał w Krakowie cztery domy, łaźnię, kramy i udziały w młynach. Był dwukrotnie żonaty: z Katarzyną, córką rajcy Stanisława Ziemianina (nr 346), i Barbarą. Zmarł przed 8 maja 1542 roku, pozostawiając córki: Katarzynę, żonę rajcy Karola Kuczera (nr 334), i Agnieszkę, oraz synów: Krzysztofa, Hieronima i Marcina, opata klasztoru Kartuzów w Ołomuńcu.

Caspar beer

Dokument wydany w 1504 roku w Krakowie przez Aleksandra Jagiellończyka, w którym król pozwala Kasprowi Berowi odprowadzić wodę z jego sadzawki do sadzawek królewskich – oraz powięszenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 394)

Źródła i literatura:

CAR, nr 942, 959, 973; KDK I, s. XXXVII; KDK III, nr 489–490; KDK IV, nr 607; KPM I, nr 8317, 8584, 8667, 8735, 8960, 9011, 9019, 9240, 9337, 9342–9343, 9378, 9382, 9413; PPK I-1, nr 1, 10, 18, 30, 37, 50, 53, 67, 89; PPK I-2, nr 749; Ptaśnik 1903, s. 15–29; Wirtyg 1906, s. 5; Gumowski 1927, s. 55–60, 64–65, 68, 73–75; Pieradzka Krystyna, *Ber Kasper*, [w:] PSB, t. I, s. 443–444; Pieradzka 1935, s. 189, 210, 253; Pieradzka 1958, s. 49, 54; Pietrusiński 2000, s. 236, 268, 347, 435, 451, 453, 519–520, 524, 550–551, 742; Komorowski, Follprecht 2002, s. 21–22; Noga 2003-I, s. 49–50, 61, 63, 66, 111, 118, 146, 150, 154, 157, 176, 190, 195, 209, 211, 213, 215, 296; Noga 2008, nr 17; Starzyński 2009, nr 327.

302. STANISŁAW MORSZTYN młodszy

rajca, burmistrz

1496, 1498, 1499, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504

Stanislaus (Stano, Stenczil) Morstein

Kupiec, przedstawiciel znamienitej rodziny Morsztynów, licznie reprezentowanej we władzach miasta, począwszy od rajcy Jerzego starszego (nr 182). Urodzony w Krakowie, syn rajcy Stanisława starszego (nr 232), nobilitowany w 1492 roku do herbu Leliwa. Odnotowany w latach 1483–1504. W roku 1490 zasiadł na jedną roczną kadencję w ławie miejskiej. W roku 1496 otrzymał nominację do rady miejskiej, urząd rajcowski pełnił do roku 1504. Potwierdzony jest jego udział w radzie urzędującej w latach 1496, 1499 i 1500. Wtedy też pełnił funkcję burmistrza. Po ojcu przejął wójtostwo lubelskie. Wielokrotnie poręczał za osoby starające się o przyjęcie krakowskiego obywatelstwa: w 1483 roku za Jerzego z Wrocławia, w 1487 roku za Mikołaja Zytha z Poznania, w 1489 roku za Stanisława z Kujaw, w 1492 roku za Wojciecha Hartwiga z Hartlupy, w następnym roku ręczył za Marcina Skalskiego, a w roku 1495 rekomendował Mikołaja Kaszowskiego. Jego siostra Szczesna wyszła za rajcę Jana Bonera (nr 300), druga siostra Katarzyna za rajcę Jana Krupka (nr 315), a trzecia Anna była żoną rajcy Jerzego Langa (nr 289). Stanisław był więc w centrum elity patrycjuszowskiej miasta. W 1504 roku odnotowana została jego żona Urszula. Zmarł przed 29 listopada 1504 roku.

Dokument wydany w 1511 roku w Krakowie, w którym Jan Konarski, biskup krakowski, zatwierdza zamianę czynszu rocznego 10 grzywien polskich z jatek rzeźniczych krakowskich, kupionego w 1510 roku przez Jana Bonera (nr 300), wykonawcę testamentu Stanisława Morsztyna, od króla Zygmunta Starego, na rzecz ołtarza św. św. Marcina, Mikołaja, Leonarda etc. w kościele św. Barbary w Krakowie – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. dok. perg. 30)

Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

W latach 1497–1550 przy bramie Floriańskiej powstaje najpotężniejszy element fortyfikacji Krakowa – Barbakan.

Źródła i literatura:

CAR, nr 1050; KDK I, s. XXXVII; KPMI, nr 8115, 8352, 8476, 8599, 8682, 8762; Krzyżanowski 1898, s. 331, 328–357; Pieradzka 1935, s. 115; Michalewicz Maria, Morsztyn Stanisław, [w:] PSB, t. XXI, s. 821–822; Pietrusiński 2000, s. 346–347; Noga 2003-I, s. 111, 114, 194, 326–327; Noga 2008, nr 18; Staryński 2009, nr 328.

Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

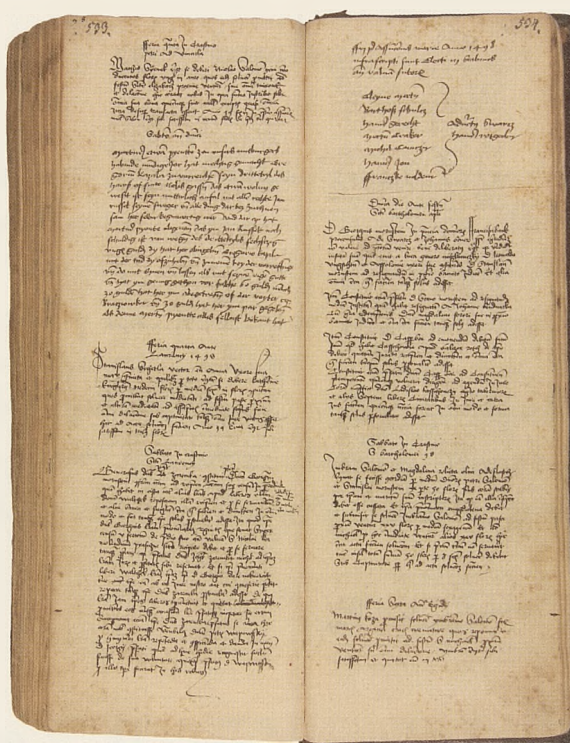
303. FRANCISZEK BANK

rajca, burmistrz

1498, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509, 1510, 1511, 1512, 1513, 1514, 1515, 1516, 1517, 1518, 1519, 1520, 1521, 1522, 1523, 1524, 1525, 1526, 1527

Franciscus Banck (Bannck, Bang, Bong)

Kupiec, przybyły do Krakowa z Wrocławia, odnotowany w latach 1475–1527. Został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1475. W 1490 roku zasiadł w ławie miejskiej – ławnikiem był tylko przez jedną kadencję. W 1498 roku uzyskał nominację do rady miejskiej, rajcą był do roku 1527. Zasiadał w radzie urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza miasta. Franciszek został odnotowany w księdze radzieckiej jako burmistrz w roku 1498. W roku 1518 został poborcą królewskiego czopowego. W 1489 roku poręczył za Jana Chleba z Warty przy jego przyjęciu do prawa miejskiego, a w 1493 roku za Hanusa Banka, syna Jana Banka z Wrocławia, zapewne swojego krewnego. Zajmował się handlem ołowiem i miedzią z Węgrami, jednak interesy szły mu tak źle, że popadł w ubóstwo i w roku 1498 rajcy zdecydowali o wypłacaniu swemu współbratu po 15 groszy na tydzień ze skarbu miejskiego. Dopiero porozumienie nawiązane ze spółką Jana Bonera (nr 300) pozwoliło mu dorobić się majątku. Był właścicielem domu położonego przy ul. Brackiej, który sprzedał rajcy Piotrowi Salomonowi (nr 288). Zmarł po roku 1527, pozostawił synów Stanisława i Erazma, przyszłego rajcę (nr 352).

Franciscus Bank
procurator

Źródła i literatura:

AAK, nr 68–70, 72; CAR, nr 986; KDK I, s. XXXIX; KPM I, nr 7603, 8488, 8678; PPK I-1, nr 1; PPK I-2, s. 956; Pieradzka 1935, s. 71–72; Pieradzka 1958, s. 51–51; Pietrusiński 2000, s. 168; Noga 2003-I, s. 111, 118, 157, 168, 216, 294; Noga 2008, nr 20; Starzyński 2009, nr 329.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1483–1500 strony 533–534 z wpisem z roku 1498 stwierdzającym, że w niedzielę przed św. Bartłomieja Apostoła Jerzy Morsztyn (nr 287), w obecności rajców Franciszka Banka, wówczas burmistrza, Adama Szwarca (nr 295) i Jana Bonera (nr 300), zeznał, iż sprzedał Leonardowi Ungesthūmowi (nr 296) i jego żonie Apolonii kram nabyty uprzednio od Łukasza, zięcia Matyspaska – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 430, s. 533–534)

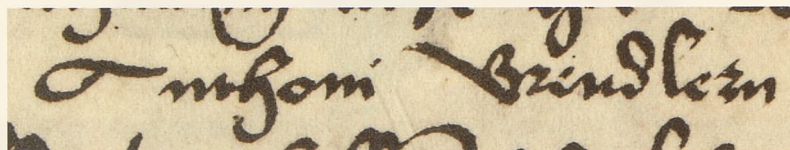
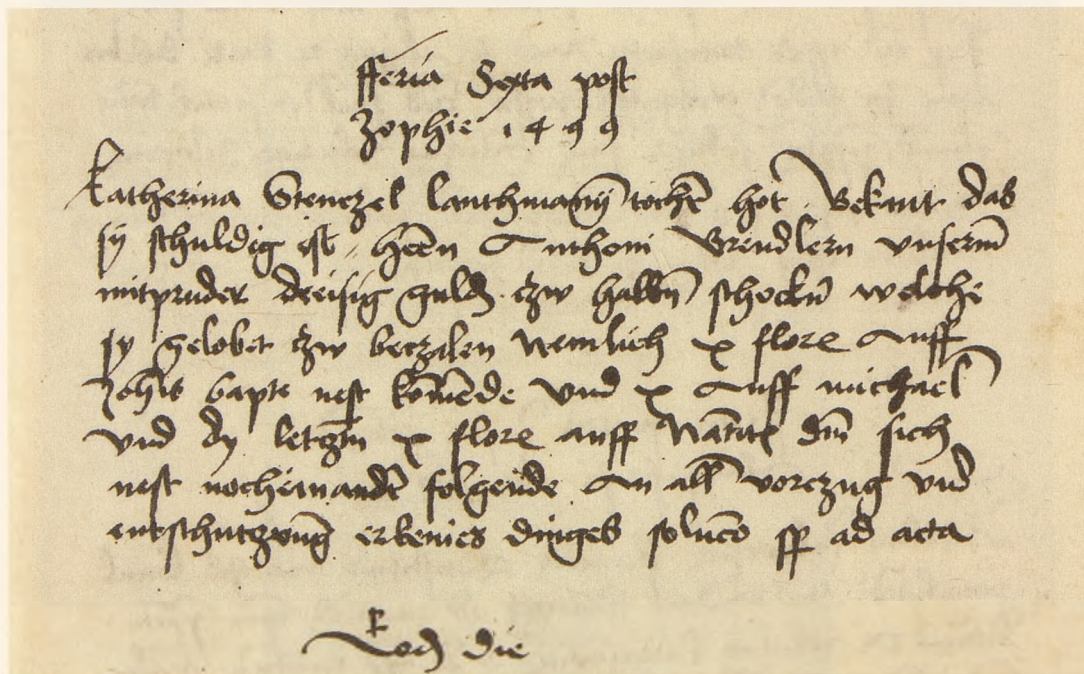
304. ANTONI BRENDLER

rajca, burmistrz

1499, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1507

Anthוניus Brendler

Kupiec, przybyły do Krakowa z miejscowości Sankt Gallen – siedziby opactwa Benedyktynów w Szwajcarii. Jego przodek, Ulryk, zmarły w 1461 roku, był w Krakowie przedstawicielem znanej spółki handlowej Diesbachów i Wattów, później rajcą w Sankt Gallen. W tym samym okresie co Antoni, z miejscowości tej przybyli Fogelwederowie, z przyszłym rajcą Leonardem (nr 313). Antoni odnotowany został w latach 1488–1507. Obywatelstwo krakowskie uzyskał w roku 1488. Możliwość wejścia do rady miejskiej zapewniły mu prawdopodobnie z jednej strony związki z rosnącymi w siłę Fogelwederami, z drugiej zaś działalność przy boku możnego Jana Bonera – nr 300 (ustanowił Antoniego faktorem w Koszycach, gdzie prowadził liczne interesy związane z handlem ołowiem i rudą miedzi). W roku 1499 uzyskał nominację na urząd rajcy, który pełnił do roku 1507. Zasiadał w radzie urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. W roku 1498 poręczał przy przyjęciu do prawa miejskiego za Jana Wunzama z Regensbergku, w tym samym roku ręczył za Sebastiana Hibera z Pabenhawse w Szwabii. Był właścicielem ogrodu położonego z tyłu kościoła św. Mikołaja; ogród ten później przejął rajca Jost Glacz (nr 325). Zmarł po 1507 roku, nie pozostawiając w Krakowie odnotowanych potomków.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1483–1500 fragment strony 559 z wpisem z 1499 roku stwierdzającym, że w piątek po św. Zofii córka Stenczila Katarzyna zeznała przed radą miejską, iż jest winna rajcy Antoniemu Brendlerowi 30 florenów, określając jednocześnie terminy spłaty – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 430, s. 559)

Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

Źródła i literatura:
KDK I, s. XXXIX; KDK IV, nr 746;
KPM I, nr 8415, 8936, 8941; PPK I-1,
nr 1; Pietrusiński 2000, s. 308; Noga
2003-I, s. 111, 115, 168, 170, 299; Noga
2008, nr 21; Starzyński 2009, nr 330.

Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

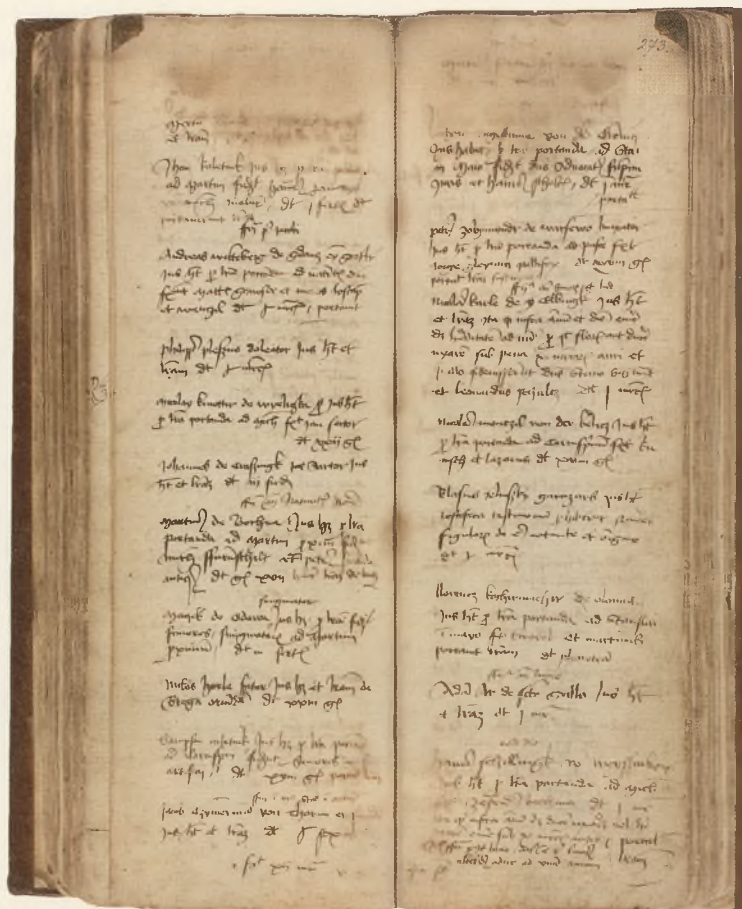
305. MIKOŁAJ KARL

rajca, burmistrz

1499, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507

Nicolaus Karle (Karol, Korel)

Kupiec, przybyły z Elbląga. Odnotowany w latach 1475–1507. Został przyjęty do prawa miejskiego w roku 1475, za poręczeniem Stanisława Zygmuntowicza (nr 274) i Leonarda Schulza, po warunku, że w ciągu roku i jednego dnia nabędzie w mieście majątek i sprowadzi żonę, pod karą 10 grzywien złota (zapłacił 1 grzywnę taksy). Nie został wzmiankowany w ławie miejskiej. Do rady miejskiej został nominowany w roku 1499, zasiadał w niej do roku 1507. W radzie urzędującej, której członkowie pełnili w ustalonej kolejności funkcję burmistrza, został wzmiankowany w tej roli w roku 1499. Był właścicielem kamienicy położonej przy Rynku (obecnie nr 20). Wystawiał swoje towary we Lwowie, nie było to jednak kupiectwo na dużą skalę. Związki ze Lwowem zaowocowały przeniesieniem się do tego miasta i nabyciem jego praw przez syna Mikołaja, który wyjechał z Krakowa po studiach na Uniwersytecie Krakowskim, gdzie został wzmiankowany w 1505 roku. Mikołaj był żonaty z Jadwigą, oprócz wspomnianego Antoniego miał też syna Jana i córkę Benignę, wydaną za rajcę Jana z Reguł (nr 291). Zmarł po roku 1507.

Nicolaus Karle de Elbing

Źródła i literatura:

AAK, nr 95; KDK I, s. XXXIX; KPM I, nr 7597; PPK I-1, nr 1; Noga 2003-I, s. 111, 115, 150, 155, 167, 314; Komorowski, Follprecht 2005, s. 21–23; Noga 2008, nr 22; Starzyński 2009, nr 331.

Z księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie obejmującej lata 1423–1493 strony 272–273 z wpisem z roku 1475 stwierdzającym przyjęcie do prawa miejskiego Mikołaja Karla z Elbląga – oraz powiększenie zapisu imienia i miejsca pochodzenia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1421, s. 272–273)

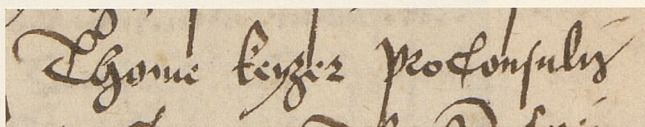
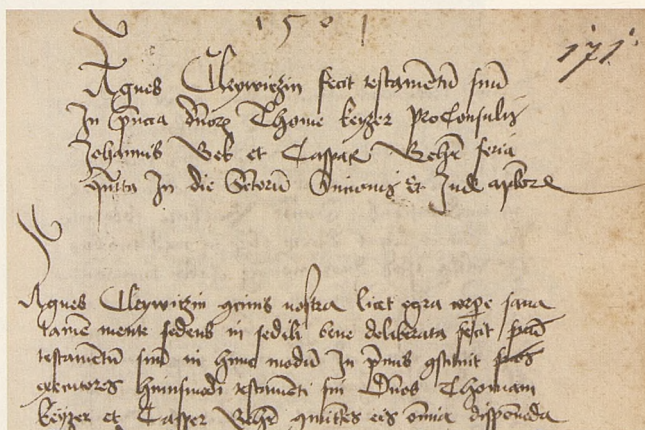
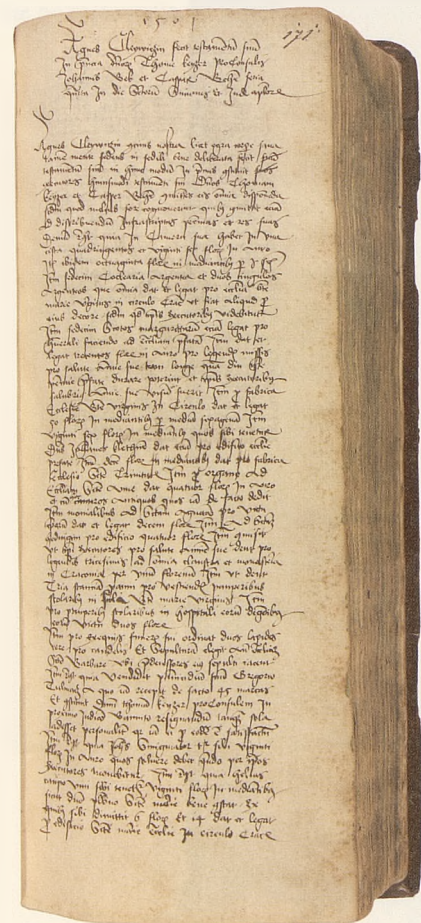
306. TOMASZ KEYSER

rajca, burmistrz

1501–1510

Thomas Keizer (Keyzer)

Mieszczanin krakowski, kuśnierz, przybyły z miejscowości Natolicz w Czechach. Przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w 1473 roku. W 1497 roku został powołany do ławy miejskiej, urząd ławnika sprawował także w roku 1500. W następnym, 1501 roku, uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał do roku 1510. Do składu rady urzędującej wchodził w 1501 roku, w tym roku sprawował również kadencyjną funkcję burmistrza. Wtedy to jako burmistrz wraz z rajcami Janem Beckiem (nr 293) i Kasprem Berem (nr 301) przyjmował zeznanie testamentowe Agnieszki Gleywiczynny. W późniejszych latach do rady urzędującej już nie uzyskał powołania, być może z powodu obciążenia nowym urzędem, sprawowanym jednocześnie z godnością rajcy – w roku 1506 objął urząd wójta Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim, sprawowany do 1510 roku. Był to rzadki przypadek łączenia tych urzędów w jednym ręku. Tomasz był żonaty z Małgorzatą, wzmiankowaną w 1510 roku. Zmarł przed rokiem 1511.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strona 171 z wpisem z 1501 roku stwierdzającym, że w czwartek, w dzień św. św. Szymona i Judy, Agnieszka Gleywiczynna złożyła swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców Tomasza Keysera, wówczas burmistrza, Jana Becka (nr 293) i Kaspra Bera (nr 301) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 171)

Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

W 1550 roku nuncjusz papieski ogłasza w Krakowie dwie bulle papieża Aleksandra Jagiellończyka nawołujące do krucjaty przeciw niewiernym. Kiedy krzyżowcy przechodzą przez miasto, dochodzi do tumultów antyżydowskich – ginie 20 osób.

W tym samym roku Baltazar Behem zostaje głównym pisarzem miejskim. Od 1488 roku piastował stanowisko zastępcy pisarza.

Źródła i literatura:

CAR, nr 752, 843, 923, 1378; CDU III, nr 299; KDK I, s. XXXIX; KDK IV, nr 621; KPM I, nr 7478; PPK I-1, nr 1; Noga 2003-I, s. 63, 65, 115, 162, 167, 314; Noga 2008, nr 25.

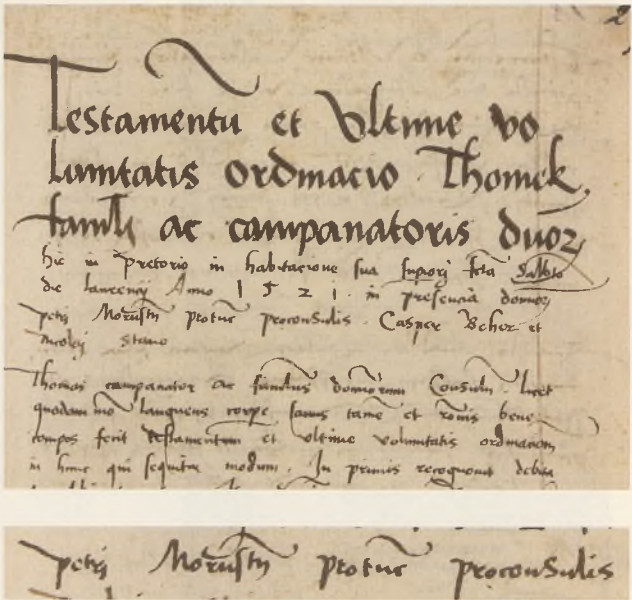
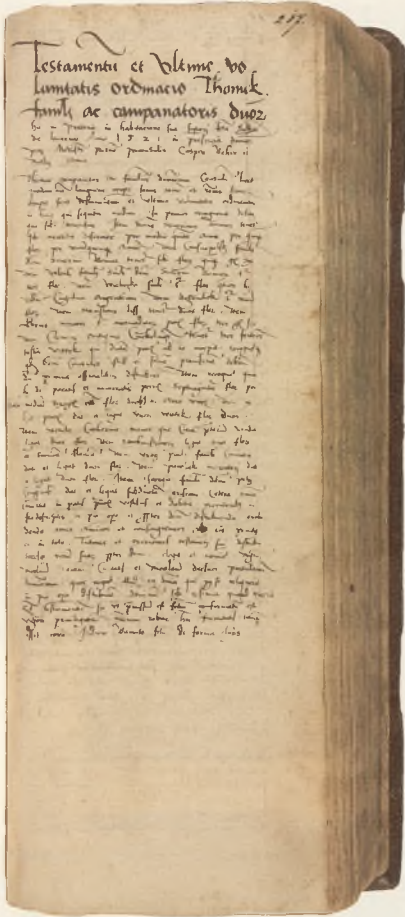
Jan Olbracht (1492–1501)
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

W 1501 roku Jan Olbracht nadaje Krakowowi prawo ściągania podatku mostowego.

307. PIOTR MORSZTYN

rajca, burmistrz
1501–1526

Petrus Morstein (Morstin, Mornsteyn, Mornstinn)
Kupiec, bankier, przedstawiciel patrycjuszowskiej rodziny krakowskiej, urodzony w 1455 roku w Krakowie, syn żupnika krakowskiego Jerzego Morsztyna i Magdaleny z Wynków, wnuk rajcy Jerzego Morsztyna starszego (nr 182), młodszy brat rajcy Jerzego (nr 287). Nobilitowany w 1492 roku, został przyjęty do herbu Leliwa. Piotr należał do trzeciego pokolenia Morsztynów obecnego we władzach samorządowych miasta. Do rady miejskiej uzyskał nominację w 1503 roku i zasiadał na tym urzędzie przez niespełna 26 lat. W radzie urzędującej został odnotowany ośmiokrotnie, pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Z uwagi na bankierskie umiejętności zajmował się w radzie sprawami finansowymi miasta, od 1525 roku był dożywotnim członkiem Komisji 4 Mężów Starszych. W roku 1519 posłował w imieniu miasta na sejm do Piotrkowa. Bronił tam skutecznie prawa Krakowa do sądzenia i karania śmiercią osób stanu szlacheckiego. Należał do spółki, która otrzymała królewski przywilej na poszukiwania kruszców w Tatrach. Od Pawła Kaufmana (nr 309) wykupił udziały w młynie Kamiennym, na którym później król zabezpieczył swoje dawne długi wobec Morsztynów, rozliczane zresztą przez Piotra. Piotr dzierżawił od miasta wsie Grzegórzki i Dąbie za rocznym czynszem 45 grzywien oraz ogród Glazarowski za 5 grzywien. Zmarł w 1526 roku, pozostawił córkę, żonę rajcy Mikołaja Ramuła (nr 308).

Źródła i literatura:
CDU III, nr 310; KDK I, s. XXXIX; KDK III, nr 483 ff; PPK I-1, nr 1, 18, 30; PPK I-2, nr 756, s. 965; Krzyżanowski 1898, s. 331, 328–357; Kamiński Adam, Morsztyn Piotr, [w:] PSB, t. XXI, s. 819–820; Pietrusiński 2000, s. 174; Noga 2003-I, s. 50, 84, 114, 326; Noga 2008, nr 26.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strona 217 z wpisem z 1521 roku stwierdzającym, że w czwartek, w dzień św. Wawrzyńca, Tomek, sługa i dzwonnik na ratuszu, złożył swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców Piotra Morsztyna, wówczas burmistrza, Kaspra Bera (nr 301) i Mikołaja Stana (nr 323) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 217)

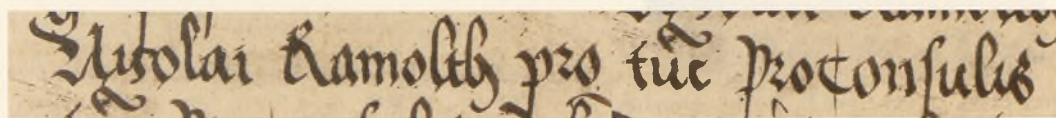
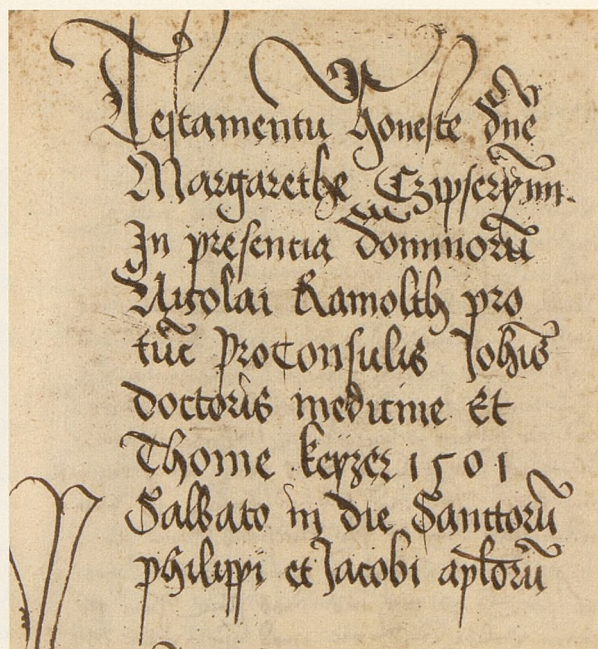
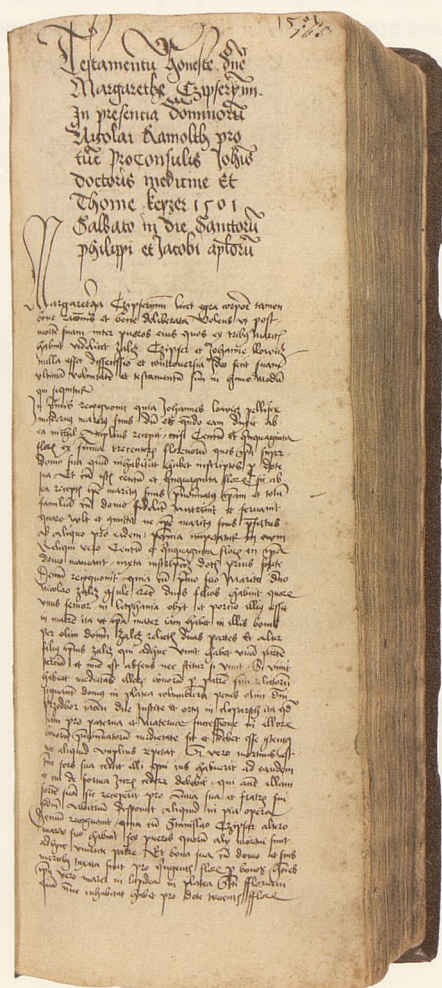
308. MIKOŁAJ RAMUŁT

rajca, burmistrz

1501–1513

Nicolaus Ramolth (Ramolt, Ramulth, Remolth)

Mieszczanin krakowski, przybyły z Zabłocia koło Przemyśla. Do prawa miejskiego Krakowa został przyjęty w 1484 roku za poręczeniem Marka Denenwolfa. Nie zasiadał w ławie miejskiej. W roku 1501 uzyskał z rąk wojewody Piotra Kmity nominację do rady miejskiej, w której zasiadał do roku 1513. Udokumentowany jest jego udział w radzie urzędującej w kadencjach 1501, 1507 i 1512; wtedy to sprawował w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W 1499 roku poręczał za Andrzeja Szczrzykiewicza z Pabianic przy jego przyjęciu do prawa miejskiego. W roku 1501 on i jego brat Stanisław wzięli w zastaw od Jana Feliksa Oleśnickiego wieś Kobierzyn koło Krakowa. Mikołaj był właścicielem domu położonego przy ul. Brackiej, w sąsiedztwie domu rajcy Stanisława Wacława (nr 330). Był żonaty z córką rajcy Piotra Morsztyna (nr 307). Testament sporządził w roku 1513. Zmarł 21 października tego samego roku. Pozostawił synów Mikołaja i Andrzeja, którzy w roku 1520 studiowali na Uniwersytecie Krakowskim.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strona 165 z wpisem z 1501 roku stwierdzającym, że w sobotę, w dzień św. Filipa i Jakuba, Małgorzata Czipszczyrna złożyła swoje zeznanie testamentowe w obecności rajców Mikołaja Ramułta, wówczas burmistrza, Jana z Reguł (nr 291) i Tomasza Keysera (306) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 165)

Jan Olbracht (1492–1501)

Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)

Zygmunt Stary (1506–1548)

Źródła i literatura:

KDK I, s. XXXIX; KPM I, nr 8158, 8989; PPK I-1, nr 1; PPK I-2, nr 749; Niwiński 1938, s. 228; Pietrusiński 2000, s. 174, 695; Noga 2003-I, s. 119, 151, 166, 168, 210–211, 332; Noga 2008, nr 27.

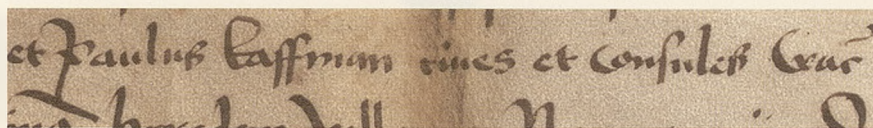
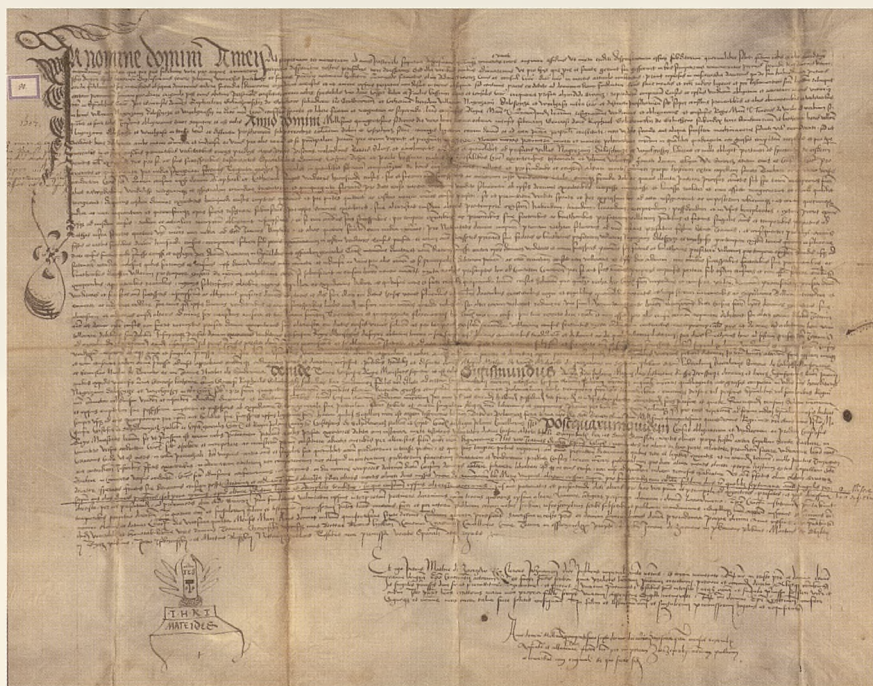
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

309. PAWEŁ KAUFMAN

rajca, burmistrz
1503–1528

Paulus Kauffman (Koffmann, Kaffman)

Kupiec, przedsiębiorca górniczy, przybył do Krakowa z krajów niemieckich. Współcześnie w mieście było aktywnych kilka osób noszących nazwisko Kaufman, o nieustalonych więzach rodzinnych. Paweł zasiadł w 1500 roku w ławie miejskiej, urząd ławnika sądowego pełnił do roku 1503 włącznie, kiedy to uzyskał nominację do rady miejskiej. W radzie zasiadał przez następnych 26 lat. Jego udział w radzie zarządzającej, a zatem sprawowanie funkcji burmistrza, potwierdzony jest w latach 1516 i 1522. Był specjalistą w sprawach finansowych, w latach 1517–1518 pełnił funkcję lonera, w roku 1525 zasiadał w Komisji 4 Mężów Starszych. Zajmował się handlem, a także górnictwem i hutnictwem. Już w 1502 roku miał udziały w kopalni w Jaworznie, w roku 1507 nabył hutę w Pomorzanach, uzyskał również przywilej królewski na poszukiwanie i wydobywanie wszelkich rud metali. Posiadał także zezwolenie na uruchomienie w Starczynowie pod Olkuszem fabryki blachy i drutu. W Krakowie był właścicielem domów przy ulicach Szewskiej i Rogackiej (obecnie Reformacka), dwóch kramów bogatych i łaźni, a poza miastem wsi Balin i części Modlicy. Od Piotra Ligęzy dzierżawił Chrzanów, wykupił ponadto wójtostwo sanockie. W kościele Mariackim odziedziczył po Salomonach jeden z ołtarzy, dla którego w 1522 roku zamówił obraz swego patrona, przedstawiający scenę *Nawrócenia św. Pawła*. Był żonaty z Katarzyną, córką Piotra Salomona (nr 288). Zmarł w 1529 roku, pozostawiając sześciu synów, wśród nich Jana, prepozyta kościoła św. Anny, oraz trzy córki, między innymi Annę, trzecią żonę rajcy Jana Kezingera-Kislinga (nr 298), i Urszulę, wydaną za rajcę Michała Bogacza (nr 340), a po jego śmierci za rajcę Stanisława Ziemiańina (nr 346).

Źródła i literatura:

CDU III, nr 299; KDK I, s. XXXIX; KDK IV, nr 616, 619; KZBM, s. 90; PPK I-1, nr 1, 10, 18, 30; PPK I-2, s. 949, 955; Bąkowski 1913, s. 59; Pieradzka 1958, s. 54; Noga 2003, s. 49–51, 120, 150, 157, 194, 214, 314; Ratusiński Bogusław, Kaufman Paweł, [w:] PSB, t. XII, s. 231–232; Pietrusiński 2000, s. 184; Piwowarczyk 2000, s. 205; Piwowarczyk 2004, s. 322; Noga 2003-I, s. 49–51, 120, 150, 157, 194, 214, 314; Noga 2008, nr 28.

Dokument wydany w 1516 roku w Krakowie, w którym Jan Konarski, biskup krakowski, zatwierdza kupno czynszu rocznego w wysokości 9 grzywien z dóbr Nagórzany, Działoszycy i Wielgasy, dokonane dla ołtarza Góry Oliwnej w kościele Mariackim w Krakowie z obowiązkiem dwóch mszy tygodniowo z fundacji zmarłego Adama Szwarca (nr 295), przez Kacpra Bera (nr 301) i Pawła Kaufmana, rajców krakowskich, jako wykonawców testamentu – oraz powiększenie zapisu imienia, krakowskiego obywatelstwa i urzędu rajcy (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. perg. 90)

310. MACIEJ SZCZĘSNY

rajca, burmistrz
1503–1527

Mathias Felix (Szczęsny, Szczanszy, Zenszny)

Mieszczanin krakowski, nominowany do rady miejskiej w 1503 roku wraz z Pawłem Kaufmanem (nr 309), na zwolnione miejsca po zmarłych Kasprze Gengnerze (nr 299) i Jerzym Langu (nr 289). Maciej sprawował urząd rajcowski przez 25 lat, do roku 1527 włącznie. Powoływany był do rady urzędującej, co zostało udokumentowane dla siedmiu rocznych kadencji. Wtedy – w przypadającej na niego kolejności – pełnił funkcję burmistrza. W 1505 roku brał udział w poświadczeniu przez rajców zakupu przez rektora Uniwersytetu Krakowskiego Macieja z Miechowa za sumę 600 florenów węgierskich rocznego czynszu w wysokości 20 grzywien z dochodów magistratu krakowskiego, z przeznaczeniem na założenie i uposażenie kolegiatury medycyny na Uniwersytecie. Od 1513 roku Maciej dzierżył godność wityryka – męża zaufania kościoła św. Anny. Był właścicielem domu położonego przy ul. Poselskiej. Ożenił się z Anną. Zmarł w roku 1527.

Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

Matthias felix Consul Civitatis Cracoviensis

Dokument wydany w 1522 roku w Krakowie, w którym biskup krakowski Jan Konarski transumuje dokument z roku 1505, w którym rajcy krakowscy, a wśród nich Maciej Szczęsny, stwierdzają, że Maciej z Miechowa, ówczesny rektor Uniwersytetu Krakowskiego, zakupił za sumę 600 florenów węgierskich roczny czynsz w wysokości 20 grzywien z dochodów magistratu krakowskiego, który przeznaczył na założenie i uposażenie kolegiatury medycyny na Uniwersytecie Krakowskim – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Biblioteka PAU/PAN w Krakowie, sygn. dok. perg. 114)

Źródła i literatura:

CAR, nr 1130, 1193; CDU, nr 310; KDK I, s. XXXIX; PPK I-1, nr 30; Noga 2003-I, s. 120, 345; Noga 2008, nr 29.

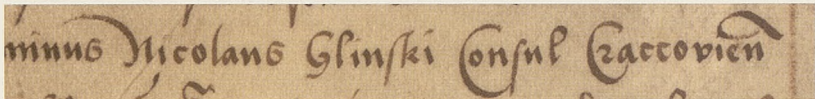
Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

W 1504 roku w sporze pomiędzy Krakowem i Lwowem Aleksander Jagiellończyk orzeka, że kupcy z Krakowa mogą we Lwowie prowadzić handel z obcymi kupcami.

311. MIKOŁAJ GLIŃSKI

rajca, burmistrz
1504–1537

Nicolaus Glynszky (Glinicki)
Kupiec, przedsiębiorca górniczy, żupnik drohobycki, pan na Piotrkowicach, tytułowany *nobilis*. Przyjęty do prawa miejskiego w 1503 roku. Został nominowany do rady miejskiej w roku 1504, zasiadał w niej 30 lat, do roku 1533 włącznie. Dwudziestokrotnie zasiadał w radzie urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. W tej roli rozstrzygał w sprawie ugody między Magdaleną, wdową po Stanisławie Stwoszu, synu Wita Stwosza, a Anną, córką Stanisława z pierwszego małżeństwa, w sporze o spadek, między innymi o pas srebrny i drewniany krucyfiks. Również jako burmistrz w 1531 roku rozpoznawał z urzędu ruiny po pożarze domu malarza Jana Goraja, położonego przy ul. Senackiej u wylotu ul. Kanoniczej. W roku 1523 pełnił funkcję lonera. Był w roku 1524 posłem miasta na sejm, a poza strukturami miejskimi jednym z poborców podatkowych w województwie krakowskim. Zajmował się inwestycjami górniczymi, posiadał przywilej na poszukiwania i wydobywanie rud metali w Tatrach. Od roku 1503 pełnił urząd żupnika drohobyckiego. Wraz z Benedyktem Glińskim, prawdopodobnie bratem, dziedziczył Piotrkowice i Bobową. W Krakowie był właścicielem domu położonego przy ul. Grodzkiej, obok domu Jakuba Guldensterna. Mikołajowi przysługiwało prawo patronatu kościoła w Bobowej oraz ołtarza św. Leonarda w kolegiacie Wszystkich Świętych w Krakowie. Był żonaty z Anną, córką Mikołaja Salomona. Zmarł w 1537 roku, pozostawiając córkę, wydaną za Jerzego Niemsta, i syna Jana.

Źródła i literatura:
CDU, nr 365; DKW IV, nr 722; KDK I, s. XXXIX; KPM I, nr 9228; PPK I-1, nr 10, 15, 50; PPK I-2, nr 749, s. 960; Ptaśnik 1903, s. 50–51; Bukowski 1995, s. 113–145; Pietrusiński 2000, s. 173, 345, 421, 437, 535; Noga 2003-I, s. 49, 51, 56, 84, 120, 127, 154–155, 157, 167, 173, 195, 213, 309; Noga 2008, nr 31.

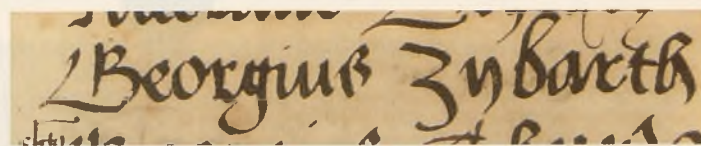
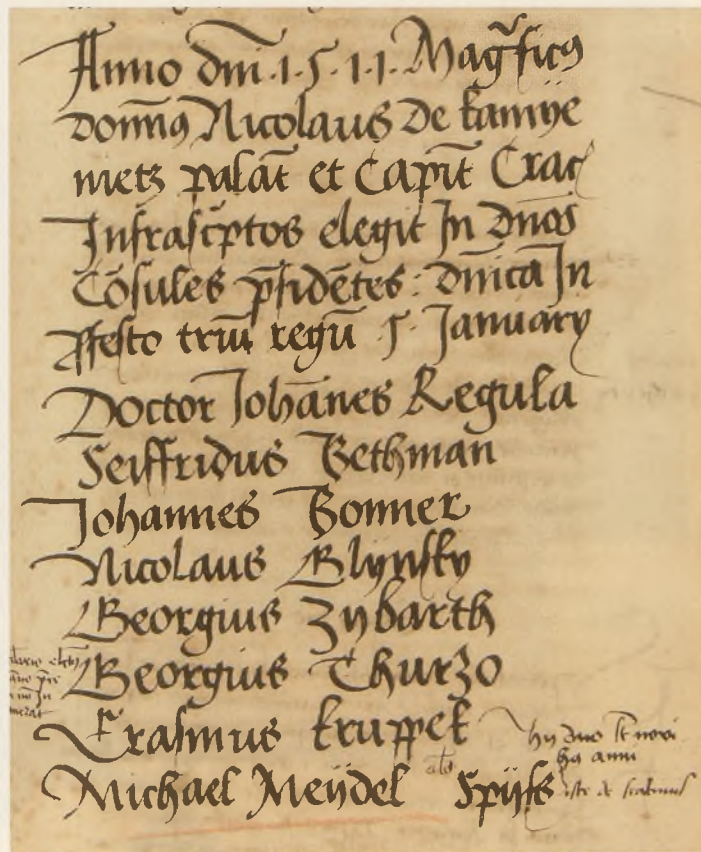
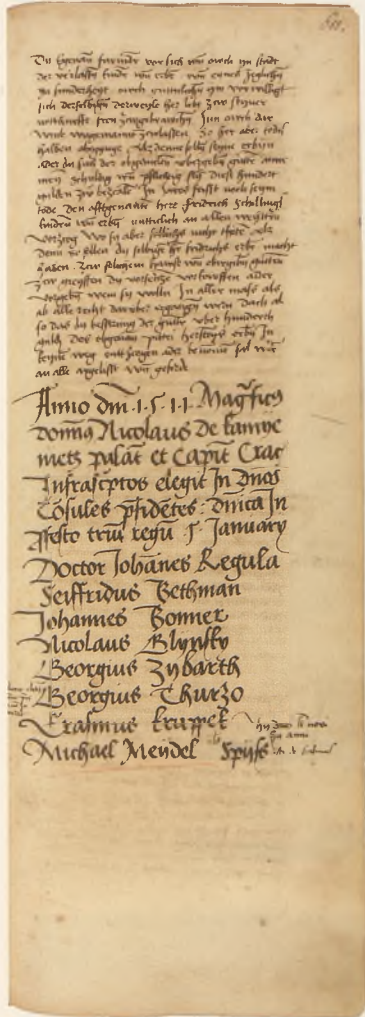
Dokument wydany w 1535 roku w Krakowie, w którym rajcy krakowscy, z Mikołajem Glińskim w składzie, erygują psalterię w kościele Mariackim z fundacji Piotra Salomona (nr 288) i Mikołaja Salomona – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. dok. perg. 108)

312. JERZY ZYBART

rajca, burmistrz
1506–1511

Georgius Zybarth (Sebartis)

Mieszczanin krakowski, przedsiębiorca hutniczy. Nie został odnotowany na urzędzie ławnika. W roku 1506 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał do roku 1511. Do rady urzędującej został powołany zapewne już w 1506 roku (jak każdy nowo wybrany rajca), ale brak na to potwierdzenia źródłowego. Dopiero w 1511 roku został odnotowany w gronie rajców urzędujących, pełniących w ustalonej kolejności funkcję burmistrza. Zapewne w awansie do rady miejskiej pomogły mu koligacje z rajcą Sewerynem Bethmanem (nr 282) oraz udział w interesach górniczo-hutniczych rajcy Jana Thurzona (nr 285). Córka Jerzego, Elżbieta, była żoną Jana (Hanusza) Bethmana, syna Seweryna Bethmana z jego pierwszego małżeństwa z Urszulą Wogler. Natomiast kontakty z Janem Turzonem wynikały z zainwestowania kapitału w hutę miedzi i topnie srebro w Mogile pod Krakowem, po przystąpieniu do spółki, jaką dla prowadzenia tego przedsięwzięcia utworzył Turzo ze swoim szwagrem, rajcą Janem Teschnerem (nr 257). Po wycofaniu się Teschnera i śmierci Jerzego, co nastąpiło zapewne w roku 1511, Turzo stał się jedynym właścicielem huty w Mogile. Jerzy Zybart pozostawił córkę Elżbietę, dwóch wnuków: Seweryna i Samuela oraz cztery wnuczki.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1500–1512 strona 611 z wpisem zawierającym wykaz rajców urzędujących wybranych na rok 1511, z Jerzym Zybartem w składzie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 431, s. 611)

Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

W 1505 roku powstaje *Kodeks Behema* – ten bogato zdobiony miniaturami rękopis ze spisanyymi prawami, przywilejami, ustawami i statutami Baltazar Behem, pisarz miejski, przekazuje radzie miejskiej.

W tym samym roku w Krakowie zostaje wprowadzona instytucja lekarza miejskiego.

Źródła i literatura:
CAR, nr 1392; Noga 2003-I, s. 120, 171, 353; Noga 2008, nr 32.

BURMISTRZOWIE

II

CZASY NOWOŻYTNE LATA 1507–1792

**Biogram rajcy–burmistrza
z czasów nowożytnych
zawiera:**

- ♦ nagłówek, w którym podano:
 - imię i nazwisko (przydomek) w brzmieniu najczęściej występującym w literaturze,
 - nazwy pełnionego urzędu i funkcji,
 - lata zasiadania w radzie miejskiej,
- lata potwierdzonego źródłowo sprawowania funkcji burmistrza;
- ♦ wersje pisowni imienia i nazwiska (przydomka) występujące w źródłach;
- ♦ najistotniejsze informacje o osobie;
- ♦ ikonografię bezpośrednio związaną z osobą;
- ♦ wybór publikacji źródłowych i literatury poszerzającej.

nr 313–641

Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

W latach 1505–1508
Kraków nawiedzają zarazy
morowe.

W 1506 roku w krakowskiej
drukarni Jana Hallera uka-
zuje się Statut Łaskiego, urzę-
dowy zbiór polskiego prawa,
a równocześnie pierwszy ilu-
strowany druk polski.

Około 1506 roku kończą się
prace mające na celu skiero-
wanie wód rzeki Rudawy do
fosy wokół fortyfikacji miej-
skich.

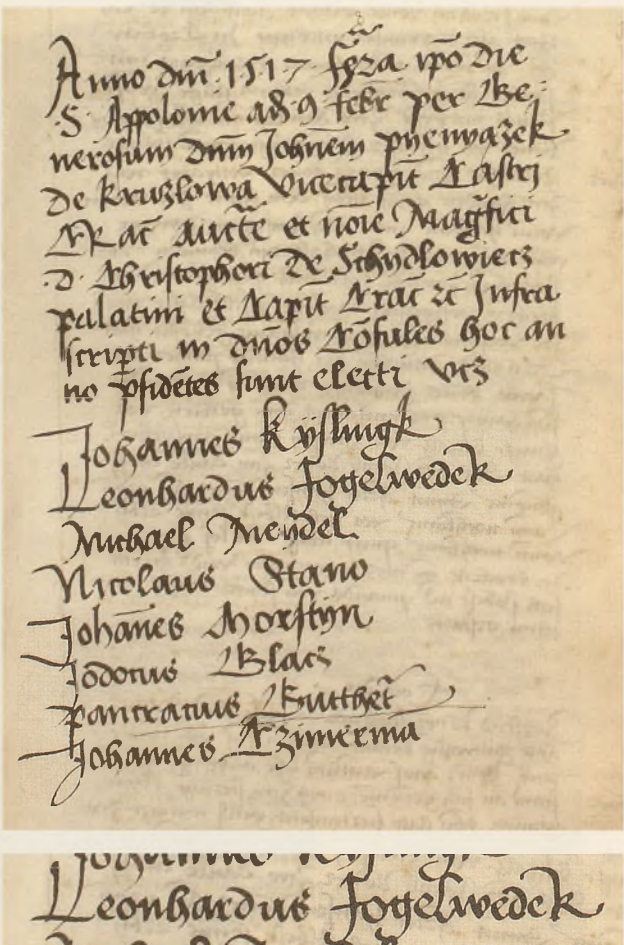
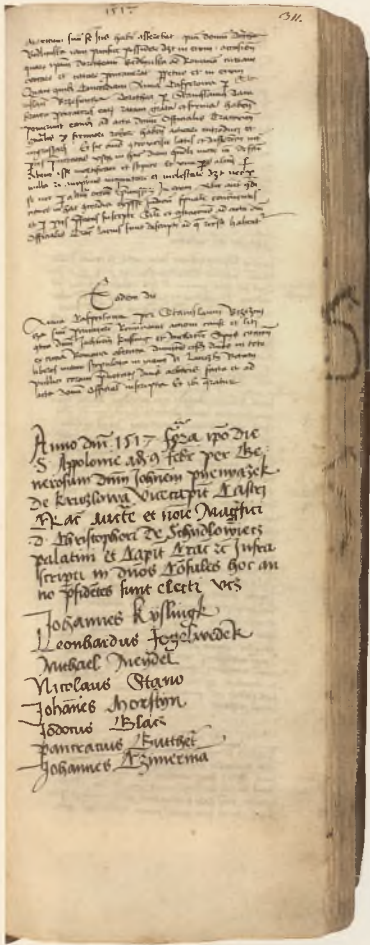
313. LEONARD FOGELWEDER

rajca 1506–1533

burmistrz 1513, 1515, 1517, 1518, 1522, 1523, 1524, 1527, 1530, 1531,
1532, 1533

Lenhardt Fogelweder

Kupiec, najwybitniejszy przedstawiciel drugiego pokolenia rodziny przybyłej do Krakowa z Sankt Gallen w Szwajcarii. Syn kupca Sebastiana, brat rajcy Andrzeja (nr 350), Sebastiana, lekarza i dyplomaty, oraz Elżbiety. Karierę we władzach miasta rozpoczął w 1502 roku, uzyskując po-
wołanie na urząd ławnika sądowego, który pełnił do roku 1505. Od roku 1506 przez prawie
30 lat, do 1533 roku, zasiadał w radzie miejskiej. Do rady urzędującej, której członkowie w przyję-
tej kolejności pełnili funkcję burmistrza, był powoływany 12 razy. Od roku 1515 działał w Komisji
Skarbowej 6 Mężów, w roku 1533 pełnił funkcję lonera. Prowadził rozległy handel, był dostawcą
dworu Władysława Jagiellończyka, inwestorem górniczym w kopalniach Fuggerów na Węgrzech,
wspólnikiem Turzonów i Fuggerów. W spółce z rajcą Michałem Meydlem (nr 321) handlował
z Węgrami, był związany interesami z Lewoczą i Koszycami, a na zachodzie z Norymbergą
i Wrocławiem. Był właścicielem wsi Prokocim i Piaski pod Krakowem, dwóch domów i kramu
sukiennego w mieście, a także cegielni na Zwierzyńcu. Ożenił się z Barbarą, córką rajcy Adama
Szwarcza (nr 295), a po jej śmierci z Magdaleną z Zebarthów, która wniosła udziały w węgierskich
kopalniach rud. Zmarł w 1533 roku, pozostawiając synów Tomasza i Stanisława oraz córkę Annę.

Źródła i literatura:
AAK, nr 68; CDU, nr 365; KDK I,
s. XXXIX; KDK III, nr 490; KPM I, nr
7488; PPK I-1, nr 1, 10, 40, 50, 53; PPK
I-2, s. 972; Ptasnik 1903, s. 30–32; Pie-
radzka 1935, s. 63, 69–70, 86, 116, 169;
Pieradzka Krystyna, Fogelweder Leonard,
[w:] PSB, t. VII, s. 44; Radwan 1981, s. 31;
Pietrusiński 2000, s. 235, 344, 452; Noga
2003-I, s. 49, 51, 54, 120, 121, 152, 155,
197, 209, 211, 213, 306; Noga 2008, nr 33.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1512–1526 strona 311 z wpisem dotyczącym wyboru rady urzędującej
na 1517 rok, z Leonardem Fogelwederem w składzie – oraz powiększenie zapisu imienia
(Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 432, s. 311)

314. JAN HALLER

rajca 1508–1525

burmistrz 1512

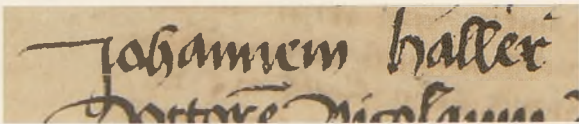
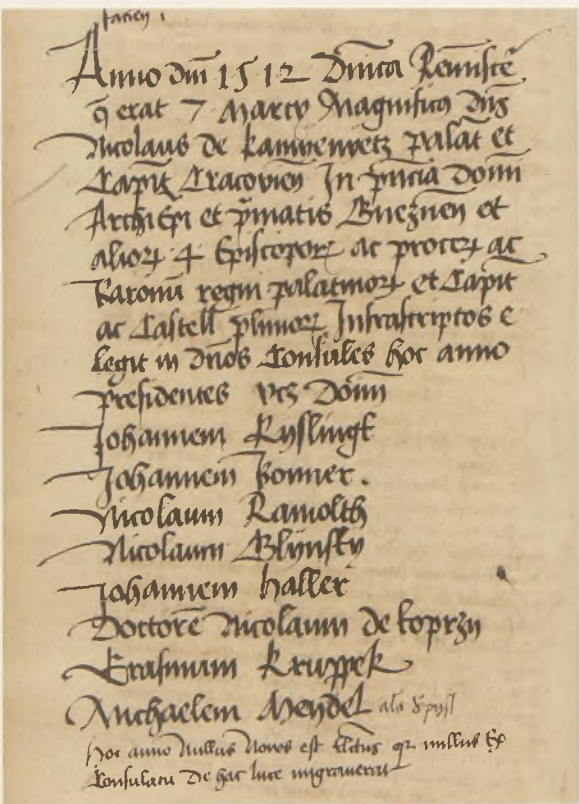
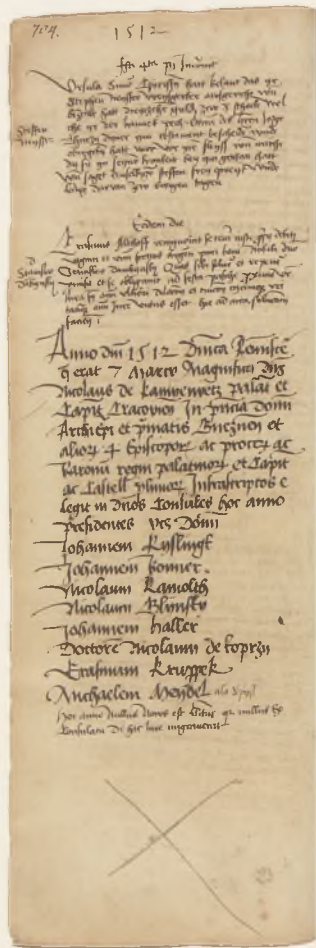
Johannes Haller

Kupiec, księgarz, wydawca, właściciel drukarni i papierni. Syn Jana, urodzony około 1467 roku we frankońskim mieście Rothenburg nad rzeką Tauber. Studiował na Uniwersytecie Krakowskim, nie uzyskał jednak żadnego stopnia naukowego. Przyjął krakowskie prawo miejskie w roku 1491. W roku 1501 urzędował jako ławnik. Do rady miejskiej został powołany w roku 1508, zasiadał w niej do roku 1525. Pomimo tak długiego stażu rajcowskiego, w radzie urzędującej, której członkowie w przyjętej kolejności pełnili funkcję burmistrza, zasiadł tylko raz – w roku powołania do rady miejskiej. Był prowizorem szpitala scholarów. Zapewne bardziej niż administrowanie miastem pochłaniały go sprawy drukarskie, choć prowadził także handel winem, miedzią i cyną, przesyłając te towary z Węgier do Wrocławia. Przy udziale niemieckiego drukarza Kaspra Hochfedera około 1505 roku uruchomił w swoim domu pierwszą w Polsce stałą drukarnię. Była to przyrynkowa kamienica (obecnie nr 5), wniesiona przez żonę w posagu. Najślawniejszym wydaniem przez niego drukiem był Statut Jana Łaskiego z 1506 roku. W roku 1510 kupił młyn papierniczy w Czerwonym Prądniku. Nabył prawa wyłączności wydania i sprzedaży szeregu dzieł. Osiągnął na rynku księgarskim pozycję monopolistyczną. W 1517 roku został zmuszony do ugody z pozostałymi krakowskimi wydawcami, co było kresem jego świetności. Był żonaty z Barbarą, córką kuśnierza Kunoscha. Zmarł 8 października 1525 roku, pozostawiając trzech synów oraz trzy córki, wśród nich Katarzynę, wydaną za rajcę Jana Spiglera-Lambocha (nr 354).

Zygmunt Stary (1506–1548)

W 1507 roku, dzień po koronacji Zygmunta Starego, rada miejska składa nowemu władcy hołd oraz przysięgę wierności.

W tym samym roku monarcha potwierdza, aby na rajców miejskich wybierane były osoby, które wcześniej piastowały już urząd ławnika.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1500–1512 wpis ze strony 704 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1512, z Janem Hallerem w składzie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 431, s. 704)

Źródła i literatura:
KZBM, s. 89; Seruga Józef, Jan Haller. Wydawca i drukarz krakowski (1467–1525); Pieradzka 1935, s. 130, 194; Mańkowska Anna, Haller Jan, [w:] PSB, t. IX, s. 250–251; Komorowski, Folleprecht 1996, s. 25–26; Sowiński 1996, s. 21–22; Encyklopedia, s. 274–275; Noga 2003-I, s. 148, 150, 158, 196, 209, 211–212, 313; Komorowski 2008, s. 262–263; Noga 2008, nr 34.

Zygmunt Stary (1506–1548)

315. JAN KRUPEK**rajca 1508–1530****burmistrz 1508****Johannes Crupeck (Crupka)**

Kupiec, przedstawiciel licznej i znaczącej w Krakowie rodziny mieszczańskiej, syn rajcy Piotra Krupka zwanego Langiem (nr 266), brat rajcy Jerzego Langa (nr 289). W 1515 roku Zygmunt Stary potwierdził szlachectwo dzieci Piotra, w tym Jana i Erazma, otrzymane od cesarza Fryderyka III wraz z herbem własnym Krupek, za co – wobec zaginięcia dokumentów – ręczyli kanclerz Krzesław z Kurozwęk i arcybiskup gnieźnieński Jan Łaski. Jan Krupek uzyskał obywatelstwo krakowskie przed rokiem 1493, w którym wraz z Kasprem Berem (nr 301) poręczył za Marcina Gerbera. W ławie miejskiej zasiadał w roku 1500, a następnie w latach 1502–1507. W kolejnym, 1508 roku został powołany do rady miejskiej, w której zasiadał przez ponad 20 lat, do roku 1530 włącznie. Do rady urzędującej wszedł w roku 1508, jako nowo powołany rajca pełnił funkcję burmistrza pod koniec rocznej kadencji tego składu prezydującego. Głównym zajęciem Jana był handel o zasięgu międzynarodowym, prowadzony z kupcami z Górnych Węgier i Augsburga. Był żonaty z Katarzyną, córką rajcy Stanisława Morsztyna (nr 232). Zmarł w 1530 roku, pozostawiając czterech synów, w tym rajcę Erazma (nr 320) i Jana, wójta krakowskiego od 1579 roku, oraz trzy córki: Katarzynę, która po śmierci pierwszego męża Jana Langa poślubiła rajcę Piotra Wedelickiego (nr 335), Barbarę, żonę Hanusa Bethmana, i Annę, wydaną za rajcę Josta Ludwika Decjusza (nr 336). Jan został odnotowany w *Księdze zmarłych Bractwa kościoła Panny Marii*.

Herb własny Krupka ze zwieńczenia epitafium Abrahama Ronenberga (nr 450) i jego żony Agnieszki z Krupków w kruchcie północnej kościoła Mariackiego

Źródła i literatura:

KDK III, nr 490; Pieradzka 1935, s. 78–79, 88, 162, 175, 192; Mitkowski 1968, s. 88; Pańków Stanisława, *Krupek Jan*, [w:] PSB, t. XV, s. 407; Trelińska 2001, nr 89; Noga 2003-I, s. 113, 151, 194, 227–228, 321; Noga 2008, nr 35.

316. JERZY TURZO

rajca 1509–1521
burmistrz 1509, 1511

Georgius (Johann, Jorge) Thurso (Thurzo, Thwrzo)

Kupiec, przedsiębiorca górniczo-hutniczy, syn Jana Turzona (nr 285), kontynuator wielkich przedsięwzięć gospodarczych ojca, jednak już na mniejszą skalę. Urodził się 26 marca 1467 roku w Krakowie, jednak przy wpisie do miejskiego prawa w roku 1487 zaznaczono, że pochodzi z Lewoczy, co zapewne było reminiscencją pochodzenia ojca, który notabene wraz z rajcą Janem Schulzem (nr 290) ręczył za syna przy tym nabyciu obywatelstwa. Dwa lata później Jerzy został przyjęty także do prawa miejskiego Norymbergi. Studiował na Uniwersytecie Krakowskim. W roku 1493 zasiadł w ławie miejskiej, ławnikiem sądowym był do roku 1502. W roku 1509 został powołany do rady miejskiej, na miejsce po ojcu, zmarłym rok wcześniej. W radzie zasiadał do roku 1521, w latach 1509 i 1511 powoływany był do rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. Jerzy przejął po ojcu interesy handlowe i przemysłowe. Zarządzał komorą górnictwem w Kremnicy, sprawował urząd żupnika zwoleńskiego, kierował hutą miedzi w Mogile pod Krakowem, eksploatował złoża miedzi i srebra na Spiszu oraz ołowiu w Maczkach i Długoszynie w Małopolsce. Pozostawał w spółce z możnymi Fuggerami. Pod koniec życia przeniósł się z rodziną do Augsburga, gdzie zmarł 19 marca 1521 roku. W Krakowie pozostali spokrewnieni z Jerzym Turzonowie zamieszkali przy ul. Brackiej; trudnili się handlem drzewem cisowym pozyskiwanym na Węgrzech.

Zygmunt Stary (1506–1548)

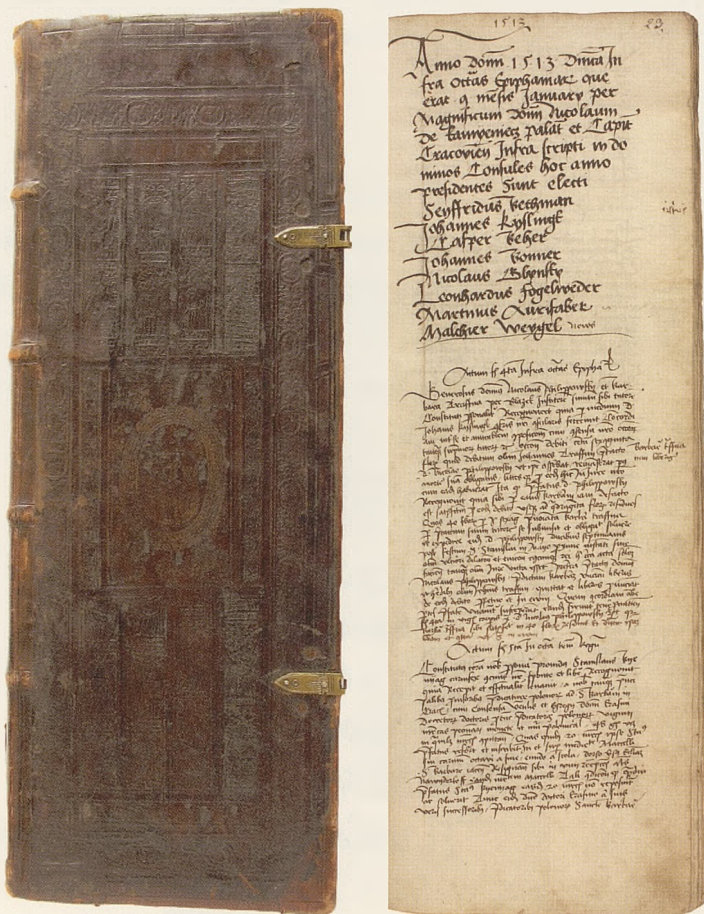
Dokument wydany w 1516 roku w Krakowie, w którym Bernardyn Gallus, wikariusz generalny krakowski, na prośbę Jerzego Turzona w obecności świadków wydaje odpis dokumentu wystawionego w jego obecności, a dotyczącego odstąpienia przez Jana altarystę i jego siostrę Barbarę z mężem Mikołajem Bogaczem kaplicy św. Marka w kościele Mariackim na rzecz braci Turzonów: Jana, biskupa wrocławskiego, Stanisława, biskupa ołomunieckiego, oraz Jana, Jerzego i Aleksego, mieszczan krakowskich – oraz powiększenie zapisu imienia (Węgierskie Archiwum Krajowe w Budapeszcie, sygn. DL 25305)

Źródła i literatura:
DPKW IV, nr 802, 810, 872; KPM I, nr 8310; KZBM, s. 89; PPK 1-2, nr 750, s. 958; Kutrzeba 1911, s. 95–96; Pieradzka 1935, s. 71, 158, 161–163; Encyklopedia, s. 1011; Noga 2003-I, s. 116–117, 347; Noga 2008, nr 30.

rajca 1509–1518

burmistrz 1509, 1513

Mieszczanin krakowski, złotnik i jubiler. Urodzony około 1470 roku w Krakowie, syn złotnika Marcina zwanego Marcinkiem. Własny warsztat Marcin prowadził po uzyskaniu mistrzostwa od roku 1486. Złotnikami byli też jego bracia Jakub i Stanisław. Do ławy miejskiej został powołany w 1501 roku, ławnikiem sądowym był także w latach 1502 i 1508. W roku 1509 uzyskał nominację do rady miejskiej; rajcą był do roku 1518, w tym w radzie urzędującej w latach 1509 i 1513 – wtedy zgodnie z zasadami pełnił funkcję burmistrza. Marcin sprawował godność prowizora klasztoru św. Agnieszki na Stradomiu. Prowadził duży warsztat, już w 1486 roku zatrudniał 20 pomocników. Pełnił funkcję starszego cechu złotników, na którą był powoływany w latach 1490, 1499 i 1507. Realizował zlecenia dla dworu królewskiego, w szczególności dla Zygmunta Starego, także jeszcze przed jego koronacją. W roku 1504 wykonał swoje arcydzieło: złoty relikwiarz puszkowy na głowę św. Stanisława dla katedry krakowskiej, fundowany przez królową-matkę Elżbietę Rakuszanę. Uznawany za najwybitniejszego krakowskiego złotnika swojej epoki. Zmarł 23 marca 1518 roku w swoim domu położonym przy ul. Brackiej. Pozostawił żonę Elżbietę z Neuburgerów oraz córkę Annę, poślubioną później przez Mikołaja Groscha, ławnika krakowskiego.

Martinus Lucifaber

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1512–1526 przód okładziny oraz strona 23 z wpisem dotyczącym wyboru rady urzędującej na 1513 rok, z Marcinem Marcinkiem złotnikiem (aurifaber) w składzie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 432, s. 23)

318. MIKOŁAJ z KOPRZYWNICY

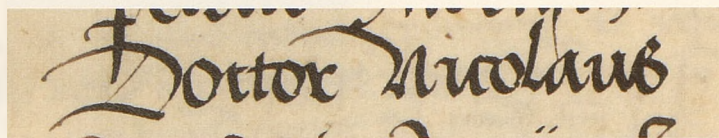
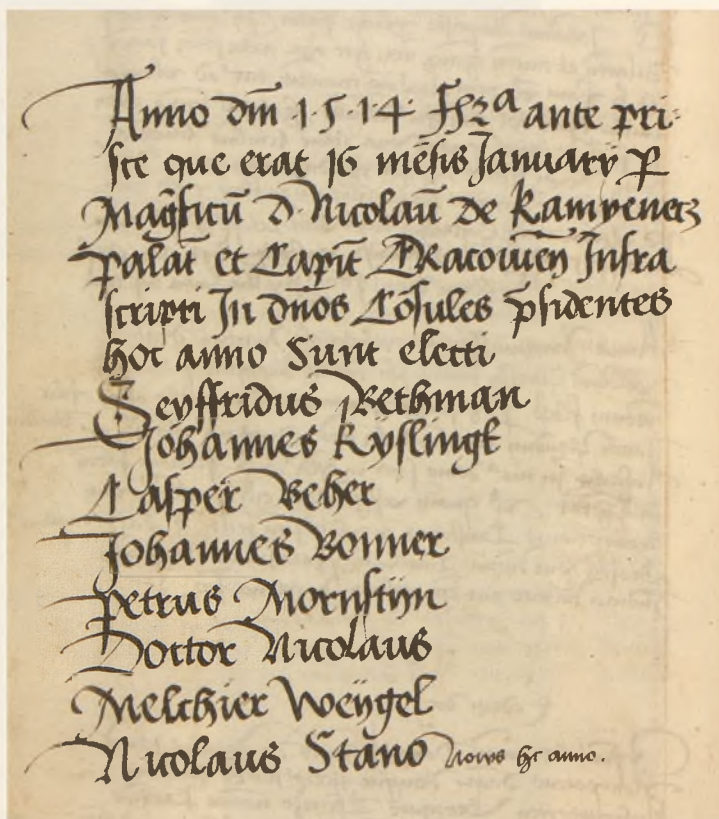
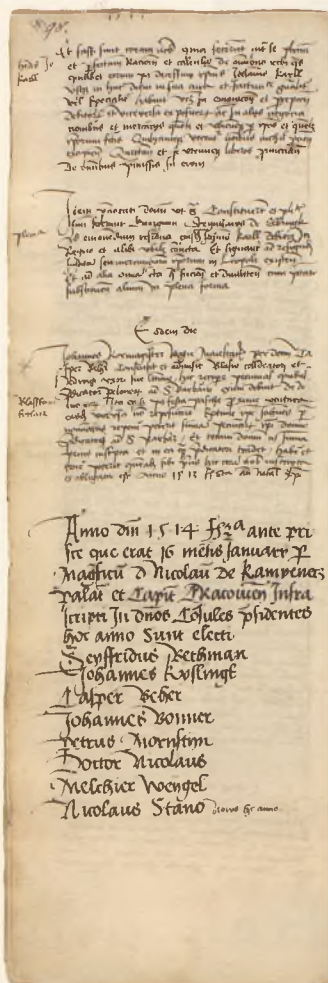
rajca 1509–1520

burmistrz 1509, 1512, 1514, 1515, 1518, 1520

Nicolaus de Coprywnica

Prawnik, profesor i rektor Uniwersytetu Krakowskiego, kanonik kapituły katedralnej, urodzony w Koprzywnicy. Syn Stanisława, siostrzeniec Stanisława starszego, plebana w Koprzywnicy. Na Uniwersytecie ukończył Wydział Sztuk Wyzwolonych, następnie po studiach prawniczych w 1492 roku otrzymał promocję na doktora prawa kanonicznego. Został przyjęty do prawa miejskiego w 1505 roku. Na początku roku 1506 został notariuszem publicznym, rok później prokuratorem Uniwersytetu. Jako znawca prawa w roku 1509 uzyskał nominację do rady miejskiej. Zasiadał w radzie do roku 1520, w tym czasie był sześciokrotnie powoływany do rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. W pracy rady nie był nadmiernie zaangażowany; gdy 1520 roku rezygnował z godności rajcowskiej, rada miejska w odnośnej uchwale stwierdziła, że zajmował się sprawami sierot i więźniów, nie biorąc udziału w procesach kryminalnych. Mikołaj już w roku 1500 miał niższe święcenia kapłańskie. Ożenił się jednak z Agnieszką z Minockich herbu Nowina i zamieszkał w domu obok Kolegium Jurystów. Zagrożony karami, uzyskał w 1505 roku dyspensę papieża Juliusza II. Po śmierci żony przyjął święcenia kapłańskie, a gdy w roku 1520 uzyskał kanonię w katedrze wawelskiej, zrezygnował z udziału w radzie miejskiej. W latach 1529–1530 był rektorem Uniwersytetu. Zmarł 21 stycznia 1542 roku. Został pochowany w katedrze na Wawelu w grobowcu swego protektora Jakuba z Szadka.

Zygmunt Stary (1506–1548)

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1512–1526 strona 98 z wpisem dotyczącym wyboru rady urzędującej na 1514 rok, z Mikołajem z Koprzywnicy (doctor) w składzie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 432, s. 98)

Źródła i literatura:

Hajdukiewicz Leszek, *Mikołaj z Koprzywnicy młodszy*, [w:] PSB, t. XXI, s. 115–116; Pietrzyk 2000, s. 133; Noga 2003-I, s. 145, 325; Noga 2008, nr 37.

Zygmunt Stary (1506–1548)

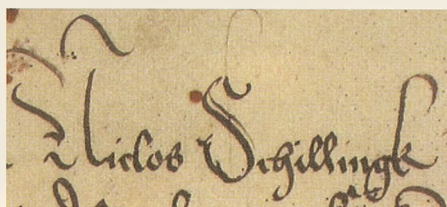
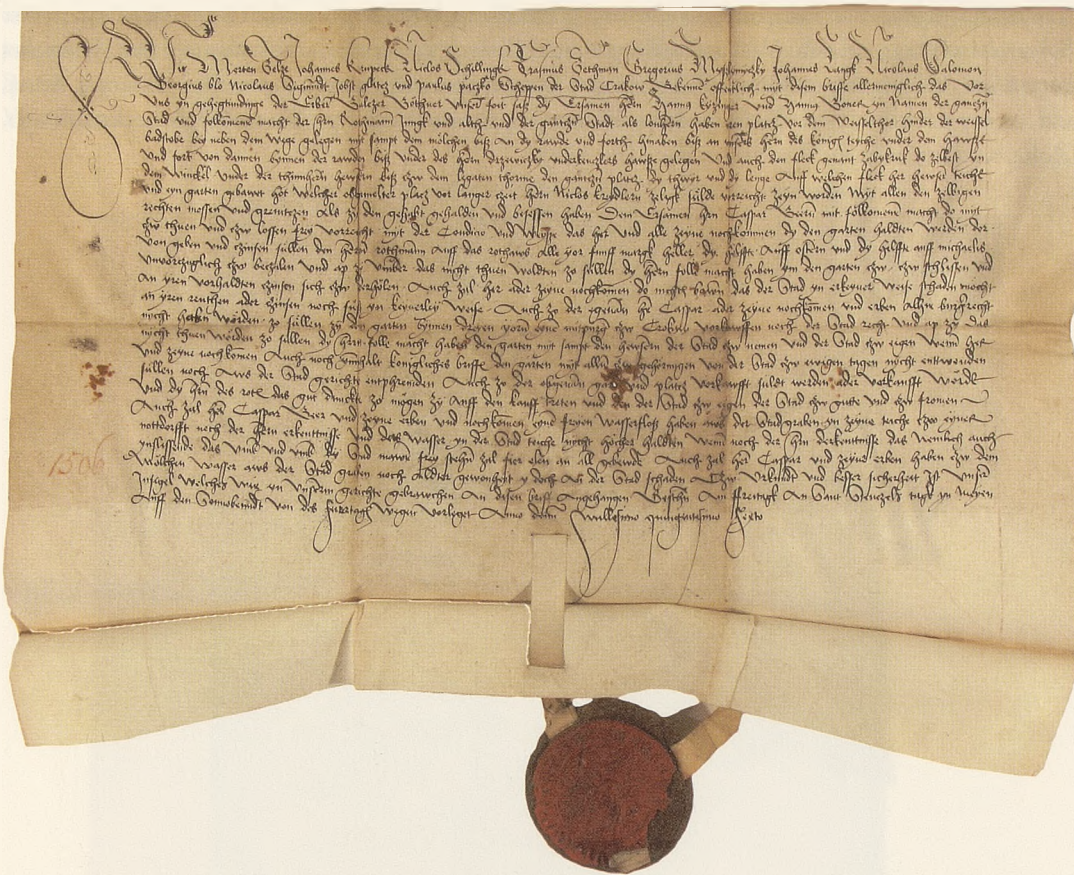
319. MIKOŁAJ SCHILLING

rajca 1509–1519

burmistrz 1509

Nicolaus (Niclos) Schyling (Schylling, Schylling)

Kupiec, przybyły do Krakowa wraz braćmi z Wissenburga (obecnie Wissembourg) w Alzacji, syn Fryderyka, tamtejszego ławnika. Pieczętował się herbem własnym Schilling z nobilitacji cesarza Maksymiliana I wydanej w Konstancji w 1507 roku dla ojca Fryderyka i jego potomstwa. Brat krakowskiego rajcy Fryderyka (nr 297) i poznańskiego rajcy Jana. Został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w 1489 roku, z poręczenia brata Fryderyka i Seweryna Bethmana (nr 282). W ławie miejskiej odnotowany w latach 1500–1501 oraz 1503–1508. W roku 1509 został powołany do rady miejskiej, w której zasiadał 11 lat, do roku 1519. Wszedł w skład rady urzędującej tylko w roku 1509 i – zgodnie z zasadami – w przypadającej na niego kolejności był burmistrzem. Zajmował się kupiectwem w spółce rodzinnej, handlował skórami wołowymi, czerwcem i suknem, głównie z krajami niemieckimi. Był żonaty z Agnieszką, córką Konrada Krupka, poprzez którego wszedł w interesy handlowe z rajcą Janem Krupkiem (nr 315). Zmarł w 1519 roku w Krakowie. Pozostawił synów: Erazma i Krzysztofa oraz przyszłych rajców Jana (nr 344) i Jerzego (nr 369).

Źródła i literatura:

KDK III, nr 490; KPM I, nr 8435; KZBM, s. 89; Kutrzeba 1911, s. 73; Pietrusiński 2000, s. 519, 523, 525, 734; Noga 2003-I, s. 119, 169, 196, 230, 339–340; Noga 2008, nr 38.

Dokument wydany w 1506 roku w Krakowie, w którym ławnicy miasta Krakowa, a wśród nich Mikołaj Schilling, stwierdzają, że rajcy krakowscy oddali Kasprowi Berowi (nr 301) grunt pod bramą Wiśną, zwany Zabikruk – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 402)

320. ERAZM KRUPEK

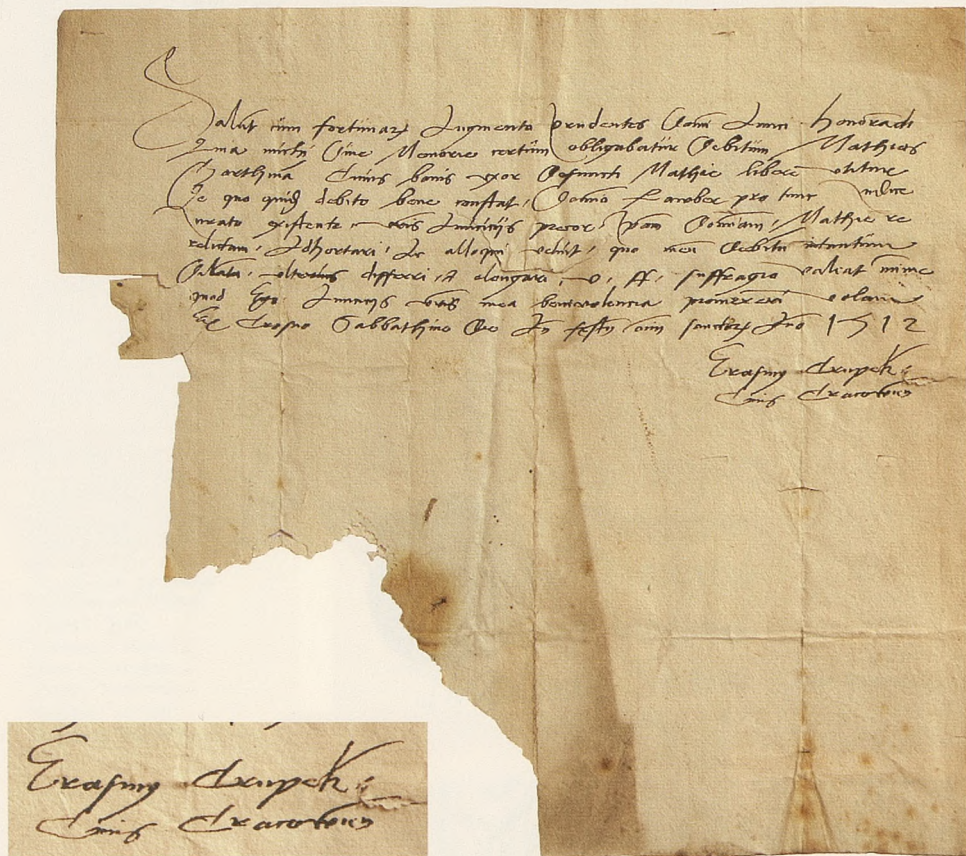
rajca 1510–1535

burmistrz 1511, 1512, 1513, 1523, 1527, 1528, 1530

Erasmus Crupek (Cruppeck, Krupeck)

Kupiec, ostatni przedstawiciel we władzach miejskich znaczącej rodziny Krupków. Syn rajcy Jana (nr 315), wnuk rajcy Piotra (nr 266). Pieczętował się rodzinnym herbem własnym Krupek, nadanym wraz ze szlachectwem jego przodkom przez cesarza Fryderyka III, a potwierdzonym przez Zygmunta Starego w 1515 roku. Nie zasiadał w ławie miejskiej, został bez tej praktyki w sprawach miejskich powołany do rady miejskiej w roku 1510. Pełnił urząd rajcy przez ponad 25 lat, w tym przez 20 lat równocześnie ze swoim ojcem Janem. Siedmiokrotnie zasiadał w radzie urzędującej, pełnił wtedy w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W radzie zajmował się sprawami finansowymi. W latach 1523–1524 był lonerem miejskim. Wraz z Janem Morsztynem (nr 324) w 1524 roku reprezentował miasto na sejmiku prowincjonalnym i sejmie w Piotrkowie, gdzie Kraków utrzymywał dla swoich posłów własny dom murowany z sadzawką, poza murami miejskimi, za co płacił czynsz piotrkowskim władzom. Erazm zaopatrywał dwór królewski w tkane materie i wyroby jubilerskie. Prowadził handel z kupcami miast Górnych Węgier. W Bardejowie egzekwował długi od Wawrzyńca Caulenkalera; w sprawie tej interweniowała u rajców bardejowskich rada miejska Krosna, gdzie Krupek także prowadził interesy, mając nawet obywatelstwo tego miasta. W Krakowie posiadał dom przy Rynku, obok domu rajcy Seweryna Bonera (nr 329), który w roku 1543 sprzedał Franciszkowi Schembornowi. Był żonaty z Anną, miał cztery córki, w tym Barbarę, żonę Piotra Szydłowieckiego, podkomorzego krakowskiego, i Zofię, wydaną za rajcę Wojciecha Bazę (nr 374).

Zygmunt Stary (1506–1548)

Dokument wydany w 1512 roku w Krośnie przez Erazma Krupka, mieszczanina krakowskiego, w którym prosi on radę miasta Bardejowa o wyegzekwowanie przysługującej mu należności od wdowy po Macieju Horthmanie, mieszkańcu Bardejowa – oraz powiększenie zapisu imienia i krakowskiego obywatelstwa (Archiwum Okręgowe w Bardejowie, sygn. Dokumenty miasta Bardejowa, nr 731)

Źródła i literatura:

DPKW IV, nr 682, 688, 731; PPK I-1, nr 30, 37, 40; PPK I-2, s. 960, 964, 973; Pietrusiński 2000, s. 173, 345; Trelińska 2001, nr 89; Noga 2003-I, s. 51, 84, 113, 154, 194, 227–228, 320–321; Noga 2008, nr 39.

Zygmunt Stary (1506–1548)

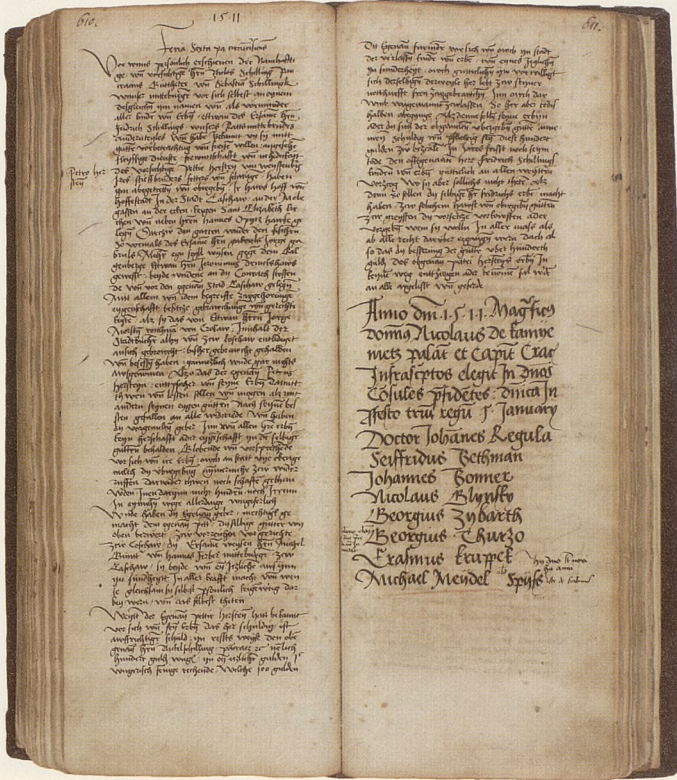
321. MICHAŁ MEYDEL zwany SPIESS

rajca 1511–1528

burmistrz 1511, 1512, 1516, 1517, 1518, 1521, 1524

Michael Meidel (Meydel, Meyni) Spiss (Spis, Spysz)

Kupiec i finansista, dostawca dworów królewskich w Polsce i na Węgrzech, przybyły do Krakowa z miasta Eger na Węgrzech. Do prawa miejskiego został przyjęty w roku 1498. W 1510 roku objął urząd ławnika miejskiego, w ławie miejskiej zasiadał jedną kadencję. Do rady miasta awansował w roku 1511, urząd rajcy sprawował do roku 1528 włącznie. Siedmiokrotnie był powoływany do rady urzędującej, pełniąc wówczas, w przypadającej nań kolejności, funkcję burmistrza. W roku 1519 rada wybrała go, wraz z Piotrem Morsztynem (nr 307), na posła na sejm w Piotrkowie, ważny ze względu na ataki szlachty na przywileje miast, w tym na sądownictwo miejskie. Michał był właścicielem wójtostwa nowotarskiego. Prowadził interesy wspólnie z Leonardem Fogelwederem (nr 313). Handlował ołowiem, miedzią, rybami. Obecny był w miastach Górnych Węgier, Czech, Marchii Brandenburskiej i krajów niemieckich. Był udziałowcem spółki do poszukiwań górniczych w Tatrach (od jego imienia pochodzi nazwa Doliny Spismichałowej w Tatrach Słowackich). Związany z dworem Zygmunta Starego i królowej Bony, był ich pośrednikiem w przekazywaniu pieniędzy i korespondencji. Jako stronnik Jana Zapolyi pomagał w akcji zaciągania piechoty, dostarczał sukno, pieniądze i broń, za co uznano go winnym zdrady stanu i skazano na śmierć, jednak wyrok był tylko symboliczny i nie wykonano go. Był żonaty z Barbarą, córką rajcy Jana Becka (nr 293), wdową po rajcy Janie Turzonie (nr 285). Zmarł bezpotomnie w 1528 roku. W ostatniej woli dokonał licznych zapisów na rzecz klasztorów i ubogich.

Zródła i literatura:

KPM I, nr 8908; PPK I-1, nr 39; PPK I-2, s. 958; Paprocki 1584, s. 897; Ptaśnik 1903, s. 31–34; Bieniarzówna Janina, Meidel Michał, [w:] PSB, t. XX, s. 384–385; Encyklopedia, s. 605; Noga 2003-I, s. 84, 122, 125, 154–155, 157, 167, 194, 324; Noga 2008, nr 40.

Z książki radzieckiej obejmującej wpisy z lat 1500–1512 strony 610–611, gdzie znajduje się lista wybranych na rok 1511 rajców urzędujących z nowo wybranym Michałem Meydlem na ostatnim miejscu – oraz powiększenie zapisu imienia i przydomku (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 431, s. 610–611)

Michael Meidel also Spysse ist a finibus

322. MELCHIOR WEIGEL

rajca 1513–1530

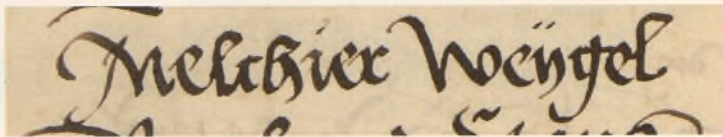
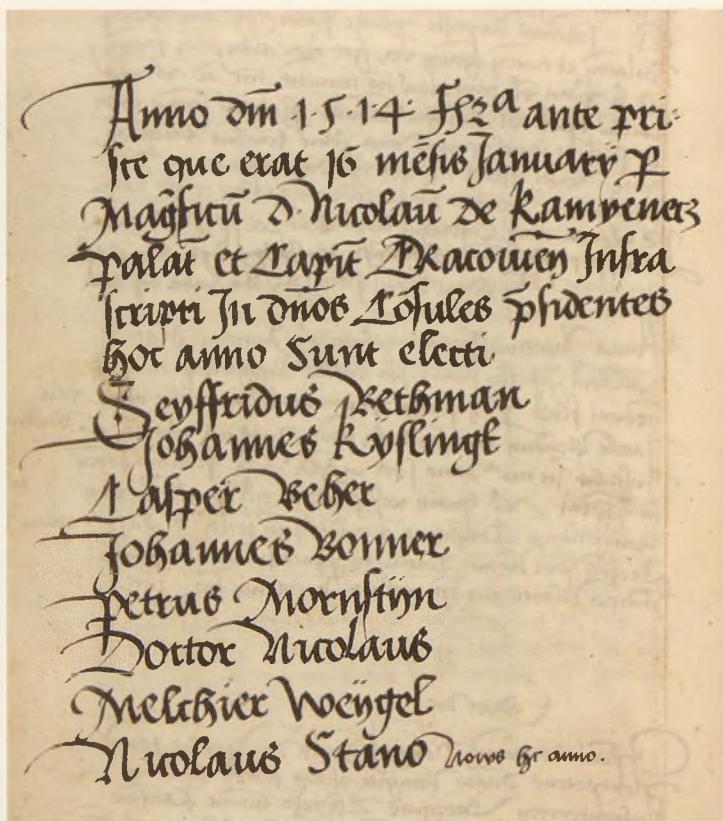
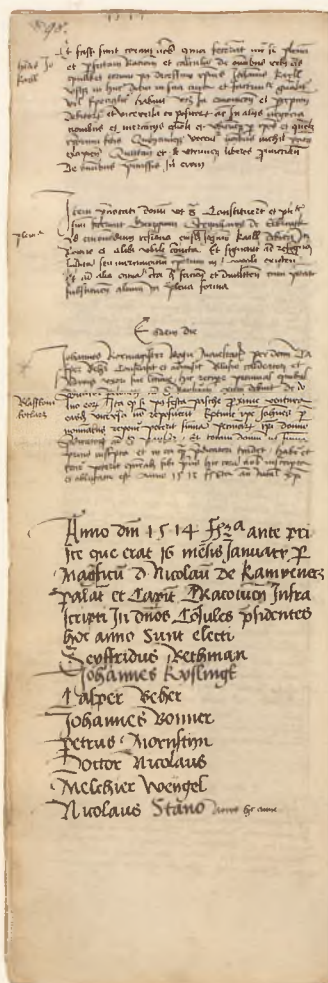
burmistrz 1513, 1514, 1523, 1528

Melcher (Malchior) Weygil (Weigil, Wegil, Veýgel)

Kupiec, przybyły do Krakowa z Wrocławia, starszy cechu kramarzy. Prawo miejskie uzyskał w 1488 roku, poręczali za niego Kwnisz i Wenczil Pawczir. Bez stażu ławniczego powołany został do rady miejskiej w roku 1513. Pełnił urząd rajcy przez prawie 20 lat, do 1530 roku włącznie. W radzie urzędującej zasiadał czterokrotnie, pełniąc wówczas funkcję burmistrza miasta. Funkcję starszego cechu kramarzy pełnił w latach 1503 i 1504. Wielokrotnie poręczał przy przyjęciu do prawa miejskiego: w 1592 roku za Jana Mitaszitzcha, w 1493 roku za Marka Borouyecza, w 1494 roku za Mikołaja Lindenera, w 1503 roku za Jana z Zebrzydowic i Stanisława Schemla z Niepołomic, w kolejnym roku za Michała Holundera z Wrocławia, a w roku 1506 za Jana Dziekana ze swego rodzinnego Wrocławia. Był właścicielem kamienicy położonej przy Rynku (obecnie nr 24), zwanej „Czczotczyńską” i domu przy ul. Floriańskiej. Był żonaty z Katarzyną. Zmarł w roku 1530, pozostawiając synów: Stanisława i Marcina, którzy nie kontynuowali rajcowskiej kariery ojca, oraz córki: Katarzynę, wydaną za Jana Zalasowskiego, rajcę w Tarnowie, i Urszulę, żonę któregoś z Czczotków. Wnukiem Melchiora po córce Katarzynie był rajca krakowski Hieronim Zalasowski starszy (nr 388). W roku 1539 wdowa po Melchiorze, osiemdziesięcioletnia Katarzyna, po dziesięcioletnim procesie o herezję i przejście na judaizm została spalona na stosie na Wendecie (obecnie Mały Rynek), co działo się za biskupa Piotra Gamrata. Luteranie, a później arianie, uznali ją za swoją pierwszą męczennicę w Polsce.

Zygmunt Stary (1506–1548)

W 1513 roku Zygmunt Stary w dyplomie królewskim orzeka, że mieszczenie krakowscy, w uznaniu swych zasług, są zrównani pod względem formalno-prawnym ze szlachtą ziemi krakowskiej. Do faktycznego zrównania nigdy jednak nie dochodzi.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1512–1526 strona 98 z wpisem zawierającym wykaz rajców urzędujących wybranych na rok 1514, wśród których znajduje się Melchior Weigel – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 432, s. 98)

Źródła i literatura:

KPM I, nr 8394, 8625, 8649, 8740, 9271, 9281, 9398, 9482; KZBM, s. 90; PPK I-I, nr 30, 37; Paprocki 1584, s. 897; Pietrusiński 2000, s. 337; Noga 2003-I, s. 122, 132, 168, 182, 199, 209, 211, 215, 350; Komorowski, Follprecht 2007, s. 60–61; Noga 2008, nr 41.

Zygmunt Stary (1506–1548)

323. MIKOŁAJ STANO

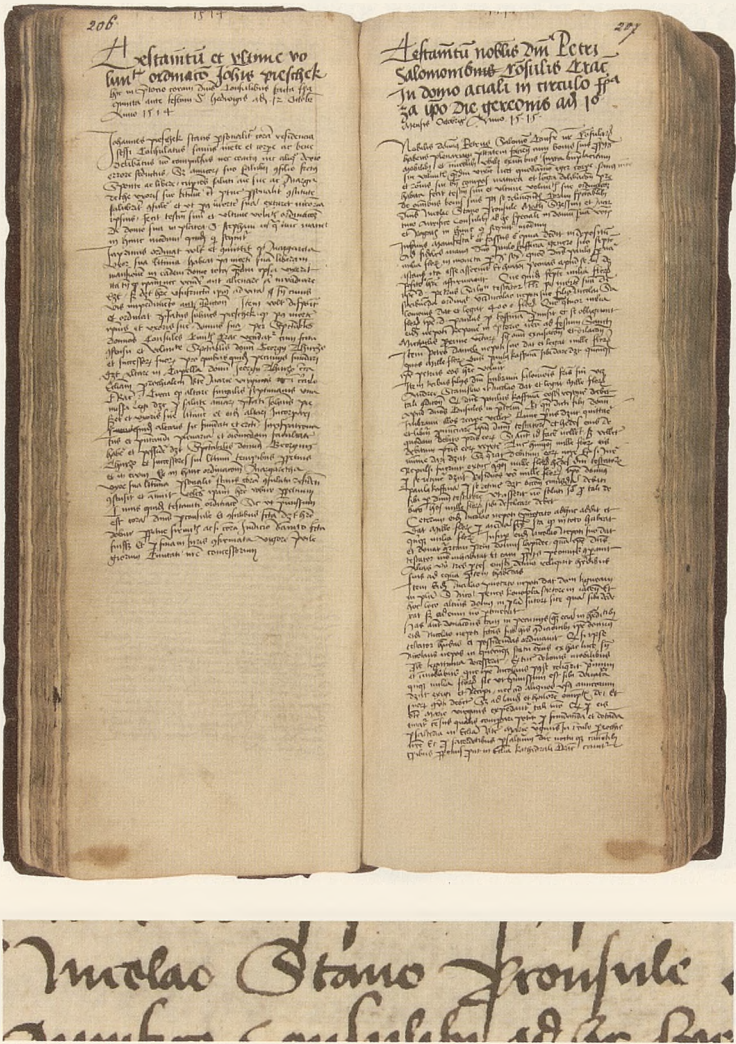
rajca 1514–1543

burmistrz 1514, 1515, 1517, 1519, 1520, 1525, 1534, 1535, 1537

W 1514 roku Kraków jest świadkiem triumfalnego wjazdu do miasta kniazia Konstantego Ostrogskiego po zwycięstwie nad Moskwą w bitwie pod Orszą.

Nicolaus Stanislawo

Kupiec sukienny, przybyły do Krakowa z Krosna. Na urzędach miejskich spędził prawie 35 lat. W ławie miejskiej zasiadał w latach 1509–1513. Bezpośrednio po ostatniej kadencji na urzędzie ławnika sądowego został mianowany w 1514 roku rajcą krakowskim. W radzie zasiadał do roku 1543 włącznie, w tym czasie dziewięć razy jako rajca urzędujący pełnił w przypadającym nań czasie funkcję burmistrza. W tej roli w roku 1515 przyjmował zeznanie testamentowe rajcy Piotra Salomona (nr 288). W roku 1519 Mikołaj rozpatrywał wraz z rajcami Janem Zimmermanem (nr 327) i Melchiorem Weiglem (nr 321) spór o mur graniczny między sąsiadującymi domami złotnika Bernarda i wójta krakowskiego Kaspra. W radzie zajmował się sprawami finansowymi, w roku 1537 pełnił funkcję lonera. W latach 1518–1528 był poborcą szosu. Od roku 1541 dożywotnio dzierżawił Wagę Mniejszą. Był także w latach 1531–1542 prowizorem szpitala scholarów – pełniąc tę funkcję, pozyskał jatkę od Stanisława Jasiowicza, w imieniu którego działał przyszły rajca Andrzej Marstella (nr 379). Sprawował godność seniora Bractwa kościoła Panny Marii. Mikołaj żonaty był z Barbarą, wdową po Janie Helbingu, córką Franciszka Hallera, pisarza miejskiego. Zmarł w roku 1543, pozostawiając dwóch synów: Stanisława i Józefa, duchownego, oraz dwie córki: Jadwigę i Barbarę.

Źródła i literatura:

CDU IV, nr 324; PPK I-1, nr 30, 37, 40, 50–53, 67, 97; PPK I-2, s. 956, 979; Pietrusiński 2000, s. 178, 180, 337, 345; Noga 2003-I, s. 52, 65–66, 71–72, 122, 151, 173, 197, 344; Noga 2008, nr 42.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 206–207 z wpisem z 1515 roku dotyczącym zeznania testamentowego rajcy Piotra Salomona (nr 288) przyjmowanego przez Mikołaja Stana, wówczas burmistrza – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 206–207)

324. JAN MORSZTYN starszy

rajca 1516–1541

burmistrz 1516, 1517, 1518, 1519, 1520, 1525, 1526, 1527, 1529, 1530, 1534, 1535, 1537, 1539, 1540, 1541

Joannes Morstein (Morstin, Mornsteyn, Mornstinn)

Kupiec, przedstawiciel znamienitej rodziny Morsztynów pieczętującej się herbem Leliwa od nobilitacji w 1492 roku. Urodzony w roku 1481 w Krakowie, syn rajcy Jerzego (nr 287) i Agnieszki z Langów. W 1496 roku uzyskał na Uniwersytecie Krakowskim stopień bakałarza. W latach 1514–1515 zasiadał w ławie miejskiej. W roku 1516 uzyskał nominację do rady miejskiej. Zasiadał w niej blisko 26 lat, do 1541 roku włącznie. Był aktywnym rajcą, do burmistrzowskiej rady urzędującej, której członkowie pełnili w ustalonej kolejności funkcję burmistrza, był powoływany 16 razy. W roku 1526 uczestniczył w uchwalaniu sposobu zwoływania posiedzeń rady, rok później w przyjmowaniu regulaminu powoływania i wynagradzania pisarzy miejskich, w 1528 roku brał udział w podejmowaniu uchwał dotyczących obowiązku dochowania tajemnicy obrad rady oraz zakazu zawierania przez mieszczan krakowskich spółek z obcymi kupcami. Spierał się z radą w sprawie złamania przez nią przepisu zabraniającego kobietom wychodzenia za mąż bez wiedzy i zgody krewnych i przyjaciół. W 1533 roku opowiedział się za tym, aby dla dodania powagi burmistrzom towarzyszyli im czterej halabardnicy. Należał do tej części rady, która optowała za utrzymaniem języka niemieckiego w kazaniach wygłaszanych w kościele Mariackim. Posłował w imieniu miasta na sejmy piotrkowskie w latach 1524, 1531 i 1533. W latach 1519–1528 był poborcą podatku szosowego. Od roku 1540 sprawował funkcję prowizora domu mansjonarzy kościoła Mariackiego. Dzierżawił od miasta wsie Grzegórzki i Dąbie, a od opatów tynieckich Opatkowie. Miał dom w Rynku, był też właścicielem folwarku Piaski nad Prądnikiem. Ożenił się z Urszulą. Zmarł w Krakowie w 1541 roku, pozostawiając synów: Jerzego, ławnika, i Jana, rajcę (nr 385), oraz trzy córki: Urszulę, Zofię i Magdalenę.

Zygmunt Stary (1506–1548)

Dokument wydany w 1533 roku w Krakowie, w którym Zygmunt Stary na prośbę rajcy Jana Morsztyna powtarza i potwierdza akt wydany w 1529 roku w Krakowie, mocą którego rajcy krakowscy sprzedali swojemu współtowarzyszowi Janowi Morsztynowi miejską łąkę przyległą do jego ogrodu za czynsz roczny w wysokości 2 grzywien – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, sygn. perg. 806)

Źródła i literatura:

PPK I-1, nr 30, 35, 37, 40, 50, 53, 60, 67, 75, 303; PPK I-2, nr 755, s. 962; Krzyżanowski 1898, s. 328–357; Kamiński Adam, *Morsztyn Jan*, [w:] PSB, t. XXI, s. 808–809; Noga 2003-I, s. 57–58, 83–84, 114, 173, 197, 224, 325–326; Noga 2008, nr 43.

Zygmunt Stary (1506–1548)

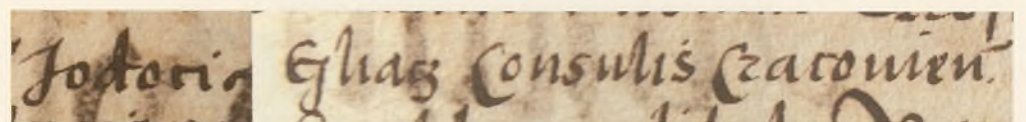
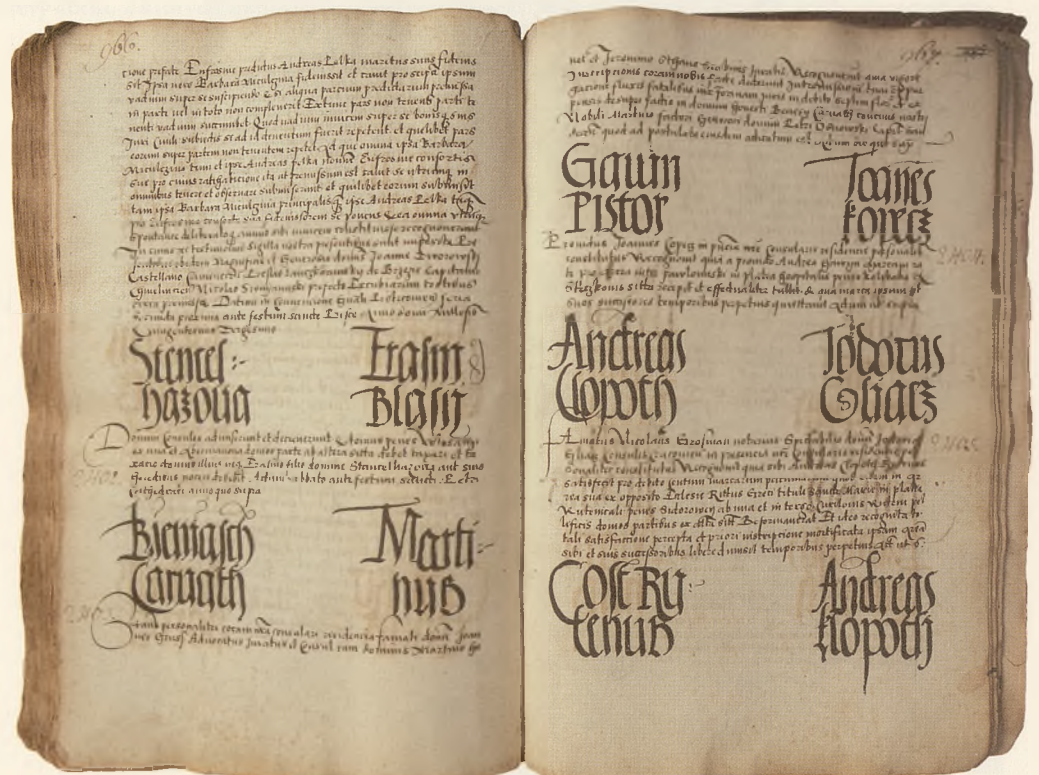
325. JOST GLACZ

rajca 1516–1542

burmistrz 1516, 1517, 1521, 1524, 1525, 1528

Jodocus (Jodok, Jobst) Glatcz (Gliacz)

Kupiec, dostawca dworu królewskiego, urodzony w Steinhof koło Heilbrunn w Bawarii, już z końcem XV wieku handlujący pomiędzy Norymbergą a Krakowem w spółce kupców reprezentujących te dwa miasta. Został przyjęty do prawa miejskiego krakowskiego w 1500 roku. Przez 12 lat pełnił urząd ławnika miejskiego. Z tak długim doświadczeniem w sprawach miejskich w roku 1516 został wybrany do rady miejskiej. Godność rajcy sprawował ponad 25 lat, do roku 1542 włącznie. Sześciokrotnie zasiadał w radzie urzędującej, co łączyło się z pełnieniem w przypadającej na niego kolejności burmistrzowskich obowiązków. W radzie zajmował się sprawami finansowymi, w roku 1524 objął funkcję lonera. Był prowizorem szpitala św. Ducha i wityrykiem kościoła św. Anny, dzierżącym klucz do kościelnej skarboxy. Od roku 1518 był poborcą szosu. Z biegiem lat rozwinął działalność handlową, zmieniając jej kierunek z norymberskiego na lwowski. W Krakowie był właścicielem dwóch domów: przy Rynku i przy ul. Wiślniej, a także ogrodu z tyłu kościoła św. Mikołaja. Z nieznaną z imienia żoną miał ośmioro dzieci, wśród nich Josta młodszego, żonatego z Małgorzatą, córką Walentego Augustynowicza, rajcy lwowskiego (z czasem Jost młodszy sam został lwowskim rajcą), Jerzego, także przyszłego rajcę lwowskiego, Krzysztofa, kanonika sandomierskiego, Annę, której pierwszym z trzech mężów był rajca Andrzej Fogelweder (nr 350), oraz Barbarę, która najpierw wyszła za mąż za Stanisława Łowicza, a po jego śmierci za rajcę Bartłomieja Remera (nr 355). Jost zmarł w roku 1542.

Z księgi radzieckiej lwowskiej obejmującej zapisy z lat 1507–1530 strony 966–967 z wpisem dotyczącym potwierdzenia, że Andrzej Kłopot Rusin spłacił dług wobec Josta Glacza, rajcy krakowskiego, zwracając na ręce jego pisarza Mikołaja Grossmana kwotę 100 grzywnien – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie, sygn. fond 52, op. 2, spr. 9, s. 966–967)

Źródła i literatura:

KDK III, nr 490; KPM I, nr 9104; PPK I-1, nr 30, 37, 53; PPK I-2, s. 956, 964, 967; Pieradzka Krystyna, Glacz Jodok Młodszy, [w:] PSB, t. VIII, s. 31; Noga 2003-I, s. 51, 63, 65, 122–124, 154, 168, 190, 197–198, 201, 211, 308–309; Noga 2008, nr 44; Noga Zdzisław, Glaczowie. Z dziejów krakowsko-lwowskiej rodziny mieszczańskiej w XVI wieku, [w:] Miasta, ludzie, instytucje, znaki. Księga jubileuszowa ofiarowana Profesor Bożenie Wyrozumskiej w 75. rocznicę urodzin, s. 289–299.

Zygmunt Stary (1506–1548)

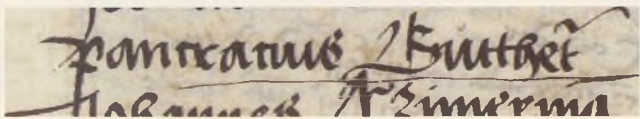
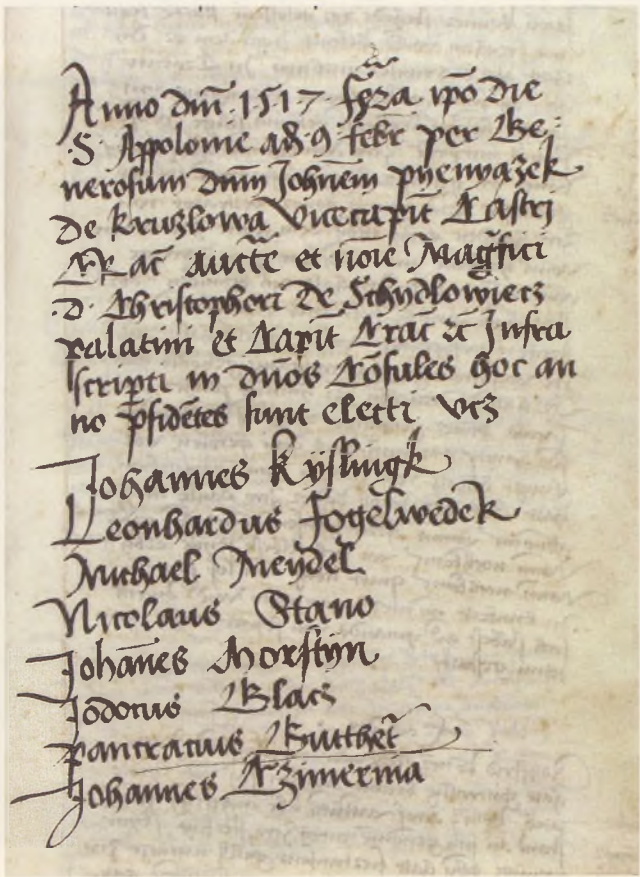
326. PANKRACY GUTTETER

rajca 1516–1531

burmistrz 1516, 1517, 1520, 1524

Pangratz (Pangracz) Guteter (Gutthater)

Kupiec i finansista, przybyły do Krakowa z miejscowości Kulmbach w Bawarii, protoplasta jednej z najwybitniejszych krakowskich rodzin patrycjuszowskich, wielopokoleniowej elity władzy miejskiej, pieczętującej się herbem własnym Gutteter z nobilitacji nadanej przez cesarza Maksymiliana I w Wiedniu w 1506 roku. Pankracy prawo miejskie krakowskie uzyskał w roku 1494 za poręczeniem rajcy Fryderyka Schillinga (nr 297). W ławie miejskiej zasiadł w roku 1507 i pełnił urząd ławnika sądowego do roku 1515. W 1516 roku otrzymał nominację do rady miejskiej. Zasiadał w niej do roku 1531, uzyskując czterokrotnie powołania do rady urzędującej i pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Hurtową działalność handlową prowadził w spółce z Schillingami. Był dostawcą przy przebudowie zamku wawelskiego. Udzielał pożyczek mieszczanom i szlachcie. Od spadkobierców Jana Bonera (nr 300) otrzymał dom we Lwowie, gdzie osadził syna Jerzego, rozszerzając kontakty handlowe. Drugiemu synowi, Stanisławowi, ożenionemu z Urszulą z Krupków, pozostawił dom przy ul. Floriańskiej i dwa kramy sukienne w Rynku. Ożenił się z Małgorzatą, wdową po Fryderyku Schillingu, córką Stanisława Szwarca (nr 292). Zmarł w Krakowie w 1531 roku, pozostawiając – oprócz wspomnianych dwóch synów – także Jerzego, przyszłego rajcę (nr 368), Anzelma i Pankracego oraz córki Annę, Katarzynę i Jadwigę.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1512–1526 fragment wpisu ze strony 311 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1517 z Pankracym Gutteterem w składzie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 432, s. 311)

Źródła i literatura:
KPM I, nr 8734; PPK I-1, nr 30, 40; PPK I-2, s. 958; Pańków Stanisława, Gutteter Zygmunt, [w:] PSB, t. IX, s. 191–192; Radwan 1981, s. 31; Encyklopedia, s. 270; Trelińska 2001, nr 164; Noga 2003-I, s. 111, 118, 122–123, 150, 167, 176, 196, 208, 230, 311–312; Noga 2008, nr 45.

Aleksander Jagiellończyk (1501–1506)
Zygmunt Stary (1506–1548)

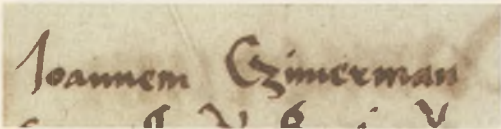
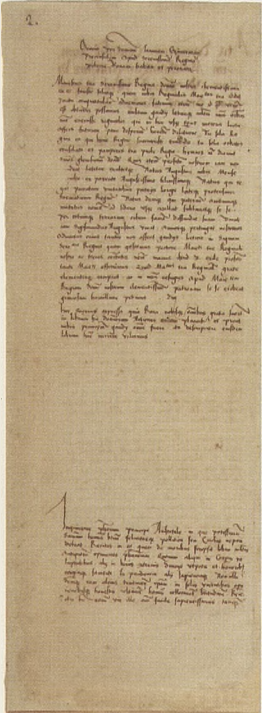
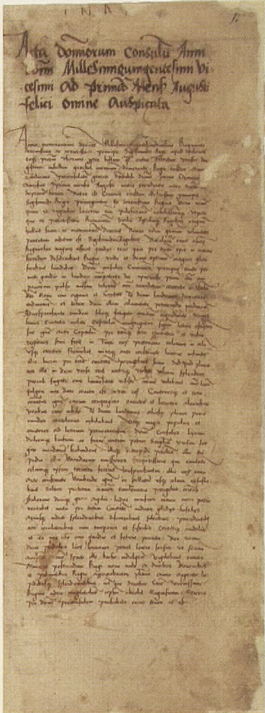
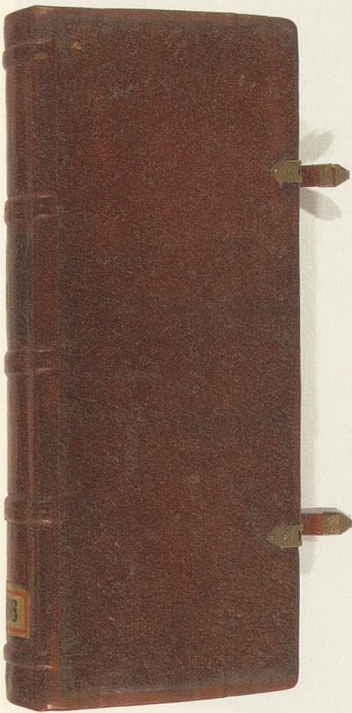
327. JAN ZIMMERMAN

rajca 1516–1539

burmistrz 1516, 1517, 1518, 1519, 1520, 1521, 1523, 1525, 1527, 1534, 1535, 1538

Joannes Czimmerman (Czymerman)

Mieszczanin krakowski, złotnik o najwyższej w swoim czasie renomie zawodowej. Syn złotnika Jana, urodzony w Krakowie około 1470 roku. Miał brata Gabriela, także złotnika. Własną pracownię otworzył w roku 1494. Był wybrany na starszego cechu złotników w latach 1501, 1502, 1505 i 1512. W roku 1512 zasiadł w ławie miejskiej, ponownie został wybrany na kadencję w 1513, lecz w tymże roku awansował na urząd wójta Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Karierę wójtowską zakończył w 1516 roku, gdyż otrzymał nominację do rady miejskiej. W radzie zasiadał 24 lata, do roku 1523 włącznie. Funkcję burmistrza miasta sprawował w latach zasiadania w radzie urzędującej (w przypadającej na niego kolejności), do której był powoływany 12 razy. Jako burmistrz na czele przedstawicieli rady złożył hołd królowej Bonie po urodzeniu przez nią Zygmunta Augusta – stwierdził wtedy, że narodził się gwarant „rękojmi pokoju dla całego królestwa Sarmatów”. W latach 1528–1537 był prowizorem szpitala św. Rocha, a od roku 1533 prowizorem młyna Kutłowskiego. W 1507 roku kupił dom przy ul. Floriańskiej, w 1510 roku – ogród za bramą Grodzką. W roku 1528 nabył od opata mogińskiego czynsze ze wsi Prandocin i Kacice oraz z domów po pożarze przy ul. Świńskiej (obecnie wschodnia część ul. św. Tomasza). Był fundatorem ołtarza św. św. Joachima i Jana Chrzciciela w kościele Mariackim. Ożenił się z Urszulą, córką kożusznika Jana Fettera. Zmarł w 1539 roku, pozostawiając synów: Józefa i Joachima, doktorów medycyny, oraz Jana, złotnika, jak też cztery córki, z których najmłodsza Barbara została żoną Stanisława Foxa, rajcy kazimierskiego.

Źródła i literatura:
KZBM, s. 890; PPK I-1, nr 30, 35, 40, 50, 53, 60, 67, 75; Wittyg 1906, s. 18; Prasiński 2000, s. 331–351; Noga 2003-I, s. 54, 57–58, 67, 122, 124, 137, 151, 159–160, 171, 198, 353; Noga 2008, nr 46.

Księga radziecka z zapisami plenipotencji i „listów przewodnich”, obejmująca wpisy z lat 1520–1541: przód okładziny, strona tytułowa z opisem uroczystości z okazji urodzin Zygmunta Augusta, organizowanych za kadencji burmistrzowskiej Jana Zimmermana i strona 2 z oracją na cześć królowej Bony wygłoszoną przez burmistrza Jana Zimmermana – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 756, strona tytułowa, s. 2)

328. PIOTR TANIGEL

rajca 1518–1548

burmistrz 1518, 1541, 1542, 1543, 1544, 1545, 1546, 1547

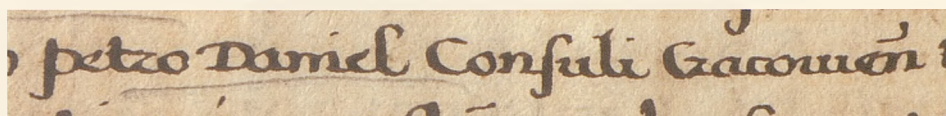
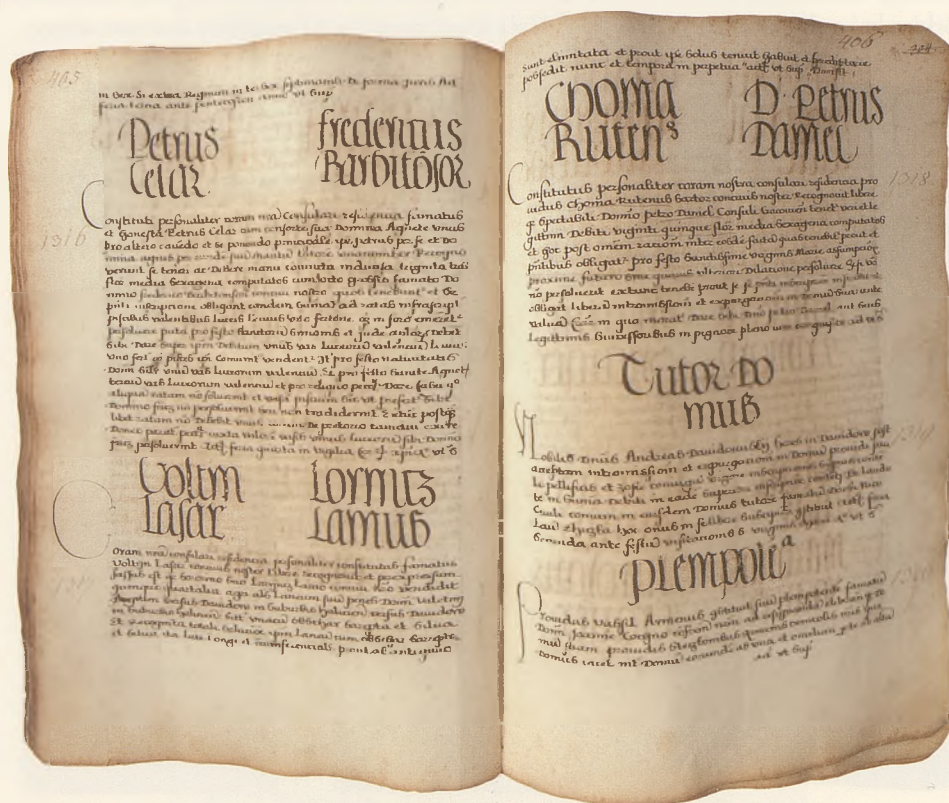
Petrus Thanigel (Tomgel, Danigel, Daniel, Dangel)

Przedsiębiorca i kupiec, urodzony w Egerze na Węgrzech, syn Augustyna, przedstawiciel rodziny, która pojawiła się w Krakowie już wcześniej – w roku 1488 obywatelstwo otrzymał Jan Tanigel, zapewne krewny Piotra – nobilitowanej w 1498 roku. Do prawa miejskiego Piotr został przyjęty w roku 1526. W został odnotowany w ławie miejskiej, w roku 1518 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał 30 lat. Został rajcą, nie mając jeszcze obywatelstwa krakowskiego – odnotowano, że uczyniono ten wyjątek od obowiązujących zasad, gdyż był on godzien najwyższego zaufania. Ośmiokrotnie był powoływany do rady urzędującej, pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Był nim w czasie zarazy w 1543 roku – nie uciekł wzorem innych, lecz pozostał w mieście, za co rada później dodatkowo go wynagrodziła. W radzie zajmował się sprawami budżetu miasta, w latach 1538–1540 i 1543–1545 pełnił funkcję lonera. W latach 1542 i 1545 rada powierzyła mu posłowanie na sejmy w Piotrkowie. Był poborcą podatku szosowego w latach 1542–1543. Prowadził interesy kupieckie we Lwowie, inwestował w górnictwo w Tatrach. W 1538 roku nabył kopalnię ołowiu w Będzinie, w rodzinnym Egerze sprzedawał zaś ołów z Tarnowskich Gór. W Krakowie był właścicielem domu przy ul. św. Jana oraz ogrodu za bramą Nową (u wylotu ul. Siennej). Był dwukrotnie żonaty: z Małgorzatą, córką rajcy Fryderyka Schillinga (nr 297), i Brygidą, wdową po Stanisławie Krupku. Zmarł w 1548 roku w Krakowie. Pozostawił pięcioro dzieci, wśród nich Małgorzatę, która wyszła za mąż za rajcę Erazma Aichlera (nr 375).

Zygmunt Stary (1506–1548)

Zygmunt August (1548–1572)

W 1518 roku Zygmunt Stary orzeka, że rajcom krakowskim lub ich posłom przysługuje prawo zasiadania na sejmach i sejmikach.

Z księgi radzieckiej lwowskiej obejmującej zapisy z lat 1507–1530 strony 405–406 z wpisem z 1522 roku dotyczącym długu w wysokości 24 polskich złotych ciężącym na Chomie Rusinie, krawcu ze Lwowa, na rzecz Piotra Daniela (czyli Tanigela), rajcy krakowskiego, w związku z udzieloną pożyczką – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Centralne Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie, sygn. fond 52, op. 2, spr. 9, s. 405–406)

Źródła i literatura:

KPM II, nr 1071; PPK I-1, nr 30, 37, 40, 50, 53, 67, 97, 101, 106, 181; PPK I-2, s. 978, 982, 988, 995, 1003; Ptasnik 1903, s. 64; Kutrzeba 1911, s. 90–91; Piwowarczyk 2000, s. 254–255; Noga 2003-I, s. 31, 47–48, 52, 54, 58, 71, 84, 107, 124, 155, 167, 174, 181, 191, 196, 212, 229, 233, 346; Noga 2008, nr 47.

Zygmunt Stary (1506–1548)

329. SEWERYN BONER

rajca 1519–1532

burmistrz 1519

Severinus Bonar

Bankier i kupiec, kasztelan żarnowski, biecki i sądecki, żarnowski żupnik, burgrabia i wielkorządca krakowski, starosta oświęcimski, zatorski, biecki, rabsztyński i czchowski. Syn Jakuba, urodzony w Norymberdze, wychowany w Krakowie u stryja Jana Bonera (nr 300). Poślubił w 1515 roku Zofię, córkę Seweryna Bethmana (nr 282) i Doroty z Klethnerów. Stryj i teść zapewnili Sewerynowi pozycję społeczną i majątkową w Krakowie (stał się głównym dziedzicem ich fortun). Pan na Ogródzieńcu i na Balicach, dziedzic Kamieńca. Nobilitowany w roku 1537. Nie sprawował urzędu ławniczego, do rady miejskiej został powołany w roku 1519, zasiadał w jej składzie do roku 1532, kiedy to zrezygnował z krakowskiego rajcostwa po uzyskaniu godności kasztelana żarnowskiego. W radzie urzędującej odnotowany został tylko w roku 1519, funkcję burmistrza sprawował jesienią tegoż roku. Seweryn był nadwornym bankierem Zygmunta Starego. Prowadził własny dom bankierski zorganizowany na skalę europejską, utrzymywał faktorów w Niemczech i Włoszech. Często obecny u boku króla, wpływał na bieg spraw państwowych (intrygował przeciwko królowej Bonie, działał w interesie Habsburgów). W skład jego majątku wchodziło prawie 50 wsi. W Krakowie miał kilkanaście kamienic, główną przy Rynku, naprzeciwko kościoła św. Wojciecha. Po zgonie pierwszej żony w 1532 roku poślubił Jadwigę z magnackiego rodu Kościeleckich. Zmarł 12 maja 1549 roku w Krakowie i został pochowany w kościele Mariackim. Pozostawił synów: Jana, kasztelana oświęcimskiego, Stanisława, starostę bieckiego, Fryderyka i Seweryna, kasztelana bieckiego i krakowskiego.

Płyta nagrobna z brązu Seweryna Bonera, zamówiona przez niego w norymberskim warsztacie odlewniczym Hansa Vischera, umieszczona w 1538 roku w kaplicy św. Jana Chrzciciela w kościele Mariackim, pozostającej od roku 1513 pod opieką rodziny Bonerów

Źródła i literatura:

CIP, s. 43, 59, 68, 94–95; KPM I, nr 8065; PPK I-1, nr 25, 51, 54, 68, 79–80, 108, 340, 355, 357, 406, 423, 434, 441; PPK I-2, nr 753, 755; PPK II-3, nr 1842; Ptaśnik 1905, s. 47–52; Leśniak Franciszek, *Wielkorządcy krakowscy XVI–XVIII wieku. Gospodarze zamku wawelskiego i majątku wielkorządowego*, s. 58–62; Pociecha Władysław, *Boner Seweryn*, [w:] PSB, t. II, s. 300–301; Łaszczyńska 1952, *passim*; Wdowiszewski 1971, s. 20; Encyklopedia, s. 77–78; Piwowarczyk 2000, s. 206–207; Rożek 2000, s. 168, 194, 214–215; Noga 2003-I, s. 32, 91–92, 96, 116–117, 150, 153, 167, 179, 211–212, 228, 235, 299; Noga 2008, nr 48.

330. STANISŁAW WACŁAW

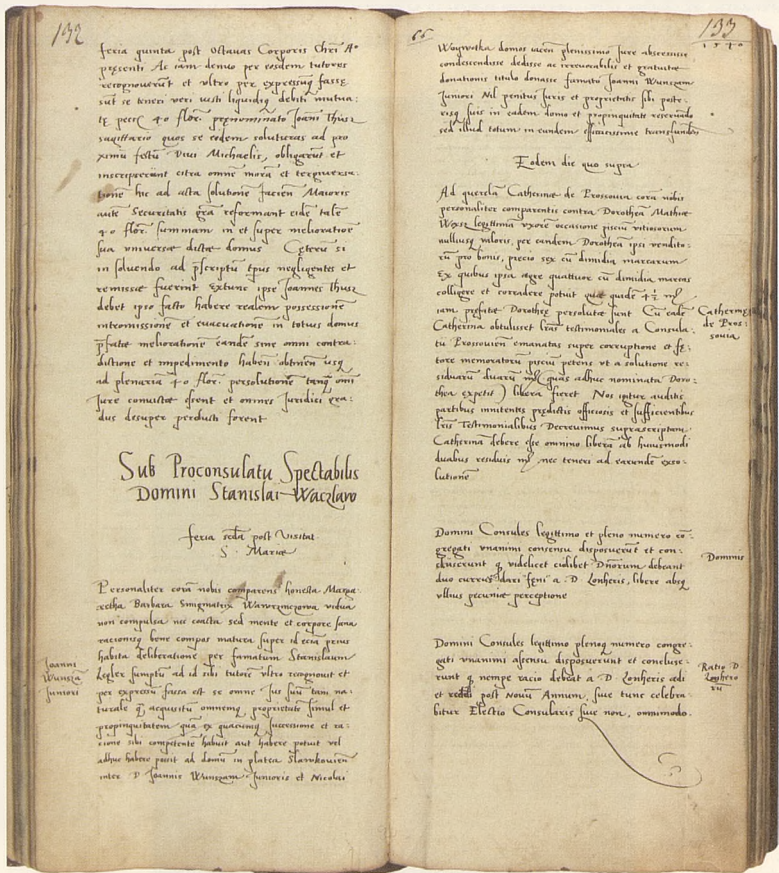
rajca 1519–1541

burmistrz 1519, 1521, 1522, 1523, 1524, 1526, 1529, 1530, 1531, 1532, 1534, 1535, 1537, 1538, 1539, 1540, 1541

Stanislaus (Stencel) Watzlaw (Waczlaw, Vaczlaff)

Mieszczanin krakowski, sukiennik-postrzygacz. W ławie miejskiej nie zasiadał, karierę we władzach miasta rozpoczął od razu od godności rajcy miejskiego, którą uzyskał w roku 1519. W ciągu ponad 20 lat sprawowania urzędu rajcowskiego aż 17 razy powoływany był do rady urzędującej, co świadczy o jego czynnym udziale w jej pracach. W latach zasiadania w radzie urzędującej pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Obdarzony zaufaniem rajców delegowany był jako poseł na sejmy do Piotrkowa w latach 1531, 1533 i 1538. W latach 1525, 1531 i 1533 był poborcą czopowego, w roku 1530 poborcą szosu, sprawował też funkcję prowizora młyna Kutłowskiego w latach 1529–1533. Posiadał prawo prezenty w kościele św. Barbary. Był właścicielem domu położonego przy ul. Brackiej, obok domu złotnika Andrzeja Marcinka i rajcy Mikołaja Ramuła (nr 308), sprzedanego przez spadkobierców w roku 1546 królowej Bonie. Ożenił się z Benigną, siostrą rajcy Franciszka Rotha (nr 332), miał trójkę dzieci: Jadwigę, poślubioną przez Hieronima Kacickę, Stanisława i Augustyna, który wziął po ojcu postrzygalnię. Zmarł 14 stycznia 1541 roku.

Zygmunt Stary (1506–1548)

Sub Proconsulatu Spectabilis
Domini Stanislai Waczlawo

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1540–1542 strony 132–133 z początkiem wpisów spraw za kadencji burmistrzowskiej Stanisława Wacława w 1540 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 438, s. 131–132)

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 37, 40, 50, 60, 67; Pietrusiński 2000, s. 173–175, 187, 469, 593, 616, 695, 718; Noga 2003-I, s. 54, 71, 83–84, 124, 171, 196, 210–211, 348–349; Noga 2008, nr 49.

Zygmunt Stary (1506–1548)

331. ŁUKASZ NOSKOWSKI**rajca 1520–1532****burmistrz 1520, 1522, 1525, 1526, 1527, 1528, 1529, 1530, 1531****Lucas Noskowsky (Łukasz z Noskowa)**

Doktor medycyny, profesor i rektor Uniwersytetu Krakowskiego, pochodzący z drobnej szlachty mazowieckiej herbu Nałęcz. Syn Zygmunta z Noskowa, starszy brat Jana, także doktora medycyny i profesora Uniwersytetu. W trybie nadzwyczajnym został przyjęty do prawa miejskiego w roku 1526. Studia rozpoczął w 1498 roku. Doktorat z medycyny otrzymał w Bolonii. W roku 1515 został inkorporowany do Wydziału Medycznego krakowskiego Uniwersytetu. Ożenił się z Benigną, córką rajcy i rektora Jana z Reguł (nr 291), co mogło mieć znaczenie przy wejściu do rady miejskiej. Urząd rajcowski objął w roku 1520 roku na blisko 13 lat. Dziewięciokrotnie powoływany był do rady urzędującej. Gdy w 1525 roku był burmistrzem, w jego domu przy ul. Wiślniej gościł Albrecht Hohenzollern, przed złożeniem na Rynku hołdu Zygmunтови Staremu. Jako burmistrz przywiązywał dużą wagę do opieki nad chorymi i kobietami ciężarnymi. Doprowadził do przejścia przez miasto patronatu nad szpitalem św. Ducha. Był lonerem miejskim w latach 1524 i 1529–1531. Sprawował obowiązki nadwornego lekarza Zygmunta Starego, leczył też kanclerza Krzysztofa Szydłowieckiego i biskupa Piotra Tomickiego. W latach 1526–1527, w trakcie kadencji burmistrzowskich, pełnił godność rektora Uniwersytetu. Zmarł bezpotomnie 28 marca 1532 roku. Pochowany został w kościele Mariackim. W testamencie poczynił hojne zapisy na rzecz Uniwersytetu Krakowskiego i instytucji kościelnych, w tym klasztoru Benedyktynek na Stradomiu, w którym jego siostra Agnieszka była zakonnicą pod imieniem Perpetua.

Źródła i literatura:

KPM II, nr 1071; CIP, s. 41, 55, 63, 94; PPK I-1, nr 30, 37, 40; PPK I-2, s. 968; Bieniarzówna Janina, *Noskowski Łukasz*, [w:] PSB, t. XXIII, s. 225–226; *Encyklopedia*, s. 666; Piwowarczyk 2000, s. 206; Pietrzyk 2000, s. 132; Noga 2003-I, s. 51, 64–65, 71, 83, 107, 124, 142–143, 167–168, 191, 198, 201, 209, 211, 216, 223, 235, 327; Noga 2008, nr 50, s. XXI.

Wykonane w brązie w latach 30. XVI wieku epitafium Łukasza Noskowskiego, umieszczone w prezbiterium kościoła Mariackiego, obok uposażonego przez Łukasza Noskowskiego ołtarza św. Longina. Fundatorem był brat Łukasza, Jan, również doktor medycyny i profesor Uniwersytetu Krakowskiego. Pod tablicą cztery renesansowe tarcze herbowe z przedstawieniami herbów: Gryf, Gozdawa, Nałęcz i Korwin. Herbem Nałęcz pieczętował się Łukasz Noskowski

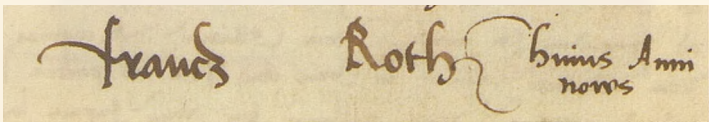
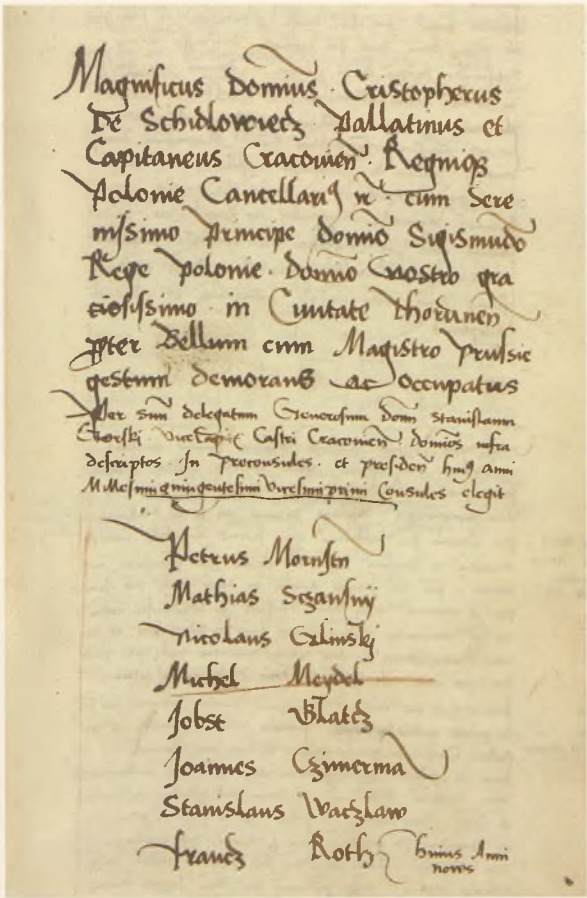
332. FRANCISZEK ROTH

rajca 1521–1538

burmistrz 1521, 1522, 1527, 1534, 1535, 1538

Franciscus (Francz) Rot

Kupiec pochodzący z Bańskiej Bystrzycy, brat Jana, plebana w Nowym Mieście i altarysty warszawskiego, oraz Benigny, żony rajcy Stanisława Wacława (nr 330). Nobilitowany w 1518 roku, przyjęty do herbu Topór przez wojewodę lubelskiego Andrzeja Tęczyńskiego i podkomorzego krakowskiego Jana Tęczyńskiego. Do rady miejskiej został nominowany w 1521 roku. Urząd rajcy sprawował do roku 1538, zasiadając w tym czasie sześciokrotnie w radzie urzędującej i pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Sprawował pieczę nad finansami miasta, będąc w latach 1530–1531 oraz 1533–1535 lonerem. Rada przyjmowała jego roczne sprawozdania finansowe, akceptując gospodarowanie budżetem miasta. Rajcy powierzyli mu w roku 1524 posłowanie na sejmik prowincjonalny, a w roku 1538 na sejm do Piotrkowa. Franciszek sprawował funkcję edyla kościoła Mariackiego, co odnotowano w 1532 roku. W sporze w radzie miejskiej o język kazań w kościele Mariackim należał do grupy żądającej utrzymania języka niemieckiego. W swojej rodzinnej Bańskiej Bystrzycy był faktorem rodziny Schillingów, z którą związał swoje kupieckie interesy. Możliwości te otworzył mu ożenek z Jadwigą, córką rajcy Fryderyka Schillinga (nr 297), z którą miał córkę Annę, żonę Konrada Krupka młodszego. Zmarł w 1538 roku.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1512–1526 wpis ze strony 561 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1521, wśród których znajduje się Franciszek Roth – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 432, s. 561)

Zygmunt Stary (1506–1548)

Zygmunt Stary w 1521 roku powołuje do życia organ 32 Mężów złożony z 12 kupców i 20 przedstawicieli cechów. Organ ma kontrolować rachunki miejskie prowadzone przez radę miejską. Powstał w związku z zaostrzającym się konfliktem pomiędzy pospółstwem Krakowa a radą miejską, w której zasiadali przedstawiciele patrycjatu.

Źródła i literatura:
KZBM, s. 90; PPK I-1, nr 30, 40, 50, 60, 67; PPK I-2, s. 968, 976; Pietrusiński 2000, s. 250, 255, 338, 347; Noga 2003, nr 51, 54, 61, 63, 67, 84, 124, 152, 167, 173–174, 196, 228, 334–335; Noga 2008, nr 51.

Zygmunt Stary (1506–1548)

333. STANISŁAW CZIPSER

rajca 1522–1540

burmistrz 1522, 1525, 1526, 1527, 1536, 1537

Stanislaus (Stenczel) Cypser (Cipser, Cipsar, Czypser)

Kupiec, syn Stanisława, kuśnierza i ławnika krakowskiego, pieczętował się herbem własnym Cypser, nadanym przez cesarza Maksymiliana I i potwierdzonym przez cesarza Karola V. Był dworzaninem Mikołaja Szydłowieckiego, kanclerza koronnego i wojewody krakowskiego. Dzięki jego protekcji w 1522 roku, bez ławniczego stażu, uzyskał nominację do rady miejskiej. Sześciokrotnie zasiadał w radzie urzędującej, pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W tej roli z końcem 1536 roku wraz z niemiecką częścią rady bezskutecznie bronił utrzymania niemieckiego charakteru kościoła Mariackiego. Wraz z rajcą Karolem Kuczerem (nr 334) zajmował się organizacją handlu żydowskiego w mieście. W roku 1524 sprawował urząd lonera, w tym też roku posłował na sejm piotrkowski. Od roku 1534 był prowizorem szpitala scholarów i domu mansonarzy kościoła Mariackiego. Prowadził handel dalekosiężny, na ziemiach polskich, litewskich i ruskich, handlował też na Węgrzech, w Gdańsku i krajach niemieckich (między innymi we Frankfurcie), a także we Flandrii i Anglii, utrzymywał stałą faktorię w Antwerpii. Królowi angielskiemu Henrykowi VIII dostarczał futra sobole, był dostawcą dworu królewskiego na Wawelu. Handlował szerokim asortymentem, od towarów bławatnych i kolonialnych po miedź. W Krakowie był właścicielem domów położonych przy ulicach Grodzkiej, Mikołajskiej, Świńskiej (obecnie wschodnia część św. Tomasza) oraz przy Rynku (obecnie nr 4), jak też paru kramów sukiennych. Był żonaty z Agnieszką z Zelcerów. Zmarł 1 maja 1540 roku, pozostawiając dziewięciu synów i córkę.

1522
Magnificus domus Cristofel
de Schidlowiec palatinus
ac Caput Cracovien ac
Regni Polonie Cancellarius
domica Innocent Infrasci
ptos domos elegit in Consu
les presiden huius Annij
Petrus Mornst
Nicolaus Gilmsk
Paulus Kaufman
Leonardus fogelmaider
Stanislaus wacław
doctor lucas noskowski
francz Rott
Stanislaus Cypser huius Annij nomis

Stanislaus Cypser huius Annij nomis

Źródła i literatura:

KZBM, s. 90; PPK I-1, nr 12, 30, 37, 40, 53, 67; PPK I-2, s. 979; Kutrzeba 1911, s. 93; Niwiński 1938, s. 227–233; Niwiński Mieczysław, Cypser Stanisław, [w:] PSB, t. IV, s. 129; Wdowiszewski 1971, s. 19; Komorowski, Follprecht 1996, s. 22–23; Encyklopedia, s. 133; Pietrusiński 2000, s. 345, 426, 670, 743; Trelińska 2001, nr 144; Noga 2003-I, s. 51, 66, 84, 124, 155, 163, 167, 170, 173, 199, 208–209, 211, 215, 223, 225, 228, 303–304; Komorowski 2008, s. 260–261; Noga 2008, nr 52.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1512–1526 wpis ze strony 647 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1522, wśród których znajduje się Stanisław Czipser – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 432, s. 647)

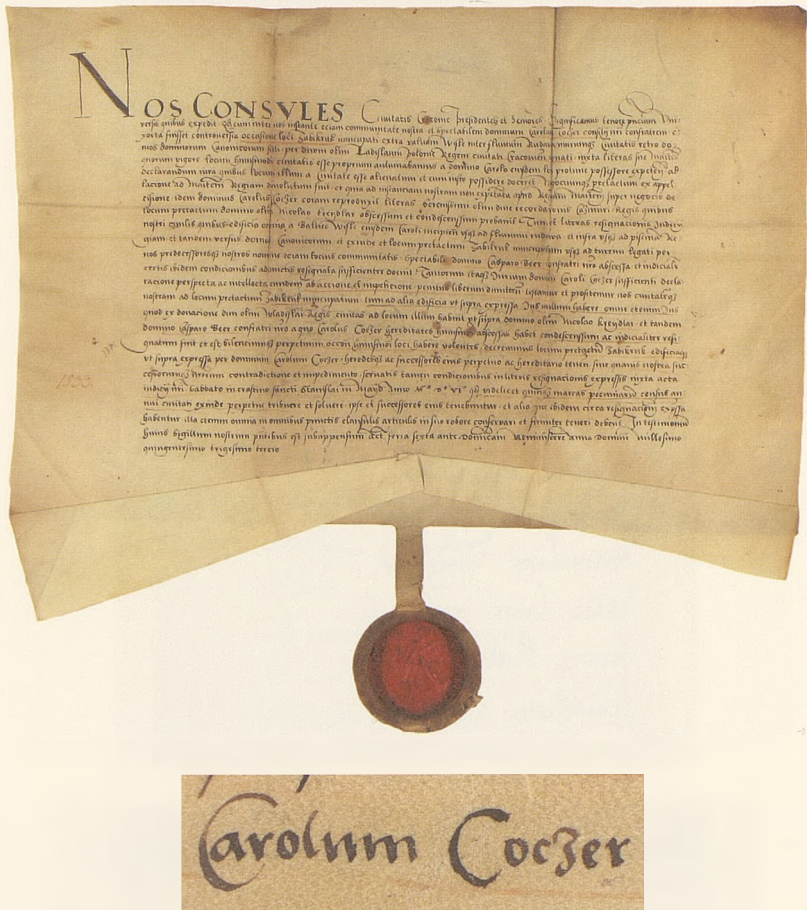
334. KAROL KUCZER

rajca 1524–1538

burmistrz 1524, 1534, 1535, 1536

Carolus Cuczer (Coczer, Cotzer, Cotczer, Koczer, zwany Karzeł, Garbaty)

Kupiec, pochodzący zapewne z Poznania, do Krakowa przybył jako dostawca dworu królewskiego. Urząd ławnika sądowego sprawował w roku 1511 oraz w latach 1515–1523. Długa kariera ławnicza zwieńczona została powołaniem do rady miejskiej w 1524 roku, w której zasiadał przez blisko 15 lat. Do rady urzędującej był nominowany czterokrotnie, pełniąc w tym czasie w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W radzie zajął się wraz z rajcą Stanisławem Czipserem (nr 333) organizacją handlu żydowskiego w Krakowie. Mało angażował się w sprawy miasta, dbał raczej o pomnażanie własnego majątku. Był zarządcą ceł króla Ferdynanda na terenie Węgier, które stanowiły, wraz z krajami austriackimi, główny obszar handlowych interesów Karola. Jednocześnie prowadził działania wywiadowcze na rzecz dworu wiedeńskiego. Starał się pozyskać mieszczaństwo węgierskie oraz krakowskie dla poparcia polityki habsburskiej. Zyskał zaufanie kanclerza Krzysztofa Szydłowieckiego i biskupa Piotra Tomickiego, którzy powierzali mu swoją zagraniczną korespondencję. W 1524 roku uzyskał przywilej na poszukiwania górnicze w Tatrach, rozszerzony później na obszar całej Polski. Był właścicielem domu przy ul. Brackiej, łąźni z ogrodem na Zwierzyńcu, zabudowanej parceli za bramą Wiślną (Zabikruk) oraz wioski Wilków, otrzymanej od króla za zasługi podczas wojny z Tatarami. Ożenił się z Katarzyną, córką rajcy Kaspra Bera (nr 301). Zmarł w 1538 roku, pozostawił córkę Urszulę, wydaną za rajcę Kaspra Gucciego (nr 353), a po jego śmierci za Stanisława Drojowskiego, oraz synów Stanisława i Karola (który później napadł na swojego szwagra Kaspra i uwięził go, za co został skazany na śmierć).

Dokument wydany w 1533 roku w Krakowie, w którym rajcy krakowscy w sporze między miastem a rajcą krakowskim Karolem Kuczerem o prawo własności gruntu zwanego Zabikruk, leżącego za bramą Wiślną, własność tę przyznają rajcy – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 505)

Zygmunt Stary (1506–1548)

W 1524 roku na wieży ratuszowej zostaje zamontowany kosztowny zegar wybijający godziny i kwadransy. Zamówiła go w Norymberdze rada miejska.

W tym samym roku król nakazuje rajcom, aby zabudować opustoszałe place krakowskie.

Monarcha interweniuje także w kwestii skargi, jaką składają mistrzowie różnych cechów kazimierskich przeciwko cechom krakowskim. Król orzeka, że mistrzowie z Kazimierza tworzą własne zgromadzenia cechowe i nie podlegają mistrzom krakowskim.

Źródła i literatura:
KZBM, s. 90; PPK I-1, nr 37, 60, 67; PPT I-2, nr 751; Pańków Stanisława, Kuczer Karol, [w:] PSB, t. XVI, s. 74; Noga 2003-I, s. 120, 124, 151, 155, 157, 167, 179, 195, 211, 322; Noga 2008, nr 53.

Zygmunt Stary (1506–1548)

W 1525 roku Kraków jest świadkiem hołdu lennego, złożonego polskiemu władcy przez księcia pruskiego Albrechta Hohenzollerna.

W 1526 roku miasto dwukrotnie nawiedza zaraza mroźna.

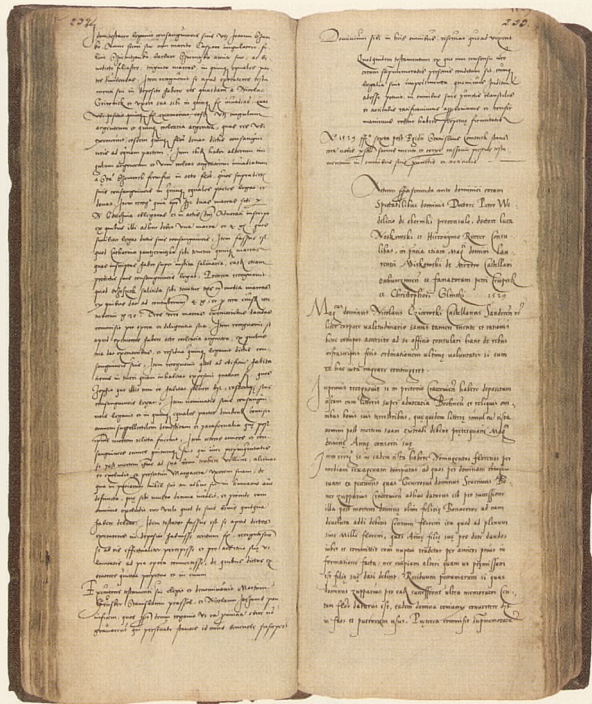
335. PIOTR WEDELICKI z OBORNIK

rajca 1526–1543

burmistrz 1526, 1528, 1529, 1530, 1531, 1534, 1535, 1536, 1537, 1538, 1539, 1540, 1541

Petrus de Oborniki (Wedelicius)

Doktor medycyny, profesor i rektor Uniwersytetu Krakowskiego, wywodzący się z Obornik w Wielkopolsce. Syn tkacza Jana Vitiberga, w roku 1524 burmistrza Obornik. Nobilitowany w 1517 roku, przybrał nazwisko Wedelicki, pieczętując się herbem Wedel. Przybył do Krakowa w roku 1504 na studia na Uniwersytecie Krakowskim. Naukę kontynuował we Włoszech, gdzie uzyskał stopień doktora medycyny. W 1521 roku został inkorporowany do Wydziału Medycznego Uniwersytetu Krakowskiego. W latach 1525 i 1526 piastował godność rektora uczelni. Obywatelstwo krakowskie przyjął uroczystie, w obecności biskupa Piotra Tomickiego i posła cesarskiego, w roku 1524. Bez stażu w ławie miejskiej od roku 1526 przez ponad 17 lat zasiadał w radzie miejskiej. Funkcję burmistrza pełnił w latach powołań do rady urzędującej, co następowało aż 13 razy. W roku 1541 posłował na sejmik prowincjonalny. Od roku 1536 był prowizorem szpitala św. Ducha, pełnił też funkcję strażnika jednego z czterech kluczy do skarbcza miejskiego. Był nadwornym lekarzem Zygmunta Starego i królowej Bony. Wydał trzy dzieła zawierające pisma Hipokratesa. Przed rokiem 1523 ożenił się z Katarzyną, wdową po Janie Langu, córką rajcy Jana Krupka (nr 315), przez co wszedł w koligacje z krakowskim patrycjatem: rodzinami Bonerów i Krupków. Po śmierci pierwszej żony poślubił Otylię, córkę zamożnego kupca Mikołaja Żyty. Jako lekarz pozostał w mieście w czasie zarazy w 1543 roku i przypłacił to życiem – zmarł 6 sierpnia tegoż roku na „morowe powietrze”. Część jego cennego księgozbioru znajduje się w Bibliotece Jagiellońskiej.

Petro Wedelicio de oborniki proconsule

Źródła i literatura:

PPK I-1, nr 30, 37, 40, 50, 60, 67, 97, 101, 112; Pietrzyk 2000, s. 131; Noga 2003-I, s. 17, 84, 107, 125, 143, 167, 173, 194, 209, 211, 215–216, 228, 349–350; Noga 2008, nr 54.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 232–233 z wpisem z 1529 roku stwierdzającym, że do czynności przyjęcia testamentu przystąpili Piotr Wedelicki z Obornik, wówczas burmistrz, wraz z rajcami Łukaszem Noskowskim (nr 331) i Hieronimem Remerem (nr 339), jak też Wawrzyniec Miskowski, kasztelan oświęcimski, Piotr Krupek i Krzysztof Gliniński – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 232–233)

336. JOST LUDWIK DECJUSZ

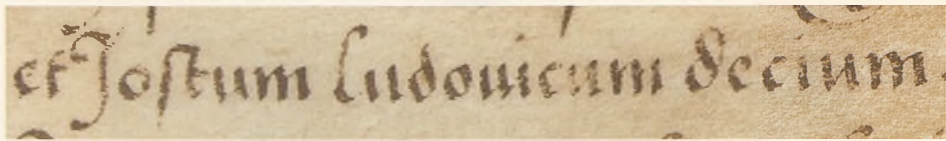
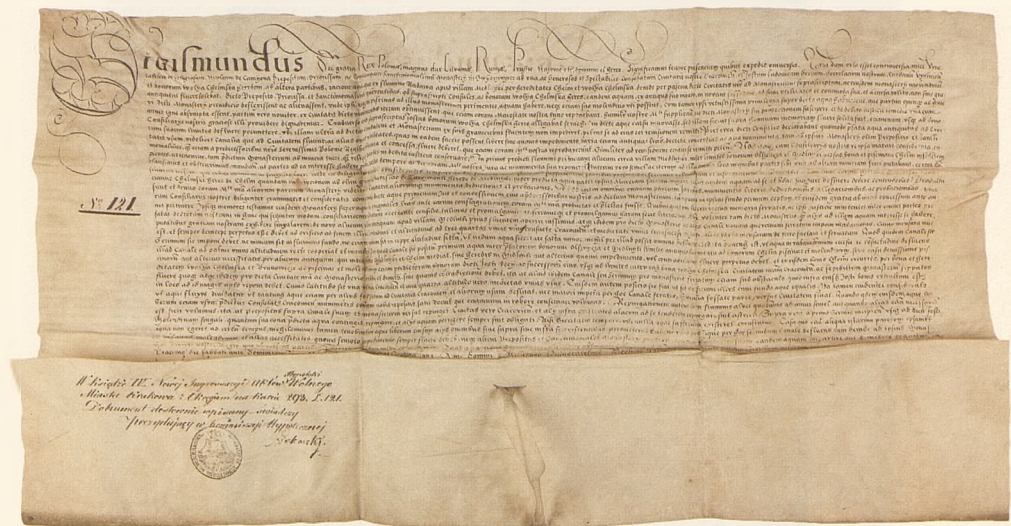
rajca 1528–1545
burmistrz 1528, 1540

Jostus Lodouicos Dietz

Kupiec, finansista, historyk, urodzony około 1485 roku, syn Jakuba, burmistrza Wissenburga (obecnie Wissembourg) w Alzacji. Do Krakowa przybył w 1508 roku i został sekretarzem Jana Bonera (nr 300). Przed rokiem 1519 otrzymał od cesarza Maksymiliana I Habsburga tytuł palatyna i szlachectwo (gmerk z wizerunkiem zakrzywionego noża ogrodniczego podniesiono do godności herbu), później został przyjęty przez Tęczyńskich do herbu Topór, który złączył z własnym. Był karbarzem wielickim i wójtem piotrkowskim oraz sekretarzem Zygmunta Starego. W roku 1528 przyjął obywatelstwo krakowskie i uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał do roku 1545, jednak tylko dwa razy wszedł do rady urzędującej, w latach 1528 i 1540, pełniąc wówczas funkcję burmistrza. W roku 1535 był lonerem miejskim. Był też prowizorem szpitala św. Rocha i edylem kościoła Mariackiego. Wdrażał opracowaną przez siebie i przyjętą przez sejm mennic krakowskiej, toruńskiej i królewieckiej. Oskarżany o deprecjację polskiej monety srebrnej i nadużycia, oczyścił się na sejmie w 1538 roku. Posiadał część Przegorzał i Woli Chełmskiej (nazwanej dziś Justowską), gdzie wybudował renesansową rezydencję, a także kamienice w Toruniu i Krakowie, między innymi przy ul. św. Jana (obecnie nr 3) oraz późniejszy Pałac pod Baranami, nadto wiele innych nieruchomości i znaczne kapitały, które pożyczał pod zastaw, także dworowi królewskiemu oraz miastu. Pod koniec życia interesował się inwestycjami górnictwymi. Ożenił się z Anną, córką rajcy Jana Krupka (nr 315). Zmarł 24 listopada 1576 roku. Miał ośmioro dzieci, wśród nich Josta Ludwika młodszego i Ludwika, przyszłych wielkorządców krakowskich.

Zygmunt Stary (1506–1548)

W 1527 roku Zygmunt Stary zatwierdza ugodę zawartą na 10 lat między władzami miasta Krakowa a Fuggerami, kupcami z Augsburga, dotyczącą handlu miedzią i ołowiem z Polski.

Dokument wydany w 1533 roku w Krakowie, w którym Zygmunt Stary rozstrzyga spór między klasztorem Norbertanek na Zwierzyńcu i Jostem Ludwikiem Decjuszem, dziedzicem Woli Chełmskiej, z jednej strony a radą miasta Krakowa z drugiej strony o bieg i używalność Młynówki, oddzielającej się w Mydlnikach od Rudawy i płynącej między posiadłościami wspomnianych stron – oraz powiększenie zapisu imienia (Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. perg. 534/16)

Źródła i literatura:
CIP, s. 107; KPM II, nr 1893, 2097; PPK I-1, nr 40, 50, 53, 67, 75, 89, 97; PPK I-2, nr 754, 765, 768, s. 975–976, 985, 989, 992, 1015, 1068; Pieradzka 1958, s. 54; Pociecha Władysław, Decjusz Jost Ludwik, [w:] PSB, t. V, s. 42–45; Wyczański 1990, s. 250–251; Encyklopedia, s. 147; Trelińska 2001, nr 132; Noga 2003-I, s. 30, 51, 58, 61–62, 67, 79, 81, 116, 121, 125, 149–150, 152, 154, 168–170, 178, 180–181, 190, 194, 198, 209, 212–213, 228, 238, 304; Noga 2008, nr 55.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

W 1528 roku rada miejska podejmuje uchwałę o powołaniu do życia poza murami miasta szpitala dla cierpiących na choroby weneryczne (szpital św. Sebastiana).

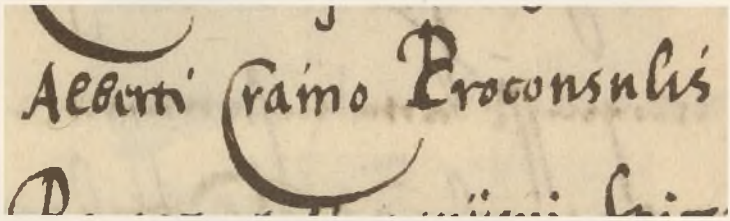
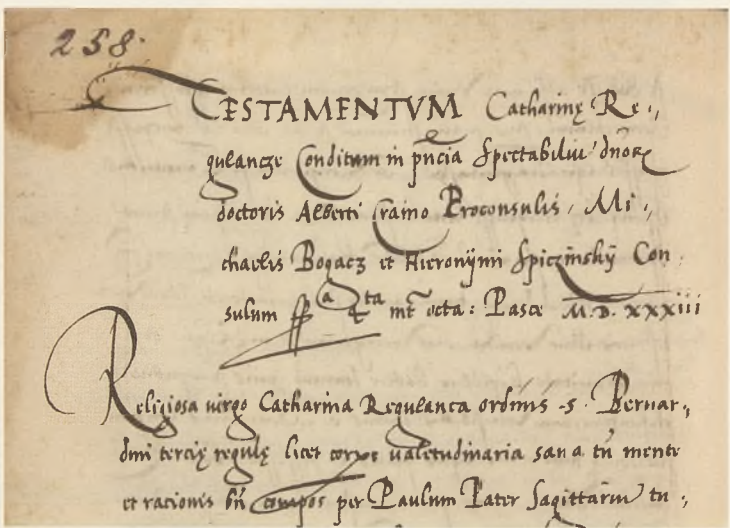
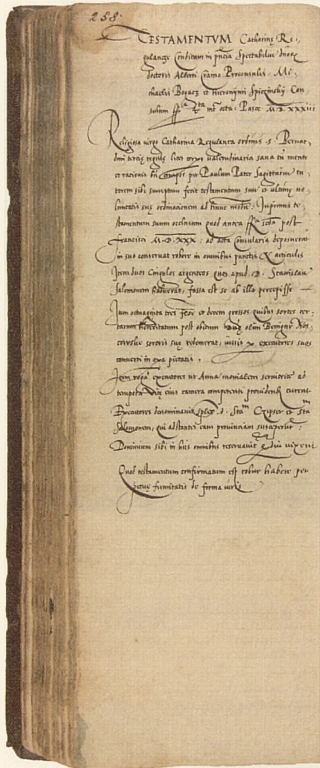
337. WOJCIECH KRAINA

rajca 1528–1559

burmistrz 1528, 1529, 1530, 1531, 1532, 1533, 1555, 1557

Albertus Crainius (Craina)

Doktor medycyny, astrolog, urodzony około 1485 roku w ziemi krajeńskiej w kaliskiem. Do Krakowa przybył w 1506 roku na studia na Uniwersytecie Krakowskim, od 1515 roku wykładał na Wydziale Filozoficznym jako *docent extraneus* i kolega mniejszy. Porzucił jednak krakowską uczelnię i w Bolonii uzyskał stopień doktora medycyny. Zrezygnował z kariery uniwersyteckiej, otworzył praktykę lekarską (był domowym lekarzem kasztelana Jana Tarnowskiego) i oddał się badaniom astrologicznym (wymierzał południk krakowski, sporządzał almanachy i horoskopy). W 1526 roku uzyskał obywatelstwo krakowskie, dwa lata później zasiadł w radzie miejskiej na ponad 30 lat. Do rady urzędującej był powoływany ośmiokrotnie. Zajmował się finansami miasta, przez lata zastępując lonerów Stanisława Strausa (nr 357) i Stanisława Cyrusa (nr 371). W sporze o język kazań w kościele Mariackim reprezentował „frakcję polską”. W 1539 roku zasiadł w rajcowskiej komisji dla reformy prawa procesowego. Od 1540 roku był prowizorem szpitala scholarów, od 1545 roku szpitala św. Ducha. Zasłużył się podczas zarazy w 1543 roku, organizując w mieście opiekę medyczną i sanitarną. Był właścicielem domów przy ulicach Siennej, Szpitalnej, Szczepańskiej i św. Anny. Miał pięć żon, wśród nich leciwą, bo siedemdziesięcioletnią Jadwigę Saszowską zwaną Kąsichową oraz Armesanę, młodszą Włoszkę z dworu królowej Bony, córkę kuchmistrza królowej. Zmarł 7 listopada 1559 roku. Jego jedyny syn Jakub poszedł w ślady ojca – uzyskał w Bolonii stopień doktora medycyny, następnie praktykował w Krakowie. Córka Brygida została żoną Stanisława Różanki (nr 393).

Źródła i literatura:
KPM II, nr 1054; KZBM, s. 92; PPK I-1, nr 50, 53, 60, 67, 75, 101, 106, 112, 131, 151, 164; Hajdukiewicz Leszek, Kraina Wojciech, [w:] PSB, t. XV, s. 89–90; Encyklopedia, s. 489; Noga 2003-I, s. 52, 58, 66, 126, 143–144, 150, 167, 173, 190, 198, 210–212, 216, 219, 318; Noga 2008, nr 56.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strona 258 z wpisem z 1533 roku dotyczącym przyjęcia przez Wojciecha Krainę, wówczas burmistrza, wraz z rajcami Michałem Bogaczem (nr 340) i Hieronimem Spiczynskim (nr 342) zeznania testamentowego złożonego przez Katarzynę Regulę – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 258)

338. STANISŁAW SALOMON

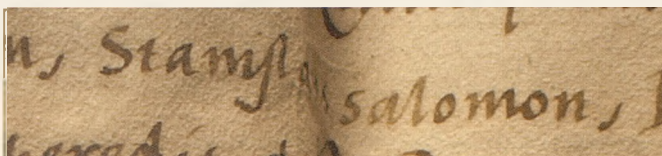
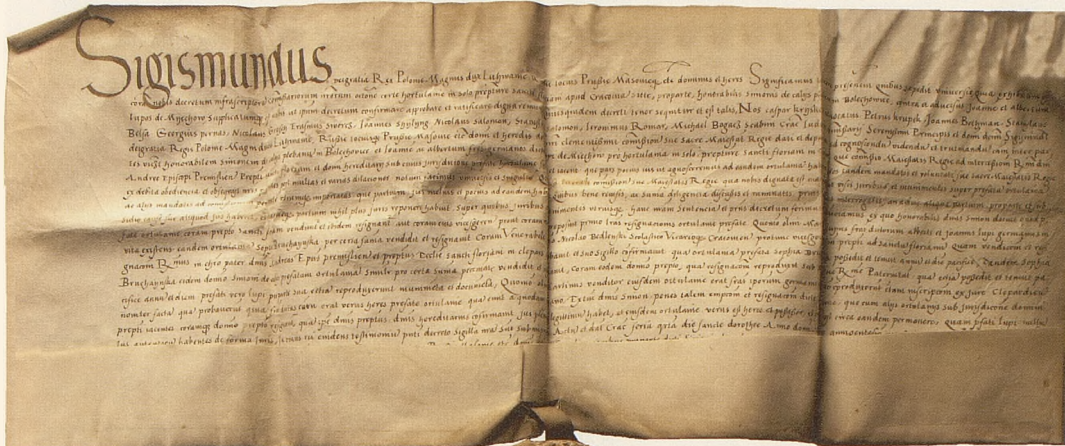
rajca 1529–1546

burmistrz 1529, 1545, 1546

Stanislaus de Benedyktowice

Kupiec, sekretarz królowej Bony, syn Ibrama Salomona i Katarzyny, córki rajcy Jana Becka (nr 293), bratanek rajcy Piotra Salomona (nr 288). Wraz z bratem Mikołajem w 1543 roku uzyskał potwierdzenie szlachectwa nadanego ich przodkowi przez Władysława Jagiełłę, pieczętował się herbem Łabędź. Pisał się zgodnie z rodzinnym pochodzeniem z Benedyktowice (obecnie Bieńkowice), dziedziczył także wsie Modlnicę Wielką i Małą. W 1510 roku został wpisany w poczet słuchaczy Uniwersytetu Krakowskiego. Od 1525 roku, przez cztery kolejne kadencje, zasiadał w ławie miejskiej. W 1529 roku otrzymał nominację do rady miejskiej. Krzesło rajcowskie zajmował do roku 1546. W radzie urzędującej zasiadał w latach 1529, 1545 i 1546. Sprawował wtedy w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W radzie zajmował się sprawami gospodarczymi, pełnił też urząd lonera w latach 1541, 1543, 1545 i 1546. Był również poborcą podatku mostowego. W roku 1543 wziął z ramienia władz miasta udział w sejmie w Krakowie. Wtedy to sprzedał radzie połączany wewnątrz srebrny kielich, który następnie został wręczony Zygmunutowi Augustowi podczas uczty wydanej przez władze miasta. Rok później rada uczyniła Stanisława odpowiedzialnym za utrzymanie obwarowań miejskich. Jako burmistrz w 1546 roku w imieniu rady witał oracją biskupa Samuela Myszkowskiego. W 1538 roku został wybrany przez króla i gwarków zwierzchnikiem kopalń tatrzańskich. W Krakowie był właścicielem kamienicy przy Rynku (obecnie nr 13), a także domu przy cmentarzu kościoła św. Szczepana. Stanisław posiadał też dobra pszczyńskie i myślowickie, zakupione od Jana Turzona, pana na Pszczynie. Ożenił się z Anną, córką Erazma Bethmana, syna rajcy Seweryna (nr 282). Zmarł bezpotomnie 24 maja 1546 roku.

Zygmunt Stary (1506–1548)

Dokument wydany w 1527 roku w Krakowie, w którym Zygmunt Stary zatwierdził rozstrzygnięcie krakowskiego sądu ławniczego, w którego składzie zasiadał Stanisław Salomon, dotyczące dziedziczenia ogrodów położonych w okolicy kościoła św. Floriana – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum klasztoru oo. Dominikanów w Krakowie)

Źródła i literatura:

KZBM, s. 91; PPK I-1, nr 50, 60, 67, 86, 97, 101; PPK I-2, s. 985, 988, 991–992; Ptaśnik 1914, s. 33–39; Bieniarzówna Janina, Salomon Stanisław, [w:] PSB, t. XXXIV, s. 384–385; Bukowski 1995, s. 143–144; Trelińska 2001, nr 182; Noga 2003-I, s. 52, 54, 66, 84, 112, 117, 125, 176, 229, 336–337; Noga 2008, nr 57.

Zygmunt Stary (1506–1548)

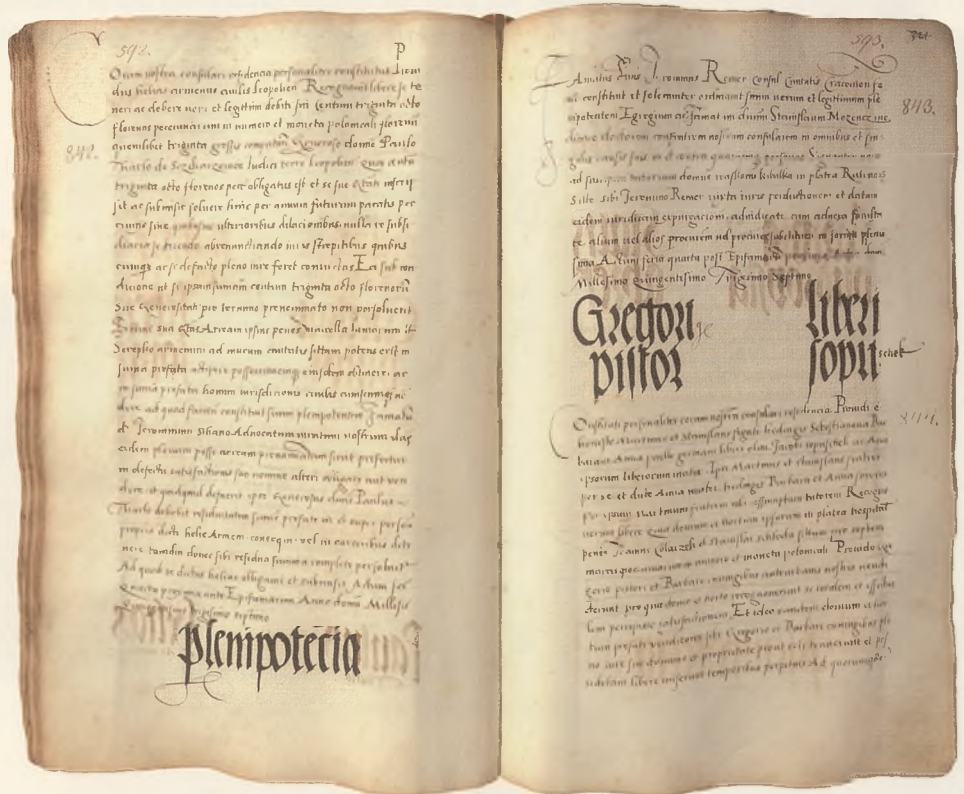
339. HIERONIM REMER

rajca 1529–1540

burmistrz 1529, 1531, 1533, 1537

Hieronimus (Jeronimus) Remar (Roemer, Rejmar)

Kupiec winny, działający w Krakowie wraz z braćmi Bartłomiejem (nr 355), Janem, Stanisławem i Leonardem. Ich matką była Dorota z Lubartów, siostra sufragana płockiego Piotra Lubarta. Hieronim został przyjęty do prawa miejskiego przed 1526 rokiem, kiedy to sam już poręczał za Jana z Biecza. W latach 1526–1528 zasiadał w ławie miejskiej, urząd ławnika pełnił do roku 1528. W następnym, 1529 roku uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał ponad 11 lat, do roku 1540 włącznie. Był czterokrotnie powoływany do rady urzędującej, wtedy też pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W latach 1533 i 1535 sprawował urząd poborcy podatku szosowego, od roku 1534 był prowizorem szpitala św. Ducha. Prowadził interesy handlowe na Podkarpaciu, odnotowana została jego aktywność we Lwowie. Był właścicielem domu położonego przy Rynku, na rogu ul. Szewskiej, który w roku 1530 sprzedał bratu Janowi, za zgodą pozostałych braci, jak też domu przy ul. św. Anny. Ożenił się z Katarzyną; mieli trzech synów, wśród nich Krzysztofa, przyszłego rajcę (nr 395), oraz pięć córek, z których Katarzyna była żoną rajcy Jana Ulla (nr 373), Anna za mężem Wojciechem wyjechała do Krosna, podobnie Szczesna do Przemyśla, a Urszula przeprowadziła się do Kleparza. Hieronim zmarł w roku 1540.

Hieronimus Remar Consil. Civitatis Cracoviensis

Źródła i literatura:

KPM II, nr 1116; PPK I-I, nr 50, 53, 67; Pietrusiński 2000, s. 167–169, 179, 398, 698; Noga 2003-I, s. 65, 71, 125, 163, 173, 202–203, 215, 229, 333; Noga 2008, nr 58.

Z księgi radzieckiej lwowskiej obejmującej zapisy z lat 1531–1542 strony 592–593 z wpisem z 1537 roku dotyczącym udzielenia przez Hieronima Remera pełnomocnictwa Stanisławowi Mozencowi w sprawie o kamienie Waśka Kybałki we Lwowie przy ul. Ruskiej w związku z niespłaconym długiem – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Centralne Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie, sygn. fond 52, op. 2, spr. 10, s. 592–593)

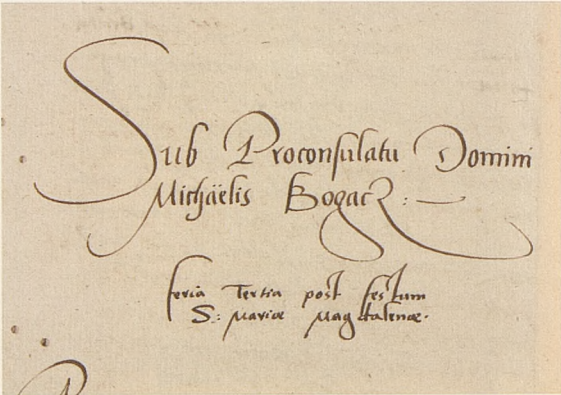
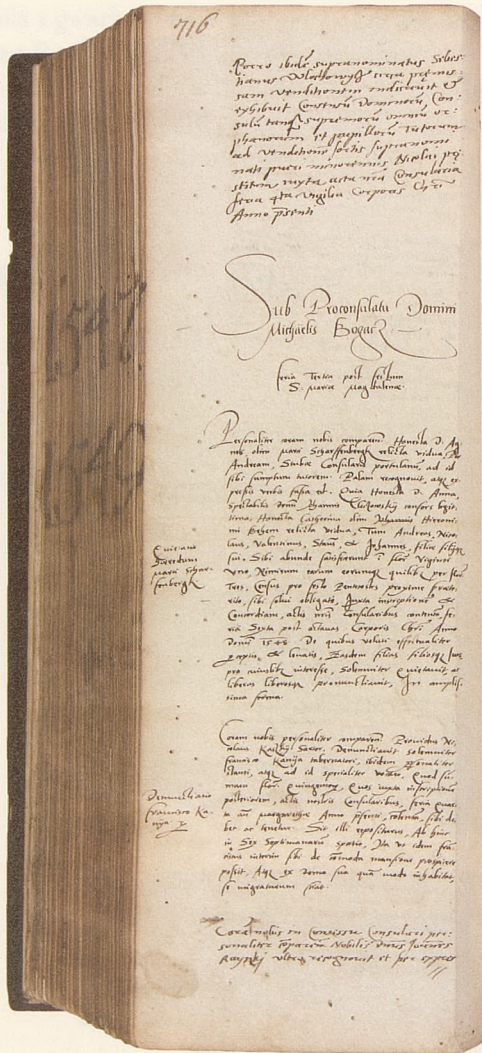
340. MICHAŁ BOGACZ

rajca 1531–1550
burmistrz 1531, 1532, 1533, 1547, 1548, 1549, 1550

Michael Bogacz

Kuśnierz, starszy cechu, współcześnie działał w Krakowie Andrzej Bogacz z Pleszewa, być może z nim spokrewniony. Michał został powołany do ławy miejskiej w 1526 roku, zasiadał w niej nieprzerwanie do roku 1530. W 1531 wszedł na prawie 20 lat do rady miejskiej. Do rady urzędującej był powoływany siedmiokrotnie, pełnił wówczas funkcję burmistrza. Jako przedstawiciel pospólstwa posłował wraz ze Szczęsnym Langiem na sejm w roku 1524. Był starszym cechu kuśnierzy, którą to godność powierzano mu w latach 1511, 1513, 1514, 1522, 1527 i 1529. Jego kariera w radzie miejskiej zakończyła się w wyjątkowy sposób – został zrzucony z urzędu z powodu bankructwa. Nie potwierdził tym samym trafności noszonego przydomka. Prowadził własny warsztat kuśnierski, już w 1501 roku przyjął na sześćioletnią naukę zawodu chłopca z Kleparza Stanisława Szaniszsa. Jednym z ostatnich jego uczniów był w latach 1545–1547 Krzysztof Czipser, syn rajcy Stanisława Czipsera (nr 333). Warsztat jednak upadł. Żoną Michała była Urszula, córka rajcy Pawła Kaufmana (nr 309) i Katarzyny z Salomonów. Po jej śmierci ożenił się powtórnie z Jadwigą. Zmarł w nędzy 22 maja 1557 roku, pozostawiając synów Erazma i Jana oraz córkę Katarzynę, wydaną za Jana Białego, kuśnierza, ojca przyszłego rajcy Krzysztofa Białego (nr 404), także kuśnierza.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1547–1549 strona 716 z początkiem wpisów spraw za kadencji burmistrzowskiej Michała Bogacza w 1549 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 441, s. 716)

Źródła i literatura:
DPKW IV, nr 802; PPK I-1, nr 50, 53, 60, 106, 131, 153; Paprocki 1584, s. 897; Ptaśnik 1913, s. 74–75; Noga 2003-I, s. 82, 126, 162, 173, 191, 194–195, 217, 298; Noga 2008, nr 59.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

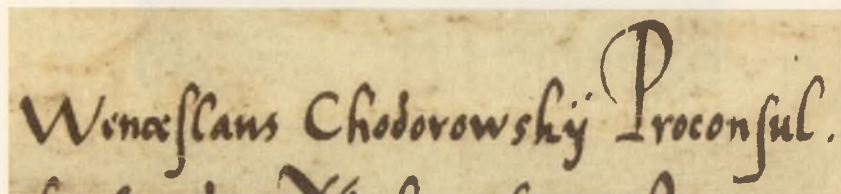
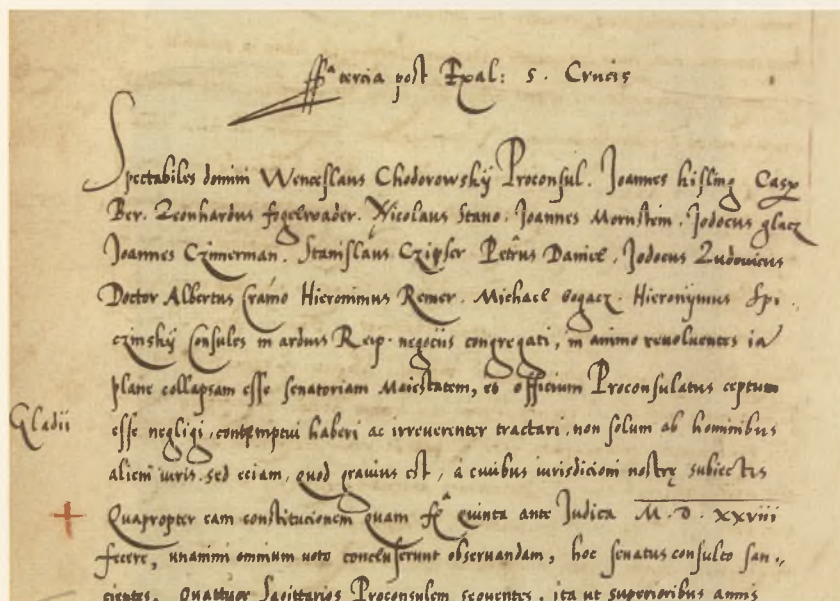
341. WACŁAW CHODOROWSKI

rajca 1532–1551

burmistrz 1532, 1533, 1536

Wenceslaus Chodorowsky

Kupiec, prawnik wykształcony na Uniwersytecie Krakowskim. Do Krakowa przybył z rodzinnego Nowego Sącza. Nie zasiadał w ławie miejskiej, powołany został do władz miejskich bezpośrednio na urząd rajcy, na miejsce zwolnione po Sewerynie Bonerze (nr 329). W radzie miejskiej zasiadał 20 lat, do roku 1551 włącznie. W tym czasie trzykrotnie był powoływany do rady urzędującej, sprawując wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W tej roli przewodził radzie, która ogłosiła wilkierz ustanawiający zbrojną eskortę burmistrza w liczbie czterech łuczników z mieczami – zapewne wiązało się to z dodaniem dostojęństwa jego funkcji. W roku 1546 rada powierzyła mu funkcję lonera, odpowiadał wtedy za gospodarkę i finanse miasta. W latach 1538–1540 sprawował obowiązki poborcy mostowego. Wraz z rajcą Hieronimem Spiczyńskim (nr 342) odpowiadali za organizację handlu na Rynku. Wacław brał udział w pracach nad nową procedurą w postępowaniu sądowym, w roku 1546 był jednym z rajców wybranych jako komisarze do rewizji zatwierdzonej już przez króla procedury w sądowych sprawach cywilnych, oprotestowanej jednak przez pospólstwo. Był właścicielem domu położonego przy Rynku, łąźni, ogrodu w międzymurzu koło bramy Wiśnej i gruntu pod miastem. Był żonaty z Anną, mieli cztery córki: Annę, wydaną za Stanisława Kotlickiego, Ewę, poślubioną przez Kaspra Czernego, Małgorzatę, której pierwszym mężem był rajca Jan Miączyński (nr 405), drugim Paweł Cellary, oraz Rosynę, żonę Wojciecha Nowopolczyka.

Źródła i literatura:

PPK I-1, nr 50, 53, 57, 60, 67, 75, 97, 101, 106; PPK I-2, s. 995, 1012; Paprocki 1584, s. 897; Prasiński 2000, s. 187, 192, 290, 643; Pietrusiński 2000, s. 290; Noga 2003-I, s. 48, 50, 58, 80, 126, 148, 156, 167, 172–173, 188, 199, 201, 211, 215, 300; Noga 2008, nr 60.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1532–1536 fragment strony 238 z wilkierzem ogłoszonym we wtorek po święcie Podwyższenia Krzyża 1533 roku, w którym rajcy na czele z Wacławem Chodorowskim, wówczas burmistrzem, uchwalili, iż dla podkreślenia dostojęństwa i godności burmistrza zawsze za nim ma postępować czterech strzelców niosących cztery miecze, pod karą 10 grzywien, jeżeli burmistrz obowiązku tego zaniedba – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 435, s. 238)

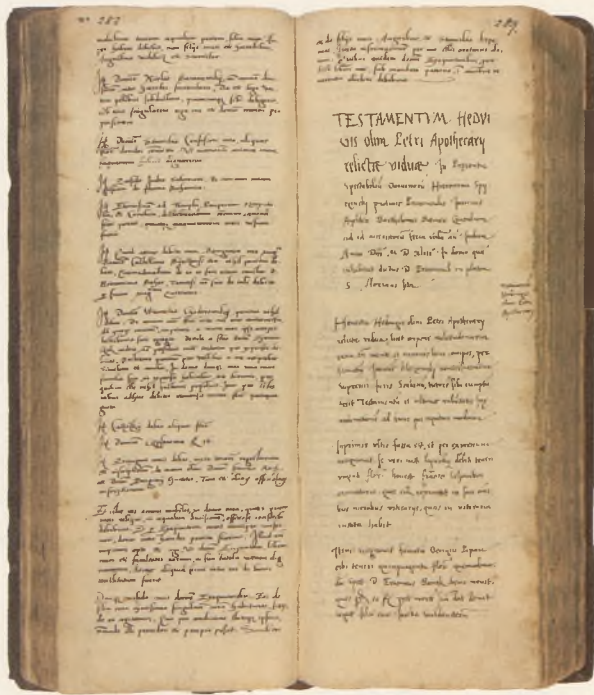
342. HIERONIM SPICZYŃSKI

rajca 1532–1550

burmistrz 1532, 1533, 1542, 1543, 1544, 1545, 1546, 1547, 1548, 1549, 1550

Hieronimus (Jarosz) Spiczynsky (Hieronim z Wielunia, Polyconius)

Kupiec sukienny, literat, tłumacz, urodzony przed 1500 rokiem w Wieluniu, syn rajcy wieluńskiego Bartłomieja Polkona i Katarzyny z Więckowskich, spokrewnionej ze Spiczyńskimi herbu Abdank, od których Hieronim w roku 1528 wzięł nazwisko, używając też pseudonimu Polyconius. Studiował na Uniwersytecie Krakowskim. Przyjęty do prawa miejskiego w 1528 roku, wpisany do księgi przyjąć jako „Jarosz Spiczyński, szlachetnie urodzony kupiec”. U drukarza Hieronima Wietora wydał swój polski przekład Biblii, a w drukarni Unglerowej dzieło *O ziołach tutecznych i zamorskich*, które stało się podstawą polskiego słownictwa zielarskiego. W roku 1532 wojewoda krakowski Andrzej Tęczyński, wspierający Polaków we władzach miasta, mianował go rajcą, którym był przez prawie 20 lat. Jedenaście razy był wybierany do rady urzędującej. Pełnił wtedy w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Z rajcą Wacławem Chodorowskim (nr 341) nadzorował handel w Rynku. W roku 1533 posłował do biskupa Piotra Tomickiego w sprawie sporu ze starymi rajcami o finansowanie mansjonarzy kościoła Mariackiego, interweniował też u niego w kwestii nieprzychylnego traktowania mieszczan przez starostę Piotra Kmitę. Był poborcą podatku mostowego, a od 1547 do 1548 roku lonerem i w tych też latach w imieniu miasta posłował na sejm. Jako prowizor domu mansjonarzy kościoła Mariackiego opowiadał się przeciw wygłaszaniu kazań po niemiecku. Handlował suknem z Lwowem, był przedstawicielem lwowskiego kupca Jana Urbanowicza. Administrował Wagą Mniejszą, później ją dzierżawił. Był właścicielem kamienicy przy ul. Floriańskiej (obecnie nr 3), a także wsi Zdziechowice w Lubelskiem. Dwukrotnie żonaty, z Elżbietą i Anną, miał cztery córki, z których Anna wyszła za Stanisława Cieczotkę. Zmarł w roku 1550.

Hieronimi Spy: czirsky protont Proconsulis

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 strony 288–289 z wpisem z 1543 roku stwierdzającym, że rajcy Hieronim Spiczyński, wówczas burmistrz, Jan Aichler (nr 345) i Bartłomiej Remer (nr 355) przyjęli zeznanie testamentowe składane przez Jadwige, wdowę po Piotrze aptekarzu – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 288–289)

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

Źródła i literatura:
KPM II, nr 1155; PPK I-1, nr 50, 53, 57, 67, 101, 106, 113, 131; PPK I-2, s. 984, 1000, 1004–1005; Kowalska Halina, Ulewicz Tadeusz, Spiczyński Hieronim, [w:] PSB, t. XLI, s. 89–91; Encyklopedia, s. 912; Noga 2003-I, s. 31, 47–48, 52, 54, 71, 73, 84, 126, 148, 168, 172, 191, 199, 235, 343; Noga 2008, nr 61.

Zygmunt Stary (1506–1548)

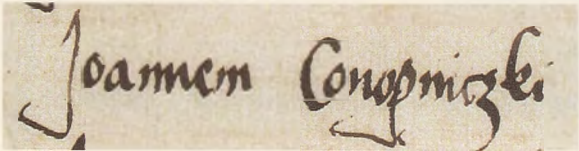
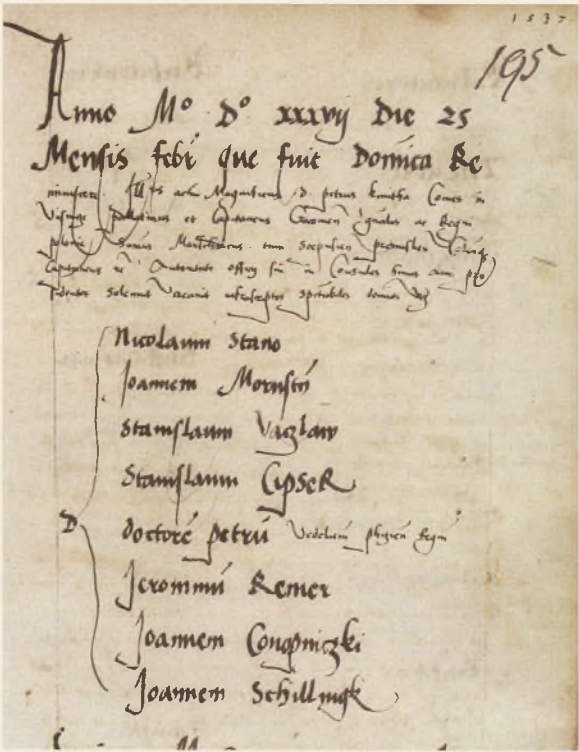
343. JAN KONOPNICKI

rajca 1532–1539

burmistrz 1532, 1533, 1536, 1537

Joannes Conopniczky

Kupiec, urodzony w ziemi sieradzkiej, przedstawiciel szlacheckiej rodziny Konopnickich pieczętującej się herbem Oksza. Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w roku 1531 jako zasiedziały już mieszkaniec, skoro rok później uzyskał nominację do rady miejskiej na miejsce zwolnione po zmarłym Pankracym Gutteterze (nr 326). W trakcie relatywnie krótkiego, bo ośmioletniego, sprawowania godności rajcowskiej czterokrotnie powoływany był do rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. W 1533 roku wraz z rajcami Janem Morsztynem (nr 324) i Stanisławem Wacławem (nr 330) posłował na sejm do Piotrkowa. Przez wiele lat był prowizorem arsenału miejskiego i budowli miejskich. Opowiadał się za językiem polskim kazań w kościele Mariackim. Był poborcą celnym, założył spółkę do eksploatacji kopalń w Olkusz i Tarnowskich Górach, uczestniczył w niej także rajca Stanisław Ziemianin (nr 346). Obracał nieruchomościami w Krakowie, handlował z kupcami poznańskimi i wrocławskimi. Był właścicielem wsi Owczary, części wsi Minoga, kilku domów, ogrodów, browaru i dwóch kramów w Krakowie, dzierżawił folwarki miejskie Grzegórzki i Dąbie. Ożenił się z Łucją, córką Marcina Ziemianina. Zmarł w niejasnych okolicznościach, bez pozostawienia testamentu, 3 kwietnia 1539 roku. Bartosz Paprocki napisał: „ten się sam z rozpaczyny obwiesił w Wielki Czwartek u Bernardynów w klasztorze”. Stwierdzono, że jako poborca celny w chwili śmierci miał wielki dług względem skarbu państwa, spłacany później przez wdowę aż do 1543 roku.

Źródła i literatura:
KPM II, nr 1451; PPK I-1, nr 50, 60, 67;
PPK I-2, nr 756, s. 975; Paprocki 1584,
s. 897; Pańków Stanisława, *Konopnicki Jan*, [w:] PSB, t. XIII, s. 582; Noga 2003-I, s. 83–84, 119, 126, 154, 158, 168, 172, 195, 199, 213, 223, 235, 316; Noga 2008, nr 62.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1532–1536 wpis ze strony 195 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1537, wśród których znajduje się Jan Konopnicki – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 435, s. 195)

344. JAN SCHILLING

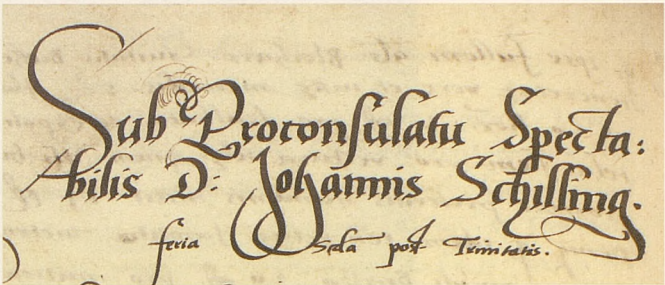
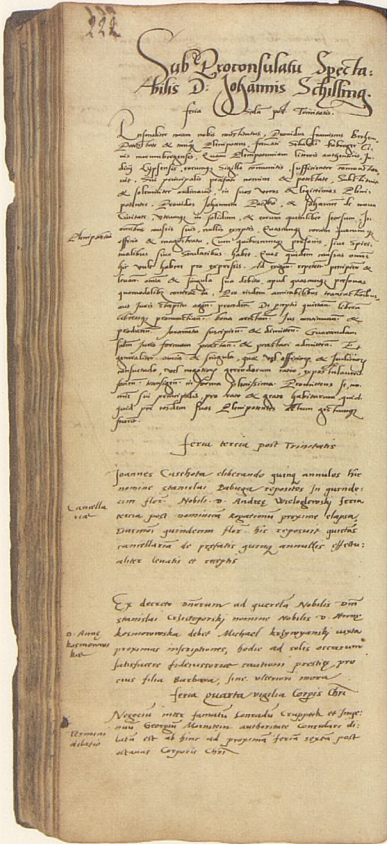
rajca 1534–1542
burmistrz 1534, 1535, 1537, 1538, 1539, 1540

Johannes Schillingk (Scheling)
Kupiec i finansista, przedstawiciel licznie reprezentowanej we władzach miejskich rodziny, syn rajcy Mikołaja (nr 319) i Agnieszki z Krupków, bratanek rajcy Fryderyka (nr 297), brat rajcy Jerzego (nr 369). Pieczętował się herbem własnym Schilling z nobilitacji cesarza Maksymiliana I wydanej w Konstancji w 1507 roku dla Fryderyka (dziadka Jana) i jego potomstwa. Jan zasiadał w ławie miejskiej w latach 1523–1533 – rokrocznie, z wyłączeniem kadencji w 1526 roku. Do rady miejskiej uzyskał nominację w roku 1534, pełnił urząd rajcy do 1542 roku włącznie. Sześciokrotnie zasiadał w radzie urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. W latach 1538–1541 był łonerem miejskim. Sporządził staranny inwentarz skarbcza ratuszowego, zlecił ponadto wykonanie z wosku modelu miasta, powtórzonego później w drewnie. W roku 1539 został wybrany do komisji dla poprawy przepisów postępowania sądowego. Z ramienia miasta był prowizorem kościoła Mariackiego oraz szpitali św. Ducha i św. Rocha. Opowiadał się za utrzymaniem w kościele Mariackim kazań w języku niemieckim. Dostarczał dla wojska sukno, hurtowo handlował w spółce z braćmi i Stanisławem Gutteterem skórami wołowymi, woskiem i czerwcem, wywożonymi do krajów niemieckich i Austrii. Był właścicielem między innymi domu przy ul. Szczepańskiej (obecnie nr 5), ogrodu obok bramy Floriańskiej i kamienicy we Lwowie. Jego żoną była Eufrozyna (Rozyna) z Krupków, związana z ruchem reformacyjnym. Jan zmarł 12 lutego 1542 roku, pozostawiając siedmioro dzieci, wśród nich Rozynę, żonę rajcy Jerzego Guttetera (nr 368).

Zygmunt Stary (1506–1548)

W 1533 roku dominikanie przygotowują trwające cztery dni widowisko pasyjne, które jest pierwszym przedstawieniem w języku polskim.

W roku następnym wielka powódź wyrządza poważne szkody w mieście.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1538–1540 strona 222 z nagłówkiem wpisów spraw za kadencji burmistrzowskiej Jana Schillinga w 1539 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 437, s. 222)

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 1, 65; Bieniarzówna Janina, Schilling Jan, [w:] PSB, t. XXXV, s. 480–481; Noga 2003, s. 52, 54, 58, 119, 169, 173, 176, 217, 338; Noga 2008, nr 63.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

345. JAN AICHLER

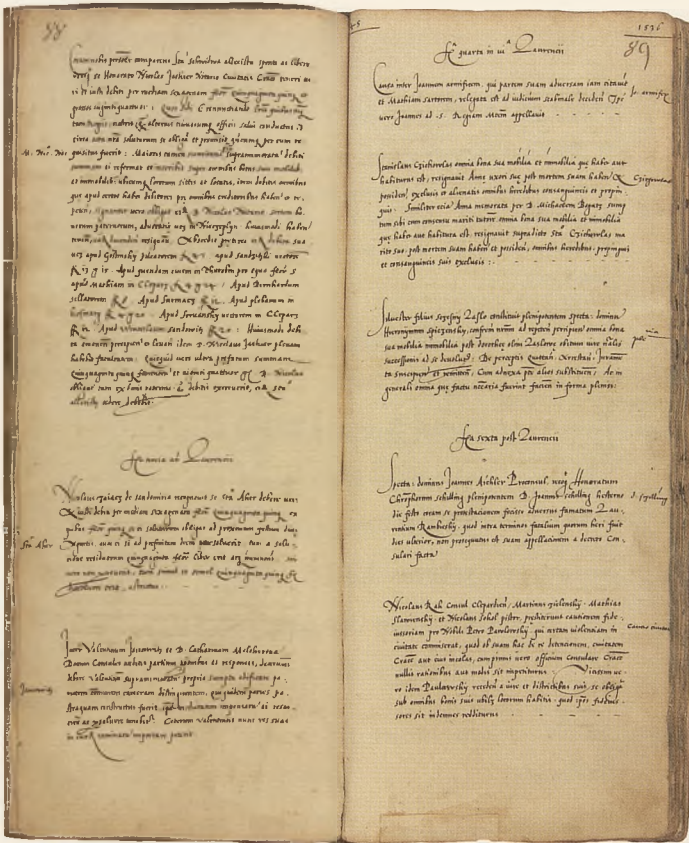
rajca 1536–1555

burmistrz 1536, 1538, 1552, 1553

W 1535 roku Zygmunt Stary zatwierdza dokonane przez sekretarza rady miejskiej Mikołaja Jaskiera tłumaczenie prawa magdeburskiego z języka niemieckiego na łaciński i nadaje mu moc prawną.

Joannes Aychler (Eichler)

Kupiec, protoplasta krakowskiej linii Aichlerów wywodzących się z miejscowości Freistadt w Górnej Austrii. Pieczętował się herbem własnym Dąb z nobilitacji cesarza Karola V wydanej w Ratyzbonie w 1541 roku, potwierdzonej dokumentem wydanym w Krakowie w 1542 roku przez Zygmunta Starego. Jan został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1515. W latach 1534–1535 pełnił urząd ławnika, w roku 1536 uzyskał nominację do rady miejskiej. W radzie zasiadał prawie 20 lat, do roku 1555 włącznie. Do rady urzędującej był powoływany czterokrotnie, pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W radzie zajmował się sprawami gospodarczymi i finansowymi, pełnił w latach 1544, 1547–1548 i 1551–1553 urząd lonera. Z ramienia miasta był prowizorem szpitala św. Ducha. Posłował na sejmik prowincjonalny w Proszowicach w roku 1551 oraz na sejm walny do Piotrkowa w roku 1552 i na sejmik generalny do Nowego Miasta Korczyna. Dorobił się znacznego majątku, handlował suknem, był dostawcą dworu królewskiego, hurtowo dostarczał materiały dla wojska. W Krakowie posiadał kamienicę położoną przy ul. Floriańskiej i kram sukienniczy w Rynku. Zmarł po 22 października 1555 roku, pozostawiając syna Erazma, przyszłego rajcę (nr 375), oraz trzy córki, wśród nich Annę, żonę Leonarda Guttetera.

Źródła i literatura:

KPM II, nr 446; KZBM, s. 912; PPK I-1, nr 60, 67, 97, 101, 106, 131, 151, 153, 164; PPK I-2, s. 1000, 1004, 1008, 1012, 1016–1017, 1028; Pieradzka Krystyna, Aichler Jan, [w:] PSB, t. I, s. 33; Wdowiszewski 1971, s. 20; Encyklopedia, s. 6; Trelińska 2001, nr 163; Noga 2003, s. 50, 52, 54, 72, 84, 126, 154, 167, 173, 181, 211, 228, 292–293; Noga 2008, nr 64.

Joannes Aichler Proconsul

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1536–1538 strony 89–90 z wpisem z 1536 roku, stwierdzającym, że w piątek po św. Wawrzyncu burmistrz Jan Aichler oznajmił, iż Krzysztof Szyłko złożył protestację przeciwko Wawrzyniowi Rambieskiemu (nr 364) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 436, s. 89–90)

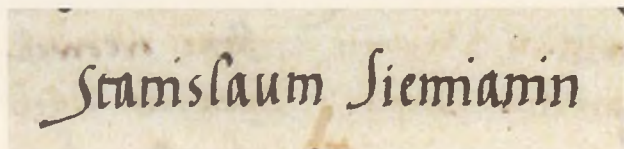
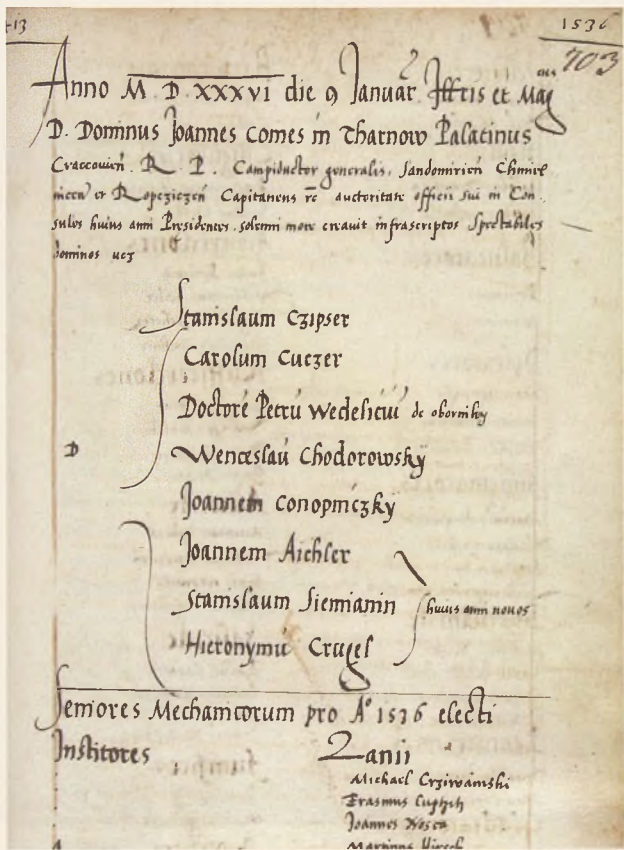
346. STANISŁAW ZIEMIANIN

rajca 1536–1544

burmistrz 1536

Stanislaus Siemianin

Kupiec, syn Marcina, ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim, brat Łucji, żony rajcy Jana Konopnickiego (nr 343). Posługiwał się gmerkiem mieszczańskim z godłem w kształcie litery N wpisanej w krzyż. Nie uczestniczył w pracach ławy miejskiej. W roku 1536 otrzymał nominację do rady, w której zasiadał przez ponad dziewięć lat. Rajcą urzędującym był tylko w pierwszym roku sprawowania godności rajcowskiej – wtedy też w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Pozycję w mieście zawdzięczał szwagrowi Janowi Konopnickiemu, z którym działał w spółce handlowej (byli dostawcami między innymi adamaszku i ałasu na dwór królewski), jak też ożenkowi z Urszulą, córką rajcy Pawła Kaufmana (nr 309), wdową po rajcy Michale Bogaczu (nr 340). Poręczał za Stanisława Kaczura Rudzkiego z Rudy przy jego przyjęciu w 1534 roku do prawa miejskiego. W roku 1535 odpierał zarzuty w sprawie przepędzenia 100 wołów za królewskim przyzwoleniem, jednak bez opłacenia myta. Oprócz handlu prowadził także dochodowe dzierżawy ziemskie. Był właścicielem domu położonego przy Rynku (obecnie nr 19). W roku 1544 zrezygnował z urzędu rajcowskiego i prawdopodobnie w nadziei na uzyskanie nobilitacji przeniósł się do Woli Radłowskiej pod Tarnowem, pozostawiając w Krakowie córkę Katarzynę, wydaną za rajcę Kaspra Bera (nr 301).

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1532–1536 fragment strony 703 z wpisem zawierającym wykaz rajców urzędujących wybranych na rok 1536, wśród których wymieniony został Stanisław Ziemiański – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 435, s. 703)

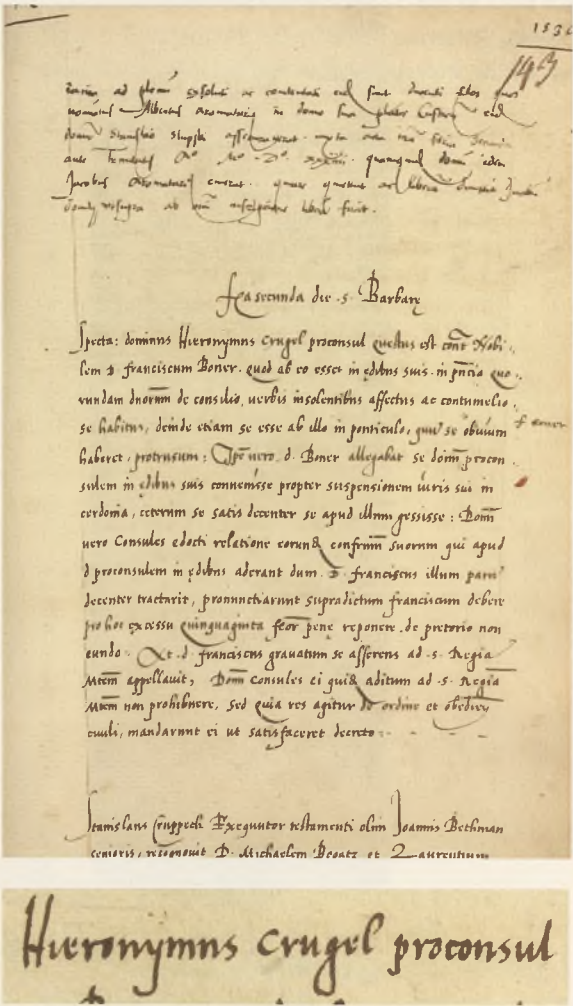
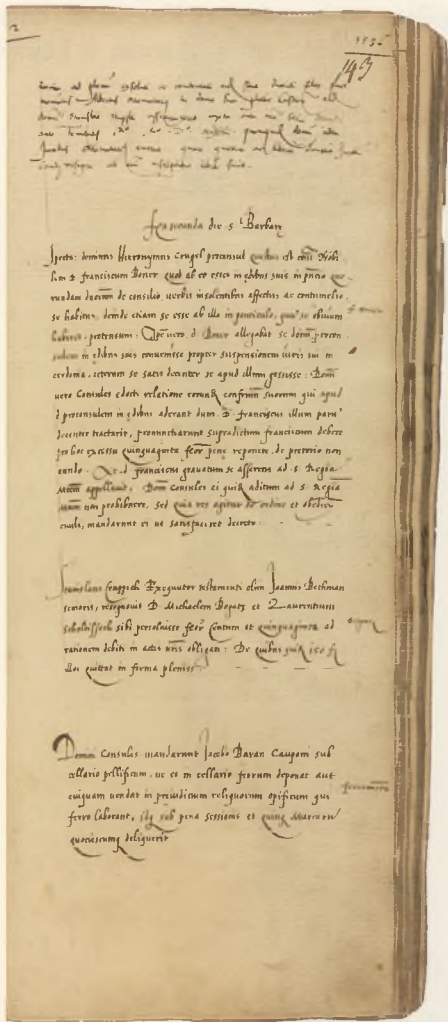
Zygmunt Stary (1506–1548)

Źródła i literatura:
KPM II, nr 1767; PPK I-1, nr 60; Noga 2003, s. 32, 126, 128, 154, 158, 171, 173, 194–195, 199, 211, 235, 353; Komo-rowski, Follprecht 2004, s. 45–47; Noga 2008, nr 65.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

347. HIERONIM KRUGEL
rajca 1536–1558
burmistrz 1536, 1538, 1539, 1548, 1549, 1558

Hieronymus Crugell (Krugell, Krüger, Cregel)
Kupiec przybyły do Krakowa z miejscowości Eisstadt (dzisiejsze Eisenstadt we wschodniej Austrii). Do prawa miejskiego został przyjęty w roku 1525. Posługiwał się herbem własnym przedstawiającym wspiętego lwa z otwartą paszczą. W latach 1529, 1530 i 1531 Hieronim zasiadał w ławie miejskiej. Na urząd rajcy został powołany w roku 1536, w radzie zasiadał ponad 20 lat, do roku 1558 włącznie. Do rady urzędującej był wybrany sześciokrotnie, pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W roku 1558 wraz z rajcą Janem Ullem (nr 373) posłował do wojewody Stanisława Tęczyńskiego w sprawie obsady wolnych miejsc w radzie miasta. Z woli rady miejskiej sprawował funkcję dożywotniego edyla kościoła Mariackiego, czemu nie stał na przeszkodzie nawet fakt, iż był różnowiercą. Prowadził działalność handlową, dzierżawił łąki miejskie Dąbia i Grzegórzek wraz z ogrodem Glazarowskim. W roku 1552 wystawił w Gdańsku dokument, mocą którego kwitował Baltazara Zwolskiego, pokojowego królewskiego, z otrzymanych 2000 złotych polskich. Był właścicielem kamienicy położonej przy Rynku (obecnie nr 15), zwanej od imienia jego rodziny „Krugłowską”. Ożenił się z Elżbietą. Jego córka poślubiła Melchiora Rezlera, ławnika krakowskiego. Hieronim zmarł w roku 1558.

Źródła i literatura:
KPM II, nr 1022; PPK I-1, nr 60, 67, 97, 101, 164; PPK I-2, s. 996, 1005; Wittyg 1906, s. 59; Pieradzka 1958, s. 54; Komorowski, Follprecht 2002, s. 13–16; Noga 2003, s. 31, 35, 61, 67, 126, 154, 167, 182, 190, 320; Noga 2008, nr 66.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1536–1538 strona 143 z wpisem z 1536 roku zawierającym zarzuty postawione przez Franciszka Bonera przeciwko Hieronimowi Krugelowi, wówczas burmistrzowi miasta – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 436, s. 143)

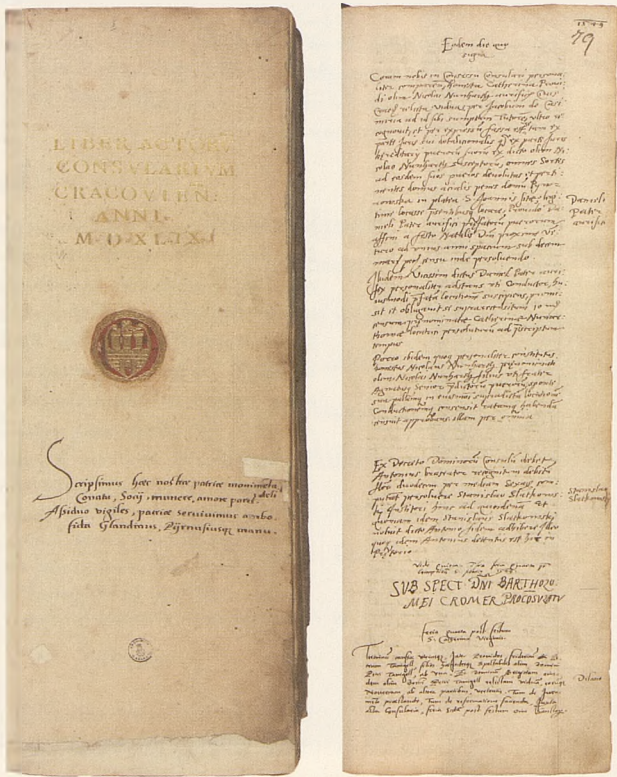
348. BARTŁOMIEJ KROMER

rajca 1538–1563
burmistrz 1538, 1539, 1542, 1548, 1549, 1550, 1551, 1555, 1556

Bartholomaeus Cromer (Creomer)
Mieszczanin krakowski, prawnik, syn Wojciecha kramarza, urodzony w 1500 roku, przybyły do Krakowa z Wartinbergu (obecnie Otyń) koło Zielonej Góry. Pierwszy z trzech rajców i burmistrzów, jakich wydała rodzina Kromerów. Nobilitowany wraz z braćmi Mikołajem i Marcinem, kanonikiem krakowskim i sekretarzem królewskim, na sejmie w Piotkowie w 1552 roku. Pieczętował się herbem własnym Kromer. W 1514 roku został wpisany w poczet studentów Uniwersytetu Krakowskiego. Zamieszkał w Kazimierzu i pracował jako pisarz miejski. W latach 1532–1537 piastował tam godność rajcy, jednak zrezygnował z niej po kilku latach i przeniósł się do Krakowa. Tu w roku 1537 został przyjęty do prawa miejskiego, a rok później wszedł do rady miejskiej, na miejsce zwolnione po śmierci Mikołaja Glinńskiego (nr 311). Zasiadał w radzie ponad 25 lat, dziewięć razy był wybrany do rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności sprawował funkcję burmistrza. Był prowizorem cegielni miejskiej i szpitala scholarów. Jako burmistrz w 1550 roku bronił interesów miasta niepokojonego bójkami ubogich scholarów oraz przygotował projekt ordynacji rektorskiej dla studentów. Posłował do króla w 1555 roku, gdy władca bawił w Piotrkowie. Był właścicielem kamienicy przy Rynku (obecnie nr 45), kilku domów i parcel w Krakowie i Kazimierzu, miał też sołectwo w Tęczynku. Jego przyrodnim bratem był rajca Jan Ull (nr 373). Bartłomiej ożenił się z Agnieszką Bloe, spokrewnioną z Krupkami. Zmarł w końcu kwietnia 1563 roku. Pozostawił trzech synów, w tym Zygmunta, altarystę w kościele Mariackim, którego wydziedziczył, oraz dwie córki.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

Na mocy dekretu królewskiego z 1537 roku kazania w języku niemieckim głoszone dotąd w kościele Mariackim zostają przeniesione do kościoła św. Barbary.

SUB SPECTU DNI BARTHOLOMEI CROMER PROCVSTV

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1549–1552 strony 1 i 79 z nagłówkiem wpisów spraw za kadencji burmistrzowskiej Bartłomieja Kromera w 1549 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 442, s. 1, 79)

Źródła i literatura:
KPM II, nr 1836; PPK I-1, nr 67, 75, 97, 101, 131, 151, 153, 164; PPK I-2, s. 1012, 1028; Pańków Stanisław, Kromer Bartłomiej, [w:] PSB, t. XV, s. 318; Trelińska 2001, nr 55; Encyklopedia, s. 508–509; Noga 2003, s. 48, 58, 66, 127, 148, 150, 168, 191, 197, 230, 319; Noga 2008, nr 67.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

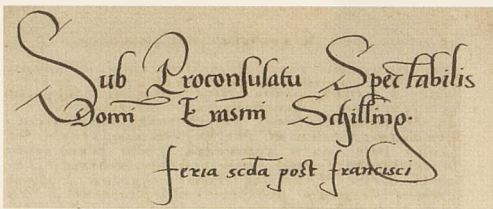
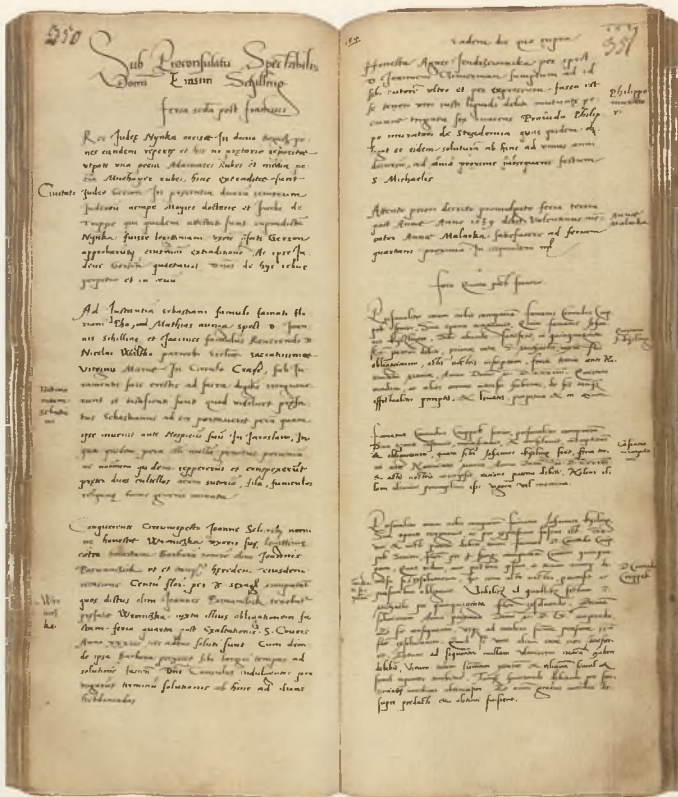
349. ERAZM SCHILLING

rajca 1539–1561

burmistrz 1539, 1540, 1543, 1544

Erasmus Schylling (Schillingk, Scheling)

Kupiec, przedstawiciel znaczącej w mieście rodziny Schillingów, syn rajcy Fryderyka (nr 297) i Agnieszki z Berów (córci rajcy Pawła – nr 272), brat rajcy Jodoka (nr 351). Pieczętował się herbem własnym Schilling z nobilitacji cesarza Maksymiliana I wydanej w Konstancji w 1507 roku dla Fryderyka, Jana, Jodoka i Mikołaja Schillingów, której potwierdzenie Erazm wraz z Jodokiem uzyskali w roku 1543. Erazm karierę miejską rozpoczął w ławie miejskiej, do której powoływany był w latach 1524–1526, 1529–1531 i 1533–1534. W roku 1539 uzyskał nominację do rady miejskiej, na miejsce po śmierci rajcy Franciszka Rotha (nr 332). Czterokrotnie był powoływany do rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. Od roku 1543 rada powierzyła mu funkcję prowizora szpitala św. Ducha, którą objął po swoim bracie stryjecznym Janie Schillingu (nr 344). Erazm prowadził hurtowy handel o zasięgu międzynarodowym. Przykładowo w roku 1555 w rejestrze cła eksportowego odnotowano, że w ciągu trzech miesięcy wywiózł na Zachód 1400 skór wołowych. Był właścicielem kamienicy położonej przy Rynku (obecnie nr 41B). O najbliższej rodzinie Erazma nie zachowały się przekazy. Zmarł w roku 1561 w Krakowie.

Źródła i literatura:
KPM II, nr 1086, 1106; PPK I-1, nr 67, 97, 101, 106; PPK I-2, s. 1008; Wdowiszewski 1971, s. 20–21; Trelińska 2001, nr 183; Noga 2003, s. 48, 64–65, 71, 119, 153, 195, 230, Komorowski 2008, s. 332; Noga 2008, nr 68.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1538–1540 strony 350–351 nagłówkiem wpisów spraw za kadencji burmistrzowskiej Erazma Schillinga w 1539 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 437, s. 350–351)

350. ANDRZEJ FOGELWEDER starszy

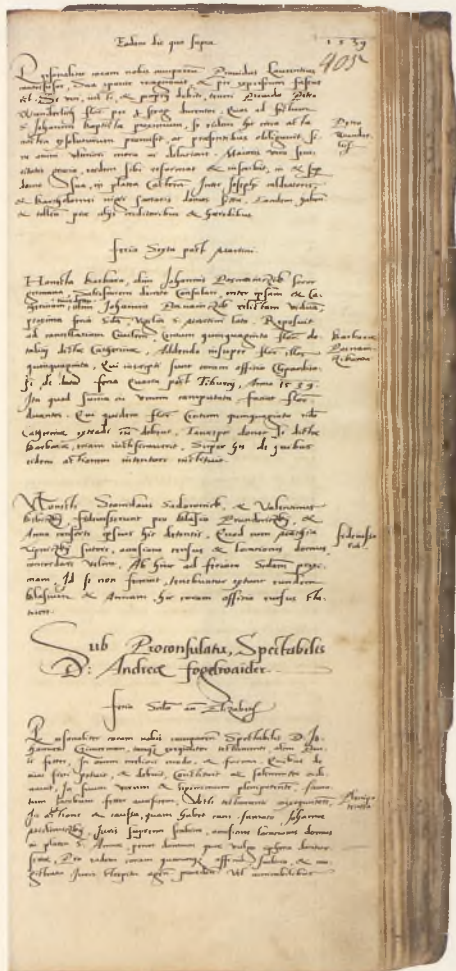
rajca 1539–1544

burmistrz 1539, 1540, 1543

Andreas Fogelwaider (Vogelweder)

Kupiec z rodziny zajmującej w Krakowie mocną pozycję, przybyły z Sankt Gallen w Szwajcarii w połowie XV wieku. Pieczętowali się herbem własnym nadanym przez cesarza Maksymiliana I za zasługi dyplomatyczne. Andrzej był synem Sebastiana, prowadzącego handel z Norymbergą i Szwajcarią, inwestującego w żupy solne. Z wykształcenia był prawnikiem. Do prawa miejskiego został przyjęty w 1526 roku, w latach 1528–1531 i 1533–1538 zasiadał w ławie miejskiej, następnie w latach 1538–1544 w radzie miejskiej. Do rady urzędującej uzyskiwał nominacje trzykrotnie: w 1539, 1540 i 1543 roku i pełnił wówczas, w przypadającej na niego kolejności, funkcję burmistrza. Był poborcą szosu w 1541 roku, w 1543 przewodził ławie miejskiej, pełniąc urząd wójta sądowego. Prowadził handel dalekosiężny, był dostawcą na dwór królewski drogich materii i złota. Sprzyjał reformacji, z tego powodu naraził się na oskarżenie o herezję. Był właścicielem posiadłości w austriackim Emersdorf. Miał braci Sebastiana i Leonarda, rajcę (nr 313). Ożenił się z Anną, córką rajcy Josta Glacza (nr 325), pozostawił synów: Andrzeja, rajcę (nr 401), Jana, Stanisława, lekarza i dyplomata, Piotra, rajcę (nr 406), oraz córki: Zofię, Agnieszkę, żonę rajcy Waleriana Pernusa (nr 378), i Annę, wydaną za Jana Kirsteina, a następnie rajcę Kaspra Guttetera (nr 416). Andrzej zmarł 1543 roku w czasie zarazy – jako urzędujący burmistrz nie opuścił bowiem miasta.

Zygmunt Stary (1506–1548)

Sub Proconsulatu, Spectabilis
D: Andree Fogelwaider.
fina Seta an Elizabeth

Responsum coram nobis comparat Spectabilis D. Jo. hannes Ginterman, magister registorum testamenti, olim Bur. li fiter, in omni meliori modo, & forma. Quibus de nra fere potuit, & debuit, constituit & solemniter ordinavit, in fuiti secum & legitimam plenipotentia, fana tam Jacobum fiter amicum, ubi testamenti coexistit, Amiga tenita. In ad hunc & causa, quam habet cum famulo Johanne pichmierzky, fuiti fupremi fubito, amfione lazarum domus in platu S. Annae, pnti domum que vulgo sphaia dicitur. fitea, Deo eadem coram quorunda offerit iudicio, & m. pishara fuiti flegit agri pcedit. Vel amicabilebus

Sub Proconsulatu, Spectabilis
D: Andree Fogelwaider.
fina Seta an Elizabeth

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1538–1540 strona 405 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw za kadencji burmistrzowskiej Andrzeja Fogelwedera w 1539 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 437, s. 405)

Źródła i literatura:

CIP, s. 97; PPK I-1, nr 75, 97, 101, 106, 112; KPM II, nr 1090; Kutrzeba 1911, s. 86; Pieradzka Krystyna, Kurdybacha Łukasz, Fogelweder Andrzej, [w:] PSB, t. VII, s. 43–44; Noga 2003, s. 48, 58, 71, 120, 154, 177, 181–182, 185, 190, 197, 231, 305; Noga 2008, nr 69.

Zygmunt Stary (1506–1548)

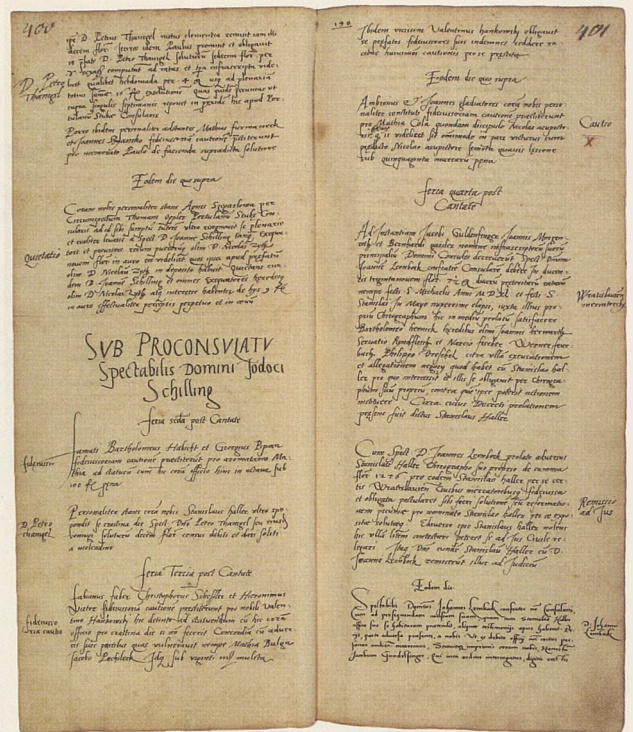
351. JODOK SCHILLING

rajca 1540–1546

burmistrz 1540, 1541, 1542, 1543

Jodocus (Jost, Jodok) Schillingk (Scheling)

Kupiec i finansista, przedstawiciel znaczącej w mieście i jego władzach rodziny Schillingów, syn rajcy Fryderyka (nr 297) i Małgorzaty ze Szwarców (córkę rajcy Stanisława – nr 292), brat rajcy Erazma (nr 349). Pieczętował się herbem własnym Schilling z nobilitacji cesarza Maksymiliana I potwierdzonej dla Jodoka i jego brata Erazma w 1543 roku. W latach 1535–1538 Jodok pełnił urząd ławnika miejskiego. W roku 1539 zasiadł w Sądzie Wyższym Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. Nominację do rady miejskiej otrzymał w roku 1540, na miejsce zwolnione po zmarłym rajcy Janie Konopnickim (nr 343). Relatywnie krótko zasiadał w radzie, gdyż tylko przez siedem lat, jednak w tym czasie czterokrotnie nominowano go do rady urzędującej, wtedy też sprawował w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Od 1541 roku był poborcą mostowego, w 1543 wraz z rajcą Stanisławem Salomonem (nr 338) rozliczył się ze sprawowania urzędu lonera. Od 1543 roku z ramienia miasta był edylem kościoła Mariackiego. Zajmował się handlem dalekosiężnym, głównie z krajami niemieckimi, oraz bankierstwem. Był dostawcą towarów na dwór królewski, głównie bogatych tkanin i wyrobów jubilerskich. Miał kamienicę położoną przy Rynku (obecnie nr 40). Ożenił się dwukrotnie: z Anną, córką Konrada Krupka, a po jej śmierci z Elżbietą z Fogelwederów. Należał do gminy ewangelickiej. Zmarł w 1546 roku, pozostawiając czterech synów: Fryderyka, Erazma, Justa i Augustyna, oraz córkę Jadwigę, wydaną za Karola von Schreienhausena.

SVB PROCONSVIATV
Spectabilis Domini Jodoci
Schilling

Źródła i literatura:

PPK I-1, nr 65, 101, 106; Wdowiszewski 1971, s. 20–21; Bieniarzówna Janina, *Schilling Jodok*, [w:] PSB, t. XXXV, s. 483–484; Pietrusiński 2000, s. 519–520; Trelińska 2001, nr 186; Noga 2003, s. 48, 54, 61–62, 119, 154, 169, 176, 190, 195–196, 209, 230, 239; Noga 2008, nr 70.

Z księgi radzieckiej obejmującej wpisy z lat 1540–1542 przód oprawy księgi i strony 400–401 dotyczące roku 1541 z nagłówkiem otwierającym wpisy sprawujących się za kadencji burmistrzowskiej Jodoka Schillinga – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 438, s. 400–401)

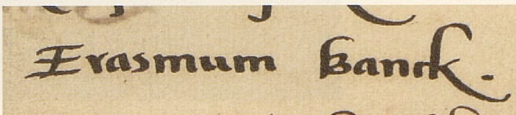
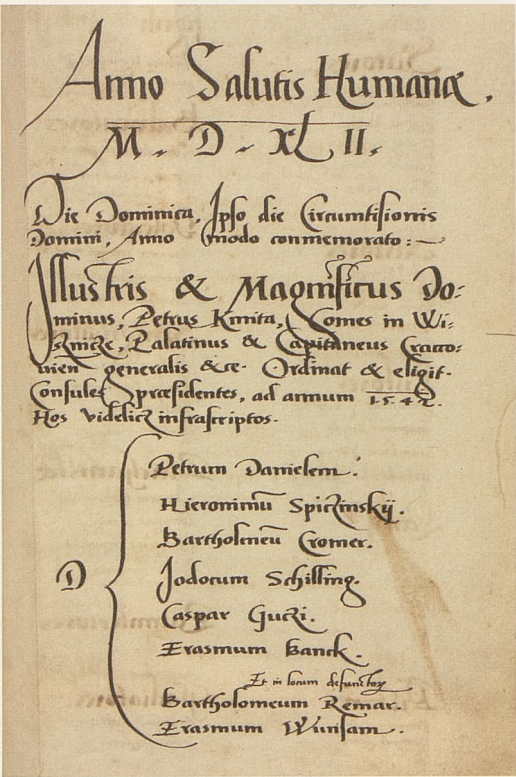
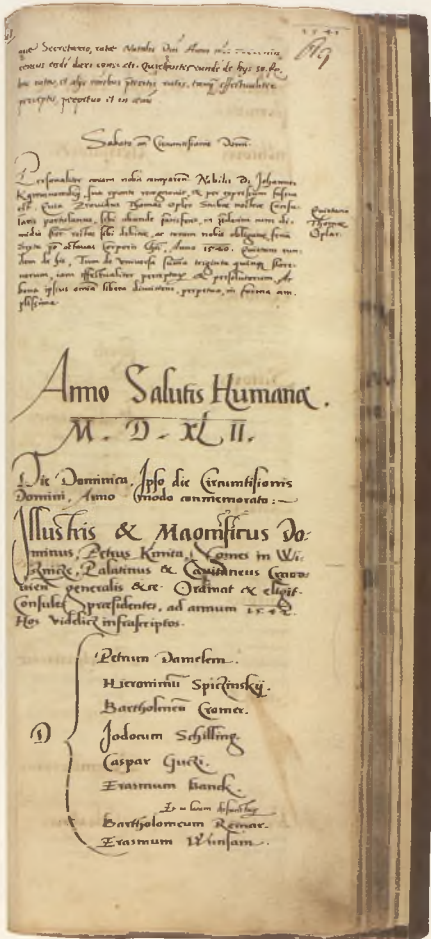
352. ERAZM BANK

rajca 1541–1563

burmistrz 1541, 1542, 1546, 1547, 1548, 1549, 1550, 1551, 1557

Erasmus (Rasmus) Banck (Bang, Bąk)
Kupiec, syn Franciszka, kupca wrocławskiego osiadłego w Krakowie, rajcy (nr 303). W ławie sądowej nie zasiadał. W 1541 roku został powołany do składu rady miejskiej, w pracach której brał udział blisko 20 lat. Do gremium rajców urzędujących był powoływany dziewięciokrotnie, wówczas w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Zajmował się w radzie sprawami gospodarczymi i finansowymi, w latach 1550–1553, 1556–1558 i 1562 pełnił funkcję lonera. W latach 1545, 1558 i 1559 powierzano mu pobór mostowego, a w latach 1551 i 1554 pobór czopowego. Był jednym z najbogatszych kupców krakowskich XVI wieku. Początkowo – jako faktor ojca w miastach Górnych Węgier – handlował ołowiem i miedzią. Później inwestował w górnictwo w Olkuszu. Do budowy nowych „gór” i poszukiwań kruszców ściągnął z Lewoczy specjalistę Jana Feigla, urządzał sztolnie dla odpływu wód. Był dostawcą miedzi na amunicję do Wilna, sprowadzał broń dla wojska ze spiskich warsztatów. Utrzymywał rozległe stosunki handlowe z Preszowem i Bańską Bystrzycą. Pożyczał miastu pieniądze, dostarczał radzie wino na dary i uroczystości. Łączyły go bliskie kontakty z Janem Bonerem (nr 300) i znawcą prawa Bartłojem Groickim, nauczycielem jego dzieci. Miał w Krakowie domy położone przy ulicach Floriańskiej i Grodzkiej oraz przy Rynku (obecnie nr 14), a także dom za Bursą Jeruzalem. W Koszycach miał dom z winnicą. Ożenił się dwukrotnie, miał pięcioro dzieci. Był członkiem gminy ewangelickiej. Zmarł po 9 maja 1563 roku w Krakowie.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1540–1542 strona 619 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1542, wśród których znalazł się Erazm Bank – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 438, s. 619)

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 101, 106, 151, 153, 164;
PPK I-2, s. 1008, 1012, 1016–1017,
1028, 1032, 1037, 1043, 1046, 1050,
1053, 1139; Paprocki 1584, s. 898; Pie-
radzka Krystyna, Bank Erazm, [w:] PSB,
t. I, s. 264–265; Encyklopedia, s. 41; Ko-
morowski, Follprecht 2001, s. 20–21;
Noga 2003, s. 48, 50, 52, 118, 149–150,
152, 182, 190, 202, 211, 216, 225, 294;
Komorowski 2008, s. 281–282; Noga
2008, nr 71.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

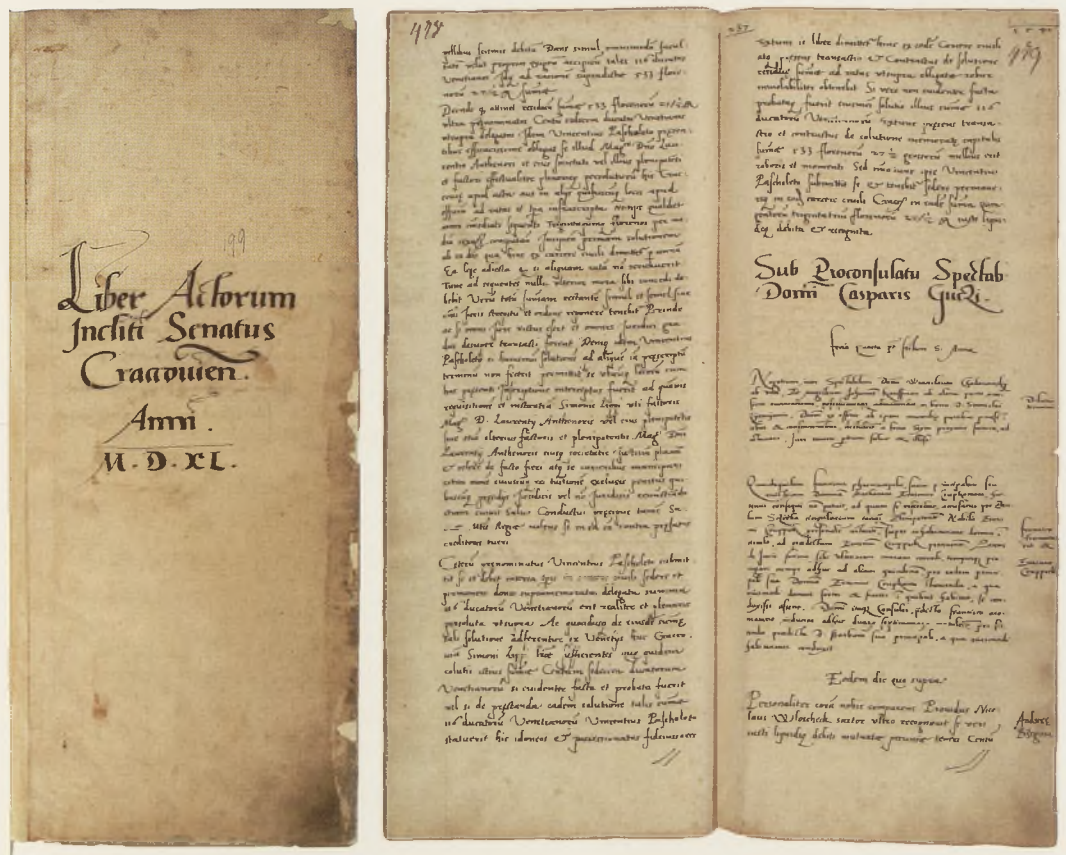
353. KASPER GUCCI

rajca 1541–1551

burmistrz 1541, 1542, 1543, 1548, 1549, 1550

Gasparus (Casper) Gucci (Gutzy, Gucz)

Kupiec sukienny, urodzony we Florencji, krakowskie prawo miejskie uzyskał w roku 1534 (w 1550 roku ręczył za brata Calvanusa przy jego przyjęciu do prawa miejskiego). Legitymował się szlacheństwem, pieczętował się herbem Zetynian. Prawdopodobnie powiązany rodzinnie z Santi Guccim, architektem i nadwornym budowniczym królewskim. Kasper w latach 1539–1542 zasiadał jako ławnik w Sądzie Wyższym Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. W roku 1541 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał 11 lat, w trakcie których sześciokrotnie powoływany był do rady urzędującej, pełniąc w niej w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W roku 1549 rada powierzyła mu funkcję lonera. Kasper zajmował się hurtowym handlem sukniem, był dostawcą jedwabiu dla dworu królewskiego. Utrzymywał kontakty w Poznaniu i na Litwie, pośredniczył między kupcami florenckimi i lwowskimi. Obracał kapitałami w spółce z Gutteterami i Schillingami. Kamienica Guccich znajdowała się przy Rynku (obecnie nr 28), Kasper miał też dom położony przy ul. Brackiej. Ożenił się z Urszulą, córką rajcy Karola Kuczera (nr 334), miał z nią córkę Annę. Bracia żony, Stanisław i Karol, prowadzili hulaszczy tryb życia – szwagier Karol dopuścił się napaści na Kaspra i uwięził go, za co został skazany na śmierć. Kasper zmarł w 1551 roku w Krakowie, wdowa po nim wyszła powtórnie za mąż za Stanisława Drojowskiego.

Sub Proconsulatu Spectab.
Domini Casparis Gucci.

Zróżdła i literatura:

KPM II, nr 1691, 2655; PPK I-1, nr 97, 106; Ptasnik 1907, *passim*; Pieradzka Krystyna, Gucci Kasper, [w:] PSB, t. IX, s. 131–132; Encyklopedia, s. 269; Noga 2003, s. 48, 51, 127, 151, 154, 166–168, 195, 215, 217, 310; Noga 2008, nr 72.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1540–1542 strony tytułowa i 478–479 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw dziejących się za urzędowania burmistrza Kaspra Gucciego w 1541 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 438, s. 1, 478–479)

354. JAN SPIGLER zwany LAMBOCH

rajca 1541–1565

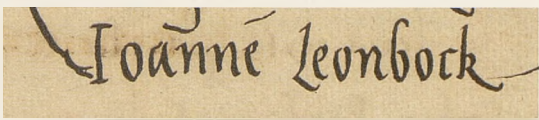
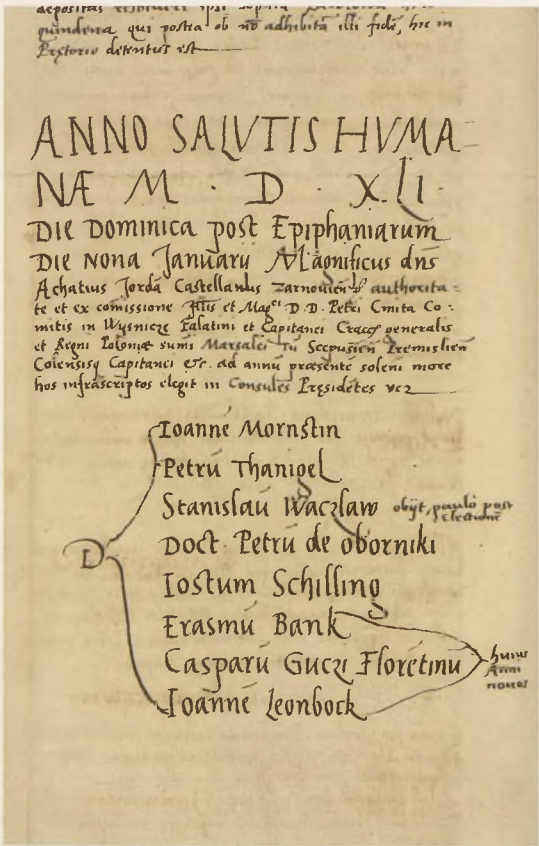
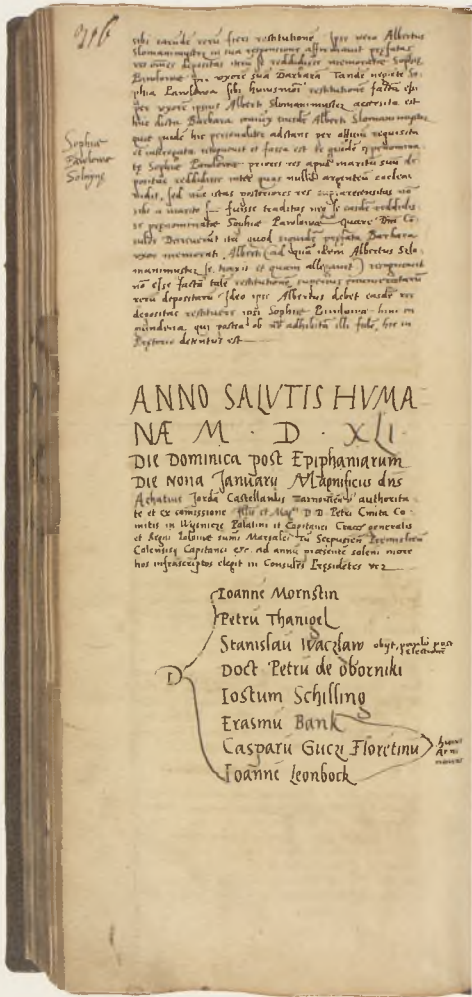
burmistrz 1541

Joannes Spiglar (Laemboch, Leonbock)

Kupiec, używający przydomka Lamboch, urodzony w Wissenburgu (obecnie Wissembourg) w Alzacji, przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1526. W latach 1539 i 1540 sprawował urząd ławnika sądowego. W kolejnym, 1541 roku, uzyskał powołanie do rady miejskiej z nominacji wojewody Pawła Kmity. Godność rajcy pełnił przez blisko 25 lat, do roku 1565 włącznie. Odnotowany został w radzie urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza, tylko w roku 1541. Być może wpływ na to miało oskarżanie Jana o herezję – był bowiem różnowiercą. W 1545 roku wraz z rajcą Hieronimem Kruglem (nr 347) objęli prowizorstwo szpitala św. Sebastiana po zmarłym Joście Ludwiku Decjuszu (nr 336). Szpitalne księgi rozliczeń zaświadczają o sumienności w ściąganiu należnych czynszów, gospodarowaniu datkami z puszek, zabieganiu o legaty, nabywaniu żywności i w podobnych czynnościach finansowych. W roku 1541 Jan został prowizorem przytułku miejskiego św. Rocha. W 1555 roku wraz z rajcą Janem Aichlerem (nr 345) odpowiadał w radzie miejskiej za naprawę dróg, na co przeznaczano opłatę nazywaną mostowym. Ożenił się z Katarzyną, córką rajcy Jana Hallera (nr 314), po teściu przejął kamienicę przy Rynku (obecnie nr 5) za niespłacony dług w wysokości 3000 złotych polskich. Zmarł w roku 1565, pozostawiając siódmkę dzieci, wśród nich Jana młodszego, wpisanego w roku 1448 w poczet słuchaczy Uniwersytetu Krakowskiego.

Zygmunt Stary (1506–1548)

Zygmunt August (1548–1572)

Źródła i literatura:

KPM II, nr 1082; PPK I-1, nr 97, 101, 106, 131; Noga 2003, s. 67, 72, 127, 151, 168, 182, 191, 197, 209, 324; Noga 2008, nr 73.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1512–1549 strona 316 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1541, wśród których znajduje się Jan Spigler zwany Lamboch – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 438, s. 316)

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

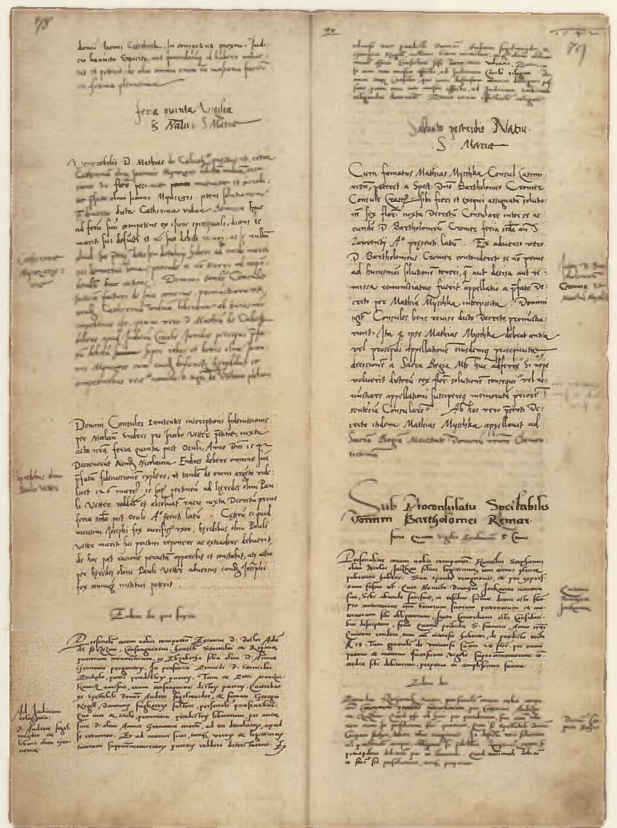
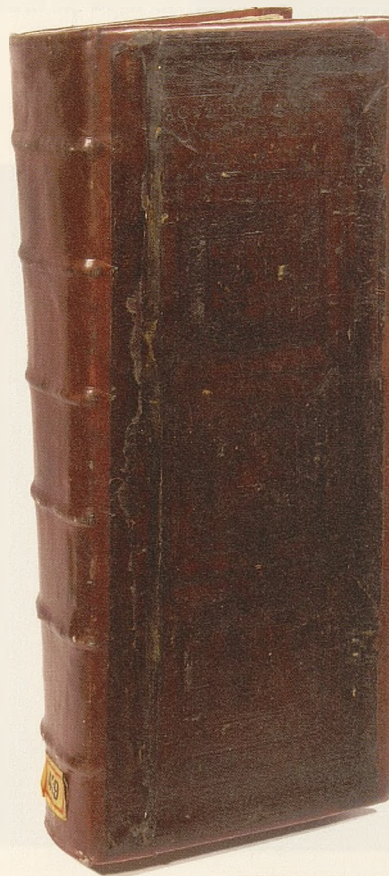
355. BARTŁOMIEJ REMER

rajca 1542–1559

burmistrz 1542

Bartholomeus Remar (Rimer, Romer)

Kupiec, brat rajcy Hieronima (nr 339). Jego matką była Dorota z Lubartów, siostra sufragana płockiego Piotra Lubarta. Bartłomiej został nobilitowany w 1543 roku, pieczętował się herbem Warna Odmienna, do którego został przyjęty przez Przecława, dworzanina królewskiego, i innych przedstawicieli dopuszczającej do herbu rodziny. Szlachectwo utracił z powodu podjęcia zajęć miejskich, lecz uzyskał jego przywrócenie. W ławie miejskiej nie zasiadał, w latach 1527–1541 był ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. Blisko piętnastoletnią karierę w tej instytucji zakończył z chwilą powołania go w 1542 roku do krakowskiej rady miejskiej, na miejsce po zmarłym bracie Hieronimie. W radzie urzędującej zasiadł tylko w pierwszym roku sprawowania godności rajcowskiej. Rajcy urzędujący w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza – pełnienie obowiązków burmistrzowskich przypadło na Bartłomieja 9 września i trwało siedem tygodni. Na przełomie lat 1547/1548 wraz z rajcą Piotrem Tanigelem (nr 328) reprezentował Kraków na sejmie w Piotrkowie, a w roku 1548 na sejmiku prowincjonalnym. Założył papiernię w Witkowicach, co było zyskowne w okresie ówczesnego rozwoju krakowskiego drukarstwa. Był właścicielem kamienic położonych przy ulicach Garncarskiej (obecnie Gołębia) i św. Jana. Był żonaty z Barbarą, wdową po Stanisławie Łowiczu, córką rajcy Josta Glacza (nr 325). Zmarł 23 marca 1559 roku.

Sub Proconsulatu Spectabilis
Domini Bartholomei Remar.

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 101, 131, 153; PPK I-2, s. 1028; Trelińska 2001, nr 171; Noga 2003, s. 48, 84, 125, 198, 211, 229, 333; Noga 2008, nr 74.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1542–1545 przed okładziną i strony 78–79 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw dziejących się za urzędowania burmistrza Bartłomieja Remera w drugim półroczu 1542 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 439, s. 78–79)

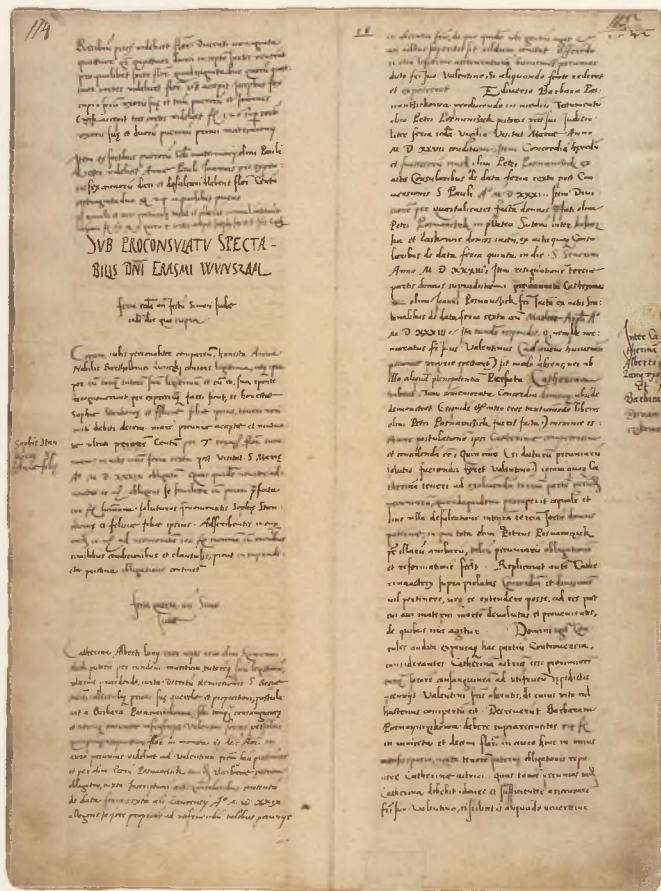
356. ERAZM WUNZAM

rajca 1542–1555

burmistrz 1542, 1554

Erasmus Wunszam (Wonson, Vnsam, Vunsam)

Prawnik, syn Jana, mieszczanina krakowskiego, dziedzica w Sarbiach, nobilitowanego wraz z synami w Krakowie w 1543 roku, co zostało potwierdzone w roku 1550. Brat Jana, ławnika miejskiego i Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Erazm był doktorem praw, krótko związanym z Uniwersytetem Krakowskim jako *docent extraneus*. Do rady miejskiej został powołany przez wojewodę Piotra Kmitę w roku 1542, zasiadał w niej do roku 1555. Tylko dwukrotnie uzyskiwał nominacje do rady urzędującej, której członkowie w ustalonym czasie pełnili kolejną funkcję burmistrza. W pierwszym roku zasiadania w radzie Erazm był burmistrzem jako ostatni w kolejności, przez ostatnich siedem tygodni 1542 roku. Przez kilka kadencji, tj. w latach 1545, 1549–1550 i 1555 był lonerem. W tym czasie odstąpił na cztery lata kram bogaty na targu kurzym Elżbiecie, żonie swego brata Jakuba. Brał udział w pracach nad nową procedurą w sprawach cywilnych, w roku 1546 był jednym z rajców wybranych jako komisarze do rewizji zatwierdzonej już przez króla procedury, oprotestowanej jednak przez pospólstwo. Erazm był różnowiercą, spotykał się z tego tytułu z atakami, nie zaszkodziły mu one jednak w karierze. Był żonaty z Magdaleną, miał kamienicę położoną przy Rynku (obecnie nr 46). Zmarł w roku 1555, nie pozostawiając potomstwa.

SVB PROCONSULATV SPECTA -
BILIS DNI ERASMI WUNZAM

Zygmunt Stary (1506–1548)

Zygmunt August (1548–1572)

Źródła i literatura:

PPK I-1, nr 97, 101, 106, 124, 131, 153, s. 181; PPK I-2, s. 992, 1024, 1058; Trelińska 2001, nr 188; Noga 2003, s. 31, 48, 52, 58, 127, 145, 182, 202, 215, 225, 229, 350; Noga 2008, nr 75, s. XXII.

Z księgi radzieckiej obejmującej wpisy z lat 1542–1545 strony 114–115 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw dziejących się z końcem 1542 roku, za urzędowania burmistrza Erazma Wunzama – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 439, s. 114–115)

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

W 1543 roku Zygmunt Stary potwierdza mieszczanom Krakowa prawo do nabywania dóbr ziemskich.

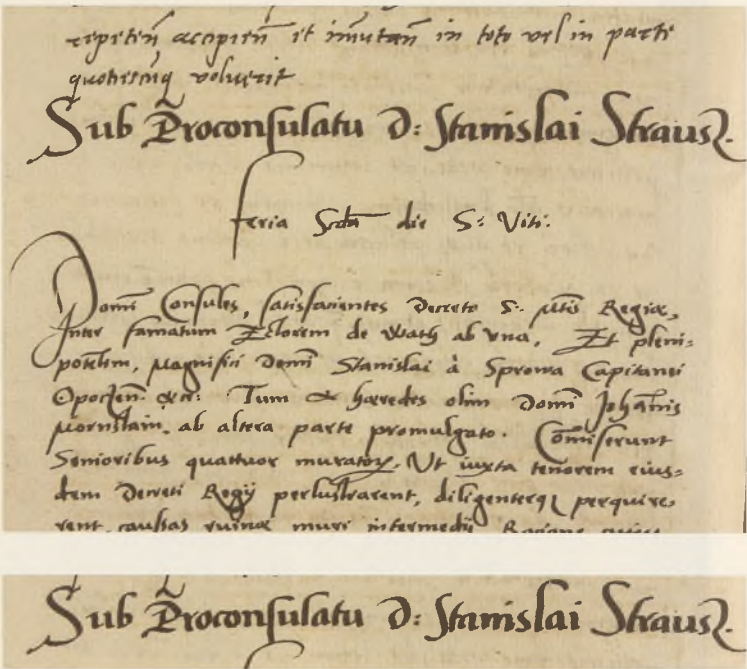
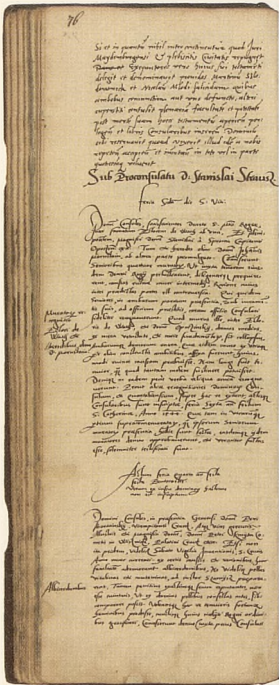
W tym samym roku Kraków nawiedza jedna z najstraszniejszych epidemii, umiera kilkanaście tysięcy osób. Mieszkańcy, którzy mają taką możliwość, opuszczają miasto. W bezpieczne miejsca udaje się także część rajców. Ci, którzy zostają na stanowiskach, otrzymują specjalne wynagrodzenia. Wykształcają się wówczas w Krakowie pewne zasady organizacyjne na wypadek podobnych nieszczęść. Równie niebezpieczne zarazy wybuchają także w latach 1547 oraz 1555.

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 101, 113–114, 124, 128, 131, 151, 153, 164, s. 181; PPK I-2, s. 1021, 1024; Noga 2003, s. 33, 52, 58, 66, 71, 128–129, 160, 171, 198, 201, 234, 344–345; Noga 2008, nr 76.

357. STANISŁAW STRAUS zwany STRUŚ

rajca 1543–1556
burmistrz 1543, 1544, 1545, 1546

Stanislaus (Stano) Strauss (Strausz, Strup, Strus)
Kupiec, złotnik, syn prawdopodobnie Stanisława Strausa kuśnierza, pochodzącego z Norymbergi. W latach 1539 oraz 1541–1542 pełnił urząd ławnika sądowego, w roku 1542 zasiadł w Sądzie Wyższym Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Do rady miejskiej uzyskał nominację w roku 1543. Zasiadał w niej przez blisko 14 lat, chociaż nie bez przejściowych kłopotów – w 1546 roku rajcy podjęli decyzję o usunięciu go z urzędu, swoją decyzję wyjaśniając tym, iż jego nominacja była samowolą wojewody, który przeprowadził ją bez konsultacji z radą. Po interwencji królewskiej Stanisław powrócił jednak do kolegium rajcowskiego. Czterokrotnie otrzymywał powołanie do rady urzędującej, pełniąc wówczas funkcję burmistrza. Mimo wcześniejszej niechęci rajców do jego osoby, w latach 1554–1555 powierzano mu funkcję lonera. Jako burmistrz w 1546 roku stanął na czele komisarzy powołanych przez radę do rewizji oprotestowanej przez pospólstwo nowej procedury dla sądowych spraw cywilnych. W roku 1545 wraz z rajcą Piotrem Tanigelem (nr 328) pobierał czopowe. Był złotnikiem, miał swój warsztat, porzucił jednak ten fach – w 1533 roku występował już jako prowadzący miejską postrzygalię sukna. W następnych latach zajmował się handlem, dostarczając wino i oliwę na potrzeby królewskiego dworu. Żonaty był dwukrotnie, z Barbarą i Katarzyną. Zmarł w roku 1556. Wdowa po Stanisławie przez wiele lat dzierżawiła od miasta postrzygalię sukna położoną w Rynku na targu solnym. Syn Erazm nabył wieś Kamyszów, starał się wejść do stanu szlacheckiego.

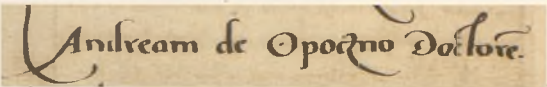
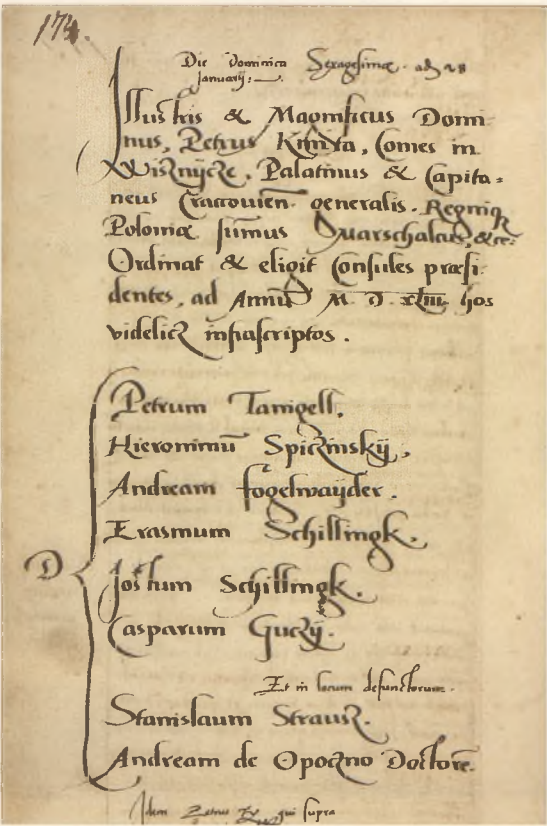
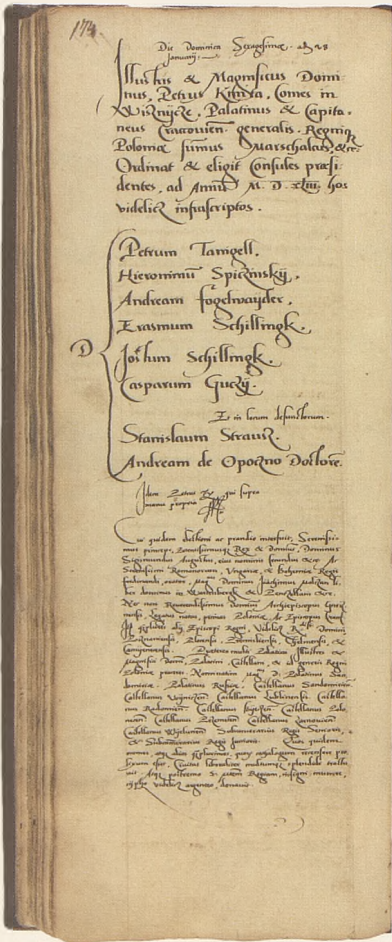
Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1545–1547 strona 76 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw za kadencji burmistrzowskiej Stanisława Strausa w 1545 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 440, s. 76)

358. JĘDRZEJ PIERZCHAŁA zwany PIERZCHAŁKA

rajca 1543–1550
burmistrz 1543

Andrzej (Andreas) z Opoczna (de Opoczno)
Mieszczanin krakowski, doktor medycyny, praktykujący lekarz. Przybył do Krakowa w 1514 roku z Opoczna na studia na Uniwersytecie Krakowskim. Syn Marcina, niezamożnego mieszczanina opoczańskiego. Studiował medycynę, w 1531 roku uzyskał doktorat. W roku 1543 otrzymał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał przez prawie osiem lat. W radzie urzędującej został odnotowany tylko w roku 1543, wtedy też pełnił w przypadającej na niego w obrębie rady kolejności funkcję burmistrza. Rok później otrzymał z kasy miejskiej nagrodę w wysokości 10 złotych polskich za niesienie pomocy chorym podczas zarazy. Prowadził w Krakowie i poza nim praktykę lekarską, gromadząc spory majątek. Należał do niego dom położony przy ul. Szewskiej, dom z tyłu cmentarza kościoła Mariackiego, dom i ogród nad Rudawą, naprzeciw kościoła św. Piotra, oraz dom naprzeciw Bursy Jeruzalem, na rogu ul. Garncarskiej (obecnie Gołębia). W maju 1550 roku wyjechał jako poseł miasta Krakowa na sejm piotrkowski i w czasie pełnienia tej misji zmarł, jeszcze przed zakończeniem sejmu. Miał dwie żony, obie o imieniu Katarzyna, z których druga była córką Włocha z Genui Eustachego de Parentibus, mincerza osiadłego najpierw w Głogowie, a następnie w Krakowie. Z tego małżeństwa Jędrzej miał dwie córki.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1542–1545 strona 174 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1543, wśród których znajduje się Andrzej z Opoczna, czyli Jędrzej Pierzchała – oraz powiększenie zapisu imienia i tytułu naukowego (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 438, s. 174)

Źródła i literatura:
KPM II, nr 1450; Kowalska Halina, Pierzchała Andrzej, [w:] PSB, t. XXVI, s. 141; Noga 2003, s. 84, 128, 143, 167, 188, 198, 201, 212, 329–330; Noga 2008, nr 77, s. XXI.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

359. MIKOŁAJ BARANOWSKI zwany STAROSZEK

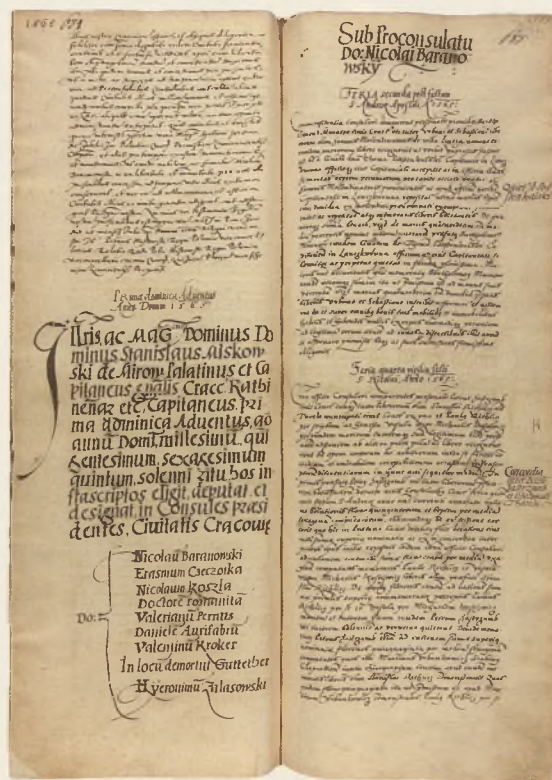
rajca 1544–1570

burmistrz 1544, 1545, 1546, 1547, 1548, 1549, 1550, 1551, 1552, 1553, 1555, 1559, 1560, 1561, 1565

Z 1544 roku pochodzi wilekierz rady miejskiej określający nowe zasady budowania domów – zostaje na przykład nakazane obniżanie dachów i oddzielanie ich od siebie attykami czy likwidowanie wystających okapów.

Nicolai Baranowsky (Staroszek, Staroschek)

Kupiec, finansista, pochodzący z Orlej Góry na Mazowszu. Był właścicielem wsi Baranów i z nazwy tej wywiódł nazwisko Baranowski. Posiadał też wsie Rzeplin i Bibice. Adoptowany do rodu Rawiczów na sejmie w Piotrkowie w 1544 roku przez Walentego Dembińskiego, kasztelana bieckiego i burgrabiego krakowskiego, Piotra Dembińskiego, sędziego ziemskiego krakowskiego, i innych. Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w roku 1544. Nie zasiadał w ławie miejskiej, do rady został powołany w roku 1544. W trakcie ponad trzydziestosześcioletniego urzędowania 15 razy był nominowany do rady urzędującej. Pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Z wyboru rady miejskiej wielokrotnie reprezentował Kraków jako poseł na sejmikach prowincjonalnych i na sejmach. W 1565 roku na sejmie w Piotrkowie w imieniu miasta ofiarował królowi 1000 florenów, rok wcześniej na sejmie obdarował sowie marszałka koronnego za jego życzliwość dla Krakowa. Od roku 1548 pełnił z mandatu rady miejskiej funkcję prowizora kościoła Mariackiego i kościoła św. Barbary. Był kupcem zbożowym, dzierżałwiał miejskie wsie Dąbie i Grzegórzki, błonia miejskie na Zwierzyńcu i za bramą Mikołajską, stawy rybne za bramą Wiślną oraz wieś Grodziec w biskupim księstwie siewierskim. Ożenił się z Zofią. Zmarł przed 9 marca 1571 roku, pozostawiając ośmioro dzieci.

Źródła i literatura:

KPM II, nr 2184; PPK I-1, nr 130, 153; PPK I-2, s. 1016, 1027, 1060, 1068, 1078, 1139; Pieradzka Krystyna, *Baranowski Mikołaj*, [w:] PSB, t. I, s. 282–283; Wdowiszewski 1971, s. 19; Trelińska 2001, nr 217; Noga 2003, s. 48, 61, 63, 74, 77, 80, 83–85, 97, 128, 133, 158, 167–168, 171, 190–191, 200, 205, 210–211, 217, 225–226, 230, 294–295; Noga 2008, nr 78.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1561–1567 strony 684–685 z wpisem o wyborze rajców urzędujących i z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw za kadencji burmistrzowskiej Mikołaja Baranowskiego w 1565 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 445, s. 684–685)

360. BARTŁOMIEJ HABICHT

zwany JASTRZĄB

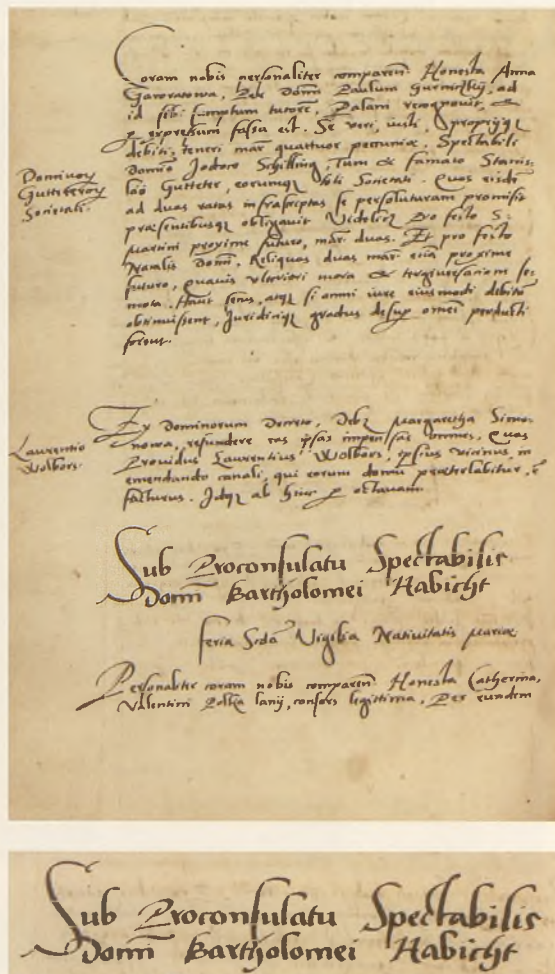
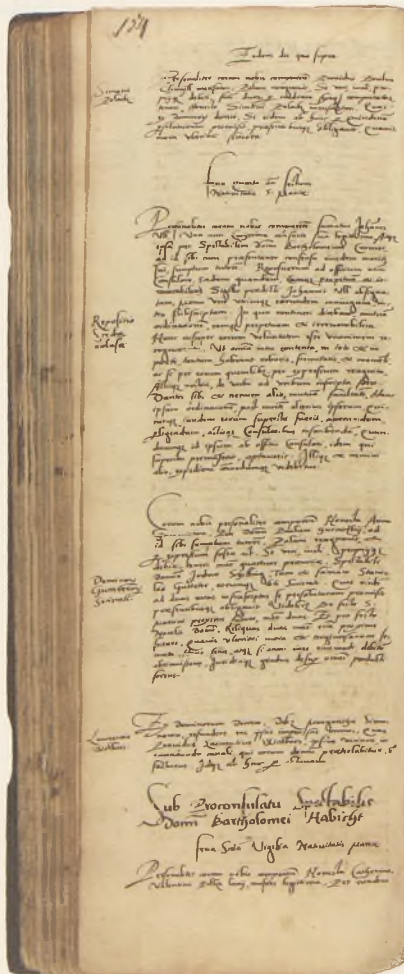
rajca 1544–1572

burmistrz 1544, 1545, 1546, 1552, 1553, 1554, 1571, 1572

Bartholomaeus Habycht (Abicht)

Rzemieślnik, paśnik, także kupiec, syn Pawła. Do prawa miejskiego został przyjęty w 1529 roku. Karierę we władzach miejskich rozpoczął w roku 1539, obejmując urząd ławnika sądowego, który pełnił do roku 1543. W roku 1544 został powołany do rady miejskiej, w której zasiadł na prawie 30 lat. W tym czasie ośmiokrotnie był nominowany do rady urzędującej, w której w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Brał udział w pracach nad nową procedurą w postępowaniach karnych, w roku 1546 był jednym z rajców wybranych jako komisarze do rewizji zatwierdzonej już przez króla procedury, oprotestowanej jednak przez pospólstwo. Posłował w roku 1548 na sejm do Piotrkowa, trzy lata później udał się ze specjalnym poselstwem do króla przebywającego wówczas w Wilnie. Przez wiele lat dzierżawił od miasta pobór mostowego, jednocześnie wraz z rajcą Janem Kluczowskim (nr 361) odpowiadali za inwestowanie dochodów miejskich z tej opłaty na naprawę i budowę dróg i mostów. Bartłomiej w latach 1536 i 1541 był starszym cechu paśników. Był dwukrotnie żonaty: z Katarzyną Łukaszową, a następnie z Elżbietą, córką Franciszka z Raciborza. Zmarł w 1572 roku w Krakowie, pozostawiając córkę Magdalenę.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1545–1547 strona 154 z tytułem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Bartłomieja Habichta w 1545 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 440, s. 154)

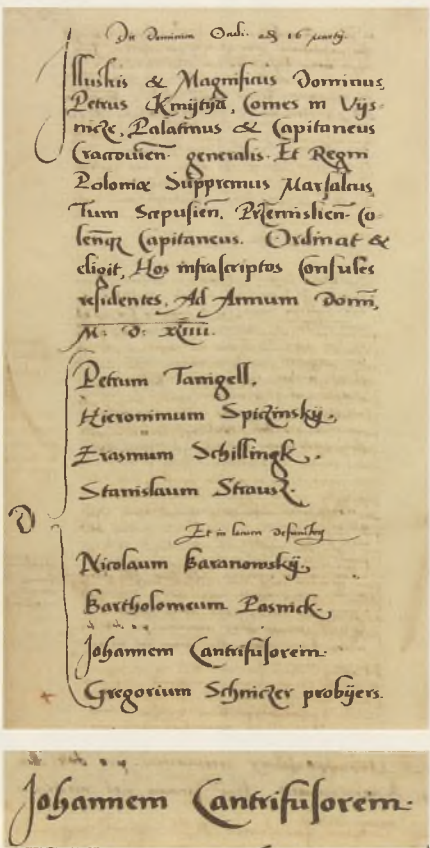
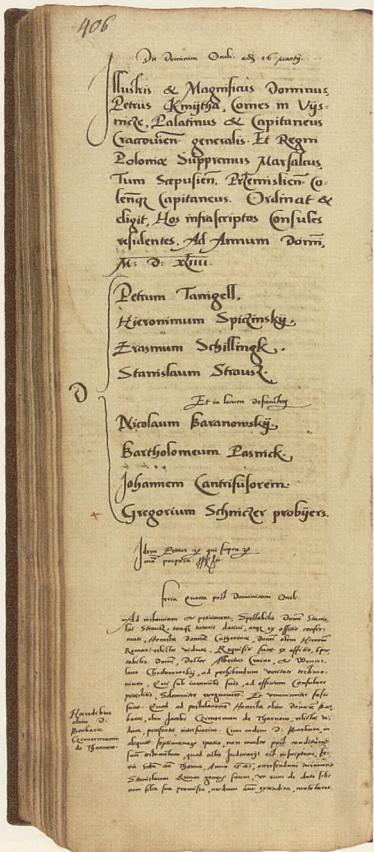
Źródła i literatura:

KPM II, nr 1241; PPK I-1, s. 181, nr 113, 131, 151, 153, 227, 232; PPK I-2, s. 996, 1005, 1009, 1012–1013, 1018, 1022, 1084; Paprocki 1584, s. 898; Noga 2003, s. 48, 58, 71, 84, 128, 134, 148, 150, 163, 171, 210–211, 312–313; Noga 2008, nr 79.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

361. JAN KLUCZOWSKI
rajca 1544–1557
burmistrz 1544, 1545, 1554

Joannes Cleczowsky (Kleczowski, Kleczkowski)
Rzemieślnik, konwisarz, kupiec. Do krakowskiego prawa miejskiego musiał zostać przyjęty przed rokiem 1524, skoro w tym roku mógł już poręczać za Jana z Łuczyc przyjmującego krakowskie prawo miejskie. W latach 1536–1544 zasiadał w Sądzie Wyższym Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. W roku 1544 wszedł w skład rady miejskiej na blisko 14 lat. Był trzykrotnie nominowany do rady urzędującej, w której w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Już w pierwszym roku urzędowania dokonywał z ramienia rady rewizji miejskiej topni srebra. Od tego też roku, najpierw z rajcą Kasprem Guccim (nr 353), a od roku 1547 samodzielnie jako prowizor sprawował pieczę nad miejskim arsenałem, za roczną pensją 40 florenów. W latach 1551–1554 wraz z rajcą Bartłomiejem Habichtem (nr 360) nadzorował remonty oraz budowę dróg i mostów. W latach 1554 i 1556 posłował na sejmiki prowincjonalne, natomiast w 1554 roku wraz z rajcą Erazmem Czeczotką (nr 365) posłował na sejm do Lublina. Często delegowano go z ratusza jako reprezentanta interesów miasta w kontaktach z dworem królewskim. Z czasem zarzucił rzemiosło i zaczął trudnić się handlem w spółce z Sebastianem Miączyńskim. Był właścicielem młyna pod Częstochową i papierni Żabikruk na Prądniku, a także domów na Kawiorach i Garbarach. W Krakowie posiadał dwa domy: przy dzisiejszej ul. Szpitalnej oraz przy ul. Sławkowskiej, sprzedany później rajcy Erazmowi Czeczotce. Ożenił się dwukrotnie: z Agnieszką (zmarłą w 1541 roku) oraz z Anną z Szarfenbergów. Zmarł w roku 1557, pozostawił pięcioro dzieci, wśród nich Urszulę, wydaną za rajcę Marcina Urbankowicza (nr 402), Katarzynę poślubioną przez rajcę Walentego Krokiera (nr 387), i Barbarę, żonę rajcy Jana Góry (nr 425).

Zródła i literatura:
KPM II, nr 973; PPK I-1, nr 113, 131, 151, 153, 164, 303; PPK I-2, s. 1013; Ratusiński Bogusław, Kleczowski Jan, [w:] PSB, t. XII, s. 561–562; Noga 2003, s. 48, 69, 84, 128, 152, 156, 163, 167, 195, 202, 204, 210, 212, 315–316; Noga 2008, nr 80.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1542–1545 strona 406 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1544, wśród których znajduje się Jan Kluczowski – oraz powiększenie zapisu imienia i konwisarskiej profesji (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 438, s. 406)

362. GRZEGORZ SZNICER zwany PROBIERZ

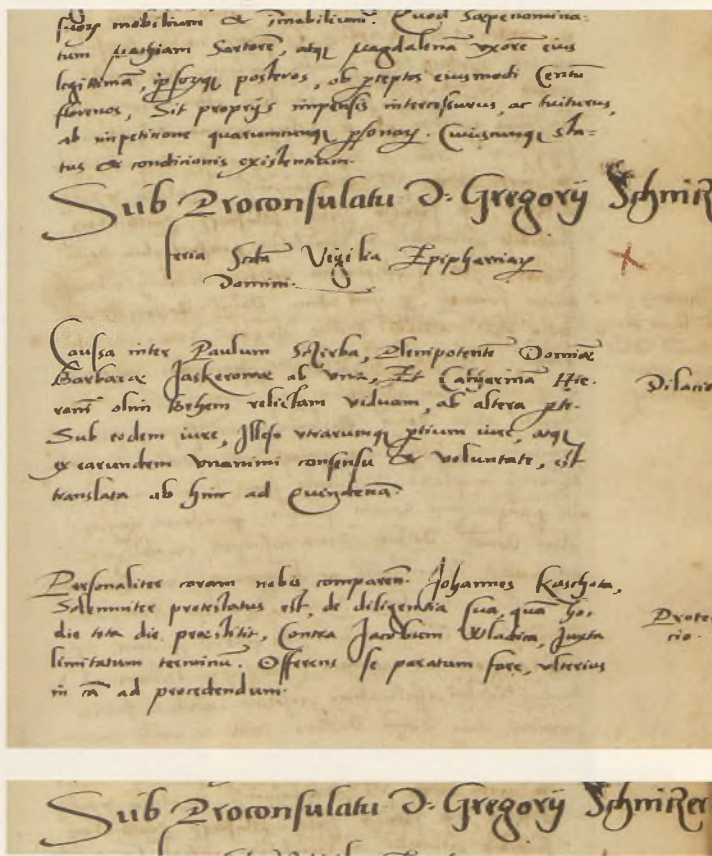
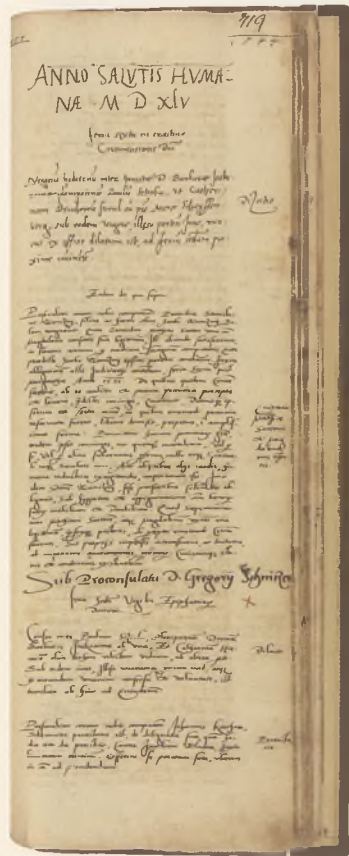
rajca 1544–1569

burmistrz 1544, 1555, 1558

Georgius Schnitzer (Schnitzer)

Złotnik, przedsiębiorca kopalniany, syn Wojciecha (Alberta) z Gniezna, tamże urodzony około 1500 roku. W Krakowie w roku 1515 został przyjęty na sześć lat do warsztatu złotnika Bernarda Kurcza. Nie założył własnej pracowni, lecz wyjechał do Tarnowskich Gór, gdzie uruchamiano kopalnie ołowiu i srebra. Powrócił do Krakowa i został w roku 1537 przyjęty do prawa miejskiego. W tym też czasie wydzierżawił miejską topnię srebra, którą prowadził do roku 1562, płacąc roczny czynsz. W 1544 roku uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadł na prawie 26 lat, do roku 1569 włącznie. W tym czasie do rady urzędującej otrzymał tylko trzy nominacje – wówczas to w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Był prowizorem miejskiego szpitala św. Ducha. Miał udziały w kopalniach w Tarnowskich Górach i w Szczakowej. Od 1553 roku pracował dla dworu królewskiego jako probierz i topnik oddzielający złoto od srebra. W 1555 roku wraz z rajcą Jostem Ludwikiem Decjuszem (nr 336) na wezwanie króla stawili się w Wilnie w sprawie tamtejszej mennicy. W latach 1565–1567 Grzegorz udzielił radzie miejskiej pożyczki na zakup domu przy ul. św. Anny, przy furcie. Był właścicielem domu na rogu ul. Mikołajskiej i Tandety (obecnie Mały Rynek). Ożenił się z Dorotą. Zmarł bezdzietnie w 1569 roku. Wspomniany dług rady miejskiej w wysokości 1000 florenów zwrócony został dopiero w roku 1571 spadkobiercom Grzegorza, wśród których był bratanek lub siostrzeniec Jan Elephant, złotnik wileński.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

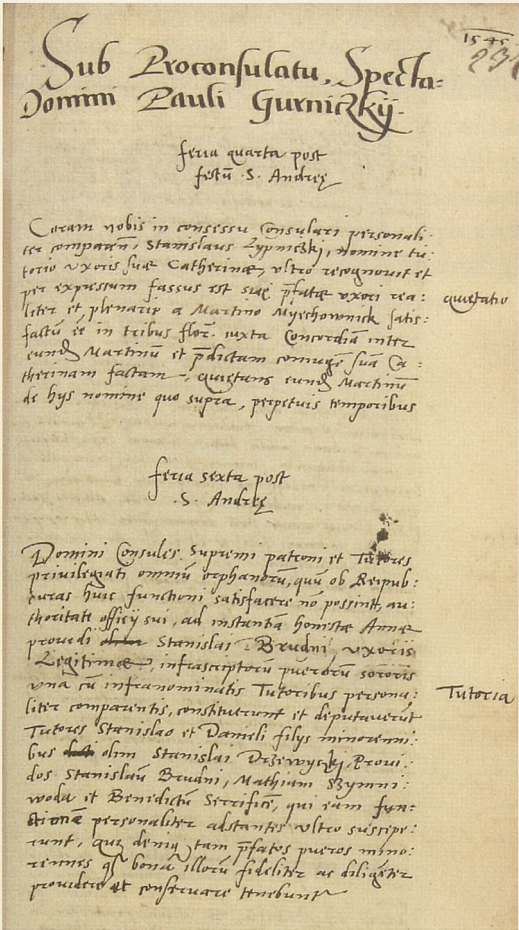
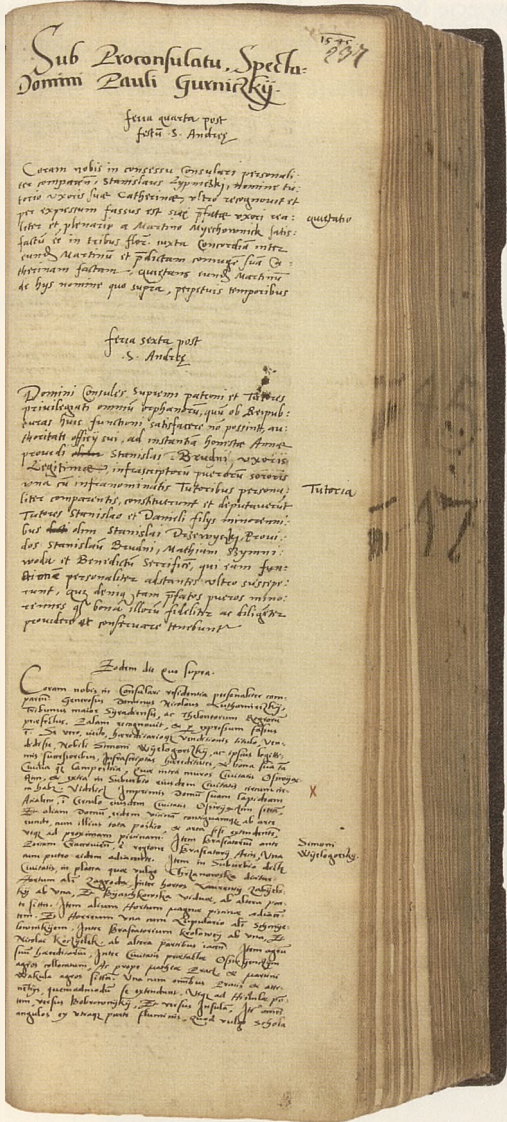
Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1542–1545 strona 719 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw za kadencji burmistrzowskiej Grzegorza Schnicera w 1544 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 439, s. 719)

Źródła i literatura:
KPM II, nr 1689; PPK I-2, s. 1091;
Noga 2003, s. 52, 65, 73, 128, 160, 162,
167–168, 198, 349; Noga 2008, nr 81.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

363. PAWEŁ KURNICKI
rajca 1545–1551
burmistrz 1545

Paulus Gurniczky
Rzemieślnik, krawiec, dostawca królewski, urodzony w Drohiczyńnie nad Bugiem. Do prawa miejskiego krakowskiego został przyjęty w roku 1527. Paweł nie zasiadał w ławie sądowej. Do rady miejskiej nominowano go w 1545 roku, na miejsce po zmarłym rajcy Stanisławie Ziemianninie (nr 346), dzięki protekcji płynącej z kręgów dworskich. W ciągu prawie siedmiu lat urzędowania zasiadł w radzie urzędującej tylko w pierwszym roku piastowania godności rajcowskiej. Jako nowo wybrany rajca funkcję burmistrza objął jako ostatni z grona rajców urzędujących, na ostatnie siedem tygodni roku. Zawodowo trudnił się krawiectwem, był dostawcą królewskim, krawcem królowej Bony. Posiadał kamienicę położoną przy ul. Grodzkiej (obecnie nr 50). Żenił się dwukrotnie: z Dorotą oraz z nieznaną z imienia córką Wincentego Pascolecti, z którą ślub zawarł w roku 1551. Zmarł w 1551 roku, pozostawiając syna Piotra, odnotowanego w 1588 roku jako student uniwersytetu w Bazylei.

Źródła i literatura:
KPM II, nr 1113; Noga 2003, s. 128, 151, 167, 210–211, 322; Noga 2008, nr 82.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1545–1547 strona 237 z tytułem otwierającym wpisy spraw za kadencji burmistrzowskiej Pawła Kurnickiego w 1545 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 440, s. 237)

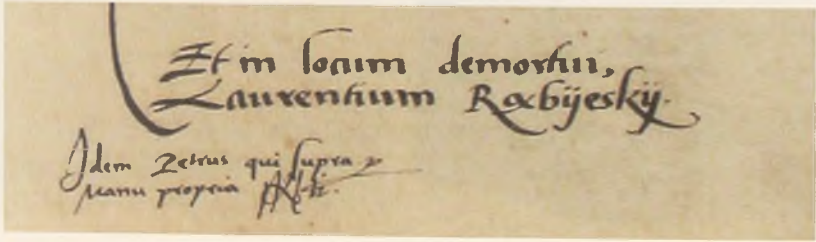
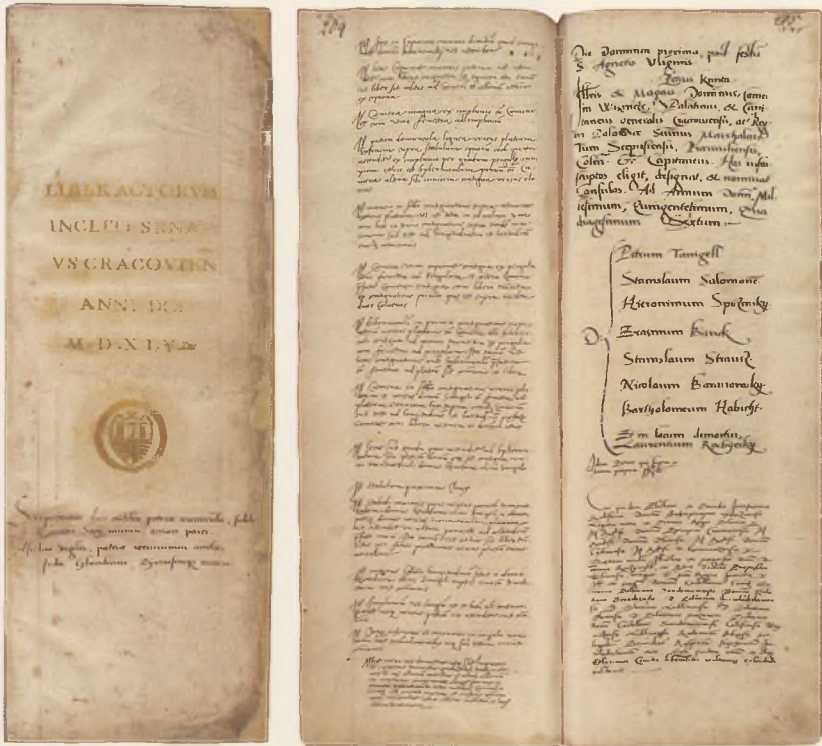
364. WAWRZYNIEC RAMBIESKI

rajca 1546–1570
burmistrz 1546

Laurientius Rambyeski (Rąbieski, Rabieski, Rybiecki)

Prawnik, kupiec, pochodził z drobnoszlacheckiej rodziny osiadłej w ziemi sieradzkiej, syn Macieja de Rembyesk, zapewne właściciela wsi Rambieskie w parafii Korczew. Wawrzyniec w roku 1524 studiował prawo na Uniwersytecie Krakowskim, do prawa miejskiego został przyjęty w roku 1527 już jako syndyk reprezentujący prawne interesy miasta. W roku 1546 wojewoda Piotr Kmita powołał Wawrzyńca do składu rady miejskiej. W okresie blisko dwudziestopięcioletniego urzędowania tylko w pierwszym roku rajcostwa powołany został do rady urzędującej; sprawował wówczas w przypadającej na niego w obrębie rady kolejności funkcję burmistrza. W roku 1555 wraz z rajcą Mikołajem Baranowskim (nr 359) posłowali na sejmik ziemi krakowskiej, a następnie na sejm w Piotrkowie. Wawrzyniec posłował na sejm także w latach 1558–1559. Był poborcą szosu w latach 1553 i 1557–1567. Był także pisarzem konsystorza krakowskiego, a następnie prokuratorem konsystorza i notariuszem publicznym. Był ponadto faktorem kanonika krakowskiego Stanisława Krasieńskiego. Handlował ołowiem i saletrą z miastami Górnych Węgier. Był dziedzicem wsi Żeliszawice i Będusz w księstwie siewierskim oraz wsi Kleszczowa w powiecie Morawica. W Krakowie miał kamienicę przy ul. Szczepańskiej. Był żonaty z Dorotą z Jaroniowiczów, mieli dwie córki: Felicję wydaną za Wilkowskiego i Reginę, żonę Kaczyckiego. Zmarł w roku 1570.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

Z księgi radzieckiej obejmującej wpisy z lat 1545–1547 strona tytułowa i strony 264–265 z listą wybranych na rok 1546 rajców urzędujących, wśród których znajduje się po raz pierwszy wybrany do rady Wawrzyniec Rambieski – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 440, s. 1, 264–265)

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 131, 151, 153, 164; PPK I-2, s. 1027–1028; Bieniarzówna Janina, Rambieski Wawrzyniec, [w:] PSB, t. XXX, s. 541; Noga 2003, s. 66, 71, 84, 128, 133, 148, 158, 168, 211, 213, 235, 331–332; Noga 2008, nr 83.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

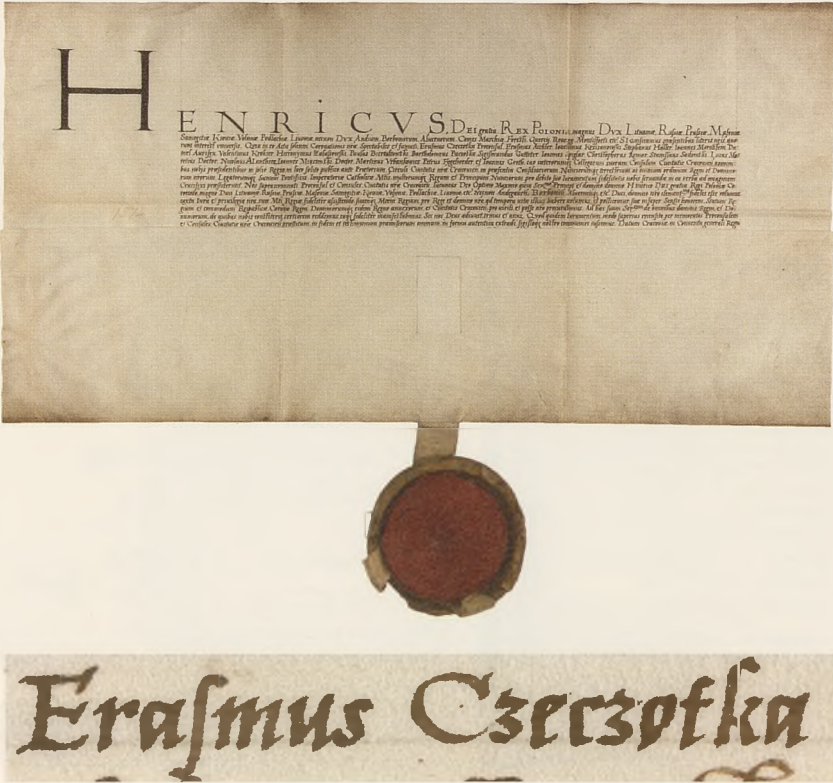
365. ERAZM CZECZOTKA

rajca 1547–1587

burmistrz 1547, 1550, 1551, 1552, 1553, 1554, 1561, 1566, 1567, 1568, 1573, 1574, 1575, 1576, 1577, 1578

Erasmus (Rozmus) Czeczotka-Tłokiński (Zezottka)

Kupiec, finansista, syn Mikołaja pochodzącego z Tłokini w Kaliskiem. Nobilitowany na sejmie w Piotrkowie w 1552 roku, pieczętował się herbem Jastrzębiec. Powołano go do rady miejskiej w roku 1547 (bez praktyki w ławie miejskiej). Do rady urzędującej był nominowany szesnastokrotnie, wtedy też w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Zastępował lonerów w latach 1547 i 1551, sam był lonerem w roku 1554. Posłował w latach 1548 i 1554 na sejmik prowincjonalny, w roku 1548 na sejm w Piotrkowie, w roku 1554 w Lublinie, a w latach 1562/1563 na piotrkowski sejm egzekucyjny. Był dzierżawcą majątku miejskiego: wsi Dąbie i Grzegórzki, Wagi Mniejszej, stróży rybnej, kramów sukiennych. Zwano go „krwawym burmistrzem”. Zdominował radę, a urząd uczynił źródłem nielegalnych dochodów. Sprzedawał wakujące urzędy, nie rozliczał dochodów miasta, bezwzględnie rozprawiał się z przeciwnikami. Jako prowizor szpitala scholarów utrzymywał tam nie ubogich, lecz swoją służbę. W 1578 roku bezprawnie rozwiązał radę 40 Mężów, powołując własną, co pociągnęło za sobą królewską interwencję. W 1567 roku doprowadził do bezprawnego skazania na śmierć magistra Mikołaja Wolskiego, konkurenta Erazma do niewieścich względów, co z kolei wywołało tumulty studenckie. Miał kilkanaście domów, w tym swoją główną siedzibę na rogu ulic Wiślnej i św. Anny, gdzie utrzymywał łaźnię, „w której się z publicznymi dziewczkami kąpie, nie pomnąc na wstyd i bojaźń Pańską” – jak współcześnie zapisano. Wprawdzie ożenił się ze starszą, lecz posażną Barbarą z Krupków, ale odprawił ją, żyjąc z Hanną Żurawską, niewiastą lekkich obyczajów, z którą zresztą miał czwórkę nieślubnych dzieci. Za niemoralny tryb życia i podejrzenie o herezję został ekskomunikowany. Zmarł 6 kwietnia 1587 roku, nie pozostawiając legalnych potomków, ale król uznał później prawa do spadku dwójce jego nieślubnych dzieci.

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 131, 151, 153, 232, 235, –236, 239, 249, 296, 303; PPK I-2, nr 629, s. 1020–1021, 1036, 1044, 1046, 1074, 1076, 1104, 1106, 1108, 1112, 1119, 1121, 1124–1125; Muczkowski Józef, Krwawy burmistrz. Kartka z dziejów mieszczaństwa krakowskiego w XVI wieku, [w:] BK, nr 86; Muczkowski Józef, Czeczotka-Tłokiński Erazm, [w:] PSB, t. IV, s. 317–318; Rożek 2000, s. 72, 138; Encyklopedia, s. 138; Noga 2003, s. 18, 31, 35, 42–43, 51–52, 58–59, 66, 71–72, 74, 77, 83–84, 99, 102, 108, 121, 129, 156, 179, 187, 197, 203, 206–207, 210, 212–213, 226, 230, 232, 303; Noga 2008, nr 84.

Dokument wydany w 1574 roku w Krakowie, w którym Henryk Walezy stwierdza, że burmistrz Erazm Czeczotka i pozostali rajcy miasta Krakowa złożyli mu przysięgę wierności – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 660)

366. GRZEGORZ OSIECKI zwany SZCZERBA

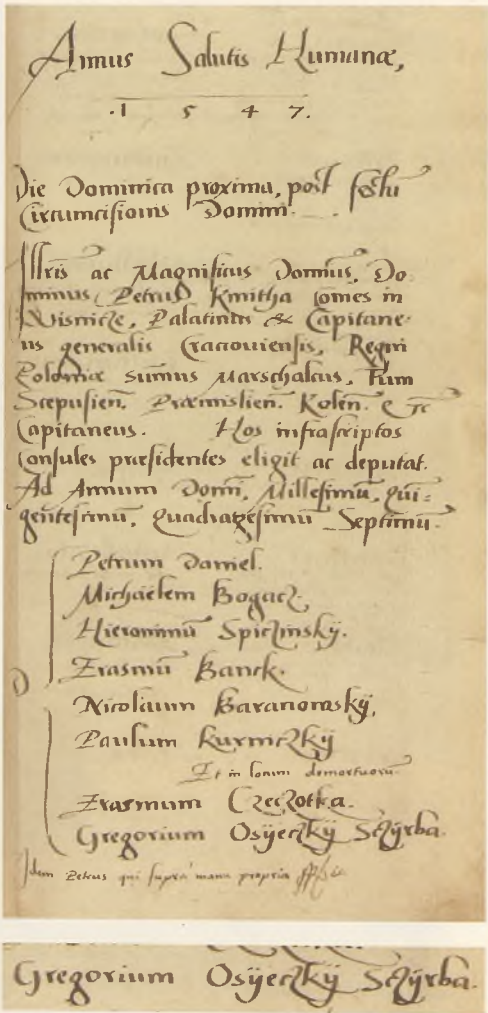
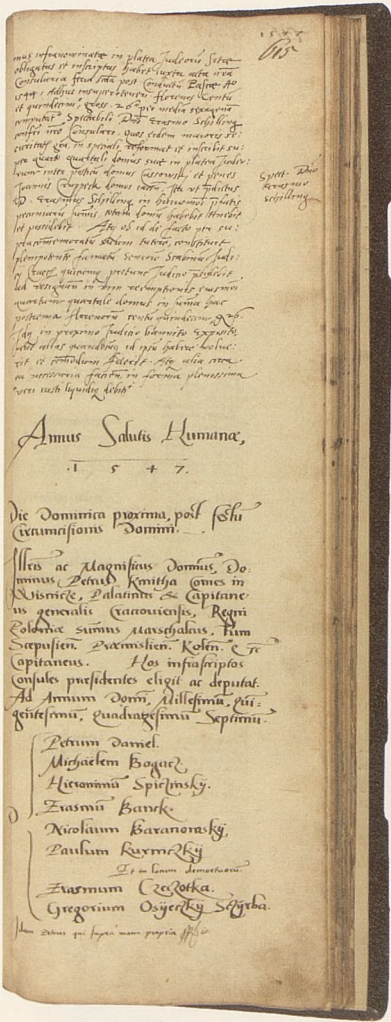
rajca 1547–1563

burmistrz 1547, 1555, 1558

Gregorius Osieczki (Oczyeski)

Kupiec z rodziny pochodzącej z miejscowości Osiek. Nie jest jasne, co pomogło wejść Grzegorzowi do władz miejskich, w każdym razie w roku 1547 uzyskał, nie zasiadając wcześniej w ławie sądowej, nominację do rady miejskiej. W radzie zasiadał przez blisko 17 lat. Trzykrotnie powoływano go do rady urzędującej – pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Odnotowany został jako rajca biorący udział w 1548 roku w wyborze ławników, w 1556 roku jako uczestniczący w podejmowaniu uchwały w sprawach gospodarki finansowej miasta. Prawdopodobnie zawodowo zajmował się handlem winem, jednak zbankrutował, mając długi przede wszystkim „ratuszne”, czyli wobec miasta. W testamencie przekazał, że w nagrodę za to, iż pozostał w mieście podczas dwóch kolejnych epidemii (mimo tak wielkiego niebezpieczeństwa, „że mu dziatki pomarły”), otrzymał od rady dożywotnie zwolnienie z opłaty czopowego, z czego rada później wycofała się. Grzegorz był dwukrotnie żonaty: z Urszulą, a następnie z Anną, córką Stanisława Litwinka i Agnieszki. Zmarł w nędzy w 1563 roku. Pozostawił dwie córki, Zofię i Annę, oraz syna Hieronima. Wdowa Anna wydzierżawiła od miasta kram położony obok ratusza na Rynku, dzierżawiony niegdyś przez jej rodziców.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1545–1547 strona 615 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1547, wśród których znajduje się Grzegorz Osiecki zwany Szczerbą – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 440, s. 615)

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 131, 151, 153, 164; Noga 2003, s. 129, 171, 191, 201, 215, 328; Noga 2008, nr 85.

Zygmunt Stary (1506–1548)
Zygmunt August (1548–1572)

Wydane w 1548 roku postanowienie królewskie określa sposób wyboru nowego organu kontrolującego, tak zwanych 40 Mężów.

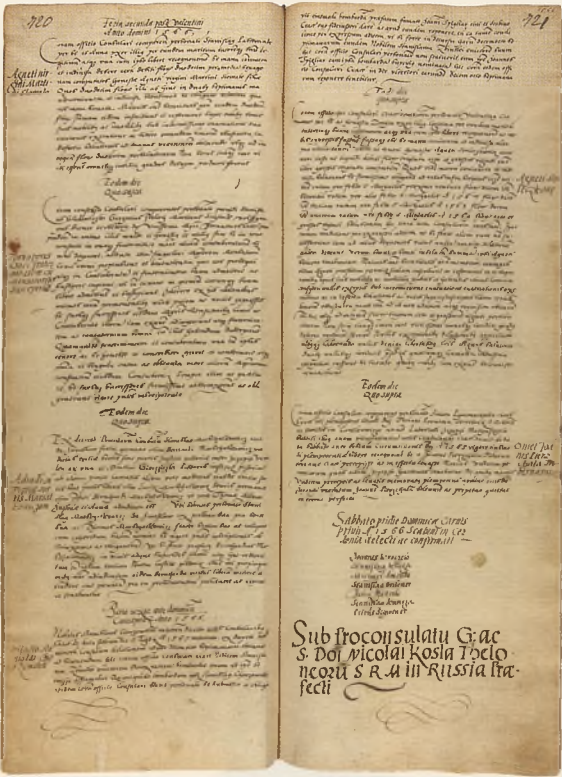
367. MIKOŁAJ KOŻŁA

rajca 1548–1568

burmistrz 1548, 1549, 1550, 1555, 1556, 1563, 1566, 1568

Nicolaus Coslia (Kosla, Koszlya, Coszlia)

Kupiec, żupnik ruski, właściciel ziemski, w 1560 roku adoptowany do rodu Nowinów przez biskupa krakowskiego Filipa Padniewskiego. W latach 1546–1548 pełnił urząd ławnika sądowego. Z ławy odszedł w roku 1548 w związku z uzyskaniem nominacji do rady miejskiej, w której zasiadał prawie 21 lat. Do rady urzędującej był powoływany ośmiokrotnie. W latach tych pełnił funkcję burmistrza na zmianę z innymi rajcami urzędującymi. Źródła nie mówią jednak wiele o jego zaangażowaniu w pracę rady. Poza strukturami miejskimi pełnił urząd żupnika ruskiego. Dzierżał ponadto cła królewskie na Rusi Czerwonej. Zajmował się handlem dalekosiężnym, w roku 1555 w rejestrze ceł eksportowych odnotowano, że w okresie trzech miesięcy tego roku wywiózł 1275 skór wołowych. Utrzymywał faktora we Lwowie, w osobie przyszłego rajcy krakowskiego Bartłomieja Szembeka (nr 376), prowadził tam także działalność bankierską. W Krakowie był właścicielem domu Pod Krzysztoforą przy Rynku (obecnie nr 35) oraz wielu innych, położonych przy ulicach Siennej, Brackiej, Floriańskiej i Poselskiej. Żonaty był dwukrotnie: z Dorotą, córką Piotra Krupka i Katarzyny, zmarłą w 1540 roku, oraz z Brygidą, córką Krzysztofa Bera i Barbary. Ze związków tych miał pięciu synów: Malchera, Baltazara, Mikołaja, Kaspra i Jana, oraz dwie córki: Katarzynę, żonę Mikołaja Salomona, i Małgorzatę, żonę Sebastiana Strońskiego. Zmarł po 11 listopada 1568 roku, wdowa po nim wyszła powtórnie za mąż za Mateusza Jastrzębskiego.

Źródła i literatura:

KZBM, s. 92; PPK I-1, nr 151, 153; Trelińska 2001, nr 275; Noga 2003, s. 123, 129, 152–153, 157–158, 190, 195, 209–210, 215, 231, 317; Komorowski 2008, s. 308–309, 320–321; Noga 2008, nr 86.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1561–1567 strony 720–721 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw za kadencji burmistrzowskiej Mikołaja Koźła w 1566 roku – oraz powiększenie zapisu imienia, funkcji burmistrza i stanowiska celnika ruskiego (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 445, s. 720–721)

368. JERZY GUTTETER

rajca 1551–1565

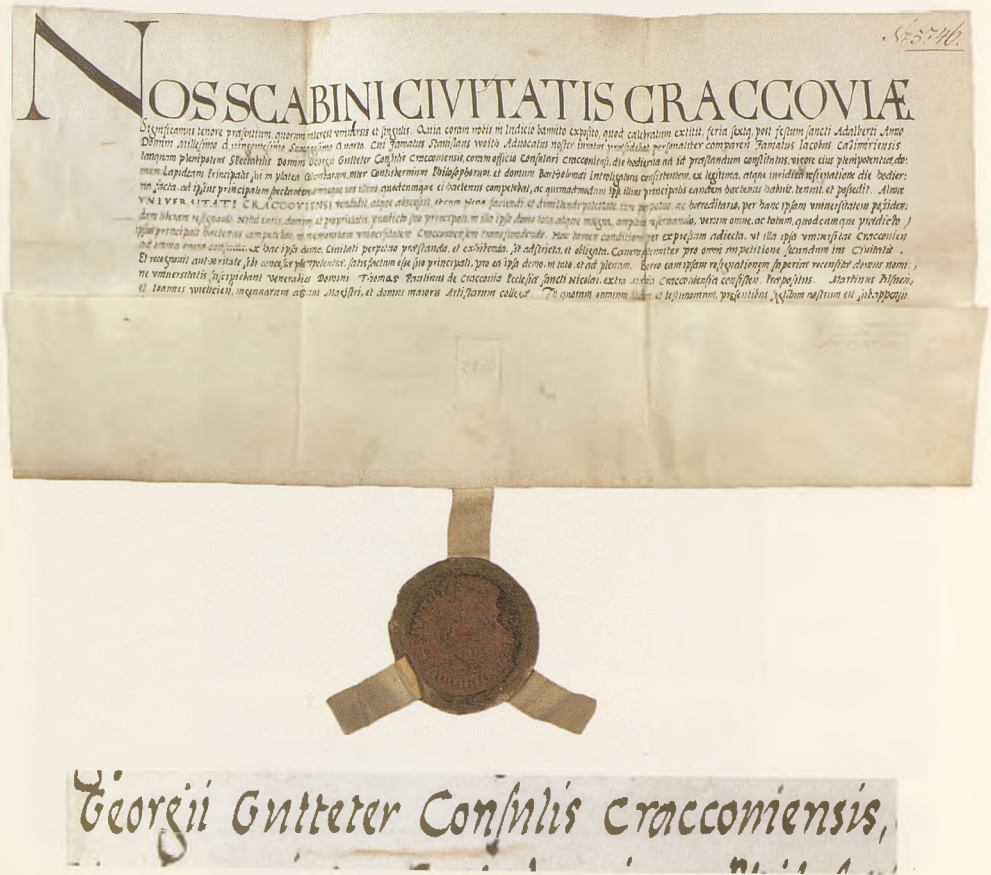
burmistrz 1551, 1552, 1554, 1556

Georgius Gutteter (Dobrocieski, Dobrodziejski)

Kupiec, finansista, przedstawiciel znamienitej rodziny Gutteterów, syn rajcy Pankracego (nr 326) i Małgorzaty, wdowy po Fryderyku Schillingu (nr 297), córki Stanisława Szwarca (nr 292). Szlachectwo uzyskał w 1543 roku na podstawie nobilitacji ojca nadanej przez cesarza Maksymiliana I w Wiedniu w 1506 roku, pieczętował się herbem własnym Gutteter. Wraz z nadaniem szlachectwa Stefan Batory zezwolił mu na używanie nazwiska Dobrocieski. Od 1544 roku studiował w Lipsku. W roku 1550 przez rok był ławnikiem sądowym, w 1551 roku uzyskał nominację do rady miejskiej. Zasiadając w radzie urzędującej, cztery razy pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W latach 1559–1561 był lonerem. Założył spółkę handlową z bratem Stanisławem i Schillingami, która działała na obszarze Litwy, Rusi, Czech, Węgier i Niemiec. Po usamodzielnieniu się od 1548 roku handlował głównie winem, suknem i bydłem, zmonopolizował handel między Rusią a krajami niemieckimi. Związany był z Lwowem, miał tam dwie kamienice (jedną z nich w Rynku), udzielał pożyczek radzie lwowskiej. W Krakowie posiadał kamienicę przy Rynku, naprzeciw kościoła św. Wojciecha (obecnie nr 12B), zwaną kamienicą „Gutteterowską”, i kilka innych, w tym przy ul. Gołębiej, sprzedaną Uniwersytetowi Krakowskiemu. Poza murami miał ogród w Czarnej Wsi i gospodarstwo rybne obok kościoła św. Mikołaja. Ożenił się dwukrotnie: z Reginą ze Stawińskich oraz Rozyną, córką rajcy Jana Schillinga (nr 344). Był różnowiercą. Zmarł w 1565 roku, pozostawiając dziesięcioro dzieci, wśród nich synów: ławnika Stanisława, rajcę krakowskiego Piotra (nr 389), rajcę norymberskiego Erazma, rajcę krakowskiego Kaspra (nr 416), ławnika i wójta sądowego Waleriana, oraz córkę Eufrozynę (Rozynę), wydaną za rajcę Piotra Fogelwedera (nr 406).

Zygmunt August (1548–1572)

W 1549 roku mają miejsce rozruchy studenckie po śmierci jednego ze scholarów. Dochodzi do konfliktu między studentami a strażą miejską. Spora część żaków opuszcza wówczas Kraków.

Dokument wydany w 1564 roku w Krakowie, mocą którego ławnicy krakowscy poświadczili, iż Jakub Kazimierz, działający jako pełnomocnik Jerzego Guttetera, rajcy krakowskiego, sprzedał Uniwersytetowi Krakowskiemu dom murowany swojego mocodawcy, znajdujący się przy ul. Gołębiej – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. dypl. perg. 533)

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 164; PPK I-2, s. 1042, 1047, 1054; Pańków Stanisława, Gutteter Jerzy, [w:] PSB, t. IX, s. 188–189; Wdowi-szewski 1971, s. 20; Komorowski, Foll-precht 2000, s. 19–22; Trelińska 2001, nr 166; Noga 2003, s. 51–52, 123, 150, 152–153, 176, 183, 196, 208, 215–216, 230, 310–311; Komorowski 2008, s. 275; Noga 2008, nr 87.

Zygmunt August (1548–1572)

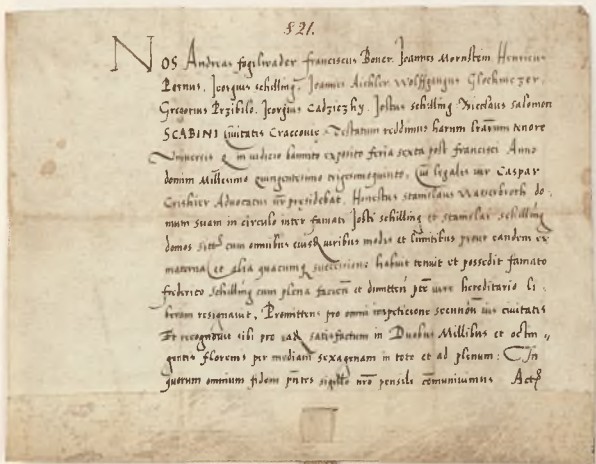
369. JERZY SCHILLING

rajca 1551–1568

burmistrz 1551, 1552, 1553, 1554, 1557, 1558, 1559

Georgius (Jeorgus) Schyllink (Schillingk, Scheling)

Kupiec, finansista, przedstawiciel znaczącej rodziny Schillingów, syn rajcy Mikołaja (nr 319) i Agnieszki z Krupków, brat rajcy Jana (nr 344). Pieczętował się herbem Schilling z nobilitacji cesarza Maksymiliana I nadanej w Konstancji w 1507 roku dla Ferdynanda, Jana, Jodoka i Mikołaja Schillingów, co zostało potwierdzone w 1543 roku. W latach 1534–1537, 1539–1542 i 1544 zasiadał w ławie miejskiej. Długo oczekiwał na powołanie do rady miejskiej, ponieważ w radzie zasiadali już Schillingowie, a prawo zabraniało jednoczesnego udziału w rajcowskim kolegium braciom i spokrewnionym w pierwszym stopniu. W roku 1551 został powołany do rady miejskiej, urząd rajcy sprawował przez prawie 18 lat, do roku 1568 włącznie. W trakcie zasiadania w radzie urzędującej funkcję burmistrza miasta pełnił siedmiokrotnie. Z wyboru rady posłował wraz z rajcami Andrzejem Marstellą (nr 379) i Joachimem Krzyżanowskim (nr 380) na sejm do Piotrkowa w roku 1565 oraz z rajcą Stefanem Hallerem (nr 381) na sejmik prowincjonalny w roku 1566. Trudnił się hurtowym handlem dalekosiężnym, prowadzonym przeważnie z braćmi Janem, Krzysztofem i Erazmem. Utrzymywał kontakty z Gdańskiem, Toruniem, Wrocławiem, Norymbergą i Lwowem. Z Rusi Czerwonej sprowadzał woły. Udzielał też pożyczek na procent i pod zastawę. Był różnowiercą. Ożenił się dwukrotnie, z Zuzanną z Krupków oraz z Elżbietą z Fogelwederów. Zmarł w 1568 roku. Pozostawił synów Jerzego młodszego i Erazma. Był ostatnim z Schillingów w radzie miejskiej.

Joestus schilling

Źródła i literatura:

PPK I-1, nr 151, 153; PPK I-2, s. 1070; Bieniarzówna Janina, *Schilling Jerzy*, [w:] PSB, t. XXXV, s. 482–483; Trelińska 2001, nr 185; Noga 2003, s. 85, 119, 123, 183, 230, 338–339; Noga 2008, nr 88.

Dokument wydany w 1535 roku w Krakowie, w którym tawnicy miasta Krakowa, wśród nich Jerzy Schilling, poświadczają, że Stanisław Wasserbroth ustąpił Fryderykowi Schillingowi swój dom położony w Rynku pomiędzy domami Jerzego i Stanisława Schillingów za kwotę 2800 florenów – oraz powiększenie zapisu imienia (Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, sygn. perg. 821)

370. JAN KROKIER

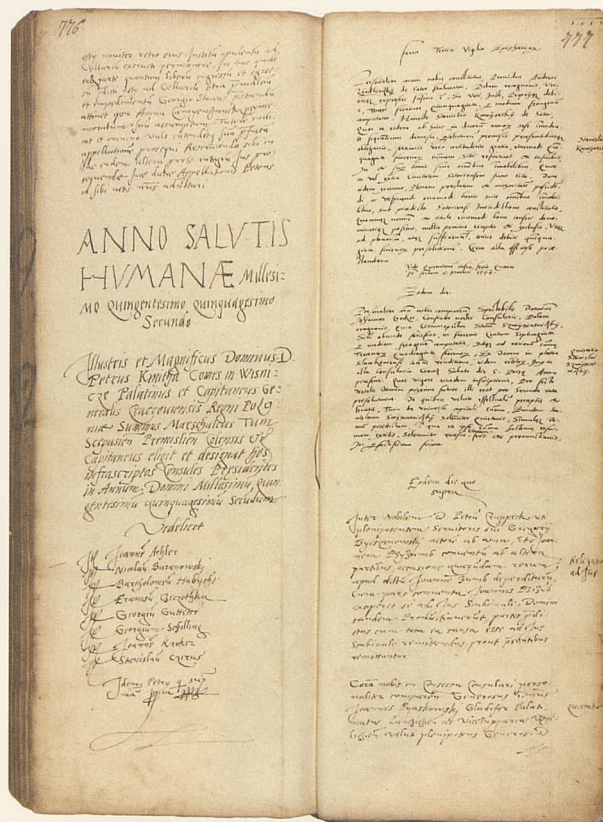
rajca 1551–1564

burmistrz 1551, 1552, 1553, 1554, 1555, 1556, 1557, 1560, 1561

Joannes (Hanus) Crocker

Garbarz, kupiec, przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w 1535 roku. Nie zasiadał w ławie sądowej, w roku 1551 uzyskał nominację do rady miejskiej, urząd rajcy pełnił przez blisko 14 lat, do roku 1564 włącznie. W radzie urzędującej zasiadał dziewięciokrotnie i pełnił wówczas, w przypadającej na niego kolejności, funkcję burmistrza. W roku 1554 rada powierzyła mu funkcję prowizora miejskiego szpitala św. Ducha. Zawodowo zrezygnował z rzemiosła garbarskiego i zajął się handlem. Był kupcem, uzyskał status dostawcy dworu królewskiego, który zaopatrywał w wino i ocet winny. Istotnym źródłem dochodów były dzierżawione przez Jana od miasta: od roku 1551 do końca życia Waga Mniejsza w Rynku (przejął tę dzierżawę w 1564 roku rajca Stanisław Cyrus – nr 371), w latach 1553–1559 stawy rybne na Błoniu za czynsz w wysokości 40 florenów rocznie, w latach 1560–1564 stróża rybna za 500 florenów czynszu dzierżawnego rocznie (z czego rada dała ulgę 25 florenów z powodu grasującej zarazy) oraz opłaty rurne i mostowe uzyskane w dzierżawę na lata 1561–1564. Był dwukrotnie żonaty: z Małgorzatą, wzmiankowaną w 1547 roku, oraz z Anną, wdową, córką Wawrzyńca Briknera, wzmiankowaną w latach 1564–1577. Jan zmarł w Krakowie w 1564 roku. Pozostawił córkę jedynaczkę Urszulę, poślubioną przez czerwonoskórnik Grzegorza Aichlera, która zmarła w roku 1573.

Zygmunt August (1548–1572)

JOHANNES KROKIER
STANISLAV CYRUS

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1549–1552 strony 776–777 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1552, wśród których znajduje się Jan Krokier – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 442, s. 776–777)

Źródła i literatura:

KPM II, nr 1704; KZBM, s. 92; PPK I-1, nr 151, 153; PPK I-2, s. 1025, 1032, 1039, 1050; Noga 2003, s. 65, 71, 73, 76–77, 129, 132, 154, 163, 190, 318; Noga 2008, nr 89.

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)

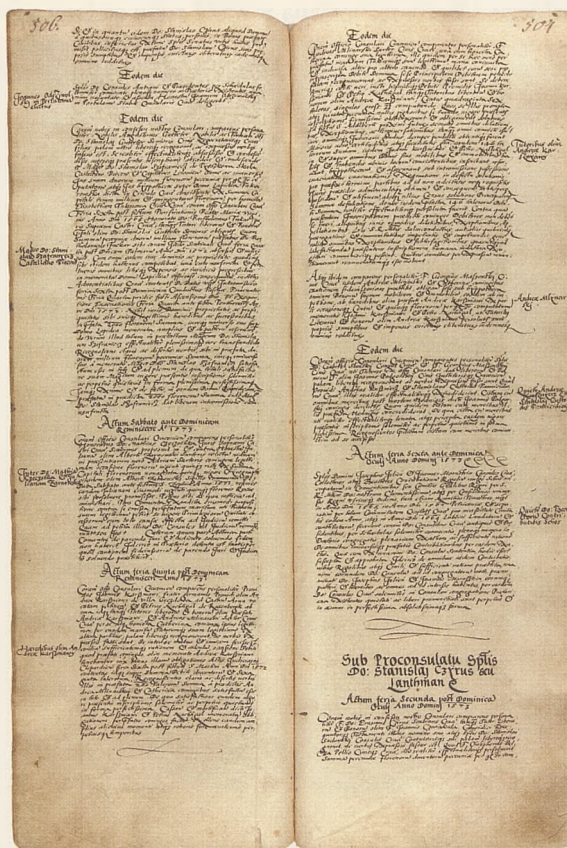
371. STANISŁAW CYRUS zwany LANTMAN

rajca 1551–1574

burmistrz 1551, 1552, 1553, 1554, 1556, 1559, 1560, 1561, 1567, 1568, 1569, 1571, 1572, 1573

Stanislaus Czirus (Czyrus) Landman

Kuśnierz pochodzący ze śląskiej rodziny Lantmanów z Raciborza, którzy z końcem XIV wieku przybyli do Krakowa, a od wieku XVI zaczęli używać nazwania Cyrus-Lantman. Stanisław urodził się w 1516 roku. W latach 1544–1546 i 1548–1550 pełnił urząd ławnika sądowego. W roku 1551 uzyskał godność rajcy, sprawowaną do śmierci, przez ponad 21 lat. W tym czasie 14 razy powoływany był do rady urzędującej, sprawował wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W latach 1556–1569 wielokrotnie pełnił urząd lonera. Posłował w 1555 roku do króla do Piotrkowa. Był starszym cechu kuśnierzy, odnotowanym w 1542 roku, prowizorem szpitala św. św. Sebastiana i Rocha od roku 1570, od następnego roku poborcą szosu. Jako rajca i burmistrz zasłużył się „opatrzeniem” Sukiennic, budową spichlerza miejskiego, arsenału oraz nieokreślonych wieży i tamy. W roku 1560 zakupił stawy rybne w Dąbiu, w latach 1564–1572 dzierżawił Wagę Mniejszą, a w roku 1575 sfinalizował dzierżawę od miasta wsi Dąbie i Grzegórzki. Był żonaty z Zofią z Jarosów. Zmarł w 1574 roku, pozostawiając syna Wojciecha, kuśnierza, i trzy córki, w tym Agnieszkę wydaną za rajcę Bartłomieja Paczorskę (nr 392). Po śmierci Stanisława miasto uznało dzierżawę Dąbia i Grzegórzek za wygasłą i wypłaciło jego dzieciom odszkodowanie.

Sub Proconsulatu Splis
Do: Stanislaw Czirus seu
Lanthman

Źródła i literatura:

PPK I-1, nr 50, 53, 57, 60, 67, 75, 97, 101, 106; PPK I-2, s. 995, 1012; Paprocki 1584, s. 897; Ptasinski 2000, s. 187, 192, 290, 643; Pietrusinski 2000, s. 290; Noga 2003-I, s. 48, 50, 58, 80, 126, 148, 156, 167, 172–173, 188, 199, 201, 211, 215, 300; Noga 2008, nr 60.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1567–1576 strony 506–507 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw za kadencji burmistrzowskiej Stanisława Cyrusa w 1573 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 446, s. 506–507)

372. SZYMON KRUMPFELT

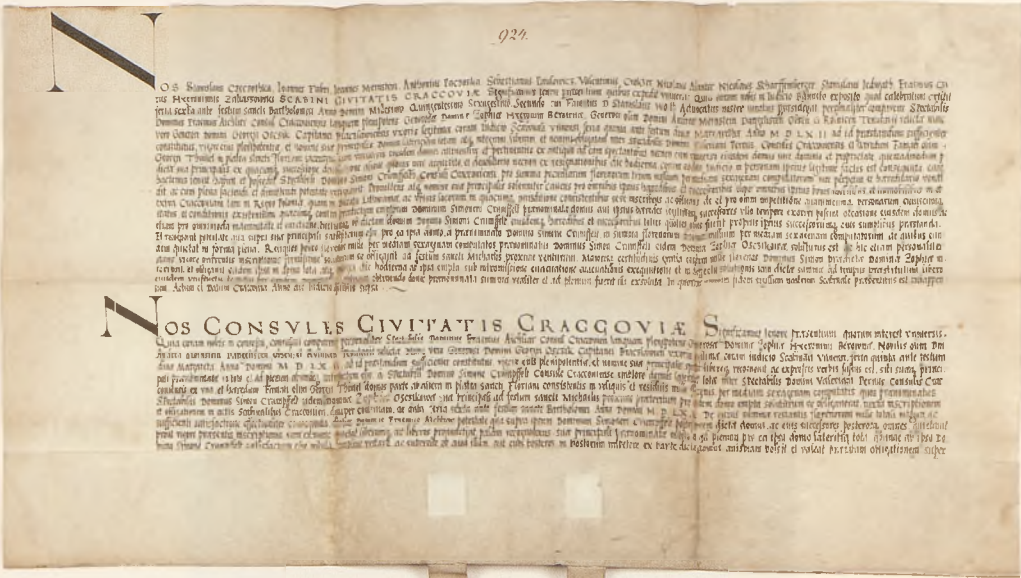
rajca 1553–1572
burmistrz 1553, 1555, 1560, 1561, 1562, 1567, 1568

Simon Crumphelt (Crumpfelt)

Kupiec, syn Bartłomieja, ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, i Barbary, brat Jakuba, doktora praw, wnuk faktora Turzonów z przedmieścia węgierskiej Budy. Nie zasiadał w ławie sądowej, wszedł bezpośrednio do rady miejskiej w 1553 roku. Był rajcą przez blisko 20 lat i w tym czasie siedem razy powołano go do rady urzędującej – sprawował wtedy funkcję burmistrza w przypadającej na niego kolejności. W latach 1563 i 1564 zastępował lonera, rajcę Stanisława Cyrusa (nr 371), natomiast w latach 1570–1571 sam był lonerem. Z rajcą Joachimem Krzyżanowskim (nr 380) w roku 1564 zostali wybrani do poselstwa miejskiego na sejm w Parczewie. W 1561 roku Szymon został prowizorem miejskiego szpitala św. Ducha – wraz z rajcą Grzegorzem Sznicerem (nr 362). Zajmował się handlem suknem, od roku 1538 dzierżawił od miasta sukiennicę na targu węglowym w Rynku. W roku 1561 załatwił dzierżawę miejskiego kramu swojej służącej, Elżbiecie z Poznania. Dostarczał ponadto sukno na potrzeby rady miejskiej, czasem – jak w roku 1570 – na kredyt. Był właścicielem domu przy ul. Floriańskiej. Ożenił się trzykrotnie: z Jadwigą, córką Andrzeja Marcińca, wzmiankowaną w latach 1545 i 1547, Agnieszką, córką rajcy Erazma Aichlera (nr 375), wzmiankowaną w roku 1548, oraz Anną, córką rajcy Bartłomieja Paczowski (nr 392), poślubioną w styczniu 1572. Szymon zmarł rażony apopleksją przed 8 maja 1572 roku. Pozostawił dwóch synów: Jana i Erazma, oraz dwie córki: Agnieszkę, żonę Sebastiana Gidzielskiego, i Barbarę, wydaną w 1571 roku za Jana z Ent.

Zygmunt August (1548–1572)

W 1552 roku w Krakowie zostaje odprawione pierwsze jawne nabożeństwo ewangelickie. Trzy lata później powstaje pierwszy stały zbór ewangelicki.

Simone Crumpfelt Consule Cracconienſe.

Dokument wydany w 1562 roku w Krakowie, mocą którego ławnicy krakowscy poświadczali, iż rajca krakowski Erazm Aichler (nr 375), jako pełnomocnik Zofii, córki Hieronima Bera i żony starosty racławskiego Jerzego Oscika, sprzedał rajcy Szymonowi Krumpfelcowi dom murowany przy ul. Floriańskiej za kwotę 3000 florenów, z której otrzymał już 2000 florenów, reszta miała być natomiast uiszczona do św. Michała – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, sygn. perg. 924)

Źródła i literatura:
KPM II, nr 1842; KZBM, s. 92; PPK I-1, nr 151, 164, 227; PPK I-2, s. 1041, 1082, 1085–1086, 1090, 1092; Paprocki 1584, s. 898; Noga 2003, s. 31, 51–52, 85, 120, 129, 162, 171, 190, 201, 207, 210–211, 320; Noga 2008, nr 91.

Zygmunt August (1548–1572)

W 1554 roku Zygmunt August postanawia, że wszyscy, którzy posiadają jakąś własność w Krakowie i podlegają jurysdykcji miejskiej, powinni ponosić również, bez względu na stan, wszystkie ciężary miejskie.

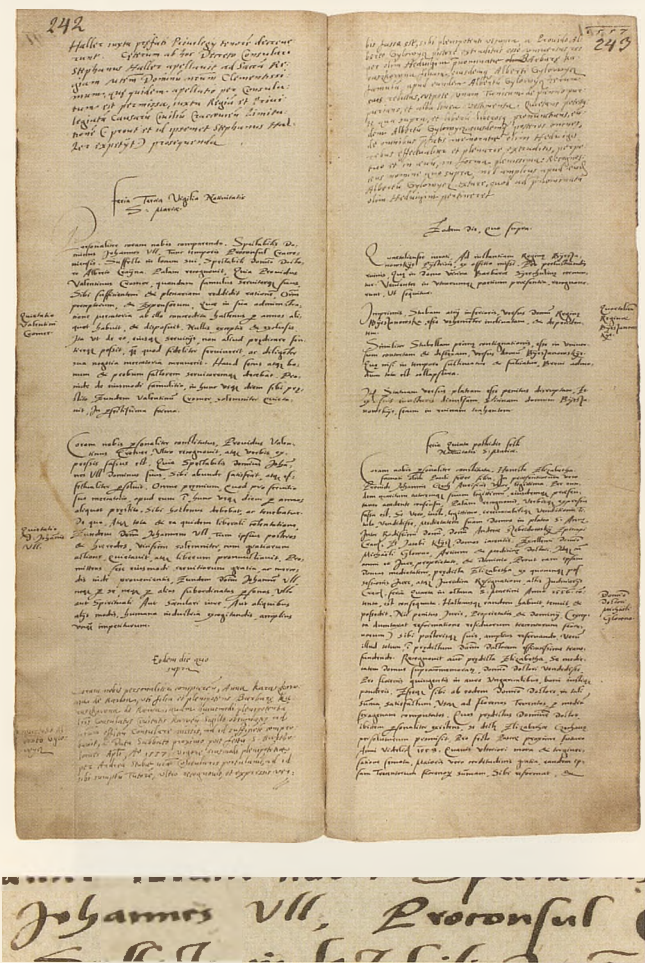
W tym samym roku ma miejsce szczyt produkcji materiałów budowlanych w krakowskich cegielniach – wyprodukowano 383 tysięcy cegieł, 59 tysięcy płyt posadzkowych, 11,5 tysiąca sztuk dachówki okrągłej i 9 tysięcy dachówki szerokiej.

Źródła i literatura:
KPM II, nr 2045; PPK I-1, nr 164; PPK I-2, s. 1016, 1028; Paprocki 1584, s. 898; Noga 2003, s. 31, 67, 70, 82, 131, 152, 155–156, 167, 184, 198, 203, 211–212, 347; Noga 2008, nr 92.

373. JAN ULL

rajca 1556–1563
burmistrz 1556, 1557, 1558, 1559

Joannes Ul (VI)
Kupiec, być może potomek rodziny Ulów, z której wywodził się rajca Tomasz (nr 243), działający w Krakowie w połowie XV wieku. Jan został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1540. W roku w 1548 objął urząd ławnika i pełnił go do roku 1552. Cztery lata później otrzymał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał przez blisko osiem lat, do roku 1563 włącznie. Będąc w radzie zarządzającej, funkcję burmistrza miasta pełnił czterokrotnie. Od roku 1556 z woli rady wraz z rajcą Wojciechem Bazą (nr 374) pełnili dożywotnią funkcję prowizorów miejskiego szpitala – przytułku św. św. Sebastiana i Rocha dla dotkniętych „francuską chorobą”. Być może z tej okazji 18 lutego tegoż roku wydał dla rajców we własnym domu przy ul. św. Anny przyjęcie, na którym wypito na koszt miasta 15 garncy wina, co skrupulatnie odnotowano w księgach rachunkowych. Posłował na sejm z ramienia pospólstwa w 1552 roku, brał udział w poselstwie do króla do Piotrkowa w roku 1555, także reprezentując pospólstwo – nie był jeszcze wówczas członkiem rady miejskiej. Działalność gospodarczą rozpoczął od stanowiska plenipotenty Jana Koeslera na Węgrzech, które pełnił od 1540 roku, był też faktorem Jana Schwoba w Lewoczy, w późniejszych latach prowadził handel na własną rękę, wystawiał towary we Lwowie, gdzie utrzymywał pełnomocnika. Był kalwinem. Ożenił się z Katarzyną, córką rajcy Hieronima Remera (nr 339). Zmarł w roku 1563, pozostawiając syna Jana i nieznaną z imienia córkę, żonę Jana Schwoba, zapewne juniora.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1556–1561 strony 242–243 z wpisem z 1557 roku stwierdzającym, że we wtorek, w wigilię Święta Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, Jan Ull, wówczas burmistrz, zeznał przed radą, iż Walenty Kromer, niegdyś jego sługa, złożył przed nim rozliczenie finansowe – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 444, s. 242–243)

374. WOJCIECH BAZA zwany MISCELLUS

rajca 1556–1569

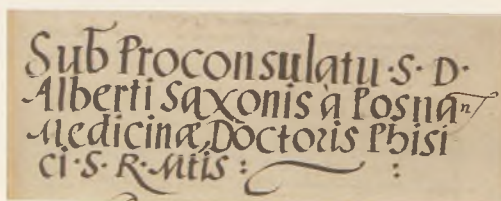
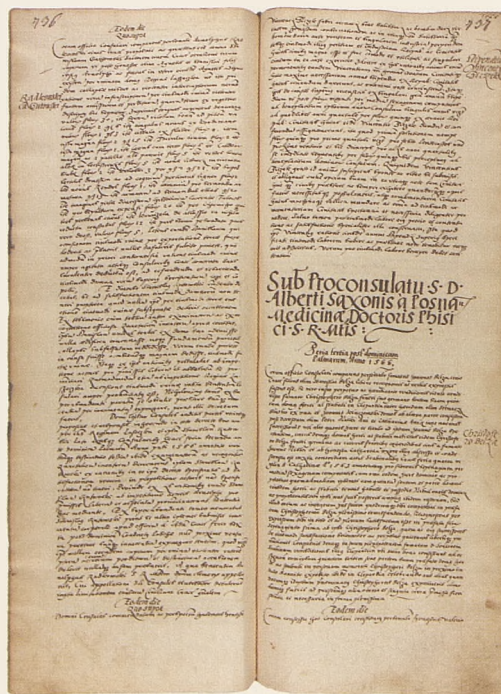
burmistrz 1556, 1559, 1561, 1562, 1565, 1566, 1568, 1569

Albertus Saxonus de Posnania

Doktor medycyny, lekarz królewski, kupiec. Pochodził z Poznania, posiadał tytuł doktora nauk medycznych, który zdobył na studiach we Włoszech. W Krakowie osiadł najpóźniej w 1539 roku. Jako doktor zwolniony był z obowiązku „stażu” w ławie sądowej, w roku 1556 został nominowany do rady miejskiej. Urząd ten pełnił przez blisko 14 lat. Zasiadając w radzie urzędującej, czterokrotnie w przypadającej na niego kolejności był burmistrzem. Posłował w imieniu miasta na sejmy: w 1556 roku do Warszawy, w 1562–1563 do Piotrkowa i w 1569 do Lublina – w każdym z poselstw towarzyszył mu rajca Erazm Aichler (nr 375). Od 1556 roku wraz z rajcą Janem Ullem (nr 373) pełnili dożywotnią funkcję prowizorów szpitala miejskiego – przytułku św. św. Sebastiana i Rocha. Wojciech prowadził ponadto praktykę lekarską, był nadwornym lekarzem Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta. Od tego ostatniego za zasługi otrzymał schedę po lekarzach Sebastianie z Poznania i Grzegorz Fyrmanie z Poznania oraz zwolnienie z cła na wino. Leczył także hetmana Jana Tarnowskiego. Zajmował się również kupiectwem, handlował południowymi winami i sukniem. Był właścicielem domu położonego przy Rynku (obecnie nr 8). Żenił się trzykrotnie: z Zofią, córką rajcy Erazma Krupka (nr 320), Urszulą, córką Mikołaja Czeczotki, oraz Magdaleną, córką Jerzego Timmela. Zmarł 13 listopada 1569 roku, pozostawił syna Wojciecha, doktora medycyny, oraz trzy córki: Zofię, żonę Macieja Łacińskiego, Barbarę, wydaną za Jana Krupka, i Urszulę, żonę Sebastiana Montelupiego.

Zygmunt August (1548–1572)

Pożar, który wybuchł w 1555 roku, niszczy znaczną część Sukiennic. To centralne miejsce życia handlowego miasta zostaje szybko odbudowane, zyskując formę renesansową, nadaną mu przez włoskich mistrzów.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1561–1567 strony 736–737 z nagłówkiem wpisów spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Wojciecha Bazy (w tekście jako Albertus Saxonus) w 1566 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 445, s. 736–737)

Zróżdka i literatura:

Lachs 1909, s. 45–48; Birkenmajer Aleksander, Baza Wojciech, [w:] PSB, t. I, s. 372–373; Encyklopedia, s. 50; Noga 2003, s. 67, 77, 84–85, 131, 144, 150, 156, 167, 190–191, 194, 211, 295; Noga 2008, nr 93.

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)

W 1556 roku Zygmunt August wydaje postanowienie o apelacjach od Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim do sądu królewskiego lub Sądu 6 Miast.

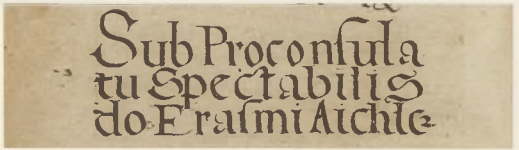
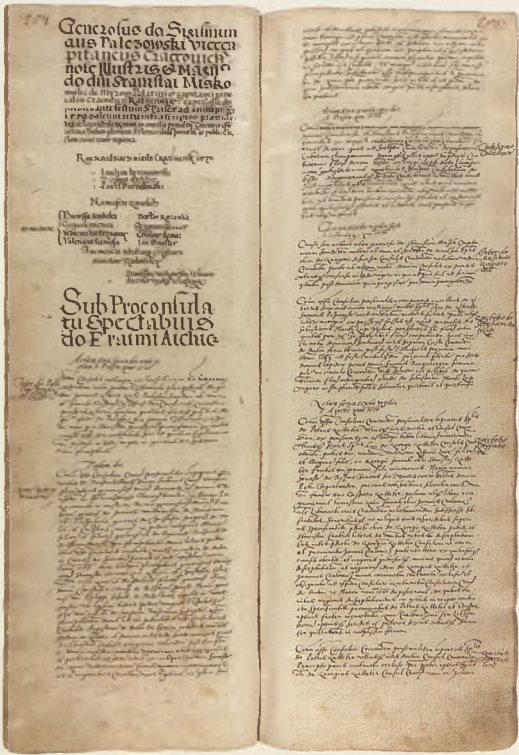
375. ERAZM AICHLER

rajca 1556–1576

burmistrz 1556, 1557, 1558, 1559, 1560, 1561, 1562, 1567, 1568, 1569, 1570

Joannes Aichlar (Eichler)

Kupiec, syn rajcy Jana (nr 345) przybyłego do Krakowa z Freistadt w Górnej Austrii. Pieczętował się herbem własnym Dąb z nobilitacji cesarza Karola V wydanej w Ratyzbonie w 1541 roku, potwierdzonej następnie aktem wydanym w Krakowie w roku 1542 przez Zygmunta Starego. W ławie sądowej zasiadał w latach 1550–1555, w radzie miejskiej od roku 1556 do 1576 włącznie. W tym czasie jedenastokrotnie powołano go do rady urzędującej, w której w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Posłował na sejmy: warszawski w latach 1556 i 1563–1564, egzekucyjny piotrkowski w latach 1562–1563, parczewski w 1564 roku, lubelski w 1569 roku oraz warszawski w roku 1573. Posłował trzy razy na sejmiki prowincjonalne. W 1560 roku z polecenia króla jeździł do Augsburga w sprawach handlu miedzią. Handlował suknem, dzierżawił wsie Siedlce, Paczółtowice, Brzostkwinia, Nielepice oraz części wsi Dubie, Żbik, Żary i Chechło. Od miasta dzierżawił od 1576 roku Wagę Wielką w Rynku, w 1558 król zezwolił mu na budowę folusza na Rudawie. Miał udziały w sztolni Ponikowskiej. Był kalwinem, w 1562 roku starszym zboru. Ożenił się z Sabiną z Poznania, następnie zaś z Małgorzatą, córką rajcy Piotra Tanigela (nr 328). Miał sześcioro dzieci, wśród nich Małgorzatę, żonę rajcy Zygmunta Guttetera (nr 394), Agnieszkę, wydaną za rajcę Szymona Krumpfelta (nr 372), syna Stanisława zwanego Glandinus, doktora medycyny, żonatego z Justyną Decjuszówną. Zmarł w 1576 roku. Pochowano go na cmentarzu ewangelickim za bramą Mikołajską. W roku 1577, w czasie zamieszek, studenci zniszczyli jego grób.

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 235, 239, 249; PPK I-2, nr 764, s. 1030, 1042, 1052, 1084, 1088; Pieradzka Krystyna, *Aichler Erazm*, [w:] PSB, t. I, s. 33; Noga 2003, s. 42, 72, 84–85, 126, 150, 156, 158, 183–185, 196, 210, 292; *Encyklopedia*, s. 6; Noga 2008, nr 94.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1567–1576 strony 204–205 z tytułem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Erazma Aichlera w 1570 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 446, s. 204–205)

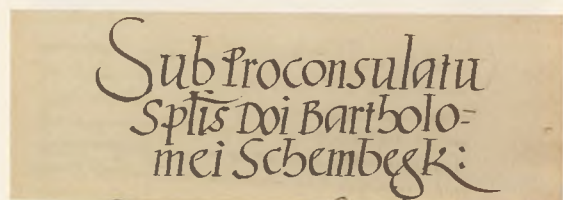
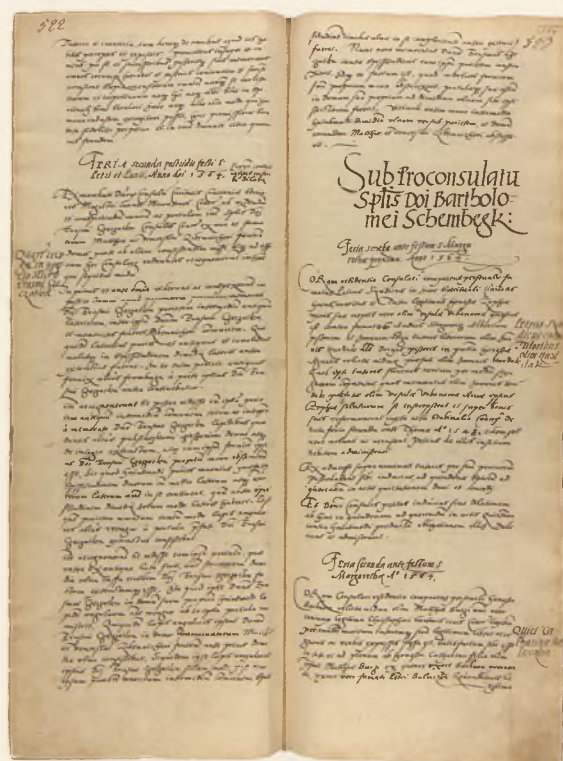
376. BARTŁOMIEJ SZEMBEK

rajca 1557–1569

burmistrz 1557, 1563, 1564, 1568

Bartholomaeus (Batrholomej) Schembeck (Schonbeck)

Kupiec, przedstawiciel jednej z gałęzi znamienitej rodziny Szembeków, urodzony w Standell w Brandenburgii, syn Bartłomieja, tamtejszego rotmistrza, i Adelajdy. Przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1544. Akt nobilitacji uzyskał w roku 1566 w Warszawie, z rekomendacji margrabiów brandenburskich Albrechta i Fryderyka Hohenzollernów. Pieczętował się herbem własnym Szembek. W ławie sądowej zasiadał w latach 1551–1552 oraz 1555–1557. W roku 1557 uzyskał nominację do rady miejskiej. W trakcie dwunastoletniego sprawowania urzędu rajcy czterokrotnie zasiadał w radzie urzędującej, w której w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W latach 1563 i 1564 zastępował rajcę Erazma Banka (nr 352) na funkcji lonera. Reprezentował Kraków jako poseł na sejmik prowincjonalny, a następnie w tym samym roku posłował na sejm walny w Parczewie. Prowadził handel tranzytowy suknem i skórami wołowymi ze Wschodem. W 1561 roku sprzedał radzie trzy złożone srebrne puchary na prezent dla wojewody Spytki Wawrzyńca Jordana. Posiadał kamienicę położoną przy Rynku (obecnie nr 39). Żenił się czterokrotnie: z Elbingą Stano, Małgorzatą Schilling, kobietą nieznaną z imienia oraz z Katarzyną. Zmarł w Krakowie w roku 1569. Pozostawił siedmioro dzieci, wśród nich Bartłomieja, żonatego z Łucją Paczek, Stanisława, rajcę (nr 427), Mikołaja, ożenionego z córką rajcy Jana Waxmana (nr 420) Zofią, Elżbietę, wydaną za Josta Paczka, oraz Jadwigę, która poślubiła Fryderyka Paczka.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1561–1567 strony 522–523 z nagłówkiem wpisów spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Bartłomieja Szembeka w 1564 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 445, s. 522–523)

Zygmunt August (1548–1572)

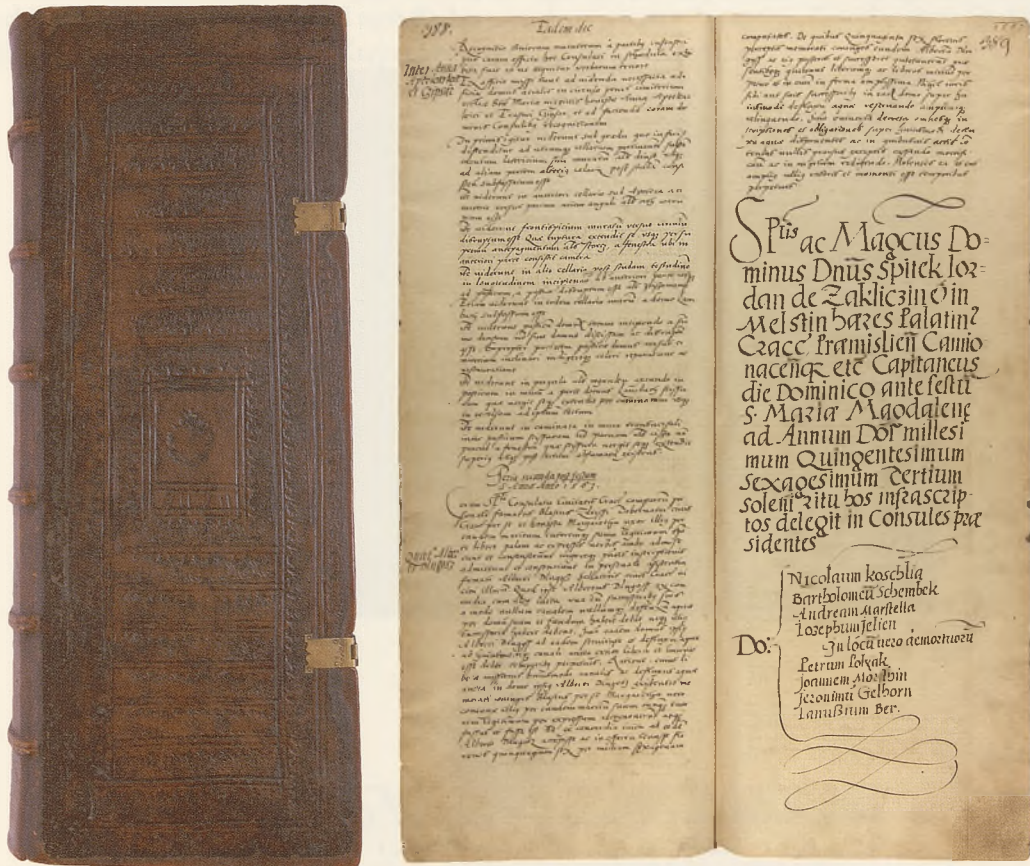
Źródła i literatura:

CIP, s. 103; KPM II, nr 2189; KZBM, s. 92; PPK I-2, s. 1033, 1046; Paprocki 1584, s. 898; Noga Zdzisław, Szembekowie krakowscy w XVI wieku, [w:] RK, t. LXXI, s. 77–91; Trelińska 2001, nr 320; Noga 2003, s. 52, 85, 97, 130, 133, 151, 153, 155, 158, 191, 196, 198, 209, 211, 214, 231, 345; Komorowski 2008, s. 329; Noga 2008, nr 95.

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)

377. JÓZEF JELEŃ
rajca 1557–1579
burmistrz 1557, 1563, 1564

Josephus Jelen (Jelyen, Lelen)
Złotnik, urodzony około 1518 roku w Krakowie, syn krawca Franciszka, wnuk Pawła nożownika. Pracownię otworzył w roku 1545. W 1554 roku został starszym cechu złotników i był nim kolejno przez trzy lata. Nie zasiadał w ławie sądowej, do rady został nominowany w 1557 roku. Urząd rajcy sprawował przez prawie 23 lata, jednak w tym czasie do rady urzędującej, w której w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza, powołany został jedynie trzykrotnie. Jako burmistrz wraz z rajcą Andrzejem Marstellą (nr 379), także złotnikiem, w 1563 roku przewodniczył zebraniu cechu złotników, poświęconemu przypomnieniu przywilejów królewskich i powinności cechowych. W latach 1563 i 1564 zastępował lonera, rajcę Erazma Banka (nr 352). W roku 1568 wraz z rajcą Danielem Chroberskim (nr 386) posłował na sejmik prowincjonalny. Prowadził swój warsztat złotniczy w rodzinnym domu położonym przy ul. Grodzkiej. Nie rozwinął jednak produkcji na większą skalę. Był kalwinem, wymienionym przez biskupa Filipa Padniewskiego jako jeden z przodujących protestantów. Pod koniec życia zapadł na chorobę umysłową, ostatnie lata spędził w domu, popadł w nędzę, utrzymywał się z zasiłku z kasy miejskiej, lecz do śmierci pozostał formalnie rajcą, zgodnie z zasadą dożywotności tego urzędu. Zmarł w Krakowie w 1579 roku, pozostawiając żonę Annę i trzy córki.

Iosephum Jelen

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 236; PPK I-2, nr 537; Pa-procki 1584, s. 898; Pietrusiński 2000, s. 468–470; Noga 2003, s. 33–34, 52, 85, 131, 162, 184, 198, 202, 210, 217, 314; Noga 2008, nr 96.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1561–1567 przed okładziną oraz strony 388–389 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1563, wśród których znajduje się Józef Jeleń – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 445, s. 388–389)

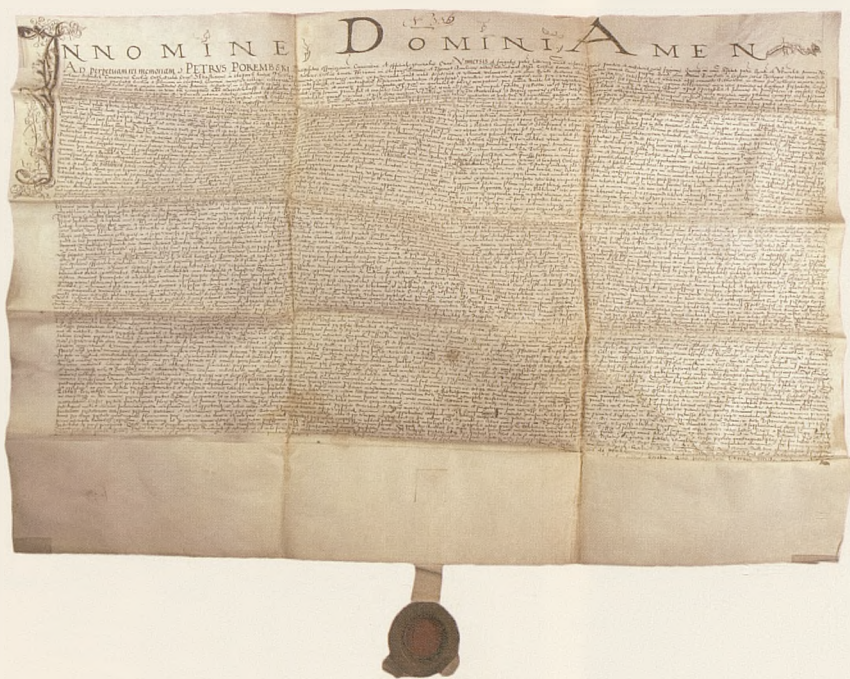
378. WALERIAN PERNUS

rajca 1558–1569

burmistrz 1558, 1559, 1566

Valerianus Pynrus (Pyrnusz, Pirnus)

Filolog, humanista, kupiec, syn Jerzego Kippenhanna von Pyrne, ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Od 1526 roku studiował na Uniwersytecie Krakowskim, naukę kontynuował w paryskim Collège Royal. Po powrocie z Sorbony wykładał krótko w Krakowie jako *docent extraneus*. W roku 1538 objął na 20 lat urząd pisarza miejskiego. W tym czasie sporządził kopiarusz przywilejów miejskich Krakowa. Podczas zarazy w 1543 roku pozostał w mieście i pilnował ratusza, za co rada specjalnie go nagrodziła. W roku 1558 powołano go do rady miejskiej, w której zasiadał przez ponad 11 lat. Trzykrotnie pełnił funkcję burmistrza, w latach powołania do rady urzędującej. W radzie powierzano mu sprawy finansowe, w 1558 roku został lonerem, funkcję tę pełnił też w latach 1563–1567 wraz z rajcą Stanisławem Cyrusem (nr 371). W roku 1560 z rajcą Erazmem Aichlerem (nr 375) udał się do Augsburga, aby odnowić układ w sprawie handlu miedzią, dobrze zabezpieczając interesy Krakowa. W 1564 roku był poborcą czopowego. Należał do najbogatszych kupców krakowskich, handlował winiem, inwestował w kopalnie olkuskie. Miał kamienicę przy ul. Floriańskiej (obecnie nr 11). Był kalwinem, od roku 1563 seniorem zboru. Żonaty z Agnieszką, córką rajcy Andrzeja Fogelwedera (nr 350), miał syna Pawła, przyszłego wójta Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, nobilitowanego w 1589 roku, herbu własnego Pernus. Zmarł przed 11 października 1568 roku.

Dokument wydany w 1561 roku w Krakowie, mocą którego Piotr Porembski, prepozyt oświęcimski, kanonik i oficjał generalny krakowski, Mikołaj Szadek, kanonik kościoła katedralnego w Krakowie, Sebastian, dziekan kościoła św. Floriana, i Tomasz oświeczają, że jako wykonawcy testamentu Benedykta z Kozmina oddali część z podatku gruntowego, który zwykle przekazują burmistrzowi i radzie miasta Krakowa, na skompletowanie biblioteki oraz na budowę ołtarza w mieście Kozmin, powołując się na to, że już wcześniej zgodę na takie uszczuplenie dochodu miasta wyraziła rada miejska, reprezentowana przez rajców: Wawrzyńca Rambieskiego (nr 364), Jerzego Guttetera (nr 368), Stanisława Cyrusa (nr 371), Szymona Krumpfelta (nr 372) i Waleriana Pernusa – oraz powiększenie zapisu imienia tego ostatniego i urzędu rajcy (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. dypl. perg. 528)

Zygmunt August (1548–1572)

Powstała na mocy przywileju królewskiego z 1558 roku pierwsza w Polsce poczta łączy Kraków z Włochami. Przekazanie wiadomości z Krakowa do Wiednia trwa trzy i pół dnia.

Źródła i literatura:

PPK I-1, nr 112; PPK I-2, nr 764, s. 988, 995, 999, 1012, 1020, 1037, 1042, 1052, 1057, 1061, 1065, 1070, 1073–1074, 1076–1077, 1081; Muczkowski Józef, Dawny krakowski ratusz, [w:] RK, t. VIII, s. 45; Chmiel 1902, s. 60–76; Bieniarzówna Janina, Pernus Walerian, [w:] PSB, t. XXV, s. 636–637; Trelińska 2001, nr 495; Encyklopedia, s. 746; Noga 2003, s. 15, 30, 51–52, 54, 71, 80, 130, 141, 149, 151, 177, 184, 198, 211, 214, 233, 329; Noga 2008, nr 97, s. XXXVI.

Zygmunt August (1548–1572)

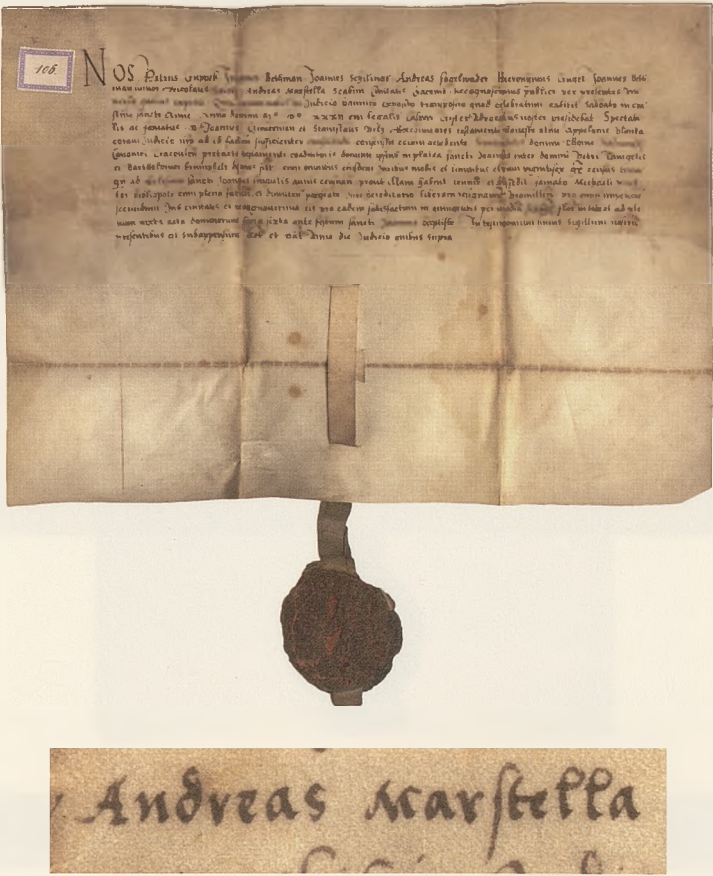
379. ANDRZEJ MARSTELLA

rajca 1558–1568

burmistrz 1558, 1563, 1564

Andreas (Andres, Endris) Mastella (Marsteller, Marstellersz)

Złotnik, urodzony w Krakowie około 1497 roku, powiązany rodzinnie ze Śląskiem. Szkolił się w pracowni złotnika Stanisława Marcińca, własną pracownię założył w roku 1519. Już od 1524 roku pracował dla dworu królewskiego – między innymi przygotował sześć pucharów, które Zygmunt Stary przekazał w darze sułtanowi Sulejmanowi Wspaniałemu. Pracował także dla biskupów Piotra Tomickiego i Piotra Gamrata. W roku 1530 pierwszy raz został starszym cechu złotników. Funkcję tę pełnił później wielokrotnie. Urząd ławnika sądowego pełnił w latach 1530, 1532–1533, 1539–1542, 1544–1546, 1548 i 1554–1555. Tak doświadczony w sprawach miejskich uzyskał w 1558 roku nominację do rady miejskiej, w której zasiadał przez blisko 11 lat. Trzykrotnie był powoływany do rady urzędującej i sprawował wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W latach 1562–1563 wraz z rajcą Joachimem Krzyżanowskim (nr 380) posłował na sejmik prowincjonalny, następnie w latach 1563–1564 z rajcą Mikołajem Baranowskim reprezentował Kraków na sejmie w Warszawie, a w roku 1565 z tym samym rajcą posłował na sejm do Piotkowa. Pełnił godność seniora Bractwa Węgierskiego przy kościele Franciszkanów. Był właścicielem domu wraz z pracownią złotniczą (rozwijającą się do momentu objęcia przez niego urzędu rajcy), położonego przy ul. Stolarskiej (obecnie nr 3). Żenił się trzykrotnie: z Katarzyną, zmarłą w 1542 roku, Zofią oraz Anną, która po jego śmierci poślubiła Sebastiana Miączyńskiego. Ze związków tych miał syna i pięć córek, wśród nich Barbarę, wydaną za rajcę Antoniego Frączkowicza (nr 432), Magdalenę, żonę rajcy Joachima Krzyżanowskiego (nr 380), oraz Annę.

Źródła i literatura:
PPK I-2, nr 537; Samek Jan, *Marstella Andrzej*, [w:] PSB, t. XX, s. 66; Pietruśński 2000, s. 176–194; Noga 2003, s. 66, 80, 84–85, 97, 131, 133, 160, 165, 172, 188–189, 191, 198–199, 202, 212, 215, 217, 323–324; Noga 2008, nr 98.

Dokument wydany w 1532 roku w Krakowie, mocą którego sąd ławniczy krakowski z Andrzejem Marstellą w składzie poświadcza, że Apolonia Płonka zapisała w testamencie przy ul. św. Jana Michałowi Wechterowi, księgarzowi krakowskiemu, z zastrzeżeniem rocznego czynszu 25 kóp groszy od sumy 500 złotych na rzecz kościoła św. Jana w Krakowie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie, sygn. 106)

380. JOACHIM KRZYŻANOWSKI

rajca 1559–1582

burmistrz 1559, 1560, 1565, 1567, 1570, 1571, 1572, 1582

Joachimus Krzizanowsky

Kupiec, urodzony w Kutnie, do krakowskiego prawa miejskiego przyjęty w roku 1548. W ławie miejskiej nie zasiadał. W roku 1559 uzyskał nominację do rady miejskiej, godność rajcy pełnił przez prawie 24 lata, do roku 1582 włącznie. Ośmiokrotnie zasiadał w składzie rady urzędującej, pełniąc wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Wielokrotnie posłował na sejmy: w latach 1562–1563 do Piotrkowa (sejm egzekucyjny), w 1564 roku do Parczewa, w 1565 roku znów do Piotrkowa, w 1566 roku do Lublina, w 1567 roku na kolejny sejm piotrkowski, w 1574 roku do Krakowa (sejm koronacyjny), w latach 1578 i 1581 do Warszawy. Był też trzykrotnie posłem na sejmiki prowincjonalne. W roku 1570 jako burmistrz wraz z innymi rajcami określał obciążenia mieszkańców na rzecz miasta. W latach 1570–1572 rada powierzyła Joachimowi odpowiedzialną funkcję lonera. Wraz z drugim lonerem, rajcą Pawłem Biertułtowskim (nr 393), bezpośrednio zarządzał miejskimi wsiami Grzegórzki i Dąbie. W roku 1575 przydzielono mu pod nadzór bramę Sławkowską z odcinkiem murów miejskich bronionych przez cech krawców. Joachim handlował ołowiem, inwestował w kopalnie olkuskie. Od miasta dzierżawił kram żelazny w Ryнку, wykorzystując stanowisko lonera. W dzierżawy kramów wyposażył członków rodziny, a nawet swoją służącą Jadwigę. Był trzykrotnie żonaty: z Magdaleną, córką rajcy Andrzeja Marstelli (nr 379), Anną oraz Jadwigą. Miał czterech synów i dwie córki. Zmarł w Krakowie w 1583 roku.

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)

IOACHIMVS KRZIZANOWSKY

Zródła i literatura:
KPM II, s. 2522; PPK I-1, nr 227, 235–236, 239, 249, 276; PPK I-2, s. 1068, 1072, 1085, 1088, 1092; Noga 2003, s. 42, 51–52, 74, 84–86, 131, 151, 158, 167, 189–190, 199, 202, 207, 214, 219, 321–322; Noga 2008, nr 99.

Dokument wydany w 1572 roku w Krakowie, w którym Joachim Krzyżanowski i Paweł Biertułtowski (nr 393), rajcy i lonerzy krakowscy, stwierdzają, że sprzedali Franciszkowi Braciejowskiemu pusty plac na Grzegórzkach, koło ulicy prowadzącej na Błonie, za czynszem 12 groszy rocznie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 658)

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)

381. STEFAN HALLER

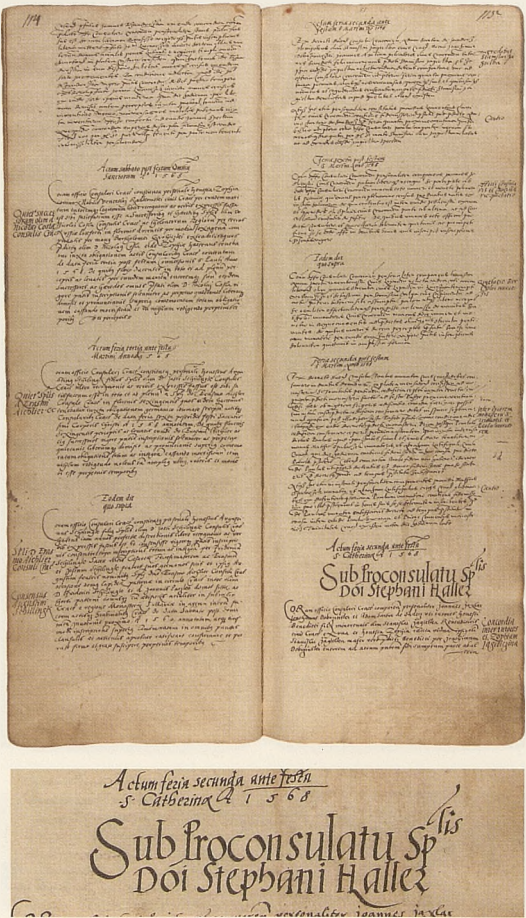
rajca 1560–1578

burmistrz 1560, 1561, 1562, 1563, 1564, 1568

Stephanus Haller

Kupiec, syn kuśnierza Stefana i Katarzyny z Langów, zmarłych podczas zarazy 1543 roku, wnuk rajcy Jana Hallera (314). Do prawa miejskiego został przyjęty w roku 1552. Nie pełniąc wcześniej urzędu ławnika sądowego, uzyskał w roku 1560 nominację do rady miejskiej. Zasiadał w niej do roku 1578 włącznie. Pełnił funkcję burmistrza sześciokrotnie – w latach zasiadania w radzie urzędującej. Padł ofiarą „krawawego burmistrza” Erazma Czeczotki (nr 365) – za postawienie mu słusznych zresztą zarzutów Stefan został pozbawiony urzędu mandatem królewskim wydanym w 1578 roku. Była to sytuacja wyjątkowa, przełamująca zasadę dożywotności urzędu rajcowskiego – podobny los spotkał w XVI stuleciu rajcę Urbana Frisera (nr 412). W latach 1566, 1574 i 1576 Stefan posłował na sejmiki prowincjonalne, natomiast w roku 1567 wraz z rajcą Joachimem Krzyżanowskim (nr 380) na sejm do Piotrkowa. W 1575 roku z rajcą Łukaszem Moreckim (nr 398) reprezentowali Kraków na sejmie elekcyjnym pod Wolą. W 1575 roku w ramach przygotowań obronnych miasta Stefanowi przypadł w udziale nadzór nad bramą Floriańską bronioną przez cech kuśnierzy. Działalność handlową prowadził w spółce z rodziną Gutteterów. Był ożeniony z Małgorzatą, córką Stanisława Guttetera i Urszuli z Krupków. Ślub odbył się w tajemnicy przed rodziną wybranki i dopiero z czasem Gutteterowie dopuścili Stefana do swoich interesów. Brał udział w inwestycjach kopalnianych w Olkuszu. Był różnowiercą. Data jego śmierci nie jest znana. Pozostawił dwóch synów: Wolfa i Stefana, oraz trzy córki: Urszulę, żonę Sebastiana Cyrusa, Annę i Małgorzatę, poślubioną przez Jana Gleywicza.

Z zapisów w rachunkach miejskich Krakowa z 1560 roku pochodzi informacja o dziewięciu mistrzach nowego rzemiosła – kartownikach, czyli producentach kart do gry.

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 227, 236, 239, 249; PPK II-3, s. 1507; Encyklopedia, s. 275; Noga 2003, s. 31, 42, 85, 121, 135, 196–197, 209, 214, 313; Noga 2008, nr 100.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1567–1575 strony 114–115 z nagłówkiem wpisów spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Stefana Hallera w 1568 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 446, s. 114–115)

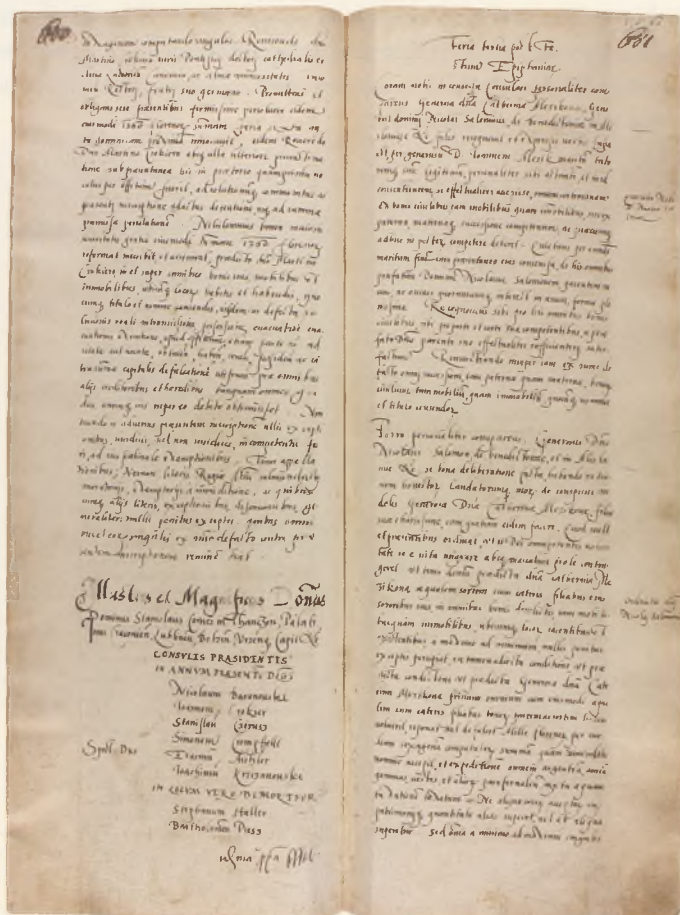
382. BARTŁOMIEJ PUSZ

rajca 1560–1572

burmistrz 1560

Bartholomaeus Pusch (Puszc)

Kupiec, urodzony we Włoszech, krakowskie prawo miejskie otrzymał w roku 1559. Bez uprzedniego sprawowania ławniczego urzędu w roku 1560 został powołany do rady miejskiej. Zasiadał w niej przez blisko 13 lat. W roku 1565 w związku z przedłużającym się wyjazdem Bartłomieja z Krakowa grupa rajców przekonała wojewodę Spytkę Jordana, aby dokonał kooptacji do rady nowej osoby w miejsce Bartłomieja, co ten zresztą uczynił. Niebawem Spytko otrzymał awans na kasztelana krakowskiego, a nowy wojewoda krakowski Stanisław Myszkowski decyzję poprzednika anulował, twierdząc, iż łamała ona nie tylko zasadę dożywotności urzędu rajcowskiego, ale także „liczbę zamkniętą” rajców. Bartłomiej został odnotowany jako rajca urzędujący–burmistrz w roku 1560. Dysponował dużymi kapitałami, w roku 1570 pożyczył kanonikowi krakowskiemu i dziekanowi poznańskiemu Janowi Korczbokowi znaczną kwotę 600 złotych polskich. Posiadał kamienicę położoną przy ul. Grodzkiej (obecnie nr 12). Należał do zboru kalwińskiego. Był dwukrotnie żonaty: pierwsza żona nie jest znana z imienia, drugą była Katarzyna. Bartomiej zmarł w roku 1572, pozostawiając córkę Annę, najpierw żonę doktora Marcina Foxa, a następnie Marcina Haza.

Bartholomaeus Pusch

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1556–1561 strony 680–681 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1560, wśród których znajduje się Bartłomiej Pusz – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 444, s. 680–681)

Zygmunt August (1548–1572)

Źródła i literatura:

KPM II, nr 3281; PPK I-2, s. 1064; Paprocki 1584, s. 898–899; Noga 2003, s. 33, 131, 157, 166–169, 184, 211, 331; Noga 2008, nr 101.

Zygmunt August (1548–1572)

383. HIERONIM GIELHORN

rajca 1563–1568

burmistrz 1563, 1634, 1565

Hieronimus (Hyeronimus) Gelhorn

Kupiec, przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1554, po przedstawieniu tak zwanego listu dobrego urodzenia. Miejsce, z którego przybył, nie jest znane, należał jednak do mieszczaństwa niemieckiego. W Krakowie działał także jego brat Stanisław, odnotowany w 1571 roku. Hieronim nie zasiadał w ławie miejskiej, bez spełnienia tego obowiązku uzyskał w roku 1563 z rąk wojewody krakowskiego Spytki Jordana nominację do rady miejskiej. Zasiadał w niej przez blisko sześć lat, trzykrotnie będąc powołanym do rady urzędującej i pełniąc wówczas w oznaczonym czasie funkcję burmistrza. Zawodowo zajmował się handlem sprowadzanymi do Krakowa południowymi winami, przez rodzinne powiązanie z Gutteterami wszedł w orbitę ich interesów gospodarczych. Został odnotowany jako inwestor-udziałowiec w kopalniach olkuskich. Żonaty z Urszulą, córką gorliwego różnowiercy Stanisława Guttetera i Urszuli z Krupków. Był kalwinem. Zmarł w Krakowie w roku 1568. Wdowa Urszula wyszła powtórnie za mąż za Mateusza Misiowskiego, burgrabiego krakowskiego.

*Actum in domo lapidea Splis Dñi Geor-
gii Gutteter Consulis Crac' in circulo C-
nilitatis Crac' sita in pntia Splium Dñor-
Hieronimi Gielborn tunc temporis officiu
Proconsulatus gerentis ac Jozephi Jelen
Petzi Poliak et Joannis Morsztyn Consulū
Crac' feria sexta ante festū s. Philippi
& Jacobi Anno 1564,*

Hieronimi Gielborn Proconsulatus

Źródła i literatura:

KPM II, nr 2883; Noga 2003, s. 132, 156, 171, 184, 196, 214, 308; Noga 2008, nr 102.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1561–1567 fragment strony 488 z początkiem wpisu z 1564 roku, stwierdzającego, że w piątek przed świętem św. św. Filipa i Jakuba w domu murowanym należącym do rajcy Jerzego Gutterera (nr 368) rajcy: Hieronim Gielhorn, wówczas burmistrz, Józef Jeleń (nr 377), Piotr Polak (nr 384) oraz Jan Morsztyn (nr 385), przyjęli zeznanie testamentowe Jerzego Guttetera – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 445, s. 488)

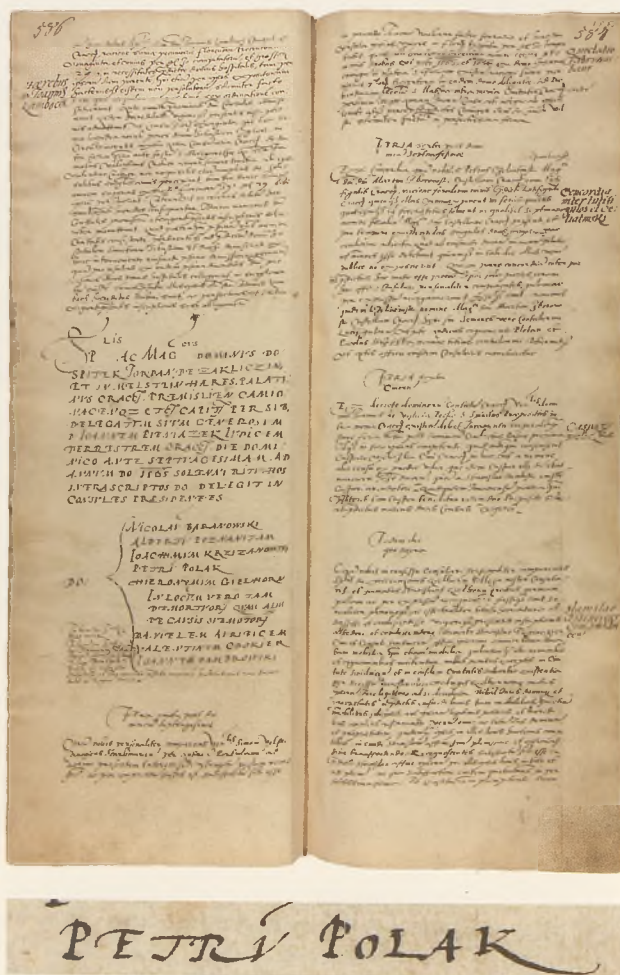
384. PIOTR POLAK zwany KRZYŻANOWSKI

rajca 1563–1572

burmistrz 1563, 1564, 1565

Petrus Poliak

Rzemieślnik, krawiec, urodzony w Kościanie w Wielkopolsce. Do prawa miejskiego krakowskiego został przyjęty w roku 1557. Bez uprzedniego praktykowania w ławie sądowej w roku 1563 uzyskał z rąk wojewody krakowskiego Spytki Jordana nominację do rady miejskiej. Na krześle rajcowskim zasiadał przez blisko 10 lat. Był trzykrotnie powoływany do rady urzędującej, sprawując wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Zawodowo parał się krawiectwem, został nadwornym krawcem królowej Bony, a jednocześnie dostawcą drogich tkanin na potrzeby dworu. W swojej karierze zawodowej został także odnotowany jako faktor spółki rajcy Jana Kluczowskiego (nr 361) i Piotra Nyski w Pradze. Był właścicielem domu położonego przy ul. Szpitalskiej (obecnie Szpitalna 26). Żenił się trzykrotnie: z Zofią, Katarzyną, wdową po Jerzym Ditmanie, oraz w 1553 roku z kolejną Katarzyną. Miał cztery córki: Łucję, Hannę, Zuzannę i Katarzynę oraz syna Jana Polaczka Krzyżanowskiego, ożenionego z Małgorzatą, która jednak unieważniła to małżeństwo przed sądem duchownym (gdy zmarła, Jan upomniał się o zwrot wiana i uwikłał w spór, w którym zarzucono mu posługiwanie się przywilejem potwierdzającym szlachectwo, sfalszowanym przez ojca). Piotr zmarł w roku 1572, w swoim testamencie wyraził życzenie pochówku w kościele Mariackim „bez żadnej pompy świata tego”.

Zygmunt August (1548–1572)

Źródła i literatura:

KPM II, nr 3067; KZBM, s. 93; PPK I-1, nr 227; Noga 2003, s. 132, 134, 152, 154, 167, 171, 189, 191, 212, 216, 226, 233, 330; Noga 2008, nr 104.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1561–1567 strony 586–587 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1565, wśród których znajduje się Piotr Polak – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 445, s. 586–587)

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)

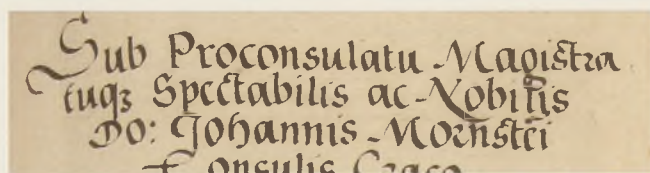
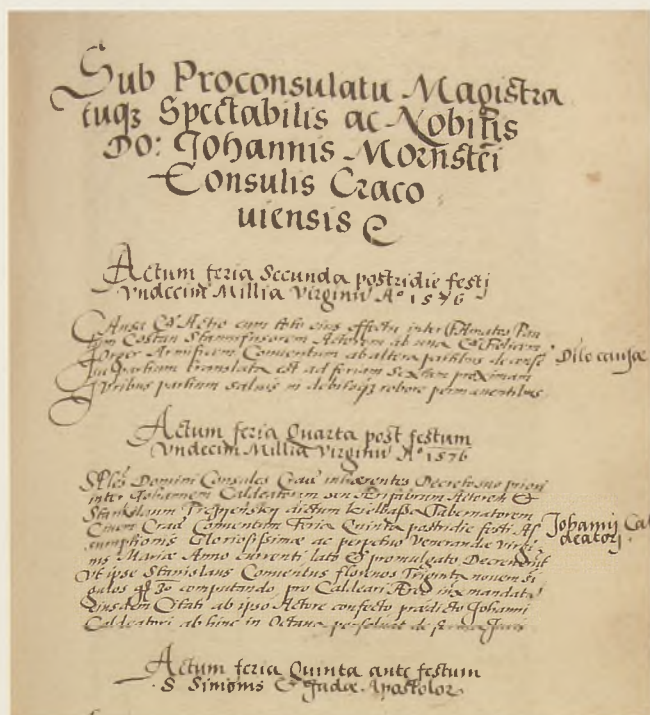
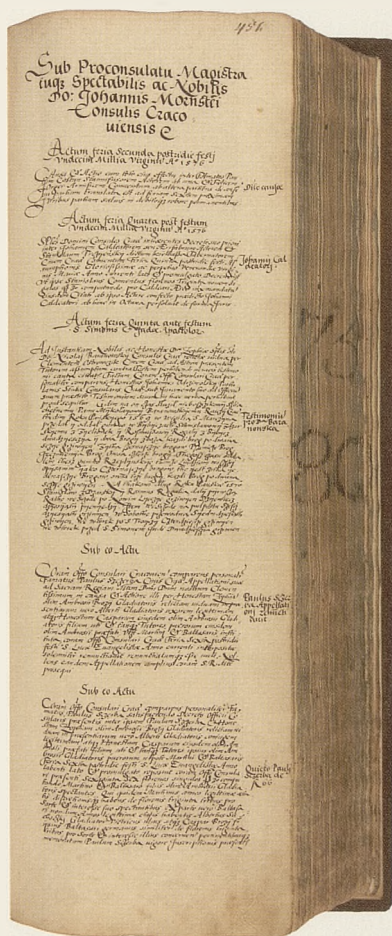
385. JAN MORSZTYN młodszy

rajca 1563–1581

burmistrz 1563, 1564, 1567, 1569, 1571, 1572, 1574, 1576, 1577, 1578, 1580, 1581

Joannes Morstein (Morstin, Mornsteyn, Mornstinn)

Kupiec, ostani przedstawiciel znamienitej rodziny Morsztynów w organach władz Krakowa, pieczętującej się od schyłku XV wieku herbem Leliwa. Jan był synem rajcy Jana starszego (nr 324) i bratem Jerzego, ławnika sądowego. W ławie miejskiej zasiadał w latach 1532–1537, 1539–1541, 1554–1557, 1559 oraz 1562–1563. Posiadając tak bogate doświadczenie, w roku 1563 uzyskał nominację na urząd rajcy, na którym zasiadał przez prawie 19 lat. Dwanaście razy wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W imieniu miasta posłował na sejmy: w roku 1565, wraz z rajcą Mikołajem Baranowskim (nr 359), do Piotrkowa i w 1566 roku, z rajcą Joachimem Krzyżanowskim (nr 380), do Lublina. Wchodził także w skład delegacji miasta, która 1565 roku udała się w specjalnej misji do króla. Morsztyn wręczył wówczas monarsze dar od miasta w postaci 1000 złotych polskich. W ramach utrzymania stanu gotowości obronnej miasta w 1575 roku przypadł mu nadzór nad bramą Mikołajską, bronioną przez cech rzeźników. Od roku 1578 pełnił dożywotnią funkcję edyla kościoła Mariackiego. W roku 1571 został odnotowany jako poborca szosu. Posiadał kamienicę położoną przy Rynku (obecnie nr 22). Z nieznaną z imienia żoną miał syna Jana oraz trzy córki: Brygidę, wydaną za rajcę Kaspra Guttetera (nr 416), Agnieszkę, żonę ławnika sądowego Erazma Strausa, i Magdalenę, poślubioną przez Franciszka Rezlera. Zmarł w roku 1581.

Źródła i literatura:

PPK I-1, nr 235–236, 239, 249; PPK I-2, nr 629, s. 1068, 1072; Krzyżanowski 1898, s. 328–357; Encyklopedia, s. 628–629; Noga 2003, s. 42, 61, 71, 80, 83, 85, 191, 203, 326; Komorowski, Folprecht 2006, s. 25–27; Komorowski 2008, s. 294–295; Noga 2008, nr 105.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1575–1580 strona 451 z nagłówkiem wpisów spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Jana Morsztyna w 1576 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 447, s. 451)

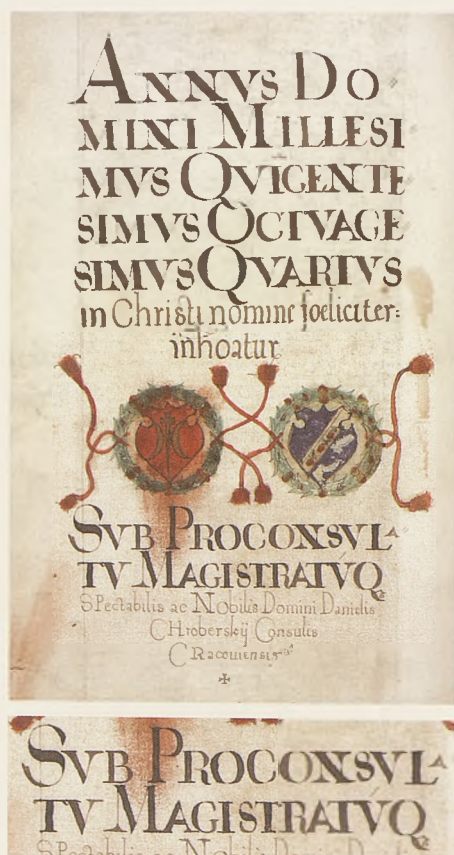
386. DANIEL CHROBERSKI zwany PATEREK

rajca 1565–1598

burmistrz 1565, 1566, 1567, 1574, 1576, 1577, 1578, 1579, 1583, 1584, 1585, 1586, 1587, 1590, 1591, 1594, 1597, 1598

Danielus (Danyel) Chroborskij (Chroborsky) Pater (Pathrowicz, Patherek)

Starszy cechu złotników, urodzony przed rokiem 1520, brat Jana z Olkusza i Wawrzyńca, złotnika przemyskiego. Bez praktyki w ławie sądowej został rajcą miejskim w roku 1565, wchodząc na miejsce po zmarłym rajcy Janie Krokierze (nr 370). Zasiadając w radzie urzędującej, aż 18 razy został burmistrzem. W latach 1573–1578 był lonerem. Ustępując z tej funkcji, nie przedstawił jednak wymaganych rozliczeń. Mimo to cieszył się zaufaniem w radzie, w latach 1568–1590 dziesięć razy posłował na sejmiki prowincjonalne oraz dziewięć na sejmy w latach 1572–1598. Z ramienia rady w latach 1570, 1583 i 1586 udawał się w specjalnych poselstwach do króla, a w roku 1593 do Trybunału Lubelskiego. W roku 1575 otrzymał pod nadzór bramę Nową, której obrona należała do cechu piekarzy. Jako burmistrz, występując w obronie interesów miasta, w 1583 roku popadł w zartarg z podstarościm Uhrowieckim i zmuszony był uciekać po dachach kamienic przed hajdukami, nie ustąpił jednak ze stanowiska. W roku 1593 zawarł ważny układ z rajcami kleparskimi w sprawie handlu winem, a w roku 1597 wraz z radą wystąpił przeciw udzielaniu mieszkań i prawa pobytu masowo napływającym Żydom. Prowadził pracownię złotniczą, handlował wyrobami jubilerskimi, od 1587 roku dzierżawił miejską topnię, a od 1590 roku także Wagę Mniejszą w Rynku. Miał zakupiony od Bonerów dom na rogu ulic Brackiej i Garncarskiej (obecnie Gołębia). Od 1565 roku był starszym gminy protestanckiej. Zenił się trzykrotnie: z Elżbietą Przewłocką, Jadwigą i Katarzyną Nonart. Miał czterech synów: Krzysztofa, Daniela, Jana i Andrzeja, oraz trzy córki: Elżbietę, Zuzannę i Annę, wydaną za francuskiego kalwina Antoniego du Bois. Zmarł 16 października 1598 roku.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1581–1584 strona 524 z tytułem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Daniela Chroborskiego w 1584 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 448, s. 524)

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

Na mocy postanowienia Zygmunta Augusta z 1565 roku burmistrz, rajcy, wójt, ławnicy i mieszczanie Krakowa podlegają jedynie jurysdykcji sądu królewskiego na zamku krakowskim.

W tym samym roku władca potwierdza dożywotni charakter urzędu radzieckiego, co usankcjonowuje wyjątkowy charakter rady miejskiej, w której zasiadają różne rdy patrycjuszowskie.

Również w 1565 roku król daruje Bractwu Kurkowemu kura i złoty łańcuch. Kur pozostaje symbolem Bractwa do dziś.

W tym też roku Zygmunt August nakazuje staroście krakowskiemu zamurowanie jaskiń (zwanych „smoczy-mi jamami”) znajdujących się u podnóża Wawelu.

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 227, 235, 246, 249, 276, 303; PPK I-2, s. 1088, 1095, 1103, 1107, 1111, 1114; PPK II-1, nr 809, 813, 817, 824, 828; PPK II-2, nr 1548, 1569; Lepsi Kazimierz, *Chroborski Daniel*, [w:] PSB, t. III, 446; Pietrusiński 2000, s. 218–221; Noga 2003, s. 42, 50, 53, 55, 60–61, 64, 69–72, 80–83, 85–86, 129, 132, 139, 161, 165, 179, 184, 187, 203–204, 207, 210–211, 224, 300–301; Noga 2008, nr 106.

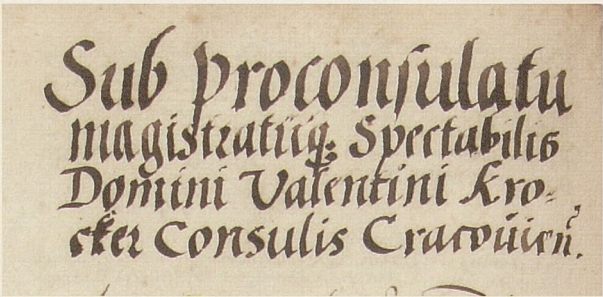
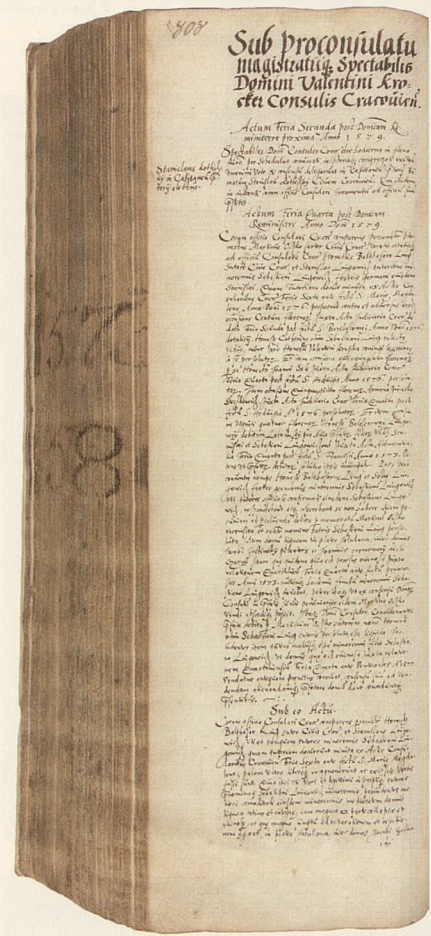
Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)

Według lustracji dokonanej w 1566 roku na Rynku wokół Sukiennic znajdują się w tymże roku 342 kramy.

387. WALENTY KROKIER
rajca 1565–1580
burmistrz 1565, 1566, 1579, 1580, 1581

Valentinus, Foltyn Crokier (Crocker)

Garbarz, syn Stanisława i Urszuli, krewny rajcy Jana Krokiera (nr 370). Przyjęty do prawa miejskiego w roku 1546. Pełnił urząd ławnika sądowego w latach 1560 i 1561. Do rady miejskiej uzyskał nominację w roku 1565, na miejsce po Janie Berze, który został wybrany do rady dwa lata wcześniej, lecz nie złożył przysięgi rajcowskiej i nie objął urzędu; w roku następnym nominacji nie było, więc Walenty musiał czekać na awans. W radzie zasiadał przez niecałe 16 lat, do roku 1580 włącznie. W czasie zasiadania w radzie urzędującej pięciokrotnie pełnił funkcję burmistrza. W 1575 roku rada powierzyła mu nadzór nad bramą Grodzką, bronioną przez cech złotniczy, oraz wieżą przy łaźni za kościołem św. Franciszka, bronioną przez cech murarski. Od roku 1566 Walenty dzierżawił od miasta stożę rybną, z rocznym czynszem w wysokości 200 złotych polskich. Posiadał kamienicę położoną przy Rynku (obecnie nr 30B). Żonaty był trzykrotnie: z kobietą nieznaną z imienia, Anną Zwierzową, poślubioną w 1571 roku, oraz Katarzyną, córką rajcy Jana Kluczowskiego (nr 361). Zmarł na dyzenterię po 8 lipca 1580 roku. Został pochowany na cmentarzu przy kościele Mariackim. Pozostawił córkę Reginę, którą w 1571 roku poślubił Jakub Kliś. Wdowa Katarzyna otrzymała z mocy testamentu Walentego oprawę w wysokości 700 złotych polskich (przy zwyczajowej kwocie 1000 złotych), wyszła w 1584 roku ponownie za mąż za Piotra Langa.

Źródła i literatura:
KPK II, nr 2398; PPK I-1, nr 227, 235–236, 239, 246, 249; Noga 2003, s. 42, 70, 76, 129, 171, 195, 215–216, 219, 319; Komorowski 2008, s. 310–311; Noga 2008, nr 107.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1575–1580 strona 808 z nagłówkiem wpisów spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Walentego Krokiera w 1579 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 447, s. 808)

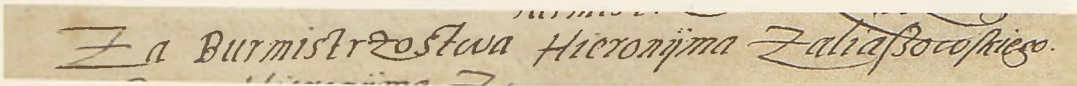
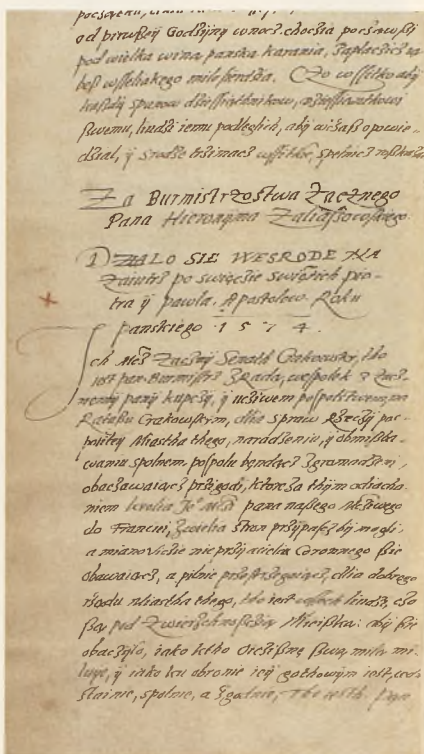
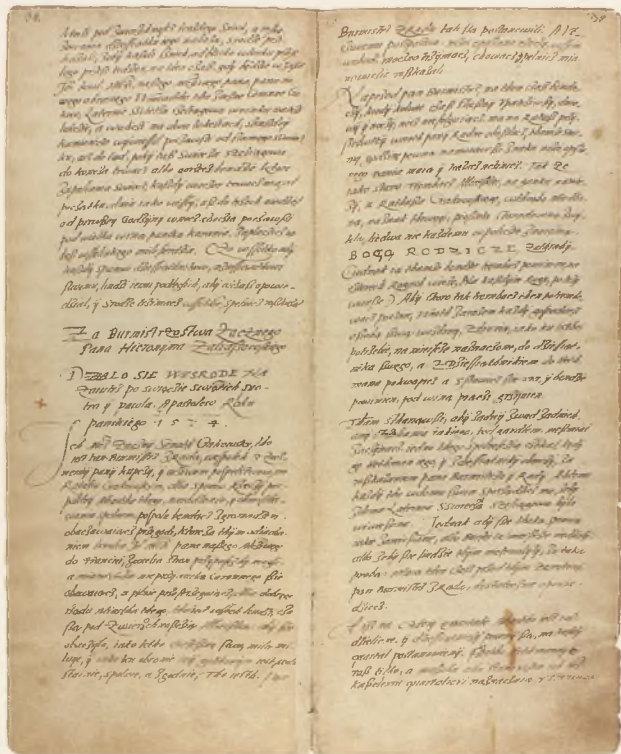
388. HIERONIM ŻALASZOWSKI starszy

rajca 1566–1595

burmistrz 1566, 1567, 1574, 1576, 1577, 1578, 1580, 1581

Hieronimus Zalyassowsky (Zaliaszowski, Żelazowski)

Kupiec, urodzony w Tarnowie, syn tamtejszego rajcy Jana i Katarzyny, córki krakowskiego rajcy Melchiora Weigla (nr 322), brat Jerzego i Stanisława, lekarza i sekretarza Izabeli Jagiellonki, królowej Węgier. Nobilitowany wraz z braćmi na sejmie w Piotrkowie w 1555 roku, pieczętował się herbem Półkozic. W roku 1531 rozpoczął studia na Uniwersytecie Krakowskim. Do prawa miejskiego został przyjęty w 1551 roku. W latach 1561–1565 był ławnikiem sądowym, rok później nominowano go do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Jerzym Gutteterze (nr 368). W radzie zasiadał przez prawie 30 lat, do roku 1595 włącznie. Do rady urzędującej, w której pełnił funkcję burmistrza, powoływany był ośmiokrotnie. Po ucieczce Henryka Walezego jako burmistrz postanowił usprawnić obronę miasta (ustalono wówczas między innymi, że na trwogę trębacz ma grać z wieży ratuszowej *Bogurodzicę*). W 1575 roku powierzono mu pieczę nad pierwszą wieżą od bramy Wiślniej, bronioną przez prasołów, oraz nad sąsiednią wieżą konwisarzy i balwierzy. W 1585 roku postował w sprawach miasta do Warszawy do króla. Udzielił miastu pożyczki na obronę podczas oblężenia przez arcyksięcia Maksymiliana w 1587 roku. Handlował suknem i winem. Był właścicielem dwóch kamienic przy ul. Floriańskiej (obecnie nr 8 i 53B) oraz wsi Korabniki. W roku 1550 poślubił Małgorzatę, córkę Jana Zatorskiego. Mieli pięciu synów, wśród nich rajcę Hieronima młodszego (nr 441), oraz pięć córek, spośród których Katarzyna poślubiła, jako wdowa, rajcę Stanisława Konrada (nr 408), a Izabela wyszła za rajcę Zygmunta Alantsee (nr 454). Po śmierci żony Hieronim ufundował epitafium, które zostało wmurowane w południową elewację kościoła Mariackiego.

Z książki obejmującej uchwały i orzeczenia rady miejskiej z lat 1538–1643 strony 34–35 z wpisem z 1574 roku dotyczącym narady rajców z przedstawicielami kupców i pospólstwa, pod przewodnictwem burmistrza Hieronima Żaliaszowskiego, związanej z sytuacją miasta po wyjeździe do Francji Henryka Walezego – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 34–35)

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

JAN ZAMOYSKI

dowódca obrony miasta
październik–listopad 1587

Jan Matejko, Jan Zamoyski idący obwieścić wyrok śmierci Zborowskiemu, ok. 1860 (Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. MNK IX-38)

Urodzony w 1542 roku w Skokówce, magnat, kanclerz wielki koronny, hetman wielki koronny, generalny starosta krakowski. Dowódca obrony miasta podczas oblężenia Krakowa przez wojska arcyksięcia Maksymiliana Habsburga w 1587 roku. Zmarł w 1605 roku.

Źródła i literatura:
CIP, s. 104; KPM II, nr 2705, 3380; PPK I-1, nr 227, 235, 239–240, 249, 276, 303; PPK I-2, s. 1086; PPK II-1, nr 785, 813; Trelińska 2001, nr 249–251; Noga 2003, s. 41–42, 75, 81, 132, 148, 151, 168, 171, 179, 184, 187, 191, 199, 207, 211, 213, 215, 220, 230, 351; Noga 2008, nr 109.

Zygmunt August (1548–1572)

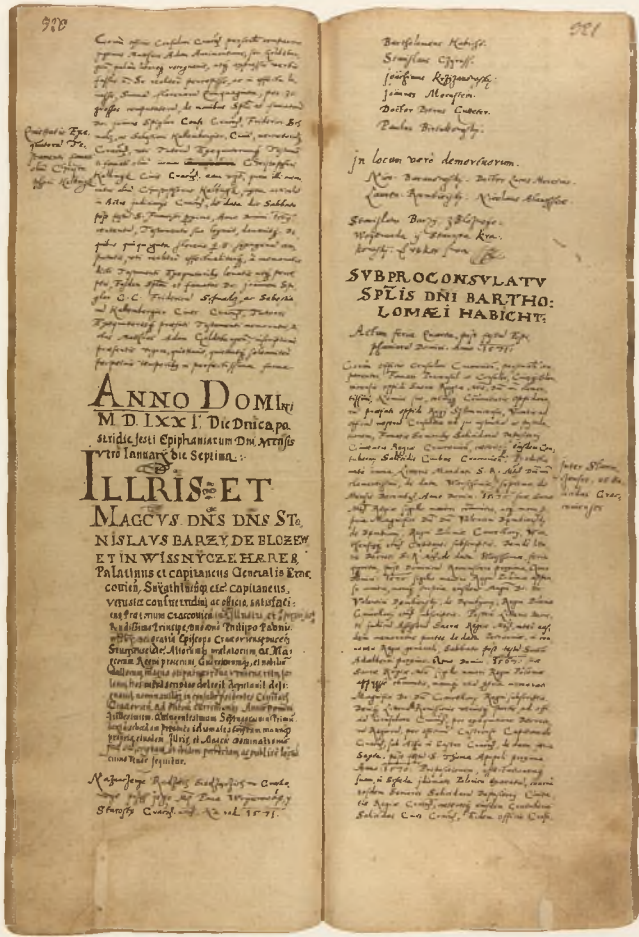
W 1569 roku rada miejska otrzymuje od Zygmunta Augusta polecenie dotyczące usprawnienia usuwania nieczystości z miasta i zakaz odprowadzania ich do Rudawy.

389. PIOTR GUTTETER

rajca 1569–1572
burmistrz 1569, 1571, 1572

Petrus Guttetir

Kupiec, doktor praw, kolejny przedstawiciel znamienitej rodziny Gutteterów, przybyłej do Krakowa pod koniec XV wieku z miejscowości Kulmbach w Bawarii. Urodzony w Krakowie, syn rajcy Jerzego (nr 368), brat ławnika Stanisława, rajcy norymberskiego Erazma, rajcy krakowskiego Kaspra (nr 416) oraz ławnika i wójta sądowego Waleriana. Jego siostra Rozyna wyszła za rajcę Piotra Fogelwedera (nr 406). Piotr legitymował się szlachectwem na podstawie nobilitacji uzyskanej przez ojca w 1543 roku, pieczętował się herbem własnym Gutteter. Studiował na uniwersytecie w Lipsku, doktorat z prawa uzyskał zaś na uniwersytecie w Wittenberdze. Bez wcześniejszego uczestniczenia w pracach ławy sądowej został powołany w roku 1569 do rady miejskiej, na miejsce zwolnione po zmarłym rajcy Mikołaju Koźli (nr 367). Zasiadał w niej do roku 1572 włącznie. W tym czasie trzykrotnie był powoływany do rady urzędującej i sprawował wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Od brata Erazma, zamieszkałego w Norymberdze, otrzymał wszystkie nieruchomości tak w Krakowie, jak i we Lwowie, gdzie Gutteterowie prowadzili interesy handlowe. Piotr był kalwinem, jednak niezbyt aktywnym na polu religijnym. Z natury chorowity, zmarł w roku 1572.

Doctor Petrus Gutteter.
Paulus B...

Źródła i literatura:
Paprocki 1584, s. 899; Trelińska 2001, nr 166; Noga 2003, s. 123, 134, 145, 150, 183, 185, 208, 312; Noga 2008, nr 110.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1567–1575 strony 320–321 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1571, wśród których znajduje się Piotr Gutteter – oraz powiększenie zapisu imienia i tytułu naukowego (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 446, s. 320–321)

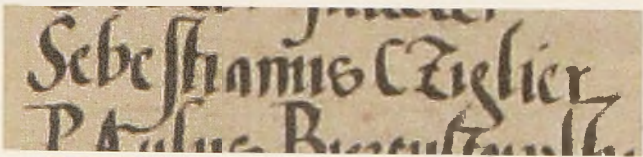
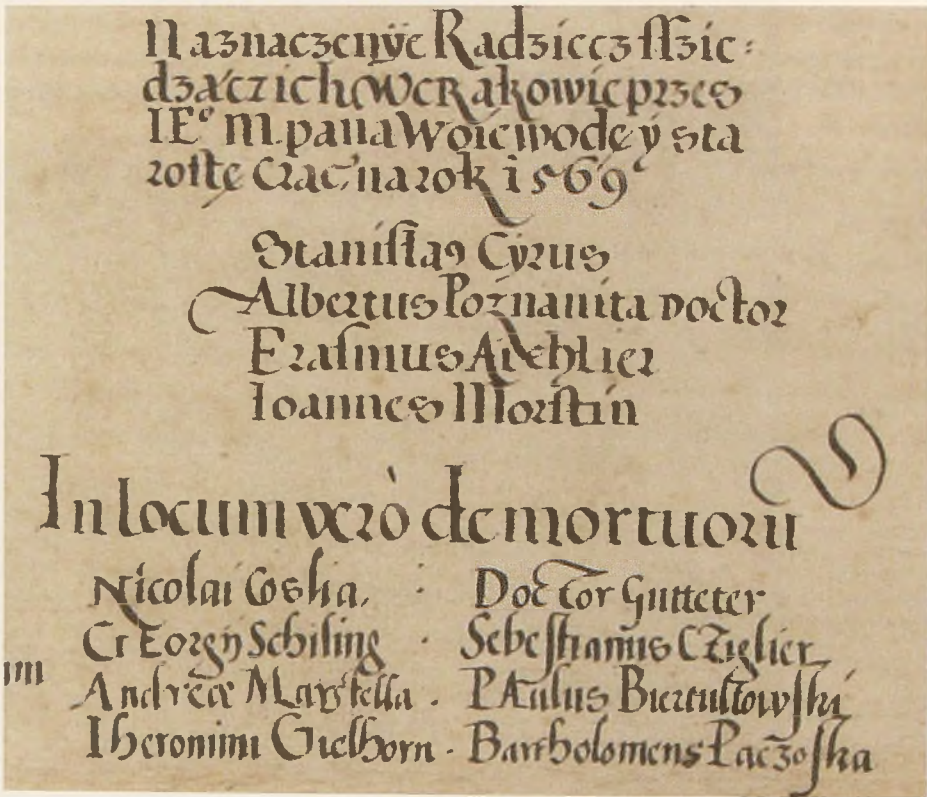
390. SEBASTIAN ZIEGLER

rajca 1569

burmistrz 1569

Sebastianus Cziglier (Cyglar, Czyegeler)

Mieszczanin krakowski, przyjęty do prawa miejskiego w roku 1551 po przedstawieniu tak zwanego listu dobrego urodzenia. We władzach miejskich zasiadał jedynie przez rok. W roku 1569 otrzymał z rąk podstarościego krakowskiego Zygmunta Palczowskiego, zastępującego niedomagającego wojewodę Stanisława Myszkowskiego (zmarłego w 1570 roku), nominację do rady, zajmując miejsce zwolnione po śmierci rajcy Jerzego Schillinga (nr 369). Zgodnie z zasadami zasiadł w radzie urzędującej i w wyznaczonym czasie pełnił funkcję burmistrza. Nie są znane żadne przekazy źródłowe dotyczące żony Sebastiana. Wiadomo natomiast, że miał córkę, jakkolwiek nieznaną z imienia, która poślubiła Bartłomieja Gerstmana z Legnicy. Zięć zamieszkał w Krakowie i w roku 1572 został przyjęty do prawa miejskiego. Do rodziny Zieglerów należała kamienica położona przy Rynku (obecnie nr 30A). Sebastian zmarł przed nominowaniem nowej rady urzędującej na rok 1570. W tym czasie panowało w mieście morowe powietrze dziesiątkujące mieszkańców. Jest więc zupełnie prawdopodobne, że padł ofiarą zarazy. W miejsce po Sebastianie do rady został powołany Stanisław Sadowski (nr 397).

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1567–1575 fragment strony 135 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na 1569 rok z Sebastianem Zieglerem w składzie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 446, s. 135)

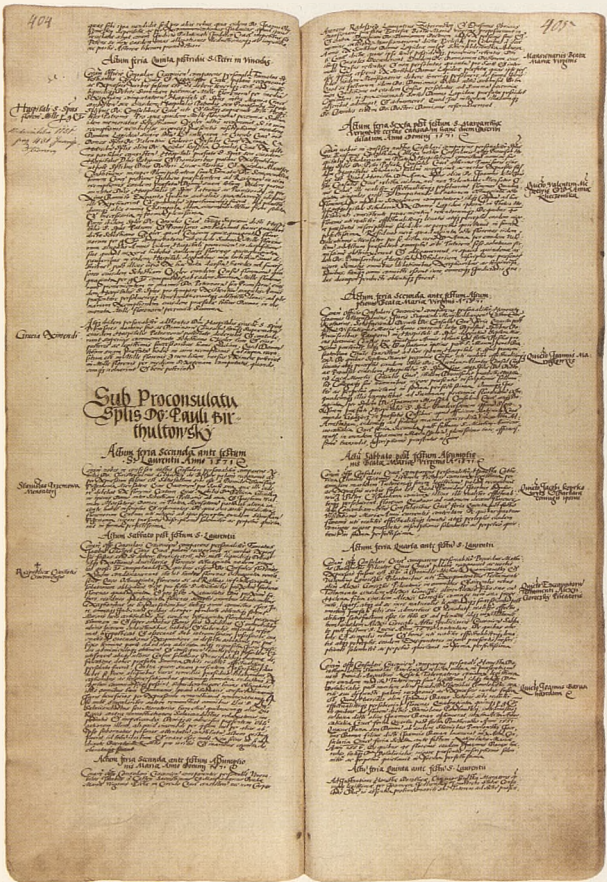
Zygmunt August (1548–1572)

Źródła i literatura:
KPK II, nr 2696, 4046; Paprocki 1584, s. 899; Noga 2003, s. 171, 352; Komorowski 2008, s. 310–311; Noga 2008, nr 111.

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

391. PAWEŁ BIERTUŁTOWSKI
rajca 1569–1589
burmistrz 1569, 1570, 1571, 1572

Paulus Byertultowsky (Biertultowski, Byrtultowski)
Kupiec, syn Mateusza i Katarzyny Wilczkówny z Wielkiego Dobieńska, wnuk właściciela wsi Biertułtowice w księstwie oświęcimskim, nobilitowany aktem wydanym w 1580 roku, który stanowił przywrócenie szlachectwa, utraconego w wyniku podjęcia zajęć miejskich. Przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1544. W latach 1567 i 1568 był ławnikiem sądowym. Do rady miejskiej został powołany w roku 1569, na miejsce zwolnione po zmarłym rajcy Andrzeju Marstelli (nr 379). Urząd rajcy pełnił przez blisko 21 lat, czterokrotnie zasiadając w radzie urzędującej, w której kadencyjnie, w przypadającej na niego kolejności, pełnił funkcję burmistrza. W roku 1572 rada powierzyła Pawłowi oraz rajcy Joachimowi Krzyżanowskiemu (nr 380) obowiązki łonerów, odpowiedzialnych za gospodarkę i finanse miasta. Funkcji tych nie sprawowali jednak z należytą gorliwością, skoro musieli ich zastępować rajcy Daniel Chroborski (nr 386) i Mikołaj Alantsee (nr 399). Zgodnie z uchwałą rady z 1575 roku Paweł trzymał pieczę nad gotowością obronną piątej wieży od bramy Szewskiej, bronionej przez cech śledziarzy i łąziebników. W roku 1576 wraz z rajcą Janem Miączyńskim (nr 405) reprezentowali miasto jako posłowie na sejm koronacyjny w Krakowie. W latach 1570–1588 z rajcą Stanisławem Cyrusem (nr 371) pełnili funkcję prowizorów miejskiego szpitala i przytułku św. św. Sebastiana i Rocha. W roku 1580 Paweł dzierżawił od miasta pobór czopowego. Prowadził działalność bankierską w Krakowie i Lwowie. Posiadał połowę domu przy Rynku (obecnie nr 25A). Był trzykrotnie żonaty: z Jadwigą, Elżbietą i poślubioną w 1578 roku Zofią, córką Erazma Strausa. Miał syna Daniela i pięć córek, wśród nich przyszłe żony rajców Mikołaja Witkowskiego (nr 440) i Abrahama Ronenberga (nr 450). Paweł zmarł w roku 1589.

Sub Proconsulatu
Splis de Pauli Bir-
thultowsky

Źródła i literatura:
KPM II, nr 2267; KWK IV, s. 227;
KZBM, s. 93; PPK I-1, nr 239, 249, 303;
PPK I-2, s. 1092; Trelińska 2001, nr 422;
Noga 2003, s. 25, 42, 50, 53, 68, 71, 74,
85, 103, 133, 157, 171–172, 179, 187,
190, 200, 203, 207, 210–211, 232, 298;
Komorowski, Follprecht 2008, s. 21–24;
Noga 2008, nr 112.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1567–1576 strony 404–405 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Pawła Biertultowskiego w 1571 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 446, s. 404–405)

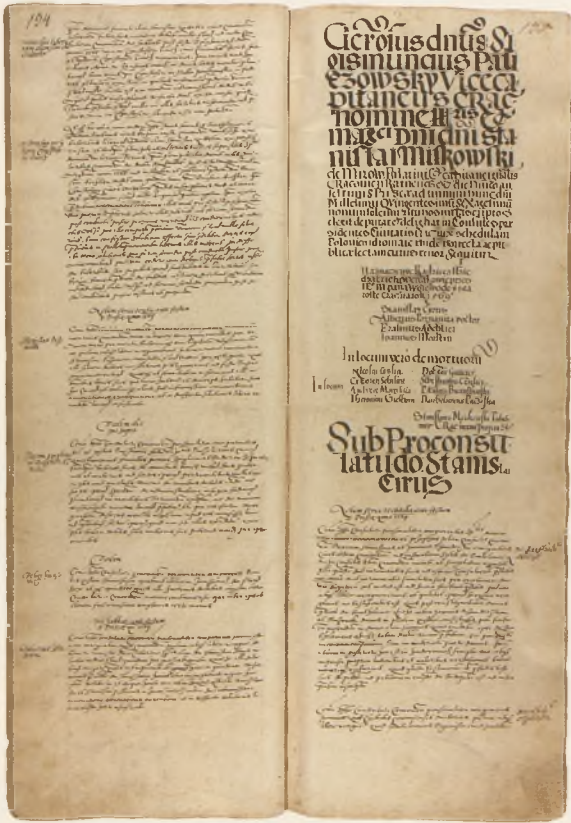
392. BARTŁOMIEJ PACZOSKA

rajca 1569–1582

burmistrz 1569

Bartholomaeus (Bartosz) Paczoszka

Kuśnierz, urodzony w Krakowie, syn Mikołaja kuśnierza, brat Mikołaja złotnika i Antoniego rajcy (nr 430). Samodzielny zakład kuśnierski prowadził co najmniej od roku 1537, kiedy to na naukę zawodu zatrudnił Rozmusa, syna Garbatego Wojtka z Krakowa. Bez uprzedniej praktyki w ławie sądowej w roku 1569 został powołany do rady miejskiej, na zwolnione krzesło rajcowskie po Hieronimie Gielhornie (nr 383). Urząd rajcy sprawował przez 14 lat. Uczestniczył w pracach rady urzędującej tylko w 1569 roku i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W roku 1575 rada powierzyła mu oraz rajcy Janowi Miączyńskiemu (nr 405) reprezentowanie miasta na sejmiku prowincjonalnym poprzedzającym sejm elekcyjny. Bartłomiej posłował także na sejmik w roku 1577 – wraz z rajcą Stanisławem Picusem Zawadzkiem (nr 400). Od roku 1575 zgodnie z uchwałą rady odpowiadał za gotowość obronną obsadzaną przez cech kramarzy czwartej wieży od bramy Szewskiej w kierunku bramy Floriańskiej wraz z przylegającym murem. Od tego samego roku sprawował funkcję prowizora szpitala i przytułku św. św. Sebastiana i Rocha. Był żonaty z Agnieszką, córką rajcy Stanisława Cyrusa (nr 371), zmarłą w 1575 roku. Miał dwóch synów, Stanisława i Kasptra, ojca przyszłego rajcy Marcina (nr 497), oraz cztery córki, wśród nich Agnieszkę, której mężem był rajca Jan Baptysta Fontana (nr 413), i Annę, żonę rajcy Szymona Krumpfelta (nr 372). Był właścicielem kamienicy przy ul. Floriańskiej 27, którą potem przejął wspomniany zięć Jan Baptysta Fontana. Bartłomiej zmarł w Krakowie 10 lutego 1583 roku.

Bartholomens Paczowska

Zygmunt August (1548–1572)

Henryk Walezy (1573–1575)

Stefan Batory (1576–1586)

Źródła i literatura:

KZBM, s. 93; PPK I-1, nr 227, 239, 249, 276, 303; Paprocki 1584, s. 899; Bieniarzówna Janina, *Paczoska Marcin*, [w:] PSB, t. XXIV, s. 785–786; Noga 2003, s. 42, 85–86, 132–133, 163, 191, 197–198, 222, 328–329; Noga 2008, nr 113.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1567–1575 strony 134–135 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1569, wśród których znajduje się Bartłomiej Paczoska – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 446, s. 134–135)

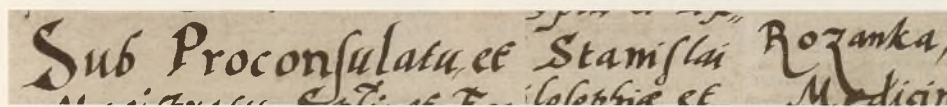
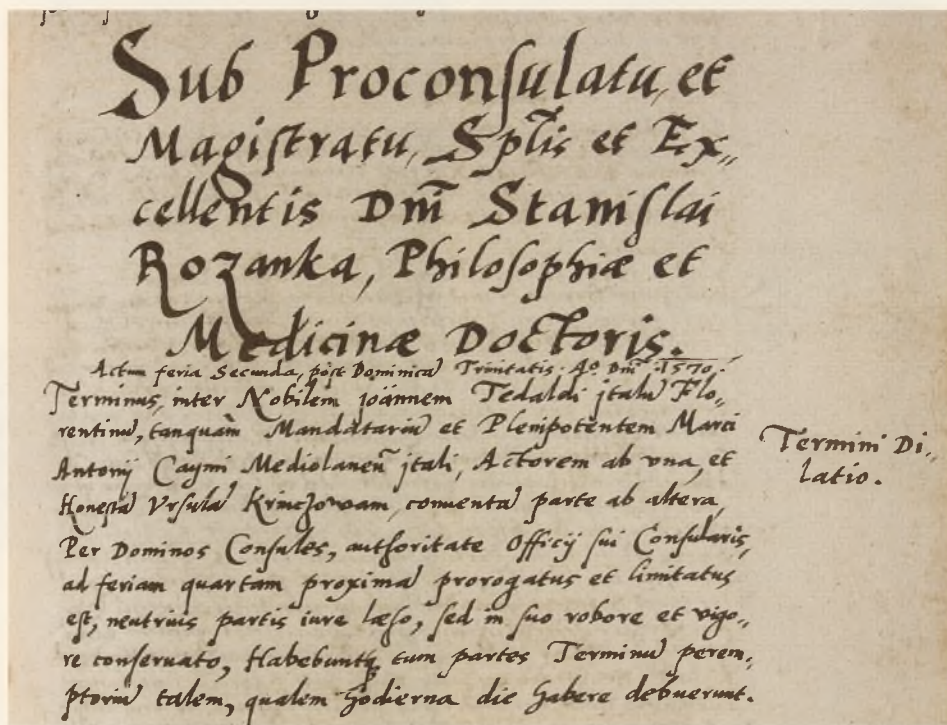
Zygmunt August (1548–1572)

393. STANISŁAW RÓŻANKA zwany ROSARIUS

rajca 1570–1572
burmistrz 1570

Stanislaus Rożanka (Rozanka)

Lekarz, humanista, kalwin, świecki senior zboru. Urodził się około roku 1520 w Kleparzu w rodzinie mieszczańskiej. Jego ojcem był Marcin. Miał rodzeństwo, między innymi braci Jana kuśnierza i Walentego doktora. Studiował krótko na Uniwersytecie Krakowskim, poza tym w Padwie, gdzie spędził trzy lata (1553–1556) i uzyskał dyplom doktorski z medycyny. Przypuszcza się, że tam prawdopodobnie nawiązał znajomość z Janem Kochanowskim. Przyjęty na dwór przez kasztelana Jana Tarnowskiego, był najpierw jego pisarzem, a następnie medykiem. Nie zasiadał w ławie miejskiej. Nominację do rady uzyskał w roku 1570 – na miejsce po Bartłomieju Szembeku (nr 376) – i w tym też roku był rajcą urzędującym pełniącym funkcję burmistrza. Dzięki intratnej praktyce lekarskiej, prowadzonej także poza domem Tarnowskiego i jego rodziny, spadkowi po ojcu (między innymi kamienicy przy ul. Floriańskiej 36) oraz małżeństwu (dzięki któremu przejął kamienicę przy ul. Szpitalnej) zgromadził znaczny majątek. Ożenił się w 1561 roku z Brygidą, córką rajcy Wojciecha Krainy (nr 337). Kupił i rozbudował dom położony przy Rynku, obok kamienicy „Pod Baranami” (obecnie nr 27B; jego syn sprzedał ją potem braciom Cellarim). Był aktywnym zwolennikiem jednoczenia się ruchów protestanckich, uczestnikiem synodu różnowierców w Sandomierzu w 1570 roku. Z sukcesem zabiegał o nabycie na rzecz zboru kalwińskiego kamienicy przy ul. św. Jana, z przeznaczeniem zarówno dla kalwinów, jak i luteran. Zmarł w styczniu 1572 roku na skutek panującej w mieście zarazy. Pozostawił po sobie syna Andrzeja i córkę Annę.

Źródła i literatura:

PPK I-1, nr 227; Barycz Henryk, *Różanka Stanisław*, [w:] PSB, t. XXXII, s. 431; Noga 2003, s. 133–134, 144, 151, 167, 171, 184–185, 211, 215–216, 218, 222, 237, 335; Noga 2008, nr 114.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1567–1576 fragment strony 245 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Stanisława Różanki w 1570 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 446, s. 245)

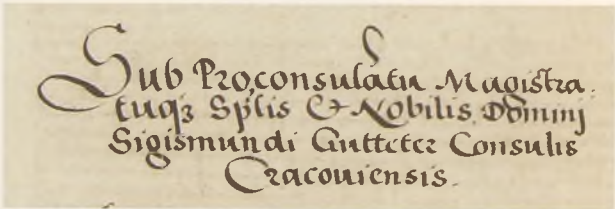
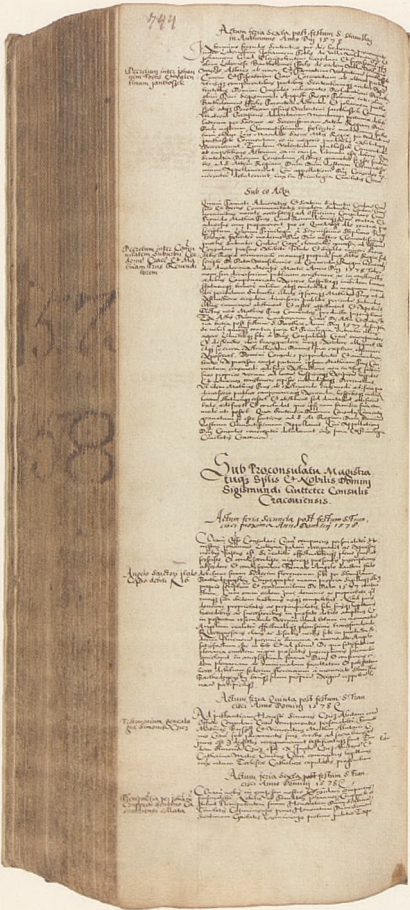
394. ZYGMUNT GUTTETER

rajca 1570–1590
burmistrz 1570, 1574, 1575, 1576, 1577, 1578

Sigismundus Guteter

Kupiec, mieszczanin, kalwin, syn Stanisława, ławnika, wnuk rajcy Pankracego (nr 326). Kształcił się za granicą (Strasburg, Paryż, Padwa) i w Krakowie, był doktorem obojga praw. Został nobilitowany w roku 1543. W latach 1567–1569 był ławnikiem. W roku 1570 wszedł do rady miejskiej – na miejsce po Grzegorz Sznicerze (nr 362). Do rady urzędującej powoływano go kilkakrotnie, pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Regulował sprawy handlu ulicznego, tworzył system kontroli czynszów miejskich i zadłużenia miasta. W latach 1573–1578 był lonerem, a w roku 1590 poborcą groszowego. Reprezentował Kraków przy podpisaniu konfederacji warszawskiej w 1573 roku, w latach 1572 i 1573 posłował z ramienia miasta na sejmiki. Odpowiadał za stan obronny pierwszej wieży od bramy Szewskiej bronionej przez czerwonych garbarzy i drugiej, którą obstawiali bednarze. Poza radą zajmował się handlem (między innymi winem), należało do niego również gwarectwo sztolni Ponikowskiej. Po ojcu odziedziczył kamienicę przy ul. Floriańskiej, do niego też należały ogród i gospodarstwo rybne za bramą Mikołajską. Od roku 1570 przez 16 lat był starszym zboru ewangelickiego. Razem z bratem Piotrem w imieniu swojej gminy wyznaniowej kupili w tymże roku dom przy ul. św. Jana, zwany Brogiem. Zygmunt żenił się dwukrotnie. Pierwszą jego żoną (od 1570 roku) była Małgorzata, córka rajcy Erazma Aichlera (nr 375) i Małgorzaty Tanigelówny. Drugi raz ożenił się w roku 1576 z Elżbietą Schilling. Zmarł jednak jako wdowiec, zostawiając syna Fryderyka i małą córkę Halszkę.

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1575–1580 strona 744 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Zygmunta Guttetera w 1578 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 447, s. 744)

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 235, 239, 241, 249, 296, 298, 303; PPK I-2, s. 1084, 1086, 1103, 1107, 1111, 1114; PPK II-1, nr 785; Pańków Stanisława, Gutteter Zygmunt, [w:] PSB, t. IX, s. 191–192; Noga 2003, s. 42, 51–53, 55, 75, 85, 123, 145, 150, 176, 178–179, 184–185, 187, 194, 196, 208, 214, 312; Noga 2008, nr 115.

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

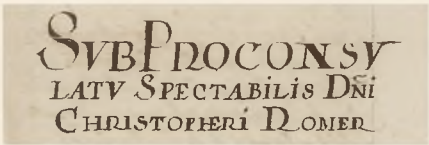
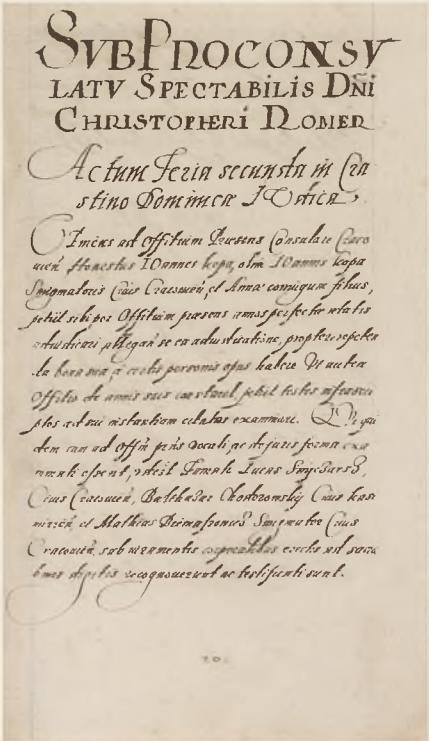
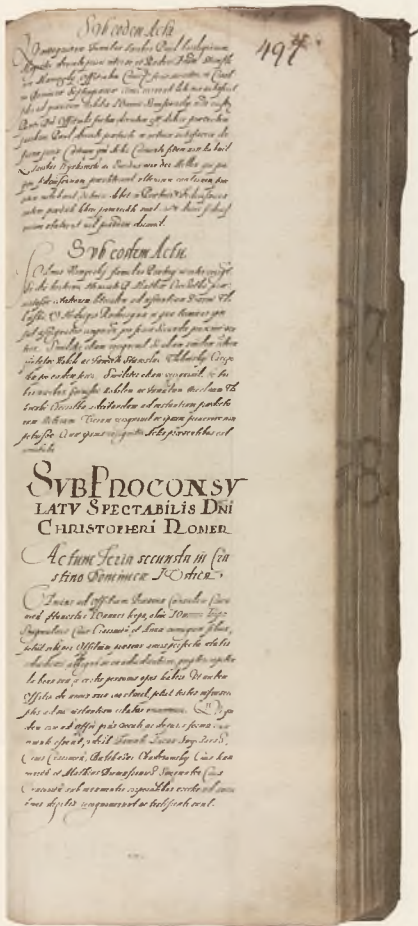
395. KRZYSZTOF REMER

rajca 1570–1597

burmistrz 1570, 1583, 1584, 1585, 1588, 1594, 1597

Christophorus Romer (Rimer, Remar)

Kuśnierz, kupiec, syn rajcy Hieronima (nr 339) i Katarzyny, brat Katarzyny, żony rajcy Jana Ulla (nr 373). Nie pełnił urzędu ławnika. Do rady miejskiej został nominowany w roku 1570, zasiadał w niej blisko 28 lat. Zajął krzesło rajcowskie zwolnione po zmarłym Wojciechu Bazie (nr 374). Do rady zarządzającej powoływany był siedmiokrotnie, sprawował wówczas, w przypadającym na niego czasie, funkcję burmistrza. Z wyboru rady reprezentował miasto jako poseł na sejmy wraz z rajcą Danielem Chroborskim (nr 386): w Warszawie w roku 1572, konwokacyjny w roku 1574, jak również elekcyjny na Woli w roku 1575. Posłował ponadto w 1589 roku na sejmik prowincjonalny. W latach 1573 i 1577 był poborcą szosu. W ramach przygotowań do obrony miasta od 1575 roku odpowiadał za gotowość trzeciej wieży od bramy Wiślniej w stronę bramy Szewskiej z murami, zawiadując w tym zakresie cechami miechownikó*w* i kaletników. W latach 1573–1577 zastępował rajcę Zygmunta Guttetera (nr 394) w obowiązkach lonera; nie rozliczył się jednak z miejskich pieniędzy pomimo stawania w tej sprawie przed sądem, zasłaniając się złym pisarzem przydanym mu do pomocy, który miał „zabawki swoje insze”. Od roku 1585 był edylem kościoła Mariackiego. Poza kuśnierstwem rozwinął działalność kupiecką, handlował suknem i winem. Miał dom przy ul. Sławkowskiej (obecnie nr 3B), kram sukienny, dzierżawił od miasta postrzygalińnię sukna. Zenił się trzykrotnie: w 1556 roku z Felicją, córką Stanisława Jedwata, w 1575 roku z Heleną z Fogelwederów oraz z Anną. Zmarł 6 czerwca 1597 roku.

Źródła i literatura:
KZBM, s. 93; PPK I-1, nr 227, 235, 239, 249, 303; PPK I-2, s. 1102–1103, 1106–1107, 1111, 1114; PPK II-1, nr 785; Paprocki 1584, s. 899; Trelińska 2001, nr 168; Noga 2003, s. 15, 42, 52–53, 55, 60–61, 66, 75, 81, 85–86, 125, 163, 171, 179, 187, 191, 198, 202–203, 206, 211, 334; Noga 2008, nr 116.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1587–1588 strona 497 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw za kadencji burmistrzowskiej Krzysztofa Remera w 1588 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 450, s. 497)

396. JAN SPIGLER

rajca 1570–1608

burmistrz 1570, 1582, 1588, 1589, 1597

Joannes Spiglar (Szpiglier, Szpyglar, Lambeck)

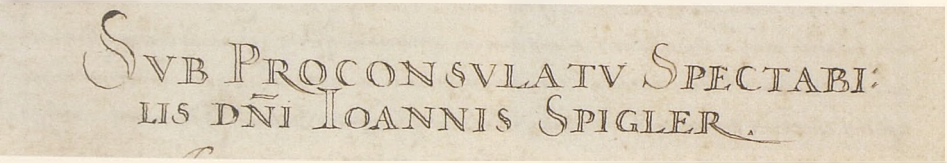
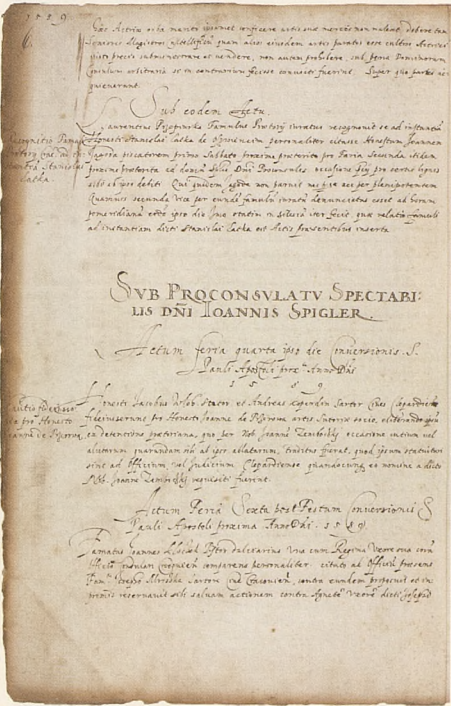
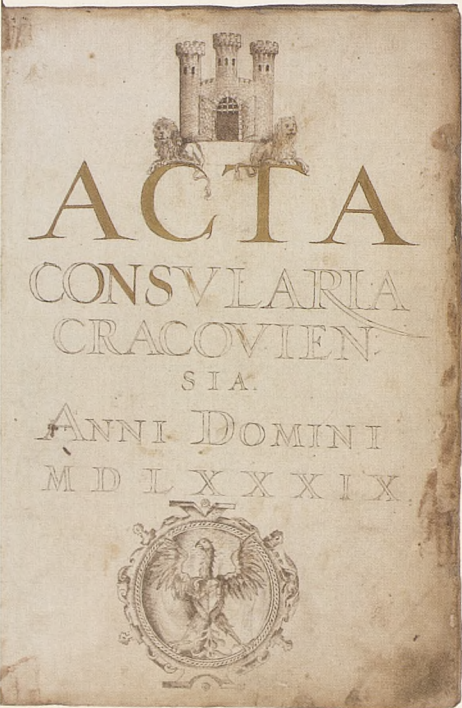
Kupiec, mieszczanin, syn Mateusza Lambecka z Pasawy, który przyjął w roku 1529 krakowskie prawo miejskie. Sam Jan przyjął prawo 16 lat po ojcu. Zasiadał w ławie sądowej w latach 1564–1566 i 1569. Nominowany w roku 1570 do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Walerianie Pernusie (nr 378), pięciokrotnie powoływany był do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Zastępował w roku 1573 Zygmunta Guttetera (nr 394) na urzędzie lonera. Nadzorował jedną z wież między bramami Szewską a Sławkowską, bronioną przez cech garncarzy. Razem z Zygmuntem Gutteterem w 1586 roku wyłożył potrzebną kwotę na wykup wsi miejskiej Dąbie z rąk wierzycieli, w tej sprawie Jan posłował wcześniej do Niepołomic do Stefana Batorego. Uczestniczył w wytyczaniu granicy między własnościami miasta i jezuitów od ul. Żydowskiej (obecnie okolice Reformackiej) do ul. św. Szczepana. Na posiedzeniu rady z jego udziałem zabroniono mieszczanom wynajmowania w ich domach pomieszczeń kupcom żydowskiemu. Jan handlował ołowiem, winem, srebrem (dostarczał upominki od miasta dla królów), trudnił się bankierstwem (pożyczał miastu gotówkę na przykład na delegowanie posłów miejskich, na dokończenie remontu mostu wielkiego, naprawę bruków), dożywotnio dzierżawił Wagę Mniejszą w Rynku, inwestował w kopalnie olkuskie. Czasowo posiadał kamienice między innymi w Rynku Głównym (obecnie nr 5) i przy ul. św. Anny. W roku 1588 wydzierżawił od miasta dwór za furtaa św. Anny, ale coraz częściej przebywał w Olkuszu. Ożenił się z Katarzyną, córką wójta krakowskiego Walentego Schönfeldera, z którą miał syna Jana oraz córki: Katarzynę i Zuzannę. Zmarł 22 lutego 1608 roku.

Zygmunt August (1548–1572)

Henryk Walezy (1573–1575)

Stefan Batory (1576–1586)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1589–1590 strony tytułowa i 6 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Jana Spiglera w 1589 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 451, s. 1, 6)

Źródła i literatura:

PPK I-1, nr 227, 235–236, 239, 249, 276, 300; PPK I-2, s. 1095, 1134, 1144; PPK II-2, nr 778, 785, 812–813, 817, 824, 828, 833, 843, 850, 852; Noga Zdzisław, Spiglar Jan, [w:] PSB, t. XLI, s. 105–106; Noga 2003, s. 67, 72, 127, 151, 168, 182, 191, 197, 209, 343; Noga 2008, nr 117.

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)

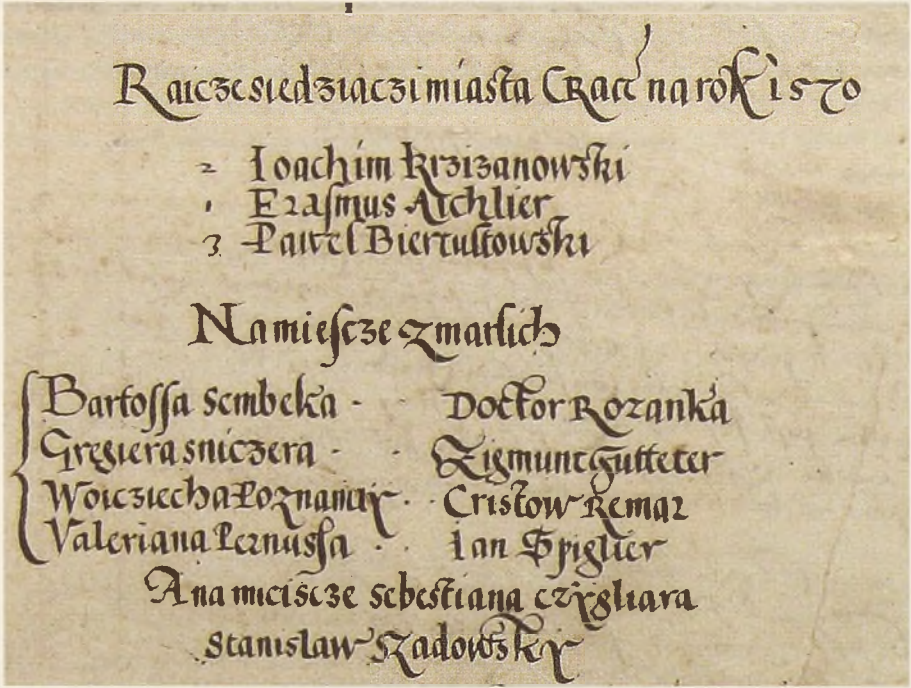
397. STANISŁAW SADOWSKI

rajca 1570–1576

burmistrz 1570

Stanislaus Szadowsky

Kupiec, urodzony w księstwie siewierskim, do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w roku 1560 po przedstawieniu świadectwa pochodzenia. Nie zasiadał w ławie sądowej, lecz uzyskał nominację bezpośrednią do rady miejskiej w roku 1570, na miejsce po zmarłym w czasie zarazy Sebastianie Zieglerze (nr 390). W ciągu blisko siedmiu lat sprawowania urzędu rajcy, tylko jeden raz – w roku pierwszej nominacji do rady – został powołany w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W latach 1571 i 1573 posłował na sejmiki prowincjonalne. Zgodnie z postanowieniem rady na wypadek wojny Stanisław miał bronić na czele mieczników, rymarzy, paśników i mydlarzy pierwszej wieży od strony bramy Sławkowskiej w kierunku bramy Floriańskiej oraz przylegających murów. Od roku 1572 sprawował funkcję prowizora miejskiego szpitala św. Ducha. Był właścicielem kamienicy położonej przy ul. Floriańskiej (obecnie nr 53A). Zmarł w roku 1576 w Krakowie.

Stanislaw Szadowsky

Źródła i literatura:
KPM II, nr 3298; Paprocki 1584, s. 899;
Noga 2003, s. 42, 85, 133, 166, 211, 336;
Noga 2008, nr 118.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1567–1575 fragment strony 204 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1570, wśród których znajduje się Stanisław Sadowski – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 446, s. 204)

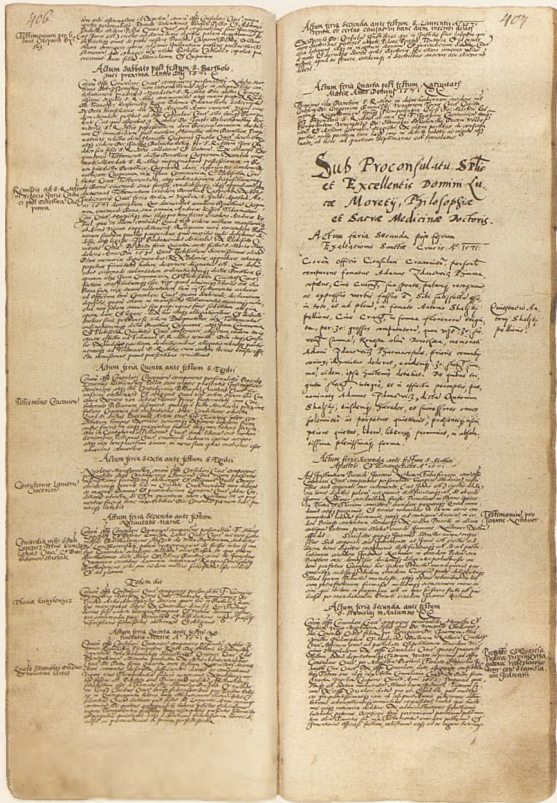
398. ŁUKASZ MORECKI

rajca 1571–1583
burmistrz 1571, 1572, 1579

Lucas Moretius (Moreky)

Doktor medycyny i filozofii, lekarz królewski, kanonik gnieźnieński. Ponieważ doktorzy medycyny i prawa zwolnieni byli z zasiadania w ławie miejskiej i zdobywania w ten sposób doświadczenia w sprawach miejskich, w roku 1571 powołano go bezpośrednio do rady miejskiej, na miejsce zwolnione po zmarłym Mikołaju Baranowskim (nr 359). W trakcie blisko trzynastoletniego sprawowania urzędu rajcy został trzykrotnie powołany do rady urzędującej i był w przypadającej na niego kolejności burmistrzem. Rada powierzała mu w latach 1579, 1580 i 1582 posłowanie na sejmiki prowincjonalne oraz na sejmy: elekcyjny na Woli w 1575 roku oraz do Warszawy w latach 1579–1580 i w 1581. Na wypadek oblężenia miasta podlegali mu stolarze, malarze, cieśle i powroźnicy, odpowiedzialni za obronę dwóch wież w murach miejskich. W latach 1573–1584 był prowizorem kościoła Mariackiego. Prowadził praktykę lekarską, był nadwornym lekarzem Stefana Batorego, leczył także wojewodę krakowskiego Piotra Zborowskiego. Miał kamienicę przy Rynku, kupioną od biskupa Piotra Myszkowskiego. Dzierżawił od miasta stróżę rybną. Ożenił się z Anną, córką ławnika Stanisława Czeczotki i Felicji. Po śmierci żony zrezygnował z urzędu rajcy i przeniósł się do Gniezna, gdzie powołany został do kapituły gnieźnieńskiej jako kanonik nadliczbowy. Być może w związku z tym porzucił stan świecki, a poświęcił się duchownemu, choć nie było to wówczas konieczne dla otrzymania kanonii. Zmarł w 1593 roku w Gnieźnie. Pozostawił synów Łukasza, posłanego na studia, i Sebastiana oraz córkę Annę, żonę Waleriana Montelupiego.

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)

Sub Proconsulatu S^{ctis}
et Excellentis Domini Lu-
ci Morecy, Philosophiæ
et Sacre Medicinæ Doctoris.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1567–1576 strony 406–407 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Łukasza Moreckiego w 1571 roku – oraz powiększenie zapisu imienia, tytułu naukowego i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 446, s. 406–407)

Źródła i literatura:
Paprocki 1584, s. 899; Korytkowski Jan, Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych, s. 42–43; Lachs 1909, s. 61–62; Noga 2003, s. 42, 53, 61, 71, 76, 85–86, 133, 144, 151, 325; Noga 2008, nr 119.

Zygmunt August (1548–1572)
Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)

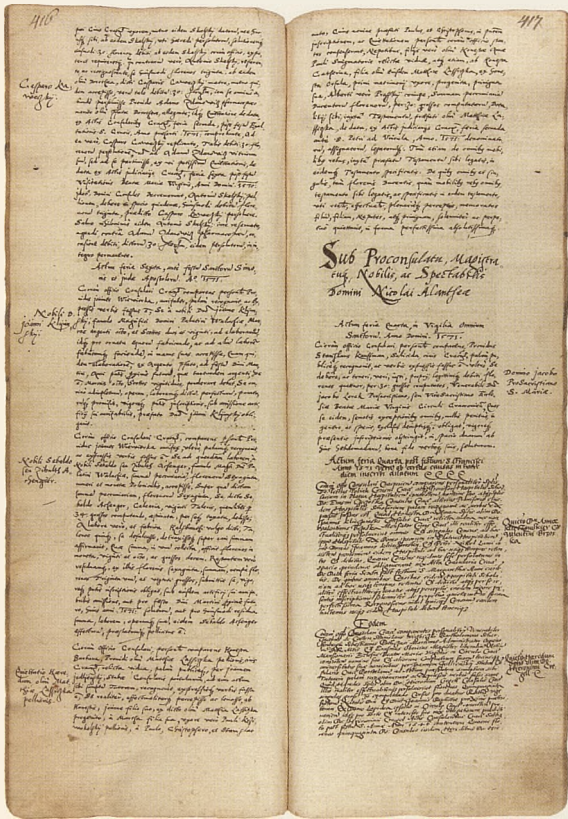
W 1571 roku zniszczeniu ulegają tamy na Wiśle koło Skalki – główny nurt Wisły zostaje skierowany na południe od Kazimierza.

399. MIKOŁAJ ALANTSEE starszy

rajca 1571–1579
burmistrz 1571, 1572

Nicolaus Alantsee (Alancy)

Aptekarz, syn aptekarza Jana z Płocka, brat aptekarza Pawła z Płocka oraz Ambrożego, bakałarza i altarysty w katedrze płockiej. Pochodził z rodziny weneckiej osiadłej w Polsce. Pieczętował się herbem własnym Alantsee. Wraz z bratem w 1569 roku otrzymał nobilitację. W latach 1559–1563 zasiadał w ławie miejskiej. Był lonerem do roku 1576 i ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim w latach 1568–1570. Do rady został powołany w roku 1571, dwukrotnie zasiadał w radzie urzędującej i pełnił – w przypadającej na niego kolejności – funkcję burmistrza. W roku 1574, gdy w mieście brakowało żywności, rada zleciła mu, aby dopilnował niewykupywania jej przez cudzoziemskich kupców. W roku 1575, w ramach działań mających wzmocnić system obronny miasta, powierzono mu pieczę nad dwiema wieżami położonymi między bramami Floriańską i Mikołajską, bronionymi przez szewców. Miał dom z apteką w Rynku Głównym (obecnie nr 11), był też właścicielem gruntów w Warszawie. Ożenił się z Anną Rogulską. Pozostawił synów: Jana, Mikołaja, rajcę (nr 431), Zygmunta, ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim i rajcę (nr 454), oraz córki: Cecylię, żonę rajcy Jana Pipana (nr 419), Annę, żonę Antoniego Szebergera, oraz Elżbietę, poślubioną przez Daniela Zaydlica (nr 462). Zmarł przed 13 maja 1579 roku w Płocku i tam został pochowany.

Sub Proconsulatu, Magistra
euz, Nobilis, ac Spectabilis
Domini Nicolai Alantsee

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 235, 239, 246, 249, 303;
PPK I-2, s. 1102; Trelińska 2001, nr 330;
Noga 2003, s. 42, 50, 53, 65, 133–135,
141, 150, 154, 169, 190, 200, 204, 211,
231, 293; Noga 2008, nr 120; Komorowski 2008, s. 273–274.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1567–1576 strony 416–417 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Mikołaja Alantsee w 1571 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 446, s. 416–417)

400. STANISŁAW PICUS ZAWADZKI

rajca 1573–1600

burmistrz 1573, 1597

Stanislaus Zawacki (Zawaczki)

Doktor medycyny, profesor i rektor Uniwersytetu Krakowskiego. Urodził się w roku 1535 w Zawadzie w ziemi płockiej jako syn Mikołaja z Zawady i Katarzyny Drabówny ze Szczyrzyc. Swoje szlachectwo potwierdził w roku 1572. Studiował w Krakowie, Padwie, Frankfurcie n. Odrą, Heidelbergu i Bazylei. Nie zasiadał w ławie miejskiej. Do rady został powołany w 1573 roku na miejsce po Bartłomieju Habichcie (nr 360) i zasiadał w niej przez blisko 28 lat. Do składu rady urzędującej powoływano go dwukrotnie, wówczas – w przypadającej na niego kolejności – pełnił funkcję burmistrza. W tym czasie sprzeciwił się utworzeniu konkurencyjnego dla Uniwersytetu kolegium jezuickiego. Posłował w imieniu miasta na sejm w roku 1578 i na sejmiki w latach 1573, 1577 i 1578. W roku 1575 powierzono mu nadzór na trzecią wieżę od bramy Szewskiej do ul. Żydowskiej, bronioną przez cech introligatorów, oraz czwartą wieżę od bramy Szewskiej w stronę Sławkowskiej, nad którą pieczę miał cech kołodziejów. Bronił praw różnowierców. Był pierwszym świeckim podkanclerzym Uniwersytetu. Rektorem uczelni został dwukrotnie: w 1581 i 1588 roku. Doprowadził do otwarcia szkoły przygotowawczej do studiów na uczelni. Posiadał wsie Modlnica i Modlniczka oraz kamienicę przy ul. św. Jana (obecnie nr 6D). Ożenił się w 1560 roku z Dorotą Czarną i miał z nią ośmioro dzieci, wśród nich: Stanisława, doktora, Tomasza, Mikołaja, Zofię, żonę Jana Alantsee, i Annę, żonę Adama Hanbicza. W roku 1566 Stanisław ufundował w kościele Mariackim epitafium dla swoich teściów (przy wejściu południowym). Zmarł 12 kwietnia 1600 roku w Nawarzycach. Jego dwukondygnacyjny pomnik nagrobny do połowy XIX wieku znajdował się w krakowskim kościele oo. Dominikanów – zniszczony podczas pożaru w 1850 roku został zastąpiony tablicą epitafijną, wmurowaną w ścianę krużganków.

Tondo z portretem Stanisława Picusa Zawadzkiego pędzla Haliny Koseckiej, XX wiek
(Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, nr inw. 2335/II)

Henryk Walezy (1573–1575)

Stefan Batory (1576–1586)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

Źródła i literatura:

CIP, s. 44, 63, 79, 99; PPK I-1, nr 235, 236, 246, 249, 303; PPK I-2, nr 654, s. 1119, 1142; PPK II-1, nr 778; Pietrzyk 2000, s. 154; Trelińska 2001, nr 386; Noga 2003, s. 42, 61, 69–70, 75, 85–86, 107, 134, 144, 151, 156–157, 168, 179, 185, 187, 190–191, 198–199, 210–212, 214, 232, 352; Waldemar Komorowski, Iwona Kęder, *Ikonaografia kościoła Dominikanów i ulicy Grodzkiej w Krakowie*, [w:] *Katalog widoków Krakowa*, t. 3; Noga 2008, nr 121.

Henryk Walezy (1573–1575)

401. ANDRZEJ FOGELWEDER młodszy**rajca 1573****burmistrz 1573****Andreas Fogilwedir (Fogelder, Vogilwedir)**

Kupiec, przedstawiciel zamożnej i wpływowej rodziny przybyłej do Krakowa ze Szwajcarii w połowie XV wieku, pieczętującej się herbem własnym nadanym przez cesarza Maksymiliana I. Wnuk kupca Sebastiana, syn rajcy Andrzeja starszego (nr 350), bratanek rajcy Leonarda (nr 313), brat rajcy Piotra (nr 406). Jego siostra Anna została żoną rajcy Kaspra Guttetera (nr 416), a Agnieszka żoną rajcy Waleriana Pernusa (nr 378). Przez prawie 20 lat Andrzej zasiadał we władzach sądowych. Początkowo, w latach 1562–1568, pełnił urząd ławnika miejskiego, a następnie od roku 1568 do 1581 piastował godność ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. W roku 1573 został nominowany do rady miejskiej na miejsce, które zwolniło się po zmarłym Szymonie Krumpfelcie (nr 372). Wszedł do rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza, jednak zaraz potem, z nieznanych przyczyn, być może wpływ na to miał brak możliwości godzenia stanowiska rajcowskiego z urzędem ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, z godności rajcy zrezygnował i w dalszych latach już w składzie rady nie występuje. Jego miejsce w radzie w roku 1574 zajmie jego brat Piotr. Andrzej Fogelweder posiadał kamienicę przy Rynku (obecnie nr 38). Był dwukrotnie żonaty: z Katarzyną z Rapów oraz Katarzyną Decjuszówną. Zmarł w Krakowie w 1581 roku.

Źródła i literatura:

CIP, s. 102, 108; Pieradzka Krystyna, Kurdybacha Łukasz, *Fogelweder Andrzej*, [w:] PSB, t. VII, s. 43–44; Piwowarczyk 2000, s. 213; Follprecht 2003, s. 56; Noga 2003, s. 115, 120, 134, 185, 219, 306; Komorowski 2008, s. 327–328; Noga 2008, nr 122.

Epitafium Katarzyny z Rapów, pierwszej żony Andrzeja Fogelwedera, umiejscowione na północnej elewacji kościoła Mariackiego, z herbem własnym Fogelwederów oraz herbem Korwin (herb rodowy zmarłej) w zwieńczeniu obramowania. Epitafium wykonano w 1575 roku z fundacji owdowiałego męża. Jego wykonanie przypisuje się warsztatowi Santiago Gucci

402. MARCIN URBANKOWICZ

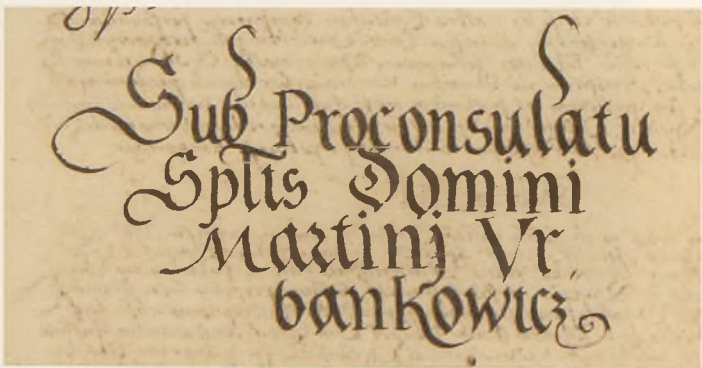
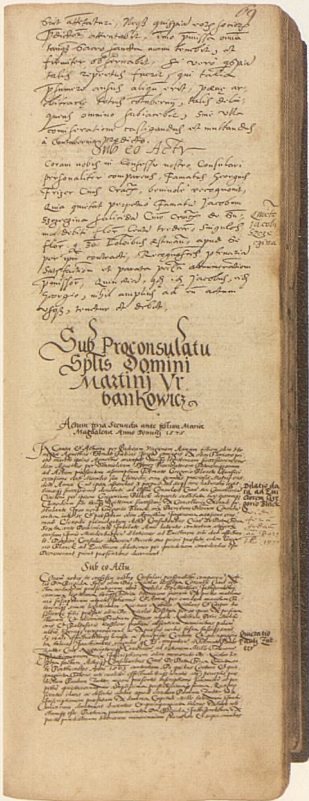
rajca 1573–1605

burmistrz 1573, 1574, 1575, 1576, 1577, 1578, 1582, 1583, 1584, 1585, 1587, 1590, 1591, 1592, 1596, 1597, 1598, 1602, 1603

Martinus Vrbankowic

Kupiec, urodzony w Kleparzu, syn Urbana, rzeźnika, rajcy kleparskiego, brat Tomasza, także rajcy kleparskiego. Przyjął krakowskie prawo miejskie w roku 1568. Prawdopodobnie studiował na Uniwersytecie Krakowskim. Nie zasiadał w ławie sądowej. Powołany do krakowskiej rady miejskiej w roku 1573, brał udział w jej pracach przez 33 lata. W tym czasie aż 19 razy wchodził do rady urzędującej i sprawował w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Od 1575 roku odpowiadał za stan jednej z wież między bramami Floriańską i Mikołajską, bronionej przez cech krupników i przekupniów. Dobrze zapisał się podczas oblężenia Krakowa przez arcyksięcia Maksymiliana w roku 1587. Od 1582 do 1593 roku był lonerem. Posłował do Warszawy na sejm elekcyjny w 1587 roku, gdzie opowiedział się za elekcją Zygmunta III, był także posłem na sejmiki prowincjonalne w latach 1586, 1590, 1595. Odprawiał w imieniu miasta poselstwa specjalne do królów. Podczas napaści na zbór i cmentarz ewangelicki jako burmistrz w maju 1591 roku wysłał z interwencją hajduków, a o wydarzeniu poinformował króla. W latach 1574–1580 był prowizorem szpitala św. Ducha (oskarżono go o nadużycia), w 1596 roku – przytułku św. św. Sebastiana i Rocha, od roku 1596 – edylem kościoła Mariackiego. Handlował solą. Od miasta dzierżawił wsie Dąbie i Grzegórzki. Dla córek załatwił dzierżawę miejskiego ogrodu przy bramie Nowej, a dla drugiej żony dzierżawę miejskiego kramu na targu węglowym. Miał kamienice przy ulicach św. Jana (obecnie nr 24) i Mikołajskiej (obecnie nr 6). Dwukrotnie żonaty: z Jadwigą Straszkową i Urszulą, córką rajcy Jana Kluczowskiego (nr 361). Zmarł w Krakowie przed nominowaniem nowej rady na rok 1606. Pozostawił dwóch synów i pięć córek.

Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1575–1580 strona 69 z nagłówkiem otwierającym wpis spraw za kadencji burmistrzowskiej Marcina Urbankowicza w 1575 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 447, s. 69)

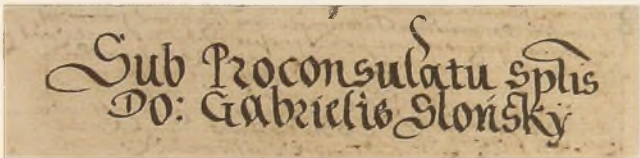
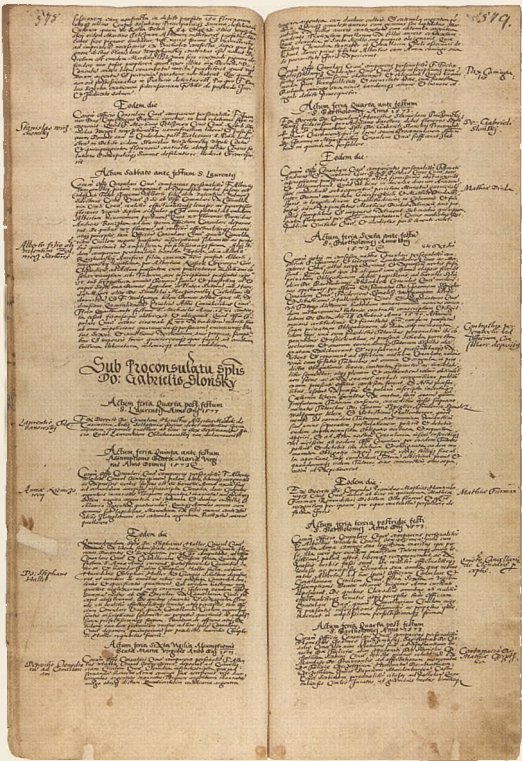
Źródła i literatura:
KPM II, s. 3843; KWK IV, s. 237; PPK I-1, nr 235–236, 239, 246, 249, 276, 303; PPK I-2, s. 1102, 1126, 1134, 1137, 1144; PPK II-1, nr 785, 812–813, 817, 824, 828, 850–852, 856–857; PPK II-2, nr 1548, 1628, 1665; Paprocki 1584, s. 899; Noga 2003, s. 12, 35, 43, 52–53, 59, 61–62, 64–65, 69, 75, 81, 86–88, 134, 148, 158, 167, 179, 187, 190–191, 195, 204, 206–207, 212, 224, 237, 348; Noga 2008, nr 123.

Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

403. GABRIEL SŁOŃSKI zwany SŁONINKA
rajca 1573–1598
burmistrz 1573, 1597

Gabriel Słonski

Mieszczanin, starszy cechu kamieniarzy i muratorów, urodzony około 1520 roku w Krakowie, syn karczmarza Wojciecha Słoninki. W roku 1560 przyjął prawo miejskie. Do roku 1569 był muratorem (architektem) miejskim. Uczestniczył w budowie renesansowych domów wielu patrycjuszy w mieście. Uznano go winnym katastrofy w czasie budowy domu wojewody Stanisława Tęczyńskiego (zaważyła się ściana sąsiedniej kamienicy); przystąpił do dalszych prac, ręcząc za efekt własną kamienicą przy ul. Gołębiej (obecnie nr 16A). W ławie miejskiej zasiadał w latach 1569–1572. Z niezbyt wysoko notowanego stanowiska muratora awansował jednak na rajcę. Do rady miasta wszedł w 1573 roku na miejsce po Piotrze Gutteterze (nr 389). Zasiadał w niej przez niecałe 26 lat. Powołany do rady urzędującej dwukrotnie, w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Był prowizorem szpitala św. Ducha w latach 1573–1582 (oskarżony następnie z tego tytułu o nadużycia) i nadzorcą stróży rybnej (od 1578 roku). W 1575 roku powierzono mu nadzór nad bronioną przez cech barchanników siódmą wieżą od bramy Floriańskiej w kierunku bramy Mikołajskiej. Zajmował się handlem, był właścicielem dóbr ziemskich. Ożenił się z Agnieszką, córką muratora Antoniego z Fiesole (w warsztacie którego praktykował jako młodziemiec) i Katarzyny. Z małżeństwa tego miał córki: Zofię, żonę Bartłomieja Gdowskiego, zmarłą przed 1598 rokiem, Urszulę, żonę Andrzeja Zagórzyńskiego, i Agnieszkę, żonę Krzysztofa Ratkowskiego. Zmarł między 6 stycznia a 22 marca 1598 roku w Krakowie. Pochowano go w kościele Mariackim.

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 235–236, 249, 303; PPK I-2, nr 629; PPK II-1, nr 778, 817; PPK II-2, nr 1569; Paprocki 1584, s. 899; Róg Rafał, *Słonski (Słoninka) Gabriel*, [w:] PSB, t. XXXIX, s. 38–40; Noga 2003, s. 43, 53, 64, 69, 75–77, 134, 139, 163, 179, 187, 191, 203, 224, 233, 342; Noga 2008, nr 124, s. XL.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1567–1576 strony 578–579 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Gabriela Słonskiego w 1575 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 446, s. 578–579)

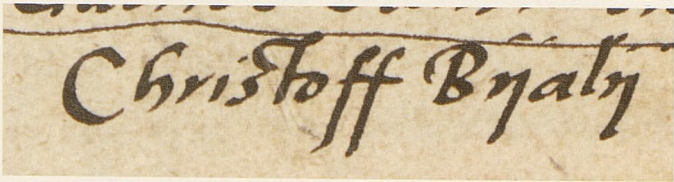
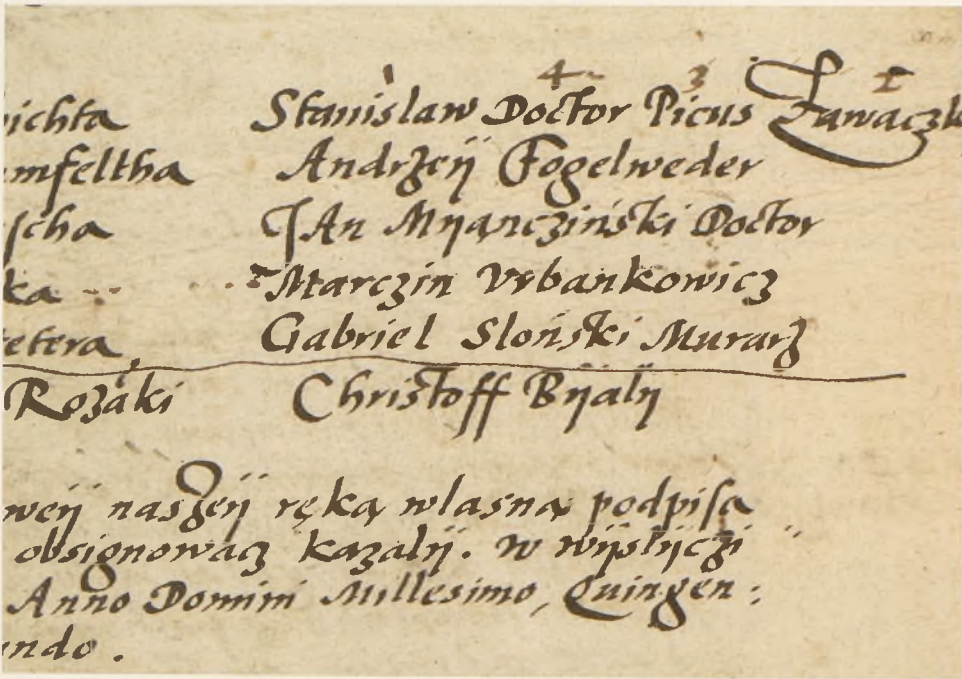
404. KRZYSZTOF BIAŁY

rajca 1573

burmistrz 1573

Christopherus (Christoff) Bialy (Bially, Byaly)

Kuśnierz, syn kuśnierza Jana i Katarzyny, córki rajcy Michała Bogacza (nr 340). Był pisarzem miejskim. Nie zasiadał w ławie sądowej, gdyż – zgodnie z zasadą – z tego obowiązku zwolnieni byli pisarze i syndycy miejscy. Nominację na rajcowskie krzesło, zwolnione po zmarłym rajcy Stanisławie Różance (nr 393), otrzymał w roku 1573. W myśl zasad obowiązujących w mieście, w pierwszym roku udziału w radzie zasiadł w jej gremium urzędującym i pełnił (tylko jeden raz) w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Dalszą karierę przerwała śmierć. Na jego miejsce w roku 1574 wybrany został do rady Jan Grot (nr 407), podobnie jak jego poprzednik na urzędzie legitymujący się praktyką w kancelarii miejskiej. Krzysztof był właścicielem domu położonego przy ul. Szpitalnej (obecnie nr 20). Miał siostrę Felicję. Był dwukrotnie żonaty: z Anną oraz z Agnieszką z Krzyżanowskich. Zmarł w roku 1573. Pozostawił syna Jana, wzmiankowanego w 1598 roku.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1567–1575 fragment strony 499 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1573, wśród których znajduje się Krzysztof Biały – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 446, s. 499)

Henryk Walezy (1573–1575)

Źródła i literatura:
KWK I, s. 80–81; Noga 2003, s. 134, 162, 195, 297; Noga 2008, nr 125.

Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)

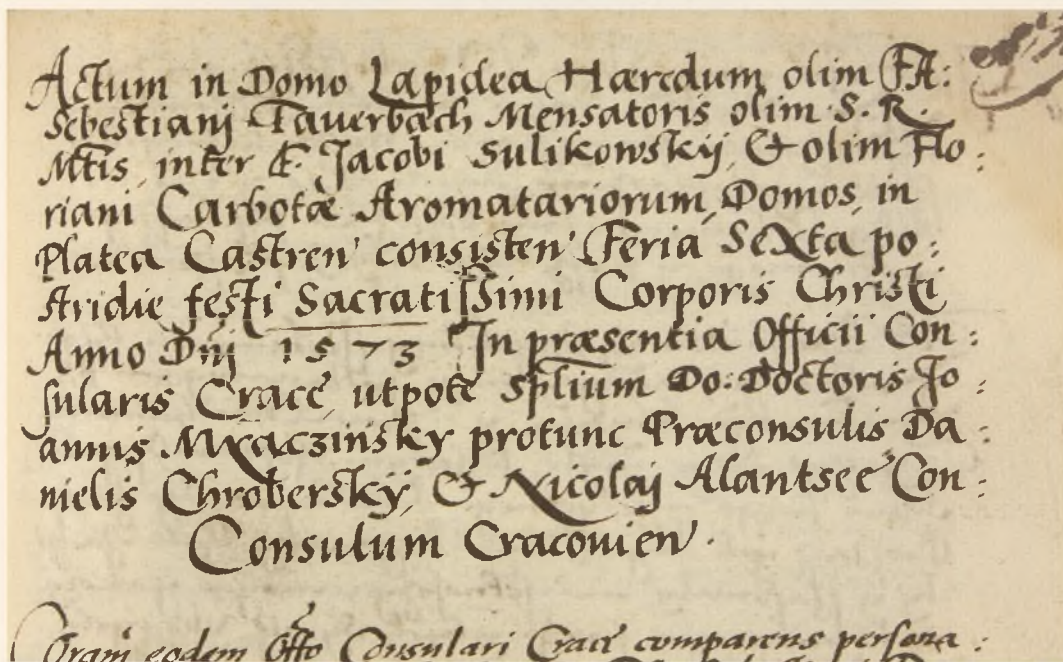
405. JAN MIĄCZYŃSKI

rajca 1573–1580

burmistrz 1573

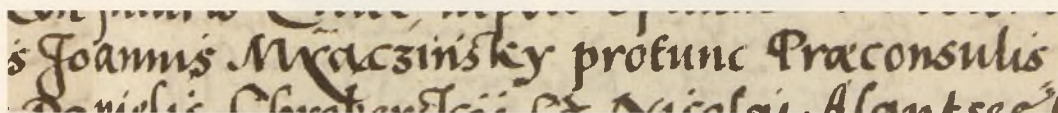
Joannes Miączinsky (Myaczynsky)

Lekarz, doktor medycyny, urodzony w Krakowie, syn aptekarza Sebastiana, ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim, brat Katarzyny, żony rajcy Jana Grota (nr 407), oraz Marcina, ławnika sądowego, tak jak ojciec, na Zamku. Co najmniej od 1570 roku pełnił w magistracie urząd drugiego pisarza miejskiego. Jako doktor medycyny był zwolniony z praktykowania spraw miejskich w ławie sądowej. Do rady miejskiej uzyskał nominację w roku 1573, urzędował jako rajca blisko osiem lat. W roku 1573 zasiadał w radzie urzędującej, wówczas także pełnił kadencyjną funkcję burmistrza. Od 1575 roku trzymał pieczę nad gotowością obronną piątej wieży od bramy Floriańskiej do Mikołajskiej, bronionej przez cech grzebieniarzy, iglarzy i kartowników. Posłował w imieniu miasta na sejmy koronacyjne w Krakowie w latach 1574 i 1576, na sejm do Torunia w 1576 roku oraz był posłem z ramienia rady miejskiej na sejm w roku 1577, który jednak się nie odbył. Posłował również na sejmikach prowincjonalnych w latach 1574, 1575 i 1576. Odprawiał w 1579 roku specjalne poselstwo, połączone z wręczeniem przebywającemu w Niepołomicach królowi prezentów od rady miejskiej. Dzierżawił od miasta pobór szosu. Był właścicielem kamienicy położonej przy Rynku (obecnie nr 19). Ożenił się z Małgorzatą, córką rajcy Wacława Chodorowskiego (nr 341). Miał cztery córki, wśród nich Dorotę, żonę rajcy Jakuba Zimmermana (nr 424). Jan zmarł w Krakowie w roku 1580.

Actum in Domo Lapidea Haredum olim Pa:
Sebastiani Tauerbach Mensatoris olim S. R.
Mitis inter E. Jacobi Sulikowsky & olim Flo:
riani Carboſae Aromatariorum Domos in
Platea Caſtren' conſiſten' Feria Sexta po:
ſtredie feſti Sacraſſimi Corporis Chriſti
Anno Dñi 1573 In praesentia Officii Con:
ſularis Craec' utpoſt ſplum Do: Doctoris Jo:
annis Miaczinsky profunc Praconſulis Da:
nielis Chroborsky & Nicolaj Alantsee Con:
ſulum Craconien'.

Præſentem eodem Offi: Conſulari Craec' comparans perſona:

s Joannis Miaczinsky profunc Praconſulis
Danielis Chroborsky & Nicolaj Alantsee

Źródła i literatura:

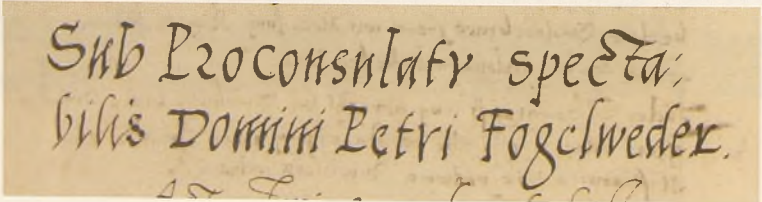
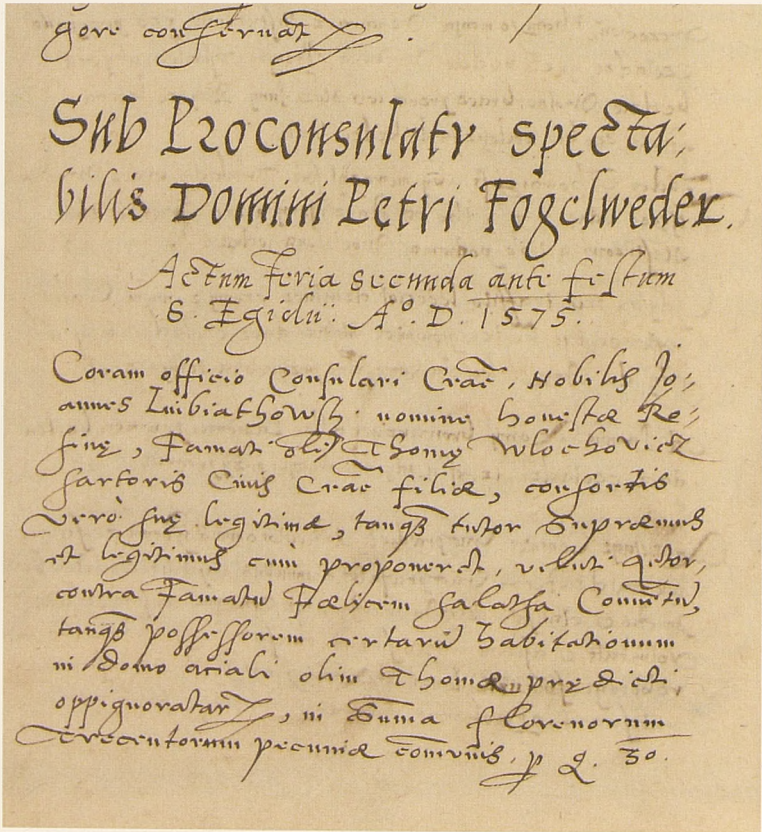
PPK I-1, nr 239, 246, 249, 253, 303;
PPK I-2, s. 1092, 1099, 1102, 1110; Pa:
procki 1584, s. 899; Lasch 1909, s. 60;
Noga Zdzisław, Z dziejów jednego proce:
su. Kamienica Pod Modrym Lwem w Kra:
kowie i jej właściciele w XVI wieku, [w:]
Dom w mieście średniowiecznym i nowożyt:
nym, s. 179; Noga 2003, s. 42, 82, 85–86,
134, 144, 199, 201, 204, 211, 324–325;
Komorowski, Follprecht 2004, s. 48–49;
Noga 2008, nr 126.

Z księgi testamentów obejmującej lata 1427–1623 fragment strony 519 z początkiem wpisu z 1573 roku dotyczącego czynno:
ści podejmowanych przez rajców Jana Miączynskiego, wówczas burmistrza, Daniela Chroborskiego (nr 386) i Mikołaja
Alantsee (nr 399) w związku z przyjmowaniem zeznania testamentowego – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza
(Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 772, s. 519)

406. PIOTR FOGELWEDER

rajca 1574–1576
burmistrz 1574, 1575

Petrus Fogilwedir (Vogilwedir)
Kupiec, prawnik, kalwin, przedstawiciel rodziny, która przybyła w połowie XV wieku z Sankt Gallen w Szwajcarii do Krakowa i w wieku XVI zajęła niezwykle mocną pozycję w mieście. Fogelwederowie pieczętowali się herbem własnym nadanym przez cesarza Maksymiliana I za działania w dyplomacji. Piotr był synem rajcy Andrzeja (nr 350) i Anny Decjuszówny. Jego rodzeństwo to: brat Andrzej, rajca (nr 401), brat Stanisław, sekretarz królewski i dyplomata, brat Jan, siostra Agnieszka, żona rajcy Waleriana Pernusa (nr 378), siostra Anna, żona rajcy Kaspra Guttetera (nr 416) i siostra Zofia, żona lekarza Anzelma Ephorynusa. Piotr studiował w Strasburgu, Paryżu i Padwie. W roku 1565 został nobilitowany. W latach 1570–1573 zasiadał w ławie miejskiej. W roku 1574 został rajcą (na miejsce po swoim bracie Andrzeju, który został powołany w skład rady w roku 1573 i w tym samym roku zrezygnował z tej godności). Wszedł do rady urzędującej dwa razy i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Mieszkał w kamienicy Gutteterów położonej przy Rynku (obecnie nr 12B). Ożenił się z Rozyną (Eufrozyną), córką Jerzego Guttetera (nr 368) i Rozyny Schilling. Potomstwa jednak nie doczekał się. Zmarł 2 lutego 1576 roku w Krakowie.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1575–1580 fragment strony 100 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Piotra Fogelwedera w 1575 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 447, s. 100)

Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)

W 1574 roku krakowska rada miejska składa przysięgę wierności nowo wybranemu królowi – Henrykowi Walezemu. To pierwszy władca Polski wybrany w wolnej elekcji.

W tym samym roku Henryk Walezy zakazuje rajcom Krakowa ściągania od wójta i ławników Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim podatku zwanego szosem.

Także w 1574 roku wybuchł tumult na tle religijnym – żacy krakowscy występują przeciwko ewangelikom. Zniszczeniu ulega zbór zwany Brogiem. Zajęcie w Krakowie wywołuje oburzenie polskich różnowierców. Do kolejnego napadu na zbór dochodzi w 1587 roku.

Zróżdła i literatura:
Paprocki 1584, s. 899; Komorowski, Follprecht 2000, s. 19–21; Noga 2003, s. 43, 121, 177, 185–186, 215, 219, 306–307; Noga 2008, nr 127.

Henryk Walezy (1573–1575)
Stefan Batory (1576–1586)

407. JAN GROT

rajca 1574–1579

burmistrz 1574, 1575, 1576, 1577, 1578

Johannes Groth

Prawnik, kupiec, syn Stanisława, urodzony w Gostyninie. Prawo miejskie krakowskie przyjął w roku 1569. Był pisarzem miejskim (wzmiankowany w 1561 roku) do roku 1570, gdy powołano go do składu Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim (po tym awansie z kasy miejskiej otrzymał 100 florenów w złocie), gdzie zasiadał do 1574 roku. Wtedy to wszedł do rady miejskiej na miejsce po Krzysztofie Białym (nr 404). Jako rajca pięciokrotnie wchodził w skład rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Zajmował się ustalaniem stanu zadłużenia miasta i opracowaniem działań naprawczych. W roku 1575 powierzono jego nadzorowi drugą wieżę obronną od bramy Nowej w kierunku Grodzkiej, broniącą przez cech siodlarzy. Prowadził rozległe interesy kupieckie, handlował między innymi ołowiem. Miał dom przy ul. Szpitalnej (obecnie nr 18). Był też właścicielem wsi Karniowa koło Proszowic. Ożenił się z Katarzyną, siostrą rajcy Jana Miączyńskiego (nr 405), która kilka miesięcy po jego śmierci wyszła za Floriana Podoskiego. Zmarł w 1579 roku (był kalwinem, na łożu śmierci został przekonany przez żonę do przejścia na katolicyzm), osierocając trzyletniego syna Jana. Zostawił testament z zastrzeżeniem, aby jego wolę zapisać w księgach miejskich w języku polskim. Dziecko Jana zmarło zaledwie parę miesięcy później. Żona Katarzyna ufundowała w klasztorze oo. Dominikanów pomnik nagrobny ojca i syna. Po śmierci Jana skonfliktowany z nim brat Stanisław toczył burzliwy spór o majątek z Florianem Podoskim, został nawet ciężko pobity i okaleczony.

Źródła i literatura:

PPK I-1, nr 239, 246, 249; PPK I-2, s. 1061, 1072, 1081, 1088; KPM-II, nr 3688; KWK I, s. 40–41, 181, 186, 226, 229–230, 308, 316, 319, 234–235, 238, 241–242; Pańków Stanisława, *Grot Jan*, [w:] PSB, t. IX, s. 18; Noga 2003, s. 15, 43, 134–135, 149, 167, 171, 185, 199, 213, 233, 310; Noga 2008, nr 128.

Pomnik nagrobny Jana Grota i jego synka w krużganku klasztoru oo. Dominikanów, wybudowany w drugiej połowie XVI wieku, oraz zbliżenie głowy Jana Grota i kartusza z herbem

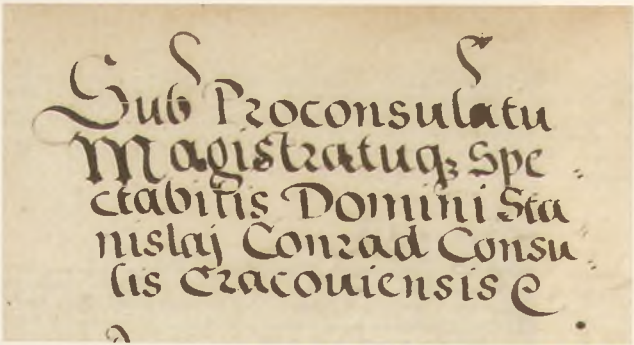
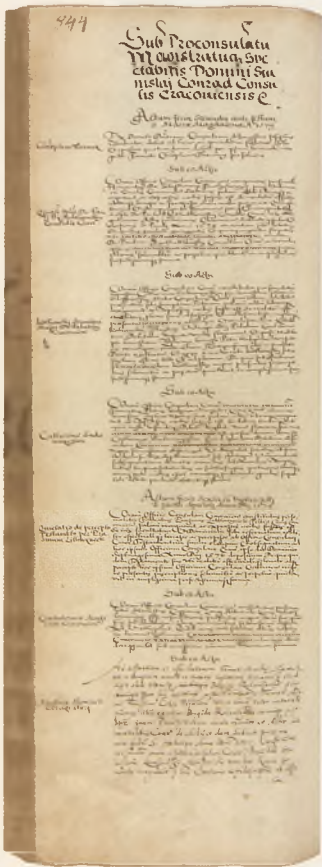
408. STANISŁAW KONRAD

rajca 1579–1591

burmistrz 1579, 1580, 1581

Stanislaus Konradt (Conrad, Conrat)

Kupiec, urodzony w Krakowie, syn Foltyna Konrada, ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, i Anny z Kluczowskich, brat Jana, ławnika tego samego sądu w latach 1574–1593. W latach 1575–1578 Stanisław pełnił urząd ławnika. W radzie miejskiej zasiadł w roku 1579, sprawując urząd rajcowski do roku 1591 włącznie. W ciągu ponad 12 lat trzykrotnie był nominowany do rady urzędującej, pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W latach 1580–1581 rada powierzyła mu obowiązki lonera, z bliżej nieznanых przyczyn już w roku 1580 zastępował go rajca Daniel Chroborski (nr 386), a w następnym roku Stanisław dobrał sobie na zastępcę rajcę Gabriela Słońskiego (nr 403), z funkcji tej został wreszcie usunięty. Prowadził spory z następcami o rozliczenia przygotowane za jego kadencji. Zdążył jednak jako loner wydzierżawić córkom dwa miejskie kramy: masłany i szklany. W roku 1580 został odnotowany wraz z rajcą Pawłem Biertułtowskim (nr 391) jako poborca czopowego. Trudnił się kupiectwem, był dostawcą na dwór królewski korzeni, owoców południowych i innych towarów „zamorskich”. Wraz z bratem Janem spławiał Wisłą skutami i kamiągami zboże do Gdańska, miedź oraz sól. Ożenił się z Katarzyną, wdową po Joachimie Kamieńskim, córką rajcy Hieronima Zalasowskiego (nr 388). Miał czterech synów. Jeden z nich, Walenty, ożenił się z Katarzyną, a później prawdopodobnie z Anną, o której wiemy, że jako wdowa w roku 1594 sprzedała połowę kamienicy położonej przy ul. Floriańskiej. Synowie Hieronim (nr 457) i Stanisław (nr 470) zostali rajcami. Stanisław miał też siedem córek. Zmarł w Krakowie w 1591 roku.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1575–1580 strona 844 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Stanisława Konrada w 1579 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 447, s. 844)

Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

W 1578 roku Stefan Batory rozszerza zakres kompetencji rady 40 Mężów.

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 273–274; PPK I-2, s. 1120, 1123; Paprocki 1584, s. 899; Noga 2003, s. 35, 51, 53, 59, 71, 135, 138, 154, 158, 179, 187, 190, 200, 204–205, 215, 221, 317; Noga 2008, nr 130.

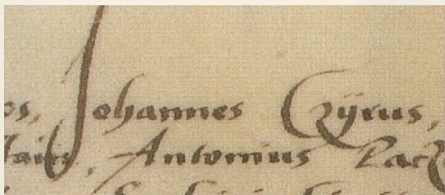
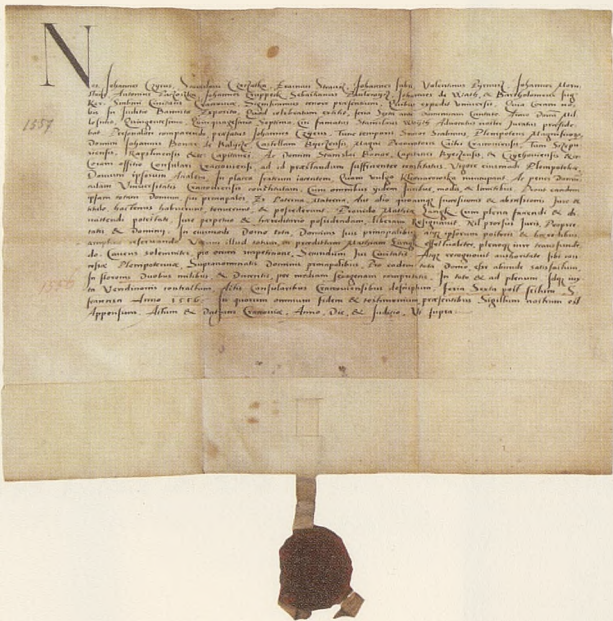
Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

409. JAN CYRUS zwany LANTMAN
rajca 1579–1597
burmistrz 1579, 1580, 1581, 1594, 1597

W 1579 roku do Krakowa przybywają dwaj włoscy jezuici. Zakładają placówkę misyjną. Cztery lata później zakon jezuitów obejmuje kościół św. Barbary. W 1584 roku przełożonym jezuitów zostaje Piotr Skarga.

Jochannes Czirus (Lantman)

Kuśnierz, przedstawiciel drugiego pokolenia pochodzącej z Raciborza rodziny Cyrusów-Lantmanów, wzbogaconej na handlu suknem, która w XVI wieku weszła do krakowskiego patrycjatu i reprezentowana była w radzie miejskiej aż do 1713 roku. Jan był synem Sebastiana, ławnika, i Urszuli z Hallerów; był wnukiem po kądzieli rajcy Jana Hallera (nr 314). Nie zasiadał w ławie sądowej. Do rady miejskiej uzyskał nominację w roku 1579 i zasiadał w niej blisko 19 lat, do roku 1597 włącznie. W tym czasie pięciokrotnie wszedł do rady urzędującej i w przypadającej na niego w radzie kolejności pełnił funkcję burmistrza. Rada powierzyła mu w latach 1587–1593 funkcję lonera. Jako loner działał już wcześniej, w 1581 roku, zastępując Jerzego Maszowskiego (nr 414), oraz w 1585, gdy zastępował Pawła Krzywokolskiego (nr 411). W roku 1580 posłował do króla na Litwę, w roku następnym pod Moskwę i w 1585 roku do Warszawy. Jako poseł reprezentował miasto w 1597 roku na sejmiku prowincjonalnym i sejmie w Warszawie. Odprawiał poselstwo w imieniu miasta do Trybunału Lubelskiego w sprawie z opactwem mogińskim o folwark Dąbie (w 1590 roku), a dwa lata później był przedstawicielem miasta przed sądem w Oświęcimiu w sprawie o cło płacone od przewożonej soli. W latach 1582–1595 pełnił funkcję prowizora szpitala i przytułku św. św. Sebastiana i Rocha. Zawodowo wyspecjalizował się w handlu artykułami żelaznymi, dzierżawił od miasta na ten cel piwnicę pod topnią i kram żelazny, uzyskał też dzierżawę kramu dla córki. Ponadto od roku 1586 dzierżawił dom miejski położony przy ul. Grodzkiej. Był dwukrotnie żonaty: z Anną oraz z Jadwigą, córką Marka Revexlera, zmarłą w 1599 roku. Miał syna Zygmunta i dwie córki: Annę i Justynę. Zmarł w Krakowie około 19 czerwca 1597 roku. Pochowano go w kościele Mariackim.

Źródła i literatura:
KZBM, s. 93; PPK I-1, nr 778, 785, 813, 817, 824, 851–852, 857, 862, 873, 892, 899, 905, 918–920, 971–972, 977, 979, 982–973, 997, 1005; PPK I-2, s. 1054, 1144; PPK II-2, nr 1548, 1569, 1782; Paprocki 1584, s. 899; Chmiel 1898, s. 267–286; Encyklopedia, s. 133; Noga 2003, s. 39, 51, 53, 59, 66, 68, 75, 80–82, 86, 98, 130, 135, 162–163, 179, 187, 197, 204–205, 224, 302; Noga 2008, nr 131.

Dokument wydany w 1557 roku w Krakowie, w którym ławnicy krakowscy stwierdzają, że Jan Cyrus sprzedał dom położony przy ul. Brackiej, jako pełnomocnik Jana i Stanisława Bonerów, Maciejowi Langowi, za 2200 złotych polskich – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 601)

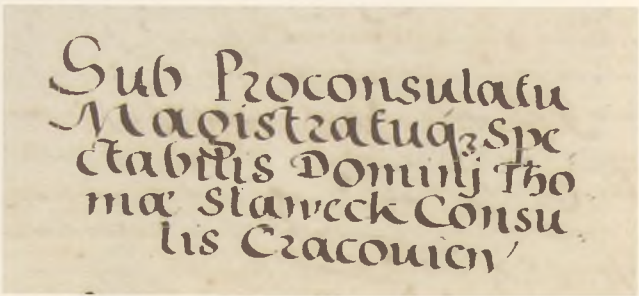
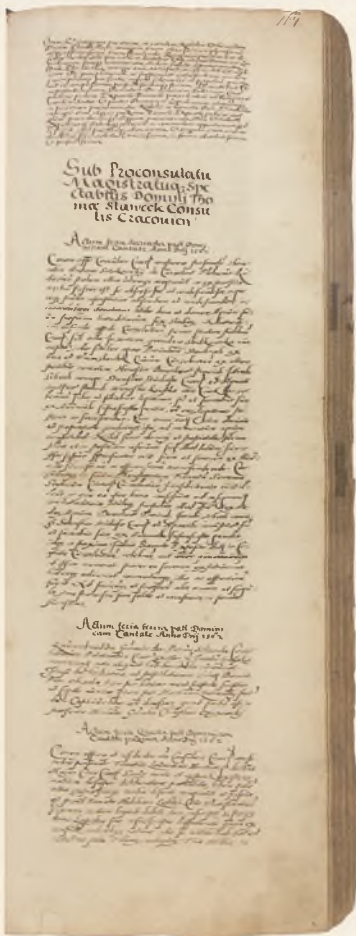
410. TOMASZ SŁAWEK

rajca 1579–1591
burmistrz 1579, 1582, 1587

Thomas de Radomskie, Slavek

Kupiec, szafarz żupy wielickiej, urodzony w Radomsku. Przyjął krakowskie prawo miejskie w roku 1563, po przedstawieniu tak zwanego listu dobrego urodzenia. Bez stażu w ławie sądowej w roku 1579 został powołany do rady miejskiej. Krzesło rajcowskie zajmował ponad 12 lat, do roku 1591 włącznie. W tym czasie zasiadał w radzie urzędującej i trzykrotnie pełnił funkcję burmistrza. Nie sprawował nigdy urzędu lonera, ale w roku 1583 wykonywał jego obowiązki w zastępstwie za Pawła Krzywokolskiego (nr 411). W roku 1587 reprezentował miasto jako poseł na sejmik prowincjonalny poprzedzający sejm elekcyjny. Zawodowo Tomasz zajmował się handlem zbożem i solą, był też szafarzem żupy wielickiej. Musiało to być intratne zajęcie, skoro w roku 1579 mógł udzielić pożyczki radzie miejskiej w wysokości 400 florenów na podarek dla wojewody krakowskiego Piotra Zborowskiego przekazany mu w podziękowaniu za poparcie skarg miasta na „panów szlachtę”, którzy niszczyli nocami kłódki od bram miejskich. Nie pożyczył jednak pieniędzy na obronę miasta w 1587 roku, choć wielu innych rajców to uczyniło. Posiadał kamienicę położoną przy ul. Sławkowskiej (obecnie nr 6B). Był katolikiem, jednak pod koniec życia, w wyniku oskarżenia o herezję, został w 1588 roku ekskomunikowany. Był dwukrotnie żonaty: z Anną, poślubioną w 1563 roku, oraz Ewą, córką Pawła Sadowskiego. Zmarł w Krakowie w roku 1591, pozostawiając syna Joachima i córkę Annę, wydaną za Mikołaja Wadowskiego z Wadowa.

Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1581–1584 strona 167 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Tomasza Sławka w 1582 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 448, s. 167)

Źródła i literatura:
KPM II, nr 3488; PPK I-1, nr 276, 303;
PPK I-2, s. 1118; PPK II-1, nr 778, 785;
Paprocki 1584, s. 899; Noga 2003, s. 53,
86, 99, 135, 138, 158, 168, 179, 187, 191,
205, 207, 211, 342; Noga 2008, nr 132.

Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

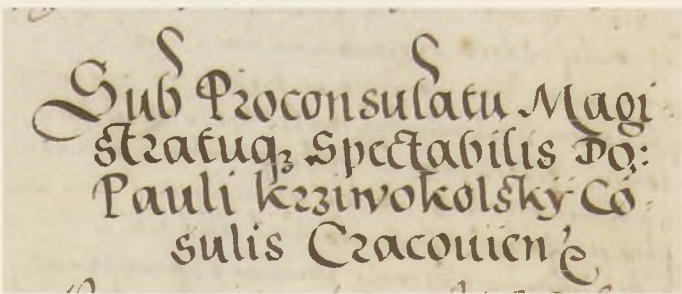
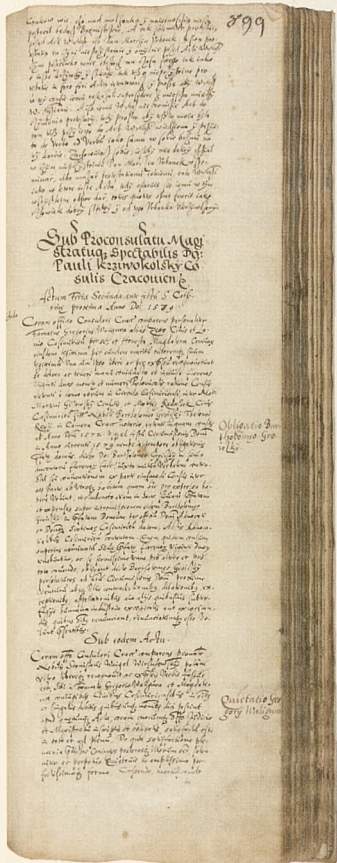
411. PAWEŁ KRZYWOKOLSKI

rajca 1579–1591

burmistrz 1579

Paulus Krzwokolsky

Kuśnierz, urodzony w Zatorze, brat kuśnierza Stanisława. W ławie sądowej krakowskiej nie zasiadał. Uzyskał jednak nominację do rady w 1579 roku. Mimo wielu lat pełnienia funkcji rajcy, do roku 1591 włącznie, tylko raz, w roku 1579, został powołany do rady urzędującej i sprawował funkcję burmistrza w przypadającej na niego w tej rocznej kadencji kolejności. W tymże roku miasto pożyczyło od niego 200 florenów na koszty wyboru rajców: prezent dla wojewody krakowskiego i wystawny obiad. W latach 1582–1586 był lonerem. Nie przykładał się jednak do obowiązków, lecz wyręczał się zastępstwem innych rajców: Tomasza Sławka (nr 410), Jana Cyrusa (nr 409), Krzysztofa Remera (nr 395) i Joachmia Ciepiewskiego (nr 426). Rada jednak przedłużała jego roczne kadencje lonera na kolejne lata. W 1585 roku wziął od miasta w dzierżawę wsie Dąbie i Grzegórzki, atrakcyjne ze względu na zyski z ryb, siana, żółędzi i owoców, wraz z nową cegielnią miejską w Dąbiu. Przebił konkurentów do tej dzierżawy czynszem w wysokości 400 złotych polskich, następnie żądał jednak jego obniżki, do czego przekonywał wpływowego Zygmunta Guttetera (nr 394) w jego ogrodzie, przy winie zakupionym na koszt miasta. Sprawę tę omawiali dalej w kramie w Sukiennicach u Krzysztofa Remera (nr 395). Po długich dyskusjach Paweł zapłacił jednak uzgodniony czynsz. Oprócz warsztatu kuśnierskiego i zysków z dzierżaw, utrzymywał się także z handlu między innymi rybami ze Lwowa. Był właścicielem kamienicy przy ul. Floriańskiej (obecnie nr 18A). Ożenił się z niejaką Martą. Zmarł w Krakowie przed 25 marca 1591 roku. Owdowiła Marta wyszła powtórnie za mąż za Szymona Luzińskiego (nr 436), co utorowało mu drogę do rajcowskiego krzesła. Po śmierci Pawła Krzywokolskiego jego miejsce w radzie zajął Antoni Paczoska (nr 430).

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 276, 303; PPK I-2, s. 1118, 1126, 1134, 1137–1138; Noga 2003, s. 51, 53, 59, 74–75, 77, 135, 163, 165, 168, 179, 187, 200, 211, 226, 321; Noga 2008, nr 133.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1575–1580 strona 899 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Pawła Krzywokolskiego w 1579 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 447, s. 899)

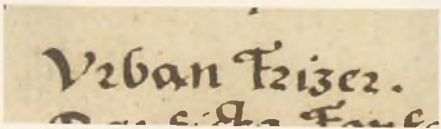
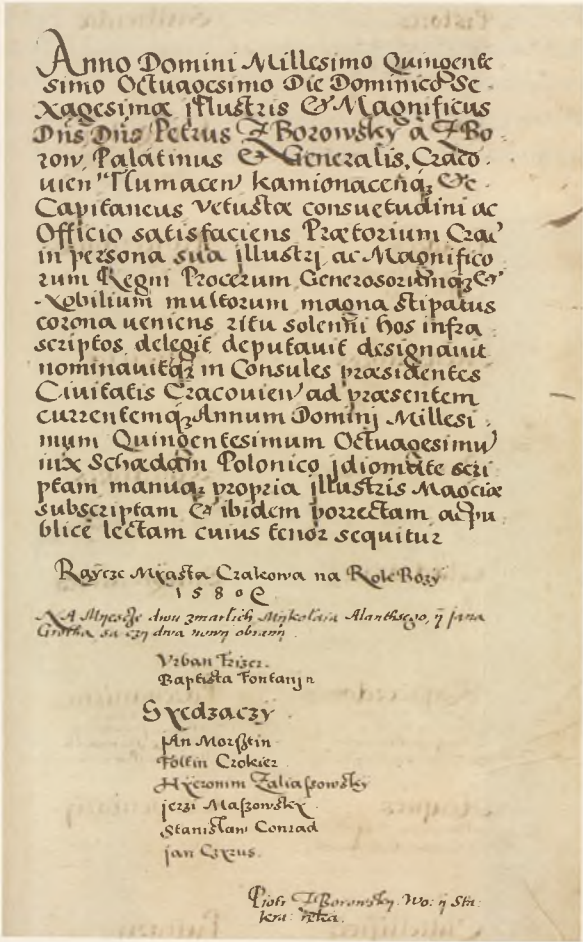
412. URBAN FRISER

rajca 1580–1586, 1591

burmistrz 1580, 1581, 1591

Urban Frizer

Mieszczanin krakowski, prawdopodobnie czeski Niemiec, od roku 1577 ławnik Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Uzyskał nominację do rady miejskiej w roku 1580, zasiadając na miejscu opuszczonym przez zmarłego rajcę Mikołaja Alantsee (nr 399). W latach 1580 i 1581 zasiadał w radzie urzędującej, pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W siódmym roku urzędowania został zdymisjonowany z rady na życzenie króla. Powtórnie nominację uzyskał w 1591 roku na miejsce zwolnione po śmierci rajcy Zygmunta Guttetera (nr 394) i jeszcze w tym samym roku ponownie został zrzucony z urzędu. Był żonaty z Barbarą Szmalcówną. Miał czterech synów: Stanisława, Aleksandra, Jana i Zygmunta, którzy po śmierci ojca byli właścicielami folwarku w Prądniku Wielkim, należącego niegdyś do Seweryna Bethmana (nr 282). W 1659 roku oblatowali w Metryce Koronnej swój indygenat, wciągnięty do ksiąg grodzkich oświęcimskich, podając jako swoich rodziców Zygmunta Fresera i Urszulę Jarzyniankę oraz powołując się na swego dziada Jana Fresera, przybysza z Niemiec, który miał uzyskać potwierdzenie swojego szlachectwa w roku 1506. Mimo wątpliwych podstaw Freserowie przeniknęli do szlachty polskiej.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1575–1580 strona 923 z wykazem rajców urzędujących, nominowanych na rok 1580, wśród których znajdował się Urban Frizer – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 447, s. 923)

Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

Źródła i literatura:
KWK 5–6, 92; PPK II-3, s. 1508; Pa-procki 1584, s. 899; Noga 2003, s. 31, 134–135, 138, 171, 234, 308; Noga 2008, nr 134.

Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

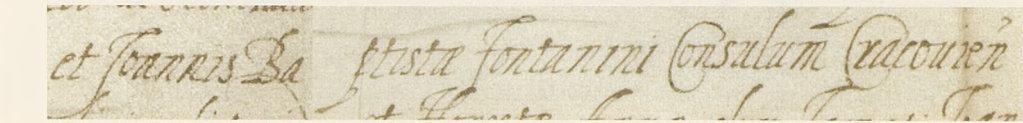
413. JAN BAPTYSTA FONTANA

rajca 1580–1596
burmistrz 1580, 1581

Joannes Baptista Fontanini (Fontanni)
Kupiec żydowskiego pochodzenia, syn Jakuba, urodzony w miejscowości Cetis we Włoszech. Prawo miejskie krakowskie przyjął w roku 1562 i wtedy też odnotowano go jako Żyda konwertytę. Nie zasiadał w ławie miejskiej. Do składu rady został powołany w roku 1580 na miejsce po Janie Grocie (nr 407). Na urzędzie tym zasiadał blisko 17 lat, do roku 1596 włącznie. W tym czasie dwukrotnie wchodził w skład rady urzędującej i – w przypadającej na niego kolejności – pełnił funkcję burmistrza. W nasilających się wówczas sporach między radą a pospólstwem nie był jego obrońcą, za co zresztą słono zapłacił, gdyż napadnięto go w jego własnym domu. Był prowizorem szpitala św. Ducha i przez wiele lat poborcą szosu. Jako kupiec handlował głównie sukniem i winem. Współpracował z rodziną Montelupich, jednak z czasem skonfliktował się z nią i procesował. W interesach często wdawał się w spory i procesy. Był właścicielem domu w Rynku (obecnie nr 12) oraz przy ul. Floriańskiej (obecnie nr 27). Do niego należała także wieś Skotniki. Żenił się trzykrotnie. Jego żonami były: Anna Rymarówna, Małgorzata oraz Agnieszka, córka rajcy Bartłomieja Paczosi (nr 392) i wdowa po Hieronimie Berze, ławniku Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. Zmarł około 12 czerwca 1596 roku w Krakowie. Został pochowany w kościele Mariackim. Pozostawił liczne potomstwo, między innymi synów: Stanisława, altarystę św. Benedykta w kościele Mariackim, Zygmunta, pisarza miejskiego w Kownie, Jana, jezuitę, oraz córki: Katarzynę, żonę Kaspra Paczosi, i Annę, żonę Pawła Jordana.

Zróżdła i literatura:
KPM II, nr 3472; KWK IV, s. 65;
KZBM, s. 93; PPK I-1, nr 276, 303;
PPK I-2, s. 1134; Paprocki 1584, s. 899;
Pańków Stanisława, Fontanini Jan Bap-
tysta, [w:] PSB, t. VII, s. 61; Follprecht
2003, s. 46, 55–56; Noga 2003, s. 64–65,
135, 150, 154, 156, 167, 169, 178–179,
187, 198, 209, 211, 215, 222, 224, 226,
232, 307; Wojtowicz 2004, s. 42–46;
Noga 2008, nr 135.

Dokument wydany w 1594 roku w Krakowie, mocą którego ławnicy krakowscy oświadczyli, że wykonawcy testamentu Anny, wdowy po Walentym Konradzie, rajcy krakowscy Marcin Urbankowicz (nr 402) i Jan Baptysta Fontana sprzedali połowę domu murowanego położonego przy ul. Floriańskiej Jaszczurkiewiczowi, kuśnierzowi – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. dypl. perg. 589)

414. JERZY MASZOWSKI

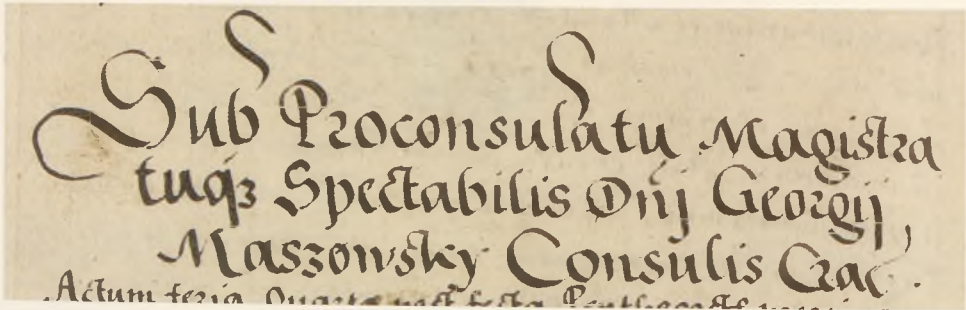
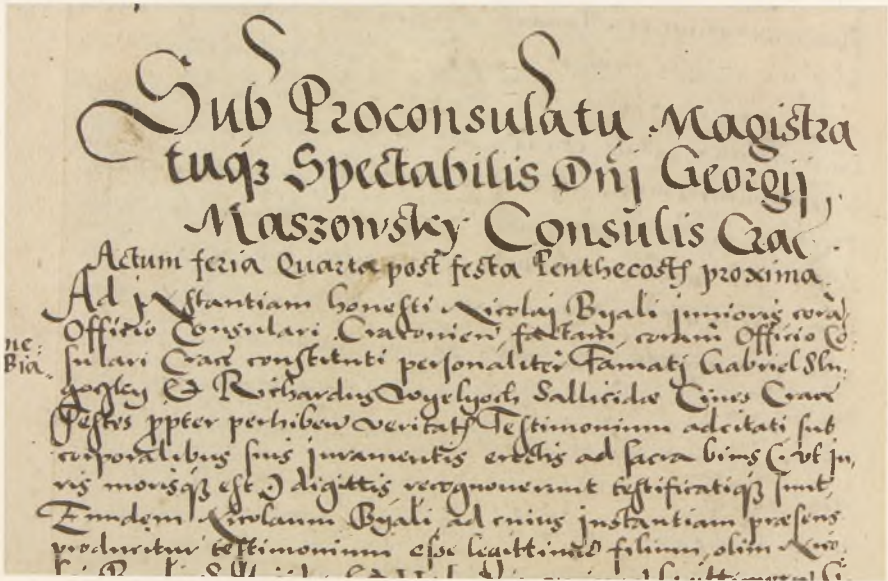
rajca 1580–1586

burmistrz 1580, 1581

Georgius Masowski

Kupiec, urodzony w Bańskiej Bystrzycy, syn Benedykta, tamtejszego mieszczanina. Nie zasiadał w krakowskiej ławie sądowej, w roku 1580 bez wcześniejszej praktyki we władzach miejskich otrzymał nominację do rady miejskiej. Wszedł na miejsce przeznaczone dla Jana Rappa z Wissemburga, który godności rajcy nie przyjął i ślubowania nie złożył (do rady w następnym stuleciu weszli jednak jego syn i wnuk). W ciągu prawie siedmiu lat sprawowania urzędu rajcowskiego Jerzy dwukrotnie zasiadł w radzie urzędującej, w latach 1580 i 1581, wtedy też w przypadającej na niego kolejności był burmistrzem. Rada powierzyła mu w latach 1580–1581 funkcję lonera. W roku 1581 dobrał sobie zastępcę w osobie rajcy Jana Cyrusa (nr 409), jednak nieprzykładanie się do obowiązków lonera zakończyło się odsunięciem Jerzego od tej funkcji. W sierpniu 1584 roku wraz z rajcą Marcinem Urbankowiczem (nr 402) posłował w sprawach Krakowa do króla przebywającego w Niepołomicach. Sprawował także od roku 1585 funkcję dożywotniego prowizora szpitala św. Ducha. Był właścicielem kamienicy przy ul. Floriańskiej. Jego żoną była Anna, wdowa po Piotrze Głuchowskim. Pożyczał od niej pieniądze na naprawę spalonego domu znajdującego się przy ul. św. Anny. Zabezpieczył ją wianem w wysokości 500 złotych polskich (przy zwyczajowo przeznaczanej na ten cel kwocie 1000 złotych). Zmarł w maju 1586 roku w Krakowie.

Stefan Batory (1576–1586)

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1575–1580 fragment strony 834 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Jerzego Maszowskiego w 1579 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 447, s. 834)

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 273–274, 296, 303; PPK I-2, s. 1120, 1123; Paprocki 1584, s. 899; Noga 2003, s. 30, 51, 53, 59, 65, 81, 135, 167, 170, 204, 211, 215, 217, 324; Noga 2008, nr 136.

Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

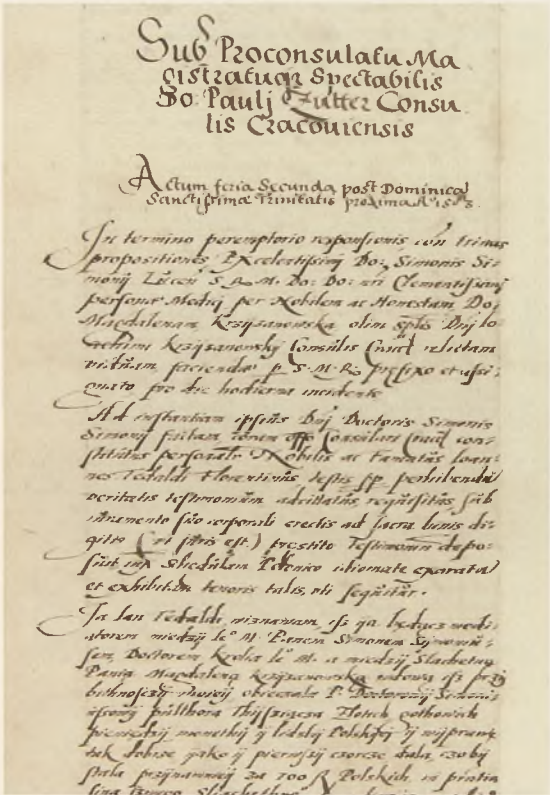
415. PAWEŁ ZUTTER

rajca 1582–1597

burmistrz 1582, 1583, 1584, 1585, 1586, 1588, 1589, 1593, 1597

Paulus Zuter (Zatter, Sutter)

Mieszczanin, kupiec. W roku 1566 objął urząd ławnika miejskiego, który sprawował nieprzerwanie do 1576 roku i na który powrócił w roku 1579. Również w 1579 roku został lonerem. Trzy lata później uzyskał powołanie do rady miejskiej, w której zasiadał blisko 16 lat, do roku 1597 włącznie. Dziewięciokrotnie nominowany do rady urzędującej, pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Zachował się zapis o organizowanej przez niego w roku 1583 wystawnej, oficjalnej uczcie z okazji wyboru nowych rajców, na którą ściągał trzema saniami ryby z Morawicy, srebrną zastawę pożyczył od wojewody Andrzeja Tęczyńskiego, a łyżeczki do tortów od rajcy Pawła Biertułtowskiego (nr 391). Jako burmistrz organizował życie miasta podczas zarazy w 1585 roku. W źródłach odnotowano zwrot pieniędzy za półtora wołu zakupionego przez niego jako zaopatrzenie dla domu za kościołem św. Piotra, gdzie przebywali ludzie zapowietrzeni. W roku 1584 posłował na sejmik prowincjonalny oraz do króla w Niepołomicach. W latach 1585–1588 byli wraz z rajcą Janem Baptystą Fontaną (nr 413) prowizorami szpitala św. Ducha, ale nie wciągali do ksiąg pozyskiwanych legatów i zostali zmienieni. W roku 1584 Paweł dzierżawił od miasta wieś Dąbie, w latach 1587–1588 Małą Wagę w Rynku, w latach 1587–1589 był poborcą szosu. Trudnił się handlem hurtowym, eksportował na Zachód surowe skóry wołowe, prowadził też interesy w Pradze. Miał kamienicę przy ul. Floriańskiej (obecnie nr 25). Był czterokrotnie żonaty: z Jadwigą, Anną z Pernusów, Małgorzatą z Sadowskich i Barbarą. Zmarł w Krakowie w 1597 roku. Miał trzech synów, wśród nich Pawła, mieszczanina praskiego, oraz cztery córki, z których Anna weszła do rodziny Alantsee, a Małgorzata wyszła za Bartłomieja, brata rajcy Kaspra Chodowicza (nr 429).

Sub Proconsulatu
Magistratus Spectabilis
Do. Pauli Zutter Consu-
lis Cracoviensis

Źródła i literatura:
KWK I, s. 147, 280–281; PPK I-1, nr 276, 296, 303; PPK I-2, s. 1118, 1137, 1142; PPK II-1, nr 778, 812–813, 824; Paprocki 1584, s. 899; Follprecht 2003, s. 46–55, 61; Noga 2003, s. 25, 52, 64–65, 68–69, 74–75, 81, 86, 98, 136, 151, 153, 156, 171, 179, 187, 191, 206, 211, 354; Noga 2008, nr 137.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1581–1584 fragment strony 366 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Pawła Zuttera w 1583 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 448, s. 366)

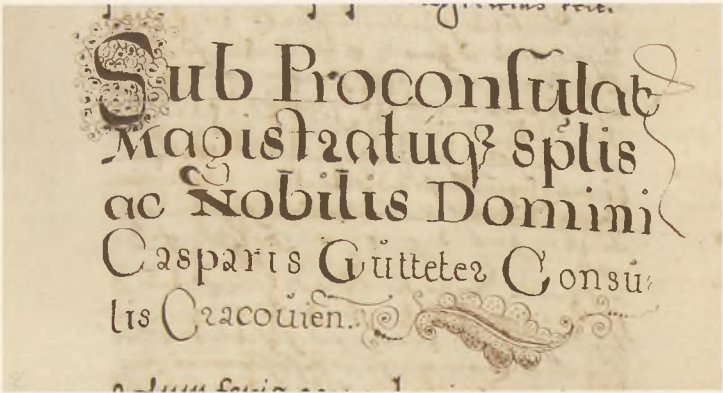
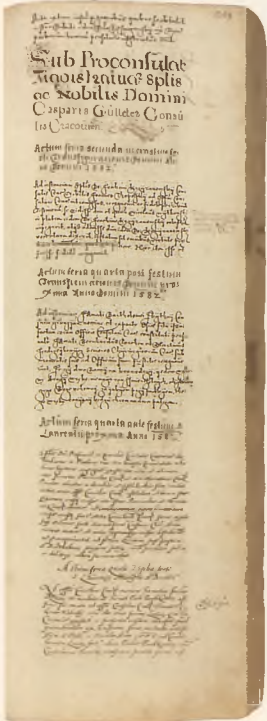
416. KASPER GUTTETER

rajca 1582–1614

burmistrz 1582, 1586, 1587, 1588, 1589, 1590, 1591, 1593, 1594, 1595, 1597, 1599, 1601, 1602, 1603, 1604, 1605, 1606, 1607, 1608, 1609, 1610, 1612, 1613

Casparus (Caspar) Guteter

Mieszczanin, kupiec, ostatni przedstawiciel rodu Gutteterów zasiadający w krakowskiej radzie miejskiej, syn rajcy Jerzego (nr 368) i Rozyny (Eufrozyny), córki rajcy Jana Schillinga (nr 344). Jego rodzeństwo było wyznania protestanckiego, jednak Kasper nie podzielał ich przekonań religijnych (później jako burmistrz spotkał się zresztą z zarzutem, iż nie broni praw protestantów). W ławie miejskiej zasiadał w latach 1574–1581. Rajcą został w roku 1582 i był nim przez ponad 32 lata. W tym czasie do rady urzędującej był powołany aż 24 razy i tyle samo razy w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W roku 1593 wszedł w skład komisji zajmującej się sądownictwem i sprawami wewnętrznymi miasta, a w 1604 roku do komisji do spraw przywilejów miasta i praworządności. W latach 1588–1600 niemal corocznie posłował w imieniu miasta na sejm. Był też posłem na sejmiki: w 1590, 1593, 1598 i 1600 roku. W czasie zarazy, szalejącej w Krakowie od października do grudnia 1599 roku, nie uciekł, lecz został i organizował pomoc. Przepuszczalnie za zaangażowanie w sprawy miasta jako rajca senior otrzymał dzierżawę Małej Wagi. Był prowizorem szpitala św. św. Sebastiana i Rocha (1582–1598) i edylem kościoła Mariackiego (od 1585 roku). Zajmował się handlem, głównie wołami. Handlował z krajami niemieckimi i ze Lwowem. Prowadził interesy z Schillingami. Inwestował w kopalnie w Olkusz. Dzierżawił wsie Dąbie i Grzegórzki (1599 rok). Należała do niego kamienica położona przy Rynku (obecnie nr 12B), zwana „Gutteterowską”. Żenił się czterokrotnie: z Brygidą, córką rajcy Jana Morsztyna (nr 385), Anną, córką rajcy Andrzeja Fogelwедера (nr 350), Nethą Smalczówną i Dorotą Aichlerówną. Zmarł w roku 1614 w Krakowie. Pozostawił synów: Kaspra, Stanisława, Pankracego, Augustyna oraz córki: Dorotę, Brygidę i Zofię, żonę Erazma Tanigela.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1581–1584 strona 209 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Kaspra Guttetera w 1582 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 448, s. 209)

Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 303; PPK II-1, nr 785, 812–813, 817, 828, 833, 843–844, 851–853, 856–857, 862, 866, 868, 873; PPK II-3, s. 1464; Paprocki 1584, s. 899; Pańkow Stanisława, Gutteter Kasper, [w:] PSB, t. IX, s. 190; Trelińska 2001, nr 166; Noga 2003, s. 61–62, 66, 68–69, 75, 79, 86, 88, 123, 136, 149–150, 158, 176, 179, 187, 190, 194, 197, 206, 208, 219, 311; Komorowski, Follprecht 2000, s. 19–22; Komorowski 2008, s. 272, 275; Noga 2008, nr 138.

Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

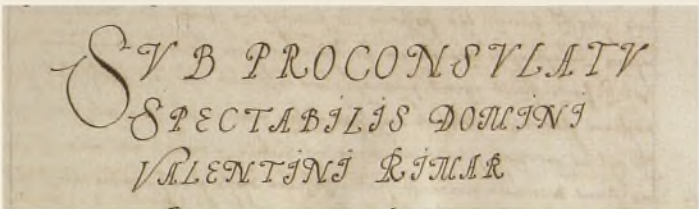
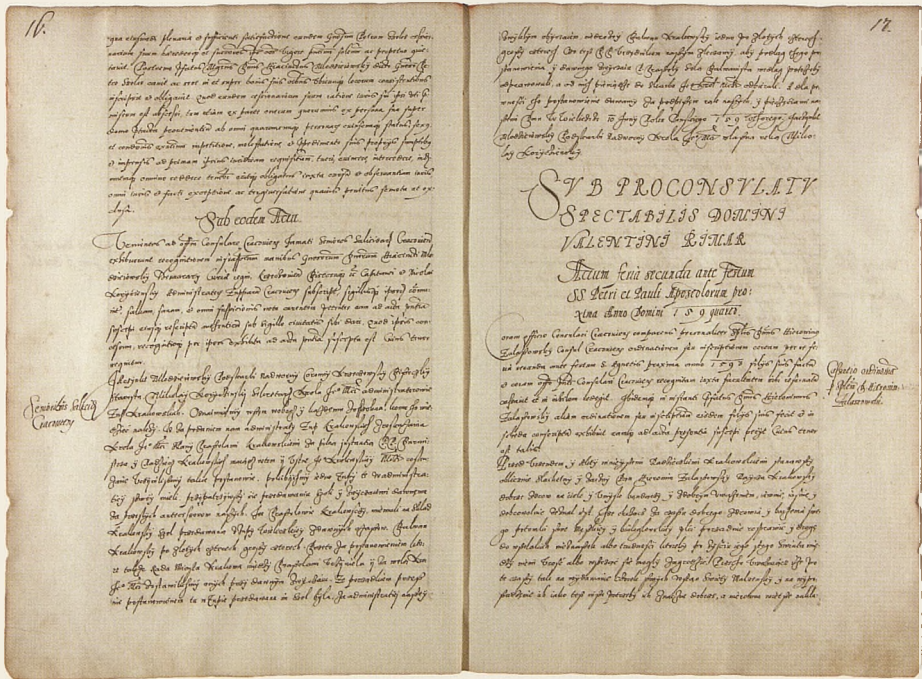
417. WALENTY RYMER

rajca 1582–1614

burmistrz 1582, 1586, 1588, 1589, 1592, 1593, 1594, 1595, 1597, 1599

Valentinus (Foltyn) Remer (Rimar, Remer)

Kupiec, urodzony w Krośnie, syn rajcy krośnieńskiego Wojciecha i Anny, brat rajcy krośnieńskiego Tomasza. Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w roku 1574. Nobilitowany w 1590 roku za zasługi w czasie obrony Krakowa w czasie oblężenia przez arcyksięcia Maksymiliana (rekomendowali go wojewoda krakowski Andrzej Tęczyński oraz kanclerz i hetman wielki koronny Jan Zamoyski). Pieczętował się herbem własnym Rymer, którego godło nawiązywało kształtem do bramy Szewskiej, obroną której dowodził w czasie oblężenia. Zasiadał w ławie miejskiej w latach 1579–1580. W roku 1582 został rajcą i w radzie zasiadał blisko 33 lata. W tym czasie dziesięć razy był powołany do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W imieniu miasta był posłem na sejm w roku 1590 i na sejmik w roku 1592. W roku 1596 został wybrany na trzy lata na prowizora szpitala św. Ducha. Był starszym Bractwa kościoła Panny Marii. Prowadził w niezbyt dużym zakresie handel winem, głównie z Węgrami. Inwestował w dobra ziemskie. Dzierżawił zamek Rożnów (od Krzysztofa Radziwiłła) oraz wsie Polanowice i Krzyszkowice (od Jana Ostrońskiego). Od roku 1601 był dziedzicem wsi Wierzbica w powiecie proszowskim. W Krakowie należała do niego kamienica przy ul. Grodzkiej (obecnie nr 1). W czerwcu 1572 roku ożenił się z Małgorzatą, córką kupca Sebastiana Hallemburgera i Krystyny. Miał pięciu synów: Jana, Sebastiana, Stanisława, Walentego oraz Zygmunta. Zmarł w roku 1614. Jego miejsce w radzie zajął Stanisław Chodowicz (nr 460).

Źródła i literatura:
PPK, II-1, nr 812, 824, 844, 853, 857, 862, 866; Trelińska 2001, nr 517; Noga 2003, s. 68–69, 86, 90, 125, 151, 167, 179, 187, 191, 211, 232, 335; Noga 2008, nr 139.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1594–1597 strony 16–17 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Walentego Rymera w 1594 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 454, s. 16–17)

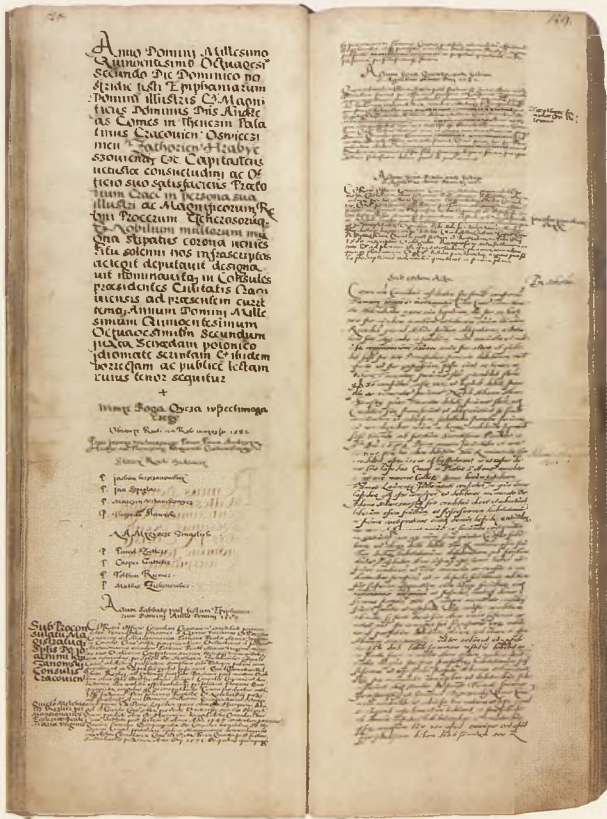
418. MATEUSZ SIEBENEICHER

rajca 1582
burmistrz 1582

Mathaeus (Matys, Mathis) Siebeneycher (Zibeneicher)

Drukarz, wydawca, księgarz, urodzony w Krakowie około 1539 roku, syn księgarza Marcina, przybyłego do Krakowa przed 1515 rokiem z miejscowości Liebenthal (obecnie Lubomierz) koło Lwówka Śląskiego, przyjętego do prawa miejskiego w roku 1531, oraz Anny Agnieszki z Szarffenbergów, rodziny krakowskich drukarzy. Mateusz, zwany czasem Marcinem, szybko uległ polonizacji, znany jest jego list pisany dobrą polszczyzną w 1578 roku do wójta krakowskiego i ławników. Bez praktyki w ławie sądowej uzyskał w 1582 roku nominację do rady miejskiej. Zasiadał w niej jedynie niecały rok, uczestnicząc w działaniach rady urzędującej i pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W roku 1557, dzięki małżeństwu, przejął drukarnię Szarffenbergów, łącząc ją z przejętą od matki firmą księgarską zmarłego ojca. Nową drukarnię i oficynę wydawniczą ulokował w nowo zakupionej kamienicy przy ul. św. Anny (obecnie nr 4). Od 1569 roku był wraz z bratem Wacławem współwłaścicielem, a od 1575 roku właścicielem piarni Żabi Młyn na Białym Prądniku. Początkowo był związany z obozem różnowierczym, drukował głównie pieśni protestanckie i ariańskie, później podręczniki szkolne i dzieła religijne, w tym księdza Jakuba Wujka. Wydał łącznie ponad 200 pozycji, głównie w języku polskim. Był dwukrotnie żonaty: z Elżbietą Fetrówną oraz Anną, wdową po Ambrożym Szulcu. Zmarł 9 grudnia 1582 roku w Krakowie, pozostawił trzech synów i pięć córek. Syn Jakub (nr 435) kontynuował zawodową tradycję rodziny, zasiadł także w radzie miejskiej. Córka Katarzyna miała dwóch mężów: Kaspra Trusaldiego i rajcę Marcina Wacławowicza (nr 445).

Stefan Batory (1576–1586)

Mathis Siebeneycher

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1581–1584 strony 128–129 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1582 z Mateuszem (Marcinem) Siebeneicherem w składzie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 448, s. 128–129)

Źródła i literatura:
KPM II, nr 1494; KWK II, s. 12, 174; KWK III, s. 50–51, 59; PPK I-1, nr 276; Paprocki 1584, s. 899; Sowiński 1996, s. 29–30; Encyklopedia, s. 894–894; Noga 2003, s. 136, 158, 177, 212, 341; Noga 2008, nr 140.

Stefan Batory (1576–1586)

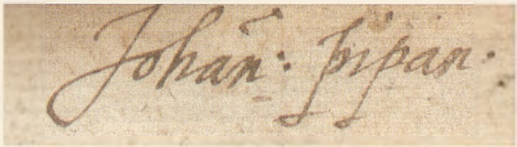
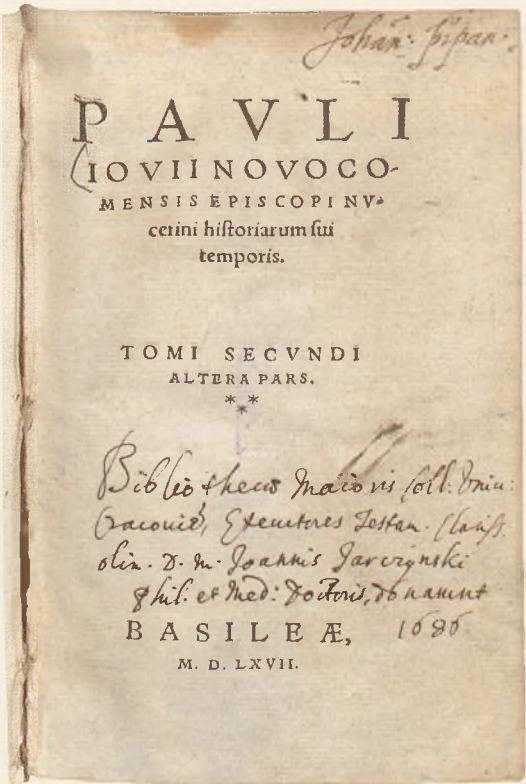
419. JAN PIPAN

rajca 1583–1585

burmistrz 1583, 1584, 1585

Joannes (Johan) Pipen

Aptekarz, syn Jerzego, wybitnego aptekarza pochodzącego z Lublany, który do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w roku 1526, za poręczeniem aptekarza Jorga Bergka. Dał początek trzypokoleniowej obecności Pipanów we władzach samorządowych Krakowa. Nie zasiadał w ławie sądowej, bez odbycia tej praktyki w sprawach miasta został nominowany w roku 1583 na urząd rajcy. Krzesło radzieckie zajmował przez blisko trzy lata (rajcom wybranym w tym roku przedłużono kadencję na dwa następne) – zasiadał wtedy w radzie urzędującej i sprawował w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Prowadził aptekę „Pod Żłotą Głową” w kamienicy położonej przy Rynku (obecnie nr 13), należącej do Pipanów od 1530 roku do lat siedemdziesiątych XVII wieku, zwanej później „Pipanowską”. Apteka dostarczała na dwór królewski oprócz medykamentów także artykuły zamorskie: korzenie, nasiona, musztardy i wodę różaną. Jan miał humanistyczne zainteresowania, posiadał bogatą bibliotekę, wśród różnych dzieł także Pawła Giovio *Historiarum sui temporis*, wydane w Bazylei w 1567 roku. W 1564 roku ożenił się z Cecylią, córką rajcy Mikołaja Alantsee (nr 399). Z małżeństwa tego miał trzech synów: Jerzego, Jana (żonatego z Zuzanną, córką Jana Rappa) i Mikołaja, oraz osiem córek, z których Anna w roku 1589 poślubiła późniejszego rajcę Ludwika Kromera (nr 453), a Elżbieta wyszła w 1593 roku za przyszłego rajcę Stanisława Rappa (nr 452). Jan zmarł w roku 1585 w Krakowie.

Źródła i literatura:

KWK II, s. 97, 136; PPK II-1, nr 1503; Paprocki 1584, s. 899; Giedroyc 1909, s. 40; Noga 2003, s. 98, 136, 151, 159, 169, 200, 219, 330; Komorowski 2008, s. 79, 278, 315; Noga 2008, nr 141.

Strona tytułowa dzieła Pawła Giovio *Historiarum sui temporis*, t. II, wydanego w Bazylei w 1567 roku, z notą proveniencyjną i podpisem Jana Pipana złożonym w prawym górnym rogu – oraz powiększenie podpisu (Biblioteka Jagiellońska, sygn. Cim. 1899)

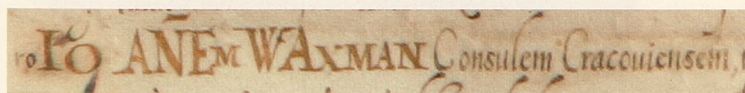
420. JAN WAXMAN

rajca 1583–1603

burmistrz 1583, 1584, 1585, 1586, 1590, 1597

Joannes (Johann) Wagsman (Vachsman)

Kupiec, urodzony w Norymberdze, syn Michała, z pochodzenia Szwajcara, i Anny z Norymbergi. Szlachectwo otrzymał w 1589 roku na sejmie w Warszawie za udział w obronie murów Krakowa w czasie oblężenia miasta przez arcyksięcia Maksymiliana, do czego nawiązuje symbolika herbu własnego Waxman (strzelnice działowe i mąż zbrojny). Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w 1566 roku. W latach 1579–1580 sprawował urząd ławnika miejskiego. Na urząd rajcy został powołany w roku 1583, pełnił go prawie 21 lat, do roku 1603 włącznie. W radzie urzędującej zasiadał sześciokrotnie i tyleż razy w przypadającej na niego w obrębie rady kolejności sprawował funkcję burmistrza. W latach 1584–1586 dzierżył stróżę rybną, a w latach 1593–1594 administrował czopowym, z którego w roku 1597 wypłacił prawie 1200 grzywien wynagrodzenia dla burmistrzów, należnego i zaległego od roku 1578, kiedy to wprowadzono honorarium za burmistrzowanie w wysokości 10 grzywien za kadencję. W roku 1598 rozliczał się przed radą z administrowania podatkami miejskimi – dzierżawy „czopowej, groszowej i kwartniczej” – i wydał z tej okazji na koszt miasta suty obiad dla rajców. Odprawiał także w imieniu miasta poselstwa na sejmy do Warszawy w 1585 roku i na sejm konwokacyjny, także do Warszawy w 1587. Posłował do króla do Grodna w roku 1586 i do Warszawy w roku 1600. Trudnił się handlem kruszcami i miedzią, inwestował w sztolnię Ponikowską w Olkuszu. Dziedziczył Bibice, w Krakowie miał dom przy Rynku (obecnie nr 21). Ożenił się z Agnieszką, córką Mikołaja Pernusa. Zmarł przed 12 czerwca 1603 roku, pozostawiając dwie córki: Annę i Zofię, wydaną za rajcę Jerzego Schilkrę (nr 422), a po jego śmierci za Mikołaja Szembeka, syna rajcy Bartłomieja (nr 376).

Dokument wydany w 1589 roku w Warszawie, w którym Zygmunt III Waza w nagrodę za niedopuszczenie w czasie elekcji do Krakowa arcyksięcia austriackiego Maksymiliana nadaje Janowi Waxmanowi szlachectwo i herb – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy
(Biblioteka PAU/PAN w Krakowie, sygn. dok. perg. 183)

Stefan Batory (1576–1586)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

Zróżdła i literatura:

KPM II, s. 3675; PPK I-1, nr 296, 298, 303; PPK I-2, s. 1092, 1095; PPK II-1, nr 785, 812, 816; Paprocki 1584, s. 899; Trelińska 2001, nr 499; Noga 2003, s. 69, 72, 81, 86, 136, 152, 156, 158, 167, 177, 179, 187, 191, 198, 211, 213, 232, 234, 349; Noga 2008, nr 142.

Stefan Batory (1576–1586)
Zygmunt III Waza (1587–1632)

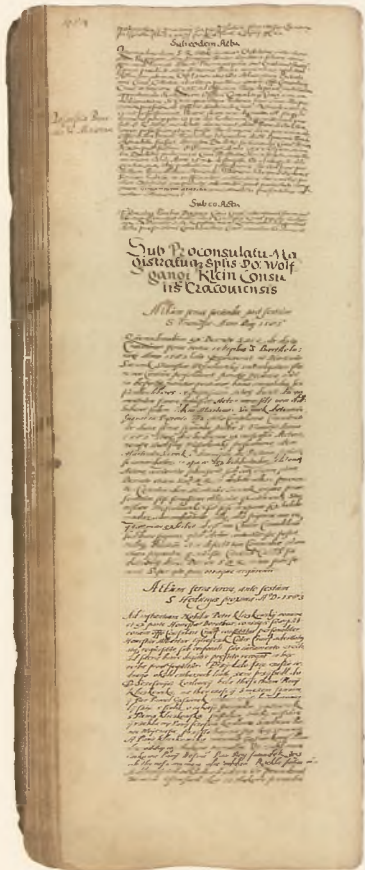
421. WOLFGANG KLEIN

rajca 1583–1588

burmistrz 1583, 1584, 1585, 1586, 1588

Wolf Kleyn

Kupiec, urodzony przed 1543 rokiem, syn Wolfganga, przybyłego do Krakowa z Wissemburga w Alzacji. Wolfganga, szybko osieroconego, wychowywał i uczył handlu jego ojczym, rajca Bartłomiej Szembek (nr 376). Od roku 1581 Wolfgang był ławnikiem miejskim. W roku 1583 wszedł w skład rady miejskiej, w której zasiadał nieco ponad pięć lat. Pięciokrotnie wchodził w tym czasie do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W radzie był raczej zwolennikiem kompromisowych rozwiązań wobec roszczeń pospólstwa domagającego się prawa do wglądu w prowadzenie finansów miasta. Był atakowany za brak działań w czasie napadów na zbór ewangelicki. W roku 1587 w obliczu zagrożenia Krakowa oblężeniem przez wojska arcyksięcia Maksymiliana, rajcy złożyli dobrowolne datki na rzecz obrony. Były to wysokie kwoty pieniężne, stanowiące łącznie 18% zeszłorocznych dochodów miejskich. Wolfgang znalazł się wśród tych nielicznych rajców, którzy odmówili finansowego wsparcia miasta. Zawodowo zajmował się handlem, między innymi wyrobami żelaznymi, kosami i sierpami, miał spółkę z rodziną Berów, inwestował także w kopalnię olkuskie. Należała do niego kamienica położona przy Rynku (obecnie nr 32A), zwana później „Wolfkleinowską”. Ożenił się dwa razy, drugi raz w 1561 roku z Anną, córką Hieronima Bera, ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Pozostawił dzieci: syna Fryderyka (drugi syn Wolfgang zmarł za młodu) oraz córki: nieznanego imienia, która była żoną Fryderyka Schmalca, Elżbietę, żonę Wojciecha Żywieckiego, Barbarę, Urszulę, żonę rajcy Kaspra Chodowicza (nr 429). Zmarł 8 maja 1588 roku. W testamencie zastrzegł, że chce zostać pochowany przy kościele Mariackim obok swoich rodziców.

Sub Proconsulatu
Magistratus Splis Do Wolfgangi Klein
Consulis Cracoviensis

Źródła i literatura:
KPM II, nr 1696; KWK IV, s. 196, 222;
Ratusiński Bogusław, *Klein Wolfgang*,
[w:] PSB, t. XII, s. 580; Bieniarzów-
na 1994-I, s. 158; Noga 2003, s. 136,
156–157, 179, 187, 190, 211, 214, 315;
Komorowski 2008, s. 314–315; Noga
2008, nr 143.

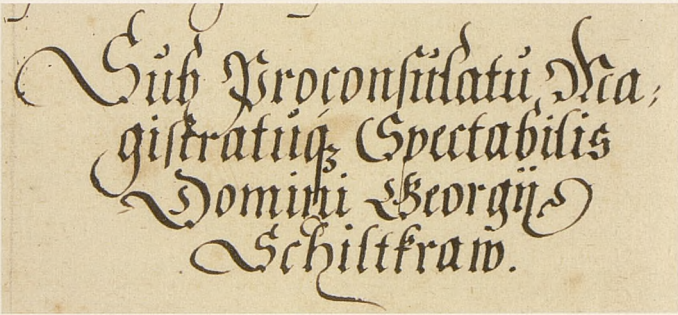
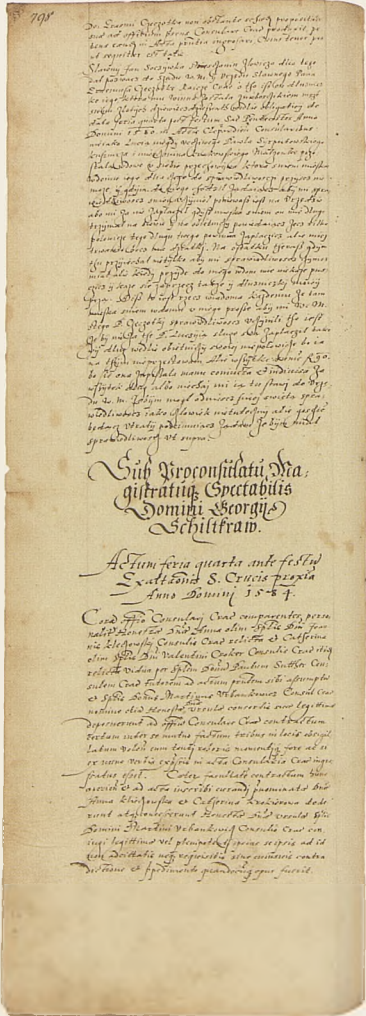
Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1581–1584 strona 454 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Wolfganga Kleina w 1583 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 448, s. 454)

422. JERZY SCHILKRA

rajca 1583–1585
burmistrz 1583, 1584, 1585

Georgius Schirltera (Sciltro)

Kupiec, przedsiębiorca górniczy, urodzony w Sobocie na Śląsku, uważał się za Ślązaka. Nobilitowany w 1595 roku. Prawo miejskie krakowskie przyjął w roku 1573. Nie zasiadał w ławie miejskiej. Rajcą został w 1583 roku i był nim przez niecałe trzy lata. W skład rady urzędującej był powoływany trzykrotnie i tyleż razy okresowo sprawował funkcję burmistrza. Posłował na sejm w roku 1585 i na sejmik rok wcześniej. Uczestniczył w poselstwie do króla przebywającego w Niepołomicach w 1584 roku. Zajmował się handlem ołowiem i suknem, z zyskiem inwestował w górnictwo w Olkusz – miał swoje udziały między innymi w sztolniach Ponikowskiej i Czajowskiej. Od miasta Olkusz dzierżawił hutę ołowiu, stał się właścicielem kilku innych, był też przez blisko 20 lat olbornikiem kopalń królewskich. Znaczne dochody pozwoliły mu na kupno kilku nieruchomości w Krakowie (między innymi kamienicy położonej przy Rynku, obecnie nr 29, zwanej „Pod Miedzią”) oraz dwóch kamienic w rynku olkuskim, z których jedna miała doprowadzoną wodę. Był serwitorem Josta Ludwika Decjusza (nr 336). Należały do niego Trzebinia, Trzebinka i Górka. Ożenił się dwukrotnie: z Anną Eichlerówną i z Zofią, córką rajcy Jana Waxmana (nr 420). Miał syna Jana i córkę Zuzannę, żonę rajcy Marcina Fichausera (nr 423). Syn Jan uzyskał nobilitację w roku 1595 i używał nazwiska Schilkra-Trzebiński oraz pieczętował się herbem własnym Trzebiński. Jerzy Schilkra zmarł 21 lipca 1585 roku.

Stefan Batory (1576–1586)

W 1584 roku pod basztą Senatorską dochodzi do ściecia magnata Samuela Zborowskiego. Skazany na banicję kilka lat wcześniej za śmiertelne zranienie szlachcica, licząc na bezkarność, zjawia się pod Krakowem, gdzie zostaje pojmany i stracony. Wydarzenie to odbija się szerokim echem w całym kraju.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1581–1584 strona 798 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Jerzego Schilkry w 1584 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 448, s. 798)

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 303; Paprocki 1584, s. 899; Małecki Jan M., Schirkla Jerzy, [w:] PSB, t. XXXV, s. 463–464; Trelińska 2001, nr 608; Noga 2003, s. 81, 86, 136, 152, 166, 168, 214, 221, 234, 337; Komorowski 2008, s. 308–309; Noga 2008, nr 144.

Stefan Batory (1576–1586)

W 1587 roku władze Krakowa oraz jego mieszczenie składają przysięgę wierności kanclerzowi Janowi Zamoyskiemu, zobowiązując się stać przy nowo obranym na króla polskiego królewiczu szwedzkim Zygmuncie III Wazie.

Jesienią tegoż roku Kraków jest oblegany przez liczącą około 8 tysięcy zbrojnych wojska arcyksięcia Maksymiliana Habsburga, zgłaszającego pretensje do polskiej korony. Miasto nie zostaje zdobyte, a wojska arcyksięcia zostają ostatecznie pokonane w roku następnym w bitwie pod Byczyną przez armię polską dowodzoną przez Jana Zamoyskiego.

W 1587 roku mieszczenie krakowscy składają na Rynku przysięgę wierności Zygmuntowi III Wazie.

Źródła i literatura:

KPM II, nr 3844; PPK I-1, nr 298; PPK I-2, s. 1135; PPK II-1, nr 785, 812–813, 824; Pańków Stanisława, *Fihausser Marcin*, [w:] PSB, t. VI, s. 441; Bieniarzówna 1994-I, s. 141, 158, 198, 216; Noga 2003, s. 60, 68–70, 89, 137, 139, 150, 154, 158, 167, 179, 187, 191, 210–211, 220–221, 305; Komorowski 2008, s. 307–308; Noga 2008, nr 145.

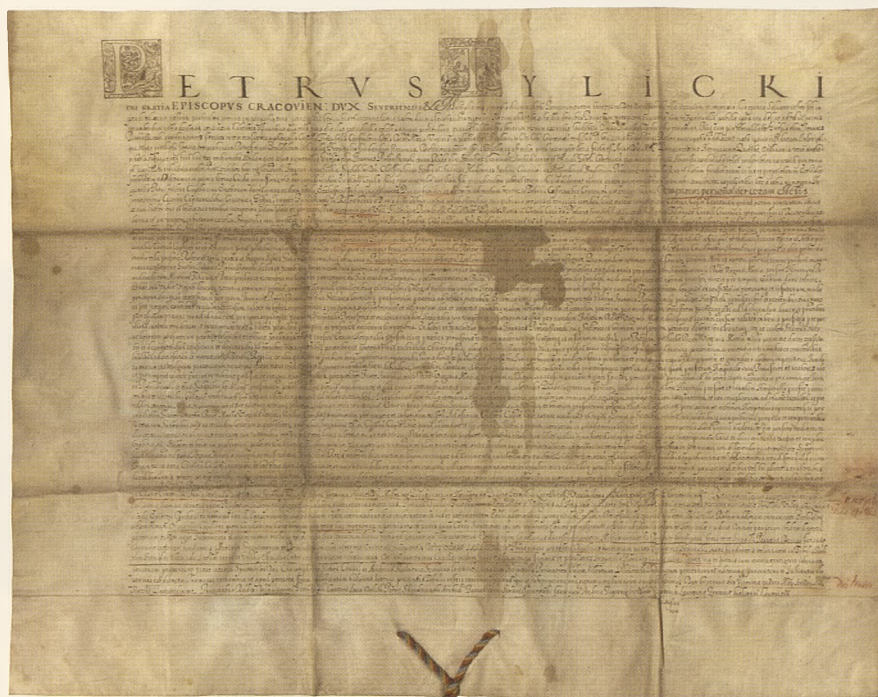
423. MARCIN FICHAUSER

rajca 1587–1598

burmistrz 1587, 1590, 1593, 1594, 1595, 1597

Martinus Fihausser (Fihausser, Vichausser)

Kupiec, urodzony w Baltersdorf (Prusy Królewskie). Prawo miejskie krakowskie przyjął w roku 1568. W latach 1580–1586 zasiadał w ławie miejskiej. W roku 1585 bronił przed królem interesów pospólstwa w konflikcie z radą. Także w tym roku reprezentował miasto na sejmie w Warszawie. Do rady został powołany w roku 1587 i zasiadał w niej blisko 12 lat. W tym czasie sześć razy wszedł w skład rady urzędującej i z tej racji tyleż razy okresowo pełnił funkcję burmistrza. W roku 1593 został prowizorem szpitala Bractwa Najświętszej Panny Marii przy ul. św. Stefana (obecnie Szczepańska). W roku 1587, gdy miasto stanęło wobec oblężenia przez wojska arcyksięcia Maksymiliana, rajcy przekazali dobrowolne datki na rzecz obrony miasta. Były to niemałe kwoty, stanowiące łącznie 18% zeszłorocznych dochodów miejskich. Wolfgang znalazł się wśród największych darczyńców: dał 150 złotych polskich. Zawodowo zajmował się handlem, głównie suknem i ołowiem, był też królewskim dostawcą win. Należało do niego kilka domów w mieście (między innymi kamienica przy Rynku, obecnie nr 28) oraz posiadłości w Czarnej Wsi. Na przedmieściu Garbary posiadał dworek. Ożenił się trzykrotnie. Jego żonami były: Anna Zajfretówna, Zuzanna, córka rajcy Jerzego Schilkry (nr 422) oraz Magdalena Schulkraf. Znane są jego dzieci: Marcin, złotnik, Konrad (zmarły przed 1599 rokiem), Barbara, Anna, żona Jana Rusockiego (Rosochy), i Małgorzata, żona Jakuba Chabowskiego, pisarza podskarbiego koronnego. Zmarł przed 4 grudnia 1598 roku. Jego miejsce w radzie zajął Łukasz Bochorocki (nr 444).

Martino Fihausser Consuli Cracovien

Dokument wydany w 1614 roku w Krakowie, w którym biskup krakowski Piotr Tylicki na prośbę Krzysztofa Szobera (nr 488) i Andrzeja Fladrowicza, ławników krakowskich i prowizorów szpitala Bractwa Najświętszej Panny Marii przy ul. św. Stefana w Krakowie, transumuje dokument wystawiony w 1594 roku w Krakowie przez urząd grodzki. Dokument z 1594 roku stwierdza, że Jan Piotraszewski na rzecz tego szpitala sprzedał za 400 złotych czynsz roczny w wysokości 20 złotych w swojej wsi Roków. Czynsz wykupili Hieronim Powodowski, proboszcz kościoła Mariackiego w Krakowie, oraz rajca krakowski Marcin Fihausser. Byli oni wtedy prowizorami szpitala. Poniżej powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. BO nr 2693)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

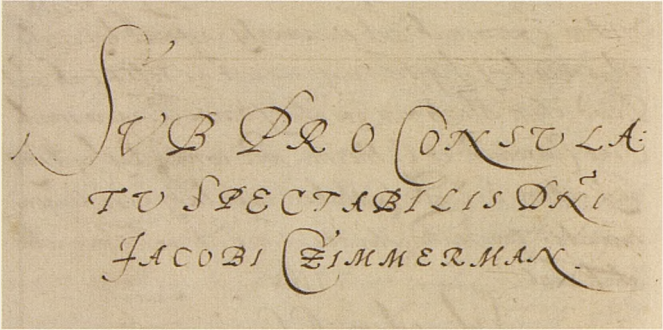
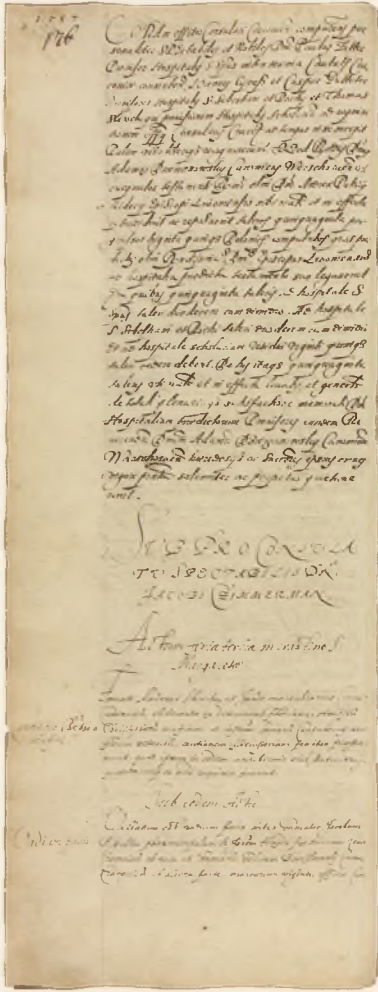
424. JAKUB ZIMMERMAN

rajca 1587–1614

burmistrz 1587

Jacobus Ziemmerman (Ziemmermann, Czimmerman, Cimmerman)

Kupiec, doktor praw, urodzony w Neumarkt (obecnie Środa Śląska), być może spokrewniony z zasiadającym niegdyś w radzie krakowskiej Janem Zimmermanem (nr 327). W XVI wieku kilka osób o tym nazwisku zostało przyjętych do krakowskiego prawa miejskiego, wśród nich Hans z Berlina, Grzegorz z Nowego Miasta i złotnik Leonard. Jakub do prawa miejskiego został przyjęty w 1575 roku. Wykształcenie prawnicze otrzymał na Uniwersytecie Krakowskim. W roku 1585 powołany został do ławy sądowej. Nominację do rady miejskiej uzyskał dwa lata później. Urząd rajcy pełnił przez 27 lat, jednak przez ten czas tylko jeden raz zasiadł w radzie urzędującej i w związku z tym pełnił przez pewien czas funkcję burmistrza. Potem pozostał już na stałe w radzie starej i nie był wybierany ponownie (jak to zwykle bywało) do rady urzędującej. Zatem burmistrzem miasta był tylko przez jedną kadencję (wynagrodzenie za burmistrzowanie w wysokości 69 grzywien 6 groszy wypłacono mu dopiero w roku 1597). Od roku 1596 z woli rajców pełnił dożywotnią funkcję edyla kościoła Mariackiego. Należała do niego kamienica położona przy Rynku (obecnie nr 34). Był wyznania ariańskiego, jednak przeszedł później na katolicyzm. Ożenił się trzykrotnie: z Justyną, córką pisarza miejskiego Jana Schillinga, Barbarą, córką Andrzeja Rottermunda, oraz Dorotą, córką rajcy Jana Miączyńskiego (nr 405). Zmarł przed 8 czerwca 1615 roku w Krakowie.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1587–1588 strona 176 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Jakuba Zimmermana w 1587 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 450, s. 176)

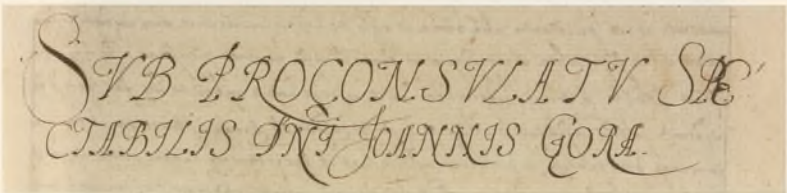
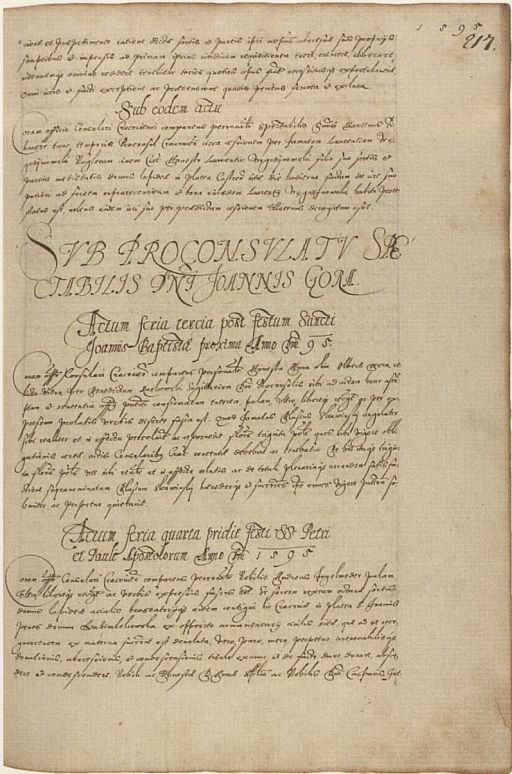
Źródła i literatura:
KPM III, nr 230; PPK II-1, nr 778, 824, 828, 833, 844, 852–853, 862; Noga 2003, s. 61–62, 69, 136–137, 179, 187, 191, 196, 211, 353; Komorowski 2008, s. 316–317; Noga 2008, nr 146.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

425. JAN GÓRA zwany SĘDZIK
rajca 1587–1597
burmistrz 1587, 1588, 1589, 1595

Joannes Gora

Mieszczanin krakowski, prawnik. Został odnotowany w roku 1572 na urzędzie podwójciego sądowego. W 1574 roku pełnił stanowisko pisarza miejskiego w Kazimierzu. Krakowska rada miejska w 1582 roku powierzyła mu odpowiedzialny i dobrze płatny urząd syndyka miejskiego. Stanowisko to pełnił do roku 1589. Dwa lata wcześniej, w roku 1587, ukoronował swą urzędniczą karierę – uzyskał nominację do rady miejskiej. W radzie zasiadał przez dziesięć lat, do roku 1597. Do rady urzędującej nominację otrzymywał czterokrotnie i był wówczas okresowo burmistrzem. Z wyboru rady posłował na sejmiki prowincjonalne w latach 1587 i 1597 oraz na sejmy: konwokacyjny do Warszawy w 1587 roku, koronacyjny w Krakowie w 1588, a także w dwóch kolejnych latach na sejmy w Warszawie. Nie był zamożny, żył z porad prawnych. Zamieszkiwał przy ul. Szerokiej (obecnie pl. Dominikański) w domu teścia krawca Stelmacha, potem nabył kamienicę położoną przy ul. Brackiej (obecnie nr 11B). Ożenił się dwukrotnie: z Barbarą, córką krawca Stelmacha, oraz z Barbarą, córką rajcy Jana Kluczowskiego (nr 361). Zmarł przed 18 lutego 1597 roku i został pochowany na cmentarzu kościoła Mariackiego. Ze względu na zasługi Jana dla miasta rodzina została po jego śmierci zwolniona przez starszego edyla kościoła, rajcę Marcina Urbankowicza (nr 402), ze zwyczajowej opłaty 8 złotych polskich od grobu, obejmującej też radnych.

Zróżdła i literatura:

KWK I, s. 189, 291, 323; KZBM, s. 93; PPK I-1, nr 282; PPK I-2, nr 673, 771, s. 1139, 1142; PPK II-1, nr 778, 785, 820; Noga 2003, s. 62, 69, 83, 86, 88, 137, 149, 179, 187, 195, 217, 309; Noga 2008, nr 147, XXXVII.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1594–1597 strona 217 z nagłówkiem wpisów spraw za kadencji burmistrzowskiej Jana Góry w 1595 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 454, s. 217)

426. JOACHIM CIEPIEŁOWSKI

rajca 1587–1621

burmistrz 1587, 1591, 1596, 1599, 1600, 1601, 1602, 1603, 1605, 1607, 1608, 1609, 1610, 1612, 1613, 1616, 1621

Joachimus Ciepielewski (Czepiel, Ciepiel)

Kupiec pochodzący z Chorunia koło Lelowa. Prawo miejskie krakowskie przyjął w roku 1576. Nie zasiadał w ławie miejskiej. Zastępował Pawła Krzywokolskiego (nr 411) w pełnieniu obowiązków lonera, sam zresztą pełnił tę funkcję w latach 1594–1598. Do rady miejskiej został powołany w roku 1587 i zasiadał w niej przez 34 lata. Był aktywnym rajcą: w radzie urzędującej zasiadał i pełnił w niej okresowo funkcję burmistrza aż 17 razy. Wraz z rajcą Stanisławem Cyrusem (nr 371) doprowadzili do wyremontowania w latach 1601–1602 zniszczonych po niedawnym pożarze Sukiennic. W czasie tych prac powstało przejście przez środek Sukiennic, czyli Krzyż. Na jego sklepieniu do dziś znajduje się kartusz z inskrypcją informującą o budowie Krzyża przez Joachima Ciepielowskiego w roku 1601 oraz jego gmerk. Zasłużył się jako burmistrz w czasie oblężenia Krakowa przez arcyksięcia Maksymiliana w roku 1587. Jego zaangażowanie w sprawy miejskie zostało uwiecznione w panegiryku pióra Marcina Raciąsza, wydany w Krakowie w roku 1609. Zawodowo Joachim Ciepielowski zajmował się handlem: obracał sukniem i winem. Należały do niego kamienice przy Rynku (obecnie nr 43) oraz przy ul. Floriańskiej (obecnie nr 15). Był kalwinem, seniorem zboru w roku 1570, przeszedł jednak w pewnym momencie na katolicyzm. Ożenił się trzy razy: z Jadwigą, Katarzyną Stanową – córką ławnika Jerzego Kaczyckiego, oraz Katarzyną – córką Nonarta, wdową po rajcy Danielu Chroberskim (nr 386). Pozostawił dzieci: Krzysztofa, Daniela, Jana, Annę, Jadwigę, Andrzeja. Zmarł 29 stycznia 1621 roku. Jego miejsce w radzie zajął Wojciech Celesta (nr 476).

Fragment pomnika nagrobnego Joachima Ciepielowskiego wykonanego w czerwonym marmurze, umieszczonego na południowej elewacji kościoła Mariackiego

Zygmunt III Waza (1587–1632)

Źródła i literatura:

CIP, s. 44, 61, 124; KPM II, nr 291; KZBM, s. 93; PPK I-2, nr 707; PPK II-1, nr 19, 812–813, 816–817, 824, 828, 831, 833, 843–844, 850–853, 856–857, 861, 866, 868, 888, 892, 899, 905, 911; PPK II-2, nr 1541, 1692, 1707; PPK II-3, s. 1464; Wittyg 1906, s. 18; Pieradzka Krystyna, Ciepielowski Joachim, [w:] PSB, t. IV, s. 55; Rożek 2000, s. 154–155; Follprecht 2003, s. 46–55; Noga 2003, s. 50, 53, 60–61, 69, 86, 88, 137, 156, 167, 179, 187, 189, 190, 205–206, 210–211, 226, 301; Noga 2008, nr 148.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

W 1588 roku Zygmunt III Waza zatwierdza Krakowowi wszystkie uzyskane wcześniej prawa i przywileje.

W tym samym roku powstaje w Krakowie pierwsza świecka szkoła średnia – Kolegium Nowodworskiego.

427. STANISŁAW SZEMBEK

rajca 1588–1603

burmistrz 1588, 1589, 1590, 1591, 1592, 1593, 1595, 1596, 1597, 1599, 1600

Stanislaus Schembek (Schembeck, Schönbeck)

Kupiec, urodzony w Krakowie, syn rajcy Bartłomieja (nr 376). Jego siostra Zofia wyszła za mąż najpierw za rajcę Jana Waxmana (nr 420), drugim jej mężem zaś był również rajca – Jerzy Schilkra (nr 422). Stanisław został nobilitowany w roku 1566. Przez pewien czas mieszkał w Poznaniu. W ławie sądowej nie zasiadał, uzyskał w roku 1588 od razu powołanie do rady miejskiej, w której zasiadał ponad 15 lat, do roku 1603 włącznie. Do rady urzędującej był powoływany jedenastokrotnie i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Odnotowano między innymi, że jako burmistrz zarządzał pracą wiertelników – urzędników do spraw budowlanych. W roku 1591 z jego polecenia wiertelnicy lustrowali dom Erazma Strusia, potomka rajcy Stanisława Strausa (nr 357), i stwierdzili, że od sąsiada „wielkie plugastwo ciecz”. Z rajcą Danielem Chroberskim (nr 386) w 1592 roku zawarli układ z rajcami kleparskimi w sprawie podwód i wyszynku wina. W roku 1589 zastępował Marcina Urbankowicza (nr 402), przejmując obowiązki lonera, w 1599 roku sam pełnił tę funkcję. Kilkakrotnie posłował w latach 1590–1596 na sejmiki prowincjonalne, był też posłem na sejmy do Warszawy w latach 1590–1591, 1592, 1593, 1596 i 1597. Razem z ojcem Bartłomiejem prowadzili rozległe interesy kupieckie, handlowali głównie suknem, zbożem i winem. Stanisław Szembek dzierżawił od miast dwa kramy na Rynku. Miał kamienicę przy Rynku (obecnie nr 5), zwaną „Szembekowską”. Żonaty był dwukrotnie: z Katarzyną, córką mieszczanina poznańskiego Hieronima Rindta, oraz Anną. Był kalwinem, tuż przed śmiercią przeszedł na katolicyzm, wstąpił nawet do Bractwa Miłosierdzia przy kościele św. Barbary. Zmarł w 1603 roku w Krakowie. Pozostawił czterech synów, wśród nich żupnika wielickiego Stanisława i sekretarza królewskiego Gabriela.

Tablica z czarnego marmuru i alabastru wyobrażająca zmarłe małżeństwo Stanisława i Annę Szembeków adorujących Matkę Boską i Dzieciątko, wystawiona w 1638 roku w kościele Mariackim w kaplicy Matki Boskiej Laterańskiej z fundacji syna

Źródła i literatura:

CIP, s. 133; KWK II, s. 251, 254, 280; PPK II-1, nr 778, 785, 809, 824, 828, 831, 833, 844; Bieniarzówna 1994-II, s. 492; Komorowski, Follprecht 1996, s. 25–28; Noga 2003, s. 52–53, 69, 86, 90, 130, 136, 155, 157, 177, 190, 206, 215, 345–346; Noga 2005, s. 77–91; Komorowski 2008, s. 262–263; Noga 2008, nr 149.

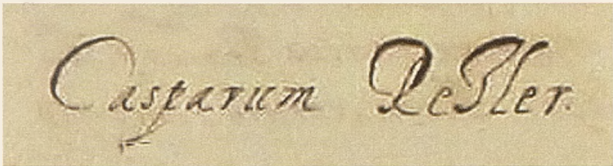
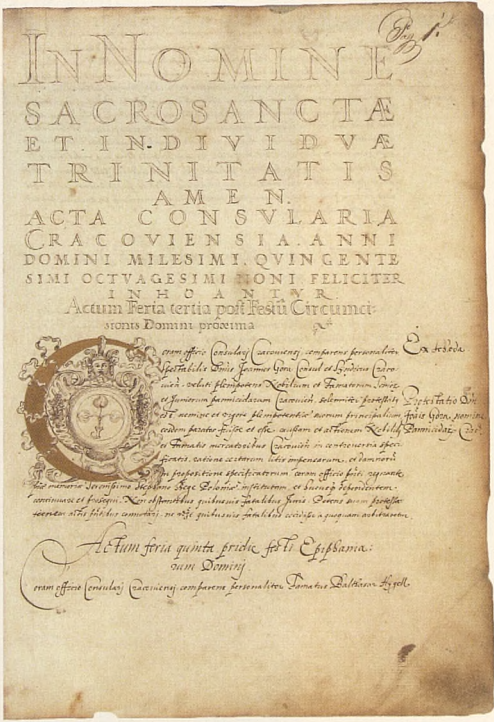
428. KASPER REZLER

rajca 1590–1594
burmistrz 1590, 1591, 1592

Caspar Resler (Restler)
Kupiec, doktor prawa, brat ławnika Melchiora, Krzysztofa i Franciszka, żonatego z Magdaleną Morsztynówną. Być może jest tożsamy z Kasprem Rezlertem, kupcem z Norymbergi, który w 1553 roku sprzedał królowi klejnoty na sumę 1500 złotych polskich. Kasper w roku 1583 został powołany do ławy miejskiej. Urząd ławnika pełnił także w latach 1586 i 1588. W roku 1585 był jednym z przedstawicieli 40 Mężów, wobec których na żądanie i w obecności króla rajcy mieli złożyć rozliczenie finansowe miasta. Z prawniczym wykształceniem i doświadczeniem w sprawach miasta w roku 1590 otrzymał z rąk wojewody krakowskiego Mikołaja Firleja z Dąbrowicy nominację do rady miejskiej, na miejsce zwolnione po śmierci Pawła Biertułtowskiego (nr 391). W radzie zasiadał do roku 1594, w tym czasie trzykrotnie został powołany do rady urzędującej i pełnił tyleż razy funkcję burmistrza w przypadającej na niego kolejności. Na jego żądanie w 1594 roku wiertelnicy „wyszli na rewizję do kamienic potomków pana doktora Foxa”, które zagrażały porządkowi budowlanemu. Kasper był właścicielem kamienicy przy ul. Sławkowskiej (obecnie nr 10B). Był żonaty dwukrotnie, w tym z wdową Anną Zutterową (ślub w 1565 roku). Miał pięcioro dzieci, wśród nich pierworodnego Kaspra, wcześniej zmarłych Jana i Zuzannę, Katarzynę poślubioną w 1593 roku przez Jana Frankstina, oraz Urszulę, żonę Jana Krupka. Zmarł w 1594 roku w Krakowie. Jego miejsce w radzie zajął Adam Nagoth (nr 434).

Zygmunt III Waza (1587–1632)

W 1589 roku na Rynku zostają spaleni na stosie dwaj mincerze, którzy wybijali fałszywe monety.

Okładka i strona tytułowa książki radzieckiej obejmującej wpisy spraw z lat 1589–1590, gdzie na stronach 548–549 znajduje się lista wybranych na rok 1590 rajców urzędujących, wśród których widnieje Kasper Rezler – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 451, s. 1)

Źródła i literatura:
KWK I, s. 51; KWK III, s. 113; PPK II-1, nr 812–813, 817; Noga 2003, s. 60, 137–138, 145, 171, 211, 334; Noga 2008, nr 150.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

429. KASPER CHODOWICZ

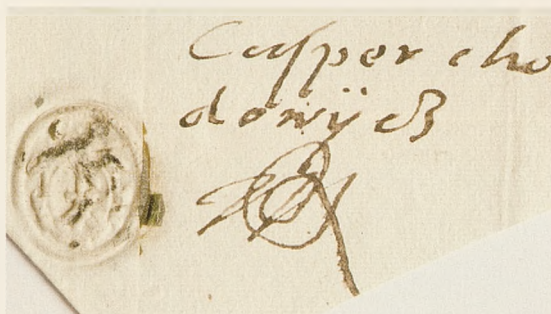
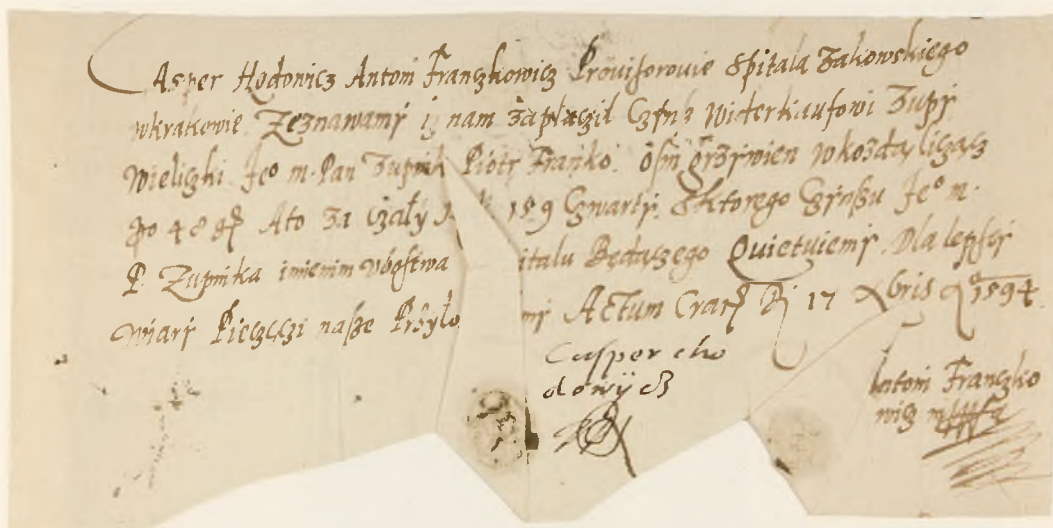
rajca 1590–1597

burmistrz 1590, 1592

W 1589 roku Zygmunt III Waza zezwala mieszczanom Krakowa na pobierania cła od obcych kupców, z zastrzeżeniem, iż środki te mają być przeznaczone na użytek i obronę miasta. Mogą też pobierać mostowe od kupców i przejezdnych (z wyjątkiem szlachty i duchownych), a środki mają być wykorzystywane na naprawę dróg.

W tym też roku ma miejsce pożar kramów w Rynku.

Caspar (Casparus, Gaspar) Chodowic (Chodouicz, Hodowicz, Międzychód, Koswicz) Kuśnier, kupiec sukienny, brat Bartłomieja ożenionego z Małgorzatą, córką rajcy Pawła Zuttera (nr 415). Wpisany w roku 1571 na listę studentów w Heidelbergu. W latach 1587 i 1588 pełnił urząd ławnika, w roku 1590 uzyskał nominację do rady miejskiej, na miejsce zwolnione po zmarłym Wolfgangu Kleinie (nr 421). Na rajcowskim krześle zasiadał przez ponad siedem lat, w tym czasie dwukrotnie sprawował funkcję burmistrza, będąc w składzie rady urzędującej. Należność za burmistrzowanie w wysokości 39 grzywien 24 grosze otrzymał dopiero w 1597 roku. W roku 1594 wraz z rajcą Antonim Frączkowiczem (nr 432) pełnił funkcję prowizora szpitala św. Ducha, gdzie wykazał się sprawnym zarządzaniem i uporządkował sprawy finansowe. Jednocześnie był z Frączkowiczem prowizorem szpitala św. św. Sebastiana i Rocha. Od roku 1594 pełnił godność starszego Bractwa kościoła Panny Marii. Prowadził detaliczny handel sukienny, od miasta dzierżawił w Rynku kram maślany. Był właścicielem kamienicy położonej przy ul. św. Jana (obecnie nr 8). Zonaty był trzykrotnie: z Elżbietą, następnie Anną, wzmiankowaną w 1589 roku, i na koniec z Urszulą, córką rajcy Wolfganga Kleina (nr 421). Miał dwóch synów: Stanisława, rajcę (nr 460), i Adama, kupca, oraz córki: Magdalenę, wzmiankowaną w 1604 roku, Zuzannę, wydaną za przyszłego rajcę Pawła Hippolita (nr 459), oraz Jewę (Ewę) i Jadwigę, będące jeszcze w roku 1605 pannami. Kaspar zmarł w 1597 roku w Krakowie.

Źródła i literatura:

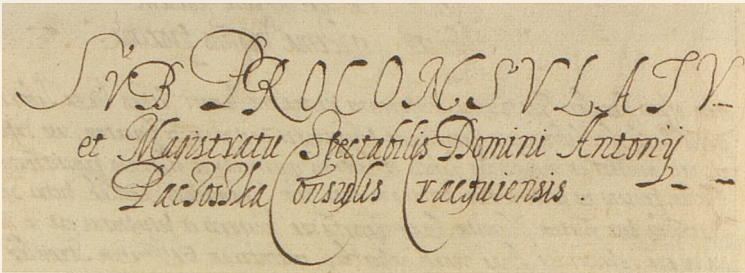
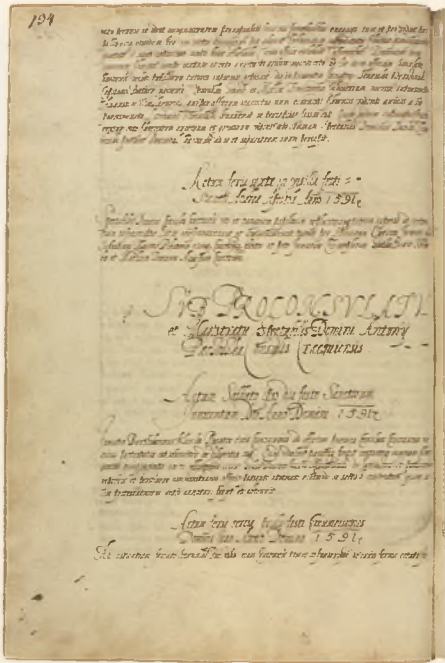
KPM III, nr 1881; KWK IV, s. 75, 196–198, 218–223, 240; PPK II-1, nr 812–813, 817, 833; Wittyg 1906, s. 16–17; Wachholz Leon, Szpitale krakowskie 1220–1920, t. I, s. 125–129; Noga 2003, s. 64–65, 69, 138, 149, 150, 158, 190, 206, 212, 234, 300; Noga 2008, nr 151.

Dokument wystawiony w 1594 roku w Krakowie przez Kaspra Chodowicza i Antoniego Frączkowicza (nr 432), występujących jako prowizorowie szpitala św. św. Sebastiana i Rocha (zwanego szpitalem scholarów lub zakowskim), gdzie leczono choroby weneryczne (głównie poprzez nacieranie rtęcią), w którym poświadczają oni, że przyjęli od żupnika wielickiego Piotra Franko czynsz widerkaufowy należny za rok 1594, a przeznaczony na rzecz tego szpitala – oraz powiększenie własnoręcznego podpisu i znaku pieczętnego (gmerku) Kaspra Chodowicza (Muzeum Narodowe w Krakowie, Biblioteka Ksiąg Czartoryskich, sygn. rkps 574/24)

430. ANTONI PACZOSKA

rajca 1591–1597
burmistrz 1591, 1596

Antony (Anthony, Antonius) Paczoszka (Pacosska, Pacoscha)
Złotnik, syn Mikołaja, krakowskiego kuśnierza, brat Mikołaja, złotnika zwanego Utratką, i Bartłomieja, rajcy (nr 392). W 1560 roku oddany na naukę do warsztatu Piotra Leszczyńskiego, w 1569 roku sam już jako mistrz złotniczy przyjął czterech chłopców. W roku 1582 wybrany został starszym cechu złotników. Nie porzucając zawodu, na ponad 40 lat związał się z urzędami miejskimi. W latach 1555–1557, 1559, 1562–1565, 1569–1570, 1574, 1583, 1586, 1588–1590, to jest przez dziesięć kadencji, pełnił urząd ławnika sądowego. Z tak dużym doświadczeniem wszedł w roku 1591 do rady miejskiej, na miejsce zwolnione po zmarłym Pawle Krzywokolskim (nr 411). Zasiadał w radzie do roku 1597, dwukrotnie wchodząc w tym czasie w skład rady urzędującej i pełniąc funkcję burmistrza. Od roku 1592 był dożywotnio prowizorem szpitala św. Ducha. Prowadząc warsztat złotniczy, od 1592 roku dzierżawił od miasta topnie srebro, którą trzymał do śmierci. Był właścicielem domu położonego na rogu ulic Grodzkiej i Szerokiej (obecnie pl. Dominikański). W 1596 roku wezwani wiertelnicy miejscy zapisali w księdze, iż „tamże w tej kamienicy swej ukazał pan Antoni Paczoska ścianę murowaną telną, którąśmy widzieli obaloną od wierzchu do samej ziemi”. Był dwukrotnie żonaty: z Anną, córką Barbary Pilkarkowej, oraz z Magdaleną, siostrą rajcy Sebastiana Przybytki (nr 437), występującą po ślubie jako Antoniowa Paczoszczyna. Zmarł przed 8 maja 1597 roku, pozostawiając córkę Annę.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1591–1594 strona 134 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Antoniego Paczoski w 1591 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 453, s. 134)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

W 1591 roku Kraków jest świadkiem wielkiego tumul-tu, w wyniku którego docho-dzi do zniszczenia zborów kalwińskiego i ariańskiego.

Zaraza, która ogarnia Kra-ków w tym samym roku, po-chłania kilka tysięcy ofiar.

Źródła i literatura:
KWK III, s. 125–126, 175, 201–202, 245–246; KWK IV, s. 146, 152, 177, 199, 248; PPK II-1, nr 812–813, 817, 1525, 1569; Pietrusiński 2000, s. 622–626; Noga 2003, s. 65, 73, 132–133, 137, 161, 188, 197–198, 211, 328; Noga 2008, nr 152.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

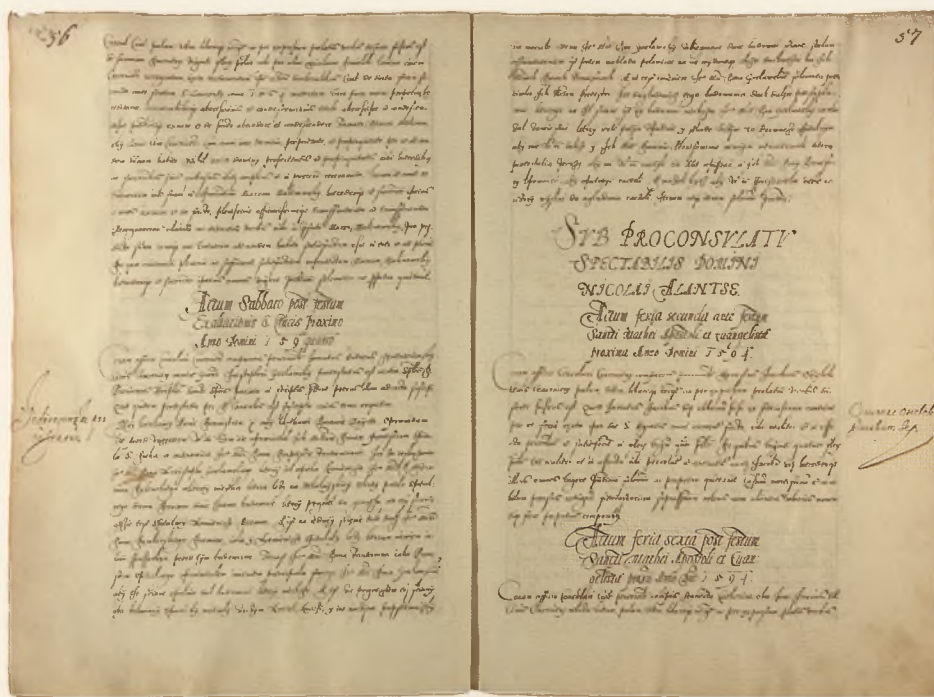
W 1592 roku wieża niższa kościoła Mariackiego otrzymuje hełm.

431. MIKOŁAJ ALANTSEE młodszy

rajca 1592–1597
burmistrz 1592, 1593, 1594, 1596

Nicolaus Alantse (Halantse)

Aptekarz, przedstawiciel rodziny aptekarzy i kupców krakowskich pochodzącej z Wenecji, syn rajcy Mikołaja starszego (nr 399), brat rajcy Zygmunta (nr 454). Nobilitowany w 1569 roku na sejmie w Lublinie, pieczętował się herbem własnym Alantsee. Nie zasiadał w ławie sądowej, bez tego stażu uzyskał w roku 1592 nominację do rady miejskiej na miejsce po zdymisjonowanym z urzędu rajcy Urbanie Friserze (nr 412). W trakcie niespełna sześćioletniego sprawowania godności rajcy czterokrotnie był powoływany do rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W latach 1594–1597 z wyboru rady pełnił funkcję lonera. Posłował na sejm do Warszawy w roku 1597, wraz z rajcami Janem Cyrusem (nr 409) i Stanisławem Szembekiem (nr 427). Był właścicielem kamienicy położonej przy Rynku (obecnie nr 11), gdzie od frontu działała apteka, a „na zadzi studnia, łożienka, stajenka, sklepik, który zowią alambik, szopka, kotlina, miejsca na zadzi do postawienia rzeczy rozmaitych, kłoka” – jak zanotowali wiertelnicy, dodając, iż w alambiku znajdowały się „pieczki do palenia rozmaitych wódek”. Kamienica ta zwana była Domem Weneckim. W roku 1580 ożenił się z Anną Palówną, miał córkę Annę, której w 1594 roku, jeszcze za jej panieństwa, załatwił dzierżawę od miasta nowo wymurowanego kramu koło Wagi Wielkiej na Rynku. Zmarł 10 czerwca 1597 roku w Krakowie i został pochowany w kościele Mariackim. Pozostawił kolekcję dzieł sztuki.

SRB PROCONSULATV
SPECTABILIS DOMINI
NICOLAI ALANTSE.

Źródła i literatura:

KWK II, s. 23; KWK IV, s. 65; PPK II-1, nr 812, 816–817; Bieńiarzówna 1994-I, s. 201; Encyklopedia, s. 12; Komorowski, Follprecht 2000, s. 11–15; Trelisńska 2001, nr 330–331; Noga 2003, s. 86, 134, 150, 190, 200, 206, 214, 293; Komorowski 2008, s. 273; Noga 2008, nr 155.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1594–1597 strony 56–57 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Mikołaja Alantsee w 1594 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 454, s. 56–57)

432. ANTONI FRĄCZKOWICZ

rajca 1593–1612

burmistrz 1593, 1594, 1595, 1596, 1599, 1601, 1604, 1605, 1609

Antony (Antonius) Frąckowic (Franckowicz, Franczkowic)

Kupiec sukienny pochodzący ze Lwowa, syn Franciszka Antosiewicza i Reginy, brat Barbary, żony Jana Wolfowicza, ławnika lwowskiego. Został przyjęty do prawa miejskiego krakowskiego w roku 1581. W roku 1592 był ławnikiem sądowym, rok później uzyskał nominację do rady miejskiej. Zajął miejsce po Pawle Cellarym, który wprawdzie został wybrany do rady, lecz zaraz z urzędu zrezygnował, chcąc zwiększyć swoje szanse na uzyskanie szlachectwa. W trakcie blisko dwudziestoletniego zasiadania w radzie dziewięć razy był powołany do rady urzędującej i w przypadających nań kadencjach przewodził miastu jako burmistrz. W roku 1597 pobrał zaległe wynagrodzenie za burmistrzowanie w wysokości 9 grzywien 42 groszy. Ufundował oficynę szpitala św. Rocha dla scholarów, co w 1594 roku upamiętniono stosowną tablicą (na niej kartusz z herbem Lewart i inicjałami A.F.). Wraz z Marcinem Waclawowiczem (nr 445) byli prowizorami tego szpitala i uporządkowali jego zaniedbane wcześniej sprawy finansowe. Antoni był kupcem, początkowo we Lwowie jako faktor rajcy Hieronima Zalasowskiego (nr 388), potem w Krakowie prowadził detaliczny handel suknem. Od miasta dzierżawił od roku 1593 postrzygalnię sukna, a wraz z żoną od roku 1599 stróżę rybną, za co musiał, oprócz czynszu, dostarczać rajcom ryby na stół. W roku 1594 kupił kamienicę w Rynku (obecnie nr 44A); została w rodzinie do 1672, zwano ją „Frączkowiczowską”. Ożenił się z Barbarą, córką rajcy Andrzeja Marstelli (nr 379). Miał pięciu synów, wśród nich posłanego na studia Sebastiana, oraz cztery córki, z których Anna poślubiła Jana Baptystę Czekiego, a po jego śmierci za rajcę Jana Wizemberga (nr 468). Antoni zmarł w 1612 roku w Krakowie i został pochowany w kościele Mariackim. Jego miejsce w radzie zajął Jerzy Klausnic (nr 471).

Fragment nagrobka Antoniego Frączkowicza i jego żony Barbary, przedstawiający scenę adoracji Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny przez zmarłych małżonków i ich rodzinę. Nagrobek znajduje się w kaplicy grobowej rodziny Frączkowiczów i Łodwigów z początku XVII wieku, usytuowanej na zewnątrz kościoła Mariackiego (od strony wschodniej)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

W 1593 roku dwukrotnie wylewa Wisła.

Źródła i literatura:

CIP, s. 59, 111, 113–114, 126, 132; KPM III, nr 565; KWK IV, s. 132, 247; PPK II-1, nr 812–813, 817, 828, 833, 843–844, 850, 852, 862, 873; PPK II-2, nr 1672; Wittyg 1906, s. 16–17; Bieniarzówna 1969, s. 159; Bieniarzówna 1994-I, s. 347; Rożek 2000, s. 228; Noga 2003, s. 11, 41, 64–66, 69, 77, 138, 150, 152, 156, 167, 190, 199, 206–207, 210–211, 234, 307; Komorowski 2008, s. 338–339; Noga 2008, nr 156.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

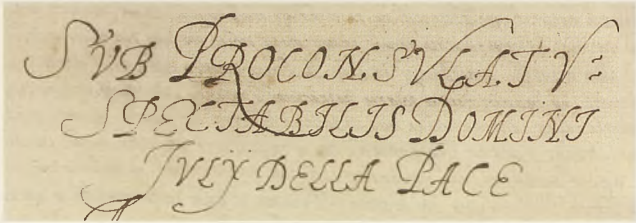
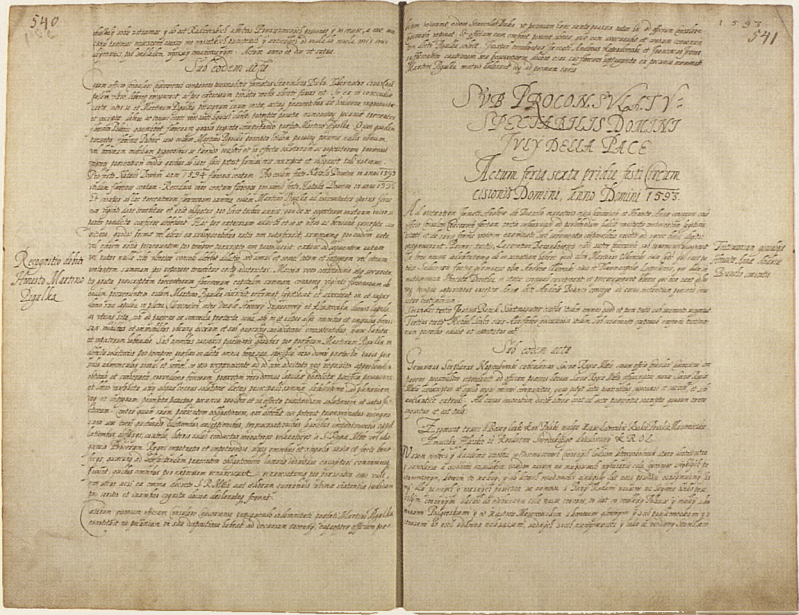
433. JULIO del PACE

rajca 1593–1608

burmistrz 1593, 1595

Julius (Giulio) Delpace (della Pace, Dellapace)

Kupiec pochodzący z Florencji, syn Lorenza i Marii Lenzi. Do Krakowa przybył z bratem i przyjął tutejsze prawo miejskie w 1579 roku. Do rady miejskiej został powołany w 1593 roku – zajął w niej miejsce po Mikołaju Wizembergu, który jednak starał się wówczas o uzyskanie szlachectwa, szybko zrezygnował z godności rajcy i tym samym nie zdążył pełnić funkcji burmistrza. Julio del Pace handlował winem (sprowadzał je z Wiednia, Lwowa, Grecji, miast włoskich, węgierskich i czeskich) oraz jedwabiem. Jego dwa sklepy winne należały do jednych z największych w mieście. Prowadził także działalność bankową, pieniądze pożyczał od niego między innymi wojewoda krakowski Mikołaj Zebrzydowski pod zastaw kamienicy „Szarej”. Od roku 1584 należała do niego kamienica w Rynku obok kościoła Mariackiego (dziś w tym miejscu kamienica Czynciela pod nr. 4). Jeden z członków rodziny prowadził tam w drugiej i trzeciej ćwierci XVII wieku księgarnię. Julio był też właścicielem kilku kramów w Rynku oraz domów, w tym przy ulicach Szewskiej i św. Jana. Dzierżawił ogród za bramą Mikołajską. Zgromadził duży majątek. Wstąpił do Bractwa Miłosierdzia przy kościele św. Barbary. W testamencie poczynił duże zapisy dla zakonów i kościołów (uposażył na przykład klasztor Bernardynów, do którego wstąpił jego syn Łukasz). Ożenił się dwukrotnie. Drugą jego żoną była Barbara. Jego potomkami byli: Franciszek, rajca (nr 466), Jan ożeniony z Anną Szulzówną w 1609 roku, Wawrzyniec, od 1605 roku mąż Doroty Szembekówny, Łukasz, Mikołaj, Benedykt, Juliusz, Katarzyna, żona Andrzeja Worcella, Anna i Barbara, żona kupca Josta Langa. Julio del Pace zmarł w 1608 roku. Jego miejsce w radzie zajął Hieronim Konrad (nr 457).

Źródła i literatura:
KWK IV, s. 42, 133, 161, 255–256, 269;
PPK II-1, nr 824, 833, 844, 850, 862,
866; Prańnik 1907, s. 94–97; Quirini-Po-
pławska Danuta, *Pace del Julio*, [w:] PSB, t.
XXIV, s. 751–752; Bieniarzówna 1994-I,
s. 202; Komorowski, Follprecht 1996,
s. 21–25; Noga 2003, s. 70, 138, 155, 167,
169, 190, 209, 211–212; Komorowski
2008, s. 260–262; Noga 2008, nr 157.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1591–1594 strony 540–541 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Julia del Pace w 1593 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 453, s. 540–541)

434. ADAM NAGOTH starszy

rajca 1595–1623

burmistrz 1595, 1607, 1608

Adamus Nagot (Nagott)

Kuśnierz, przybyły do Krakowa z Oświęcimia, gdzie urodził się w 1542 roku. Przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1576. W ławie miejskiej nie zasiadał. Bez tej wcześniejszej praktyki we władzach miejskich w roku 1595 uzyskał nominację do rady miejskiej, na miejsce zwolnione po śmierci rajcy Kaspra Rezlera (428). Rajcostwo sprawował przez nieco ponad 28 lat, do roku 1623 włącznie. W tym czasie trzykrotnie uzyskiwał powołania do rady urzędującej, pełniąc wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W roku 1597 odebrał należną kwotę w wysokości 4 grzywien 25 groszy za burmistrzowanie w 1595 roku. Od roku 1599 był prowizorem szpitala św. Ducha, dzieląc te obowiązki z rajcą Hieronimem Zalaszkowskim (nr 441). Był członkiem Bractwa Miłosierdzia przy kościele św. Barbary, do którego przystąpił w 1584 roku. Należała do niego kamienica położona przy ul. Floriańskiej (obecnie nr 9), którą wraz z żoną kupił w 1596 roku od spadkobierców zmarłego rajcy Szymona Krumpfelta (nr 372), a transakcję jako pełnomocnik przeprowadzał Melchior Rezler, ławnik, krewny rajcy Kaspra Rezlera. Był żonaty był z Elżbietą, wzmiankowaną w roku 1595. Zmarł 3 maja 1623 roku w Krakowie, został pochowany na cmentarzu kościoła Mariackiego, a potomni upamiętnili jego i żonę płytą epitafijną w murze kościoła. Pozostawił syna Adama młodszego, przyszłego rajcę (nr 479), który zajął w radzie miejskiej miejsce zwolnione po śmierci ojca.

Epitafium Adama Nagotha na elewacji absydy kościoła Mariackiego przy mauzoleum Frączkiewiczów, wystawione po roku 1623. Nad tekstem, w medalionach, portrety zmarłego i jego żony Elżbiety

Zygmunt III Waza (1587–1632)

Źródła i literatura:

CIP, s. 48, 125; KWK IV, s. 13; PPK II-1, nr 824, 828, 851–853, 856–957, 861–862, 866, 873, 885, 892, 894, 900, 902, 905, 911; Bieniarzówna 1969, s. 164; Piech 1987, s. 125; Bieniarzówna 1994-I, s. 208; Noga 2003, s. 64–65, 69, 138, 163, 167, 190, 211, 327; Noga 2008, nr 158.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

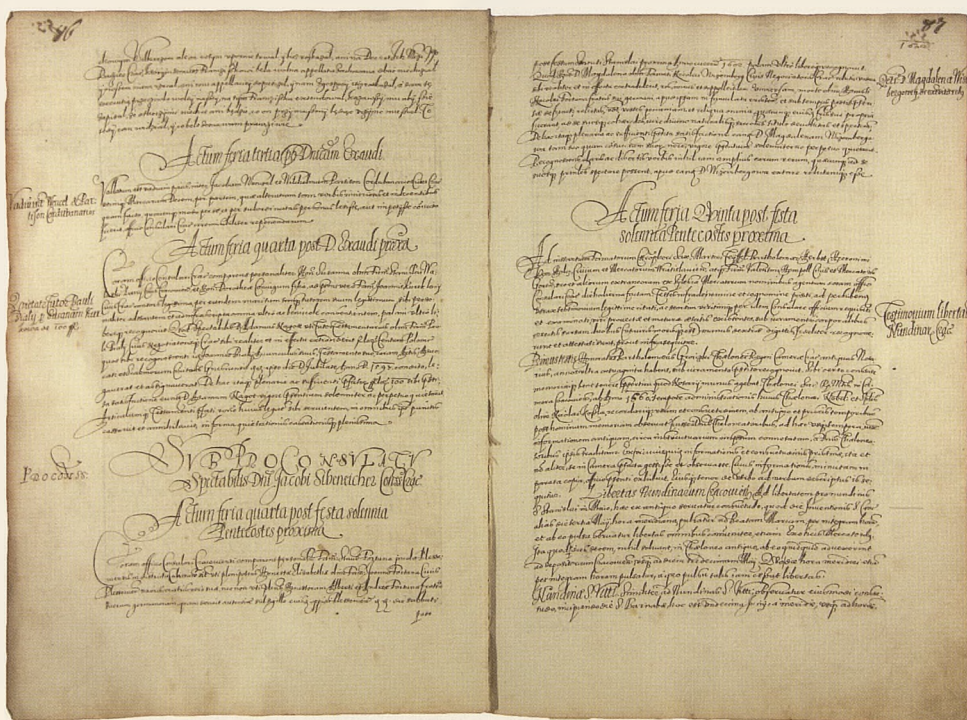
435. JAKUB SIEBENEICHER

rajca 1596–1604

burmistrz 1596, 1602, 1603

Jacobus Siebenaicher (Siebeneycher)

Drukarz, wydawca, księgarz, urodzony w Krakowie po roku 1556, syn drukarza Mateusza, rajcy (nr 418) i Elżbiety Fetrówny. Brat Katarzyny, żony rajcy Marcina Waclawowicza (nr 445). W 1577 roku studiował na Uniwersytecie Krakowskim. W roku 1587 był z ramienia pospólstwa jednym z prowizorów szpitala św. św. Sebastiana i Rocha. W latach 1590–1595 pełnił urząd ławnika sądowego i tak obeznany ze sprawami miejskimi w roku 1596 został powołany na urząd rajcy, na miejsce po zmarłym rajcy Hieronimie Zalaszkowskim (nr 388). Przez nieco ponad osiem lat zasiadania w radzie był trzykrotnie nominowany do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W 1583 roku przejął przedsiębiorstwo po ojcu, prowadził je nadal w kamienicy przy ul. św. Anny (obecnie nr 4), sąsiadującej z dawną kamienicą Erazma Czeczotki (nr 365), narożną z ul. Wiślną. Zlikwidował pojcowską księgarnię, a około roku 1593 przeniósł drukarnię na ul. Grodzką (obecnie nr 7). Wydawał głównie dzieła polemiczne i dewocyjne, przeważnie pisarzy jezuickich, pisał do nich po polsku wstępy. Wytłoczył ponad 100 tytułów. Był żonaty z Anną, córką Andrzeja Pukały, rajcy kazimierskiego. Zmarł pomiędzy 12 czerwca a 23 sierpnia 1604 roku, pozostawiając dwie córki: Agnieszkę, wydaną za Tomasza Lipnickiego, oraz Katarzynę, poślubioną przez Pawła Bruzika Sternackiego. Życzył sobie pochówku w kościele św. Trójcy. Zarządzana przez wdowę Annę i dzierżawców drukarnia pod szyldem Siebeneicherów istniała do roku 1627. Jego miejsce w radzie zajął Ludwik Kromer (nr 453).

SVBPHOLO NVSLATV
Spectabilis Dñi Jacobi Siebeneicher Cons. Eccl.

Źródła i literatura:

KWK III, s. 50–52, 55, 58–59; KWK IV, s. 67–71, 73–76, 204; PPK II-1, nr 824, 828, 833; Bieniarzówna 1994-I, s. 297; Bieniarzówna 1994-II, s. 531; Encyklopedia, s. 894–895; Noga 2003, s. 66, 69, 136–137, 148–149, 158, 177, 189, 211, 341; Noga 2008, nr 159.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1602–1607 strony 86–87 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Jakuba Siebeneichera w 1602 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 456, s. 86–87)

436. SZYMON LUZIŃSKI

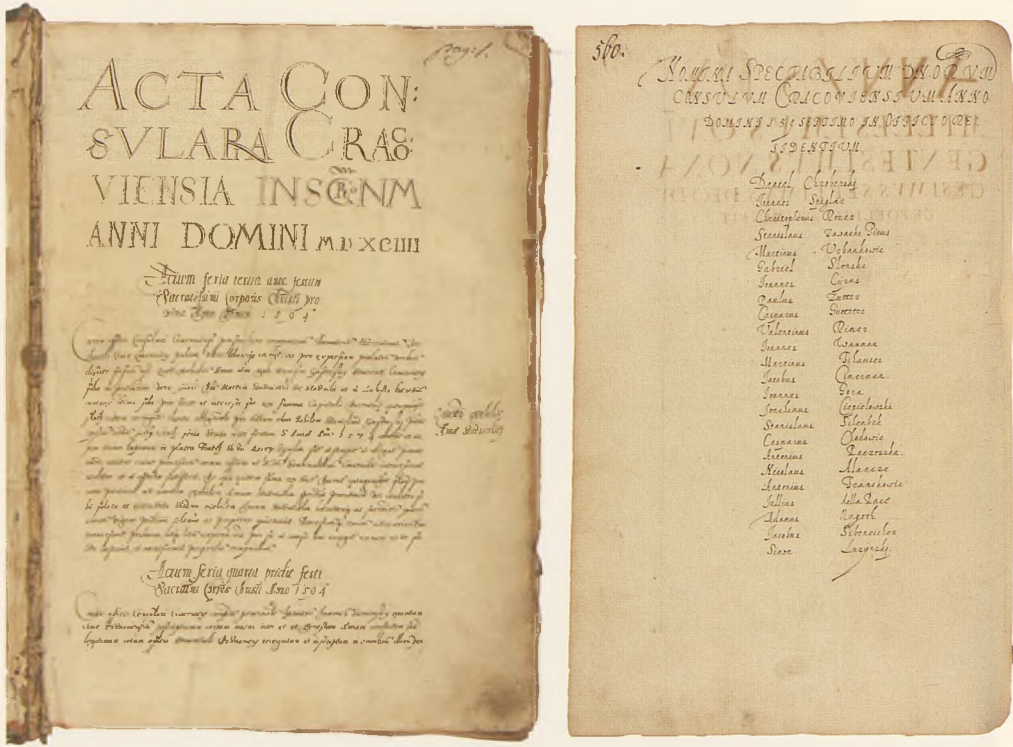
rajca 1597–1599

burmistrz 1597

Simon Luzinsky (Luzinszki)

Mieszczanin krakowski, urodzony w Kętach. Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w styczniu 1597 roku, niemal równocześnie z uzyskaniem nominacji do rady miejskiej (co zwykle następowało w niedzielę po święcie Trzech Króli). Nominację tę zawdzięczał osobistej znajomości z Firlejami, która trwała od jego wczesnej młodości – w 1579 roku wpisał się wraz z Janem i Piotrem, synami Mikołaja Firleja, ówczesnego kasztelana bieckiego i późniejszego wojewody krakowskiego, na uniwersytet w Lipsku. Urząd rajcy sprawował do roku 1599, w radzie urzędującej zasiadał w pierwszym roku krótkiej kariery rajcowskiej i wówczas pełnił jeden raz funkcję burmistrza. Za burmistrzowanie otrzymał wynagrodzenie w wysokości 4 grzywien 45 groszy, pochodzących z dochodów z administrowania czopowym; kwotę tę wypłacał mu administrator tego podatku, rajca Jan Waxman (nr 420). Brał udział w podjęciu w 1597 roku uchwały senatu miasta (rady urzędującej i rady senioralnej) w sprawie zakazu zadaszania na własną rękę domów zajmowanych przez mieszkańców żydowskich. Był żonaty z Martą, wdową po rajcy Pawle Krzywokolskim (nr 411), mieszkał w kamienicy przy ul. Floriańskiej (obecnie 18A), którą żona otrzymała w spadku po pierwszym mężu. Zapewne małżeństwo to miało znaczenie, obok znajomości z Firlejami, dla wejścia Szymona w kręgi patrycjatu krakowskiego i uzyskania krzesła w radzie miejskiej. Szymon zmarł przed 4 września 1599 roku.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

Simon
Luziński.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1594–1597 strona tytułowa oraz strona 560 z wykazem pełnej rady (rajców starych i urzędujących) w roku 1597, wśród których znajduje się Szymon Luziński – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 454, s. 1, 560)

Źródła i literatura:
KPM III, nr 1693; PPK II-1, nr 824;
Noga 2003, s. 69, 138, 149, 167, 200,
215, 323; Noga 2008, nr 160.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

W 1598 roku dwukrotnie wylewa Wisła.

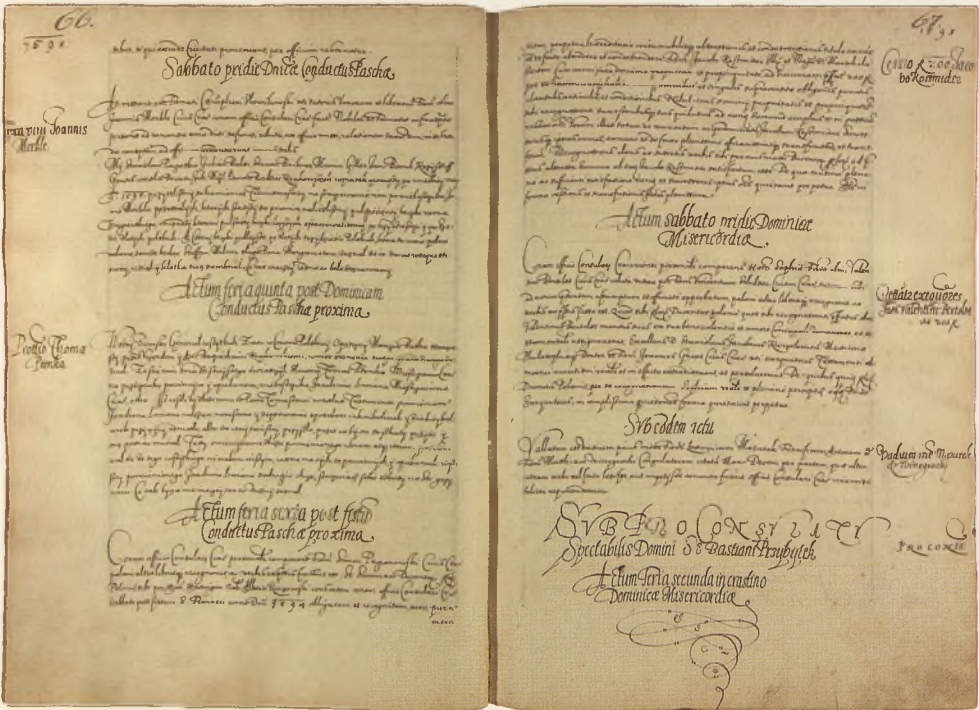
437. SEBASTIAN PRZYBYTEK

rajca 1598–1601

burmistrz 1598, 1601

Sebastianus Przybitek (Przybuthek)

Złotnik, urodzony w Krakowie, syn kuśnierza Sebastiana, przybyłego do Krakowa z Kurowa przed rokiem 1538, kiedy to został przyjęty do prawa miejskiego, oraz Agnieszki. Był bratem Magdaleny, żony rajcy Antoniego Paczосki (nr 430). Nie przejął fachu po ojcu, w roku 1567 był uczniem u złotnika Jana Łabętka, doskonalili się także u mistrza Jana Babetka. Do prawa miejskiego został przyjęty w roku 1583. Dziesięć lat później zasiadł w ławie sądowej, urząd ławnika sądowego sprawował do 1596 roku. Do rady miejskiej został powołany dwa lata później i zasiadał w niej do roku 1601 włącznie. Dwukrotnie wszedł w skład rady urzędującej i pełnił – w przypadającej na niego kolejności – funkcję burmistrza. W czasie szalejącej w mieście od października do grudnia 1599 roku zarazy nie uciekł, lecz pomagał ówczesnym burmistrzom Łukaszowi Bochorockiemu (nr 444) i kolejnemu, Kasprowi Gutteterowi (nr 416), za co rada nagrodziła go kwotą 30 grzywn. Prowadził pracownię złotniczą, znany był z wyrobu filigranów, zarówno w złocie, jak i w srebrze. W latach 1593 i 1597 sprawował godność starszego cechu złotniczego, w tej roli wniósł skargę do rady miejskiej na rymarzy o to, że naruszają wyłączne prawo złotników do złocenia miedzi, mosiądzu i żelaza. Dzierżawił od miasta kram w Rynku, a w roku 1598 pobór szosu. Był właścicielem kamienicy położonej przy ul. Szerokiej (obecnie pl. Dominikański 2A). Był żonaty z Elżbietą, miał syna Wacława, przyjętego do prawa miejskiego w 1591 roku, ławnika sądowego w roku 1601, oraz córkę Agnieszkę wydaną za Burkowicza. Zmarł 30 kwietnia 1601 roku.

Źródła i literatura:

KPM II, nr 1888; KPM III, nr 660, 1454; KWK IV, s. 8; PPK II-1, nr 831, 833; PPK II-2, nr 1628; Ciechanowiecki 1974, nr 314; Pietrusiński 2000, s. 382–383; Noga 2003, s. 69, 138, 148, 161, 167, 197–198, 206, 212, 215, 331; Noga 2008, nr 161.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1598–1601 strony 66–67 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Sebastiana Przybytki w 1598 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 455, s. 66–67)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

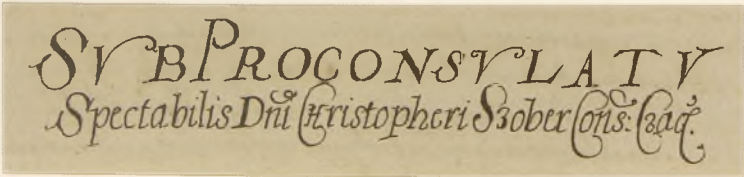
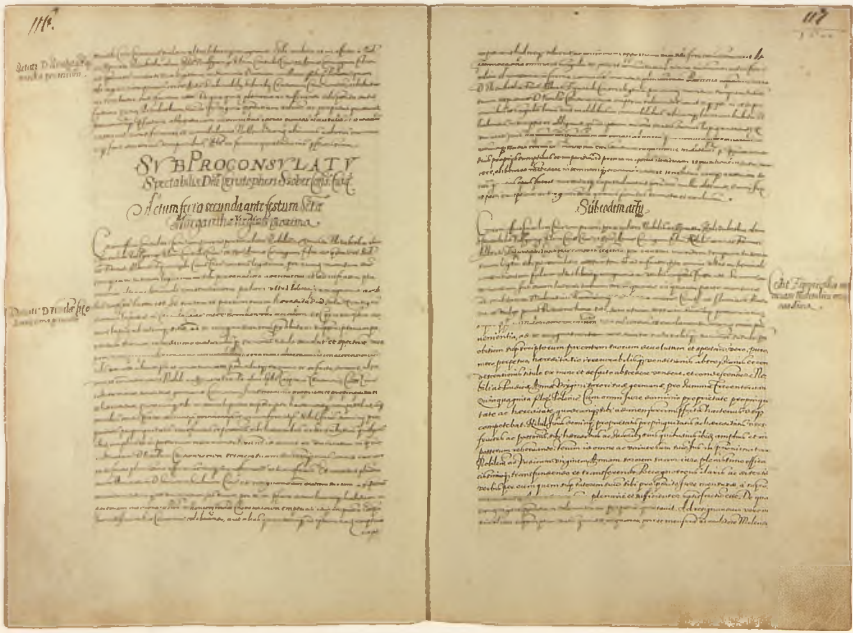
438. KRZYSZTOF SZOBER starszy

rajca 1598–1630

burmistrz 1598, 1600, 1601, 1602, 1603, 1604, 1605, 1606, 1607, 1608, 1609, 1610, 1613, 1615, 1616, 1619, 1620, 1621, 1622, 1626

Christopherus Schober (Sober)

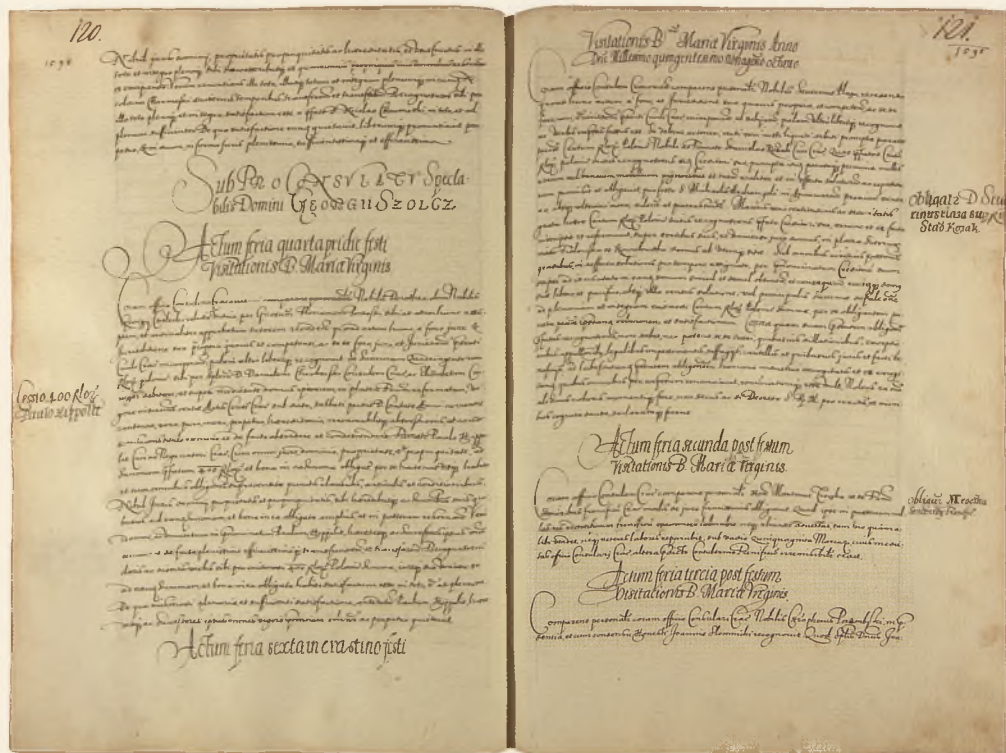
Kupiec, pochodzący z Lemberga (Lwówek Śląski). Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w 1586 roku. W roku 1593 wszedł w skład ławy sądowej. Do rady miejskiej został powołany 5 lat później i zasiadał w niej aż przez 30 lat. Był rajcą aktywnym: do rady urzędującej, w której w ramach podziału kadencji między rajcami pełnił okresowo funkcję burmistrza, wszedł 20 razy. W roku 1606 wybrano go do komisji, która wybierała lokalizację nowej topni wosku. W latach 1607 i 1608 był lonerem. Wielokrotnie reprezentował radę jako poseł na sejmiku proszowskim (1606, 1608, 1611, 1613) i na sejmie (1606, 1609, 1613, 1616, 1621). Kilkakrotnie zasłużył się wtedy, doprowadzając do odwołania w czasie nowych obowiązków podatkowych nakładanych na miasto. Jako rajca był przeciwny ustępstwom na rzecz pospólstwa, nie wahał się doprowadzać do uwięzienia najwytrwalszych przeciwników. Nie sprzyjał też kupcom żydowskim; usiłował – bezskutecznie – doprowadzić do zakazania im handlu detalicznego. Był prowizorem szpitala św. św. Sebastiana i Rocha. W czasie zarazy w 1623 roku najprawdopodobniej wystarał się o dodatkową subwencję z kasy miasta dla szpitala, sam jednak schronił się przed epidemią w Rosiejowie koło Pińczowa. W uznaniu jego zasług dla miasta rada w roku 1622 przyznała jego synowi Krzysztofowi młodszemu (nr 488) dzierżawę postrzygalni sukna. Był kupcem, handlował sukniem. Od roku 1602 do roku 1619 dzierżawił Wagę Wielką, a później kram żelazny. Miał kamienicę na Wendecie (obecnie Mały Rynek 6). Ożenił się z Zuzanną, z którą miał syna Krzysztofa, późniejszego rajcę, syna Stanisława i córkę Agnieszkę. Zmarł 26 marca 1630 roku w Krakowie. Jego miejsce w radzie zajął Andrzej Piotrkowczyk (nr 487).

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1602–1607 strony 116–117 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Krzysztofa Szobera w 1602 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 456, s. 116–117)

Źródła i literatura:
CIP, s. 80, 131, 143; KPM III, nr 828; KWK IV, s. 48; PPK II-1, nr 828, 843, 850–853, 857, 861–862, 866, 891–892, 902, 905, 909, 911, 917–920, 925–926, 928, 930, 933–939, 942–945, 948–950, 954; PPK II-2, nr 1707, 1724, 1730; Bieniarzówna 1969, s. 169; Bieniarzówna 1994-I, s. 208, 242; Noga 2003, s. 41, 68, 138, 167, 211, 346; Noga 2008, nr 162.

Kupiec, urodzony w dolnośląskiej miejscowości Bernstadt (obecnie Bierutów). Do krakowskiego prawa miejskiego przyjęty w 1580 roku. Nie praktykował spraw miejskich w ławie sądowej, uzyskał w roku 1598 nominację bezpośrednią do rady miejskiej. W trakcie dziesięcioletniej obecności w radzie tylko jednokrotnie zasiadał w radzie urzędującej, pełniąc wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W roku 1598 rada powierzyła mu sprawowanie obowiązków lonera – funkcję tę dzierżył do roku 1600, pełniąc ją osobiście, bez ustanawiania zastępców, jak czyniło to szeregi innych lonerów, nie przykładających się do spraw finansowych miasta, w tym Jerzy Gutteter (nr 368), Erazm Bank (nr 352), Zygmunt Gutteter (nr 394), Stanisław Konrad (nr 408) czy Paweł Krzywokolski (nr 411). W 1605 roku został odnotowany jako nadzorujący z ramienia rady miejskiej czynności wiertlelników miejskich przy wymierzaniu placu położonego za bramą Nową, obok domu należącego do Jakuba Wenzla. Razem z Hieronimem Horlemesem (nr 448) nadzorowali odnowę wieży ratusza, jednak Jerzy Schulz nie doczekał jej oddania w roku 1611. Zawodowo zajmował się kupiectwem, handlował suknami. Był właścicielem kamienicy położonej przy ul. Sławkowskiej (obecnie nr 3A). Zmarł w roku 1607.

Sub Po. o. CONSULATU Specta:
bilis Domini GEORGII SZOLCZ.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

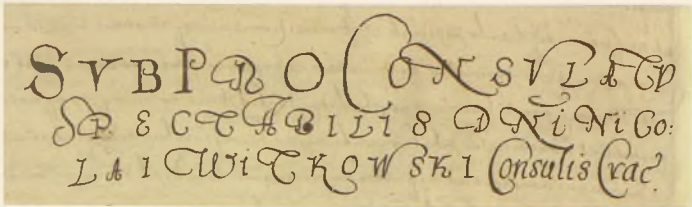
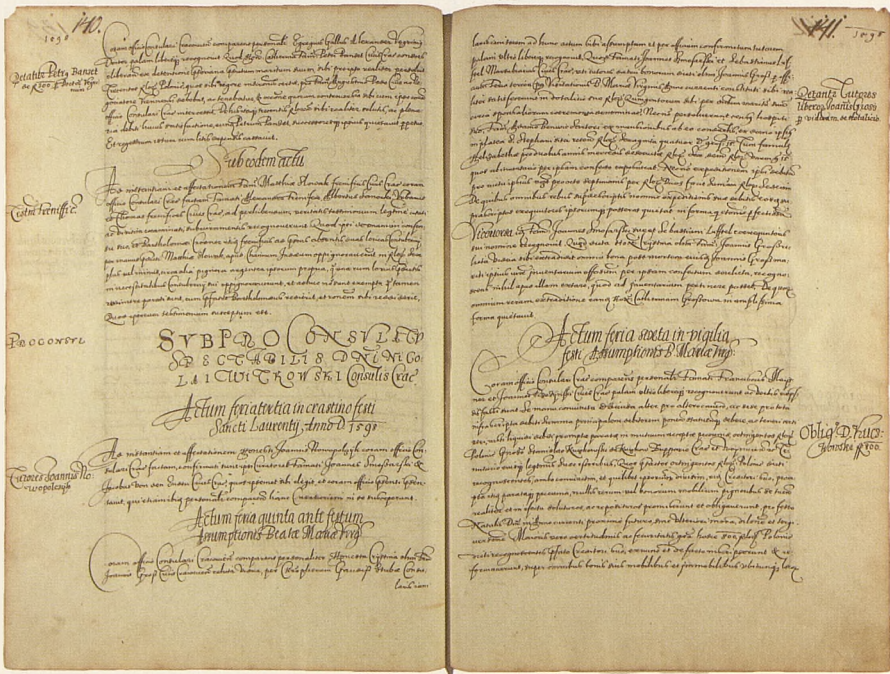
440. MIKOŁAJ WITKOWSKI

rajca 1598–1616

burmistrz 1598

Nicolaus Witkowsky

Prawnik, urodzony w Bydgoszczy, do krakowskiego prawa miejskiego przyjęty w roku 1578. Bez stażu w ławie sądowej w roku 1598 został nominowany do rady miejskiej, w której zasiadał do roku 1616 włącznie. W trakcie prawie dwudziestoletniego pełnienia godności rajcy tylko w pierwszym roku znalazł się w radzie urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. W roku 1599 został oskarżony przez rajcę Stanisława Picusa Zawadzkiego (nr 400), że będąc burmistrzem, nie wymógł na rajcy Danielu Chroborskim (nr 386) rozliczenia finansów miasta z okresu, gdy ten był lonerem, a śmierć Daniela możliwość tę zniweczyła. Mikołaj złożył na to reprotestację zawierającą zarzuty zaniechań w tej sprawie ze strony starszych stażem rajców, w tym Picusa. Został odnotowany jako członek rady senioralnej, biorącej wespół z radą urzędującą udział w podejmowaniu szeregu uchwał miejskich, między innymi w 1603 roku w sprawie postępowania przeciwko oszczercom obrażającym rajców oraz o ordynacji w sądach rajcowskich, a w roku 1604 o obowiązkach kolegium 4 Mężów. W roku 1602 zapisał stały czynsz na potrzeby mansonarzy przy kościele Mariackim. Był właścicielem kamienicy położonej przy ul. Brackiej (obecnie nr 10A). W pierwszym małżeństwie poślubił córkę rajcy Jana Cyrusa (nr 451), następnie był żonaty z jedną z córek rajcy Pawła Biertułtowskiego (nr 391). Zmarł 29 maja 1616 roku. Pozostawił bogatą i profesjonalnie usystematyzowaną bibliotekę prawniczą. Jego miejsce w radzie zajął Franciszek Delpace (nr 466).

Zróżdła i literatura:
KWK IV, s. 227; PPK II-2, nr 796, 831, 851–853, 856; Bieniarzówna 1969, s. 170; Bieniarzówna 1994-I, s. 207, 322; Noga 2003, s. 61, 139, 149, 167, 190, 197, 205, 211, 350; Noga 2008, nr 164.

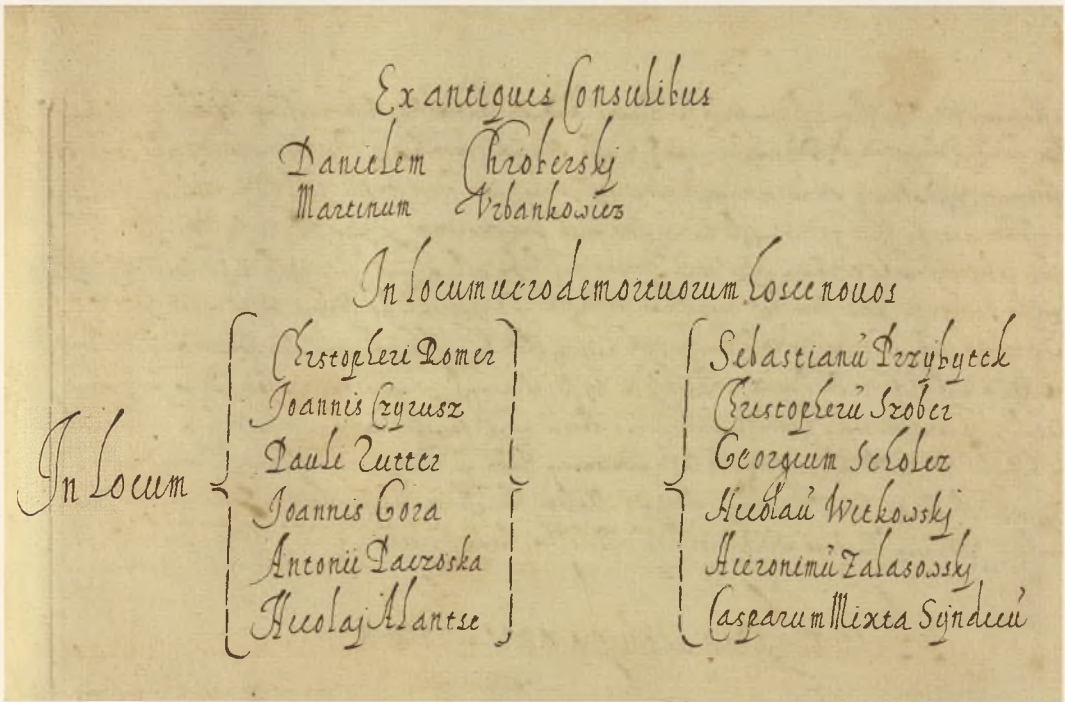
Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1598–1601 strony 140–141 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Mikołaja Witkowskiego w 1598 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 455, s. 140–141)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

441. HIERONIM ZALASZOWSKI młodszy
rajca 1598–1599
burmistrz 1598, 1599

Hieronymus Zalasowsky

Kupiec, syn Hieronima starszego (nr 388) i Małgorzaty z Zatorskich, brat Katarzyny, żony rajcy Stanisława Konradta (nr 470), i Izabeli, żony rajcy Zygmunta Alantsee (454). Bez uprzedniego zasiadania w ławie sądowej uzyskał w roku 1598 nominację do rady miejskiej. Zasiadał w niej krótko, zaledwie niepełne półtora roku. Zgodnie z zasadami w roku otrzymania nominacji do rady wszedł w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Powołanie do rady urzędującej otrzymał także w roku 1599, jednak prawdopodobnie nie zdążył już włożyć burmistrzowskiego pierścienia: jako młodszy stażem znajdował się na dalszej pozycji na liście rajców mających kolejno pełnić funkcję burmistrza – Hieronim zmarł, zanim nadeszła jego kolej. Wraz z rajcą Adamem Nagothem (nr 434) od roku 1599 roku pełnił funkcję prowizora szpitala św. Ducha, a jednocześnie szpitala św. św. Sebastiana i Rocha. Był właścicielem kamienic położonych przy ulicach Mikołajskiej (obecnie nr 9) i Szczepańskiej (obecnie nr 9). Ożenił się z Anną, córką Jana Zemana, aptekarza krakowskiego. Na wypadek śmierci zabezpieczył żonę na wysoką kwotę 1000 złotych węgierskich. Zmarł 14 kwietnia 1599 roku, został pochowany na cmentarzu kościoła Mariackiego. Zwolnione po nim miejsce w radzie miejskiej zajął Hieronim Horlemes (nr 448).

Hieronimu Zalasowsky

Źródła i literatura:
KWK III, s. 219, 243; KWK IV, s. 148–149; PPK II-1, nr 828; Bie-niarzówna 1994-I, s. 198; Noga 2003, s. 64, 132, 137, 191, 215, 351–352; Noga 2008, nr 165.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1598–1601 fragment strony 9 z listą rajców urzędujących, nominowanych na rok 1598, wśród których znajduje się Hieronim Zalasowski – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 455, s. 9)

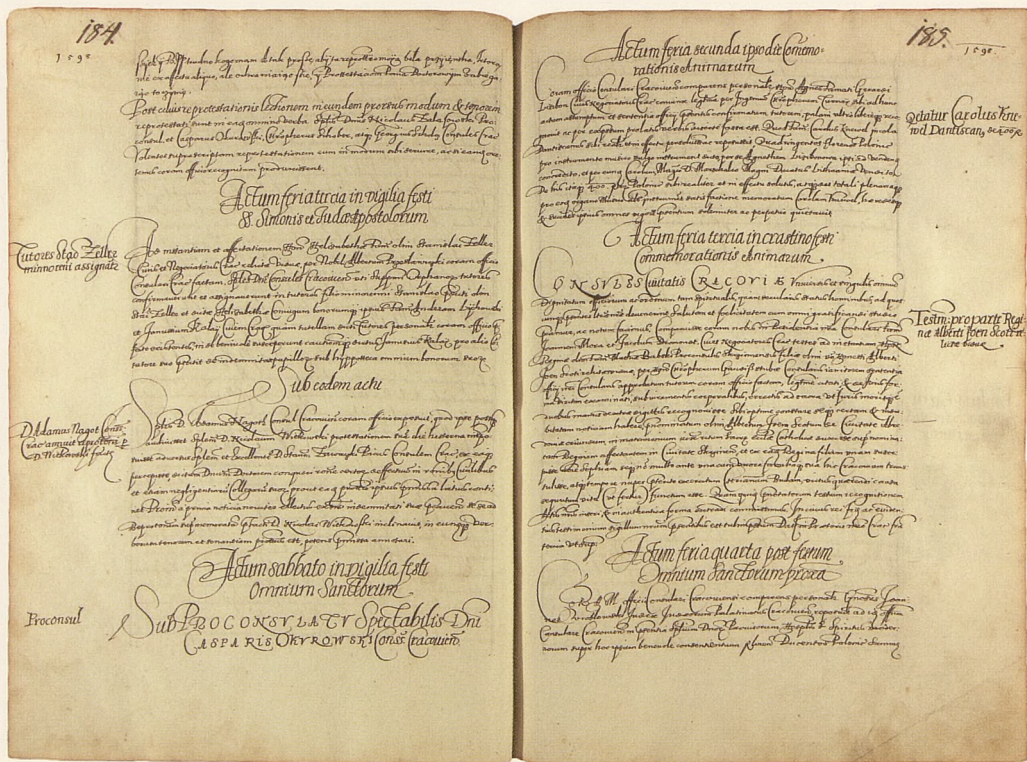
442. KASPER MIXTA OKUROWSKI

rajca 1598–1610
burmistrz 1598

Casparus Okurowsky

Prawnik, syndyk miejski, urodzony w Kleparzu, syn Marcina, rajcy kleparskiego, tytułowany *nobilis*. Uzyskał stopień doktora praw. Został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w 1591 roku. Już wcześniej, w roku 1589, krakowska rada miejska powierzyła mu funkcję syndyka, w ramach zabezpieczania interesów prawnych miasta między innymi asystował rajcom posłującym na sejmy. W roku 1598 otrzymał nominację do rady miejskiej, w której zasiadł na prawie 13 lat, do roku 1610 włącznie. W skład rady urzędującej wszedł tylko w roku 1598, zapewne dlatego, iż nadal pozostawał syndykiem miasta, wzmiankowanym na tym stanowisku jeszcze w 1605 roku. W latach 1598 i 1600 posłował na sejmy do Warszawy, poprzedzone posłowaniem na sejmiki prowincjonalne – wszystkie te poselstwa odprawiał wraz z rajcą Kasprem Gutteterem (nr 416). Od roku 1596 pełnił dożywotnio funkcję edyla kościoła Mariackiego. W 1599 roku pozostał w mieście mimo panującej zarazy i choć miał już wtedy status rajcy seniora, pomagał burmistrzom, za co otrzymał specjalną nagrodę od rady. Ożenił się z Zofią, wzmiankowaną w 1594 roku. Miał syna Kaspra młodszego, studenta Uniwersytetu Krakowskiego w 1601 roku. Zmarł przed 19 września 1610 roku w Krakowie. Jego miejsce w radzie zajął Jakub Roszkowic (nr 458).

Zygmunt III Waza (1587–1632)

Omniū Sanctorum
Sub PROCONSULATU Spectabilis Dni
KASPARIS OKUROWSKI (ons. r. 1598)

Źródła i literatura:
KWK III, s. 148–149, 166; KWK IV, s. 3–4, 135, 153–154, 176, 225, 232; PPK II-1, nr 828, 831, 833, 843–844, 851–853, 856–858, 862, 866, 868; PPK II-2, nr 1535, 1540, 1564, 1575, 1665; PPK II-3, s. 1465; Bieniarzówna 1994-I, s. 227; Noga, s. 12, 62, 69, 83, 86, 139, 149, 151, 167, 188, 190, 198, 327–328; Noga 2008, nr 166.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1598–1601 strony 184–185 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Kaspra Okurowskiego w 1598 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 455, s. 184–185)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

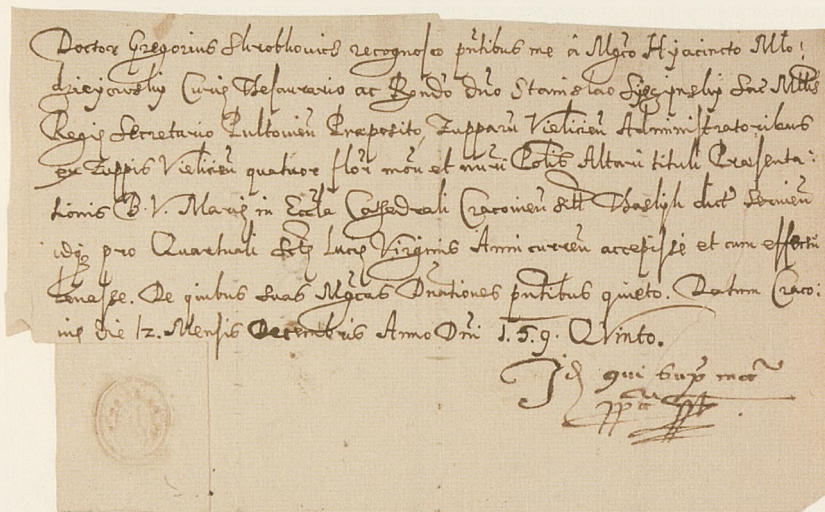
443. GRZEGORZ SKROBKOWIC

rajca 1599–1613

burmistrz 1599

Gregorius Skropkowic

Prawnik, profesor Uniwersytetu Krakowskiego, syn Macieja. Urodził się 1547 roku w rodzinie chłopskiej w Godzianowie na Mazowszu, po studiach w Krakowie poprzez małżeństwo wszedł do rodziny mieszczańskiej. W swoim gmerku (w kartuszu lemiesz od pługą ostrzem do góry, przeszyty strzałą) podkreślił swoje chłopskie pochodzenie. Immatrykulowany na Uniwersytecie Krakowskim w roku 1560, tytuł doktora obojga praw uzyskał w roku 1586. Dzięki Kolegium Prawników, które miało prawo patronatu kościoła w Koniuszy, otrzymał to probostwo jako prebendę. Do prawa miejskiego został przyjęty w 1599 roku, nie wnosząc przy tym żadnych opłat. Rajcą (bez wcześniejszego zasiadania w ławie miejskiej) został sześć dni później, zajmując miejsce po Danielu Chroborskim (nr 386). W tym czasie tylko jeden raz wszedł w skład rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza przez przypadający na niego czas w trakcie tej kadencji rady. Kilka lat później, gdy w czasie zarazy we wrześniu 1613 roku burmistrz Jakub Roszkowic (nr 458) opuścił miasto, Grzegorz przejął nieoficjalnie jego funkcję. Był prowizorem szpitala św. Ducha w latach 1601–1602. W roku 1603 został profesorem Uniwersytetu Krakowskiego. Wcześniej, w 1586 roku, reprezentował Uniwersytet na sejmie w sprawie konfliktu między uczelnią a kasztelanem żarnowskim Janem Myszkowskim, który napadł na kolegia i bursy w zemście za zabicie przez scholarów jego woźnicy. Na sejmie rok później Grzegorz bronił praw i przywilejów uczelni. Był właścicielem kamienicy przy ul. Grodzkiej (obecnie nr 23), którą wniosła jego żona Zofia, córka Jana Bylińskiego, ślusarza królewskiego, z którą ożenił się około roku 1596. Miał dzieci: Ludwika, bernardyna i hagiografa zmarłego w 1657 roku, Jana, Dorotę, Zofię i Annę. Zmarł w 1613 roku w Krakowie.

Dokument wystawiony w 1595 roku w Krakowie przez Grzegorza Skrobkowiec, w którym zeznaje on, że otrzymał od podskarbiego koronnego Hiacynta Młodziejowskiego oraz sekretarza królewskiego Stanisława Sicińskiego (oba byli administratorami żupy wielickiej) 4 złote polskie z przeznaczeniem na altarię Marii Panny przy kościele katedralnym krakowskim za kolejny kwartał św. Łucji – oraz powiększenie znaku pieczętnego (gmerku) Grzegorza Skrobkowiec (Muzeum Narodowe w Krakowie, Biblioteka Książąt Czartoryskich, sygn. rkps 574/185)

Źródła i literatura:

KPM III, s. 1842; KWK III, s. 230–231; PPK I-1, nr 833, 843–844, 853, 857, 862, 866, 878; Wittyg 1906, s. 108; Bieniarzówna 1994-I, s. 207; Z. Noga, Skrobkowiec Grzegorz, [w:] PSB, t. XXXVIII, s. 389; Noga 2003, s. 69, 139, 145, 167–168, 198, 211, 341–342; Noga 2008, nr 167, s. XXII.

444. ŁUKASZ BOCHOROCKI zwany NIEDŹWIEDŹ

rajca 1599–1621

burmistrz 1599, 1600

Lucas Bochorocky (Bochorockij, Bohorucki, Brochwicz, Ursinus)

Złotnik, kupiec, przybyły do Krakowa z Wilna, przyjęty do prawa miejskiego w 1583 roku. Bez praktyki w ławie sądowej uzyskał w roku 1599 nominację do rady miejskiej, na miejsce zwolnione po zmarłym rajcy Marcinie Fichauserze (nr 423). Mając na uwadze powszechne zastrzeżenia co do rzetelności gospodarki finansowej miasta, obejmując urząd, złożył oświadczenie, że nie chce wiedzieć o poprzednich „olbrzymich nadużyciach” i że nie będzie za nie odpowiadał. W trakcie prawie dwudziestorzytelnego zasiadania w radzie uczestniczył tylko dwukrotnie w radzie urzędującej. W roku 1599, w trakcie grasującej w mieście od połowy października zarazy, był przez cztery tygodnie burmistrzem, organizował wraz z rajcami, którzy pozostali w mieście, życie w tym nadzwyczajnym stanie. Mieszkając jeszcze w Wilnie, prowadził zakład złotniczy, jednak w Krakowie – możliwe, że z powodu mocnej konkurencji – zajął się kupiectwem i handlował prawdopodobnie suknem. W roku 1599 wydzierżawił od miasta kram położony w Rynku, zwolniony po zmarłej Annie, wdowie po rajcy Krzysztofie Remerze (nr 395). Był właścicielem placu i domu drewnianego położonego przy obecnej ul. Poselskiej 19. Zmarł przed 17 stycznia 1622 roku.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

SVBPROCONSULATV SPECTABILIS
CNI LVCAS BOCHOROCKI VR SINI.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1598–1601 strony 430–431 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw prowadzonych za kadencji burmistrzowskiej Łukasza Bochorockiego w 1599 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 455, s. 430–431)

Źródła i literatura:

KPM III, nr 668; KWK IV, s. 130, 201–202; PPK II-1, nr 833, 843–844, 850–851, 853, 856, 866, 873, 878, 892; PPK II-2, nr 1707; Bieniarzówna 1969, s. 156; Bieniarzówna 1994-I, s. 232; Noga 2003, s. 69, 139, 162, 168, 206; Noga 2008, nr 169.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

W 1600 roku krakowska rada miejska oficjalnie wprowadza do ksiąg język polski, obok używanych nadal języków łacińskiego i niemieckiego.

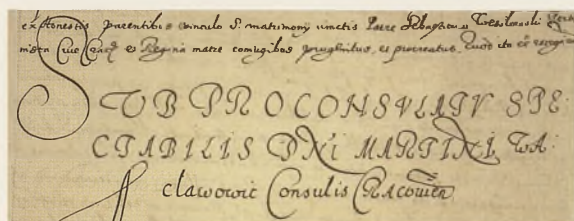
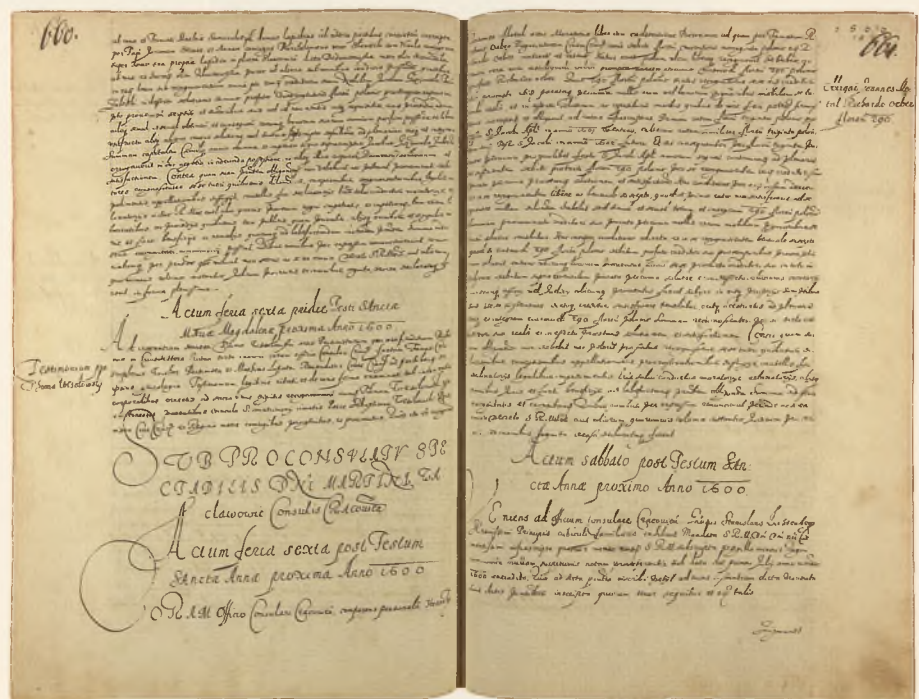
445. MARCIN WACŁAWOWICZ

rajca 1600–1606

burmistrz 1600

Martinus Wacławowicz (Wacławowicz, Waczławowicz)

Postrzygacz i kupiec sukienny. Jako ławnik urzędował w latach 1587–1594. Do rady miejskiej został powołany w roku 1600 – wszedł wtedy w skład rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. Był prowizorem żakowskiego szpitala św. Rocha w latach 1599–1603. Funkcję tę pełnił z Antonim Frączkowiczem (nr 432). Jako deputat magistratu ze wspomnianym Frączkowiczem, Jurkiem Sztrokiem i Mikołajem Zalaszkowskim (nr 449) wraz z wiertelnikami i murarzami przysięgli rewidować mur wystawiony przez Szymona Zagrzebskiego w związku ze sprawą między Franciszkiem Radotą i spadkobiercami Zagrzebskiego. Wskazano, że mur jest odpowiedni, i oddalono pretensje Radoty. Marcin Wacławowicz jak kupiec sukienny należał do najbardziej wyspecjalizowanej branży handlowej, choć w tym czasie handel krakowski suknem nie odbywał się już w skali europejskiej, jak we wcześniejszym okresie, lecz obejmował Polskę południową. Posiadał dwa kramy w Kramach Bogatych: jeden z nich naprzeciw postrzygalni miejskiej, a drugi nieopodal kramu Bartschów. Był dwukrotnie żonaty: z Magdaleną z Berów oraz z Katarzyną, córką rajcy Mateusza Siebeneichera (nr 418), a siostrą rajcy Jakuba Siebeneichera (nr 435), dla której było to drugie małżeństwo (pierwszym mężem był Kasper Trusaldi). Jego dzieci to: Jan Oktawiusz, doktor obojga praw, Marcin, ławnik krakowski, Anna, żona rajcy Mikołaja Zalaszkowskiego starszego (nr 449), Magdalena (żona Mikołaja Pipana, aptekarza). Marcin Wacławowicz zmarł przed 14 stycznia 1606 roku.

Zróżdła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 224v, 228; KWK IV, s. 132; PPK II-1, nr 844, 850–851, 853, 856; Bieniarzówna 1969, s. 32, 43, 170; Stabrawa 2001, s. 37; Noga 2003, s. 66, 139, 206; Noga 2008, nr 170.

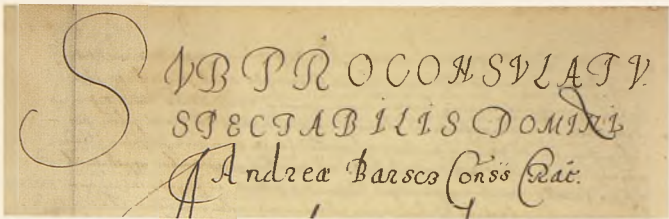
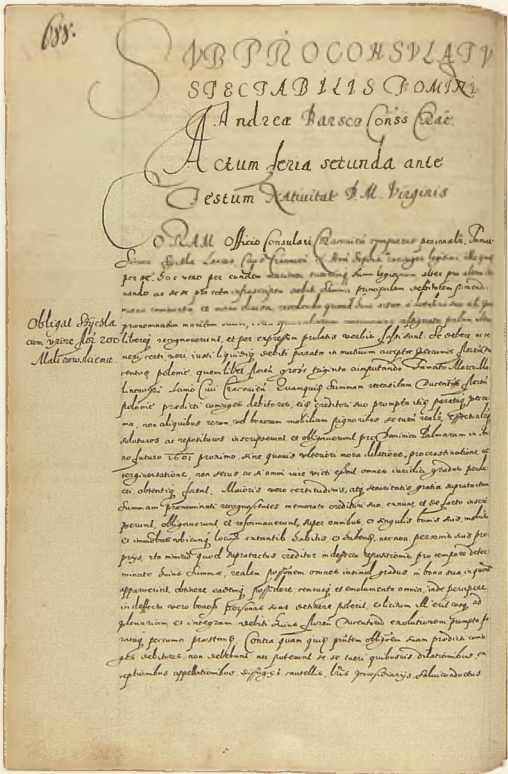
Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1598–1601 strony 660–661 z wpisami spraw za kadencji burmistrzowskiej Marcina Wacławowicza w 1600 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 455, s. 660–661)

446. ANDRZEJ BARTSCH

rajca 1600–1611
burmistrz 1600

Andreas (Jędrzej) Barscz (Barzcz, Barcz)

Kupiec sukienny pieczętujący się herbem własnym Bartsch, przedstawiającym kotwicę, a na hełmie stojąca fortuna. Spolonizowane nazwisko Barszcz zachowało się w nazwie kamienic „na Barszczowem”, mieszczących się pod adresem Rynek Główny 4 i 5. Jego rodzina żyła w Krakowie przynajmniej od dwóch pokoleń. W 1596 roku został ławnikiem (po raz pierwszy), zaś po czterech latach objął urząd rajcy. Tylko raz – w roku 1600 – wszedł do rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Za czasów jego rajcowania w Krakowie w roku 1603 obradował ostatni zwołany tu sejm zwyczajny, rok później miasto odwiedził Dymitr Samozwaniec, domniemany syn Iwana IV Groźnego, zaś Zygmunt III Waza wyjechał z Krakowa na Litwę i więcej już do miasta nie powrócił. Andrzej był prowizorem szpitala św. Ducha w latach 1600–1608. Z tego tytułu sporządził w 1600 roku wykaz wydatków żywnościowych owego szpitala, w którym przebywało wówczas około 200 osób. Potomkowie Bartschów zasłużyli się w senacie Wolnego Miasta Krakowa. Andrzej Bartsch był właścicielem kamienicy przy ul. św. Jana (obecnie nr 11A). Zmarł w 1611 roku. Jego miejsce w radzie zajął Paweł Hippolit (nr 459).

Zygmunt III Waza (1587–1632)

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 831, 844, 851–852, 856–857, 862, 866, 873; Louis-Wawel 1877, s. 252; Bieniarzówna 1969, s. 43; Bieniarzówna 1976, s. 125; Kronika, s. 99, 160; Belzyt 1999, s. 104, 253; Follprecht 2003, s. 46–55; Noga 2003, s. 49, 139; Noga 2008, nr 171, 586.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1598–1601 strona 688 z wpisami spraw za kadencji burmistrzowskiej Andrzeja Bartscha w 1600 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 455, s. 688)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

W 1601 roku w Sukiennicach powstaje ułatwiająca komunikację przejście, zwane „na Krzyżu”, na osi ulic Szewskiej i Siennej.

447. ANDRZEJ CELLARY

rajca 1601–1616

burmistrz 1601, 1602, 1603, 1604, 1605, 1611

Andreas Cellari (Celary)

Kupiec, syn kupca mediolańskiego Jana. W Krakowie pojawił się w 1568 roku, w 1579 roku przyjął prawo miejskie. W roku 1593 Zygmunt III Waza wystawił mu dokument na indygenat (wnukowie Andrzeja, Paweł i Andrzej, otrzymali indygenat w roku 1662 i pieczętowali się herbem własnym Cellari). Urząd rajcy objął w roku 1601, zasiadał w radzie przez nieco ponad 15 lat. W tym czasie sześciokrotnie był powoływany do rady urzędującej, w której na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Gdy w czasie remontu wieży na ratuszu w roku 1611 umieszczano na niej gąłkę, postanowiono w niej umieścić właśnie między innymi 4 srebrne monety zawinięte w papierową obwolutę z jego pieczęcią, co dowodzi jego pozycji w mieście. Zajmował się handlem towarami włoskimi. Interesy prowadził wraz ze starszym bratem Pawłem (ławnikiem miejskim w latach 1583–1586), z którym zgromadził duży majątek. Mieli w Rynku dwie kamienice (obecnie nr 19 i 27B). Posiadali też wieś Birków, Prądnik i ogrody na przedmieściu Kawiory. Cały majątek przeszedł na Andrzeja po śmierci brata w roku 1598. Andrzej przez lata procesował się z Janem Marszowskim, który zarzucił rajcom stronnicy wyrok w sprawie o uwięzienie jego krewnego w prywatnym mieszkaniu. Andrzej był żonaty z Małgorzatą Miączyńską. Miał z nią córki: między innymi Małgorzatę i Barbarę, oraz synów: Pawła, który zostanie racją (nr 467), i Andrzeja. Zmarł 2 marca 1616 roku. Jego miejsce w radzie zajął syn. W kościele Mariackim znajduje się okazały nagrobek obu braci, Andrzeja i Pawła, oraz ich żon, wykonany na początku XVII wieku z marmuru i piaskowca.

Źródła i literatura:

CIP, s. 62, 129–131; PPK II-1, nr 843, 851, 856, 862; Ptaśnik 1907, s. 94–96; Friedberg Marian, *Cellari Andrzej*, [w:] PSB, t. III, s. 224–225; Follprecht 1999, s. 73; Rożek 2000, s. 175, 210, 572; Trelińska 2001, nr 937–938; Follprecht 2003, s. 46–55; Noga 2003, s. 79, 190; Noga 2008, nr 174, s. XXIV.

Rajca i burmistrz Andrzej Cellary – fragment pomnika nagrobnego jego, jego brata Pawła i ich żon w kościele Mariackim

Zygmunt III Waza (1587–1632)

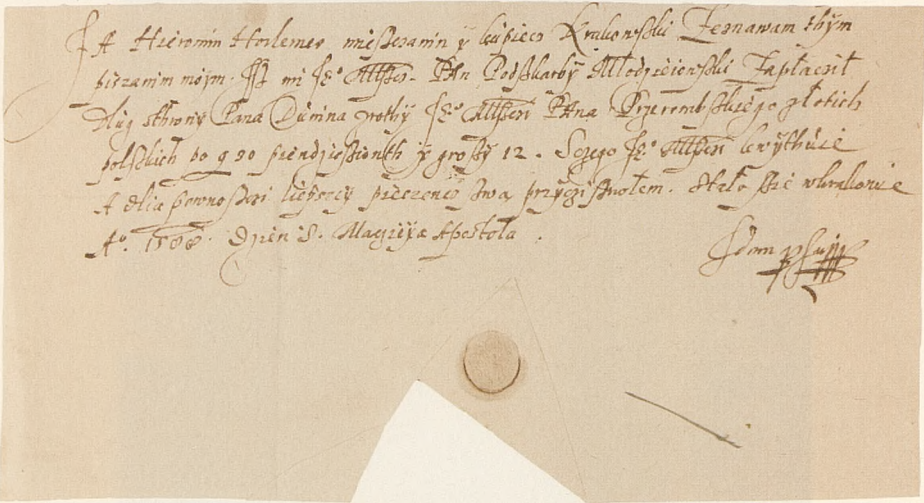
448. HIERONIM HORLEMES

rajca 1601–1626

burmistrz 1601, 1605, 1607, 1608, 1611

Hieroimus Horlemes (Horllemes, Orlemes)

Kupiec, urodzony między 1555 a 1560 rokiem. Jego rodzina wywodziła się od Jana z Norymbergi, który osiadł w Krakowie w połowie XVI wieku, poprzez ożenek wszedł do rodziny Berów i uzyskał prawo miejskie; wcześniej osierocił syna, którym zaopiekowała się rodzina matki. Hieronim okazał się operatywnym kupcem i szybko zaczął budować swoją pozycję, miał swój kram, kamienicę w Rynku (obecnie nr 16), zatrudniał sługę-pisarza, wszedł we współwłasność papierni na Prądniku. W roku 1585 był gwarantem układu miecznika koronnego Mikołaja Wolskiego o wydzierżawienie od miasta wsi Dąbie i Grzegórzki na lat sześć. W roku 1601 zajął miejsce w radzie po Hieronimie Zalasowskim (nr 441). Rajcą był do roku 1626 włącznie. W tym czasie pięciokrotnie wchodził w skład rady urzędującej, w której na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. W księgach radzieckich z lat 1598–1601 przy spisie spraw za jego kadencji burmistrzowskiej w roku 1601 zaznaczono, że funkcję tę pełnił „sam przez się”, czyli osobiście – być może w kontekście panującej zarazy (niejednokrotnie w takich okolicznościach burmistrzowie opuszczali miasto). Razem z Jerzym Schulzem (nr 439) nadzorowali odnowę wieży ratusza. W roku 1612 Hieronim został poborcą szosu – wraz z Ludwikiem Kromerem (nr 453). Poza handlem czerpał też zyski z inwestowania w górnictwo olkuskie. Dla tamtejszej fary sprawił dzwon na wieżę kościelną i puszkę na komunikanty. Żoną Hieronima była najpierw Otylia, córka możnego kupca krakowskiego Jana Paczka, a następnie Jadwiga Smolcówna. Jego dziećmi byli: Zofia, Urszula, żona kupca Rafała Delpace (nr 494), Jadwiga, Krzysztof, Jan (rajca warszawski) i Mikołaj (wstąpił do zakonu dominikanów i przyjął imię Augustyn). Hieronim Horlemes zmarł w roku 1626. Jego miejsce w radzie zajął Andrzej Betza (nr 484).

Dokument wystawiony w 1588 roku w Krakowie przez Hieronima Horlemesa, w którym kwituje on podskarbiego Młodziejowskiego z zapłaty długu – oraz powiększenie znaku pieczętnego (gmerku) Hieronima Horlemesa (Muzeum Narodowe w Krakowie, Biblioteka Ksiąg Czartoryskich, sygn. rkps 574/63)

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 843–844, 850, 852, 856–857, 866, 873, 885, 888, 892, 905, 911, 917, 920, 925–926, 928, 930, 945; Wityg 1906, s. 46; Rożek 1977, s. 157, 190; Noga 2003, s. 190; Noga 2008, nr 175.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

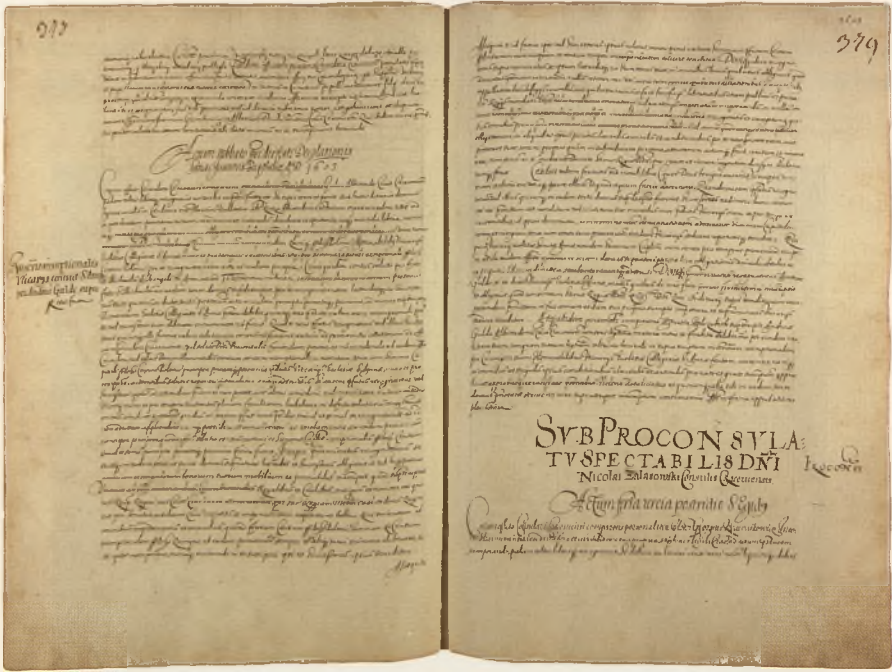
449. MIKOŁAJ ZALASZOWSKI starszy

rajca 1601–1629

burmistrz 1601, 1602, 1603, 1604, 1605, 1610, 1611, 1612, 1613, 1614, 1616, 1619, 1623, 1629

Nicolaus Zalassowsky (Zalasowski)

Kupiec sukienny. Od 1600 roku był ławnikiem miejskim. Do rady miejskiej wszedł na blisko 29 lat w roku 1601 – zajął miejsce po zmarłym Stanisławie Picusie Zawadzkim (nr 400). Piętnastokrotnie wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Także w 1601 roku z powodu zarazy zaniechał obowiązków burmistrza – w tym czasie zastąpił go Kasper Okurowski (nr 442). Wraz z Adamem Nagothem starszym (nr 434) był lonerem, choć wybrany po raz kolejny 3 marca 1621 roku zaprotestował i nie przyjął tej zaszczytnej, ale czasochłonnej funkcji. Dopiero 7 marca rada w jego miejsce wybrała Jerzego Pipana (nr 455). Należał do Bractwa kościoła Panny Marii w Krakowie. W 1629 roku poczynił zapis 800 złotych polskich na odprawianie dwóch mszy tygodniowo za swoją duszę w kościele Mariackim. Był prowizorem kościoła Mariackiego w latach 1623–1628. Ożenił się z Anną, córką rajcy Marcina Waclawowicza (nr 445). Miał z nią synów: Mikołaja (nr 486), który poszedł w ślady ojca i został racją, oraz Franciszka. Jego brat Jan był scholastykiem katedralnym i kanonikiem warszawskim (sporządził testament 26 października 1619 roku). Drugi brat miał na imię Stanisław. Rodzice Mikołaja Zalasowskiego starszego zostali pochowani w kościele Mariackim, na co wskazuje jego zapis w wysokości 60 florenów na odnowienie nagrobka rodziców i przodków. Żoną trzeciego brata, Hieronima, była Anna Zemanówna, z którą miał dzieci Jana i Krystynę. Mikołaj Zalasowski zmarł przed 18 września 1629 roku. Na jego miejsce do rady wszedł Jan Cyrus (nr 485), syn Jana (nr 451).

Zróżdła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 304; BJ sygn. rkps 5357, t. III, s. 181v; BJ sygn. rkps 5350, s. 224; BJ sygn. rkps 5350, s. 276v; KWK IV, s. 132; KZBM, s. 93; PPK II-1, nr 844, 850–852, 856, 862, 873, 888, 891, 911, 917–919, 925–926, 933, 939, 941, 943–945, 948–949, 952, 957; PPK II-2, nr 1707, 1725, 1730; Noga 2003, s. 132; Noga 2008, nr 176, 588, s. XIX; Piech 1987, s. 58.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1602–1607 strony 378–379, na których rozpoczynają się sprawy wpisane za kadencji burmistrzowskiej Mikołaja Zalasowskiego w 1603 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 456, s. 378–379)

450. ABRAHAM RONENBERG

rajca 1602–1625

burmistrz 1602, 1603, 1604, 1606, 1607, 1608, 1610, 1611, 1612, 1614, 1615, 1616, 1618, 1620

Abrahamus Ronnenberg

Aptekarz, urodzony około 1570 roku, syn Szymona Ronenberga i Agnieszki z Revexlów, początkowo arianin, potem katolik. W roku 1600 wszedł do ławy miejskiej. Na urząd rajcy został powołany przez wojewodę krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego w roku 1602, zajął wówczas miejsce po Sebastianie Przybytku (nr 437). Czternastokrotnie był powołany do rady urzędującej, w której na przemian z pozostałymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. W czasie zarazy w roku 1613 nie opuścił miasta jak większość rajców. Wobec konfliktu między radą a pospólstwem zajmował stanowisko nieprzychylnie pospólstwu, nie wahał się więzić niewygodnych mieszczan. Należała do niego odziedziczona po ojcu kamienica w Rynku „Pod Jaszczurką” (obecnie nr 8), do której podziemiami sąsiedzkiej posiadłości Montelupich doprowadził wodę, część Krzysztoforów (obecnie nr 35) i domu przy ul. Grodzkiej (obecnie nr 3). Miał dom z ogrodem za Kleparzem. Do zmiany wyznania przyczynił się przebywający przez kilka lat w Krakowie jezuita Marcin Łaszczyński, z którym Abraham prawdopodobnie zapoznał się osobiście. Razem z pierwszą żoną wstąpili do Bractwa Miłosierdzia. Abraham mocno wspierał Bractwo finansowo, popierał też jezuitów w kwestii zakupu ogrodów koło kościoła św. Mikołaja. Kościołowi św. Barbary podarował dwa srebrne kielichy. Gdy w roku 1611 kończono remont wieży ratusza i umieszczano na jej szczycie gałkę, z jego inicjatywy wśród wkładanych do niej przedmiotów znalazł się wizerunek błogosławionego Stanisława Kostki. Ożenił się dwa razy: z Anną, córką rajcy Pawła Biertułtowskiego (nr 391) oraz Agnieszką (z domu Krupek, z pierwszego małżeństwa Haller). W testamencie zastrzegł, że żona po jego śmierci odziedziczy majątek pod warunkiem zrezygnowania z kolejnego zamążpójścia. Zmarł 25 września 1625 roku. Z drugiego małżeństwa miał syna Abrahama (jezuitę) i córkę Agnieszkę, żonę rajcy Franciszka Cyrusa (nr 499). Po jego śmierci miejsce w radzie zajął Andrzej Węgrzynowicz (nr 482).

Usytuowane w północnej kruchcie kościoła Mariackiego w Krakowie barokowe podwójne epitafium Abrahama Ronenberga i jego żony Agnieszki wykonane przez Macieja Świętkowicza

Zygmunt III Waza (1587–1632)

Źródła i literatura:

CIP, s. 46, 50, 134; KZBM, s. 93; PPK II-1, nr 850–853, 856, 862, 873, 885, 892, 894, 902, 905, 911, 917–918, 920; PPK II-2, nr 1707, 1710; Bieniarzówna Janina, *Ronenberg Abraham*, [w:] PSB, t. XXXII, s. 14–15; Bieniarzówna 1969, Rożek 1977, s. 63–64, 127, 235; Komorowski, Follprecht 2008, s. 21–24; Noga 2008, nr 177.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

W 1603 roku w Krakowie rozpoczyna obrady ostatni sejm zwyczajny zwołany do tego miasta.

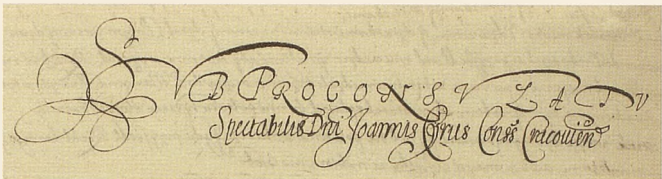
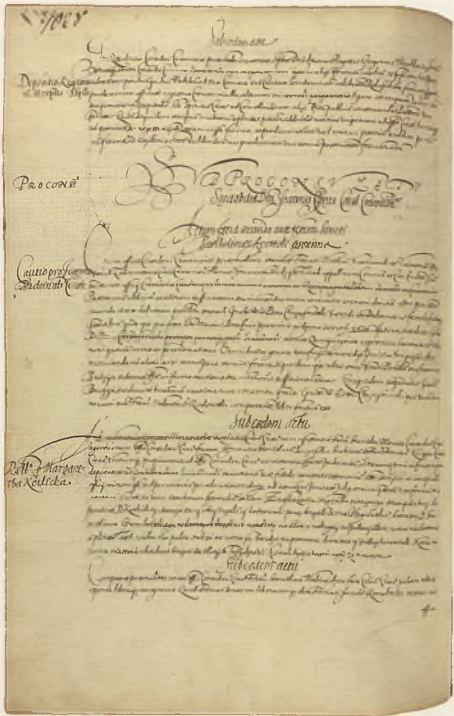
451. JAN CYRUS starszy

rajca 1604–1625

burmistrz 1604, 1606, 1607, 1608, 1611, 1613, 1614, 1618, 1619, 1620, 1621, 1622

Joannes Czyrus (Czirus)

Pochodził z wybitnej rodziny mieszczańskiej, która przywędrowała do Krakowa ze Śląska pod koniec XIV wieku i której przedstawiciele przez kilka pokoleń zasiadali we władzach miejskich. Syn Sebastiana, prefekta spichlerzy miejskich, ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, a potem wójta z rozkazu Zygmunta III Wazy. Był bratem Samuela, ławnika Sądu Wyższego, ojca przyszłego rajcy Franciszka Cyrusa (nr 499). Jan został powołany na urząd rajcy w roku 1604 przez wojewodę krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego i zasiadał w radzie do roku 1625 włącznie. W tym czasie 12 razy wchodził w skład rady urzędującej i na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Za jego burmistrzostwa przeprowadzono remont wieży ratusza, zakończony w 1611 roku; ozdobą wieży ratuszowej był okazały zegar miejski. Jan z wyboru rady sprawował funkcję prowizora kościoła Mariackiego. W roku 1618 w tej roli zawarł umowę z Janem Humelem na odnowienie organów nad kazalnicą. Tenże Humel wziął zaliczkę, rozebrał organy i uciekł. Do Jana należały kamienice przy Rynku (obecnie nr 44B) oraz na ul. Brackiej (obecnie nr 6B). Był żonaty z Dorotą. Miał córkę nieznanego imienia, która została pierwszą żoną rajcy Mikołaja Witkowskiego (nr 440), oraz syna Jana, rajcę (nr 485). Zmarł w roku 1625. W kaplicy św. Walentego kościoła Mariackiego znajduje się epitafium rodziny Cyrusów wykonane z czarnego marmuru po 1652 roku. Na miejsce w radzie po Janie Cyrusie wszedł Jerzy Kromer (nr 483).

Źródła i literatura:
CIP, s. 56, 80, 141–142; KZBM, s. 93; PPK I-2, s. 1028, 1122, 1135; Chmiel 1898, s. 276–278, 280–281; Pieradzka Krystyna, *Cyrus Sebastian*, [w:] PSB, t. IV, s. 131; Bieniarzówna 1969, s. 157–158; Encyklopedia, s. 133; Rożek 1977, s. 60, 190; Follprecht 2005, s. 12, 44; Noga 2008, nr 178, s. XV.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1602–1607 strona 1028 z nagłówkiem wpisów spraw za kadencji burmistrzowskiej Jana Cyrusa w 1606 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 456, s. 1028)

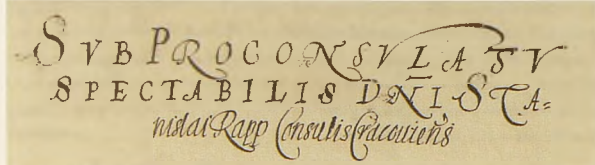
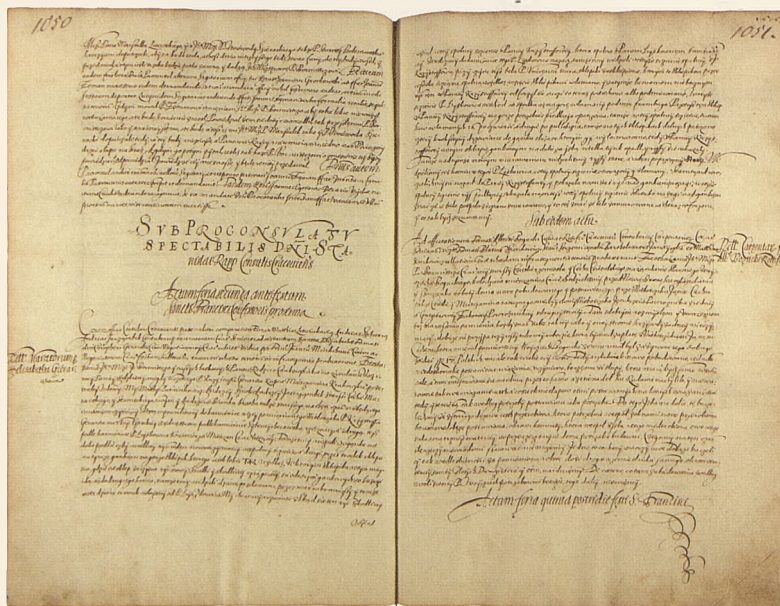
452. STANISŁAW RAPP starszy

rajca 1604–1631

burmistrz 1604, 1606, 1612, 1615, 1621, 1625

Stanislaus Rap (Rabb)

Kupiec, syn Jana, ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim, i Barbary z Berów. W latach 1601–1603 był ławnikiem miejskim. Na urząd rajcy powołano go w roku 1604, zajął wówczas miejsce po Stanisławie Szembeku (nr 427). Sześć razy wszedł do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Szczególnie interesował się sprawami finansów miejskich i budownictwa. Wchodził w skład komisji zajmującej się sprawą przeniesienia topni wosku spod bramy Nowej na inne miejsce. W roku 1611 współpracował przy ustalaniu nowych czynszów w kramach i jatkach, a w 1626 roku przy szacowaniu majątku mieszczan i ustalaniu wielkości kontrybucji nałożonej przez sejm. Od roku 1622 przez cztery lata administrował Wagą Wielką i składem ołowiu, a potem przez dwa lata Wagą Mniejszą. W 1608 roku powierzono mu funkcję prowizora szpitala św. Ducha. W latach 1623–1629 był edylem kościoła Mariackiego, ale doszło do konfliktu między nim a archiprezbiterem – spór łagodzili rajcy na czele z burmistrzem Krzysztofem Słowikowskim (nr 465). W sporach między radą a pospólstwem usiłował ograniczać prawa tego drugiego, był w składzie delegacji udającej się w tej sprawie do Warszawy w roku 1626. Handlował na hurtową skalę woskiem, z austriackiego Krems importował kosy, miał swoją słodownię. Zajmował się też bankierstwem, często udzielał pożyczek miastu. Miał dom przy ul. Szczepańskiej („Pod Gruszką”, nr 1) i dom przy rogu ulic św. Jana i Poselskiej („Pod Bażanty”). Dzierżał podkrakowską wieś Bolechowice, która należała do biskupstwa krakowskiego. Wstąpił do Bractwa Miłosierdzia. Mocno wspierał jezuitów. Ożenił się z Elżbietą, córką Jana Pipana (nr 419). Miał trzech synów: Jan zginął w Niemczech, Justus umarł w niemowlęctwie, a Stanisław – w przyszłości rajca i burmistrz (nr 490) – okazał się bezpłodny. Stanisław Rapp zginął śmiercią samobójczą – powiesił się 20 marca 1631 roku.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1602–1607 strony 1050–1051 z nagłówkiem wpisów spraw za kadencji burmistrzowskiej Stanisława Rappa w 1606 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 456, s. 1050–1051)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

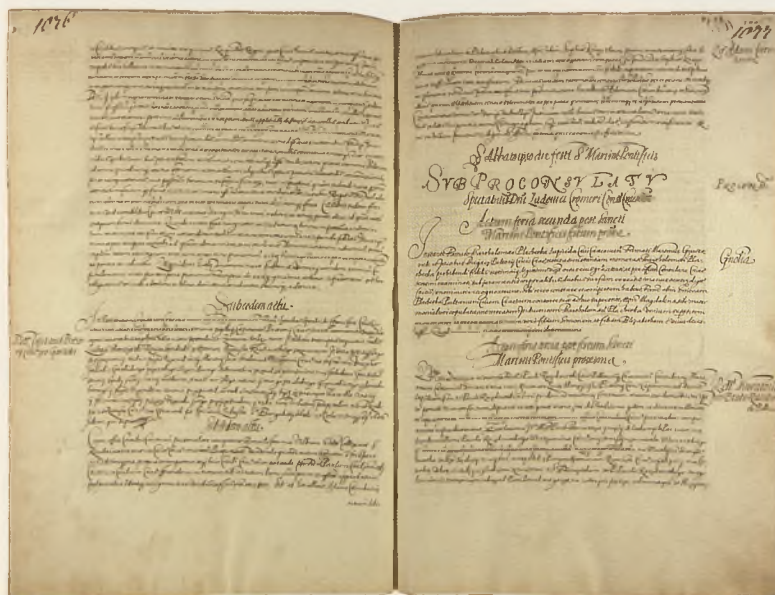
Źródła i literatura:

KZBM, s. 93; PPK II-1, nr 852–853, 856, 861–862, 866, 973, 892, 894, 899, 902, 909, 911, 917–918, 920, 925–926, 933, 939, 941–945, 954; PPK II-2, nr 1724; Bednarz Mieczysław, *Rappowie. Dzieje krakowskiej rodziny mieszczańskiej* (1535–1670), [w:] RK, t. LXVII, s. 105–119; Noga 2003, s. 135; Noga 2008, nr 179, s. XV.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

453. LUDWIK KROMER**rajca 1605–1621 (1622?)****burmistrz 1605, 1606, 1609, 1610, 1611, 1612, 1613, 1614, 1616, 1617, 1619****Ludovicus Cromer (Cremer, Kremer)**

Zastępca pisarza miejskiego w latach 1587–1597, następnie pisarz miejski do roku 1605, kiedy to otrzymał nominację do rady, nadaną przez wojewodę Mikołaja Zebrzydowskiego. Początkowo był protestantem, zaś na łono Kościoła katolickiego nawrócił się po wyjeździe do Włoch (1575 rok), papież Grzegorz XIII nadał mu nawet tytuł *Cavallero di Giglio*. Jako rajca zajął miejsce Jakuba Siebeneichera (nr 435). W roku 1612 był poborcą szosu. Często był deputatem miasta na sejmy (na sejmiku proszowickim stawał w latach 1606, 1607, 1609). Z kolei do Warszawy posłował w kwestii narzuconych na Kraków podatków (1614 rok) oraz w sprawie tumultu i emigracji mieszczan (1615 rok). Rok później znów był w Warszawie, by wraz z Krzysztofem Słowikowskim (nr 465), syndykiem i rajcą, reprezentować Kraków na procesie przed sądem królewskim z zakonem duchaków o wieś Krowodrzę. Wieś przysądzono konwentowi, choć rajcy zawarli umowę z duchakami, na mocy której miasto objęło opieką szpital św. Ducha, zakonnicy zaś mieli zaopatrywać go w chleb dla chorych. W 1616 roku Ludwik otrzymał od magistratu 20 złotych polskich za przetłumaczenie książki *Narada, której wiary trzymać się mamy* pióra Leonarda Lessiusa. W tym samym roku był współ z Pawłem Hippolitem (nr 459) na weselu córki księcia cieszyńskiego Adama Wacława jako przedstawiciel Krakowa. Posiadał kamienicę przy Rynku (obecnie nr 23), która wcześniej była własnością Henników. Około 1614 roku sprzedał Jadwidze Dobroszowskiej, wdowie po Marcinie, burgrabim zamku krakowskiego, czynsz roczny 30 złotych polskich od sumy 500 złotych polskich ubezpieczonej na swojej kamienicy, celem erygowania fundacji duchownej. Ożenił się dwa razy: z Anną, córką Jana Pipana (nr 419), oraz również z Anną, córką Krzysztofa Hennika. Miał dwóch synów: Ludwika (karmelitę na Piasku) i Jerzego (rajcę, nr 483). Zmarł między 26 października 1621 a 16 stycznia 1622 roku. Jego miejsce w radzie zajął Jerzy Biderman (nr 475).

SVB PROCONSVLARI
Spectabilis Dni Ludovici Cromeri (Cremeri)

Źródła i literatura:

KWK IV, s. 3–4, 80, 201, 250; KZBM, s. 93; PPK II-1, nr 778, 833, 866, 868, 873, 881, 888, 891–892, 899, 909; KNMP, nr 136; Bieniarzówna Janina, *Kromer Ludwik*, [w:] PSB, t. XV, s. 319; Piech 1987, s. 111; Kolak 1998, s. 72–73; Noga 2008, nr 180.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1602–1607 strony 1076–1077 z nagłówkiem wpisów spraw za kadencji burmistrzowskiej Ludwika Kromera w 1606 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 456, s. 1076–1077)

454. ZYGMUNT ALANTSEE

rajca 1606–1639

burmistrz 1606, 1618, 1623, 1624, 1626, 1630, 1636

Sigismundus Alantse (Alancy, Halantse)

Mieszczanin krakowski, prawdopodobnie aptekarz, przedstawiciel rodziny pochodzącej z Wenecji, w XV wieku osiadłej w Płocku – założyciel linii krakowskiej, Jan (nobilitowany przez cesarza Karola V) osiadł tu przed 1553 rokiem, był nadwornym aptekarzem królowej Bony, założył w Krakowie dwie apteki przy ul. Grodzkiej. Zygmunt był wnukiem Jana, a synem rajcy Mikołaja starszego (nr 399) i Anny Rogulskiej. Jego bratem był rajca Mikołaj młodszy (nr 431), mężem jego siostry Cecylii był rajca Jan Pipan (nr 419), a mężem siostry Elżbiety – rajca Daniel Zaydlic (nr 462). Zygmunt Altansee działalność w urzędach rozpoczął w 1590 roku, zasiadając jako ławnik w Sądzie Wyższym Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. W roku 1606 uzyskał godność rajcy miejskiego, którą piastował do roku 1639. Siedmiokrotnie zasiadał w radzie urzędującej, pełniąc na zmianę z pozostałymi rajcami funkcję burmistrza. W tej roli bronił praw miasta na sejmie w 1623 roku, opowiadając się przeciwko zniesieniu cechów. Był właścicielem domu położonego przy ul. św. Jana (obecnie nr 12). Kolekcjonował dzieła sztuki, zapisał się jako jeden z założycieli Arcybractwa Miłosierdzia. Żonaty był z Izabelą, córką rajcy Hieronima Żalasowskiego (nr 388). Zmarł w Krakowie między sierpniem 1639 roku a styczniem 1640 roku, pozostawiając syna Hieronima, doktora prawa kanonicznego, archiprezbitera w kościele Mariackim. Jego miejsce w radzie zajął Jan Innocenty Petrycy (nr 496).

Herb własny rodziny Alantsee (umieszczony w prezbiterium kościoła Mariackiego w Krakowie przy epitafium zmarłego w 1614 roku Hieronima, krewnego Zygmunta Alantsee)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 862, 892, 894, 902, 905, 909, 911, 915, 917–920, 933, 939, 942, 945, 948–949, 954, 965–969, 972, 975, 982–987, 989–991, 995, 1000, 1005, 1009–1010, 1013–1015, 1019–1020, 1022–1023, 1026, 1031; PPK II-2, nr 1707; Krzyżanowski 1899, s. 213; Pieradzka Krystyna, *Alantsee Zygmunt*, [w:] PSB, t. I, s. 43; Bieniarzówna 1969, s. 155; *Encyklopedia*, s. 12; Noga 2003, s. 134, 200; Noga 2008, nr 181.

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

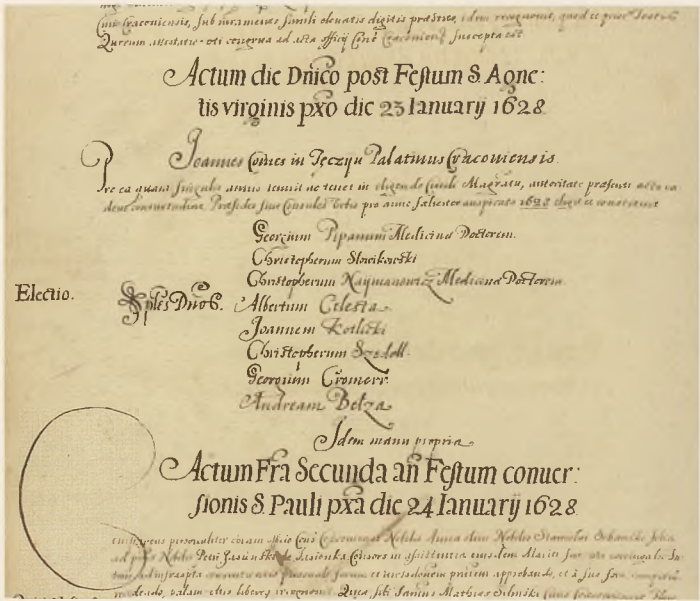
455. JERZY PIPAN starszy

rajca 1607–1648

burmistrz 1607, 1608, 1609, 1610, 1612, 1614, 1615, 1617, 1618, 1625, 1627, 1628, 1629, 1630, 1631, 1632, 1633, 1634, 1635, 1637, 1638, 1639, 1645

Georgius Pipan

Aptekarz, lekarz, syn Jana, z rodziny, do której należała przez lata apteka „Pod Złotą Głową” w Rynku (obecnie nr 13). W roku 1584 immatrykulował się na Uniwersytecie Krakowskim, w Ingolstat uzyskał tytuł doktora filozofii, w Padwie medycyny. Po ojcu przejął aptekę i prowadził praktykę lekarską. W roku 1607 został powołany na urząd rajcy. Rok później został wójtem Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim i pozbawiony godności rajcy, gdyż nie można było łączyć tych urzędów. Mimo to po interwencji u króla został przywrócony w skład rady. W sumie zasiadał w niej przez 41 lat, w tym czasie aż 23 razy wchodząc do rady urzędującej i pełniąc, na zmianę z innymi rajcami, funkcję burmistrza. W latach 1611, 1620, 1625 posłował na sejm. Reprezentował też radę w Warszawie w sprawie konfliktu z pospółstwem. W roku 1621 został powołany na funkcję lonera. Nadzorował wykonanie bram triumfalnych wznoszonych na koronację Władysława IV w 1633 roku, jako burmistrz stał na czele reprezentacji miasta podczas ceremonii na Rynku – wygłosił mowę i wręczył klucze do wszystkich bram oraz sześć wielkich, srebrnych pucharów; król nadał mu wtedy tytuł kawalera Złotej Ostrogi. W roku 1637 Jerzy wchodził w skład delegacji do Warszawy na uroczystość ślubu króla z Cecylią Renatą. Mocno popierał jezuitów, należał do Arcybractwa Miłosierdzia i Bractwa Różańcowego przy kościele Dominikanów. Jako lekarz i mecenas wspierał karmelitów sprowadzonych niedawno do Polski. Miał duży majątek w mieście, dom, ogród i łąki za bramą Mikołajską, wieś Karniowice, gdzie wznosił kaplicę św. Marii Magdaleny. Ożenił się z Elżbietą, córką kupca warszawskiego Andrzeja Humieckiego. Spośród jego licznych dzieci Jerzy został racją (nr 506), Cecylia żoną rajcy Andrzeja Bełzy (nr 484), a Elżbieta poślubiła rajcę Jana Furmankowicza (nr 498). Zmarł 26 lipca 1648 roku.

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 866, 885, 892, 894, 902, 911, 915, 917, 919–920, 925–927, 933–937, 941, 945, 948, 952–953, 959, 966–967, 971–972, 974, 979, 987, 989, 991, 995, 1010, 1012, 1020, 1025–1026, 1503; PPK II-2, nr 1724, 1781–1782, 1796; Grabowski 1850, s. 206–207; Giedroyć 1905, s. 40; Bieniarzówna 1969, s. 18–19, 23, 25, 42, 46, 58–61, 66, 73–74, 77, 89, 116, 119, 121–122, 125, 139, 166; Rożek 1977, s. 159–160, 197, 283, 297; Bieniarzówna Janina, *Pipan Jerzy*, [w:] PSB, t. XXVI, s. 525–527; Rożek 2000, s. 204, 220, 282; Noga 2003, s. 136, 151; Komorowski 2008, s. 278; Noga 2008, nr 182.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1621–1629 fragment strony 872 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1628, wśród których znajduje się Jerzy Pipan – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 459, s. 872)

456. HIERONIM BEŁZA

rajca 1609–1622
burmistrz 1609, 1611, 1621

Hieronimus Belza

Kupiec, syn Andrzeja, ze znanej patrycjuszowskiej rodziny krakowskiej, spokrewniony z Marcinem Bełzą (nr 242). W latach 1607–1608 zasiadał w ławie miejskiej. W roku 1609 został powołany przez wojewodę krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego na urząd rajcy, zajął wówczas miejsce po Janie Spiglerze (nr 396). Zasiadał w radzie do roku 1622 włącznie, w tym czasie trzy razy wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W sprawach miejskich odbył w roku 1614 podróż do Lwowa, rok później, w czasie tumul-tów w Krakowie, z rajcą Ludwikiem Kromerem (nr 453) udali się do Warszawy do Zygmunta III Wazy z prośbą o interwencję; król odpowiedział w liście do rajców: „żałujemy, że to swawoleństwo tak wielką górę bierze, że ludzie spokojni w domach swych w pokoju zostawać nie mogą; czemu aby się zapobiegało posyłamy listy nasze do księdza biskupa i wojewody krakowskich, także do akademii tamecznej, aby środków i sposobów poszukali, żeby ta swawola poskromiona być mogła”. Hieronim Bełza posłował na sejmy w Warszawie w latach 1616 i 1621. W czasie konfliktu mieszczan Krakowa i handlarzy żydowskich stanął w obronie mieszczaństwa. W roku 1615 mia-sto złożyło u niego srebro przeznaczone na pospolite ruszenie – depozyt odebrano od rodziny dopiero pięć lat po jego śmierci. Zajmował się handlem suknem. Miał kamienicę przy ul. Szpitalnej (obecnie nr 15A), dzierżawił od miasta Dąbie i Grzegórzki. Nabył Koznicze, Sroczyce i część dóbr Chrzanów. Ożenił się z Małgorzatą i miał z nią synów: Stanisława, rajcę Andrzeja (nr 484), Mar-cina, Jana, oraz córki: Florencję, dominikankę z klasztoru na Gródku, Elżbietę i Annę, pierwszą żonę rajcy, profesora Andrzeja Piotrkowczyka (nr 487). Zmarł w 1622 roku. Jego miejsce w radzie zajął dotychczasowy zastępca pisarza miejskiego Mateusz Gruszczyński (nr 477).

Hieronimus Belza Praeconsul So.

Z książki radzieckiej dotyczącej administracji miasta obejmującej lata 1538–1643 fragment strony 306 z wpisem sprawy prowadzonej w 1621 roku za kadencji burmistrzowskiej Hieronima Bełzy – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 306)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

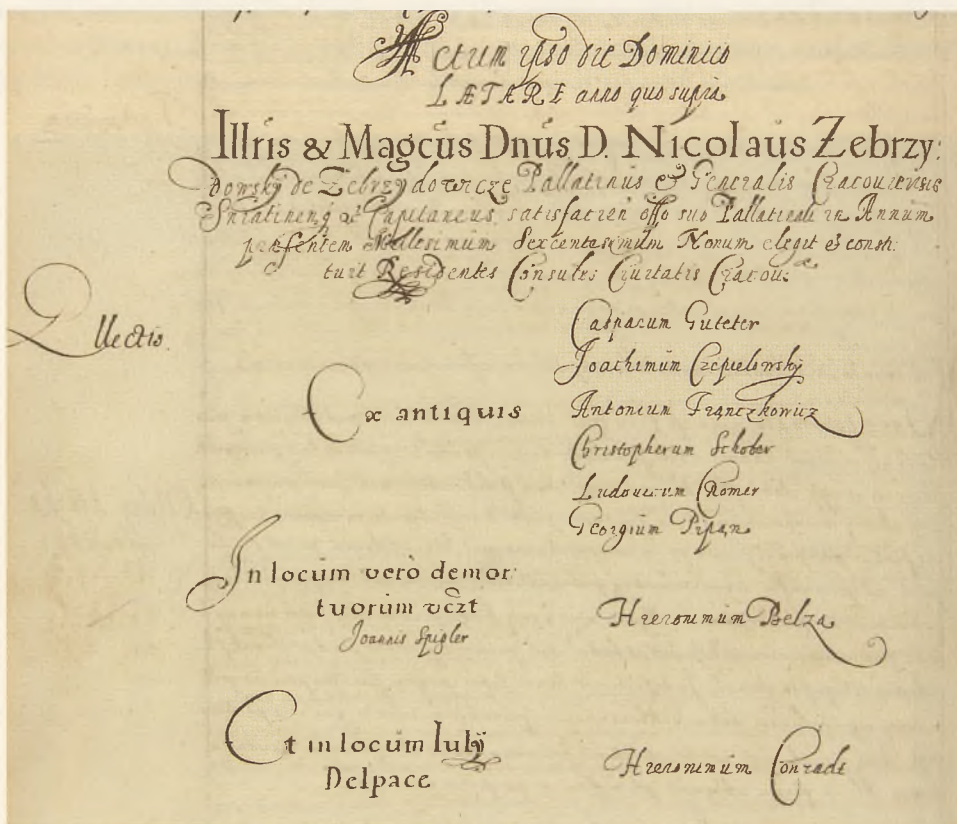
W 1609 roku Zygmunt III Waza wyjeżdża z Krakowa i już do niego nie wraca. Centrum życia politycznego zostaje przeniesione do Warszawy.

Zróżdła i literatura:
KZBM, s. 93; PPK II-1, nr 873, 881, 888, 891–892, 894, 899, 902, 905, 956–957; PPK II-2, nr 1707; Noga 2003, s. 56, 111–112; Noga 2008, nr 183, s. XIX.

rajca 1609–1616

burmistrz 1609, 1614

Kupiec sukienny, syn Stanisława Konrada (nr 408), również kupca, rajcy i burmistrza krakowskiego, ożeniony z Katarzyną, wdową po Joachimie Kamieńskim, córką rajcy Hieronima Żalasowskiego (nr 388). Młodszy brat Hieronima Konrada, Stanisław, z którym studiował na Uniwersytecie Krakowskim, również został rajcą (nr 470). We władzach miasta w XVI i XVII wieku zasiadało aż sześciu przedstawicieli jego rodziny. Swoją karierę w magistracie Hieronim Konrad rozpoczął 29 marca 1609 roku, kiedy to wojewoda krakowski Mikołaj Zebrzydowski nominował go na urząd rajcy na miejsce zmarłego w 1608 roku Julia del Pace (nr 433). W radzie zasiadał przez niespełna osiem lat – do 1616 roku włącznie. W tym okresie był dwukrotnie obierany burmistrzem. Dochody czerpał głównie z handlu kosztownymi materiałami, na które trwał nieustanny popyt wśród szlachty i bogatszego mieszczaństwa, poszukujących luksusowych strojów i wielu elementów garderoby. Był właścicielem kamienicy przy Rynku 24. Zmarł w 1616 roku. Na jego miejsce do rady miasta 15 stycznia 1617 roku został wybrany Jan Wizemberg (nr 468), ławnik Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim.

Herennium Conradt

Źródła i literatura:
KZBM, s. 93; PPK II-1, nr 873; Bie-
niarżówna 1969, s. 43, 161; Noga 2003,
s. 135, 205; Noga 2008, nr 184–185.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1608–1611 fragment strony 298 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1609, wśród których znajduje się Hieronim Konrad powołany na miejsce zmarłego Julia del Pace (nr 433) – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 457, s. 298)

458. JAKUB ROSZKOWIC

rajca 1610–1618

burmistrz 1610, 1611, 1613

Jacobus Roszkowicz (Roscius)

Lekarz, syn Jakuba, urodzony w roku 1567, pochodził z Łowicza. W 1586 roku rozpoczął studia na Uniwersytecie Jagiellońskim i pięć lat później uzyskał tytuł magistra sztuk wyzwolonych. Potem studiował za granicą, gdzie uzyskał doktorat z medycyny. Leczył biskupa krakowskiego Piotra Tylickiego (przez 30 lat był jego przybocznym lekarzem) oraz członków kapituły krakowskiej. Z wdzięczności za medyczną opiekę oddano mu dożywotnio w użytkowanie wieś Gołaczowy, a biskup Tylicki w 1610 roku spowodował, że Jakub Roszkowicz nie musiał uiścić obowiązkowej opłaty za przyjęcie krakowskiego prawa miejskiego. Z nominacji wojewody krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego został rajcą w roku 1610, zajął wówczas miejsce po zmarłym rajcy Kasprze Mixta Okurowskim (nr 442). W tym czasie trzykrotnie wszedł do rady urzędującej i na przemian z innymi rajcami sprawował funkcję burmistrza. W czasie jego burmistrzowania w roku 1613 wybuchła zaraza. Porzucił wówczas swoje zobowiązania i uciekł przed chorobą z miasta. Nieoficjalnie i niechętnie, zapewne krytycznie odnosząc się do postawy Roszkowicza, jego funkcję przejął wtedy inny rajca, Grzegorz Skrobkowicz (nr 443). Jakub Roszkowicz miał kamienicę przy ul. Brackiej (nr 17A). Za życia zgromadził niemałą bibliotekę, składającą się głównie z dzieł medycznych. Ożenił się z Anną z Flandrowiczów, miał z nią córkę Ewę, która wyszła za mąż za kupca krakowskiego Stanisława Hippolitha. Zmarł przed 3 marca 1618 roku. Jego miejsce w radzie zajął Maciej Wojeński (nr 472).

Zygmunt III Waza (1587–1632)

Pomnik nagrobny z piaskowca i czerwonego marmuru Jakuba Roszkowicza w kaplicy Matki Boskiej Smętnej Dobrodziejki Krakowa w kościele oo. Franciszkanów w Krakowie

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 873, 878; BJ, sygn. rkps 5350, s. 97; Bieniarzówna Janina, *Roszkowicz Jakub*, [w:] PSB, t. XXXII, s. 258; Noga 2008, nr 185, s. XXIII.

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

W 1612 roku Kraków jest świadkiem niecodziennego zdarzenia: Aleksander Koniecpolski z grupą zbrojnych napada na klasztor Bernardynek, skąd porywa swoją żonę Zofię (małżeństwo nie zostało spełnione, a Zofia ukryła się przed mężem w klasztorze) oraz jej siostrę Dorotę. Aleksander zostaje za ten czyn ekskomunikowany.

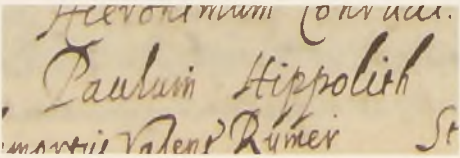
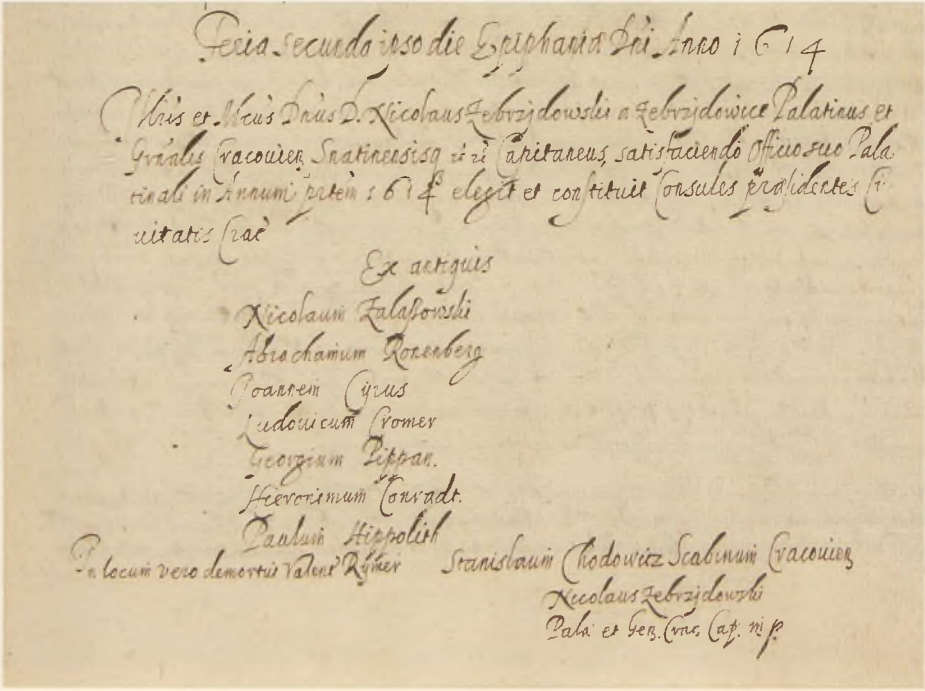
459. PAWEŁ HIPPOLIT

rajca 1612–1650

burmistrz 1612, 1613, 1614, 1616, 1620, 1622, 1624, 1625, 1630, 1632, 1639

Paulus Hyppolith (Hippolith, Hipolit)

Kupiec z rodziny majątnych krakowskich sukienników. Data jego urodzin nie jest znana. Jego przodkowie pochodzili z Pizy. Zasiadał w ławie Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. Do rady miejskiej został powołany przez wojewodę krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego w roku 1612, zajął w niej miejsce po Andrzeju Bartschu (nr 446). W czasie kariery rajcowskiej jedenastokrotnie wchodził w skład rady urzędującej i pełnił wówczas na przemian z innymi rajcami funkcję burmistrza. W latach 1614–1620 był prowizorem szpitala św. Ducha. Podobnie jak jego przodkowie, Paweł Hippolit szybko pomnażał swój majątek. Kupił kamienicę przy pl. Mariackim obok Prałatówki (nr 3) oraz domy przy ulicach Szpitalnej i Mikołajskiej. Zachowane dokumenty pozwalają sądzić, że łatwo i często wdawał się w gwałtowne konflikty. Ożenił się dwukrotnie, po raz pierwszy z Zuzanną, córką rajcy Kaspra Chodowicza (nr 429), wdową po Melchiorze Szolcu, z którą miał dzieci: Zygmunta, ławnika i rajcę (nr 507), żonatego z Agnieszką Wiśniowską; Katarzynę, żonę najpierw doktora fizyki i medycyny Szymona Rozembarskiego, a następnie również doktora fizyki i medycyny Macieja Grabackiego; Barbarę, żonę kupca i ławnika Sebastiana Foksa; Marię, która wyszła za starszego cechu pasamoników Krzysztofa Ambrozowicza. Drugą żoną Pawła Hippolita była Elżbieta, córka Krzysztofa Szobera. Ich dzieci to Kasper, Teofila, Krystyna i Anna, żona rajcy Jana Zaleskiego (nr 536). Paweł zmarł w roku 1650. Pochowano go w rodzinnym grobowcu przy kościele Mariackim.

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5350, s. 323; PPK II-1, nr 888, 891, 894, 899, 902, 919–920, 926–928, 930, 933, 943, 945, 948, 952–954, 957, 965–966, 968, 979, 982–985, 987, 997, 1000, 1004, 1006, 1010, 1012, 1015, 1022–1023, 1026, 1031, 1064, 1503; PPK II-2, nr 1707, 1710, 1724–1725, 1736, 1738, 1781–1782; Tomkowicz Stanisław, Pogrzeb zamożnego mieszcza-
na krakowskiego w XVII wieku, [w:] RK, t. I, s. 81; Rarusiński Bogusław, Hipolit Paweł, [w:] PSB, t. IX, s. 525–526; Encyklopedia, s. 228; Noga 2003, s. 62; Noga 2008, nr 186.

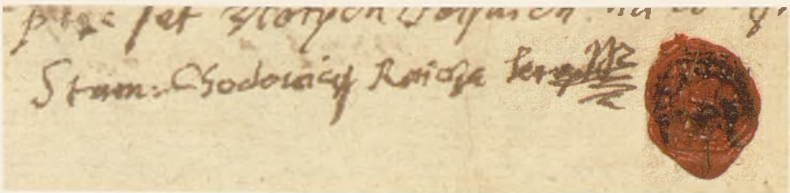
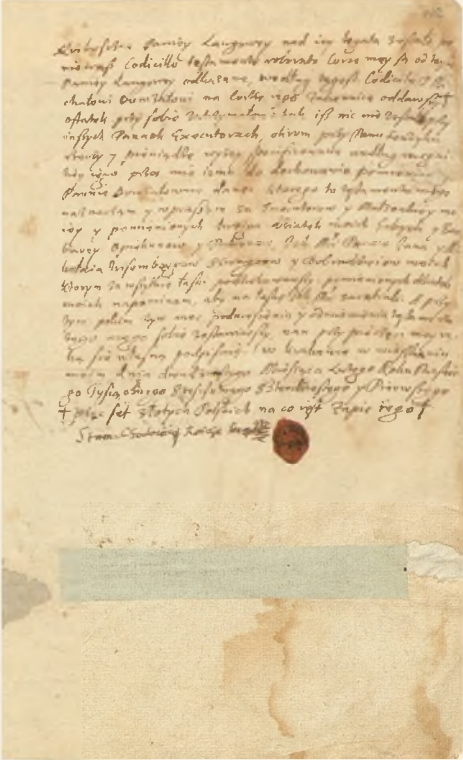
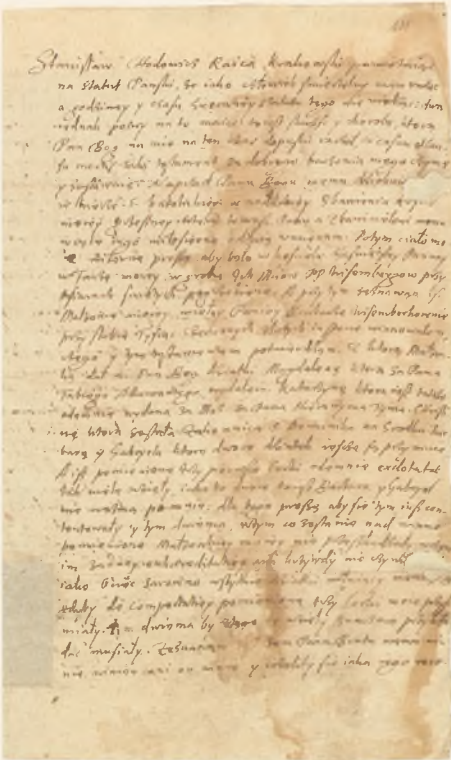
Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1612–1621 fragment strony 199 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1614, wśród których znajduje się Paweł Hippolit – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 458, s. 199)

460. STANISŁAW CHODOWICZ

rajca 1614–1641
burmistrz 1614, 1619

Stanislaus Chodowic
Kupiec, syn Kaspra Chodowicza (nr 429), który zasłynął jako bardzo dobry kuśnierz, był ławnikiem, następnie rajcą i burmistrzem. Stryj Stanisława Chodowicza, Bartłomiej, był ożeniony z córką rajcy Pawła Zuttera (nr 415). Stanisław miał kilka siostr, jedna z nich, Zuzanna, wyszła za mąż za rajcę Pawła Hippolita (nr 459). Chodowicz w 1590 roku rozpoczął studia na Uniwersytecie Krakowskim. Karierę we władzach miasta rozpoczął się w 1608 roku, kiedy został wybrany ławnikiem. W ławie zasiadał do 1614 roku. Wówczas trafił do rady miejskiej na miejsce zwolnione po zmarłym Walentym Rymerze (nr 417). Urząd rajcy piastował przez nieco ponad 27 lat. W ciągu tak długiej kadencji funkcję burmistrza pełnił – w ramach przypadającej na niego w obrębie rady urzędującej kolejności – tylko dwa razy: w latach 1614 i 1619. W 1634 roku był również lonerem. Swoją karierę we władzach niewątpliwie zawdzięczał w pewnej mierze ojcu, który cieszył się poważaniem i szacunkiem w Krakowie. Stanisław Chodowicz był kupcem – zajmował się głównie handlem ołowiem i glejtą (odmiana tlenku ołowiu). Posiadał rodzinną kamienicę przy ul. św. Jana (obecnie nr 8). Jego żoną była siostra niejakiego Sieczki, karczmarza, który szynkował piwo przy ul. św. Jana. Stanisław zmarł w 1641 roku, po 20 lutego, kiedy spisał testament. Na jego miejsce do rady miasta wszedł Marcin Paczoska (nr 497).

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)

Pierwsza i ostatnia strona testamentu Stanisława Chodowicza, który podyktował 20 lutego 1641 roku, na krótko przed śmiercią, „dwa pozwy na to mając, to jest starość i chorobę”; na powiększeniu jego własnoręczny podpis z podaniem rajcowskiego tytułu oraz z odcisniętym gmerkiem (Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 884, s. 101–102)

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 894, 899, 952, 954, 957, 965, 969, 972, 975, 977, 979, 982–985, 990, 1031; PPK II-2, nr 1707, 1724–1725; PPK II-3, s. 1485; Trepka 1963, s. 1814; Bieniarzówna 1969, s. 32, 45, 50, 77, 117, 156, 157; Noga 2003, s. 150, 234; Noga 2008, nr 187, 606.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

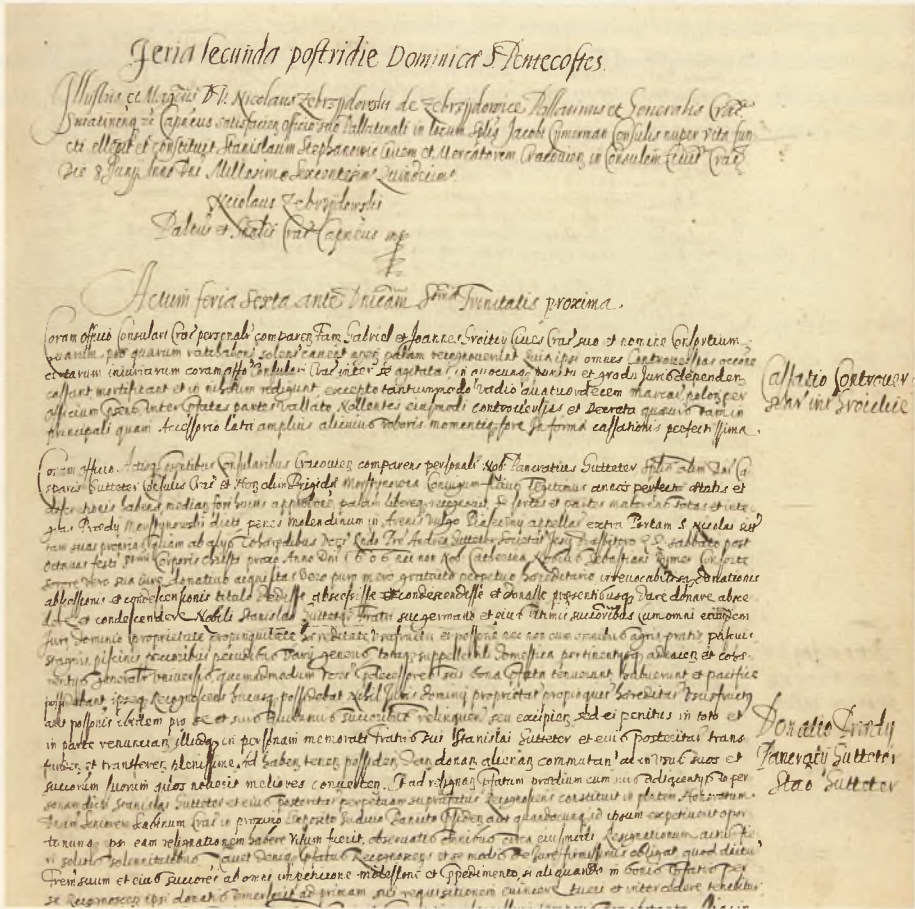
461. STANISŁAW STEFANOWIC

rajca 1615

burmistrz 1615

Stanislaus Stefanowicz

Kupiec, ławnik miejski. Do ławy wszedł na miejsce Gabriela Ochockiego starszego (nr 463) 6 marca 1615 roku. W tym samym roku został rajcą po zmarłym Jakubie Zimmermanie (nr 424). Posiadał typowo polskie nazwisko (w XVII wieku polskie brzmienie nazwiska miała ponad jedna trzecia rajców krakowskich, jak na przykład Bochorocki, Cieniowic, Furmankowic, Okurowski, Skropkowic, Wojeński czy Zaleski). Stanisław Stefanowicz zmarł 13 lub 15 sierpnia 1615 lub 1616 roku (po roku 1615 nie występuje już w księgach miejskich). W tym czasie w Krakowie miał miejsce konflikt pomiędzy Uniwersytetem a jezuitami, którego zarzewiem były starania zakonu o utworzenie własnego kolegium. Miasto stanęło po stronie Uniwersytetu. Mimo że uczelnia wygrała spór, było to zwycięstwo pyrrusowe, gdyż siła Uniwersytetu i jakość kształcenia zdecydowanie się obniżyły, a Akademia stała się właściwie ośrodkiem kształcenia ludzi o pochodzeniu plebejskim.

Źródła i literatura:
Bieniarzówna 1969, s. 32, 169; Noga 2008, nr 188, 615.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1612–1621 fragment strony 393 z wpisem z 1615 roku o mianowaniu przez wojewodę krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego Stanisława Stefanowicza na urząd rajcy krakowskiego na miejsce po zmarłym Jakubie Zimmermanie (nr 424) – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 458, s. 393)

462. DANIEL ZAYDLIC

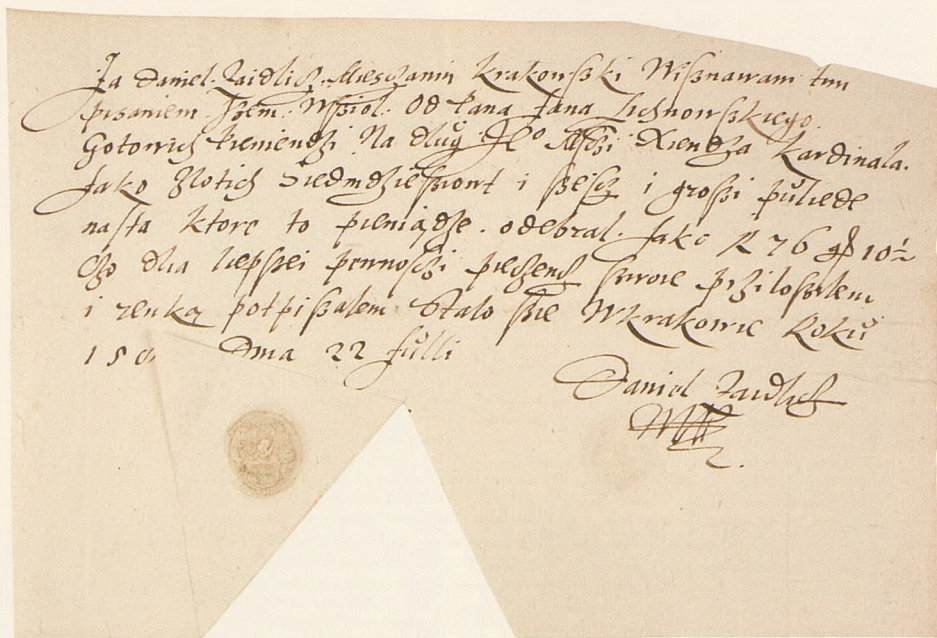
rajca 1615–1630

burmistrz 1615, 1619, 1621, 1622, 1623, 1624, 1625, 1627, 1630

Zajdlie (Zaidlic, Zajdlisz, Zajdlitz)

Lekarz krakowski z tytułem doktora medycyny, pieczętujący się herbem Korzbok. Pochodził ze Śląska. W poczet studentów Uniwersytetu Krakowskiego został przyjęty w 1596 roku. Naukę dopełnił studiami na Uniwersytecie w Ołomuńcu (w 1598 roku), uzyskując tytuł magistra filozofii, i na Uniwersytecie w Padwie, gdzie obronił doktorat z medycyny (w 1599 roku). Karierę we władzach miejskich rozpoczął od urzędu ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Do rady miejskiej awansował w 1615 roku i zasiadał w niej przez 15 lat. W tym okresie dziewięciokrotnie wchodził w skład rady urzędującej i na przemian z innymi rajcami w ustalonej kolejności pełnił funkcję burmistrza. W czasie swojej kadencji burmistrzowskiej w 1624 roku podjął wspólnie z rajcami uchwałę regulującą sprawy związane z obroną miasta przed wrogiem. Był pisarzem brackim i członkiem Bractwa kościoła Panny Marii. Od 1607 roku należała do niego kamienica „Alantsowska” przy Rynku 11, którą od 1620 roku zaczęto nazywać, ze względu na jego właściciela, kamienicą „Zaydlicowską”. W niej mieściła się słynna w całym Krakowie apteka, którą po jego śmierci przejęli synowie. Ożenił się z Elżbietą Alantsówną, siostrą Zygmunta (nr 454), aptekarza i rajcy krakowskiego. Miał z nią synów: Mikołaja (nr 489), rajcę i burmistrza, Daniela juniora, doktora medycyny, oraz Jana, żupnika olkuskiego. Daniel zmarł w Krakowie po 26 marca 1630 roku. Na urządzie rajcy zastąpił go Krzysztof Szober młodszy (nr 488).

Zygmunt III Waza (1587–1632)

Dokument wydany w 1585 roku w Krakowie przez Daniela Zaydlie, w którym oświadcza on, że na poczet długu księdza kardynała otrzymał od Jana Lichnowskiego 76 złotych, 10 i pół groszy – oraz powiększenie znaku pieczętnego (gmerku) Daniela Zaydlie: na tarczy trzy ryby, na hełmie dwie trąby, w nich ukośnie skrzyżowane dwie chorągiewki (Muzeum Narodowe w Krakowie, Biblioteka Książąt Czartoryskich, sygn. rkps 574/236)

Źródła i literatura:

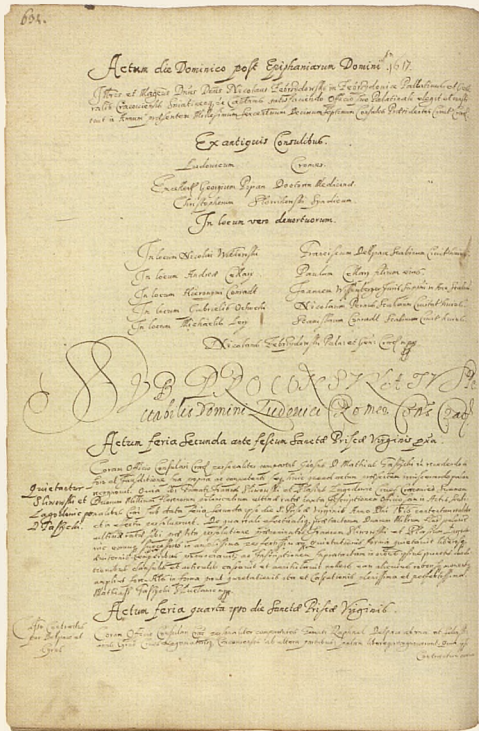
BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 187; APKr, sygn. rkps 460, s. 293; KZBM, s. 93; PPK II-1, nr 892, 894, 917, 942–945, 948–949, 951, 965–967; Wittyg 1906, s. 135–136; Bieniarzówna 1969, s. 172; Bieniarzówna 1994-I, s. 208; Noga 2008, nr 189.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

463. GABRIEL OCHOCKI starszy
rajca 1615–1616
burmistrz 1615

Gabryel Ochocky

Kupiec sukienny. Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w roku 1593, podając Lelów jako miejsce, z którego przybył (rodzina wywodziła się prawdopodobnie z Ochocic w Sieradzkim). Od roku 1609 był ławnikiem sądowym. Do rady miejskiej został powołany przez wojewodę krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego w roku 1615. Z uwagi na szybką śmierć tylko jeden raz zdążył wejść w skład rady urzędującej i pełnić w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Ożenił się z Elżbietą. Był właścicielem kamienicy przy Rynku (nr 12A). Egzekutorem jego testamentu był Maciej Wojeński (nr 472). Miał kilkoro dzieci. Jeden z synów, Gabriel, późniejszy rajca (nr 491), też miał syna o takim imieniu, również rajcę (nr 542). Inny, Piotr, w latach 1649–1652 był ławnikiem miejskim w Krakowie, a potem stolnikiem grabowieckim; wraz z bratankiem Stanisławem na sejmie w 1681 roku odzyskali szlachectwo za zasługi w czasie walk ze Szwedami. Kolejny z synów, Sebastian, również był ławnikiem krakowskim, pozostał w stanie mieszczańskim i trudnił się handlem. Z kolei Hieronim, doktor praw, studiował na Uniwersytecie Krakowskim, w Padwie i Rzymie, oddał się karierze kościelnej, był kanonikiem kolegiaty Wszystkich Świętych, miał kanonię w Wiślicy i probostwo w Stróżyskach. Gabriel Ochocki pozostawił też córki: Barbara Aleksandra została żoną Macieja Wojeńskiego, rajcy, doktora medycyny i rektora Uniwersytetu Krakowskiego, a Anna wstąpiła do klasztoru Norbertanek w Imbramowicach. Gabriel Ochocki zmarł w roku 1616. Jego miejsce w radzie zajął Mikołaj Pernus (nr 469).

Gabrielis Ochocki

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 263; Majer 1861, s. 37; Komorowski 2000, s. 16–19; Noga 2008, nr 190.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1612–1621 strona 632 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1617, wśród których wymieniono dotychczasowego ławnika Mikołaja Pernusa (nr 467) wybranego na miejsce po zmarłym rajcy Gabrielu Ochockim – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 458, s. 632).

Zygmunt III Waza (1587–1632)

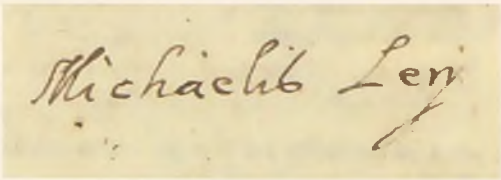
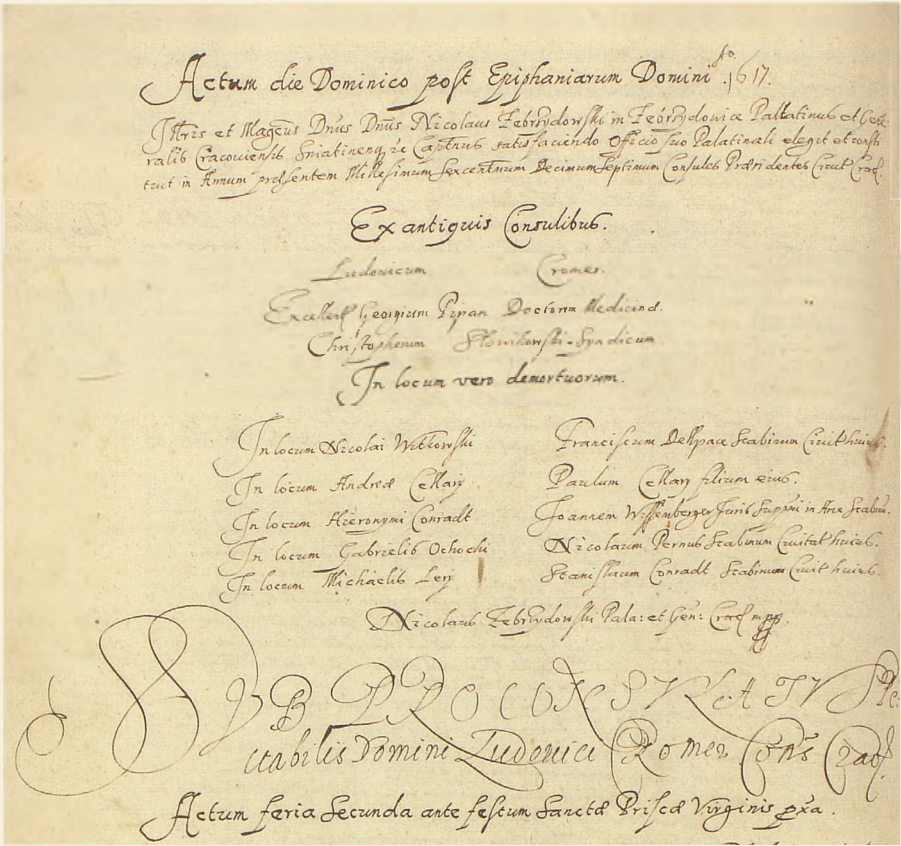
464. MICHAŁ LERI

rajca 1615–1616

burmistrz 1615

Michael Lery

Mieszczanin pochodzący prawdopodobnie z Włoch. Swoją krótką karierę we władzach Krakowa rozpoczął w 1615 roku, kiedy otrzymał nominację na urząd rajcy. Zanim wszedł w skład rady miejskiej, nie zasiadał – jak to zwykle bywało w przypadku przyszłych rajców – w ławie miejskiej. W roku powołania go na urząd rajcowski został od razu członkiem rady urzędującej i z tego tytułu pełnił funkcję burmistrza w przypadającej na niego kolejności. Został odnotowany jako rajca stary w roku 1616. Należała do niego kamienica przy Rynku (nr 21), którą kupił pod koniec swojego życia, w maju 1615 roku. Interesy prowadził wspólnie z rajcą Fabianem del Benino (nr 474). Ożenił się z Barbarą, która po jego śmierci przejęła kamienicę po mężu i wyszła najpierw za jego współnika Fabiana del Benino, a potem za kupca Jana Wincentego Bottiniego. Michał Leri w radzie zasiadał bardzo krótko, bo do 1616 roku, kiedy zmarł. Na jego miejsce rajcą obrano Stanisława Konrada (nr 470).

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1612–1621 fragment strony 632 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1617, wśród których wymieniono dotychczasowego ławnika Stanisława Konrada (nr 470), wybranego na miejsce po zmarłym rajcy Michale Lerim – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 458, s. 632)

Źródła i literatura:
Bieniarzówna 1994-I, s. 228; Komo-
rowski, Follprecht 2006, s. 19–24; Noga
2008, nr 191.

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)

465. KRZYSZTOF SŁOWIKOWSKI

rajca 1616–1637

burmistrz 1616, 1617, 1618, 1627, 1628, 1629, 1631, 1632, 1636

Christopherus Slowikowsky

Prawnik po Uniwersytecie Krakowskim, bachmistrz bocheński, syn Krzysztofa, mydlarza. Przyjęty do prawa miejskiego w roku 1603. Nobilitowany przywilejem wydanym w Krakowie w 1633 roku. Karierę w urzędach rozpoczął przed rokiem 1612 od stanowiska pisarza Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. W sądzie tym awansował na stanowisko asesora. W roku 1612 został powołany na urząd syndyka miejskiego, który pełnił do 1626 roku. Tak doświadczony i związany już z władzami miasta został nominowany w roku 1616 do rady miejskiej. Zasiadał w radzie nieco ponad 21 lat, w tym czasie dziewięciokrotnie otrzymywał powołania do rady urzędującej i piastował wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Miał duży wpływ na politykę miasta. W latach 1618–1619 był współinicjatorem kampanii przeciwko handlowi prowadzonemu przez kupców żydowskich. W trakcie długotrwałego sporu rady miejskiej z przedstawicielami pospólstwa w latach 1623–1626 opowiadał się za ograniczeniem wpływu rzemieślników na sprawy miasta. Posłował w imieniu rady na sejmy. Od 1631 roku pełnił urząd bachmistrza bocheńskiego, dzierżawił młyn królewski we wsi Zielonki. Był właścicielem kamienic położonych przy ulicach Szczepańskiej (nr 3) i św. Jana (nr 13A). Żonaty był z Anną Szulcówną, ich dzieci to Mikołaj – ksiądz, Krzysztof, Jan, Justyna i Anna. Zmarł 17 kwietnia 1637 roku w Krakowie. Jego miejsce w radzie miejskiej zajął Stanisław Spinek (nr 493).

Christopherus Slowikowski

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 888, 891–892, 894, 902, 909, 911, 917–918, 920, 928, 933, 935–937, 939, 942, 945, 948, 952–953, 955, 957, 965–969, 972, 974–975, 979, 983–984, 987, 989, 991, 995; PPK II-2, nr 1725, 1736, 1738, 1765; PPK II-3, s. 1474, 1485, 1487; BJ, sygn. rkps 5350, s. 256v; Krzyżanowski 1899, s. 212; Noga Zdzisław, Słowikowski Krzysztof, [w:] PSB, t. XXXIX, s. 84–85; Trelińska 2001, nr 721; Follprecht 2003, s. 60; Juško 2006, s. 117; Noga 2008, nr 192, XXXVII.

Dokument wydany w 1635 roku w Krakowie, w którym Piotr Gembicki dziekan, Jan Fox archidiakon, Jakób Ostrowski kanonik krakowski i Maksymilian Jarzyna sędzia ziemski sochaczewski oznajmiają, że klasztor Norbertanek na Zwierzynicy i miasto Kraków, reprezentowane przez rajców krakowskich Krzysztofa Słowikowskiego, Stanisława Konrada (nr 470) i Andrzeja Betzę (nr 484), zawarło ugodę w sprawie granic posiadłości zwierzynieckich i miasta – oraz powiększenie podpisu złożonego własną ręką (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. perg. 762)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

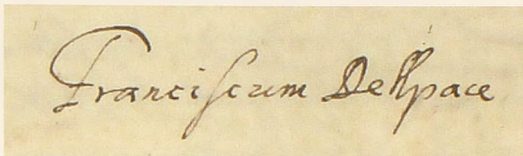
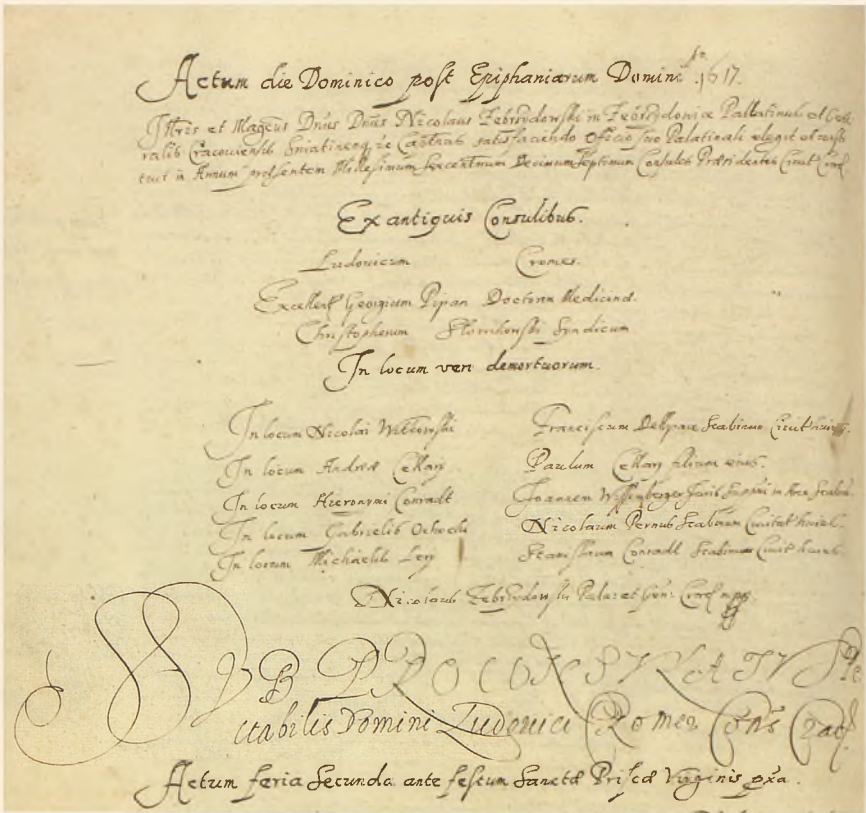
466. FRANCISZEK DELPACE

rajca 1617–1619

burmistrz 1617

Franciscus del Pace (Delpacze, Dellpace, della Pace)

Kupiec, przedstawiciel florenckiej rodziny osiadłej w Krakowie. Jego ojcem był rajca Julio del Pace (nr 433), kupiec handlujący winem i jedwabiem, który przybył wraz ze swoim bratem z Florencji i w 1579 roku przyjął prawo miejskie krakowskie. Do ławy miejskiej został powołany w 1613 roku. Zasiadał w niej przez cztery lata. Na urząd rajcy krakowskiego nominację otrzymał w roku 1617, na miejsce po śmierci Mikołaja Witkowskiego (nr 440). Zgodnie z zasadami już w tym roku wszedł do rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Był to jedyny raz w jego karierze rajcowskiej, gdy objął obowiązki burmistrzowskie. Posiadał kamienicę przy Rynku (obecnie nr 4) – obok kościoła Mariackiego. Najprawdopodobniej po ojcu, który specjalizował się w wyszynku wina, odziedziczył także dwa sklepy winne. Po śmierci ojca prowadził interesy w jego firmie handlowej. W 1632 roku wraz z bratem stryjecznym Rafałem (nr 494) otrzymał od cesarza Ferdynanda II tytuł barona, w roku 1658 zaś prawdopodobnie otrzymał indygenat polski. Ożenił się w roku 1609 z Anną Szulzówną. Zmarł 14 maja 1619 roku. Inwentarz ruchomości po zmarłym Franciszku wymienia między innymi kolekcję 26 obrazów, w tym pejzaże, obrazy ze świętymi, konterfekty jego rodziców, Zygmunta III Wazy i pokutujących nierządnic. Jego miejsce w radzie miejskiej zajął Krzysztof Naymanowic (nr 473).

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1612–1621 fragment strony 632 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1617, wśród których znajduje się Franciszek Delpace – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 458, s. 632)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, t. XVI, s. 252v–253; Bieniarzówna 1969, s. 24, 36, 80–81, 83, 158; Quirini-Popławska Danuta, Pace del Giulio, [w:] PSB, t. XXIV, s. 751–752. Bieniarzówna 1994-I, s. 202, 209; Komorowski, Follprecht 1996, s. 21–25; Rożek 1977, s. 172, 177, 326; Komorowski 2008, s. 260–262; Noga 2008, nr 193, 612.

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)

467. PAWEŁ CELLARY

rajca 1617–1642

burmistrz 1617, 1618, 1632, 1633, 1637

Paulus Cellari (de Cellario, Celary, Celarius, Selarius)

Kupiec, przedstawiciel trzeciego pokolenia rodziny przybyłej do Krakowa z Mediolanu. Dziadkiem jego był kupiec Jan, ojcem także kupiec Andrzej, rajca krakowski (nr 447), bratem Andrzej, a matką Małgorzata Miączyńska. Rodzina pieczętowała się herbem Sulima. Paweł w młodości prawdopodobnie służył u książąt Zbaraskich, później przejął po ojcu nie tylko interes kupiecki. W roku 1617 uzyskał nominację do rady na miejsce po zmarłym ojcu Andrzeju. Godność tę pełnił przez ćwierć wieku, do śmierci. Pięciokrotnie był wybierany do rady urzędującej, w której na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. W sprawie, która zaczęła się jeszcze za życia jego ojca, procesował się z Janem Marszowskim (ojciec Pawła Cellarego wraz z Andrzejem Bełzą (nr 484) zostali oskarżeni o pobicie i przetrzymywanie przez kilka dni na ratuszu pisarza mennicy królewskiej w Krakowie, na co Zygmunt III polecił przeprowadzenie śledztwa i wykrycie winnych). Paweł Cellary w roku 1629 nabył od Andrzeja Bełzy ogród. Był też właścicielem wsi Sudoł kupionej w 1628 roku od Andrzeja Kozimirskiego. Wraz bratem Andrzejem miał wieś Olszę, część Prądnika i magazyn w Lublinie. Główną siedzibą była kamienica położona przy Rynku (obecnie nr 19). Paweł był żonaty z Anną, córką lekarza Jerzego Pipana, z którą miał między innymi syna Jana Pawła (przyszłego generała-majora wojsk polskich cudzoziemskiego pochodzenia, który w nagrodę za zasługi wojenne w roku 1662 otrzymał od sejmu indygenat) i Andrzeja. Zmarł 6 stycznia 1642 roku.

Źródła i literatura:

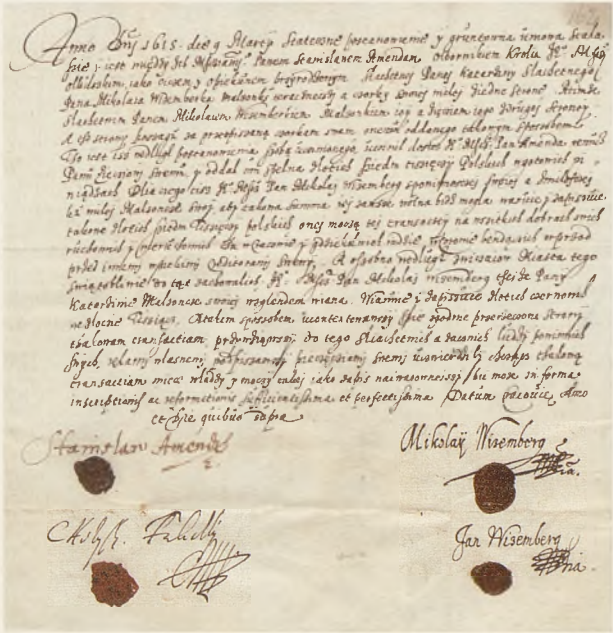
CIP, s. 129; PPK II-1, nr 892, 898–899, 917, 933, 951–952, 971–972, 979, 989, 1000; PPK II-2, nr 1725; PPK II-3, s. 1508; Ptaśnik 1907, s. 94–96; Friedberg Marian, *Cellari Andrzej*, [w:] PSB, t. III, s. 224–225; Follprecht Kamila, *Przyczynki do dziejów krakowskiej rodziny Cellarich*, KRA V: 1999, s. 73; Rożek 2000, s. 175, 210, 572; Trelińska 2001, nr 937–938; Noga 2003, s. 79, 190; Noga 2008, nr 194, s. XXIV.

Kartusz z herbem Cellarych (Sulima) wieńczący rodzinny pomnik nagrobny w kościele Mariackim. Dzieło to ufundowali rajca Paweł Cellary i jego brat Andrzej. Ich ojcem był rajca Andrzej Cellary (nr 447)

468. JAN WIZEMBERG

rajca 1617–1643
burmistrz 1617, 1618

Joannes Wisemberg (Wisembergk)
Kupiec, administrator żup solnych w Wieliczce i olbory olkuskiej. Sekretarz królewski, nobilitowany w 1643 roku. Syn Mikołaja i Magdaleny Langówny, córki Jana Langa, wójta krakowskiego. Karierę we władzach miasta zaczynał jako ławnik Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Na urząd rajcy został wybrany 15 stycznia 1617 roku na miejsce zmarłego Hieronima Konrada (nr 457). W radzie miasta zasiadał przez prawie 27 lat. W ciągu tej długiej kadencji dwukrotnie wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności sprawował funkcję burmistrza. Był edylem kościoła Najświętszej Marii Panny. 8 czerwca 1638 roku wraz z rajcą Wojciechem Celestą (nr 476), kupcem i dzierżawcą Wielkiej Wagi, zawarł kontrakt z organmistrzem Jurkiem Nitrowskim z Lewoczy na wykonanie organów do kościoła Mariackiego. Całe przedsięwzięcie kosztowało 950 złotych polskich. Po rezygnacji Łukasza Bochorockiego (nr 444) i Mikołaja Zalaszwoskiego (nr 449) z funkcji prowizorów kościoła Mariackiego, Jan Wizemberg razem z Pawłem Cellarym (nr 467) przejęli tę funkcję, opiekując się także klasztorem Bernardynów. Z urzędu rajcy Jan Wizemberg zrezygnował dobrowolnie w 1643 roku. Został sekretarzem królewskim. Za zasługi został nobilitowany. Był także burgrabią krakowskim. Posiadał kamienicę przy Rynku (obecnie nr 46). Dysponował także majątkami ziemskimi Czajowice i Masłomiąca. Był żonaty z Anną, córką Antoniego Frączkowicza (nr 432), wdową po Janie Baptyście Czekim. Jego córka Magdalena wyszła za mąż za Jana Cyrusa młodszego (nr 485), a następnie za Zebrzydowskiego. Zmarł 4 kwietnia 1661 roku.

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)

Źródła i literatura:
CIP, s. 49, 126, 132; PPK II-1, nr 892, 898, 909, 918, 933, 939, 942, 948, 951–952, 957, 965–969; PPK II-2, nr 1725, 1736, 1738; Bieniarzówna 1969, s. 20, 45, 66–67, 69–71, 75, 84, 90, 108, 116, 171; Bieniarzówna 1994-I, s. 219, 305; Follprecht 2001, s. 47; Noga 2008, nr 195.

Umowa z 1615 roku między Stanisławem Amendamem, olbornikiem olkuskim, ojcem i opiekunem Katarzyny, żony Mikołaja Wizemberga, a tym ostatnim, w sprawie o posag, przy uczestnictwie Jana Wizemberga – oraz własnoręczny podpis Jana Wizemberga i odcisk gmerku, którym się pieczętował (Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 885, s. 162)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

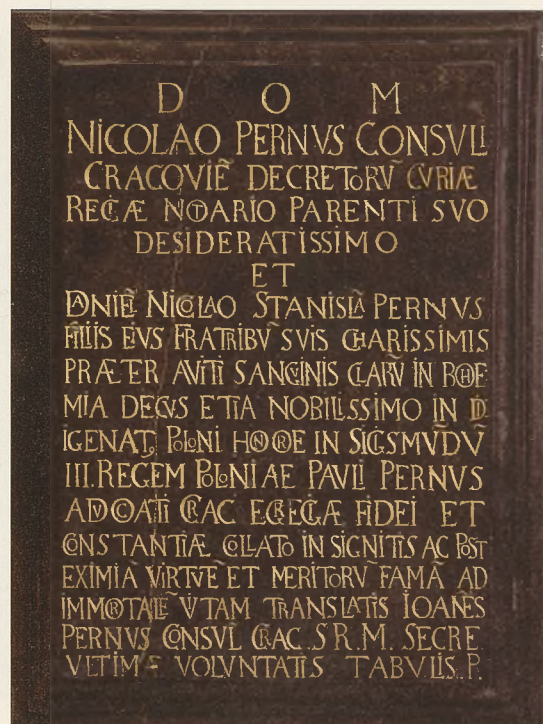
469. MIKOŁAJ PERNUS

rajca 1617–1630

burmistrz 1617, 1619, 1620, 1623, 1626, 1629

Nicolaus Pyrnus

Prawnik, pisarz dekretowy koronny w sądach zadwornych, pieczętujący się herbem własnym Pernus. Syn Daniela Pernusa. W 1590 roku został przyjęty w poczet studentów Uniwersytetu Krakowskiego. Ławnikiem miejskim został w 1616 roku. Do rady miejskiej awansował w 1617 roku na miejsce po Gabrielu Ochockim (nr 463). Z tej okazji został wydany krótki panegiryk autorstwa Teodora Liffella. W radzie urzędującej zasiadał sześciokrotnie i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Pełnił też urząd syndyka miejskiego. Jako członek Bractwa kościoła Panny Marii bogato uposażył kaplicę Świętych Aniołów Stróżów przy kościele Mariackim. Zgromadził duży majątek, na który składała się kamienica przy ul. św. Jana (nr 9), a także nieruchomość z ogrodem w rejonie ul. Pawiej, nazywana powszechnie „Pernusowską”. Zgromadził również okazałą bibliotekę, w której przechowywał wiele dzieł z zakresu wojskowości, a wśród nich ośmiotomową *Institutionum rei militaris*, bardzo wtedy poczytną. Z żoną Katarzyną z Malinowskich miał córki: Teresę, wydaną za Andrzeja Piotrkowczyka (nr 487), Agnieszkę, żonę Mikołaja Zaydlca (nr 489), Annę, żonę Andrzeja Petrycego, Katarzynę, wydaną za Filipa Hutiniego (nr 503), oraz synów: Daniela, żonatego z Marianną Moczarką, Mikołaja, Stanisława i Jana (nr 530), aptekarza, rajcę krakowskiego i sekretarza królewskiego. Mikołaj Pernus zmarł w 1630 roku, został pochowany w kościele Mariackim, gdzie znajduje się jego pomnik. Na urządzie rajcy zastąpił go Mikołaj Zaydlc (nr 489).

Źródła i literatura:

APKr, sygn. rkps 460, s. 293; BJ, sygn. rkps 5350, t. III, s. 306; KZBM, s. 93; PPK II-1, nr 888, 892, 894, 899, 905, 909, 917–918, 925–926, 928, 930, 933, 945, 949–951; PPK II-2, nr 1707, 1710; Chmiel 1902, s. 60–76; Bieniarzówna 1969, s. 165; Piech 1987, s. 151–153; Bieniarzówna 1994-II, s. 240, 322; Piwowarczyk 2000, s. 211; Noga 2008, nr 196, 616.

Pomnik nagrobny Pernusów w kruchcie kościoła Mariackiego postawiony w latach 1678–1680 oraz zbliżenie epitafium Mikołaja Pernusa i jego synów Daniela, Mikołaja i Stanisława, zmarłych przed 1678 rokiem. Fundatorem epitafium był czwarty syn Mikołaja Pernusa, Jan (nr 530)

470. STANISŁAW KONRADT

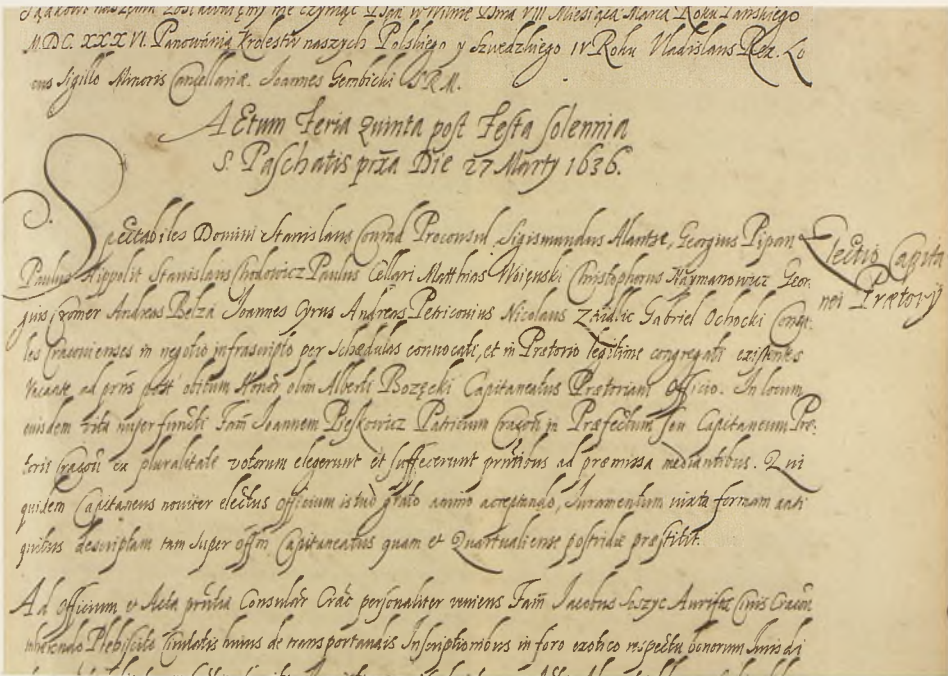
rajca 1617–1653

burmistrz 1617, 1624, 1625, 1626, 1629, 1630, 1633, 1635, 1636, 1638

Stanislaus Konrad (Conrad, Conrat, Conrath)

Kupiec sukienny, syn rajcy Stanisława (nr 408), młodszy brat rajcy Hieronima (nr 457). W latach 1615–1617 zasiadał w ławie sądowej, w roku 1617 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zajął miejsce po zmarłym rajcy Michale Lerim (nr 464). W radzie zasiadał do roku 1653. Dziesięciokrotnie zasiadał w radzie urzędującej, będąc wówczas, w przypadającym nań czasie, burmistrzem. Już w roku wyboru do rady powierzono mu funkcję prowizora szpitala św. Ducha, którą piastował przez szereg lat. W 1626 roku wszedł do sześciuosobowej komisji dla ustalenia nowego sposobu rozdziału podatków. W tym samym roku wraz z rajcą Mateuszem Gruszczyńskim (nr 477) już jako loner przeprowadzał sprawę połączenia arsenału miejskiego z murami miasta. Urząd lonera sprawował do roku 1628, a następnie ponownie od 1634 roku. W roku 1643 przyjął urząd syndyka miejskiego. Z ramienia miasta brał udział w sporach z klasztorem zwierzynieckim o rozgraniczenie posiadłości klasztornych i miejskich. Był deputowanym przy sporach z miastem Kazimierzem oraz dla złagodzenia konfliktów w cechu muzyków. W 1640 sporządzał kontrakt dzierżawy wsi Dąbie przez rajcę Pawła Fryznekiera (nr 509), a w roku 1642 rozpatrywał sprawę arendy folwarku Gutteterowskiego. Posłował na sejmiki prowincjonalne w Proszowicach, w 1642 roku był posłem na sejm. W roku 1619 został odnotowany jako poborca szosu. Dzierżawił od miasta pobór czopowego, pobór targowego, kram litewski i kram w Rynku. Był właścicielem kamienicy przy ul. Szpitalnej (nr 24). Zmarł w roku 1653, pozostawiając dwóch synów: Stanisława i Hieronima, studiujących na Uniwersytecie Krakowskim (Hieronim w 1649 roku uzyskał w Padwie stopień doktora medycyny).

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

Stanislaus Konrad Proconsul

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1630–1637 fragment strony 1431 z wpisem dokonanego w 1636 roku za kadencji burmistrzowskiej Stanisława Konrada – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 460, s. 1431)

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 888, 894, 899, 902, 911, 917–920, 925–928, 930, 933, 939, 941–945, 948–949, 952, 954, 957, 959, 965–967, 969, 991, 995, 1000, 1004–1005, 1009–1010, 1012–1015, 1019–1020, 1022–1024, 1026, 1031, 1046, 1064, 1077, 1094; PPK II-2, nr 1710, 1725, 1736, 1738, 1765, 1781–1782; PPK II-3, s. 1487, 1493; Bieniarzówna Janina, Konrad Stanisław, [w:] PSB, t. XIII, s. 599–600; Noga 2008, nr 197.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

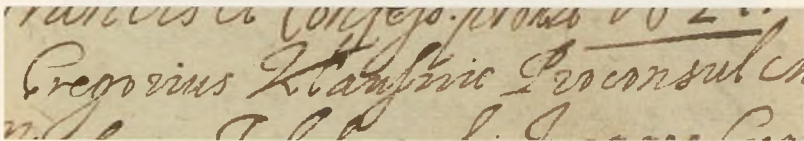
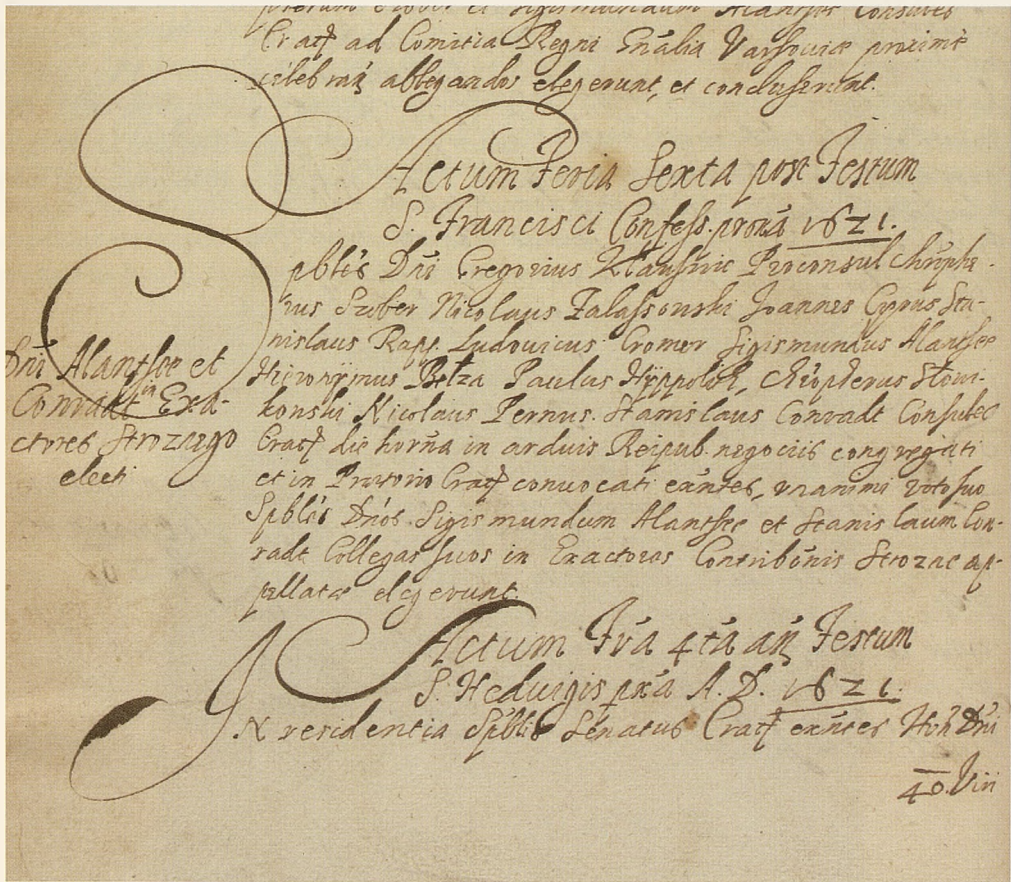
471. JERZY KLAUSNIC

rajca 1618–1622

burmistrz 1618, 1620, 1621, 1622

Georgius Klauswic (Klausuic)

Kupiec żelazny, przedstawiciel krakowskiej rodziny mieszczańskiej, która pochodziła ze Śląska. Jerzy Klausnic przybył z Wrocławia, do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w 1609 roku. W radzie miejskiej zasiadł w 1618 roku na miejscu zwolnionym po zmarłym Antonim Frączkowiczu (nr 432). Jego kariera we władzach miasta była stosunkowo krótka – urząd rajcy pełnił przez niecałe pięć lat – do roku 1622. Mimo to w okresie tym czterokrotnie zasiadał w radzie urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Jego krewniakiem był Krzysztof Klausnic, który razem z nim przybył do Krakowa z Wrocławia i prawo miejskie przyjął również w 1609 roku. Krzysztof także był kupcem żelaznym. Być może obaj tworzyli spółkę handlową, która była nastawiona głównie na handel rudą. Krzysztof Klausnic nigdy jednak nie piastował urzędu rajcy krakowskiego i nie odegrał żadnej roli w magistracie. Jerzy Klausnic zmarł 1 października 1622 roku. Na zwolnione po nim miejsce do rady miasta dostał się Jan Kotlicki (nr 478).

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 892, 898–899, 902, 909, 911, 915; PPK II-2, nr 1707; Bieniarzówna 1969, s. 40, 161; Noga 2008, nr 198.

Z księgi radzieckiej dotyczącej administracji miasta obejmującej lata 1538–1643 fragment strony 306 z wpisem z 1621 roku za kadencji burmistrzowskiej Jerzego Klausnica – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 306)

472. MACIEJ WOJEŃSKI

rajca 1619–1648

burmistrz 1619, 1620, 1621, 1622, 1627, 1631, 1634, 1637, 1638, 1639, 1640, 1641, 1642, 1643, 1644, 1645, 1646, 1647, 1648

Mathias Wonieński (Woniejski, Winiejski)

Lekarz, profesor i rektor Uniwersytetu Krakowskiego, burgrabia myślenicki. Pochodził z Kościana Wielkopolskiego. Nobilitowany w 1613 roku, pieczętował się herbem własnym Płomień. Do prawa miejskiego przyjęto go w 1619 roku. W 1610 roku został wypromowany na magistra sztuk wyzwolonych i doktora filozofii. Kontynuował naukę na studiach medycznych w Padwie. Po powrocie, ze stopniem doktora medycyny uzyskanym w 1614 roku, otrzymał na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Krakowskiego katedrę anatomii. Bez odbywania stażu w ławie miejskiej (jako profesor akademicki był z tego obowiązku zwolniony) w roku 1619 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadł na miejsce zwolnione po zmarłym rajcy Jakubie Roszkowicu (nr 458). W ciągu prawie 30 lat piastowania godności rajcowskiej dziewiętnastokrotnie był powoływany do rady urzędującej, w której na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Szczególne zasługi poniósł w trakcie grasującej w mieście w roku 1622 zarazy, kiedy to jako rajca urzędujący i burmistrz wiedzą medyczną i zdolnościami organizacyjnymi ograniczył jej zasięg i na koniec ją stłumił. Maciej prowadził praktykę lekarską, był majątny. W Krakowie posiadał kamienicę i dom przy Rynku (nr 18), był właścicielem dóbr ziemskich: Rzerzuśni, Minogi, Nowej Wsi i Skałki. Ożenił się dwukrotnie: z Ewą, córką Stanisława Kaczyckiego, oraz z Barbarą Aleksandrą, córką rajcy Gabriela Ochockiego (nr 463). Ukoronowaniem życiowej kariery było sprawowanie w latach 1639–1640 godności rektora Uniwersytetu, wtedy też został mianowany burgrabią myślenickim. Zmarł 13 września 1648 roku. Jego miejsce w radzie zajął Michał Behm starszy (nr 510).

Herb własny Płomień Macieja Wojeńskiego, nobilitowanego w 1613 roku
(Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 1890)

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 892, 899, 902, 911, 915, 917–920, 927, 939, 943–945, 948, 950–954, 957, 965, 967, 971–972, 974–975, 982–985, 990, 1006, 1009–1010, 1026, 1031, 1041; PPK II-2, nr 1723–1725; PPK II-3, s. 1485; Krzyżanowski 1899, s. 212; Bieniarzówna 1969, s. 171; Pietrzyk 2000, s. 174; Juško 2006, s. 117, 204; Noga 2008, nr 199.

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)

473. KRZYSZTOF NAYMANOWIC

rajca 1620–1645

burmistrz 1620, 1624, 1625, 1628, 1631, 1634, 1635, 1636, 1640

Christophorus Najmanowicz

Lekarz, profesor i rektor Uniwersytetu Krakowskiego, urodzony około 1590 roku, syn Jakuba i Jadwigi. Nobilitowany, pieczętował się herbem Gozdwa i Prus I (odwrócony). Studiował na Uniwersytecie Krakowskim, w Bolonii i Pizie, doktorat medycyny uzyskał w Padwie, w 1610 roku objął katedrę na Wydziale Medycznym w Krakowie. W roku 1620 powołany do rady miejskiej, na miejsce po zmarłym Franciszku Delpace (nr 466). Do zrzucenia go z urzędu w 1645 roku dziewięciokrotnie uzyskiwał nominację do rady urzędującej i pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W okresie burzliwych zatargów rady z ławą i pospółstwem stanął po stronie rady, a nawet – co było kontrowersyjne – jako burmistrz przyczynił się do uwięzienia 15 przywódców buntu, podejrzanych o wniesienie skargi do sądu królewskiego. Był komisarzem do spisania inwentarza arsenału miejskiego, delegatem do rewizji statutu cyrulików, prowizorem fundacji dla ubogich dziewcząt. W roku 1639 był lonerem. W latach 1627–1634 czterokrotnie pełnił urząd rektora Uniwersytetu Krakowskiego, walczył z wpływami jezuickimi. Prowadził prywatną praktykę lekarską (był lekarzem biskupa krakowskiego Piotra Tylickiego). Miał kilka kamienic w Krakowie, z rodzinną „Najmanowiczowską” przy ul. Szpitalnej (nr 19), ogrody na Podbrzeziu, w Kazimierzu i Wieliczce, dwa domy w Olkuszu, wieś Gorzków koło Koszyc. Ożenił się z Katarzyną, miał czterech synów i kilka córek, z których Jadwiga została żoną Stanisława Spinka (nr 493). W roku 1635 wdał się w spór z Uniwersytetem o dzierżawy wsi, w tym Paczółtowic, skutkujący usunięciem z uczelni i procesami przed radą miejską. Gdy oskarżono go o obrazę majestatu królewskiego, uciekł do Rzymu przed karą półrocznego więzienia. 9 grudnia 1645 roku dekretem Władysława IV Wazy pozbawiono go urzędu rajcy. Jego pamflet na króla, radę i Uniwersytet rok później został spalony przez kata na Rynku. Krzysztof zmarł w biedzie i opuszczeniu 23 listopada 1651 roku w Rzymie.

Portret Krzysztofa Naymanowica, autor nieznany, druga połowa XVII wieku
(Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, nr inw. 2540)

Źródła i literatura:

CIP, s. 63, 135; PPK II-1, nr 894, 898–899, 902, 918–919, 926–928, 930, 933, 939, 945, 948–949, 951, 959, 965–967, 969, 971–972, 979, 982–985, 987, 989, 997, 1000, 1004–1006, 1009, 1014–1015, 1019–1020, 1031; PPK II-2, nr 1707, 1710, 1738, 1782, 1797; Majer 1861, s. 35; Lachs 1929, s. 36–41; Hajdukiewicz Leszek, *Naymanowicz Krzysztof*, [w:] PSB, t. XXII, s. 645–649; Pietrzyk 2000, s. 171; Noga 2008, nr 200, s. XVIII.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

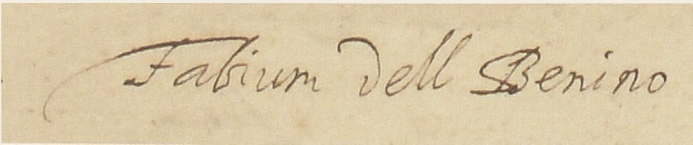
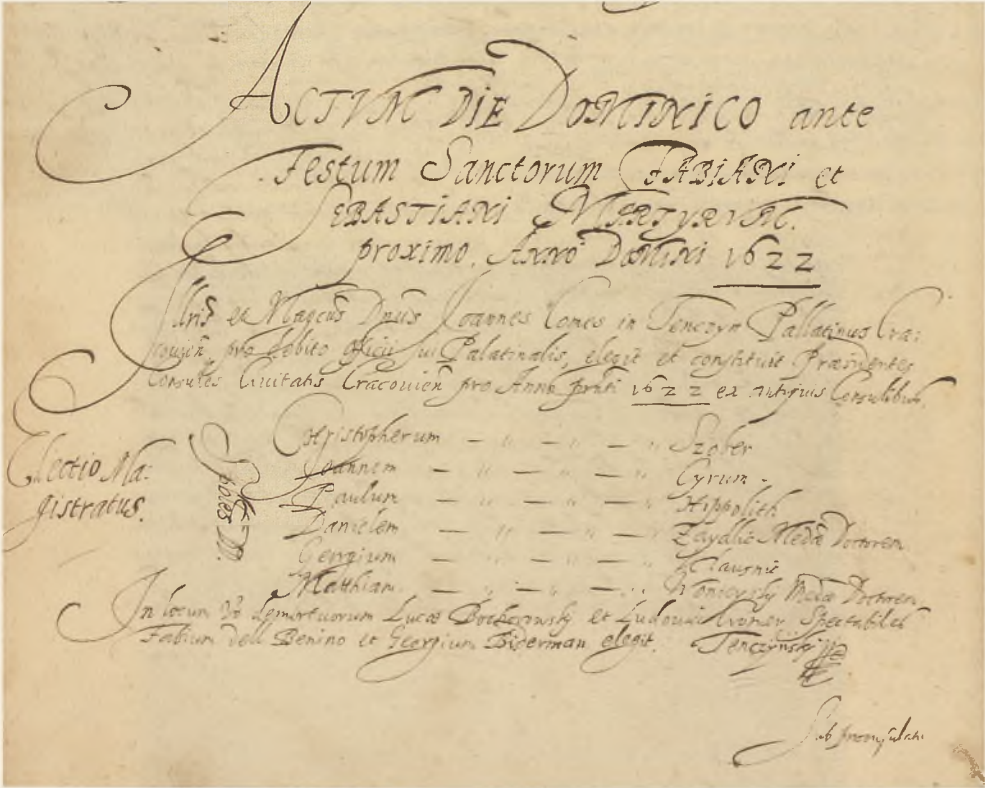
474. FABIAN del BENINO

rajca 1622–1623

burmistrz 1622

Fabi Delbenino (Fabius dell Benico, Fabiusz del Benino)

Kupiec krakowski. Był Włochem, pochodził z Florencji i przyjął krakowskie prawo miejskie w 1602 roku. Do rady miejskiej został nominowany w roku 1622. Został wtedy rajcą urzędującym i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Był to jedyny rok, w którym sprawował obowiązki burmistrzowskie; rok później został już odnotowany jako rajca stary. Należała do niego kamienica przy Rynku 21, zwana „Waxmanowską”. Jej ostatnim właścicielem był Michał Leri (nr 464), jego współnik. W roku 1618 Fabian del Benino pojął za żonę wdowę Barbarę Lerową, z domu Frączkowicz (być może była ona córką rajcy krakowskiego i kupca Antoniego Frączkowicza – nr 432). Mimo że del Benino zmarł w 1623 roku, to jeszcze w 1647 roku pisano „kamienica Fabiego”. Wdowa po nim już w 1625 roku wyszła za kupca Jana Wincentego Bottiniego. Wiadomo, że jej majątek wynosił 3000 dukatów i 1000 złotych polskich. W 1626 roku rewindykowała „strawne pieniądze” jako zapisane przez męża z masy spadkowej aż do czasu rozdziału majątku. Dieta ta wynosiła tygodniowo 30 złotych polskich. Po śmierci Fabiana del Benino jego miejsce w radzie zajął Ludwik Bianchi (nr 480).

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1621–1629 fragment strony 110 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1622, z Fabianem del Benino w składzie – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 459, s. 110)

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5350, s. 233v, 251v; PPK II-1, nr 915; Grabowski A. 1852, s. 229; Tomkowicz 1898, s. 80; Kronika, s. 106; Follprecht 2006, s. 23; Noga 2008, nr 201.

Zygmunt III Waza (1587–1632)

W 1621 roku krakowianie są świadkami uroczystego wjazdu do miasta królewicza Władysława po zwycięstwie nad armią turecką w bitwie pod Chocimiem. Władysław odbywa pielgrzymkę do siedmiu krakowskich kościołów.

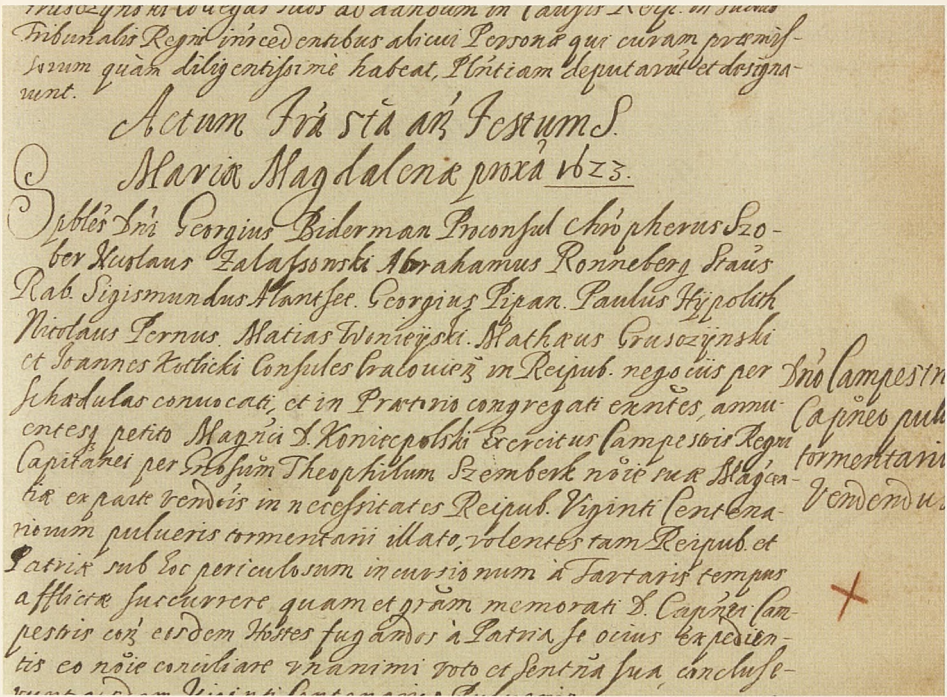
475. JERZY BIDERMAN

rajca 1622–1624

burmistrz 1622, 1623, 1624

Georgius Bidermann

Krakowski kupiec sukienny, pieczętujący się herbem własnym. Za wybitne zasługi w wojnie w Infantach (szczególnie za rany odniesione w bitwie pod Newlem), a także za obronę Krakowa w 1587 roku przed wojskami arcyksięcia Maksymiliana Habsburga otrzymał polskie szlachectwo. Nadał mu je Zygmunt III Waza, a nobilitację potwierdził sejm 12 kwietnia 1598 roku. W latach 1617–1618 Biderman zasiadał w ławie miejskiej. Awans do rady miejskiej otrzymał w 1622 roku, zajął w niej miejsce po zmarłym Ludwiku Kromerze (nr 453). Z tej okazji powstał krótki panegiryk autorstwa Alberta Samborskiego. Rajcą był niedługo, bo zaledwie trzy lata. Trzykrotnie wchodził do rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W tej roli stał na czele rady w trudnych dla miasta chwilach epidemii w 1623 roku. Podjął wówczas kroki zmierzające do zaprowadzenia bezpieczeństwa sanitarnego poprzez usunięcie nędzarzy, żebraków i włóczęgów. Umieścił ich w szpitalu św. Sebastiana, a z miejskiej kasy zaopatrzył w niezbędną żywność i lekarstwa. Bezwzględnie karał przestępców. Jego rządy twardej ręki przyczyniły się konfliktu z ławą miejską. Powodem sporu było żądanie od pospólstwa wystawienia straży do pilnowania murów miejskich. Prywatnie sympatyzował z zakonem jezuitów. Był właścicielem kilku nieruchomości. Na początku XVII wieku należał do niego dom na rogu Rynku i dzisiejszej ul. Siennej (nr 5, kamienica „Bidermanowska”). Z żoną Anną Amendówną miał trzech synów: Stanisława, Piotra i Jana, których szlachectwo, uzyskane jeszcze przez ojca Jerzego, potwierdził sejm w 1662 roku. Jerzy Biderman zmarł w 1624 roku. Na urządzie rajcy zastąpił go Krzysztof Schedel (nr 481).

Georgius Biderman Proconful

Źródła i literatura:

APKr, sygn. rkps 459, s. 447; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 86; BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 121, 222v; PPK II-1, nr 917, 920; PPK II-2, nr 1710; Bieniarzówna 1994-II, s. 218, 238, 240, 244; Rożek 2000, s. 164; Noga 2008, nr 202, 617.

Z księgi radzieckiej dotyczącej administracji miasta obejmującej lata 1538–1643 fragment strony 325 z wpisem z 1623 roku dokonany za kadencji burmistrzowskiej Jerzego Bidermana – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 325)

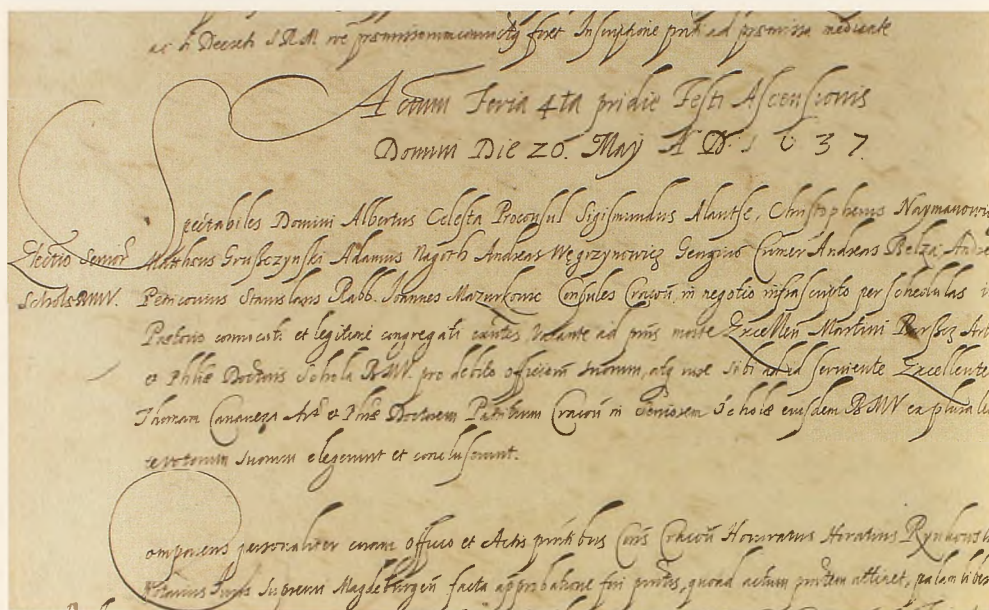
476. WOJCIECH CELESTA

rajca 1623–1638

burmistrz 1623, 1627, 1628, 1633, 1637

Albertus Czelesta (Cielesta)

Kupiec krakowski, dzierżawca Wagi Wielkiej, pieczętujący się herbem własnym Celesta, syn Jana. Do Krakowa przybył z bratem Jakubem (nr 495). Przyjęty do prawa miejskiego w 1620 roku, szybko awansował. W styczniu 1623 roku został wybrany do rady miejskiej. Krzesło rajcy zajął po śmierci Joachima Ciepeliowskiego (nr 426). Udokumentowany jest pięciokrotny jego udział w radzie urzędującej, w której – w ustalonej kolejności – na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Prowadził rozległe interesy handlowe. Głównym jego odbiorcą był Gdańsk, do którego spławiał Wisłą ołów, miedź i artykuły żelazne. W połowie XVII wieku dostarczał tam 53 000 cetnarów ołowiu, co czyniło go jednym z największych eksporterów tego surowca z południa Polski. Należał do najaktywniejszych hurtowników w mieście. Zmonopolizował rentowny handel śledziami na terenie Krakowa i w okolicy. Część interesów prowadził zapewne z bratem Jakubem. Zgromadził duży majątek. Był właścicielem co najmniej dwóch kamienic przy ul. Mikołajskiej (obecnie nr 10 i 12), które po jego śmierci przypadły żonie Zofii. Pełnił funkcję edyla kościoła Najświętszej Panny Marii wraz z Janem Wizenbergiem (nr 468). 8 czerwca 1638 roku podpisał kontrakt z Jurkiem Nitrowskim z Lewoczy (organmistrzem) na wykonanie organów do kościoła Mariackiego za sumę 950 złotych polskich płatną w czterech ratach. Ponadto wraz z bratem Jakubem zapisał 2000 złotych (corocznie wpływało na ten cel 280 złotych) na instrumenty muzyczne, a w testamencie ofiarował 1000 złotych na rzecz jednej z tamtejszych altarii. Z żoną Zofią miał synów: Kaspra (nr 517), rajcę i burmistrza, księdza Jana, doktora obojga praw i altarystę w kościele katedralnym (w 1654 roku), Wojciecha, dominikanina, Jakuba, ławnika miejskiego (zmarł w 1668 roku), i dwie córki, starszą Jadwigę, wydaną za Krzysztofa Krauza (nr 514), i młodszą Katarzynę, żonę Franciszka Kortyna (nr 521). Zmarł między 25 października a 5 listopada 1638 roku, pochowano go w kościele Mariackim.

Albertus Celesta Proconsul

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1630–1637 fragment strony 1753 z wpisem dokonany w 1637 roku za kadencji burmistrzowskiej Wojciecha Celesty – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 460, s. 1753)

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 300–301; PPK II-1, nr 925–926, 930, 933, 939, 942–945, 948, 950–952, 967, 969, 972, 985, 989, 991, 1006, 1019; PPK II-2, nr 1710, 1725, 1736; Bieniarzówna 1969, s. 156; Bieniarzówna 1994-I, s. 205–206, 305; Follprecht 2001, s. 47; Wijaczka 2002, s. 92–93; Noga 2008, nr 203.

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

477. MATEUSZ GRUSZCZYŃSKI

rajca 1623–1652 (1653?)

burmistrz 1623, 1624, 1625, 1626, 1629, 1638

Mathaeus (Mathias) Gruszczyński (Gruszynski, Ruszczyński)

Kupiec krakowski, loner (w 1626 roku). Był zastępcą pisarza miejskiego (wzmiankowany w 1608 roku), z czego zrezygnował w roku 1621. Awansował do rady miejskiej w 1623 roku na miejsce po zmarłym Hieronimie Bełzie (nr 456). Krzesło rajcowskie zajmował przez 30 lat. W tym czasie sześciokrotnie wchodził do rady urzędującej i w ustalonej kolejności na przemian z innymi rajcami piastował funkcję burmistrza. W roku powołania do rady znalazł się wśród dziesięciu rajców, którzy wysłuchali gorzkich słów skierowanych pod adresem rady przez pospólstwo („nagrody sobie czynicie [...] i innych wiele dobrodziejstw zażywacie”). Źródłem napięć było żądanie wystawienia przez pospólstwo 20 pachołków do straży miejskiej. Jako loner wraz ze Stanisławem Konradtem (nr 470) z polecenia rady miejskiej zajmował się sprawą połączenia arsenału miejskiego z murami miejskimi. Jako rajca w 1650 roku wniósł pozew o sumę 100 złotych polskich pożyczoną drukarzowi Janowi Szarfenbergowi, którego synem był Mikołaj, szwagier Gruszczyńskiego. Sam pozew był skierowany przeciwko drukarzowi Franciszkowi Cezaremu, który kupił fragment oficyny i przejął na siebie część jego zobowiązań finansowych. Rada miejska postanowiła, że Franciszek Cezary winien spłacić dług. Gruszczyński posiadał kamienice przy ulicach Mikołajskiej 13 oraz św. Jana (obecnie nr 6B). W roku 1609 była ona w ruinie, jednak rok później została gruntownie odnowiona. W testamencie, który spisał w 1652 roku, jako człowiek w podeszłym już wieku, postanowił: „aby ciało moje było przy kościele oo. Bernardynów na Żłóbku na św. Jana ulicy nowo wybudowanym pochowane, który pogrzeb żeby oo. Bernardyni swym sumptem [...] odprawili”. Zmarł między 13 września 1652 roku a 2 maja 1653 roku. Jego miejsce w radzie zajął Krzysztof Krauz (nr 514).

Handar etc conclusorint
Sabbato die Festum S. Francisci
Confessoris proximo Anno Dni 1623.
Splesz Matheus Gruszczyński Præsul
Proter Hieronimus Forlemes Wirtlaus Falaszkowski
Abramius Rombeyk Haüs Rapp ediplexus Plom-
konski Paulus Cellak Wirtlaus Pernus Stanis Konrad Georgius
S. Branicki Bidermar Albertus Wolsta Hannes Kotheli Consuler
Vas Vini damus
in negotiis per singulas consuevit erigi primo Crat pleno in
monero congregati omnes unanimibus votis suis concludunt
Eriso Peter Branicki pro eo beneficio quod Bannionem super
uitate atq. Incolis eundem in Iudo Tribunalis Regni rine
non solius Contributio publica Sed etiam Quantitatem Mel-
litum Florenorum Ps. obtentam ex eisdem Actis expungi fe-
cent unum Vas Vini per Honez ediplexum Karthonski Syn-
dicum Cuius Crat primisum per Splesz Herani Cuius Pra-
fectus damus et lo nani Dni

Matheus Gruszczyński Præsul

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 333v; PPK II-1, s. 141–143, 147–149, 154, 169, 171–173, 175–176, 179–182, 184, 188–191, 193, 195–198, 200–201, 204–205, 208–209, 211, 215–219, 223–226, 228, 230, 237, 240, 254, 287; PPK II-2, s. 812, 817, 829, 832, 841, 872, 874, 889, 925, 941, 949; PPK II-3, s. 1016, 1037, 1321; Tomkowicz 1912, s. 282, 306; Chmiel 1924, s. 136–138; Bieniarzówna Janina, Konrad Stanisław, [w:] PSB, t. XIII, s. 599–600; Bieniarzówna 1969, s. 32, 108, 113, 116, 119, 160; Follprecht 2001, s. 80, 90; Noga 2008, nr 204.

Z księgi radzieckiej dotyczącej administracji miasta obejmującej lata 1538–1643 fragment strony 328 z wpisem z 1623 roku dokonany za kadencji burmistrzowskiej Mateusza Gruszczyńskiego – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 328)

478. JAN KOTLICKI

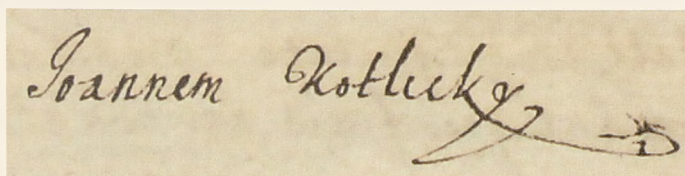
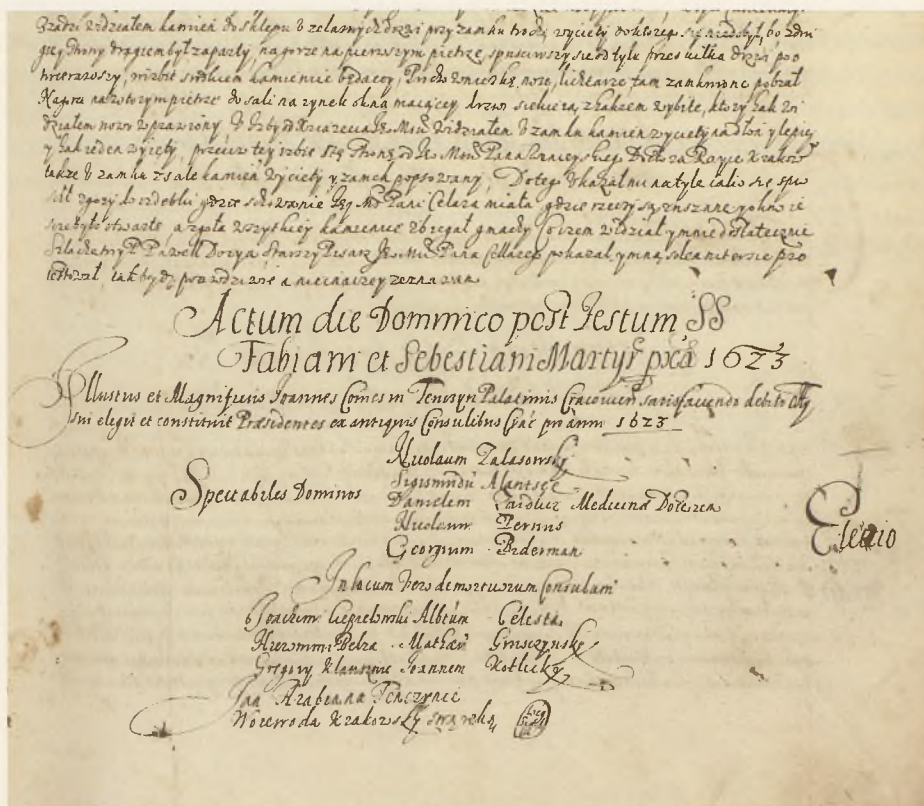
rajca 1623–1647 (1648?)

burmistrz 1623, 1628

Joannes Kotlicky (Chotlicki)

Rajca i burmistrz krakowski. Pochodził z rodziny szlacheckiej osiadłej w Kotlicach (dawniej Chotlice) pod Mokrskiem w województwie krakowskim co najmniej od XIV wieku. Pieczętował się herbem Jelita. Po raz pierwszy do rady miejskiej został powołany w 1623 roku i wszedł od razu do rady urzędującej. Rajcą urzędującym był mianowany dwukrotnie (ponownie w 1628 roku) i w tym czasie w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Krzesło radzieckie uzyskał po śmierci Jerzego Klausnica (nr 471) i zajmował je przez niemal ćwierć wieku. W 1646 roku posłował w imieniu rady na sejm walny do Warszawy, a towarzyszył mu Gabriel Ochocki młodszy (nr 491). W 1638 roku otrzymał wraz z żoną Anną w dożywocie bliżej niezidentyfikowaną miejscowość Kusińsko. Był właścicielem kamienicy przy ul. Floriańskiej 17. Pozostawił po sobie zasobną bibliotekę, o zawartości której wspomina w swoim testamencie jego żona (zmarła w 1649 roku). Ze wspomnianą małżonką mieli synów: Franciszka i Józefa, który wstąpił do zakonu franciszkanów. Jan Kotlicki zmarł w 1647 lub na początku 1648 roku. Na urzędzie rajcy został zastąpiony przez Andrzeja Cieniowica (nr 508).

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1621–1629 fragment strony 203 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1623, wśród których znajduje się Jan Kotlicki – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 459, s. 203)

Źródła i literatura:

Bj, sygn. rkps 5350, s. 320v; PPK II-1, nr 917–920, 933, 939, 942–945, 948–949, 952–954, 969, 982–984, 1022–1024, 1046, 1064; PPK II-2, nr 1710, 1724–1725, 1800; Bieniarzówna 1969, s. 161; Jelonek-Litewka 2007, s. 54; Noga 2008, nr 205.

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

W 1624 roku rada miejska postanawia, iż nie będzie nadawać praw miejskich inowiercom.

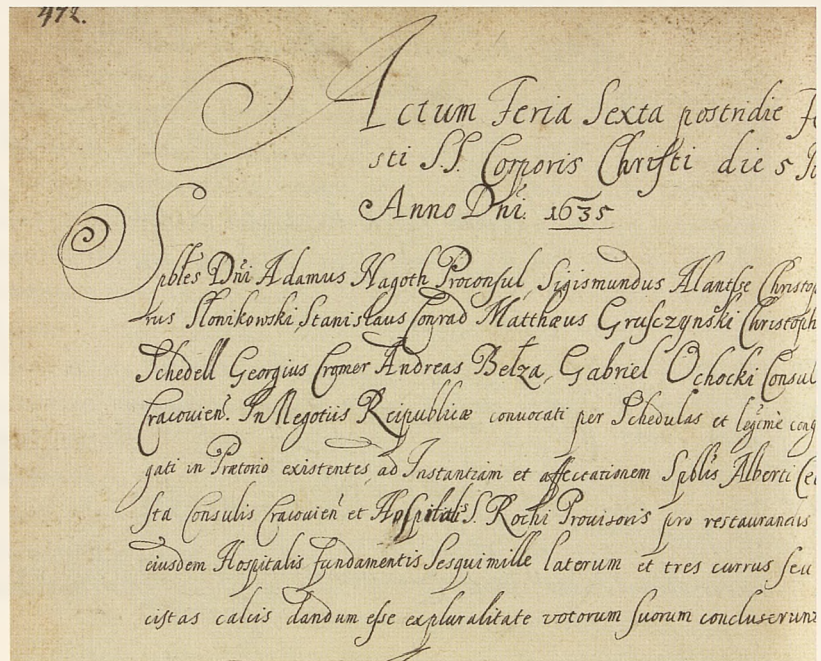
479. ADAM NAGOTH młodszy

rajca 1624–1656

burmistrz 1624, 1631, 1632, 1634, 1635, 1636, 1638, 1639, 1640, 1644, 1652, 1653

Adamus Nagot (Nagott)

Mieszczanin i kupiec krakowski, syn Adama Nagotha starszego (nr 434), mieszczanina oświęcimskiego i rajcy krakowskiego (1595–1623) oraz Elżbiety. Początkowo uczył się kuśnierstwa. Pozycja majątkowa rodziców niewątpliwie ułatwiła mu szybki awans. Do rady miejskiej został wybrany na miejsce ojca w 1624 roku i zgodnie ze zwyczajem zasiadł w radzie urzędującej. Urząd rajcy piastował przez ponad 32 lata, w czasie których dwunastokrotnie wstępował do rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił obowiązki burmistrza. Powierzono mu też funkcję prowizora zbrojowni miejskiej, jednakże zrezygnował z niej 13 marca 1647 roku na rzecz Sebastiana Zacherli (nr 505). Przed najazdem szwedzkim przeprowadził całościową lustrację stanu fortyfikacji miejskich i uzbrojenia. Jako rajca uczestniczył w budowie łuków tryumfalnych z okazji uroczystego wjazdu do Krakowa Ludwiki Marii (w 1646 roku) i Jana II Kazimierza Wazy (w 1649 roku). Sprawował również pieczę nad organizacją egzekwii w kościele Mariackim za duszę zmarłego Władysława. Posiadał kamienicę przy ul. Floriańskiej (obecnie nr 9), a także dzierżawił wieś Mistrzejowice. Pełnił funkcję edyla kościoła Mariackiego (w 1651 roku) i przechowywał klucze do wieży kościelnej, strzegąc wejścia na koronę wieży. Żonaty z Anną, córką Jakuba Zedzianowskiego, rajcy lubelskiego, miał z nią córkę Annę, wydaną za mąż za Łukasza Kupisza, kupca krakowskiego. Prócz córki Anny pozostawił też inne małoletnie dzieci, dla których burmistrz Andrzej Cieniowic (nr 508) wyznaczył opiekunów. Adam Nagoth po roku 1656 nie jest już odnotowywany w księgach miejskich.

Adamus Nagoth Proconsul

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 25v, 26, 27v, 32v, 181v; PPK II-1, nr 925–926, 928, 930, 933, 942, 945, 957, 959, 967, 979, 985, 987, 989, 995, 997, 1000, 1005, 1019–1020, 1022, 1024, 1031, 1041, 1046, 1077, 1094; PPK II-2, nr 1738, 1781–1782; Grabowski 1850, s. 83; Pachowski 1956, s. 320; Bieniarzówna 1969, s. 164; Rożek 1976, s. 74, 80, 82; Piech 1987, s. 48, 57, 125; Bieniarzówna 1994-I, s. 208; Föllprecht 2001, s. 54; Noga 2008, nr 206, s. XXIV.

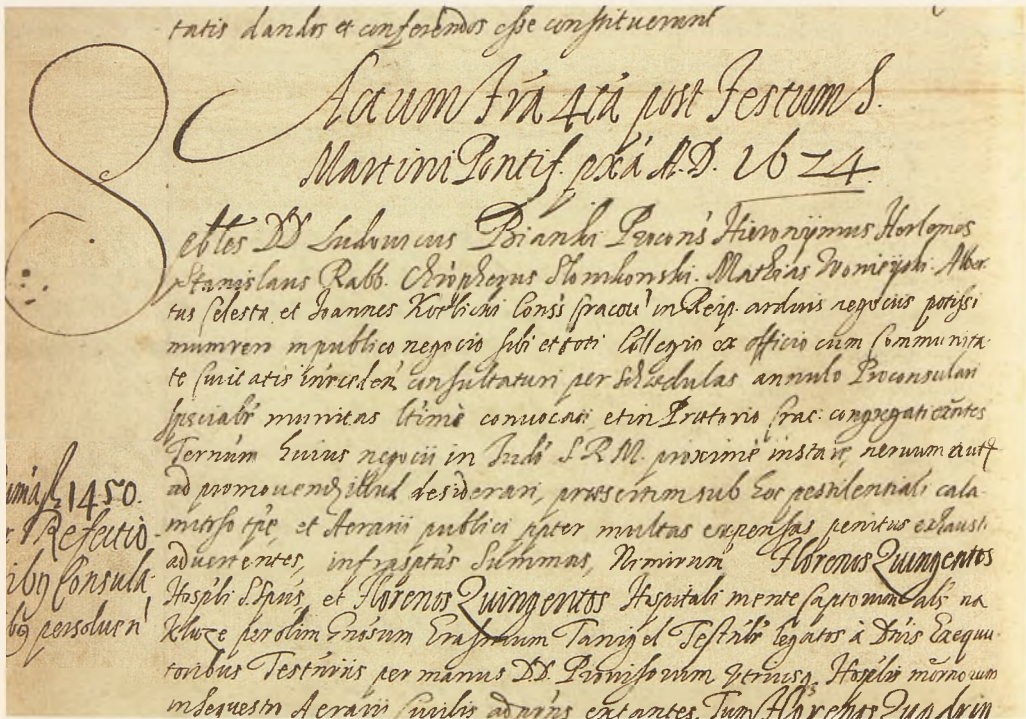
Z księgi radzieckiej dotyczącej administracji miasta obejmującej lata 1538–1643 fragment strony 427 z wpisem z 1635 roku dokonany za kadencji burmistrzowskiej Adama Nagotha – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 427)

Zygmunt III Waza (1587–1632)

480. LUDWIK BIANCHI

rajca 1624–1629
burmistrz 1624

Ludovicus Bianki (Bianski, Blanco, Bunko)
Kupiec bławatny. Do Krakowa przybył z Wenecji, skąd pochodziła jego rodzina. Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty najprawdopodobniej w 1623 roku. W 1624 roku powołany został do rady miejskiej, na miejsce zwolnione po śmierci Fabiana del Benino (nr 474). W radzie miasta zasiadał przez niecałe sześć lat – do roku 1629 włącznie. W tym okresie jedynie raz został wybrany do rady urzędującej i pełnił wówczas funkcję burmistrza. Był zamożny. Dochody czerpał głównie z handlu luksusowymi tkaninami. Zapewne tak jak większość kupców krakowskich pochodzących z Italii właśnie stamtąd sprowadzał swoje artykuły drogą przez Austrię. Jego mieszkanie (wynajmowane w kamienicy przy Rynku 12B) było bogato wyposażone – posiadał między innymi portret Zygmunta III Wazy oraz biblioteczkę złożoną z 24 książek. Ludwik Bianchi zmarł przed 12 grudnia 1629 roku. Życzył sobie, by jego pogrzeb był odprawiony na modłę włoską – w nocy i przy biciu dzwonów. W radzie miasta na jego miejsce został obrany dotychczasowy ławnik Mikołaj Żalasowski (nr 486).

Ludovicus Bianki Patris

Z księgi radzieckiej dotyczącej administracji miasta obejmującej lata 1538–1643 fragment strony 346 z wpisem z 1624 roku dokonany za kadencji burmistrzowskiej Ludwika Bianchiego – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 346)

Źródła i literatura:
KZBM, s. 93; PPK II-1, nr 918, 920, 925, 933, 948–951, 953; PPK II-2, nr 1724; Bieniarzówna 1969, s. 33–34, 36, 43, 81, 85, 113, 116, 155; Bieniarzówna 1994-I, s. 202; Noga 2008, nr 207.

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

481. KRZYSZTOF SCHEDEL

rajca 1625–1653

burmistrz 1625, 1626, 1627, 1628, 1634, 1635, 1636, 1637, 1638, 1639, 1641

Christophorus Schedell (Szedel)

Kupiec, drukarz, księgarz. Pochodził z Neumarkt (Środa Śląska). Krakowskie prawo miejskie przyjął w roku 1611. W roku 1624 został ławnikiem miejskim i bronił wówczas interesów pospólstwa, stojąc w opozycji do rady. Sam jednak został powołany na urząd rajcy w roku 1625, na miejsce po Jerzym Bidermanie (nr 475) i pełnił go przez blisko 24 lata. Jedenaście razy wchodził w skład rady urzędującej i pełnił wtedy, na przemian z innymi rajcami, funkcję burmistrza. Był prowizorem szpitala św. Ducha, administratorem Małej Wagi, prefektem miejskiej zbrojowni. Po ślubie z Anną z Cieniowiców przejął po teściu firmę księgarską mieszczącą się w kamienicy przy Rynku 34B, w której także mieszkał. Współpracował na szeroką skalę z księgarzami z innych krajów. Za-inwestował też w drukarstwo. Po likwidacji w roku 1638 drukarni ariańskiej w Rakowie wykupił ją i sprowadził jej wyposażenie do Krakowa, procesując się o nią przy tej okazji z podstolim sandomierskim Stanisławem Skaryszewskim. Początkowo drukował wiele tytułów (między innymi dla Kościoła i Uniwersytetu Krakowskiego) i osiągał duże zyski (oskarżany czasem zresztą o brak koniecznych uprawnień), z czasem jednak obroty znacznie zmalały. Zajmował się też handlem, importował głównie z miast niemieckich na wielką skalę między innymi piły, kosy, noże, ale też handlował woskiem i śledziami. Dzierżawił od miasta kram żelazny. Ożenił się trzykrotnie. Pierwszą żoną była Justyna z Schillingów, drugą Elżbieta z Hellerów, z którą miał młodo zmarłego syna Krzysztofa oraz córkę Katarzynę, małżonkę Andrzeja Cieniowica (nr 508). Trzecią żoną była wspomniana Anna (wdowa po Filipie Rejnekierze), z którą miał siedmioro dzieci, z których Jerzy Romuald został rajcą (nr 546), a wraz z braćmi (Krzysztofem i Mikołajem Aleksandrem) kontynuował działalność księgarską i wydawniczą po ojcu. Krzysztof Schedel zmarł 28 września 1653 roku.

*Actum Feria Sexta post Trineum postea
die 3 Martii Anno 1634*
*Sples Domini Propheus Schedell Proconsul Sigmundus
Hantw Georgius Lipan Propheus Nowillnowski
Albertus Pleski Mathewus Zusczyński Janes Koch
die Andreas Myrzyponicz Andrzej Betza Joannes Jynus
Andreas Petricolius Nicolaus Zajdlie Stanislaus Rays
Gabriel Ochodli Consules praecones in negotio infrascripto
per Schedellum in Brano convocati et congregati eandem mo-
rem solitum in electione Joannem annuatim facien-
da observantes Sples Stanislaus Podonicz et Stanisla-
um Conradt Obesas suos consules in Loncharr pro
Anno 1634 elegerunt et constituerunt huiusmodi Potestatis.*

Prophesus Schedell Proconsul

Z księgi radzieckiej dotyczącej administracji miasta obejmującej lata 1538–1643 fragment strony 455 z wpisem z 1634 roku o wyborze na łonerów Stanisława Chodowicza (nr 460) i Stanisława Konrada (nr 470), co miało miejsce, gdy burmistrzem był Krzysztof Schedel – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 455)

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 941–944, 948–950, 957, 966–967, 971–972, 982–983, 985, 991, 1000, 1005, 1009, 1012, 1020, 1023–1024, 1031, 1046, 1064, 1077, 1094; PPK II-2, nr 1782, 1795; Bieniarzówna 1969, s. 167; Bieniarzówna Janina, Schedel Krzysztof, [w:] PSB, t. XXXV, s. 420–422; Noga 2008, nr 208.

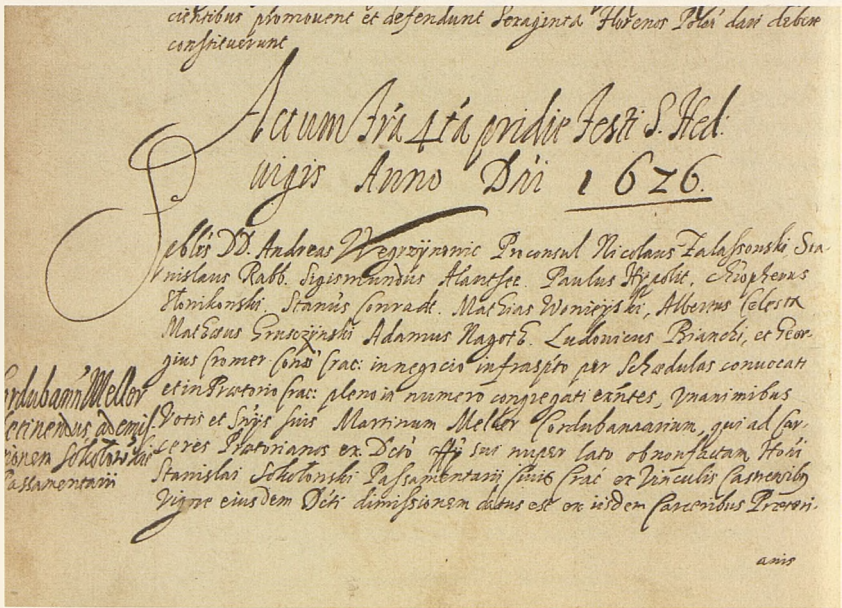
482. ANDRZEJ WĘGRZYNOWICZ starszy zwany GORĄYSKI

rajca 1626–1662

burmistrz 1626, 1627, 1632, 1648, 1650, 1651, 1652, 1653, 1654,
1655, 1656, 1660, 1661, 1662

Andreas Węgrzynowic (Węgrzinowicz, Węgrzinowic)

Kupiec sukienny, pieczętujący się herbem Rawicz, pochodził z Tuchowa. Prawo miejskie przyjął w 1595 roku. W roku 1626 otrzymał nominację do rady miejskiej, na miejsce po zmarłym Abrahamie Ronenbergu (nr 450). Urząd rajcy piastował przez nieco ponad 36 lat. Czternastokrotnie powoływano go do rady urzędującej, w ramach której – na przemian z innymi rajcami – pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca wielokrotnie posłował na sejmy do Warszawy. W 1636 roku reprezentował radę przed Władysławem IV w czasie konfliktu z wiceprokuratorem zamku krakowskiego za gwałt, jakiego ten dopuścił się na rzeźnikach w jatkach miejskich. W czasie wielkiej zarazy w 1652 roku jako jeden z nielicznych rajców pozostał w Krakowie, objął funkcję burmistrza (od 11 września 1652 roku) i przez cały ten okres urzędował na ratuszu. Tuż przed oblężeniem Krakowa przez Szwedów otrzymał 17 września 1655 roku od regimentarzy koronnych nadzwyczajne uprawnienia sędownicze do karania nieposłusznych mieszczan, uchylających się od obrony miasta. Posiadał kamienicę przy ul. Szpitalnej (nr 36). Dzierżawił ogród miejski przy Nowej Bramie. Z pierwszego małżeństwa z Katarzyną pozostawił dwie córki: Annę, żonę rajcy Marcina Lochmana (nr 519) i Katarzynę (zmarłą w 1713 roku), żonę rajcy Andrzeja Stanisława Krauza (nr 559) oraz dwóch synów: Andrzeja (nr 548), rajcę krakowskiego, i Marcina, który był księdzem i profesorem filozofii na Uniwersytecie Krakowskim (zmarł w 1717 roku). Po raz drugi ożenił się w 1636 roku z Zofią (zmarła przed 25 czerwca 1686 roku), córką Krzysztofa Ambrozowica, starszego cechu pasamoników. Zmarł około 27 kwietnia 1662 roku. Na jego miejsce w radzie wybrano Stanisława Kłosowicza (nr 528).

Andreas Węgrzynowic Proconsul

Z księgi radzieckiej dotyczącej administracji miasta obejmującej lata 1538–1643 fragment strony 372 z wpisem z 1626 roku dokonany za kadencji burmistrzowskiej Andrzeja Węgrzynowicza – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 372)

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

Dekret królewski z 1626 roku kończy długotrwały spór pomiędzy radą miejską a pospółstwem. Spory takie dotyczyły zazwyczaj kwestii zarządzania finansami miejskimi, w tym sposobu płacenia podatków.

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 19v, 29, 31, 36; BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 7; BJ, sygn. rkps 5350, s. 352v; PPK II-1, nr 933, 939, 942–945, 948, 959, 965–966, 971–972, 979, 985, 987, 991, 997, 1014–1015, 1019–1020, 1077, 1094, 1099, 1113; PPK II-2, nr 1730, 1738, 1781–1782; PPK II-3, nr 1879, 1886; Piech 1987, s. 111; Bieniarzówna 1994-II, s. 360, 402; Noga 2008, nr 209.

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

483. JERZY KROMER

rajca 1626–1648

burmistrz 1626, 1628, 1629, 1633, 1634, 1640, 1641, 1642, 1644, 1645, 1647

Georgius Cromer

Kupiec, wybrany do rady miasta w 1626 roku po śmierci Jana Cyrusa (nr 451). Urząd rajcy piastował przez 22 lata – do 1648 roku. Jedenastokrotnie był powoływany do rady urzędującej, pełniąc wówczas na przemian z innymi rajcami funkcję burmistrza. W 1627 roku był prowizorem szpitala św. św. Sebastiana i Rocha. W 1642 roku wraz z Pawłem Hippolitem (nr 459) reprezentowali władze miasta na weselu królowny Anny Katarzyny Konstancji z księciem Filipem Wilhelmem Wittelsbachem w Warszawie. Jerzy Kromer został wybrany ponownie na przedstawiciela Krakowa w roku 1645, gdy w Gdańsku odbywało się wesele Władysława IV z Marią Ludwiką Gonzagą. Także w 1645 roku (19 czerwca) on i Franciszek Roliński (nr 501) reprezentowali miasto na sejmie warszawskim. Jako burmistrz Jerzy Kromer wysłał do wojewody krakowskiego w Łańcucie rajców Franciszka Cyrusa (nr 499) i Hieronima Pinocciego (nr 502) z powodu konfliktu, jaki zaistniał z kazimierskimi mieszkańcami wyznania mojżeszowego. Pełnił funkcję lonera (wraz z Andrzejem Cieniowicem – nr 508). Posiadał kamienicę przy Rynku (obecnie nr 23). Zajmował się handlem solą. Jego żoną była Agnieszka. Jerzy Kromer zmarł 18 marca 1648 roku.

*Actum Sabbato post Fe-
stum Assumptionis B.M.V. prole die
16 Augusti 1640.*
*Siles Dñi Georgius Cromer Proconsul Mathias
Smoleński Christophorus Scheel Andreas Periconius
Nicolaus Zaidler Gabriel Ochocki Jacobus Celesta Joannes
Cnocentius Periconius Consules facientes in Negatio infanscripto
per schadula convocati in Pratorio congregati excedentes
Statu cupientes in Honorem Nomini et dignitatem Referendaria-
tus Almi et Rati Dñi Treborski super col-
lacam ubi sive charissimam ita et aduentum Sua Magnificen-
tia exoptatam gratissimam conciliandam inposuerunt. Benevo-
lentia et Patrocini efficacioris gratia. Cuius huius peragunt*

Georgius Cromer Proconsul

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 21, 24, 24v;
BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 70; PPK
II-1, nr 933, 942–945, 948–950,
952–954, 966–968, 972, 975, 977,
979, 985, 995, 997, 1000, 1009, 1015,
1020, 1046; PPK II-2, nr 1724–1725,
1730, 1736, 1738, 1782; Bieniarzów-
na 1969, s. 44, 119, 162; Bieniarzów-
na 1994-I, s. 201; Follprecht 2001,
s. 42; Noga 2008, nr 210, s. XVIII.

Z księgi radzieckiej dotyczącej administracji miasta obejmującej lata 1538–1643 fragment strony 554 z wpisem z 1640 roku
dokonanym za kadencji burmistrzowskiej Jerzego Kromera – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza
(Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 554)

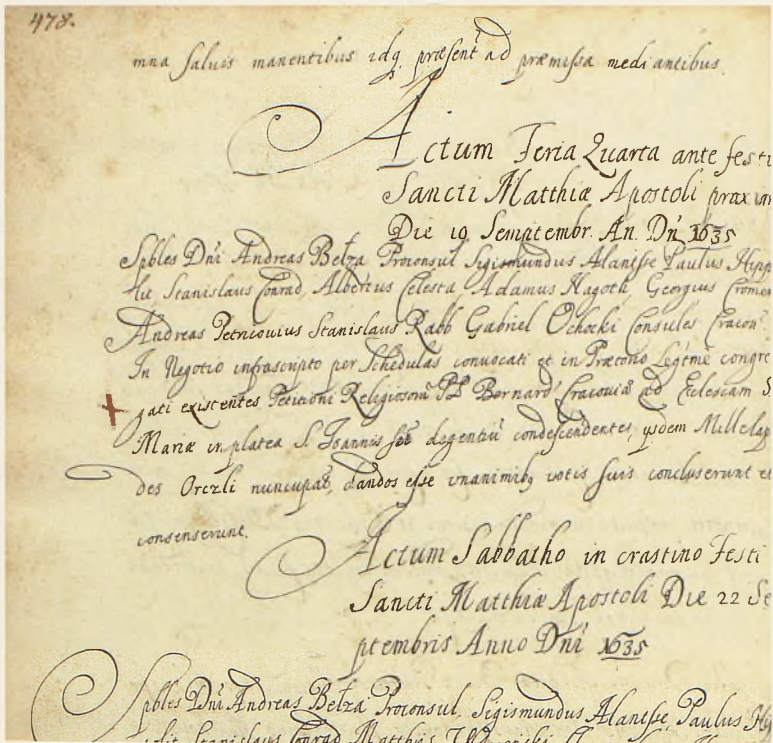
484. ANDRZEJ BEŁZA

rajca 1627–1639

burmistrz 1627, 1628, 1629, 1630, 1633, 1634, 1635, 1637

Andreas Belza

Kupiec sukienny, przedstawiciel patrycjuszowskiej rodziny krakowskiej znanej w XV i XVI wieku, syn rajcy Hieronima (nr 456) i Małgorzaty. Jego siostra Anna została żoną rajcy Andrzeja Piotrkowczyka (nr 487). W latach 1621–1626 Andrzej zajmował w krakowskim magistracie stanowisko pisarza miejskiego. W roku 1627 został powołany w skład rady miejskiej, na miejsce zwolnione po zmarłym rajcy Hieronimie Horlemesie (nr 448). Krzesło rajcowskie zajmował przez ponad 12 lat, w tym czasie uzyskując ośmiokrotnie powołania do rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. W tej roli doprowadził do uchwalenia przez radę zasad przechowywania na ratuszu armat cechowych i prochu. W roku 1634 jako wysłannik miasta wyjednał dekret królewski w sporze Krakowa z miastem Kazimierzem o pobieranie cła od kupców krakowskich. W tymże roku brał udział w komisji dla ułożenia statutów bractwa muzyków. Posiadał kramy sukienne i kamienicę przy Rynku 37 oraz udziały w kamienicach położonych przy ulicach Floriańskiej (obecnie nr 8) i Szpitalnej, czego dorobił się sam, nie dziedzicząc po ojcu. Zonaty z Cecylią Pipanówną, córką rajcy Jerzego (nr 455), miał czwórkę dzieci: pierworodnego Andrzeja, Teresę, która została żoną rajcy Piotra Antoniego Pestaloci (nr 526), Józefa, w 1655 roku występującego jako ksiądz i doktor praw, prefekta kościoła św. Jana w Krakowie i proboszcza w Czeladzi, oraz Cecylię, wydaną za rajcę Stanisława Spinka (nr 493). Zmarł przed 17 marca 1639 roku, uczyniwszy uprzednio zapisy na rzecz kościołów Mariackiego i Karmelitów.

Andreas Belza

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)

Od 1627 roku funkcjonuje w Krakowie stała straż porządkowa. Jej żołnierze, których początkowo jest 40, uzbrojeni są w berdysz, pałasz i flintę. W 1659 roku straż liczy 120 żołnierzy.

Źródła i literatura:
PPK I-1, nr 935–937; PPK II-1, 935–937, 948, 957, 959, 967, 979, 985, 989, 991, 994–995, 1000, 1004–1005, 1012–1015, 1020, 1023; PPK II-2, nr 1709, 1715, 1730, 1765, 1781–1782; PPK II-3, s. 1485, 1487, 1493; Bieniarzówna 1969; Follprecht 2003, s. 46–55; Noga 2008, nr 211.

Z księgi radzieckiej dotyczącej administracji miasta obejmującej lata 1538–1643 fragment strony 478 z wpisem z 1635 roku dokonany za kadencji burmistrzowskiej Andrzeja Belzy – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 478)

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)

485. JAN CYRUS młodszy

rajca 1630–1643

burmistrz 1630

Joannes Cirys (Czyrus)

Kupiec sukienny, przedstawiciel znamienitej rodziny, która przez kilka pokoleń zasiadała we władzach miejskich. Syn rajcy Jana starszego (nr 451), wnuk Sebastiana, ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. Jego siostra była żoną rajcy Mikołaja Witkowskiego (nr 440), rajcą był także jego brat stryjeczny Franciszek (nr 499). Jan Cyrus był ławnikiem miejskim w latach 1628–1629. W roku 1630 został nominowany do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Mikołaju Zalaszkowskim starszym (nr 449). Wszedł wówczas w skład rady urzędującej i w trakcie tej kadencji pełnił funkcję burmistrza. Posiadał kamienicę przy Rynku (nr 44B), przy ul. Brackiej (nr 6B) oraz ul. św. Jana (nr 9). Był prowizorem szpitala św. Ducha (w 1604 roku). Należał do Bractwa kościoła Panny Marii w Krakowie. Jego żoną była Anna Babicka (zmarła w 1652 roku), a następnie Magdalena, córka rajcy i burmistrza Jana Wizemberga (nr 468), która po śmierci męża wyszła ponownie za mąż (7 lutego 1646 roku) za Zebrzydowskiego. Jan Cyrus miał prawdopodobnie syna Jana, wybranego 7 stycznia 1650 roku na pisarza Wagi Mniejszej (wypisał regestr „towarów różnych w wadze małej odważonych, od kupców tak krakowskich jako i innych” w 1649 roku). Zmarł w roku 1643. Jego epitafium z czarnego marmuru, wykonane po 1652 roku, znajduje się w kaplicy Matki Boskiej Ostrobramskiej w kościele Mariackim.

Epitafium rajcy i burmistrza Jana Cyrusa oraz jego rodziny
w kaplicy Matki Boskiej Ostrobramskiej kościoła Mariackiego, wykonane po roku 1652

Źródła i literatura:

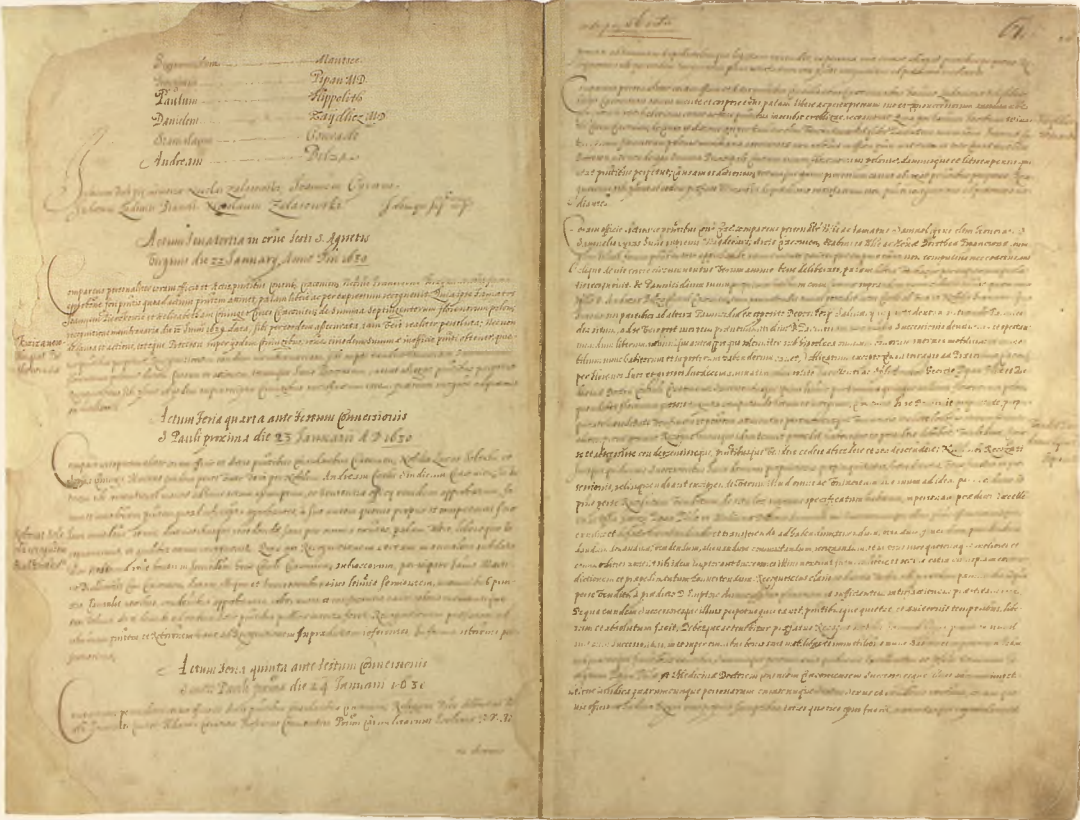
Bj, sygn. rkps 5357, t. III, s. 24v, 27;
t. XVI, s. 240; CIP, s. 142; PPK II-1, nr
977–983, 997, 1005; PPK II-2, nr 1548,
1569, 1781; Chmiel 1898, s. 267–286;
Lachs 1929, s. 18; Bieniarzówna 1969,
s. 43, 158; Piech 1987, s. 56, 80, 142;
Follprecht 2001, s. 47, 51, 78; Noga 2008,
nr 212.

486. MIKOŁAJ ZALASZOWSKI młodszy

rajca 1630–1636
burmistrz 1630

Nicolaus Zalasowsky (Zalasowski)
Kupiec sukienny, sekretarz królewski. Syn Mikołaja Zalasowskiego starszego (nr 449), rajcy krakowskiego w latach 1601–1629, oraz Anny, wnuk rajcy Marcina Wacławowicza (nr 444). Podobnie jak jego ojciec zajmował się handlem suknem. W roku 1625 wszedł do ławy sądowej, gdzie zajął miejsce po Sebastianie Kłosowicu (nr 515). Urząd ławnika pełnił do roku 1629. W roku 1630 został rajcą na miejsce po zmarłym Ludwiku Bianchim (nr 480), wszedł wówczas do rady urzędującej. Była to dla niego jedyna kadencja jako rajcy urzędującego i zgodnie z zasadami pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Zapiisał w testamencie 1000 złotych polskich na remont kaplicy św. Jana Nepomucena w kościele Mariackim, a na sprzęty liturgiczne 300 złotych polskich. We własnej kamienicy przy ul. Szczepańskiej 9 pozostawił po sobie niewielką kolekcję obrazów (między innymi św. Józefa Patriarchy i św. Tobiasza), które zostały wycenione w 1637 roku przez starszych cechu malarskiego Stanisława Kiełbowica i Jana Weigelta na 65 złotych 15 groszy. Widocznie pamięć o zmarłym ojcu była żarliwa, skoro wśród jego obrazów był „konterfekt nieboszczyka pana Mikołaja Zalasowskiego, ojca nieboszczykowskiego”. Mikołaj Zalasowski młodszy ofiarował pewną sumę pieniędzy na muzykę mariacką. Zmarł w 1636 roku. Jego miejsce w radzie zajął Jan Mazurkowski (nr 492).

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)

Nicolaum Zalasowski.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1630–1637 strony 60–61 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1630, wśród których znajduje się Mikołaj Zalasowski – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 460, s. 60–61)

Źródła i literatura:
APKr, sygn. rkps 460, s. 1636; PPK II-1, nr 968–969, 971–972, 975, 983–984; Krzyżanowski 1899, s. 212; Bieniarzówna 1969, s. 32, 43, 80, 172; Piech 1987, s. 58; Bieniarzówna 1994-I, s. 306; Noga 2008, nr 213, 628.

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)

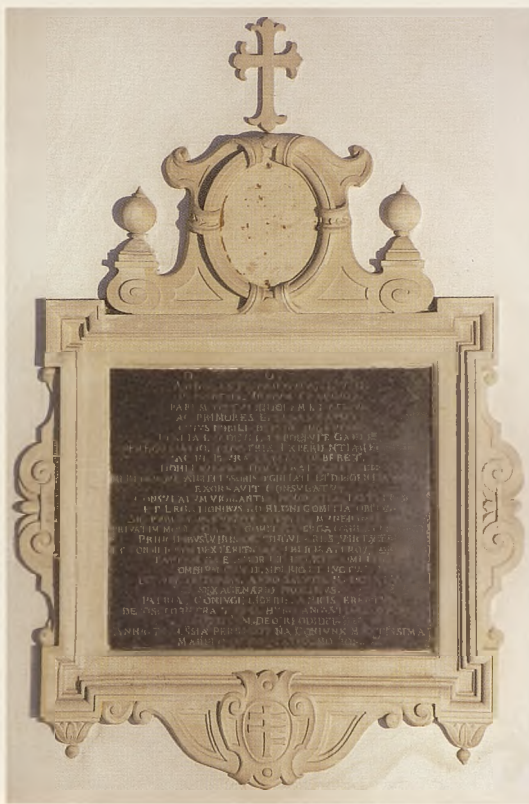
487. ANDRZEJ PIOTRKOWCZYK

rajca 1631–1645

burmistrz 1631, 1640, 1641, 1644, 1645

Andreas Petricovius (Piotrkowicz)

Prawnik, profesor Uniwersytetu Krakowskiego, doktor filozofii i prawa, drukarz i wydawca, sekretarz i serwitor królewski, kawaler Złotej Ostrogi. Syn pochodzącego z Piotrkowa Andrzeja starszego, krakowskiego drukarza i księgarza, oraz Jadwigi z Prężyków. W 1604 roku uzyskał na Uniwersytecie Krakowskim bakalaureat artium i filozofii, studiował dalej we Włoszech, Francji i Niemczech. Po powrocie w 1615 roku został oddelegowany do Zamościa, aby objąć katedrę logiki na Akademii Zamojskiej w roku 1620. Po uzyskaniu stopnia doktora obojga praw na Uniwersytecie Krakowskim wyjechał do Poznania, gdzie został rektorem i profesorem prawa Kolegium Lubrańskiego. Rok później, po śmierci ojca, wrócił do Krakowa i wszedł do uniwersyteckiego Kolegium Prawniczego. Objął po ojcu drukarnię, gdzie wydał ponad 230 pozycji prawnych (miał wyłączność na druk konstytucji sejmowych), naukowych i religijnych. W 1625 roku za wydanie antyjezuickiego tekstu Jana Brożka *Gratis* został postawiony przed sąd cenzury kościelnej i skazany na chłostę. Wyrok wykonał kat miejski przy pręgierzu na Rynku, a cały nakład książki został spalony. W roku 1631 wszedł do rady miejskiej, na miejsce po Krzysztofie Szoberze (nr 438). W trakcie prawie piętnastoletniego sprawowania urzędu rajcy pięciokrotnie zasiadał w radzie urzędującej, pełniąc wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W 1634 roku brał udział w pracach komisji dla ułożenia statutów bractwa muzyków. Od 1630 roku był właścicielem kamienicy przy ul. Floriańskiej (obecnie nr 15), zwanej „Pod Wiewiórką”, gdzie prowadził drukarnię. Ożeniony był dwukrotnie: z Anną, córką Hieronima Bełzy (nr 456), a po jej śmierci z Anną Teresą, córką Mikołaja Pernusa (nr 469). Zmarł 8 października 1645 roku, został pochowany w krużgankach klasztoru Dominikanów. Drukarnię Piotrkowczyków prowadziła dalej wdowa Anna Teresa, a następnie – po karierze wojskowej w gwardii dragońskiej i nobilitacji w 1662 roku – syn Stanisław Teodor. Po 1679 roku drukarnia ta stała się drukarnią uniwersytecką.

Nagrobek Andrzeja Piotrkowczyka i jego ojca w krużgankach klasztoru Dominikanów.
Pod marmurową tablicą w kartuszu herb Pilawa z nobilitacji uzyskanej przez Stanisława Teodora, syna, fundatora nagrobka

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 975, 991, 994–995, 997, 1005, 1010, 1015, 1022–1024, 1031; PPK II-2, nr 1736, 1765, 1781, 1796–1797, 1800, 1815; Prut-Korbiel Wanda, Wawrykiewicz Zofia, *Piotrkowczyk Andrzej*, [w:] PSB, t. XXVI, s. 441–444; Sowiński 1996, s. 33–34; Rożek 2000, s. 75, 186, 258; *Encyklopedia*, s. 754; Noga 2008, nr 214.

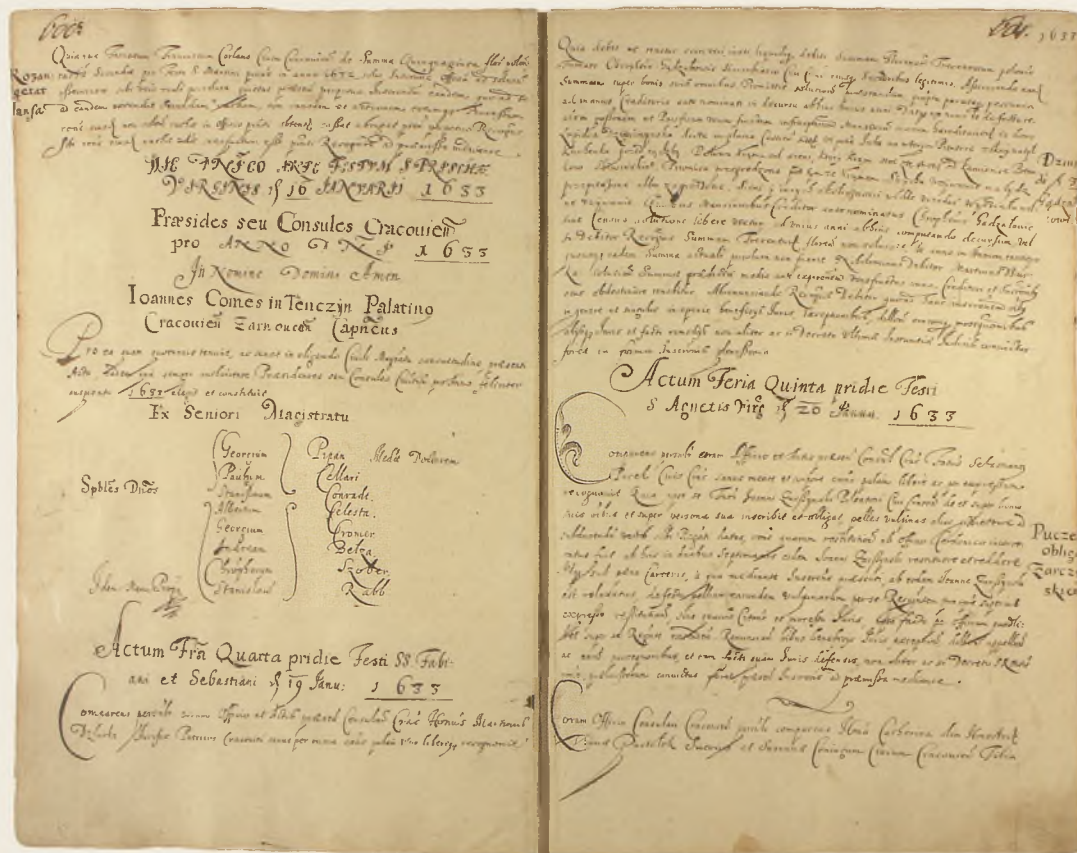
488. KRZYSZTOF SZOBER młodszy

rajca 1631–1633
burmistrz 1631, 1633

Christopherus Schober

Kupiec sukienny, syn rajcy Krzysztofa Szobera starszego (nr 438) pochodzącego z Lembergu (obecnie Lwówek Śląski), urodzony w roku 1595. Kontynuował kupieckie tradycje po ojcu – po studiach na Uniwersytecie Krakowskim, na który zapisał się w roku 1609, został kupcem sukiennym. Dzierżawił postrzygalnię sukna. Wzorem ojca zaangażował się także w prace samorządu miasta. W roku 1625 objął urząd ławnika miejskiego, który sprawował do roku 1630. W roku 1631 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której przyszło mu działać trzy lata, do śmierci. Zajął miejsce po zmarłym Danielu Zaydlicu (nr 462). Zasiadał w radzie urzędującej w latach 1631 i 1633, pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Ożenił się z Anną Roszochówną. Był właścicielem kamienicy przy obecnym Małym Rynku 6 oraz dworu poza murami miasta. Jego brat Stanisław uzyskał za granicą tytuł doktora obojga praw (studiował w Padwie i Rzymie), a po powrocie do Krakowa wstąpił do klasztoru Kamedułów na Bielanach i przyjął imię Wojciech. Krzysztof zmarł w Krakowie 19 października 1633 roku w wieku 38 lat. Żona ufundowała jemu i jego ojcu tablicę nagrobną w kościele Mariackim. Jego miejsce w radzie zajął Gabriel Ochocki (nr 491).

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)

Christopherus Schober.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1630–1637 strony 600–601 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1633, wśród których znajduje się Krzysztof Schober – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 460, s. 600–601)

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 971–972, 976–977, 985, 989; PPK II-2, nr 1736; Bieniarzówna 1969, s. 169; Bieniarzówna Janina, Schober Krzysztof, [w:] PSB, t. XXXV, s. 585–586; Noga 2008, nr 215.

Zygmunt III Waza (1587–1632)
Władysław IV Waza (1632–1648)

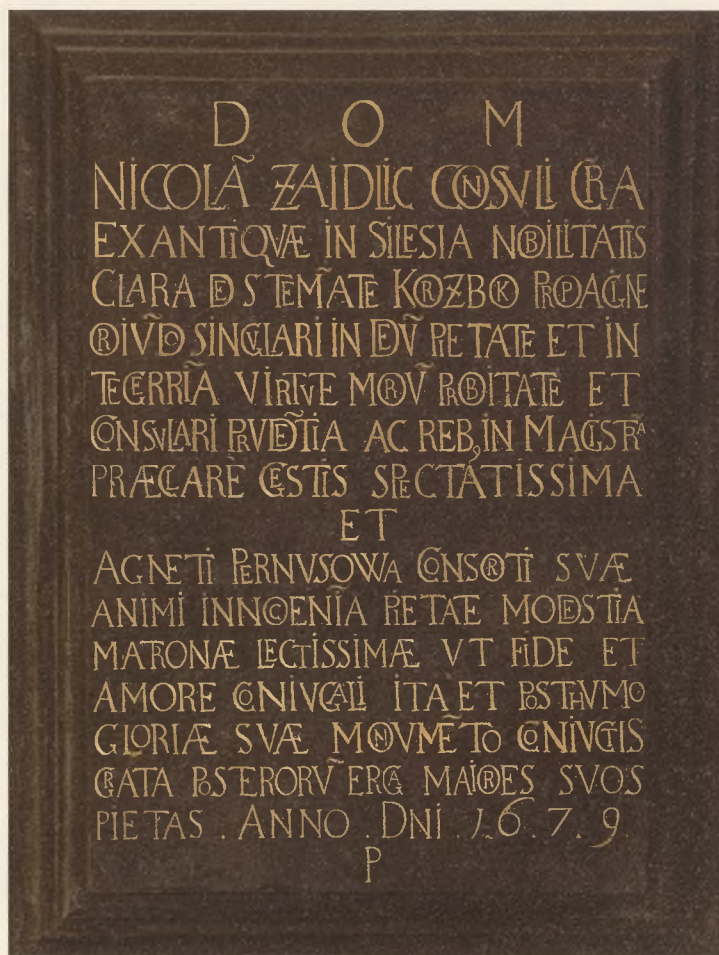
489. MIKOŁAJ ZAYDLIC

rajca 1631–1646

burmistrz 1631, 1632, 1644, 1646

Nicolaus Zaydlicz (Zajdllic, Zaidlic, Zajdllicz)

Aptekarz. Pieczętował się herbem Korzbok. Przodkowie Mikołaja pochodzili ze Śląska. Jego ojcem był Daniel Zaydllic (nr 462), doktor medycyny i rajca krakowski, a matką Elżbieta, córka rajcy Mikołaja Alantsee (nr 399) i siostra rajcy Zygmunta Alantsee (nr 454). Mikołaj zasiadał w ławie miejskiej od 1617 roku. Rajcą został w roku 1631, zajmując w radzie miejsce po Mikołaju Pernusie (nr 469). W tym czasie czterokrotnie wszedł w skład rady urzędującej i w przypadającym na niego czasie pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca nadzorował wykonanie bramy tryumfalnej z okazji przejazdu w roku 1637 przez Kraków narzeczonej Władysława IV arcyksiężniczki Cecylii Renaty, córki cesarza Ferdynanda II. Był właścicielem znacznego majątku. Po śmierci ojca Daniela (zmarł w 1630 roku) odziedziczył część apteki w kamienicy „Zaydlicowskiej” pod nr. 11 („Pod Karpiem”), a następnie spłacił swoich braci z należnych im części i stał się jej jedynym właścicielem (w 1631 roku). Składała się ona z izby ekspedycyjnej oraz z dwóch sklepów do niej przylegających. Od 1634 roku wydierżawiał także pomieszczenia w kamienicy „Pod Murzynem” (nr 13A), w której zamierzał rozszerzyć swoją działalność aptekarską, lecz został skutecznie powstrzymany przez konkurenta – Jerzego Pipana (nr 455). Żonaty z Agnieszką (zmarła w 1647 roku), córką Mikołaja Pernusa (nr 469), rajcy krakowskiego. Nie pozostawił potomstwa. Zmarł 3 marca 1646 roku, a pochowany został w kościele Mariackim, gdzie też znajduje się jego epitafium. Krzesło radzieckie przejął po nim Sebastian Zacherla (nr 505).

Z pomnika nagrobnego Pernusów w kościele Mariackim
epitafium Mikołaja Zaydlica i jego żony Agnieszki z Pernusów

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 193; CIP, s. 152–153; PPK II-1, nr 971–972, 974–975, 977, 982, 984, 989, 991, 995, 997, 1009, 1020; PPK II-2, nr 1736, 1800; Bieniarzówna 1969, s. 172; Rożek 1976, s. 65; Rożek 1977, s. 235, 313; Piech 1987, s. 152–153; Bieniarzówna 1994-II, s. 208; Noga 2008, nr 216, 619.

490. STANISŁAW RAPP młodszy

rajca 1632–1644

burmistrz 1632, 1633, 1635, 1636, 1637, 1643

Stanislaus Rap (Rabb, Rab)

Kupiec, finansista, urodzony w 1600 roku, syn Stanisława Rappa starszego (nr 452) i Elżbiety, córki Jana Pipana (nr 419). W 1612 roku studiował na Uniwersytecie Krakowskim. W ławie miejskiej zasiadał od 7 marca 1631 roku. Po niespełna roku został wybrany na urząd rajcy w miejsce swojego ojca, który powiesił się 20 marca 1631 roku. W radzie miasta zasiadał przez prawie 13 lat. Funkcję burmistrza pełnił sześciokrotnie. W latach 1638–1642 był przełożonym Wagi Wielkiej. Zarządzał nią oraz składem ołowiu jeszcze w 1643 roku. Posiadał kamienicę przy ul. Szczepańskiej 1 („Pod Gruszką”) oraz przy ul. Pijarskiej („Pod Bażanty”). Przejął po ojcu dzierżawę podkrakowskiej wsi Bolechowice, która należała do biskupstwa krakowskiego. Dzierżawił także wieś Kobylany – własność kapituły. Odziedziczył osadę Jawszyce pod Wieliczką. Dzierżawiła je od niego Anna Gwerzyna, wdowa po Janie Gwerze. Tak jak ojciec, utrzymywał kontakty handlowe z kupcami lwowskimi (między innymi z Ormianinem Janem Bernatowiczem). W roku 1637 mianował swoim plenipotentem Kaspra Twardowicza. Często pożyczał pieniądze szlachcie. W 1634 roku dziedzice wsi Bzów pod Olkuszem – Kasper i Mikołaj Pankowie – pożyczili od niego 3000 złotych polskich. Odbierał różne sumy od dłużników, którzy zapożyczali się jeszcze u jego ojca – 2000 złotych polskich od Zofii, wdowy po Antonim Vivianie, 285 złotych polskich od spadkobierców lekarza Stanisława Cyrusa. W kodycyli dołączonym do testamentu Stanisława znajduje się informacja, że pożyczył on kasztelanowi sandomierskiemu Stanisławowi Witkowskiemu ogromną sumę 41 000 złotych polskich. Utrzymywał dobre stosunki z jezuitami przy kościele św. Barbary, ofiarował 52 złote polskie na dom profesów. Był prowizorem szpitala św. Rocha oraz kościoła Mariackiego. W 1628 roku poślubił Agnieszkę z Waxmanów, córkę Jana Waxmana, ruszniczego królewskiego. Umarł bezdzietnie pomiędzy 28 czerwca a 13 grudnia 1644 roku.

Indicatur forent Insuperiorne pnti ad pntissimam mediantem.
Actum Per 4ta post Festum S. Francisci
Confessoris d. 9. Octobris Anno 1635.
Spes DD. Stanislaus Rabb Proconsul Paulus Hippolit Mathews Emiszczynski.
hunc Boleslaw Lubel Ochoci Cons. Caen in negotio infamij pro sebachulo conuocati
am Prostris legibus congregati cunctis, eo intellectu quod Exequitur Testamentum olim Tomasi
Emiszczynski Cons. et Apothecarij Caen testamentum ab eodem assignat. Exequuntur
Autolog binorum morte ipsius sollicitum officio et unanimitate, se eadem abdicant ad
Antistam Consanguineorum Emissem defuncti hunc Tom. Bonifacium Cons. et Petrum
Glorioz Apothecarij Cons. Caen in Exequitur vltimo voluntate testamenti eiusdem
olim Emiszczynski Maximilij vltimo voluntate assignauerunt et miseri manauerunt Qui
quidem in pnti officij Consistit munus sicut benevole in se suscepunt.
Actum Per 4ta post Festum S. Francisci

Stanislaus Rabb Proconsul

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1630–1637 fragment strony 1265 z wpisem dokonany za kadencji burmistrzowskiej Stanisława Rappa (Rabba) w 1635 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 460, s. 1265)

Zygmunt III Waza (1587–1632)
 Władysław IV Waza (1632–1648)

W 1634 roku Władysław IV Waza nakazuje, aby rada miejska Kazimierza oraz celnicy na terenie całego królestwa nie pobierali podatków i ceł od kupców i mieszczan Krakowa.

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 979, 982–985, 990–991, 997, 1005, 1010, 1019–1020, 1022, 1031; PPK II-2, nr 1736; Bieniarzówna 1976, s. 15, 77, 166; Bieniarzówna 1994-I, s. 208; Bieniarzówna Janina, Kromer Ludwik, [w:] PSB, t. XV, s. 319; Bednarz 2002, s. 105–120; Noga 2008, nr 217, 637.

Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)

491. GABRIEL OCHOCKI młodszy

rajca 1634–1673

burmistrz 1634, 1635, 1636, 1638, 1639, 1641, 1642, 1643, 1646, 1648, 1649, 1650, 1652, 1653, 1654, 1668

Gabryel Ochocky

Lekarz, syn rajcy Gabriela (nr 463), urodzony około 1601 roku. Kształcił się w Krakowie (doktor medycyny), w Padwie i Rzymie (doktor praw). W latach 1650–1651 i 1653–1655 był rektorem Uniwersytetu Jagiellońskiego, a w latach 1655 (po nagłej śmierci rektora) i 1659 wicerektorem. W czasie oblężenia miasta przez Szwedów odmówił zapłacenia kontrybucji i został aresztowany. Do rady miejskiej został powołany w roku 1634 przez wojewodę krakowskiego Jana Tęczyńskiego (był zresztą jego przybocznym medykiem), zajął wówczas miejsce po Krzysztofie Szoberze (nr 488). Rajcą był przez prawie 40 lat i w tym czasie 16 razy wchodził do rady urzędującej i pełnił na zmianę z pozostałymi rajcami funkcję burmistrza. Powiązania rodzinne i majątkowe z innymi rodzinami patrycjuszy krakowskich sprawiły, że zajmował stanowisko bardzo nieprzychylnie pospółstwu. W roku 1645 wysłano go do Gdańska na powitanie przybyłej z Francji przyszłej królowej Marii Ludwiki. Rok później posłował w imieniu rady na sejm walny do Warszawy. W uznaniu jego zasług i wielkiego doświadczenia został po latach zwolniony przez radę od podatków. Jako profesor i rektor pozostawał w silnym konflikcie z biskupem krakowskim Piotrem Gembickim, kategorycznie sprzeciwiając się ingerencji w sprawy uczelni i broniąc jej uprawnień w zakresie jurysdykcji i nominacji. Został z tego powodu oskarżony przed papieżem o lekceważenie powagi biskupiej, a nawet na pewien czas ekskomunikowany. W czasie wieloletniego sporu spowodował, że Jan Kazimierz i kilkuset dostojników wystosowało do papieża list w obronie uczelni. Zgromadził duży majątek (kilka kamienic w Krakowie, między innymi przy Rynku 12A, miasto Żabno, kilka wsi). Był żonaty z Barbarą Bryknerówną, najstarszy z ich czterech synów Gabriel (nr 542) został rajcą – wszedł do rady bezpośrednio na miejsce zwolnione po śmierci ojca. Zmarł 23 marca 1673 roku, został pochowany w kościele Mariackim.

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 991, 997, 1000, 1004–1006, 1009–1010, 1014, 1020, 1022–1024, 1026, 1031, 1041, 1046, 1064, 1094, 1113, 1199, 1213, 1279, 1297, 1311, 1397; PPK II-2, nr 1782, 1796, 1800; Majer 1861, s. 37; Lasch 1929, s. 43–45; Ostrowski Tadeusz, O stopniach medycznych Gabriela Ochockiego, s. 6–8, 28; Pachonński 1956, s. 95; Bieniarzówna 1969, s. 32, 59–61, 77, 137–139, 141–142, 164; Hajdukiewicz Leszek, Ochocki Gabriel, [w:] PSB, t. XXIII, s. 492–495; Bieniarzówna 1994-I, s. 201, 206–207, 300, 330; Komorowski 2000, s. 16–19; Pietrzyk 2000, s. 181; Follprecht 2001, s. 40; Komorowski 2008, s. 275; Noga 2008, nr 218.

Latus. _____		121	71.
PREJIA D. PROCONSULATU			
SPECTABILIBUS DD. CONSULIBUS PROCONSULATIBUS QUI HOC ANNO OFFITIUM PRO CONSULATU AD MINISTRANT. SOLUTUM EST VR. Sequitur.			
Die 6 Junii. J. M. P. Andrzejowi Węgrzynowiczowi za Burmistrzostwo odprawione w tym roku		60.	
Die 13 Junii. J. M. P. Gabrielowi Ochockowi M.D. za Burmistrzostwo odprawione w tym roku		60.	
Die 27 Junii. J. M. P. Doktorowi Węgrzynowi M.D. za Burmistrzostwo odprawione w tym roku		60.	
Die 26 Septembris. J. M. P. Janowi Formanowiczowi za Burmistrzostwo		60.	
Eodem Die. J. M. P. Franciszkowi Cynosowi za Burmistrzostwo		60.	
Die 3 Octobris. J. M. P. Janowi Rolskiemu M.D. za Burmistrzostwo		60.	
Die 12 Decembris. J. M. P. Pawłowi Janowi Prociowi "Premium Burmistrzostwa"		60.	
Latus. _____		Plat	420.
Die 13 Februarii Anno J. 649. J. M. P. Pawłowi Andrzejowi Węgrzynowiczowi Rajcy krakowskiemu Premium za Dobroczęnie Burmistrzostwa		J. 649. 8. Solus	60 r.

Gabrielowi Ochockowi M.D. za Burmistrzostwo

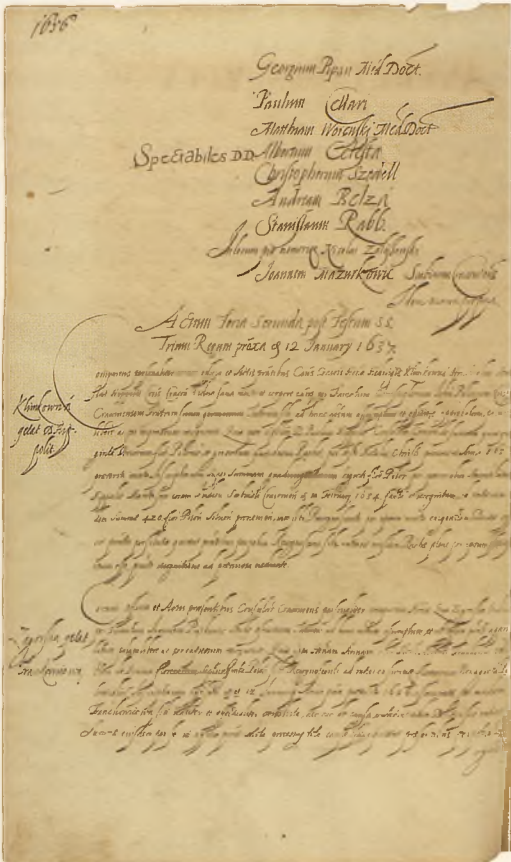
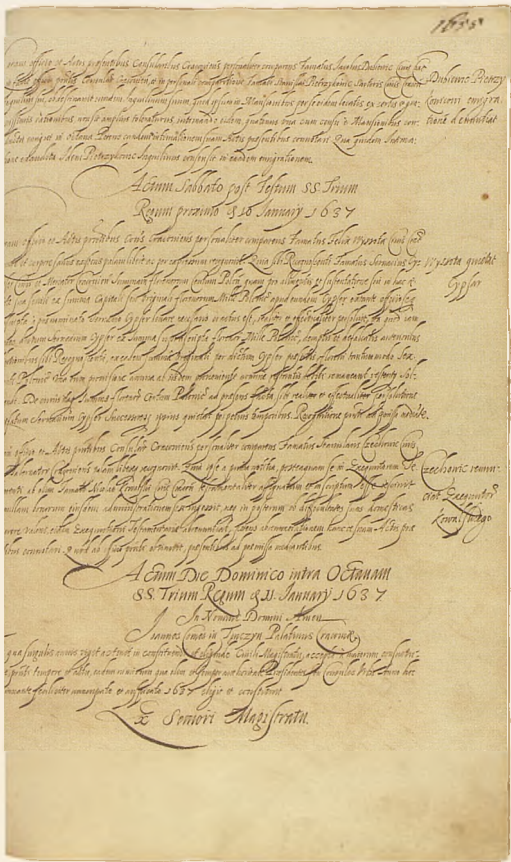
Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1648 fragment strony 121 z zestawieniem wypłat dla członków rady urzędującej za sprawowanie burmistrzostwa, z Gabrielem Ochockim wśród wynagradzanych – oraz powiększenie zapisu imienia, skrótu stopnia doktora medycyny i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1748, s. 121)

492. JAN MAZURKOWIC

rajca 1637–1641
burmistrz 1637, 1639

Joannes Mazurkowicz (Mazurkiewicz, Mazurkiewicz)
Aptekarz, przybyły z Oświęcimia. Do krakowskiego prawa miejskiego przyjęty w 1614 roku. Był także ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. W ławie miejskiej zasiadał w latach 1631–1637. W roku 1637 został wybrany na urząd rajcy krakowskiego po śmierci Mikołaja Zalasowskiego młodszego (nr 486). W radzie miasta zasiadał do 1641 roku. W tym czasie dwukrotnie wszedł w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W 1631 roku – z polecenia rady – szacował majątek po zmarłej Justynie Deleusowej. Był także lonerem wraz z Krzysztofem Naymanowicem (nr 473). Posiadał kamienicę przy Rynku 36B. Dysponował skromną biblioteką, w której znajdowały się między innymi takie książki, jak *Herbarz Sireniusa*, *Herbarz polski*, *Flora Stanisława Grochowskiego*. Miał niewielką kolekcję obrazów, które sprzedął w 1635 roku za pośrednictwem Stanisława Kosteckiego i Stanisława Kiełbowicza. Jego żoną była Anna, wdowa po jakimś Czechowiczu. Miał z nią syna Adama. Zmarł w 1641 roku, w radzie zastąpił go Franciszek Cyrus (nr 499).

Władysław IV Waza (1632–1648)

Joannem Mazurkowicz

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 1009–1010, 1015, 1020, 1022–1033; PPK II-2, nr 1796, 1800; PPK II-3, s. 1493; Bieniarzówna 1976, s. 32, 46, 163; Noga 2008, nr 219, 640.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1630–1637 strony 1655–1656 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1637, wśród których znajduje się Jan Mazurkowicz – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 460, s. 1655–1656)

Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)

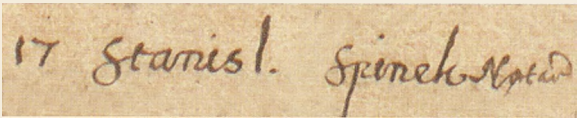
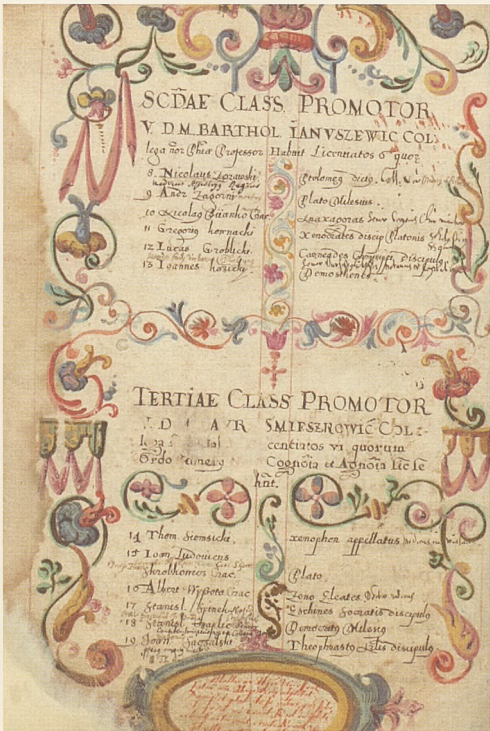
493. STANISŁAW SPINEK

rajca 1637–1669

burmistrz 1638, 1640, 1641, 1643, 1644, 1645, 1649, 1658, 1666

Stanislaus Spinek

Doktor filozofii i obojga praw, urodzony około 1600 roku w rodzinie gwarków i rajców olkuskich, syn Hieronima i Anny Wochówny. Magisterium artium uzyskał na Uniwersytecie Krakowskim w 1620 roku, a następnie zdobył wykształcenie prawnicze uwieńczone stopniem doktora obojga praw. Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w roku 1637. Karierę zawodową rozpoczął jako pisarz konsystorza krakowskiego w czasach oficjatu Erazma Kretkowskiego, zyskując sobie opinię biegłego jurysty. Nosił się z zamiarem wstąpienia do jezuitów, na dalszych jego losach zaważyła jednak decyzja wojewody krakowskiego Jana Tęczyńskiego z maja 1637 roku, powołująca go do rady miejskiej na miejsce po zmarłym rajcy Krzysztofie Słowikowskim (nr 465). W ciągu ponad 30 lat zasiadania w radzie dziewięciokrotnie był powołany do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Podczas okupacji Krakowa przez Szwedów w 1655 roku opierał się wraz z częścią rady miejskiej wypłaceniu kontrybucji, ostatecznie oddał 1500 złotych polskich okupu z kamienicy. Inwestował w górnictwo, systematycznie powiększał swoje udziały w olkuskiej sztolni Ponikowskiej. Zajmował się też handlem, głównie ołowiem i żelazem. Miał kamienicę przy ul. Floriańskiej (nr 7). Ożenił się dwa razy: w 1637 roku z Jadwigą, córką Krzysztofa Naymanowica (nr 473), a po 1649 roku z Cecylią, córką Andrzeja Bełzy (nr 484). Miał trzech synów, w tym Stanisława, magistra artium na Uniwersytecie Krakowskim, oraz córkę Annę, żonę Gabriela Ochockiego młodszego II (nr 542). Zmarł przed 30 lipca 1669 roku, wykonawcą jego testamentu był Gabriel Ochocki młodszy I (nr 491). Jego miejsce w radzie zajął Jan Zaleski (nr 536).

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 1014–1015, 1019, 1023, 1031, 1064, 1094, 1197, 1213; PPK II-2, nr 1796; Pieradzka 1958, s. 69; Bieniarzówna 1969, s. 25, 29, 52, 60, 77, 138–141, 169; Bieniarzówna 1994-I, s. 208; Bieniarzówna 1994-II, s. 374, 390; Noga Zdzisław, Spinek Stanisław, [w:] PSB, t. XLI, s. 109–110; Noga 2008, nr 220;

Z księgi Liber promotionum philosophorum ordinis in Universitate studiorum Jagellonica ab anno Domini 1561–1655 strona z listą absolwentów wydziału filozoficznego w roku 1620 – oraz powiększenie zapisu imienia Stanisława Spinka z późniejszym dopiskiem informującym o sprawowaniu funkcji burmistrza (Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 252 III)

494. RAFAŁ DELPACE

rajca 1639–1654

burmistrz 1639, 1642, 1643, 1644, 1645

Raphael Del Pace (de Pace, della Pace, Delpacy)

Kupiec pochodzący ze starej florenckiej rodziny Delpace, syn kupca Łukasza przybyłego do Krakowa w 1579 roku oraz Rozyny z Bajerów, bratanek rajcy Julia del Pace (nr 433), brat Mikołaja, kameduły na Bielanach pod imieniem o. Ambrożego. W 1632 roku wraz z bratem stryjecznym Franciszkiem otrzymał od cesarza Ferdynanda II tytuł barona. Rafał w latach 1637–1638 pełnił urząd ławnika sądowego. W roku 1639 uzyskał nominację do rady miejskiej, w której zasiadał przez 15 lat, do roku 1653 włącznie. Do rady urzędującej powoływany był pięciokrotnie, pełnił wtedy w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Był jednym z najbogatszych rajców swoich czasów. Dorobił się na handlu sukniami i winem, był dostawcą dworu królewskiego. Inwestował w olkuskie kopalnie. Bliższe stosunki, także w interesach, łączyły go z Hieronimem Pinoccim, sekretarzem królewskim i rajcą (nr 502), z którym miał spółkę. Posiadał kamienice w Rynku (nr 4 i 14). Miał kram bogaty w Rynku i ogrody na przedmieściach. Ufundował w 1643 roku pięknie zdobioną kaplicę św. Romualda w kościele oo. Kamedułów na Bielanach, zwaną później Delpacowską. W kościele Mariackim ufundował ołtarz Trzech Króli, w pobliżu którego umieścił epitafium poświęcone pamięci swego ojca Łukasza. W roku 1638 Stanisław Szober wydał na cześć Rafała panegiryk, sławiący między innymi jego artystyczny smak. Rafał Delpace zmarł 24 stycznia 1654 roku. Żenił się dwukrotnie, jedną z żon była Urszula, córka rajcy Hieronima Horlemesa (nr 448), drugą Justyna Rosochówna. Był ojczymem dla Magdaleny, której mężem został rajca Hieronim Pinocci. Prawdopodobnie żadne z rodzonych dzieci Rafała Delpace nie dożyło wieku dorosłego. Jego miejsce w radzie zajął Marcin Lochman (nr 519).

Magistratus constituit q. iurandis alijs eo in Munere atque
fide tenet obstruunt. Necquid aliorum regerunt.

Actum Feria tertia
ipso die Festi S. Lucie
Virginis & Martiris die
15 Decembris 1639

S. R. M. Raphael Delpace Proconsul. Geo-
rgius Euan Paulus Augustus Machius Hoverski Macha-
us Eustachius Gabriel Ochocki Ioannes Matruskoda Io-
annes Innocentius Euanus Paulus Facowens in Negotio Lonho-
infirmitate persequenda conuocati et in Prætorio Legitime
congregati ex his habendo Ordinationi Illorum
Dominorum Consulariorum Sacre Regie Maiestatis qua
Electi Dominorum Consulariorum dies hodiernus est
obligatio ad priora Officia Consularia Anni currentis
initio deservit. Operantur. S. R. M. Dominum Jacobum Ce-
lesty Consulem & Euan Ochocki Scabulum Facowens
in Consilio Civitatis huius elegerunt.

Raphael Delpace Proconsul

Z księgi radzieckiej dotyczącej administracji miasta obejmującej lata 1538–1643 fragment strony 545 z zapisem dokonany w 1639 roku, za kadencji burmistrzowskiej Rafała Delpace, dotyczącym wyboru lonerów: rajcy Jakuba Celesty (nr 495) i ławnika Piotra Ochockiego – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 545)

Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

Źródła i literatura:

CIP 58, 115; PPK II-1, nr 1023, 1031, 1046, 1064, 1077, 1094, 1113; Pieradzka Krystyna, *Del Pace Rafał*, [w:] PSB, t. V, s. 60–61; Tomkowicz 1900, s. 1–7; Ptasnik 1907, s. 96–97; Bieniarzówna 1969, s. 159; Rożek, s. 79, 537; Wdowiszewski 1971, s. 31; Bieniarzówna 1994-I, s. 202, 204, 343; Trelińska 2001, nr 793; Komorowski 2008, s. 280; Noga 2008, nr 221.

Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

495. JAKUB CELESTA

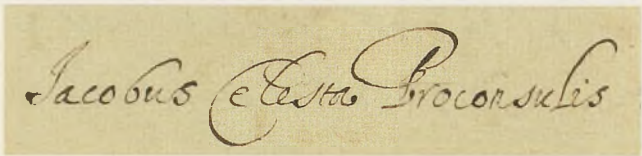
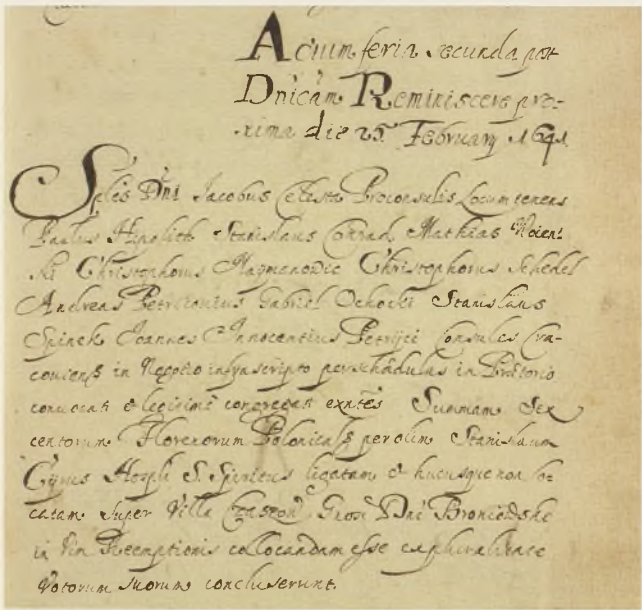
rajca 1639–1660

burmistrz 1640, 1641, 1642, 1645, 1650

W 1639 roku rada miejska postanawia, że osoby przetrzymywane w więzieniach za długi mają być utrzymywane przez wierzyciela.

Jacobus Czelesta (Cielesta)

Jeden z najzamożniejszych kupców krakowskich, pieczętujący się herbem własnym. Pochodził ze wsi Czatolin koło Łowicza, skąd przybył do Krakowa i został przyjęty do prawa miejskiego w 1620 roku, wspólnie z bratem Wojciechem (nr 476), też przyszłym rajcą krakowskim. Zapewne przy jego poparciu wszedł 9 marca 1623 roku do ławy miejskiej. Na awans do rady przyszło mu jednak czekać długo, bo aż do 1639 roku. Do rady urzędującej był powoływany pięciokrotnie, pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W roku 1639 był lonerem. Nie miał dobrych stosunków z pospółstwem i w czasie konfliktu został skazany na zapłatę 5000 złotych kary. Podczas okupacji miasta Szwedzi obciążyli go jedną z najwyższych w Krakowie kontrybucji (8000 złotych). Duży majątek zdobył na handlu z miastami śląskimi, głównie z Wrocławiem. O jego prężnej aktywności handlowej świadczy fakt, że tylko w 1658 roku aż pięciokrotnie przewoził towary z tego miasta. Ponadto prowadził interesy w Toruniu i Gdańsku, a poza granicami kraju docierał do górniczych miast Słowacji. Handlował głównie śledziami, miedzią i ołowiem. W latach 1634–1641 wysłał łącznie 14 000 cetnarów ołowiu Wisłą do Gdańska. Miał kamienice przy ul. Grodzkiej (nr 1) i przy ul. Mikołajskiej (nr 2A). Należał do najhojniejszych darczyńców kościoła Mariackiego, którego był edylem (od 1656 roku). Przeznaczył na remont dachu znaczną ilość miedzi, ufundował wielkie organy, darował 4000 złotych na rzecz orkiestry instrumentalnej, a w testamencie legował po raz kolejny pewną sumę na muzykę dla oprawy niedzielnych nabożeństw i uroczystości. Zmarł przed 8 maja 1660 roku. Zgodnie z życzeniem został pochowany w rodzinnej kaplicy Przemienienia Pańskiego, zwanej Celestowską, przy kościele Mariackim. Ożenił się z Anną Paczkówną. Miał synów Wojciecha i Jakuba (zmarł 18 grudnia 1668 roku) oraz córkę Zofię, żonę Jana Gaudentego Zacherli (nr 547).

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 344, 344v; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 35v; 195v; BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 63v; PPK II-1, nr 955, 1031, 1046, 1077, 1094; Bieniarzówna 1969, s. 24, 38, 44–45, 84, 116, 121, 138, 139–140, 156; Bieniarzówna 1994-I, s. 205, 306; Bieniarzówna 1994-II, s. 396, 402; Wijaczka 2002, s. 92–93, 103, 208–209, 212, 216, 222; Follprecht 2001, s. 64, 91, 156; Kazusek 2006, s. 135; Noga 2008, nr 222, 624.

Z księgi radzieckiej dotyczącej administracji miasta obejmującej lata 1538–1643 fragment strony 557 z wpisem z 1641 roku dokonany za kadencji burmistrzowskiej Jakuba Celesty – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 557)

496. JAN INNOCENTY PETRYCY

rajca 1640–1641

burmistrz 1640

Ioannes Innocentius Petricio

Lekarz, profesor Uniwersytetu Krakowskiego, doktor medycyny i prawa. Zajmował się również historiografią uniwersytecką. Pochodził ze Lwowa, gdzie urodził się w 1592 roku jako syn Sebastiana i Anny z Wenigów. Wraz z ojcem znalazł się w Krakowie około 1601 roku. Studiował w Krakowie i Bolonii, gdzie w 1618 roku uzyskał tytuł doktorski. Do rady został powołany w 1640 roku, już 10 lat wcześniej był nakłaniany przez wojewodę Jana Tęczyńskiego do objęcia tego urzędu. Zastąpił zmarłego rajcę Zygmunta Alantsee (nr 454). Przez pierwszy rok pełnienia urzędu rajcy wchodził w skład rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. Dochody przynosiły mu przede wszystkim profesura i praktyka lekarska. Leczył ludzi elity, na przykład wojewodę krakowskiego Stanisława Lubomirskiego. Dzięki honorariom lekarskim i małżeństwu był osobą zamożną. Posiadał kamienicę przy ul. św. Jana (nr 11A), Olszę na Prądniku i wieś Siemonia w księstwie siewierskim. W testamencie dokonał zapisów na konwent św. Franciszka, kościół św. Michała, kościół Dominikanów, konwent karmelitów, zakony bernardynów i bonifratrów. Dwa razy wchodził w związki małżeńskie. Jego pierwszą żoną była Barbara Nonhartówna (zmarła w 1638 roku). Z małżeństwa tego pochodziły córki: Anna (żona Hieronima Ardentego), Barbara (żona Mikołaja Pernusa) oraz Justyna (wstąpiła do klasztoru karmelitek bosych we Lwowie). Jedynym synem z tego małżeństwa był Franciszek (doktor filozofii i pleban w Rzecyzcach). Z drugiego małżeństwa z Anną Sieczkówną, które zawarł niedługo przed śmiercią, pochodziła córka Katarzyna (żona Adriana Horlemesa) oraz synowie: Jan Aleksander i Szymon. Jan Petrycy w maju 1641 roku ciężko zachorował. Testament złożył 30 maja, a następnego dnia zmarł. Egzekutorami testamentu byli: sekretarz królewski Aleksander Szembek, Andrzej Piotrkowczyk (nr 487) i Sebastian Zacherla (nr 505). Jan został pochowany w kościele Franciszkanów wraz z pierwszą żoną i synem Szymonem pomiędzy ołtarzami św. Antoniego i św. Anny. Po jego śmierci miejsce w radzie zajął Jan Furmankowicz (nr 498).

Portret Jana Innocentego Petrycego, autor nieznany, pierwsza połowa XVII wieku
(Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, nr inw. 444/I)

Władysław IV Waza (1632–1648)

Źródła i literatura:

Bieniarzówna 1969, s. 165; Bieniarzówna 1994-I, s. 207, 325, 330, 348; Bieniarzówna 1994-II, s. 528; Majer Józef, *Wiadomość o życiu i pracach naukowych Jana Innocentego Petrycego, passim*; Hajdukiewicz Leszek, *Petrycy Jan Innocenty*, [w:] PSB, t. XXXV, s. 701–703; Chmiel 1924, s. 46; Follprecht 2001, s. 78; Noga 2008, s. 223, s. XXI.

Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

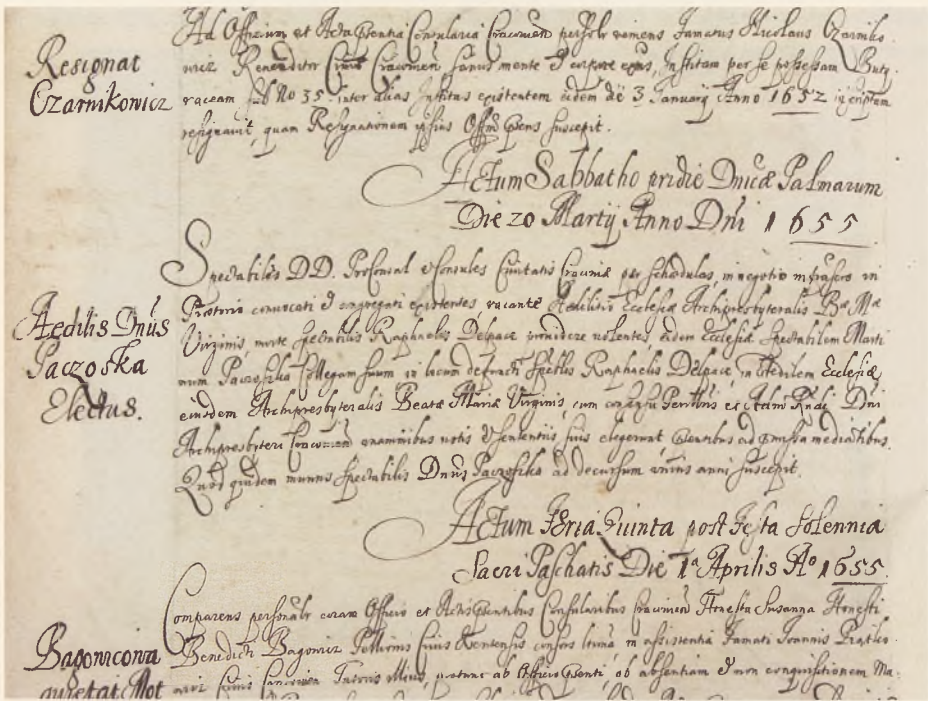
497. MARCIN PACZOSKA

rajca 1642–1660

burmistrz 1642, 1646, 1652, 1658, 1659

Martinus Paczoszka (Pacosska)

Kupiec sukienny, syn Kaspra. Jego dziadkiem był Bartłomiej, kuśnierz i rajca (nr 392). Marcin studiował na Uniwersytecie Krakowskim (w 1600 roku). Był ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim w latach trzydziestych XVII wieku. W roku 1642 wszedł do rady miejskiej na miejsce po Stanisławie Chodowiczu (nr 460), co nie przyszło mu łatwo z powodu opozycyjnej przeszłości jednego z przodków. Zasiadał w radzie prawie 19 lat. W tym czasie pięciokrotnie wchodził w skład rady urzędującej, której członkowie pełnili w ustalonej kolejności funkcję burmistrza. W 1648 roku był lonerem wraz z Andrzejem Cieniowicem (nr 508). Posiadał jednopiętrową kamienicę przy ul. Sławkowskiej (nr 18). Był jednym z najbogatszych kupców. Prowadził ożywioną wymianę handlową ze Śląskiem, głównie z Wrocławiem – tam sprzedawał znaczną część swoich towarów. Sukno sprowadzał także z Leszna i Wschowy. Prowadził rozległe interesy handlowe na Węgrzech. W 1650 roku wyeksportował tam pięć transportów sukna (17 bel). Sprowadzał stamtąd produkty bartnictwa i pszczelnictwa. Należał do hojnych donatorów. Sfinansował między innymi budowę ołtarza na północnej ścianie kościoła św. Marka. Od 1655 roku był edylem kościoła Mariackiego i zasłużył się jego obroną przed łupiestwem Szwedów. W 1658 roku wraz z żoną ufundował kielich do kościoła Mariackiego. Z jego środków (2500 złotych polskich) odbudowano kaplicę Matki Bożej Piskowej po szwedzkiej katastrofie. Ożenił się z Elżbietą z Krauzów – nie mieli dzieci. Zmarł 8 grudnia 1660 roku.

Actum Anno
Paczoska
Electus

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 1041, 1046, 1064, 1094, 1099; Bieniarzówna 1969, s. 165; Bieniarzówna Janina, Paczowska Marcin, [w:] PSB, t. XXIV, s. 785–786; Bieniarzówna 1994-I, s. 201, 348, 356; Bieniarzówna 1994-II, s. 360, 375, 381, 390, 411; Piech 1987, s. 73; Follprecht 2001, s. 107; Wójcicka 2002, s. 163, 187; Noga 2008, nr 224, s. XVIII.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1653–1660 fragment strony 646 z wpisem dotyczącym wyboru przez burmistrza i rajców Marcina Paczowskiego na edyla kościoła Mariackiego – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 464, s. 646)

498. JAN FURMANKOWICZ

rajca 1642–1656

burmistrz 1642, 1646, 1647, 1648, 1652, 1655, 1656

Joannes Furmankowic (Formankowicz, Formankowic)

Kupiec sukienny. Syn Kaspra Furmankowicza, ławnika krakowskiego (1625–1627). W 1620 roku zapisał się na studia w Uniwersytecie Krakowskim, brak jednak informacji, czy zdołał je ukończyć. Do ławy miejskiej został wybrany w 1633 roku. W radzie miejskiej zasiadał od 1642 roku, krzesło rajcy zajął po śmierci Jana Innocentego Petrycego (nr 496). W czasie 14 lat pełnienia tego urzędu, siedmiokrotnie wszedł w skład rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. 13 grudnia 1647 roku został powołany na prefekta zbrojowni miejskiej. Reprezentował miasto na sejmach i sejmiku proszowickim. Jako poseł miejski uczestniczył w elekcji Jana Kazimierza. Na urządzie rajcy zapisał się jako osoba dbająca o porządek i bezpieczeństwo miasta. 6 marca 1651 roku zrewidował baszty i mury miejskie. Prowadził rozległe interesy handlowe. W 1650 roku wyeksportował na Węgry po dwa transporty sukna i ołowiu oraz jeden transport pieprzu. Na potrzeby rynku krakowskiego sprowadził natomiast jeden transport miodu i 108 sztuk blachy miedzianej. Utrzymywał także kontakty handlowe z Gdańskiem, Prusami, ze Słowacją i z Siedmiogrodem. Posiadał kamienice przy ulicach Floriańskiej (nr 5) i Siennej (nr 3). Dorobił się sporej biblioteki, w której znajdowały się między innymi dzieła Jana Długosza, herbarz *Orbis Polonus* Szymona Okolskiego, *Reformacja obyczajów* Starowolskiego i wiele innych o tematyce prawniczej. Był dwukrotnie żonaty. Pierwszą żoną była siostra Jana Frączkiewicza, mieszczanina krakowskiego, a drugą Elżbieta (zmarła w 1695 roku), córka Jerzego Pipana (nr 455), rajcy krakowskiego, którą Furmankowicz poślubił w 1638 roku. Na tę okazję Grzegorz Jurkiewicz ułożył odę ku czci nowożeńców. Jan Furmankowicz zmarł w 1656 roku, a na jego miejsce w radzie miejskiej wybrano Franciszka Kortyna (nr 521).

Actum Feria quinta post Fe-
stum S. Michaelis Archangeli
proxima die: 2 Octobris 1642.
Spes Dni Joannes Furmankowicz Proconsul
Paulus Hypolitus Stanislaus Jorad Michaelis Woicki
Juris Vniuersae Doctor Michaelus Smoszyński Andre-
as Serwiciński Juris Vniuersae Doctor Gabriel Ochaki
Medicus Doctor Stanislaus Spinek Juris Vniuersae
Doctor Raphael Despace Jacobus Ciesna Franc-
scus Gynus Princes Pracones in negotio infra scripto
per litterulas conuocati et in Auditorio congregati ex-
istentes postquam eam Animi erga Civitatem hanc Almae
Dni Salutari Pracones pro pensionem perspexerunt
quam ex privata et publice Alma Civitas sua spe-
ciali et merito propria Civitati diuina testari

Joannes Furmankowicz Proconsul

Z księgi radzieckiej dotyczącej administracji miasta obejmującej lata 1538–1643 fragment strony 568 z wpisem z 1642 roku dokonany za kadencji burmistrzowskiej Jana Furmankowicza – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 568)

Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

Źródła i literatura:

BJ, rkps 5350, s. 306, 331; rkps 5352, s. 262v; rkps 5357, t. 3, s. 26v; PPK II-1, nr 1025, 1041, 1046, 1064, 1077, 1094; Trepka 1963, nr 1871; Bieniarzówna 1994-I, s. 201; Follprecht 2001, s. 53, 101; Wijaczka 2002, s. 157, 163, 175, 176, 179, 192, 207, 208, 218, 233, 236, 238; Leśniak 2005, s. 365, 830; Noga 2008, nr 225, 646.

Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)

Znajdujący się pod bramą
Grodzką arsenał królewski
zostaje w 1643 roku przebu-
dowany i włączony do syste-
mu fortyfikacji miejskich.

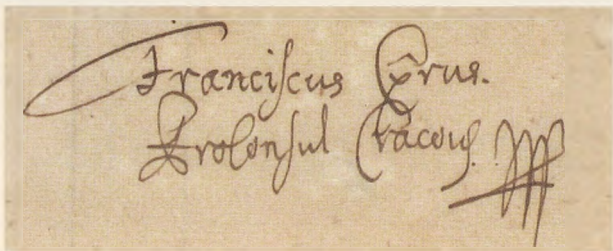
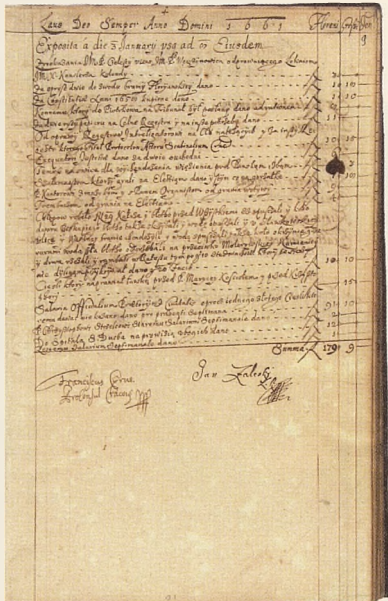
499. FRANCISZEK CYRUS

rajca 1642–1678

burmistrz 1642, 1646, 1647, 1648, 1650, 1651, 1654, 1660, 1662, 1664,
1666, 1668, 1669, 1670, 1671, 1672, 1673, 1674, 1675, 1676, 1677, 1678

Franciscus Cyrus (Czyrus)

Kupiec sukienny wywodzący się ze znamienitej krakowskiej rodziny Cyrusów, przez kilka poko-
leń piastujących ważne urzędy. Był wnukiem Sebastiana, prefekta spichlerzy miejskich i wójta Sądu
Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, synem Samuela, ławnika tegoż Sądu,
bratankiem rajcy Jana (nr 451). Długą, bo prawie pięćdziesięcioletnią karierę na różnych urządach
rozpoczął w 1631 roku, zasiadając w ławie miejskiej. Ławnikiem był do roku 1633, kiedy to przeszedł
na urząd ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, a następnie od
roku 1633 wójta tego Sądu. W roku 1642 uzyskał nominację do rady miejskiej, na miejsce po zmar-
łym rajcy Janie Mazurkowicu (nr 492). Aż 22 razy był powoływany do rady urzędującej, w której na
przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza, co świadczy o jego aktywności. Od roku 1654
do końca życia równoległe z rajcostwem sprawował urząd krakowskiego wójta sądowego. To połą-
czenie obu urzędów było wyjątkiem, na który uzyskano królewskie potwierdzenie. W ławie sądowej
jako wójt wdał się w spór z Janem Pernusem (nr 530), ówczesnym starszym ławnikiem, o prawo
pierwszeństwa w ławie z tytułu piastowania godności rajcy (zgodnie z zasadami wójt ustępował se-
niorowi ławy). Spór rozstrzygnął król w 1666 roku, dając Franciszkowi pierwszeństwo, ale zakazując
na przyszłość łączenia urzędu rajcy z wójtostwem. Był właścicielem kamienicy przy ul. Floriańskiej
12. Franciszek ożenił się z Agnieszką, córką rajcy Abrahama Ronenberga (nr 450). Zmarł 13 lipca
1678 roku w Krakowie, na jego miejsce do rady wszedł Jan Gaudenty Zacherla (nr 547).

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 1048, 1046, 1064, 1077,
1094, 1113, 1117, 1199–1200, 1204,
1234, 1248, 1257, 1279, 1333, 1353,
1376; Chmiel 1898, s. 267–286; Bie-
niarzówna 1969, s. 158; Encyklopedia,
s. 133; Noga 2008, nr 226, s. XVI,
XXIX, XXXII.

Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1661 przód okładziny i strona 9 z zestawieniem bieżących wydatków
ponoszonych przez miasto, gdy funkcję lonera pełnił Jan Zaleski (nr 536) – oraz powiększenie podpisu
burmistrza Franciszka Cyrusa, kontrolującego rachunki lonera
(Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2062, s. 9)

500. STANISŁAW JANUSZOWICZ

rajca 1642–1649

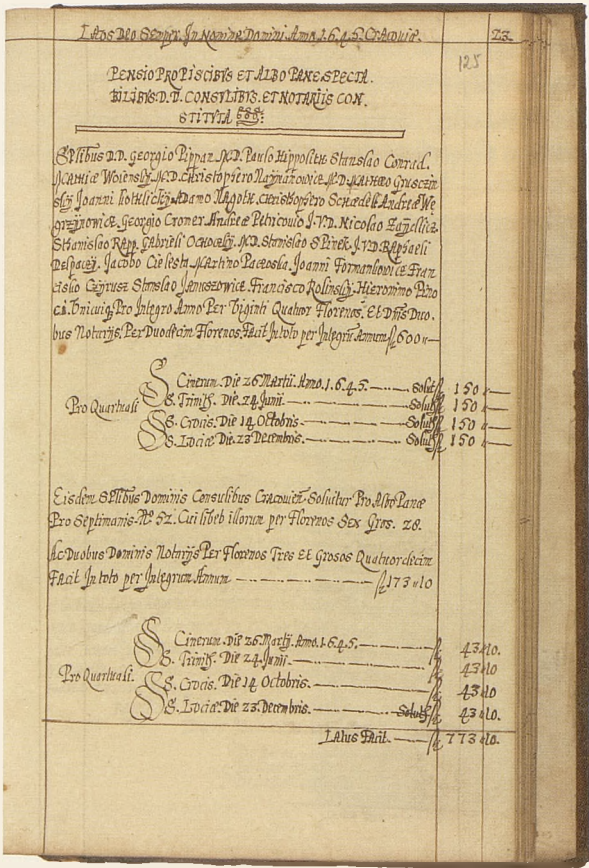
burmistrz 1644

Stanislaus Januszowicz (Januszowicz, Januszowski)

Kupiec sukienny. Od 1601 roku studiował na Uniwersytecie Krakowskim. Przed awansem do rady miejskiej był ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Rajcą został w roku 1642. W ciągu pięciu lat piastowania tego urzędu tylko raz, na początku kariery rajcowskiej, wszedł w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca doprowadził do zakupu 12 kwietnia 1644 roku pewnej ilości prochu strzelniczego za 1200 florenów. Nabył kamienicę przy Rynku (nr 40). Był także właścicielem majątku ziemskiego Garliczka w dolinie rzeki Prądnik. Po jego śmierci kamienicę i Garliczkę przejęła żona Anna (Zofia). Garliczka Januszowiczowej oraz inne wsie w posiadaniu mieszczan, poprzez porozumienie z konfederacją niepłatnych żołnierzy (Związek Święcony), nie miały być eksploatowane przez wojsko (1661). Stanisław Januszowicz zajmował się handlem suknem i safianem (skórą wykorzystywaną na przykład do oprawiania książek). Zmarł w 1649 roku, a miejsce w radzie miejskiej przejął po nim Jan Benedykt Savioli (nr 512).

Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

W 1644 roku Władysław IV zabrania radzie, ławnikom i pospólstwu krakowskiemu pobierania cła od mieszkańców Kleparza.

Stanisław Januszowicz.

Z książki miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1645 strona 125 z wpisem wypłaty ekwiwalentu pieniężnego za rybne i biały chleb, należne rajcom z tytułu piastowanego urzędu; wśród pobierających wymieniony został rajca Stanisław Januszowicz – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1742, s. 125)

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 23; PPK II-1, nr 1064; Louis-Wawel 1883, s. 180; Bie-niarzówna 1969, s. 32, 66, 77, 160; Bie-niarzówna 1994-I, s. 160; Follprecht 2001, s. 46; Komorowski 2008, s. 331; Wyżga 2009, s. 50–51; Noga 2008, nr 227.

Władysław IV Waza (1632–1648)
 Jan Kazimierz (1648–1668)
 Michał Korybut Wiśniowiecki
 (1669–1673)
 Jan III Sobieski (1674–1696)

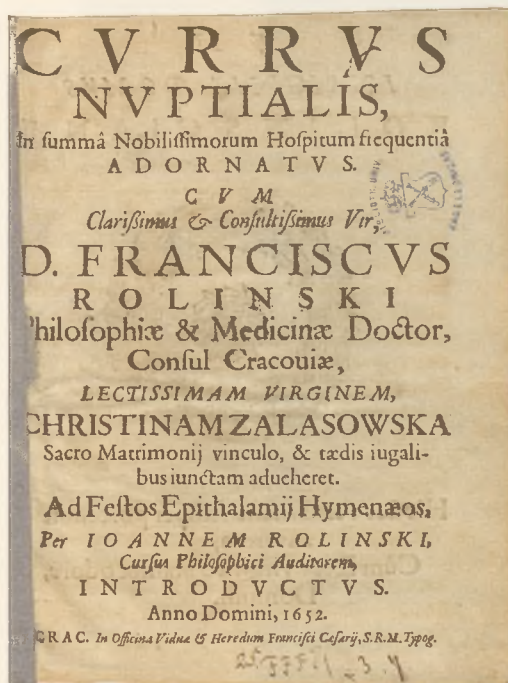
501. FRANCISZEK ROLIŃSKI

rajca 1645–1674

burmistrz 1645, 1648, 1649, 1653, 1654, 1655, 1656, 1660, 1661, 1664, 1665, 1669

Franciscus Rolinski

Lekarz, doktor medycyny, profesor i rektor Uniwersytetu Krakowskiego, urodzony około 1597 roku w Pabianicach, syn Jana. Od roku 1612 studiował w Krakowie, następnie w Padwie, gdzie uzyskał doktoraty z medycyny i prawa. Z początkiem lat trzydziestych osiadł w Krakowie, do prawa miejskiego został przyjęty w 1641 roku. W roku 1645 został powołany do rady miejskiej, w której zasiadał prawie 30 lat. Dwunastokrotnie zasiadał w radzie urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Po zajęciu Krakowa przez Szwedów w 1655 roku sprzeciwił się złożeniu hołdu Karolowi Gustawowi. Wtedy też pożyczył miastu na kontrybucję dla okupanta kwotę 3000 złotych polskich pod zastaw srebrnego kura Bractwa Kurkowego. Jako burmistrz w 1660 roku popadł w konflikt z Uniwersytetem: gdy motłoch miejski i studenci atakowali kamienice, w której ukryli się Żydzi, w obronie atakowanych rozkazał piechocie miejskiej strzelać; zginęło trzech żaków. Roliński został wtedy na krótko proskrybowany z uczelni. Prowadził praktykę lekarską, był nadwornym lekarzem wojewody krakowskiego Stanisława Lubomirskiego. Katedrę medycyny objął po Krzysztofie Naymanowicu (nr 473), w latach 1657–1667 był czterokrotnie rektorem. Był właścicielem kamienicy przy ul. Grodzkiej 39 i wsi Stęgoborzyce. Ożenił się najpierw z Elżbietą Łojówną, z którą miał syna Jana, wydziedziczonego za hulawcze życie. Drugą żoną była Krystyna Zalasowska, z którą miał córkę Annę (jej mężem był rajca Andrzej Stanisław Krauz – nr 559) i syna Franciszka Benedykta. Zmarł 14 lipca 1674 roku w Krakowie, został pochowany w kościele Wszystkich Świętych. Jego miejsce w radzie zajął Krzysztof Krauz (nr 544).

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 1064, 1077, 1094, 1113, 1127, 1248, 1279, 1311, 1333; BJ, sygn. rkps 5350, s. 366; BJ, sygn. rkps 5359, XI, s. 94–96; Hajdukiewicz Leszek, *Roliński Franciszek*, [w:] PSB, t. XXXI, s. 558–559; Bieniarzówna 1969, s. 167; Piętrzyk 2000, s. 189; Noga 2008, nr 228.

Karta tytułowa panegiryku pióra Jana Rolińskiego, wydanej w Krakowie w 1652 roku dla uczczenia zawarcia związku małżeńskiego przez Franciszka Rolińskiego i Krystynę Zalasowską; na stronie verso godło domu Rolińskich – Róża (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 17102 I Mag. St. Dr.)

502. HIERONIM PINOCCI

rajca 1645–1662

burmistrz 1645, 1647, 1648, 1649, 1653, 1661, 1662

Hieronymus Pinoccius (Pinoci)

Kupiec, sekretarz królewski, dyplomata i pisarz. Urodzony w 1612 roku w tokańskiej Lukce, w starej rodzinie patrycjuszowskiej ze Sieny, syn Paola, matka pochodziła z Barsottich. Za służbę u Habsburgów rodzina została nobilitowana w roku 1643 przez cesarza Ferdynanda III. Hieronim został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w 1640 roku, wtedy też objął kantor kupiecki po wuju Wincentym Barsottim. W roku 1645 został sekretarzem królewskim. W tym samym roku wszedł do rady miejskiej, co poprzedził krótkim stażem na urzędzie ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. W radzie zasiadał do roku 1662, kiedy to otrzymał indygenat, zrezygnował z urzędu i przeniósł się do Warszawy, gdzie pełnił przy dworze służbę dyplomatyczną. W czasie prawie 18 lat na urzędzie rajcy siedmiokrotnie był powoływany do rady urzędującej, pełniąc na przemian z innymi rajcami funkcję burmistrza. Zawodowo zajmował się handlem suknami i winem, miał spółkę z Rafałem Delpace (nr 494). W 1661 roku był redaktorem i wydawcą najstarszego polskiego czasopisma – tygodnika „Merkuriusz Polski” i jego odmiany „Merkuriusz Polski Ekstraordynaryjny”. Miał kamienicę przy Rynku (obecnie nr 15), nazwaną „Pinocińską”, magazyn w Sukiennicach i kram w Bogatych Kramach, był właścicielem dóbr Dzieckowice na Śląsku. Ożenił się z Magdaleną, córką Hieronima Szobera, pasierbicą Rafała Delpace, miał pięciu synów i córkę. Zmarł 28 listopada 1676 roku w Warszawie. Pozostawił okazałą bibliotekę z dziełami z fizyki, astronomii i astrologii, alchemii i medycyny – ponad 350 egzemplarzy znajduje się dziś w Bibliotece Jagiellońskiej.

Portret Hieronima Pinocciego, miedzioryt M. Sommera, Norymberga 1663 rok
(Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. III ryc. 28.217)

Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

Zróżdła i literatura:

PPK II-1, nr 1064, 1094, 1123, 1197, 1200, 1298; PPK II-3, nr 1189, 1914, 1917, 1919, 1926, 1951, 1967, 1969; BJ, sygn. rkps 5350, s. 353, 353v; Targosz 1967, s. 341–343; Wdowiszewski 1971, s. 34; Trelińska 2001, nr 985; Targosz Karolina, *Pinocci Hieronim*, [w:] PSB, t. XXVI, s. 341–343; Juśko 2006, s. 186; Komorowski 2008, s. 281–282; Noga 2008, nr 229.

Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

503. FILIP HUTTINI

rajca 1646–1653
burmistrz 1646

Filip Uttini (Utini)

Mieszczanin krakowski pochodzenia włoskiego, sekretarz i pisarz krakowskiej kurii biskupiej, sekretarz i notariusz królewski (w 1646 roku), doktor obojga praw. Przed wejściem do rady był związany z sądownictwem kościelnym, otrzymał nawet niższe święcenia duchowne. W 1634 roku nobilitowany przez królewicza Jana Alberta Wazę. Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w 1635 roku i był zwolniony z wniesienia należnej opłaty. Brał udział w sprawie sądowej wytoczonej w 1644 roku Krzysztofowi Naymanowicowi (nr 473), którą miasto między innymi dzięki niemu wygrało. Otrzymał wówczas roczne wynagrodzenie w wysokości 100 złotych polskich. Od 1641 roku był pisarzem w nadwornej kancelarii królewskiej, a od 1650 roku metrykantem w kancelarii większej koronnej. Za zasługi otrzymał tytuł kawalera Złotej Ostrogi. Do rady miasta został nominowany w 1646 roku – tylko ten jeden raz wszedł w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Reprezentował miasto na sejmie elekcyjnym, na którym opowiedział się za wyborem Jana Kazimierza. W 1637 roku zakupił kamienicę przy ul. Grodzkiej 4B za 6000 złotych. W 1647 roku wybudował własną kamienicę w Warszawie (naprzeciwko klasztoru Dominikanów). Została ona zwolniona od obowiązku przyjmowania gości podczas obrad sejmu, jak również w czasie innych uroczystości. Był żonaty z Katarzyną Pernusówną, córką Mikołaja Pernusa (nr 469), pisarza dekretowego kancelarii koronnej i rajcy krakowskiego. Miał z nią córkę Katarzynę, wydaną w 1655 roku za Mikołaja Szulca. Drugą żoną Filipa była Anna Gizanka, wdowa po Janie Rudawskim, pisarzu dekretowym. Filip Huttini zmarł w 1653 roku. Jego miejsce w radzie zajął Kasper Celesta (nr 517).

In Nomine Domini. Anno. 1. 6. 4. 6. Circulie.		123	Zł.
PREFIAT D. D. PROCONSULIS.			
Spectabilibus D. D. Consulibus Presidentibus. Qui hoc Anno Officium Pro Consulatus Administrabant Sollicitum Est Ut.			
Sequatur.			
Die 17 Martii. Je. M. Panu Doctorowi Nieniusz. Na Posady A. 1646. Premium Burmistrzowskie.		60	
Die 28 Aprilis. Je. M. Panu Doctorowi Ochockiemu Rajcy. Premium Burmistrzowskie.		60	
Die 22 Septembris. Je. M. Panu Filipowi Huttiniem. A. 1. 6. 4. 6. Premium Burmistrzowskie.		60	
Die 20 Octobris. Je. M. Panu Fynnaslowi Cyrusowi. A. 1. 6. 4. 6. Premium Burmistrzowskie.		60	
Die 22 Decembris. Je. M. Panu Parascze. A. 1. 6. 4. 6. Lat. 8. Między. Premium Burmistrzowskie.		80	
Eodem Anno. Je. M. Panu Janowi Formankowiczowi. Premium Burmistrzowskie.		60	
Eodem A. 1. 6. 4. 6. Je. M. Panu Andrzeiowi Ciesliem. Premium Burmistrzowskie.		60	
Die 31 Decembris. Je. M. Panu Doctorowi Woienski. In Fine A. 1. 6. 4. 6. Anno Premium Burmistrzowskie.		60	
Latus.		500	

Filipowi Huttiniem A. 1. 6. 4. 6. Premium Burmistrzowskie.

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5350, s. 334; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 25; Bieniarzówna 1969, s. 34, 52–53, 72, 74, 77, 160; Krawczuk 2003, s. 127–128; Noga 2008, nr 230.

Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1646 fragment strony 123 z zestawieniem wypłat dla członków rady urzędującej za sprawowanie burmistrzostwa, wśród których znajduje się Filip Huttini – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1744, s. 123)

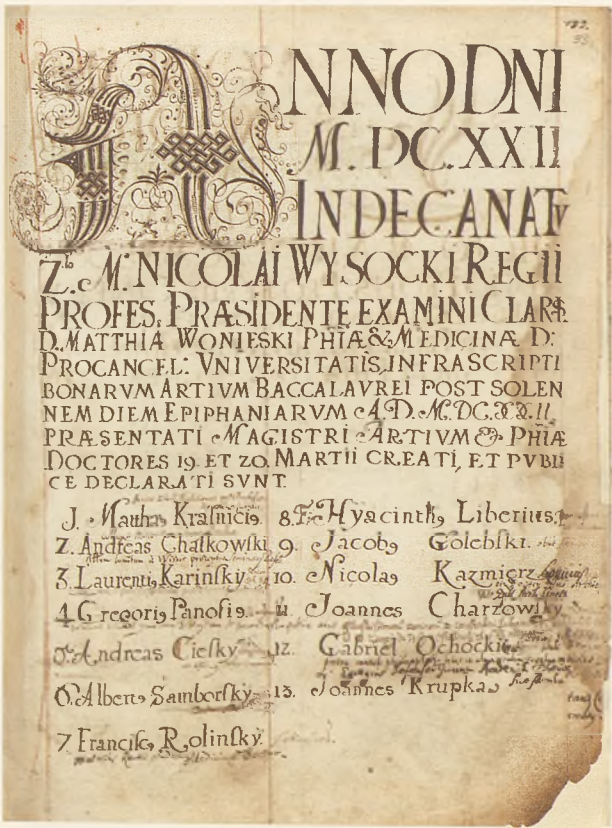
504. ANDRZEJ CIESKI

rajca 1646–1656

burmistrz 1646

Andreas Cięski (Ciesky)

Doktor prawa, syndyk miejski (od roku 1629); pisarz wielkorządowy i radca prawny ojców bernardynów na ul. św. Jana. Od 1618 roku studiował na Uniwersytecie Krakowskim. Jego wpis widnieje w księdze promocji. W 1622 roku uzyskał tytuł doktora filozofii. Pochodził z Kościan w Wielkopolsce. Do prawa miejskiego krakowskiego został przyjęty w roku 1629. Od tego czasu był syndykiem miejskim (doradca prawny miasta) do roku 1646. Nominację do rady miejskiej uzyskał w roku 1646. Urząd rajcy sprawował przez blisko 11 lat, jednak tylko raz, w pierwszym roku kariery rajcowskiej, zasiadał w radzie urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Posiadał jedną z najbardziej reprezentacyjnych kamienic w ówczesnym Krakowie, położoną na ul. Sławkowskiej 4. Pod względem kunsztu wykonania mogła jej dorównać tylko rezydencja rodziny Cellarich przy Rynku 19. Należał do niego także kram. Miał dwie żony, drugą z nich była Barbara (zmarła w roku 1649). Pozostawił jedenaścioro dzieci: Teresę, Agnieszkę, Annę Benedyktę (wstąpiła do zakonu norbertanek w Imbramowicach, 27 lipca 1654 roku odbyły się jej obłóczyny), Marię Konstancję, Franciszka (kształcił się w Reszlu u jezuitów), Jana, Aleksandra, Teodora, Barbarę, Zofię i Helenę. Spisał testament 26 sierpnia 1654 roku, będąc od siedmiu lat sparaliżowanym. Przykazał pochować się u bernardynów. Po roku 1656 nie jest już wzmiankowany w księgach miejskich. Jego miejsce w radzie zajął Jan Różyc (nr 522).

Z księgi Liber promotionum philosophorum ordinis in Universitate studiorum Jagellonica ab anno Domini 1561–1655 strona 93 z listą absolwentów wydziału filozoficznego w roku 1622 – oraz powiększenie zapisu imienia wraz z późniejszymi dopiskami (Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps. 252 III, s. 93)

Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

Źródła i literatura:
APKr, sygn. rkps 1731, s. 363; APKr, sygn. rkps 773, s. 150, 182, 187; APKr, sygn. rkps 1742, s. 130; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 29v, 193v; PPK II-1, nr 1064, 1077, 1094, 1113; PPK II-3; s. 1483, 1494; Bieniarzówna 1994-I, s. 206; Bieniarzówna 1969, s. 29, 32, 54, 77, 134, 139–141, 157; Noga 2008, nr 231.

Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

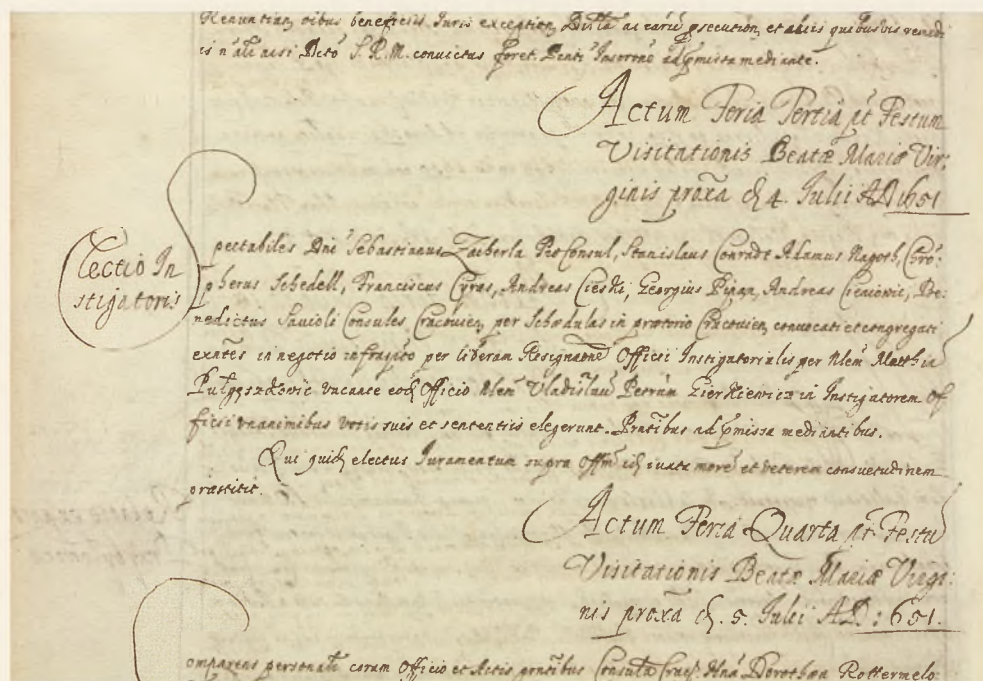
505. SEBASTIAN ZACHERLA

rajca 1646–1664

burmistrz 1647, 1650, 1651, 1653, 1659

Sebastianus Zacherla

Kupiec pochodzący z miejscowości Brescia we Włoszech. Do krakowskiego prawa miejskiego przyjęty w 1628 roku. Sekretarz królewski, senior kongregacji włoskiej. W 1646 roku został wybrany do ławy miejskiej na miejsce po Mikołaju Zaydlicu (nr 489). Jeszcze tego samego roku rozpoczął sprawowanie urzędu rajcy krakowskiego. W radzie zasiadał przez blisko 19 lat. W ciągu tego okresu pięciokrotnie wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Od 13 marca 1647 roku był prowizorem zbrojowni miejskiej, 9 września 1648 roku na własny rachunek zakupił kule do dział miejskich. Po wielkiej epidemii czarnej ospy w latach 1651–1652 z rozkazu Jana Kazimierza przeprowadził spis zmarłych mieszkańców. Doliczył się 26 000 ofiar zarazy, co jest liczbą przesadzoną, ale świadczy o skali tragedii. Najpóźniej od 1654 roku stał na czele krakowskiej mennicy. Po zdobyciu miasta przez Szwedów w 1655 roku zachował urząd i pełnił go przez cały okres okupacji. Był człowiekiem zamożnym, posiadał kamienicę przy Rynku zwaną „Bonerską” (obecnie nr 42) z bogatym wyposażeniem wewnątrz, między innymi z perskimi obiciami, tureckimi kobiercami, łóżem z baldachimem, licznymi portretami członków jego rodziny, instrumentami muzycznymi – między innymi harfą – oraz znaczną biblioteką. Był właścicielem dóbr Giebułtów. Jako kupiec handlował głównie na Śląsku – przede wszystkim we Wrocławiu. W 1651 roku odnowił ołtarz Męki Pańskiej przed radzieckimi stallami w kościele Mariackim. Miał czworo dzieci: Jana Gaudentego (nr 547), Dionizego, Cyryllę i Annę, która została żoną rajcy Jana Kortyna (nr 537). Zmarł przed 9 lipca 1664 roku. Jego miejsce w radzie zajął Jakub Reynekier (nr 531).

Sebastianus Zacherla Profonsul

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1648–1652 fragment strony 1044 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw za kadencji burmistrzowskiej Sebastianiana Zacherli w 1651 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i stanowiska burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 463, s. 1044)

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 1094, 1113, 1197; Pachon-
ski 1956, s. 412–415, 419, 425, 429, 436,
456; Bieniarzówna 1969, s. 15, 34–37,
43, 66, 75, 83, 86, 138, 140, 171; Bie-
niarzówna 1994-I, s. 202, 204; Bienia-
rzówna 1994-II, s. 360, 362, 376, 396,
437; Follprecht 2001, s. 46; Noga 2008,
nr 232.

506. JERZY PIPAN młodszy

rajca 1647–1662

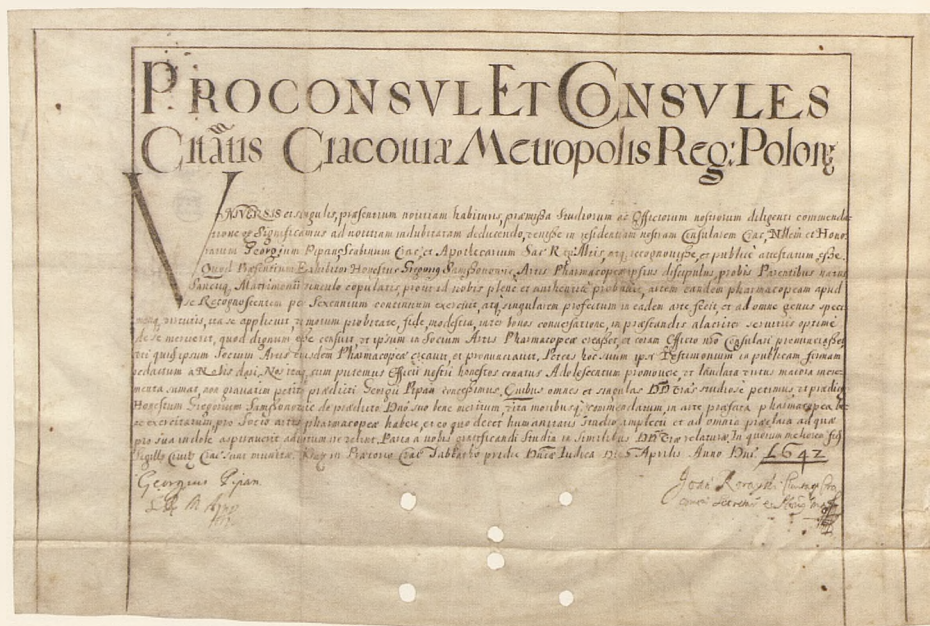
burmistrz 1647, 1650, 1651, 1653, 1659

Georgius Pipan

Aptekarz, syn Jerzego Pipana (nr 455) i Elżbiety z Humięckich. Studiował w Krakowie i za granicą. Po ojcu przejął w roku 1640 aptekę „Pod Złotą Głową” przy Rynku (nr 13B). W latach 1639–1646 był ławnikiem miejskim. Do rady został powołany w roku 1647, a więc w czasie, gdy rajcą był wciąż jego ojciec. Pięć razy wchodził w skład rady urzędującej i w ustalonej z innymi rajcami kolejności pełnił funkcję burmistrza. Nadzorował wznoszenie bram triumfalnych budowanych na koronację Ludwika Marii w 1646 roku. Był posłem na sejmiki proszowskie: w latach 1648 (miał przedstawić prośbę o zmniejszenie podatków wobec planowanych przez miasto wydatków na koronację króla) oraz 1650. W latach 1649, 1652 i 1654 posłował na sejm. W roku 1652 wystąpił przed sądem królewskim, gdy pospólstwo zarzuciło rajcom uchylanie się od płacenia podatków na rzecz skarbu państwa. Na wielu rajców nałożono wówczas kary, ominęły one jednak Jerzego Pipana. Przed atakiem Szwedów w roku 1655 organizował zapasy żywności, odpowiadał za przygotowanie do obrony bram Szewskiej i Pobocznej. Szwedzi nałożyli na niego dużą kontrybucję, ale wzbraniał się od płacenia i był więziony w ratuszu. Miał ponoć wskazywać Szwedom kamienice szlachty i duchownych „skarbami napełnione”, aby uzyskać obniżenie kontrybucji. Na jej poczet zaliczono mu leki pobrane z apteki. Później brał bezpośredni udział w walkach ze Szwedami, został nawet ranny pod Tyńcem. W roku 1662 uzyskał nobilitację (wraz z bratem Andrzejem). Po tym fakcie zrzekł się rajcostwa (jego miejsce w radzie zajął Mikołaj Królik – nr 529), która to godność w myśl reguł przysługiwała dożywotnio, aptekę zaś przekazał siostrze. Ożenił się z Teresą, córką Rudolfa Kortyna, a następnie z Urszulą Dorotą z Gizów, wdową po Augustynie Loccim. Córka Magdalena była żoną rajcy Andrzeja Belli (nr 527), zaś córka Katarzyna żoną aptekarza Stanisława Chudzińskiego. Jerzy Pipan zmarł po roku 1693.

Władysław IV Waza (1632–1648)

Jan Kazimierz (1648–1668)

Georgius Pipan.

Dokument wydany w 1642 roku w Krakowie, w którym burmistrz i rajcy miasta Krakowa zaświadcza, że Jerzy Pipan, ławnik krakowski i aptekarz królewski, przed urzędem radzieckim wyzwoił Grzegorza Samsonowicza po sześciu latach praktyki na towarzyszą sztuki farmaceutycznej – oraz jego własnoręczny podpis (Biblioteka PAU/PAN w Krakowie, sygn. Dok. perg. 236)

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 1077, 1094, 1197, 1200; BJ, sygn. rkps 5350, s. 352v; Trelińska 2001, nr 989; Bieniarzówna 1969, s. 20, 23–24, 46–47, 62, 77, 132, 138, 148, 166; Bieniarzówna Janina, Pipan Jerzy h. własnego, [w:] PSB, t. XXVI, s. 527–528; Rożek 1977, s. 311; Bieniarzówna 1994-I, s. 207–208, 219; Bieniarzówna 1994-II, s. 363, 374, 383, 392, 396, 437; Juško 2006, s. 143, 206; Follprecht 2001, s. 40; Komorowski 2008, s. 278; Noga 2008, nr 233.

Władysław IV Waza (1632–1648)
Jan Kazimierz (1648–1668)

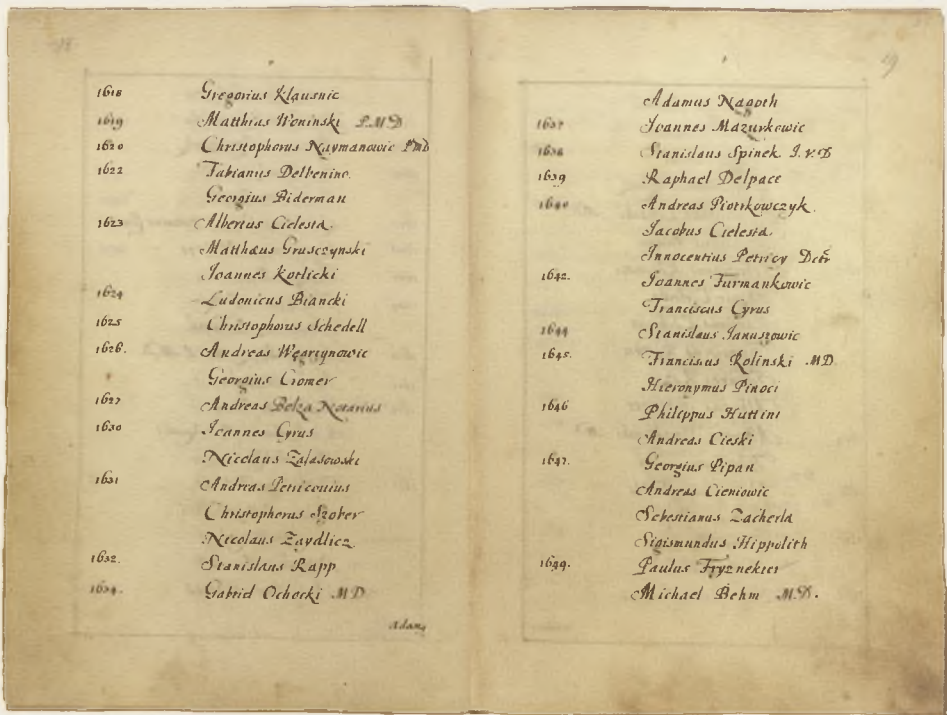
507. ZYGMUNT HIPPOLITH

rajca 1648–1656

burmistrz 1648, 1649, 1650

Sigismundus Hyppolith (Hyppolit, Hypolith, Hipolit)

Kupiec, pochodzący z rodziny przybyłej do Krakowa z Pizy, syn rajcy Pawła (nr 459) i Zuzanny, córki rajcy Kaspra Chodowicza (nr 429). Studiował na Uniwersytecie Krakowskim od 1616 roku. Ławnikiem miejskim został w 1646 roku. Do rady miejskiej trafił dwa lata później. Urzędował w niej przez osiem lat, w tym czasie trzykrotnie wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W 1648 roku został wybrany na posła na sejm elekcyjny do Warszawy po śmierci Władysława IV Wazy. Był jednym z najbogatszych mieszczan. Zajmował się handlem suknem, ołowiem (handlował głównie na Węgrzech) oraz miedzią. Swoje towary wysyłał Wisłą do Gdańska. Należał też do najaktywniejszych kupców krakowskich handlujących z miastami śląskimi, głównie z Wrocławiem. W latach 1658–1660 sprowadził do Krakowa (wraz z Kasprem Hippolithem) aż 44 razy zakupione tam towary. Wiadomo również, iż w 1650 roku w trzech transportach sprowadził 40 worków pieprzu. Jego sklep znajdował się nieopodal rodzinnej kamienicy przy pl. Mariackim (nr 3), wykupionej w roku 1680 przez jego zięcia Jana Zaleskiego (nr 536). Posiadał również kamienicę przy ul. Szpitalnej (zwanej też św. Ducha, obecnie nr 10A). Ożenił się z Agnieszką Wiśniowską. Był ojcem Anny, która została żoną rajcy Jana Zaleskiego. W swym testamencie z 12 lutego 1656 roku legował 3000 złotych polskich na muzykę do kościoła Mariackiego, a także przeznaczył pieniądze na osoby dotknięte zarazą. Polecił też, by pochowano go w rodzinnym, murowanym grobie. Zmarł w Wiedniu w 1656 roku. Egzekutorami testamentu uczynił rajców Sebastiana Zacherlę (nr 505) i Gabriela Ochockiego (nr 491). Jego miejsce w radzie zajął Wojciech Sztamet (nr 523).

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 328; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 26; PPK II-2, nr 1064, 1077, 1094; Tomkowicz 1898, s. 81; Ratusiński Bogusław, *Hipolit Paweł*, [w:] PSB, t. IX, s. 526; Bieniarzówna 1969, s. 24, 43, 45, 77, 138, 140, 160; Rożek 1977, s. 10; Follprecht 2001, s. 117; Wijaczka 2002, s. 192, 211; Kazusek 2006, s. 135; Noga 2008, nr 234.

Sigismundus Hippolith

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 strony 18–19 ze spisem rajców z lat 1618–1649, gdzie pod rokiem 1647 (pomyłka pisarza, winno być 1648) zapisano Zygmunta Hippolitha – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 18–19)

508. ANDRZEJ CIENIOWIC

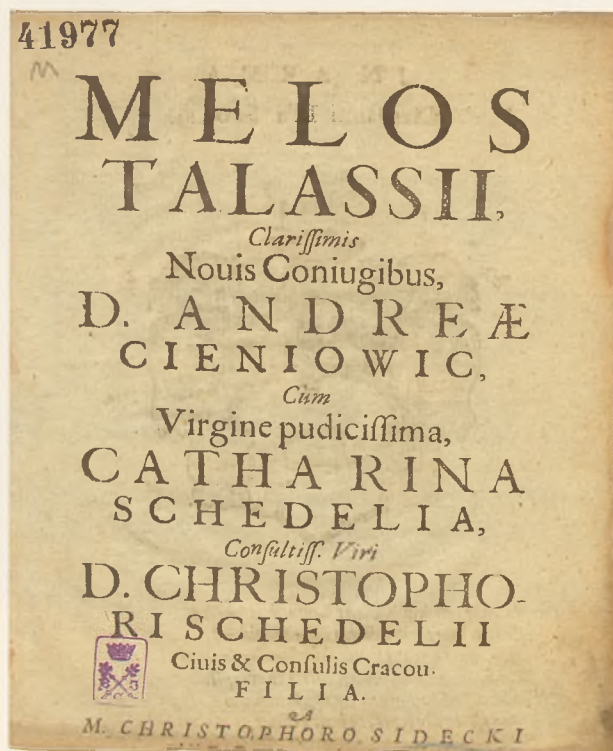
rajca 1649–1658

burmistrz 1649, 1650, 1652, 1653, 1654, 1655, 1656, 1658

Andreas Cieniowicz (Ciemowicz)

Kupiec. Od 1642 roku był ławnikiem. Przez kilka lat nadzorował finanse miejskie jako loner. Na urząd rajcy został powołany w 1649 roku na miejsce po Janie Kotlickim (nr 478) i sprawował go przez blisko 10 lat. W tym czasie osiem razy wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Reprezentował miasto na sejmiku w Proszowicach (w 1651 roku) i na sejmie warszawskim (w 1658 roku). W 1651 roku z rozkazu wojewody krakowskiego Władysława Dominika Zasławskiego przeprowadził przegląd stanu baszt i murów miejskich. 2 sierpnia 1655 roku, gdy zbliżała się armia szwedzka, jako burmistrz zwołał obywateli miasta na ratusz i zgodnie z uniwersałem królewskim nakazał wystawienie wojska przeznaczonego do obrony oraz polecił zebranie odpowiednich środków finansowych. Wezwał również mieszczan do czynnego gromadzenia niezbędnego sprzętu przeznaczonego do obrony (rydle, drabiny, haki, kule, proch), a przede wszystkim do zabezpieczenia żywności na pół roku. Rozkazał odprawienie straży na murach i sugerował, aby zgłaszano na ratuszu przyjazd do miasta wszelkich obcokrajowców. Pod jego kierownictwem rada miejska wystosowała również listy do króla oraz najważniejszych dostojników państwowych z prośbą o pomoc militarną i ochronę. Podczas obrony miasta, stojąc na czele piechoty miejskiej i współdziałając z oddziałem piechoty sandomierskiej pułkownika Gnoińskiego, brał czynny udział w walce z armią szwedzką. Po zdobyciu miasta przez Szwedów, wraz z pięcioma innymi rajcami protestował przeciw nałożeniu na miasto ogromnej kontrybucji w wysokości 300 000 złotych polskich, za co został tymczasowo aresztowany na ratuszu miejskim. Jako kupiec prowadził ożywioną wymianę handlową ze Śląskiem, znaczną część towaru sprzedawał we Wrocławiu. Posiadał dwie kamienice przy Rynku (obecnie nr 32B i 33). Ożenił się z Katarzyną, córką rajcy Krzysztofa Schedla (nr 481). Zmarł 30 października 1658 roku. Jego miejsce w radzie zajął Walenty Smidt (nr 525).

Jan Kazimierz (1648–1668)

Strona tytułowa pieśni weselnej pióra Krzysztofa Sideckiego wydanej w Krakowie w 1640 roku dla uświetnienia zaślubin Andrzeja Cieniowicza z córką Krzysztofa Schedla (nr 481) Katarzyną (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 41977 I, Mag. St. Dr.)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 25, 27v, 28, 31, 32v; PPK II-1, nr 1077, 1094, 1120, 1127, 1136, 1176; Krzyżanowski 1899, s. 220; Bieniarzówna 1969, s. 25, 32, 133–134, 139–140, 157; Follprecht 2001, s. 44; Kazusek 2006; Komorowski 2008, s. 315; Noga 2008, nr 235, 656.

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)

509. PAWEŁ JAN FRYZNEKIER

rajca 1649–1687

burmistrz 1649, 1651, 1659, 1663, 1666, 1683

Paulus Ioannes Frysneker

Kupiec sukienny, sekretarz królewski, pochodzący z Kieżmarku, przedstawiciel rodziny kupieckiej działającej w Krakowie od XVI wieku, która z czasem uzyskała status patrycjuszowski. Paweł Fryznekier został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w 1631 roku. W latach 1637–1648 sprawował urząd ławnika sądowego. W roku 1649 został wybrany do rady miejskiej, w której zasiadał niecałe 38 lat, do roku 1687 włącznie. Tę długowieczność na urzędzie rajcowskim przedłużył jego syn Jan Paweł (nr 556) – Fryznekierowie rajcowali nieprzerwanie przez prawie 75 lat. Paweł sześciokrotnie zasiadał w radzie urzędującej i na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. W 1669 roku otrzymał indygenat. Michał Korybut Wiśniowiecki nadał mu tytuł kawalera Złotej Ostrogi. U Jana Kazimierza uzyskał w 1651 roku zatwierdzenie rozstrzygnięcia sporu o grunty we wsi Dębniki. Był też właścicielem kamienicy położonej przy ul. św. Jana (nr 13C), zakupił także kamienicę przy Rynku 32A. W testamencie wspomniał, że kształcił córkę w grze na pozytywie. Zmarł 13 lipca 1687 roku. Na jego miejsce w radzie został wybrany Fryderyk Waytman (nr 555). W pół roku po śmierci Pawła Jana w radzie zasiadł wspomniany już jego syn Jan Paweł.

Laus Deo Semper Anno Domini 1664. Floreni Grosz Den. 5

Exposita a die Januari vsq ad diem 12 Eiusdem

M. L. Fryznekierowi na ten Bóg Burmistrzowi za dokonanie Burmistrzostwa vsq ad Electionem dano -	20	0
Tenże M. dat synk swoich Kennemu który był do Dombrowy do M. L. Mayzalki Koron. nego slyzami postany -	10	0
M. L. Rozycowi R. K. dano vszto za burmistrzostwo in Anno pterito od prawione -	24	0
P. Zegarmistrzowi Salarium pro pterito Septimana Satrlymano dano -	4	0
Dominikowi piniędzemu który ptauzm brzech pirwey a potym dawub kołkaci vrechł opatrnie wiesniow kłudy o inuazycy do Ratuża, siedzący, tym po Sat a die 12 Decemb' vsq pic dawac na cc ora mu ad rationem dato -	12	0
Zesklepi sukienniczego zdawna bąkowskiego nadwznego y die niebożyci P. Kondrat siadat dano Bynz Ziemny na Wrałkonę dypensy dany pro Anno pterito na 8. Marcia należity -	2	12
Za sy matb dla przykrycia wina pod Brzyscepori żeby nieprzemawło wsklepie kto ve od Miasta waresie tam Lesy po gż bawedno dano -	3	3
Za wzele Ziemlnicowi na wiesiam dano -	6	0
Za dwie statwy do bramy Floryanskiej na polezenie dachu na nich nad wysobodę	1	0
Za cakałania M. L. Burmistrza L. Zynadokowi na tisy sprawy w Ziemskich Sądach gestowane, o wydanie trzecz Mieczdżan, niesakiego Potnickiego Sukiennika, Pol: danka y Klimkowica, dano -	15	0

M. L. Fryznekierowi na ten Bóg Burmistrzowi

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 1094, 1113, 1140, 1200, 1248, 1279, 1333, 1353, 1397, 1464, 1468, 1479; Sikora 1908, s. 7; Bieniarzówna 1969, s. 23, 40, 43, 73–74, 84, 140, 159–160; Bieniarzówna 1994-I, s. 201; Bieniarzówna 1994-II, s. 363, 376, 381, 431, 437; Encyklopedia, s. 220; Follprecht 2001, s. 79; Noga 2008, nr 236.

Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1664 fragment strony 5 z zestawieniem wydatków miasta poniesionych w okresie 2–5 stycznia 1664 roku, gdy funkcję burmistrza sprawował Paweł Jan Fryznekier (były to ostatnie dni jego kadencji zaczętej w 1663 roku) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2063, s. 5)

510. MICHAŁ BEHM starszy

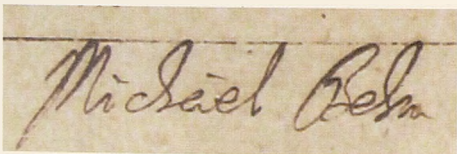
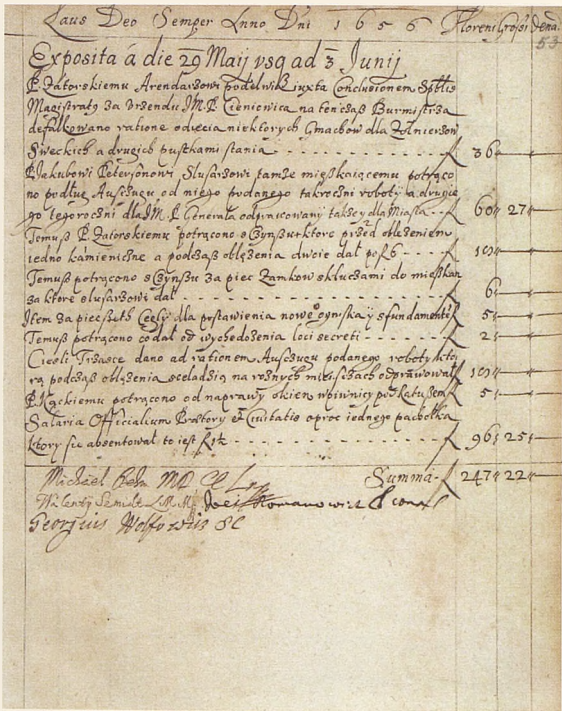
rajca 1649–1667

burmistrz 1649, 1651, 1655, 1656, 1659, 1661, 1665, 1667

Michael Behm (Beehm, Bem, Bheem)

Lekarz, doktor filozofii i medycyny, sekretarz królewski. Lekarz nadworny Władysława IV Wazy, od 1649 roku tę samą godność sprawował na dworze Jana Kazimierza. Ubiegał się wówczas o przyjęcie na Wydział Lekarski Uniwersytetu Krakowskiego – sprawę jednak odroczone. W tym samym roku został przyjęty do rady miasta na miejsce zmarłego rajcy i lekarza Macieja Wojeńskiego (nr 472). Urząd rajcy piastował przez prawie 20 lat, w tym czasie ośmiokrotnie wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającym na niego czasie pełnił funkcję burmistrza. W roku 1656 był lonerem. Posiadał kamienicę przy ul. Sławkowskiej (nr 12), zwaną „Behmowską” (w XVIII wieku nieruchomość ta trafiła w ręce Michała Awendyka – nr 593). Był także właścicielem dwóch domów na Stradomiu, budynku przy ul. Rogackiej (w XVII wieku była to ul. Reformacka i zachodnia część ulicy św. Marka). Nieruchomości te zostały zwolnione przez Władysława IV od wszelkich powinności. Michał Behm starszy dwa razy wchodził w związki małżeńskie. Jego pierwszą żoną była nieznana z imienia wdowa po Adamie Gołębiu. Po jej śmierci w 1650 roku ożenił się ponownie z Jadwigą z Krauzów. Pozostawił sześcioro dzieci: Michała, rajcę (nr 554), Marcina, który wstąpił do klasztoru karmelitów, Jana Józefa – doktora filozofii i praw, Teresę, która wstąpiła do klasztoru św. Teresy, Elżbietę, także zakonnicę, oraz Jadwigę – od 1673 roku żonę Kazimierza Głuchowskiego (nr 576). Michał Behm starszy zmarł 5 maja 1667 roku.

Jan Kazimierz (1648–1668)

Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1656 przód okładziny i fragment strony 53 z okresowym zestawieniem bieżących wydatków ponoszonych przez miasto w 1656 roku, gdy funkcję lonera pełnił Michał Behm – oraz powiększenie złożonego pod tym zestawieniem jego podpisu (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2057, s. 53)

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 1094, 1113, 1248; Chmiel 1932, s. 66; Bieniarzówna 1969, s. 59, 61, 74, 77, 139–141, 155; Bieniarzówna 1994-I, s. 437; Follprecht 2001, s. 106; Noga 2008, nr 237.

Jan Kazimierz (1648–1668)

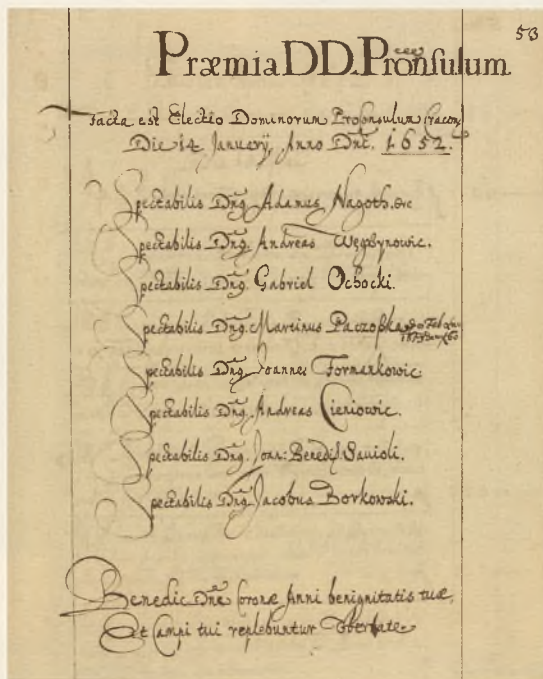
511. JAKUB BORKOWSKI

rajca 1650–1653

burmistrz 1651, 1652

Jacobus Borkowski (Borkowicz)

Jubiler i złotnik (ostatni złotnik w radzie miasta). Syn Macieja Borkowskiego (zmarłego w 1649 roku), złotnika krakowskiego. Do Krakowa przybył z ojcem najprawdopodobniej z Wodzisławia. Karię w mieście zawdzięczał protekcjom magnackim. Stanisław z Brzezia Lanckoroński popierał ponoć jego starania o obywatelstwo krakowskie, zaś z polecenia wojewody Dominika Zasławskiego został wybrany syndykiem (19 maja 1650 roku), a sześć dni później rajcą krakowskim (zajął w radzie miejsce zwolnione po śmierci Pawła Hippolita – nr 459). Wcześniej przez trzy lata był drugim syndykiem i w tym czasie spotkał się z zarzutem, że nie posiada prawa miejskiego i bezprawnie korzysta z praw obywatelskich. Kategorycznie zaprzeczył i stwierdził, że prawo to przyjął – wraz z innymi złotnikami – w 1625 roku, ale omyłkowo nie został wciągnięty do ksiąg miejskich. W czasie trzyletniej kariery rajcowskiej dwukrotnie wszedł do rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Dwukrotnie był lonerem. W cechu złotników wielokrotnie sprawował najważniejszą funkcję starszego (1635, 1640, 1645, 1646, 1648). W imieniu cechu złotników podpisał umowę (1 czerwca 1635 roku) na renowację cechowej kaplicy. Wraz z Jakubem Soszycem wpłacił na ten cel 400 złotych. W 1630 roku nabył kamienicę przy ul. Grodzkiej (obok domu Laniera złotnika). Posiadał też wieś Opatkowice. Z małżeństwa z Katarzyną (zawartego w 1645 roku), wdową po Wojciechu Doleżyńskim, złotniku krakowskim, nie pozostawił dzieci. Zmarł po 16 lutego 1653 roku w Krakowie. Na urządzie rajcy zastąpił go Sebastian Kłosowic (nr 515). Żona Jakuba zmarła około 1658 roku i spoczęła w kościele Wszystkich Świętych.

Zródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 323; BJ, sygn. rkps 5352, s. 192v; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 29; PPK II-1, nr 1077–1078, 1094; RK, nr 1: 1898, s. 168; Bieniarzówna 1969, s. 28, 30, 32, 49–51, 54–66, 156; Ciechanowiecki 1974, s. 22–23; Noga 2008, nr 238.

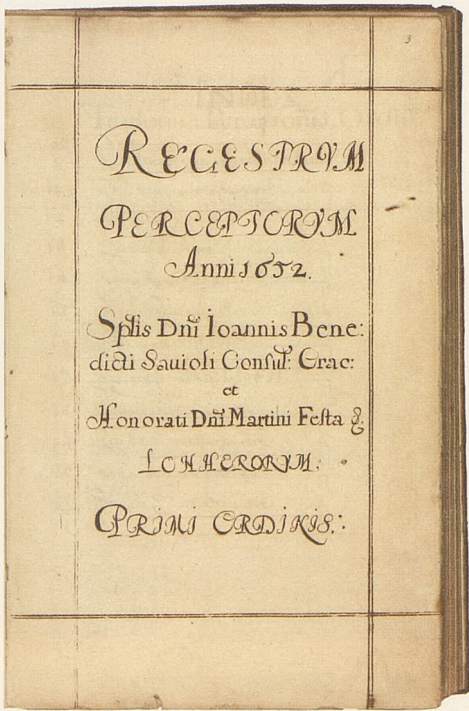
Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1652 fragment strony 131 z listą rajców urzędujących wybranych 14 stycznia 1652, wśród których znajduje się Jakub Borkowski – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1756, s. 131)

512. JAN BENEDYKT SAVIOLI

rajca 1651–1653
burmistrz 1651, 1652

Joannes Benedictus Savioli

Kupiec krakowski, sukiennik, pochodził z rodziny przybyłej z włoskiej miejscowości Rovereto. Ojcem Jana był Fryderyk Savioli, który na początku XVII wieku przeprowadził się do Norymbergi. Rodzina posiadała szlachectwo nadane przez cesarza Ferdynanda I. W 1633 roku Jan Savioli był mieszczaninem lwowskim. Ostatecznie w 1644 roku przeniósł się do Krakowa, został przyjęty do tutejszego prawa miejskiego i zrezygnował z obywatelstwa lwowskiego. Do rady miejskiej uzyskał nominację w roku 1651, zajął wówczas miejsce zwolnione po śmierci Stanisława Januszowicza (nr 500). Zasiadał w radzie niecałe trzy lata, w tym czasie dwukrotnie wchodził w skład rady urzędującej w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W latach 1650–1652 był lonerem. W 1651 roku reprezentował miasto razem z Andrzejem Cieniowicem (nr 508) na sejmiku w Proszowicach. Sprzeciwił się tam postojowi wojska w mieście. W czasie zarazy w roku 1652 wraz z burmistrzem Andrzejem Węgrzynowiczem (nr 482) pozostał w mieście. Od roku 1646 dysponował ogrodem z małym folwarkiem w okolicy dzisiejszej ul. Kopernika. Nieruchomości te nabył od Benedykta Parisiego. Prowadził firmę kupiecką sprowadzającą głównie sukna i jedwabie z Włoch przez Austrię. Miał liczne kontakty handlowe w Warszawie, Lwowie, Jarosławiu oraz w Lublinie, gdzie reprezentował włoską firmę kupiecką Barsotti-Bottini. W wynajmowanym przy Rynku 9 mieszkaniu posiadał bogatą kolekcję portretów przedstawiających panujących monarchów i różnych dostojników, między innymi Władysława IV i królowej Ludwiki, kasztelana krakowskiego Stanisława Koniecpolskiego, króla Gustawa, królowej Cecylii, cesarza Ferdynanda III, arcyksięcia Leopolda. Żonaty był z Anną. Zmarł w 1653 roku. Jego miejsce w radzie zajął Jacek Łopacki (nr 516).

Ioannis Bene: didi Savioli Consul: Grac:

Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1652 strona tytułowa otwierająca rachunki miejskie prowadzone za kadencji lonera Jana Benedykta Savioli – rajcy krakowskiego – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1756, s. 3)

Jan Kazimierz (1648–1668)

Pod koniec 1651 roku do-ciera do Krakowa ze wscho-du wielka epidemia tak zwa-nej czarnej śmierci (najpraw-dopodobniej czarna ospa lub dżuma). Dziesiątkuje ona mieszkańców miasta.

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 1094; Bieniarzówna 1969, s. 28, 33–34, 43, 81–82, 167; Bieniarzówna Janina, Savioli Jan Benedykt, [w:] PSB, t. XXXV, s. 271–272; Bieniarzówna 1994-II, s. 360; Noga 2008, nr 239.

Jan Kazimierz (1648–1668)

W związku z panującą w mieście epidemią rada miejska wydaje w 1652 roku rozporządzenie dotyczące opieki nad chorymi i odizolowania osób zarażonych.

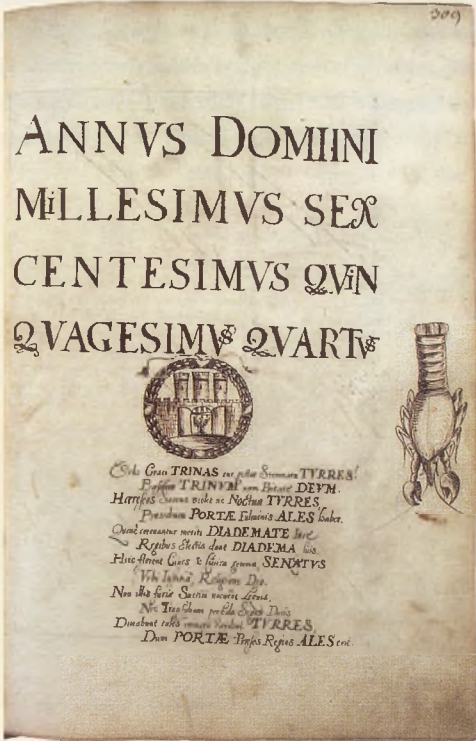
W 1652 roku dochodzi także do powodzi – w wyniku ulewnych deszczów wylewa Wisła.

513. PIOTR GOŁECKI

rajca 1653–1665
burmistrz 1654

Petrus Gołecky

Kupiec winny i sukienny. Pochodził spod Lelowa, z miejscowości Witów. Do prawa miejskiego krakowskiego został przyjęty w 1631 roku. Jego ojcem był Mikołaj Gołek, matką Elżbieta z Przyłęckich. W 1643 roku został wybrany na ławnika miejskiego. W ławie zasiadał przez dziesięć lat – do 1653 roku. Jeszcze w tym roku otrzymał nominację na urząd rajcy. Na tym urzędzie pozostawał do roku 1665, w tym czasie tylko jeden raz wszedł w skład rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca był także przez pewien czas lonerem. Posiadał kamienicę przy Rynku zwaną „Pod Krukami” (nr 25) oraz nieruchomość przy ul. Stolarskiej (nr 7B). Miał spółkę z kupcem krakowskim Szymonem Scierskim. Handlował głównie winem i wyrobami sukiennymi. Jego głównymi rynkami zbytu były miasta śląskie, przede wszystkim Wrocław. Stamtąd sprowadzał także towary do Krakowa. O dużej aktywności na tym polu świadczy fakt, że w latach 1659–1660 aż 12 razy przewoził dostawy na tej trasie. Jego żoną była Anna, córka Jana Łopackiego. Miał z nią syna Jacka, który ożenił się z Anną, córką Sebastiana Kłosowica (nr 515). Piotr Gołecky zmarł w 1665 roku.

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 250v; PPK II-1, nr 1113; Bieniarzówna 1969, s. 30, 32, 43, 138, 140, 160; Bieniarzówna 1994-I, s. 201, 206, 374; Follprecht 2001; Kazusek 2006, s. 135; Komorowski 2008, s. 299; Noga 2008, nr 240.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1653–1660 strona 309 otwierająca wpis z 1654 roku i fragment strony 328 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1654, wśród których znajduje się Piotr Gołecky – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 464, s. 309, 328)

514. KRZYSZTOF KRAUZ starszy

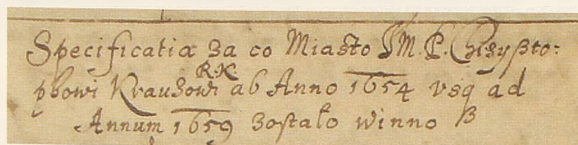
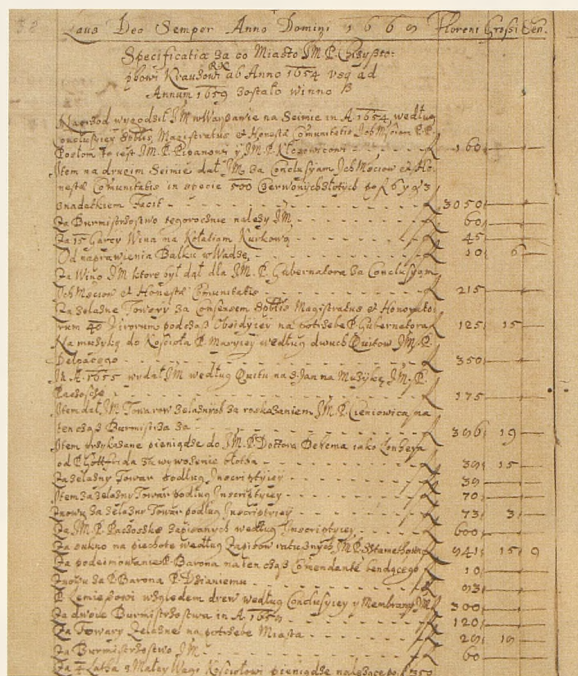
rajca 1653–1676

burmistrz 1654, 1658, 1659, 1660, 1661, 1664, 1668, 1669, 1671, 1673

Jan Kazimierz (1648–1668)
 Michał Korybut Wiśniowiecki
 (1669–1673)
 Jan III Sobieski (1674–1696)

Christopherus (Chrzysztoph, Krzysztoph) Kraus

Kupiec żelazny, sekretarz królewski, syn kupca Dawida, ławnika przedmieścia Garbary, i Jadwigi Szwandrowicówny, starszy brat rajcy Stanisława (nr 540). Studiował na Uniwersytecie Krakowskim. W latach 1649–1653 był ławnikiem sądowym, a w połowie 1653 roku został wybrany do rady miejskiej, na miejsce po Mateuszu Gruszczyńskim (nr 477), w której zasiadł na 23 lata. Dziesięciokrotnie wchodził do rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. W obliczu zagrożenia okupacją szwedzką odpowiadał za rewizję zapasów żywności w kwartale sławkowskim, później bronił przed rabunkiem kościół Dominikanów oraz klasztorny skarbiec i bibliotekę. Był jednym z delegatów do pertraktacji z gubernatorem szwedzkim. Uważany był za stronnika Karola Gustawa, mówiono, że wskazywał Szwedom bogate kamienice duchowne i szlacheckie, aby bronić własności miejskiej. Od roku 1650 był prowizorem szpitala św. Ducha, później także kościoła Mariackiego, wspomagał finansowo jego orkiestrę. Często udzielał miastu bieżących pożyczek (na poselstwa, honoraria dla rajców, prezenty dla króla, królowej i biskupa krakowskiego). W 1655 roku został królem kurkowym. W połowie XVII wieku zaliczany był do najbogatszych kupców krakowskich, specjalizował się w handlu tak zwanymi towarami norymberskimi (kosy, kłódki, piły, rury do rusznic i karabinów) oraz spożywczymi. Miał kamienicę przy ul. św. Jana (nr 12), zwaną „Krauzowską”, folwark Prądnik i wieś Piotrkowice koło Książa Wielkiego. Był dwukrotnie żonaty: z Jadwigą, córką rajcy Wojciecha Celesty (nr 476), a następnie z wdową Barbarą Rozdzyną ze Lwowa. Zmarł 26 sierpnia 1676 roku na dezynterię, pozostawiając synów Krzysztofa młodszego, rajcę (nr 544), i Andrzeja, ławnika krakowskiego. Jego miejsce w radzie zajął Jan Krakier (nr 545).

Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1668 (z wpisami z 1669 roku) fragment strony 58, gdzie „Specyfikacja za co miasto JMP. Chrzysztophowi Krauzowi R.K. ab Anno 1654 usuque ad Anno 1659 zostało winno”, tj. zobowiązania finansowe miasta wobec rajcy i burmistrza Chrzysztofa Krauza – oraz powiększenie tytułu z jego imieniem (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2066, s. 58)

Źródła i literatura:

KPM III, nr 1956, 2226; PPK II-1, nr 1113, 1127, 1196–1197, 1199–1200, 1213, 1297, 1503; PPK II-3, nr 1907; BJ, sygn. rkps 5350, s. 333v; Sikora 1908, s. 58; Bieniarzówna 1969, s. 24, 44, 50, 67, 74, 77, 83–84, 137, 140, 162; Ciechanowiecki 1974, s. 72; Bieniarzówna 1994-II, s. 376, 381, 390–391, 402, 417, 438; *Encyklopedia*, s. 507; Follprecht 2001, s. 80; Lichończak 2004, s. 14; Danowska 2007, s. 96; Noga 2008, nr 241.

Jan Kazimierz (1648–1668)

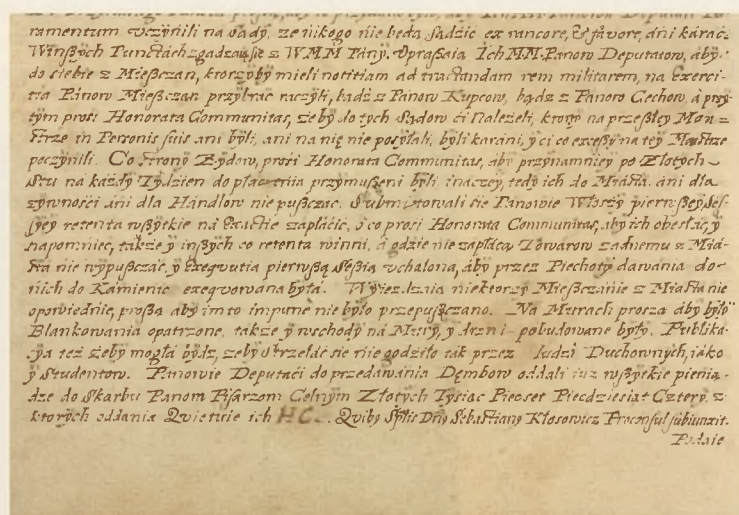
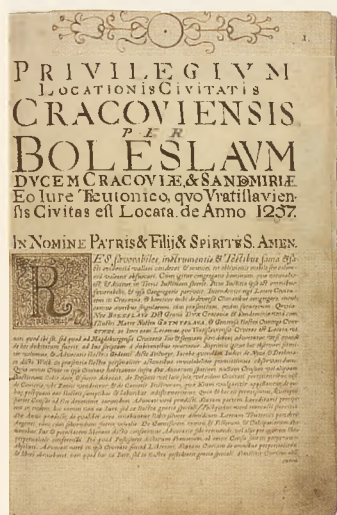
515. SEBASTIAN KŁOSOWIC

rajca 1653–1657

burmistrz 1655, 1656

Sebastianus Kłossowicz (Kłosowicz)

Kupiec sukienny, syn Sebastiana starszego, kuśnierza krakowskiego, w latach dwudziestych XVII wieku jednego z przywódców opozycji wobec rady miejskiej, nakładającej wysokie obciążenia finansowe na pospólstwo, seniora 40 Mężów, reprezentanta pospólstwa w procesie z radą miasta w 1626 roku o złe gospodarowanie miastem. Jego braćmi byli: Paweł, doktor praw, kanonik płocki i sekretarz królewski, oraz Jan, absolwent Uniwersytetu Krakowskiego ze stopniem bakałarza. Sebastian był ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim i z tą praktyką w połowie 1653 roku został wybrany do rady, na krzesło zwolnione po zmarłym rajcy Jakubie Borkowskim (nr 511). Dostał zatem szansę zrealizowania w obrębie rady celów, do których dążył walczący z nią jego ojciec. Sebastian zasiadał w radzie do roku 1657, w tym czasie do rady urzędującej został powołany dwukrotnie – wtedy też pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Z początkiem września 1655 roku, w związku z organizowaniem obrony miasta przed nadchodzącymi wojskami szwedzkimi, jako burmistrz zarządził wzmacnianie fortyfikacji i pobieranie danin na ten cel od właścicieli kamienic. Zawodowo zajmował się handlem, prowadził kram sukienny w Sukiennicach, był właścicielem kamienicy położonej przy ul. Brackiej (nr 12A), a także kamienicy przy ul. Gołębiej (nr 14). Z żoną Anną Kołdrasówną z Olkusza miał syna Stanisława, późniejszego rajcę (nr 528) oraz córkę Annę, która została żoną Jacka, syna rajcy Piotra Goleckiego (nr 513). Zmarł w listopadzie 1657 roku, na jego miejsce do rady został wybrany Franciszek Lupi (nr 524).

Sebastian Kłosowicz Proconsul

Źródła i literatura:

KPM III, nr 1269; PPK II-1, nr 935, 936, 1124; BJ, sygn. rkps 5350, s. 333v; Bieniarzówna Janina, Kłossowicz Sebastian, [w:] PSB, t. XIII, s. 72; Bieniarzówna 1969, s. 23, 32, 43, 81, 106–107, 109–112, 116–117, 122–123, 138, 140, 161; Rożek 1976, s. 112; Rożek 1977, s. 170, 356; Bieniarzówna 1994-I, s. 201, 238, 240, 242; Bieniarzówna 1994-II, s. 376; Follprecht 2001, s. 52, 62; Follprecht 2003, s. 57; Noga 2008, nr 242.

Z kopiarza zawierającego przywileje i prawa Krakowa z lat 1257–1788, zwanego Kodeksem Zaleskiego, strona tytułowa, ze strony 242v fragment dokumentu z 1655 roku określającego powinności rady i ówczesnego burmistrza Sebastiana Kłossowicza w związku z przygotowaniem miasta do obrony przed Szwedami – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, rkps 1449, s. 1, 242v)

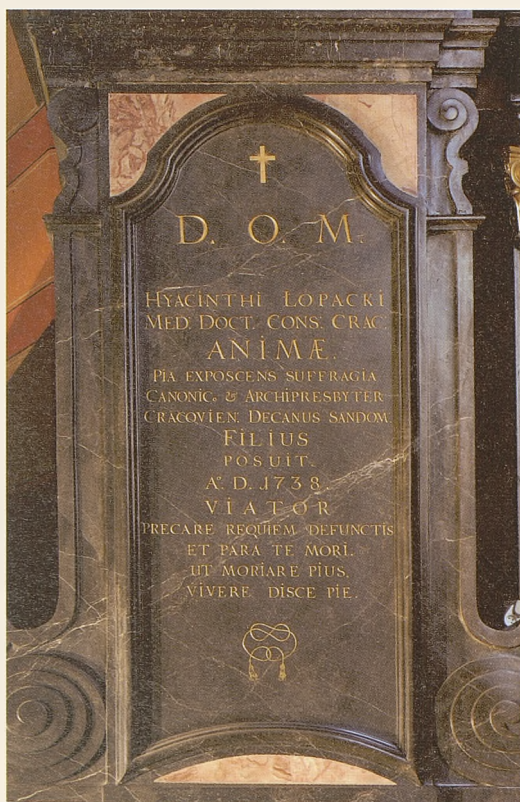
516. JACEK ŁOPACKI

rajca 1654–1702

burmistrz 1654, 1660, 1664, 1667, 1669, 1670, 1672, 1673, 1674, 1675, 1676, 1677, 1678, 1679, 1680, 1685, 1686, 1688, 1691, 1692, 1695, 1696, 1699, 1700, 1701, 1702

Hiacinthus Łopacky

Lekarz, profesor Uniwersytetu Krakowskiego, sekretarz królewski, kawaler Złotej Ostrogi, urodzony około 1620 roku w Krośnie nad Wisłokiem, syn tamtejszego rajcy Jana i Elżbiety. Studiował w Krakowie, stopień doktora medycyny uzyskał w Padwie. Objął katedrę anatomii Uniwersytetu Krakowskiego. Do prawa miejskiego został przyjęty w roku 1650. W 1654 roku wszedł do rady miejskiej, na miejsce po Janie Benedykcie Saviolim (nr 512) – rajcą był przez prawie pół wieku. Dwadzieścia sześć razy powołano go do rady urzędującej, tyleż razy zatem w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W latach okupacji szwedzkiej bronił profesorów Uniwersytetu przed złożeniem przysięgi Szwedom. W czasie zarazy niósł pomoc lekarską. W 1662 roku powołano go do rewizji ksiąg miejskich w ratuszu, w 1669 roku wszedł w skład komisji badającej fortyfikacje miasta. W 1683 roku, z okazji wjazdu do miasta Jana III Sobieskiego, na Rynku, „kiedy go magistrat witał i winszował tak wielkich tryumfów, oracją miał Doktor Łopacki”. Jako burmistrz witał w 1697 roku wjeżdżającego do miasta Augusta II. Prowadził praktykę lekarską dla wielu magnackich domów, był lekarzem kapituły krakowskiej, pracował w szpitalu św. Ducha. Miał kamienicę przy ul. Sławkowskiej (nr 7), a także grunt na Kawiorach. Poślubił Elżbietę Winklerównę, z którą miał synów Jana i Stanisława Antoniego, rajcę (nr 562), przez kilka lat zasiadającego – za królewskim przyzwoleniem – w radzie wraz z ojcem. Z drugiego małżeństwa z Elżbietą Kencówną pochodzili: Jacek Augustyn, archiprezbiter kościoła Mariackiego, i Franciszek. Jacek Łopacki zmarł 15 maja 1702 roku. Jego bogaty księgozbiór trafił do Biblioteki Jagiellońskiej. Na jego miejsce do rady miejskiej wybrano Józefa Behma (nr 575).

Nagrobek Jacka Łopackiego w nawie północnej kościoła Mariackiego, ufundowany w 1738 roku przez jego syna, księdza Jacka Augustyna Łopackiego, archiprezbitera kościoła Mariackiego

Jan Kazimierz (1648–1668)
 Michał Korybut Wiśniowiecki
 (1669–1673)
 Jan III Sobieski (1674–1696)
 August II (1697–1706)

Źródła i literatura:

CIP, s. 49, 64, 167; PPK II-1, nr 1113, 1200, 1204, 1248, 1279, 1297, 1311, 1333, 1380, 1383, 1397, 1444, 1449–1450, 1464, 1468, 1479, 1484–1485, 1492; BJ, sygn. rkps 5350, s. 334; Gajda Zdzisław, *Jacek Augustyn Łopacki. Studium z dziejów kultury medycznej w Krakowie w XVIII w.*, s. 8–16; Bieniarzówna 1969, s. 23–24, 26, 29–30, 32, 58–61, 74, 77, 87, 139–142, 148, 163; Gajda Zdzisław, *Łopacki Jacek*, [w:] PSB, t. XVIII, s. 404–405; Rożek 1976, s. 140, 187; Encyklopedia, s. 571; Noga 2008, nr 243, s. XXIII.

Jan Kazimierz (1648–1668)

W obliczu zagrożenia szwedzkiego w 1655 roku pospólstwo krakowskie zgadza się na przeznaczenie pewnych środków na zaciąg piechoty. Miasto podejmuje działania mające przygotować je do obrony.

Od 25 września do 18 października wojska szwedzkie oblegają Kraków, obroną kieruje kasztelan kijowski Stefan Czarniecki. Wieści o kolejnych klęskach wojsk Rzeczypospolitej doprowadzają do podjęcia decyzji o kapitulacji miasta. Załoga polska opuszcza Kraków. Przez blisko dwa lata trwa okupacja szwedzka. Szwedzi dopuszczają się rabunków, grabieży, dokonują zniszczeń. Na mieszkańców zostaje nałożona wysoka kontrybucja.

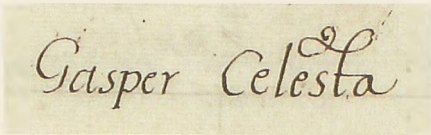
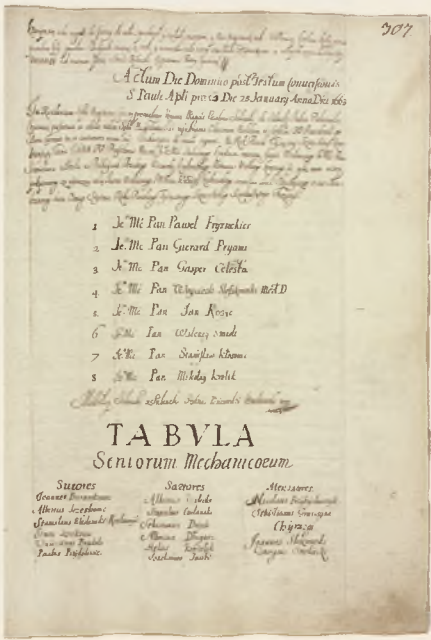
Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5350, s. 334; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 30; PPK II-1, nr 1113, 1176, 1197, 1200; PPK II-3, nr 1869; RK, t. 50: 1980, s. 115; Pachonński 1956, s. 412, 415, 421–422, 448–449, 456; Bieniarzówna 1969, s. 15, 45, 77, 139, 157; Rożek 1976, s. 88, 187; Bieniarzówna 1994-I, s. 206; Bieniarzówna 1994-II, s. 363, 376, 381, 388; Follprecht 2001, s. 47; Noga 2008, nr 244.

517. KASPER CELESTA

rajca 1654–1665
burmistrz 1655, 1656, 1660, 1663, 1665

Gaspar (Gasper) Czelesta (Cielesta)

Kupiec, pieczętujący się herbem własnym. Syn rajcy Wojciecha Celesty (nr 476) i Zofii, bratanek rajcy Jakuba (nr 495); jego siostra Jadwiga została żoną rajcy Krzysztofa Krauza (nr 514), a siostra Katarzyna – rajcy Franciszka Kortyna (nr 521). Wpisał się na studia na Uniwersytet Krakowski w 1633 roku. W 1653 roku został przyjęty do ławy miejskiej, w której pracach uczestniczył zaledwie przez rok. W radzie miejskiej zasiadał od 1654 roku, na miejscu po zmarłym Filipie Huttinim (nr 503). W ciągu 11 lat sprawowania urzędu rajcy pięciokrotnie wchodził w skład rady urzędującej i w ramach podziału kadencji między rajcami pełnił funkcję burmistrza. W obliczu zbliżających się do Krakowa wojsk szwedzkich został wyznaczony (w sierpniu 1655 roku) do rewizji baszt i murów miejskich na odcinku od bramy Grodzkiej do ul. Szewskiej. Aktywnie uczestniczył w obronie miasta w czasie jego oblężenia. W 1657 roku witał powracającego do Krakowa Jana Kazimierza na Łobzowie, gdzie z Jackiem Łopackim (nr 516) i Marcinem Lochmanem (nr 519) „reprezentowali utrapienie i ruiny swoje, wierne poddaństwo ofiarując”. Odpowiadał za miejską zbrojownię (w 1659 roku). Niezbyt dobrze układały się jego stosunki ze środowiskiem uniwersyteckim. Jako burmistrz wniósł nawet protest do sądu (w 1660 roku) przeciwko rektorowi Uniwersytetu Krakowskiego, że dopuszcza do rozruchów studenckich w mieście. Jako kupiec prowadził aktywną wymianę handlową z Wrocławiem i Gdańskiem, sprzedawał głównie ołów. Udzielił radzie miejskiej pożyczki (417 złotych) na wystawienie „teatru” do koronacji Jana Kazimierza. Był właścicielem kamienicy przy Rynku (nr 45). Z żoną Zuzanną miał syna Jana i córkę Zuzannę, żonę rajcy Wojciecha Śleszkowskiego (nr 520). Zmarł 11 marca 1665 roku w Krakowie, kamienica do 1678 roku należała do „Kasprowy Celestyny wdowy”. Jego miejsce w radzie zajął Jan Romanowic (nr 533).

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1661–1664 strona 307 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1663, wśród których znajduje się Kasper Celesta – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 465, s. 307)

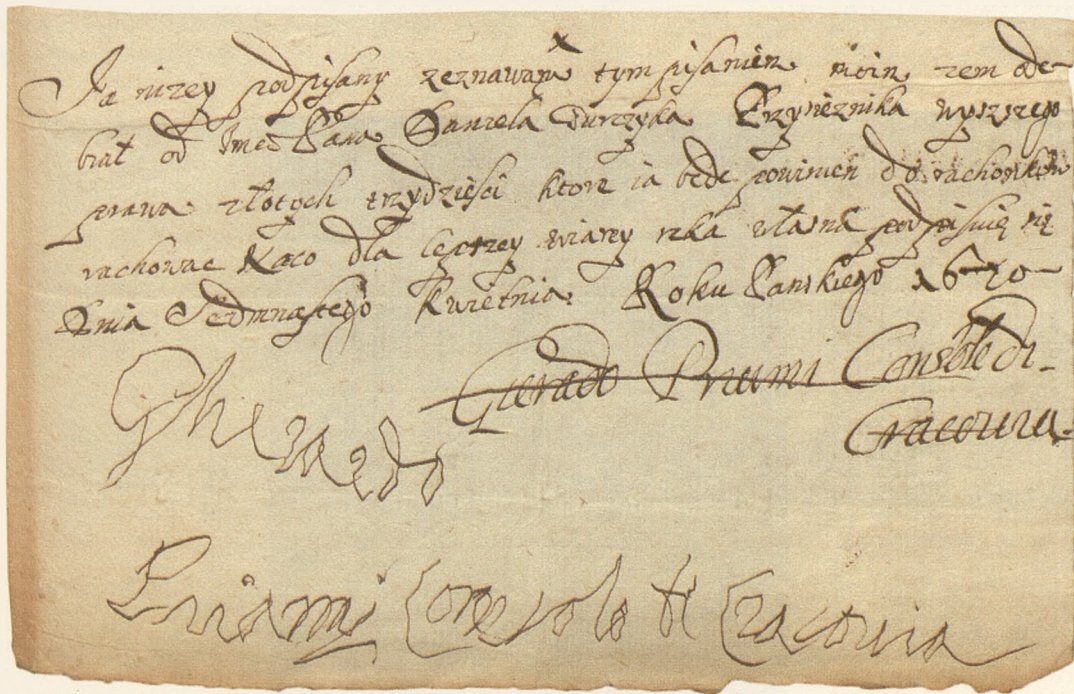
518. GERARD PRIAMI

rajca 1654–1670

burmistrz 1655, 1656, 1661, 1662, 1663, 1664, 1666

Gerhardus Priami

Kupiec sukienny, zarządca mennicy królewskiej, pochodzący z Lukki we włoskiej Toskanii. Do krakowskiego prawa miejskiego przyjęty w 1631 roku. Z jego usług finansowych korzystali Władysław IV i Jan Kazimierz, kredytował Lubomirskich i Ossolińskich. W latach 1648–1650 zarządzał mennicą krakowską, bił dukaty, półtalary i talary z monogramem G.P. Był ławnikiem w Sądzie Wyższym Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. W roku 1654 otrzymał nominację do rady miejskiej, w której zajął miejsce po Krzysztofie Schedlu (nr 481). Siedmiokrotnie wchodził do rady urzędującej i pełnił w ramach podziału kadencji między rajcami funkcję burmistrza. W latach 1655 i 1659 był lonerem. Według niechętnych mu relacji w okresie „potopu” urządził bankiet dla Szwedów, hojnie obdarowując okupacyjnego gubernatora Krakowa generała Paula Wirtza, aby uniknąć wysokiego opodatkowania; istotnie, zapłacił dziesięciokrotnie niższą kwotę okupu niż inni kupcy. Po wyzwoleniu Krakowa zajmował się poborem nowego podatku trzech groszy od kwarty wina od kupców, winiarzy i szynkarzy. Użyczał miastu kwot na bieżące wydatki, w tym prezenty dla królowej; długi te miasto spłacało jeszcze jego potomkom. Miał kamienicę przy Rynku (nr 41A). Kolekcjonował obrazy. Był dwukrotnie żonaty: z Justyną z Cieniowiców oraz Zuzanną z Szoberów. Zmarł po 25 listopada 1670 roku, pozostawił trzech synów: Jerzego Aleksandra, sekretarza królewskiego i wydawcę gazet, Jana Baptystę i Jacka Ferdynanda, dominikanów pod imionami Stefana i Hiacynta, oraz trzy córki, wśród nich Wiktorię, żonę rajcy Michała Behma (nr 554). Miejsce po nim w radzie zajął Jan Kortyn (nr 537).

Dokument wystawiony w 1620 roku przez Gerarda Priami, w którym kwituje on odbiór od Daniela Gurczyka kwoty 30 złotych polskich, potwierdzając to podpisem złożonym własną ręką, z zaznaczeniem godności rajcowskiej (Biblioteka Jagiellońska, sygn. rkps 884, s. 105)

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)

STEFAN CZARNIECKI gubernator miasta

wrzesień–październik 1655

Stefan Czarniecki, kopia portretu nieznanego autora, 1976 rok (Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr in. 2678/III)

Urodzony w Czarncy około 1599 roku, hetman polny koronny. W 1655 roku w trakcie oblężenia Krakowa przez wojska szwedzkie Karola Gustawa, gubernator miasta – dowódca jego obrony. Zmarł w 1665 roku.

ARVID WITTENBERG VON DEBERN

gubernator miasta
1655–luty 1656

Awers medalu z popiersiem Arvida Wittenberga (Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. VII MdP 3396)

Urodzony w 1606 roku w Finlandii, marszałek szwedzki, dowódca oblężenia Krakowa w 1655 roku, po kapitulacji miasta gubernator Krakowa. Zmarł w roku 1657.

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 1095, 1113, 1127, 1199, 1213, 1248; BJ, rkps 5350, s. 334; Grabowski 1854, s. 63; Kutrzeba 1911, s. 101; Gumowski 1927, s. 88–89; Pachoński 1956, s. 144; Bieniarzówna 1969, s. 34–35, 81, 139–140, 166; Bieniarzówna 1994, s. 375–376, 521; Noga 2008, nr 245.

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)

PAUL WIRTZ
gubernator miasta
luty 1656–sierpień 1657

Portret marszałka Paula Wirtza,
autor nieznan, około 1655 roku
(Muzeum Warmii i Mazur
w Olsztynie, nr inw. 285 OMO)

Urodzony w 1612 roku, mar-
szałek szwedzki, gubernator
Krakowa do 1657 roku.
Od marca 1657 roku współrzą-
dził z Janem Bethlenem, gu-
bernatorem z ramienia Jerze-
go Rakoczego, księcia siedmio-
grodzkiego.

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 1127, 1197, 1200, 1279,
1297, 1322–1323; PPK II-3, nr 1879,
s. 1499; BJ, sygn. rkps 5350, s. 335;
Sikora 1908, s. 47, 54, 58–59, 66, 74, 80,
116, 121; Bieniarzówna 1969, s. 29, 39,
44, 46, 69–70, 72–74, 140, 162; Bienia-
rzówna Janina, Lochman Marcin, [w:]
PSB, t. XVII, s. 510; Rożek 1976, s. 114,
187; Bieniarzówna 1994-I, s. 199, Bienia-
rzówna 1994-II, s. 363, 374, 376, 388,
390, 397, 437; Noga 2008, nr 246.

519. MARCIN LOCHMAN

rajca 1655–1680

burmistrz 1658, 1661, 1665, 1667, 1668, 1669, 1671, 1672, 1673, 1676

Martinus Lechman

Kupiec korzenny, sekretarz królewski, syn mieszczanina toruńskiego Marcina i Doroty. Do krakowskiego prawa miejskiego przyjęty w 1644 roku. Otrzymał przywilej nobilitacyjny w roku 1676 za zasługi ojca. Był kawalerem Złotej Ostrogi. W latach 1652–1654 był ławnikiem sądowym. W roku 1655 uzyskał awans do rady miejskiej, na miejsce po Rafale Delpace (nr 494), zasiadał w niej do 1680 roku. Dziesięciokrotnie zasiadał w radzie urzędującej i w ramach podziału kadencji między rajcami pełnił funkcję burmistrza. W obliczu szwedzkiego zagrożenia powołano go w 1655 roku do komisji zabezpieczającej zapasy żywności. Wszedł w skład delegacji do pertraktacji ze Szwedami, dwa tygodnie później został aresztowany na ratuszu za niezapłacenie okupu. Okazał się jednak gorliwym stronnikiem Szwedów, był podskarbisem przy okupacyjnym gubernatorze generale Paulu Wirtzu, wskazywał bogate domy warte rabunku, szpiegował w obozie polskim w Tyńcu. Nie przeszkodziło to jednak jego udziałowi 4 października 1657 roku, po wyzwoleniu miasta, w deputacji witającej Jana Kazimierza. W latach 1672–1674 był superintendentem do naprawy fortyfikacji miejskich. Dzierżawił od miasta wieś Dąbie, gdzie odbudował spalony browar i wystarał się o przywilej warzenia piwa i palenia gorzałki, wziął też warendę folwark Gutteterowski. Dzierżawił cła koronne małopolskie i wielkopolskie – ich rozliczenia wymagały królewskiej interwencji. Miał kamienicę przy ul. św. Jana (nr 15C). Był dwukrotnie żonaty: z Anną, córką rajcy Andrzeja Węgrzynowicza (nr 482), z którą miał syna Jana Marcina, doktora praw, a następnie z Katarzyną, która dała mu syna Andrzeja, nowicjusza u dominikanów, oraz córkę Agnieszkę, klaryskę u św. Andrzeja. Zmarł 16 lutego 1680 roku. Jego miejsce w radzie zajął Stefan Mechoni (nr 551).

naradzinami a dalsze dojeżdżanie w królewskich wozach sztem od przywieszenia do kop. Guntow			
Krekiem Jaki y Sztabicki szbramy Aloryanskiej do Grockiej dano	3		
Garnki wyrobili wozu 400 Orkli 400 Sybelnicka z Puktuński od tego dano	3	0	
Wozem co kolo pramu rzeźni dano Inowu ad rationem roboty	3		
P. Hela Boni Strzelcowi dano ad rationem rotent	3		
P. Chyżowski Strzelcowi Staremu Salarium dano	2		
Kowalowi Miejskiemu za robotą mieiską 3u 12z pusep P. Salowickiego	12		
Jon Szwabowangom dano ad rationem bery	4		
Jeżar mi Strzeli Mieiskiemu Salarium pro die 19 Feb Salaryjmane dano	4		
Jeżar mi Salarium Septimanale dano	3		
Jeżar mi Salarium Septimanale dano	2		
P. Drotni Strzeli Mieiskiemu Salarium Septimanale dano	1		
Harcoknechtowi Salarium Septimanale dano	1		
P. Maftelli Salarium Septimanale dano	4		
P. Maftelli Salarium Septimanale dano	4		
Jeżar mi Salarium Septimanale dano	6		
Jeżar mi Salarium Septimanale dano	6		
Cesli Mieiskiemu Salarium Septimanale dano	1		
Summa	301	4	
Jeżar mi Salarium Septimanale dano 3u dwie Septimanale ex proventibus (miejsc)	61	26	9
Summa	362	9	
Martinus Lochman Profenoul.			
C. Bonifacius. Cantelli sc. m. p.			
Jan Zaleski			

Martinus Lochman Profenoul.

Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1661 fragment strony 27 z zestawieniem bieżących wydatków ponoszonych przez miasto, gdy stanowisko lonera sprawował Jan Zaleski (nr 536) – oraz powiększenie podpisu burmistrza Marcina Lochmana, kontrolującego rachunki lonera (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2062, s. 27)

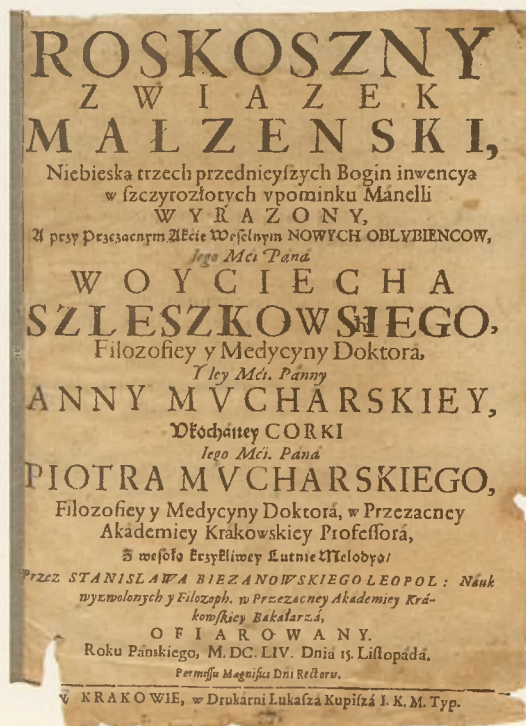
520. WOJCIECH ŚLESZKOWSKI

rajca 1657–1697

burmistrz 1659, 1662, 1663, 1665, 1667, 1669, 1670, 1671, 1673, 1674, 1675, 1676, 1684, 1685, 1688, 1691, 1693, 1694, 1695

Albertus Sleszkowski (Szleszkowski, Słeszkowski, Śleskowski)

Doktor medycyny, sekretarz królewski, kawaler Złotej Ostrogi. Pochodził z Kalisza. Syn Sebastiana, doktora medycyny. Studiował na Uniwersytecie Krakowskim i we Włoszech (Bolonia i Padwa), uzyskując tytuł doktora medycyny w 1653 roku. Został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1654. W 1657 roku wszedł do rady miejskiej i zasiadał w niej przez 40 lat. Dziewiętnastokrotnie w tym czasie wchodził w skład rady urzędującej i w ramach podziału kadencji między rajcami pełnił funkcję burmistrza. W 1660 roku reprezentował miasto na sejmiku w Proszowicach, a w 1672 roku wysłano go na sejm do Warszawy. Jako burmistrz witał w 1669 roku przed Barbakanem nowo wybranego króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego. W 1683 roku, po dotarciu do Krakowa nowiny o wygranej bitwie pod Wiedniem, Śleszkowski złożył w imieniu rajców gratulacje na ręce królowej Marii Kazimiery. Posiadał przy ul. Mikołajskiej (nr 2C) kamienicę, którą nabył zaraz po przyjęciu prawa miejskiego. Od miasta dzierżawił pomieszczenia w budynku miejskim „Skałka” przy Rynku. Był właścicielem sporej biblioteki, którą zapisał synowi Karolowi Albertowi. Część majątku miał także w Warszawie (dom Skorczyńskich, kamienica przy ul. św. Jana). Jako właściciel tak licznych nieruchomości został obciążony przez Szwedów (w 1657 roku) kontrybucją 50 złotych. Wspierał materialnie szpital św. Ducha, któremu zapisał znaczne sumy (w 1697 roku) oraz Bractwo Wniebowstąpienia przy kościele Mariackim. Był dwukrotnie żonaty: najpierw z Anną, córką Piotra Mucharskiego, doktora medycyny, sekretarza i nadwornego fizyka Władysława IV, a następnie z Zuzanną, córką rajcy Kaspra Celestry (nr 517), która wniosła mu w wianie 3000 złotych. Z pierwszego małżeństwa miał córki: Annę (żona Jana Bystrowskiego, ławnika krakowskiego), Agnieszkę i Jadwigę, oraz syna Karola Alberta, który obrał stan duchowny. Wojciech Śleszkowski zmarł między 24 maja a 19 lipca 1697 roku, pochowano go w kościele Mariackim. Krzesło rajcy przejął po nim Mikołaj Chudziński (nr 566).

Strona tytułowa panegiryku pióra Stanisława Biezanowskiego, wydane w Krakowie w 1654 roku w związku ze ślubem Wojciecha Śleszkowskiego i Anny, córki Piotra Mucharskiego (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 17245 I Mag. St. Dr)

Jan Kazimierz (1648–1668)
 Michał Korybut Wiśniowiecki (1669–1673)
 Jan III Sobieski (1674–1696)
 August II (1697–1706)

Podczas okupacji szwedzkiej w 1656 roku wojska polskie dowodzone między innymi przez Jerzego Lubomirskiego próbują atakować miasto.

W roku następnym przeciw Polsce występuje także książę siedmiogrodzki Jerzy Rakoczy. Wraz ze swoimi wojskami wkracza do Krakowa. Miasto zostaje poddane okupacji szwedzko-siedmiogrodzkiej. W czerwcu wojska polskie otrzymują wsparcie wojsk cesarskich (austriackich), a wspólne oblężenie Krakowa doprowadza do oswobodzenia miasta od okupantów. We wrześniu do Krakowa wjeżdża Jan Kazimierz.

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 339v; BJ, sygn. rkps 5357, s. 35v, 51, 67v, 69; PPK II-3, nr 2040; Lachs 1929, s. 54; Bieniarzówna 1969, s. 30, 32, 59, 75, 77, 87, 89–90, 142, 170; Rożek 1976, s. 95, 206, 208; Bieniarzówna 1976, s. 126; Piech 1987, s. 64, 143, 146; Bieniarzówna 1994-II, s. 390, 436–437, 444; Janusz Tazbir, *Śleszkowski Sebastian*, [w:] PSB, t. XXXVIII, s. 563; Follprecht 2001, s. 91; Danowska 2006, s. 139–142; Noga 2008, nr 274.

Jan Kazimierz (1648–1668)

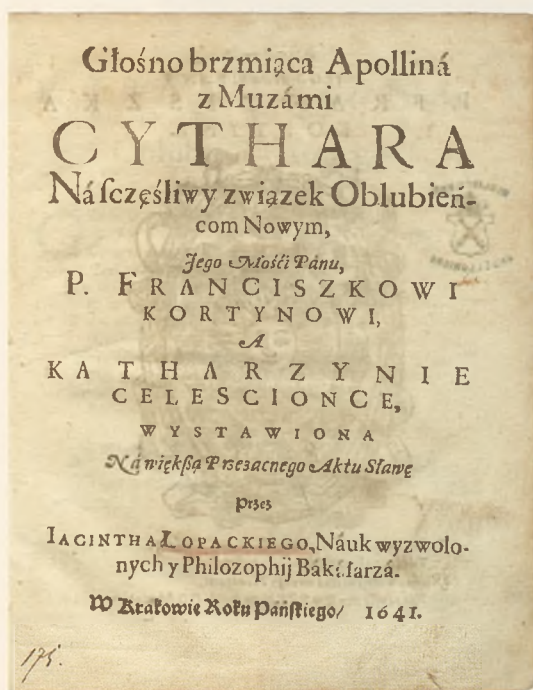
521. FRANCISZEK KORTYN

rajca 1657–1667

burmistrz 1658, 1661

Franciscus Cortini

Kupiec winny, sekretarz królewski, syn Rudolfa Cortiniego, przybysza z Włoch, kupca i wójta Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, brat Rudolfa, ławnika tegoż Sądu, oraz rajcy Andrzeja (nr 534). Pieczętował się „pradawnym”, jak to określał, herbem własnym Cortini-Kortyn. Od roku 1643 zasiadł w ławie miejskiej, używając jeszcze nazwiska Cortini. Urząd ławnika sprawował do 1657 roku, pod koniec którego został wybrany do rady miejskiej, w której zasiadł na niespełna 11 lat. Zajął miejsce po zmarłym rajcy Janie Furmankowiczu (nr 498). Nie zapisał się w radzie dużą aktywnością, do rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza, był powołany tylko dwukrotnie. Jego rola ograniczała się do dawania większych i mniejszych pożyczek na potrzeby miasta. Pod koniec życia uzyskał honorowy tytuł sekretarza królewskiego na dworze Jana Kazimierza. Zawodowo był hurtownikiem wina; w 1653 roku sprowadził z Węgier łącznie 285 beczek. Największy odnotowany jego transport ze stycznia 1654 roku został przywieziony na 42 wozach i 252 końmi. Handlował też korzeniami i wyrobami żelaznymi. W 1655 roku, podczas płacenia okupu Szwedom, należał do sześciu najbogatszych kupców krakowskich. U zmierzchu aktywności zawodowej oświadczył radzie, że porzuca kupiectwo i zostaje bankierem. Miał kamienicę w Rynku (obecnie nr 7), zwaną też „Kortynowską”, lecz bardziej znaną jako kamienica Montelupich, od nazwiska wcześniejszych właścicieli. W roku 1663 nabył wieś Jakubowice, odnowił stary dwór. Poślubił Katarzynę, córkę rajcy Wojciecha Celesty (nr 476). Zmarł bezpotomnie 30 maja 1667 roku, majątek odziedziczył głównie brat Andrzej. Jego miejsce w radzie zajął Mikołaj Fabrys (nr 535).

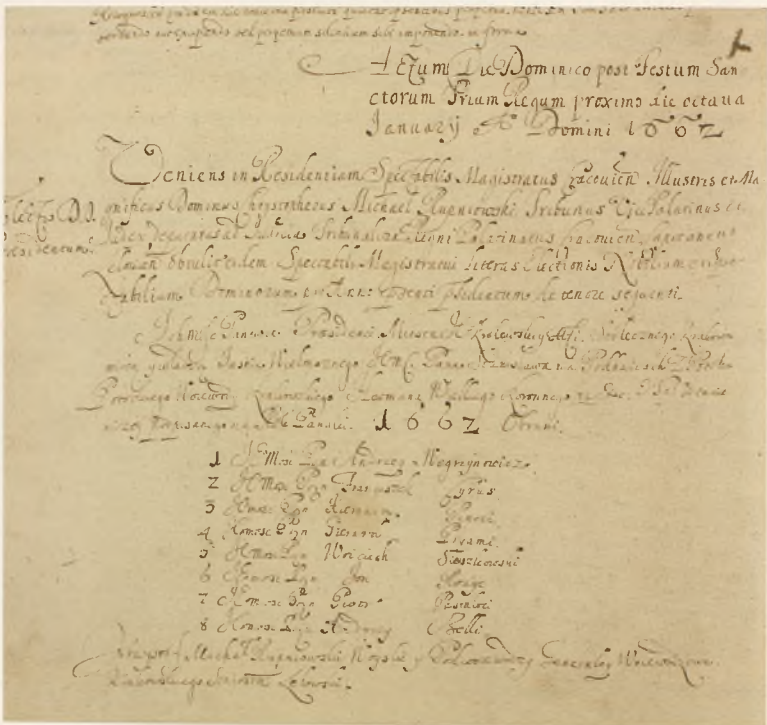
Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 1199–1200, 1248; BJ, sygn. rkps 5350, s. 339v; Bieniarzówna Janina, Kortyn Franciszek, [w:] PSB, t. XIV, s. 122–123; Bieniarzówna 1969, s. 23, 26, 35, 44, 46, 77, 81, 138, 161; Bieniarzówna 1994-I, s. 204; Bieniarzówna 1994-II, s. 390, 397, 437; Komorowski 2008, s. 268; Noga 2008, nr 248.

Karta tytułowa recto i verso wydanej w Krakowie w 1641 roku pieśni weselnej autorstwa Jacka Łopackiego (nr 516), ułożonej w związku z zaślubinami Franciszka Kortyna i Katarzyny Celeścianki; na odwrocie strony tytułowej herb Franciszka Kortyna (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 17521 I, Mag. St. Dr.)

522. JAN RÓŻYC
rajca 1657–1689
burmistrz 1658, 1662, 1663, 1666

Joannes Rozyc (Ruzyc)
Aptekarz, sekretarz królewski, urodzony w Rawie, przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1649, ze zwolnieniem z taksy za wstawiennictwem teścia, lekarza Andrzeja Wolfowicza. W lipcu 1653 roku wszedł jako ławnik do Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. Już w czasie okupacji szwedzkiej 1655–1657 był majątny, skoro Szwedzi wyznaczyli mu wysoki okup, którego udało mu się jednak nie zapłacić. W listopadzie 1657 roku wojewoda krakowski Władysław Myszkowski mianował go do rady miejskiej na miejsce po zmarłym rajcy Andrzeju Cieskim (nr 504). Rajcą był przez prawie 33 lata. W tym czasie czterokrotnie zasiadał w radzie urzędującej i pełnił wówczas okresowo funkcję burmistrza. Od roku 1667 był lonerem. Należną sobie pensję przeznaczył wtedy na sprawienie zagłówek do Izby Pańskiej w ratuszu. W roku 1665 Jan Kazimierz nadał mu godność sekretarza królewskiego, co miało znaczenie tytularne. Dzięki małżeństwu stał się właścicielem kamienicy położonej przy Rynku (obecnie nr 31), na rogu ul. Szewskiej, zwanej od jego imienia „Różycowską”, a wcześniej „Bonikowską”. Miał też ogród za murami obok bramy Szewskiej – w 1664 roku uzyskał od rady zgodę na przebicie w murach miejskich własnej furty do tej nieruchomości. Ożenił się z Magdaleną z Wolfowiczów, wdową po aptekarzu Macieju Bonikowskim. Zmarł 4 grudnia 1689 roku. Jego miejsce w radzie zajął Jan Markiewicz (nr 558).

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 1197, 1213, 1248, 1279;
BJ, sygn. rkps 5350, s. 339v; Lachs 1933,
s. 114; Bieniarzówna 1969, s. 30, 32, 46,
70, 75, 167; Bieniarzówna Janina, Różyc
Jan, [w:] PSB, t. XXXII, s. 510; Bienia-
rzówna 1994-II, s. 390, 437; Follprecht
2001, s. 44; Komorowski 2008, s. 313;
Noga 2008, nr 249.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1661–1664 fragment strony 180
z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1662, wśród których znajduje się Jan Różyc –
oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 465, s. 180)

Jan Kazimierz (1648–1668)
 Michał Korybut Wiśniowiecki
 (1669–1673)
 Jan III Sobieski (1674–1696)

523. WOJCIECH SZTAMET

rajca 1657–1679

burmistrz 1658, 1660

Albertus Stamet (Sztameth, Stameth)

Kupiec sukienny, sekretarz królewski. Pochodził z Poznania, do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w 1636 roku. Pieczętował się herbem Prawdzic. Był prowizorem kościoła Mariackiego, od 13 grudnia 1658 roku edylem tegoż kościoła. Karierę we władzach miasta rozpoczął w 1653 roku, kiedy został wybrany do ławy miejskiej. Zasiadał w niej do 23 listopada 1657 roku – wówczas został obrany na urząd rajcy na wolne miejsce, które powstało, gdy zmarł Zygmunt Hippolith (nr 507). Jego działalność we władzach miasta trwała blisko 23 lata – do roku 1679 łącznie. W tym czasie był dwukrotnie wybierany do rady urzędującej, w której w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Był jednym z najbardziej hojnych fundatorów kościoła Mariackiego. Jako prowizor zakupił między innymi brązowe ażurowe bramki do balustrady przed głównym ołtarzem oraz wiele szat liturgicznych. Własnym kosztem odremontował podupadający hełm na wieży głównej kościoła w 1662 roku, a 11 lat później sfinansował remont zegara. W 1672 roku wraz z Krzysztofem Krauzem (nr 514) ufundował organy kościelne. Jako kupiec prowadził ożywioną wymianę handlową ze Śląskiem. W latach 1658–1660 aż 46 razy przewoził towary na trasie Wrocław–Kraków. Dobra kupował także w Bielsku. Posiadał dwa kramy sukienne oraz kamienicę przy Rynku (nr 36B). W budynku tym mieściła się apteka zwana „Pod Jeleniem”. Wojciech Sztamet zmarł przed 11 września 1679 roku. Na jego miejsce do rady miasta wybrano doktora Stanisława Słowakowica (nr 550).

Epitafium z czarnego marmuru Wojciecha Sztameta w kościele Mariackim, w pobliżu cyborium, ufundowane po 1679 roku; w dolnej części kartusz z herbem Prawdzic

Źródła i literatura:

Bj, sygn. rkps 5357, s. 23, 34v, 195v; Bieniarzówna 1969, s. 29, 43–44, 75, 78, 84, 169; Rożek 1976, s. 18–20, 72, 74, 315; Bieniarzówna 1994-II, s. 390, 402; Follprecht 2001, s. 45; Komorowski 2008, s. 325; Noga 2008, nr 250, 666.

524. FRANCISZEK LUPI

rajca 1658–1672

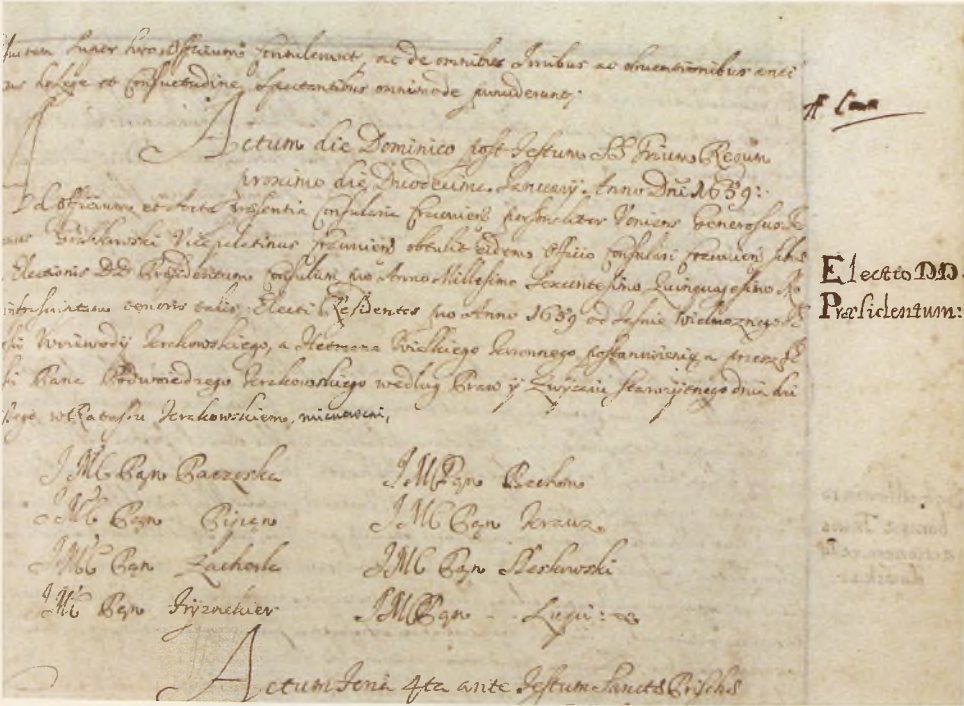
burmistrz 1659

Franciscus Lupi

Kupiec, pochodzący z Chiavenny we Włoszech. Krakowskie prawo miejskie nabył w 1629 roku. Początkowo był ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Do rady miasta został wybrany w 1658 roku na miejsce zwolnione po śmierci Sebastiana Kłosowica (nr 515). Urząd rajcy piastował przez ponad 14 lat. W tym czasie tylko raz – w roku 1659 – wszedł do rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Właśnie na czas jego burmistrzowania przypadła sprawa wypłacenia przez radę miejską honorarium kanclerzowi Mikołajowi Janowi Prażmowskiemu za nieznane działania na rzecz miasta. Franciszek Lupi zwrócił się o zgodę na to do 40 Mężów – *quadragintaviratu*, utrwalonej już instytucji przedstawicielskiej pospólstwa. Zgodę uzyskano, ale samo skierowanie sprawy przez burmistrza do 40 Mężów wywołało ostry sprzeciw zgromadzenia trzech porządków, czyli *communitas*, instytucji konkurującej o prawo reprezentowania pospólstwa i kontroli nad finansami miasta (spór ten o kompetencje i pozycję w reprezentowaniu pospólstwa wobec rady miejskiej rozstrzygnął w 1668 roku Jan Kazimierz, przyznając *communitas* szerokie uprawnienia, kosztem rady i *quadragintaviratu*). Franciszek Lupi prowadził intensywną wymianę handlową ze Śląskiem. Handlował przede wszystkim we Wrocławiu, skąd z kolei sprowadzał towary przeznaczone na rynek krakowski. Posiadał kamienice przy Rynku (nr 5) oraz przy ul. Gołębiej (nr 4). Z żoną Anną Ryntówną miał syna Franciszka Aleksandra. Zmarł 8 maja 1672 roku. Jego miejsce w radzie zajął Antoni Lukini (nr 541).

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)

W 1658 roku zostaje zbudowany młyn królewski, tak zwany Dolny (pozostałością jest obecna nazwa ulicy – Dolnych Młynów).

M. B. G. Lupi: =

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1653–1660 fragment strony 1231 z wpisem elekcji rajców urzędujących na rok 1659, wśród których widnieje Franciszek Lupi – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 464, s. 1231)

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5350, t. III, s. 330; PPK II-1, nr 1095, 1200, 1213, 1279; Bieniarzówna 1969, s. 32, 34–35, 163; Bieniarzówna 1994-I, s. 202, 204; Bieniarzówna 1994-II, s. 390; Follprecht 2001, s. 39, 62; Kazusek 2006, s. 135; Komorowski 2008, s. 263; Noga 2008, s. XLIX, nr 251.

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)

W 1660 roku mają miejsce
wystąpienia przeciwko
Żydom.

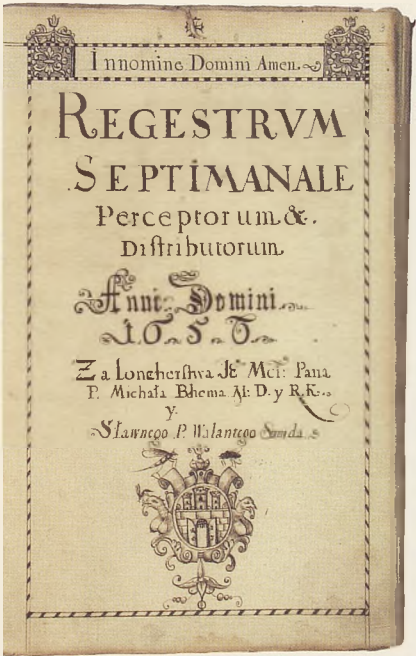
525. WALENTY SMIDT

rajca 1659–1692

burmistrz 1660, 1663, 1664, 1667, 1670, 1671, 1672, 1674, 1677, 1678, 1680

Valentinus Smith (Szmid, Schmit, Schmidt, Smid)

Kupiec winny, sekretarz królewski, syn Jana, mieszczanina wrocławskiego, brat kupca sukiennego Andrzeja. Przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w roku 1637. Gdy w czasie najazdu szwedzkiego w imieniu pospólstwa pertraktował ze Szwedami w sprawie wysokości okupu, podejrzewano, że dla ratowania swojego majątku, wskazywał bogate domy szlacheckie i duchowne. Jednak i jego kamienice zostały zdewastowane. W czasie okupacji miasta przez Siedmiogorodzian pośredniczył w korespondencji węgierskiej załogi ze stolicą w Budzie, za co został przez nich nagrodzony dwoma wozami wina. W wolnym już od obcych wojsk mieście, w 1658 roku, został powołany do ławy sądowej, a rok później otrzymał nominację do rady miejskiej; zajął w niej miejsce po rajcy Andrzeju Cieniowicu (nr 508). Zanim został ławnikiem, a potem rajcą, przez pewien czas był lonerem. W czasie blisko 34 lat zasiadania w radzie 11 razy był powoływany do rady urzędującej, w której na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. W 1664 roku wdał się w bliżej nieznany spór z Uniwersytetem Krakowskim, dostał nawet wyrok banicji za uwięzienie jednego z drukarzy. Zajmował się sprawami porządku w mieście; wprowadził zakaz chowania w mieście bydła i trzody chlewnej, zalecał brukowanie ulic. Odpowiadał za miejską zbrojownię i odnowienie zagrożonej bramy Floriańskiej. W roku 1670 posłował na sejmik proszowicki i sejm warszawski. Miał kamienice przy ulicach Sławkowskiej (nr 13) i Floriańskiej (nr 19). Był żonaty z Zofią, z którą miał dwie córki: Cecylię, żonę Jana Dionizego Romanowicza, wiceinstygatora litewskiego, i Teresę Winklerową, żonę pisarza celnego komory krakowskiej. Zmarł 10 grudnia 1692 roku. Na jego miejsce do rady wszedł Andrzej Cyrus (nr 561).

Exposita à die 3 Januari usque ad 6 Eiusdem

Intelliguntur ad intelligendum Regis et Civis	7: 15
Helmanoni Salarii	6
Et Etardoni Brownensis	2: 15
Et Etardoni Brownensis	1
Et Etardoni Brownensis	1
Et Etardoni Brownensis	12
Et Etardoni Brownensis	4
Et Etardoni Brownensis	2
Et Etardoni Brownensis	6
Et Etardoni Brownensis	3: 20
Et Etardoni Brownensis	2
Et Etardoni Brownensis	1: 15
Et Etardoni Brownensis	4: 6
Et Etardoni Brownensis	14
Et Etardoni Brownensis	2
Et Etardoni Brownensis	1
Et Etardoni Brownensis	4: 16
Et Etardoni Brownensis	26
Et Etardoni Brownensis	7
Et Etardoni Brownensis	10
Et Etardoni Brownensis	1
Summa	100: 10

Walenty Smidt
Georgius Winkler & C

Walenty Smidt

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 1120, 1197, 1200, 1279, 1311, 1323, 1331, 1333, 1376, 1380, 1383–1384, 1397, 1430, 1449, 1468; BJ, sygn. rkps 5350, s. 342, 379v; Grabowski 1852, s. 95–96, 101, 104–107; Sikora 1908, s. 47, 58, 62; Kutrzeba 1911, s. 89; Bieniarzówna 1969, s. 39–40, 70, 75, 137, 168; Rożek 1976, s. 94; Bieniarzówna Janina, Schmidt Walenty, [w:] PSB, t. XXXV, s. 551–552; Bieniarzówna 1994-II, s. 438; Follprecht 2001, s. 54, 104; Noga 2008, nr 252.

Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1656 strony tytułowa i 7 z okresowym zestawieniem bieżących wydatków miasta w 1656 roku, gdy funkcję lonerów pełnili Michał Behm (nr 510) i Walenty Smidt – oraz powiększenie złożonego pod tym zestawieniem podpisu Smidta, kontrolującego stan rachunków (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2057, s. 1, 7)

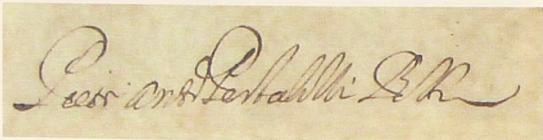
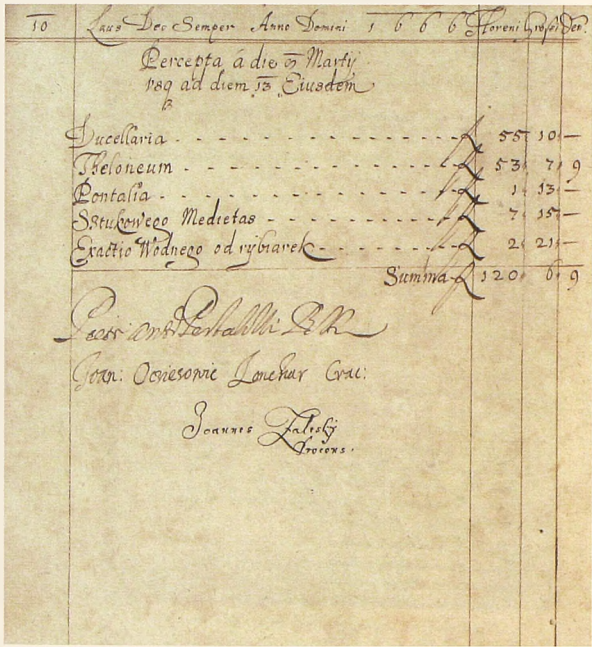
526. PIOTR ANTONI PESTALOCI

rajca 1662–1670
burmistrz 1662, 1665, 1667, 1670

Petrus Antonius Pestalocci (Pestalottzi, Pestalozzi)
Kupiec zbożowy i solny, urodzony w 1608 roku we włoskiej Vicenzie, starszy Bractwa Prasotów. Krakowskie prawo miejskie uzyskał w roku 1644. W latach 1649–1660 pełnił urząd ławnika sądowego. W roku 1662 został powołany do rady miejskiej. Urząd rajcy sprawował przez niecałe dziewięć lat, czterokrotnie zasiadając w tym okresie w radzie urzędującej i pełniąc wówczas kadencyjnie funkcję burmistrza. W latach 1665–1668 był lonerem. Wzmiankowany był także jako administrator państwowego monopolu tabaką i poborca podymnego. W radzie zajmował się między innymi odbudową spichlerzy miejskich po zniszczeniach wojennych oraz restauracją szkoły mariackiej. Piotr Antoni należał w latach sześćdziesiątych XVII wieku do najaktywniejszych kupców krakowskich, jako jeden z pierwszych prowadził na dużą skalę handel z Warszawą. Handlował głównie zbożem, solą, woskiem oraz towarami sprowadzanymi z Włoch (jedwab, oliwa, cytryny, parmezan). Był dostawcą dworów magnackich. W 1666 roku z jego inicjatywy oraz przy jego wsparciu finansowym odrestaurowano hełm wyższej wieży kościoła Mariackiego – hejnalicy. Ufundował wówczas pozłacaną koronę na jej iglicę, w intencji nawiązując do zawierzenia kraju Marii, dokonanego przez Jana Kazimierza w 1656 roku we Lwowie. Był żonaty z Teresą, córką rajcy Andrzeja Bełzy (nr 484) i Cecylii Pipanówny. Pamięci zmarłej przedwcześnie żony poświęcił bliżej nieokreśloną wcześniejszą renowację kościoła Mariackiego, co upamiętnił tablicą wmurowaną w 1663 roku w południową elewację świątyni. Jego córka Teresa została żoną rajcy Stanisława Wosińskiego (nr 543). Żona w posagu wniosła mu kamienicę przy Rynku 37, którą po latach przejął jego zięć. Zmarł 19 sierpnia 1670 roku. Na jego miejsce w radzie miejskiej został powołany Stanisław Michał Segnitz (nr 538).

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki (1669–1673)

W 1661 roku w Krakowie ukazuje się pierwsza polska gazeta „Merkuriusz Polski”.

Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1666 strona tytułowa i strona 24 z zestawieniem przychodów miasta, kiedy to Piotr Antoni Pestalocci pełnił funkcję lonera – oraz powiększenie jego podpisu (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2065, s. 1, 24)

Źródła i literatura:
CIP, s. 65, 144, 147; PPK II-1, nr 1200, 1213, 1279; Bieniarzówna 1969, s. 24, 27, 34–35, 37, 44, 46, 165; Rożek 2000, s. 197; Encyklopedia, s. 746; Komorowski 2008, s. 327; Noga 2008, nr 254, s. XVIII.

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)
August II (1697–1709)

527. ANDRZEJ BELLI

rajca 1662–1706

burmistrz 1662, 1664, 1684, 1686, 1691, 1695, 1696, 1699, 1703

Andreas Beli

Kupiec sukienny (bławatny) pochodzenia włoskiego, sekretarz królewski, kawaler Złotej Ostrogi. Przodkowie Andrzeja pochodzili z Wenecji, a w Polsce pojawili się na początku XVII wieku i osiedli we Lwowie. Ojciec Andrzeja, Jakub, piastował urząd rajcy lwowskiego, zaś matką była Franciszka. Do Krakowa Andrzej Belli przybył ze Lwowa i przyjął prawo miejskie w 1652 roku. Karierę we władzach miejskich rozpoczął od urzędu ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. W 1662 roku awansował do rady miejskiej, w której zasiadał przez 44 lata. Funkcję burmistrza sprawował dziewięciokrotnie. W roku 1663 został lonerem. Jako rajca w 1697 roku osobiście powitał w Krakowie przybyłego na koronację Augusta II i złożył mu na Rynku przysięgę wierności w imieniu mieszczaństwa. W czasie szwedzkiej okupacji Krakowa w 1702 roku został obciążony wysoką kontrybucją 1800 tynfów. Był właścicielem wielu nieruchomości, między innymi kamienicy przy Rynku 14 i 1/3 kamienicy „Pod Złotym Karpem” (Rynek 10). Prowadził aktywną działalność na polu handlowym, o czym świadczą wpisy do licznych ksiąg cechowych krakowskich. Miał spółkę z Mikołajem Fabrysem (nr 535). Był dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy ożenił się 16 lutego 1659 roku z Magdaleną, córką Jerzego Pipana (nr 506). Uroczystość weselną uświetnił występ Jana Walentego Wiroboskiego z panegirycznym Niezwyczajny truunmf baranka Pipanowskiego z ogromnego onych Bellich Lwa odniesiony, a na przeznaczym akcie weselnym nowych oblubieńców pana Andrzeja Bellego i panny Magdaleny Pipanówny na widok przeznaczonych znamienitych zgromadzeniu wystawiony. Roku 1659 dnia 16 lutego. Drugą żoną Andrzeja została Barbara z Attelmajerów (zmarła po 1723 roku). Jego córka Teresa (zmarła przed 1692 rokiem) została żoną rajcy Stefana Mechoniego (nr 551), a mężem córki Jadwigi został rajca Mikołaj Chudziński (nr 566). Andrzej zmarł przed 28 stycznia 1706 roku. Na urzędzie rajcy zastąpił go Stanisław Laskiewicz (nr 578).

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5350, s. 325; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 40, 87, 197; BPAU, t. 44, s. 89; PPK II-1, nr 1197, 1297, 1311, 1383, 1450–1459, 1484, 1492, 1513; Bieniarzówna 1969, s. 26, 33–37, 44, 74, 154–155; Rożek 1976, s. 140; Bieniarzówna 1976, s. 125, 134; Bieniarzówna 1994-II, s. 446, 449, 470; Stabrawa 2001, s. 42–46; Noga 2008, nr 255.

Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1664 fragment strony 87 z zestawieniem wydatków miasta poniesionych w okresie 2–5 stycznia 1664 roku, gdy funkcję burmistrza sprawował Andrzej Belli – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2063, s. 87)

528. STANISŁAW KŁOSOWICZ

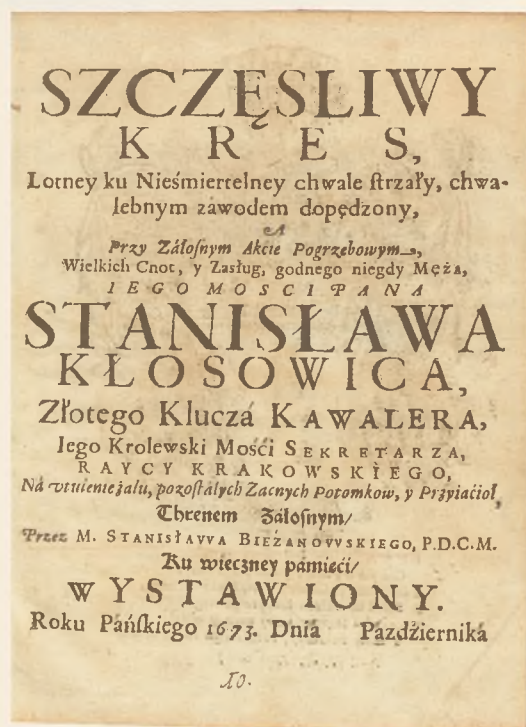
rajca 1662–1673

burmistrz 1663, 1665, 1667, 1668, 1669, 1670

Stanislaus Kłossowic (Kłosowic)

Kupiec sukienny, syn kupca krakowskiego, rajcy Sebastiana (nr 515) i Anny Kołdrasówny z Olkusza. Za młodu podróżował, zwiedził Włochy, Francję, Niemcy i Austrię. Po śmierci ojca przejął handel sukniem – po wojnie szwedzkiej należał już do 20 najbogatszych kupców krakowskich. W 1662 roku był ławnikiem miejskim, w maju tego roku został powołany do rady miejskiej, na miejsce po zmarłym Andrzeju Węgrzynowiczu (nr 482). W radzie zasiadał do roku 1673 łącznie, sześciokrotnie w tych latach pełniąc funkcję burmistrza – w ramach podziału kadencji między rajcami urzędującymi. Uczestniczył w komisjach do spraw ściągania podatków państwowych, sam uzyskał w 1668 roku zwolnienie swoich kamienic od opłat na rzecz wojska. Kilkakrotnie posłował na sejm, bywał także posłem na sejmik proszowski. Od Jana Kazimierza otrzymał tytułarną godność sekretarza królewskiego. Jako przedstawiciel miasta podpisał elekcję Michała Korybuta Wiśniowieckiego, witał go w Krakowie i wręczał klucze do miasta. W czasie koronacji został mianowany kawalerem Złotej Ostrogi i zwolniony od donatywy kupieckiej i od ceł w całej Koronie. Miał kamienicę przy ul. Brackiej i część kamienicy przy ul. Gołębiej, dwa kramy sukienne, trzeci dzierżawił od miasta. Był też właścicielem kamienic w Olkuszu i Siewierzu. Dzierżawił od miasta wieś Dąbie, inwestując w folwark, za co żądał od miasta zwrotu tych nakładów. Nałożył na tamtejszych włościan nowe obciążenie w postaci stróży, przeciw czemu bezskutecznie protestowali. Ożenił się z Magdaleną, córką Szymona i Elżbiety z Czerskich. Zmarł 30 listopada 1673 roku. Pozostawił stutomową bibliotekę i zbiór obrazów. Zwolnione po nim miejsce w radzie zajął Stanisław Wosiński (nr 543).

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)

Karta tytułowa wydanego w Krakowie w 1673 roku panegiryku
pośmiertnego poświęconego Stanisławowi Kłosowiczowi, autorstwa Stanisława Biezanowskiego
(Biblioteka Jagiellońska, sygn. 17631 I Mag. St. Dr)

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 1248, 1279, 1297, 1345; BJ,
sygn. rkps 5350, s. 353v, 364; Bieniarzów-
na Janina, Kłosowicz Stanisław, [w:] PSB,
t. XIII, s. 72–73; Bieniarzówna 1969,
s. 15, 23, 32, 43–44, 67–68, 73–74, 81,
83, 91, 161; Noga 2008, nr 256.

Jan Kazimierz (1648–1668)
 Michał Korybut Wiśniowiecki
 (1669–1673)
 Jan III Sobieski (1674–1696)
 August II (1697–1706)
 Stanisław Leszczyński (1706–1709)
 August II (1709–1733)

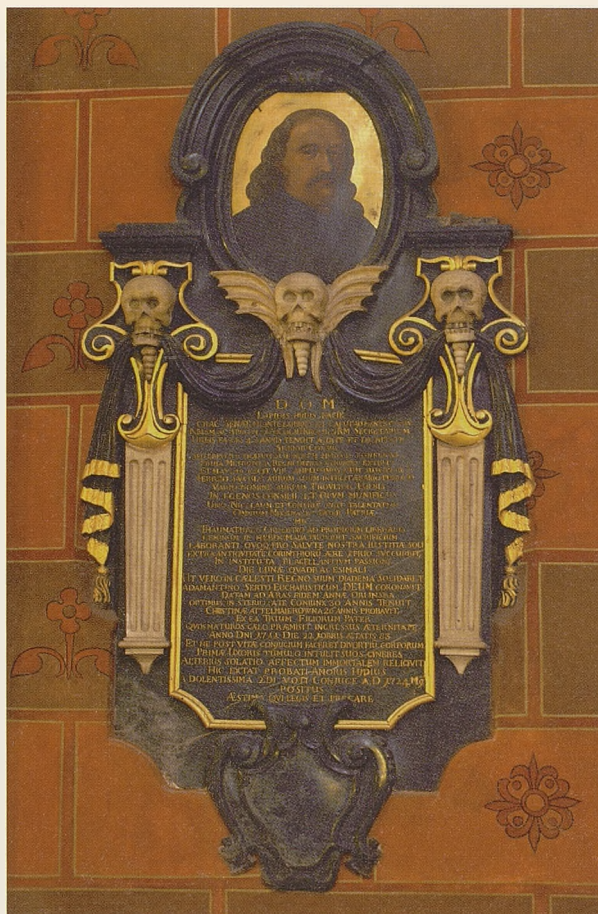
529. MIKOŁAJ KRÓLIK

rajca 1663–1711

burmistrz 1663, 1680, 1684, 1686, 1688, 1691, 1695, 1700

Nicolaus Krolik

Kupiec, sekretarz królewski, syn Macieja, kupca krakowskiego. W latach 1661–1662 pełnił urząd ławnika miejskiego, na który zaprotegował go Mikołaj Prażmowski, kanclerz wielki koronny. Do rady miejskiej został powołany w połowie roku 1663, na miejsce po Jerzym Pipanie (nr 506), który złożył rezygnację z powodu uzyskania nobilitacji. Urząd rajcowski sprawował przez prawie 49 lat. W tym czasie ośmiokrotnie zasiadał w radzie zarządzającej i pełnił wówczas, w przypadającej na niego kolejności, funkcję burmistrza. Razem z rajcą Bonawenturą Brigantim (nr 532) byli delegowani do zawarcia ugody z kupcami ormiańskimi omijającymi skład krakowski. Mikołaj przeprowadzał analogiczną ugodę z kupcami wrocławskimi, ściągając wysoką karę zasilającą budżet miejski. W latach 1671–1689 pełnił funkcję prowizora szpitala scholarów św. św. Sebastiana i Rocha, a później prowizora sum „na posagi dziewic”. Niejednokrotnie reprezentował Kraków na sejmikach proszowickich, między innymi w latach 1696, 1672 i 1673. W roku 1691 wraz z rajcą Janem Gaudentym Zacherlą (nr 547) zainicjował opracowanie kopiarza przywilejów miejskich (zwanego dziś *Kodeksem Zaleskiego*), pokrywając wstępne koszty z własnych środków. Był właścicielem dwóch kamienic: przy Rynku (nr 13A), zwanej „Królikowską”, oraz przy ul. Floriańskiej (nr 1), zwanej „Pod Murzyny”. Miał też wieś Trojedyń i część wsi Giebułtowie. Ożenił się dwukrotnie: z Teresą Orlińską, a następnie z Krystyną Attelmajerówną, córką Jana Baptysty, rajcy lwowskiego. Zmarł 22 października 1711 roku, został pochowany w kościele Mariackim. Jego miejsce w radzie zajął Ludwik Guilhaum (nr 587).

Barokowe epitafium Mikołaja Królika z popiersiem zmarłego malowanym na blasze, wykonane w 1724 roku i umiejscowione w nawie południowej kościoła Mariackiego

Źródła i literatura:

CIP, s. 48, 61, 162; PPK II-1, nr 1248, 1254, 1279, 1311, 1376, 1383, 1387, 1414, 1444, 1450, 1468, 1479, 1484–1485, 1492; Pachowski 1956, s. 58; Bieniarzówna 1969, s. 32, 74, 90, 93–94, 162; Bieniarzówna Janina, *Królik Mikołaj*, [w:] PSB, t. XV, s. 362; Komorowski 2008, s. 277; Noga 2008, nr 257.

530. JAN PERNUS

rajca 1664–1678

burmistrz 1664, 1666, 1668, 1672, 1673, 1674, 1675, 1676

Joannes Pernus

Aptekarz, syn rajcy Mikołaja (nr 469) i Katarzyny z Malinowskich. Po śmierci szwagra Mikołaja Zaydlica (nr 489), męża Agnieszki z Pernusów, został współwłaścicielem apteki. W latach 1641–1663 był ławnikiem miejskim, a z czasem starszym ławy. Reprezentował pospólstwo w sporze z radą miejską o świadczenia podatkowe (król rozstrzygnął sprawę na korzyść gminy). Nie chciał złożyć przysięgi na wierność szwedzkiemu królowi, a gdy przystał na nią w imieniu gminy, postawił warunek, że mieszczenie nie będą zmuszani do podniesienia broni przeciw Janowi Kazimierzowi. W sierpniu 1663 roku został rajcą, zajął miejsce po Wojciechu Bożęckim, który zmarł, zanim zasiadł w radzie urzędującej. Jan Pernus wszedł do rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza osiem razy. W roku 1673 na sejmiku proszowickim uzyskał zgodę, by miasto zatrzymało czopowe na wzmocnienie obronności. Udzielał miastu pożyczek, między innymi na walkę z zarazą. Z jego apteki szły na uroczystości na ratuszu cukry, marcepany i konfekty. Dzierżawił od miasta spichlerz w bramie Floriańskiej, cegielnię i folwark Gutteterowski. Główny dochód czerpał z dzierżaw dóbr ziemskich: królewskich Zielonek i Łobzowa, miejskich Piasków oraz należących do arcybiskupstwa gnieźnieńskiego Prus i Biskupic. Jan Kazimierz nadał mu tytuł sekretarza królewskiego, Michał Korybut Wiśniowiecki – kawalera Złotej Ostrogi. Władców tych gościł w swym pałacyku „za bramą Floriańską” (między obecnymi ulicami Zacisze i Pawią). Miał kamienicę przy Rynku (nr 11). Był żonaty z Katarzyną ze Zdołomońskich, miał córkę Jadwigę, żonę Jakuba Reynekiera (nr 531). Zmarł 24 sierpnia 1678 roku w Krakowie, w południowej kruchcie kościoła Mariackiego wdowa postawiła nagrobek rodziny. Miejsce Jana Pernusa w radzie zajął Andrzej Węgrzynowicz (nr 548).

Portret Jana Pernusa, autor nieznany
(Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. ND 1522)

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)

Źródła i literatura:

CIP, s. 58–59, 151–153; PPK II-1, nr 1094, 1136, 1234, 1257, 1311; Chmiel 1902, s. 60–76; Bieniarzówna 1969, s. 15, 40, 47, 57, 67, 74, 80, 82–83, 165; Bieniarzówna Janina, *Pernus Jan*, [w:] PSB, t. XXV, s. 633–635; Opalińska 2005, s. 373; Komorowski 2008, s. 273; Noga 2008, nr 259, s. XXIX, XLIX.

Jan Kazimierz (1648–1668)
 Michał Korybut Wiśniowiecki
 (1669–1673)
 Jan III Sobieski (1674–1696)
 August II (1697–1706)

531. JAKUB REYNEKIER

rajca 1665–1701

burmistrz 1665, 1669, 1676, 1679, 1692, 1694, 1696

Jacobus Rayneker (Reyneke, Rheyneger, Reinecker)

Doktor filozofii i medycyny. Syn księgarza krakowskiego Filipa (zmarłego w 1632 roku) i Anny Cieniowicówny. W 1640 roku zapisał się wraz z dwoma braćmi na studia na Uniwersytecie Krakowskim, który ukończył z tytułem bakałarza w 1644 roku, a dwa lata później otrzymał tytuł doktora filozofii. Studia kontynuował na uniwersytecie w Padwie, gdzie został nawet jednogłośnie obwołany konsyliarzem nacji polskiej. W dniu 26 września 1650 roku uzyskał promocję na doktora medycyny. Po powrocie do kraju praktykował jako lekarz. W 1665 roku został powołany do rady miejskiej przez wojewodę krakowskiego Stanisława Potockiego – po śmierci rajcy Sebastiana Zacherli (nr 505). Chociaż był rajcą przez 36 lat, nie był zbyt aktywny na tym urzędzie. Wziął udział w uroczystościach koronacyjnych Michała Korybuta Wiśniowieckiego, a w 1697 roku był obecny przy powitaniu Augusta II, nad którym niósł nawet z innymi rajcami baldachim. Był właścicielem kamienicy przy Rynku (nr 33) i dobroczyńcą kościoła Mariackiego, dla którego zapisał w testamencie w 1701 roku 5000 złotych na muzykę oraz 3000 złotych na wino i światło. Ożenił się trzykrotnie. Pierwszą żoną była Jadwiga, córka Jana Pernusa (nr 530), rajcy krakowskiego, drugą – Justyna Teresa, córka włoskiego kupca Oktawiana Besticiego, a trzecią – Elżbieta Bottini (zmarła w 1705 roku). Z drugiego małżeństwa pozostawił córkę Justynę, żonę Dominika Meglioruciego (nr 565), rajcy krakowskiego. Zmarł przed 15 kwietnia 1701 roku, a pochowano go w kościele Mariackim. Jego miejsce w radzie zajął Jan Łukasziewicz (nr 571).

*magnos inde latitiae sensus prementem, in omnibus imi-
 taturum.*

*Anno Dñi 1696 die 19 Maj
 Sub Praeconsulatu Clarmi & Splis D. Reynekier MD.*

*Vacante Officio Consulatus post mortem Nhlis & Splis
 Ioannis Gaudenty Zacherli pro Legibus Patrys zelosis-
 simi, de cunctis populi Ordinibus consilio & auctoritate
 Cuius mentisimi, Ecclesia B. M. V. Tutoris piissimi-*

Sub Praeconsulatu Clarmi & Splis D. Reynekier MD

Zróżdła i literatura:

APKr, sygn. rkps 1477, s. 36; APKr, sygn. rkps 774, s. 48–52; BJ, sygn. rkps 5350, s. 354, 387v; PPK II-1, nr 1279, 1333, 1376, 1383, 1397, 1449–1450, 1459, 1470, 1484–1485; Sygański 1910, s. 150; Lachs 1929, s. 66; Lepsi 1964, s. 184–185; Bieniarzówna 1969, s. 58–59, 77, 84, 142, 166; Rożek 1976, s. 94, 140; Bieniarzówna Janina, *Rejneker Jakub*, [w:] PSB, t. XXXI, s. 59; Noga 2008, nr 260.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 31, na której znajduje się wpis z 1696 roku o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Janie Gaudenty Zacherli (nr 547) Flawiusza Marchetti (nr 564), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Jakuba Reynekiera w 1696 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 31)

532. BONAVENTURA BRIGANTI

rajca 1665–1702

burmistrz 1666, 1672, 1675, 1677, 1678, 1684, 1701

Wentura Bryganty vel Dobrogost (Bryganti, Brygant, Brygandy)

Kupiec korzenny pochodzenia włoskiego, sekretarz królewski, kawaler Złotej Ostrogi. Do Krakowa przybył z Lukki i przyjął prawo miejskie w 1658 roku. W 1665 roku został na krótko ławnikiem i w tym samym roku wszedł do rady miejskiej. Urząd rajcy sprawował przez 37 lat. Siedmiokrotnie był powoływany do rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Piastował urząd lonera w latach 1667 i 1669, a po wybuchu epidemii w 1678 roku przechował we własnym domu kasę miejską z obawy przed jej kradzieżą. Jako rajca dbał o publiczny porządek i bezpieczeństwo miasta; był prefektem miejskiej zbrojowni w roku 1670. Angażował się także w działalność dobroczynną. 13 grudnia 1688 roku został powołany na prowizora szpitala św. Ducha. Był członkiem komisji do spraw budowy łuków tryumfalnych z okazji paradnego ingresu monarszego Michała Korybuta Wiśniowieckiego w roku 1669, a podczas świętowania koronacji Jana III Sobieskiego odpowiadał za oprawę ul. Grodzkiej. Wielokrotnie reprezentował miasto na sejmach (1668, 1669, 1697) i sejmikach. Uczestniczył w elekcji Augusta II w 1697 roku, a następnie witał go w Krakowie przed koronacją. Niósł wtedy wraz z innymi rajcami baldachim nad królem. W roku 1669 wraz z rajcą Mikołajem Królikiem (nr 529) był delegowany do zawarcia ugody z kupcami ormiańskimi omijającymi skład krakowski. Był właścicielem kamienicy przy Rynku (nr 43), zwanej popularnie kamienicą „Gehanowską”, a czasami także „Brygantowską”. Posiadał wójtostwo wsi Kłaj, które nabył wspólnie z pierwszą żoną Anną od Jordanów w 1672 roku. Decyzją rady miejskiej z 1667 roku otrzymał ogród miejski zwany „W Szlaku”, położony koło bramy Grodzkiej. Po raz drugi ożenił się w roku 1696 z Magdaleną Attelmajer. Zmarł przed 28 stycznia 1702 roku, a na jego miejsce do rady miejskiej został wybrany Andrzej Szafałkowicz (nr 574).

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)
August II (1697–1706)

23 *In Nomine Domini Amen* Anno Domini 1668 Florenti 57921 600

*Percepta a die 1. Syni
189 da diem 9. Eiusdem*

Census Anni praesentis	127	3
Ex Retentis Censuum	30	
Ducellaria	71	10
Beloneum	101	14
Contalia	1	10
Sztukowego Medietas	61	12 9
Quartcol	1	5 9
SrotBon	6	20
Penditio Lapidum	52	
Exaltio Wodnego odrubiarek	2	22
Summa	400	15

*Ventura Briganti A. R. i. l. i.
Cedred 189 189 189*

Ventura Briganti
Cedred 189 189 189

Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1668 strona tytułowa i fragment strony 54 z zestawieniem dochodów miasta, kiedy to funkcję lonera pełnił Bonawentura Briganti – oraz powiększenie jego podpisu pod zestawieniem (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2066, s. 54)

Zródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5350, s. 355; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 44v, 45, 49, 62v, 187; PPK II-1, nr 1248, 1279, 1333, 1353, 1376, 1380, 1436, 1443, 1449–1450, 1460, 1464, 1468, 1484–1485; Bieniarzówna 1969, s. 15, 33–34, 37, 44, 67, 74, 82, 156; Bieniarzówna 1976, s. 125; Rożek 1976, s. 94, 114; Bieniarzówna 1994-II, s. 438; Noga 2008, nr 261.

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)

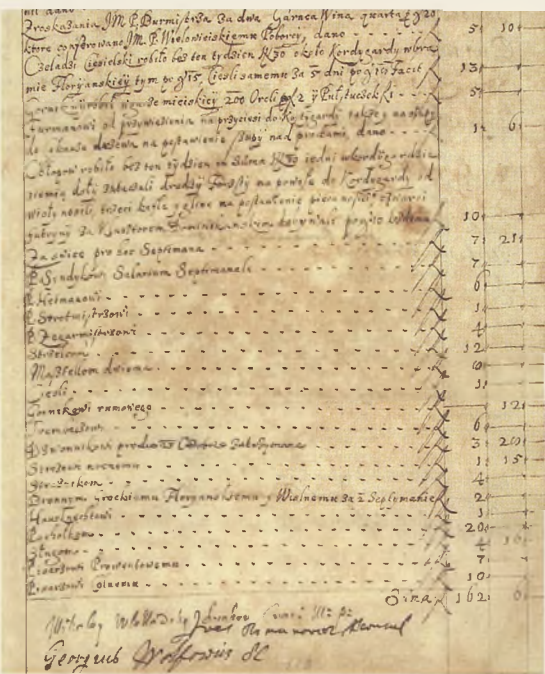
533. JAN ROMANOWIC

rajca 1665–1678

burmistrz 1666, 1667, 1670, 1671, 1672, 1674, 1676, 1677, 1678

Joannes Romanowicz

Prawnik, sekretarz królewski, kawaler Złotej Ostrogi. W 1657 roku był podwójcem krakowskim, w tymże roku, po opuszczeniu miasta przez Siedmiogrodzian, należał do inicjatorów spisku mającego ułatwić Janowi Kazimierzowi przejście miasta z rąk pozostających w nim Szwedów. Z końcem 1665 roku został powołany przez wojewodę krakowskiego Stanisława Potockiego w skład rady miejskiej, na miejsce po Kasprze Celeście (nr 517), w której zasiadał przez prawie 14 lat. Dziewięciokrotnie był nominowany do rady urzędującej, w ramach której w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Wszedł w skład komisji mającej rozpatrywać sprawy zaległych podatków i sądzić opieszających podatników i poborców. Z ramienia miasta posłował na sejmy w latach 1662 i 1667. W 1669 roku wraz z rajcą Stanisławem Kłosowiczem (nr 528) podpisał elekcję Michała Korybuta Wiśniowieckiego. W tym samym roku w ramach specjalnej komisji rewidował stan fortyfikacji miejskich, w następnym roku kolejny raz posłował na sejm, w tym też czasie rada powierzyła mu funkcję lonera. Bywał na sejmikach proszowickich, w 1678 roku został wybranym deputatem wojewódzkim do komisji skarbowej we Lwowie. Jako burmistrz prezydował w 1678 roku na wspólnym posiedzeniu magistratu i 40 Mężów, na którym uradzono sposób postępowania w czasie grasującej w mieście zarazy. Zachowały się wysokie oceny jego prawniczych umiejętności. Jan Romanowicz był właścicielem kamienicy przy Rynku (nr 32). Z małżeństwa z Anną Antoszowicówną miał córkę Annę. Zginął koło Rudawy między 12 września a 28 października 1678 roku, gdy jego kolasa wpadła do wąwozu. Na jego miejsce w radzie miejskiej powołano Adama Drużyńskiego (nr 549).

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 1189, 1254, 1279, 1297, 1311, 1376; BJ, sygn. rkps 5350, s. 355v, 370v; Bieniarzówna 1969, s. 32, 56, 58, 75, 134, 141, 148, 167; Bieniarzówna Janina, *Romanowicz Jan*, [w:] PSB, t. XXXI, s. 588–589; Komorowski 2008, s. 315; Noga 2008, nr 262.

Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1657 strona tytułowa i fragment strony 52 z okresowym zestawieniem bieżących wydatków ponoszonych przez miasto w 1657 roku – oraz powiększenie złożonego pod tym zestawieniem podpisu Jana Romanowica (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2058, s. 1, 52)

534. ANDRZEJ KORTYN

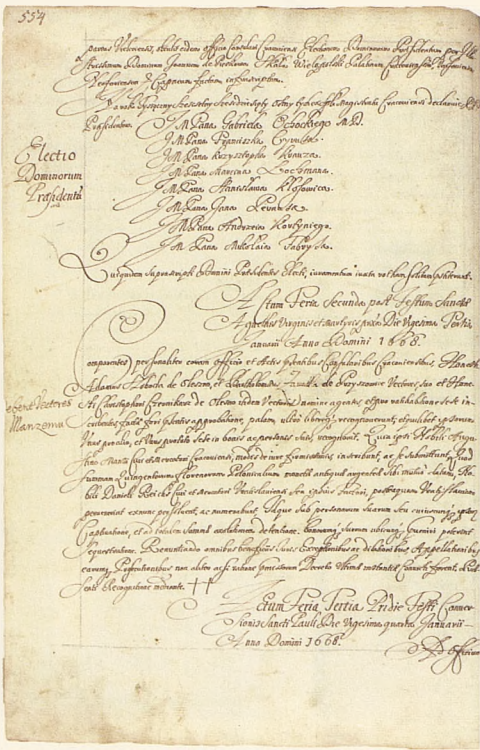
rajca 1667–1672

burmistrz 1668

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)

Andreas (Jędrzej) Cortini (Cortyni)

Kupiec krakowski pochodzenia włoskiego, jeden z najbogatszych w XVII-wiecznym Krakowie, dzierżawca ceł koronnych (1659). Syn Włocha Rudolfa Cortiniego, kupca i wójta Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, brat Franciszka Kortyna (nr 521), kupca, rajcy i sekretarza królewskiego. Andrzej karierę rozpoczął jako syndyk miejski (1650) i wójt Sądu na Zamku (1655). W roku 1667 od wojewody krakowskiego Jana Wielopolskiego otrzymał nominację na rajcę. W ciągu pięciu lat sprawowania urzędu rajcowskiego wszedł do rady urzędującej zaledwie na jedną kadencję i w trakcie jej trwania pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Dbając o bezpieczeństwo Krakowa, wyasygnował na dozbrojenie żołnierzy miejskich kwotę 324 złotych (27 października 1668 roku). Z bratem Franciszkiem i Marcinem Lochmanem (nr 519), rajcami krakowskimi, zawarł z Janem Kazimierzem dwuletni kontrakt (1659–1661) na dzierżawę ceł koronnych za 60 000 złotych. Po ojcu odziedziczył rodzinną kamienicę przy Rynku 30B (kamienica „Kortynowska”), a po bracie Franciszku (zmarłym w 1667) jako jego główny spadkobierca przejął kamienicę nr 7 (kamienica Montelupich) i spory kapitał finansowy (Franciszek pozostawił po sobie 29 000 złotych gotówki). Posiadał składy solne w Krakowie oraz dom gościnny w Wieliczce. Dysponował majątkiem ziemskim Jakubowice z piękną stadniną rasowych koni. Był właścicielem bogatej biblioteki, na którą składały się głównie, co powiązane jest z pochodzeniem, wydawnictwa w języku włoskim i łacińskim. Pozostawił także różnorodną kolekcję malarstwa ściennego. Zmarł 3 kwietnia 1672 roku w Krakowie. Na urzędzie rajcy zastąpił go Stanisław Krauz (nr 540).

Andrzej Kortyni.

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5350, s. 364; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 45–46; PPK II-1, nr 1297; Bieniarzówna Janina, Kortyn Franciszek, [w:] PSB, t. XIV, s. 122–123; Bieniarzówna 1969, s. 23, 36, 45, 54–56, 67, 80, 82, 85, 161; Bieniarzówna 1994-II, s. 397; Follprecht 2001, s. 108; Leśniak 2005, s. 298, 877; Noga 2008, nr 263, 906.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1664–1670 strona 554 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1668, wśród których znajduje się Andrzej Kortyn – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 46, s. 554)

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)

535. MIKOŁAJ FABRYS

rajca 1667–1677

burmistrz 1668

Nicolaus Fabys (Fabris, Fabri)

Kupiec, przedstawiciel włoskiej rodziny Fabrich. Pochodził z Modeny, gdzie jego rodzina posiadała winnice. Przez 30 lat przebywał we Włoszech. Prawo miejskie krakowskie przyjął w 1660 roku. Uzyskał indygenat. Był sekretarzem królewskim. Sprawował urząd ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim (w 1666 roku), z którego zrezygnował w 1667 roku, kiedy został rajcą krakowskim, zajmując miejsce po Franciszku Kortynie (nr 521). W radzie miejskiej zasiadał do 1677 roku. W tym czasie zaledwie raz wszedł w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Został oddelegowany wraz z Jakubem Reynekierem (nr 531) do pomocy przy nadzorze ozdabiania ul. Grodzkiej z okazji koronacji Michała Korybuta Wiśniowieckiego (w 1669 roku). Uczestniczył w spółce handlowej z Andrzejem Bellim (nr 527). Był właścicielem kamienicy przy ul. Różanej na Garbarach. Wraz z Adamem Lefferem byli prowizorami szpitala św. Ducha w latach 1671–1676. Mikołaj Fabrys przeznaczył sumy ze swej kamienicy na czterech ojców z zakonu karmelitów. Dla kościoła Mariackiego przeznaczył 800 złotych polskich. Ożenił się z Katarzyną, której pełnomocnikiem po śmierci męża był Marek Antoni Federici (nr 553). Jego pasierbem był ojciec Serapion Kociołkowiec z zakonu karmelitów. Mikołaj spisał testament 20 września 1675 roku. Zmarł przed 27 lipca roku 1677, kiedy to na jego miejsce wybrano do rady Jerzego Romualda Schedla (nr 546).

534

Janus Wielkopolanensis, obtulit eidem officio Consulari Sandomienensi Electionem Dominorum Praesidentum per Ill.
Strasimur Dominum Joannem de Bierkowna Skar. Wielkopolski Salatum Sandomienensem, Praesidentem
Sandomienensem & Capiteum Sandomienensem, infra scriptum.

Na wale Wyścizny Sandomieny Sandomienisty Somy Sandomieny Magistrate Sandomieny Sandomieny
Praesidentum.

Electio
Dominorum
Praesidentum

M. Pana Gabriela Ochotkiego M.D.
M. Pana Franciszka Grynuła.
M. Pana Krzysztofa Kruza.
M. Pana Marcina Luchmiana.
M. Pana Stanisława Kłofowicza.
M. Pana Jana Leutke.
M. Pana Andrzeja Kobyńskiego.
M. Pana Mikołaja Fabrysa.

Urgendum Supra scripti Domini Praesidentis Electi, iuvamentum iuxta votum sollicitum obtulerunt.

M. Pana Mikołaja Fabrysa.

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 195v; PPK
II-1, s. 437, 451, 460, 476; Bieniarzówna
1969, s. 32, 34–36, 74, 159; Rożek 1976,
s. 93; Noga 2008, nr 264.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1664–1670 fragment strony 554 z wykazem rajców urzędujących
nominowanych na rok 1668, wśród których znajduje się Mikołaj Fabrys – oraz powiększenie zapisu imienia
(Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 46, s. 554)

536. JAN ZALESKI

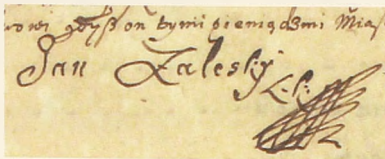
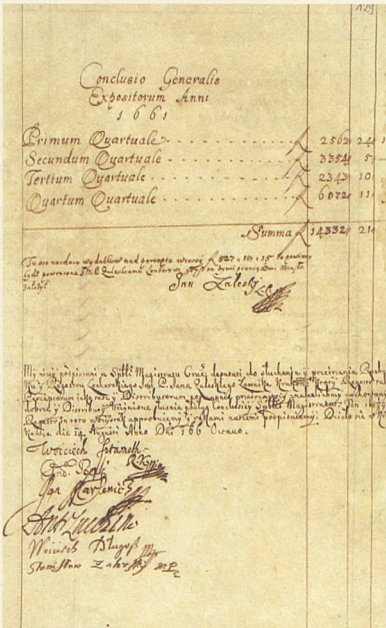
rajca 1669–1697

burmistrz 1670, 1675, 1677, 1678, 1685, 1686, 1688, 1692, 1695, 1697

Joanne Zaleyski

Kupiec sukienny, loner (w latach 1660, 1661, 1664), sekretarz królewski. Pieczętował się herbem własnym. Pochodził z Kazimierza. Obywatelstwo krakowskie przyjął w roku 1648. Ławnik miejski w latach 1662–1669. Urząd rajcy objął w 1669 roku po Stanisławie Spinku (nr 493). W magistracie zasiadał przez blisko pół wieku. Jako burmistrz przyczynił się do uchwalenia w 1688 roku ordynacji dla szpitala św. św. Sebastiana i Rocha. Uczestniczył w przygotowaniu łuków triumfalnych wznoszonych na przyjazd nowo wybranego króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego oraz przy wjeździe do miasta Jana III Sobieskiego. W 1685 roku został nagrodzony za staranne przygotowanie obu wjazdów królewskich, rada przekazała mu wówczas 200 złotych polskich. Z usług jego skorzystano też w 1697 roku podczas wjazdu na koronację Augusta II. Wraz z innymi rajcami niósł wtedy baldachim nad królem, a jako burmistrz wygłosił do niego mowę w języku niemieckim. Po zniszczeniach z czasu potopu szwedzkiego sporządził rewizję i registr szkód zabudowy handlowej, murów i baszt miejskich. W 1686 roku powołał komisję murarzy do odbudowy uszkodzonego kramu bogatego. Cieszył się dużym zaufaniem, był wielokrotnie egzekutorem testamentów. Był prowizorem szpitala Bractwa Panny Marii przy ul. św. Szczepana. Od teścia przejął kamienicę przy pl. Mariackim 3. Z małżonką Anną, córką rajcy Zygmunta Hippolitha (nr 507), miał syna Zygmunta Jana, rajcę (nr 563) – zasiadali zresztą w radzie równocześnie przez blisko dwa lata. Córka Anna została wydana za rajcę Jerzego Romualda Schedla (nr 546). Jan Zaleski sporządził testament 6 września 1693 roku i kazał się pochować w kościele św. Barbary u boku żony. Zmarł 23 listopada 1697 roku. Na jego miejsce w radzie obrano Wojciecha Srebrnickiego (nr 567).

Jan Kazimierz (1648–1668)
Michał Korybut Wiśniowiecki (1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)
August II (1697–1706)

Z księgi miejskiej rachunkowej obejmującej rok 1661 karta tytułowa oraz fragment strony 129 z zestawieniem przychodów uzyskanych przez miasto z czterech kwartałów (dzielnic) w 1661 roku, sporządzonym przez ówczesnego lonera Jana Zaleskiego – oraz powiększenie jego podpisu (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2062, s. 3, 129)

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 35v, 49, 60, 62–62v, 70v, 187; PPK II-1, nr 1279, 1297, 1333, 1376, 1449, 1459, 1464, 1468, 1481, 1484–1485, 1492; PPK II-3, nr 2015; Jelonek-Litewka 2007, s. 17, 55; Rożek 1976, s. 94, 114, 128, 134, 140; Bieniarzówna 1976, s. 124, 126; Bieniarzówna 1994-II, s. 402, 417, 446, 449, 469; Noga 2008, nr 265.

Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)

537. JAN KORTYN

rajca 1670–1671

burmistrz 1671

Jan Kortyn vel Korytoni (Cortini)

Kupiec krakowski, przedstawiciel zamożnej rodziny bankierskiej, doktor medycyny. Z pochodzenia Włoch. Do prawa miejskiego krakowskiego został przyjęty w 1667 roku. Tego samego roku obrano go ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. W ławie miejskiej nie zasiadał, a do rady uzyskał nominację w 1670 roku. Miejsce rajcy zajął po Gerardzie Priami (nr 518) i pełnił ten urząd przez nieco ponad rok. Raz tylko, w roku 1671, został nominowany do rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza, ale w księgach nie zachowały się ślady jego działań z tego okresu. Ożenił się z Anną (w 1667 roku), córką Sebastiana Zacherli (nr 505), rajcy krakowskiego. Nie pozostawił prawdopodobnie żadnego potomstwa. Z okazji jego wesela Maciej Waliszewski napisał ku czci nowożeńców krótki wiersz *Abrys miłości*, a Aleksander Wiśniowski *Prezent na oświadczenie braterskiej życzliwości z wdzięcznobrzmiającą Apollina i trzech Gracji melodyą*. Początkowo mieszkał w kamienicy przy ul. Szczepańskiej 1, potem w kamienicy teścia przy Rynku 42. Jan Kortyn zmarł w Krakowie przed 5 stycznia 1672 roku. Na urzędzie rajcy zastąpił go Kazimierz Bonifacy Kantelli (nr 539).

oaiendy poble. D. Præsidente. p. 1671 nominavit ord.
Naprod Im. P. Franciszka Synusa.
Im. P. Krzysztopha Krauza
Im. P. Marcina Lochmana.
Im. P. Woyciecha Sleszliowskiego
Im. P. Walentego Smidta.
Im. P. Jana Romanowicza
Im. P. Stanisława Segnitza
Im. P. Jana Kortyna.
Actum Feria Secunda prae die Festi Sa

Jana Kortyna.

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 362v, 364; Bieniarzówna 1969, s. 23, 26, 34–35, 59, 77, 161; Noga 2008, nr 266.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1671–1675 fragment strony 6 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1671, wśród których znajduje się Jan Kortyn – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 467, s. 6)

538. STANISŁAW MICHAŁ SEGELITZ

rajca 1670–1709

burmistrz 1671, 1675, 1677, 1678, 1679, 1685

Stanislaus Michael Segnit

Kupiec korzenny, sekretarz królewski, kawaler Złotej Ostrogi. Nobilitowany w 1669 roku w Krakowie za zasługi wojenne (służył pod Jeremim Wiśniowieckim i brał udział w bitwie pod Beresteczkiem). Został dopuszczony do rodowego herbu Prus II Andrzeja Olszowskiego – biskupa chełmińskiego i podkanderzego koronnego. Urodził się w 1641 roku. Był najstarszym synem Kaspra Segnitza, który do Krakowa przybył z Norymbergii w 1639 roku, oraz Katarzyny Kondratówny. W ławie miejskiej zasiadał od roku 1669. W 1670 roku dostał się do rady, gdzie urzędował przez blisko 40 lat. Był przedstawicielem Krakowa w sądzie 6 miast. W roku 1672 nadzorował załogę wojskową w Krakowie. Jako rajca w roku 1697 brał udział w uroczystym powitaniu w Krakowie nowo obranego króla Augusta II, niosąc baldachim z innymi rajcami: Janem Zaleskim (nr 536), Krzysztofem Krauzem (nr 544), Janem Krakierem (nr 545), Jerzym Romualdem Schedlem (nr 546) i Andrzejem Węgrzynowiczem (nr 548). W 1700 roku wraz ze Stanisławem Słowakowiczem (nr 550) zwrócili się z prośbą do Mikołaja Zalasowskiego, kanonika poznańskiego, który przygotowywał duże dzieło z zakresu prawa polskiego i wywodził się z krakowskiej rodziny radzieckiej, o uwzględnienie w nim ważniejszych przywilejów miejskich Krakowa. Stanisław Michał Segnit był prowizorem szpitala św. Sebastiana i lazaretu miejskiego od grudnia 1688 roku. Prowadził sklep z artykułami kolonialnymi (jego ojciec należał do elity kupieckiej). Posiadał kamienicę przy ul. Grodzkiej 13. Był też właścicielem wsi Janowice. W latach 1674–1676 trzymał w dzierżawie wieś Dąbie. Podarował radzie miejskiej wykonany ze srebra krucyfiks z herbem Krakowa i Segnitów. Ożenił się z niejaką Rozalią. Jego córka Teresa wyszła za Kazimierza Bonifacego Kantellego, rajcę (nr 539). Zmarł podczas morowego powietrza w roku 1709. Jego miejsce w radzie zajął Stanisław Węgrzynowicz (nr 580).

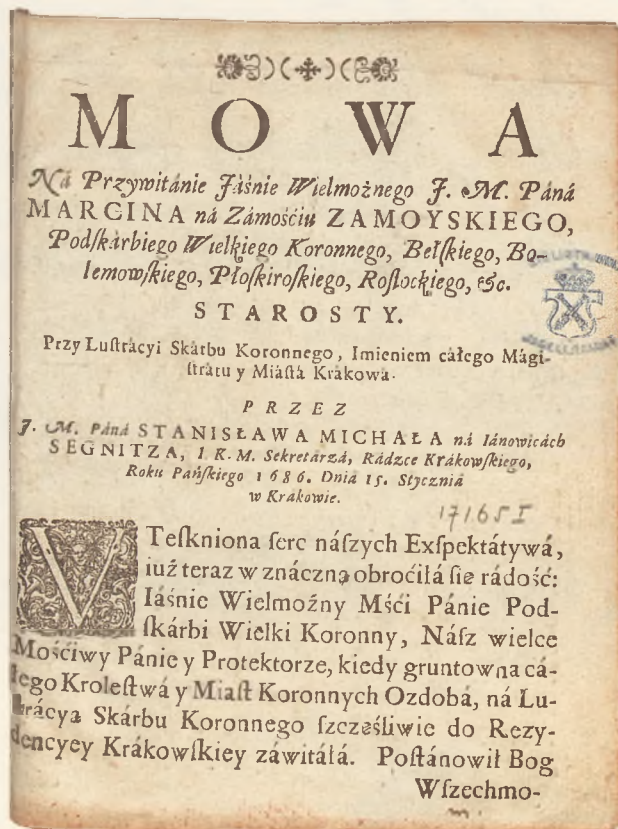
Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)

Jan III Sobieski (1674–1696)

August II (1697–1706)

Stanisław Leszczyński (1706–1709)

August II (1709–1733)

Strona tytułowa broszury z mową wygłoszoną przez Stanisława Michała Segnitza w Krakowie w 1686 roku na powitanie Marcina Zamoyskiego, podskarbiego wielkiego koronnego (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 17165 I Mag. St. Dr.)

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 1297, 1308, 1329, 1333, 1450, 1468, 1492; Bieniarzówna 1969, s. 15, 39, 44–46, 67, 73–75, 97, 168; Bieniarzówna Janina, *Segnit* (Segnit) *Stanisław Michał*, [w:] PSB, t. XXXVI, s. 156–157; Bieniarzówna 1994-II, s. 438, 446; Trelińska 2001, nr 1024; Noga 2008, s. 267, 689.

Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)

Ponieważ po zniszczeniach wojennych zamek królewski nie nadawał się do zamieszkania, Michał Korybut Wiśniowiecki z małżonką Eleonorą, przebywając w Krakowie w 1671 roku, przez dziesięć dni bawili w pałacu Krzysztofora przy Rynku.

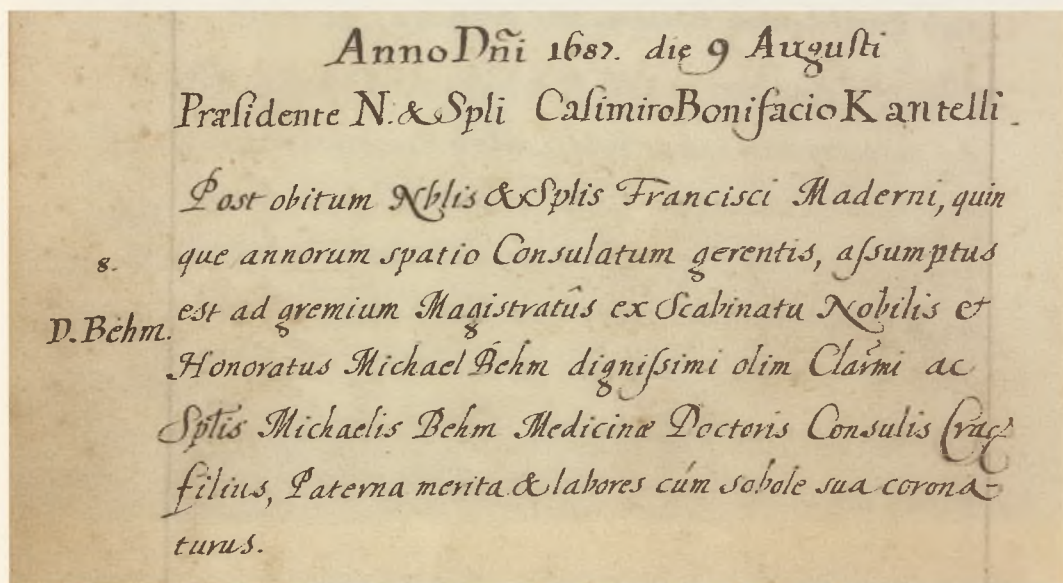
539. KAZIMIERZ BONIFACY KANTELLI

rajca 1672–1696

burmistrz 1672, 1680, 1684, 1687, 1693, 1696

Bonifacius Casimirus Cantelli

Aptekarz krakowski, sekretarz królewski, loner, prowizor szpitala św. Ducha. Pochodził z Carpineti w Kampanii, syn Bonifacego Kantellego i Julianny. Do Krakowa przybył z Krosna, krakowskie prawo miejskie uzyskał w 1625 roku. W 1676 roku uzyskał szlachectwo, został przyjęty do herbu Poraj przez Stanisława Bużeńskiego, kanonika gnieźnieńskiego i warmińskiego. W latach 1664–1671 był ławnikiem. W 1672 roku został wybrany na starszego arsenału miejskiego. Do rady został powołany w miejsce zmarłego Jana Kortyna (nr 537) w 1672 roku. W ciągu 14 lat zasiadania w radzie sześciokrotnie wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W 1676 roku został lonerem, trzy lata później zrezygnował z tej funkcji. W czasie epidemii w Krakowie sprzedawał miastu lekarstwa ze swojej apteki na kredyt. Wraz z Pawłem Popiełkiem spisał inwentarz ratusza, Wagi Małej i Wagi Wielkiej, folwarku Dąbie, cegielni oraz zbrojowni w Krakowie. Posiadał aptekę w kamienicy „Pod Słoniem” przy ul. Grodzkiej (nr 38A), którą odziedziczył po ojcu. Był właścicielem kilku części domu sąsiedniego, gruntu przy ul. Różanej na Garbarach i gruntów na Prądniku. Miał sporą bibliotekę o urozmaiconej tematyce, wiele dzieł w języku włoskim odziedziczył po ojcu, posiadał też książki pisane po hiszpańsku. Od 1680 do 1685 roku był prowizorem szpitala św. Ducha – funkcję tę pełnił wraz z kupcem Rochem Toporowskim. Ożenił się z Teresą, córką Stanisława Michała Segnitza (nr 538), pozostawił córki Agnieszkę i Salomeę oraz syna Jana. Opiekunem małoletnich dzieci po jego śmierci był aptekarz krakowski Andrzej Jakielski. Kazimierz Bonifacy Kantelli zmarł w 1696 roku, a na jego miejsce w radzie wybrano Zygmunta Jana Zaleskiego (nr 563). Z inwentarza pośmiertnego wynika, że dom aptekarza zdobiły obrazy: Zwiastowania (na blasze), wizerunki królów, królowej Ludwiki, konterfekt pana Ossolińskiego i portrety rodzinne (malowane na desce i blasze pergaminowej).

Praesidente N. & Spli Casimiro Bonifacio Kantelli

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 51, 54v, 197v; PPK II-1, nr 1297, 1311, 1333, 1376, 1436, 1449, 1464, 1468, 1481, 1484–1485; PPK II-3, s. 1504–1505; Lachs 1933, s. 40; Noga 2008, nr 268.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 26 z wpisem z 1687 roku o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Janie Franciszku Madernim (nr 552) Michała Behma (nr 554), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Kazimierza Bonifacego Kantellego w 1687 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 26)

540. STANISŁAW KRAUZ

rajca 1672–1689

burmistrz 1673, 1680

Stanislaus Kraus

Kupiec, sekretarz królewski, syn Dawida i Jadwigi Szwandrowicówny, brat rajcy Krzysztofa starszego (nr 514), stryj rajcy Krzysztofa młodszego (nr 544). W latach 1655–1672 sprawował urząd ławnika miejskiego. Brał wówczas udział w przygotowaniach miasta do obrony przed najazdem szwedzkim. W latach 1661–1663 reprezentował interesy ławy w sporze z rajcą i wójtem krakowskim Franciszkiem Cyrusem (nr 499) o prawo pierwszeństwa w ławie miejskiej. W połowie 1672 roku wojewoda krakowski Aleksander Lubomirski powołał go do rady miejskiej, na miejsce zmarłego rajcy Andrzeja Kortyna (nr 534). W trakcie ponad siedemnastoletniego zasiadania w radzie tylko dwukrotnie uzyskał nominację do rady urzędującej i sprawował funkcję burmistrza. Wraz ze swoim bratankiem Krzysztofem, zasiadającym w radzie równocześnie z nim, w 1674 roku reprezentował radę przy zawieraniu układu z Żydami kazimierskimi. Zajęty interesami kupieckimi uchylał się od posłowania na sejmy i sejmiki. Prowadził handel towarami żelaznymi, szczególnie kosami, które sprowadzał z Wrocławia i krajów austriackich, a sprzedawał we Lwowie, Przemyślu, Rzeszowie, Lublinie i Kańczudze koło Przeworska. Z miast tych z kolei przywoził transporty szafranu, anyżu, tabaki i tytoniu oraz surowe skóry. Prowadził interesy z Żydami kazimierskimi, z którymi często się procesował. Miał kamienicę przy ul. Sławkowskiej (nr 10), kupił też dom przy ul. Szczepańskiej. Zmarł 22 sierpnia 1689 roku, pozostawiając synów: Franciszka, dominikanina, Sebastiana i Andrzeja Stanisława, rajcę (nr 559), oraz córkę Elżbietę, żonę Andrzeja Węgrzynowicza (nr 548). Zwolnione po jego śmierci miejsce w radzie miejskiej zajął Jerzy Kentz (nr 557).

*Lui quidem Electi auspiciatissimo omnia in frequentia Magna sumum et Insularum
in Martinum Misiechi. Autant ratione Severarum et Notarum promulgati sunt.
Hoc et Siles Dni. Presidentes Autant ratione Severarum et Notarum promulgati sunt.
Carmus et Excellens Dni. Hieronymus Zepach. M. Doctor et Professor
Carmus et Siles Dni. Valentinus Fmish
Carmus et Siles Dni. Nicolaus Krtlich
Carmus et Siles Dni. Ladimirus Fmish
Carmus et Siles Dni. Stanislaus Kraus
Carmus et Excellens Dni. Gabriel Ochochi M. D.
Carmus et Siles Dni. Joannes Caudenti Zachyla.
Carmus et Excellens Dni. Stanislaus Fmish. M. D.
Actum feni*

Stanislaus Kraus

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1676–1680 fragment strony 756 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1680, wśród których znajdował się Stanisław Krauz – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 468, s. 756)

Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 1257, 1297, 1333, 1337, 1376, 1397, 1449; APKr, sygn. rkps 1477, s. 28; BJ, sygn. rkps 5350, s. 364; Bieniarzówna 1969, s. 24, 44, 74, 162; Bieniarzówna Janina, Krauz Stanisław, [w:] PSB, t. XV, s. 249; Follprecht 2001, s. 106; Danowska 2007, s. 96; Noga 2008, nr 269.

Michał Korybut Wiśniowiecki
(1669–1673)
Jan III Sobieski (1674–1696)

Jan III Sobieski w 1674 roku
wyraża zgodę na ogranicze-
nie liczebności załogi Krako-
wa z 200 do 100 ludzi.

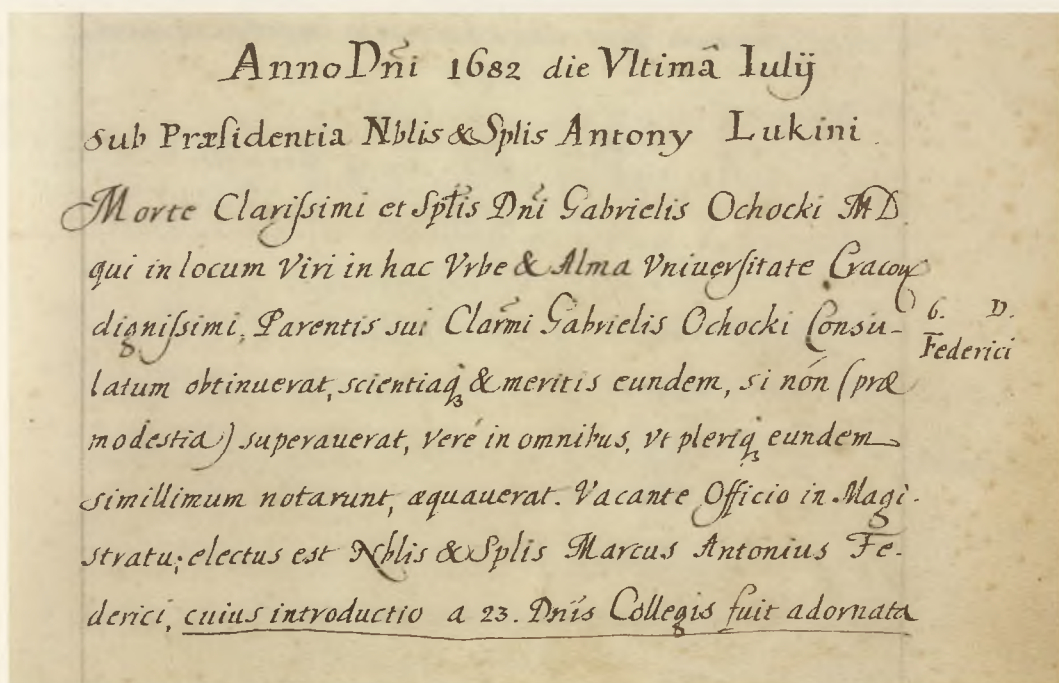
541. ANTONI LUKINI

rajca 1672–1688

burmistrz 1673, 1682, 1685

Antonius Luccini (Luchini)

Kupiec korzenny, pochodzący ze znanej mieszczańskiej rodziny przybyłej z Lukki w Toskanii. Spokrewniony z krakowskimi rodzinami patrycjuszowskimi Pipanów, Bełzów i Pestalocich. W roku 1672 rozpoczął swoją pierwszą kadencję w ławie sądowej, lecz już w czerwcu tego roku wojewoda krakowski Aleksander Lubomirski powierzył mu krzesło w radzie miejskiej, zwolnione po zmarłym rajcy Franciszku Lupim (nr 524). Urząd rajcy sprawował nieco ponad 16 lat, jednak tylko trzykrotnie był powoływany do rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Był majątnym kupcem, handlował suknem, ale zgodnie z włoską specjalizacją przede wszystkim aksamitami, jedwabiem i towarami bławatnym. Towar ten sprowadzał do Krakowa z południowych Włoch. Handlował także towarami kolonialnymi i rybami, a od 1670 roku był w spółce pięciu kupców pochodzenia włoskiego, handlujących kosami. Jego własnością była kamienica położona przy Rynku (obecnie nr 5), na rogu z ul. Sienną. Nabył ją około roku 1680 od spadkobierców wspomnianego już Franciszka Lupiego. Miał także udziały, wraz z rodziną Pestalocich, w kamienicy przy Rynku (obecnie nr 37), zwanej „Lukinowską” lub „Pestalociowską”. Ożenił się z Katarzyną Wosińską. Zmarł 26 listopada 1688 roku, pozostawiając synów: Jana Antoniego, prawnika, profesora i rektora Uniwersytetu Krakowskiego, Józefa, kanonika kolegiaty Wszystkich Świętych oraz Wawrzyńca, łowczego bractwa św. Józefa. Jego miejsce w radzie zajął Jan Paweł Fryznekier (nr 556).

Sub Præsidentia Nblis & Splis Antony Lukini

Zródła i literatura:

PPK II-1, nr 1311, 1333, 1383, 1397, 1430, 1459, 1464, 1468, 1479, 1484–1485, 1492; BJ, sygn. rkps 5350, s. 364; Bieniarzówna 1969, s. 15, 32, 34, 36, 43–45, 81, 162; Hajdukiewicz Leszek, *Lukini Jan Antoni*, [w:] PSB, t. XVIII, s. 116; Bieniarzówna 1994-II, s. 401; Komorowski 2008, s. 263, 327; Noga 2008, nr 270.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 25 z wpisem o wyborze w roku 1682 do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Gabrielu Ochockim (nr 542) Marka Antoniego Federici (nr 553), co miało miejsce, gdy funkcję burmistrza pełnił Antoni Lukini – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 25)

Jan III Sobieski (1674–1696)

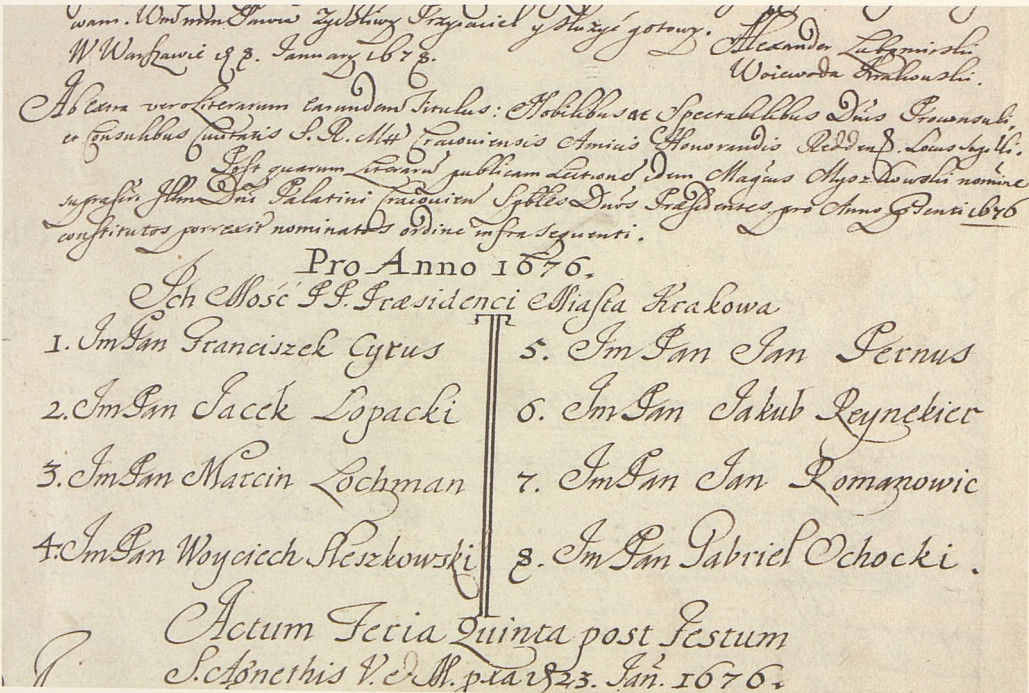
542. GABRIEL OCHOCKI młodszy II

rajca 1674–1682

burmistrz 1674, 1676, 1680

Gabryel Ochocki

Lekarz, profesor medycyny na Uniwersytecie Krakowskim, syn rektora Uniwersytetu i wieloletniego rajcy Gabriela Ochockiego (nr 491) i Barbary z Bryknerów. Należał do mieszczańskiej rodziny o mocnej pozycji w mieście, w której karierę łączono regularnie ze zdobyciem dobrego wykształcenia. W roku 1651 rozpoczął studia w Krakowie, w 1664 roku promował się w Padwie na doktora medycyny. Po powrocie do kraju objął po ojcu wykłady na Wydziale Lekarskim. Do rady miejskiej został powołany w roku 1674 przez wojewodę krakowskiego Aleksandra Lubomirskiego, zajął w niej miejsce po swoim zmarłym ojcu. Był rajcą przez nieco ponad 8 lat, w tym czasie trzykrotnie wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Nie był zbyt aktywnym rajcą. Po ojcu odziedziczył duży majątek. Dokupił wieś Strzelce w powiecie proszowskim. Ożenił się z Anną, córką doktora praw i rajcy Stanisława Spinka (nr 493). Miał trzech synów: Gabriela, początkowo związanego z Uniwersytetem, a potem oddanego karierze kościelnej, Jana, który we włoskiej Sapienzie uzyskał tytuł doktora praw, oraz Mikołaja, który prawdopodobnie nie ukończył studiów medycznych, a roku 1704 objął altarię Bożego Ciała w kościele Mariackim. Gabriel Ochocki zmarł 22 lipca 1682 roku. Jego miejsce w radzie zajął Marek Antoni Federici (nr 553).

Gabriel Ochocki

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1676–1680 fragment strony 6 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1676, wśród których znajduje się Gabriel Ochocki – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 468, s. 6)

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5350, s. 365v, 373v; Majer 1861, s. 37; L. Hajdukiewicz, Ochocki Gabriel, [w:] PSB, t. XXIII, s. 495; Komorowski 2000, s. 16–19; Noga 2008, nr 271.

Jan III Sobieski (1674–1696)

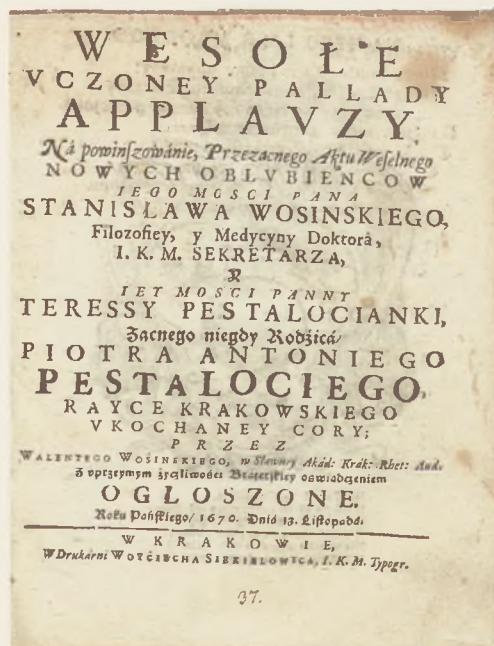
543. STANISŁAW WOSIŃSKI

rajca 1674–1693

burmistrz 1674, 1686

Stanislaus Wosinsky

Doktor medycyny i profesor Uniwersytetu Krakowskiego, sekretarz królewski, pieczętujący się herbem Brodzic. Syn Walentego Wosińskiego (zmarłego w 1675 roku) z Chęcin, złotnika krakowskiego, oraz Katarzyny (zmarłej w roku 1644), córki kuśnierza Walentego Gędzickiego. Urodził się około 1644 roku. Na Uniwersytecie Krakowskim uzyskał tytuł doktora filozofii (w 1664 roku). Studia medyczne zakończył obroną doktoratu w Padwie (w 1666 roku). Przez pewien czas był tam konsyliarzem nacji polskiej. Doskonalił wiedzę w Rzymie, a po powrocie do kraju (w 1669 roku) rozpoczął praktykę lekarską. Do jego pacjentów należeli między innymi: król Michał Korybut Wiśniowiecki, podkanclerzy koronny Karol Tarło i biskup krakowski Andrzej Trzebicki. W 1676 roku został przyjęty w poczet profesorów Uniwersytetu Krakowskiego na Wydział Medycyny. Jako pierwszy wprowadził zajęcia z zakresu anatomii, a szczególną sławę przyniosły mu sekcje anatomopatologiczne, wykonywane w latach 1671–1689. Do rady miejskiej wszedł w 1674 roku z powołania wojewody krakowskiego Aleksandra Lubomirskiego, na miejsce po zmarłym Stanisławie Kłosowiczu (nr 528). Objęcie tego urzędu kosztowało go 380 złotych. W czasie dziewięcioletniej kariery rajcowskiej dwukrotnie wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Reprezentował miasto na sejmie w 1690 roku. Był prowizorem pierwszego w mieście szpitala dla umysłowo chorych. Ożenił się w 1670 roku z Teresą, córką rajcy Piotra Antoniego Pestalociego (nr 526), która wniosła mu w posagu 1636 złotych oraz część kamienicy przy Rynku nr 37. W spadku po ojcu przejął część kamienicy przy ul. Grodzkiej 15A. Z małżeństwa pozostawił dziesięcioro dzieci, w tym czterech synów: Emiliana (wstąpił do kamedułów na Bielany), Antoniego Piotra (pleban w Porębie), Stanisława Wawrzyńca (kanonik tarnowski) i Szymona Stanisława (kanonik u św. Michała w Krakowie) oraz sześć córek. Zmarł 6 stycznia 1694 roku. Na urzędzie rajcy zastąpił go Stanisław Antoni Łopacki (nr 562).

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 365v; PPK II-1, nr 1383, 1397, 1449, 1459, 1468, 1479, 1484–1485, 1492; Wojciechowski 1896, s. 992; Lachs 1929, s. 41, 70–71; Skulimowski 1964, s. 49; Bieniarzówna 1994-II, s. 526; Noga 2008, nr 272.

Karta tytułowa recto i verso pieśni weselej pióra Walentego Wosińskiego, wydanej w Krakowie w 1670 roku w związku z zaślubinami Stanisława Wosińskiego i Teresy, córki Piotra Antoniego Pestalociego (nr 526); na odwrocie strony tytułowej herb Stanisława Wosińskiego (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 17299 I, Mag. St. Dr.)

544. KRZYSZTOF KRAUZ młodszy

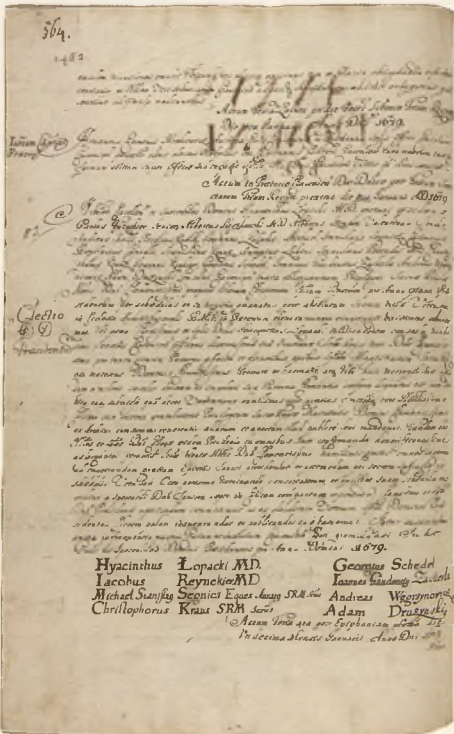
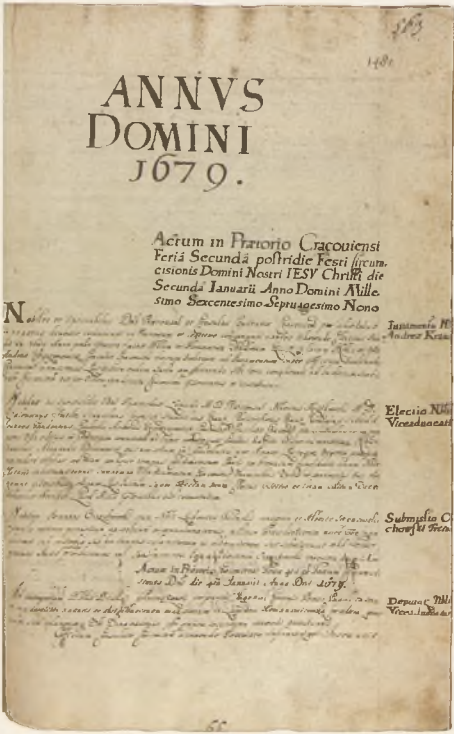
rajca 1674–1708

burmistrz 1675, 1679, 1691, 1700, 1701, 1705, 1707

Christopherus Krauz

Kupiec, sekretarz królewski, syn rajcy Krzysztofa starszego (nr 514) i Jadwigi Celeścianki, brat Andrzeja, ławnika krakowskiego, bratanek rajcy Stanisława (nr 540). Korzystając z protekcji Michała Korybuta Wiśniowieckiego, w 1672 roku wszedł do ławy miejskiej. W sierpniu roku 1674 został powołany do rady miejskiej, na miejsce po Franciszku Rolińskim (nr 501). Tym samym w radzie jednocześnie zasiadło trzech Krauzów: oprócz niego jego ojciec Krzysztof i stryj Stanisław. Krzysztof Krauz młodszy pełnił urząd rajcowski przez nieco ponad 34 lata. W tym czasie siedmiokrotnie był wybierany do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W 1674 wraz ze stryjem Stanisławem pertraktował w imieniu miasta ugodę z kazimierskimi Żydami. Udzielał miastu pożyczek, między innymi na odprowadzanie poselstw. Od roku 1679 był prowizorem kościoła Mariackiego, w roku 1680 został dyrektorem strzelnicy. Interesy kupieckie prowadził z bratem Andrzejem. Importowali artykuły żelazne, eksportowali surowe skóry dostarczane głównie przez Żydów, z którymi utrzymywał ożywione stosunki (udzielał kahałowi krakowskiemu wysokooprocentowanych pożyczek). Za niezapłacone cła i długi został dwukrotnie skazany na banicję, przed czym ratował go Jan III Sobieski. Gdy uwikłał się w zatarg z łowczym owruckim Wolskim, uprowadzono go z miasta. W efekcie w 1695 roku złożył przed radą oświadczenie, że popadł w ubóstwo, co potwierdził jego testament i pośmiertny spis inwentarza. Miał dwie kamienice położone przy ul. Sławkowskiej (obecnie nr 6). Ożenił się z Dorotą. Zmarł bezdzietnie 7 marca 1708 roku, został pochowany w kościele Mariackim w kaplicy Celeścińskiej. Jego miejsce w radzie zajął Tomasz Marcinkowski (nr 582).

Jan III Sobieski (1674–1696)
August II (1697–1706)
Stanisław Leszczyński (1706–1709)

Christophorus Kraus SRM scrips

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1676–1680 strony 563–564 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1679, wśród których znajduje się Krzysztof Krauz – oraz powiększenie zapisu imienia i godności sekretarza królewskiego (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 468, s. 563–564)

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 1337, 1376, 1380, 1383, 1397, 1484, 1503; BJ, sygn. rkps 5350, s. 366; Bieniarzówna 1969, s. 14, 24, 74, 162; Bieniarzówna Janina, Krauz Krzysztof, [w:] PSB, t. XV, s. 248–249; Follprecht 2001, s. 80; Danowska 2007, s. 96; Noga 2008, nr 273.

Jan III Sobieski (1674–1696)
 August II (1697–1706)
 Stanisław Leszczyński (1706–1709)
 August II (1709–1733)

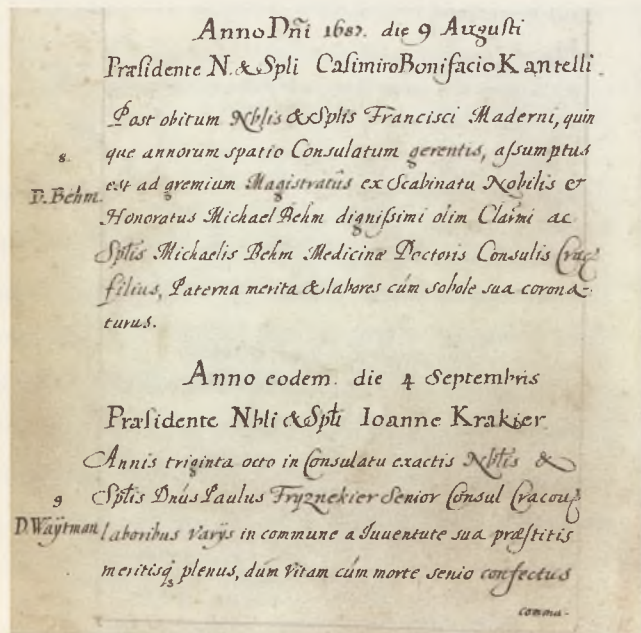
545. JAN KRAKIER

rajca 1677–1712

burmistrz 1677, 1678, 1687, 1692, 1693, 1695, 1702, 1706

Ioannes Krokier

Kupiec korzenny. Pochodził z Tarnowskich Gór na Śląsku. Po przybyciu do Krakowa natrafił na pewne problemy w handlu miejskim. Nie posiadał prawa miejskiego i z tego powodu w 1660 roku doszło nawet do zamknięcia jego sklepu. Wkrótce jednak handel wznowił i został przyjęty do prawa miejskiego (w 1660 roku). W 1670 roku został obrany ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim po ustąpieniu Jana Kortyna (nr 537), którego wybrano na rajcę krakowskiego. Siedem lat później został rajcą i zajął miejsce po Krzysztofie Krauzie starszym (nr 514). W ciągu 35 lat sprawowania urzędu rajcowskiego ośmiokrotnie wszedł do rady urzędującej i w każdej z tych kadencji pełnił funkcję burmistrza w przypadającej na niego kolejności. Kierował fetą urządzoną przez radę 15 sierpnia 1694 roku z okazji wydania córki Jana III Sobieskiego Teresy Kunegundy za elektora bawarskiego Maksymiliana Emanuela; pośród przygotowanych atrakcji („aplauzu”) była muzyka, ognie sztuczne i strzelanie. W roku 1697 niósł baldachim w czasie uroczystego powitania nowego króla Augusta II. W latach 1693–1698 inkasował pieniądze na proch od osób przyjmujących prawo miejskie. Należał do najbogatszych rajców, skoro wysokość kontrybucji, jaką musiał zapłacić Szwedom okupującym w 1702 roku Kraków, wynosiła aż 1800 talarów. W latach 1678–1680 był prowizorem szpitala św. Ducha (razem z Rochem Toporowskim, kupcem). Należała do niego kamienica przy ul. Grodzkiej (nr 1). Ożenił się w 1708 roku z Dorotą, córką zmarłego rajcy Jana Gaudentego Zacherli (nr 547) i Zofii Celeścianki. Córką Jana była Elżbieta, żona rajcy Zygmunta Jana Zaleskiego (nr 563), który w swoim testamencie wskazał teścia na opiekuna jego nieletnich dzieci (w 1706 roku). Jan był spokrewniony z Franciszkiem Krakierem, który wstąpił we Włoszech do zakonu kapucynów (w 1700 roku). Zmarł przed 18 lutego 1712 roku, kiedy to na jego miejsce nominowano Jakuba Żywieckiego (nr 583).

Prasidente N. & Spli Calimiro Bonifacio Kantelli

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 29; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 187v; Rożek 1976, s. 140, 200; Bieniarzówna 1969, s. 40, 44, 93, 161; Bieniarzówna 1994-II, s. 446; Noga 2008, nr 274.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 26 z początkiem wpisu o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Pawle Fryzniekierze (nr 509) nowego rajcy Fryderyka Waytmana (nr 555), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Jana Krakiera w 1687 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza, tu zwanej prezydentką (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 26)

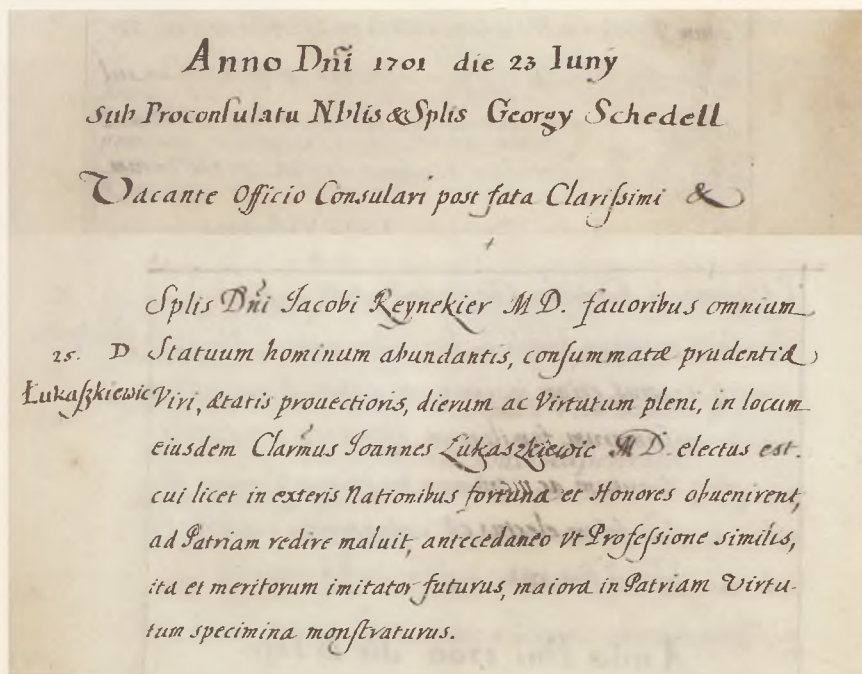
546. JERZY ROMUALD SCHEDEL

rajca 1677–1704

burmistrz 1679, 1684, 1686, 1688, 1692, 1695, 1696, 1699, 1701

Georgius Romualdus Schedell (Szedel)

Księgarz, urodzony w roku 1635, syn rajcy Krzysztofa Schedla (nr 481) i Anny z Cieniowiców. Jego ojcem chrzestnym był rajca Krzysztof Słowikowski (nr 465). Jerzy był ławnikiem miejskim w latach 1673–1676. W roku 1677 został rajcą, zajmując miejsce po Mikołaju Fabrysie (nr 535), i urząd ten pełnił przez niemal 28 lat. Dziewięciokrotnie wszedł w tym czasie do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Uczestniczył w pracach komisji typującej nową lokalizację w mieście dla lazaretu. Pełnił funkcję prowizora szpitala Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny przy ul. Szczepańskiej. Był zaangażowany w sprawy obronności miasta w czasie bezkrólewia po śmierci Jana III Sobieskiego. W roku 1697 został delegowany na sejm elekcyjny w Warszawie, opowiedział się za wyborem Augusta II. W czasie najazdu szwedzkiego w roku 1702 nałożono na niego kontrybucję, ale niezbyt wysoką, nie należał więc do najbajetniejszych rajców. W roku 1671 przejął rodzinną księgarnię (drukarnia przypadła jego bratu Mikołajowi). Obaj bracia przez lata prowadzili interesy wspólnie. To w ich drukarni ukazała się pierwsza polska książka kucharska Stanisława Czernieckiego, kuchmistrza wojewody krakowskiego Aleksandra Lubomirskiego. Władysław IV w roku 1676 nadał obu braciom przywilej serwitratu i przyjął ich jako typografów królewskich. Należała do niego część rodzinnej kamienicy przy Rynku 34C. Jerzy Romuald ożenił się dwa razy: z Cyryllą z Zacherłów i z Anną, córką Jana Zaleskiego (nr 536). Miał trzy córki: Agnieszkę, Annę i Magdalenę. Po jego śmierci zwolnione miejsce w radzie zajął Kazimierz Głuchowski (nr 576).

Sub Proconsulatu Nblis & Splis Georgy Schedell

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragmenty stron 35 i 36 z wpisem dotyczącym wyboru do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Jakubie Reynekierze (nr 531) nowego rajcy Jana Łukaszkiewicza (nr 571), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Jerzego Romualda Schedla w 1701 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 35–36)

Jan III Sobieski (1674–1696)
August II (1697–1706)

W 1677 roku Jan III Sobieski wydaje w Gdańsku przywilej, na mocy którego rada miejska Krakowa uzyskuje prawo samodzielnego uzupełniania swego składu na drodze wyborów na walcujący urząd rajcy. Dotychczas o wyborze decydował wojewoda krakowski. On też wyznaczał spośród dwudziestocztworosobowej rady ośmiu dorocznych prezydentów (rajców prezydujących), którzy zmieniali się w sprawowaniu urzędu co kilka tygodni. Przywilej Sobieskiego przekazuje to uprawnienie w ręce rady – odtąd sama w tajnych wyborach wyłania prezydentów.

Miasto, okazując królowi wdzięczność, wybija złoty medal z jego wizerunkiem i widokiem Krakowa.

Źródła i literatura:

KZBM, s. 94; PPK II-1, nr 1376, 1380, 1383–1384, 1397, 1449–1445, 1459, 1464, 1468, 1479, 1484–1485, 1492; BJ, sygn. rkps 5350, s. 369v; Bieniarzówna 1969, s. 23, 48–49, 92, 167; Rożek 1976, s. 114, 140; Bieniarzówna 1994-II, s. 422, 446, 449; Noga 2008, nr 275.

Jan III Sobieski (1674–1696)

Wielka zaraza, która wybuchła jesienią 1677 roku, trwała aż do 1680 roku, pochłaniając wiele tysięcy ofiar.

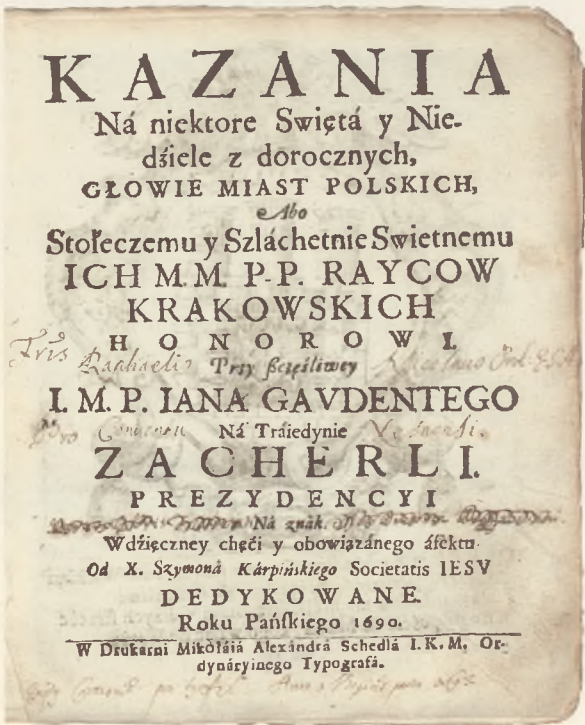
547. JAN GAUDENTY ZACHERLA

rajca 1678–1696

burmistrz 1679, 1680, 1685, 1686, 1688, 1690, 1691, 1692, 1693, 1694, 1695, 1696

Joannes Zacherla

Kupiec korzenny, syn rajcy Sebastiana Zacherli (nr 505). Sekretarz królewski, prowizor kościoła Mariackiego. W roku 1661 został powołany do ławy miejskiej. Zasiadając w ławie, zajmował się w 1663 roku rewizją murów miejskich. Na urząd rajcy został wybrany w 1678 roku na miejsce po Franciszku Cyrusie (nr 499). W radzie zasiadał przez blisko 20 lat. W tym czasie 12 razy wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Był przedstawicielem Krakowa w sądzie 6 miast. Podczas epidemii w 1677 roku pozostał w Krakowie, dbając o porządek i bezpieczeństwo. Przeprowadził spis zmarłych – na liście znalazło się ponad 21 tysięcy ofiar. Największym jego przedsięwzięciem jako rajcy był restauracja wieży ratuszowej na Rynku po pożarze wywołanym uderzeniem pioruna w 1680 roku. Był inicjatorem tego projektu i nadzorował go z największą uwagą – udało mu się nawet zaangażować samego Jana III Sobieskiego; wieża została wówczas nieco podniesiona i nakryta nowym hełmem miedzianym, zadbano także o zegar. W roku 1691 zaangażowany był w projekt uporządkowania archiwum miejskiego i sporządzenia kopiarza najważniejszych przywilejów miejskich (zwanego potem *Kodeksem Zaleskiego*). Dzięki jego staraniom dokonano restauracji kaplicy Matki Boskiej Loretańskiej w kościele Mariackim. Po ojcu odziedziczył część rodzinnej kamienicy na Rynku (obecnie nr 42). Dzierżawił też plac nad brzegiem dawnego koryta Wisły za bramą Nową. Razem z Andrzejem Stanisławem Krauzem (nr 559) ufundował złotą monstrancję do kościoła Mariackiego. Z żoną Zofią, córką Jakuba Celesty (nr 495) i Anny Paczkówny, miał córkę Dorotę, która miała dwóch mężów: Jana Krakiera (nr 545) i Stanisława Węgrzynowicza (nr 580). Miał też syna, który w 1723 roku został królem kurkowym. Zmarł 4 maja 1696 roku. Pochowano go pięć dni później w kościele Mariackim. Jego miejsce w radzie zajął Flawiusz Marchetti (nr 564).

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps. 5357, t. III, s. 66v, 187v, 195v; BJ, sygn. rkps. 5357, t. XVI s. 214v; PPK II-1, nr 1234, 1308, 1378, 1380, 1384, 1386, 1395, 1397, 1414, 1429, 1449, 1459, 1464, 1468, 1479, 1481, 1492; Pachonński 1956, s. 397; Bieniarzówna 1976, s. 128; Bieniarzówna 1994-II, s. 419, 422, 428, 433, 435–436, 438; Kronika, s. 116, 117; Noga 2008, nr 276, 679.

Strona tytułowa wydanego drukiem w Krakowie w 1690 roku kazania księdza Szymona Karpińskiego, adresowanego do rajców krakowskich. Kazanie ukazało się za kadencji burmistrzowskiej (tu nazwanej „prezydencją”) Jana Gaudenty Zacherli (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 36582 II Mag. St. Dr.)

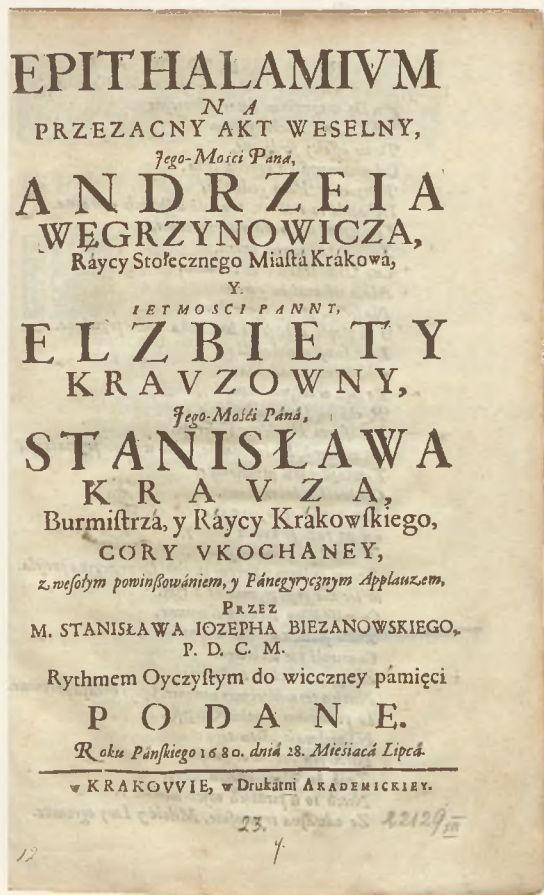
548. ANDRZEJ WĘGRZYNOWICZ młodszy

rajca 1678–1699
burmistrz 1679

Andreas Węgrzynowicz (Węgrzinowicz, Węgrzinowicz)

Kupiec sukienny, syn Andrzeja Węgrzynowicza starszego (nr 482), kupca i rajcy krakowskiego, oraz Katarzyny. W latach 1669–1678 piastował urząd ławnika miejskiego. Na rajcę krakowskiego został wybrany w 1678 roku na miejsce po zmarłym Janie Pernusie (nr 530). W radzie miejskiej zasiadał przez 21 lat. Raz tylko, w 1679 roku, wszedł do rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Powierzono mu także obowiązki poborcy podatkowego. Jako rajca wziął udział w uroczystym powitaniu w Krakowie nowo obranego króla Augusta II (w 1697 roku), niosąc z pięcioma innymi rajcami baldachim na odcinku od kamienicy „Pod Murzynami” (ul. Floriańska 1), aż po kamienicę Krakiera (ul. Grodzka 1). Był właścicielem kamienicy przy Rynku 24. Ożenił się dwukrotnie. Z pierwszą żoną Katarzyną Szurgoszówną miał pięcioro dzieci: Andrzeja Antoniego (wstąpił do klasztoru reformatów i pełnił funkcję prowincjała), Bonifacego (w zakonie reformatów), Wojciecha Mikołaja (doktora filozofii i proboszcza pilzneńskiego), Jana (zmarłego przed 1717 rokiem we Włocławku) i Katarzynę. Po raz drugi ożenił się w 1686 roku z Elżbietą (zmarła w 1700 roku), córką Stanisława Krauza (nr 540), i miał z nią trzech synów: Stanisława (nr 580), rajcę krakowskiego, Andrzeja, doktora obojga praw i kanonika katedralnego krakowskiego, a także Marcina Karola (zmarłego w 1717 roku), doktora teologii i rektora Uniwersytetu Krakowskiego. Andrzej zmarł przed 27 listopada 1699 roku, kiedy to na miejsce po nim został wybrany do rady Józef Antoni Częczkiewicz (nr 569).

Jan III Sobieski (1674–1696)
August II (1697–1706)

Strona tytułowa pieśni weselnej pióra Stanisława Biezanowskiego wydanej w Krakowie w 1680 roku, sławiącej związek małżeński Andrzeja Węgrzynowicza i Elżbiety, córki Stanisława Krauza (nr 540) (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 22129 III, Mag. St. Dr.)

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5350, s. 370v; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 187; PPK II-1, nr 1380, 1383, 1397, 1430, 1464, 1468, 1479, 1484, 1492; Rożek 1976, s. 140; Bieniarzówna 1976, s. 125; Follprecht 2001, s. 80; Noga 2008, nr 277, 688.

Jan III Sobieski (1674–1696)
August II (1697–1706)

549. ADAM DRUŻYŃSKI

rajca 1678–1697

burmistrz 1679, 1682, 1685

Adamus Druzynsky (Drużyński)

Kupiec winny pochodzący z Brzeska. Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w 1666 roku. W tym samym roku rozpoczął studia. Początkowo był ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Do rady miasta został wybrany po tragicznie zmarłym Janie Romanowicu (nr 533) w 1678 roku. Urząd rajcy piastował przez prawie 20 lat. Trzykrotnie wszedł w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego w każdej z tych trzech kadencji kolejności pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca w 1683 roku, wraz z Pawłem Fryznekierem, ówczesnym burmistrzem (nr 509), został oddelegowany do uroczystego powitania Jana III Sobieskiego wracającego z odsieczy wiedeńskiej. Powitał wówczas władcę w imieniu „stolicy Piastów i Jagiellonów” na granicy państwa. Adam Drużyński był zamożny, posiadał kamienicę przy ul. Sławkowskiej 3B oraz kamienicę przy Rynku 30B zwaną „Kortynowską”, którą kupił od Jana Lociego w 1678 roku. Kamienica ta spłonęła we wrześniu 1681 roku. Z Danielem Węgrzynem prowadził interesy związane z handlem winem. Wynajmował nieruchomości, a dochody z wynajmu zapisał Bractwu Miłosierdzia Bożego przy kościele św. Barbary. Żonaty był z Anną. Zmarł 24 kwietnia 1697 roku. Został pochowany w kościele Mariackim. Jego miejsce w radzie miejskiej zajął Dominik Maria Meglioruci (nr 565).

Anno eodem die 22. Octobris.

Sub Praesidentia N. & Splis Adami Druzynski.

Dum aduersa fata humanis excedere coegerunt Nobilem & Optem Stephanum Mechoni paucotempore, in Magistratu, magnis meritis fulgentem; concordibus Vo. D. Maderni in locum eius successit Nblis & Honorat, Franciscus Maderni Scabinatum Cracouien in continuis laboribus

Sub Praesidentia N. & Splis Adami Druzynski.

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 198; PPK II-1, nr 1380, 1383–1384, 1397, 1429–1430, 1436, 1449–1450, 1459, 1464, 1468, 1481, 1485, 1492, 1514, 1516; Bieniarzówna 1969, s. 30, 32, 44, 159; Bieniarzówna 1976, s. 126; Rożek 1976, s. 209; Bieniarzówna 1994-II, s. 431; Noga 2008, nr 278.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 25 z wpisem o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Stefanie Mechoni (nr 551) Jana Franciszka Maderniego (nr 552), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Adama Drużyńskiego w 1682 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 25)

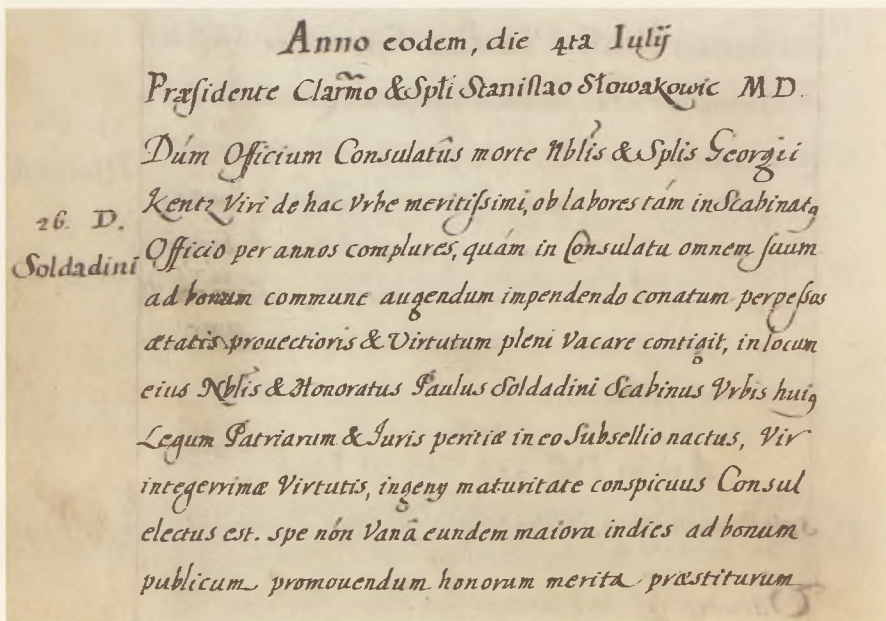
550. STANISŁAW SŁOWAKOWICZ

rajca 1679–1701

burmistrz 1680, 1684, 1692, 1693, 1694, 1696, 1699, 1701

Stanislaus Słowakowicz

Lekarz, astronom i astrolog, profesor Uniwersytetu Krakowskiego, urodzony w Bieczu, syn tamtejszego mieszczanina Andrzeja i Katarzyny z Klimkiewiczów, kawaler Złotej Ostrogi. Studiował na Uniwersytecie Krakowskim, w roku 1659 uzyskał stopień magistra sztuk wyzwolonych. W 1659 roku objął katedrę astrologii. W Padwie uzyskał stopień doktora medycyny, po powrocie do Krakowa został inkorporowany do Wydziału Lekarskiego. Do prawa miejskiego został przyjęty w roku 1679. W tym samym roku został powołany w poczet rajców na miejsce po śmierci Wojciecha Sztameta (nr 523). Urząd rajcy pełnił przez niecałe 23 lata. W tym czasie ośmiokrotnie zasiadał w radzie urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W 1697 wziął udział w uroczystościach z okazji wjazdu i koronacji Augusta II, niósł baldachim nad królem. Brał udział w opracowywaniu kopiarza praw i przywilejów Krakowa, przygotowywanego na rok 1700 w związku z tysiącleciem założenia Krakowa (co liczono od Kraka), a planowanego jako drugi tom encyklopedii prawa *Ius Regni Poloniae* kanonika poznańskiego Mikołaja Żalaszkowskiego, spokrewnionego z rajcowską rodziną Żalaszkowskich z Krakowa. Prowadził praktykę lekarską, był nadwornym lekarzem wojewody sandomierskiego Stanisława Warszyckiego. Zainteresowania astronomiczne (przychylał się do heliocentrycznych poglądów Mikołaja Kopernika) i astrologiczne znalazły swój wyraz w edycji serii kalendarzy. Zamieszczał w nich prognozytyki i zestawienia dni feralnych, porady lekarskie i domowe. Był właścicielem domu i ogrodu przed bramą św. Mikołaja oraz kamienicy przy ul. Floriańskiej (nr 10). Żenił się dwukrotnie: z Elżbietą Domżałówną i Franciszką Attelmajerówną. Zmarł 13 września 1701 roku, pozostawiając czterech synów i trzy córki. Syn Jan (nr 586) śladem ojca objął urząd rajcowski. Na zwolnione po Stanisławie Słowakowiczu miejsce został powołany do rady Paweł Nieśniewski (nr 573).

Praesidente Cla[m]o & Spli Stanisla[o] Słowakowic

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 36 z wpisem o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Jerzym Kentzu (nr 557) Pawła Soldadiniego (nr 572), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Stanisława Słowakowicza w 1701 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 36)

Jan III Sobieski (1674–1696)
August II (1697–1706)

Z fundacji biskupa Andrzeja Trzebieckiego z 1679 roku powstaje w Krakowie przytułek dla umysłowo chorych (przy obecnej ul. Szpitalnej). Jego otwarcie następuje w 1688 roku.

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 1397, 1450, 1459, 1468, 1479, 1484–1485, 1492; BJ, sygn. rkps 5350, s. 371; Grabowski 1852, s. 134–135; Majer 1861, s. 45; Lachs 1929, s. 71–72; Bieniarzówna 1969, s. 30, 32, 58–61, 75, 77, 97, 168; Rożek 1977, s. 366; Bieniarzówna 1994-II, s. 444, 469, 526–527; Noga Zdzisław, *Słowakowicz Stanisław*, [w:] PSB, t. XXXIX, s. 74–75; Komorowski 2008, s. 308; Noga 2008, nr 279, s. XXII.

Jan III Sobieski (1674–1696)

W wyniku uderzenia pioruna w 1680 roku zapala się znaczna część wieży ratuszowej. Jej odbudowa ma miejsce w latach 1683–1686.

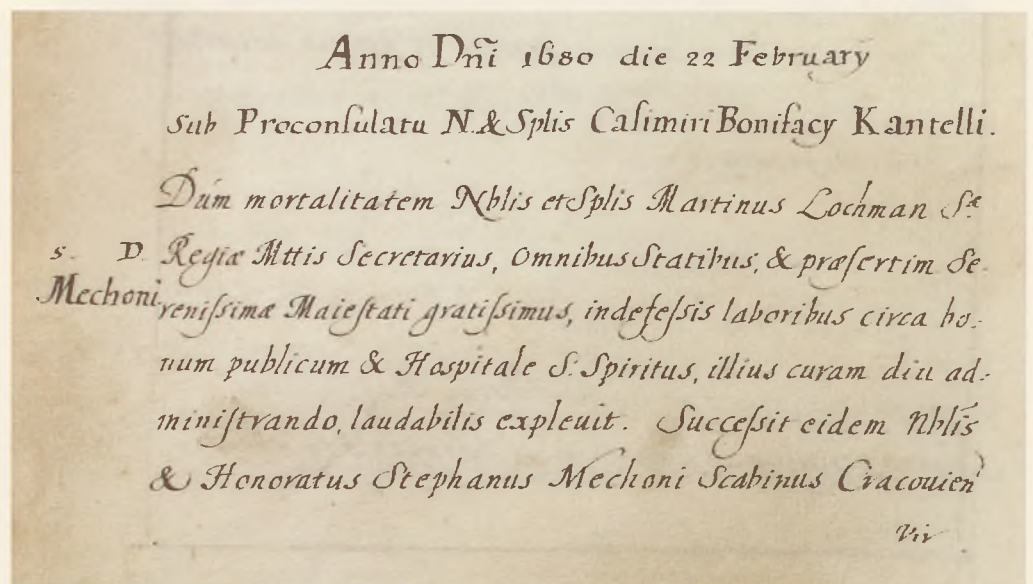
551. STEFAN MECHONI

rajca 1680–1682

burmistrz 1682

Stephanus Mekoni

Kupiec, syn Pompejusza Mechoniego. Pochodził z Lukki w Wenecji. Oprócz niego przybyli stamtąd również inni rajcy: Hieronim Pinocci (nr 502) i Bonawentura Briganti (nr 532). Stefan Mechoni został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w 1660 roku. Od 1679 do 1680 roku zasiadał w ławie miejskiej. Rajcą został w roku 1680, zajął wówczas miejsce zwolnione po śmierci Marcina Lochmana (nr 519). W ciągu około dwóch lat sprawowania urzędu rajcy jeden raz wszedł w skład rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. Jako rajca włączył się aktywnie w odbudowę wieży ratuszowej na Rynku, która doznała znacznych zniszczeń wskutek pożaru wywołanego uderzeniem pioruna w 1680 roku. Przedstawiony przez niego własnoręcznie wykonany projekt architektoniczny nie został jednak zaakceptowany przez władze miasta (nawiązywał on wiernie do zwieńczeń wieży ratuszy północnych). Stefan Mechoni w interesach współpracował z Augustynem Manzim, ich spółka (działająca w kamienicy przy Rynku 14) zajmowała się handlem bławatnym i sukiennym oraz handlem kosami. Mieszkał w sąsiedniej kamienicy przy Rynku 15, należącej do Pinocciego. Jego żoną była Teresa, córka Andrzeja Belliego, rajcy (nr 527). Stefan Mechoni zmarł przed 22 października 1682 roku. Jego miejsce w radzie zajął Jan Franciszek Maderni (nr 552).

Stephanus Mechoni

Zródła i literatura:

PPK II-1, nr 1450, 1459; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 55, 197; Bieniarzówna 1969, s. 15, 33–35, 37, 163; Bieniarzówna 1994-II, s. 401; Komorowski 2008, s. 101; Noga 2008, nr 280.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 24 z wpisem z 1680 roku, gdy po śmierci rajcy Marcina Lochmana (nr 519) został wybrany do rady Stefan Machoni, jak zapisano: „mąż wybitnych zdolności, uczciwości, znany ze swej biegłości w dziedzinie architektury” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 24)

552. JAN FRANCISZEK MADERNI

rajca 1682–1687

burmistrz 1686

Joannes Franciscus Maderini

Kupiec sukienny pochodzenia włoskiego. Do Krakowa przybył z Lugano z północnej Italii (obecnie Szwajcaria). Ławnikiem sądowym został wybrany w 1674 roku, na miejsce po Jacku Goleckim, i był nim przez osiem lat, do roku 1682, kiedy awansował do rady miejskiej na miejsce zwolnione po śmierci Stefana Mechoniego (nr 551). Urząd rajcy sprawował przez nieco ponad pięć lat. W tym okresie tylko raz wszedł do rady urzędującej, a zatem tylko raz pełnił funkcję burmistrza (w 1686 roku). W radzie miejskiej reprezentował włoską społeczność Krakowa i dbał przede wszystkim o jej interesy ekonomiczne (głównie handlowe). Zajmował się sprawami finansów miasta, uporządkował rachunki miejskie i był odpowiedzialny za ściągnięcie zaległości podatkowych od mieszczan krakowskich. Uczestniczył w uroczystościach koronacyjnych Jana III Sobieskiego w 1676 roku. Wówczas to wspólnie z Janem Pernusem (nr 530) i Bonawenturą Brigantim (nr 532) nadzorował przyozdabianie ul. Grodzkiej. Jako bogaty spolonizowany kupiec włoski prowadził rozległe interesy bankierskie z Joachimem Pacanowskim, oficjalnym serwitorem Jana III Sobieskiego, któremu udzielał pożyczek pod zastaw dóbr ruchomych i nieruchomości. Był właścicielem kamienicy przy Rynku 25A. Zmarł w Krakowie 6 sierpnia 1687 roku. Na urzędzie rajcy został zastąpiony przez Michała Behma (nr 554).

Actos palam in augurandos et nominandos esse Statuendos. Qui
quidem Terti Augurati summo Omne magna in frequentia Civium
et Incolarum Tracow per D. Martinum Musicki, Civitatis Gra-
couen Secretarium et Notarium promulgati sunt.
Generosi et Sp. D. Presidentes Civitatis
Tracouie pro Anno 1686.
1686.
1. Armus ac Sp. D. Hieronymus Lopacki M.D.
2. Gnosy ac Sp. D. Andreas Delli
3. Gnosy ac Sp. D. Nicolaus Zerolik
4. Gnosy ac Sp. D. Joannes Zaleski
5. Gnosy ac Sp. D. Stanislaus Wosinski M.D.
6. Gnosy et Sp. D. Georgius Schwall
7. Gnosy et Sp. D. Gaud Zachetta
8. Gnosy et Sp. D. Franciscus Maderini.
Actum Feria 6ta post Jesum S. Visce
Virginis et Martyris p. 17 Jan. 1686.

Franciscus Maderini

Jan III Sobieski (1674–1696)

W 1682 roku mają miejsce poważne rozruchy antyżydowskie, w których znaczącą rolę odgrywają krakowscy studenci – napadają na przechodniów narodowości żydowskiej, łupią żydowskie sklepy. Porządek zaprowadza straż grodzka, a król, karcąc władze uniwersyteckie, powołuje komisję do zbadań sprawy. Jeden ze studentów zostaje skazany na karę śmierci, zamienioną na dożywotnie więzienie, kilku innych na pół roku w więzy, dwóch Żydów zostaje wydalonych z miasta.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1684–1688 fragment strony 705 zawierający wykaz rajców urzędujących wybranych na rok 1686, wśród których znajduje się Jan Franciszek Maderni – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 470, s. 705)

Źródła i literatura:
PPK II-1, nr 1376, 1468, 1484; Bieniarzówna 1969, s. 24, 32, 37, 163; Rożek 1976, s. 114; Bieniarzówna 1994-II, s. 439; Noga 2008, nr 281, 695.

Jan III Sobieski (1674–1696)
August II (1697–1706)

Bicie dzwonów w kościołach krakowskich ogłasza zwycięstwo pod Wiedniem w 1683 roku – Jan III Sobieski ruszył tam z pomocą wojskową obleganemu przez Turków miastu. Monarcha gości w Krakowie zarówno w drodze do Wiednia, jak i wracając z wyprawy.

Po katastrofalnej powodzi z 1683 roku król przeznacza 6 tysięcy talarów na wyregulowanie biegu Wisły.

553. MAREK ANTONI FEDERICI

rajca 1682–1699

burmistrz 1683

Marcus Antonius Federicy

Kupiec bławatny i sukienny, pochodził z Wenecji. Prawo miejskie krakowskie przyjął w 1667 roku. Był ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. Do rady miejskiej został wybrany w 1682 roku na miejsce po zmarłym Gabrielu Ochockim młodszym (nr 542). Urząd rajcy sprawował przez 17 lat i w tym czasie zaledwie jeden raz wszedł w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca uczestniczył w powitaniu nowo obranego króla Augusta II przy uroczystym wjeździe władcy do Krakowa 8 lipca 1697 roku. Wraz z innymi dostojnikami miasta, Stanisławem Słowakowicem (nr 550), Janem Pawłem Fryzniekiem (nr 556), Jerzym Kentzem (nr 557) i Andrzejem Krauzem (nr 559) niósł baldachim na odcinku drogi od kamienicy Krakiera (ul. Grodzka 1) do Mollerowskiej (ul. Grodzka 43). Federici zajmował się handlem płótnem, tkaninami jedwabnymi i aksamitnymi. Wykonywał również usługi krawieckie. Jeździł na jarmarki do Lipska. Żonaty był z nieznaną z imienia córką Franciszka Wróblewskiego. W roku 1684 wzmiankowana została jego druga żona, prawdopodobnie Katarzyna, wdowa po Mikołaju Fabrysie (nr 535), po pierwszym mężu Kociołkowiczowa (wcześniej Marek Antoni był jej pełnomocnikiem). Mieszkał w kamienicy przy Rynku 43. Prowadził spółkę handlową ze swoim bratankiem Aureliuszem Federicim (568), zobowiązał się spłacić wszelkie jego długi. Jemu też zostawił cały swój majątek. Zmarł w pierwszej połowie 1699 roku. Bratanek wszedł na jego miejsce do rady miejskiej, co wzbudziło protesty wśród mieszczan krakowskich.

Anno Dni 1699 die 26 Iunij.
Sub Præsidentia N. & Splis Georgii Schedell.
Vacante Officio Consulatûs post mortem Nblis & Splis
22. D. Marci Antony Federicy, viri ut atatis, ita et iudicii graui-
Federicy tate pradi, in locum eiusdem Nblis & Honorat, Aurelii
Federicy Scabini (Cacouien), post Patrum, ac si naturali
successione, cum & Virtutum Verus imitator extitisset, pre-
claris animi et ingenij dotibus pollens suspectus est. Vbi
huic omni adiumento futurus.

Marci Antony Federicy,

Zródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 57, 195v;
BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 63, 65; BJ,
sygn. rkps 5350, s. 373v; BJ, sygn. rkps
5352, s. 274; PPK II-1, nr 1443, 1459,
1468, 1479, 1492, 1516; Pachonński 1956,
s. 435, 437, 442, 459, 465–466, 468; Bie-
niarzówna 1969, s. 33, 34, 39, 43, 159;
Bieniarzówna 1976, s. 125; Rożek 1976,
s. 140; Noga 2008, nr 282.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 34 z wpisem z 1699 roku o wyborze do rady miejskiej nowego rajcy, Aureliusza Federiciego (nr 568) „po śmierci czcigodnego Marka Antoniego Federiciego, męża poważanego zarówno wiekiem, jak i urzędem” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 34)

554. MICHAŁ BEHM młodszy

rajca 1687–1712

burmistrz 1688, 1691, 1693, 1694, 1696, 1699, 1700, 1701, 1702, 1705, 1707, 1710

Michael Bechm (Beehm, Bem, Bheem)

Kupiec korzenny. Rodzicami Michała byli Michał Behm starszy (nr 510) i najprawdopodobniej jego druga żona Jadwiga z Krauzów. Od 1685 roku Michał zasiadał w ławie miejskiej. Do rady wybrany został już po dwóch latach, zajął wówczas miejsce po Janie Franciszku Madernim (nr 552). Przez dziesięć lat zasiadał w radzie równocześnie ze swoim ojcem. Urząd rajcy piastował przez ponad dwadzieścia pięć lat, a jako członek rady urzędującej funkcję burmistrza pełnił w tym czasie dwunastokrotnie. Był aktywnym rajcą. W 1691 roku zajmował się przygotowaniem uroczystego „aplauzu” z okazji zaślubin królewicza Jakuba Sobieskiego z księżniczką neuburską Jadwigą Elżbietą, córką elektora Palatynatu Reńskiego. W roku 1697, wraz z Zygmuntem Janem Zaleskim (nr 563), kierował przygotowaniami do powitania nowo obranego króla Augusta II. Gdy na początku października 1702 roku główne siły szwedzkie opuszczały Kraków, a gubernator Magnus Stenbock stwierdził, że miasto nie wypłaciło mu całego okupu, Michał Behm wraz z kilkoma innymi rajcami złożył się na zaległe 1000 talarów. Podczas zarazy, gdy 26 sierpnia 1707 roku ogłoszono publicznie stan zagrożenia, pozostał w Krakowie (inni rajcowie udali się dla bezpieczeństwa do Niepołomic) i dbał o odpowiednią aprowizację miasta. Około 1701 roku Michałowi i jego siostrze Jadwidze przypadła kamienica po rodzicach przy ul. Sławkowskiej (nr 12). Posiadał też kamienicę przy Rynku (nr 40). Zajmował się handlem korzeniami oraz towarami kolonialnymi. Był prowizorem kościoła Mariackiego. Ożenił się z Wiktorią, której ojcem był rajca Gerard Priami (nr 518). Miał dwóch synów – Józefa (nr 575) i Marcina, którzy także działali w strukturach krakowskiego magistratu (Marcin był ławnikiem). Zmarł przed 18 lutego 1712 roku, kiedy to wybrano na jego miejsce Jacka Zayfreta (nr 585).

Anno Dñi 1688 die 2da Octobris

Præsidente Nbli & Spli D. Michaelis Behm

Post mortem Nblis & Splis Antonij Lukini pracocibus
fatis ē medio Consulari crepti, ad quavis munia in rem
Universi cū decore Collegii obeunda idonei, electus est
in Consulem Nobilis Ioannes Paulus Fryzneckier Scra Re. Fryzneckier
gia Mitis Secretarius. qui Notariatum Vbis huius per se
ptem annos tenens, integerrima Virtutis Parentem in eo
Consulari Collegio annorum Ultra triginta sedentem imitatus,
licet Principis Aulam Vbi nonnullos consumpsit annos) au-
ditas gloria ipsi sequi suadebat. Nominis attamen & Virtu-
tis Paterna amans, eiusq; magis compotem esse studens. dūm

Præsidente Nbli & Spli D. Michaelis Behm

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 27 z wpisem z 1688 roku o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Antonim Lukinim (nr 541) Jana Pawła Fryzneckiera (nr 556), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Michała Behma w 1688 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 27)

Jan III Sobieski (1674–1696)

August II (1697–1706)

Stanisław Leszczyński (1706–1709)

August II (1709–1733)

W roku 1684 na fortyfikacje Krakowa składa się 47 baszt. Przy bramie Sławkowskiej powstaje nowy rondel ziemny.

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 84, 86v, 99; PPK II-1, nr 1492, 1513; Chmiel 1932, s. 66; Bieniarzówna 1969, s. 44, 155; Bieniarzówna 1976, s. 124, 132; Rożek 1976, s. 140, 193. Bieniarzówna 1994-II, s. 448–454, 455; Jelonek-Litewka 2007; Komorowski 2008, s. 330–331; Noga 2008, nr 283, 702.

Jan III Sobieski (1674–1696)

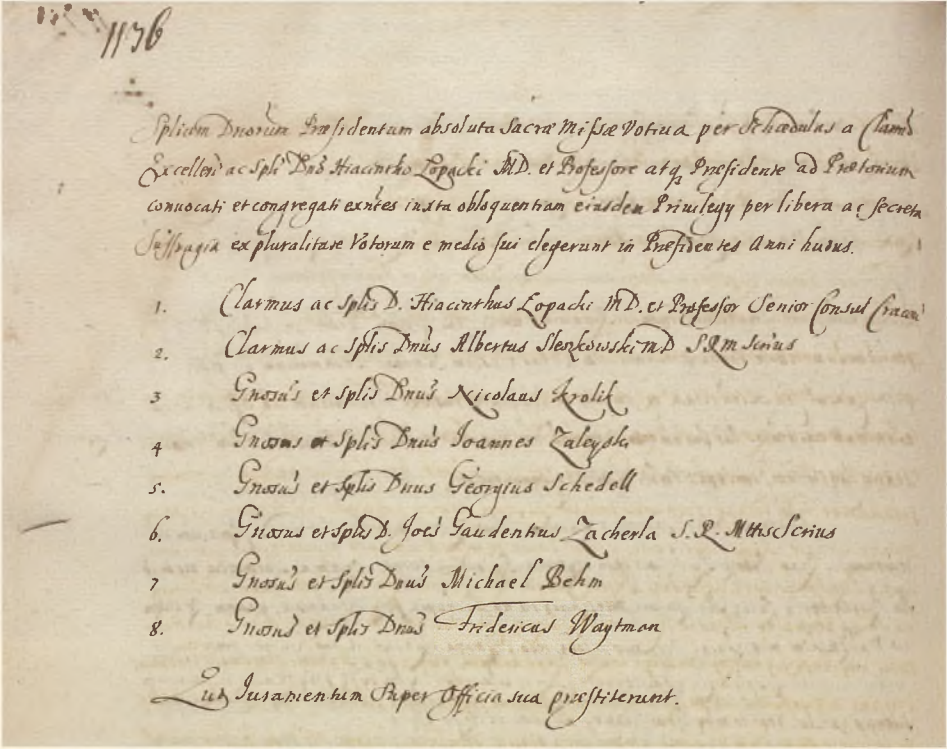
555. FRYDERYK WAYTMAN

rajca 1687–1690

burmistrz 1688

Fridericus Wajtman

Kupiec sukienny o nieznanym bliżej pochodzeniu. W Krakowie prowadził działalność handlową przynajmniej od początku lat siedemdziesiątych XVII wieku. W ławie miejskiej zasiadał od 1675 roku, aktywnie uczestnicząc w jej pracach przez niecałe 12 lat. Miejsce w niej zajął po śmierci Jerzego Wolfowicza. Do rady miejskiej awansował w 1687 roku na miejsce po Pawle Janie Fryznekierze (nr 509). Udokumentowany jest jego udział w radzie urzędującej tylko w jednej kadencji – w roku 1688. W czasie tej kadencji zgodnie z zasadami pełnił funkcję burmistrza w przypadającej na niego kolejności. Księgi nie zawierają wzmianek o jego szczególnych osiągnięciach. Był właścicielem kamienicy przy Rynku 36B (kamienica „Pod Jeleniem”, zwana też „Waytmanowską”). Ponadto posiadał od 1683 roku kamienicę nr 44B (kamienica „Kirchmajerowska”), którą odbudował i przekazał swojej rodzinie, a ta trzymała ją w swoich rękach przez niemal ćwierć wieku (1683–1702). Z nieznaną nam żoną miał syna Mikołaja, który sprzedał za 1600 złotych odziedziczony po rodzicach sklep sukienny. Fryderyk Waytman zmarł 7 lipca 1690 roku. Na urzędzie rajcy został zastąpiony przez Andrzeja Stanisława Krauza (nr 559).

Fridericus Waytman

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 377v, 378; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 74v; Bieniarzówna 1969, s. 25, 39, 43, 170; Noga 2008, nr 284, 696.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1684–1688 fragment strony 1136 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1688, wśród których znajduje się Fryderyk Waytman – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 470, s. 1136)

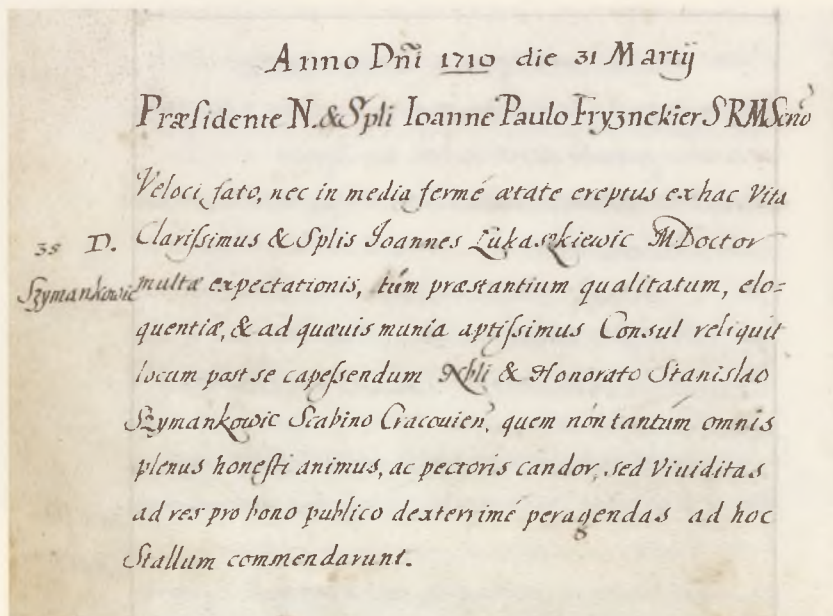
556. JAN PAWEŁ FRYZNEKIER

rajca 1688–1722

burmistrz 1689, 1693, 1694, 1700, 1701, 1702, 1704, 1705, 1709, 1710, 1711, 1712, 1713, 1714, 1715, 1716, 1717, 1718, 1719, 1720, 1721, 1722

Joannes Paulus Fryzneker

Prawnik, pisarz kancelaryjny, sekretarz królewski, kawaler Złotej Ostrogi, syn pochodzącego z Kieżmarku rajcy krakowskiego i sekretarza królewskiego Pawła Jana (nr 509). Wykształcenie uzyskał na Uniwersytecie Krakowskim. W latach 1682–1688 był pisarzem miejskim. Jednocześnie był pisarzem w sądzie grodzkim i w kancelarii Jana III Sobieskiego. Z końcem 1688 roku zasiadł na prawie 35 lat w radzie miejskiej, nominowany na miejsce po zmarłym Antonim Lukinim (nr 541). Był aktywnym rajcą, 22 razy zasiadał w radzie urzędującej i pełnił wtedy na przemian z innymi rajcami funkcję burmistrza. W 1697 reprezentował miasto podczas wjazdu i koronacji Augusta II, podczas składania hołdu królowi niósł nad nim baldachim. Wtedy to otrzymał od niego tytuł kawalera Złotej Ostrogi. Szczególnie zasłużył się w latach 1700 i 1704, gdy organizował jako burmistrz zbiórkę kontrybucji, której zapłacenie warunkowało wyjście z miasta wojsk szwedzkich. W roku 1700 interweniował w sprawie nierozliczenia dzierżawcy poboru podatku czopowego przez zgromadzenie pospólstwa, postulując oddanie sprawy radzie 40 Mężów. Od roku 1697 był pisarzem prowentowym, rejestrującym i kontrolującym przychody, wydatki i dochody. W roku 1704 reprezentował miasto w Warszawie na koronacji Stanisława Leszczyńskiego, z instrukcją nieangażowania się po stronie spornego elekta. Był prowizorem kościoła Mariackiego, dla którego też „walterny dwie [...] sprawił”. W latach 1687, 1694 i 1700 zdobył tytuł króla kurkowego. Był właścicielem kamienicy przy ul. Mikołajskiej 10 i części wsi Dębniki. Zgromadził pokaźną bibliotekę, którą darował Kolegium Prawniczemu. Zmarł 12 listopada 1722 roku. Zwolnione w radzie miejsce zajął Maciej Bartsch (nr 599).

Præsidente N.& Spli Ioanne Paulo Fryzneker

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 42 z wpisem o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Janie Łukaszewiczu (nr 571) nowego rajcy, Stanisława Szymankowica (nr 581), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Jana Pawła Fryznekierego w 1710 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 42)

Jan III Sobieski (1674–1696)

August II (1697–1706)

Stanisław Leszczyński (1706–1709)

August II (1709–1733)

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 1094, 1113, 1140, 1200, 1248, 1279, 1333, 1353, 1397, 1464, 1479, 1516; PPK II-3, nr 2005; BJ, sygn. rkps 5350, s. 397v; Grabowski 1852, s. 134–135; Pachowski 1956, s. 63; Bieniarzówna 1969, s. 23, 40, 54, 67, 72, 74, 77, 160; Rożek 1976, s. 140, 209; Rożek 1977, s. 238, 263, 318; Bieniarzówna 1994-II, s. 437–438, 444, 446, 448, 450–451, 470; Follprecht 2001, s. 79; Lichończak 2006, s. 14, 41; Noga 2008, nr 285, s. XLVII.

Jan III Sobieski (1674–1696)
 August II (1697–1706)

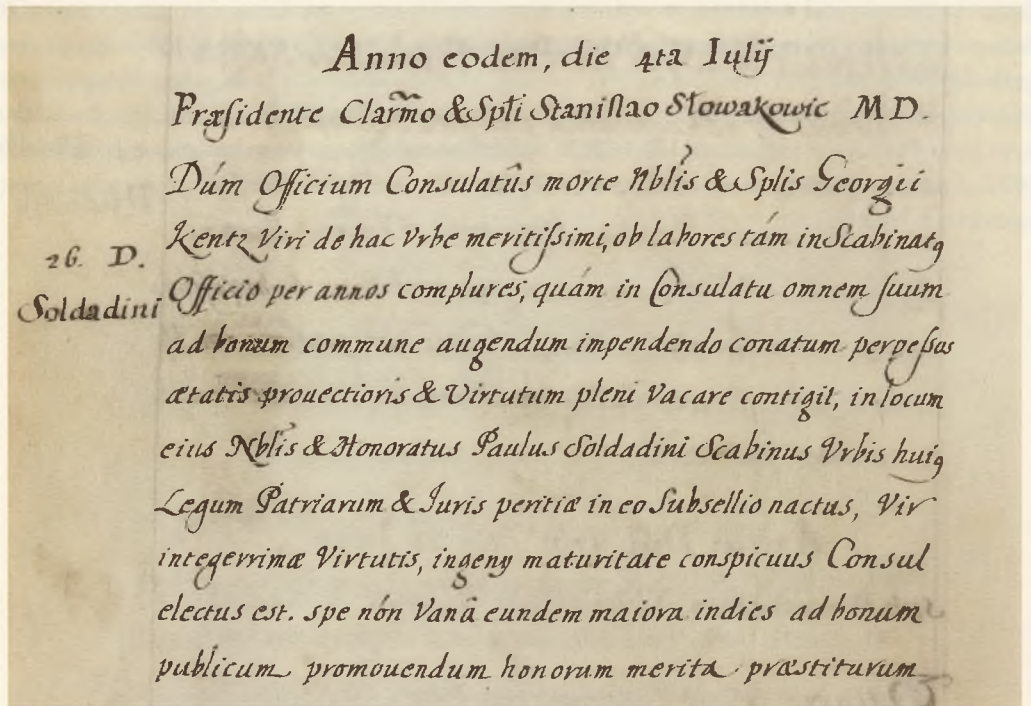
557. JERZY KENTZ

rajca 1689–1701

burmistrz 1690

Georgius Kencz (Kenc, Konk)

Kupiec. Od roku 1646 studiował filozofię na Uniwersytecie Krakowskim. Rodzina Jerzego Kentza pochodziła z Norymbergi. Zasiadał w ławie miejskiej w latach 1658–1688. Rajcą krakowskim został wybrany w 1689 roku, zajął w niej miejsce zwolnione po śmierci Stanisława Krauza (nr 540). Urząd ten piastował do roku 1701. W tym czasie jedynie raz, w roku 1690, wszedł w skład rady urzędującej i jako jej członek w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W czasie powitania nowo obranego króla Augusta II 8 sierpnia roku 1697, przy uroczystym wjeździe władcy do Krakowa jako rajca wraz z innymi dostojnikami rady miejskiej niósł baldachim na odcinku drogi od domu Krakiera (ul. Grodzka 1) do kamienicy „Mollerowskiej” (ul. Grodzka 43). Jerzy był właścicielem kamienicy położonej przy Rynku (kamienica „Kencowska”, nr 38). Zmarł przed 4 lipca 1701 roku. Na jego miejsce w radzie miejskiej został wybrany Paweł Soldadini (nr 572).

Georgii Kentz

Źródła i literatura:

Rożek 1976, s. 140; Bieniarzówna 1969, s. 15, 39, 77, 161; Noga 2008, nr 286, 675, s. XXX.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 36 z wpisem z 1701 roku o wyborze do rady miejskiej Pawła Soldadiniego (nr 572), jak zapisano: „po śmierci szlachetnego i wielce zasłużonego Jerzego Kentza, który zarówno na urzędzie ławnika, jak i potem rajcy, dołożył wiele pracy dla dobra publicznego i poprawy warunków życia” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 36)

558. JAN MARKIEWICZ

rajca 1689–1691

burmistrz 1690

Joannes Markowic (Markowicz)

Kupiec korzenny, pamiętnikarz, syn kupca korzennego Jana i Zuzanny Fontanówny. Nauki pobierał w gimnazjum luterańskim w Bytomiu, następnie w kolegium jezuickim w Nysie, później w Lublinie. Po powrocie do Krakowa i terminowaniu w kupiectwie otworzył w 1643 roku przy ul. Szewskiej sklep z artykułami korzennymi, zaopatrywany przez przedstawicieli rezydujących w Gdańsku. W roku 1666 zasiadł w ławie miejskiej, urząd ławnika sądowego sprawował długo, do roku 1689 (potem jego miejsce zajął syn Jan). Z końcem tego roku wybrany został do rady miasta, na miejsce po rajcy Janie Różyca (nr 522). Miał wtedy 78 lat. Krótko zasiadał w radzie, półtora roku, tylko jednokrotnie był rajcą urzędującym i pełnił funkcję burmistrza. Zapisał się jako kronikarz życia codziennego Krakowa: w okresie okupacji miasta w latach 1655–1657 prowadził bieżący dziennik z tekstami szwedzkich odezw i uchwałami krakowskiej rady. Był zamiłowanym bibliofilem, zgromadził znaczną bibliotekę. W okresie okupacji szwedzkiej wykupywał zrabowane przez najeźdźców książki i przekazywał prawowitym właścicielom, jak to się stało w przypadku 70 tomów należących do kolegium jezuickiego św. Barbary. Miał kantor bankowy, w którym udzielał pożyczek pod zastaw oraz wymieniał weksle i monety gdańskie. Od miasta dzierżawił pobór podatku czopowego. Stał się jednym z zamożniejszych mieszczan, już w 1654 roku posiadał kamienicę położoną przy Rynku (nr 39), zwaną „Markiewiczowską”. Ożeniony był z nieznaną z imienia mieszkanką krakowską, poślubioną w 1643 roku. Doczekał się licznego potomstwa, w tym syna Pawła, rajcy w latach 1714–1721, oraz wspomnianego Jana, ławnika w latach 1690–1692. Zmarł przed 4 czerwca 1691 roku w Krakowie, został pochowany na cmentarzu kościoła Mariackiego. Jego miejsce w radzie zajął Jan Zajączkowski (nr 560).

Jan III Sobieski (1674–1696)

Anno eodem die 17 Decembris
 Praesidente Clarissimo & Splendissimo Hyacintho Lopacki MD.
 Post obitum Nobilissimi & Splendissimi Joannis Rózyce Viri o-
 12. D. mni probitate morum conspicui, Vocatus est ex subsellio
 Markiewicz Scabinali Nobilissimi & Honoratus Joannes Markiewicz
 Annorum & auctoritatis plenus, Officium Scabinatus
 annis in circa triginta gerens, cui cum toties Dignitas
 Consularis offerebatur, eandem hactenus acceptare diffe-
 rebat, Vergente tandem ad occasum Vitae suscepit, Ut Jo-
 annes Joannis Vacantem occuparet locum

Joannes Markiewicz

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 28 z wpisem z 1689 roku o wyborze do rady miejskiej na miejsce zmarłego Jana Rózyca (nr 522) nowego rajcy, Jana Markiewicza, męża pełnego „godności i dostojności w latach”, któremu „wcześniej proponowano wielokrotnie ten urząd, ale on zawsze wzbraniał się go przyjąć” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 28)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 378; Bieniarzówna 1969, s. 15, 32, 42, 44, 46, 78, 85, 91–92, 100, 130, 137, 163; Baczkowska Wanda, Markiewicz Jan, [w:] PSB, t. XX, s. 24–25; Bieniarzówna 1994-II, s. 359, 380, 401–402, 521, 526; Komorowski 2008, s. 329; Noga 2008, nr 287.

Jan III Sobieski (1674–1696)
August II (1697–1706)

559. ANDRZEJ STANISŁAW KRAUZ

rajca 1690–1700

burmistrz 1691, 1693, 1694

Andreas Stanislaus Kraus

Kupiec, sekretarz królewski, syn rajcy Stanisława (nr 540), bratanek rajcy Krzysztofa starszego (nr 514), brat stryjeczny rajcy Krzysztofa młodszego (nr 544). W latach 1679–1689 był ławnikiem sądowym. W połowie roku 1689 wszedł do rady miejskiej – po zmarłym rajcy Fryderyku Waytmannie (nr 555). Trzykrotnie był powołany do rady urzędującej i pełnił na przemian z innymi rajcami funkcję burmistrza. W 1693 roku za pomyślne załatwienie sprawy czopowego z gruntów niepodlegających jurysdykcji miejskiej otrzymał od rady specjalne podziękowanie. Prowadził interesy kupieckie najpierw z ojcem, później z Franciszkiem Kortynem (nr 521). Handlował safianem, juchtami, futrami, kosami i towarem żelaznym, tytoniem, winem, jedwabiami wschodnimi, bawełną i saletą. Dostarczał skóry krakowskim szewcom. Był właścicielem sklepu z klejnotami i srebrami w Sukiennicach. Miał udziały w olkuskich kopalniach i hutę ołowiu. W latach 1680 i 1699 piastował godność króla kurkowego i czuł się wtedy zwolniony od podatków, co doprowadziło nawet do wydania przez Jana III Sobieskiego uniwersału w tej sprawie. Po ojcu odziedziczył kamienicę przy ul. Sławkowskiej (nr 10). Posiadał kolekcję obrazów złożoną z 75 płócien i zbiory numizmatyczne. Wraz z archiprezbiterem Jerzym Januszowiczem i rajcą Janem Gaudentym Zacherlą (nr 547) ufundowali złotą monstrancję, perłę w skarbcu kościoła Mariackiego. Andrzej Stanisław ożenił się dwa razy: z Anną, córką rajcy Franciszka Rolińskiego (nr 501), oraz z Katarzyną Węgrzynowicówną, z którą miał trójkę dzieci. Zmarł przed 12 lipca 1700 roku. Jego miejsce w radzie zajął Jan Stanisław Dzidowski (nr 570).

Anno Dñi 1690 die 17 Iulij
Prasidente Nbli & Spli Ioc Gaudentio Zacherla
Cum diem Vltimum clausit Nblis & Splis Frideric,
Waytman, pauco in Consulatu immoratus tempore, ele-^{13.}
ctus est in locum eius Nblis & Honoratus Andreas Krauz^{D. Krauz}
Scabinus Cracouien', Vir ad quauis munia alacris, extera-
rum nationum ac linguarum gnarus, Patria amans, Ma-
gnum Parentem suum Nbltem & Spltem Stanislaum Krauz
Consulem Cracouien' imitaturus.

Andreas Krauz

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 1376, 1402; BJ, sygn. rkps 5350, s. 378; Grabowski 1852, s. 206, 217; Bieniarzówna 1969, s. 24, 46, 74, 78, 82–83, 162; Bieniarzówna Janina, Krauz Andrzej Stanisław, [w:] PSB, t. XV, s. 246–247; Rożek 1977, s. 59, 170, 173, 179, 182, 317, 366, 374; Follprecht 2001, s. 106; Lichończak 2006, s. 14; Danowska 2007, s. 95–98; Noga 2008, nr 288.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragmenty stron 38 i 39 z wpisem z 1690 roku o wyborze do rady Andrzeja Stanisława Krauza, który to – jak zapisano – jest mężem „bystrego umysłu, niezwykle uzdolniony do sprawowania funkcji publicznych, znający obce kraje i języki, kochający ojczyznę, a w pełnieniu swej funkcji naśladowający swego ojca, szlachetnego Stanisława” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 38–39)

560. JAN ZAJĄCZKOWIC

rajca 1691–1717

burmistrz 1692, 1706

Joanes Dominicus Zajączkowicz

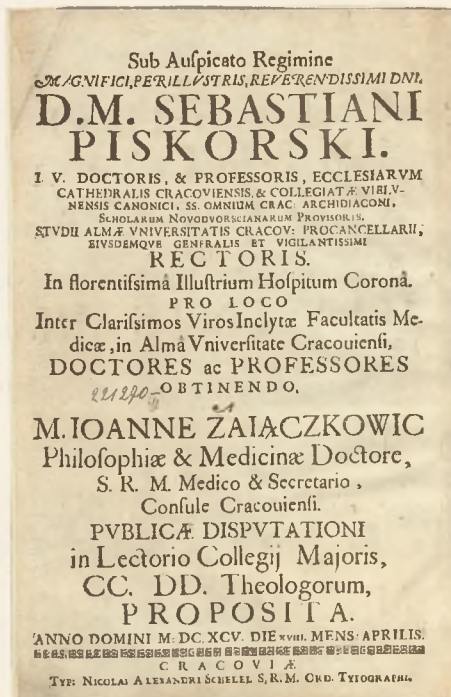
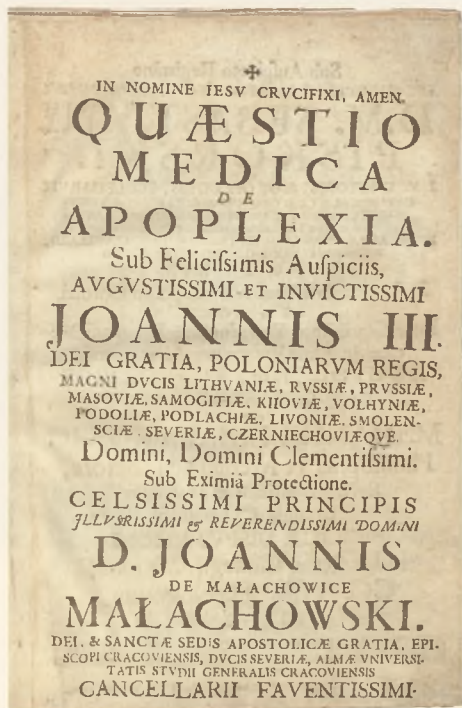
Doktor medycyny, profesor Uniwersytetu Krakowskiego, sekretarz królewski. Studiował na Uniwersytecie Krakowskim, gdzie uzyskał stopień bakałarza (w 1672 roku), a następnie magistra (w 1674 roku). Tytuł doktora medycyny obronił na włoskim Uniwersytecie w Padwie (w 1684 roku). Po powrocie został powołany do Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Krakowskiego, którego był aktywnym członkiem. W 1696 roku domagał się od władz wydziału utworzenia szkoły farmaceutycznej, by poprawić poziom wykształcenia młodzieży praktykującej w aptekach. Postulował założenie stowarzyszenia aptekarzy. Do rady miejskiej został wybrany w 1691 roku i zasiadał w niej do śmierci, czyli do 1717 roku łącznie. Krzesło rajcy uzyskał po śmierci Jana Markiewicza (nr 558). Dwukrotnie wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca zasłynął przede wszystkim z pracy przy uporządkowaniu i inwentaryzacji archiwum miejskiego, wspólnie z Janem Zaleskim (nr 536) i Janem Gaudentym Zacherlą (nr 547). Znany ze swojej erudycji wygłosił publicznie w 1695 roku rozprawę na temat apopleksji, którą wydał drukiem w Krakowie i zadedykował Janowi III Sobieskiemu. Wziął udział w uroczystościach koronacyjnych Augusta II w roku 1697 i wraz z pięcioma innymi rajcami niósł nad królem baldachim na odcinku od kamienicy „Mollerowskiej” (ul. Grodzka 43) aż po katedrę wawelską. Podczas szwedzkiej okupacji, na wyraźny rozkaz generała Stoberga, rada miejska wyznaczyła go w 1705 roku do wyjazdu do Warszawy na koronację Stanisława Leszczyńskiego. Jan Zajączkowicz wymówił się jednak chorobą, chcąc dotrzymać wierności Augustowi II. W trudnych dla miasta chwilach wspomógł miejską kasę, przeznaczając dobrowolnie 300 złotych na spłatę kontrybucji nałożonej przez Szwedów. Był właścicielem odziedziczonej po ojcu kamienicy przy ul. Grodzkiej 5. Ożenił się w 1700 roku z Anną Chrzęszczowiczówną, mieszcanką krakowską. Zmarł w Krakowie w 1717 roku. Na jego miejsce w radzie został wybrany Jan Jerzy Karli (nr 590).

Jan III Sobieski (1674–1696)

August II (1697–1706)

Stanisław Leszczyński (1706–1709)

August II (1709–1733)

Strona tytułowa rozprawy medycznej Jana Zajączkowica na temat apopleksji, dedykowanej Janowi III Sobieskiemu i dostojnikom kościelnym, wydanej drukiem w Krakowie po jej publicznym wygłoszeniu w 1695 roku (BJ, sygn. 221270 III Mag. St. Dr.)

Źródła i literatura:

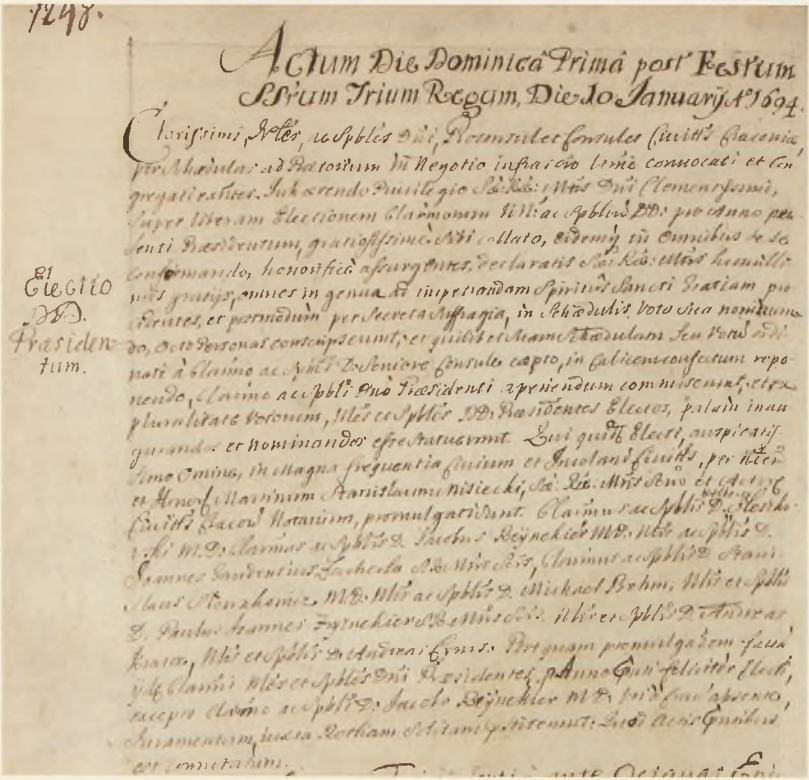
BJ, sygn. rkps 5350, s. 394; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 78v, 92; Bieniarzówna 1976, s. 127, 133; Rożek 1976, s. 140; Bieniarzówna 1994-II, s. 437, 446, 451; Noga 2008, nr 289.

Jan III Sobieski (1674–1696)
August II (1697–1706)
Stanisław Leszczyński (1706–1709)
August II (1709–1733)

561. ANDRZEJ CYRUS
rajca 1693–1713
burmistrz 1694, 1704, 1709

Andreas Cirus (Czyrus)

Kupiec korzenny i winny, pieczętujący się herbem Lis. Przodkowie Andrzeja przywędrowali do Krakowa ze Śląska pod koniec XIV wieku. Nazywali się również Lantman i piastowali wiele urzędów w mieście. Andrzej Cyrus do ławy miejskiej trafił w 1673 roku, lecz dopiero po 20 latach został rajcą. Urząd ten objął po zmarłym Walentym Smidcie (nr 525) i piastował go przez 20 lat. Trzykrotnie był powoływany w tym czasie do rady urzędującej, w której w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca witał w 1697 roku Augusta II przybyłego do Krakowa na koronację. Podczas szwedzkiej okupacji, na wyraźny rozkaz generała Stoberga, rada miejska wyznaczyła go w 1705 roku do wyjazdu do Warszawy na koronację Stanisława Leszczyńskiego. Andrzej Cyrus wymówił się jednak chorobą. Po wybuchu zarazy (1707–1708) pozostał w mieście, pomimo że większość rajców pospiesznie opuściła je w obawie o swoje życie. Na co dzień zajmował go sprawy handlu. Przy ul. Grodzkiej prowadził sklep korzenny i winny (inventarz pośmiertny wspomina o pozostałym winie o wartości 900 tyńfów). Miał kamienicę przy ul. Sławkowskiej 15B. Ożenił się z Anną Stafanowicz, córką Zofii i Józefa Stafanowicza, wójta nowowiśnickiego. Miał z nią dwie córki: Jadwigę i Teresę, wydaną za mąż za Józefa Gostkowskiego, oraz synów: Jana, altarystę Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny przy kościele Mariackim, i Wawrzyńca, który wyjechał do Kruszyń. Zmarł przed 6 marca 1713 roku. Na urzędzie rajcy zastąpił go Jan Słowakowic (nr 586).

Andreas Cyrus.

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5350, s. 379v; BJ, sygn. rkps 5352, s. 254v; BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 75, 99; BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 8v; Chmiel 1898, s. 269–286; Pachonński 1956, s. 407, 417, 420–421, 430, 433, 442; Bieniarzówna 1969, s. 158; Noga 2008, nr 290, 692.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1689–1694 fragment strony 1248 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1694, wśród których znajduje się Andrzej Cyrus – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 471, s. 1248)

562. STANISŁAW ANTONI ŁOPACKI

rajca 1696–1738

burmistrz 1725, 1727, 1728, 1730, 1731, 1732, 1733, 1734, 1735, 1736, 1737, 1738

Stanislaus Antonius Lopacki

Lekarz, profesor Uniwersytetu Krakowskiego, urodzony w Krakowie, syn rajcy Jacka (nr 516) i Elżbiety z Winklerów, przyrodni brat Jacka Augustyna, archiprezbitera kościoła Mariackiego. Pieczętował się herbem Kotwicz (Kotwica). W Krakowie uzyskał stopień doktora filozofii, a w Padwie doktora medycyny. Po powrocie do kraju został inkorporowany do Wydziału Lekarskiego, objął katedrę botaniki i simplicjów, przejął też wykłady z anatomii. Zasiadający w radzie ojciec Jacek wyśtarzał się o poparcie Jana III Sobieskiego dla kandydatury Stanisława Antoniego na urząd rajcowski. Mimo sprzeciwu grupy rajców w 1696 roku Stanisław Antoni zajął w radzie miejsce po zmarłym Stanisławie Wosińskim (nr 543) i sprawował ten urząd przez ponad 42 lata. Dwunastokrotnie był powoływany do rady urzędującej i sprawował wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Podczas uroczystości koronacyjnych Augusta II wygłaszał mowę, przekazał królowi klucze do miasta i księgę przywilejów miejskich. Po śmierci króla jako burmistrz zwrócił się do pospólstwa w sprawie nadzwyczajnych wydatków związanych z nadchodzącą elekcją i koronacją nowego władcy: na wybrukowanie drogi od kościoła św. Floriana do miasta, wystawienie kordegard dla załogi, delegowanie posłów do Warszawy i przygotowanie bram tryumfalnych. Znowu jako burmistrz, a nadto senior rady, witał u bramy Floriańskiej króla elekta Stanisława Leszczyńskiego z małżonką, wygłaszając orację nienaganną łaciną. W 1735 roku na czele 15 radnych przystąpił do konfederacji dzikowieckiej mającej bronić tronu Leszczyńskiego. Był prowizorem szpitala św. Rocha. Ożenił się z Urszulą Karmichelówną, miał dwóch synów i cztery córki. Zmarł w 1738 roku.

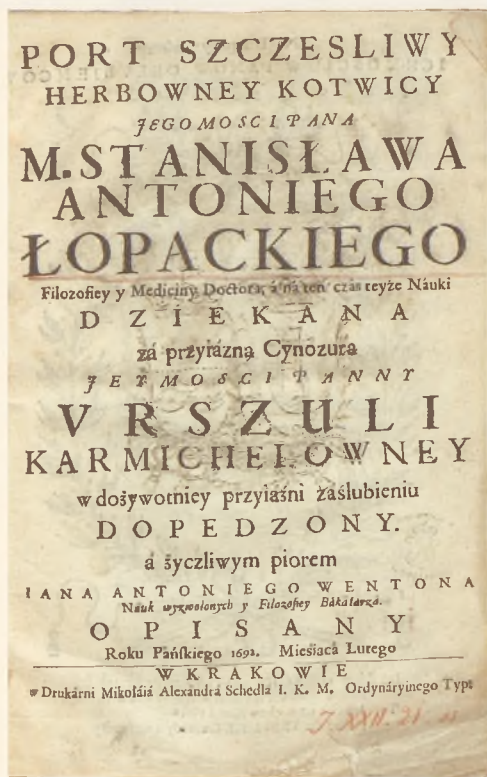
Jan III Sobieski (1674–1696)

August II (1697–1706)

Stanisław Leszczyński (1706–1709)

August II (1709–1733)

August III (1733–1763)

Karta tytułowa recto i verso pieśni weselnej pióra Jana Wentona, wydanej w Krakowie w 1692 roku, sławiącej zaślubiny Stanisława Antoniego Łopackiego i Urszuli Karmichelówny; w wienku połączone herby rodzin – herbem Kotwica pieczętował się Stanisław Antoni Łopacki (BJ, sygn. 21865 III, Mag. St. Dr.)

Źródła i literatura:

PPK II-1, nr 1503; Grabowski 1852, s. 134–135; Bieniarzówna 1969, s. 23–24, 32, 58–60, 77, 163; Gajda Zdzisław, Łopacki Stanisław Antoni, [w:] PSB, t. XVIII, s. 408; Rożek 1976, s. 140, 143, 152, 160, 172; Rożek 1977, s. 105; Bieniarzówna 1994-II, s. 425, 436, 458, 465–466; 482; Noga 2008, nr 291, s. XVI.

Jan III Sobieski (1674–1696)
 August II (1697–1706)
 Stanisław Leszczyński (1706–1709)
 August II (1709–1733)

W 1694 roku po raz pierwszy w Krakowie miejska straż porządkowa urzędująca obławę na żebraków.

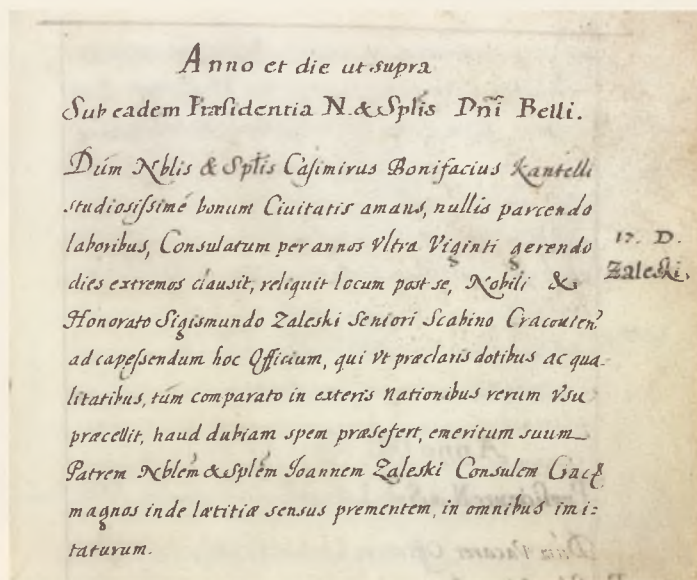
563. ZYGMUNT JAN ZALESKI

rajca 1696–1706

burmistrz 1697, 1699, 1706

Sigismundo Joannes Zaleski

Kupiec sukienny, mecenas sztuki i miłośnik Krakowa, syn rajcy Jana (nr 536), sukiennika, oraz Anny, córki rajcy Pawła Hippolita (nr 459). Dla uzupełnienia edukacji podróżował po Włoszech, był na audiencji u papieża Innocentego XI, wracał przez Niemcy. W latach 1687–1696 był ławnikiem sądowym. Wtedy to wziął udział w pracach porządkujących archiwum miejskie, zainicjowanych i początkowo finansowanych przez Jana Gaudentego Zacherłę (nr 547) i Mikołaja Królika (nr 529). W 1694 przedstawił radzie folią zawierający kopie 380 dokumentów i aktów dotyczących Krakowa, ułożonych chronologicznie. Dzieło to, zawierające prawa i przywileje miasta, nazwane *Kodeksem Zaleskiego*, wyposażył w „klucz”: odrębny inwentarz i dwa repertoria zawierające streszczenia. Tam pomieścił także cenne historycznie materiały dokumentarne i narracyjne o ówczesnym mieście. Zapewne to dzieło utorowało mu drogę do krzesła rajcowskiego. W roku 1696 wszedł do rady miejskiej, w której zasiadał przez blisko 11 lat, w tym prawie dwa lata jednocześnie z ojcem Janem, co po sprawie Stanisława Antoniego Łopackiego (nr 562) stało się możliwe. Zajął miejsce po Kazimierzu Bonifacym Kantellim (nr 539). Do rady urzędującej był powoływany trzykrotnie, wtedy też pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W roku 1697 wraz z Michałem Behmem (nr 554) kierował przygotowaniem miasta do uroczystości koronacyjnych Augusta II, w ich trakcie niósł nad królem baldachim. Po matce stał się właścicielem kamienicy (obecnie pl. Mariacki 3), w której zlecił Baltazarowi Fontanie wykonanie na pierwszym piętrze bogatej dekoracji stiukowej. Zgromadził tam galerię liczącą ponad 120 obrazów malarzy włoskich, holenderskich i polskich oraz znaczny księgozbiór. Zbierał albumy z kopiersztuchami. Ożenił się z Elżbietą, córką rajcy Jana Krakiera (nr 545). Jego córka Elżbieta została żoną rajcy Jakuba Żywieckiego (nr 583). Zmarł pod koniec 1709 roku, a na jego miejsce w radzie został wybrany Lazar Derjakubowicz (nr 579).

Sigismundo Zaleski

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 31 z wpisem z 1696 roku o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Kazimierzu Bonifacym Kantellim (nr 539) nowego rajcy, Zygmunta Zaleskiego, jak zapisano: „starszego ławnika krakowskiego, obdarzonego niezwykłymi zdolnościami i wiedzą oraz znającego obce kraje” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 31)

Źródła i literatura:

Grabowski 1852, s. 134–135; Pachoński 1956, s. 138; Bieniarzówna 1976, s. 124; Bieniarzówna 1969, s. 23–24, 32, 43, 83, 86, 93–98, 148, 172; Bieniarzówna 1994-II, s. 469, 530, 537; Rożek 1976, s. 134, 140, 148, 194–195, 202; Rożek 1977, s. 10, 170–171, 178–180, 184, 195, 199, 201, 251, 277, 297, 368; Bieniarzówna Janina, Zygmunt Jan Zaleski (1656–1706) i jego dzieło, s. 17–29; Noga 2008, nr 292, s. XXXVI.

564. FLAWIUSZ MARCHETTI

rajca 1696–1723

burmistrz 1699, 1703, 1705, 1707, 1709, 1712, 1713, 1714, 1715, 1716, 1718, 1719, 1720, 1721, 1722

Flavius (Flavio) Marchetty

Kupiec bławatny włoskiego pochodzenia rodem z miasta Bassano w państwie weneckim, sekretarz królewski, rajca lubelski i krakowski. Przybył do Polski pod koniec panowania Jana Kazimierza, w roku 1676 przyjęto go do krakowskiego prawa miejskiego. W latach 1680–1696 przebywał w Lublinie, gdzie dorobił się majątku na handlu jedwabiami. Wszedł w skład lubelskiej rady miejskiej, pełnił funkcję lonera, w latach 1681, 1683 i 1692 był burmistrzem Lublina. Oceniany jako najbogatszy kupiec lubelski. W roku 1696 wrócił do Krakowa, w tym samym roku 15 maja został wybrany do ławy sądowej, a po czterech dniach do rady miejskiej. Zasiadł w radzie na miejscu po zmarłym Janie Gaudentym Zacherli (nr 547). Urząd rajcowski pełnił przez 27 lat, piętnastokrotnie zasiadał w radzie urzędującej i sprawował w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Brał udział w uroczystościach koronacyjnych Augusta II w 1697 roku, niósł nad królem baldachim. W roku 1709 jako burmistrz interweniował w sprawie przedstawienia do zatwierdzenia radzie miasta nowych członków rady 40 Mężów, co było sprawą zaległą od kilku lat, a istotną dla działania tego organu. Również jako burmistrz w 1719 roku na zebraniu pospólstwa przedstawił sprawę poręczenia zwrotu pieniędzy wyłożonych na zapłacenie kontrybucji garnizonowi rosyjskiemu, szykującemu się do opuszczenia miasta. Działal w różnych komisjach miejskich, w tym w komisji sądów skarbowych, komisji do rewizji murów miejskich, komisji do sprawdzenia rachunków lonerów. Od roku 1697 był prowizorem szpitala św. Ducha. Należał do najbogatszych kupców krakowskich. Artykuły bławatne sprowadzał z Włoch przez Wrocław lub Tarnowskie Góry. Około roku 1719 otrzymał tytuł sekretarza królewskiego. Mieszkał w kamienicy przy Rynku (nr 10), zwanej „Śrubinowską” (także „Pod Złotym Karpem”). Był żonaty z Teresą Bellanką, również pochodzenia włoskiego. Zmarł bezpotomnie przed 13 lutego 1723 roku, kiedy to jego miejsce w radzie zajął Józef Wadowski (nr 598).

Anno eodem die 27 Nouembris.
 Praesidente N.& Spli D. Flavio Marchetty
 Dūm Officium Consulatus morte Nplis & Splis Andrea Węgrzynowicz Viri integerrima Vita, Virtutum ac
 etatis maturitate clari Vacare obtigit, in locum eiusd
 Clarissimus Iosephus Bęszkowicz MD. egregius qua
 litatibus praeclitus, laudi ac honoribus natus, Musis
 Lauroq; decorus, etiam insigniorum de hac Metropolitana
 Vibe, meritisissimarum familiarum affinitate copulatus,
 Vestigia Virtutum ac meritorum magnorum Vivorum imi-
 taturus, in Consulem electus est. saluberrimo consilio Ci-
 uitati semper profuturus.

Praesidente N.& Spli D. Flavio Marchetty

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragmenty stron 34 i 35 z wpisem z 1699 roku o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Andrzeju Węgrzynowiczu (nr 548) Józefa Antoniego Czeczkwiczka (nr 569), czego dokonano podczas kadencji burmistrzowskiej Flawiusza Marchettiego – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 34–35)

Jan III Sobieski (1674–1696)
 August II (1697–1706)
 Stanisław Leszczyński (1706–1709)
 August II (1709–1733)

Źródła i literatura:

Grabowski 1852, s. 134–135; Kutrzeba 1911, s. 102; Bieniarzówna 1969, s. 15, 28, 32–34, 43, 163; Bieniarzówna 1994-II, s. 446, 449, 470; Bieniarzówna Janina, Maria Stankowa, *Marchetti Flawiusz*, [w:] PSB, t. XIX, s. 530–531; Bieniarzówna 1976, s. 132; Rożek 1976, s. 140; Komorowski 2008, s. 272; Noga 2008, nr 293, s. XLV, XLVIII.

August II (1697–1706)
Stanisław Leszczyński (1706–1709)
August II (1709–1733)

W 1697 roku zbiera się ostatni w Krakowie sejm koronacyjny.

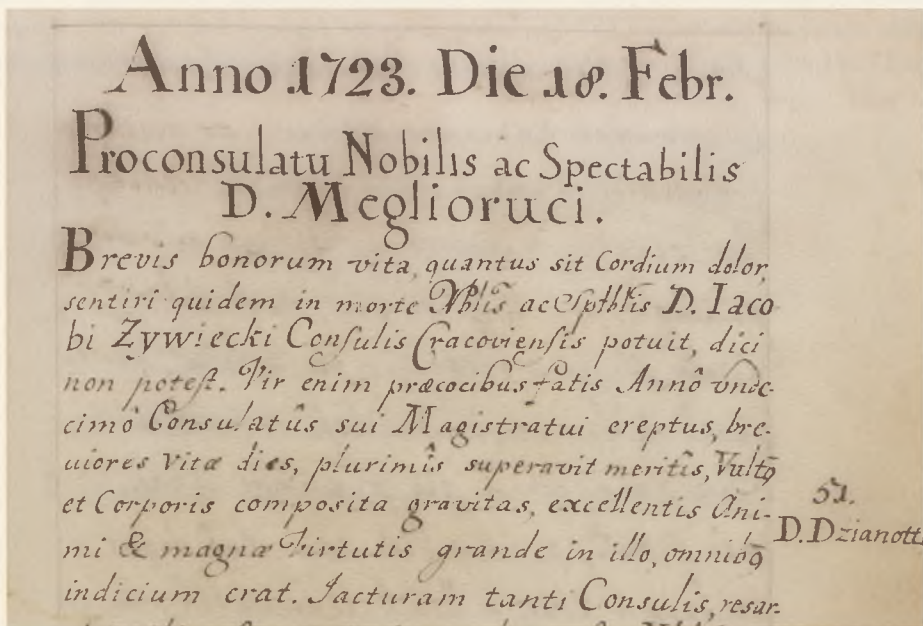
565. DOMINIK MEGLIORUCI

rajca 1697–1729

burmistrz 1707, 1712, 1714, 1715, 1717, 1718, 1720, 1722, 1723, 1726, 1727

Dominicus Mellioruci (Melioruci, Meglioryci, Melioruczy)

Kupiec sukienny, konsyliarz królewski, kawaler Złotej Ostrogi. Do Krakowa przybył z Florencji i otrzymał indygenat. Do prawa miejskiego krakowskiego przyjęty w 1690 roku. Na ławnika wybrany w 1693 roku. Po czterech latach awansował do rady miejskiej po śmierci Adama Drużyńskiego (nr 549). Urząd rajcy sprawował przez 32 lata. Do rady urzędującej był obierany jedenastokrotnie i w czasie każdej z tych kadencji pełnił na przemian z innymi rajcami funkcję burmistrza. W radzie miejskiej zajmowały go sprawy bezpieczeństwa miasta, kilkakrotnie powierzano mu funkcję prowizora arsenału miejskiego (w latach 1697, 1700, 1705). Jako rajca wziął udział w 1697 roku w uroczystościach koronacyjnych Augusta II, niosąc z pięcioma innymi rajcami baldachim nad królem na odcinku od kamienicy „Mollerowskiej” (ul. Grodzka 43) aż do katedry. W 1702 roku Szwedzi obciążyli go, jako przedstawiciela bogatych kupców krakowskich, jedną z najwyższych kontrybucji (2200 tynfów). Po wybuchu zarazy w mieście (1707–1709) opuścił je pośpiesznie i przeniósł się do Niepołomic. Do Krakowa powrócił dopiero w lutym 1709 roku. Był właścicielem kilku nieruchomości, między innymi kamienicy przy Rynku 33, i podkrakowskiej wsi Wola Węclawska. Prowadził spółkę handlową z Janem Dzianottim (nr 597) i niejakim Machinettim. Ożenił się z Justyną, córką rajcy Jakuba Reynekiera (nr 531). Miał syna Jerzego Marię (zmarł w 1705 roku), doktora filozofii na Uniwersytecie Krakowskim, a z bliższej rodziny trzech braci: Michała Kajetana (przejął majątek we Florencji), Jakuba Antoniego (zmarł w Bacie) i Piotra Józefa (zmarł w Londynie). Dominik Meglioruci zmarł w 1729 roku.

Proconsulatu Nobilis ac Spectabilis
D. Meglioruci.

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 70v, 75v, 81v, 99v; PPK II-1, nr 1516; Bieniarzówna 1969, s. 32–34, 67, 69, 74, 164; Rożek 1976, s. 140; Bieniarzówna 1976, s. 125, 134; Bieniarzówna 1994-II, s. 444, 446, 470, 478; Noga 2008, nr 294, 713.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 57 z wpisem z 1723 roku o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Jakubie Żywieckim (nr 583) Jana Dzianottiego (nr 597), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Dominika Meglioruciego w 1723 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 57)

566. MIKOŁAJ CHUDZIŃSKI

rajca 1697–1722

burmistrz 1703, 1705, 1710, 1712

Nicolaus Chudzynski (Chudziński)

Aptekarz krakowski, właściciel apteki „Pod Złotą Głową”. Syn Stanisława Chudzińskiego, który ożenił się z Katarzyną, córką Jerzego Pipana młodszego (nr 506) i przejął aptekę od rodziny Pipanów na Rynku (nr 13). Po śmierci Stanisława Chudzińskiego aptekę przejęła matka Mikołaja, który w tym czasie pobierał nauki we Włoszech (między innymi odbywał praktyki w aptece w Wenecji). Po powrocie przejął aptekę z rąk matki. Został powołany do ławy miejskiej w 1692 roku i zasiadał w niej do 1696 roku. Na awans do rady miejskiej czekał rok, zajął w niej miejsce po Wojciechu Śleszkowskim (nr 520). W ciągu 25 lat pełnienia urzędu rajcy czterokrotnie wszedł w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca brał udział w uroczystym powitaniu nowo obranego króla Augusta II, niosąc z pięcioma innymi rajcami baldachim nad władcą. W 1700 roku został prowizorem miejskiej prochowni. Drogą spadku przejął część apteki w kamienicy „Pipanowskiej” na Rynku. W roku 1694 matka, brat Marcin (ksiądz) i siostra Teresa Kajserowa zrzekli się pozostałych części budynku na rzecz Mikołaja. Zachował się registr medykamentów wydawanych z jego apteki oraz księga z informacjami o sprowadzanych artykułach aptekarskich z Gdańska i Wrocławia. Mikołaj Chudziński od roku 1709 był dożywotnio drugim prowizorem kościoła Mariackiego w Krakowie. Jako prowizor czuwał nad porządkiem w czasie obrad synodu w 1711 roku. W 1692 roku ożenił się z Teresą z Behmów. Miał z nią córki Zuzannę i Barbarę, która wyszła za czeladnika jej ojca, potem aptekarza i rajcę Michała Szastera – nr 600 (Szasterowie przejmą potem aptekę w Rynku). Jego syn Michał był doktorem filozofii i profesorem Szkoły Mariackiej. Pozostali synowie byli zakonnikami (Stanisław, Karol, Józef, Antoni, Tomasz, Franciszek). Owdowiały w 1706 roku Chudziński ożenił się ponownie z Jadwigą, której ojcem był Andrzej Belli (nr 527). Zmarł przed 13 lutego 1722 roku, kiedy to na jego miejsce nominowano do rady Wojciecha Fischera (nr 596).

Anno eodem & die

Sub eadem Præsidentia

Omniū memoriā et affectus dignus, Nobilis
et Splis Nicolaus Chudzinski, Consul Cracovien
fatis creptus, cum dolore lectissimæ prelis, ex qua
quinq¹³ Spirituales magne eius gaudio in diversis

Nicolaus Chudzinski, Consul Cracovien

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 55 z wpisem z 1722 roku o wyborze do rady miejskiej nowego rajcy, Wojciecha Fischera (nr 596), w sytuacji, gdy – jak zapisano: „odszedł od nas ułmowany przez wszystkich, wielce zasłużony dla miasta rajca Mikołaj Chudziński, wyrwany w środku życia okrutną śmiercią [...] był człowiekiem wszechstronnie uzdolnionym, niósł pomoc innym, był lekarzem i znawcą literatury” – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 55)

August II (1697–1706)

Stanisław Leszczyński (1706–1709)

August II (1709–1733)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 107, 182; BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 30v; Rożek 1976, s. 140; Bieniarzówna 1969, s. 32, 42, 46–47, 51, 56, 58, 157; Stabrawa 2001, s. 26, 42–46, 55; Noga 2008, nr 295.

August II (1697–1706)
Stanisław Leszczyński (1706–1709)
August II (1709–1733)

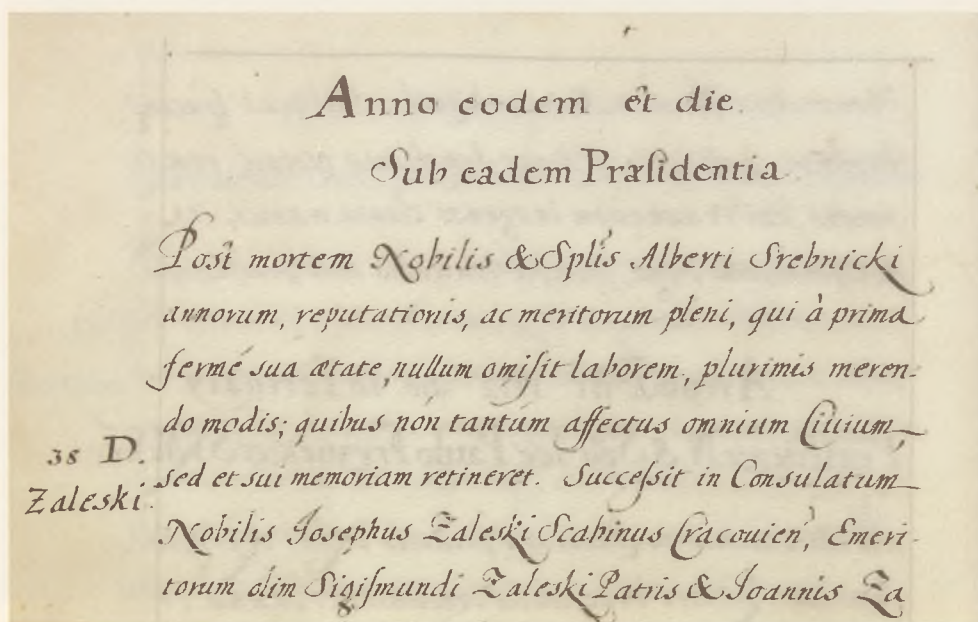
567. WOJCIECH SREBRNICKI

rajca 1697–1712

burmistrz 1678

Adalbertus (Albertus) Srebrnicki (Srebnicki)

Pasamonik i kupiec. Ławnik miejski w latach 1689–1696. Do rady miejskiej dostał się w 1697 za protekcją biskupa krakowskiego Jana Małachowskiego, gdzie zajął miejsce po śmierci rajcy Jana Zaleskiego (nr 536). W czasie swojej rajcowskiej kariery tylko raz wszedł w skład rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. W czasie okupacji Krakowa w 1702 roku wspomógł miasto, przeznaczając 200 złotych polskich na spłatę kontrybucji nałożonej przez Szwedów. On sam został obciążony porównywalną kwotą. Z czasem porzucił wyuczony zawód na rzecz kupiectwa. Posiadał kram bogaty. Aż siedmioro jego dzieci znalazło się w zakonach i, jak zapisał w testamencie, na nic „poza ojcowskim błogosławieństwem” liczyć nie mogło. Był dwukrotnie żonaty. Miał pięcioro dzieci z pierwszego małżeństwa: najstarszy syn Teofil został kamedulą na Bielanach, córki Helena i Zofia wstąpiły do zakonu wizytek, dwaj kolejni synowie, Tomasz i Wojciech, trafili do jezuitów. Z drugiego małżeństwa miał pięć córek, spośród których Justyna wstąpiła do klasztoru benedyktynek w Staniątkach, a Salomea do karmelitek bosych. Córka Katarzyna została wydana za Aureliusza Federiciego, rajcę (nr 568), córka Barbara wyszła za Franciszka Miklaszowskiego, a najmłodsza Elżbieta została żoną Wawrzyńca Cyrusa, „patrycjusza krakowskiego”. Przekazał córkom po 5000 złotych posagu w gotówce lub w towarze, jednej z nich dał też w posagu kram bogaty o wartości 1000 złotych. Zmarł przed 18 lutego 1712 roku, kiedy to na jego miejsce nominowano Józefa Zaleskiego (nr 584). Został pochowany na cmentarzu kościoła Mariackiego w grobie przy Ogrojcu, gdzie wcześniej spoczęła jego ostatnia żona i „kilkorga dzieć”. Na egzekutorów testamentu wyznaczył Jana Pawła Fryzenkiera (nr 556), Andrzeja Szafałkowicza (nr 574) i swego zięcia, Aureliusza Federiciego.

Alberti Srebnicki

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 70v, 84; PPK II-3, s. 1412; Pachonński 1956, s. 111, 114; Bieniarzówna 1969, s. 32, 50, 56, 58, 169; Bieniarzówna 1994-II, s. 446; Noga 2008, nr 296.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 44 z wpisem z 1712 roku o wyborze do rady miejskiej nowego rajcy, Józefa Zaleskiego (nr 584), jak zapisano: „po śmierci wielce zasłużonego dla miasta, szlachetnego Wojciecha Srebrnickiego, który dożył czcigodnego wieku i całym swoim życiem służył ojczyźnie” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 44)

568. AURELIUSZ FEDERICI

rajca 1699–1718

burmistrz 1700, 1707

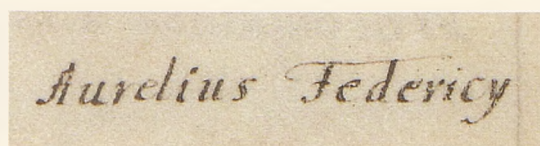
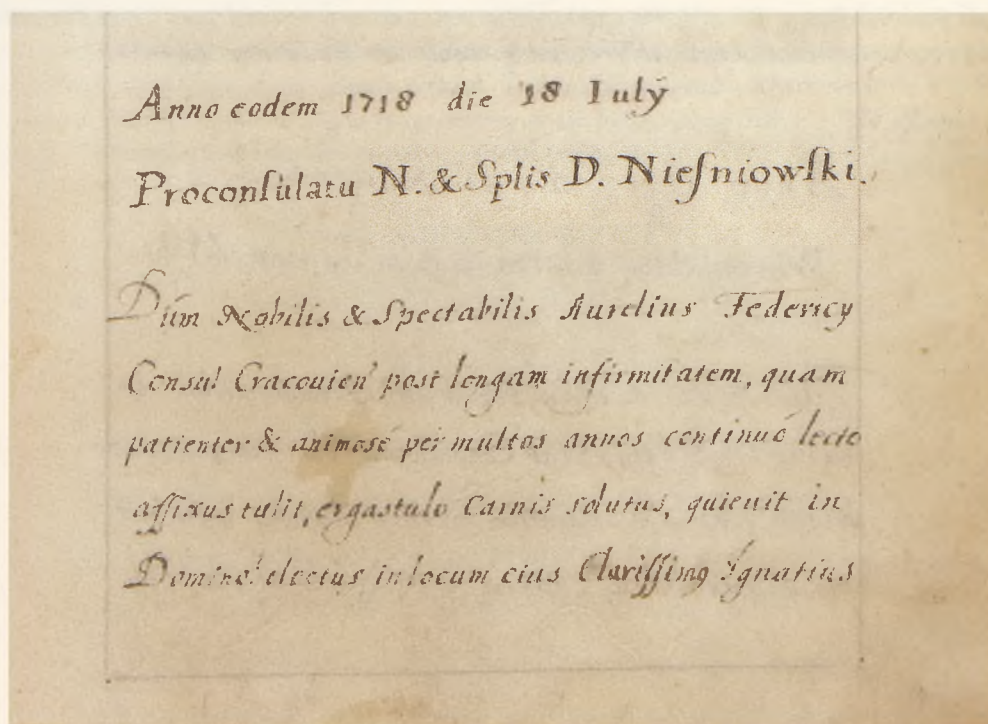
Aurelius Federicus (Federycys)

Kupiec sukienny. Pochodził z Wenecji, tak jak jego stryj Marek Antoni, kupiec krakowski i rajca (nr 553). Prawo miejskie Krakowa przyjął w 1683 roku. Do ławy miejskiej wszedł w roku 1697. Zasiadał w niej zaledwie dwa lata. W 1699 roku został wybrany na urząd rajcowski w miejsce zmarłego stryja – Marka Antoniego. Wzbudziło to pewne protesty w mieście – anonimowy autor napisał nawet paszkwil potępiający Aureliusza. Decyzją rady w 1699 roku utwór ten został publicznie spalony na rynku. Za wykrycie autora oferowano 50 talarów nagrody. Aureliusz prowadził sklep sukienny, z którego w 1709 roku Jan Grudziński, starosta rawski, zabrał na koszt miasta 39 łokci materiału jedwabnego w czasie stacjonowania z wojskami w Krakowie. Podczas morowego powietrza Aureliusz Federici wyjechał z Krakowa (grudzień 1707 – lipiec 1708 roku). Zachorował w Niepołomicach i 21 maja 1708 roku sporządził testament. Jako prowizor lazaretu miejskiego zażądał od rady miejskiej w 1709 roku generalnego remontu budynku, który znacznie ucierpiał w czasie morowego powietrza. Procesował się z Aleksandrem Riedem o spadek po stryju Marku Antonim (zachowały się akta procesowe z lat 1712–1716). Ożenił się z Katarzyną, córką rajcy Wojciecha Srebrnickiego (nr 567). Zmarł po kilkuletniej ciężkiej chorobie w 1718 roku. Na jego miejsce w radzie wybrano Ignacego Pawła Michałowskiego (nr 592).

August II (1697–1706)

Stanisław Leszczyński (1706–1709)

August II (1709–1733)

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 51 z wpisem z 1718 roku o wyborze do rady miejskiej nowego rajcy Ignacego Pawła Michałowskiego (nr 592), jak zapisano: „po śmierci szlachetnego i czcigodnego Aureliusza Federiciego, zmarłego po długiej i ciężkiej chorobie, którą znosił cierpliwie, przykuty przez wiele lat do łóża” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 51)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 57v, 99, 101, 101v; Bieniarzówna 1969, s. 33–34, 39, 159; Bieniarzówna 1976, s. 125; Noga 2008, nr 297.

August II (1697–1706)
Stanisław Leszczyński (1706–1709)
August II (1709–1733)

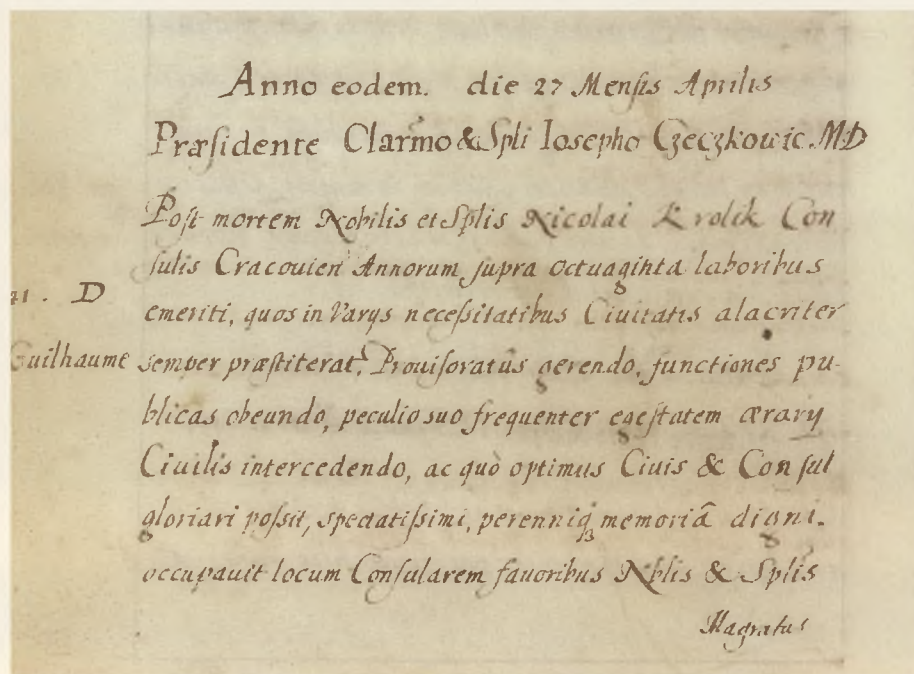
569. JÓZEF ANTONI CZĘCZKIEWICZ

rajca 1699–1714

burmistrz 1700, 1704, 1705, 1710, 1712, 1713, 1714

Josephus Czeczkwic

Doktor medycyny, profesor Uniwersytetu Krakowskiego. Syn Jana Częczkiewicza, mieszczanina oraz kupca krakowskiego, i Katarzyny. Miał siostrę Elżbietę, która była żoną Fryderyka Mosse, ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. W 1685 roku uzyskał stopień bakałarza, zaś w 1686 roku stopień doktora filozofii. Wykształcenie uzupełnił następnie na studiach w Padwie, które uwieńczył w sierpniu 1688 roku stopniem doktora medycyny. W 1702 roku został członkiem Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Krakowskiego. Do rady został powołany w 1699 roku, zajął w niej miejsce po Andrzeju Węgrzynowiczu (nr 548). Urzędował w niej do śmierci w 1714 roku, w tym czasie sześciokrotnie wszedł do rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W roku 1702 zapłacił kontrybucję szwedzką w wysokości 300 talarów. W czasie okupacji szwedzkiej w roku 1705 generał Stomberg zażądał od niego wydania ośmiu koni. Po powrocie Augusta II z Saksonii do Torunia Częczkiewicz udał się w październiku 1709 roku wraz z Michałem Behmem (nr 554) na powitanie króla w imieniu Krakowa. Również w imieniu miasta powitał w listopadzie wkraczające do Krakowa wojska rosyjskie, które pozostały w mieście do następnego roku. Należała do niego kamienica przy ul. Sławkowskiej 7. Posiadał bogatą bibliotekę zawierającą około 200 woluminów, składającą się głównie z dzieł medycznych, a także historycznych. Wykazywał szerokie zainteresowania naukowe. W 1692 roku ożenił się z Jadwigą Głuchowską, córką rajcy Kazimierza Głuchowskiego (nr 576) oraz Jadwigi Behmówny. Miał syna Jana i córkę, która w 1715 roku wyszła za Mikołaja Markiewicza. Zmarł 22 czerwca 1714 roku. Na jego miejsce do rady wszedł Paweł Markiewicz (nr 589).

Præsidente Clarissimo & Splendiſſimo Joſeph Czeczkwic.

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 3471 III; BPAU, sygn. rkps 429, s. 347; Bieniarzówna 1969, s. 32, 58–61, 77, 86, 158; Bieniarzówna 1976, s. 127; Bieniarzówna 1994-II, s. 446; Lachs 1929, s. 76; Noga 2008, nr 298.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 46 z wpisem o wyborze do rady na miejsce po zmarłym Mikołaju Króliku (nr 529) nowego rajcy Ludwika Guilhauma (nr 587), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Józefa Antoniego Częczkiewicza w 1714 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 46)

570. JAN STANISŁAW DZIDOWSKI

rajca 1700–1718

burmistrz 1701, 1704, 1706, 1709, 1711, 1715, 1717

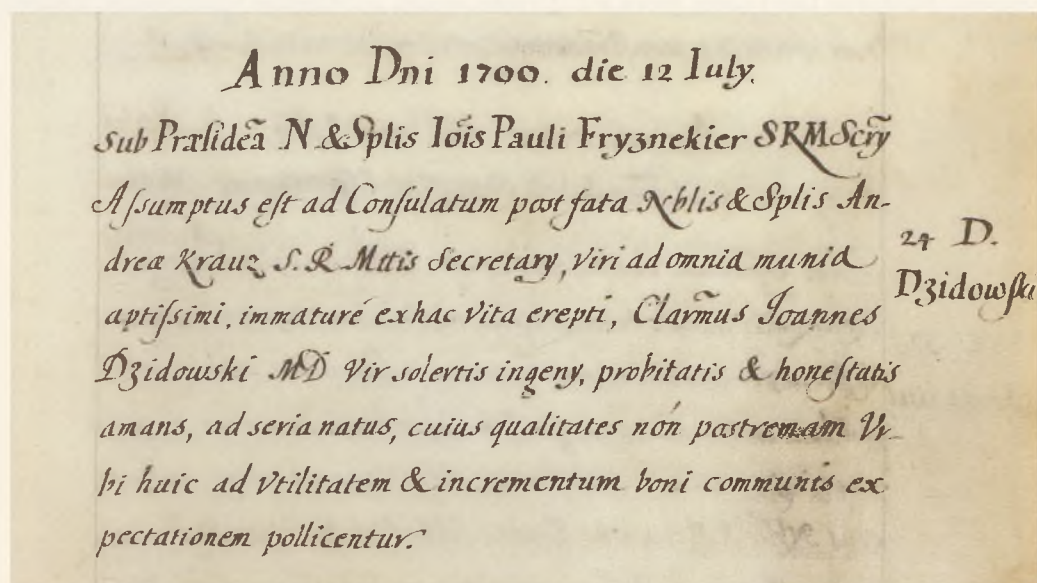
Ioannes Dzidowsky

Lekarz krakowski, doktor medycyny i sekretarz królewski. Pochodził z Wiślicy. Prawo miejskie krakowskie przyjął w 1697 roku. Studiował na Uniwersytecie Krakowskim. Pierwszy stopień nauk wyzwolonych i filozofii uzyskał w 1675 roku, a doktora filozofii w 1681. Zawodu lekarza uczył się najpierw pod kierunkiem Stanisława Wosińskiego (nr 543), a następnie (od 1689 roku) na uniwersytetach włoskich (zapewne w Padwie i Rzymie). Rozprawę doktorską obronił w roku 1693 i po powrocie do Krakowa znalazł się w gronie najlepszych profesorów na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Krakowskiego jako jeden z wykładowców. Napisał wtedy kilka rozpraw z zakresu nauk medycznych. Rajcą został obrany w 1700 roku, na miejsce po zmarłym Andrzeju Stanisławie Krauzie (nr 559). W czasie swojej kariery rajcowskiej siedem razy wszedł do rady urzędującej i w przypadającej na niego w radzie kolejności pełnił funkcję burmistrza. Pełnił też funkcję lonera w latach 1707 i 1709. Jako lekarz i rajca krakowski został obciążony przez Szwedów w 1702 roku kontrybucją w wysokości 300 talarów. Po wybuchu zarazy w roku 1707 pospieszenie opuścił Kraków i udał się do Niepołomic. Był właścicielem kamienicy przy ul. Szewskiej 5A. W 1692 roku ożenił się z Anną Filusiówną. Brak wiadomości o pozostawionym potomstwie. Jan Stanisław Dzidowski zmarł 29 marca 1718 roku. Na urzędzie rajcy został zastąpiony przez Franciszka Toryaniego (nr 591).

August II (1697–1706)

Stanisław Leszczyński (1706–1709)

August II (1709–1733)

Ioannes Dzidowski

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 35 z wpisem z 1700 roku o wyborze do rady po śmierci Andrzeja Stanisława Krauz (nr 559) nowego rajcy Jana Stanisława Dzidowskiego, który, jak zapisano: „odznaczał się niezwykłą ostrością umysłu i prawością charakteru, które to cechy zaważyły na jego wyborze” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 35)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps. 5357, t. III, s. 74v, 184v; Bieniarzówna 1969, s. 162; Bieniarzówna 1976, s. 126–128, 133; Bieniarzówna 1994-II, s. 446; Noga 2008, nr 299.

August II (1697–1706)
Stanisław Leszczyński (1706–1709)
August II (1709–1733)

571. JAN ŁUKASZKIEWICZ

rajca 1701–1710

burmistrz 1702, 1705, 1706

Joannes Łukaskowicz (Łukaskiewicz)

Lekarz, doktor filozofii. Od 1689 roku był seniorem Szkoły Mariackiej. Na urząd rajcy został wybrany w 1701 roku na miejsce po zmarłym Jakubie Reynekierze (nr 531), także lekarzu. W radzie zasiadał przez prawie dziesięć lat. W tym czasie trzykrotnie był powoływany do rady urzędującej i pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Jego kadencja przypadła na trudny dla Krakowa okres okupacji szwedzkiej, podczas której przekazał na kontrybucję narzuconą miastu przez Szwedów niecałe 100 talarów. Sytuacja miasta zmusiła ówczesnego burmistrza Jana Pawła Fryznekiera (nr 556) do rezygnacji z funkcji. Na jego miejsce w październiku 1702 roku obrano Jana Łukaszkiewicza. Podczas swojej kadencji burmistrzowskiej w 1706 roku zgłosił na posiedzeniu rady miejskiej wniosek z żądaniem wydania przez Stanisława Węgrzynowicza, króla bractwa kurkowego, kurka szkoły strzeleckiej wraz ze wszystkimi klejnotami – Łukaszkiewicz chciał, aby oddano go w zastaw na sześć tygodni, co poprawiłoby trudną sytuację finansową miasta po niedawnej okupacji szwedzkiej. Sam również pożyczył miastu 2000 złotych polskich pod zastaw srebrnego kura. Zmarł przed 31 marca 1710 roku, na jego miejsce rajcą obrano Stanisława Szymankowica (nr 581).

Anno Dñi 1706 die Septimâ Augusti.
Præsidente Clârmo & Spti (D. Łukaſzkiewicz
Morre Nhlis & Sptis Casimiri Głuchowski Consulis
Cracouien' immaturâ & repentinâ morte ex hoc saculo erepti
Vacantem Consulatam obtinuit Nohilis & Honoratus Io^{31.} D
annes Gałeczka Scabinus Cracouſ Vir optima Virtutis ac Gałeczka.
reputationis; Antecēſſoris ſui Spes, inuanda in afflictio
Metropolis huius ſtatu, augendoq, heno publico præcon-
ceptas, cūm obitu Verò ips extinctas, in effectū ſuppleturus.

Præsidente Clârmo & Spti (D. Łukaſzkiewicz

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 62v; 84v;
Lachs 1929, s. 76; Bieniarzówna 1994-II,
s. 446; Noga 2008, nr 300.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 39 z wpisem z 1706 roku o wyborze do rady na miejsce po zmarłym Kazimierzu Głuchowskim (nr 576) nowego rajcy Jana Gałeczki (nr 577), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Jana Łukaszkiewicza w 1706 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 39)

572. PAWEŁ SOLDADINI

rajca 1701–1738

burmistrz 1702, 1706, 1710, 1712, 1714, 1715, 1718, 1720, 1721, 1723, 1726, 1728, 1730, 1731, 1732, 1733, 1734

Paolo Soldadini

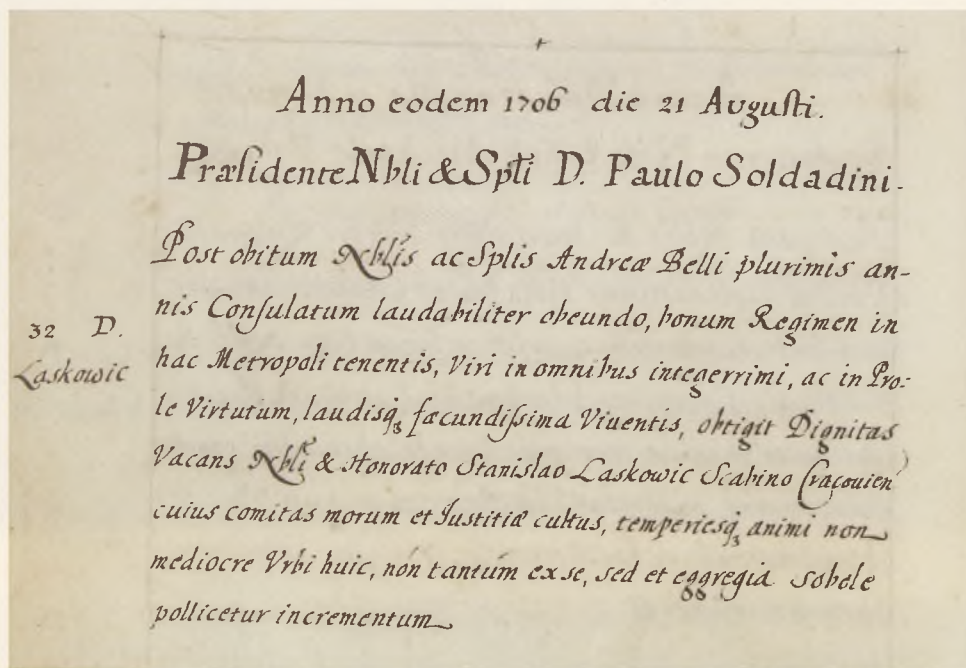
Kupiec i aptekarz, kawaler Złotej Ostrogi. W 1697 roku został wybrany do ławy miejskiej na miejsce po Wojciechu Srebrnickim (nr 567), który przeszedł na urząd rajcy. Ławnikiem był niespełna trzy lata. Nominację do rady miejskiej uzyskał w 1701 roku. Zastąpił na tym urzędzie zmarłego Jerzego Kentza (nr 557). Siedemnastokrotnie był wybierany do rady urzędującej, w której na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Od 1726 roku zasiadał w radzie wspólnie z synem Franciszkiem (nr 602). Cieszył się opinią biegłego w prawie. W czasie okupacji szwedzkiej Krakowa w 1702 roku dostarczył wraz z Dominikiem Megliorucim (nr 565) generałowi Stenbockowi srebra o wartości 18 000 talarów jako część kontrybucji wypłaconej przez kanoników katedry wawelskiej. Sam także wspomógł miasto, przeznaczając na ten cel 400 złotych, a z apteki dostarczył medykamenty dla armii szwedzkiej o wartości 50 złotych. Opiekował się dziećmi Zygmunta Jana Zaleskiego, rajcy krakowskiego (nr 563), po jego śmierci w 1706 roku. Za zasługi został pasowany na rycerza Złotej Ostrogi w 1734 roku przez Augusta III podczas jego uroczystości koronacyjnych. Był właścicielem kamienicy przy Rynku (nr 44), w której ulokował aptekę (w 1693 roku). Żenił się kilkakrotnie. Z Marianną Henriettą miał córkę Jadwigę wydaną za rajcę Jana Działłotkiego (nr 597) oraz wspomnianego syna Franciszka, rajcę, ożenionego z Teresą, córką Franciszka Toryaniego (nr 591) i Elżbiety. Paweł Soldadini zmarł w grudniu 1738 roku. Jego miejsce w radzie zajął Franciszek Andrzej Eichberger (nr 614).

August II (1697–1706)

Stanisław Leszczyński (1706–1709)

August II (1709–1733)

August III (1733–1763)

Praesidente Nbli & Spti D. Paulo Soldadini.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 40 z wpisem z 1706 roku o wyborze do rady na miejsce po zmarłym Andrzeju Bellim (nr 527) Stanisława Laskiewicza (nr 578), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Pawła Soldadiniego w 1706 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 40)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 82, 84; Bieniarzówna 1976, s. 124–125, 128, 133; Rożek 1976, s. 173; Bieniarzówna 1994-II, s. 482; Noga 2008, nr 301, 720.

August II (1697–1706)
Stanisław Leszczyński (1706–1709)
August II (1709–1733)

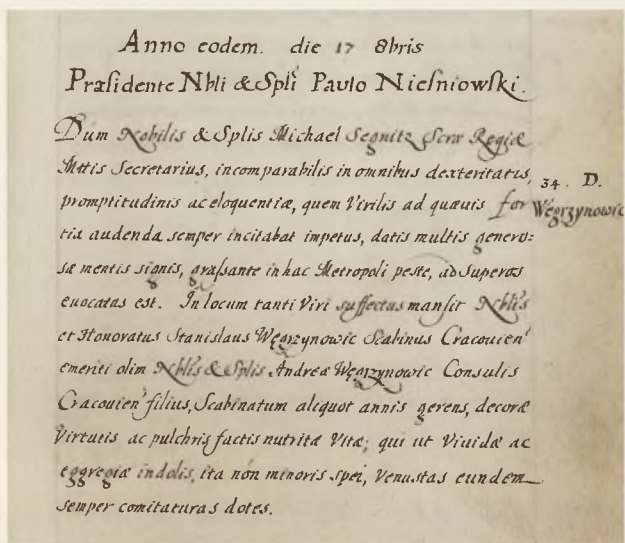
573. PAWEŁ NIEŚNIEWSKI

rajca 1701–1721

burmistrz 1702, 1704, 1706, 1708, 1709, 1710, 1711, 1712, 1716, 1717, 1718, 1719

Paulus Niesniowsky

Prawnik, urodzony w Kazimierzu koło Krakowa, syn Jakuba, snycerza, który rzeźbił ołtarze dla kościoła św. Urszuli i stalle w kościele Bożego Ciała, oraz Reginy z domu Zalasowskiej. Od roku 1681 był rajcą kazimierskim. Reprezentował Kazimierz w sądzie 6 miast. Przedstawiciele Krakowa w tym sądzie, Jan Gaudenty Zacherla (nr 547) i Stanisław Michał Segnitz (nr 538) namówili go do objęcia funkcji krakowskiego syndyka. Był nim w latach 1690–1701 i dał się poznać jako biegły prawnik – w roku 1701 jednogłośnie został wybrany do rady miejskiej, na miejsce po zmarłym Stanisławie Słowakowicu (nr 550). W radzie zasiadał przez nieco ponad 20 lat, dwunastokrotnie był wybierany do rady urzędującej, stając wówczas, w przypadającej na niego kolejności, na czele miasta jako jego burmistrz. Ożywioną działalność prowadził w okresie drugiego najazdu szwedzkiego. W 1705 roku posłował do Michała Potockiego, pisarza polnego koronnego, aby wyjednać ulgę od ciężarów wojskowych, rok później do Augusta II bawiącego w Pilicy, z prośbą o ulgę w podatkach nałożonych na miasto. W czasie wielkiej zarazy w latach 1707–1708 nie opuścił miasta, ale działał w magistracie. Reprezentował Kraków w roku 1709 w Toruniu podczas powitania króla przybywającego z Saksonii. Uczestniczył w przygotowaniu (z okazji obchodzonego w 1700 roku tysiąclecia Krakowa) kopiarza praw i przywilejów miasta, mającego stanowić drugi tom dzieła Mikołaja Zalasowskiego *Ius Regni Poloniae*. Dzierżawił od miasta postrzygalię sukna w Sukiennicach, gdzie mieszkał jako syndyk, oraz dom „Podelwie” przy ul. Grodzkiej (nr 32). Miał dwie żony: Zofię Bukowiecką i Helenę Bekową. Z Zofią miał szesnaścioro dzieci: czterech synów (najstarszy był cysterszem w Koprzywnicy, jeden popadł w niewolę turecką, inny zmarł jako praktykant w Warszawie), oraz dwanaście córek (trzy zmarły „na krosty”, jedna na tyfus, a siedem wyszło za mąż). Zmarł około 26 marca 1721 roku, miejsce po nim zajął Sebastian Mamczyński (nr 594).

Praefidente Nbli & Spli Paulo Niesniowski.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 41 z wpisem z 1709 roku o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Stanisławie Michale Segnitzu (nr 538) nowego rajcy Stanisława Węgrzynowicza (nr 580), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Pawła Nieśniewskiego – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 41)

Źródła i literatura:

PPK I-1, nr 1514; PPK III-3, nr 1991, 2008; Bieniarzówna 1969, s. 97; Ciechanowiecki 1974, s. 93; Bieniarzówna 1976, s. 126, 128; Bieniarzówna Janina, Nieśniewski Paweł, [w:] PSB, t. XXIII, s. 67–68; Bieniarzówna 1994-II, s. 446, 470; Komorowski 2008, s. 92; Noga 2008, nr 302, s. XXXVII.

574. ANDRZEJ SZAFĄŁKOWICZ

rajca 1702–1728
burmistrz 1703, 1704, 1706, 1709, 1712, 1713, 1714, 1715, 1717,
1718, 1719, 1720, 1721, 1722, 1723, 1724, 1725, 1726

Andreas Joannes Szafałkovicz
Mieszczanin krakowski, doktor filozofii (od 1686 roku), sekretarz królewski. Pochodził z Chęcina, gdzie jego ojciec pełnił urząd rajcy. Urodził się w 1664 roku. Karierę we władzach miejskich rozpoczął jako aplikant w kancelarii radzieckiej. Początkowo pracował za darmo, a od sierpnia 1688 roku otrzymywał 5 złotych tygodniowo. W 1701 roku został syndykiem. Do rady awansował w 1702 roku po śmierci Bonawentury Brigantiego (nr 532). W tym czasie 18 razy wchodził w skład rady zarządzającej, w której na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Odpowiadał także za finanse jako loner. W czasie szwedzkiej okupacji w 1702 roku udał się z poselstwem do Karola XII, aby prosić go w imieniu mieszczaństwa o złagodzenie kontrybucji nałożonej na Kraków. W latach zarazy 1707–1708 pozostał w mieście i brał udział w organizowaniu pomocy chorym i zabezpieczaniu ochrony sanitarnej miasta. Należał do nielicznych rajców, którzy zdecydowali się pozostać w mieście. Od 1711 roku pełnił funkcję kasjera Bractwa Miłosierdzia. Będąc edylem kościoła Mariackiego (1720–1728), wystąpił w marcu 1722 roku z inicjatywą przeprowadzenia gruntownego remontu dachu. Należała do niego kamienica przy Rynku (nr 38) i połowa młyna w Zielonkach przy drodze do Skały (zapisał go żonie). Pozostawił po sobie sporą bibliotekę, którą przekazał w testamencie krewnym. Ożenił się z Anną Kentz (w 1695 roku), nie pozostawił prawdopodobnie żadnego potomstwa. Zmarł przed 22 stycznia 1729 roku, a pochowany został przy ołtarzu św. Sebastiana w kościele Mariackim. Na urzędzie rajcy zastąpił go Jakub Konstanty Derjakubowicz (nr 604).

August II (1697–1706)
Stanisław Leszczyński (1706–1709)
August II (1709–1733)

W 1702 roku wkraczają do Krakowa Szwedzi. Trwająca dwa miesiące okupacja przynosi wielkie zniszczenia oraz liczne grabieże. Wskutek nieostrożnych działań załogi szwedzkiej dochodzi do największego w dziejach pożaru wawelskiego zamku.

Gwałtowna wichura z 1703 roku uszkadza wieżę ratuszową. Niszczy również niektóre kamienice, kościoły, a także szczątki wypalonego zamku.

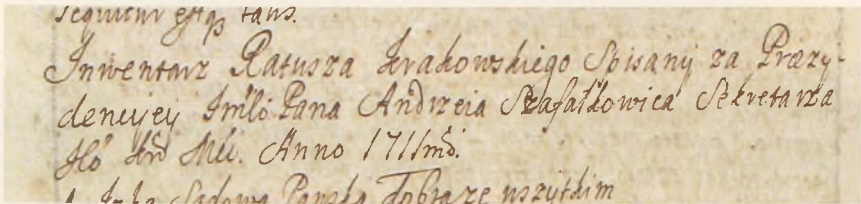
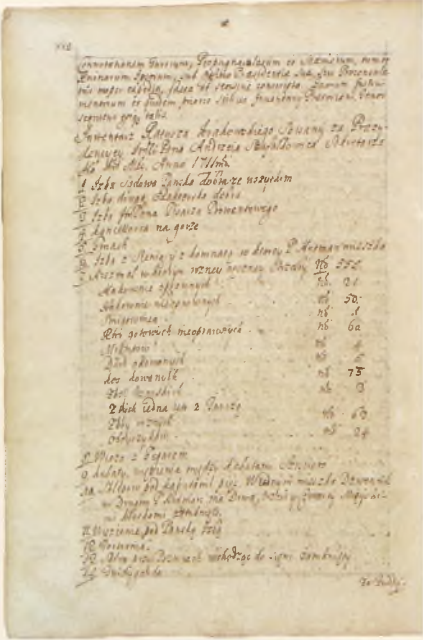
MAGNUS STENBOCK
gubernator miasta
sierpień–październik 1702

Awers medalu z popiersiem marszałka Magnusa Stenbocka (ze zbiorów prywatnych)

Urodzony w 1663 roku, marszałek szwedzki, w trakcie najazdu Szwedów w 1702 roku „gubernator zamku i miasta Krakowa”. Zmarł w roku 1717.

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 62, 82v, 182–182v; Górny 1932, s. 9; Bieniarzówna 1976, s. 126, 128, 131–134; Bieniarzówna 1994-II, s. 446, 455, 470; Noga 2008, nr 303.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1711–1716 strona tytułowa oraz strona 112 otwierająca dwunastostronicowy szczegółowy spis inwentarza Ratusza, sporządzony – jak to ujęto – „za prezydentury” Andrzeja Szafałkowicza – oraz powiększenie tytułu tego spisu z imieniem burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 475, s. 1, 112)

August II (1697–1706)
Stanisław Leszczyński (1706–1709)
August II (1709–1733)

W 1704 roku oddziały szwedzkie ponownie wkraczają do Krakowa. Miasto zmuszone jest wypłacić okupantowi wysoką kontrybucję.

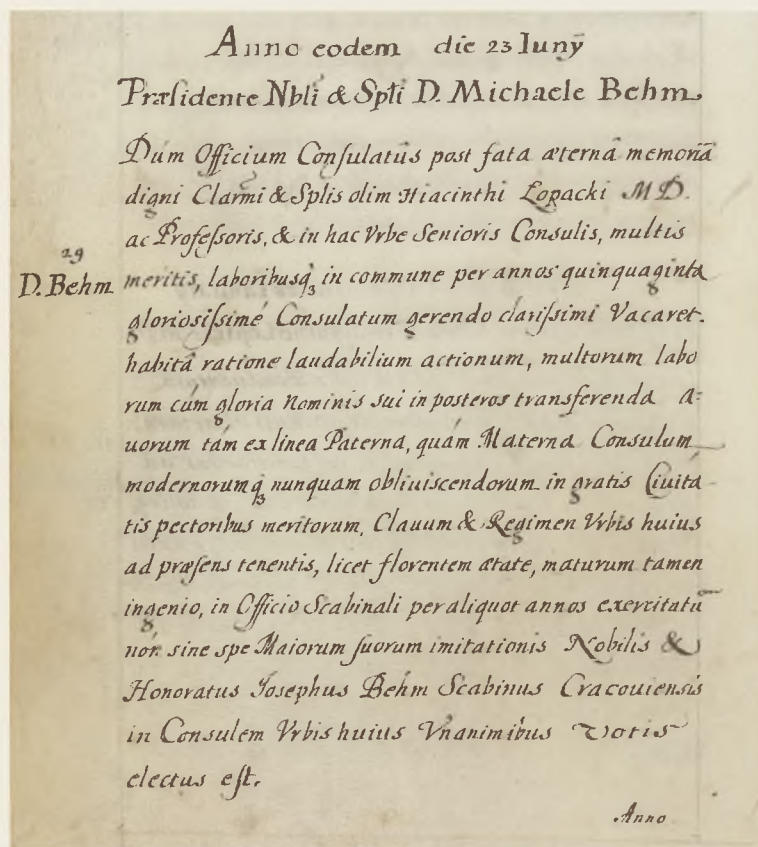
575. JÓZEF BEHM

rajca 1702–1732

burmistrz 1703

Joseph Bechm (Beehm, Bem, Bheem)

Kupiec, przedstawiciel rodziny licznie reprezentowanej we władzach miasta. Jego ojcem był rajca Michał Behm młodszy (nr 554), a dziadkiem rajca Michał Behm starszy (nr 510). Józef Behm został ławnikiem miejskim w 1697 roku. Pozostawał na tym urzędzie przez pięć lat – do 1702 roku. Wówczas został wybrany do rady miasta, na miejsce po zmarłym Jacku Łopackim (nr 516). W chwili, gdy zostawał rajcą, jego ojciec był burmistrzem. Przez dziesięć lat (1702–1712) ojciec i syn zasiadali w radzie razem. Józef Behm sprawował urząd rajcowski przez 30 lat. W tym czasie tylko raz, w roku 1703, znalazł się w składzie rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Dbał o należytą pozycję społeczną całej swojej rodziny – na pozostałe po sobie miejsce w ławie wprowadził brata – Marcina Behma. Był właścicielem rodzinnej kamienicy przy ul. Sławkowskiej (nr 12). Zmarł przed 24 stycznia 1732 roku, kiedy na jego miejsce rajcą obrano Karola Toryaniego (nr 605).

Josephus Behm

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 79v, 84v;
Chmiel 1932, s. 66; Bieniarzówna 1976,
s. 124; Bieniarzówna 1994-II, s. 469;
Noga 2008, nr 304, 716.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 38 z wpisem z 1702 roku o wyborze do rady po śmierci Jacka Łopackiego (nr 516) nowego rajcy, męża, jak zapisano, „w którego rodzinie były tradycje sprawowania urzędu rajcy, zarówno ze strony matki, jak i ojca; mężem tym był szlachetny i czcigodny Józef Behm, ławnik krakowski, obdarzony niezwykłymi talentami, dojrzały wiekiem, ale o świeżym umyśle” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 38)

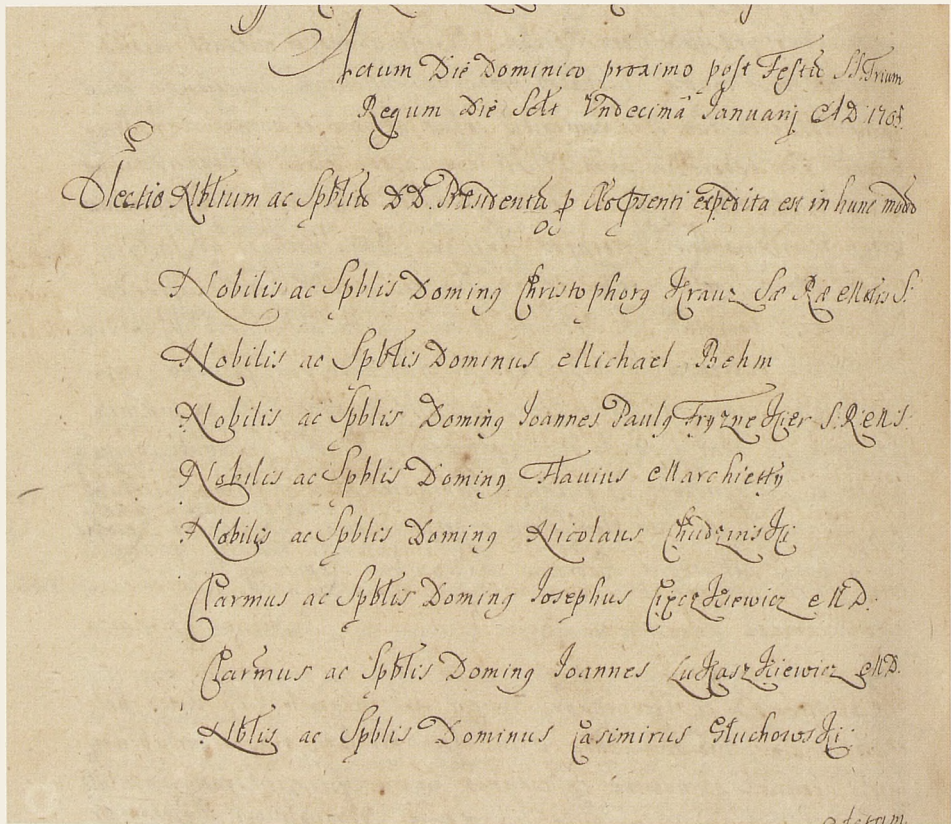
576. KAZIMIERZ GŁUCHOWSKI

rajca 1705–1706

burmistrz 1705

Casimirus Głuchowsky

Mieszczanin i kupiec krakowski. Karierę we władzach miasta rozpoczął jako ławnik Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. W 1705 roku został mianowany drugim syndykiem miejskim, a cztery dni później – rajcą. Zastąpił na tym urzędzie zmarłego Jerzego Romualda Schedla (nr 546). Raz tylko, w pierwszym roku sprawowania urzędu rajcy, zasiadał w radzie urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Był właścicielem kilku nieruchomości, między innymi kamienicy przy ul. Sławkowskiej 18. W 1673 roku ożenił się z Jadwigą, córką rajcy Michała Behma starszego (nr 510). Wniosła ona spory posag i 3000 złotych gotówką. Jego córką była Jadwiga, która w 1692 roku została wydana za mąż za przyszłego rajcę Józefa Antoniego Czączkiewicza (nr 569). Kazimierz Głuchowski zmarł w Krakowie 4 kwietnia 1706 roku. Na urzędzie rajcy został zastąpiony przez Jana Gałęczkę (nr 577).

Casimirus Głuchowski

Stanisław Leszczyński (1706–1709)
August II (1709–1733)

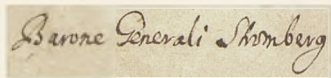
W 1705 roku ma miejsce kolejna, trzecia już okupacja Krakowa przez Szwedów.

Jesienią tegoż roku odbywa się pierwsza w czasach nowożytnych koronacja króla polskiego poza Krakowem – Stanisław Leszczyński koronuje się w Warszawie.

NILS STROMBERG

komendant miasta

kwiecień–listopad 1705

Z akt i rachunków do kontrybucji woj-skowych z lat 1655–1710 fragment z 1705 roku z tytułem, stopniem i imie-niem (Archiwum Państwowe w Krako-wie, sygn. rkps 2963, s. 257)

Generał szwedzki, po zajęciu Krakowa komendant mia-sta w okresie trzeciej szwedz-kiej okupacji miasta w 1705 roku. Po siedmiomiesięcznej okupacji wyszedł z wojskiem z miasta.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1701–1710 fragment strony 818 z wykazem rajców urzędujących wybranych na rok 1705, wśród których znajduje się Kazimierz Głuchowski – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 474, s. 818)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 75, 90, 90v, 188v; BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 9; Noga 2008, nr 305.

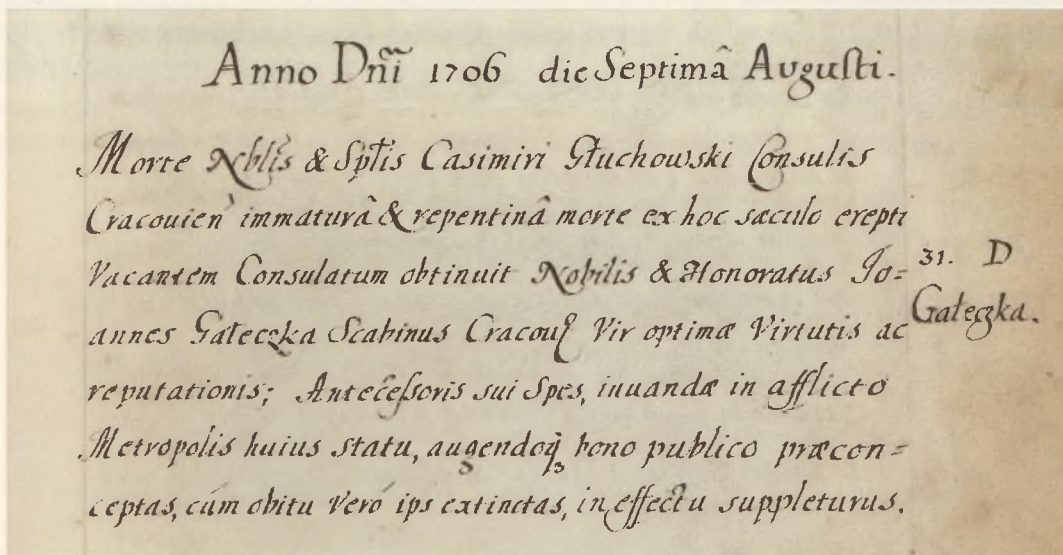
August II (1697–1706)
Stanisław Leszczyński (1706–1709)
August II (1709–1733)

577. JAN GAŁECZKA starszy

rajca 1706–1726
burmistrz 1720, 1723

Joannes Galecza

Kupiec krakowski. Pochodził ze Strzelc Wielkich na Śląsku, prawo miejskie przyjął w 1691 roku. W Krakowie został subiektem u Henryka Kluga. Do ławy miejskiej dostał się w 1704 roku po rezygnacji Andrzeja Gładyszewicza, który został karmelitą bosym. Do roku 1704 wchodził w skład *quadragintaviratu*. W ławie zasiadał przez dwa lata. W 1706 roku został wybrany na urząd rajcy po zmarłym Kazimierzu Głuchowskim (nr 576). W ciągu 20 lata zasiadania na krześle rajcowskim jedynie dwa razy wszedł w skład rady urzędującej i pełnił na przemian z innymi rajcami funkcję burmistrza. Podczas zarazy w latach 1707–1709 udał się z większością rajców do Niepołomic. Do miasta powrócił w lutym 1709 roku. Posiadał dwa kramy żelazne, za które płacił roczny czynsz 260 złotych polskich. Był prowizorem kościoła św. Wojciecha. W 1700 roku skarżył się przed władzami miasta na byłego prowizora tegoż kościoła, że ten przywłaszczył sobie rzeczy i dokumenty kościelne i nie zwracał ich. Był właścicielem kamienicy przy ul. Floriańskiej 9. Ożenił się z Anną z Żywieckich (córką Jana i Magdaleny). Mężem ich córki Marianny został w 1753 roku przyszły rajca Stanisław Jan Kanty Fachinetti (nr 625). Ich syn Jan podobnie jak ojciec piastował urząd rajcy i był burmistrzem (nr 607). Jan Gałeczka starszy zmarł przed 27 lutego 1726 roku, wtedy na jego miejsce powołano rajcę Michała Szastera (nr 600).

Joannes Galeczka

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 75v, 88v, 99v, 183; Bieniarzówna 1976, s. 125–126, 128; Bieniarzówna 1994-II, s. 469–471; Noga 2008, nr 306, 728.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 39 z wpisem z 1706 roku o wyborze do rady po śmierci Kazimierza Głuchowskiego (nr 576) nowego rajcy Jana Gałeczki, męża, jak zapisano, „wspaniałych cnót i nieposzlakowanej opinii, z nadzieją wszystkich, że w swej pracy dla publicznego dobra będzie naśladował swoich poprzedników” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 39)

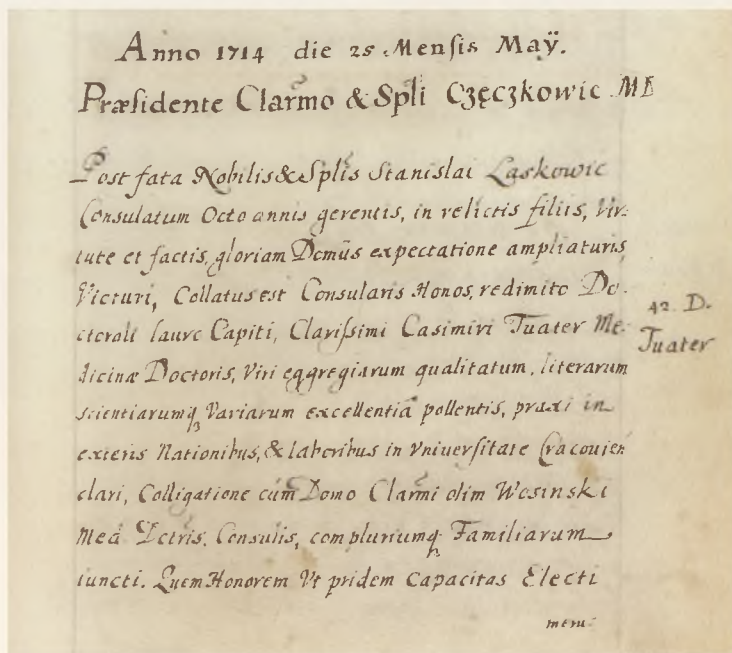
578. STANISŁAW LASKIEWICZ

rajca 1706–1714

burmistrz 1707

Stanislaus Laskowic (Laśkiewicz)

Kupiec, najstarszy w rajcowskiej dynastii Laskiewiczów XVIII-wiecznego Krakowa, syn Wojciecha, mieszczanina zatorskiego, i Reginy, ojciec rajcy Wawrzyńca (nr 595) i rajcy Józefa (nr 611), dziadek rajcy Jana Wawrzyńca (nr 613). Do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w roku 1681. W 1701 roku wystąpił jako ławnik Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. Powołanie go 17 sierpnia 1706 roku na ławnika sądowego było jedynie formalnością mającą spełnić wymóg praktyki w ławie, skoro już 21 sierpnia został wybrany do rady miejskiej na miejsce po zmarłym rajcy Andrzeju Bellim (nr 527). Zasiadał w radzie niecałe dziewięć lat, ale tylko raz został odnotowany w radzie urzędującej i wtedy to pełnił funkcję burmistrza. Zajęty interesami, nie angażował się mocno w sprawy miasta. W pierwszym roku urzędowania powierzono mu pobór kontrybucji dla Szwedów. Już w chwili wybuchu drugiej wojny szwedzkiej uważany był za najbogatszego kupca krakowskiego, zapłacił spośród kupców najwyższą kontrybucję okupantowi. W latach 1706–1712 sprowadzał towar korzenny z Wrocławia, wino z Węgier, sery z Warszawy i Torunia, później handel prowadził przez Tarnowskie Góry. Udzielał także pożyczek pod zastaw, po jego śmierci spisano fanty zastawne pozostawione przez ponad 80 osób, w tym rajców i ich rodziny. Miał kamienicę przy Rynku (nr 43), zwaną „Laskiewiczowską”, oraz przy ul. Szewskiej. Był dwukrotnie żonaty: z Dorotą Szczurowicówną, z którą miał wspomnianego już syna Wawrzyńca, rajcę, oraz z Reginą Filusiówną, z którą miał czterech synów: Stanisława, ławnika miejskiego i starszego Kongregacji Kupieckiej, wspomnianego rajcę Józefa, lekarza Antoniego oraz Franciszka, a także dwie córki. Zmarł przed 26 maja 1714 roku, kiedy to w radzie wybrano na jego miejsce Kazimierza Franciszka Tuatera (nr 588).

Stanislai Laskowic

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 47 z wpisem z 1714 roku o wyborze do rady po zmarłym rajcy Stanisławie Laskiewiczzu nowego rajcy Kazimierza Franciszka Tuatera (nr 588) – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 47)

August II (1697–1706)

Stanisław Leszczyński (1706–1709)

August II (1709–1733)

Źródła i literatura:

Grabowski 1854, s. 137–138; Louis-Wawel 1877, s. 236; Bieniarzówna Janina, *Laskiewicz Stanisław*, [w:] PSB, t. XVI, s. 523; Bieniarzówna 1976, s. 124, 130–131; Bieniarzówna 1994-II, s. 446, 468, 471; *Encyklopedia*, s. 536; Komorowski 2008, s. 338; Noga 2008, nr 307, s. XXX.

Stanisław Leszczyński (1706–1709)
August II (1709–1733)
August III (1733–1763)

579. LAZAR DERJAKUBOWICZ

rajca 1709–1748

burmistrz 1711, 1713, 1717, 1721, 1728, 1731, 1732, 1733, 1734, 1735, 1736, 1737, 1738, 1739, 1740, 1741, 1742, 1743, 1744, 1745, 1746, 1747

Wielka zaraza, która nawiedza Kraków w latach 1707–1708, powoduje ogłoszenie stanu zagrożenia w mieście. Rada miejska znajduje schronienie w Niepołomicach. Umiera wiele tysięcy osób. Katastrofalna sytuacja miasta pogłębia się. Nawroty zarazy następują jeszcze w dwóch następnych latach.

Lazarus (Łazarz) Deriakubowicz (Deriakubowic)

Kupiec pochodzenia ormiańskiego, jeden z najaktywniejszych rajców pierwszej połowy XVIII stulecia. Urodził się w Jazłowcu koło Tarnopola lub we Lwowie. Został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego w 1693 roku. Do ławy miejskiej powołano go 23 lipca 1709 roku i już 7 sierpnia 1709 roku wszedł do rady miejskiej na miejsce po Zygmuncie Janie Zaleskim (nr 563). Urząd rajcy pełnił przez niemal 40 lat. Do ostatnich lat życia (zmarł w wieku 93 lat) był aktywnym rajcą – aż 22 razy był powołany do rady urzędującej i na przemian z innymi pełnił funkcję burmistrza. Odpowiadał za sprawy finansowe miasta jako loner w 1711 roku. W tym samym roku otrzymał od rady miejskiej polecenie przeprowadzenia generalnego remontu w miejskim smatrucie, a zwłaszcza wymiany rynien i pokrycia dachowego. Posłował kilka razy na sejmy. Trudnił się handlem. Zdominował głównie rynki wschodnie, a znajomość kilku języków orientalnych pomagała mu w prowadzeniu transakcji handlowych. Utrzymywał zapewne kontakty ze Lwowem, gdzie mieszkał jego brat Deodat, sędzia nacji ormiańskiej, i siostra wujeczna – niejaka Spendowska, ksieni zakonnic ormiańskich. Właściciel kamienicy przy Rynku (nr 15), nazywanej czasami od jego nazwiska kamienicą „Derjakubowiczowską”, którą przekazał po śmierci synowi, Jakubowi Konstantemu (nr 604). Do kaplicy św. Łazarza przy kościele Mariackim ufundował ołtarz z czarnego marmuru, z obrazem przedstawiającym wskreszenie Łazarza. W 1737 roku został mianowany prowizorem szpitala św. Ducha. Z żoną Magdaleną z Auszwicerów miał synów: wspomnianego Jakuba Konstantego, rajcę (który przez 19 lat zasiadał w radzie równocześnie z ojcem), i prawdopodobnie starszego Jana, późniejszego kapłana (święcenia w 1707 roku). Zmarł 16 grudnia 1748 roku. Został pochowany w ufundowanej przez siebie kaplicy św. Łazarza przy kościele Mariackim.

Pomnik z czarnego marmuru i alabastru rodziny Derjakubowiczów w kaplicy św. Łazarza w kościele Mariackim, postawiony w 1763 roku (w dolnej części herb Leszczyń)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, III. 3, s. 107v, 101v;
BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 29, s. 62v, 189v; Bieniarzówna 1976, s. 123–124, 126, 131–132; Piech 1987, s. 179–180; Bieniarzówna 1994-II, s. 469, 482, 520; Noga 2008, nr 308, 733a.

580. STANISŁAW WĘGRZYNOWICZ

rajca 1709–1736

burmistrz 1716, 1718, 1721, 1724, 1726, 1730

Węgrzynowicz, Węgrzinowicz, Węgrzinowic

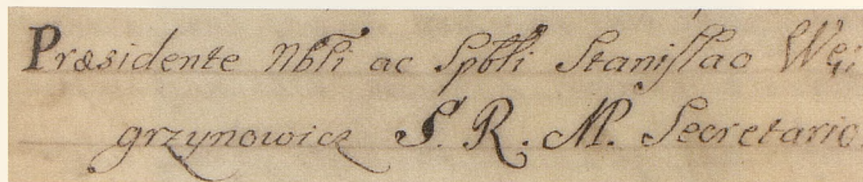
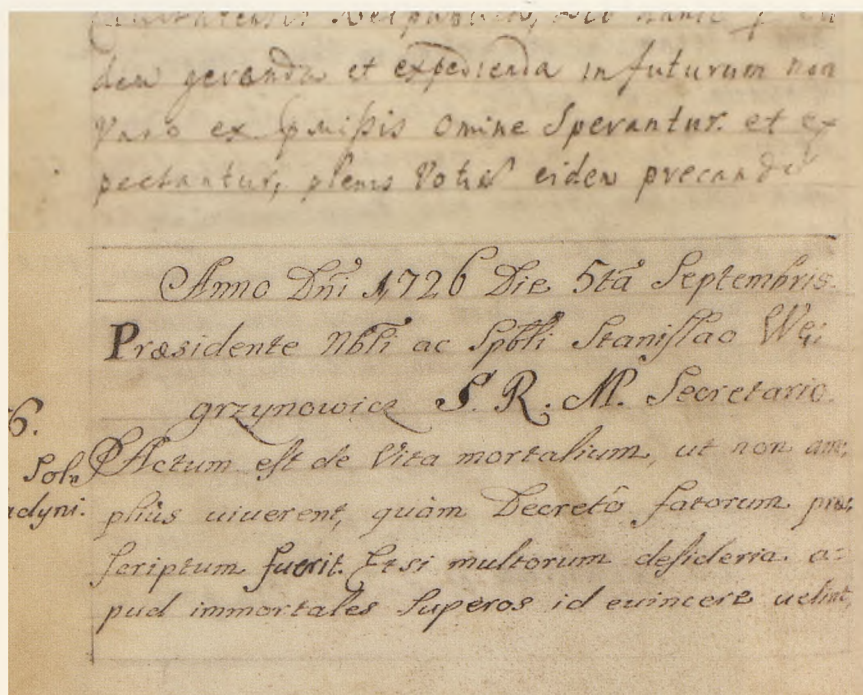
Kupiec sukienny, sekretarz królewski. Był synem Andrzeja Węgrzynowicza młodszego (nr 548), rajcy krakowskiego, a wnukiem Andrzeja Węgrzynowicza starszego, zwanego Gorayski (nr 482). Pozycja majątkowa rodziny niewątpliwie ułatwiła mu szybki awans w karierze życiowej. Ławnikiem miejskim został wybrany w 1701 roku na miejsce po Franciszku Krakierze i był nim do 1707 roku. Do rady miejskiej został przyjęty w 1709 roku po śmierci Stanisława Michała Segnitza (nr 538). W radzie urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza, zasiadał sześciokrotnie. Był jednym z kilku poborców dymowego w 1716 roku. W latach 1705–1706 stał na czele Bractwa Kurkowego i był królem kurkowym. W 1706 roku został zmuszony do wydania kura szkoły strzeleckiej, którego rada miejska zastawiła za 2700 tynfów, aby ratować finanse miasta. Posiadał kram bogaty z piwnicą przy Sukiennicach, oszacowany na 400 złotych polskich. Od 1719 roku był właścicielem kamienic w Rynku (nr 24 i 42). Po jego śmierci nieruchomości te przypadły żonie Dorocie i synowi Józefowi. Pozostawił po sobie księgę dłużników sklepu kolonialnego (1716–1728) i „książkę domowych rachunków” (z 1730 roku). Z Dorotą, córką burmistrza i rajcy krakowskiego Jana Gaudentego Zacherli (nr 547) miał syna Józefa, bakałarza nauk wyzwolonych na Uniwersytecie Krakowskim. Zmarł przed 9 czerwca 1736 roku. Krzesło rajcy przejął po nim Andrzej Aleksander Kikulinus (nr 606).

Stanisław Leszczyński (1706–1709)

August II (1709–1733)

August III (1733–1763)

Szwedzi w 1709 roku po raz czwarty okupują Kraków.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 68 z wpisem o wyborze do rady na miejsce po zmarłym Tomaszu Marcinkowskim (nr 582) nowego rajcy Franciszka Soldadiniego (nr 602), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Stanisława Węgrzynowicza w 1726 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 68)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 78; BK, nr 61–61, s. 6–9; Bieniarzówna 1976, s. 125, 134; Lichończak 2004 s. 14; Noga 2008, nr 309, 726.

August II (1709–1733)
August III (1733–1763)

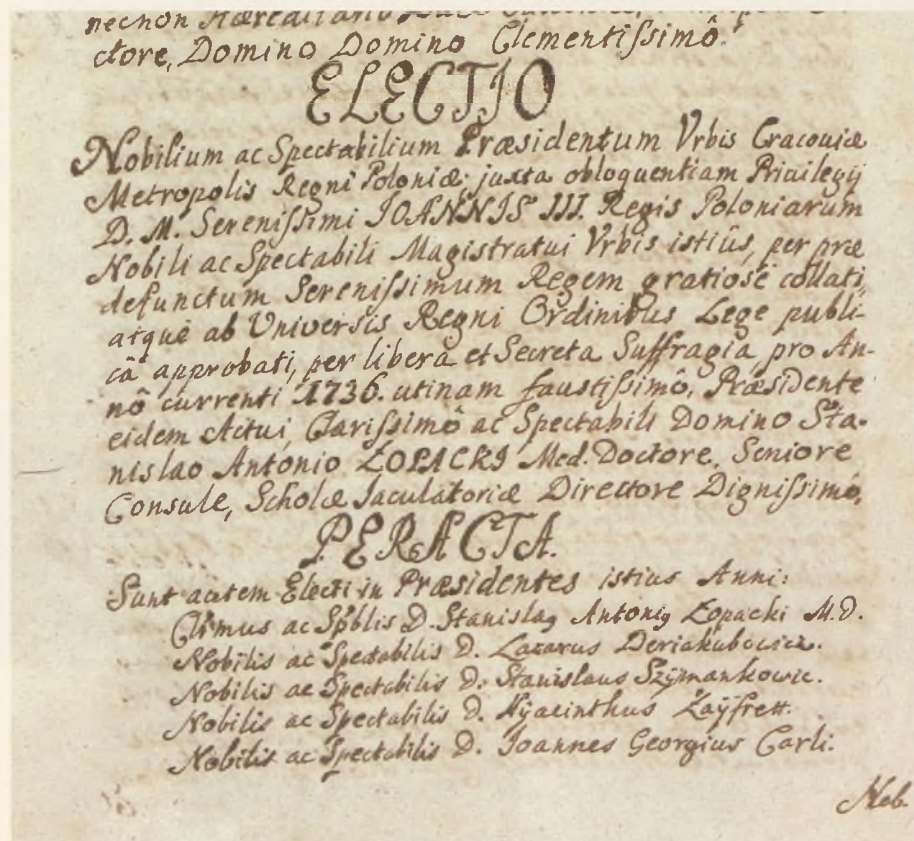
581. STANISŁAW SZYMANKOWIC

rajca 1710–1742

burmistrz 1711, 1728, 1736

Stanislaus Szymankowicz (Szymankiewicz, Szymankiewicz)

Kupiec, najpóźniej 4 listopada 1702 roku wchodził w skład *quadragintaviratu*. Jako jeden z 40 Mężów po raz ostatni odnotowany w 1706 roku. Wówczas dostał się do ławy miejskiej. Zasiadał w niej do 1709 roku. Rok później awansował na urząd rajcy krakowskiego na miejsce zwolnione po śmierci Jana Łukaszewicza (nr 571). W radzie zasiadał prawie 33 lata. W ciągu tego długiego okresu tylko trzy razy wchodził w skład rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. W latach 1705–1706 wraz z Zygmuntem Janem Zaleskim (nr 563) był prowizorem szpitala Bractwa Wniebowzięcia Panny Marii przy ul. św. Szczepana. W latach 1715–1717 zajmował się finansami miasta jako loner, z tego okresu zachowały się rachunki „Expensa na miejską potrzebę za luneryi mojej”. Reprezentował miasto na sejmach. W 1712 roku wraz z Andrzejem Szafałkowiczem (nr 574) miał na sejmie generalnym warszawskim prosić o nową wysokość podatków dla miasta z powodu „okupów, kontrybucji i ciężarów”, które były nakładane na miasto od 1702 roku przez Szwedów. Delegaci miasta mieli także przedstawić na sejmie stan zniszczeń budynków i murów miejskich. Był właścicielem kamienicy przy ul. Grodzkiej 1. Żoną Stanisława Szymankowicza była niejaka Dorota. Zmarł przed 30 sierpnia 1742 roku, wtedy na jego miejsce do rady wybrano doktora Jana Gepperta (nr 608).

Stanislaus Szymankowicz.

Źródła i literatura:
Bieniarzówna 1994-II, s. 455; Noga
2008, nr 310, 729.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1729–1736 fragment strony 1844 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1736, wśród których znajduje się Stanisław Szymankowicz – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 477, s. 1844)

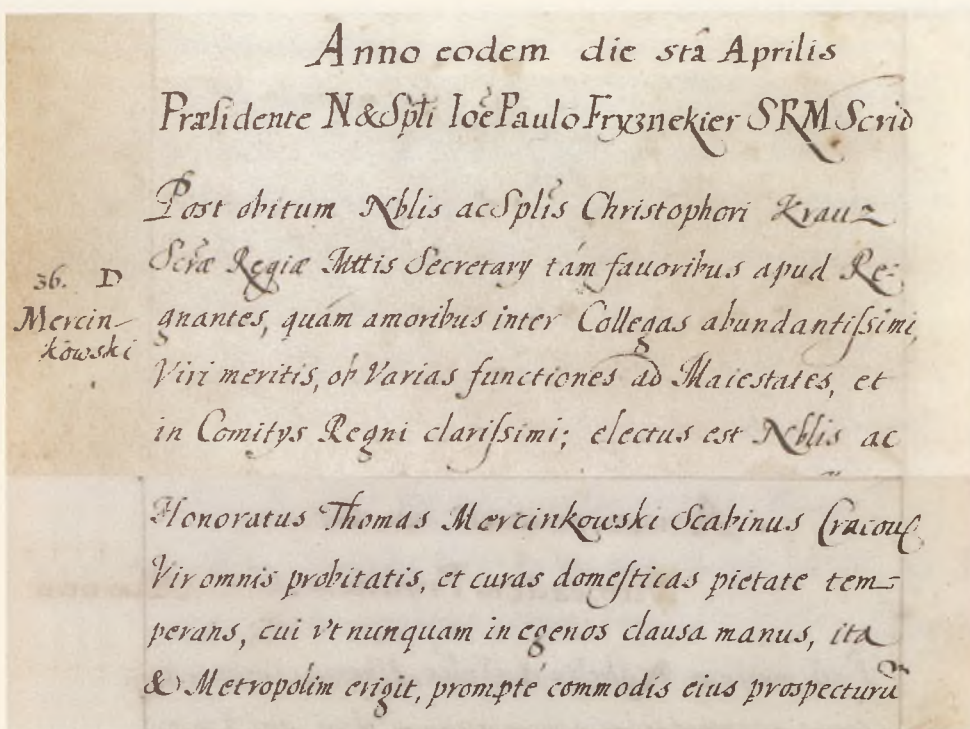
582. TOMASZ MARCINKOWSKI

rajca 1710–1726

burmistrz 1711

Thomas Mercinkowski

Kupiec, przedstawiciel znanej krakowskiej rodziny mieszczańskiej. Pochodził z Suraza, do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w 1689 roku. Od listopada 1702 roku zasiadał w *quadragintaviracie*. Tego roku wchodził także w skład specjalnej komisji, która została powołana w celu otaksowania majątku poszczególnych mieszczan i wyegzekwowania od nich należności przeznaczonych na zapłatę kontrybucji dla Szwedów. Po raz ostatni jako jeden z 40 Mężów został odnotowany w 1709 roku. W międzyczasie – w 1705 roku – obrano go ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim w miejsce Kazimierza Głuchowskiego (nr 576), który dostał się do rady miasta. W 1710 roku został ławnikiem miejskim. Jeszcze w tym samym roku awansował na urząd rajcy, na miejsce po zmarłym Krzysztofie Krauzie (nr 544). W radzie zasiadał przez prawie 17 lat, w 1711 roku wszedł w skład rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Był właścicielem kamienicy przy ul. Floriańskiej 3. Posiadał kram żelazny, z którego odprowadzał co roku czynsz w wysokości 160 złotych polskich. Zmarł w 1726 roku; na jego miejsce do rady dostał się Franciszek Soldadini (nr 602).

Thomas Mercinkowski

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragmenty stron 42 i 43 z wpisem dotyczącym wyboru do rady miejskiej w 1710 roku, po śmierci rajcy Krzysztofa Krauza (nr 544), nowego rajcy Tomasza Marcinkowskiego, który był, jak zapisano, „mężem wielkiej dobroci i pobożności, kochającym rodzinę i miłosiernym, nigdy nie odmawiającym pomocy potrzebującym” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 42–43)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 81v; Bieniarzówna 1976, s. 126; Noga 2008, nr 311, 736.

August II (1709–1733)

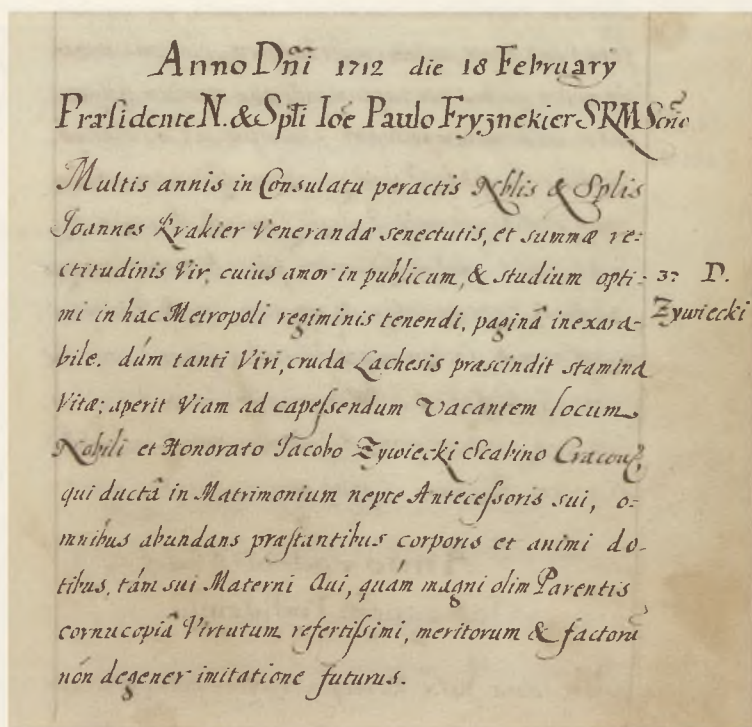
583. JAKUB ŻYWIECKI

rajca 1712–1723

burmistrz 1713, 1716

Jacobus Zywiecky

Krakowski kupiec działający w branży sukienniczej, przedstawiciel średnio zamożnej rodziny mieszczańskiej, obecnej w życiu społecznym i politycznym Krakowa co najmniej od końca XVI stulecia. Przodkowie jego pełnili liczne funkcje w mieście, reprezentując głównie krakowskie pospólstwo w ławie sądowej. Dziadek – Stanisław Żywiecki – był właścicielem kramu sukiennego (od 1660 roku), który następnie przeszedł na własność jego potomków, najpierw syna, a w końcu wnuka, Jakuba. Ojcem jego był Jan Żywiecki, ławnik Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, zaś matką bliżej nieznana Magdalena (zmarła w 1707 roku), mieszcza krakowska. Jakub Żywiecki karierę we władzach miejskich rozpoczął, podobnie jak niegdyś ojciec, wchodząc w skład Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim, w którym był wójtem. Na urzędzie ławnika zasiadał od 1709 roku, kiedy to zwolniło się miejsce po śmierci Mikołaja Schedla, do roku 1711. Do rady miejskiej otrzymał awans w 1712 roku na miejsce po zmarłym Janie Krakierze (nr 545). Zasiadał w niej przez 11 lat. Dwukrotnie powoływano go do rady urzędującej (w latach 1713 i 1716), której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. Był właścicielem kamienicy przy ul. Brackiej 10. W 1709 roku ożenił się z Elżbietą, córką Zygmunta Jana Zaleskiego (nr 563), rajcy krakowskiego, i Elżbiety z Krakierów. Jakub zmarł przed 18 lutego 1723 roku. W radzie miejskiej został zastąpiony przez Jana Dzianottiego (nr 597).

Jacobo Zywiecki

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 101, 182v, 187v; BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 62v; Bieniarzówna 1994-II, s. 206, 402; Noga 2008, nr 312, 731.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 43 z wpisem z 1712 roku o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Janie Krakierze (nr 545) Jakuba Żywieckiego, który, jak zapisano, „pojął za żonę wnuczkę swojego poprzednika, był człowiekiem męźnej postury i obdarzonym wielkimi zdolnościami, dzięki którym mógł kontynuować pracę swoich poprzedników” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 43)

584. JÓZEF ZALESKI

rajca 1712–1759

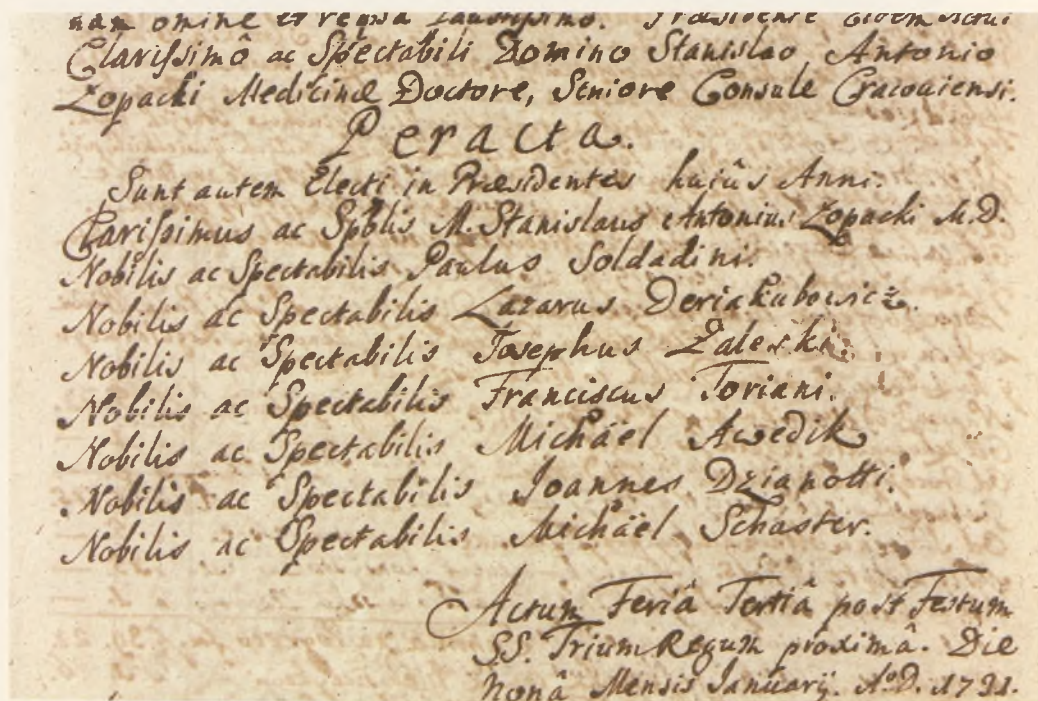
burmistrz 1713, 1716, 1719, 1726, 1729, 1731, 1732, 1734, 1735, 1737, 1738, 1739, 1740, 1741, 1742, 1743, 1744, 1752

Josephus Zalesky

Kupiec sukienny. Należał do trzeciego pokolenia Zaleskich we władzach administracyjnych miasta. Był synem rajcy Zygmunta Jana (nr 563) i Elżbiety z Krakierów, a wnukiem rajcy Jana (nr 536). Po raz pierwszy został wybrany do ławy miejskiej w 1711 roku. Po śmierci Wojciecha Srebrnickiego (nr 567) awansował w roku 1712 na urząd rajcy. Do rady urzędującej, której członkowie pełnili w przyjętej kolejności funkcję burmistrza, był wybierany osiemnastokrotnie, ostatni raz w 1752 roku. Pełniąc godność prowizora kościoła Mariackiego, asystował przy sporządzaniu inwentarza zakrystii tej świątyni w marcu 1748 roku. Był właścicielem dużego majątku, wycenionego na 30 000 złotych, na który składały się między innymi kamienice: przy Rynku 22, „Hipopolitowska” (naprzeciw cmentarza kościoła Mariackiego, pl. Mariacki 3) i „Krakierowska” (przy ul. Grodzkiej 1), w której znajdował się sklep korzenny. Dodatkowo po zmarłym w 1706 roku ojcu Zygmuncie Janie przejął trzy kramy sukienne. Ożenił się z Magdaleną (w 1713 roku), wdową po Władysławie Grądkowskim, ławniku krakowskim. Pozostawił synów Franciszka (wstąpił do zakonu jezuitów) i Jana, a także córkę Agnieszkę, wydaną za Franciszka Gerardiniego. Zmarł przed 27 sierpnia 1759 roku. Na urządzie rajcy zastąpił go Tomasz Kikulinus (nr 627), wybrany dopiero w 1764 roku.

August II (1709–1733)

August III (1733–1763)

Josephus Zaleski.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1729–1736 fragment strony 477 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1731, wśród których znajduje się Józef Zaleski – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 477, s. 477)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 87, 182v, 188v; Bieniarzówna 1976, s. 124; Bieniarzówna 1994-II, s. 469, 482; Noga 2008, nr 313, 737.

August II (1709–1733)
August III (1733–1763)

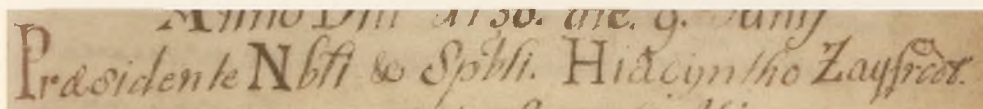
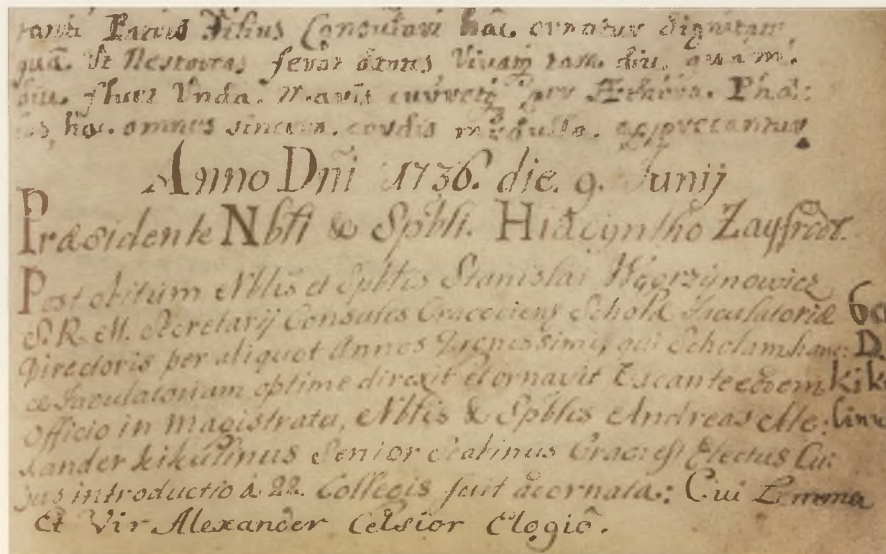
585. JACEK ZAYFRET

rajca 1712–1747

burmistrz 1713, 1717, 1722, 1724, 1725, 1727, 1729, 1732, 1734, 1736, 1738, 1739, 1740, 1742, 1743

Jacenty Zayfred ('Zayfrett, Zaiffredt, Zaiiffreddt)

Kupiec, syn kupca krakowskiego Wojciecha Zayfreta (zmarłego przed rokiem 1706) i Agnieszki. Od 1709 roku był członkiem *quadragintaviratu*, a w latach 1710–1711 ławnikiem. Do rady miejskiej został wybrany w 1712 roku na miejsce po Michale Behmie (nr 554). W ciągu 35 lat sprawowania urzędu rajcowskiego aż 16 razy wchodził w skład rady urzędującej i na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca zatroszczył się o wymianę pokrycia dachowego i okalających go rynien na budynku Wagi Małej (w 1739 roku), którą zresztą dzierżawił (od marca 1703 roku) – później dzierżawę tę przejmą jego prawni spadkobiercy. W maju 1717 roku wraz z Janem Antonim Słowakowicem (nr 586) został wyznaczony jako deputat z Krakowa do Radomia. W roku 1730 został królem Bractwa Kurkowego. Był właścicielem kamienicy nr 18 przy Rynku (kamienica Amadejowska). Wraz z synami Macieja Bartscha (nr 599) wiodł spór o spadek po Bartschu z Franciszkiem i Teresą Toryaniami (1741). Miał sklep korzenny, handlował również saletrą, prochem i siarką. Zajmował się handlem w latach 1711–1743. Pozostawił po sobie notatki dotyczące wydarzeń rodzinnych i wydatków domowych, a także *Raptularz* za Gottfreda Ruszera czeladnika sklepu korzennego. Od 1720 roku był prowizorem kościoła Mariackiego. Nadzorował akcję organizowania nauki rzemiosła w warsztatach dla żebrzącej młodzieży. Był egzekutorem testamentu Andrzeja Szafałkowicza (nr 574). Miał trzy żony. Po raz pierwszy ożenił się z Anną z Ocieszowiczów, wdową po Piotrze Szymonie Aquilininie, ławniku Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim, oraz Ludwiku Guilhaumie (nr 587), ławniku i rajcy krakowskim. Drugą żoną była Karolina de Dewasyon. Jego dzieci to Jędrzej – ksiądz w Paryżu, Urszula – żona Kristiana Józefa Junglinga (nr 616), oraz nieznana z imienia córka – żona Jędrzeja Mysłowskiego. Zmarł przed 11 lipca 1747 roku.

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 89, 182; Bie-niarzówna 1994-II, s. 478, 482; Lichon-czak 2004, s. 14; Jelonek-Litewka 2007, s. 36; Komorowski 2008, s. 287; Noga 2008, nr 314.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 75 z wpisem z 1736 roku o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Stanisławie Węgrzynowiczu (nr 580) Andrzeja Aleksandra Kikulinusa (nr 606), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Jacka Zayfreda w 1736 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza, tu zwanego prezydentem (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 75)

586. JAN SŁOWAKOWIC

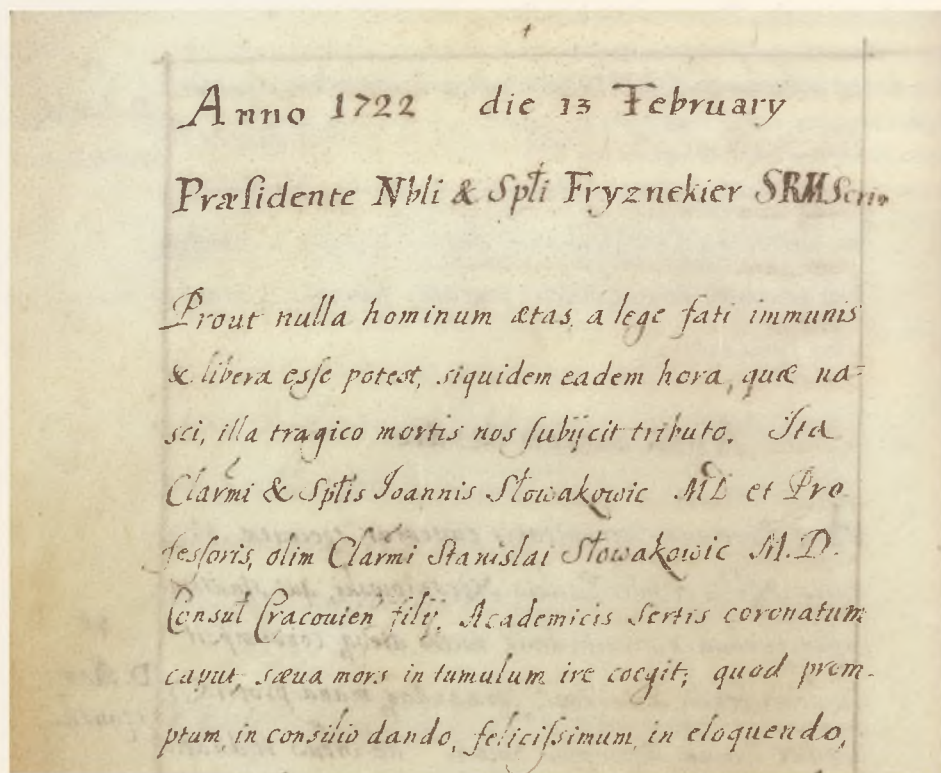
rajca 1713–1722

burmistrz 1714, 1716, 1717, 1720

Joannes Słowakowicz

Lekarz, profesor medycyny Uniwersytetu Krakowskiego, od 1713 roku sekretarz królewski. Syn Stanisława Słowakowica (nr 550), rajcy, profesora, lekarza, astronoma i astrologa. Studiował w Rzymie, tam uzyskał stopień doktora. W 1713 roku został wybrany na urząd rajcy po zmarłym Andrzeju Cyrusie (nr 561). W radzie zasiadał przez prawie dziesięć lat. W tym okresie czterokrotnie wszedł do rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Był uznawany za bardzo dobrego mówcę. Kilkukrotnie reprezentował miasto na sejmach. W tym właśnie celu w 1717 roku, wraz z Jackiem Zayfredem (nr 585), udał się do Radomia. Opiekował się altarią św. Józefa w kościele Mariackim. Wydał niewielką książkę o obowiązkach bractwa literackiego, zadedykowaną św. Janowi Nepomucenowi. Był właścicielem kamienicy położonej przy Rynku (nr 28). Jego żoną była Aleksandra z Węgrzynowiczów. Jan Słowakowicz zmarł przed 13 lutego 1722 roku, wtedy na jego miejsce do rady został wybrany Wawrzyniec Laskiewicz (nr 595).

August II (1709–1733)

Joannis Słowakowic

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 54 z początkiem wpisu z 1722 roku o wyborze do rady nowego rajcy Wawrzyńca Laskiewicza (nr 595) na miejsce po zmarłym Janie Antonim Słowakowicu, który był, jak zapisano, „obdarzony licznymi talentami i wspaniałym darem wymowy, doskonałym znawcą spraw publicznych” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 54)

Źródła i literatura:

Lepszy 1898, s. 135–268; Bieniarzówna 1976, s. 125, 127, 133; Bieniarzówna 1994-I, s. 444, 469; Noga 2008, nr 315.

August II (1709–1733)
August III (1733–1763)

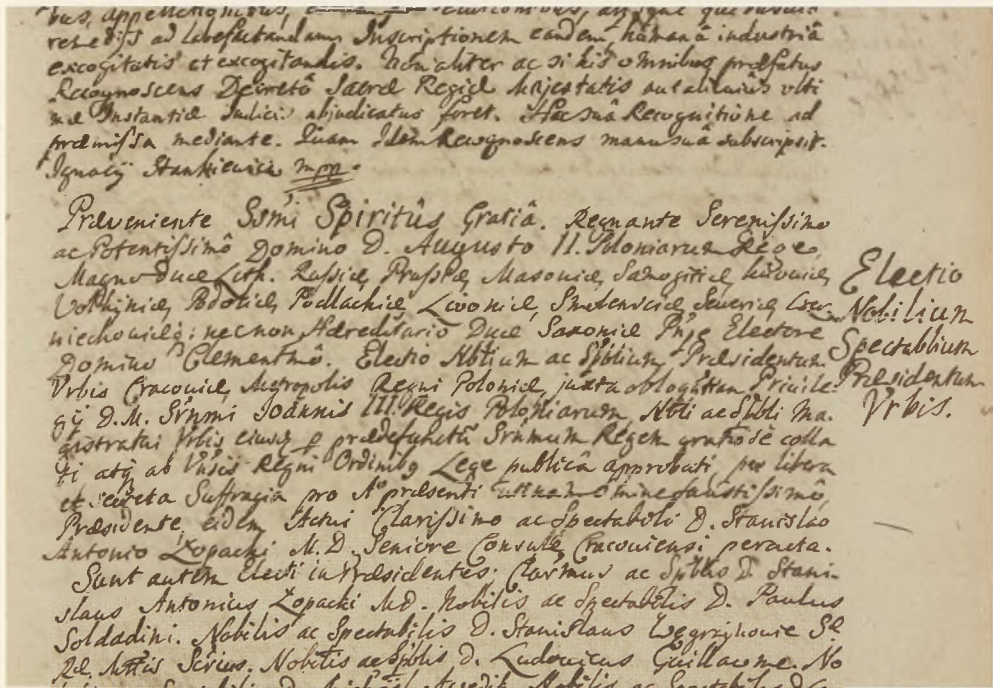
587. LUDWIK GUILHAUM

rajca 1713–1742

burmistrz 1714, 1730, 1733

Ludovicus Gwilhelm

W 1709 roku został wybrany na ławnika miejskiego. W ławie zasiadał przez trzy lata – do 1712 roku. Nominację na urząd rajcowski otrzymał w 1713 roku, został na niego powołany po śmierci Mikołaja Królika (nr 529). W radzie miejskiej zasiadał przez prawie 30 lat. W tym okresie trzykrotnie wszedł do rady urzędującej, po raz ostatni w 1733 roku, i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca uczestniczył w uroczystościach koronacyjnych Augusta III. Z racji wykonywanego urzędu został mianowany wraz z Michałem Awendykiem (nr 593) egzekutorem testamentu swojego zięcia Szymona Lukiniego (zmarłego w 1733 roku). Z zachowanego inwentarza z 1740 roku wynika, że należał do osób dość zamożnych. Z żoną Anną, prawdopodobnie wdową po Szymonie Aquilininim, miał córkę Annę, wydaną za mąż za Szymona Lukiniego, ławnika Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. Był właścicielem kamienicy przy ul. Floriańskiej 12. Ludwik Guilhaum zmarł w Krakowie przed 30 sierpnia 1742 roku, kiedy to na jego miejsce został nominowany do rady Jan Gałęczka młodszy (nr 607).

Ludovicus Guilhaum.

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5352, s. 263v; BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 11–11v; Noga 2008, nr 316, 733.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1729–1736 fragment strony 251 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1730, wśród których znajduje się Ludwik Guilhaum – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 477, s. 251)

588. KAZIMIERZ FRANCISZEK TUATER

rajca 1714–1726

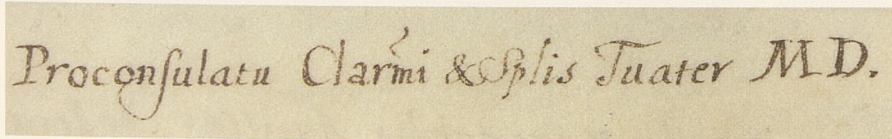
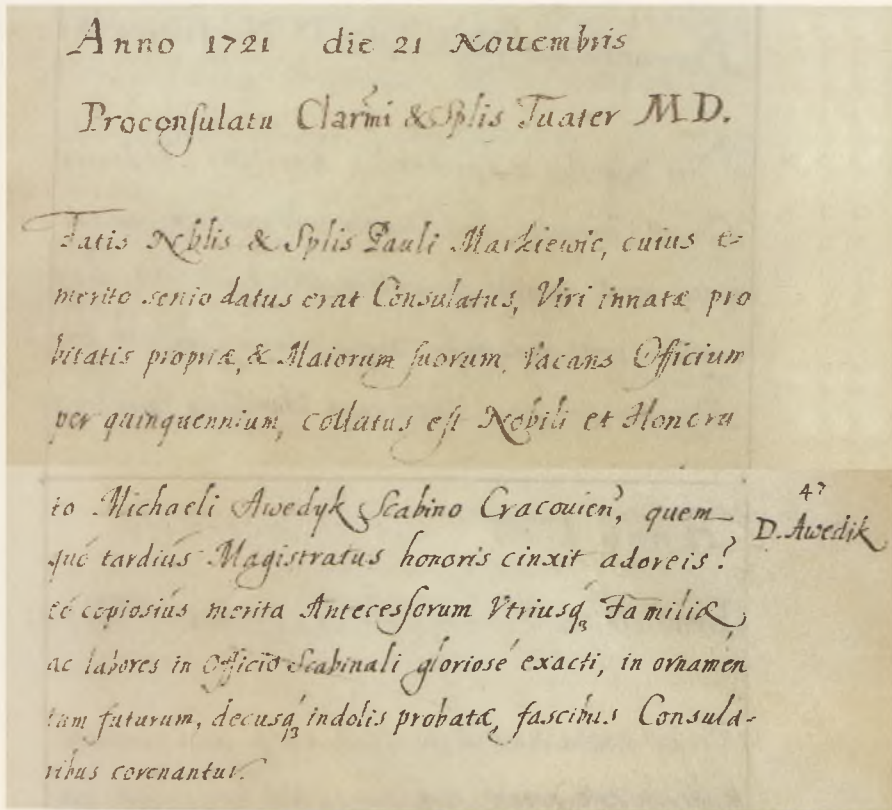
burmistrz 1715, 1716, 1719, 1721, 1722, 1724

Casimirus Tauter

Doktor medycyny, profesor Uniwersytetu Krakowskiego. Był synem Tomasza. Do rady miejskiej został nominowany w 1714 roku na miejsce po zmarłym Stanisławie Laskiewiczu (nr 578). Urząd rajcowski piastował przez niemal 12 lat. Do rady urzędującej, której członkowie pełnili funkcję burmistrza, został wybrany sześciokrotnie, po raz ostatni w 1724 roku. Powierzono mu obowiązki zaprzysiężonego geometry. Jako rajca został delegowany w 1722 roku do załagodzenia sporu, jaki wybuchł między młodszymi a starszymi czeladnikami w cechu złotników. Zobowiązał wszystkich członków cechu do złożenia uroczystych obopólnych przeprosin w Izbie Pańskiej na Ratuszu. W razie odmowy zagroził grzywną w wysokości 50 złotych i dwunastotygodniowym więzieniem. Opracował kalendarz na rok 1705, wydany w Krakowie pod tytułem *Kalendarz polski i ruski*. Mieszkał w kamienicy przy Rynku 37. Był żonaty z bliżej nieznaną Anną (zmarłą w roku 1749). 9 lutego 1726 roku spisał testament. Zmarł przed 11 kwietnia 1726 roku, kiedy to na jego miejsce został wybrany do rady miejskiej Paweł Dzierzgwa (nr 601).

August II (1709–1733)

W 1714 roku powstaje w Krakowie pierwszy szpital sióstr miłosierdzia. Zakłada go biskup sufragan Michał Szembek.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragmenty stron 52 i 53 z wpisem o wyborze do rady na miejsce po zmarłym Pawle Markiewiczu (nr 589) nowego rajcy Michała Awedyka (nr 593), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Kazimierza Franciszka Tuatera w 1721 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 52–53)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 6168 I Czasop.; Noga 2008, nr 317.

August II (1709–1733)

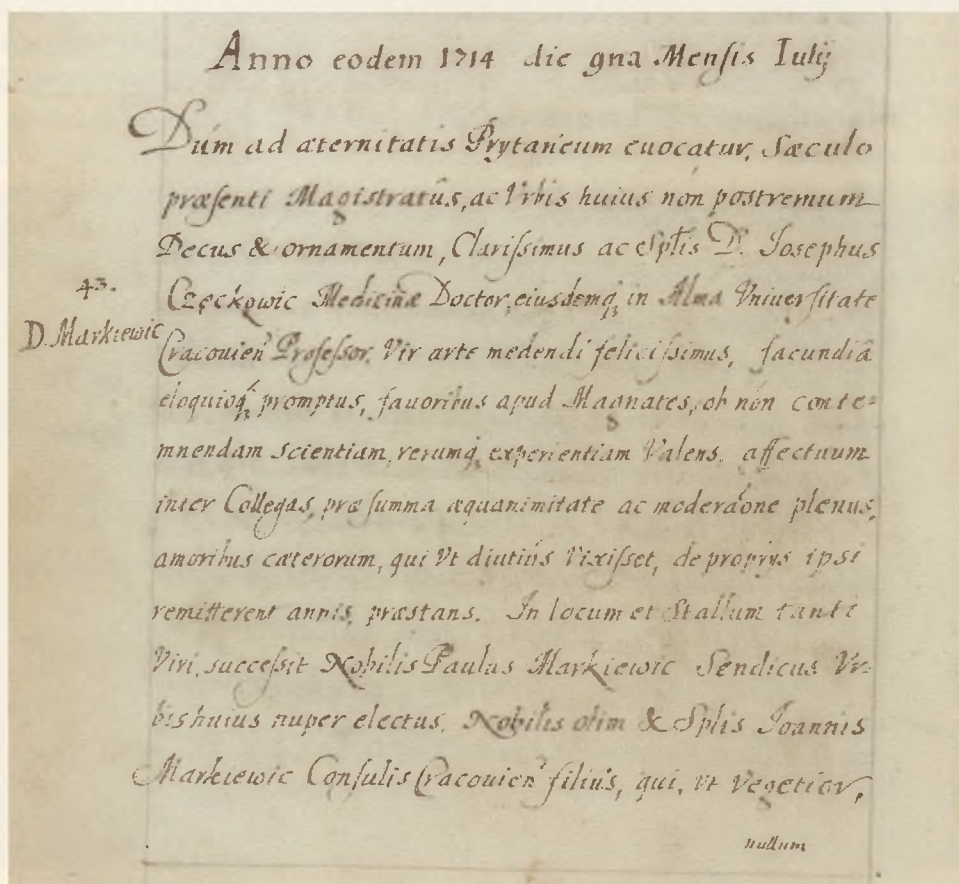
589. PAWEŁ MARKIEWICZ

rajca 1714–1721

burmistrz 1715

Paulus Markiewic (Markowicz, Markowic)

Prawnik, syn kupca i rajcy Jana (nr 558). Karierę we władzach miasta rozpoczął od urzędu syndyka miejskiego. Był nim w 1714 roku. W tym samym roku otrzymał nominację do rady miejskiej na miejsce zwolnione po zmarłym Józefie Antonim Częczkiewicz (nr 569), lekarzu i profesorze Uniwersytetu Krakowskiego. Paweł Markiewicz sprawował urząd rajcy przez osiem lat. W tym czasie jedynie raz został powołany do rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Przedstawiciele rodziny Markiewiczów już od drugiej połowy XVII wieku byli aktywni w sprawach miasta: Jan, kupiec krakowski, w 1659 roku wchodził w skład bractwa zaprzysiężonych mieszczan, które prowadziło ostrą walkę o wpływ z *quadragintaviratem*. Kolejny, Mikołaj, w latach 1735–1760 był wójtem krakowskim. Paweł Markiewicz zmarł przed 21 listopada 1721 roku, wtedy na jego miejsce do rady wszedł Michał Awendyk (nr 593).

Paulus Markiewic

Źródła i literatura:

Bieniarzówna 1976, s. 128; Bieniarzówna 1994-II, s. 359, 380, 401–402; Noga 2008, nr 292, 318, 913, s. XLIX.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 48 z wpisem z 1714 roku o wyborze do rady po śmierci Józefa Antoniego Częczkiewicza (nr 569) nowego rajcy Pawła Markiewicza, który, jak zapisano: „był synem byłego rajcy Jana Markiewicza i tak jak ojciec w pełni zasłużył na to, by pełnić ten urząd” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 48)

590. JAN JERZY KARLI

rajca 1717–1740

burmistrz 1718, 1721, 1728, 1732, 1734, 1736, 1738, 1740

Joannes Georgius Carli

Mieszczanin krakowski, z wykształcenia prawnik. Pochodził ze Śląska. Do Krakowa przybył z Opawy. Do prawa miejskiego został przyjęty w 1707 roku. Urząd ławnika sprawował w latach 1709–1717. Do rady miejskiej awansował w 1717 roku, zajmując w niej miejsce po Janie Zajączkowicu (nr 560). Do rady urzędującej, której członkowie pełnili w ustalonej kolejności funkcję burmistrza, był powoływany ośmiokrotnie, po raz ostatni w 1740 roku. Cieszył się u współczesnych mu rajców krakowskich opinią „doświadczonego i biegłego prawnika, znawcy prawa ziemskiego i miejskiego”. W 1734 roku został pasowany na kawalera Złotej Ostrogi (wraz z pięcioma innymi rajcami) przez Augusta III, przybyłego do Krakowa na koronację. Uroczystość pasowania odbyła się w bramach miasta bezpośrednio po zakończeniu powitania nowego władcy. Jak nakazywała tradycja, jako król kurkowy Bractwa Kurkowego w 1712 roku został zwolniony od ceł i podatków na rzecz miasta przez Jana Przebendowskiego, podskarbiego wielkiego koronnego. W 1740 roku pełnił funkcję prowizora szpitala Bractwa Wniebowzięcia Marii Panny przy ul. św. Szczepana. Mieszkał w kamienicach przy Rynku najpierw nr 45, potem nr 7. Testament spisał 16 grudnia 1739 roku. Zmarł przed 17 lutego 1740 roku. Na urzędzie rajcy został zastąpiony przez Kristiana Józefa Junglinga (nr 616).

August II (1709–1733)
August III (1733–1763)

744

Cracoviensi, recenter Electo et approbato Scholae
Iaculatorie Directore, peracta.
Sunt autem Electi in Presidentes huius Anni
Carissimus ac Spectabilis Stanislay Antonij Zopacki A.D.
Nobilis ac Spectabilis Paulus Soldadicki.
Nobilis ac Spectabilis Lazarus Deriakubowicz.
Nobilis ac Spectabilis Josephus Zaleski.
Nobilis ac Spectabilis Agacynthus Laifsch.
Nobilis ac Spectabilis Joannes Georgius Carli.
Nobilis ac Spectabilis Franciscus Toriani.
Nobilis ac Spectabilis Michael Agedik.
Actum Feria Secunda, ante

Joannes Georgius Carli.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1729–1736 fragment strony 744 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1732, wśród których znajduje się Jan Jerzy Karli – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 477, s. 744)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 394; Bieniarzówna 1976, s. 125, 128, 134; Rożek 1976, s. 173; Bieniarzówna 1994-II, s. 470, 482; Noga 2008, nr 319, 732, s. XLV.

August II (1709–1733)
August III (1733–1763)

591. FRANCISZEK TORYANI

rajca 1718–1744

burmistrz 1719, 1720, 1723, 1725, 1731, 1732, 1734, 1737, 1738, 1739, 1741, 1743

Francesco Toriani

Architekt pochodzący z Tessynu we Włoszech, mistrz cechowy. Kawaler Złotej Ostrogi, sekretarz i serwitor królewski. W 1712 roku dostał się do ławy miejskiej. Wcześniej (od 1709 roku) wchodził w skład *quadragintaviratu*. W 1718 roku został wybrany na urząd rajcy po zmarłym Janie Stanisławie Dzidowskim (nr 570). W ciągu swojej dwudziestosześcioletniej kadencji aż dwunastokrotnie pełnił funkcję burmistrza. Kilka razy powierzano mu obowiązki lonera. Był wielokrotnym deputatem miasta na sejmiki i sejmy, w 1711 roku posłował do Augusta II, w 1709 roku dostarczył do Tarnowa 5100 złotych kontrybucji dla Szwedów. Był autorem projektu bramy tryumfalnej na ul. Grodzkiej (rysunek zachował się do dziś w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej) z okazji uroczystego wjazdu Augusta III do Krakowa. Jako architekt uzyskał stawę przede wszystkim przebudową kamienicy nr 9 przy Rynku na pałac, przeprowadzoną dla kasztelanowej krakowskiej, hetmanowej wielkiej koronnej Elżbiety z Lubomirskich Sieniawskiej. Od 1723 roku przeprowadzał remont i barokizację kościoła Mariackiego. W latach 1738–1740 brał udział w naprawie zamku na Wawelu i wzmocnieniu jego fortyfikacji. Posiadał kamienicę przy Rynku (obecnie nr 11). Jego żoną była Elżbieta – córka szewca Jakuba Dyxy i Reginy. Miał z nią sześcioro dzieci, w tym synów: Karola, który został rajcą (nr 605) i ożenił się z córką rajcy Stanisława Mamczyńskiego (nr 594), Franciszka, Jana, Adama, oraz córki: Teresę, która została żoną rajcy Franciszka Soldadiniego (nr 602), i Mariannę. Zmarł przed 19 grudnia 1744 roku. Jego miejsce w radzie zajął dopiero w roku 1747 Baltazar Hintz (nr 619).

rie Dignissimo recenter Electo et approbato.
PERACTA.
Sunt autem Electi in Presidentes huius Anni 1734.
Clariss. ac Sbbilis D. Stanislas Antonij Lopacki M.D.
Nobilis ac Spectabilis D. Paulus Soldadini.
Nobilis ac Spectabilis D. Lazarus Doriakowicz.
Nobilis ac Spectabilis D. Iosephus Laleski.
Nobilis ac Spectabilis D. Hyacinthus Lajpfrott.
Nobilis ac Spectabilis D. Georgius Carli.
Nobilis ac Spectabilis D. Franciscus Toriani.
Nobilis ac Spectabilis D. Michael Amedik.
(Actum Toria secunda post Fe.

Franciscus Toriani.

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 100v; Pachonński 1956, s. 455; Rożek 1976-I, s. 165, 173–174; Bieniarzówna 1976, s. 124–125, 128, 134; Bieniarzówna 1994-II, s. 460, 470, 482, 484, 502; Komorowski 2008, s. 106, 114, 253, 271, 274; Noga 2008, nr 320.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1729–1736 fragment strony 1371 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1734, wśród których znajduje się Franciszek Toryani – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 477, s. 1371)

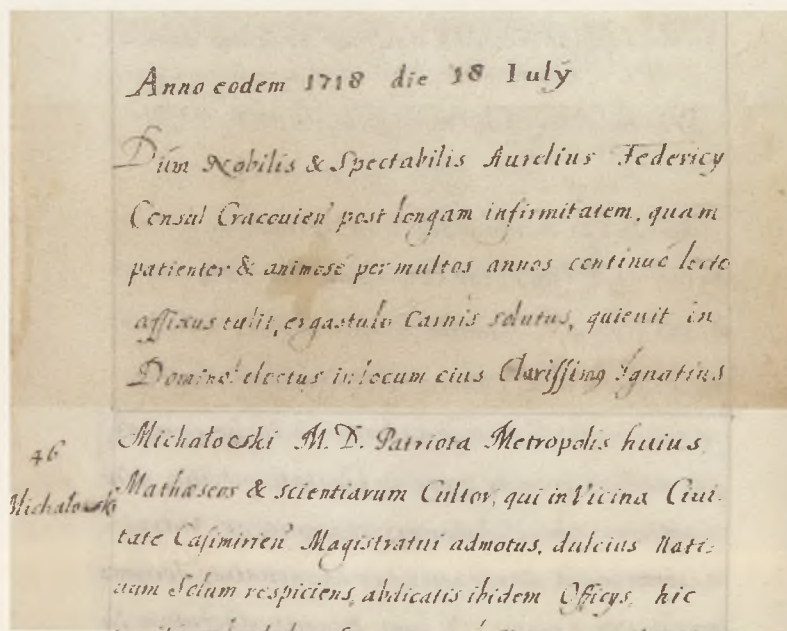
592. IGNACY PAWEŁ MICHAŁOWSKI

rajca 1718–1739

burmistrz 1719

Ignatius Michałowski

Lekarz, matematyk, profesor Uniwersytetu Krakowskiego, sekretarz królewski. Urodzony w Krakowie, syn Krzysztofa, złotnika. Rodzina wywodziła się z Kazimierza koło Krakowa. W 1703 roku był już doktorem filozofii, podjął na Uniwersytecie Krakowskim studia medyczne, zakończone w Padwie uzyskaniem stopnia doktora medycyny. Po powrocie do Krakowa w roku 1718 został inkorporowany do Wydziału Lekarskiego. Wielokrotnie był dziekanem. Karierę we władzach miejskich rozpoczął w Kazimierzu jako rajca. Zrezygnował z tej godności po wejściu na miejsce po Aureliusz Federicim (nr 568) do krakowskiej rady miejskiej, w której zasiadał od roku 1718 przez nieco ponad 21 lat. Jedynie w roku 1719 został wybrany do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Zajmował się szpitalnictwem, był lekarzem ubogich studentów w szpitalu św. Rocha. Przysługiwał mu tytuł uprzywilejowanego matematyka królewskiego. W roku 1731 z rąk Augusta II otrzymał godność sekretarza królewskiego. Z okazji koronacji Augusta III uzyskał tytuł kawalera Złotej Ostrogi. Od roku 1708 do końca życia wydawał poczytne kalendarze, zawierające oprócz prognostyków także krótkie rozprawy z geografii, przyrody i medycyny (*Kalendarz polski i ruski w którym święta roczne, i biegi niebieskie, aspekty, wybory, czas siania, szczepienia, krwi puszczania, lekarstw zażywania, wschód i zachód Słońca etc. należyty porządkiem położone y opisane*). W 1720 roku uzyskał potwierdzenie królewskiego przywileju dającego matematykowi królewskiemu prawo akceptacji wydawanych dzieł matematycznych, co zaczął egzekwować, pozywając drukarzy przed sądy. W roku 1736 sam został oskarżony o wydawanie kalendarzy bez zgody rektora i aprobaty astrologa Uniwersytetu Krakowskiego. Miał kamienicę przy ul. Grodzkiej 27. Zmarł w Krakowie w 1739 roku. Jego miejsce w radzie zajął Józef Florkowski (nr 612).

Ignatius Michatowski

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragmenty stron 51–52 z wpisem z 1718 roku o wyborze do rady po śmierci Aureliusza Federiciego (nr 568) nowego rajcy Ignacego Pawła Michałowskiego, jak zapisano „wielce oddanego dla miasta Krakowa oraz sąsiadującego Kazimierza, gdzie piastował ważne funkcje w urzędzie” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 51–52)

August II (1709–1733)

August III (1733–1763)

Źródła i literatura:

Gajda Zdzisław, Michałowski Ignacy Paweł, [w:] PSB, t. XX, s. 651–652; Bieniarzówna 1976, s. 126–127, 133–134; Bieniarzówna 1994-I, s. 296; Bieniarzówna 1994-II, s. 470, 482; Noga 2008, nr 321.

August II (1709–1733)
August III (1733–1763)
Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

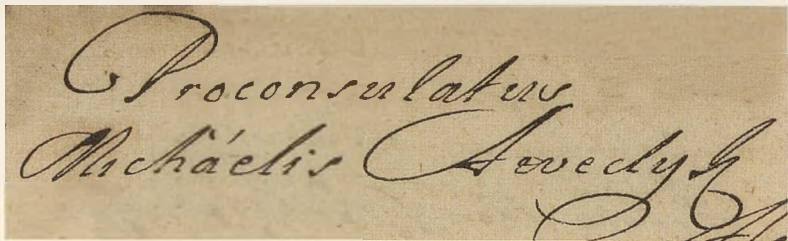
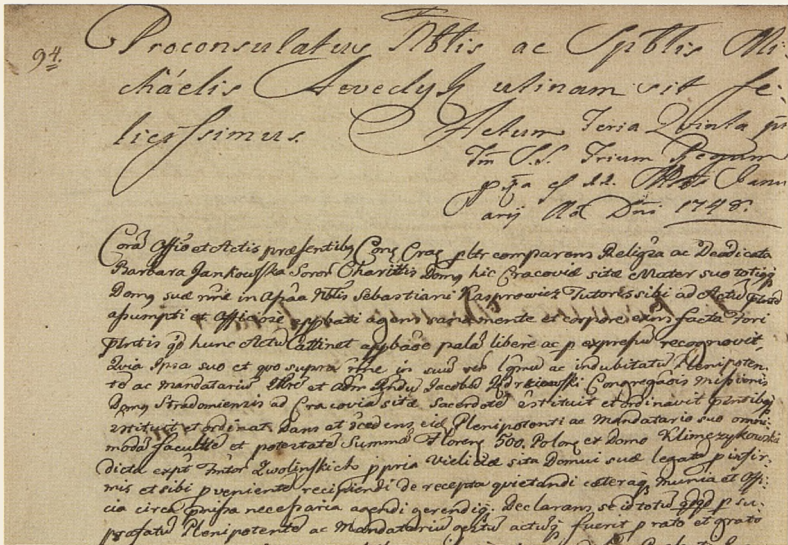
593. MICHAŁ AWENDYK

rajca 1721–1764

burmistrz 1722, 1724, 1725, 1727, 1730, 1731, 1732, 1733, 1734, 1735, 1736, 1737, 1738, 1739, 1742, 1744, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1750, 1751, 1752

Michael Awedyk

Przedstawiciel krakowskiej rodziny mieszczańskiej pochodzenia ormiańskiego. Był synem Wojciecha i Salomei z domu Geppert. W 1718 roku, jako ławnik, został oddelegowany do spisania inwentarza po zmarłym Bartłomieju Trawnickim, mieszczaninie krakowskim. W ławie miejskiej zasiadał do 1721 roku. W tym samym roku został nominowany do rady miejskiej na miejsce zwolnione po śmierci Pawła Markiewicza (nr 589). Przez 43 lata sprawowania tego urzędu był bardzo aktywny – aż 24 razy wchodził w skład rady urzędującej i na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Od 1733 roku nadzorował remont krakowskiej Wagi Wielkiej. Prace trwały pięć lat, a Waga została przywrócona do dawnej świetności. Jako prowizor kościoła św. Wojciecha prosił radę miejską o odstąpienie gruntu na zbudowanie zakrystii dla tegoż kościoła, co stało się w 1711 roku. Był też prowizorem miejskiego lazaretu w Krakowie, zajmował się przekazywaniem wsparcia dla ubogich pielgrzymów przybyłych do Krakowa w 1726 na jubileusz Roku Świętego. W latach 1750–1753 pełnił funkcję lonera. Michał Awendyk był postrzygaczem sukna. Posiadał trzy kramy sukienne na Rynku, wraz z małżonką i synem Michałem dzierżawił Wagę Wielką. Był właścicielem kamienicy przy Małym Rynku 6 oraz przy ul. Sławkowskiej (obecnie nr 12), która była wcześniej własnością rodziny jego drugiej żony – Wiktorii z Behmów. Dzierżawił również folwark miejski Dąbie. Po raz pierwszy Michał ożenił się z Anną, miał z nią wspomnianego syna Michała. Córka Wiktoria pochodziła z drugiego małżeństwa, w 1736 roku wyszła za mąż za Jakuba Bartscha. Michał Awendyk zmarł w 1764 roku. Jego miejsce w radzie zajął Maciej Baier (nr 628).

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 101v, 106v;
BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI s. 136v, 246;
Kuś Jan, Jacek Łopacki i nowe o nim przy-
czynki, [w:] RK, t. L, s. 126; Bieniarzówna
1994-II, s. 482; Noga 2008, nr 322, 735.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1747–1757 fragment strony 94 zawierająca nagłówkę wpisów spraw za kadencji burmistrzowskiej Michała Awedyka w 1748 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 480, s. 94)

594. SEBASTIAN MAMCZYŃSKI

rajca 1721–1747

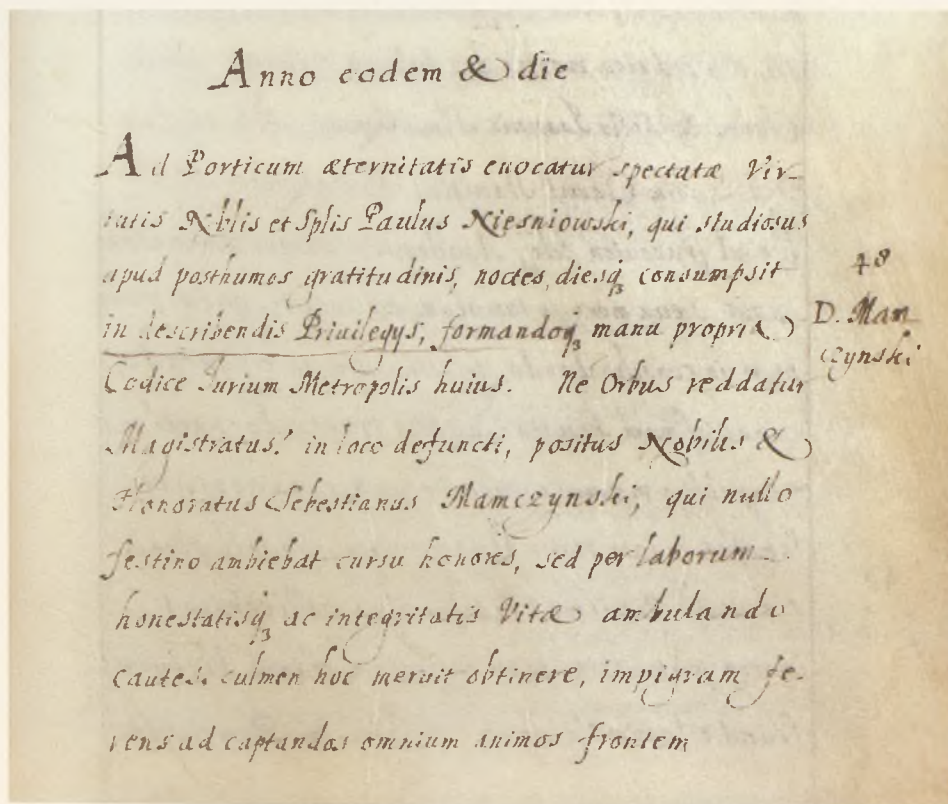
burmistrz 1722, 1729, 1741

August II (1709–1733)

August III (1733–1763)

Sebastianus Mamczynsky

Kupiec. Od lipca 1709 roku był członkiem *quadragintaviratu*. Do ławy miejskiej został przyjęty w 1721 roku na miejsce po Janie Częczkiewicz i w tym samym roku awansował do rady miejskiej. Krzesło rajcy otrzymał po Pawle Nieśniowskim (nr 573). W 1722 roku zasiadał w radzie urzędującej i pełnił wtedy po raz pierwszy funkcję burmistrza miasta (ponownie w 1729 i 1741 roku). Należał do Bractwa kościoła Panny Marii w Krakowie. Zajmował się kupiectwem. Specjalizował się przede wszystkim w sprzedaży wyrobów woskowych. Handlował także towarami bławatnym kram w Kramach Bogatych. Zgromadził pokaźny majątek. Posiadał dwie kamienice na ul. Floriańskiej (nr 17 i 19). Ożenił się z Katarzyną z Wadowskich (zmarła w 1746 roku). Pozostawił trzy córki: Annę, żonę Łukasza Szostakiewicza (nr 609), Barbarę, żonę Karola Toryaniego (nr 605), i Marię, wydaną za Franciszka Andrzeja Eichbergera (nr 614), oraz trzech synów: Jana, Kazimierza i Stanisława Sebastiana, doktora praw, a następnie profesora i rektora Uniwersytetu Krakowskiego. Sebastian Mamczyński sporządził ostatni testament (był to już jego piąty) 19 lipca 1745 roku, a zmarł w Krakowie przed 11 lipca 1747 roku, kiedy to na jego miejsce został nominowany Baltazar Schulz (nr 617), dotychczas zasiadający w ławie miejskiej.

Sebastianus Mamczynski,

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 53 z wpisem z 1721 roku o wyborze do rady po śmierci Pawła Nieśniowskiego (nr 573) nowego rajcy Sebastiana Mamczyńskiego, który, jak zapisano, „bez pośpiechu i niezbyt wcześniej objął ten zaszczytny urząd, na który założył swym pobożnym i uczciwym życiem” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 53)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5352, s. 263v; BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 75v, 93, 139; Pachonński 1956, s. 403, 424, 430; Noga 2008, nr 323, 750, s. XLV.

August II (1709–1733)
August III (1733–1763)

Na mocy przywileju Augusta II z 1722 roku odnowiona zostaje działalność Krakowskiej Kongregacji Kupieckiej. Jej statut zatwierdza wcześniejsza rada miejska.

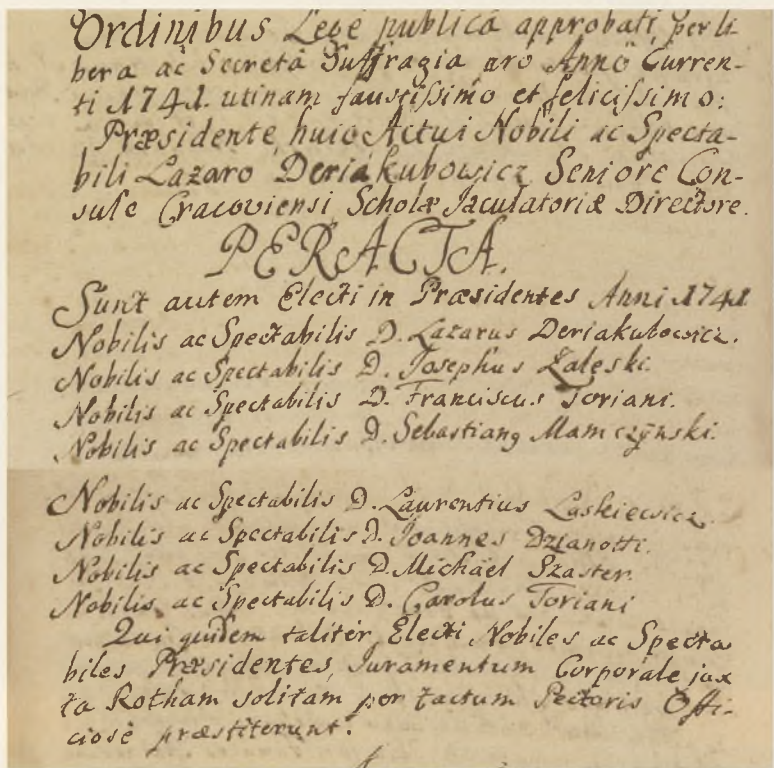
595. WAWRZYNIEC LASKIEWICZ

rajca 1722–1744

burmistrz 1723, 1730, 1733, 1737, 1739, 1740, 1741, 1742

Laurenty (Laurentius) Łaskiewicz (Laskowicz)

Kupiec korzenny, przedstawiciel jednej z najzamożniejszych rodzin kupieckich swojego stulecia, która wydała czterech rajców, syn rajcy Stanisława (nr 578) i Doroty Szczurowicówny, przyrodni brat rajcy Józefa (nr 611), ojciec rajcy Jana Wawrzyńca (nr 613). W latach 1718–1721 sprawował urząd ławnika sądowego. W roku 1722 wybrany został do rady miejskiej, na miejsce zwolnione przez zmarłego rajcę Jana Słowakowica (nr 586). Zasiadał w radzie przez prawie 23 lata, do roku 1744 włącznie. Ośmiokrotnie był wybierany do rady urzędującej i sprawował wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W roku 1733, w związku z przygotowaniami do uroczystości koronacyjnych Augusta III i przybyciem do miasta załogi złożonej z wojsk Rzeczypospolitej w sile 600 ludzi, jako burmistrz nakazał postawić na odwachu kobylice na broń, a na Rynku wznieść budki dla sztyldwachów, zabezpieczał też opał do kordegard. Kontynuował działalność kupiecką ojca, źródła miejskie określają go jako „biegłego w sprawach ekonomicznych i handlowych”, wspominają o jego dalekich podróżach handlowych. Głównym przedmiotem handlu były artykuły korzenne, wino i artykuły żelazne. Prowadził kantor pożyczkowy. Brał udział w reaktywowaniu Kongregacji Kupieckiej – w roku 1722 rada uchwaliła statut Kongregacji, zatwierdzony w tymże roku przez Augusta II. Zmarł przed 21 listopada 1744 roku, kiedy to wybrano na jego miejsce syna, Jana Wawrzyńca. Pozostawił także syna Franciszka, hurtownika artykułami żelaznymi, członka Kongregacji Kupieckiej, właściciela kamienicy przy Rynku 10, którą odziedziczył po ojcu. Miał także córkę Julianę (Julię), która została żoną Piotra Szastera (nr 615).

Laurentius Łaskiewicz

Źródła i literatura:

Kutrzeba 1911, s. 134–139; Bieniarzówna 1976, s. 124, 131; Bieniarzówna 1994-II, s. 460, 471; Encyklopedia, s. 536; Komorowski 2008, s. 338–339; Noga 2008, nr 324.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1737–1743 fragmenty stron 1624, 1625 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1741, wśród których znajduje się Wawrzyniec Łaskiewicz – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 478, s. 1624–1625)

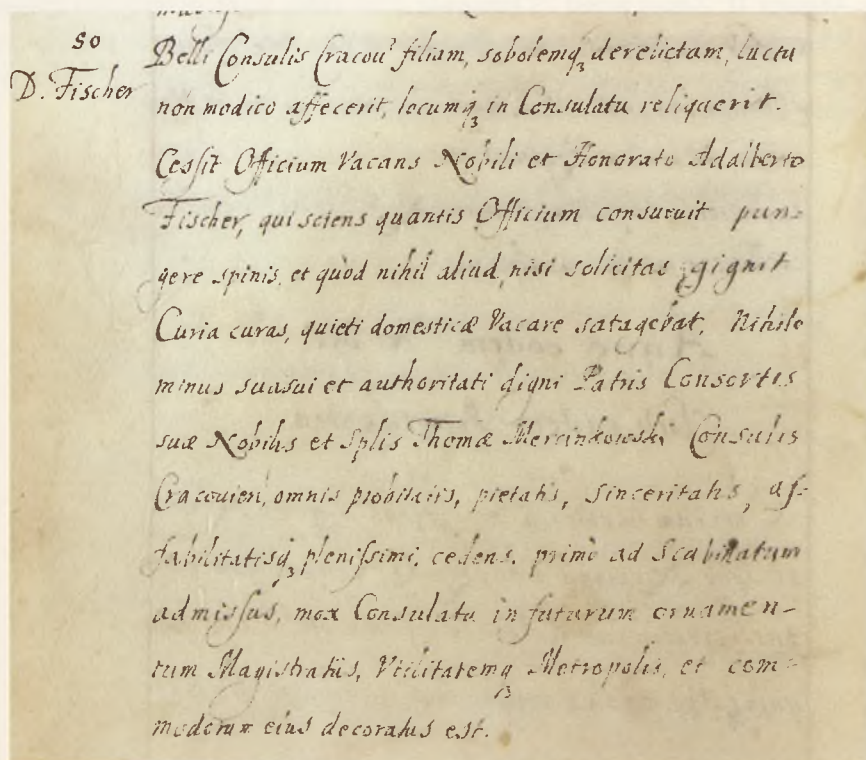
596. WOJCIECH FISCHER

rajca 1722–1727

burmistrz 1723

Adalbertus Fyscher (Fischer)

Kupiec korzenny. Urząd rajcy zaczął sprawować 13 lutego 1722 roku, gdy został wybrany na miejsce zwolnione po Mikołaju Chudzińskim (nr 566). Wcześniej był ławnikiem miejskim. W radzie miasta zasiadał przez pięć lat. Funkcję burmistrza Krakowa pełnił tylko raz – w 1723 roku, tylko wtedy bowiem wszedł w skład rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności przejmowali burmistrzowskie obowiązki. Prawdopodobnie swój awans w magistracie zawdzięczał Tomaszowi Marcinkowskiemu (nr 582), członkowi *quadragintaviratu* do 1709 roku i rajcy krakowskiemu w latach 1710–1726, u którego pracował jako subiekt. Dochody czerpał głównie z handlu – zajmował się przede wszystkim sprzedażą artykułów piśmiennych oraz korzeni. Jego potomkowie mieli bardzo silną pozycję w mieście Kazimierzu. Często wpływali na decyzje tamtejszego kahału. Wykorzystywali do tego głównie swoich powierników, a przede wszystkim instygatora sądów wojewódzkich Jana Jaklińskiego. Wojciech Fischer ożenił się z córką rajcy Tomasza Marcinkowskiego. Zmarł przed 11 listopada 1727 roku, kiedy to na jego miejsce do rady miasta został wybrany Jan Feliks Baier (nr 603).

Adalberto Fischer,

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 56 z wpisem z 1722 roku o wyborze do rady po śmierci Mikołaja Chudzińskiego (nr 566) nowego rajcy Wojciecha Fischera, który, jak zapisano, „początkowo nie chciał przyjąć tego urzędu i wolał swój wolny czas poświęcić na odpoczynek w zaciszu domowym, ale za namową ojca swojej żony, czcigodnego rajcy Tomasza Marcinkowskiego [nr 582], przyjął początkowo urząd ławnika, a potem rajcy” – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu rajcy (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 56)

August II (1709–1733)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, t. III, s. 400; Bieniarzówna 1976, s. 126, 130; Bieniarzówna 1994-II, s. 481; Komorowski 2008; Noga 2008, nr 325, 753.

August II (1709–1733)
August III (1733–1763)

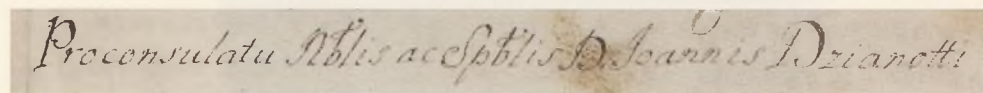
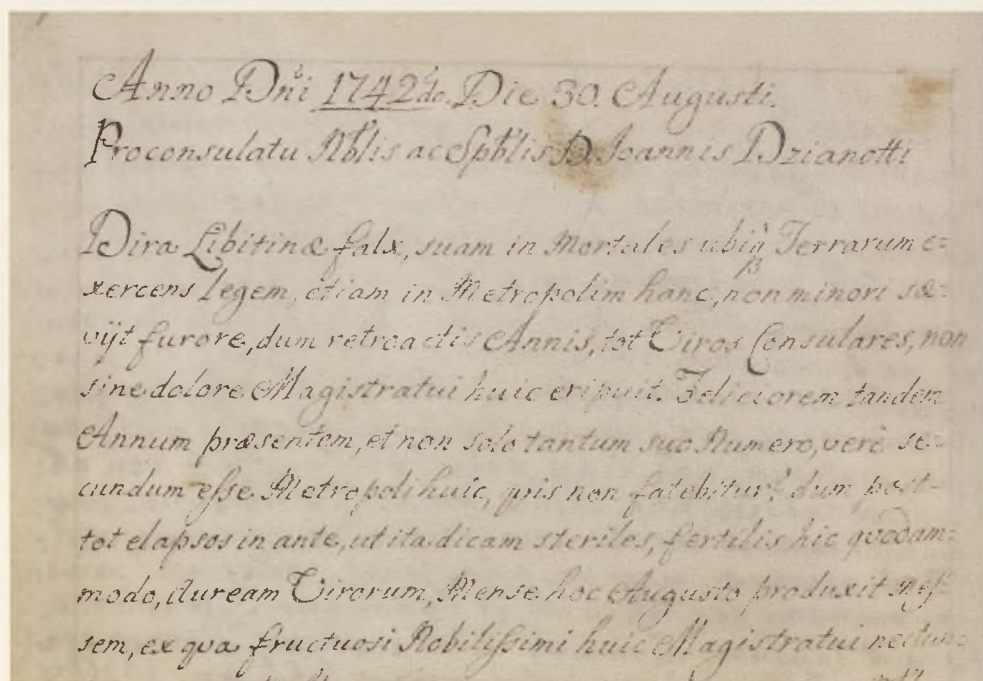
597. JAN DZIANOTTI

rajca 1723–1759

burmistrz 1724, 1731, 1733, 1741, 1742, 1744, 1745, 1746, 1747, 1750, 1752

Joannes Dzanotty (Dzianotti de Massei)

Włoch z pochodzenia, pieczętował się herbem własnym Dzianotti. Był synem Jana i Agnieszki, jego bratankiem był rajca Franciszek (nr 634). W latach 1721–1723 był ławnikiem. Do rady został wybrany w 1723 roku na miejsce po Jakubie Żywieckim (nr 583). W roku 1737 ręczył za wiarygodność testamentu Dominika Meglioruci (nr 565). Posłował na sejmy. Wraz z Feliksem Trefflerem (nr 610) został oddelegowany przez magistrat do rozpatrzenia kwestii jurydyki Garbary, wynikiem ich pracy stała się ordynacja, ogłoszona w 1747 roku. Jako burmistrz w 1751 roku zatwierdził wypłacenie zaległych należności przez introligatora Fabiana Sebastiana Drelinkiewicza dla cechu introligatorskiego. W 1753 roku Dzianotti przyjął oświadczenie proboszcza na Smoleńsku, niejakiego Drohojewskiego, kustosa katedralnego przemyskiego, o chęci sprzedania Smoleńska w Krakowie za 7000 złotych polskich. Był egzekutorem testamentu swego wuja, Jana Dzianottiego, ławnika krakowskiego. Należała do niego kamienica nr 12B na Rynku (rodzina Dzianottich posiadała też w XVIII wieku kamienicę nr 30). Jego rodzeństwo to: Antoni, Jakub (ławnik krakowski), Józef (ksiądz i doktor praw, działający w Rzymie), Piotr (bywalec na dworach zagranicznych książąt), Antoni (doktor filozofii i profesor senior Szkoły Najświętszej Panny Marii w Krakowie). Rodzina Dzianottich była spokrewniona i spowinowacona z Żywieckimi, Kłosowicami, Bellimi, Lochmanami, Słowikowskimi, Łopackimi, Węgrzynowiczami, Zaleskimi i Soldadinimi. Jan Dzianotti ożenił się z Jadwigą, córką rajcy Pawła Soldadiniego (nr 572). Zmarł przed 22 czerwca 1759 roku, kiedy to wybrano na jego miejsce Jana Kozłowskiego (nr 626).

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 6, 85, 232v;
Pachoński 1956, s. 73; Bieniarzówna
1976, s. 125, 131; Bieniarzówna 1994-II,
s. 487; Noga 2008, nr 326.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 76 z wpisem o wyborze do rady na miejsce po zmarłym Ludwiku Guilhaumie (nr 587) nowego rajcy Jana Gałęzki (nr 607), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Jana Dzianottiego w 1742 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 76)

598. JÓZEF WADOWSKI

rajca 1723–1738

burmistrz 1730

Josephus Wadosky

Kupiec korzenny, dwukrotny król kurkowy Bractwa Kurkowego (w latach 1693 i 1722). Zanim wszedł do rady miejskiej, sprawował urząd ławnika. Do rady został nominowany w 1723 roku na miejsce po Flawiuszu Marchettim (nr 564). Za czasów jego rajcostwa jedną z istotnych kwestii, jakimi się zajmowano, była obecność w mieście żebraków – w roku 1726 magistrat nakazał usunięcie ich z Krakowa, chcąc przeciwdziałać przestępczości i roznoszeniu chorób (podobne działania usiłowano przeprowadzać też wcześniej). Józef Wadowski trudnił się handlem. W jego sklepie można było kupić między innymi korzeń tabakowy i tytoń. Jego żoną była Jadwiga z Mamczyńskich. Był właścicielem kamienicy przy ul. Floriańskiej 7. Józef Wadowski spisał testament 1738 roku i tego samego roku zmarł. Jego miejsce w radzie zajął dopiero w roku 1744 Józef Laskiewicz (nr 611). We wrześniu 1746 roku nastąpił podział majątku pomiędzy spadkobierców Józefa i Jadwigi Wadowskich: w inwentarzu wpisano między innymi stare i nowe „jasełka ruszane z osobkami”.

August II (1709–1733)

August III (1733–1763)

in Locum eius, à Nobili et Spectabili Magi-
strato, electus est Nobilis ac Honoratus Lo:
r. ^S Jva. Jephns Wadoski, Scabinus et Patriota Cra:
koviensis: quem ad hoc praeminentia
fastigium, non tantum egregia animi et
corporis dotes, plurima quoque honestatis
atque probitatis documenta, exindeque
magna spei in hac Urbe futura expe-
ctatio, promouerunt, sed potissimum
ntia

Lo: Jephns Wadoski

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 58 z wpisem z 1723 roku o wyborze do rady na miejsce po zmarłym Flawiuszu Marchettim (nr 564) nowego rajcy Józefa Wadowskiego, jak zapisano, „patrioty Krakowa” – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 58)

Źródła i literatura:

Pachoński 1956, s. 351, 502; Kronika, s. 121; Lichończak 2004, s. 14; Noga 2008, nr 327, 756.

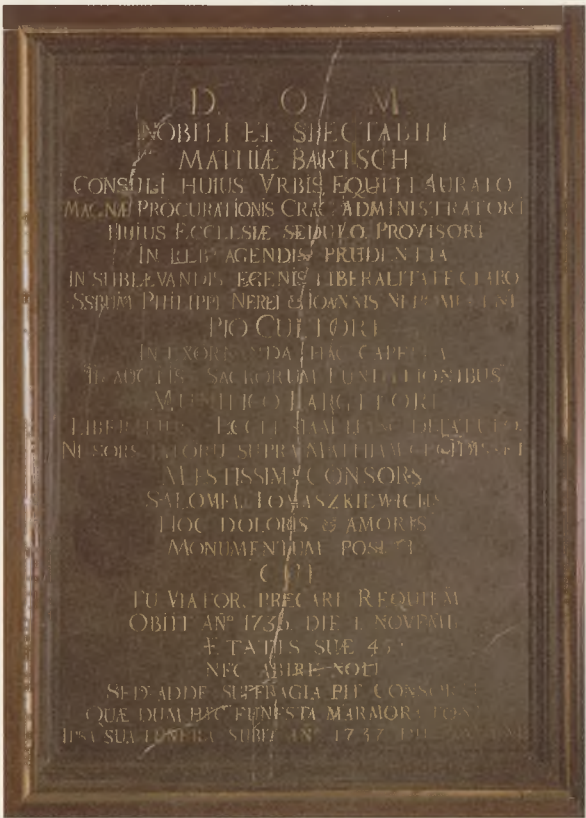
August II (1709–1733)
August III (1733–1763)

599. MACIEJ BARTSCH

rajca 1723–1736
burmistrz 1725, 1736

Maciej Barszcz

Kupiec, urodzony w 1691 roku w Opawie na Śląsku. Przybył do Krakowa w 1711 roku i w tym samym roku został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego. Został wyróżniony tytułem kawalera Złotej Ostrogi wraz z pięcioma innymi rajcami podczas uroczystego wjazdu nowego króla Augusta III w bramy miasta w 1734 roku. Wybrany został do rady miejskiej w 1724 roku na miejsce po Janie Pawle Fryzniekierce (nr 556). Brał udział w sprawie sądowej, kiedy wraz z Franciszkiem Soldadinim (nr 602) i Franciszkiem Toryanim (nr 591) pokłócili się z nieznanego powodu na Piasku, poranili się nawzajem wskutek wyzwania na pojedynek i wznieśli tumult. Inwentarz pośmiertny z 1738 roku dostarcza wielu cennych wiadomości o towarach z jego sklepu korzennego, spisanych w kolejności alfabetycznej, poczynawszy od *aloes succotrini* aż po „żywe srebro”. Pośród towarów tradycyjnych, takich jak: czekolada, cukier, herbata, imbir, migdały, orzechy, śledzie, szafran, tytoń, wódka i fajki holenderskie, handlował także bardziej egzotycznymi towarami – były to między innymi: berliner blau, berliner blau z grochem, cardamon w sercach, karuk, racze oczy, tabaczka dziadowska, wronie oko. Handlował też winem, będąc w swoim czasie największym w tym zakresie kupcem w mieście. Przechowywał je w trzech piwnicach, a wartość trunku w 1738 roku szacowano na 103 077 złotych polskich (odnotowano wówczas 271 beczek i 148 antałów wina, a także 21 beczek miodu węgierskiego). Udzielał również pożyczek pod zastaw. W chwili zgonu miał 76 dłużników, w tym członków rady miejskiej. Posiadał od około 1719 roku kamienicę na Rynku (obecnie nr 5). Był prowizorem kościoła Mariackiego w Krakowie. Odnowił kaplicę św. Jana Nepomucena, w której spoczywa i ma w niej epitafium z czarnego marmuru. Jego żoną była Salomea z Tomaszewiczów (zmarła w 1737 roku), synami: Bonawentura, rajca Józef (nr 618) i Jacek. Synowie wiedli spór o spadek po ojcu z Franciszkiem i Teresą Toryanami (w 1741 roku). Maciej Bartsch zmarł 1 listopada 1736 roku, jego miejsce w radzie zajął sześć lat później Łukasz Szostakiewicz (nr 609).

Epitafium Macieja Bartscha z kaplicy św. Jana Nepomucena w kościele Mariackim

Zróżdła i literatura:
Louis-Wawel 1877, s. 252; Brayer 1952, s. 17; Pachoński 1956, s. 484, 499–503; Bieniarzówna 1976, s. 125, 130–131, 133; Rożek 1976, s. 173; Piech 1987, s. 56, 58–59, 166; Bieniarzówna 1994-II, s. 471, 482; Danowska 2006, s. 134; Noga 2008, nr 328.

600. MICHAŁ SZASTER

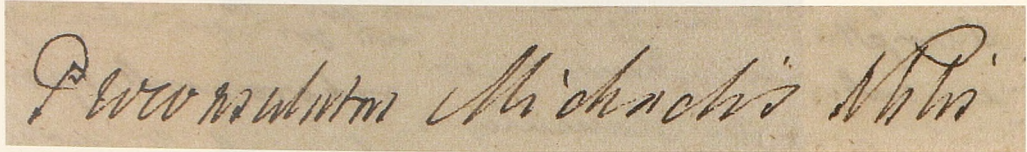
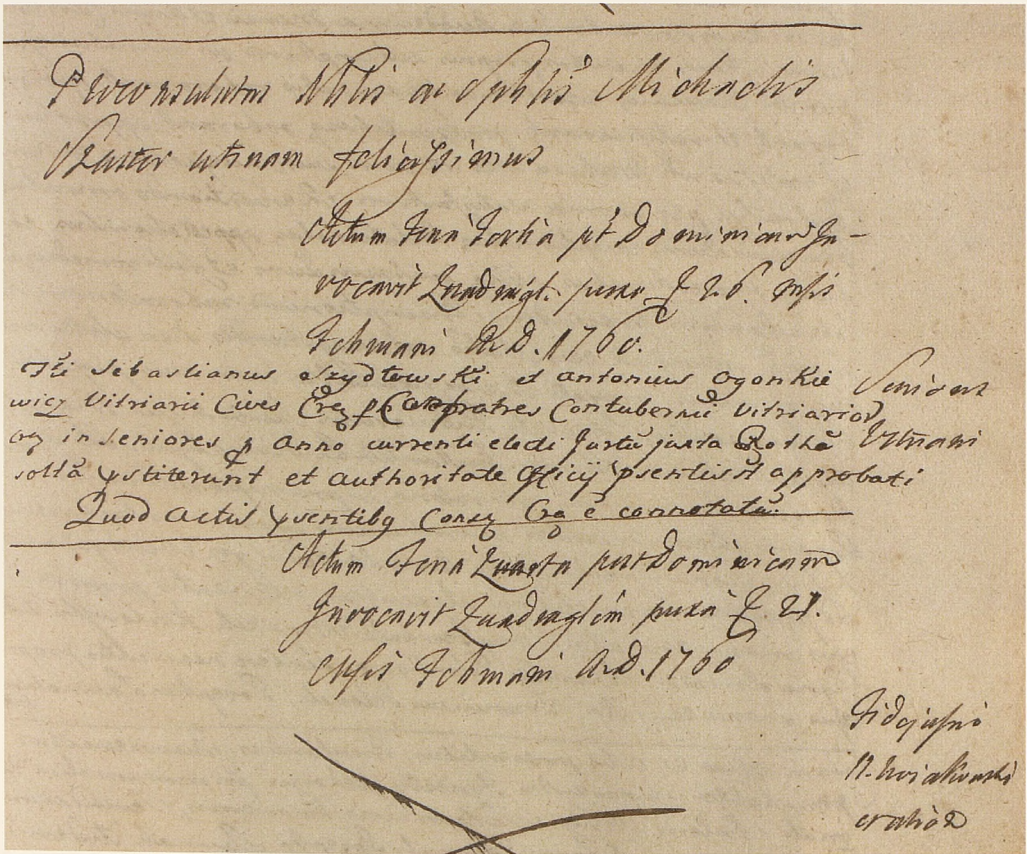
rajca 1726–1760

burmistrz 1727, 1731, 1735, 1737, 1738, 1740, 1741, 1744, 1747, 1749, 1751, 1760

Michael Szaszter (Chastere)

Przedstawiciel znanej krakowskiej rodziny aptekarzy. Karierę we władzach miasta rozpoczął w 1724 roku, kiedy wszedł do ławy miejskiej na miejsce Antoniego Wilerma. Już dwa lata później został wybrany na urząd rajcy po zmarłym Janie Gałeczce starszym (nr 577). Był aktywnym rajcą, w ciągu swojego prawie dwudziestosześcioletniego zasiadania w radzie trzynastokrotnie wchodził w skład rady urzędującej i na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Był prowizorem kościoła Mariackiego. W marcu 1748 roku asystował podczas spisывania inwentarza zakrystii tej świątyni przez księdza Jacka Łopackiego. Posiadał kamienicę przy Rynku (obecnie nr 13B). W kamienicy tej mieściła się rodzinna apteka Szasterów – wcześniej funkcjonowała tu apteka rodziny Pipanów, którą poprzez małżeństwo przejął Mikołaj Chudziński, rajca (nr 566). Z córką tego Chudzińskiego właśnie, Barbarą, ożenił się w 1720 roku Michał Szaster. Z małżeństwa tego pochodził syn Piotr (nr 615), także rajca, z którym ojciec przez kilka lat wspólnie zasiadał w radzie miasta. Michał Szaster po roku 1760 nie występuje już w księgach miejskich.

August II (1709–1733)
August III (1733–1763)

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1757–1763 fragment strony 507 z nagłówkiem wpisów spraw za kadencji burmistrzowskiej Michała Szastera w 1760 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 482, s. 507)

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 182; Bieniarzówna 1976, s. 125, 130; Bieniarzówna 1994-II, s. 469; Stabrawa 2001, s. 42–46; Komorowski 2008, s. 278; Noga 2008, nr 329, 760.

August II (1709–1733)
August III (1733–1763)

601. PAWEŁ DZIERZGWA

rajca 1726–1737

burmistrz 1727

Paulus Dierzgwa

Kupiec, prawnik, Pochodził ze Śląska. Urodził się w pobliżu Strzelc Wielkich najpewniej w latach osiemdziesiątych XVII wieku w rodzinie chłopów pańszczyźnianych. On sam i jego rodzice byli poddanymi Krzysztofa Leopolda Colonnny. W lipcu 1699 roku Paweł Dzierzgwa za zezwoleniem swojego pana, który uwolnił go z poddaństwa i nadał wolność osobistą, opuścił rodzinną wieś i udał się do Krakowa. Tu pracował w charakterze subiekta sklepowego u Jana Gałeczki (nr 577), rajcy i swojego krajana. Zapewne przy jego poparciu został przyjęty do prawa miejskiego w 1712 roku. Do ławy miejskiej wybrano go na miejsce po Michale Szasterze (nr 600) w 1726 roku. Jeszcze tego samego roku wszedł do rady miejskiej, zajął wówczas miejsce zwolnione po śmierci Kazimierza Franciszka Tuatera (nr 588). W ciągu nieco ponad 11 lat sprawowania urzędu rajcowskiego jedynie raz, w roku 1727, wszedł w skład rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca nie odegrał większej roli, chociaż cieszył się u współczesnych mu rajców opinią „doświadczonego i biegłego prawnika, znawcy prawa ziemskiego i miejskiego”. Z racji swoich kompetencji wielokrotnie reprezentował miasto przed sądami. Zasiadał także w Trybunale Koronnym w Radomiu. Mieszkał w kamienicy rynkowej nr 24. Był żonaty z Katarzyną Wilhelmową. Zmarł około 15 kwietnia 1737 roku. Na urzędzie rajcy zastąpił go Jan Feliks Treffler (nr 610).

Collecta, juis publici fieri curavit; in cunctis
locum Nobilis ac Honoratus Paulus Dierz, ss. N.
gwa Scabinus Cracoviensis, Negotiationi Sub Dierz-
diligenter attendens, Arbi Hospitalis S. Spiritus
hns Crac: per plurimos annos cum laude et
Merito dignus Praefor, etiam pauperes,
infirmas, gravidas, mulieres senes, infantes
Orphanos cum omnimoda diligentia curavit
nutrit, Ceteris pro eodem Hospitali rebus,
Sub hac iniquitate et divitiis temporum,

Paulus Dierzgwa

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 67 z wpisem z 1726 roku o wyborze do rady na miejsce po zmarłym Kazimierzu Tuaterze (nr 588) nowego rajcy Pawła Dzierzgwy, jak zapisano, „zaangażowanego w pracę dla dobra publicznego, który był obdarzony pracowitością, licznymi talentami i darem zjednywania sobie ludzi” – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 67)

Źródła i literatura:

Bieniarzówna 1976, s. 123, 125–126, 128; Bieniarzówna 1994-II, s. 470–471; Noga 2008, nr 330, 761, s. XXX.

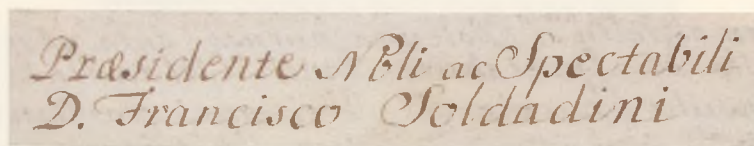
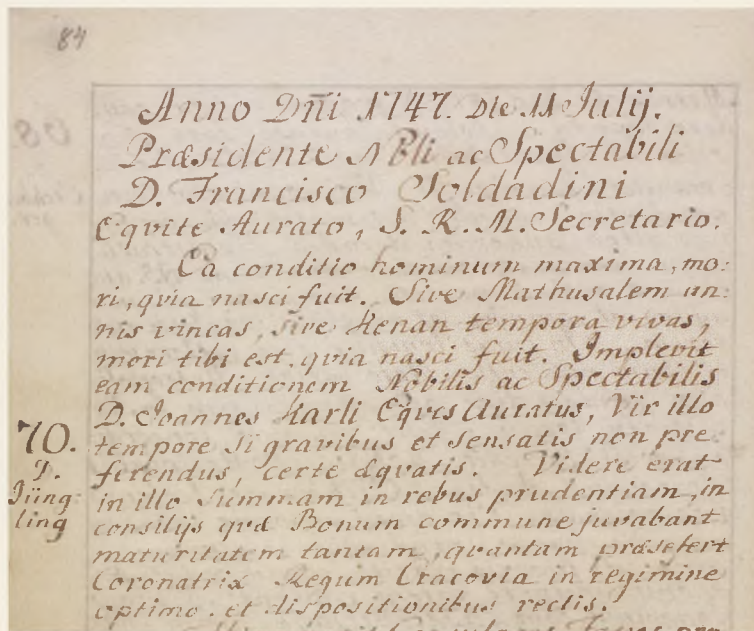
602. FRANCISZEK SOLDADINI

rajca 1726–1768

burmistrz 1727, 1739, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1750, 1751, 1752, 1753, 1758, 1760, 1762, 1763, 1764, 1765, 1766, 1767, 1768

Franciscus Soldadini

Aptekarz, sekretarz królewski, kawaler Złotej Ostrogi. Syn rajcy Pawła (nr 572) i Marianny Henrietty. W ławie sądowej nie zasiadał, do rady miejskiej został wybrany w 1726 roku na miejsce po zmarłym Tomaszu Marcinkowskim (nr 582). Przez prawie 13 lat zasiadał w radzie wraz z ojcem. Rajcą był przez blisko 43 lata, w tym czasie dwudziestokrotnie był powoływany do rady urzędującej i pełnił wtedy w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Wykazywał się dużą aktywnością w działaniach, posłował na sejmy i sejmiki, odprawiał w imieniu miasta poselstwa do Augusta III. W 1736 roku wdał się w zatarg z rajcami Maciejem Bartschem (nr 599) i Franciszkiem Toryanim (nr 591) – kłótnią, która zakończyła się pojedynkiem i poranieniem, wzniecili tumult, co znalazło finał w sądzie. Franciszek Soldadini prowadził aptekę odziedziczoną po ojcu w kamienicy położonej przy Rynku (obecnie nr 44B), pozostającej w rękach rodziny Soldadinich w latach 1702–1771, zwanej „Soldadinowską”; w podwórzu kamienicy znajdowało się laboratorium aptekarskie. Obdarzony został honorowym tytułem sekretarza królewskiego. Podczas koronacji Stanisława Augusta Poniatowskiego w 1764 roku otrzymał tytuł kawalera Złotej Ostrogi. W latach 1754 i 1760 nosił tytuł króla kurkowego. W 1726 roku poślubił Teresę, córkę Franciszka Toryaniego. Ze związku tego miał pięciu synów, wśród nich Ignacego, chorążego w korpusie artylerii konnej, Floriana, kadeta w tymże korpusie, i Pawła, profesora medycyny na Uniwersytecie Krakowskim, kanonika gnieźnieńskiego, oraz dwie córki. Zmarł 11 grudnia 1768 roku. Miejsce w radzie zajął po nim Franciszek Działowski (nr 634).

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 84 z wpisem z 1747 roku o wyborze do rady miejskiej Kristiana Józefa Junglinga (nr 616), gdy zmarł rajca Jan Jerzy Karli (nr 590), co działo się, gdy burmistrzem był Franciszek Soldadini – oraz powiększenie zapisu imienia funkcji (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 84)

August II (1709–1733)

August III (1733–1763)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 429v; Tomkowicz 1900, s. 2; Kutrzeba 1911, s. 102; Bieniarzówna 1976, s. 124–125, 132–134; Bieniarzówna 1994-II, s. 446, 469–470; Stabrawa Anna, *Apteka w kamienicy „pod Złotym Karpem” w Krakowie, przy Rynku Głównym 11*, s. 54–55, 67; Bączkowska Wanda, *Soldadini Paweł Antoni*, [w:] PSB, t. XL, s. 262; Lichończak 2006, s. 14, 41; Komorowski 2008, s. 340; Noga 2008, nr 331.

August II (1709–1733)
August III (1733–1763)

603. JAN FELIKS BAIER

rajca 1727–1747

burmistrz 1735, 1740, 1742, 1744, 1747

Joannes Felix Bayer (Bajer, Bejer, Beyer)
Jeden z największych kupców sukiennych ówczesnego Krakowa. W roku 1727 pełnił urząd ławnika sądowego. Nie dokończył jednak kadencji ławniczej, która w jego przypadku była jedynie spełnieniem formalnego wymogu otwierającego drogę do rady miejskiej, bowiem w listopadzie tego samego roku uzyskał powołanie na rajcę. W radzie zajął miejsce po zmarłym Wojciechu Fischerze (nr 596). Zasiadał w niej do roku 1747. W trakcie ponad 20 lat sprawowania rajcostwa pięciokrotnie był wybierany do rady urzędującej. Pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Jako kupiec bazował głównie na pochodzącym z Leszna suknie wielkopolskim, handlował także dużą ilością sukna holenderskiego i angielskiego, miał żywe kontakty handlowe z Augsburgiem i Lipskiem – ogółem miał około 20 zagranicznych kontrahentów. Jego żoną była Zofia, która po jego śmierci przejęła z powodzeniem prowadzenie firmy handlowej. Mieszkał w kamienicy rynkowej nr 30B. Jan Feliks Baier zmarł pomiędzy 26 a 29 maja 1747 roku. W urzędowym spisie rajców prowadzonym w magistracie pośmiertnie zanotowano, że „prowadził ubogi styl życia, wszystko poświęcił dla dobra publicznego i dla Boga, a szczególnie dla Najświętszej Marii Panny, stąd nazywano go Janem z Eremu. Na jego miejsce do rady został wybrany Józef Feistmantel (nr 622). Syn Jana Feliksa Baiera, Maciej (nr 628), poszedł w ślady ojca – był rajcą, pełnił funkcję burmistrza, a w roku 1794 zastępował prezydenta miasta.

Sumaryczne				Dobity, Soluty, Retenta				Zysflow rocznych Anni 1735				
Excepco Nakupczych				Dobity, Soluta, Retenta				Dobity, Soluta, Retenta				
31.	Regesta Lilienskich	640	12	628	15	12		12.	hamiznie o kreskach	2078	18	3001
11.	Regesta pod Sukiennicami	220		210	4			13.	Przebieganie Nafka, na	1737	7	1396
12.	Regesta Mazowieckich	170		150	12			14.	Przebieganie Nafka, na	304		244
14.	Regesta pod Ratuszem	149		129	13	19	15	1.	Przebieganie, wcale Ca.	67	15	67
25.	Regesta Olejnych i Węglanych	250		250				2.	Przebieganie, wcale Ca.	105		89
6.	Regesta Włochów	77	10	77	10			3.	Przebieganie, wcale Ca.	79		42
27.	Regesta pod Ratuszem	406	13	392	13	14		32.	Przebieganie, wcale Ca.	270	24	160
7.	Regesta pod Ratuszem	100		100				2.	Przebieganie, wcale Ca.	124	20	124
12.	Regesta pod Ratuszem	180	15	174	15	14		15.	Przebieganie, wcale Ca.	232		142
29.	Regesta pod Ratuszem	690		690				3.	Przebieganie, wcale Ca.	41		30
12.	Regesta pod Ratuszem	250		250				10.	Przebieganie, wcale Ca.	84		72
14.	Regesta pod Ratuszem	407	22	403	22	4						
7.	Regesta pod Ratuszem	80		80								
2.	Regesta pod Ratuszem	12		3		9						
6.	Regesta pod Ratuszem	24		16		8						
7.	Regesta pod Ratuszem	42		42								
3.	Regesta pod Ratuszem	20		17		3						
3.	Regesta pod Ratuszem	20		8		12						
39.	Regesta pod Ratuszem	06		74	15	11	15					
7.	Regesta pod Ratuszem	12	15	12	15							
22.	Regesta pod Ratuszem	36	15	33	15	4						
6.	Regesta pod Ratuszem	14		14								
3.	Regesta pod Ratuszem	06		06								

Annus ejusdem.
Joannis Bayer Cons.

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5350, s. 400; Louis-
-Wawel 1877, s. 251; Bieniarzówna 1976,
s. 131; Bieniarzówna 1994-II, s. 471;
Noga 2008, nr 332, s. XXX.

Z księgi czynszów miejskich obejmującej rok 1735 strona 3 (tytułowa) z rysunkiem piórkiem autorstwa Michała Kałdera oraz strony 130–131 z zestawieniem czynszów za rok 1735 wraz z podpisami rajców zatwierdzających rozliczenie, wśród których znajduje się Jan Feliks Baier – oraz powiększenie jego podpisu z podaniem urzędu rajcy (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1919, s. 3, 130–131)

604. JAKUB KONSTANTY DERJAKUBOWICZ

rajca 1729–1758

burmistrz 1729, 1730, 1756

Jacobus Constantinus Deriakubowicz (Deriakubowicz)

Kupiec pochodzenia ormiańskiego. Syn Lazara Derjakubowicza (nr 579), kupca i rajcy krakowskiego, i Magdaleny z Auszwicerów. Przy poparciu ojca został wybrany na ławnika miejskiego w 1727 roku. Do rady miejskiej awansował w roku 1729, zajął w niej miejsce zwolnione po śmierci Andrzeja Jana Szafałkowicza (nr 574). Przez 19 lat zasiadał w niej wspólnie z ojcem, co było powodem częstych oskarżeń o nepotyzm. W ciągu blisko 30 lat sprawowania urzędu rajcowskiego tylko trzy razy wszedł w skład rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Dochowały się do naszych czasów jego przemówienia, które dowodzą, że był reprezentantem miasta przy różnych okazjach. Jako rajca został oskarżony przed sądem królewskim o niegospodarność finansową, został jednak uniewinniony. Po ojcu odziedziczył w 1748 roku kamienicę w Rynku (nr 15), nazywaną czasami „Derjakubowiczowską”. Ożenił się w 1729 roku z Jadwigą z Bruknerów, która po jego śmierci wyszła ponownie za mąż (w 1761 roku) za podkomorzego krakowskiego Józefa Kempkiego. Zmarł w Krakowie 8 listopada 1758 roku. Został pochowany obok rodziców w kościele Mariackim w kaplicy św. Łazarza. Znajduje się tam jego epitafium z brązowego marmuru, ufundowane przez żonę Jadwigę w 1763 roku. Po śmierci Jakuba Konstantego Derjakubowicza jego miejsce w radzie zajął Stanisław Jan Kanty Fachinetti (nr 625).

*Anno eodem et die.
Præsidente Eodem.
Sed densis meritis plenus Functiones Publi-
cas tam ad Generalia Consilia Regni quam
alia Publica loca agens facundia Verborum
plusquam Tullius olim Nobilis ac Specta-
bilis Jacobus Constantinus Deriakubowicz
Consul Cracoviensis Legem faterum dum
impleverit, supplevit et ornavit locum ejus
Nobilis et Honoratus Stanislaus Joannes
Constantinus Fachinetti Scabinus et Patritius
Nobilis et Honoratus Stanis-*

Jacobus Constantinus Deriakubowicz

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 95 z wpisem z 1759 roku o wyborze do rady miejskiej Stanisława Jana Kantego Fachinettiego (nr 625), gdy jego poprzednik Jakub Konstanty Derjakubowicz, jak zapisano, „pełniący liczne funkcje publiczne, obdarzony wielkim darem wymowy, większym niż Tullius [Marek Tullius Ciceron] [...] wypełnił wyroki bogów” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 95)

August II (1709–1733)

August III (1733–1763)

Źródła i literatura:

Bieniarzówna 1976, s. 124, 131–132, 135; Piech 1987, s. 180; Bieniarzówna 1994-II, s. 469, 484, 495, 520; Noga 2008, nr 334, 763.

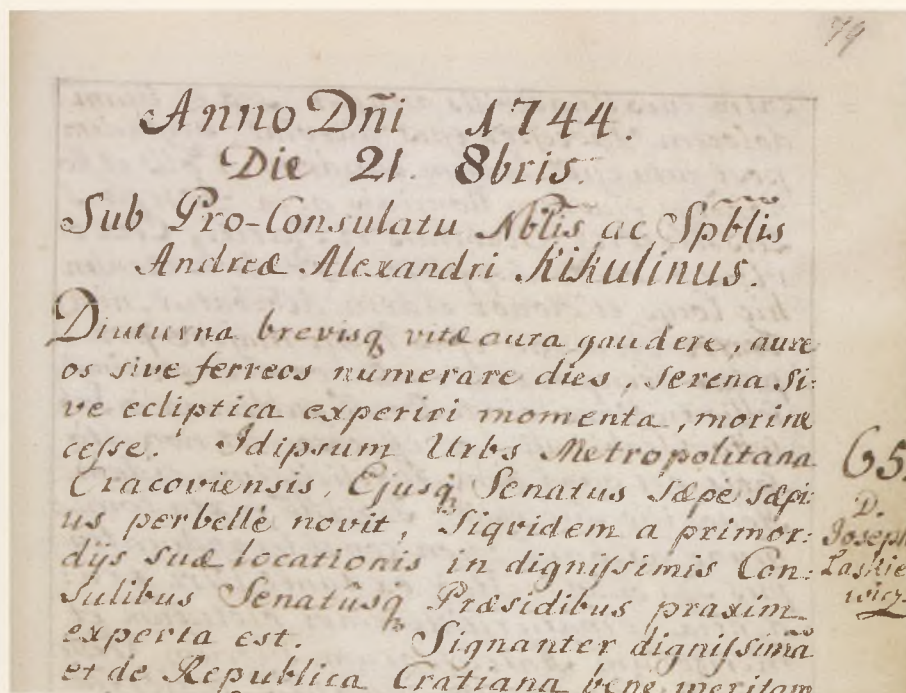
606. ANDRZEJ ALEKSANDER KIKULINUS

rajca 1736–1773

burmistrz 1737, 1744, 1746, 1748, 1750, 1752, 1756, 1757, 1761, 1762, 1763, 1764, 1765, 1766, 1767, 1768, 1769, 1770, 1771, 1773

Andreas Kikulinus

Ławnik w latach 1728–1736, wybrany na miejsce po Józefie Florkowskim (nr 612). W roku 1733 był starszym ławnikiem (seniorem ławy). Do rady miejskiej został wybrany w 1736 roku na miejsce po zmarłym Stanisławie Węgrzynowiczu (nr 580). Na urzędzie rajcowskim pozostawał przez prawie 38 lat – był aktywnym rajcą, w tym czasie dwudziestokrotnie wszedł w skład rady urzędującej i na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Został wyznaczony na egzekutora testamentu Stanisława Fachinettiego. Jako dobroczyńca Bractwa Miłosierdzia nadzorował spisanie inwentarza tegoż bractwa w 1761 roku. Był właścicielem kamienicy rynkowej nr 31. Andrzej Aleksander Kikulinus wraz z Łukaszem Szostakiewiczem (nr 609) i Michałem Wohlmanem (nr 621) byli świadkami na ślubie Jakuba Bylicy, nobilitowanego kupca krakowskiego, z Brygidą Wałtorską w 1761 roku. Możliwe, że jego krewnym był Jan Kikulinus, kupiec i ławnik, który w swym testamencie z 1711 roku wyznaczył kupców krakowskich Łukasza Glossa i Jana Sinklera do opieki nad swoją żoną i dziećmi – zabezpieczeniem dla potomstwa miał być sklep prowadzony przez Kikulinusa. Andrzej Aleksander Kikulinus zmarł 11 września 1773 roku, a na jego miejsce w radzie wybrano doktora Karola Likego (nr 639).

Sub Pro-Consulatu Ablis ac Sp̃t̃lis
Andreae Alexandri Kikulinus.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 79 z wpisem z 1744 roku o wyborze do rady miejskiej po śmierci Józefa Wadowskiego (nr 598) nowego rajcy Józefa Laskiewicza (nr 611), co stało się za kadencji burmistrzowskiej Andrzeja Aleksandra Kikulinusa – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 79)

August III (1733–1763)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

W 1734 roku odbywa się ostatnia koronacja królewska na Wawelu – Augusta III i jego żony Marii Józefy. Dzień później krakowianie składają hołd nowemu władcy.

W tym samym roku do Krakowa zostaje zwołany ostatni sejm koronacyjny w tym mieście, nie odbywa się jednak z powodu zbyt małej liczby zebranych.

W 1735 roku przez Kraków przemaszerowują oddziały wojska rosyjskiego uczestniczące w wojnie o sukcesję polską.

Źródła i literatura:
Noga 2008, nr 336, 765, s. XXVIII.

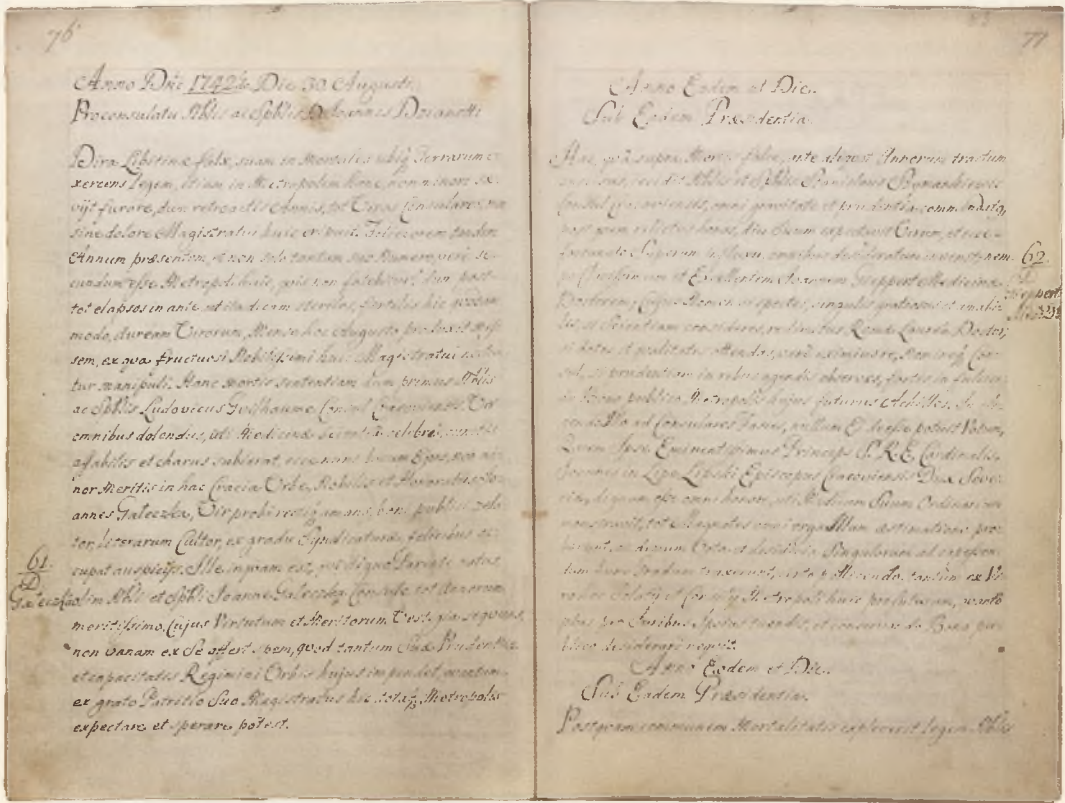
August III (1733–1763)
Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

W 1736 roku wylewa Wisła.

607. JAN GAŁECZKA młodszy

rajca 1742–1768
burmistrz 1743, 1746, 1750, 1752, 1764

Joannes Gałeczka
Przedstawiciel rodziny przybyłej ze Śląska, ze Strzelca Wielkich. Był synem Jana Gałeczki starszego (nr 577) – rajcy krakowskiego w latach 1706–1726. Przed wejściem do rady piastował urząd syndyka miejskiego – do 1742 roku, kiedy to został obrany rajcą na miejsce zwolnione po śmierci Ludwika Guilhauma (nr 587). W radzie zasiadał przez 26 lat – do 1768 roku. W tym czasie pięciokrotnie wszedł w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca w 1745 roku był lonerem. W 1757 roku ożenił się z Julią (Julianną) z Laskiewiczów. Jan Gałeczka młodszy był prawnikiem i głównie z tej profesji czerpał dochody. Zmarł przed 18 marca 1768 roku, wtedy na jego miejsce wybrano nowego rajcę – Jana Fryderyka Sztumera (nr 633).

Joanne Gałeczka

Źródła i literatura:
BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 183–183v;
Sygański 1911, s. 121, 167; Bieniarzówna
1976, s. 125, 128; Bieniarzówna 1994-II,
s. 469; Noga 2008, nr 337.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 strony 76–77 z wpisem z 1742 roku o wyborze do rady miejskiej po śmierci Ludwika Guilhauma (nr 587) nowego rajcy Jana Gałeczki, jak zapisano: „powszechnie szanowanego, uczciwego, pełnego poświęcenia dla dobra publicznego, erudytę, znawcę literatury i prawa” – oraz powiększenia zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 76–77)

August III (1733–1763)

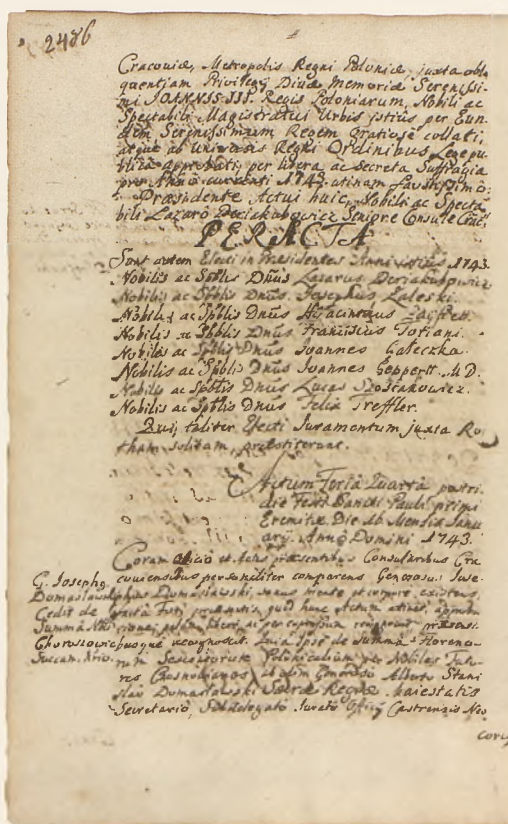
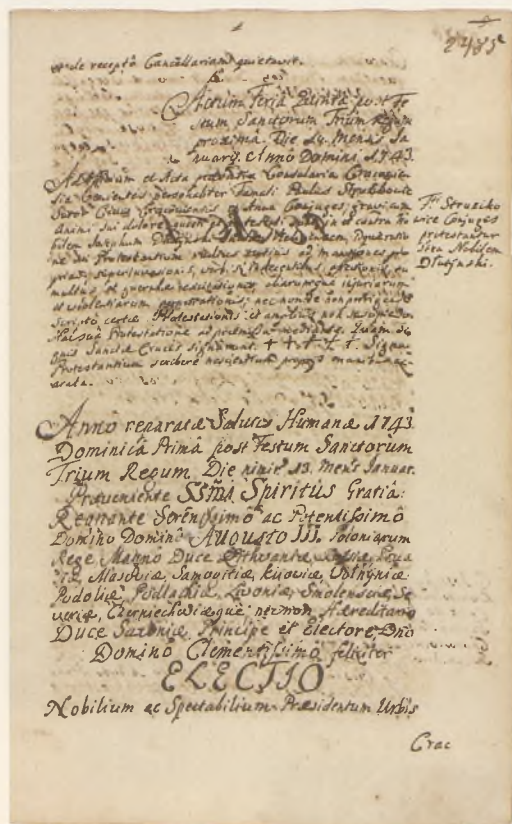
608. JAN GEPPERT

rajca 1742-1747

burmistrz 1743, 1744

Joannes Giepert (Gieppert, Geppertt)

Lekarz, „uprzywilejowany konsyliarz”. Pochodził z Leszna w Wielkopolsce. Wykształcony na uniwersytecie w Rzymie. Do krakowskiej rady miejskiej został wybrany w 1742 roku na miejsce zwolnione po śmierci Stanisława Szymankowica (nr 581). Urząd rajcy sprawował do śmierci w roku 1747, w tym czasie dwukrotnie wchodził w skład rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Jako lekarz był bardzo ceniony wśród elit. Przez wiele lat był jedynym lekarzem w radzie miejskiej i zarazem ostatnim w epoce saskiej lekarzem wśród burmistrzów. W latach trzydziestych XVIII wieku w magistracie działało dwóch lekarzy, a w kolejnej dekadzie już tylko on (w czasach saskich członkami rady było 12 lekarzy – znaczny udział elity uniwersyteckiej we władzach miasta był związany z osłabieniem pozycji stanu kupieckiego). Należała do niego kamienica przy Rynku 33. Inwentarz „dóbr wszelkich” po Janie Geppercie spisano 28 sierpnia 1746 roku. Posiadał dobrze wyposażoną bibliotekę. Jego żona miała na imię Salomea. Jan Geppert zmarł przed 11 lipca 1747 roku, kiedy to na jego miejsce wybrano Jana Jerzego Sonnera (nr 620).

Iuannes Seppertt

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1737–1743 strony 2485–2486 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1743, wśród których znajduje się Jan Geppert – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 478, s. 2485–2486)

Źródła i literatura:
 Bieniarzówna 1976, s. 126–127, 133;
 Noga 2008, nr 338, s. XXII.

August III (1733–1763)
Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

609. ŁUKASZ SZOSTAKIEWICZ

rajca 1742–1774

burmistrz 1743, 1747, 1752, 1759, 1761, 1762, 1763, 1766

Luca Szostakiewicz

Mieszczanin krakowski. Został wybrany na ławnika w 1731 roku i był nim przez 11 lat. Do rady miejskiej został nominowany w 1742 roku, na miejsce zmarłego sześć lat wcześniej Macieja Bartscha (nr 599). Osiem razy był powoływany do rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Po wybuchu konfederacji barskiej w 1768 roku Łukasz Szostakiewicz złożył swój podpis pod aktem przystąpienia do konfederacji województwa krakowskiego. Wraz z Józefem Bartschem (nr 618), Baltazarem Hintzem (nr 619), Janem Kozłowskim (nr 626), Kristianem Józefem Junglingiem (nr 616) i Michałem Wohlmanem (nr 621) tworzył stały komitet mieszczański wspierający konfederatów. Aktywnie angażował się w działalność dobroczynną na rzecz ubogich w Krakowie. W 1748 roku (wspólnie z Baltazarem Hintzem) pełnił funkcję prowizora szpitala Bractwa Wniebowzięcia Panny Marii, który znajdował się przy ulicy św. Szczepana. Prowadził też specjalny rejestr funduszy „na posagi dla ubogich panien”. Był właścicielem kamienicy na ul. Floriańskiej 17, która wcześniej należała do jego teścia. Ożenił się z Anną, córką rajcy Sebastiana Mamczyńskiego (nr 594). Zmarł w Krakowie przed 19 maja 1774 roku, kiedy to wybrano na jego miejsce Antoniego Krauza (nr 636).

[illegible]

Proconsulatus Lucie Pontificiae.

Źródła i literatura:
 Bieniarzówna 1976, s. 133; Noga 2008,
 nr 339, 770.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1757–1763 fragment strony 791 z tytułem wpisów spraw za kadencji burmistrzowskiej Łukasza Szostakiewicza w 1761 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 482, s. 791)

610. JAN FELIKS TREFFLER

rajca 1742–1764

burmistrz 1743, 1751

Joannes, Felix Treuffler (Trefler)

Kupiec, syn Jerzego Treflera, zegarmistrza krakowskiego. W roku 1742 po raz pierwszy został wybrany na urząd ławnika, w miejsce po zmarłym Jakubie Bartschu. W ławie zasiadał niecałe siedem miesięcy – jeszcze tego samego roku wszedł do rady miejskiej na miejsce zwolnione po zmarłym Pawle Dzierzgwie (nr 601). Urząd rajcy krakowskiego piastował przez 22 lata – do roku 1764. W czasie swojej kariery rajcowskiej dwukrotnie był wybierany do rady urzędującej, pełnił wtedy funkcję burmistrza. Był właścicielem bogato wyposażonej, trzypiętrowej kamienicy przy Rynku 12A, budynek ten zakupił jeszcze w 1718 roku jego ojciec. Duże dochody przynosiła mu sprzedaż miodu. Jego żoną była Magdalena de Tropy (ślub odbył się w 1739 roku). Z małżeństwa tego pochodziło dwóch synów – Feliks, który został dominikaninem, i Jan Alojzy – doktor Uniwersytetu Krakowskiego i senior szkoły archiprezbiterialnej Najświętszej Marii Panny, oraz córka Marianna, która została żoną rajcy Franciszka Andrzeja Eichbergera (nr 614). Jan Feliks Treffler zmarł przed 16 lipca 1764 roku, kiedy to do rady na jego miejsce wybrano doktora Jakuba Antoniego Szostakiewicza (nr 629).

August III (1733–1763)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

sua Relatōe ad pmissa mediante. Circa quā idem M.R.S. Copias 507.
reliquit ac posuit tenoris talis. Locu Sigilli. Proconsul de. II.

Proconsulatus Nobilis ac Spēialis Felicis Treffler
per Nblēm ac Spēlēm Franciscum Soldadini
P.R. M. Scrum. Cypitem Auratum Admini:
stratus utinam sit felicissimus.

Actum in Offiō Consulari Gracov Teriā Secundā in
Vigilia Festi S. Petri et Pauli Aplos, 7. Id. Mens
Junij, A.D. 1751.

Conat eodē Offiō et Actis pntibz Consularibz Gracov pti comparent Sna. J. Tothasso
Helena de Repow olim Sna. Georgij de Chajany Tothasso Consors ad de Summa
Pmo relicta Vidua, licet corpore debilis, mentē tamen p omnia sana, pmo Luchel
pala, libere, ac p expresse recognovit, pntibusq. recognoscit. Lvia pcedit.
in Apsistentia Nblis Stanislai Luchowski Tutoris sibi ad Actum
pntel assumpti agens de omni ac integro iure suo quod quali et quantū
sibi Recogniti ad Summa infraacta servit et competit, tū de ipsamet
Summa Floren. 2750. Polon. veri, certi, liquidig. Debiti ab olim Sna
A.

Proconsulatus Felicis Treffler

Źródła i literatura:

Pachoński 1956, s. 95; Bieniarzówna 1994-II, s. 487; Danowska 2006, s. 135; Komorowski 2008, s. 275; Noga 2008, nr 340, 776.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1747–1757 fragment strony 587 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw za kadencji burmistrzowskiej Jana Feliksa Treflera w 1751 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 480, s. 587)

August III (1733–1763)

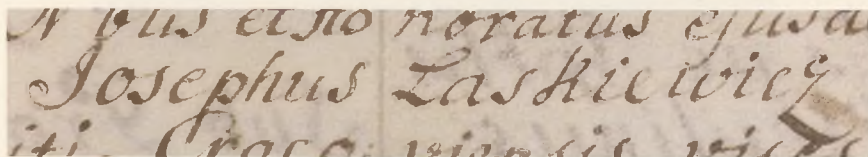
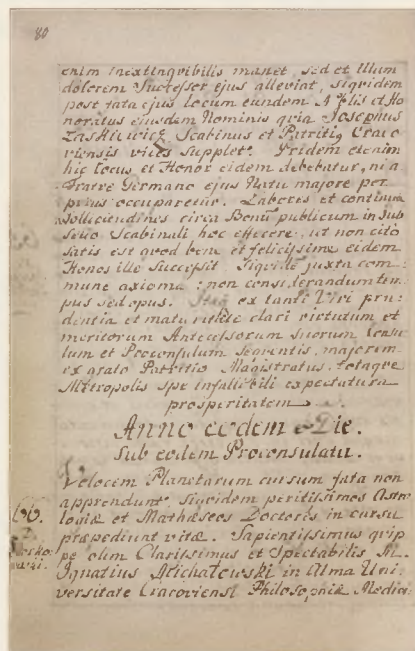
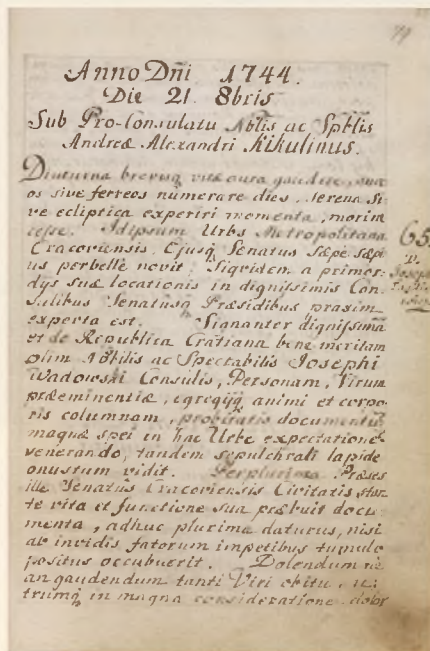
611. JÓZEF LASKIEWICZ

rajca 1744–1759

burmistrz 1745

Josephus Laskowic (Laškiewicz, Laskowicz, Laszkiewicz)

Kupiec, pochodził z rozgałęzionej, krakowskiej rodziny, która zgromadziła znaczny majątek na początku XVIII wieku. Był synem rajcy Stanisława (nr 568) i Reginy Filusiówny. Jego przyrodnim bratem był rajca Wawrzyniec (nr 595). W roku 1725 wybrany został do ławy miejskiej, ławnikiem był przez blisko 20 lat. W listopadzie 1744 roku doczekał się awansu i zasiadł w radzie miejskiej na miejscu po zmarłym Józefie Wadowskim (nr 598), z kolei na zwolnione wówczas przez niego miejsce w ławie sądowej wszedł Piotr Szaster, przyszły rajca (nr 615). W tym samym roku co Józef do rady został wybrany Jan Wawrzyniec Laskiewicz (nr 613), który zajął miejsce po zmarłym ojcu Wawrzyńcu – co obrazuje „dynastyczne” podejście do urzędu rajcy ze strony możnych, krakowskich rodzin. Józef Laskiewicz zasiadał w radzie przez 15 lat. Odnotowany został w radzie urzędującej tylko w 1745 roku – był wówczas burmistrzem. W kolejnych latach zasiadał w radzie starej, zatem nie należał do najaktywniejszych rajców. Przyczynił się do rozszerzenia zakazu noszenia broni przez mistrzów cechowych, co ci poczytali sobie za dyshonor. Wynikły spór dotarł do samego króla – wysłana komisja królewska oskarżyła radę miejską o niewłaściwą gospodarkę, tym samym opowiadając się za stanowiskiem cechów. Józef Laskiewicz był współwłaścicielem kamienicy przy Rynku. Zmarł przed 22 czerwca 1759 roku, kiedy to wybrano na jego miejsce Michała Florkowskiego (nr 624). Pozostawił po sobie kram bogaty w Sukiennicach oraz dzierżawiony od miasta kram położony w sąsiedztwie kramu franciszkanów; dzierżawę tę przeniesiono na nieletnich spadkobierców Jana Laskiewicza, nad którymi opiekę sprawowały władze miejskie.

Źródła i literatura:

Mączyński 1911, s. 62–63; Bieniarzówna 1976, s. 124, 130–131, 134; Bieniarzówna 1994-II, s. 471, 483; Jelonek-Litewska 2007, s. 58, 59; Komorowski 2008, s. 338; Noga 2008, nr 341.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 strony 79–80 z wpisem z 1744 roku o wyborze do rady miejskiej po śmierci Józefa Wadowskiego (nr 598) nowego rajcy Józefa Laskiewicza, którego, jak zapisano, „zarówno ze względu na tradycje rodzinne, jak i też ze względu na wyjątkowe dary i uzdolnienia wybrano na ten urząd, pokładając nadzieję, że tak jak poprzednicy będzie on dobrze służył dobru publicznemu” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 79–80)

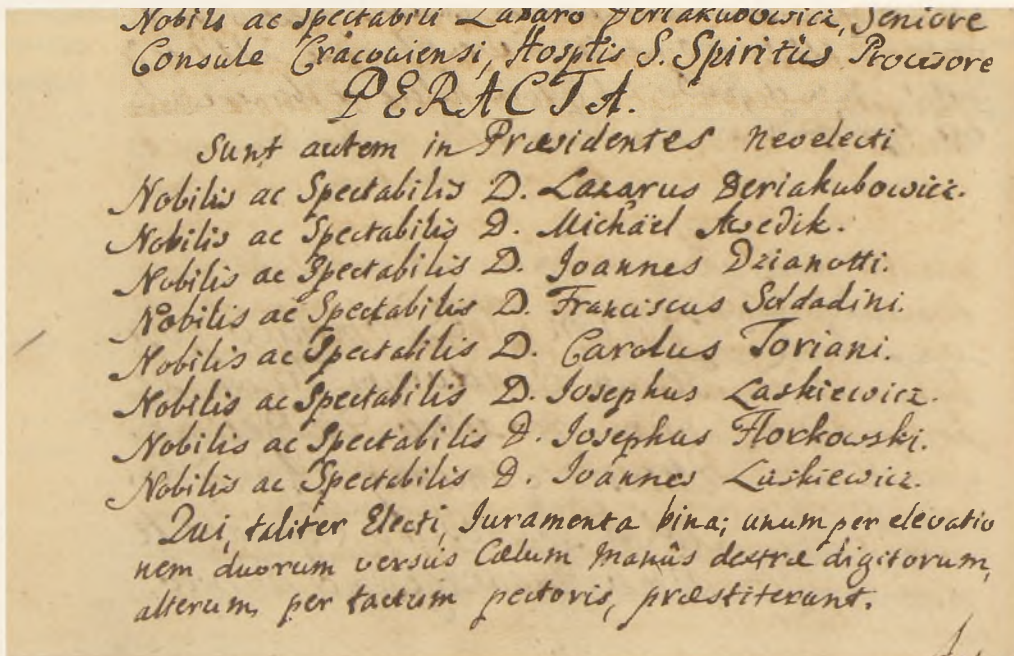
612. JÓZEF FLORKOWSKI

rajca 1744–1764

burmistrz 1745

Josephus Florkowsky

Przedstawiciel znanej krakowskiej rodziny, która na początku XVIII wieku umocniła swoje wpływy w strukturach magistratu krakowskiego. Kariera Józefa Florkowskiego rozpoczęła się w roku 1731, gdy dostał się do ławy miejskiej. Jako ławnik działał przez 13 lat – do roku 1744. Wówczas został wybrany na urząd rajcy w miejsce zmarłego pięć lat wcześniej Ignacego Pawła Michałowskiego (nr 592). Józef Florkowski w radzie zasiadał przez dwie dekady, ale tylko raz – w roku 1745 – został wybrany do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego w obrębie rady kolejności funkcję burmistrza. Dochody czerpał głównie z handlu – posiadał kram, z którego płacił czynsz w wysokości 6 złotych polskich. Miał syna Michała (nr 624), który poszedł w ślady ojca i również piastował urząd rajcy krakowskiego w latach 1760–1774 (przez cztery lata byli rajcami równocześnie). Józef Florkowski był właścicielem kamienicy przy ul. Sławkowskiej 3B. Zmarł w 1764 roku. Na jego miejsce dwa lata później obrano Józefa Wytyszkiewicza (nr 631).

Josephus Florkowski.

August III (1733–1763)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Źródła i literatura:

Pachoński 1956, s. 491; Bieniarzówna 1976, s. 125; Kuś 1980, s. 126; Bieniarzówna 1994-II, s. 469; Jelonek-Litewka 2007, s. 75; Noga 2008, nr 342, 771.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1744–1747 fragment strony 556 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1745, wśród których znajduje się Józef Florkowski – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 479, s. 556)

August III (1733–1763)
Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

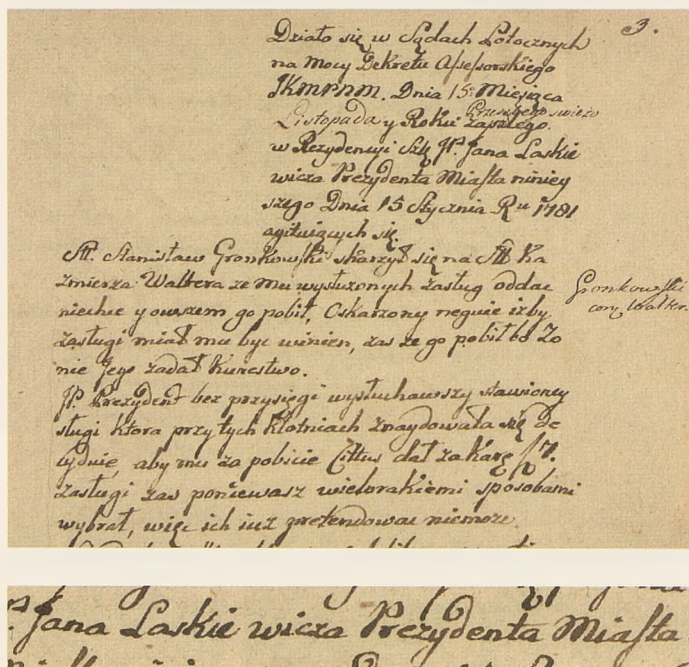
613. JAN WAWRZYNIEC LASKIEWICZ

rajca 1744–1796

burmistrz 1745, 1752, 1762, 1779, 1780, 1781, 1782, 1783, 1785, 1786, 1788, 1792, 1793

Joannes Laurentius (Laurenty) Laskowic (Laśkiewicz)

Kupiec, przedstawiciel patrycjuszowskiej rodziny Laskiewiczów, która wydała w XVIII wieku znaczących kupców i brała udział w życiu publicznym. Syn rajcy Wawrzyńca (nr 595), wnuk rajcy Stanisława (nr 578), jego bracia Ignacy, Franciszek i Wincenty byli zamożnymi kupcami i posesjonatami w Podgórzu, nobilitowanymi w 1783 roku. W 1744 roku Jan Wawrzyniec został powołany na krótko do ławy sądowej, w tym samym roku zasiadł w radzie miejskiej na miejsce po jego zmarłym ojcu. W tymże 1744 roku do rady został wybrany spokrewniony z nim kupiec Józef Laskiewicz (nr 611). Jako rajca Jan Wawrzyniec był w 1774 roku taksatorem dóbr pojezuickich oraz przedstawicielem miasta w sprawach z Żydami, którym nie sprzyjał (byli potencjalnymi konkurentami w kupiectwie) – odradzał nadanie im praw obywatelskich. W 1791 roku zajmował się przygotowaniem Krakowa do ogłoszenia wolnym miastem na wzór Brodów. Rok później był deputatem miasta na sejmie w Warszawie. Po wejściu w życie ustaw Sejmu Czteroletniego został wybrany 14 kwietnia 1792 roku do nowej ustrojowo rady miasta pod prezydenturą Franciszka Wielopolskiego (nr 642). Po Targowicy znalazł się w radzie przywróconej 12 września tego roku w kształcie sprzed Konstytucji 3 maja, co więcej, 13 stycznia 1793 roku został powołany do rady urzędującej z tytułem starszego rady – miał w niej już wówczas najdłuższy, bo blisko pięćdziesięcioletni staż. Po sejmie grodzieńskim ponownie wszedł 4 marca 1794 roku do rady. Z kolei od 24 kwietnia tegoż roku zasiadł w radzie reaktywowanej z rozkazu Naczelnika Tadeusza Kościuszki – w kształcie nadanym jej po Konstytucji 3 maja. Po upadku powstania uzyskał 15 czerwca 1794 roku kolejną nominację do rady z nadania okupacyjnych władz pruskich przywracających porządek przedinsurekcyjny. Rajcą był już dożywotnio. Zajmował się handlem winem, towarami żelaznymi i korzennymi, sprzedawał także kosy. Prowadził rozległe interesy, sięgające Wrocławia, Jarosławia i Opawy. Należała do niego kamienica przy Rynku 10. Żonaty z Anną Toryani, miał syna Emanuela. Zmarł 19 kwietnia 1796 roku.

Źródła i literatura:

Kupczyński 1912, s. 169; Bieniarzówna Janina, *Laskiewicz Jan Laurenty*, [w:] PSB, t. XVI, s. 522–523; Bieniarzówna 1976, s. 125; Bieniarzówna 1994-II, s. 468, 471; Noga 2008, nr 343.

Z księgi miejskiej obejmującej protokoły sądów potocznych odbywających się w rezydencji prezydentów Krakowa w latach 1781–1782 fragment strony 3 z wpisem sprawy rozpatrywanej w 1781 roku przez burmistrza Jana Wawrzyńca Laskiewicza, zwanego tu prezydentem – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1142, s. 3)

614. FRANCISZEK ANDRZEJ EICHBERGER

rajca 1745–1778

burmistrz 1746, 1762, 1764, 1765, 1768, 1769, 1771, 1772, 1773, 1774, 1775, 1776, 1777, 1778

Franciscus Andreas Eychberger

Kupiec winny i korzenny pochodzący ze Śląska. Karierę zawodową rozpoczął w rodzinnej firmie Laskiewiczów. W ławie miejskiej zasiadał zaledwie przez kilka miesięcy 1745 roku, już w maju tegoż roku został wybrany na urząd rajcy po Pawle Soldadinim (nr 572). Rajcą pozostawał przez prawie 34 lata – do roku 1778 włącznie. W tym czasie aż 14 razy wchodził w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. W tej roli w 1778 roku brał udział w uroczystej mszy wotywniej odprawionej w kościele Mariackim z okazji setnego jubileuszu przywileju Jana III Sobieskiego, który zezwalał na samodzielny wybór rajców przez radę miejską. Na uroczystości tej Jan Kanty Toryani – doktor teologii i profesor prawa na Uniwersytecie Krakowskim – wygłosił kazanie „do szlachetnych i wysokiego poważania godnych mężów”, przedstawicieli magistratu krakowskiego. Franciszek Andrzej Eichberger został wymieniony wówczas jako pierwszy. Kazanie to zostało opublikowane w Krakowie jeszcze w tym roku. Eichberger zajmował się głównie handlem winem, woskiem i korzeniami, zachował się też dokument *Nota wina branego na domową potrzebę*. Należała do niego kamienica przy ul. Floriańskiej 7. Dwa razy wstępował w związki małżeńskie. Jego pierwszą żoną, od 1743 roku, była Maria Mamczyńska, córka Sebastiana (nr 594) i Katarzyny. Już w 1746 roku, najprawdopodobniej po śmierci swojej pierwszej żony, zawarł małżeństwo z Barbarą Jankowiczówną. Z tego małżeństwa pochodził syn Jan Nepomucen (urodzony w 1759 roku) oraz dwie córki: Marianna, wydana za Jana Feliksa Trefflera (nr 610) w 1771 roku, i Anna, która była małżonką Bartłomieja Fachinettiego. Franciszek Andrzej Eichberger zmarł 29 grudnia 1778 roku.

hunc non postrema comimoda ex hoc gradu pollicentur.
Anno Domini. 1768. die vix. 14. Maji.
Pro Consulatu Nobilis ac Spectabilis Domini,
Domini Francisci Andreæ Eychberger
Ecce hic monumentum lector benevole ex communi Virorum
debito, quis est homo, qui vivet, et non videbit mortem. Ps. 88. rkp
Omibus solum superest seculum. Verum lauda bellis ge-
ris, Viri magnanimitate præditis, doctrina sapientia, gratia
divitiis dotatis, ne in profundam oblivionem cadant immortalia
et vides conimus monumenta. Vir. Nobilis ac, Spectabilis D.
Joannes Gateczka cyrus Mors non pridem subsequuta, correptum
debat Vita eius bona. Mortuo ne prohibeas gratiam salutis
Ne propinquo duxit precoratum lunaris. Ita colligitur;

Anno Domini. 1768. die vix. 14. Maji.
Pro Consulatu Nobilis ac Spectabilis Domini,
Domini Francisci Andreæ Eychberger

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 103 z wpisem o wyborze do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Janie Gateczce (nr 607) Jana Fryderyka Sztumera (nr 633), czego dokonano za kadencji burmistrzowskiej Franciszka Andrzeja Eichbergera w 1768 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 103)

August III (1733–1763)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 184; Bieniarzówna 1976, s. 123, 127, 130; Bieniarzówna 1994-II, s. 488; Noga 2008, nr 344, 781.

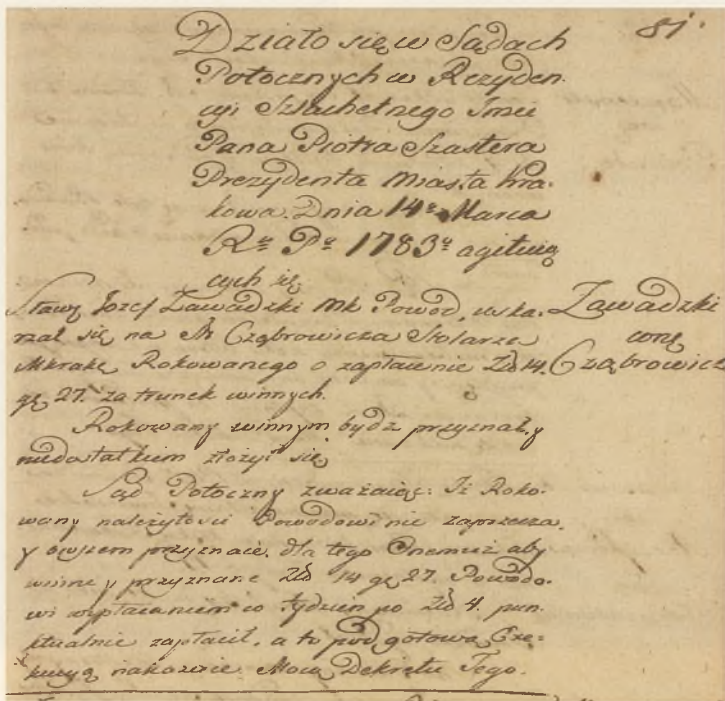
August III (1733–1763)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)**615. PIOTR SZASTER**

rajca 1747–1791

burmistrz 1748, 1751, 1753, 1762, 1763, 1764, 1765, 1767, 1768, 1769,
1770, 1771, 1772, 1773, 1774, 1775, 1776, 1777, 1778, 1779, 1780, 1781,
1782, 1783, 1785, 1786, 1787, 1788**Petrus Szaszter (Chaster)**

Przedstawiciel krakowskiej rodziny aptekarskiej. Jego ojcem był Michał Szaster (nr 600), matką zaś Barbara, córka aptekarza i rajcy Mikołaja Chudzińskiego (nr 566). Pieczętował się własnym herbem. Karierę w magistracie rozpoczął w 1745 roku, kiedy trafił do ławy miejskiej. Po dwóch latach został wybrany na urząd rajcy krakowskiego, na miejsce Stanisława Antoniego Łopackiego (nr 562). Podczas swojej długiej kadencji trwającej 44 lata aż 28 razy wchodził w skład rady urzędującej i na przemian z innymi rajcami pełnił funkcję burmistrza. Przez kilka lat zasiadał w radzie razem ze swoim ojcem, prawdopodobnie to jemu właśnie zawdzięczał swoją karierę. Piotr Szaster nie popierał konfederatów barskich, był przeciwny zaprzysiężeniu wierności nowej władzy. W tej sytuacji w krytycznym momencie roku 1768 jego obowiązki burmistrzowskie przejął Kristian Józef Jungling (nr 616), który 21 czerwca zwołał na Rynek pospólstwo i odebrał przysięgę posłuszeństwa wobec konfederatów. Piotr Szaster wraz ze swoim bratem Janem – profesorem farmacji na Uniwersytecie Krakowskim – byli właścicielami apteki przy Rynku 13B. W 1778 roku była ona jedną z trzech aptek, które mogły funkcjonować – decyzją Komisji Dobrego Porządku zamknięto wówczas wszystkie apteki przyklasztorne. Piotr Szaster był żonaty z Julianną (Julią) Laskiewicz, córką Wawrzyńca Laskiewicza, rajcy krakowskiego (nr 595), której zapisał 16 000 złotych wiana. Miał z nią córkę Józefę, która w 1772 roku wyszła za mąż za Andrzeja Badurskiego, filozofa i doktora medycyny na Uniwersytecie Krakowskim. Zmarł 22 listopada 1791 roku.

Piotra Szastera Prezydenta Miasta

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 183v; BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 63; Pachonński 1956, s. 253; Bieniarzówna 1976, s. 125, 133; Bieniarzówna 1994-II, s. 469; Małeckie 1994-II, s. 546; Komorowski 2008; Noga 2008, nr 345.

Z księgi miejskiej obejmującej protokoły sądów potocznych odbywających się w rezydencji prezydentów Krakowa w latach 1782–1783 fragment strony 81 z wpisem sprawy rozpatrywanej w 1783 roku za kadencji burmistrzowskiej Piotra Szastera – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1143, s. 81)

616. KRISTIAN JÓZEF JUNGLING

rajca 1747–1776

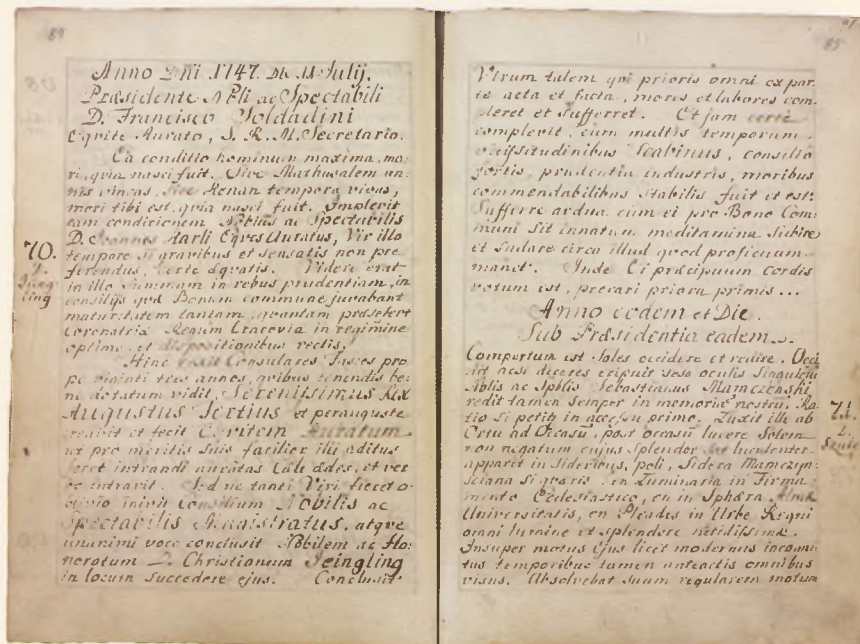
burmistrz 1748

Christian (Christianus) Krzysztof Jeingling (Inglink, Leingling)

Kupiec krakowski, urodzony w Brnie morawskim, skąd przybył do Krakowa. Prawo miejskie uzyskał 1729 roku. W latach 1734–1747 zasiadał w ławie sądowej, w roku 1747 wszedł do rady miejskiej na miejsce po Janie Jerzym Karlim (nr 590). W radzie zasiadał prawie 30 lat, ale tylko jeden raz został odnotowany w radzie urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. W roku 1768, w krytycznym momencie, nie będąc w radzie urzędującej, przejął obowiązki burmistrza, zastępując Piotra Szastera (nr 615). Zawiązała się wówczas konfederacja wojewódzka mająca wspierać konfederatów barskich, a burmistrz Szaster był przeciwny zaprzysiężeniu wierności nowej władzy. 21 czerwca 1768 roku, zastępując burmistrza, Kristian Józef Jungling zwołał na Rynek pospólstwo i odebrał przysięgę posłuszeństwa wobec konfederatów. Wraz z Józefem Bartschem (nr 618), Baltazarem Hintzem (nr 619), Janem Kozłowskim (nr 626), Łukaszem Szostakiewiczem (nr 609) i Michałem Wohlmanem (nr 621) tworzył stały komitet mieszczański wspierający konfederatów. Stał na czele obrony miasta przed wojskami rosyjskimi, miał udział w dramatycznej decyzji spalenia przedmieść Krakowa (Kleparz, Lubicz, Wesoła, Garbary, Krupniki, Nowy Świat, Wielopole, Piasek, Biskupie), aby odsunąć nieprzyjaciół od murów miejskich. Wobec konieczności poddania miasta 7 sierpnia przekazał funkcję burmistrza rajcy Janowi Kozłowskiemu. Po kapitulacji nie dosięgły go represje. Kristian Józef Jungling prowadził handel na małą skalę, nie dorobił się większego majątku. Miał kamienicę w Rynku (obecnie nr 18), wniesioną w posagu przez żonę, córkę rajcy Jacka Zayfreta (nr 585). Zmarł 27 lutego 1776 roku. Zgodnie z uchwałą rady miejskiej z roku 1775 ograniczającą liczbę członków rady do 12, na jego miejsce nie dokonano wyboru nowego rajcy.

August III (1733–1763)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Christianum Jeingling

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 strony 84–85 z wpisem z 1747 roku o wyborze do rady miejskiej po śmierci Jana Jerzego Karlego (nr 590) nowego rajcy Kristiana Józefa Junglinga, który, jak zapisano: „odznaczał się rozwagą w podejmowaniu decyzji, pracowitością i zapalem, szlachetnymi obyczajami oraz dobrym przygotowaniem do pracy ku pożytkowi publicznemu” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 84–85)

Źródła i literatura:

Bąkowski 1893-II, s. 5–27; Francić Mirosław, Jungling Chrystian Józef, [w:] PSB, t. XI, s. 328–329; Bieniarzówna 1976, s. 125, 127; Bieniarzówna 1994-II, s. 470, 495; Małecki 1994-II, s. 546–547; Komorowski 2008, nr 286–287; Noga 2008, nr 346.

August III (1733–1763)
Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

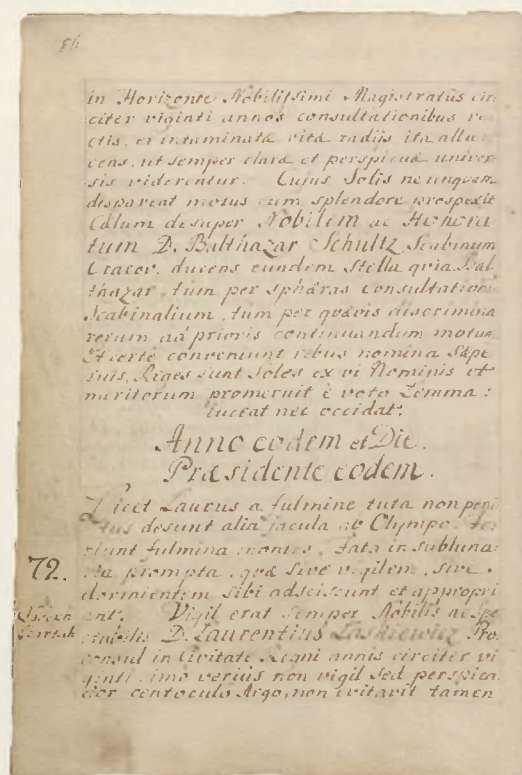
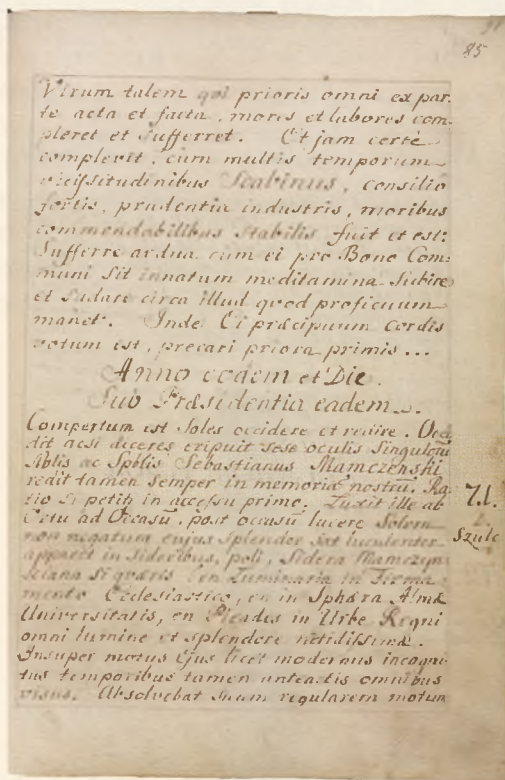
617. BALTAZAR SCHULZ

rajca 1747–1774

burmistrz 1748, 1763, 1766

Balthazarus (Balcer) Szulc (Schultz, Scholcz)

Kupiec pochodzący ze Śląska. Do Krakowa przybył z Wrocławia i w 1731 roku został przyjęty do krakowskiego prawa miejskiego. Swoją karierę we władzach miasta rozpoczął w 1743 roku, kiedy dostał się do ławy miejskiej. Ławnikiem był do 1747 roku. Wówczas został nominowany na urząd rajcy na miejsce zwolnione po zmarłym Sebastianie Mamczyńskim (nr 594). W radzie miasta zasiadał 27 lat – do roku 1774. Przez ten długi czas jedynie trzy razy wszedł do rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza – w latach 1748, 1763 i 1766. Tak jak wielu innych rajców w 1768 roku złożył swój podpis pod aktem odstąpienia od konfederacji wojewódzkiej wspierającej konfederatów barskich. Zmarł przed 19 maja 1774 roku, wtedy na zwolnione po nim miejsce został wybrany Jan Chryzostom Gałczyński (nr 640).

Balthazar Schultz

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 strony 85–86 z wpisem z 1747 roku o wyborze do rady miejskiej po śmierci Sebastiana Mamczyńskiego (nr 594) nowego rajcy Baltazara Schulza, który, jak zapisano: „całe swoje życie prowadził przez konstelacje związane z pracą dla publicznego dobra; oby jego gwiazda zawsze jaśniała i nigdy nie zaszła” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 85–86)

Źródła i literatura:
Bieniarzówna 1976, s. 125; Bieniarzówna 1994-II; Noga 2008, nr 347, 777.

618. JÓZEF BARTSCH

rajca 1747–1792

burmistrz 1748, 1758, 1761, 1762, 1764, 1767, 1769, 1770, 1771, 1772, 1773, 1774, 1784

Josephus Barszcz (Barcz)

Doktor filozofii, urodzony około 1720 roku w Krakowie, przedstawiciel patrycjuszowskiej rodziny kupieckiej, syn przybyłego w 1711 roku z Opawy Macieja, rajcy (nr 599). Studia odbył na Uniwersytecie Krakowskim, od 1750 roku był członkiem Kongregacji Kupieckiej, handlował artykułami korzennymi i żelaznymi. W czerwcu roku 1747 został pisarzem miejskim, jednak tylko dla spełnienia formalnego wymogu praktyki przed wejściem do rady miejskiej – zasiadł w niej miesiąc później. Rajcą był do roku 1792, jednak z pięciomiesięczną przerwą w roku 1792, gdy nie wszedł do nowego magistratu, powołanego na mocy Konstytucji 3 maja. Ponownie został radnym w wyniku restytucji rady po Targowicy. Nie znalazł się już w radzie powołanej na rok 1793 (zasada dożywotności urzędu rajcowskiego po 1792 roku już nie obowiązywała). Jako rajca trzynastokrotnie był powoływany do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Wspierał konfederację barską, z kilkoma rajcami tworzył stały komitet mieszczański wspierający konfederatów. Miał kilka kamienic przy Rynku (obecnie nr 4 i 5), w narożnej z placem Mariackim prowadził winiarnię. Wraz z kamienicą przy ul. Siennej (obecnie nr 4) kompleks ten zyskał nazwę „Barszczowe” („Na Barszczowem”). Posiadał też kamienicę przy Rynku na rogu ul. Sławkowskiej (obecnie nr 36), zwaną później „Pod Jeleniem”, oraz ogród przed bramą Mikołajską, wieś Olszę i część wsi Prądnik. Z małżeństwa z Joanną de Chedeville pochodzącą z Lunéville w Lotaryngii miał synów: Jana Kantego, doktora medycyny, i Walentego, rajcę (nr 635), senatora Wolnego Miasta Krakowa, oraz córki: Joannę wydaną za Schmiedena, Petronelę, żonę Hallera, przyszłą matkę Józefa Hallera (nr 665), prezesa Senatu Wolnego Miasta Krakowa, oraz Barbarę, żonę Franciszka Dzianottiego (nr 634). Józef Bartsch zmarł w roku 1804 lub 1806.

Klasycystyczny pomnik rodzinny Bartschów w kościele św. św. Piotra i Pawła, wystawiony w 1878 roku ku pamięci rodziców i brata przez Jana Bartscha – syna rajcy i burmistrza (tu nazwanego prezydentem) Józefa Bartscha, lekarza

August III (1733–1763)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Źródła i literatura:

Louis-Wawel 1877, s. 71, 86, 252, 265; Louis-Wawel 1883, s. 109; Bąkowski 1893-II, s. 5–27; Strojek Ludwik, Friedberg Marian, *Bartsch Józef*, [w:] PSB, t. I, s. 332; Bieniarzówna 1976, s. 125; Bieniarzówna 1994-II, s. 471; Komorowski, Follprecht 1997, s. 21–29; Rożek 2000, s. 298; *Encyklopedia*, s. 46; Komorowski 2008, s. 116, 260–264, 324–326; Noga 2008, nr 348.

August III (1733–1763)
Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

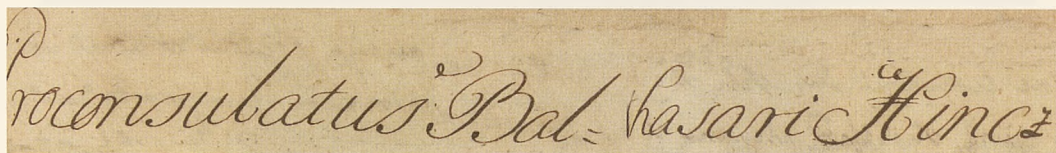
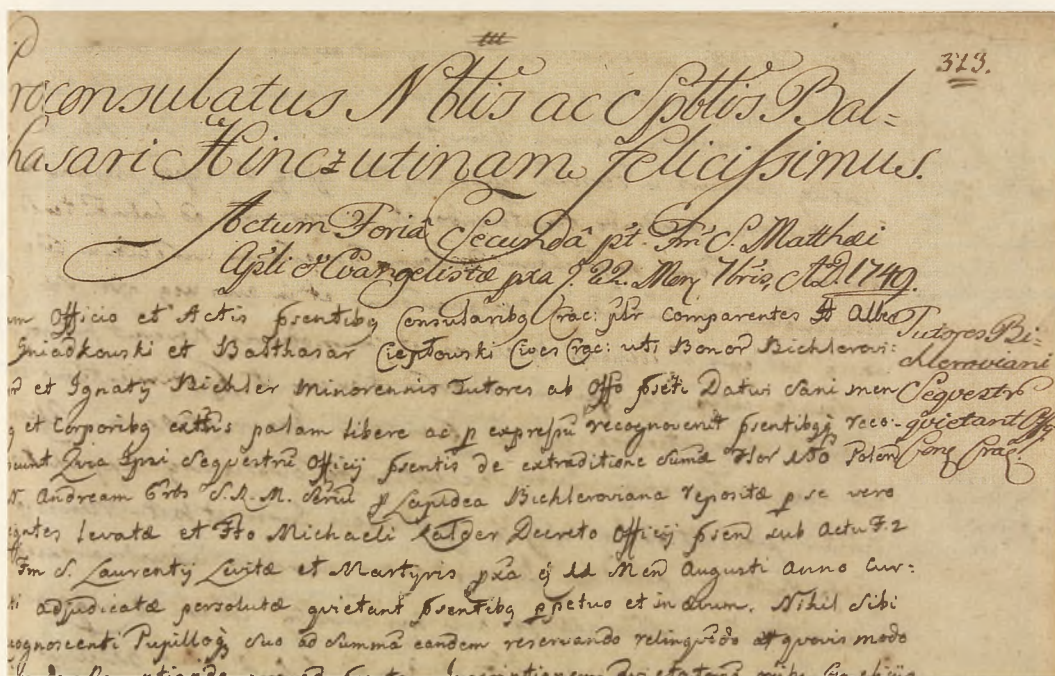
619. BALTAZAR HINTZ

rajska 1747–1774

burmistrz 1749

Baltazarus Hinc (Hincz)

Kupiec, kawaler Złotej Ostrogi. Przybył do Krakowa ze Szczecina, do krakowskiego prawa miejskiego został przyjęty w 1734 roku. Do rady miasta dostał się w 1747 roku na miejsce zwolnione po Franciszku Toryanym (nr 591). Baltazar Hintz w 1745 roku, jeszcze przed awansem na urząd rajcy, pełnił funkcję podlonera. W ciągu ponad 27 lat zasiadania w radzie miejskiej raz wszedł do rady urzędującej i został wybrany burmistrzem (w 1749 roku). Wraz z Józefem Bartschem (nr 618), Kristianem Józefem Junglingiem (nr 616), Janem Kozłowskim (nr 626), Łukaszem Szostakiewiczem (nr 609) i Michałem Wohlmanem (nr 621) tworzył stały komitet mieszczański wspierający w 1768 roku konfederatów barskich. Baltazar Hintz był prowizorem szpitala Bractwa Wniebowzięcia Panny Marii przy ul. św. Szczepana. Był osobą bardzo zamożną – posiadał nieruchomości w samym Krakowie (między innymi kamienicę przy Rynku – nr 44A) oraz liczne dobra ziemskie poza miastem – Gaj, Zalesiany, Wysoka, Widoma, Parcze Górne, Bryczyna. Jego mieszkanie w Krakowie było bogato wyposażone, posiadał nawet własny magiel. Był konwertytą. Zmarł przed 10 czerwca 1774 roku, wtedy na jego miejscu w radzie zasiadł Walenty Bartsch (nr 635).

Źródła i literatura:

Pachoński 1956, s. 95, 408, 414, 421–422, 424, 426, 442, 452; Bieniarzówna 1976, s. 125, 130, 134; Komorowski 2008, s. 329; Noga 2008, nr 349.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1747–1757 fragment strony 313 z nagłówkiem wpisów spraw za kadencji burmistrzowskiej Baltazara Hintza w 1749 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 480, s. 313)

620. JAN JERZY SONNER

rajca 1747–1776

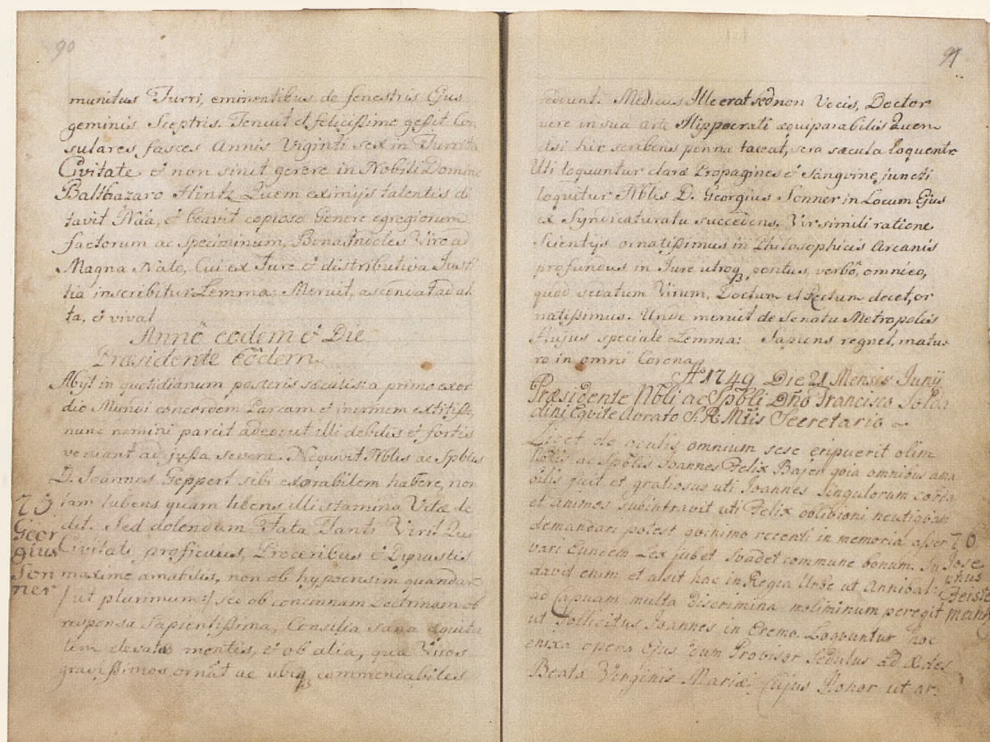
burmistrz 1749, 1751, 1763

Joannes Georgius Sohner (Soner)

Prawnik pochodzący z Bawarii, do krakowskiego prawa miejskiego przyjęty w 1736 roku. Kariere we władzach miasta rozpoczął w 1747 roku, kiedy otrzymał nominację na urząd syndyka – był przez współczesnych uważany za świetnego znawcę obojga praw. Funkcji syndyka nie pełnił jednak długo. Już miesiąc po tej nominacji – 11 lipca 1747 roku – otrzymał awans do rady miasta. Na urząd rajcy dostał się na miejsce zwolnione po zmarłym Janie Geppercie (nr 608). Podczas swojej długiej, bo trwającej prawie 30 lat kadencji w radzie jedynie trzykrotnie był powoływany do rady urzędującej i sprawował w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza – w latach 1749, 1751, 1763. Swoją szybką karierę w magistracie zawdzięczał wsparciu Krzysztofa Bartla, w którego firmie początkowo pracował. W 1768 roku Jan Jerzy Sonner złożył swój podpis pod dokumentem dotyczącym odstąpienia od konfederacji wojewódzkiej, która wspierała konfederatów barskich. Był właścicielem kamienicy przy Rynku 23. Zmarł w 1776 roku, wtedy źródła po raz ostatni poświadczają jego obecność w radzie miejskiej.

August III (1733–1763)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Georgius Sonner

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 strony 90–91 z wpisem z 1747 roku o wyborze do rady miejskiej po śmierci Jana Gepperta (nr 608) nowego rajcy Jerzego Sonnera, który, jak zapisano: „zasłużył w Senacie na określenie: króluje jako mędrzec, za swe talenty zasłużył na wieniec” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 90–91)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 425; Bieniarzówna 1976, s. 125, 127–128, 130; Bieniarzówna 1994-II, s. 470; Noga 2008, nr 350.

August III (1733–1763)
Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

621. MICHAŁ WOHLMAN

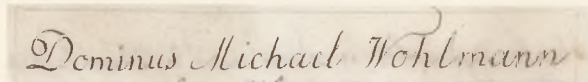
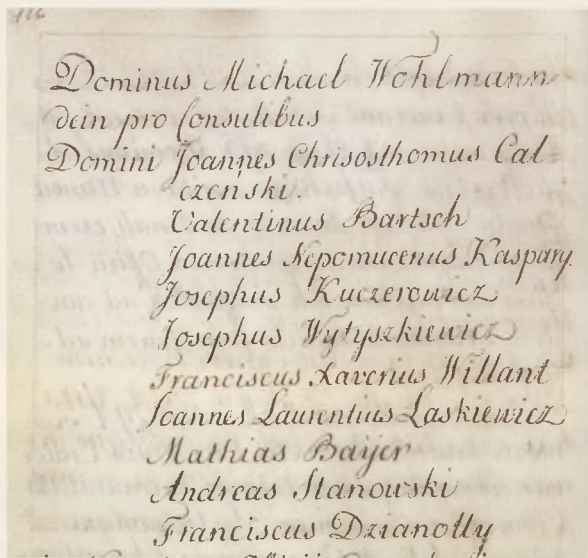
rajca 1747–1794

burmistrz 1751, 1761, 1763, 1764, 1767, 1769, 1770, 1772, 1773, 1774, 1775, 1776, 1777, 1778, 1779, 1780, 1781, 1782, 1783, 1785, 1786, 1787, 1788, 1792, 1793

p.o. prezydent 24 kwietnia–15 czerwca 1794

Michael Wohlmann (Wolman)

Kupiec, sekretarz królewski, z rodziny o niemieckich korzeniach, przybył prawdopodobnie ze Śląska. Konwertyta, przeszedł z luteranizmu na katolicyzm. Do krakowskiego prawa miejskiego przyjęty w 1740 roku. Początkowo pracował w firmie kupieckiej Macieja Bartscha (nr 599). W 1747 roku wszedł do ławy sądowej i jeszcze w lipcu tego roku awansował do rady miejskiej. Był aktywnym rajcą, do reform ustrojowych Sejmu Czteroletniego dwudziestotrzykrotnie wchodził do rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Był też dyrektorem Szkoły Strzeleckiej, królem kurkowym Bractwa Kurkowego, wspomagał Arcybractwo Miłosierdzia, był jego seniorem. W czasie konfederacji barskiej współtworzył stały komitet mieszczański wspierający konfederatów. W sierpniu 1768 roku był jednak zmuszony podpisać akt odstąpienia od konfederacji wojewódzkiej powiązanej z konfederatami barskimi. W dobie Sejmu Czteroletniego i insurekcji kościuszkowskiej 14 kwietnia 1792 roku został wybrany do nowych władz miasta powołanych z mocy Konstytucji 3 maja, objął funkcję wiceprezydenta za prezydentury Franciszka Wielopolskiego (nr 642). Gdy po Targowicy przywrócono dawne władze, wszedł do rady urzędującej powołanej na rok 1793. Gdy władze ustanawiano po raz kolejny – tym razem po sejmie grodzieńskim – 4 marca 1794 roku nie wszedł do rady, lecz objął urząd wójta sądowego. W czasie insurekcji wspierał powstańców. W radzie miejskiej, powołanej 24 kwietnia 1794 roku z rozkazu Naczelnika Tadeusza Kościuszki, znów otrzymał wiceprezydenturę. Ponieważ przywrócony na urząd prezydenta Franciszek Wielopolski nie pojawił się w Krakowie, Michał Wohlman kierował miastem jako wiceprezydent. Organizował budowę okopów przed nadciągającym wojskiem pruskim, jednak przyszło mu podpisać kapitulację Krakowa. Po upadku powstania kościuszkowskiego nie wszedł już do władz miasta. Nadal pozostał związany z magistratem, jako zasłużony dla Krakowa obchodził uroczyscie w 1802 roku jubileusz pięćdziesięciolecia swojej pracy. Właściciel kamienicy nr 9A na ul. Grodzkiej. Żonaty dwukrotnie, w 1748 roku z nieznaną Anną, następnie w 1766 z Marią z Bartschów. Zmarł w 1803 roku w Krakowie.

Zróżdła i literatura:

Bieniarzówna 1976, s. 123, 126, 130, 134;
Bieniarzówna 1994-II, s. 471, 598–600,
604, 609; Noga 2008, nr 351, s. XXVI.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 126 z listą rajców wybranych do nowej rady miasta w 1794 roku z burmistrzem Michałem Wohlmanem na czele – oraz powiększenie zapisu imienia
(Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 126)

622. JÓZEF FEISTMANTEL

rajca 1749–1773

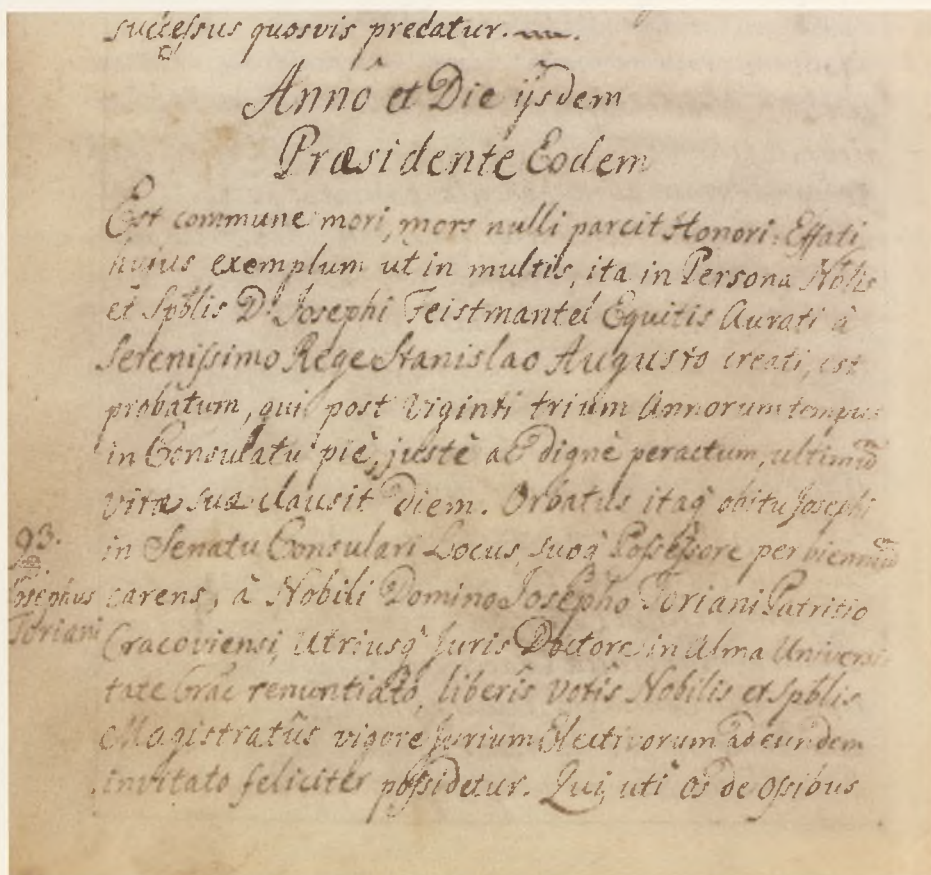
burmistrz 1750, 1763

Josephus Faistmantl (Feystmantel, Feinsteinmantl, Feistemantell, Feistemantel)

Kupiec galanteryjny. Zasiadał w ławie miejskiej do 1749 roku. W czerwcu tego roku został wybrany na urząd rajcy po zmarłym Janie Feliksie Baierze (nr 603). Zasiadał w radzie miasta przez 24 lata. Wszedł w skład rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza dwukrotnie – w latach 1750 i 1763. W 1764 roku został pasowany przez Stanisława Augusta Poniatowskiego na kawalera Złotej Ostrogi. Posiadał kamienicę przy Rynku (obecnie nr 18). Oprócz handlu towarami galanteryjnymi zajmował się również sprzedażą książek. Często sprowadzał do Krakowa dzieła zagraniczne. Protestowali przeciw temu introligatorzy krakowscy, twierdząc, że Feistmantel z między innymi Barthelem i Schonnerami współtworzy monopol. Józef Feistmantel miał syna, Antoniego Józefa, który ożenił się w 1773 roku z Marianną, córką Antoniego Krauza (nr 636) i Kunegundy z Mączyńskich. Zmarł 16 kwietnia 1773 roku. Jego miejsce w radzie zajął Józef Toryani (nr 638).

August III (1733–1763)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Josephi Feistmantel

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 110 z wpisem z 1774 roku o wyborze do rady miejskiej nowego rajcy Józefa Toryaniego (nr 638) na miejsce zwolnione po Józefie Feistmantelu, „rycerzu pasowanym” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 110)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 183v;
Pachoński 1956, s. 295; Bieniarzówna
1976, s. 126, 134; Komorowski 2008,
s. 287, 297; Noga 2008, nr 352, 787.

August III (1733–1763)
Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Zgodnie z postanowieniem królewskim z 1750 roku w skład 40 Mężów ma wchodzić 9 kupców, 20 przedstawicieli cechów oraz 11 ławników.

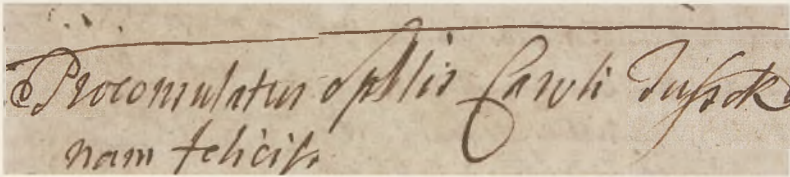
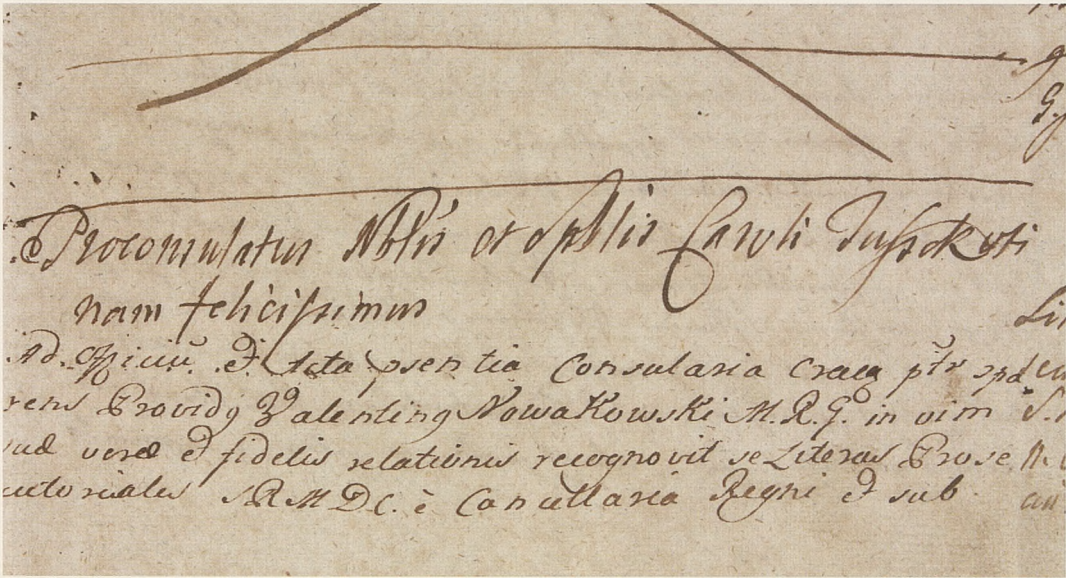
623. KAROL TUSZEK

rajca 1749–1789

burmistrz 1749, 1750, 1766, 1773

Carolus Tuschek (Tusek)

W latach 1747–1749 był ławnikiem miejskim. W roku 1789 został królem kurkowym. Do rady wstąpił w 1749 roku na miejsce po Lazarze Derjakubowiczu (nr 579). Urząd rajcy pełnił przez cztery dekady, w tym czasie czterokrotnie wszedł w skład rady urzędującej i w przypadającej na niego kolejności pełnił funkcję burmistrza. Karol był właścicielem dwóch sąsiadujących kamienic na Rynku (nr 37 i 38). Kamienicę Wosińską (nr 37) zamieszkiwały rodziny Szafałkowiczu, Bełzów, Pestalozzich, Lucchinich, zaś od roku 1689 – Wosińskich. Została ona zniszczona po roku 1728, a w połowie XVIII wieku, po dobudowie, zamieszkał w niej Karol Tuszek. Druga kamienica, zwana Kencowską, została przejęta przez Tuszka w 1746 roku po Andrzeju Szafałkowiczu – nr 574 (wcześniej była w posiadaniu zamożnych rodzin patrycjuszowskich: Fogelwederów, Kenców, Schillingów i Stauberów, potem zaś zamieszkiwał ją architekt Józef Le Brun). Karol Tuszek zmarł 1 stycznia 1790 roku.

Źródła i literatura:
Kronika, s. 123; Lichończak 2004, s. 14;
Komorowski 2008, s. 327–328; Noga
2008, nr 353.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1771–1774 fragment strony 461 z nagłówkiem otwierającym wpisy spraw za kadencji burmistrzowskiej Karola Tuszka w 1773 roku – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 484, s. 461)

624. MICHAŁ FLORKOWSKI

rajca 1759–1774

burmistrz 1760, 1774

Michael Florkowsky

Aptekarz, syn rajcy Józefa (nr 612). Karierę we władzach miasta rozpoczął w 1759 roku, kiedy dostał się do ławy miejskiej na miejsce zwolnione po zmarłym Janie Tomaszkiewiczu. Bardzo szybko uzyskał awans – jeszcze w tym samym roku w radzie miasta zastąpił zmarłego Józefa Laskiewicza (nr 611), z kolei miejsce zwolnione w ławie po Michale Florkowskim przejął Michał Tomaszkiewicz. Florkowski na urzędzie rajcy krakowskiego pozostawał przez blisko 15 lat. Wszedł w skład rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza dwukrotnie. W latach 1760–1764 zasiadał w radzie miasta razem ze swoim ojcem. Jest bardzo prawdopodobne, że swoją karierę zawdzięczał właśnie jemu. Cała rodzina w XVIII wieku miała bardzo silną pozycję we władzach administracyjnych miasta – w magistracie zasiadało wówczas aż czterech jej przedstawicieli. Michał Florkowski posiadał kamienicę przy ul. Mikołajskiej 10. Zmarł najprawdopodobniej w 1774 roku, kiedy źródła po raz ostatni poświadczają go jako rajcę i burmistrza.

August III (1733–1763)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

78. Tragico iclu fatorum percussus olim Nobilis ac
Spectabilis Josephus Laskiewicz Consuel Craco-
Michalowiensis cujus labores indefessi, ac plurima De-
Morfo: cora memorabilem in pectoribus amicorum acti-
mationem reliquerunt; Successit in locum ejus
Nobilis et Honoratus Michael Florkowsky
Scaburus, et Politicus Cracoviensis Nobilis et
Spectabilis Josephi Florkowsky Consulis Cra-
coviensis Meritissimi Parentis Ulis Nobilis
ac Generosi Andreae de Grochowsky Erbo
Sacrae Regiae Majestatis et Postarum Prose-
cti Gener, praeclantibus corporis et animi abun-
dant Delibus Parentis et Socii amicorum cor-

Michael Florkowsky

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 94 z wpisem z 1759 roku o wyborze do rady miejskiej po śmierci Józefa Laskiewicza (nr 611) nowego rajcy Michała Florkowskiego, jak zapisano: „męża o wybitnych talentach” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 94)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 431; Bieniarzówna 1976, s. 123, 125; Bieniarzówna 1994-II, s. 469; Noga 2008, nr 354, 796.

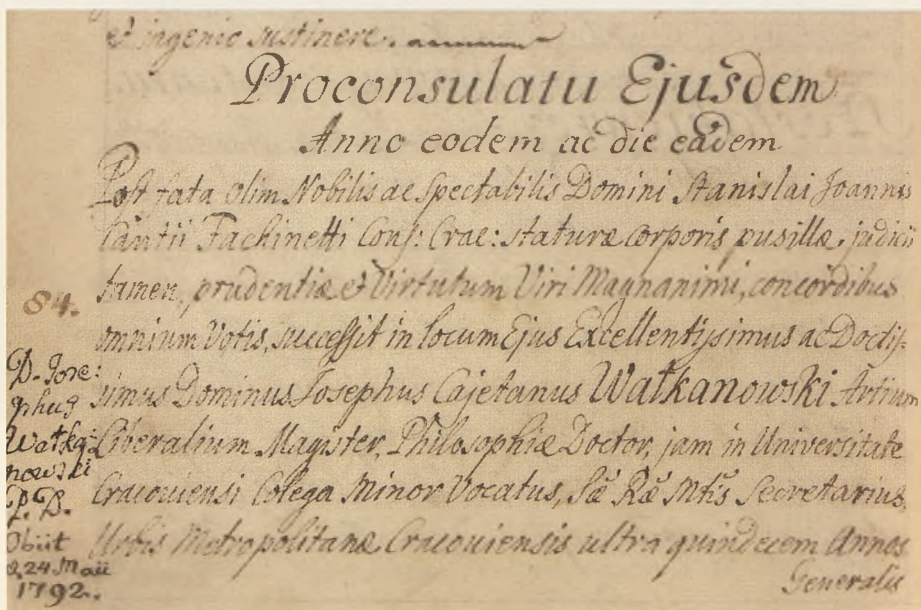
August III (1733–1763)
Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

625. STANISŁAW JAN KANTY FACHINETTI

rajca 1759–1764
burmistrz 1760

Stanislaus Joannes Facchinetti (Fachinetty)

Kupiec krakowski, z pochodzenia Włoch (przodek Fachinettich pochodził z Mediolanu i osiadł w Krakowie na początku XVII wieku). Syn Stanisława Fachinettiego (zmarłego w 1753 roku), „konsyliarza kameralnego Jego Królewskiej Mości”, ławnika krakowskiego, oraz Heleny, córki ławnika i kupca Antoniego Wilhelma (wcześniej żony rajcy Pawła Dzierzgwy – nr 601). W roku 1759 wszedł najpierw do ławy, a następnie do rady miejskiej, w której zajął miejsce po Jakubie Konstantym Derjakubowiczu (nr 604). W ciągu niecałych sześciu lat kariery rajcowskiej jeden raz wszedł w skład rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. W tej roli zajmował się sprawą strajku introligatorzyków krakowskich (w 1760 roku) przeciw Stanisławowi Stachowiczowi, starszemu cechowi. Wobec strajku Stachowicz wraz z kilkoma mistrzami zwrócił się z prośbą do Fachinettiego o zezwolenie na zwołanie nadzwyczajnego zgromadzenia cechu. Sprawa miała burzliwy przebieg: w obecności burmistrza doszło do obrzucenia się obelgami przez zwaśnionych. Stanisław Jan Kanty Fachinetti był właścicielem odziedziczonej po ojcu kamienicy przy Rynku 32. Ożenił się kilkakrotnie. Jego pierwszą żoną była Helena Wilholmówna, miał z nią syna Stanisława. Druga żona to Anna z Laskiewiczów, z którą miał pięciu synów, spośród których Antoni Stanisław jako pełnoletni został w testamencie zobligowany do opieki nad młodszym rodzeństwem, między innymi do zapewnienia im odpowiedniej edukacji. Kolejny raz ożenił się w 1753 roku, z Marianną, córką rajcy Jana Gałeczki (nr 577). Prawdopodobnie jego synem był Antoni, żonaty z Barbarą z Feistmantów, w roku 1784 odnotowany jako właściciel kamienicy narożnej w pobliżu domu księży penitencjarzy kościoła Mariackiego. Stanisław Jan Kanty Fachinetti zmarł przed 14 lipca 1764 roku, kiedy to na jego miejsce wybrano do rady Józefa Kajetana Wałkanowskiego (nr 630). W testamencie zapisał 5000 złotych polskich na fundację altarysty ołtarza św. Stanisława w kościele Mariackim.

Stanislai Joannis Kantii Fachinetti

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 135, 183v;
BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 7–8, 89v;
Pachonński 1956, s. 285, 468–469; Bie-
niarzówna 1976, s. 123, 125; Noga 2008,
nr 355.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 100 z początkiem wpisu z 1764 roku o wyborze do rady miejskiej nowego rajcy Józefa Kajetana Wałkanowskiego (nr 630), jak zapisano: „po śmierci nieodżałowanego Stanisława Jana Kantego Fachinettiego, który chociaż był człowiekiem o drobnej budowie ciała, to jednak wyróżniał się wielkością serca, rozważą, wszelkimi cnotami i był przez wszystkich wielce umiłowany” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 100)

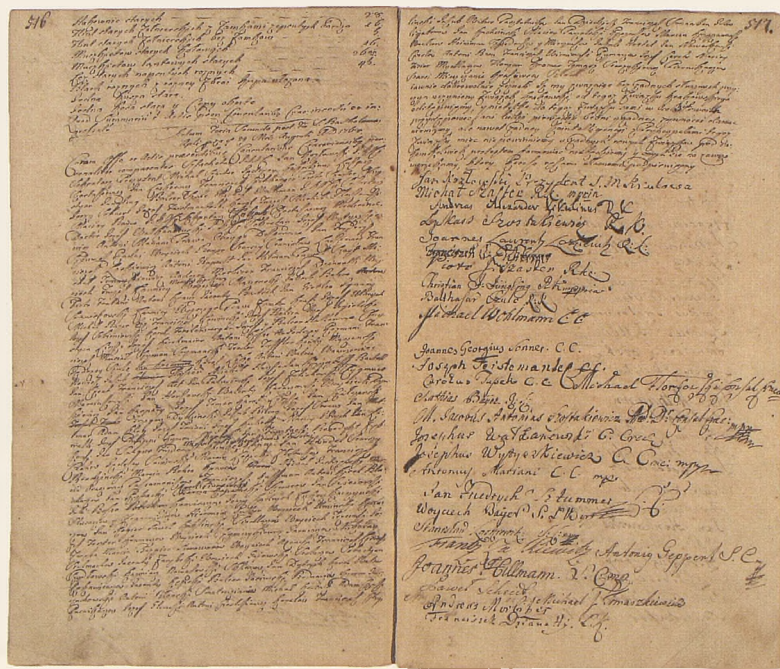
626. JAN KOZŁOWSKI

rajca 1759–1791

burmistrz 1760, 1769, 1770, 1772, 1774, 1776, 1777, 1779, 1781, 1786, 1788

Joannes Kozłowsky

Kupiec winny, urodzony po 1714 roku, sekretarz królewski, syn Jana i Katarzyny. Studiował na Uniwersytecie Krakowskim. Oceniany jako dobry znawca prawa ziemskiego i miejskiego sprawował funkcję syndyka. Zrezygnował z niej w 1759 roku w związku z wyborem do rady miejskiej, do której wszedł na miejsce po zmarłym Janie Działottim (nr 597). W trakcie ponad trzydziestodwuletniego zasiadania w radzie jedenastokrotnie był powoływany do rady urzędującej, pełnił wówczas w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Był jednym z rajców wspierających konfederację barską, brał udział w stałym komitecie mieszczańskim wspomagającym konfederatów. 7 sierpnia 1768 roku, nie będąc w radzie urzędującej, w obliczu kapitulacji przed wojskami carskimi stanął na czele miasta po Krystianie Józefie Junglingu (nr 616), który wcześniej kierował przygotowaniami do obrony. Jako pełniący obowiązki burmistrza wraz z delegacją miejską prowadził rokowania kapitulacyjne z dowództwem oblężenia, przyczynił się do uchronienia miasta przed gwałtem i rabunkiem (tłumaczył, że działano w stanie „zniewolenia od konfederatów”). Wypełniając warunki kapitulacji, podpisał wraz z rajcami i pospółstwem akt odstąpienia od konfederacji wojewódzkiej wspierającej konfederatów barskich wraz z przysięgą zaniechania pomocy konfederatom w przyszłości. We wrześniu tegoż roku Rosjanie oddali w jego ręce klucze do miasta, które przekazał następnie konfederatom. W latach 1765–1777 pełnił funkcję prowizora szpitala Bractwa Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny przy ul. Szczepańskiej. Nosił tytuł sekretarza królewskiego, podczas koronacji Stanisława Augusta Poniatowskiego został pasowany na kawalera Złotej Ostrogi. Handlował winem, był członkiem Kongregacji Kupieckiej. Jego własnością były dwie kamienice przy ul. Floriańskiej (obecnie nr 14 i 16). Ożenił się z Agnieszką Burczyńską. Zmarł przed 6 lutego 1791 roku.

Jan Kozłowski, Przewodniczący S. M. Krakowa
Michał Czapka, R. m. p. m. p.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1767–1768 strony 516–517 z wpisem z sierpnia 1768 roku, zawierającym akt odstąpienia od konfederacji wojewódzkiej wspierającej konfederatów barskich oraz przysięgę zaniechania pomocy konfederatom w przyszłości; pod aktem tym w księdze podpisy złożyli rajcy krakowscy, w tym Jan Kozłowski jako burmistrz (tu nazwany prezydentem) i przedstawiciele pospółstwa – oraz zbliżenie własnoręcznego podpisu: „Jan Kozłowski Przewodniczący S. (tolecznego) M. (iasta) Krakowa” (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 696, s. 516–517)

August III (1733–1763)
Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Źródła i literatura:

Bąkowski 1893-II, s. 5–27; Bieniarzówna Janina, Kozłowski Jan, [w:] PSB, t. XV, s. 9; Bieniarzówna 1976, s. 129, 134; Małecki 1994-II, s. 546–547; Noga 2008, nr 356, s. XXXVII.

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

W 1768 roku wkraczają do Krakowa oddziały konfederatów barskich. Zyskują poparcie krakowian. W czerwcu powstaje Komitet Mieszczan. Kraków przygotowuje się na obronę. W lipcu Rosjanie zaczynają oblegać miasto. Po jego kapitulacji w sierpniu zaczyna się rosyjska okupacja Krakowa, która trwa do początku września 1769 roku. Po dwumiesięcznym pobycie w mieście konfederatów ponownie zajmują je oddziały rosyjskie. Pozostają w Krakowie do 1778 roku.

Na mocy traktatu rozbiorowego z 1772 roku pomiędzy Austrią, Rosją i Prusami, Austriacy zajmują Małopolskę do prawego brzegu Wisły – Kraków staje się miastem nadgranicznym.

Źródła i literatura:
Louis-Wawel 1877, s. 261; Estreicher K. 1898, s. 59–74; Komorowski 2008, s. 268; Jelonek-Litewka 2007, s. 28, 68; Noga 2008, nr 357.

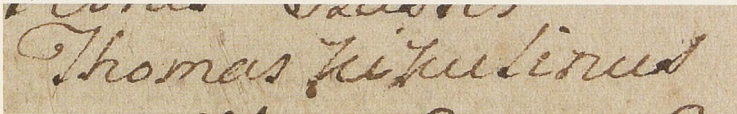
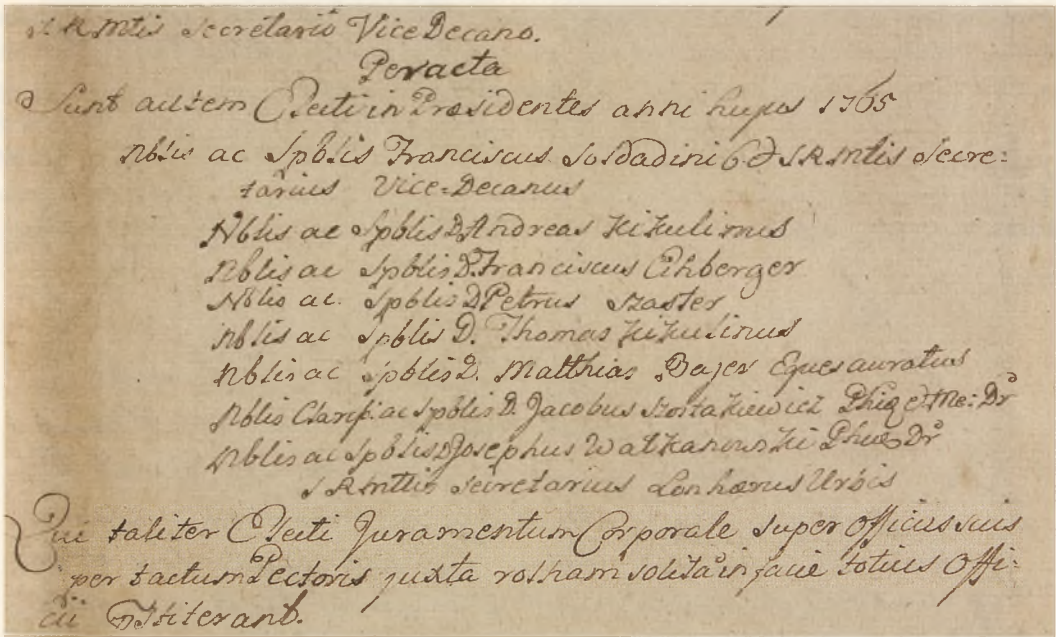
627. TOMASZ KIKULINUS

rajca 1764–1792

burmistrz 1765

Thomas Kikulynus

Kupiec, urodzony około 1727 roku. Ławnik w latach 1753–1762 oraz 1764. Do rady został wybrany w 1764 roku na miejsce po Józefie Zaleskim (nr 584). Rajcą był przez prawie trzy dekady, jednak w tym czasie tylko raz wszedł do rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Jako rajca krakowski wspólnie z burmistrzem Karolem Like (nr 639) zaciągnął w imieniu miasta pożyczkę na remont Wagi Wielkiej w latach 1786–1787. Jako deputat magistratu, wraz z Janem Antonim Marianim (nr 632), Józefem Wałkanowskim (nr 630) i Walentym Bartschem (nr 635), zajmował się uznaniem „bezprawia w krzyżu Kramów Bogatych”, gdzie szafy z płótnem stały w niewłaściwy sposób; postanowiono, iż jedna z nich ma zostać „do połowy zniesiona”. Od 1779 roku był właścicielem kamienicy przy Rynku 7 (dawna kamienica Montelupich). Posiadał dwa sklepy w Sukiennicach, a także wieś Lgota (powiat Książ Wielki). W jego domu komedianci niemieccy odgrywali sztuki teatralne, za co został pociągnięty do odpowiedzialności przez konfederację województwa krakowskiego. Tomasz Kikulinus ożenił się z Marianną Kasprzycką. W swym testamencie w 1799 roku zapisał synowi (nieznanego imienia) 22 000 złotych polskich gotówki, a córce Elżbiecie Sztumerowej – kamienicę przy Rynku. Zmarł w 1803 roku.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1763–1771 fragment strony 248 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1765, wśród których znajduje się Tomasz Kikulinus – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 483, s. 248)

628. MACIEJ BAIER

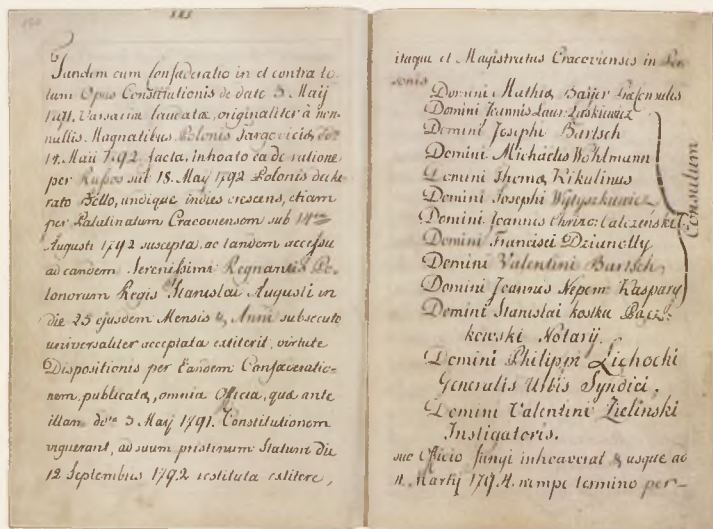
rajca 1764–1800

burmistrz 1765, 1770, 1771, 1772, 1774, 1775, 1777, 1778, 1779, 1782, 1783, 1785, 1786, 1787, 1788, 1792

prezydent 15 czerwca 1794 – 5 października 1795

Mathias Bajer (Bayer)

Kupiec, urodzony około 1730 roku, syn kupca i rajcy Jana Feliksa (nr 603), sekretarz i konsyliarz królewski, kawaler Złotej Ostrogi. W latach 1754–1764 był ławnikiem sądowym. W roku 1764 został rajcą – w miejsce po zmarłym Michale Awendyku (nr 593). Piętnastokrotnie zasiadał w radzie urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Był ostatnim burmistrzem systemu ustrojowego opartego na prawie magdeburskim, trwającego 480 lat. 16 kwietnia 1792 roku przekazał insygnia władzy wybranemu dwa dni wcześniej pierwszemu prezydentowi Krakowa, Franciszkowi Wielopolskiemu (nr 642). Do nowej rady nie wszedł. Jednak po zwycięstwie konfederacji targowickiej i przywróceniu dawnego ustroju 12 września tego roku nie tylko ponownie został rajcą, ale jako burmistrz stanął na czele reaktywowanej rady. Z funkcji burmistrza (zwanego już prezydentem) zrezygnował 12 października na rzecz Jana Chryzostoma Gałczyńskiego (nr 640). Do rady urzędującej wybranej na rok 1793 nie wszedł, pozostał jednak rajcą, także po 4 marca 1794 roku, kiedy to na mocy konstytucji grodzieńskiej wybrano nowe władze miasta z prezydentem Filipem Lichockim (nr 643) na czele. Jednak gdy niebawem, bo już 25 kwietnia, wybrano kolejne władze, w składzie rady nie znalazł się. Pojawił się jednak u boku wiceprezydenta Michała Wohlmana (nr 621) 15 czerwca 1794 roku przy podpisywaniu aktu kapitulacji wobec wojsk pruskich. Gdy komendant pruski przywrócił władzę miejską przedinsurekcyjną, a Filipa Lichockiego nie było wówczas w mieście, Maciej Baier został mianowany prezydentem Krakowa. Był nim do 5 października 1795 roku i oddał urząd Lichockiemu. Prawdopodobnie pozostał w radzie do 1800 roku, czyli do końca kadencji. W roku 1800 został odnotowany jako skarbnik miasta. Miał kamienicę przy ul. św. Jana 9, zwaną „Bajerowską”. Zmarł po roku 1800, pozostawił synów Kajetana i Macieja.

Mathias Bajer Praefectus

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 strony 120–121 z wpisem z 12 września 1792 roku zawierającym listę rajców wybranych do nowej rady miasta po konfederacji targowickiej i anulowaniu uchwał Sejmu Czteroletniego, z burmistrzem Maciejem Baierem na czele – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 120–121)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Wylew Wisły w 1775 roku powoduje zerwanie mostu wielickiego. Zostaje on później odbudowany jako most pływający – na łodziach.

W 1776 roku powstaje w Krakowie, jak i w innych miastach, Komisja Dobrego Porządku (*Boni Ordinis*) – ma skontrolować stan finansów miasta, przejrzeć prawa miejskie, zreorganizować funkcjonowanie miejskich instytucji. Zostaje powołany departament ekonomiczny oraz departament policji.

Źródła i literatura:

Louis-Wawel 1877, s. 64, 77, 251; Bąkowski 1891, s. 3–22; Bąkowski 1893-I, s. 1–75; Strojek Ludwik, Friedberg Marian, Bajer Maciej, [w:] PSB, t. I, s. 220–221; Bieniarzówna 1976, s. 131; Małeczki 1994-II, s. 594, 598–599, 609; Małeczki 1994-III, s. 7; Bieniarzówna 1996, s. 9, 26–27; Encyklopedia, s. 38; Noga 2008, nr 358, s. XXVI.

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

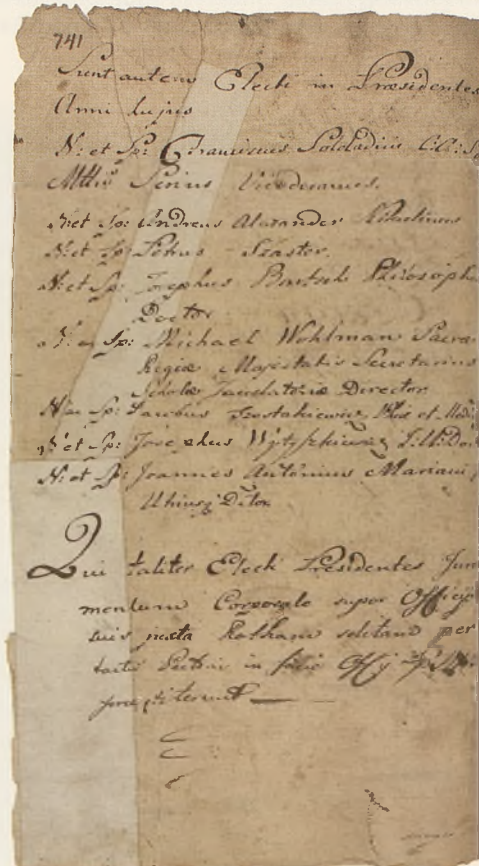
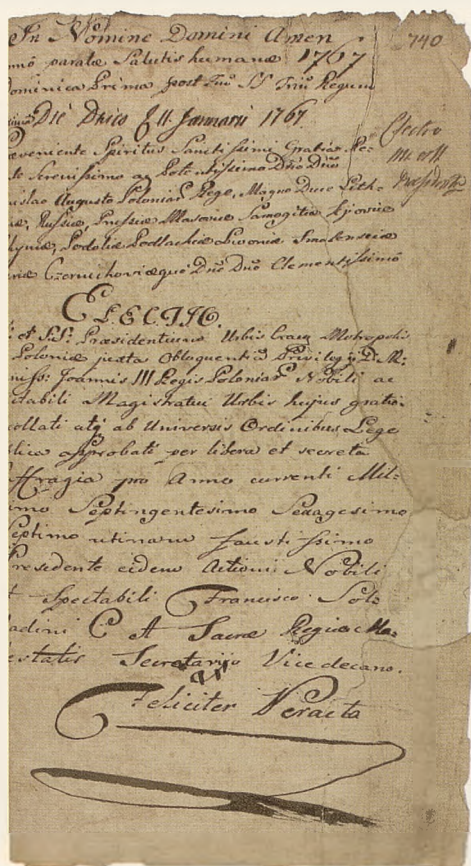
629. JAKUB ANTONI SZOSTAKIEWICZ

rajca 1764–1768

burmistrz 1765, 1767

Jacobus Antonius Szostakiewicz (Szostakowicz)

Doktor medycyny. Wybrany do rady miejskiej w 1764 roku na miejsce po Janie Feliksie Trefflerze (nr 610). W czasie piastowania przez niego urzędu rajcy w czerwcu 1768 roku konfederaci barscy zajęli miasto, przymuszając radę do złożenia przysięgi na wierność władzy konfederackiej. Podczas gdy przysięgę powtarzało pospólstwo, pod murami Krakowa znalazły się wojska rosyjskie. Mieszczanie odparli pierwszy atak, a Rosjanie wycofali się do Branic i Mogiły. Jednak w sierpniu 1768 roku miasto poddało się. Szostakiewicz wraz z innymi rajcami podpisał się wówczas pod aktem odstąpienia od konfederacji wojewódzkiej wspierającej konfederatów barskich. Jakub Antoni Szostakiewicz wydał kalendarz astrologiczny na rok 1754, gdzie umieścił „dziewięć rewolucji rocznych” związanych z trzęsieniem ziemi. Możliwe, że w związku z kalendarzem to do niego było skierowane oficjalne wystąpienie konsystorza krakowskiego przeciwko szerzeniu zabobonów (1755) – był to jedyny przypadek takiego działania ze strony konsystorza w epoce saskiej. W 1768 roku Jakub Antoni Szostakiewicz został ostatni raz potwierdzony źródłowo. Zmarł prawdopodobnie w tym samym roku.

Jacobus Szostakiewicz

Źródła i literatura:

Buchwald-Pelcowa 1997, s. 119; Janik 2003, s. 168; Noga 2008, nr 359.

Z książki radzieckiej obejmującej lata 1763–1771 strony 740–741 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1767, wśród których znajduje się Jakub Antoni Szostakiewicz – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 483, s. 740–741)

630. JÓZEF KAJETAN WAŁKANOWSKI

rajca 1764–1791

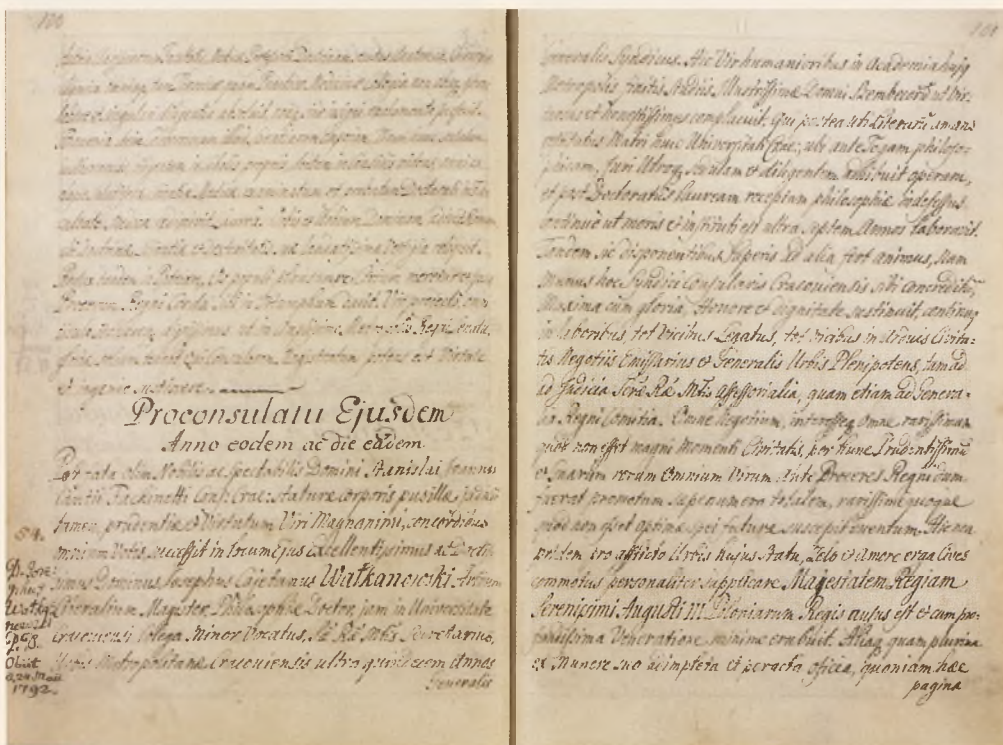
burmistrz 1765, 1766, 1768, 1772, 1773, 1780, 1782, 1783

Josephus Walkanowsky

Doktor filozofii. Pełnił funkcję syndyka do roku 1764. Został wybrany do rady miejskiej w 1764 roku na miejsce po Stanisławie Janie Kantym Fachinettim (nr 625). W ciągu 25 lat sprawowania urzędu rajcy ośmiokrotnie wszedł w skład rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. W tym samym roku został posłem na sejm elekcyjny do Warszawy. Od roku 1777 był protektorem cechu intrologatorów i szkatulników krakowskich. W jego obecności 20 stycznia 1783 roku podjęto uchwałę o zakazie uczestniczenia przez żony majstrów w sesjach cechu. W czasie szturm Rosjan na Kraków w sierpniu 1768 roku jako rajca uczestniczył w reprezentacji magistratu krakowskiego pod zwierzchnictwem burmistrza Jana Kozłowskiego (nr 626), która stawiała się przed generałem rosyjskim Stiepanem Apraksinem. Rajcy „przepraszają, że zniewoleni od konfederacyi, bronić się musieli w mieście, upraszając o pardon dla siebie i mieszczan”. Po uzyskaniu stosownej deklaracji, reprezentacja zaprosiła następnie Apraksina na obiad. Józef Kajetan Wałkanowski był prowizorem szpitala św. Ducha (1773–około 1792). Był właścicielem kamienicy przy ul. Mikołajskiej 6. 30 czerwca 1788 roku spisał zestawienie przedmiotów oddanych ze szpitala św. Ducha szpitalowi św. Łazarza. Po jego śmierci wydatki z dochodów szpitala sporządził inny Józef Wałkanowski (być może syn), „dodany do tegoż szpitala prowizor”. Józef Kajetan Wałkanowski zmarł 24 maja 1792 roku.

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Decyzją Komisji Dobrego Porządku w 1778 roku liczba rajców dożywotnich została zredukowana do 12, a ławników do 6, magistrat zostaje podzielony na 4 departamenty: sądowy, ekonomiczny, opieki i policji (do każdego z nich wchodzi po 3 rajców oraz – oprócz pierwszego – 2 przedstawicieli pospólstwa), zostaje też ustalona wysokość stałej pensji dla rajców.

Josephus Kajetanus Wałkanowski.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 strony 100–101 z wpisem z 1764 roku o wyborze do rady po śmierci Stanisława Jana Kantego Fachinettiego (nr 625) nowego rajcy, Józefa Kajetana Wałkanowskiego, który już przed wyborem „uczestniczył w prowadzeniu wszystkich najważniejszych spraw publicznych, był zaufanym Augusta III, pełnił wiele odpowiedzialnych funkcji i był otaczany przez wszystkich najwyższym szacunkiem” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 100–101)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 89; Mączyński 1911, s. 8; Pachonński 1956, s. 162, 178; Noga 2008, nr 360.

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

W 1778 roku powstaje w Krakowie pierwsza loża masońska.

Uchwalona w 1778 roku nowa ordynacja dla Krakowa zostaje w 1780 roku zatwierdzona przez Stanisława Augusta Poniatowskiego.

W 1783 roku zostaje założony ogród botaniczny.

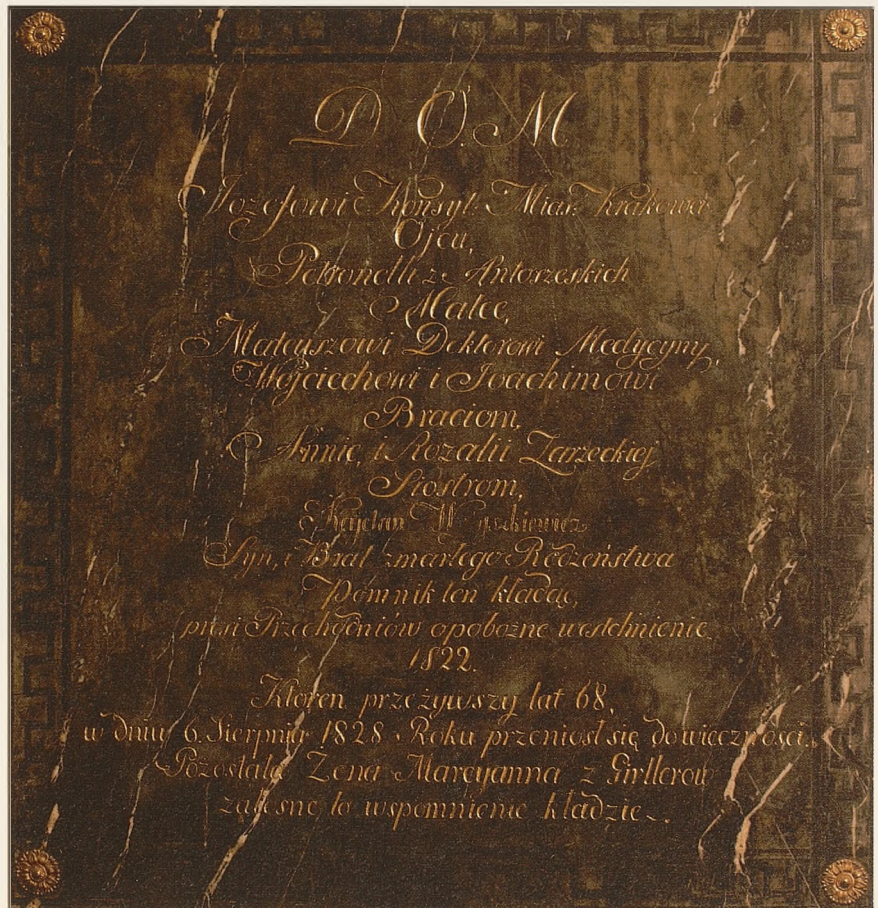
631. JÓZEF WYTYSZKIEWICZ

rajca 1766–1794

burmistrz 1767, 1768, 1769, 1772, 1773, 1776, 1777, 1778, 1781, 1787

Josephus Wytyszkiewicz

Prawnik z tytułem doktora. Do rady miejskiej został wybrany w 1766 roku po śmierci Józefa Florkowskiego (nr 612). Dziesięciokrotnie był nominowany do rady urzędującej i tyle samo razy pełnił funkcję burmistrza. W sierpniu 1768 roku podpisał się pod aktem odstąpienia od konfederacji wojewódzkiej wspierającej konfederatów barskich. Jako przedstawiciel władz miejskich powitał Stanisława Augusta Poniatowskiego w Krakowie 16 czerwca 1787 roku. Wygłosił wtedy mowę powitalną koło bramy Floriańskiej i z generałem Józefem Wodzickim, komendantem miasta, oraz Piotrem Małachowskim, wojewodą krakowskim, wręczył królowi symboliczne klucze do miasta. W latach Sejmu Czteroletniego, konfederacji targowickiej, sejmiku grodzieńskiego, insurekcji kościuszkowskiej i okupacji pruskiej utrzymywał urząd rajcy w zmieniających się politycznych i ustrojowych radach miejskich. W 1794 roku zasiadał w departamencie ekonomicznym i odpowiadał za sprawy finansowe miasta. Aktywnie angażował się w działalność charytatywną i dobroczynną. Zajmował się również pozyskiwaniem funduszy „dla ubogich wdów” (w 1791 roku), które zamieszkiwały dwie kamienice przy ul. Stolarskiej. Był właścicielem kilku nieruchomości. Od 1774 roku posiadał kamienicę przy Rynku 42. Ożenił się z Petronellą z Antorzeskich. Pozostawił synów: Jana, Mateusza i Wojciecha, oraz córki: Julię i Rozalię. Zmarł prawdopodobnie w 1794 roku.

Źródła i literatura:

Krzyżanowski 1899, s. 31–33; Kupczyński 1912, s. 169; Gerhardt 2001, s. 27; Noga 2008, nr 361.

Epitafium rodziny Wytyszkiewiczów, ufundowane w 1822 roku przez syna Józefa Wytyszkiewicza, uzupełnione po zgonie fundatora w 1828 roku – kaplica Matki Boskiej Częstochowskiej w kościele Mariackim

632. JAN ANTONI MARIANI

rajca 1766–1786

burmistrz 1767, 1771, 1774, 1777, 1779, 1780, 1781, 1782, 1786

Joannes Antonius Maryani (Maryany)

Doktor obojga praw. Karierę we władzach miejskich Krakowa rozpoczął w 1766 roku, kiedy został wybrany na urząd rajcy na miejsce zwolnione po zmarłym Karolu Toryanim (nr 605). Jego kadencja trwała do roku 1786, w tym czasie dziewięciokrotnie był powoływany do rady urzędującej i pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Wraz z syndykiem Filipem Lichockim (nr 643) w 1778 roku posłował w imieniu miasta na sejm warszawski z instrukcjami opowiedzenia się za likwidacją Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim jako zbędnego z powodu zaprowadzenia sądów asesorskich. Należała do niego kamienica przy ul. Grodzkiej 37. Był prowizorem Kongregacji (Bractwa) Włoskiej. Jan Antoni Mariani został poświadczony po raz ostatni jako rajca w 1786 roku.

m.d.s.
Sub Praesulatu Nobilis et Spe-
tabilis Antonij Maryani Juris Utriusque
Doctoris Consulis Cracoviensis.
Dziśko się Dnia 27. Sierpnia 1781. Trajfler
Sy N. Trajfler kt. wystarzał się na Staw Lipnicki
go Gm. m.k. iż on winnych do Ciepłarni 27.
Zapłacić nie chce.
Rokowany Staw Lipnicki przynad się winny
z zapłatą obligował się.
Sąd Płaczny nakazuje aby takowe 27. Sierp.
Powodowi na następną ca. niedziela zapłacił a to pod
Eksekucją m.d.s.

Sub Praesulatu Antonij Maryani

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

W 1785 roku zostają zakończone prace nad szczegółowym planem Krakowa podjęte z inicjatywy Hugona Kołłątaja. Dwa lata później powstaje pierwszy plan krakowskiego Rynku.

W latach 1785 i 1786 Kraków przeżywa dwa trzęsienia ziemi.

Przez dwa tygodnie czerwca 1787 roku w Krakowie gości z jedyną wizytą Stanisław August Poniatowski. Zwiedza miasto i okolice, dla mieszczan wydaje bal na zamku, oni z kolei podejmują go w Sukiennicach. Rada miejska przedstawia mu memoriał z propozycjami poprawy. Jedynym efektem królewskich obietnic pomocy dla miasta jest przyznanie na jego rzecz kilka miesięcy później zapomogi w wysokości 300 dukatów rocznie.

Z księgi miejskiej obejmującej protokoły sądów potocznych odbywających się w rezydencji prezydentów Krakowa w latach 1781–1782 fragment strony 31 z wpisem sprawy rozpatrywanej w 1781 roku za kadencji burmistrzowskiej Jana Antoniego Marianiego – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1142, s. 31)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. XVI, s. 136v; Noga 2008, nr 362.

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

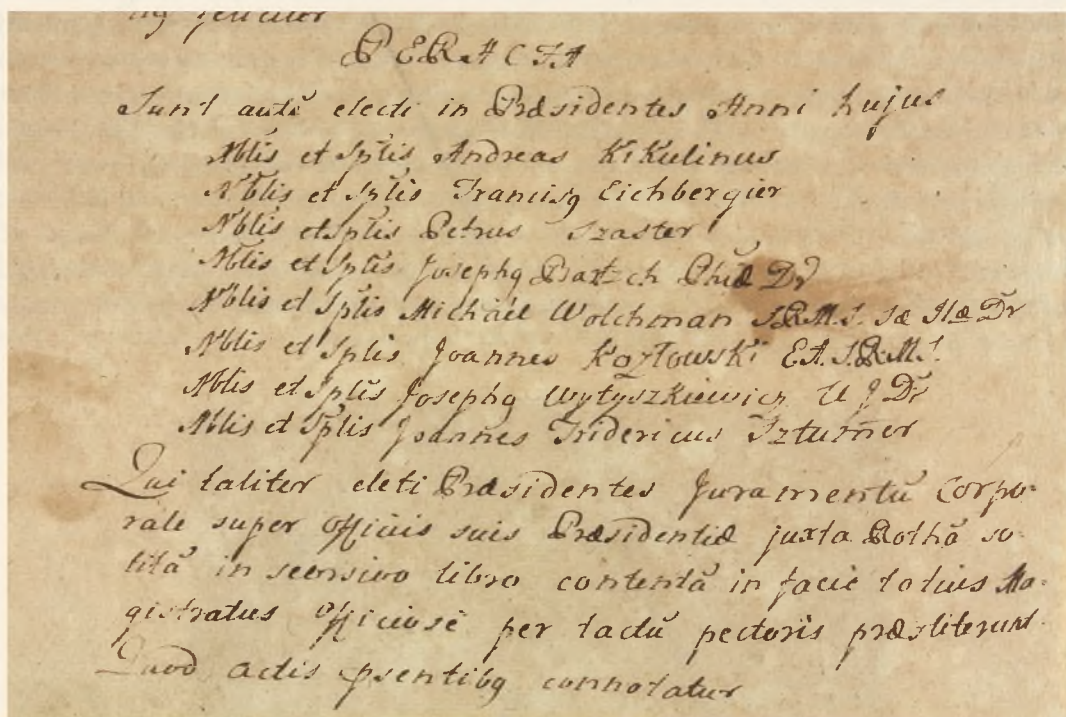
633. JAN FRYDERYK SZTUMER

rajca 1768–1774

burmistrz 1769

Joannes Fridericus Sztummer

Kupiec. Ławnik Sądu Wyższego Prawa Magdeburskiego na Zamku Krakowskim. W 1768 roku był najpierw ławnikiem miejskim, a następnie został wybrany do rady miejskiej na miejsce zwolnione po śmierci Jana Gałeczki (nr 607). W 1766 roku oskarżył Franciszka Łopackiego, ławnika krakowskiego, o to, że ten psuje kredyt kupiecki. Jan Fryderyk Sztumer zajmował się handlem kosami, a także produkcją i sprzedażą pasów w spółce z Franciszkiem Wojciechem Goździkowskim, założycielem persjarni (zakładu produkcji pasów) około 1785 roku (zakład ten upadł pod koniec XVIII wieku). Ożenił się w 1753 roku z Reginą, córką Antoniego Żmudzińskiego, kupca. W 1779 roku Regina była już wdową i spisała testament. Jan Sztumer zmarł przed 10 czerwca 1774 roku, kiedy to wybrano na jego miejsce Jana Nepomucena Kaspariego (nr 637).

Joannes Fridericus Sztummer

Zróżdła i literatura:

Bj, sygn. rkps 5357, t. III, s. 183v; Pa-
choński 1956, s. 450; Bieniarzówna
1994-II, s. 573–574; Komorowski 2008,
s. 132, 268; Noga 2008, nr 363.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1763–1771 fragment strony 1067 z wykazem rajców urzędujących
nominowanych na rok 1769, wśród których znajduje się Jan Fryderyk Sztumer – oraz powiększenie zapisu imienia
(Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 483, s. 1067)

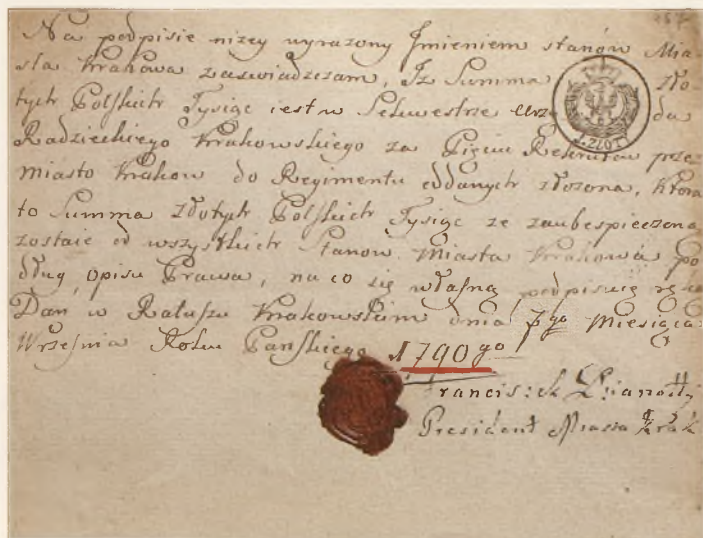
634. FRANCISZEK DZIANOTTI

rajca 1774–1796

burmistrz 1774, 1775, 1781, 1783, 1785, 1787, 1790

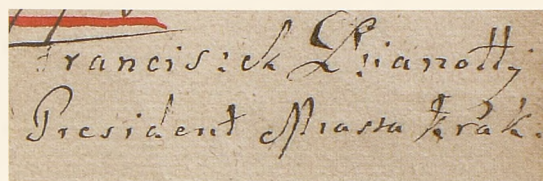
Franciscus Dzanotty (Gianotti)

Kupiec, pochodzący z rodziny wywodzącej się z Włoch, syn Jakuba Tomasza i Marianny z Toryanich. Jego stryjem był rajca Jan (nr 597). W latach 1761–1774 był ławnikiem sądowym. Do rady miejskiej został wybrany w 1774 roku, na miejsce po Franciszku Soldadinim (nr 602). Zasiadając w radzie urzędującej, sześciokrotnie pełnił w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza. Do rady wybranej w oparciu o ustawy Sejmu Czteroletniego 14 kwietnia 1792 roku już nie wszedł. Jednak 12 września, po Targowicy, nastąpiła restytucja władz miejskich i odzyskał urząd rajcy. Wszedł też do rady powołanej 4 marca 1794 roku po sejmie grodzieńskim. Z kolei nie znalazł się w radzie restaurowanej przez Tadeusza Kościuszkę 14 kwietnia 1794 roku. Wkrótce jednak ponownie wszedł do rady przywróconej 15 czerwca 1794 roku przez okupacyjne władze pruskie. W okresie Sejmu Czteroletniego popierał reformy wprowadzone ustawami z 1791 roku, w tymże roku wygłosił mowę na sesji deputowanych do miast Wydziału Krakowskiego, drukiem upowszechnioną także w innych miastach. Współuczestniczył w ustalaniu położenia przyszłej nekropolii na Rakowicach. Był podskarbis Konfraterni Włoskiej mającej kaplicę w kościele Franciszkanów; uwikłał się w 1788 roku w wyniesienie w niejasnych okolicznościach i przetopienie srebra z tej kaplicy – sprawa oparła się o sąd, a kwotę uzyskaną ze sprzedania przez Dzanottiego stopionego srebra zarekwirował Kościuszko na rzecz powstania. Franciszek Dzanotti miał kamienicę przy Rynku (obecnie nr 15), kamienicę zwaną „Hiszpania” na przedmieściu Piasek, dom z ogrodem („Dworek pani Dzanotty”) w jurydyce Biskupie (okolice dzisiejszego pl. Biskupiego) oraz dwa sklepy w Sukiennicach. Był dwukrotnie żonaty, z pierwszego małżeństwa miał syna Onufrego i dwie córki; drugą żoną była Barbara, córka Józefa Bartscha (nr 618) i Joanny de Chedeville. Zmarł 8 marca 1796 roku.

Na podpisie niżej wyrażony imieniem stanów Miasta Krakowa zaświadczam, że Summa 1000 dukatów Polskich Tysiąc restu Sekwestrowej dla Radzieckiego Krakowskiego za Długu Rekrutów prze miasto Krakow do Regimentu Idących Idzonych, która to Summa 1000 dukatów Polskich Tysiąc ze zabezpieczenia zostaje w wszystkich Panow. Miastach Krakowskich po Dług, Opisu Prawa, na co się wzięła podpisana przez Dług w Działu Krakowskim dnia 7go Miesiaca Września Roku Pańskiego 1790go

Franciszek Dzanotti
Prezydent Miasta Krak.

Franciszek Dzanotti
Prezydent Miasta Krak.

Z miejskich akt i rachunków do kontrybucji wojskowych i wydatków na wojsko z lat 1773–1793 zaświadczenie z 7 września 1790 roku dotyczące złożenia kwoty sekwestrowej 1000 złotych polskich w związku z wystawieniem przez miasto pięciu rekrutów do regimentu, podpisane przez Franciszka Dzanottiego, wówczas burmistrza – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza, tu nazwanego prezydentem (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2966, s. 467)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

W 1789 roku, podczas trwania w Warszawie obrad Sejmu Czteroletniego (1788–1792), Kraków nie wykazuje solidarności z miastami królewskimi walczącymi o prawa mieszczańskie. Nie uczestniczy w akcie uchwalenia zjednoczenia miast ani w tak zwanej czarnej procesji i przekazaniu Sejmowi postulatów 141 miast. Przesyła natomiast własny memoriał.

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 432; Louis-Wawel 1883, s. 29; Bąkowski 1893-I, s. 18–19; Tomkowicz 1900, s. 22–25; Garbacik Józef, Dzanotti Franciszek, [w:] PSB, t. VI, s. 101; Bieniarzówna 1994-II, s. 470; Bieniarzówna 1994-III, s. 49; Bieniarzówna 1996, s. 9; Lichończak 2006, s. 14; Komorowski 2008, s. 281; Noga 2008, nr 364.

Stanisław August Poniatowski (1764–1795)

Sejm Czteroletni uchwa-
la w 1791 roku *Prawo o mia-
stach*, włączone potem do
Konstytucji 3 maja. Miesz-
czanie otrzymują wiele praw
dotąd przynależnych szlach-
cie.

Gdy do Krakowa dociera wieść o Konstytucji 3 maja, dochodzi do patriotycznych manifestacji. Do wyłożonej na Ratuszu nowej księgi przyjęć do prawa miejskiego wpisują się przedstawiciele szlachty województwa krakowskiego.

Także w 1791 roku z trzech odrębnych ośrodków miejskich – Krakowa, Kazimierza i Kleparza – oraz jurydyk posiadających własną administrację zostaje utworzone jedno miasto, później podzielone na cztery cyrkuły.

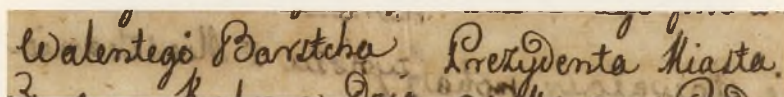
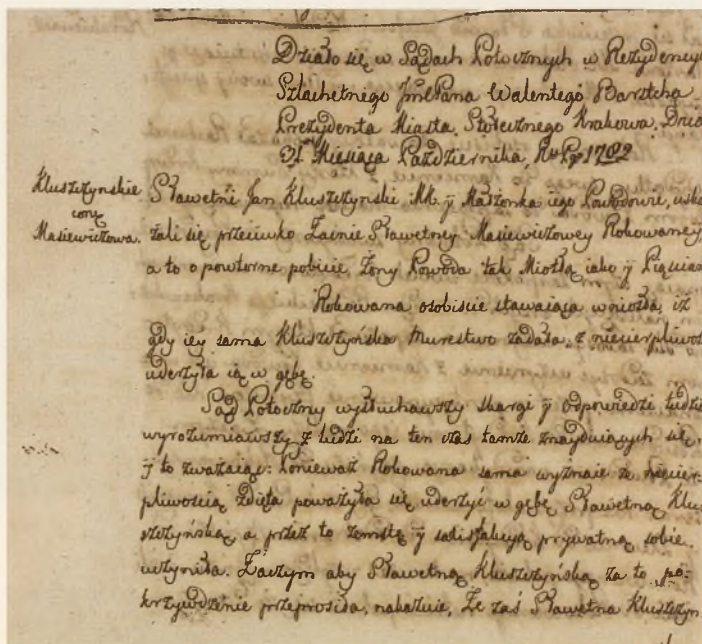
635. WALENTY BARTSCH

rajska 1774–1810

burmistrz 1774, 1775, 1778, 1779, 1780, 1781, 1782, 1783, 1785, 1786, 1787, 1788

Walentinus Barszcz

Kupiec, urodzony 14 lutego 1748 roku w Krakowie, ostatni przedstawiciel we władzach miejskich rodziny Bartschów, syn rajcy Józefa (nr 618) i Joanny de Chedeville, wnuk rajcy Macieja (nr 599). Do roku 1774 pełnił funkcję syndyka, z której zrezygnował w związku z wejściem do rady miasta, w której zajął miejsce po Baltazarze Hintzu (nr 619). Do reform Sejmu Czteroletniego, czyli przez ponad 20 lat, 12 razy jako członek rady urzędującej pełnił funkcję burmistrza. Uzyskał postulowany przez mieszczan dekret zakazujący Żydom handlu w Krakowie. Nie popierał reform ustrojowych Sejmu Czteroletniego, nie znalazł się w nowej radzie ustanowionej 14 kwietnia 1792 roku na mocy ustawy o miastach z 1791 roku. Jednak już 12 września tego roku wrócił do władz, gdy nastąpiła reaktywacja rady po Targowicy. Został powołany do kolejnej rady, ustanowionej na mocy ustawy konstytucyjnej sejmu grodzieńskiego. Nie wszedł z kolei do rady powołanej przez Tadeusza Kościuszkę w czasie powstania, ale należał do sądu kryminalnego mającego ścigać zdrajców. Gorliwie działał we władzach miasta po upadku powstania. Z nadania pruskiego wszedł do rady ustanowionej 15 czerwca 1794 roku. Z nadania austriackiego w latach 1802–1810 pełnił urząd drugiego zastępcy prezydenta municypalnego, współdziałając z prezydentem Dominikiem Drdatzkim (nr 644), a później z p.o. prezydentem Józefem Gollmayerem (nr 645). Po wcieleniu Krakowa do Księstwa Warszawskiego, za prezydentury Stanisława Kostki Zarzeckiego (nr 646), rząd Księstwa powierzył mu urząd pierwszego ławnika administracji wewnętrznej Krakowa. W roku 1815 został mianowany przez komisarzy trzech dworów opiekuńczych Wolnego Miasta Krakowa członkiem adiunktem Komisji Organizacyjnej, a ta z kolei mianowała go dożywotnim senatorem Wolnego Miasta. Był właścicielem kamienic przy Rynku nr 4 i 5 odziedziczonych po ojcu. Zmarł bezpotomnie 7 sierpnia 1823 roku w Krakowie.

Z księgi miejskiej obejmującej protokoły sądów potocznych odbywających się w rezydencji prezydentów Krakowa w latach 1782–1783 fragment strony 18 z wpisem sprawy rozpatrywanej w 1782 roku za kadencji burmistrza Walentego Bartscha (tu nazywanego prezydentem) – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1143, s. 18)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5350, s. 432; Louis-Wawel 1883, s. 28–30; Strojek Ludwik, Friedberg Marian, *Bartsch Walenty*, [w:] PSB, t. I, s. 332; Małecki 1994-II, s. 9, 27, 35; Bieniarzówna 1996, s. 9; Rożek 2000, s. 298; *Encyklopedia*, s. 46; Komorowski 2008, s. 262–263; Noga 2008, nr 365.

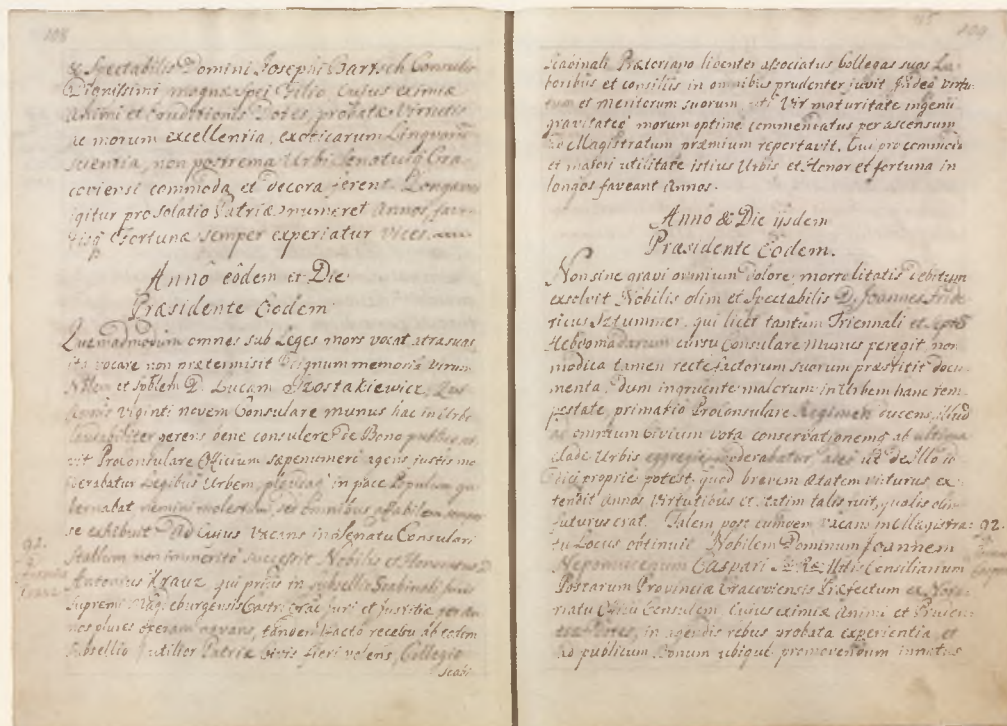
636. ANTONI KRAUZ

rajca 1774–1775

burmistrz 1774, 1775

Antonius Kraus

Kupiec winny. Jego przodkowie mieli w drugiej połowie XVII wieku bardzo silną pozycję w magistracie krakowskim. W radzie miejskiej zasiadało aż czterech przedstawicieli tej rodziny (Krzysztof starszy – nr 514, Stanisław – nr 540, Krzysztof młodszy – nr 544, Antoni Stanisław – nr 559). Antoni Krauz początkowo był ławnikiem Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim. W sierpniu 1768 roku złożył podpis pod aktem odstąpienia od konfederacji województwa krakowskiego wspierającej konfederację barską. W 1774 roku został wybrany na urząd rajcy po zmarłym Łukaszu Szostakiewiczu (nr 609), odnotowany został w radzie także w roku kolejnym. W obu tych latach był nominowany do rady urzędującej, pełnił wówczas funkcję burmistrza. Był prowizorem szpitala Bractwa Panny Marii przy ul. św. Szczepana w latach 1778–1779. Należała do niego kamienica przy ul. Grodzkiej 40, którą po 1780 roku przebudował. Ożenił się z Kunegundą Mączyńską. Z małżeństwa tego pochodził syn Andrzej i córka Marianna, która w 1773 roku wyszła za mąż za leciwego już rajcę Józefa Feistmantela (nr 622); w tym samym roku owdowiała. Po roku 1775 Antoni Krauz nie jest już w księgach miejskich odnotowywany.

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Antonius Kraus

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 strony 108–109 z wpisem z 1774 roku o wyborze do rady miejskiej po śmierci Łukasza Szostakiewicza (nr 609) nowego rajcy Antoniego Krauza, który, jak zapisano, „biegły w prawie, już wcześniej jako ławnik opracowywał ustawy dla miasta, zawsze wspierał radą swoich kolegów” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 108–109)

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 183v, 185v; Bieniarzówna 1976, s. 130; Bieniarzówna 1994-I, s. 204; Bieniarzówna 1994-II, s. 438, 471; Noga 2008 nr 366, 805a.

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Kiedy w 1792 roku zawiązuje się konfederacja targowicka, władze Krakowa wydają uniwersał, w którym nawołują do obrony ojczyzny w wojnie z Rosją i Targowicą. W efekcie przegranej wojny z Rosją oddziały rosyjskie wkraczają do Krakowa.

Rok później ma miejsce drugi rozbiór Rzeczypospolitej. Sejm grodzieński likwiduje zdobycze Konstytucji 3 maja, w tym *Prawo o miastach*.

W 1794 roku na Rynku Tadeusz Kościuszko składa przysięgę. Rozpoczyna się powstanie kościuszkowskie. Jego klęska powoduje półtoraroczną okupację miasta przez wojska pruskie.

Źródła i literatura:
Kupczyński 1912, s. 13, 30, 56, 62, 102, 176; Bieniarzówna Janina, *Kaspary Jan*, [w:] PSB, t. XII, s. 178–179; Bieniarzówna 1994-II, s. 594–596, 598–599; Noga 2008, nr 367.

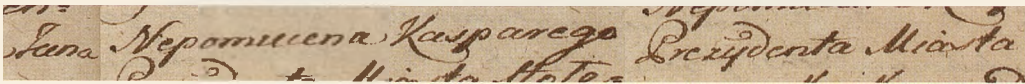
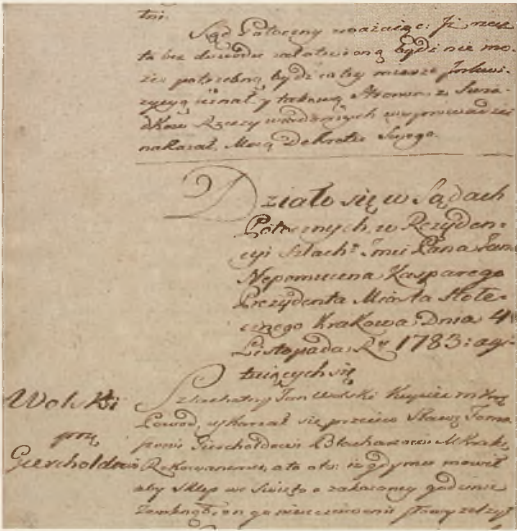
637. JAN NEPOMUCEN KASPARI

rajca 1774–1796

burmistrz 1774, 1776, 1777, 1778, 1779, 1780, 1782, 1783, 1785, 1786, 1787, 1788

Joannes Kaspary (Gaspary, Caspari)

Poczmistrz krakowski, konsyliarz królewski. Urodził się około 1743 roku. Syn Jana Gotfryda, złotnika, przybyłego z Drezna, który osiadł w Krakowie w roku 1742. Początkowo zajmował się handlem, a następnie objął funkcję poczmistrza w latach 1772–1793, po ojczymie swej małżonki Janie Poszmanie. Do rady został wybrany w 1774 roku na miejsce po Janie Fryderyku Sztumerze (nr 633). W ciągu dwóch dekad sprawowania urzędu rajcowskiego dwunastokrotnie wchodził w skład rady urzędującej, której członkowie w ustalonej kolejności pełnili funkcję burmistrza. Wraz z innymi rajcami brał udział w uroczystym bankiecie na cześć Stanisława Augusta na zamku (w 1787 roku). Z jego inicjatywy Kraków nie uczestniczył w zjeździe miast polskich, organizowanym przy udziale Jana Dekerta (w 1789 roku). Jan Nepomucen Kaspary był delegatem w Warszawie podczas uchwalenia Konstytucji 3 maja. Niechętny reformom konstytucyjnym nie został powołany do rady miasta ustanowionej w 1792 roku na jej mocy. Znalazł się natomiast w radach powołanych w tym samym i w następnym roku po Targowicy i po sejmie grodzieńskim. Nie wszedł do rady powołanej przez Naczelnika Tadeusza Kościuszkę w kwietniu 1794 roku, ale już w czerwcu tego roku uzyskał nominację rajcowską od okupacyjnych władz pruskich. Jan Nepomucen Kaspary otrzymał szlachectwo w 1790 roku. Miał w dzierżawie wieś Dąbie i austerię na przedmieściu. W 1782 roku jako dzierżawca Dąbia został wraz z miastem jako właścicielem pozwany przez miasto Kazimierz o nieprawne pobieranie opłat z mostu na starej i nowej Wiśle, a także o przywłaszczenie sobie pewnych korzyści z Bieżanowa, Okopów i Zabłocia. Posiadał kamienicę w Rynku 8 oraz dwie kamienice przy ul. św. Jana. Pierwsza z nich była zwana Starą Poczta (część obecnego nr. 17/19) i została kupiona od szpitala św. Ducha. Drugą (nr 13) pozyskał od Ignacego Przebendowskiego w 1788 roku i zbył w roku 1804 za 23 750 florenów Janowi Loranowskiemu. W 1767 roku ożenił się z Magdaleną, córką Karola Wagnera, ławnika krakowskiego. Miał syna Franciszka Ignacego. Zmarł w 1825 roku.

Z księgi miejskiej obejmującej protokoły sądów potocznych odbywających się w rezydencji prezydentów Krakowa w latach 1783–1784 fragment strony 118 z wpisem sprawy rozpatrywanej w 1783 roku za kadencji burmistrza (tu zwanego prezydentem) Jana Nepomucena Kaspariego – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1144, s. 118)

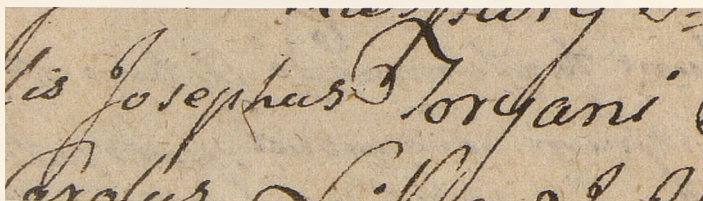
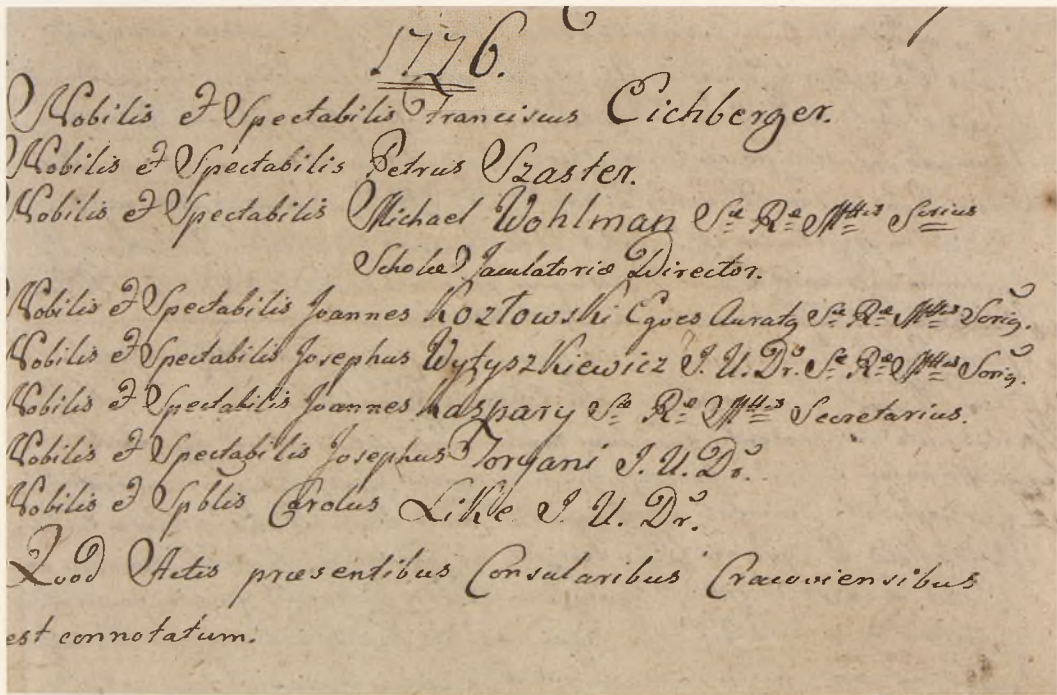
638. JÓZEF TORYANI

rajca 1774–1778

burmistrz 1774, 1776, 1778

Josephus Toryani

Aptekarz z tytułem doktora, z rodziny wywodzącej się z Tessynu we Włoszech. Pieczętował się herbem Toryani. Przedstawiciele rodziny Toryanich zasiadali od kilkudziesięciu lat w radzie miasta. Józef karierę w magistracie rozpoczął w 1774 roku, kiedy został wybrany na urząd rajcy krakowskiego w miejsce po zmarłym Józefie Feistmantelu (nr 622). W radzie działał do 1778 roku – w tym czasie był trzykrotnie wybierany do rady urzędującej i pełnił wtedy funkcję burmistrza. Należał do zespołu wizytatorów Komisji Edukacji Narodowej. W 1776 roku, jako rajca, był także lonerem. W latach 1775–1776 zajmował się zaopatrywaniem w żywność ubogich pielgrzymów przybyłych do Krakowa na Wielki Jubileusz Narodzin Chrystusa i wspomaganie ich drobnymi sumami pieniężnymi. Był prowizorem miejskiego lazaretu, w którym wydawano dla nich posiłki. W 1778 roku jego rodzinna apteka w kamienicy przy Rynku 11 – tak jak apteka Piotra Szastera (nr 615) – była jedną z trzech, które mogły funkcjonować w mieście (decyzją Komisji Dobrego Porządku zamknięto wówczas wszystkie apteki przyklasztorne). W 1770 roku ożenił się z Marianną, córką Baltazara Hallera i Ewy. Zmarł 7 grudnia 1778 roku.

Z księgi radzieckiej obejmującej lata 1774–1776 fragment strony 625 z wykazem rajców urzędujących nominowanych na rok 1776, wśród których znajduje się Józef Toryani – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 485, s. 625)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

STIEPAN STIEPANOWICZ APRAKSIN

komendant miasta

sierpień 1768–wrzesień 1769

graftu Aprasynu.

Z akt i rachunków do konfederacji barskiej z lat 1768–1772 fragment z 1768 roku z tytułem i imieniem (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2965, s. 43)

Generał, stał na czele wojsk rosyjskich, które w dobie konfederacji barskiej w 1768 roku okupowały Kraków. Na jego żądanie rada miejska i pospólstwo odstąpili od konfederacji. Wyszedł z wojskiem z miasta we wrześniu 1769 roku.

LOBRY

komendant miasta

listopad 1769–jesień 1770,

maj 1772–luty 1773 (?)

Pułkownik Lobry,

Ze zbiorów „Teki Grabowskiego” zapis stopnia i imienia z relacji z działań wojennych w 1769 roku w trakcie konfederacji barskiej (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. E 74, s. 145)

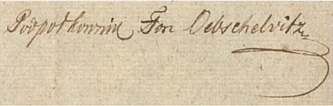
Pułkownik rosyjski, komendant miasta po zdobyciu Krakowa przez Jana Drewicza 9 listopada 1769 roku. Umiarkowany w sprawach miasta, oddawał się rozpustnemu życiu, przez zwierzchnika nazwany *ein schläfriger Mann*. Powrócił na funkcję komendanta w maju 1772 roku.

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 5357, t. III, s. 183v; BJ, sygn. rkps 5350, s. 432; Pachoński 1956, s. 253; Bieniarzówna 1976, s. 124–125; Bieniarzówna 1994-II, s. 469–470; Komorowski 2008, s. 272; Noga 2008, nr 368.

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

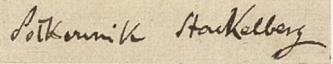
**FRANCISZEK RUDOLF
OESCHELWITZ**
komendant miasta
jesień 1770–listopad 1771

Z akt i rachunków do konfederacji barskiej z lat 1768–1772 fragment raportu z 1770 roku z podpisem (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2965, s. 301)

Pułkownik okupacyjnych wojsk rosyjskich, komendant miasta po Lobrym. Grabieżca nakładający rekwizycje i dopuszczający samowolę załogi wojskowej, zaciekle wróg konfederatów barskich. W listopadzie 1771 roku przeniesiony do Sandomierza.

STACKELBERG
komendant miasta
listopad 1771–maj 1772

Ze zbiorów „Teki Grabowskiego” zapis stopnia i imienia z relacji o obciążeniach miasta w trakcie okupacji w 1771 roku (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. E 74, s. 269)

Podpułkownik rosyjski, w 1771 roku następca Oeschelwitza, prowadzący umiarkowaną politykę wobec miasta. Po odbiciu Zamku z rąk konfederatów zastąpił na funkcji komendanta w maju 1772 roku przez obejmującego ponownie komendanturę Lobrego.

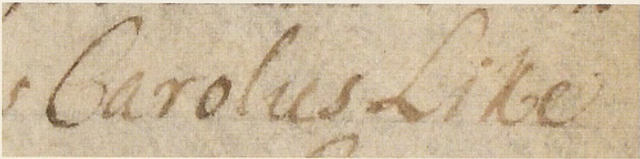
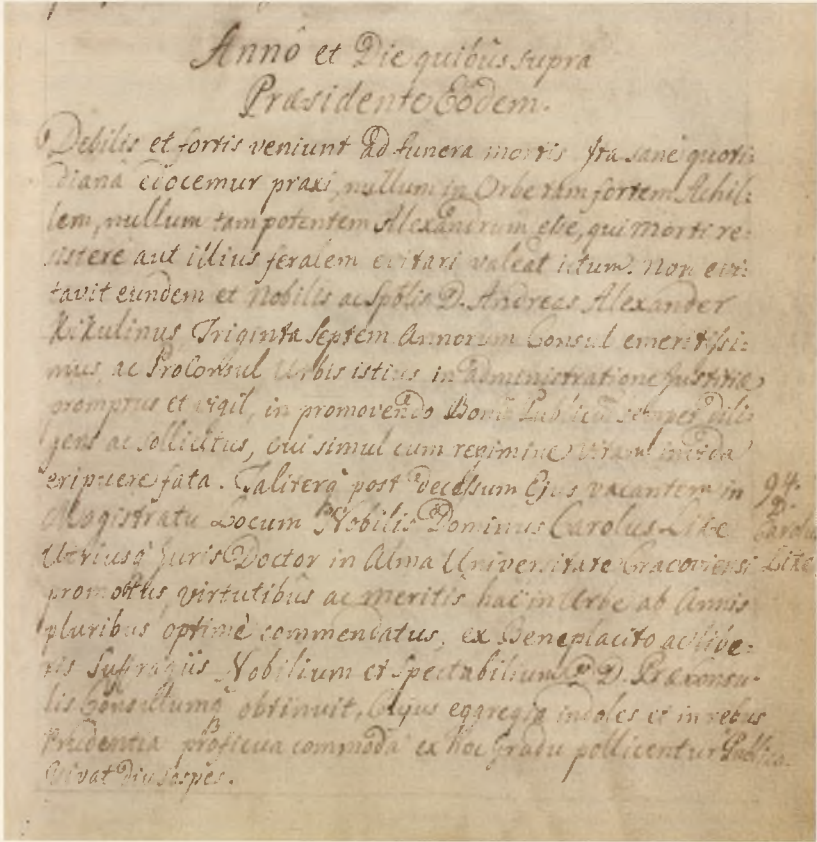
Źródła i literatura:
Pachoński 1956, s. 253; Stabrawa 1999, s. 55, 62, 65; Jelonek-Litewka 2007, s. 24, 28, 79, 92; Komorowski 2008, s. 308; Noga 2008, nr 369.

639. KAROL LIKE

rajca 1774–1791
burmistrz 1774, 1776, 1785, 1787

Carolus Likie

Przedstawiciel znanej krakowskiej rodziny aptekarskiej, prawnik (doktor obojga praw). Wybrany w 1774 roku do rady miejskiej po Andrzeju Aleksandrze Kikulinusie (nr 606). Przyczynił się do remontu Wagi Wielkiej w latach 1786–1787. Na ten cel w imieniu władz miasta zaciągnął specjalną pożyczkę oraz podpisał umowę z krakowskimi majstrami: Sebastianem Niemczykiewiczem, Wojciechem Sułkowskim, Marcinem Krzyżanowskim i Sebastianem Glixellim. Umowa opiewała na znaczną sumę 22 500 złotych. Wraz z innymi przedstawicielami magistratu zajmował się rewizją dawnej postrzygalni przy Sukiennicach zwanej „Syndykówką”. Z uwagi na chorobę Józefa Toryaniego (nr 638) zastąpił go w 1778 roku w zespole wizytatorów Komisji Edukacji Narodowej. W tym samym roku był lonerem. Był znanym aptekarzem – jego apteka była jedną z trzech utrzymanych aptek świeckich w Krakowie w wyniku decyzji Komisji Dobrego Porządku (1788). Była ulokowana w kamienicy przy Rynku 28. Karol Like miał syna Jana i córkę Justynę. Zmarł 29 maja 1791 roku.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 fragment strony 111 z wpisem z 1774 roku o wyborze do rady miejskiej po śmierci Andrzeja Aleksandra Kikulinusa (nr 606) nowego rajcy Karola Likego, jak zapisano: „wielce zasłużonego swą wiedzą i pracą dla miasta” – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, s. 111)

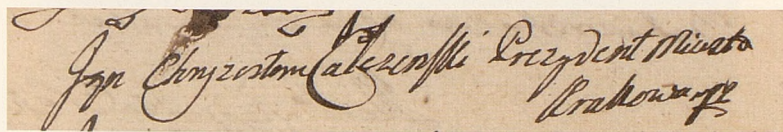
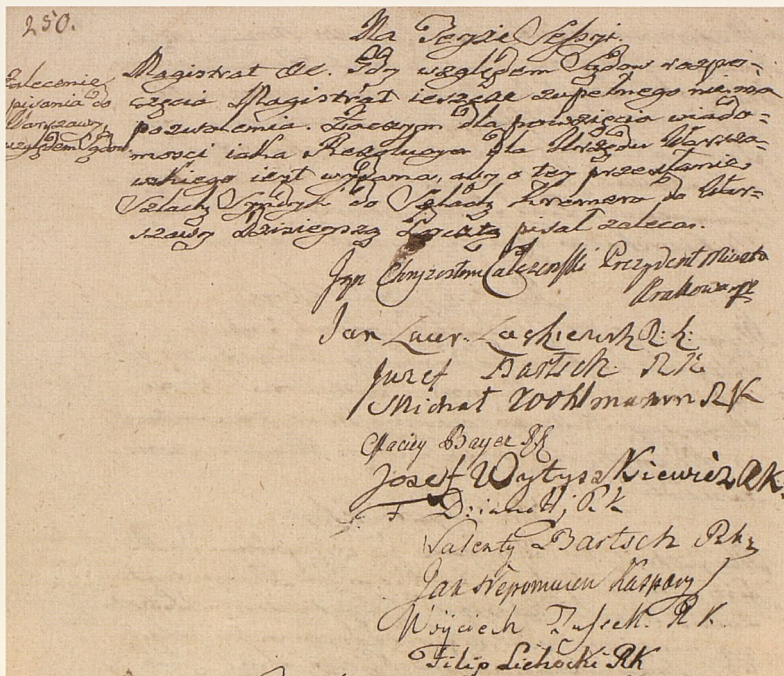
640. JAN CHRZYSTOM GAŁCZYŃSKI

rajska 1774–1794

burmistrz 1775, 1780, 1788, 1792

Joannes Czołczyński (Całczyński)

Kupiec. Był właścicielem kamienicy nr 10A przy ul. Szewskiej. Po raz pierwszy został wybrany na ławnika w 1772 roku na miejsce Michała Tomaszewicza, który wyjechał z Krakowa. Funkcję tę pełnił do roku 1774, kiedy to został wybrany do rady miejskiej na miejsce po zmarłym Baltazarze Schulzu (nr 617) i piastował ten urząd do 1794 roku. W ciągu dwóch dekad sprawowania funkcji burmistrza czterokrotnie wszedł w skład rady urzędującej i pełnił funkcję burmistrza. Jego nazwisko widnieje w panegiryku Wincentego Trefflera, wydany w Krakowie w 1774 roku z okazji wyboru nowej rady urzędującej. W czasie, gdy Gałczyński był burmistrzem, w styczniu 1775 roku nastąpił wylew Wisły, w wyniku którego uległ zniszczeniu most wielicki. Konstrukcję odbudowano w postaci mostu pływającego. Gałczyński nie wszedł do nowej rady miejskiej powołanej 14 kwietnia 1792 na mocy Konstytucji 3 maja. Ponownie pełnił urząd rajcy po Targowicy, gdy 12 września 1792 roku przywrócono władze przedkonstytucyjne. Podczas tej kadencji od 12 października 1792 roku pełnił funkcję burmistrza (zwanego już prezydentem), którą objął w wyniku rezygnacji złożonej przez Macieja Baiera (nr 628). Znalazł się w składzie rady miejskiej także po Sejmie grodzieńskim, gdy 4 marca 1794 roku powołano kolejną radę w oparciu o konstytucję grodzieńską. Zachował urząd rajcowski także 24 kwietnia 1794 roku, gdy z rozkazu Naczelnika Tadeusza Kościuszki nastąpił powrót do władzy na mocy Konstytucji 3 maja. Utrzymał urząd także po upadku powstania, gdy 15 czerwca 1794 z rozkazu pruskiej komendantury wojskowej miasta przywrócono przedinsurekcyjną radę miejską, przedinsurekcyjną. Zmarł w trakcie trwania tej kadencji, przed 1796 rokiem.

Z księgi radzieckiej dotyczącej administracji miasta w latach 1790–1793 fragment strony 250 z wpisem z 12 października 1792 roku stwierdzającym, że rajcy z Janem Chryzostomem Gałczyńskim jako burmistrzem na czele zalecają syndykowi miasta wysłanie listu do Warszawy z zapytaniem w sprawie rozpoczęcia działalności sądów – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji burmistrza
(Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1259, s. 250)

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

HUGO KOŁŁATAJ
pełnomocnik naczelnika
19 kwietnia–15 czerwca 1794

Hugo Kołłątaj, grafika
z Ilustrowanego Kuria Codziennego
(Narodowe Archiwum Cyfrowe,
sygn. 1-N-3989-9)

Urodzony w 1750 roku na Wołyniu, ksiądz, polityk, pisarz. Zarządzał Krakowem na mocy pełnomocnictw udzielonych 19 kwietnia 1794 roku przez Naczelnika, wydając Komisji Porządkowej i komisarzom miasta wiążące dyspozycje. Zmarł w roku 1812.

IGNACY WIENIAWSKI
komendant miasta
kwiecień–czerwiec 1794

IGNACY WIENIAWSKI
Komendant Miasta Krakowa, do Obywatelów i Mieszkańców
tegoż Miasta.

Imię i funkcja z nagłówka odezwy
z 2 maja 1794 roku do mieszkańców
z instrukcją na wypadek alarmu
(Biblioteka Jagiellońska,
sygn. 222410 III Rara, nr 68)

Generał major wojsk kościuszkowskich, mianowany przez Naczelnika komendantem miasta. Negocjował kapitulację z Prusakami, za zdradę skazany na śmierć *in effigie*.

Źródła i literatura:

BJ, sygn. rkps 1643; *Kronika*, s. 127, 135;
Noga 2008, nr 370, 804.

Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

JAN KALK
pełnomocnik naczelnika
15 czerwca 1794

Jana Kalka
Podpułkownika

Zapis imienia i stopnia z obwieszczenia z 4 lipca 1794 roku komunikującego wyrok sądu wojennego
(Biblioteka Jagiellońska, sygn. 222409 III Mag. St. Dr., s. 67)

Major regimentu Wodzickiego, w randze podpułkownika przejął po Wieniawskim komendanturę miasta z nominacji Komisji Porządkowej. Podpisał akt kapitulacji Krakowa. Skazany za zdradę na śmierć in effigie.

LUDWIK ANTONI
VON HOYM
cywilny komisarz miasta
czerwiec 1794–styczeń 1796

v. HOYM
Konsyliarz od Najjaśniejszego Króla Jnci Pruskiego umocowany.

Z akt i rachunków do czasów kościuszkowskich i wojska pruskiego z lat 1794–1795 zapis imienia i stanowiska z odezwy wydanej 29 czerwca 1794 roku (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 2967, s. 395)

Baron pruski, tajny radca mianowany komisarzem cywilnym Krakowa w 1794 roku. Rządził przy udziale komisarza wojskowego Leopolda von Rürsa do oddania miasta Austriakom w 1796 roku. Wywiózł do Prus insygnia koronacyjne z Wawelu.

Źródła i literatura:
Louis-Wawel 1883, s. 36; Kronika, s. 135; Jelonek-Litewka 2007, s. 71; Komorowski 2008, s. 326–328; Noga 2008, nr 377, 803.

641. WOJCIECH TUSZEK

rajca 1792–1794
burmistrz 1793

Adalbertus Tussek (Tuszka)

Kupiec, urodzony w 1743 roku. W latach 1768–1791 pełnił urząd ławnika sądowego. Został powołany do rady miejskiej ustanowionej 14 kwietnia 1792 roku na mocy Konstytucji 3 maja. Po Targowicy znalazł się w radzie miejskiej powołanej 12 września 1792 roku na zasadzie kooptacji. Po skompletowaniu rady Wojciech Tuszek zasiadał w sekcji policyjnej. 13 stycznia następnego roku został powołany do rady urzędującej, pełniąc w przypadającej na niego kolejności funkcję burmistrza („prezydenta”, jak przyjęto już nazywać tę funkcję). Nie znalazł się w składzie rady powołanej 4 marca 1794 roku na mocy konstytucji sejmiku grodzieńskiego, natomiast został powołany do rady ustanowionej 24 kwietnia tego roku przez Naczelnika Tadeusza Kościuszkę, a stanowiącej powrót do władz miejskich działających pod rządami Konstytucji 3 maja. W kolejnej radzie, powołanej przez pruską władzę okupacyjną 15 czerwca 1794 roku, już się nie znalazł. Wojciech Tuszek handlował towarami żelaznymi. Był właścicielem jednego kramu z piwnicą i komorą drewnianą w Kramach Bogatych (1796). Należała do niego kamienica położona przy Rynku (obecnie nr 37), w latach trzydziestych XVIII wieku zniszczona, a odbudowana przez Karola Tuszka (nr 623). Wojciech Tuszek zmarł 10 grudnia 1809 roku.

Plachetny Imię Pan Wojciech Tuszek.

Z urzędowego spisu rajców obejmującego lata 1363–1802 wkładka do spisu z listą prezydentów (rajców prezydujących) wybranych do nowej rady miasta 13 stycznia 1793 roku, wśród których znajduje się Wojciech Tuszek – oraz powiększenie zapisu imienia (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1477, wkładka)

PREZYDENCI

I

POD ZABOREM, PRZED AUTONOMIĄ LATA 1792–1866

**Biogram prezydenta
i osoby pełniącej równorzędny urząd
zawiera:**

- ♦ nagłówek, w którym podano:
 - imię i nazwisko,
 - nazwę pełnionego urzędu,
 - okres sprawowania urzędu;
- ♦ najistotniejsze informacje o osobie;
- ♦ ikonografię bezpośrednio związaną z osobą;
- ♦ wybór publikacji źródłowych i literatury poszerzającej.

nr 642–672

642. FRANCISZEK WIELOPOLSKI

prezydent: 14 kwietnia–12 września 1792

prezydent nominat: 24 kwietnia–15 czerwca 1794

Margrabia, X ordynat pińczowski, pochodzący z rodziny magnackiej pieczętującej się herbem Starykoń, wzmiankowanej w źródłach od XIV wieku. Urodzony w 1732 roku, syn Karola, starosty generalnego krakowskiego i Elżbiety Mniszech. Kawaler Orderu Orła Białego. W latach 1767–1773 pełnił urząd marszałka nadwornego koronnego. W dobie konfederacji barskiej w 1768 roku jako członek Senatu Rzeczypospolitej głosował za wezwaniem wojsk rosyjskich celem stłumienia konfederacji. Był pierwszym prezydentem Krakowa wybranym według nowych zasad ustrojowych, rozdzielających władzę wykonawczą od uchwałodawczą, wprowadzonych ustawami Sejmu Czteroletniego. Został nim 14 kwietnia 1792 roku, uprzednio przyjąwszy krakowskie obywatelstwo. Insygnia władzy miejskiej odebrał dwa dni po wyborze z rąk reprezentującego stary, poprzedni magistrat Macieja Baiera (nr 628). Nie angażował się w sprawy miasta przesadnie, pozostawiając faktyczną władzę wiceprezydentowi Michałowi Wohlmanowi (nr 621). Pełnił urząd do 12 września tegoż roku, kiedy to po Targowicy przywrócono poprzednie władze, sprzed Konstytucji 3 maja. Powtórnie zwrócono się do niego o objęcie urzędu prezydenckiego, gdy z rozkazu Naczelnika Tadeusza Kościuszki 24 kwietnia 1794 roku przywrócono magistrat wybrany w 1792 roku na mocy Konstytucji 3 maja – korespondencyjnie godność przyjął, jednak nie przyjechał do Krakowa i urzędu tego nie objął. W tej sytuacji obowiązki prezydenta do okupacji pruskiej i przywrócenia 15 czerwca 1794 roku rady przedinsurekcyjnej wykonywał wiceprezydent Wohlman. Franciszek Wielopolski mieszkał w swojej kamienicy przy Rynku (obecnie nr 47), należącej do Wielopolskich od drugiej ćwierci XVIII wieku i zwanej Margrabską. Około 1750 roku poślubił Joannę Franciszkę Belińską, następnie w roku 1761 Izabelę Elżbietę Belińską. Zmarł 14 stycznia 1809 roku, pozostawiając z drugiej żony synów Józefa Jana Nepomucena, XI ordynata pińczowskiego, oraz Michała.

Portret Franciszka Wielopolskiego pędzla Franciszka Ignacego Molitora, 1772 rok
(Muzeum Narodowe w Kielcach, nr. inw. MNKi/M/16537)

W dobie Konstytucji 3 maja
(1791–1794)
Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Na mocy postanowień z 1795 roku dochodzi do trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej. Kraków dostaje się pod panowanie austriackie. Oddziały austriackie wkraczają do miasta w roku kolejnym.

Pod koniec lat dziewięćdziesiątych XVIII wieku pojawiają się w Krakowie pierwsze oznaki ruchów konspiracyjnych.

Źródła i literatura:

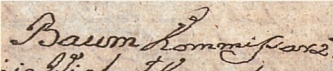
Panowie Wielopolscy w Krakowie, Lwów 1896; Kupczyński 1912, s. 20, 72, 168; Małecki 1994-II, s. 598, 604; Kronika, s. 135; Encyklopedia, s. 1044; Komorowski 2008, s. 345–346; Noga 2008, nr 371.

W dobie Konstytucji 3 maja
(1791–1794)
Stanisław August Poniatowski
(1764–1795)

Pod okupacją pruską (1794–1796)

Kraków w cesarstwie austriackim
(1796–1809)
Franciszek II (I) Habsburg
(1792–1835)

**ANTONI BAUM
VON APPELSHOFEN**
cywilny komisarz miasta
styczeń 1796–lipiec 1809

Zapis nazwiska i funkcji z noty w księdze protokołów sesji magistratu ze stycznia 1796 roku (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. rkps 1271, s. 1)

Austriacki radca gubernialny, po wcieleniu Krakowa w 1796 roku do cesarstwa komisarz cywilny miasta, działający do końca pierwszej okupacji miasta, tj. 1809 roku. Później z tytułem radcy dworu starosta krakowski, następnie bocheński.

Źródła i literatura:

CIP, s. 49, 183; Lichocki Filip, *Diariusz przyjazdu Najjaśniejszego Stanisława Augusta... do miasta stołecznego Krakowa, passim*; Lichocki 1862, *passim*; Louis-Wawel 1877, s. 86, 267; Bąkowski 1893-I, s. 7–15, 18, 24–25, 30–37, 59; Bąkowski 1905-I, s. 15, 23–24; Kupczyński 1912, s. 3, 26, 56–57, 61, 82, 85, 98, 102, 109, 168–169, 175, 186–187, 190, 193, 218, 233, 235; Narzyński Józef, *Pan prezydent w kłopotach. Obrazek sceniczny w 2 aktach*; Bąk-Koczarska Celina, *Lichocki Filip Nereusz*, [w:] PSB, t. XVIII, s. 295–296; Małecki 1994-II, s. 592, 594–595, 599–600, 602, 604, 609; Małecki 1994-III, s. 7; Kronika, s. 133, 135, 140–141; Encyklopedia, s. 548; Noga 2008, nr 374, 921.

643. FILIP NEREUSZ LICHOCKI

prezydent: 6 marca–24 kwietnia 1794

5 października 1795–1 września 1802

Prawnik, urodzony w 1749 roku w Krakowie, syn Józefa, sekretarza królewskiego i wójta krakowskiego oraz Salomei. Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Krakowskiego, od roku 1795 tytułował się doktorem obojga praw, ale nie wiadomo, kiedy i gdzie doktorat uzyskał. Zasłużony syndyk miejski, pełnił ten urząd przez wiele lat (1776–1792). Wprowadził nowy system prowadzenia ksiąg miejskich, często towarzyszył posłującym rajcom. Wszedł do rady miejskiej ustanowionej 14 kwietnia 1792 roku na mocy Konstytucji 3 maja, następnie po Targowicy dokooptowano go do rady przywróconej 12 września 1792 roku w kształcie sprzed reform Sejmu Czteroletniego. We władzach miejskich ustanowionych 4 marca 1794 roku na mocy konstytucji sejmiku grodzieńskiego objął urząd prezydenta miasta. Jego kadencja miała trwać cztery lata, jednak niebawem została przerwana: 24 kwietnia tego roku z rozkazu Naczelnika Tadeusza Kościuszki powołano nowe władze. Wprawdzie Lichocki znalazł się wtedy w radzie miejskiej, lecz po kilku dniach po interwencji Naczelnika usunięto go. Nie pomogło przekazanie na rzecz powstania 10 sztuk broni w srebrnej oprawie i 12 dukatów („ażeby mnie nie powieszono” – wyjął w pamiętniku). Rozgoryczony wyjechał do Karlsbadu pod pretekstem poratowania zdrowia. Nie wrócił, gdy do Krakowa wkroczyli Prusacy i przywrócili władze sprzed insurekcji, jednak gdy sytuacja ustabilizowała się, 5 października 1795 roku ponownie objął prezydenturę Krakowa. 4 stycznia 1796 roku kwiecistą mową po łacinie żegnał wychodzące z miasta wojska pruskie, by nazajutrz równie pięknie witać wkraczających Austriaków. Urząd prezydenta pełnił do 1 września roku 1802, kiedy to zainstalowały się nowe władze austriackie. W nagrodę za służbę Austriacy nadali mu tytuł cesarsko-królewskiego konsyliarza z wysoką pensją. Po 1802 roku był w magistracie jednym z honorowych asesorów. Współcześni przypisywali mu oportunistę i megalomanię. Miał dwie żony: Justynę Mączyńską i Cecylię Anastazję Wałkanowską. Zmarł bezpotomnie 28 sierpnia 1806 roku w Krakowie. Pochowano go w kościele Kapucynów.

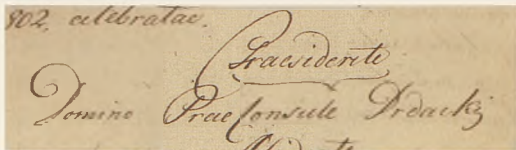
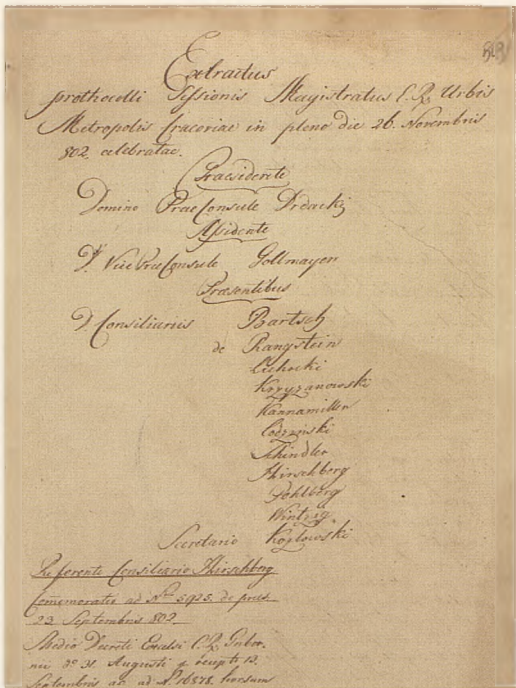

Portret Filipa Lichockiego pędzla Michała Stachowicza, 1803 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. 983/III)

644. DOMINIK DRDATZKI

prezydent
1 września 1802–1805

Prawnik, urzędnik austriacki w randze radcy krajowego, pracownik Sądu Ziemskiego w Tarnowie. Pierwszy prezydent (burmistrz) pochodzący z nominacji władz państwowych, zgodnie z ustrojem władz miejskich cesarstwa Austrii, w tym dekretem cesarskim z 15 października 1801 roku ustanawiającym nową strukturę magistratu i znoszącym samorząd miejski w Krakowie. Uroczyste mianowany na urządzie 1 września 1802 roku przy udziale krajowego gubernatora hrabiego de Trautmansdorfa. Pełnił urząd przy pomocy pierwszego wiceprezydenta Józefa Gollmayera (nr 645) i dziesięciu radców, wśród nich Walentego Bartscha (nr 635), który zyskał rangę drugiego wiceprezydenta. Dominik Drdatzki wdrażał scentralizowany i zbiurokratyzowany system administracji austriackiej; językiem urzędowym stał się niemiecki, na pieczęci pojawił się w miejsce herbu miasta dwugłowy orzeł austriacki. Siedzibę magistratu przeniesiono z Ratusza do wynajętego na ten cel dawnego pałacu Massalskich (Larisha) na rogu ul. Brackiej i pl. Wszystkich Świętych. Za jego prezydentury miasto zaczęło się dźwigać z upadku, czego symbolem było wybudowanie w latach 1801–1802 ważnego dla komunikacji handlowej mostu Karola (nazwanego tak na cześć arcyksięcia Karola Habsburga) łączącego Kraków z rozwijającym się jako samodzielne miasto Podgórzem; most ten zniosła wielka powódź w sierpniu 1813 roku. Dla uporządkowania miasta w 1804 roku podjęto decyzję o wyburzeniu starych murów i baszt obronnych, nieprzydatnych dla celów wojennych. Dominik Drdatzki zrezygnował z prezydenckiego urzędu na własną prośbę w 1805 roku. Uzyskał nominację na szefa prokuraturii kameralnej we Lwowie, następnie został prezesem Sądu Szlacheckiego w Stanisławowie. Otrzymał w roku 1835 niższy tytuł szlachecki Ritter von Ostrow, rok później indygenat galicyjski.

Z akt magistratu miasta Krakowa 1796–1816 skład magistratu zanotowany w protokole z posiedzenia 26 listopada 1802 roku, z Dominikiem Drdatzkim jako prezydentem miasta na czele – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu prezydenckiego (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. Mag. I 52, s. 549)

Kraków w cesarstwie austriackim
(1796–1809)
Franciszek II (I) Habsburg
(1792–1835)

Od 1800 roku ludność żydowska może osiedlać się na terenie całego Krakowa.

W 1801 roku władze austriackie likwidują dawny ustrój władz miejskich Krakowa. Funkcjonariusze magistratu, wybierani drogą konkursu, mają być nominowanymi urzędnikami, nie muszą pochodzić z Krakowa. Prezydent i jego zastępcy powinni mieć tytuł doktora obojga praw i znać języki niemiecki, łaciński oraz polski lub inny słowiański.

W roku 1801 nowo powołany Urząd Budownictwa Miejskiego rozpoczyna akcję burzenia starych i zrujnowanych budynków, głównie murów, baszt, bram miejskich.

Rok później Kazimierz zostaje wcielony do Krakowa.

W 1808 roku na trasie między Krakowem a Warszawą zostają wprowadzone dyliżanse.

W 1809 roku następuje włączenie Krakowa do Księstwa Warszawskiego. Gdy książę Józef Poniatowski z wojskiem polskim wkracza do miasta, magistrat wręcza mu klucze i składa przysięgę wierności Napoleonowi I.

Źródła i literatura:
Bąkowski 1905-I, s. 24; Rederowa 1962, s. 30; Małecki 1994-III, s. 9; Kronika, s. 140; Górzyński 1997, s. 93.

646. STANISŁAW KOSTKA ZARZECKI

prezydent municypalny

1 grudnia 1810–20 listopada 1815

Urodzony w 1765 roku, pochodził prawdopodobnie z drobnej szlachty podlaskiej wywodzącej się z gniazda rodowego Jabłoń-Zarzeckie (Zarzecki Jabłoń). Po formalnym przyłączeniu Krakowa do Księstwa Warszawskiego 14 stycznia 1810 roku i przejściowym okresie kształtowania nowych władz miasta (organizowanych pod kierunkiem prefektów Henryka Lubomirskiego, następnie Stanisława Wodzickiego – nr 647) 1 grudnia tegoż roku otrzymał od Fryderyka Augusta I, króla saskiego i księcia warszawskiego, nominację na urząd prezydenta municypalnego, który objął go 30 grudnia. Do pomocy przydzieleni mu zostali trzej ławnicy, również pochodzący z nominacji, wśród nich wieloletni wiceprezydent miasta Walenty Bartsch (nr 635) jako pierwszy ławnik. Stanisław Kostka Zarzecki szczególnie zaangażował się w tworzenie obywatelskiej Gwardii Narodowej (plac ćwiczebny utworzono na miejscu wyburzonego kościoła św. Szczepana i nazwano go placem Gwardii Narodowej – dziś pl. Szczepański). Urząd prezydenta pełnił w okresie okupowania miasta przez wojska rosyjskie w latach 1813–1815, jak też z początkiem formalnie ogłoszonej 18 października 1815 roku Rzeczypospolitej Krakowskiej. 2 listopada tego roku uzyskał nominację do nowego organu wykonawczego administracji miejskiej – Senatu Rządzącego Rzeczypospolitej Krakowskiej, który zainstalował się 20 listopada roku – i tym samym zakończył prezydenturę. Z Senatu szybko awansował, stając się rezydentem rosyjskiego dworu opiekuńczego – cara Aleksandra I, następnie konsulem generalnym cara Rosji. Nastawiony prorosyjsko, w 1835 roku usilnie, lecz bezskutecznie starał się o wystąpienie Krakowian w sprawie przyjęcia do Królestwa Kongresowego. Był kawalerem rosyjskiego Orderu św. Włodzimierza III klasy i polskiego Orderu św. Stanisława II klasy. Zmarł 12 października 1853 roku w wieku 88 lat, pochowano go w katakumbach cmentarza Powązkowskiego w Warszawie.

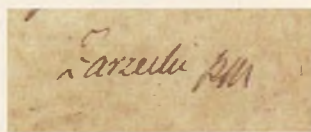
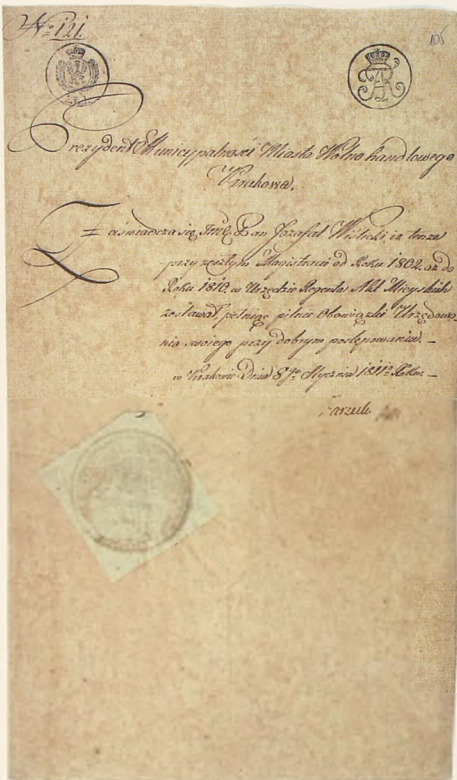
Kraków w Księstwie
Warszawskim (1809–1815)
Fryderyk August I (1806–1827)

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

W 1810 roku Kraków zostaje ogłoszony wolnym miastem handlowym – towary sprowadzane z zagranicy zwolnione są od cła.

W tym samym roku zostaje przywrócony zwyczaj odgrywania hejnału z wieży Mariackiej, zaniechany w XVII wieku.

W 1811 roku zgromadzenie gminne miasta i powiatu krakowskiego wybiera 5 deputowanych do Sejmu i wysuwa kandydatury 58 osób do Rady Municypalnej. Pierwsze posiedzenie Rady odbywa się w roku następnym.

Jedno z rutynowych zaświadczeń urzędowych wydane w 1811 roku przez Prezydenta Municypalności Miasta Wolnohandlowego Krakowa Stanisława Kostkę Zarzeckiego; na powiększeniach pieczęć miejska i podpis prezydenta (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. WKM I-11, s. 105)

Źródła i literatura:

Louis-Wawel 1877, s. 107, 110, 181; Wodzicki 1888, s. 47–50; Bąkowski 1905-I, s. 73, 107; Bąkowski 1906-II, s. 9, 18–19, 28, 84, 167, 193; Grabowski A. 1909-II, s. 215; Chmiel 1932-II, s. 99; Wachholz 1957, s. 226–227; Bartel 1976, s. 47–49; Kronika, s. 143–144; Małecki 1994-III, s. 27, 35; Bieniarzówna 1994-III, s. 44, 82.

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

W 1813 roku Kraków nawiedza wielka powódź. Zalana zostaje duża część miasta, zerwane są dwa mosty na Wiśle.

Wobec klęski Napoleona I w Wiedniu odbywa się kongres pokojowy. Austria, Rosja i Prusy na mocy tak zwanego traktatu dodatkowego w 1815 roku powołują do życia z Krakowa i okolic Rzeczpospolitą Krakowską (Wolne Miasto Kraków), nadając jej konstytucję. W tym samym roku zostaje powołany Senat Rzeczypospolitej Krakowskiej.

647. STANISŁAW WODZICKI

prezes Senatu Rządzącego

2 listopada 1815–18 stycznia 1831

Hrabia, polityk konserwatywny, przywódca krakowskiego stronnictwa arystokratycznego, kawaler Orderu św. Stanisława. Pochodził ze szlacheckiej rodziny wywodzącej się z Granowa, pieczętującej się herbem Leliwa. Urodzony w 1764 roku w Rogowie, syn Franciszka Jana, starosty grybowskiego i Zofii Korwin-Krasińskiej. Studiował prawo we Lwowie, po powstaniu kościuszkowskim został komisarzem cywilno-wojskowym powiatu sandomierskiego i wiślickiego. W okresie Księstwa Warszawskiego od 1809 roku był dyrektorem policji, następnie zastępcą prefekta i w latach 1810–1813 prefektem departamentu krakowskiego. Po ustanowieniu Wolnego Niepodległego i Ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu (Rzeczypospolitej Krakowskiej) decyzją Komisji Organizacyjnej reprezentującej trzy mocarstwa opiekuńcze został powołany 2 listopada 1815 roku na urząd prezesa Senatu Rządzącego. Nominację tę potwierdzało Zgromadzenie Reprezentantów – okazało się, że kandydatura Wodzickiego nie znalazła wystarczającego poparcia w Zgromadzeniu, ale i tak utrzymał on swój urząd z woli mocarstw opiekuńczych. W roku 1831 w atmosferze wydarzeń powstania listopadowego, któremu był przeciwny, i publicznych wystąpień przeciwko jego prezesurze (w trakcie których doszło do jego obywatelskiego aresztowania w domu), pod naciskiem rezydenta austriackiego 18 stycznia złożył rezygnację i wyjechał z miasta. Osiadł w swoim majątku w Niedźwiedziu koło Słomnik, gdzie poświęcił się botanice i ogrodnictwu. W okresie kierowania miastem realizował politykę mocarstw opiekuńczych, szczególnie Rosji. Starał się też ograniczyć autonomię Uniwersytetu Krakowskiego – jako przewodniczący Wielkiej Rady Uniwersyteckiej doprowadził do narzucenia uczelni restrykcyjnego statutu. Współorganizował Towarzystwo Naukowe Krakowskie (dało początek Akademii Umiejętności) i Towarzystwo Dobroczynności. Przyczynił się do wzniesienia kopca Kościuszki. Z żoną Anną Jabłonowską, kasztelanką wiślicką, miał dwóch synów i sześć córek. Zmarł 14 marca 1843 roku, poświęcone mu epitafium znajduje się w katedrze na Wawelu.

STAN. WODZICKI. PRÆS. R. CRAC.

Portret Stanisława Wodzickiego pędzla Józefa Brodowskiego, 1817 rok
(Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, nr inv. 133/I)

Źródła i literatura:

Kępiński Mieczysław, *Stanisław hr. Wodzicki, prezes Senatu Rzeczypospolitej Krakowskiej (przyczynek do dziejów Krakowa 1815–1830)*, [w:] Biblioteka Warszawska, t. 174; Wodzicki Stanisław, *Pamiętniki*; Grabowski A. 1909-II, s. 3, 149–150, 199; Chmiel 1924, s. 66–68; Bartel 1976, s. 47–59, 64–69; Bieniarzówna 1994-III, s. 25, 32–36, 43, 47–51, 57–58, 62–65, 68–70, 72–75, 80, 98, 134, 145, 169, 174; Kronika, s. 158; Encyklopedia, s. 866, 892, 1059; Gerhardt Artur, *Rodzina Wodzickich w Krakowie w XVIII i XIX wieku, passim*.

648. JÓZEF MATECKI

p.o. prezydent municypalny

1 stycznia 1816–11 kwietnia 1816

Drukarz i księgarz, literat, urodzony w 1776 roku w Krakowie na Garbarach, syn Adama i Agnieszki. Ożeniony w 1807 roku z Teklą z Raciborskich, wdową po drukarzu Ignacym Greblu, prowadził firmę odziedziczoną przez żonę, współpracując z Ambrożym Grabowskim. Członek Krakowskiej Kongregacji Kupieckiej. W roku 1811 uzyskał tytuł nadwornego drukarza księcia warszawskiego Fryderyka Augusta I. W latach 1812–1819 był redaktorem i wydawcą urzędowego „Dziennika Departamentowego Krakowskiego”. Za prezydentury Stanisława Kostki Zarzeckiego (nr 646) pełnił we władzach miasta wysoki urząd ławnika, pozostając w bezpośredniej dyspozycji prezydenta. Po utworzeniu Rzeczypospolitej Krakowskiej i powołaniu Zarzeckiego do organizującego się i przejmującego administrację miasta Senatu Rządzącego, od 1 stycznia 1816 roku z nadania tegoż Senatu pełnił funkcję p.o. prezydenta. Ograniczał się do bieżącego administrowania, wstrzymując decyzje do czasu ostatecznego przejęcia władzy wykonawczej przez Senat Rządzący. 11 kwietnia zastąpił go na urzędzie senator Feliks Grodziski (nr 649). Józef Matecki prowadził księgarnię i oficynę wydawniczą w kamienicy przy Rynku (obecnie nr 13), drukarnię przy ulicy Grodzkiej, mieszkał natomiast przy ul. Stolarskiej. Po śmierci pierwszej żony ożenił się powtórnie w 1813 roku z Apolonią z Mączyńskich, wdową po Józefie Czechu. Dla niej w podkrakowskiej wsi Rząska, której był właścicielem, wybudował okazałą rezydencję, uprzednio kupując od miasta dwie baszty w okolicy klasztoru Reformatów do rozbiórki i wykorzystania materiału. Józef Matecki zmarł w 1819 roku w Krakowie. Drukarnia i księgarnia przeszły w 1824 roku na syna żony z pierwszego małżeństwa, Józefa Czecha, wydawcy długoletniej serii *Kalendarza Krakowskiego*.

lipiec 1810
1989 Prezydent Miasta Wolnego Krakowa *19*
 Na podaną prośbę od Ur. Peregryna Łódzkiego względem wypłacenia mu dyet za miesiąc styczni i umieszczenia go na przyszłość w Sioarach Prezydenta o nemuż odpowiadając, iż co się tyczy należący się mu dyurny o to do tegoż Senatu Rządzącego ucyfrowane zostało przedstawienie. Który gdy zatwierdzonym będzie, iż aplikant należy do swą i Kasy Miejskiej odbierać, co się zaś dotyczy umieszczenia go nadal w Sioarach Administracji do tej prośby przychylić się nie może, ponieważ Urząd Administracji dla mającej nastąpić nowej organizacji tegoż w krótko rozwiązany został, a Prezydentowi wiadomo nieść, iakże na przyszłość Urzędy czystować będą, a zatem w tym przedmiocie Ur. Aplikant do Wysokiego Senatu Rządzącego udar się jest winien.
 Kraków dnia 21. Lutego 1816
 Za Wł. Prezydenta Matecki.
 Do Ur. Peregryna Łódzkiego.

1816
 Za Wł. Prezydenta Matecki.

Z akt magistratu miasta Krakowa 1796–1816 fragment strony 229 z odpowiedzi udzieloną 21 lutego 1816 roku przez p.o. prezydenta Józefa Mateckiego na podanie w sprawie wypłaty należnych diet oraz przyszłego zatrudnienia w magistracie; obie sprawy odesłano do organizującego się Senatu Rządzącego – oraz powiększenie nazwiska i urzędu (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. Mag. I 176, s. 229)

Rzeczpospolita Krakowska
 (1815–1846)

W 1816 roku odbywa się pierwsze posiedzenie Sejmu Rzeczypospolitej Krakowskiej (Zgromadzenia Reprezentantów).

W tym też roku zostają rozwiązane struktury władzy wprowadzone w czasach Księstwa Warszawskiego, a urzędowanie rozpoczynają nowe władze Rzeczypospolitej Krakowskiej.

Źródła i literatura:

Bąkowski 1906-II, s. 117, 133, 136; Grabowski A. 1909-I, s. 5–6, 30–32, 44, 83, 95; Grabowski A. 1909-II, s. 28, 46, 57, 137, 205, 259; Pachonński 1956, s. 117, 227; Pachonński 1962, s. 41, 157, 166–171, 175–179, 194, 201–202, 204, 226, 250, 255; Pachonński Jan, Matecki Józef, [w:] PSB, t. XX, s. 177–172; Kronika, s. 159; Encyklopedia, s. 138, 259, 596; Komorowski 2008, s. 277.

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

649. FELIKS GRODZICKI

p.o. prezydent municypalny: 11 kwietnia–31 lipca 1816

senator prezydujący: 16–24 stycznia, 1–31 marca 1831, 1–31 stycznia 1832, 1–31 stycznia 1833

Pochodził z rodziny szlacheckiej osiadłej w Grodzisku, pieczętującej się herbem Łada. Urodzony około 1760 roku, syn Michała, kasztelana oświęcimskiego, i Zuzanny Konarskiej, senator dożywotni Wolnego Miasta Krakowa i jego Okręgu (Rzeczypospolitej Krakowskiej), wielokrotny poseł i marszałek Zgromadzenia Reprezentantów. Kawaler polskiego Orderu św. Stanisława III klasy i austriackiego Orderu św. Leopolda. Początkowo pracował jako decyfrant w kancelarii Stanisława Augusta, posłował na sejm w 1788 roku, prawdopodobnie był zaangażowany w działania konfederacji targowickiej, w 1793 roku posłował na sejm grodzieński. W okresie Księstwa Warszawskiego był radcą prefektury, gdzie dał się poznać Stanisławowi Wodzickiemu (nr 647), patronowi jego dalszej kariery. W roku 1815 z nadania władz austriackich został członkiem asesorem Komisji Organizacyjnej Rzeczypospolitej Krakowskiej działającej w imieniu trzech mocarstw opiekuńczych. W tymże roku został mianowany dożywotnim senatorem – członkiem Senatu Rządzącego. W trakcie organizowania się i stopniowego przejmowania administracji miasta przez Senat Rządzący został 11 kwietnia 1816 roku przez Senat wyznaczony na p.o. prezydenta municypalnego – po Józefie Mateckim (nr 648). W tej roli administrował miastem do 31 lipca 1816 roku – następnego dnia Senat przejął całość władzy nad Krakowem i rozwiązał dotychczasowy magistrat. Feliks Grodzicki powrócił do roli zastępującego głowę miasta jeszcze czterokrotnie w latach 1831–1833, gdy po ustąpieniu Wodzickiego powstał długotrwały wakat na urzędzie prezesa Senatu. Wówczas to senatorowie na zmianę, w sekwencjach co do zasady jednomiesięcznych, pełnili obowiązki prezesa, tytułując się „senatorami prezydującymi”. Feliks Grodzicki najwięcej energii poświęcał reformowaniu Uniwersytetu Krakowskiego; w roku 1820 był członkiem Wielkiej Rady Uniwersytetu, od 1821 roku pełnił funkcję komisarza uczelni. Przez lata podejrzewany o przekupstwo i nadużycia finansowe pod koniec kariery przyłapany został na kradzieży pieniędzy z kasy miejskiej. Uniknął kary z powodu wieku i niedołęstwa. Zmarł w 1838 roku w swoim majątku Topola, pozostawiając córkę Julię, pianistkę i śpiewaczkę, oraz syna Kazimierza.

Portret Feliksa Grodzickiego pędzla Józefa Brodowskiego, 1821 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. 5283/III)

Źródła i literatura:

Louis-Wawel 1877, s. 158, 188, 191; Wodzicki 1888, s. 47, 55, 61, 66, 101, 108, 114, 141; Kopff 1906, s. 10–11; Bąkowski 1906-II, s. 8–9, 30, 79, 86, 148, 165, 224; Grabowski A. 1909-I, s. 132, 134; Grabowski A. 1909-II, s. 22, 48–50; Stętkiewicz 1912, s. 49, 64, 116; Chmiel 1932-II, s. 99; Bieniarzówna 1948, s. 40; Wachholz 1957, s. 135, 195–196, 202, 216, 220; Bieniarzówna Janina, *Grodzicki Feliks*, [w:] PSB, t. VIII, s. 614–615; Bieniarzówna 1994-III, s. 44, 62, 80; Kronika, s. 158.

650. JÓZEF MICHAŁOWSKI

senator prezydujący

25 stycznia–14 lutego 1831, 1–31 grudnia 1832

Ziemiański, z rodziny wywodzącej się z Michałowa na Mazowszu, herbu Jasieńczyk. Dziedzic Łuczyc i Krzysztoforzyc koło Krakowa, urodzony w 1767 roku, syn Feliksa i Marianny z Rudkowskich. Służył w armii austriackiej, z której wystąpił po wybuchu insurekcji kościuszkowskiej. Po latach pobytu w zaborze rosyjskim i powrocie do Krakowa z chwilą utworzenia Rzeczypospolitej Krakowskiej został 2 listopada 1815 roku z nominacji Komisji Organizacyjnej senatorem dożywotnim – członkiem pierwszego składu Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa. Reprezentował stronnictwo szlacheckie, stojące w opozycji do senatorów mieszczańskich, wspierał politykę prezesa Senatu Stanisława Wodzickiego (nr 647). Aktywność wykazał w pierwszym okresie pełnienia senatorskiego urzędu, gdy był członkiem komisji przygotowującej statut Zgromadzenia Reprezentantów. Odnotowano, że na fotelu senatorskim „nic nie pracując przesiadzał, bo do pracy nigdy nie był nawykłym”. Zaangażował się w obronę Stanisława Wodzickiego u schyłku sprawowania przez niego prezesury w Senacie. Po odejściu Wodzickiego długo nie obsadzano tego stanowiska. Józef Michałowski na zmianę z pozostałymi senatorami pełnił wówczas obowiązki prezesa Senatu – jako senator prezydujący kierował miastem dwukrotnie, na przełomie stycznia i lutego 1831 roku oraz w grudniu roku 1832. W okresie powstania listopadowego współpracował z Ludwikiem Morsztynem, przedstawicielem w Krakowie powstańczego, warszawskiego Rządu Narodowego, prywatnie swoim szwagrem; był zwolennikiem przyłączenia Krakowa do Królestwa Polskiego, koncepcji forsowanej przez Stanisława Kostkę Zarzeckiego (nr 646). Ożenił się z Teklą z Morsztynów, miał dwie córki i trzech synów, wśród nich Piotra, malarza doby romantyzmu, w latach 1848–1853 prezesa Rady Administracyjnej Krakowa. Zmarł 9 kwietnia 1837 roku, pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Portret Józefa Michałowskiego pędzla Józefa Brodowskiego, 1817 rok
(Muzeum Narodowe w Warszawie, nr inw. MP 2723)

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

W 1818 roku następuje uroczyste wręczenie Senatowi i Zgromadzeniu Reprezentantów rozszerzonej konstytucji Wolnego Miasta Krakowa.

W 1820 roku kończą się prace nad budową kanału odprowadzającego do Wisły nieczystości z zachodniej części miasta.

W tym samym roku rozpoczyna się usypywanie kopca Kościuszki. Na Rynku natomiast rozpoczyna się rozbiórka ratusza, a na terenach po wyburzonych murach miejskich i zasypanych fosach zostają założone ogrody (dzisiejsze Planty).

Źródła i literatura:

Louis-Wawel 1877, s. 188, 219, 239; Wodzicki 1888, s. 47, 114, 337; Bąkowski 1906-II, s. 9, 30; Grabowski 1909-I, s. 48, 132; Grabowski 1909-II, s. 83–85; Stetkiewicz 1912, s. 71, 73, 79, 99, 110–111; Wachholz 1957, s. 159, 206, 214, 249, 254; Maślowski Maciej, *Piotr Michałowski*, s. 13–14; Grodziska-Ożóg 1983, s. 352; Kronika, s. 173.

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

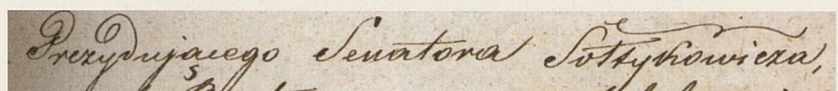
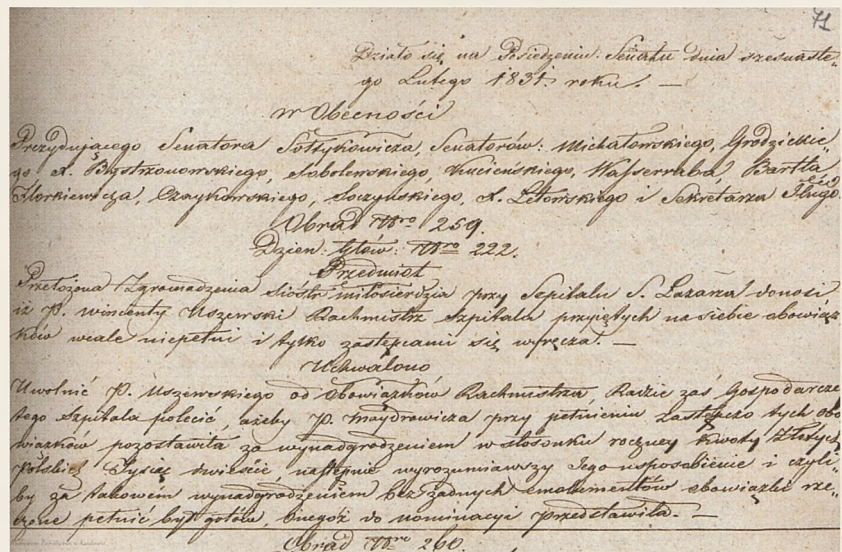
W obliczu wybuchu powstania listopadowego w 1830 roku Rzeczpospolita Krakowska zachowuje neutralność. Nastroje rewolucyjne udzielają się jednak w Krakowie. Zostaje powołana Gwardia Narodowa. Z terenu Krakowa dostarczana jest do Królestwa broń. Na początku 1831 roku demonstracje tłumów doprowadzają do rezygnacji niepopularnego Stanisława Wodzickiego z funkcji prezesa Senatu Rzeczypospolitej.

651. JÓZEF FLORIAN SOŁTYKOWICZ

senator prezydujący

15–28 lutego 1831

Prawnik, doktor obojga praw, profesor Uniwersytetu Krakowskiego (Szkoły Głównej Krakowskiej), urodzony w 1762 roku w rodzinie drobnoszlacheckiej, w ziemi piotrkowskiej. Syn Floriana, tamtejszego sądowego urzędnika starościńskiego. Po ukończeniu krakowskiego uniwersytetu był nauczycielem w Lublinie i Krakowie. W 1794 roku poparł powstanie kościuszkowskie, zasiadł w Sądzie Kryminalnym, był komisarzem Wydziału Bezpieczeństwa Komisji Porządkowej Krakowskiej. Gdy powstanie upadło, po krótkim pobycie w Warszawie na przełomie lat 1798/1799 objął na uniwersytecie w Krakowie katedrę prawa natury i ekonomii politycznej, a w 1809 roku został dziekanem Wydziału Filozoficznego. Wówczas to wraz z Hugonem Kołłątajem rozpoczął prace nad statutem uniwersyteckim, opublikował pierwszą pracę o historii uczelni pt. *O stanie Akademii Krakowskiej od założenia jej w roku 1347 aż do teraźniejszego czasu* krótki wykład historyczny. Skonfliktowany opuścił w 1811 roku uczelnię; powrócił w roku 1824 i objął katedrę prawa karnego i sądowego postępowania cywilnego. W okresie Rzeczypospolitej Krakowskiej był wielokrotnie wybierany do Zgromadzenia Reprezentantów, bronił jego prerogatyw ustawodawczych, pracował nad nowym kodeksem praw. W roku 1826, po śmierci senatora Feliksa Radwańskiego, został powołany z ramienia uniwersytetu do Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa jako senator dożywotni. Reprezentował interesy mieszczańskie, pozostawał w opozycji do konserwatywnego stronnictwa szlacheckiego i prezesa Senatu Stanisława Wodzickiego (nr 647) – w styczniu 1831 roku wchodził w skład delegacji, która wymogła zdymisjonowanie Wodzickiego. Gdy urząd prezesa Senatu pozostawał nieobsadzony, funkcję senatora prezydującego pełnili poszczególni senatorowie – Józef Sołtykowiec kierował Senatem w drugiej połowie lutego, stojąc tym samym krótko na czele miasta. Za działalność publiczną otrzymał za Rzeczypospolitą Krakowską złoty pierścień z dyplomem. Był właścicielem wioski Charzewice z folwarkiem Mikołajów koło Wiślicy. Zonaty z Marianną Magdaleną z Trawińskich (Trawieńskich), zmarł bezpotomnie 25 kwietnia 1831 roku. Pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Z księgi protokołów obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa z 1831 roku fragment strony 71 z początkiem protokołu obrad prowadzonych 16 lutego pod prezydencją Józefa Sołtykowicza – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji senatora prezydującego (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. WMK IV-18, s. 71)

Źródła i literatura:

Skobel 1869, s. 332; Louis-Wawel 1877, s. 144; Wodzicki 1888, s. 407–409, 415, 418; Grabowski 1909-I, s. 42–43, 98; Stetkiewicz 1912, s. 62, 79; Wachholz 1957, s. 136–138; Bieniarzówna 1968, s. 251, 253; Żeleńska-Chełkowska Anna, Feliks Radwański senator Rzeczypospolitej Krakowskiej (1756–1826), [w:] BK, nr 123, s. 70, 91, 95, 118; Małecki 1994-III, s. 27; Bieniarzówna 1994-III, s. 145; Wereszycka Helena, Orman-Michta Elżbieta, Sołtykowiec Józef, Florian, [w:] PSB, t. XL, s. 437–441.

652. ANTONI ONUFRY BYSTRZONOWSKI

senator prezydujący: 1 kwietnia–5 maja 1831, 1–28 lutego,
1–5 maja 1832, 28 kwietnia–27 maja, 9 lipca–13 września 1839

Ksiądz, doktor teologii, polityk i społecznik, urodzony w 1769 roku w majątku rodzinnym Łowina koło Sędziszowa, syn Stanisława, podczaszego chełmskiego, i Wiktorii z Lubańskich. Ukończył filozofię i teologię na Uniwersytecie Krakowskim (w Szkole Głównej Krakowskiej) oraz seminaria duchowne kieleckie i warszawskie. Świecenia kapłańskie otrzymał w 1793 roku. W czasie insurekcji kościuszkowskiej uczestniczył w pracach Komisji Porządkowych Cywilno-Wojskowych radomskiej i sandomierskiej. Od 1802 roku był proboszczem w Ruszczy, dziesięć lat później objął krakowską kanonię po śmierci Hugona Kołłątaja, w 1830 roku dostał godności prałata-dziekana kapituły krakowskiej. Działalność kapłańską łączył z aktywnością polityczną. Z chwilą ustanowienia Rzeczypospolitej Krakowskiej z nominacji Komisji Organizacyjnej 2 listopada 1815 roku wszedł do Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa na urząd senatora dożywotniego. Pracował w komisji przygotowującej statut Zgromadzenia Reprezentantów, w 1819 roku Senat powierzył mu komendataryjne opactwo w Mogile. Od roku 1822 sprawował z ramienia Senatu ogólny nadzór nad cenzurą. Politycznie związany był z senatorami szlacheckimi, stronnikami prezesa Senatu Stanisława Wodzickiego (nr 647). Pięciokrotnie stawał na czele miasta jako pełniący obowiązki prezesa Senatu – senator prezydujący. W latach 1831 i 1832, po ustąpieniu z urzędu prezesa Wodzickiego, pełnił tę funkcję na zmianę z pozostałymi senatorami, natomiast w roku 1839, po ustąpieniu prezesa Józefa Hallera (nr 665), na zmianę z przyszłym prezesem Janem Chrzycielem Schindlerem (nr 666). W ostatnich latach zasiadania w Senacie z racji wieku nie angażował się w zarządzanie miastem, oddał się działalności społecznej i filantropijnej. Był członkiem Rady Gospodarczej szpitala św. Łazarza, protektorem Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego, które to instytucje opatrzył darowiznami, oraz czynnym członkiem Towarzystwa Dobroczynności. Otrzymał tytuł członka honorowego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Zmarł 14 lutego 1848 roku, pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Portret Antoniego Bystrzonowskiego pędzla Józefa Brodowskiego, 1826 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. 163/III)

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

W 1831 roku wybuchła w Krakowie pierwsza epidemia cholery.

Jesienią przez dwa miesiące trwała okupacja rosyjska.

Źródła i literatura:

Hoszowski Konstanty, *Zyciorys księdza Antoniego Bystrzonowskiego*, s. 1–15; Louis-Wawel 1877, s. 192; Wodzicki 1888, s. 47, 58, 67, 374, 376, 431; Bąkowski 1906-II, s. 9, 228; Kopff 1906, s. 25–26; Bieniarzówna 1948, s. 11; Wachholz 1957, s. 159, 188, 214, 254, 305, 359–360; Grodziska-Ożóg 1983, s. 289; Bieniarzówna 1994-III, s. 44, 86; Kronika, s. 148; Encyklopedia, s. 892.

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

W 1833 roku, z inicjatywy trzech mocarstw opiekuńczych – Austrii, Rosji i Prus – zostają ograniczone swobody obywatelskie w Rzeczypospolitej Krakowskiej. Narzucona zostaje nowa konstytucja. O najważniejszych sprawach miasta ma decydować „konferencja rezydentów”, liczba senatorów ulega zmniejszeniu z 12 do 8, a posłów – do 30. Sesje sejmowe mają się odbywać raz na trzy lata (dotąd co roku).

Zgromadzenie Reprezentantów podejmuje uchwałę o wprowadzeniu do obiegu monety krajowej.

653. LUDWIK CYRUS SOBOLEWSKI

senator prezydujący: 6–31 maja 1831, 1–30 czerwca 1832, 1–31 sierpnia, 4–9 listopada, 7–13 grudnia 1840

Oficer wojsk polskich, szlachcic herbu Łabędź, urodzony w 1781 roku, syn Szymona. Służbę wojсковą rozpoczął w Księstwie Warszawskim w pułku kirasjerów dowodzonym przez Stanisława Małachowskiego. W 1811 roku został przeniesiony do pułku ułanów wystawionego przez Adama Potockiego, brał udział w kampanii 1812 roku, walczył pod Mirem i Możajskiem, a według niektórych przekazów także pod Lipskiem. Zwolniony z wojska w 1816 roku osiadł w Krakowie, podejmując pracę w jednym z wydziałów Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa na etacie adiunkta. Z urzędniczego stanowiska w roku 1820 w wyniku wyborów awansował do Senatu Rządzącego, a cztery lata później uzyskał status senatora dożywotniego. W Senacie związany był z grupą konserwatywno-szlachecką wspierającą prezesa Senatu Stanisława Wodzickiego (nr 647). W 1823 roku w zastępstwie prezesa witał w Chrzanowie cara Aleksandra I powracającego z kongresu w Weronie. Od roku 1827 zajmował stanowisko naczelnika Dyrekcji Policji. W 1828 roku został włączony do prac komisji przygotowującej projekt poprawek do konstytucji Wolnego Miasta Krakowa. Jako delegat Senatu do Zgromadzenia Reprezentantów w 1838 roku bronił senatora Feliksa Grodzickiego (nr 649) oskarżonego o defraudację miejskich pieniędzy. W latach 1831 i 1832 dwukrotnie był senatorem prezydującym (w sytuacji przedłużającego się wakatu na urzędzie prezesa po odejściu Stanisława Wodzickiego senatorowie na zmianę pełnili w miesięcznych kadencjach obowiązki prezesa Senatu). Podobnie w roku 1840, po odejściu z urzędu prezesa Józefa Hallera (nr 665), trzykrotnie w miesięcznych kadencjach stawał na czele miasta. W roku 1841 Ludwik Cyrus Sobolewski powołany został przez Senat do komisji mającej zająć się przedłużeniem traktatu handlowego z Królestwem Polskim, wygasającego w 1842 roku. Zonaty z Katarzyną z Rawiczów Gawrońskich, miał trójkę dzieci, wśród nich Konstantego, uczestnika rewolucji krakowskiej 1846 roku, dziennikarza. Zmarł 17 lub 18 lutego 1858 roku w Krakowie, pochowano go na cmentarzu Salwatorskim.

Źródła i literatura:

Louis-Wawel 1877, s. 194; Wodzicki 1888, s. 374, 376, 390; Bąkowski 1906-II, s. 170; Kopff 1906, s. 40; Stetkiewicz 1912, s. 135; Bieniarzówna 1948, s. 37, 40, 45; Wachholz 1957, s. 254; Bieniarzówna 1994-IV, s. 44; Starostka-Chrzanowska Halina, *Sobolewski (Cyrus-Sobolewski) Ludwik*, [w:] PSB, t. XXXIX, s. 580–581.

Fragment epitafium poświęconego Ludwikowi Cyrusowi Sobolewskiemu z kościoła Najświętszego Salwatora w Krakowie

654. WOJCIECH KUCIEŃSKI

senator prezydujący

1–30 czerwca 1831, 1–31 października 1832

Farmaceuta, działacz polityczny i społeczny, urodzony w 1777 roku w Tarnowie. Po studiach farmaceutycznych osiadł w Krakowie i w kamienicy przy ul. Grodzkiej (obecnie nr 37) otworzył aptekę „Pod Złotym Słoniem”, która przetrwała, choć z inną lokalizacją (róg ul. Grodzkiej i pl. Wszystkich Świętych) do początków XXI wieku. Przez 30 lat pełnił funkcję seniora Gremium Aptekarzy. Po utworzeniu Rzeczypospolitej Krakowskiej zatrudniono go w 1816 roku jako urzędnika stanu cywilnego. Rok później został przedstawicielem swojej gminy (dzielnicy) do Zgromadzenia Reprezentantów; w tymże roku wszedł do Senatu Rządzącego jako senator czasowy z czteroletnią kadencją. Senat mianował go członkiem Dozoru Szkół Podstawowych oraz powierzył zarząd budowy kanałów miejskich i uporządkowania miasta. W 1822 roku stanął na czele Komitetu Budowniczego-Ekonomicznego, którym kierował do końca życia; w tym czasie zbudowano mosty na Starej Wiśle przy Stradomiu i na Rudawie na Zwierzyńcu, urządzono studnie i pompy publiczne, wybrukowano wiele ulic, wyremontowano kościoły, budynki akademickie i publiczne. Ponownie wszedł do Senatu w roku 1824 na dwa lata i w 1826 roku na cztery lata. W roku 1828 jako przedstawiciel partii mieszczańskiej i przeciwnik prezesa Senatu Stanisława Wodzickiego (nr 647) został wraz z kilkoma innymi senatorami z inicjatywy prezesa i za zgodą rezydentów trzech rządów opiekuńczych odwołany z Senatu pod pozorem braku formalnych kwalifikacji. Powrócił na fotel senatorski w grudniu 1830 roku w wyniku zmiany polityki wymuszonej przedpowstańczą atmosferą. Od stycznia roku 1831, kiedy odszedł z urzędu Stanisław Wodzicki, na zmianę z pozostałymi senatorami pełnił obowiązki prezesa jako senator prezydujący. Na czele miasta stał w czerwcu 1831 roku i w październiku roku 1832. Od roku 1831 kierował Dyрекcją Policji. Pełnił też funkcję sędziego pokoju, był członkiem Komisji Sejmowo-Prawodawczej i komisji dla restauracji zamku wawelskiego. Należał do Krakowskiego Towarzystwa Naukowego. Był podskarbisem łoży wolnomularskiej „Przesąd Zwyciężony”. Żonaty z Honoratą z Sobieniowskich, miał kilkoro dzieci. Zmarł 22 lutego 1832 roku w Krakowie, poświęcono mu tablicę pamiątkową w kościele św. św. Piotra i Pawła.

Portret Wojciecha Kucieńskiego, autor nieznany
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. 879/III)

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

Źródła i literatura:

Wodzicki 1888, s. 67, 114, 390, 411–412; Bąkowski 1906-II, s. 212; Grabowski 1909-I, s. 186; Stetkiewicz 1912, s. 45, 52, 61; Bieniarzówna 1948, s. 45; Wachholz 1957, s. 231, 234, 236, 254, 415; Bąk-Koczarska Celina, *Kucieński Wojciech*, [w:] PSB, t. XVI, s. 65–66; Bieniarzówna 1994-III, s. 72, 79.

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

655. JÓZEF LEOPOLD WASSERAB

senator prezydujący

1–31 lipca 1831, 1 sierpnia–30 września 1832

Kupiec, polityk, działacz społeczny, urodzony w 1771 roku w Opawie. Praktykował w „Kompanii Hallerowskiej” prowadzonej przez wybitnego kupca Fryderyka Klose, następnie otworzył własny handel bławatny. W czasach Rzeczypospolitej Krakowskiej został sędzią pokoju, w latach 1819 i 1821 wszedł do Zgromadzenia Reprezentantów. Był kasjerem komitetu zarządzającego budową kopca Tadeusza Kościuszki i przez lata społecznie zarządzał finansami budowy. W 1822 roku zasiadł w Senacie Rządzącym jako senator czasowy, z kadencją czteroletnią, potem prolongowaną. Z ramienia Senatu był w latach 1822, 1823 i 1825 delegowany do Zgromadzenia Reprezentantów. Należał do stronnictwa mieszczańskiego, stojącego w opozycji do prezesa Stanisława Wodzickiego (nr 647) i jego partii szlacheckiej. W roku 1828 wraz z innymi przeciwnikami Wodzickiego pod pozorem braku formalnych kwalifikacji usunięto go z Senatu za zgodą rezydentów rządów opiekuńczych. Powrócił na fotel senatorski z końcem 1830 roku, po interwencji rezydenta austriackiego, który chciał przywrócić Senatowi zaufanie mieszkańców w obliczu zbliżającego się powstania. W kolejnych latach – w lipcu 1831 roku oraz w sierpniu i wrześniu 1832 roku – stał na czele miasta jako senator prezydujący, pełniący obowiązki prezesa Senatu na zmianę z innymi senatorami (system ten funkcjonował w sytuacji długotrwałego nieobsadzania urzędu prezesa). Należał do znaczących kupców krakowskich, handlował tkaninami oraz strojami damskimi. Firmę prowadził we własnej kamienicy przy Rynku (obecnie nr 11). Od 1794 roku należał do Krakowskiej Kongregacji Kupieckiej. Był członkiem Bractwa Kurkowego, w roku 1835 został królem kurkowym. Był wolnomularzem w krakowskiej loży „Przesąd Zwyciężony”. Zonaty z Katarzyną, córką senatora Jana Kantego Bartla (nr 656), miał dwie córki: Józefę, wydaną za Leona Chwalibogowskiego, prokuratora Trybunału I Instancji, skazanego za nadużycia i przekupstwo, oraz Katarzynę, żonę Antoniego Matakiewicza, rejenta. Zmarł 7 listopada 1835 roku, pochowano go w podziemiach kościoła Mariackiego.

Portret Józefa Wasseraba, autor nieznany, około 1840 roku
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. 2/BrK)

Źródła i literatura:

Louis-Wawel 1877, s. 88, 97, 267, 277;
Wodzicki 1888, s. 177, 291, 411, 420;
Grabowski 1909-I, s. 263; Bąkowski
1909-III, s. 71, 240; Stetkiewicz 1912,
s. 45; Wachholz 1957, s. 206, 210, 213,
231, 234, 254; Bieniarzówna 1968,
s. 287; *Encyklopedia*, s. 1032; Bieniarzów-
na 1994-III s. 72, 116; Lichończak 2006,
s. 20; Komorowski 2008, s. 273–274.

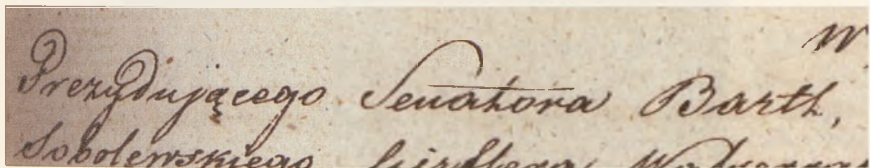
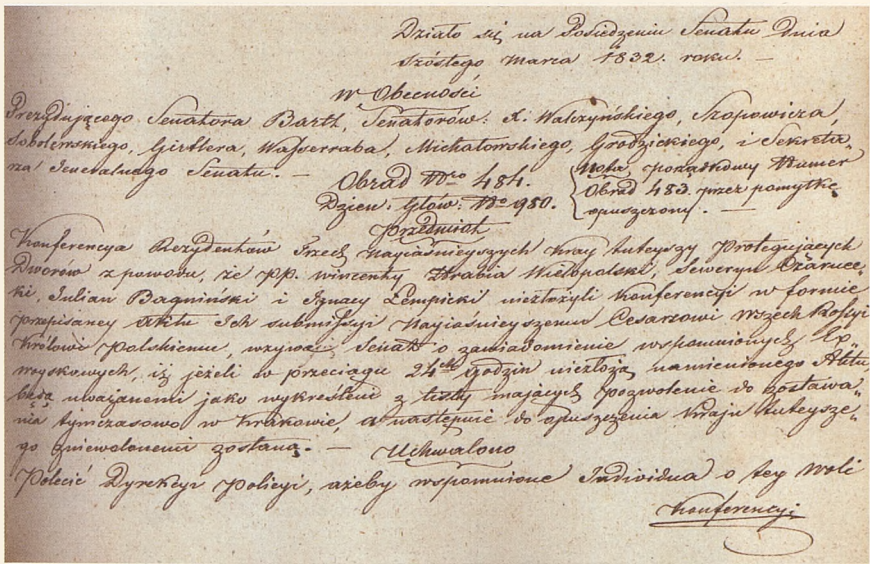
656. JAN KANTY BARTL

senator prezydujący

1–31 sierpnia 1831, 1–31 marca 1832

Prawnik, aptekarz, polityk, urodzony około 1780 roku w krakowskiej rodzinie mieszczańskiej. W roku 1801 kupił od Antoniego i Anny Szasterów kamienicę przy Rynku (obecnie nr 13B) wraz z apteką „Pod Żółtą Głową”. Był właścicielem apteki do roku 1829, kiedy to przekazał ją bratu Wincentemu. U zarania Rzeczypospolitej Krakowskiej w 1816 roku został powołany przez Komisję Organizacyjną w skład Komisji Włościańskiej, mającej uregulować prawa własności i powinności chłopów. W 1820 roku Zgromadzenie Reprezentantów powierzyło mu funkcję sędziego pokoju, rok później został przedstawicielem do tego Zgromadzenia. Od roku 1824 zasiadał w Senacie Rządzącym, początkowo jako senator czasowy, od roku 1824 jako senator dożywotni, na miejsce po zmarłym senatorze, wcześniejszym burmistrzu, Walentym Bartschu (nr 635). W senacie przewodził senatorom mieszczańskim, będąc głównym oponentem prezesa Stanisława Wodzickiego (nr 647). W roku 1827 jako przedstawiciel Senatu zasiadał w Zgromadzeniu Reprezentantów, pełniąc funkcję marszałka; przewodniczył obradom, podczas których na prezesa Senatu wybrano Józefa Nikorowicza; wybór ten unieważnili rezydenci państw opiekuńczych, pozostawiając prezesurę w rękach Wodzickiego. W roku 1828 został usunięty z Senatu przez tak zwany „komitet epuracyjny”, działający z inspiracji Wodzickiego za przyzwoleniem rezydentów – przywrócony został do Senatu w grudniu 1830 roku, w przeddzień krakowskich wydarzeń powstania listopadowego. Przyczynił się do usunięcia Wodzickiego z prezesury w Senacie. W czasie wakatu na prezesowskim urzędzie pełnił na zmianę z pozostałymi senatorami, w kadencjach miesięcznych, funkcję senatora prezydującego, pełniącego obowiązki prezesa Senatu – w sierpniu 1831 roku i w marcu 1832 roku. W roku 1833, po ukonstytuowaniu się Komisji Reorganizacyjnej, na żądanie rezydentów został powtórnie usunięty z Senatu. Ożenił się z Marianną z Dzianottich, ich córka Franciszka Józefa poślubiła Wincentego Kirchmayera, bankiera, pierwszego prezesa Izby Przemysłowo-Handlowej. Zmarł około 1847 roku.

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

Z książki protokołów obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa z 1832 roku fragment strony 111 z początkiem protokołu obrad prowadzonych 6 marca pod prezydencją Jana Bartla – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. WMK IV-19, s. 111)

Źródła i literatura:
Louis-Wawel 1877, s. 77; Wodzicki 1888, s. 374, 376, 378, 390, 411, 420; Bąkowski 1905-I, s. 74, 89; Bąkowski 1906-II, s. 223; Stetkiewicz 1912, s. 27–28, 45, 49, 61–62, 64, 135; Mann Zygmunt, Bartl Jan Kanty, [w:] PSB, t. I, s. 314–315; Wachholz 1957, s. 213, 223, 231, 234, 236–237, 249, 254; Bieniarzówna 1994-III, s. 49; Stabrawa 2001, s. 51.

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

**FIODOR WASILEWICZ
RYDYGIER**

(Theodor von Rüdiger)
komendant okupacyjny
miasta

wrzesień–listopad 1831

Jenerał-adjutant
FR. RÜDIGER.

Podpis pod rozkazem komendanta z 28 września 1831 roku w sprawach porządkowych (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 34210 IV Rara, s. 131)

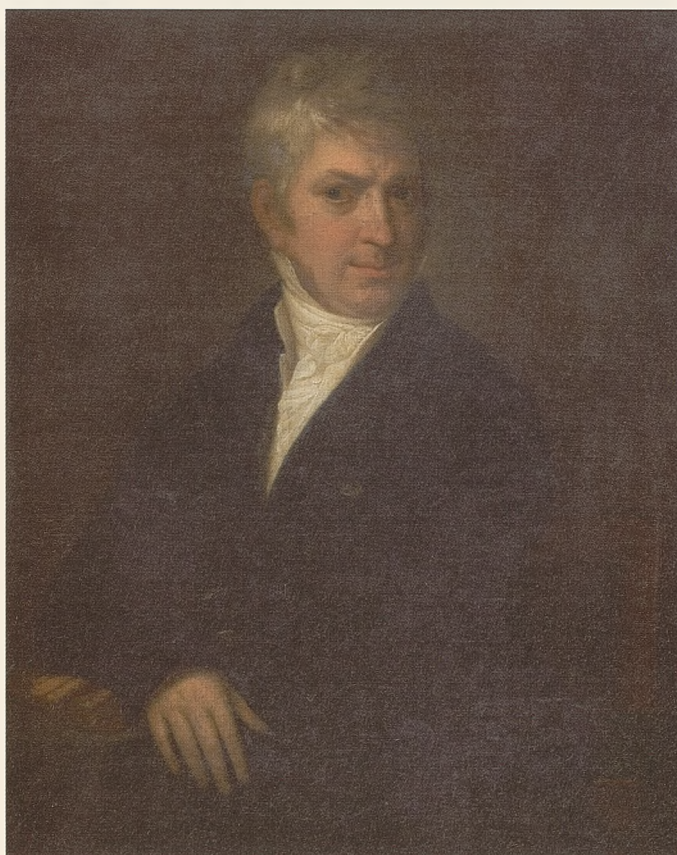
Rosyjski generał-adiutant, urodzony w 1783 roku w Infantach. Tłumiąc powstanie listopadowe, zbrojnie zajął we wrześniu 1831 roku Kraków, łamiąc zasadę neutralności miasta. Wyszedł z miasta w listopadzie tego roku.

657. PAWEŁ CZAJKOWSKI

senator prezydujący

1 września–31 października 1831

Profesor literatury, tłumacz, poeta, urodzony około 1785 roku. W roku 1812 został mianowany profesorem literatury w szkole toruńskiej, w roku 1815 zastępcą profesora, a po egzaminie konkursowym profesorem literatury polskiej na Uniwersytecie Krakowskim (w Szkole Głównej Krakowskiej). W roku 1816 uniwersytet nadał mu tytuł doktora *honoris causa* filozofii. W latach 1823–1828 był dziekanem Wydziału Filozoficznego. Od założenia z końcem 1815 roku Towarzystwa Naukowego Krakowskiego pełnił w nim funkcję sekretarza generalnego przez blisko 25 lat, do śmierci. Zasiadał w krakowskiej loży wolnomularskiej „Przesąd Zwyciężony”, piastował w niej godność „mówcy”. Na podstawie konstytucji Rzeczypospolitej Krakowskiej zapewniającej uniwersytetowi udział w Zgromadzeniu Reprezentantów, w roku 1827 wybrany został przez senat akademicki jednym z trzech przedstawicieli do tegoż Zgromadzenia. W roku 1831 został powołany do Senatu Rządzącego. Prowadził politykę zgodną ze stronnictwem mieszczańskim w Senacie, w tym gronie brał udział w rozmowach z rezydentem austriackim dotyczących odejścia prezesa Stanisława Wodzickiego (nr 647). W pierwszym roku zasiadania w Senacie przyszło mu stanąć na czele miasta – jako senator prezydujący pełnił obowiązki prezesa w czasie wakatu po dymisji Wodzickiego. W ramach podziału kadencji pomiędzy senatorami jego prezydowanie w Senacie przypadło na wrzesień i październik 1831 roku. W tym czasie przez Kraków przeszedł korpus wojsk powstańczych generała Samuela Różyckiego, przebywał tu prezes Rządu Narodowego Adam Czartoryski i inne władze cywilne powstania. Z końcem września 1831 roku wkroczyły wojska rosyjskie pod dowództwem gen. Fiodora Rydygiera, okupując miasto do listopada włącznie i kładąc kres krakowskim wydarzeniom powstania listopadowego. Paweł Czajkowski zmarł w 1839 roku w Krakowie.

Portret Pawła Czajkowskiego pędzla Adama Gorczyńskiego
(Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, nr inw. 1397/I)

Źródła i literatura:

Skobel 1869, s. 299; Wodzicki 1888, s. 369–370; Grabowski 1909-I, s. 195; Grabowski 1909-II, s. 103; Sterkiewicz 1912, s. 62, 133; Bar Adam, *Czajkowski (Czajkowski) Paweł*, [w:] PSB, t. IV, s. 159–160; Wachholz 1957, s. 237, 312, 333, 345; Girtler 1972-I, s. 15, 199, 238, 247, 313–314, 317, 322–323; Girtler 1972-II, s. 391, 404; Bieniarzówna 1994-III, s. 156.

658. KAROL TEODOR SOCZYŃSKI

senator prezydujący

1–30 listopada 1831, 1–30 listopada 1832, 1–28 lutego 1833

Lekarz medycyny i weterynarii, historyk sztuki, profesor Uniwersytetu Krakowskiego (Szkół Główniej Krakowskiej), urodzony w 1781 roku. Syn Wojciecha, mieszczanina z Siedmiogrodu, osiadłego w Krakowie około roku 1774. Studiował w Krakowie i Wiedniu. Brał udział w kampanii roku 1809 jako lekarz 17. pułku wojsk Księstwa Warszawskiego, był naczelnikiem szpitali wojskowych w Warszawie i Płocku. Od 1811 roku pracował w Krakowie jako fizyk w szpitalu św. Łazarza. W 1815 roku przez pół roku był na uniwersytecie zastępcą profesora w katedrze anatomii i fizjologii, w roku 1822 objął jako profesor wykłady z weterynarii, kierując jednocześnie kliniką uniwersytecką, tracąc ją rok później na rzecz proaustriackiego Józefa Macieja Brodowicza – konflikt tych uczonych podzielił środowisko akademickie. W roku 1831 Soczyński wrócił na uniwersytet i jako profesor akuszerii teoretycznej objął katedrę położnictwa i chorób kobiecych i dzieci. Utracił ją w 1833 roku, dwa lata później opuścił uniwersytet, zajął się historią sztuki oraz działalnością polityczną. W 1820 roku powołano go do Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa. Zajmował się reformą uczelni, a w ramach Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policji odpowiadał za organizację służby zdrowia i zwalczanie epidemii. Należał do stronnictwa mieszczańskiego. W 1828 roku, w trakcie zmian ustrojowych wzmacniających nurt konserwatywny, pozbawiono go godności senatorskiej. Wrócił do Senatu z końcem 1830 roku, w atmosferze nadchodzącego powstania. Przyczynił się do odsunięcia od prezesury w Senacie Stanisława Wodzickiego (nr 647). Z uwagi na długotrwałe nieobsadzanie tego urzędu na zmianę z innymi senatorami w miesięcznych kadencjach stawał na czele miasta jako senator prezydujący – w listopadzie 1831 i 1832 roku oraz lutym 1833 roku. Zgromadził bogatą bibliotekę i kolekcję dzieł sztuki, które spłonęły w pożarze 1850 roku. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego i Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk. Należał do krakowskiej loży wolnomularskiej „Przesąd Zwyciężony”. Zmarł 12 marca 1862 roku w Krakowie, pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Portret Karola Teodora Soczyńskiego pędzla Wojciecha K. Stattlera
(Muzeum Narodowe w Krakowie, nr. inw. II-a-14)

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

Źródła i literatura:

Louis-Wawel 1877, s. 130, 241; Wodzicki 1888, s. 177, 337, 368–370, 390, 411, 420; Wachholz 1957, s. 226, 231, 234, 406, 413; Grodziska-Ożóg 1983, s. 381; Bieniarzówna 1994-III s. 72; Sroka Stanisław T., Soczyński Karol Teodor, [w:] PSB, t. XL, s. 1–3.

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

659. LUDWIK ŁĘTOWSKI

senator prezydujący

1–31 grudnia 1831, 6–31 lipca 1840

Ksiądz, biskup sufragan krakowski, historyk, literat (psudonim Bartłomiej Podgórzanin), urodzony w 1786 roku w Tarnowadce koło Rzeszowa, syn Franciszka herbu Ogończyk i Teresy Balickiej. Doktor teologii, doktor *honoris causa* teologii na Uniwersytecie Krakowskim (w Szkole Głównej Krakowskiej). Przez cara Mikołaja I odznaczony wielką wstęgą polskiego Orderu św. Stanisława. Po szkole oficerskiej w Wiedniu porucznik gwardii galicyjskiej, od 1811 roku w wojsku Księstwa Warszawskiego. Uczestniczył w kampanii 1812 roku, w 1815 roku wstąpił do armii Królestwa Polskiego. W 1817 roku porzucił wojsko i wstąpił do seminarium duchownego w Kielcach, rok później przyjął święcenia kapłańskie. Był proboszczem w Końskich i Stopnicy, kanonikiem krakowskim, administratorem diecezji krakowsko-kieleckiej, w 1845 roku otrzymał sakrę biskupią. W roku 1825 z ramienia Kapituły Krakowskiej zasiadł w Senacie Rządzącym Wolnego Miasta Krakowa. Sprzyjał stronnictwu szlacheckiemu, wspierał politykę prezesa Stanisława Wodzickiego (nr 647). W styczniu 1831 roku zmienił opcję, przyczyniając się do odejścia Wodzickiego z prezesury. W tymże roku w grudniu, wobec nieobsadzenia urzędu prezesa Senatu, stanął na czele miasta – pełnił obowiązki prezesa jako senator prezydujący. Po nadaniu Rzeczypospolitej Krakowskiej konstytucji w 1833 roku nie znalazł się w Senacie, co wiązano z jego broszurą o powstaniu narodowym, jednak w 1839 roku decyzją rezydentów mocarstw opiekuńczych został do Senatu przywrócony. Rok później, w lipcu, w czasie kolejnego długotrwałego wakatu na urzędzie prezesa Senatu, ponownie kierował miastem jako senator prezydujący. Był zastępcą komisarza Instytutów Naukowych Rzeczypospolitej. Podczas wypadków 1846 roku wydał list pasterski nakazujący uległość wobec władzy zaborczej. Wraz z prezesem Senatu Janem Schindlerem (nr 666) uciekł ze zrewoltowanego Krakowa do Wiednia. Był to kres jego aktywności politycznej. W domu przy ul. Kanoniczej (obecnie nr 21) prowadził salon gromadzący intelektualistów i ludzi pióra. Był prezesem Towarzystwa Dobroczynności. Zmarł 25 sierpnia 1868 roku w Krakowie, pochowano go w katedrze na Wawelu, w 1872 roku trumnę przeniesiono do krypty kościoła Szarytek na Kleparzu.

Portret biskupa Ludwika Łętowskiego, autor nieznany, około 1880 roku
(Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. II-a-239)

Źródła i literatura:

Louis-Wawel 1877, s. 8, 184; Kopff 1906, s. 27, 31–32, 68; Grabowski 1909-I, s. 149, 245; Grabowski 1909-II, s. 34, 75, 124–125, 130, 174; Sterkiewicz 1912, s. 46, 52, 57, 62, 64, 74–75, 77–79, 92, 131; Bieniarzówna 1948, s. 5, 10–12, 103, 108, 149–150; Demel 1951, s. 59, 89; Wachholz 1957, s. 237, 254, 359; Bieniarzówna 1968, s. 271–272, 295, 297, 324; Barycz Henryk, *Łętowski Ludwik*, [w:] PSB, t. XVIII, s. 361–364; Bieniarzówna 1994-III, s. 47, 75–76, 154, 181; *Kronika*, s. 180, 185–186, 194, 199, 215; *Encyklopedia*, s. 569–570.

660. ANTONI WALCZYŃSKI

senator prezydujący

1–30 kwietnia 1832

Ksiądz, doktor teologii, urodzony około 1790 roku. Ukończył kielecką szkołę średnią prowadzoną przez księży z Instytutu *Communis Vitae*, a następnie teologię na Uniwersytecie Krakowskim (w Szkole Głównej Krakowskiej), gdzie uzyskał doktorat. Po święceniach kapłańskich objął funkcję asesora konsystorza kieleckiego i probostwo we wsi Ciernie (obecnie w obrębie Świeborzyc). W połowie 1830 roku osiadł w Krakowie w związku z nominacją na radcę konsystorza krakowskiego. Równolegle powierzono mu funkcję prokuratora kapituły zarządzającego jej majątkiem. Reprezentował formację byłego biskupa krakowskiego, prymasa Jana Pawła Woronicza oraz jego następcy w Krakowie, biskupa Karola Skórkowskiego, wspierającego powstańców 1831 roku. Z tej biskupiej rekomendacji Antoni Walczyński wszedł w 1831 roku do Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa. Pozostawał w politycznym związku z senackim stronnictwem mieszczańskim. Opowiadał się za zachowaniem politycznie koniecznej neutralności Rzeczypospolitej wobec powstania listopadowego, jednocześnie udzielał moralnej i materialnej pomocy powstańcom. W roku 1832, z uwagi na wakat na urzędzie prezesa Senatu, na zmianę z innymi senatorami sprawował funkcję senatora prezydującego – jego kadencja przypadła na kwiecień, działał w warunkach, gdy rezydenci mocarstw opiekuńczych bezpośrednio nadzorowali działalność Senatu i ingerowali w stan miasta po powstańczych wydarzeniach. W tymże roku został powołany do nowo utworzonego Komitetu Cenzury, wchodząc w tej dziedzinie w spory z rezydentami oczekującymi restrykcyjnych działań. Podupadając mimo młodego wieku na zdrowiu, od 1834 roku kurował się w czeskich Karłowych Warach. Zmarł 16 listopada 1837 roku, został pochowany w podziemiach katedry na Wawelu.

Portret Antoniego Walczyńskiego pędzla Józefa Brodowskiego, autor nieznany, 1833 rok
(Klasztor oo. Kapucynów w Krakowie)

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

Źródła i literatura:

Łętowski Ludwik, *Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich*, s. 195; Bąkowski 1909-III, s. 16; Girtler 1972-I, s. 196, 427; Girtler 1972-II, s. 463.

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

FRANCISZEK KAUFMAN DE TRAUENSTEINBURG
komendant okupacyjny
miasta

luty 1836–kwiecień 1836

Franciszek Kaufman de Trauensteinburg,
Jego Cesarsko-Królewsko-Apostolskiej Mości Jenerał Major i Dowódca
Wojsk kraj Wielkiego Miasta Krakowa w Imieniu TRZECICH OPIS-
KENCZYCH MOCARSTW sąsiadujących.

Podpis pod obwieszczeniem z 17 lutego 1836 roku w sprawie władzy wojskowej (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 15556 III Rara, s. 18)

Austriacki generał-major, wkroczył do Rzeczypospolitej Krakowskiej w 1836 roku z wojskową interwencją mocarstw opiekuńczych. Represyjna okupacja miasta trwała do kwietnia tego roku, obce wojska stacjonowały do lutego roku 1841.

W obliczu wkroczenia do Krakowa w 1836 roku wojsk austriackich zostaje rozwiązana milicja Wolnego Miasta Krakowa, utworzona dla utrzymania porządku wewnętrznego na mocy konstytucji z 1815 roku.

Źródła i literatura:

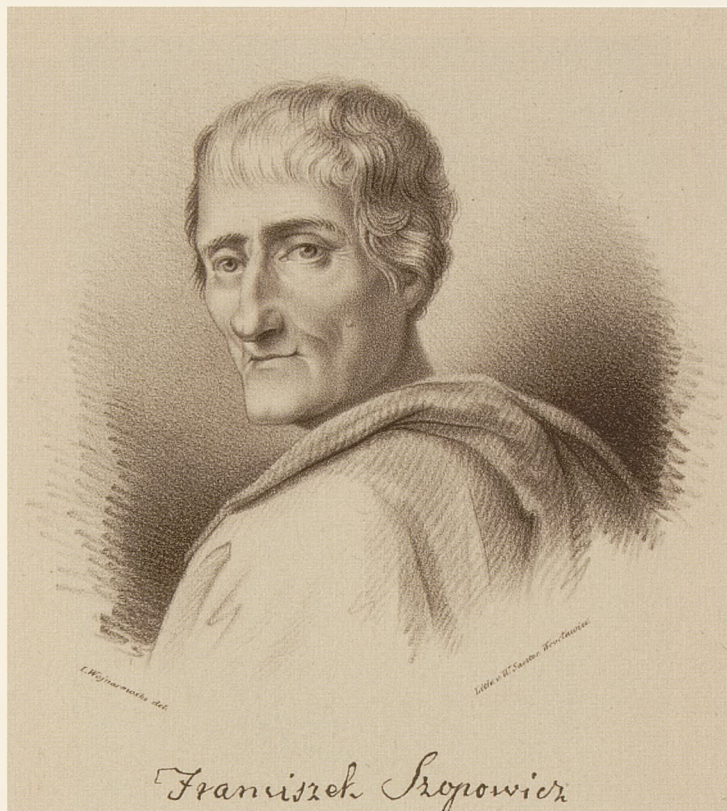
J.D., *Franciszek Szopowicz*, s. 73–77; Louis-Wawel 1877, s. 229–250; Wodzicki 1888, s. 177; Wachholz 1957, s. 188; Bieniarzówna 1994-III, s. 58; Wachułka Adam, *Szopowicz Franciszek*, [w:] *Słownik biograficzny matematyków polskich*, s. 240.

661. FRANCISZEK SZOPOWICZ

senator prezydujący

1–31 maja 1832

Doktor filozofii i nauk wyzwolonych, profesor matematyki Uniwersytetu Krakowskiego (Szkół Główniej Krakowskiej), pedagog, urodzony w 1762 roku w powiecie połongowskim na Żmudzi, syn Franciszka, przedstawiciela rodziny o wojskowych tradycjach. Studiował na Akademii Wileńskiej, od 1781 roku na Uniwersytecie Krakowskim, gdzie ukończył matematykę i fizykę. Trudnił się prywatną pedagogiką, między innymi na dworze Prota Potockiego na Podolu, jednocześnie publikował rozprawy naukowe z zakresu matematyki i językoznawstwa. Cierpiał na chorobę oczu, przeszedł operację w Wiedniu i rekonwalescencję we Włoszech, co pozwoliło mu w 1818 roku przyjąć na Uniwersytecie Krakowskim stanowisko profesora i objąć katedrę matematyki. Osiadł z liczną rodziną w Krakowie. Został członkiem Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk i Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Pracując na uniwersytecie, prowadził nadal prywatne nauczanie, angażując się także w szkolnictwo publiczne – był wizytatorem i egzaminatorem szkół gimnazjalnych. Należał do miejskiego Komitetu Budowniczego-Ekonomicznego, działał w Komitecie budowy mogiły kościuszkowskiej jako „delegowany do dozoru”. W roku 1831 został wybrany z ramienia uniwersytetu do Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa, w którym zajmował się sprawami szkolnictwa średniego i akademickiego. W sytuacji długotrwałego nieobsadzania urzędu prezesa Senatu i pełnienia przez senatorów przemiennie, w miesięcznych kadencjach, obowiązków prezesa, stanął na czele miasta jako senator prezydujący w maju 1832 roku. Do Senatu ukształtowanego w 1833 w oparciu o nową konstytucję Rzeczypospolitej Krakowskiej już nie wszedł, zakończył także pracę akademicką, przechodząc w tymże roku na emeryturę. Należał do Towarzystwa Dobroczynności. Żonaty z Anną Hanówną, poznaną podczas pracy na Podolu, miał siedmioro dzieci, w tym trójkę przedwcześnie zmarłych. Zmarł 5 maja 1839 roku w Krakowie.

Portret Franciszka Szopowicza w grafice J. Wojnarowskiego, z oryginału W. Saritera (Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. NI 40.456)

662. SEBASTIAN GIRTLER

senator prezydujący

1–31 lipca 1832

Lekarz, doktor medycyny, profesor i rektor Uniwersytetu Krakowskiego (Szkoły Głównej Krakowskiej), urodzony w 1767 roku w Krakowie. Syn kupca Jana Ewangelisty, przybyśza z Tyrolu, i Barbary z Mączyńskich. W 1782 roku rozpoczął studia na Uniwersytecie Krakowskim, był nauczycielem w Winnicy na Ukrainie, w Sandomierzu i Krakowie. Po uzyskaniu w 1791 roku stopnia doktora filozofii i nauk wyzwolonych podjął studia medyczne, równolegle pracując w archiwum uniwersyteckim. W 1794 roku zgłosił akces do powstania kościuszkowskiego, objął opieką szpital wojskowy w zabudowaniach kościoła św. św. Piotra i Pawła, został sztabschirurgiem. Po uzyskaniu w 1795 roku w Szkole Weterynaryjnej w Wiedniu doktoratu z medycyny podjął praktykę jako lekarz dzielnicowy, rozpoczął wykłady na Wydziale Medycznym, był też prokuratorem generalnym dóbr uniwersyteckich. W 1810 roku został profesorem medycyny sądowej, w 1815 roku uzyskał katedrę weterynarii. Wtedy też wszedł w skład Komitetu Akademickiego przygotowującego statut uniwersytetu. Ścisłe współpracował w tym zakresie z Hugonem Kołłątajem. Był dziekanem Wydziału Lekarskiego, a w latach 1821–1823 i 1827–1831 rektorem uniwersytetu – w najcięższym okresie ograniczania jego autonomii. W maju 1831 roku wszedł z ramienia uniwersytetu do Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa. Rok później, w lipcu, na miesiąc stanął na czele miasta jako senator prezydujący, pełniący obowiązki prezesa Senatu. Posiadał status senatora dożywotniego, jednak w kwietniu 1833 roku został tej godności pozbawiony przez Komisję Reorganizacyjną mocarstw opiekuńczych, mającą usunąć „elementy rewolucyjne” przed wprowadzeniem nowej konstytucji Rzeczypospolitej Krakowskiej. Należał do Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (w latach 1821–1831 był jego prezesem) i Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego. Był żonaty z Franciszką z Fuschów, miał czworo dzieci, w tym Kazimierza, pamiętnikarza. Zmarł 15 sierpnia 1833 roku w Krzeszowicach. Pochowano go w kościele farnym w Trzebini, dzieci ufundowały epitafium w kościele św. Anny w Krakowie.

Portret Sebastiana Girtlera, grafika Józefa Sonnata
(Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. NI 6828)

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

W 1838 roku pomiędzy Krakowem a Warszawą rusza połączenie kurierskie. Karety kursują w każdy dzień powszedni. Odbycie trasy wraz z załatwieniem formalności na granicy zabiera ponad 22 godziny.

W miejsce funkcjonującego w Krakowie kodeksu Napoleona w 1839 roku przywrócono obowiązujący wcześniej (do 1809 roku) kodeks austriacki.

W 1841 roku wojska austriackie opuszczają Kraków. Posterunki krakowskie obsadza milicja Wolnego Miasta Krakowa.

W tym samym roku Kraków zrywa stosunki handlowe z Królestwem Polskim, a w roku kolejnym zawiera umowę handlową z Austrią.

Źródła i literatura:

Skobel 1869, s. 297–343; Wodzicki 1888, s. 58–59; Bąkowski 1906-II, s. 191; Grabowski 1909-I, s. 38; Stetkiewicz 1912, s. 49, 132, 142; Wachholz 1957, s. 159–160, 347, 353; Wereszycka Helena, *Girtler Sebastian*, [w:] PSB, t. VIII, s. 3–4; Girtler 1972-I, *passim*; Girtler 1972-II, *passim*; Bieniarzówna 1994-III, s. 65; Kronika, s. 158, 508, Pietrzyk 2000, s. 246; Komorowski 2008, s. 262, 276.

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

W 1844 roku zbiera się ostatni Sejm Rzeczypospolitej Krakowskiej, w roku 1845 – Senat.

W tym też roku nawiedza miasto wielka powódź.

W 1846 roku wybucha powstanie krakowskie. Ten zakończony niepowodzeniem zryw niepodległościowy powoduje wcielenie Wolnego Miasta Krakowa do monarchii habsburskiej. Austriacy organizują specjalną uroczystość związaną z przejęciem Krakowa.

W 1847 roku uruchomiona zostaje kolej krakowsko-górnośląska. W roku następnym Kraków zyskuje połączenie z Warszawą.

663. PIOTR ŁUKASZ BARTYNOWSKI

senator prezydujący

1–23 marca 1833

Prawnik, sędzia, profesor prawa, rektor Uniwersytetu Krakowskiego, urodzony w 1795 roku w Krakowie, syn kupca Wojciecha, ostatniego starszego Bractwa Kurkowego w dawnej Rzeczypospolitej (uratował insygnia Bractwa), i Kunegundy z Siekańskich. Tytułarny radca dworu od 1855 roku, kawaler austriackiego Orderu św. Leopolda, nobilitowany w 1865 roku. Od 1814 roku studiował filozofię i prawo na Uniwersytecie Krakowskim (w Szkole Głównej Krakowskiej), studiował też we Wrocławiu i Berlinie. Po powrocie do Krakowa został sędzią przy Trybunale I Instancji, w roku 1825 uzyskał stopień doktora praw, rok później nominację na dożywotniego prokuratora przy tym Trybunale. W roku 1829 objął katedrę prawa rzymskiego. Wtedy także został wybrany z ramienia uniwersytetu do Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa. Wobec wakatu na urzędzie Prezesa Senatu senatorowie na zmianę, w miesięcznych kadencjach, pełnili związane z tym urzędem obowiązki: Piotr Bartynowski stanął na czele miasta jako senator prezydujący w marcu 1833 roku. W tymże roku w wyniku działania Komisji Reorganizacyjnej mocarstw opiekuńczych został wraz z senatorem Sebastianem Girtlerem (nr 662), także reprezentującym uniwersytet, usunięty z Senatu. Otrzymał jednak nominację na prezesa Trybunału I Instancji, z tego też powodu zrezygnował z uniwersyteckiej katedry. Po reorganizacji sądownictwa przez rząd austriacki został radcą Sądu Krajowego Wyższego. W okresie znoszenia autonomii uniwersyteckiej powołano go na funkcję kuratora uniwersytetu, którą pełnił przez pół roku 1852. W 1860 roku z wniosku zgłoszonego przez Józefa Dietla (nr 673) został jednogłośnie wybrany rektorem – pierwszym po odzyskaniu przez uczelnię autonomii. Przeszedł w stan spoczynku w 1862 roku. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, a po utworzeniu w 1872 roku Akademii Umiejętności jej członkiem korespondentem. Ożenił się z Teodorą z Kosteckich, miał syna Franciszka, archeologa. Zmarł 23 grudnia 1874 roku w Krakowie, pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Portret Piotra Łukasza Bartynowskiego, autor nieznan, połowa XIX wieku
(Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, nr inw. 41/I)

Źródła i literatura:

Louis-Wawel 1877, s. 162, 174, 176, 202; Wodzicki 1888, s. 291; Kopff 1906, s. 105, 145; Muczkowski Józef, *Bartynowski Piotr Łukasz*, [w:] PSB, t. I, s. 335; Grodziska-Ożóg 1983, s. 280; Bieniarzówna 1968, s. 279, 287; Bieniarzówna 1994-IV, s. 202; Kronika, s. 192, 508; Górzyński 1997, s. 64; Pietrzyk 2000, s. 258.

664. KASPER WIELOGŁOWSKI

prezes Senatu Rządzącego

24 marca 1833–25 lutego 1836

Ziemianin, senator kasztelan Królestwa Polskiego, przedstawiciel rodziny Wielogłowskich z Wielogłów herbu Starykoń, urodzony po roku 1750. Syn Józefa, posła na Sejm Wielki, i Józefy z Badenich. Z Krakowem związany już w okresie Księstwa Warszawskiego – od lipca 1810 roku pełnił urząd radcy Prefektury Departamentu Krakowskiego, podlegając ówczesnemu zastępcy prefekta Stanisławowi Wodzickiemu (nr 647). Był namiestnikiem krakowskiej loży masońskiej „Przesąd Zwyciężony”. Działał następnie na terenie Królestwa Polskiego, był z nominacji cara Rosji dożywotnim senatorem kasztelanem oraz pełnił urząd prezesa Komisji Województwa Krakowskiego – władzy wojewódzkiej z siedzibą w Kielcach. Do Krakowa wrócił, aby objąć urząd prezesa Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa. Stanowisko to pozostawało nieobsadzone od ustąpienia w 1831 roku prezesa Wodzickiego, przybrało nowy kształt ustrojowy w myśl postanowień konstytucji Rzeczypospolitej Krakowskiej z 1833 roku i *de facto* obsadzone było osobami wskazanymi przez przedstawicieli mocarstw opiekuńczych. Kasper Wielogłowski usiłował jednak prowadzić własną politykę, stawiając interesy miasta na pierwszym planie. Zakreślił plan rozbudowy traktów komunikacyjnych z Królestwem Polskim i Prusami, wprowadził do obiegu monetę krajową Wolnego Miasta Krakowa, dostrzegł konieczność ochrony zabytkowych obiektów, przyczynił się do ocalenia przed rozbiórką kościoła św. Katarzyny. Ustąpił z urzędu 25 lutego 1836 roku na znak protestu przeciw wydaleniu z Krakowa emigrantów popowstaniowych i wkroczeniu wojsk trzech mocarstw opiekuńczych. Powrócił epizodycznie na scenę polityczną dziesięć lat później, w trakcie powstania krakowskiego 1846 roku, gdy objął tekę ministra spraw wewnętrznych w rządzie skompletowanym przez Jana Tyssowskiego po ogłoszeniu dyktatury powstańczej. Po upadku powstania został aresztowany przez Rosjan i uwięziony w warszawskiej Cytadeli. Ożenił się trzykrotnie: z Marianną Wiercińską, Urszulą Sołtyk i na koniec z jej młodszą siostrą Katarzyną. Miał dwie córki i czterech synów, wśród nich Walerego, księgarza, wydawcę i pisarza. Zmarł w 1847 roku.

Portret Kaspra Wielogłowskiego, litografia Feliksa Rybińskiego według obrazu Józefa Brodowskiego, około 1835 roku (Biblioteka Jagiellońska, sygn. I 2321)

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

JAN JÓZEF TYSSOWSKI
dyktator powstania

lutym–marzec 1846

Jan Tyssowski, rys. M. Reguckiego
(Biblioteka Jagiellońska, sygn. 466530 III)

Urodzony w 1811 roku, działacz polityczny, uczestnik powstania listopadowego, przywódca rewolucji krakowskiej 1846 roku. Członek powstańczego Rządu Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, dyktator powstańczy. Zmarł w 1857 roku.

LUDWIK COLLIN
komendant okupacyjny
miasta

marzec 1846

Podpis z manifestu do mieszkańców wydanego 3 marca 1846 roku, po złożeniu rezygnacji przez dyktatora Tyssowskiego (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. IT 927a, s. 337)

Generał austriacki, wkroczył do Krakowa 18 lutego 1846 roku, 2 marca przyjął kapitulację, sprawując komendanturę do przybycia Henryka Castiglione.

Źródła i literatura:

Louis-Wawel 1877, s. 161, 181; Bąkowski 1905-I, s. 65, 94, 106, 109; Kopff 1906, s. 3, 46; Bąkowski 1909-III, s. 16; Wachholz 1957, s. 227; Bieniarzówna 1994-III, s. 80–81, 83, 103, 136; Kronika, s. 174; Encyklopedia, s. 892.

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

HENRYK CASTIGLIONE
komendant okupacyjny
miasta

kwiecień 1848

Hrabia Castiglione
C. K. Jenerał-Feldmarszałek-Porucznik.

Podpis pod obwieszczeniem z 27 kwietnia 1848 roku z w sprawie objęcia nad miastem połączonej władzy wojskowej i cywilnej (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 224776 IV Rara, nr 45)

Hrabia, generał austriacki, wraz z generałem Ludwikiem Collinem stłumił rewolucję krakowską 1846 roku. Od marca tegoż roku komendant okupacyjny z władzą cywilną. W kwietniu 1848 roku stłumił krakowską Wiosnę Ludów, bombardując miasto.

MAURYCY DEYM
nadworny komisarz miasta
grudzień 1846–sierpień 1848

Maurycy Hr. Deym.
C. K. Kommissarz Nadworny.

Podpis pod obwieszczeniem z 21 stycznia 1847 roku w sprawie obiegu monet i banknotów w Krakowie (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 34210 IV Rara, s. 56)

Hrabia, austriacki radca gubernialny, starosta Pragi, w listopadzie 1846 roku przejmował Kraków w ręce austriackie. Od grudnia tego roku sprawował urząd nadwornego komisarza do jego likwidacji w 1848 roku.

Źródła i literatura:
Louis-Wawel 1877, s. 68, 219, 259; Kopff 1906, s. 4, 24–26, 46–47; Bąkowski 1909-III, s. 63, 86; Wachholz 1957, s. 211, 227, 233; Pełeszowa Sławomira, *Haller Józef*, [w:] PSB, t. IX, s. 252–253; Grodziska-Ożóg 1983, s. 315; Bieniarzówna 1994-III s. 84–87, 89, 98–99, 131; *Kronika*, s. 177; *Encyklopedia*, s. 275.

665. JÓZEF HALLER
prezes Senatu Rządzącego
26 lutego 1836–27 kwietnia 1839

Ziemianin, prawnik, polityk z rodziny, która wydała rajców-burmistrzów: Jana (nr 314) i Stefana (nr 381). Urodzony w 1783 roku, syn Marcina Alojzego, szlachcica z nadania Franciszka Józefa w 1795 roku, z prawem przydomku de Hallenburg, osiadłego w majątku Polanka, i Petroneli z Bartschów. Po ukończeniu prawa na Uniwersytecie Krakowskim (w Szkole Głównej Krakowskiej) rozpoczął pracę w administracji austriackiej i Księstwa Warszawskiego na terenie Krakowa. W roku 1822, za czasów Rzeczypospolitej Krakowskiej, marszałkował Zgromadzeniu Gminy III Krakowa, jako deputowany w tymże roku uczestniczył w Zgromadzeniu Reprezentantów Wolnego Miasta Krakowa. Dwa lata później bez powodzenia kandydował na prezesa Senatu Rządzącego, nie został też wówczas senatorem. Dopiero w 1833 roku wszedł do Senatu Rządzącego, gdzie zajął się przygotowywaniem projektów zmian w administracji i służbie publicznej oraz rozwojem instytucji ubezpieczeniowych i bankowych. Po ustąpieniu z urzędu Kaspra Wielogłowskiego (nr 664) z nominacji Konferencji Rezydentów 26 lutego 1836 roku objął prezesurę w Senacie Rządzącym i był uległy wobec rezydentów mocarstw opiekuńczych. Tłumaczył to działaniem w imię ocalenia bytu Wolnego Miasta Krakowa. Zarzucano mu jednak brak patriotyzmu i austrofilii, jednak miał odwagę konfliktować się ze znienawidzonym przez krakowian dyrektorem policji Franciszkiem Guthem, austriackim urzędnikiem tropiącym wszelkie działania niepodległościowe, mającym prawo wstrzymywania poleceń prezesa Senatu. W tej sytuacji już po roku sprawowania urzędu złożył rezygnację. Przyjęta została przez Konferencję Rezydentów dopiero z końcem kwietnia 1839 roku. Jako prezes Senatu zasiadał w Radzie Wielkiej Uniwersytetu Krakowskiego, należał do Towarzystwa Dobroczynności, był też członkiem honorowym Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Od roku 1816 należał do loży wolnomularskiej „Przesąd Zwyciężony”. Żonaty z Elżbietą Gorczyńską, miał dwie córki i czterech synów, wśród nich Henryka, ojca Józefa młodszego, przyszłego generała, dowódcy „Błękitnej Armii”. Zmarł 3 grudnia 1850 roku, pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Portret Józefa Hallera z rodziną, około 1840 roku
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, sygn. 2248/III)

666. JAN CHRZCICIEL SCHINDLER

prezes Senatu Rządzącego: 4 marca 1841–22 lutego 1846

senator prezydujący: 28 maja–8 lipca 1839, 14 września 1839–5 lipca 1840, 18 września–22 października, 10 listopada–6 grudnia 1840, 14 grudnia 1840–3 marca 1841

Ksiądz, teolog, profesor Uniwersytetu Krakowskiego (Szkoly Głównej Krakowskiej), bibliofil. Urodzony w 1802 roku w Stanisławowie, syn Józefa, osiadłego w Austrii szwajcarskiego emigranta i Petroneli ze Strobów. Doktor praw, doktor *honoris causa* filozofii Uniwersytetu Krakowskiego. Baron cesarstwa austriackiego z tytułem von Schindelheim, dożywotni członek Izby Panów austriackiej Rady Państwa, kawaler orderów: pruskiego Orła Czerwonego, rosyjskiego św. Stanisława i austriackiego Żelaznej Korony. Studiował na uniwersytetach lwowskim i wiedeńskim oraz w Cesarskiej Akademii Orientalnej. W roku 1825 przyjął święcenia kapłańskie. Do Krakowa przybył w 1832 roku. Był kanonikiem krakowskim, archidiakonem kapituły katedralnej, proboszczem parafii św. Mikołaja, komendatoryjnym opatem mogińskim. Został dziekanem uniwersyteckiego Wydziału Teologicznego. Z powołania Komisji Reorganizacyjnej współredagował ograniczający autonomię statut uniwersytecki, był następnie komisarzem rządowym szkół, a w latach 1847–1849 kuratorem uniwersytetu. W roku 1837 został wybrany do Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa ze statusem senatora dożywotniego. W czasie wakatu na urzędzie prezesa Senatu pełnił kilkakrotnie na zmianę z innymi senatorami obowiązki prezesa jako senator prezydujący, przedłużając przypadające na niego kadencje. W marcu 1841 roku został prezesem Senatu, był nim do lutego roku 1846. Za jego prezesury odrestaurowano collegia Maius, Minus i Iuridicum oraz Barbakan, Bramę Floriańską i hejnalnicę kościoła Mariackiego. Uległy wobec rezydentów mocarstw okupacyjnych, oceniany był jednak negatywnie. W 1846 roku w obliczu powstania krakowskiego i interwencji wojsk austriackich uciekł w lutym do Wiednia, zyskując wśród mieszkańców miano zdrajcy. Wrócił po pół roku, wycofał się z życia publicznego. Oddał się pracy naukowej, zamieszkał w klasztorze Kamedułów na Bielanych, w tamtejszym kościele odnowił kaplicę św. Jana Chrzcziciela. Zmarł 4 kwietnia 1890 roku, pochowano go w podziemiach tegoż kościoła.

Portret Jana Chrzcziciela Schindlera, pędzla Jana Nepomucena Głowackiego, 1842 rok (Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, nr inw. 844/I)

Rzeczpospolita Krakowska
(1815–1846)

WILHELM KRIEG
starosta cyrkularny,
zarządca miasta

kwiecień 1848

Wilhelm Baron Krieg
de **Hochfelden**.
Ces. Król. Radca Gubernialny i
Starosta Cyrkularny.

Podpis pod obwieszczeniem z 21 kwietnia 1848 roku w sprawie zakazu werbunku ochotników wojskowych bez zezwolenia rządu (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. IT 927a, s. 503)

Baron, radca gubernialny, od 1 stycznia 1848 roku starosta cyrkularny, któremu podlegała policja. W okresie krakowskiej Wiosny Ludów wraz z Castiglione zarządzał miastem, tłumiąc wystąpienia powstańcze; wspólnie opuścili miasto w kwietniu 1848 roku.

W następstwie wydarzeń Wiosny Ludów obywatele Krakowa (uprawnionych 1071 osób) mogą znowu wybierać Radę Miejską. Rada wybrana w 1848 roku liczy 40 radców i 12 zastępców.

Źródła i literatura:

Louis-Wawel 1877, s. 195–196; Kopff 1906, s. 25–26, 31–32, 45, 47–48, 53, 78, 90, 93, 97, 105, 145; Bąkowski 1909-III, s. 133, 172–173; Demel 1951, s. 59, 256; Wachholz 1957, s. 227; Bieniarzówna Janina, Stelmach Antoni, *Schindler Jan Chrzyciel Michał*, [w:] PSB, t. XXXV, s. 498–501; Bieniarzówna 1994-III, s. 44, 86–87, 94, 102, 110, 138; Górczyński 1997, s. 231; Kronika, s. 179; Encyklopedia, s. 892.

Kraków w cesarstwie austriackim
(1846–1867)
Ferdynand I Habsburg
zw. Dobroliwym (1835–1848)

KAROL MOLTKE
wojskowo-cywilny
komendant miasta
kwiecień 1848

Karol Baron Moltke
C. K. Jenerał-Major.

Podpis pod obwieszczeniem z 27 kwietnia 1848 roku o podpisaniu kapitulacji miasta (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 224768 IV C Rara, nr 4)

Baron, generał austriacki, przybył do Krakowa po wyjeździe Castiglione i Kriega w kwietniu 1848 roku, po stłumieniu krakowskiej Wiosny Ludów. Pełnił przez kilka dni wojskowo-cywilną komendanturę miasta, do przybycia Franciszka Schlicka.

FRANCISZEK SCHLICK
wojskowo-cywilny
gubernator miasta
maj–sierpień 1848

FRANCISZEK HRABIA SCHLICK
C. K. Feldmarszałek Porucznik
i Wojskowo Cywilny Gubernator.

Podpis pod obwieszczeniem z 3 sierpnia 1848 roku w sprawie zakłócania porządku publicznego „kocią muzyką” (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 34210 IV Rara, s. 103)

Hrabia, austriacki feldmarszałek, od maja 1848 roku następcą Henryka Castiglione na stanowisku komendanta miasta. Odwołany po przyjeździe do Krakowa Wacława Zaleskiego.

Zróżdła i literatura:

Louis-Wawel 1877, s. 19, 162, 243; Kopff Wiktor, *Wspomnienia z ostatnich lat Rzeczypospolitej Krakowskiej*, [w:] BK, nr 27; Grabowski A. 1909-I, s. 343; Bąkowski 1909-III, s. 133, 195; Demel 1958, s. 124, 275, 293, 380, 477, 487, 501; Homola Irene, *Kopff Wiktor Adam Karol*, [w:] PSB, t. XIV, s. 18–20; Grodziska-Ozóg 1986, s. 331; Bieniarzówna 1994-III, s. 44, 84, 108–109; Bieniarzówna 1994-IV, s. 177, 179–180, 192; *Encyklopedia*, s. 442.

667. WIKTOR ADAM KOPFF

przewodniczący Tymczasowej Rady Administracyjnej 9 marca–22 kwietnia 1846

Prawnik i działacz polityczny, urodzony w 1805 roku w Krakowie, syn malarza portrecisty Jana Wincentego i Tekli Danielskiej. Kawaler austriackiego Orderu Żelaznej Korony. Po uzyskaniu stopnia doktora prawa na Uniwersytecie Krakowskim otrzymał w 1833 roku nominację na sędziego Trybunału I Instancji, w 1838 roku na sędziego apelacyjnego. W roku 1840 został senatorem w Senacie Rządzającym Wolnego Miasta Krakowa, gdzie po trzech latach stanął na czele Wydziału Spraw Wewnętrznych. Był autorem projektów szeregu ustaw przyjętych przez Zgromadzenie Reprezentantów, w tym o lichwie, urządzeniu cmentarza, dozorach kościelnych, posiadłościach wieczystych, dobrach skarbowych. Po wybuchu powstania w Krakowie w 1846 roku został mianowany przez dyktatora Jana Tyssowskiego radcą ministerstwa sprawiedliwości, nie był jednak zwolennikiem rewolucji. Z chwilą stłumienia powstania, wkroczenia wojsk okupacyjnych trzech mocarstw opiekuńczych, rozwiązania Senatu Rządzającego i powołania w to miejsce Tymczasowej Rady Administracyjnej Wolnego Miasta Krakowa, 9 marca 1846 roku został jej przewodniczącym. Był podporządkowany okupacyjnemu komendantowi miasta generałowi Henrykowi Castiglione. 22 kwietnia tegoż roku Konferencja Rezydentów zawiązała nową Radę Administracyjną, do której już nie wszedł. Powierzono mu komitet cenzury rządowej, następnie radcostwo, wiceprezesurę i w latach 1868–1871 prezesurę Sądu Wyższego Krajowego dla Galicji Zachodniej. W 1871 roku przeszedł na emeryturę z tytułem radcy dworu. Nadal zajmował się sprawami miejskimi – był od 1875 roku radnym miejskim, dla prezydenta Mikołaja Zyblikiewicza (nr 674) opracował projekt statutu miasta. Był członkiem Krakowskiego Towarzystwa Naukowego (od 1872 roku Akademii Umiejętności), zasiadał we władzach Kasy Oszczędnościowej i Banku Galicyjskiego. Ożenił się z Józefą, córką Ambrożego Grabowskiego, księgarza i historyka krakowskiego. Zmarł 27 stycznia 1889 roku w Krakowie, pozostawiając pięciu synów i dwie córki. Pochowano go w grobowcu rodzinnym na cmentarzu Rakowickim.

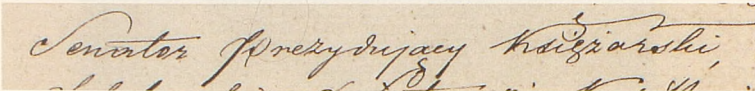
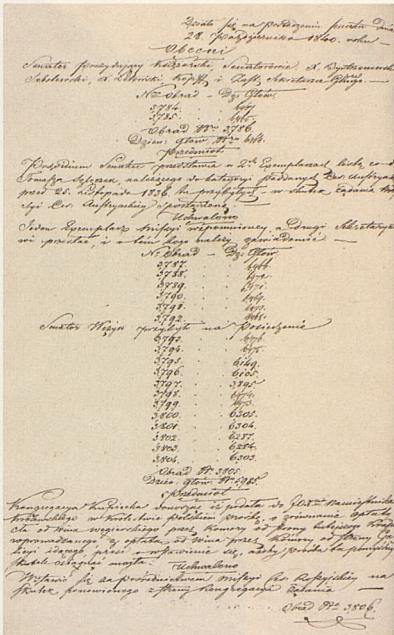

Portret Wiktora Kopffa
(Biblioteka PAU/PAN w Krakowie, sygn. rkps 6624)

668. JACEK KSIĘŻARSKI

dyrektor Rady Administracyjnej: 22 kwietnia 1846–1 stycznia 1848
senator prezydujący: 1–17 września, 23–30 października 1840

Prawnik, działacz polityczny, urodzony w 1800 roku w Krakowie, syn kupca Wojciecha i Agnieszki z Tarnowskich. Nobilitowany w 1855 roku, reprezentował jednak środowisko drobnomieszczańskie. Kawaler orderów austriackiego Leopolda i pruskiego Czerwonego Orła. W 1819 roku ukończył prawo na Uniwersytecie Krakowskim. Od roku 1824 posłował do Izby Reprezentantów Rzeczypospolitej Krakowskiej, w latach trzydziestych był prokuratorem Sądu Apelacyjnego. Po dwukrotnym powiększeniu powierzchni cmentarza Rakowickiego w 1836 roku nadzorował jego porządkowanie. W roku 1839 został powołany do Senatu Rządzącego, zasiadł w Komisji Cenzury. Gdy Józef Haller (nr 665) zrezygnował z urzędu prezesa Senatu i stanowisko to pozostawało nieobsadzone, Jacek Książarski na zmianę z innymi senatorami kierował administracją miasta jako senator prezydujący – dwukrotnie w 1840 roku. U schyłku Rzeczypospolitej Krakowskiej został mianowany senatorem dożywotnim i zastępcą prezesa Senatu Jana Schindlera (nr 666). W 1845 roku jako pełnomocnik Senatu zawarł umowę handlową między Krakowem a Austrią, zamykającą krakowskim kupcom możliwość pośredniczenia w obrocie towarami pruskimi. W roku 1856, podczas powstania krakowskiego wraz z prezesem Schindlerem wezwał Austriaków do zaprowadzenia w mieście porządku, czego efektem było wkroczenie wojsk z gen. Ludwikiem Collinem na czele. Po wcieleniu Krakowa do cesarstwa austriackiego i epizodycznym działaniu Tymczasowej Rady Administracyjnej, 22 kwietnia Książarski został – jako zaufany dworu austriackiego – dyrektorem nowo utworzonej Rady Administracyjnej. Stał na jej czele do 1 stycznia 1848 roku, kiedy to wobec nadchodzącej Wiosny Ludów austriackie władze zlikwidowały Radę i utworzyły urząd cyrkularny ze starostą na czele. W urzędzie tym Jacek Książarski znalazł zatrudnienie jako referent w komisji nadwornej, lecz w roku 1850 został zdymisjonowany. Kronikarz wówczas zapisał: „znenawidzony przez ziomków, żyje teraz odosobniony, opuszczony przez tych, którzy go używali za narzędzie”. Jacek Książarski ożenił się ze swoją bratanicą Izabelą. Miał syna Wojciecha i córkę Helenę. Był stryjem znanego architekta Feliksa Książarskiego. Zmarł w Krakowie 7 lutego 1862 roku. Pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Z książki protokołów obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa w 1840 roku przed oprawą i strona 162 z początkiem protokołu obrad z 28 października tegoż roku prowadzonych pod prezydencją Jacka Książarskiego – oraz powiększenie zapisu imienia i funkcji (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. WMK IV-29, s. 162)

Kraków w cesarstwie austriackim (1846–1867)
Ferdynand I Habsburg
zw. Dobrotliwym (1835–1848)

Z 1850 roku pochodzi postanowienie cesarskie o budowie fortyfikacji wokół Krakowa.

W tym samym roku zostało otwarte połączenie telegraficzne między Krakowem a Wiedniem.

Również w roku 1850 Kraków walczy ze strasznym pożarem, głównie w najstarszej części miasta. Wiedeń udziela potem pożyczki na odbudowanie zniszczeń.

W 1851 roku Kraków odwiedza cesarz Franciszek Józef.

Na mocy specjalnego patentu z 1852 roku do urzędów zostaje wprowadzony język niemiecki. Język polski zostaje w sądownictwie przywrócony w 1860 roku, w pracach magistratu w 1861 roku.

Źródła i literatura:
Kopff 1906, s. 45, 73, 78, 95; Grabowski A. 1909-I, s. 138, 149; Grabowski A. 1909-II, s. 228; Bąkowski 1909-III, s. 203; Bieniarzówna 1948, s. 122; Demel 1951, s. 18, 59; Demel 1958, s. 685; Grodziska-Ożóg 1986, s. 338; Bieniarzówna 1994-III, s. 44, 102, 109; Górzynski 1997, s. 163.

Kraków w cesarstwie austriackim (1846–1867)
Ferdynand I Habsburg
zw. Dobroliwym (1835–1848)
Franciszek Józef I Habsburg
(1848–1916)

WACŁAW ZALESKI
tymczasowy zarządca
miasta

sierpień–październik 1848

WACŁAW ZALESKI
Gubernator Galicji.

Podpis pod obwieszczeniem gubernatora z dnia 19 sierpnia 1848 roku o przejęciu władzy w mieście (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 224776 IV Rara, nr 73)

Austriacki polityk, hrabia, urodzony w 1868 roku we Lwowie. Szambelan cesarski, minister w rządzie Austrii. Jako gubernator Galicji 19 sierpnia 1848 roku objął zarząd miasta po Schliku, do zainstalowania Rady Miejskiej w październiku 1848 roku. Zmarł w 1913 roku.

Wiosną 1853 roku mocą cesarskiego rozporządzenia zostaje rozwiązana Rada Miejska – w jej miejsce zostaje powołany tymczasowy magistrat oraz Wydział Miejski liczący 20 mianowanych przez władze członków.

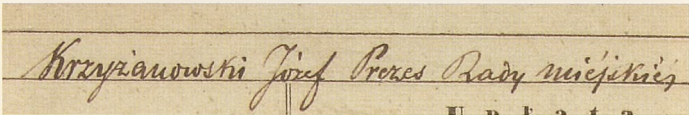
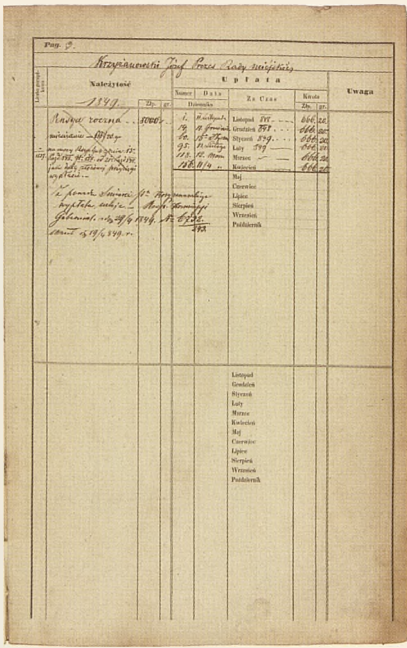
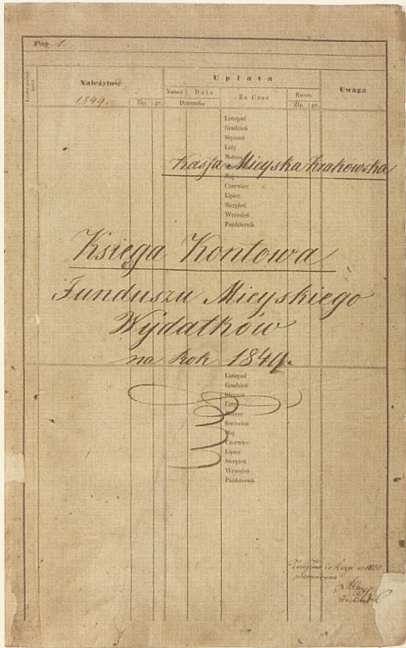
Zróżdła i literatura:
Louis-Wawel 1877, s. 150; Kopff 1906, s. 52, 126, 129, 131; Gollenhofer 1908, s. 39, 45–47, 50, 64–65, 68, 76; Bąkowski 1909-III, s. 240; Bieniarzówna 1948, s. 24, 93, 117, 128, 140, 146–147, 153–154, 158–160; Demel 1951, s. 18, 21–22, 24; Tyrowicz 1968, s. 279, 317, 326, 330, 332; Tyrowicz Marian, Krzyżanowski Józef Walenty, [w:] PSB, t. XV, s. 605–606; Grodziska-Ożóg 1986, s. 337–338; Bieniarzówna 1994-III, s. 103; Bieniarzówna 1994-IV, s. 185, 188, 192; Kronika, s. 186, 188; Encyklopedia, s. 518.

669. JÓZEF WALENTY KRZYŻANOWSKI

prezes Rady Miejskiej

17 października 1848–19 kwietnia 1849

Prawnik, sędzia, działacz polityczny. Urodzony w 1799 roku w Krakowie, syn Jana Kantego, radnego i sędziego pokoju, oraz Tekli Chmielewskiej. Studia prawnicze odbył na Uniwersytecie Krakowskim, immatrykulowany w 1815 roku. Przed rokiem 1833 był prokuratorem przy Trybunale I Instancji Wolnego Miasta Krakowa, następnie awansowany na radcę Sądu III Instancji. Gdy utracił tę posadę, zbliżył się do kół związanych z emigracją i konspiracją. W czasie powstania krakowskiego 1846 roku dyktator Jan Tyssowski powierzył mu tekę ministra sprawiedliwości w Rządzie Narodowym. Krzyżanowski opracował wówczas projekt organizacyjno-prawny ustroju dyktatury. Pod koniec powstania optował za dymisją i wyjazdem Tyssowskiego. Wziął udział w wydarzeniach krakowskiej Wiosny Ludów 1848 roku – stanął 29 marca na czele powstańczego Komitetu Obywatelskiego (przekształconego 6 kwietnia w Narodowy Komitet Krakowski), jednak nie odegrał w nim większej roli, zdominowany przez reemigrantów-demokratów z Francji. Zachowawczą postawą spowodował, że występowano przeciw niemu publicznie, próbowano go nawet napaść. Po zbombardowaniu Krakowa przez Austriaków podpisał 26 kwietnia 1848 roku akt kapitulacji miasta. Wykorzystując otrzymany właśnie mandat do parlamentu wiedeńskiego, usunął się z działalności w mieście, posłując w Wiedniu od lipca do września 1848 roku. Po przywróceniu przez Austriaków Rady Miejskiej wszedł w jej skład i 17 października 1848 roku został prezesem Rady, tym samym stając na czele miasta. Pod presją opinii publicznej złożył mandat, jednak gubernator Galicji Wacław Zalewski zatwierdził go na urzędzie. Kierował miastem w trudnym czasie stanu wojennego w Galicji i restrykcyjnej polityki Austriaków, był jednak oskarżany o bierność, a nadto o skłonność, jak zapisał kronikarz, do „naczelnictwa i hołdów”. Doprowadził do ukazania się dziennika „Czas”, wychodzącego nieprzerwanie przez następnych ponad 90 lat. Nigdy się nie ożenił. Zmarł 19 kwietnia 1849 roku w Krakowie. Pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Z akt Magistratu Miasta Krakowa strona tytułowa księgi wydatków miejskich w 1844 roku i strona 3 z zestawieniem poborów Józefa Krzyżanowskiego jako prezesa Rady Miejskiej – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. Mag II 599, s. 1, 3)

670. IGNACY PAPROCKI

p.o. prezes Rady Miejskiej

19 kwietnia 1849–27 czerwca 1853

Urzędnik galicyjski, w okresie Rzeczypospolitej Krakowskiej referendarz Senatu Rządzącego, autor przygotowanego w 1838 roku projektu ulepszenia obrony przeciwpożarowej, przyjętego w 1840 roku jako prawo o „urządzeniach ogniowych”. Po przywróceniu przez Austriaków Rady Miejskiej uzyskał, wraz dwoma innymi kandydatami, jej rekomendację na urząd wiceprezesa Rady. Gubernator Galicji Wacław Zalewski zatwierdził jego osobę. Paprocki był zastępcą prezesa Rady Józefa Walentego Krzyżanowskiego (nr 669) do jego śmierci 19 kwietnia 1849 roku. W okresie tym zajmował się organizacją Gwardii Narodowej. Po śmierci Krzyżanowskiego nie wybrano nowego prezesa. W tej sytuacji Ignacy Paprocki przez ponad cztery lata był p.o. prezesem Rady, zajmując formalnie nadal urząd wiceprezesa. Za jego rządów w lipcu 1850 roku miasto dotknięte zostało jedną z największych przez stulecia klęsk, wielkim pożarem. Przez lata władze miejskie usuwały zniszczenia i obudowywały obiekty publiczne. Ignacy Paprocki był też wówczas wiceprezesem Komisji Rządowej Pożyczki, mającej wspomagać odbudowę nieruchomości prywatnych, na co zaciągnięto wysoki kredyt rządowy w Wiedniu. W 1850 roku otwierał nowy most łączący Kraków z Podgórzem u wylotu obecnej ulicy Mostowej, nazwany imieniem cesarza Franciszka Józefa; rok później witał cesarza w Krakowie, starym obyczajem wręczając klucze do bram miasta. Przez zwierzchników austriackich był oceniany jako lojalny, lecz bez polotu i „twardej ręki”. Toteż gdy w czerwcu 1853 roku rozwiązano Radę Miejską, nie stanął na czele nowej administracji. Tymczasowym burmistrzem został mianowany Fryderyk Tobiaszek, natomiast Ignacy Paprocki 3 października tego roku otrzymał funkcję starszego Wydziału Miejskiego – mającego zastąpić dawną radę miejską. Wobec problemów z rozgraniczeniem kompetencji między Wydziałem Miejskim a Magistratem złożył rezygnację, uzasadniając ją słabą znajomością języka niemieckiego, co było aluzją do postępującej germanizacji urzędów miejskich. Z władz miasta odszedł 1 stycznia 1858 roku. Dalsze jego losy nie są znane.

Portret Ignacego Paprockiego w grafice W. Koutruka, 1852 rok
(Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. NI 6900)

Kraków w cesarstwie austriackim
(1846–1867)
Franciszek Józef I Habsburg
(1848–1916)

Od 1855 roku można w Krakowie wynająć jednokonną dorożkę.

W 1855 roku zostaje zakończona odbudowa (z funduszy magistratu) jatek dominikańskich.

W 1856 roku Kraków został ogłoszony twierdzą.

W tym samym roku zostają wprowadzone w mieście dwa jarmarki – wiosenny 24 kwietnia oraz jesienny 30 października.

W 1857 roku zostaje uruchomiona gazownia miejska. Lampy gazowe oświetlają najpierw Rynek, potem sąsiednie ulice, a także sklepy i niektóre mieszkania.

Źródła i literatura:

Kopff 1906, s. 129, 142; Bąkowski 1909–III, s. 239; Demel 1951, s. 18, 21–22, 24, 26, 59, 73, 121, 124, 136, 151; Demel 1958, s. 361, 364, 367, 497; Bieniarzówna 1994–IV, s. 192, 198; Kronika, s. 188; Encyklopedia, s. 810.

Kraków w cesarstwie austriackim
(1846–1867)
Franciszek Józef I Habsburg
(1848–1916)

W 1858 roku zostaje wprowadzony podatek od psów. Po protestach zostaje zniesiony dwa lata później.

W 1859 roku ma miejsce nowy podział administracyjny miasta – wyznaczonych zostaje osiem dzielnic. Tabliczki z numerami domów mają odmienne kolory dla każdej z dzielnic. Gminy należące wcześniej do Krakowa stawią tak zwany okręg miejski.

W 1861 roku władze austriackie zatwierdzają *Prowi-zoryczny zakres działania wydziału miejskiego gminy miasta Krakowa i regulamin obrad*.

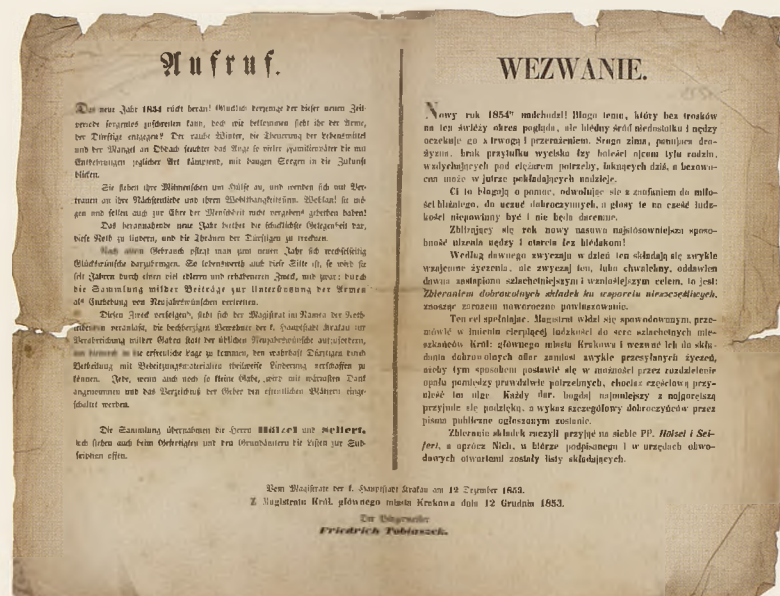
W 1864 roku miasto zakupuje pałac Wielopolskich z przeznaczeniem go na urzędy miejskie.

671. FRYDERYK TOBIASZEK

burmistrz

1 lipca 1853–28 sierpnia 1856

Austriacki urzędnik państwowy, urodzony około 1803 roku. Zanim przybył do Krakowa, zaliczył wieloszczeblową karierę urzędniczą: od praktykanta conceptowego i conceptualisty gubernialnego w latach 1831–1838, przez trzeciego komisarza w cyrkule jasielskim od 1838 roku, drugiego komisarza cyrkułu tarnowskiego od 1841 roku i od roku 1848 roku pierwszego komisarza cyrkułu przemyskiego, po stanowisko naczelnika urzędu cyrkularnego w Kołomyi i w roku 1852 urząd tymczasowego dyrektora policji we Lwowie. Gdy 13 maja 1853 roku władze austriackie rozwiązały dotychczasową Radę Miejską w Krakowie i w jej miejsce ustanowiły tymczasową władzę w postaci Magistratu (mającego działać do otrzymania przez miasto statutu gminnego) Fryderyk Tobiaszek otrzymał nominację na urząd burmistrza Krakowa, który objął 1 lipca 1853 roku. W reskryptach dotyczących tego urzędu podkreślono jego tymczasowość, jednak nie zaznaczono tego w oficjalnej tytulaturze. Nowy burmistrz rozpoczął urzędowanie od zwolnienia urzędników rozwiązanej właśnie Rady Miejskiej, czym zniechęcił do siebie opinię publiczną. W Magistracie obowiązywał wówczas język niemiecki jako urzędowy. Miasto funkcjonowało w reżimie stanu wojennego obowiązującego w Galicji do początku roku 1854, powoli podnosiło się ze zniszczeń po wielkim pożarze 1850 roku, trwał kryzys ekonomiczny skutkujący drożyzną. W maju 1856 roku zakończono pierwszy etap prac fortyfikacyjnych, ogłaszając tym samym miasto twierdzą, co ograniczało jego przestrzenny rozwój. Za kadencji Fryderyka Tobiaszka oddana została do użytku linia kolejowa do Bochni, rozpoczęto negocjacje w sprawie uruchomienia w Krakowie gazowni, z funduszy miejskich odbudowano spalone jarki dominikańskie. Jego rządy współcześni oceniali jako biurokratyczne i serwilistyczne wobec galicyjskich władz krajowych, doceniając jednak zasługi w zakresie „około uporządkowania finansów gminy i obrony jej interesów materialnych”. Fryderyk Tobiaszek na kilka dni przed śmiercią zwrócił się do Namiestnictwa o zwolnienie z urzędu ze względu na chorobę. Zmarł 28 sierpnia 1856 roku w Krakowie, został pochowany na cmentarzu Rakowickim.

Źródła i literatura:

Kopff 1906, s. 146; Demel 1958, s. 310–311, 362, 364–368, 374, 400, 403, 427; Tyrowicz 1968, s. 339; Grodziska-Ożóg 1986, s. 392; Bieniarzówna 1994-IV, s. 200; Kronika, s. 192–193, 196; Encyklopedia, s. 810.

Z akt Magistratu Miasta Krakowa ogłoszenie publiczne z grudnia 1853 roku z wezwaniem do mieszkańców, aby w miejsce wysyłania noworocznych powinszowań zasilali fundusz dla ubogich, podpisane przez burmistrza Fryderyka Tobiaszka – oraz powiększenie zapisu imienia i urzędu (Archiwum Państwowe w Krakowie, sygn. Mag II 459, s. 1550–1551)

Der Bürgermeister
Friedrich Tobiaszek.

672. ANDRZEJ SEIDLER

burmistrz

26 października 1856–12 września 1866

Galicyjski urzędnik państwowy, poseł na Sejm Krajowy, starosta przemyski, urodzony w 1812 roku w Lipniku, syn Jana i Zuzanny z domu Homa. Kawaler austriackich orderów Żelaznej Korony III klasy oraz Franciszka Józefa, honorowy obywatel miast Krakowa, Rzeszowa i Białej. Nobilitowany w 1879 roku. Od roku 1879 posługiwał się przydomkiem „Wiślański”. Karierę urzędniczą rozpoczął w 1840 roku jako praktykant konceptowy w Urzędzie Obwodowym w Rzeszowie. W 1855 roku został sekretarzem Komisji Namiestnictwa w Krakowie. Po podaniu się przez Fryderyka Tobiaszka (nr 671) do dymisji, został przez rząd austriacki mianowany 26 października 1856 roku burmistrzem Krakowa (tymczasowym – do powołania samorządu gminnego). Zrównoważył budżet miejski, przeprowadził w Magistracie powrót do języka polskiego jako urzędowego, otworzył prace nad statutem miasta. Porządkował gospodarkę komunalną (urządzano ulice i chodniki), kładł nacisk na poprawę stanu sanitarnego (opracowano projekt wodociągów miejskich). W 1857 roku uruchomiono gazownię, w 1864 roku otwarto nowy kamienny most na Starej Wiśle w pobliżu ul. Blich (dziś wiadukt kolejowy), w tymże roku miasto zakupiło na siedzibę władz i potrzeby Magistratu pałac Wielopolskich. Podczas epidemii cholery w 1865 roku stał na czele komisji zdrowia. Za jego kadencji zmieniono podział administracyjny miasta: wprowadzono na prawie 100 lat układ ośmiu dzielnic. Po wprowadzeniu w 1866 roku samorządu zwlekał z rozpisaniem wyborów. Przeprowadzono je w sierpniu tego roku, a we wrześniu nowa Rada wybrała prezydenta Józefa Dietla (nr 673). Seidler kandydował w 1866 roku na urząd wiceprezydenta, ale nie uzyskał wystarczającego poparcia. Od 1861 roku przez dwie kadencje posłował do galicyjskiego Sejmu Krajowego, optował za utrzymaniem Komisji Namiestnictwa w Krakowie i nieprzenoszeniem urzędów do Lwowa. Po odejściu z urzędu burmistrza był do 1869 roku radcą w Namiestnictwie w Białej, a następnie starostą w Przemyślu. Do Krakowa wrócił w 1879 roku, po przejściu na emeryturę. Ożenił się z Matyldą z Schaitterów. Miał syna Wilhelma oraz córki Emilię i Matyldę. Zmarł 30 marca 1895 roku w Krakowie, pochowano go na cmentarzu Rakawickim.

Dyplom honorowego obywatelstwa miasta Krakowa nadanego Andrzejowi Seidlerowi 4 listopada 1858 roku „za pełną zasług działalność, jaką Jaśnie Wielmożny Panie przez wzorowe kierowanie interesów M. Krakowa w celu podźwignięcia tegoż bezustannie rozwijasz” (Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. rkps 386)

Kraków w cesarstwie austriackim (1846–1867)
Franciszek Józef I Habsburg (1848–1916)

ADOLF ALEKSANDROWICZ
powstańczy naczelnik miasta
lipiec 1863–marzec 1864

Urodzony w 1811 roku, farmaceuta, chemik analityczny. Z nominacji Rady Prowincjonalnej Galicji – zwierzchniej organizacji powstańczej w Galicji, naczelnik miasta do aresztowania w 3 marca 1864 roku. Zmarł w 1875 roku.

ADAM SŁOTWIŃSKI
powstańczy naczelnik miasta
marzec–czerwiec 1864

Ksiądz, pijar, w marcu 1864 roku nominowany na naczelnika miasta przez Wydziału Rządu Narodowego na zabór austriacki (był nim do czerwca tego roku). Zesłany na Sybir, powrócił w roku 1874.

Źródła i literatura:
Grodziska-Ożóg 1986, s. 377; Gordziakowski 1990, s. 6; Demel 1958, s. 15, 69, 132, 250, 287, 367, 373, 379, 385, 387–389, 393–394, 410, 417, 423–424, 427–429, 646, 650; Bieniarzówna 1994–IV, s. 200; Homola-Skąpska Irena, Seidler (Seidler-Wiślański) Andrzej, [w:] PSB, t. XXXVI, s. 171–172; Kronika, s. 193, 196; Górczyński 1997, s. 234–235; Encyklopedia, s. 810.

PREZYDENCI

II

NARODZINY I ZMIENNE LOSY WSPÓŁCZESNEGO SAMORZĄDU LATA 1866–1990

**Biogram prezydenta
i osoby pełniącej równorzędny urząd
zawiera:**

- ♦ nagłówek, w którym podano:
 - imię i nazwisko,
 - nazwę pełnionego urzędu,
 - okres sprawowania urzędu;
- ♦ najistotniejsze informacje o osobie;
- ♦ ikonografię bezpośrednio związaną z osobą;
- ♦ wybór publikacji źródłowych i literatury poszerzającej.

nr 673–703

Kraków w cesarstwie austriackim
(1846–1867)

Kraków w monarchii
austro-węgierskiej (1867–1918)
(autonomia galicyjska)
Franciszek Józef I Habsburg
(1848–1916)

Podczas mszy kończącej rok
1865, odprawianej w kate-
drze wawelskiej, pęka serce
dzwonu Zygmunta.

Sejm Krajowy uchwała
w 1866 roku Tymczasowy
statut gminny dla miasta
Krakowa, przyznający
samorządowi miejskiemu
znaczne uprawnienia.

W 1867 roku ruszają pierw-
sze konne omnibusy jako zor-
ganizowana komunikacja
zbiorowa.

Według spisu powszechnego
w 1869 roku Kraków liczy
49 835 mieszkańców.

W 1873 roku powstaje miej-
ska zawodowa straż pożarna.

673. JÓZEF DIETL

prezydent

13 września 1866–18 czerwca 1874

Lekarz, balneolog, profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, polityk, poseł na Sejm Krajowy we Lwowie i do Rady Państwa w Wiedniu. Honorowy obywatel miasta Krakowa (1861). Urodził się w 1804 roku w Podbużu koło Drohobycza, w rodzinie austriackiego urzędnika Franciszka i Anny z Kulczyckich. Studiował na uniwersytetach we Lwowie i Wiedniu. W 1829 roku uzyskał tytuł doktora medycyny. W latach 1851–1865 na stanowisku profesora kierował katedrą medycyny wewnętrznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, był też dziekanem Wydziału Lekarskiego, a w roku 1861 został rektorem. W tym samym roku posłował do Sejmu Krajowego we Lwowie i do Rady Państwa w Wiedniu. Konsekwentnie opowiadał się za przywróceniem języka polskiego w instytucjach publicznych. Ta zdecydowana patriotyczna postawa miała wpływ na decyzję władz austriackich o usunięciu Dietla z uniwersytetu i przesunięciu w 1865 roku, wbrew jego woli, w stan spoczynku. Dał się poznać jako wybitny naukowiec, lekarz i balneolog oraz sprawny organizator i społecznik. W 1866 roku wszedł do Rady Miejskiej, a następnie został wybrany na prezydenta miasta. W swoim programie określił najważniejsze potrzeby Krakowa, wówczas bardzo zaniedbanego. Jako prezydent podwoił dochody miasta, doprowadził do utworzenia straży ogniowej oraz uporządkowania Plant i przestrzeni miejskiej, przygotował plan odbudowy Sukiennic i utworzenia w nich Muzeum Narodowego. Zainicjował oczyszczenie koryta Starej Wisły oraz budowę wodociągów miejskich, zaangażował się w działania zmierzające do poprawy warunków sanitarnych w mieście oraz w walkę z epidemiami. Popierał szkolnictwo ludowe. Działał na rzecz rozwoju rzemiosła i przedsiębiorczości. Zreorganizował Magistrat. W wyborach w 1872 roku ponownie wszedł do Rady i został prezydentem na następną kadencję. We wrześniu 1874 roku, w związku z coraz mocniejszą opozycją w Radzie, złożył przed końcem kadencji rezygnację z urzędu. Ze względu na pogarszający się stan zdrowia zaczął wycofywać się z działalności politycznej i społecznej. Ożenił się z Heleną Zieterbarth, małżeństwo było bezdzietne. Odznaczony Orderem Franciszka Józefa, Orderem Żelaznej Korony III klasy oraz Orderem św. Grzegorza Wielkiego. Zmarł 18 stycznia 1878 roku w Krakowie. Został uroczystie pochowany na cmentarzu Rakowickim. Patronuje jednej z głównych krakowskich ulic, w 1938 roku odsłonięto jego pomnik na placu Wszystkich Świętych.

Portret Józefa Dietla pędzla Jana Matejki, 1864 rok
(Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, nr inw. 1792)

Źródła i literatura:

Józef Dietl, pierwszy prezydent miasta Krakowa, znakomity lekarz, profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, patriota polski. W 50-tą rocznicę śmierci, Kraków 1928; Chmiel 1932-II, s. 119–124; Wrzosek Adam, Dietl Józef, [w:] PSB, t. V, s. 158–166; Mieroszewscy 1964, s. 49, 144, 146–158, 222, 230, 266–267, 277; Grodziska-Ożóg 1963, s. 297; Homola-Skąpska Irena, Józef Dietl i jego Kraków; Bieniarzówna 1994-IV, s. 180, 202, 205–206; Małecki 1994-IV, s. 237, 244, 285–288, 298–299, 339, 349, 377; Kronika, s. 231; Encyklopedia, s. 149–150.

674. MIKOŁAJ ZYBLIKIEWICZ

prezydent

2 lipca 1874–7 lutego 1881

Doktor prawa, adwokat, polityk, poseł do Sejmu Krajowego we Lwowie i Rady Państwa w Wiedniu. Honorowy obywatel miasta Krakowa (1881). Urodzony w 1823 roku w Starym Mieście koło Sambora w niezamożnej rodzinie obrządku greckokatolickiego, syn Szymona, kuśnierza. Ukończył studia filozoficzne na Uniwersytecie Lwowskim i prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1855 roku otworzył kancelarię adwokacką w Krakowie, zbliżył się do rodziny Potockich. Znajomość z Adamem Potockim ułatwiła mu dalszą karierę polityczną. Regularnie pisał teksty do konserwatywnego „Czasu”. W 1861 roku został posłem na Sejm Krajowy i do Rady Państwa w Wiedniu. W 1866 roku wszedł do Rady Miejskiej, niemniej niewiele się angażował w sprawy miasta, poświęcając czas na działalność poselską we Lwowie i Wiedniu. Po rezygnacji prezydenta Józefa Dietla (nr 673) został wybrany 2 lipca 1874 roku na prezydenta miasta. W swoim programie wskazywał na konieczność realizacji zamierzeń nakreślonych przez poprzednika. W czasie jego prezydentury rozpoczęto przebudowę Sukiennic i podjęto uchwałę o powołaniu Muzeum Narodowego, powstała krakowska fabryka cygar, realizowane były inwestycje zainicjowane jeszcze przez Dietla (likwidacja koryta Starej Wisły, budowa gmachów i urządzeń użyteczności publicznej). Kraków stał się w tych czasach centrum uroczystości patriotycznych. Powtórny pochówek Jana Długosza w 1880 roku w kościele oo. Paulinów na Skałce dał początek Krypcie Zasłużonych. Mikołaj Zyblikiewicz w 1880 roku ponownie został prezydentem na następną sześcioletnią kadencję, ale już w styczniu 1881 roku ustąpił z prezydentury w związku z objęciem stanowiska marszałka krajowego we Lwowie. Funkcję marszałka pełnił do 1886 roku, kiedy to ze względu na stan zdrowia złożył dymisję i ostatecznie w styczniu 1887 roku osiadł na stałe w Krakowie. Zmarł 18 maja 1887 roku. Pochowano go na cmentarzu Rakowickim. Patronuje ulicy w śródmieściu Krakowa, w roku 1887 odsłonięto jego pomnik na placu Wszystkich Świętych (po likwidacji w 1953 roku przywrócony został na swoje miejsce w roku 1985).

Portret Mikołaja Zyblikiewicza pędzla Jana Matejki, 1887 rok
(Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. II-a-523)

Kraków w monarchii austro-węgierskiej (1867–1918)
(autonomia galicyjska)
Franciszek Józef I Habsburg
(1848–1916)

W 1875 roku Rada Miejska zatwierdza plan przebudowy zniszczonych Sukiennic. Na piętrze Sukiennic w 1883 roku zostanie otwarte Muzeum Narodowe.

W sali obrad Rady Miejskiej w pałacu Wielopolskich w 1878 roku zostaje wystawiony wielki obraz Jana Matejki *Bitwa pod Grunwaldem*.

W 1880 roku Kraków uroczyście gości przez trzy dni cesarza Franciszka Józefa I.

Źródła i literatura:

Dębicki Ludwik, *Trzy pokolenia w Krakowie*, s. 136–137; Dębicki 1905, s. 272–319; Chmiel 1932-II, s. 125–137; Demel 1958, s. 379, 387–388, 427, 477, 625; Grodziska-Ożóg 1963, s. 407; Homola-Dzikowska Irena, *Mikołaj Zyblikiewicz (1823–1887)*; Mieroszewscy 1964, s. 167–168, 172, 222, 230–231, 260; Małecki 1994-IV, s. 226, 240–242, 249, 258, 267–268, 335, 340, 347; Kronika, s. 237; Encyklopedia, s. 1101.

Kraków w monarchii austro-węgierskiej (1867–1918)
(autonomia galicyjska)
Franciszek Józef I Habsburg
(1848–1916)

W 1881 roku Magistrat wyznacza na brzegu Wisły osobne miejsca kąpieli dla kobiet, dla mężczyzn oraz do pławienia koni.

W 1882 roku zostaje uruchomiona pierwsza linia tramwaju konnego – biegnie od dworca kolejowego ulicami Basztową, Floriańską, przez Rynek, ulicami Grodzką, Stradom, Krakowską, do mostu Podgórskiego.

675. FERDYNAND WEIGEL

prezydent

17 lutego 1881–6 listopada 1884

Doktor prawa, adwokat, polityk, poseł do Sejmu Krajowego we Lwowie i Rady Państwa w Wiedniu. Urodził się 1826 roku we Lwowie, pochodził ze znanej krakowskiej rodziny. Studiował prawo na Uniwersytecie we Lwowie. W 1853 roku przeniósł się do Krakowa i tu założył kancelarię adwokacką. W latach 1855–1865 pełnił obowiązki sekretarza Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pomimo złożonego egzaminu habilitacyjnego i nadania mu przez Wydział Prawa w 1862 roku stopnia docenta, nie otrzymał jednej z prawniczych katedr: Ministerstwo Wyznań i Oświecenia Publicznego odmówiło zatwierdzenia habilitacji. Na negatywnej decyzji Ministerstwa zaważyła społeczna działalność Weigla, który obok Józefa Dietla (nr 673) był jednym z głównych orędowników powrotu wykładowego języka polskiego. W 1866 roku wszedł do Rady Miejskiej. W 1867 roku został posłem do Sejmu Krajowego we Lwowie. Od 1873 roku był posłem również w Radzie Państwa w Wiedniu. Od 1872 roku zajmował stanowisko wiceprezydenta, a po ustąpieniu Mikołaja Zyblikiewicza (nr 674) został w lutym 1881 roku prezydentem. Kontynuował inwestycje rozpoczęte przez poprzedników, takie jak: budowa wodociągów miejskich i zasypywanie koryta Starej Wisły, zabezpieczenie taniego i dobrego oświetlenia dla miasta, budowa gmachów użyteczności publicznej, organizacja Muzeum Narodowego, dalsze usprawnienie działalności Magistratu i służb miejskich. Szczególnie zaangażował się w organizację uroczystych obchodów dwusetnej rocznicy odsieczy wiedeńskiej – uroczystości miały charakter nie tylko patriotyczny, ale również demokratyczny, prezydent do udziału zaprosił liczną delegację chłopów. Podczas swojego urzędowania nie potrafił skutecznie przekonać do swoich działań znacznej części Rady, również gorzej niż jego poprzednicy radził sobie z organizacją działalności Magistratu. To oraz jego demokratyczno-liberalne poglądy stały się powodem krytyki konserwatystów, w wyniku której w 1884 roku zrezygnował ze stanowiska prezydenta przed końcem kadencji. Po ustąpieniu nadal aktywnie działał w Radzie Miejskiej, w Sejmie Krajowym i Radzie Państwa, prowadząc jednocześnie kancelarię adwokacką. Zmarł 28 czerwca 1901 roku we Lwowie, pochowano go na cmentarzu Rakowickim. Patronuje jednej z krakowskich ulic.

Portret Ferdynanda Weigla pędzla Stanisława Żarneckiego
(Urząd Miasta Krakowa, nr inw. OU/20/256/08)

Źródła i literatura:

Chmiel 1932-II, s. 137–141; Demel 1958, s. 169, 380, 382, 387; Grodziska-Ozóg 1963, s. 396; Mieroszewscy 1964, s. 41, 149, 157–158, 167, 183, 231, 265; Małecki 1994-IV, s. 240, 242–243, 258, 263, 335; Kronika, s. 241; Encyklopedia, s. 1037; Homola-Skąpska Irena, *Zapomniani prezydent Krakowa Ferdynand Weigel*, s. 151–163;

676. FELIKS SZLACHTOWSKI

prezydent

17 listopada 1884–10 maja 1893

Doktor prawa, adwokat, polityk. W uznaniu zasług nobilitowany przez cesarza Franciszka Józefa I. Honorowy obywatel miasta Krakowa. Urodził się w 1820 roku we Lwowie. Ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Lwowskim. W roku 1861 przeniósł się do Krakowa, gdzie otworzył kancelarię adwokacką. W latach 1862–1870 był profesorem na Wydziale Prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1866 roku po wyborach wszedł do Rady Miejskiej, pełnił funkcję wiceprezydenta miasta w latach 1869–1873. W listopadzie 1884 roku, po wcześniejszej rezygnacji prezydenta Ferdynanda Weigla (nr 675), został wybrany na prezydenta miasta i zajmował to stanowisko do 1893 roku. W czasie swojej prezydentury zadbał o sfinansowanie inwestycji w mieście. Skoncentrował się na rozbudowie sieci nowych dróg i wodociągów, rozwinęciu gospodarki komunalnej (powstanie miejskiego zakładu gazowego, zakładu dezynfekcyjnego, założenie sieci alarmów pożarowych). Wspierał budowę nowych szkół i działalność instytucji dobroczynnych, między innymi schroniska dla zaniedbanych moralnie dziewcząt w Łagiewnikach. W 1889 roku gmina pozwoliła dr. Henrykowi Jordanowi na założenie parku dla dzieci i młodzieży. Rozpoczęto restaurację wielu zabytkowych obiektów, jak również budowę nowego gmachu dla Teatru Miejskiego. Szlachtowski dbał o promocję miasta, które było miejscem nie tylko wielu patriotycznych uroczystości, ale także przedsięwzięć gospodarczych, między innymi Wystawy Krajowej, która odbyła się w 1887 roku. Wieloletnia wytężona praca i zasługi, jakie Szlachtowski położył dla rozwoju miasta, nie obroniły go przed krytyką o zbyt pochopne zaciąganie pożyczek na finansowanie inwestycji i prowadzenie niewłaściwej polityki finansowej. Ta krytyka ze strony Rady oraz podupadające zdrowie były przyczyną rezygnacji w połowie kadencji ze stanowiska prezydenta, co nastąpiło w maju 1893 roku. Żonaty z Heleną z Jankowskich. Miał dwóch synów i córkę. Zmarł 11 marca 1896 roku w Wojsławiu pod Rzochowem, pochowano go na cmentarzu Rakowickim. Jest patronem jednej z ulic w Krakowie.

Portret Feliksa Szlachtowskiego pędzla Stanisława Żarnieckiego
(Urząd Miasta Krakowa, nr inv. OU/20/257/08)

Kraków w monarchii austro-węgierskiej (1867–1918)
(autonomia galicyjska)
Franciszek Józef I Habsburg
(1848–1916)

W 1884 roku Towarzystwo Telefonów otrzymuje zgodę na instalację pierwszych telefonów w mieście. Urzędowe otwarcie sieci telefonicznej następuje w 1893 roku.

Według urzędowego wykazu w 1885 roku w Krakowie działa 37 cechów rzemieślniczych.

W 1887 roku następuje poświęcenie i otwarcie nowego gmachu Uniwersytetu Jagiellońskiego (Collegium Novum).

W 1889 roku zostaje otwarty Park Miejski im. Henryka Jordana, stając się wzorem dla podobnych w innych polskich miastach (idea ogródków jordanowskich).

Źródła i literatura:

Chmiel 1932, s. 141–147; Demel 1958, s. 129, 370, 378, 387, 466, 654; Grodziska-Ożóg 1963, s. 388; Mieroszewscy 1964, s. 41, 157–158, 183, 267; Małecki 1994-IV, s. 240, 243–244, 263; Kronika, s. 256; Encyklopedia 956.

Kraków w monarchii austro-węgierskiej (1867–1918)
(autonomia galicyjska)
Franciszek Józef I Habsburg
(1848–1916)

W 1896 roku powstaje Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa.

W tym samym roku odbywa się w mieście pierwsza projekcja filmowa.

W 1901 roku następuje uruchomienie wodociągu pompowego zasilanego z terenu Bielan. Woda może docierać do najwyższych położonych punktów miasta.

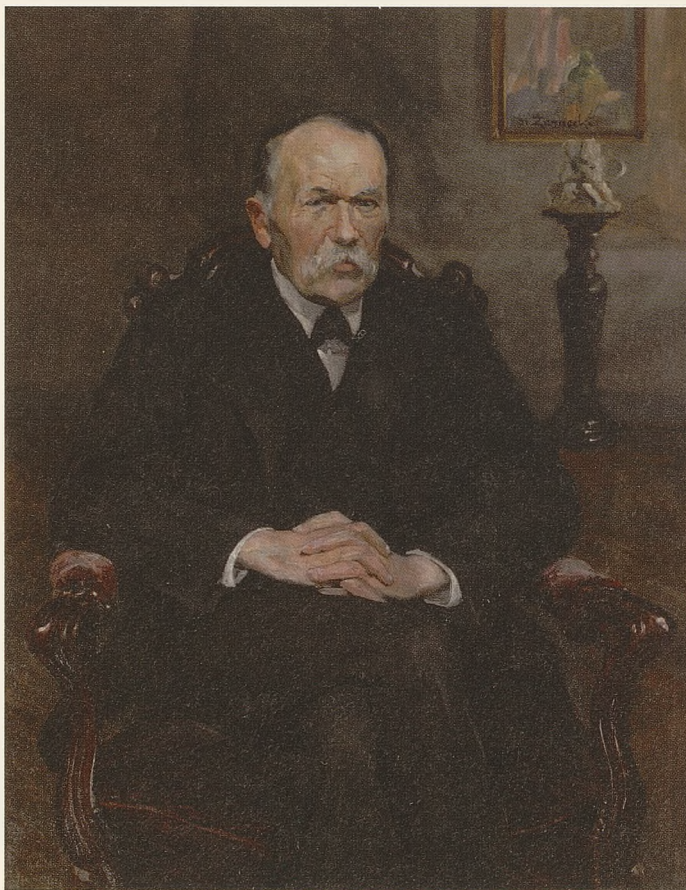
W 1902 roku na ulicach Krakowa pojawiają się elektryczne tramwaje.

677. JÓZEF EDWARD FRIEDLEIN

prezydent

24 maja 1893–7 lipca 1904

Księgarz, wydawca, kolekcjoner, bibliofil, działacz społeczny. Urodził się w 1831 roku w Krakowie w rodzinie księgarzy, studiował nauki matematyczno-przyrodnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1855 roku po śmierci ojca z sukcesem prowadził rodzinną księgarnię w kamienicy przy Rynku Głównym 17. W 1866 roku został wybrany do Rady Miejskiej. Aktywnie pracował w Sekcji Ekonomicznej Rady, a od 1881 roku pełnił funkcję wiceprezydenta miasta. W maju 1893 roku, po ustąpieniu z urzędu Feliksa Szlachtowskiego (nr 676), został głosami stronnictwa mieszczańskiego wybrany na prezydenta miasta. W czasie jego prezydentury sfinalizowano wiele przedsięwzięć rozpoczętych w poprzednich latach: w 1893 roku otwarto dla publiczności nowy gmach Teatru Miejskiego, w roku 1900 nastąpiło uroczyste otwarcie wodociągów miejskich, a w 1901 zatwierdzono zmieniony statut miasta Krakowa, w którym między innymi rozszerzono prawa wyborcze i zwiększono ilość radców miejskich. Józef Friedlein wzorem swoich poprzedników wspierał oświatę, renowację zabytków Krakowa i rozwój sztuki. Gmina przekazała grunt na placu Szczepańskim pod budowę Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych. Friedlein działał na rzecz wprowadzenia udogodnień komunikacyjnych oraz rozbudowy obiektów użyteczności publicznej. Po rezygnacji w lipcu 1904 roku ze stanowiska prezydenta wycofał się w zacisze domowe i amatorsko zajmował się intrologatorstwem. Zmarł 25 maja 1917 roku, pochowano go na cmentarzu Rakowickim. Jego imię nosi jedna z ulic krakowskiej Krowodrzy.

Portret Józefa Friedleina pędzla Stanisława Żarneckiego
(Urząd Miasta Krakowa, nr inw. OU/20/258/08)

Źródła i literatura:

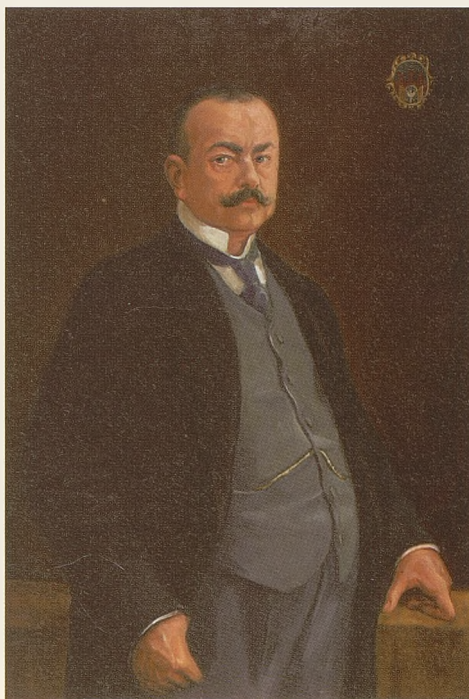
Chmiel 1932, s. 147–151; Rolle Karol, *Friedlein Józef*, [w:] PSB, t. VII, s. 141–142; Demel 1958, s. 337–338, 350, 387, 445; Grodziska-Ożóg 1963, s. 306; Małecki 1994-III, s. 12; Małecki 1994-IV, s. 240, 244, 359; Kronika, s. 276; Encyklopedia, s. 218.

678. JULIUSZ FRANCISZEK LEO

prezydent

11 lipca 1904–21 lutego 1918

Doktor prawa, ekonomista, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, polityk, poseł do Sejmu Krajowego we Lwowie i Rady Państwa w Wiedniu, prezes Naczelnego Komitetu Narodowego. Honorowy obywatel miasta Podgórze (1914). Urodził się w 1862 roku w Stebniku koło Drohobycza. Syn Juliusza, radcy górniczego, i Krystyny z Holzträgerów. Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego i otrzymał tytuł doktora praw w 1884 roku, w 1888 roku uzyskał stopień docenta nauk skarbowości. Od 1892 roku jako profesor Uniwersytetu prowadził wykłady ze skarbowości i prawa skarbowego, jednocześnie angażując się w życie publiczne. W roku 1893 roku został wybrany do Rady Miejskiej, w latach 1901–1903 był I wiceprezydentem miasta. Czynnie brał udział w przygotowaniu szerokiego planu inwestycyjnego dla Krakowa. W 1901 roku został wybrany do Sejmu Krajowego, a w 1911 do Rady Państwa w Wiedniu. Po rezygnacji Józefa Friedleina (nr 677) w lipcu 1904 roku został wybrany na prezydenta miasta i urząd ten sprawował aż do śmierci. W tym czasie doprowadził do wykupienia od władz austriackich wzgórza wawelskiego. Zreformował gospodarkę finansową miasta, co umożliwiło przeprowadzenie wielu rozwojowych inwestycji. Dzięki jego działaniom uregulowano Wisłę i przesunięto koryto Rudawy, aby zabezpieczyć miasto przed powodzią. Wspierał oświatę i rozbudowę infrastruktury miejskiej, zreformował działalność Magistratu. Najważniejszym dziełem było włączenie w jego granice administracyjne kilkunastu gmin podkrakowskich i przyłączenie miasta Podgórze został zrealizowany w latach 1910–1912, a zakończony w roku 1915. Dzięki realizacji śmiałej idei Kraków z peryferyjnego miasta stał się miastem nowoczesnym z perspektywą dalszego rozwoju. Inwestycje zostały jednak przerwane przez wybuch I wojny światowej. Juliusz Leo, będący jednocześnie prezesem Naczelnego Komitetu Narodowego, opuścił Kraków w listopadzie 1914 roku. Władze austriackie powołały wówczas komisarza rządowego Juliana Nowaka (nr 679) i zawiesiły działalność Rady Miejskiej. Na wieść o tym Juliusz Leo wrócił do Krakowa i objął ponownie urządowanie. Kompetencje jego i jego zastępców zostały jednak ograniczone. Zmarł 21 lutego 1918 roku, pozostawiając żonę Wilhelminę Cecylię z Klęskich oraz trzech synów i dwie córki. Pochowano go na cmentarzu Rakowickim. Jego imię nosi jedna z ulic Krakowa.

Portret Juliusza Lea pędzla Zdzisława Pabisiaka, 1972 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, sygn. 2397/III)

Kraków w monarchii
austro-węgierskiej (1867–1918)
(autonomia galicyjska)
Franciszek Józef I Habsburg
(1848–1916)
Karol I Habsburg (1916–1918)

W 1905 roku na ulicach Krakowa odbywają się demonstracje robotnicze. Demonstracja lutowa kończy się spaleniem na Rynku portretu cara Mikołaja II.

Na rok 1906 przypadają początki krakowskich klubów piłkarskich – utworzone zostają Klub Sportowy „Cracovia” oraz Towarzystwo Sportowe „Wisła”.

W 1910 roku do Krakowa zostaje przyłączonych kilka gmin podmiejskich. Tym samym Rada Miejska zostaje powiększona o 11 nowych radców.

W 1913 roku śródmieście rozświetla 278 lamp elektrycznych.

Źródła i literatura:

Rolle Karol [wyd.], Kraków, rozszerzenie granic 1909–1915; Chmiel 1932, s. 151–158; Grodziska-Ożóg 1963, s. 342; Bąk-Koczarska Celina, Buszko Józef, *Leo Juliusz*, [w:] PSB, t. XVII, s. 66–70; Bąk-Koczarska Celina, *Juliusz Leo twórca Wielkiego Krakowa*; Małeczki 1994-IV, s. 240, 244, 257–258, 335, 358–359, 362, 384–385, 388, 393; *Kronika*, s. 292; Adamczyk 1998, s. 52, 59, 61, 65–66; *Encyklopedia*, s. 544.

Kraków w monarchii
austro-węgierskiej (1867–1918)
(autonomia galicyjska)
Franciszek Józef I Habsburg
(1848–1916)
Karol I Habsburg (1916–1918)

W 1914 roku magistrat wy-
daje regulamin dotyczą-
cy komunikacji w Krakowie
– przewiduje on lewostron-
ny ruch.

We wrześniu 1914 roku urzę-
dowo zostaje obwieszczone,
że twierdza Kraków znajduje
się w stanie wojny.

W 1915 roku do Krakowa
zostaje włączone Podgórze.

Reaktywowana po rozwiąza-
niu w 1914 roku Rada Miej-
ska liczy w 1916 roku
103 członków.

679. JULIAN IGNACY NOWAK

komisarz rządowy

9 listopada 1914–22 listopada 1914

Lekarz, działacz społeczny, polityk, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, premier rządu Rzeczy-
pospolitej Polskiej. Odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta. Urodził się
w 1865 roku w Okocimiu. Ukończył Wydział Lekarski Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1893
roku uzyskał tytuł doktora medycyny. Kontynuował studia i pracę naukową w Pradze, Monachium,
Heidelbergu, Frankfurt nad Menem, Paryżu i Wiedniu. Po powrocie do Krakowa objął w 1899
roku na stanowisku profesora katedrę weterynarii na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu. Działął
w stowarzyszeniach zawodowych. Jako prezes krakowskiego Towarzystwa Lekarskiego przyczynił
się do wzniesienia siedziby Towarzystwa, której wnętrza zaprojektował jego przyjaciel Stanisław
Wyspiański. Dzięki inicjatywie Juliana Nowaka powstał również Instytut Weterynarii i Medycyny
Doświadczalnej. W 1905 roku został wybrany do Rady Miejskiej. Gdy jesienią 1914 roku wojska
rosyjskie zagroziły miastu, komendant twierdzy 6 listopada zarządził przymusową ewakuację. Mia-
sto opuściło wielu radnych oraz prezydent Juliusz Leo (nr 678), w wyniku czego Namiestnictwo we
Lwowie rozwiązało 9 listopada Radę Miejską i mianowało Juliana Nowaka komisarzem rządowym.
Jego krótkie rządy przypadły na czas zagrożenia i paniki wojennej. Zdecydowanymi działaniami
starał się polepszyć aprowizację miasta, co nie przydało mu przychylności wśród rzemieślników.
22 listopada wrócił do Krakowa prezydent Juliusz Leo i ponownie objął zarządzanie miastem,
Julian Nowak zaś pozostał do 1916 roku na stanowisku wiceprezydenta. W 1921 roku został rek-
torem uniwersytetu, a w 1922 roku premierem rządu Rzeczypospolitej Polskiej. Później poświęcił
się działalności naukowej. Zonaty z Zofią Węzowicz, miał dwie córki. Zmarł 7 listopada 1946 roku
w Krakowie, pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Źródła i literatura:

Przeorski 1929, s. 2; Liskiewicz Jerzy,
Sałkowski Jan, Urbanowicz Anna, No-
wak Julian Ignacy, [w:] PSB, t. XXIII, s.
265–267; Małecki 1994-IV, s. 388; Maj-
chrowski 1994, s. 271; Kronika, s. 287,
508; Adamczyk 1998, s. 64–67; Encyklo-
pedia, s. 673.

Portret Juliana Ignacego Nowaka pędzla Stanisława Wyspiańskiego, 1904 rok
(Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. ND 7898)

680. JAN KANTY FEDEROWICZ

prezydent

6 marca 1918–13 lipca 1924

Kupiec, działacz polityczny i samorządowy. Urodzony w 1858 roku w Krakowie w rodzinie kupieckiej, syn Jana Nepomucena, radcy miejskiego, i Eleonory Hłasko. Ukończył Akademię Handlową w Pradze, praktyki handlowe odbył w Bordeaux, Bremie i Warszawie. W 1882 roku objął kierownictwo rodzinnej firmy zajmującej się handlem winami i towarami kolonialnymi, którą prowadził do 1920 roku. W 1896 roku został radcą miejskim – w Radzie Miejskiej zasiadał nieprzerwanie przez 28 lat. Jako radca był referentem corocznych budżetów gminy. Przyczynił się do utworzenia krakowskiej Szkoły Handlowej. W 1901 roku wszedł do Sejmu Krajowego, posłem był do roku 1914. I wiceprezydentem miasta został 27 lipca 1916 roku – zajmował się aprowizacją miasta w czasie wojny. Po śmierci Juliusza Lea (nr 678) został 6 marca 1918 roku prezydentem miasta. Za główne cele swej prezydentury uznał kwestie wyżywienia i opieki społecznej oraz demokratyzację Rady Miejskiej, wybieranej dotychczas w systemie kurialnym. Po odzyskaniu niepodległości w listopadzie 1918 roku w mieście nadal działała dawna Rada Miejska z prezydentem Janem Kantym Federowiczem na czele. Nowa ordynacja wyborcza do Rady pozwoliła na dokooptowanie 24 radnych ze środowiska robotniczego. Głównym zadaniem władz było zapewnienie właściwego funkcjonowania miasta w warunkach powojennych, szczególnie w kwestii aprowizacji, zapobiegania epidemii i bezpieczeństwa. Dbając o finanse miasta oraz o zapewnienie dostaw węgla i materiałów budowlanych, gmina krakowska wraz z gminą Lwowa i bankami galicyjskimi utworzyła spółkę akcyjną Jaworznickie Komunalne Kopalnie Węgla, z gminami Lwowa i Tarnowa zaś spółkę Kamieniołomy Miast Galicyjskich. W odrodzonej Polsce Jan Kanty Federowicz został wybrany w roku 1919 do Sejmu Ustawodawczego, w którym kierował klubem pracy konstytucyjnej. Zaangażowany w prace sejmowe, sprawy miejskie powierzył zastępcom. Był prezesem krakowskiej Izby Przemysłowo-Handlowej, prezesem Towarzystwa Strzeleckiego, działał aktywnie w Towarzystwie Turystycznym. Zonaty z Zofią Goebel, córką radcy krakowskiego. Zmarł nagle 13 lipca 1924 roku, pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Portret Jana Kantego Federowicza pędzla Teodora Axentowicza
(Urząd Miasta Krakowa, nr inw. OU/20/260/08)

Kraków w monarchii
austro-węgierskiej (1867–1918)
(autonomia galicyjska)
Franciszek Józef I Habsburg
(1848–1916)

II Rzeczpospolita (1918–1939)

Powstaje Polska Komisja
Likwidacyjna, która po od-
daniu przez Austriaków
władzy w mieście i w twier-
dzy przejmuje władzę
w Krakowie.

W 1920 roku odbywa się
w Krakowie pierwszy
w Polsce mecz bokserski.

Według spisu ludności
z 1921 roku Kraków liczy
wówczas 183 751 mieszkań-
ców.

Źródła i literatura:

Przeorski 1929, s. 3–4; Chmiel 1932, s. 158–159; Rolle Karol, *Federowicz Jan Kanty*, [w:] PSB, t. VI s. 380–381; Grodziska-Ożóg 1963, s. 303; Małecki 1994-IV, s. 240, 257–258, 277, 393; *Kronika*, s. 308; Małecki 1998, s. 7, 9, 12–13; Adamczyk 1998, s. 52–53, 55, 58, 77; Brzoza 1998, s. 90, 102; *Encyklopedia*, s. 197.

II Rzeczpospolita (1918–1939)

681. JÓZEF SARE**p.o. prezydent****13 lipca–21 lipca 1924, 4 czerwca–19 czerwca 1926**

W 1924 roku Urząd Wojewódzki rozwiązuje Radę Miejską, o którą toczy się wcześniej spór – po odzyskaniu niepodległości władzę sprawowała bowiem wciąż Rada wybrana w latach 1911–1914. Rada, po wystosowaniu protestu przeciw jej rozwiązaniu, w roku 1926 reaktywowana została przez Najwyższy Trybunał Administracyjny w swym starym składzie.

Budowniczy, architekt. Urodzony w 1850 roku w Chorowicach w powiecie krakowskim, syn budowniczego krakowskiego Salomona i Danieli Kleinberger. Absolwent krakowskiego Instytutu Technicznego oraz Politechniki Wiedeńskiej, po uzyskaniu w 1869 roku dyplomu inżyniera pracował między innymi przy budowie kolei w Galicji Zachodniej. Po kilku latach pracy w Namiestnictwie we Lwowie w roku 1880 powrócił do Krakowa i podjął pracę w starostwie. Zaprojektował wiele budynków użyteczności publicznej, między innymi szkoły oraz budynki dla Uniwersytetu Jagiellońskiego, głównie dla Wydziału Lekarskiego. Nadzorował prace przy wielu ważnych obiektach, na przykład Collegium Novum, siedzibie starostwa (później Urzędu Wojewódzkiego), Poczcie Głównej. W 1902 roku wszedł do krakowskiej Rady Miejskiej. W czerwcu 1905 roku został II wiceprezydentem miasta, funkcję tę pełnił aż do śmierci. Jako wiceprezydent zajmował się sprawami wodociągów, gazowni, komunikacji oraz finansami gminy. Uczestniczył w opracowaniu projektu „Wielkiego Krakowa”. Pracując równocześnie w starostwie, jako radca budownictwa decydował o kształcie wielu powstających wówczas budynków. W roku 1907 został wybrany na posła do Sejmu Krajowego. Po wybuchu I wojny światowej był jednym z współtwórców Naczelnego Komitetu Narodowego. W odrodzonej Polsce starał się wykorzystać rozwój przemysłu dla poprawy stanu finansów miasta. Nadzorował sprawy gminnych przedsiębiorstw przemysłowych oraz dostaw dla miasta. Był zaangażowany w powołanie spółek, w których udziały miała krakowska gmina: Jaworznickich Komunalnych Kopalni Węgla i Kamieniołomów Miast Galicyjskich. W związku z częstą nieobecnością prezydenta Juliusza Lea oraz rezygnacją I wiceprezydenta Henryka Szarskiego przez sześć tygodni 1914 roku sprawował w zastępstwie obowiązki prezydenckie. Objął stanowisko p.o. prezydenta w lipcu 1924 roku po śmierci Jana Kantego Federowicza (nr 680) oraz w czerwcu 1926 roku przed wyborem Karola Rollego (nr 684). Odznaczony austriackim Krzyżem Kawalerskim i Krzyżem Komandorskim Orderu Franciszka Józefa, rosyjskim Orderem św. Stanisława, Krzyżem Kawalerskim Orderu Polonia Restituta. Zmarł 23 marca 1929 roku, został pochowany na cmentarzu przy ulicy Miodowej. Z małżeństwa z Celiną Krautzer pozostawił czworo dzieci. Jego imię nosi jedna ze śródmiejskich ulic Krakowa.

Portret Józefa Sarego pędzla Jacka Malczewskiego, 1913 rok
(Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. II-b-1070)

Źródła i literatura:

Przeorski 1929, s. 4; Kutylak 2006, s. 92–94; Róg Rafał, *Sare Józef*, [w:] PSB, t. XXXV, s. 189–193; *Kronika*, s. 311, 507; Adamczyk 1998, s. 52–53, 55, 58–59, 64; Brzoza 1998, s. 84, 109, 149–150; *Encyklopedia*, s. 882; Sroka 2008, s. 130–132;

682. ZDZISŁAW WAWRAUSCH

komisarz rządowy

21 lipca 1924–18 lipca 1925

Prawnik, urzędnik państwowy. Honorowy obywatel miasta Łańcuta. Urodzony w 1865 roku w Drohobyczu, syn Juliana i Katarzyny Waro. Będąc zatrudnionym od 1892 roku w Namiestnictwie we Lwowie, używał tytułu doktora prawa. Przez Namiestnictwo został delegowany do starostwa w Samborze, gdzie był także komisarzem rządowym w Kasie Oszczędności Miasta. Od 1900 roku w Namiestnictwie we Lwowie był komisarzem powiatowym, sekretarzem, starostą. W 1910 roku był w Łańcucie starostą i przewodniczącym Rady Szkolnej Okręgowej. Do Krakowa przybył w 1921 roku, po utworzeniu województwa krakowskiego – w Urzędzie Wojewódzkim objął stanowisko naczelnika, a następnie wicewojewody. Po śmierci prezydenta Jana Kantego Federowicza (nr 680) wojewoda krakowski Władysław Kowalikowski rozwiązał 19 lipca 1924 roku Radę Miejską, a komisarzem rządowym pełniącym obowiązki prezydenta miasta mianował Zdzisława Wawrauscha. Komisarz rozpoczął urzędowanie 21 lipca, następnego dnia została powołana jako organ doradczy Rada Przyboczna, a dotychczasowi wiceprezydenci Karol Rolle (nr 684), Józef Sare (nr 681) i Piotr Wielgus zachowali swoje funkcje. W czasie trwającego prawie rok komisarzycznego zarządzania miastem Zdzisławowi Wawrauschowi nie udało się nawiązać bliższej współpracy z wiceprezydentami, nie uzyskał też poparcia Rady Przybocznej. Zarzucano mu między innymi brak inicjatywy w zakresie gospodarki gminnej, nieznajomość stosunków krakowskich i brak umiejętności nawiązania kontaktu ze społeczeństwem. W tej sytuacji złożył rezygnację z zajmowanego stanowiska, którą wojewoda krakowski przyjął 18 lipca 1925 roku. W 1926 roku Zdzisław Wawrausch był naczelnikiem Wydziału Prezydialnego Urzędu Wojewódzkiego. Po przejściu na emeryturę mieszkał w Krakowie. Ożenił się z Heleną Schneider, jego syn Adam był prawnikiem. Zmarł 15 czerwca 1932 roku w Krakowie, pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Zdzisław Wawrausch podczas otwarcia Domu Żołnierza przy ul. Lubicz 28 w Krakowie w 1925 roku („Nowości Ilustrowane” z 18 lipca 1925 r., nr 29, s. 14, Biblioteka Jagiellońska, sygn. 7621 IV, R. 22)

II Rzeczpospolita (1918–1939)

Źródła i literatura:

Przeorski 1929, s. 4; Chmiel 1932, s. 159; Kronika, s. 308, 507; Adamczyk 1998, s. 55–57, 77; Encyklopedia, s. 810.

II Rzeczpospolita (1918–1939)

W 1925 roku poczta wprowadza zasadę, aby przesyłki listowe były dostarczane mieszkańcom Krakowa trzy razy dziennie.

Wielka powódź w 1925 roku powoduje między innymi, iż Błonia zmieniają się w wielkie jezioro.

683. WITOLD OSTROWSKI

komisarz rządowy

18 lipca 1925–4 czerwca 1926

Prawnik, działacz społeczny, polityk. Odznaczony Krzyżem Legionów i Krzyżem Oficerskim Orderu Polonia Restituta. Urodzony w 1875 roku w Berlinie, syn rzeźbiarza Kazimierza i Marty Diam. Ukończył prawo na Uniwersytecie Lwowskim. Po uzyskaniu dyplomu pracował w administracji państwowej w Tarnopolu i Stanisławowie. W Krakowie objął stanowisko instruktora stowarzyszeń przemysłowych z ramienia Ministerstwa Handlu, organizował wówczas szkoły przemysłowe uzupełniające i internaty dla uczącej się młodzieży. Był członkiem komitetu wykonawczego Ligi Pomocy Przemysłowej, zasiadał w Zarządzie Głównym Towarzystwa Szkoły Ludowej. W 1914 roku został wybrany do Rady Miejskiej z kurii inteligencji. Po wybuchu I wojny światowej wszedł w skład Departamentu Ogólnego Naczelnego Komitetu Narodowego, uczestniczył także w organizowaniu Legionów. Po 1918 roku nadal pracował jako instruktor stowarzyszeń przemysłowych. Od lipca 1924 roku, po rozwiązaniu Rady Miejskiej, pełniącym obowiązki prezydenta miasta był komisarz rządowy Zdzisław Wawrausch (nr 682). Po jego rezygnacji wojewoda krakowski Władysław Kowalikowski 18 lipca 1925 roku powierzył Witoldowi Ostrowskiemu obowiązki prezydenta miasta jako komisarzowi rządowemu. Organem doradczym była Rada Przyboczna. Po przywróceniu wyrokiem Najwyższego Trybunału Administracyjnego dawnej Rady Miejskiej Witold Ostrowski zakończył urzędowanie jako komisarz rządowy w pierwszych dniach czerwca 1926 roku, będąc już wtedy naczelnikiem Wydziału Przemysłowego Urzędu Wojewódzkiego. We wrześniu 1926 roku został wybrany na wiceprezydenta miasta, stanowisko to zajmował do przejścia na emeryturę w roku 1934. Od 1927 roku aż do wybuchu wojny był prezesem Zarządu Głównego Towarzystwa Szkoły Ludowej. Podczas okupacji niemieckiej przez pewien czas ukrywał się w obawie przed aresztowaniem. Z małżeństwa z Kazimierą Sośnicką miał dwóch synów. Zmarł 14 sierpnia 1942 roku, pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Portret Witolda Ostrowskiego z okresu pełnienia urzędu komisarza rządowego dla miasta Krakowa (Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. Fs 826-IX)

Źródła i literatura:

Przeorski 1929, s. 5; Chmiel 1932, s. 159; Zgórniak Marian, *Ostrowski Witold*, [w:] PSB, t. XXIV, s. 583–585; *Kronika*, s. 308, 311, 507; Adamczyk 1998, 57, 59, 64–65, 71, 77; Brzoza 1998, s. 109, 124; *Encyklopedia*, s. 810.

684. KAROL ROLLE

prezydent

19 czerwca 1926–13 lipca 1931

Inżynier ceramik, działacz społeczny i gospodarczy, polityk. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Polonia Restituta. Urodzony w 1871 roku w Kamieńcu Podolskim, syn Józefa Apolinarego, lekarza psychiatry, i Idalii Zaszczyńskiej. Absolwent Wydziału Chemii Politechniki Lwowskiej. W 1899 roku zamieszkał w Podgórzu, gdzie pracował jako nauczyciel, a potem dyrektor w galicyjskiej szkole ceramicznej. Od 1908 roku zasiadał w podgórskiej Radzie Miejskiej, kierował ze strony Podgórza procesem połączenia z Krakowem, co nastąpiło w 1915 roku. W czasie wojny działał w Naczelnym Komitecie Narodowym. W 1916 roku wszedł do krakowskiej Rady Miejskiej i został III wiceprezydentem, podlegały mu wydziały wojskowy, szkolny i dobroczynności oraz filia magistratu w Podgórzu. Od 1917 roku przewodniczył Komisji Teatralnej, nadzorującej w imieniu Rady działalność krakowskich teatrów miejskich. Kiedy w 1921 roku zwiększono liczbę wiceprezydentów do czterech, powierzono mu dodatkowo nadzór nad muzeami, teatrami, kuchniami miejskimi i zakładami ceramicznymi. Po śmierci prezydenta Jana Kantego Federowicza (nr 680) w 1924 roku był najpoważniejszym kandydatem na stanowisko prezydenta, jednak Rada Miejska została rozwiązana przez wojewodę krakowskiego i wprowadzono zarząd komisaryczny. Po reaktywowaniu Rady został w czerwcu 1926 roku wybrany na prezydenta. Sytuacja finansowa miasta nie pozwalała na pełną realizację niezbędnego programu rozwoju – kontynuowano prace przy wodociągu miejskim, rozpoczęto budowę IV mostu na Wiśle (im. J. Piłsudskiego), zakupiono grunty pod przyszłą Halę Targową. W 1929 roku otwarto Ogród Zoologiczny w Łasku Wolskim. Z powodu znikomej działalności Rady Miejskiej wojewoda krakowski 18 lutego 1931 roku wydał decyzję o jej rozwiązaniu, powierzając zarządzanie miastem prezydentowi i wiceprezydentom oraz powołanej Radzie Przybocznej. W czerwcu wojewoda powołał Tymczasową Radę Miejską, w lipcu Karol Rolle złożył rezygnację ze stanowiska. Od 1933 roku był radnym miejskim, w latach 1928–1938 zasiadał w Senacie RP. Działał aktywnie w Polskim Związku Zachodnim. Był dwukrotnie żonaty, miał troje dzieci. Zmarł 28 listopada 1954 roku, został pochowany na cmentarzu Rakowickim. Patronuje jednej z ulic w krakowskim Podgórzu.

Portret Karola Rollego pędzla Alfonsa Karpińskiego, 1935 rok
(Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. II-b-93)

II Rzeczpospolita (1918–1939)

W 1926 roku eksperymentalna rozgłośnia radiowa nadaje pierwszą audycję. Dwa lata później radio krakowskie zaczyna nadawać stałe audycje. W pierwszej audycji ogólnopolskiej słuchacze mogą usłyszeć między innymi hejnał z wieży Mariackiej.

W tym też roku dochodzi do pożaru w pałacu Wielopolskich. Ogień niszczy między innymi salę posiedzeń Rady Miejskiej, płoną obrazy i portrety prezydentów miasta. Odrestaurowana sala zostaje otwarta dwa lata później.

Źródła i literatura:

Przeorski 1929, s. 5; Chmiel 1932, s. 159; Brzoza Czesław, *Rolle Karol*, [w:] PSB, t. XXXI, s. 567–570; Majchrowski 1994, s. 544; *Kronika*, s. 313; Adamczyk 1998, s. 52, 55, 58–59, 61–62, 64–67, 70, 77; Brzoza 1998, s. 80, 108–109, 113; *Encyklopedia*, s. 846; Lichończak 2006, s. 41; Hapanowicz Piotr, *Senatorowie województwa krakowskiego w II Rzeczypospolitej*, s. 96–101.

II Rzeczpospolita (1918–1939)

685. WŁADYSŁAW BELINA-PRAŻMOWSKI**prezydent****16 lipca 1931–11 lutego 1933**

W 1931 roku wojewoda rozwiązuje Radę Miejską i powołuje siedemdziesięcioosobową Radę Przyboczną przy prezydencie i wiceprezydentach. Po kilku miesiącach w jej miejsce tworzy Tymczasową Radę Miejską ze 127 członkami – sprawuje ona władzę przez dwa i pół roku.

W 1933 roku, po uchwaleniu nowej ustawy samorządowej, odbywają się wybory do Rady Miejskiej. Kończą się one zwycięstwem obozu sanacyjnego.

W 1934 roku Rada Miejska podejmuje uchwałę o usypianiu kopca Piłsudskiego. Prace kończą się w 1937 roku.

W 1935 roku odbywa się pogrzeb marszałka Józefa Piłsudskiego – pochód żałobny, liczący około 300 tysięcy osób, przechodzi ulicami miasta od Dworca Głównego na Wawel.

Pułkownik Wojska Polskiego, działacz niepodległościowy. Odznaczony Krzyżem Virtuti Militari V klasy, pięciokrotnie Krzyżem Walecznych, Komandorią i Wielkim Krzyżem Orderu Polonia Restituta, Krzyżem Niepodległości z Mieczami. Urodzony w 1888 roku w Ruszkowcu pod Opatowem, syn Hipolita, właściciela majątku ziemskiego, i Bronisławy Dudelskiej. Studiował górnictwo na Politechnice Lwowskiej oraz na Akademii Górniczej w Loeben, gdzie uzyskał absolutorium. Od roku 1909 był aktywnym członkiem Związku Walki Czynnej i Związku Strzeleckiego. Walczył w Legionach, zyskując opinię twórcy polskiej kawalerii. Od 1918 roku w Wojsku Polskim, w listopadzie 1920 roku w stopniu pułkownika przeszedł do rezerwy. W Janowie Lubelskim był prezesem Okręgowego Towarzystwa Spółek Rolniczych. W Krakowie zamieszkał w 1929 roku, był prezesem krakowskiego oddziału Związku Legionistów. W lutym 1931 roku wszedł w skład Rady Przybocznej, powołanej przez wojewodę krakowskiego w miejsce rozwiązanej Rady Miejskiej. Działająca od czerwca 1931 roku Tymczasowa Rada Miejska powierzyła mu w lipcu, po rezygnacji Karola Rollego (nr 684), funkcję prezydenta miasta. Był to trudny okres wielkiego kryzysu gospodarczego. Efektem zastosowanej przez prezydenta polityki ograniczania wydatków i wprowadzania zmian w działalności magistratu była poprawa sytuacji finansowej Krakowa. W czasie prezydentury kładł nacisk na rozbudowę sieci drogowej, szkół i sierocińców, a także na budowę Muzeum Narodowego i linii kolejowej do Miechowa. Realizacja tych zadań miała jednocześnie dać zatrudnienie bezrobotnym. W lutym 1933 roku w związku z mianowaniem na urząd wojewody lwowskiego złożył rezygnację ze stanowiska prezydenta miasta. W 1937 roku ze względu na stan zdrowia przeszedł na emeryturę i powrócił do Krakowa ze Lwowa. Został dyrektorem generalnym spółki Jaworznickie Komunalne Kopalnie Węgla. Działal w Towarzystwie Szkoły Ludowej. Z małżeństwa z Anastazją Rudzką miał pięcioro dzieci. Zmarł 13 października 1938 roku w Wenecji, pochowano go na cmentarzu Rakowickim. Jego imię nosi jedna z krakowskich ulic.

Portret Władysława Beliny-Prażmowskiego pędzla Józefa Chlebusa, 1936 rok
(Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. II-b-217, depozyt Urzędu Miasta Krakowa)

Źródła i literatura:

Grodziska-Ożóg 1963, s. 369; Stawekci Piotr, *Prażmowski (Belina-Prażmowski) Władysław Zygmunt*, [w:] PSB, t. XXVIII, s. 393–395; Majchrowski 1985, s. 3–5, 10–11; Adamczyk 1998, s. 66–70, 77; Brzoza 1998, s. 115, 135; *Encyklopedia*, s. 807; Majchrowski 2002, s. 61; *Hubiak* 2003, s. 86–91.

686. MIECZYŚLAW KAPLICKI

prezydent

16 lutego 1933–1 lutego 1939

Lekarz dermatolog, działacz społeczny i gospodarczy, polityk. Odznaczony Krzyżem Virtuti Militari, Krzyżem Niepodległości z Mieczami, Krzyżem Walecznych, Komandorią Orderu Polonia Restituta. Urodzony w 1875 roku w Wietrzychowicach, syn Jakuba Kappellnera, dzierżawcy majątków ziemskich. Medycynę studiował w Krakowie i Wiedniu, w 1901 roku uzyskał doktorat na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego. W czasie I wojny światowej walczył w Legionach. Potem jako lekarz-dermatolog prowadził w Krakowie prywatną praktykę lekarską oraz pracował w Ubezpieczalni Społecznej. Działająca od czerwca 1931 roku Tymczasowa Rada Miejska (mianowana przez wojewodę krakowskiego) po rezygnacji Władysława Beliny-Prażmowskiego (nr 685) w lutym 1933 roku wybrała Mieczysława Kaplickiego na stanowisko prezydenta, chociaż nie był członkiem Rady. Wybór ten potwierdziła 22 stycznia 1934 roku nowa Rada Miejska, działająca w oparciu o przepisy nowej ustawy samorządowej. W swoim programowym wystąpieniu prezydent zapowiedział, że jego hasłem będą słowa: „Oszczędność – oszczędność i jeszcze raz oszczędność!”. Realizacją tego postulatu była reorganizacja administracji Zarządu Miejskiego – w roku 1934 powstał Wydział Finansowy odpowiedzialny za budżet miasta. Umiejętnie prowadzona polityka finansowa dała efekty: gmina, w roku 1933 zadłużona, w momencie wybuchu wojny miała rezerwę budżetową. W roku 1935 utworzono Oddział Zabudowy Miasta, którego zadaniem było przygotowanie ogólnego planu rozwoju Krakowa. W rok później powstał długoletni program inwestycyjny miasta na lata 1937–1944. Ogólna poprawa koniunktury sprawiła, że w Krakowie ożywił się znów ruch budowlany, powstają między innymi budynki Muzeum Narodowego, Biblioteki Jagiellońskiej i Akademii Górniczej. W roku 1936 odbyły się pierwsze „Dni Krakowa”. W niekorzystnej sytuacji politycznej po wyborach samorządowych w grudniu 1938 roku Mieczysław Kaplicki złożył 27 stycznia 1939 roku rezygnację ze stanowiska i objął kierownictwo Jaworznickich Komunalnych Kopalni Węgla. Po klęsce wrześniowej znalazł się na terenie okupacji sowieckiej, jako lekarz służył w Armii Polskiej. W 1942 roku zamieszkał w Walii, gdzie zmarł 7 sierpnia 1959 roku, został pochowany na cmentarzu w Wrexham Denbs. Patronuje jednej z ulic w Krakowie.

Portret Mieczysława Kaplickiego pędzla Wojciecha Kossaka, 1934 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, sygn. 2497/III)

II Rzeczpospolita (1918–1939)

W październiku 1939 roku w części okupowanych ziem polskich Adolf Hitler tworzy Generalne Gubernatorstwo, ze stolicą w Krakowie. Gubernatorem zostaje Hans Frank, jego siedzibą – Wawel.

Podczas tak zwanej *Sonderaktion Krakau* aresztowane zostają 183 osoby, głównie ze środowiska naukowego Krakowa. To początek planowanego niszczenia polskiej inteligencji.

W 1940 roku Żydzi otrzymują trzymiesięczny termin na opuszczenie Krakowa. W roku kolejnym zostaje utworzone getto.

W 1941 roku do Krakowa zostaje wcielonych 27 okolicznych gmin wiejskich.

Źródła i literatura:

Buszko Józef, *Kaplicki Mieczysław*, [w:] PSB, t. XI, s. 631–632; *Kronika*, s. 333; Małecki 1998, s. 12; Adamczyk 1998, s. 68–75, 77; Brzoza 1998, s. 109, 124, 135; *Encyklopedia*, s. 390; Grodziska 2004, s. 10, 26–27, 70–71.

II Rzeczpospolita (1918–1939)

ERNST ZÖRNERstarosta miejski –
burmistrz

wrzesień 1939–luty 1940

Ernst Otto Emil Zörner, 1941 rok
(Narodowe Archiwum Cyfrowe
w Warszawie, sygn. 2-10598)

Urodzony w 1895 roku
w Nordhausen, kupiec, nad-
burmistrz Drezna (w rewanżu
za zameldowanie u siebie
w domu w 1932 roku Hitlera).
Od 23 września 1939 roku
komisarz i starosta miejski.

KARL SCHMIDstarosta miejski –
burmistrz

luty 1940–marzec 1941

Karl Schmid (Schmidt), 1940 rok
(Narodowe Archiwum Cyfrowe
w Warszawie, sygn. 2-3285)

Pochodził ze Stuttgartu.
W Krakowie zastępca
Zörnera, a od 21 lutego 1940
roku starosta miejski.
Starostą pozostał do marca
1941 roku.

Źródła i literatura:

Kronika, s. 339; Encyklopedia, s. 140; Ma-
lec Dorota, Czy notariusz może być prezy-
dентem Krakowa? O życiu i działalności
Bolesława Czuchajowskiego; Adamczyk
1998, s. 66, 76–77; Brzoza 1998, s. 144;
Chwałba 2002, s. 16, 69, 204.

687. BOLESŁAW CZUCHAJOWSKI

tymczasowy prezydent

21 kwietnia–3 września 1939

Doktor praw, sędzia, notariusz, działacz społeczny. Odznaczony Krzyżem Niepodległości. Urodzony w 1896 roku w Lwowie, syn Antoniego i Marii. Absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, w 1921 roku uzyskał stopień doktora prawa. Służył w Legionach, później w Wojsku Polskim. Po krótkim okresie pracy w sądzie w Nowym Targu został przeniesiony w 1924 roku do Lwowa, gdzie pracę sędziego łączył z pracą naukową na Uniwersytecie Jana Kazimierza oraz w Wyższej Szkole dla Handlu Zagranicznego. W 1929 roku rozpoczął pracę w krakowskim Sądzie Okręgowym. W 1935 roku zrezygnował z funkcji wiceprezesa sądu i zaczął prowadzić kancelarię notarialną przy ul. św. Jana 18. Działał aktywnie w Towarzystwie Szkoły Ludowej. W 1930 roku wszedł do Rady Miejskiej, jako radny zajmował się głównie sprawami budżetowymi. Po rozwiązaniu Rady przez wojewodę krakowskiego znalazł się w składzie Tymczasowej Rady Miejskiej (1931–1933), a w 1938 roku został wybrany do nowej Rady Miejskiej. Od 1 lutego 1939 roku, kiedy prezydent Mieczysław Kaplicki (nr 686) ustąpił ze stanowiska, Radzie nie udało się przez ponad dwa miesiące wybrać nowego prezydenta. W tej sytuacji Minister Spraw Wewnętrznych ustanowił w Krakowie zarząd komisaryczny i w kwietniu 1939 roku mianował Bolesława Czuchajowskiego tymczasowym prezydentem miasta. Były to trudne miesiące narastającego zagrożenia wojennego, w sierpniu rozpoczęto kopanie rowów przeciwlowniczych, ogłoszono pogotowie przeciwlownicze – obowiązywało zaciemnienie miasta. Po wybuchu wojny na polecenie wojewody Józefa Tymińskiego 3 września władze miasta z prezydentem ewakuowały się do Brzeżan. Opuszczenie miasta przez władze, wojsko i policję dało początek ucieczce ludności cywilnej. Po pobycie we Lwowie Bolesław Czuchajowski powrócił do Krakowa 8 listopada 1939 roku. Po krótkim pobycie w więzieniu nadal pracował jako notariusz. 22 maja 1941 roku został aresztowany i wysłany do obozu koncentracyjnego Auschwitz, gdzie zginął 3 lipca 1941 roku rozstrzelany w zbiorowej egzekucji. Jego żoną była Maria Garbusińska. Jego syn Leszek został profesorem chemii i członkiem zagranicznym Polskiej Akademii Umiejętności. Imię Bolesława Czuchajowskiego nosi jedna z krakowskich ulic.

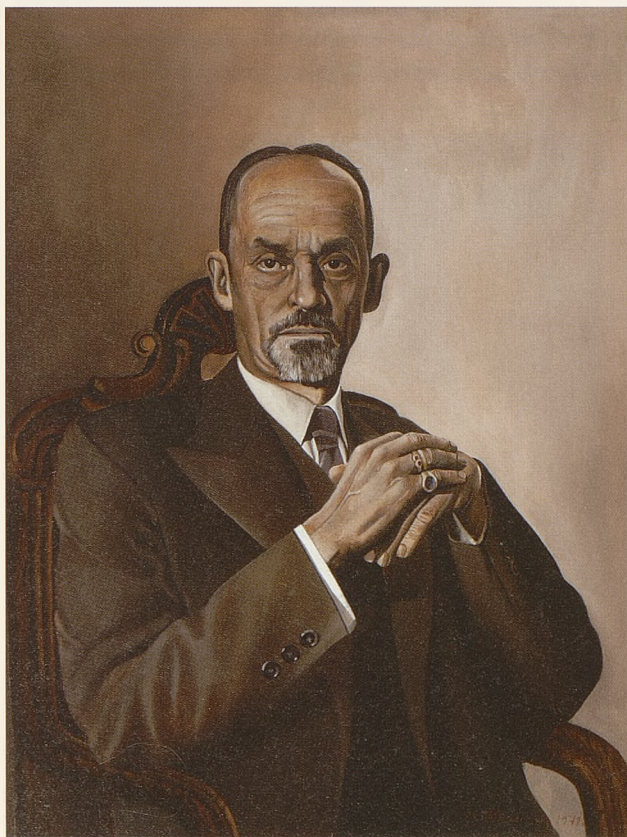
Portret Bolesława Czuchajowskiego pędzla Włodzimierza Kamińskiego
(Urząd Miasta Krakowa, nr inw. OU/20/262/08)

688. STANISŁAW KLIMECKI

prezydent

5–20 września 1939

Prawnik, adwokat, działacz niepodległościowy i społeczny, polityk. Urodzony w 1883 roku w Woli Przemyskiej w powiecie brzeskim, syn Edmunda i Rozali Wróblewskiej. Studiował prawo w Wiedniu i Krakowie, gdzie w 1913 roku uzyskał tytuł doktora prawa. Działal w Związku Walki Czynnej oraz w Strzelcu, służył w Legionach, potem w Wojsku Polskim. Do 1915 roku był radnym miasta Podgórze, tu także w 1919 roku otworzył kancelarię adwokacką. Od 1926 roku był krakowskim radnym miejskim, w 1931 roku w okresie ograniczenia samorządu krakowskiego wszedł do Rady Przybocznej, a przez Tymczasową Radę Miejską został w lipcu 1931 roku wybrany na wiceprezydenta, którą to funkcję pełnił do 2 września 1939 roku. Działal w Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny oraz Związku Legionistów. W czasie kryzysu ekonomicznego kierował akcją pomocy bezrobotnym. Po wybuchu wojny i wyjeździe 3 września 1939 roku komisarycznego prezydenta Bolesława Czuchajowskiego (nr 687) jako wiceprezydent przejął władzę w mieście. Zdekompletowana Rada Miejska na posiedzeniu 5 września, w przeddzień wkroczenia Niemców do Krakowa, powierzyła Stanisławowi Klimeckiemu urząd prezydenta. Z godnością i odwagą bronił interesów mieszkańców wobec okupanta, przeciwdziałal panice oraz organizował pomoc dla ludności. 20 września został aresztowany, co oznaczało początek likwidacji polskiego samorządu i przejęcie zarządu miasta przez władze niemieckie. Zwolniony po dziesięciu dniach został ponownie aresztowany 6 listopada 1939 roku i wraz z profesorami Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Akademii Górniczej wysłany do obozu w Sachsenhausen. Zwolniony w 1940 roku powrócił do Krakowa. Aresztowany pod koniec listopada 1942 roku został 11 grudnia rozstrzelany w lasach niepołomickich. Jego żoną była Stefania Massar, mieli dwoje dzieci. Jest patronem jednej z ulic w Krakowie.

Portret Stanisława Klimeckiego pędzla Włodzimierza Kamińskiego, 1978 rok
(Urząd Miasta Krakowa, nr inw. OU/20/256/08)

II Rzeczpospolita (1918–1939)

Pod okupacją niemiecką (1939–1945)

RUDOLF PAVLU

starosta miejski –
burmistrz

kwiecień 1941–kwiecień 1943

Rudolf Pavlu, 1942 rok
(Narodowe Archiwum Cyfrowe w Warszawie, sygn. 2-7117)

Kierownik Wydziału Pracy, awansowany na starostę miejskiego w kwietniu 1941 roku. W kwietniu 1943 roku powołany do wojska opuścił Kraków.

JOSEF KRÄMER

starosta miejski –
burmistrz

kwiecień 1943–styczeń 1945

Josef Krämer, 1943 rok (Narodowe Archiwum Cyfrowe w Warszawie, sygn. 2-3664a)

Ostatni starosta miejski. Brał udział w masowych wywózkach krakowian na prace przymusowe do Rzeszy, uczestniczył w grabieży mienia komunalnego. Uciekł z Krakowa w styczniu 1945 roku.

Źródła i literatura:

Dobrowolski Henryk, Klimecki Stanisław, [w:] PSB, t. XII, s. 622–623; Bogdanowski 1978, s. 49–58; Kronika, 333, 339; Adamczyk 1998, s. 56, 65–66, 71–72, 74–77; Brzoza 1998, s. 83, 108; Encyklopedia, s. 417; Chwałba 2002, s. 16–17, 22, 258.

II Rzeczpospolita (1918–1939)

Pod okupacją niemiecką (1939–1945)

JAN JAKÓBIEC
delegat Rządu RP
na Okręg Krakowski
sierpień 1941–styczeń 1945

Dr Jan Jakóbiec, 1937 rok (Narodowe Archiwum Cyfrowe w Warszawie, sygn. 1-D-1359-2)

Urodzony w 1876 roku w Słotwinie, germanista, ludowiec. Od 1941 roku Delegat Rządu RP na Okręg Krakowski, konspiracyjny wojewoda krakowski. Zmarł w 1955 roku.

ZYGMUNT ŻUŁAWSKI
prezydent miasta – nominat
czerwiec 1944–styczeń 1945

Zygmunt Żuławski, 1930 rok (Narodowe Archiwum Cyfrowe w Warszawie, sygn. 1-A-1019)

Urodzony w 1880 roku w Młynnem, socjalista, poseł na Sejm RP. W czerwcu 1944 roku mianowany przez władze londyńskie prezydentem Krakowa; nie złożył ślubowania. Zmarł w 1949 roku.

Zróżdła i literatura:

Bogdanowski 1978, s. 49–58; *Kronika*, s. 339, 402; Brzoza 1998, s. 135, 141; *Encyklopedia*, s. 74; Chwałba 2002, s. 7, 16–17, 22–23, 272; Lichończak, Satała 2004, s. 41, 50.

689. WINCENTY BOGDANOWSKI

p.o. prezydent

20–27 września 1939

Prawnik, działacz społeczny i sportowy, polityk. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Niepodległości, Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami. Urodzony w 1894 roku w Ślemieniu koło Żywca, syn Jana i Anny Kuzak. W czasie I wojny światowej walczył w wojsku austriackim, potem w Wojsku Polskim. Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Działal w Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół” oraz w Polskim Stronnictwie Chrześcijańskiej Demokracji, a od roku 1937 w Stronnictwie Pracy. Pracował kolejno w Banku Hipotecznym, Izbie Skarbowej, w Zakładach Ceramicznych St. Burtan i Ska, w 1929 roku został dyrektorem naczelnym Zakładów Ceramicznych w Ćmielowie. W 1935 roku wszedł do Rady Miejskiej. Kiedy po wybuchu wojny tymczasowy prezydent miasta Bolesław Czuchajowski (nr 687) opuścił Kraków, Rada Miejska na swoim ostatnim posiedzeniu 5 września powierzyła Wincentemu Bogdanowskiemu funkcję wiceprezydenta. Objął stanowisko p.o. prezydenta miasta, gdy 20 września Stanisław Klimecki (nr 688) został aresztowany przez Niemców. Pełnił je do 27 września, kiedy władzę jako starosta miasta Krakowa objął Ernst Zörner. Na początku listopada 1939 roku Wincenty Bogdanowski został aresztowany i osadzony na blisko dwa miesiące w więzieniu przy ul. Montelupich. Podczas okupacji działał w podziemnym Stronnictwie Pracy i w Armii Krajowej. W czerwcu 1944 roku decyzją Stanisława Jankowskiego, Delegata Rządu RP na Kraj, został wyznaczony na stanowisko wiceprezydenta miasta Krakowa. Od 1946 roku zasiadał w Miejskiej Radzie Narodowej z ramienia Stronnictwa Pracy. W roku 1950 był jednym z inicjatorów powołania Wydziału Ceramicznego Akademii Górniczo-Hutniczej. W 1957 roku przyczynił się do reaktywowania, rozwiązane go przez władze w 1951 roku, Bractwa Kurkowego – był jego prezesem do 1982 roku. W 1964 roku został królem kurkowym i przybrał tytuł „Odnawiciel”. Był honorowym prezesem Klubu Sportowego „Garbarnia” oraz prezesem Wojewódzkiego Związku Tenisa Stołowego. Zmarł 2 listopada 1982 roku, pochowano go na cmentarzu Rakowickim. Jego imię nosi jedna z krakowskich ulic.

Portret Wincentego Bogdanowskiego jako króla kurkowego pędzla Mieczysława Wątorskiego, 1969 rok (Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. 225/BrK)

690. ALEKSANDER ŻARUK-MICHALSKI

przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej
prezydent

24 stycznia–5 lutego 1945

Ekonomista, geograf, poseł do Krajowej Rady Narodowej (KRN). Urodzony w 1906 roku w Warszawie w rodzinie technika kolejowego. Ukończył studia z geografii gospodarczej, uzyskał doktorat na Uniwersytecie Lwowskim. Przed wojną działał w Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej. W trakcie okupacji współkierował ugrupowaniem Polscy Socjaliści w Krakowie, które następnie weszło w skład Robotniczej Polskiej Partii Socjalistycznej. Zasiadł w komitecie centralnym tej partii, z jej ramienia w grudniu 1943 roku wziął udział w pierwszym posiedzeniu KRN – posłem był do 1947 roku. Po powstaniu warszawskim trafił do partyzantki Armii Ludowej, następnie wraz z grupą lewicowych socjalistów działał w Krakowie. Odrodzona Polska Partia Socjalistyczna (PPS), tak zwana lubelska, oddelegowała go do podziemnej Wojewódzkiej Rady Narodowej. Na jej sesji 24 stycznia 1945 roku został przewodniczącym utworzonej na tym posiedzeniu Miejskiej Rady Narodowej, ta z kolei wybrała go na urząd prezydenta miasta. Objął prezydenturę, jednak już 2 lutego złożył przyjętą po kilku dniach rezygnację, motywowaną powołaniem na centralne stanowiska – w rzeczywistości w wyniku międzypartyjnego porozumienia obsadzenie urzędu wojewody przypadło PPS, natomiast Polskiej Partii Robotniczej przypadł urząd prezydencki, co oznaczało natychmiastową zmianę personalną. Zapisał się jako pierwszy powojenny prezydent Krakowa. W Warszawie objął stanowisko dyrektora Biura Prezydialnego Rady Ministrów. Wszedł w skład sekretariatu Centralnego Komitetu Wykonawczego PPS, został jego wiceprzewodniczącym oraz sekretarzem Rady Naczelnej PPS. W administracji państwowej awansował na podsekretnarza stanu w Ministerstwie Administracji Publicznej. W latach 1949–1950 był przewodniczącym Rady Narodowej Miasta Stołecznego Warszawy – do momentu połączenia tej funkcji z prezydenturą miasta, kiedy to przeszedł do pracy w administracji centralnej, między innymi w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Po 1957 roku został polskim przedstawicielem w Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w Kambodży. Podjął działalność naukowo-dydaktyczną, publikował opracowania z dziedziny geopolityki, w tym dotyczące Chin oraz kolonii francuskich i holenderskich. Odznaczony między innymi Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari, Krzyżem Grunwaldu III klasy i Krzyżem Walecznych. Zmarł 26 listopada 1992 roku w Warszawie, pochowano go na cmentarzu Powązkowskim.

Aleksander Żaruk-Michalski podczas sesji naukowej w 1962 roku z okazji dwudziestolecia powstania Polskiej Partii Robotniczej (Narodowe Archiwum Cyfrowe w Warszawie, sygn. III-320-3)

Rzeczpospolita Polska
(1945–1952)

W sierpniu 1944 roku, w związku z wybuchem w Warszawie powstania, Niemcy organizują w Krakowie wielką obławę na mężczyzn.

Na początku 1945 roku, w obliczu ofensywy Armii Czerwonej, niemieckie instytucje otrzymują rozkaz opuszczenia miasta. Z Krakowa uciekają tysiące niemieckich osadników.

Źródła i literatura:

Mołdawa 1991, s. 448; Wąsowicz-Dunin Krzysztof, *Polski ruch socjalistyczny 1939–1945*; Litewka 1996, s. 25; Kronika, s. 364, 507; Dereń 1998, s. 70; *Encyklopedia*, s. 810; Garlicki 2003, s. 17; Sady 2003, s. 14–15, 273; Chwalba 2004, s. 131.

Rzeczpospolita Polska
(1945–1952)

FIEDOSIENKO
komendant wojenny miasta
styczeń–maj 1945

Komendant Miasta
płk. Fedosienko,

Stanowisko służbowe i nazwisko z notki zamieszczonej w Dzienniku Polskim nr 25 z 22 lutego 1945 roku (Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. IV 10340, s. 4)

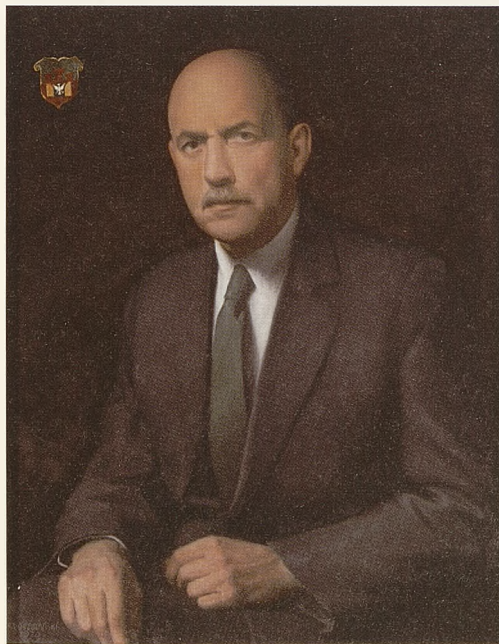
Pułkownik Armii Czerwonej mianowany komendantem miasta po ostatecznym wyparciu Niemców 20 stycznia 1945 roku. Miał pełnię władzy cywilnej, podlegał zwierzchności rosyjskiej. Komendanturę wojenną zlikwidowano po kapitulacji Niemiec 8/9 maja 1945 roku.

691. ALFRED FIDERKIEWICZ

prezydent

5 lutego–11 czerwca 1945

Lekarz, dyplomata, poseł do Sejmu RP i Krajowej Rady Narodowej (KRN). Urodzony w 1886 roku w Horodence w rodzinie rzemieślniczej. Po gimnazjum w Stanisławowie zdał maturę w Stanach Zjednoczonych, gdzie wyjechał do pracy – początkowo był robotnikiem, a po ukończeniu studiów medycznych w Bostonie i kursu specjalistycznego w Nowym Jorku lekarzem ginekologiem. Od 1918 roku docent, od 1920 roku profesor bostońskiego Kolegium Medycyny i Chirurgii. Członek Związku Socjalistów Polskich, sekretarz Polskiej Sekcji Socjalistycznej Partii Stanów Zjednoczonych. Po powrocie w 1922 roku do Polski związał się z Polskim Stronnictwem Ludowym „Wyzwolenie”, następnie z Niezależną Partią Chłopską oraz z Komunistyczną Partią Polski. Po przewrocie majowym 1926 roku z ramienia tych partii kandydował na urząd prezydenta RP. Był posłem do Sejmu I kadencji 1922–1927. W 1928 roku kandydował do Sejmu z unieważnionej listy Związku Siły Chłopskiej. W trakcie okupacji niemieckiej zorganizował grupę Proletariusz, która w 1942 roku weszła w skład Polskiej Partii Robotniczej (PPR). Aresztowany w 1943 roku, z Pawiaka wywieziony do obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau, był lekarzem obozowym. Po oswobodzeniu obozu skierowany przez PPR do Krakowa, gdzie 5 lutego 1945 roku objął urząd prezydenta miasta (oddzielony w lutym tego roku od funkcji przewodniczącego Miejskiej Rady Narodowej). Zajął się uruchamianiem magistratu, opartego na przedwojennej organizacji oraz kadrze, nawiązaniem kontaktów z inteligencją oraz hierarchią kościelną z metropolitą Adamem Sapiehą na czele (zadecydował o remoncie pałacu biskupiego na koszt miasta). Zasiadał równocześnie w egzekutywie Komitetu Wojewódzkiego PPR. W maju 1945 roku został wybrany do KRN, z zamiarem przejścia do służby zagranicznej. W tej sytuacji zrezygnował z urzędu prezydenta miasta w czerwcu tego roku. W latach 1945–1949 był chargé d'affaires w Londynie oraz posłem nadzwyczajnym w Kanadzie i na Węgrzech. Osiadł potem w Warszawie, był członkiem Komitetu Warszawskiego PPR, następnie wstąpił do PZPR, w 1964 roku był delegatem na IV Zjazd tej partii. W latach 1945–1971 był członkiem Głównej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich (później Hitlerowskich) w Polsce. Odznaczony między innymi Krzyżami Oficerskim i Komandorskim OOP oraz Orderem Sztandaru Pracy I klasy. Zmarł 8 czerwca 1972 roku w Warszawie, pochowano go w Alei Zasłużonych cmentarza na Powązkach.

Portret Alfreda Fiderkiewicza pędzla Kazimierza Poczmańskiego, 1970 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, 3295/III, depozyt UMK)

Zróżdła i literatura:

Czajowski, Majchrowski 1987, s. 117–127; Majchrowski 1994, s. 276; *Kronika*, s. 364, 507; *Encyklopedia*, s. 810; Smogorzewska Małgorzata, *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. II, s. 52–53; Garlicki 2003, s. 17; Sady 2003, s. 16, 163, 273; Chwałba 2004, s. 124, 131, 135, 149, 307.

692. STEFAN WOLAS

prezydent

14 czerwca 1945–6 października 1947

Technik drukarski, związkowiec. Urodzony w 1897 roku w Krakowie w rodzinie robotniczej. Przed I wojną światową pracował jako składacz ręczny w Drukarni Związkowej. Powołany do armii austriackiej w 1916 roku dostał się do rosyjskiej niewoli. Do roku 1922 przebywał w Rosji, gdzie przeżył rewolucje lutową i październikową. Po powrocie do Krakowa pracował w drukarniach, w tym Anczyca i uniwersyteckiej, angażując się w działalność związkową. Kilkakrotnie aresztowany za organizowanie strajków. W 1922 roku wstąpił do Komunistycznej Partii Robotniczej Polski (od 1925 roku Komunistyczna Partia Polski), w 1926 roku współzakładał w Krakowie Polską Partię Ludową-Lewica, zostając sekretarzem jej komitetu miejskiego. W 1939 roku wziął udział w kampanii wrześniowej, ranny trafił do niewoli i jako jeńiec wojenny został skierowany na roboty przymusowe do Turynii, skąd wrócił do Krakowa z końcem 1940 roku. W roku 1942 wstąpił do Polskiej Partii Robotniczej. W połowie 1944 roku wszedł w skład konspiracyjnej Wojewódzkiej Rady Narodowej (WRN). Po okupacji już 19 stycznia 1945 roku decyzją WRN został tymczasowym komendantem organizowanej w mieście Milicji Obywatelskiej, w lutym tego roku został wiceprezydentem miasta, w czerwcu 1945 roku objął urząd prezydenta. Sprawował go w czasie szczególnych napięć społecznych i politycznych (pogrom Żydów na Kazimierzu w sierpniu 1945 roku, krwawe obchody 3 maja 1946 roku, przegrane przez władzę czerwcowe referendum tego roku). Priorytetem było uruchomienie zakładów pracy, instytucji i urzędów, zorganizowanie systemu aprowizacyjnego oraz odbudowa zniszczonych obiektów komunalnych (przede wszystkim mostów). Za jego kadencji podjęto próbę opracowania planu urbanistycznego opartego o przedwojenny plan inwestycyjny (tak zwany plan Dziewońskiego) – powstała koncepcja rozwoju Krakowa jako makroregionalnego centrum administracyjno-kulturowego. Jednak pod koniec kadencji rozpoczęto prace nad nową strategią rozwoju miasta – 17 maja 1947 roku Prezydium Rządu powołało Komisję ds. budowy Nowej Huty. Stefan Wolas zrezygnował z prezydentury w październiku 1947 roku ze względu na zły stan zdrowia. Po chorobie w 1948 roku opuścił Kraków, został dyrektorem Państwowych Zakładów Poligraficznych w Szczecinie, następnie pracował jako korektor w Państwowej Wytwórni Papierów Wartościowych w Warszawie. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim OOP. Zmarł 14 lutego 1976 roku w Warszawie, pochowano go na cmentarzu Powązkowskim.

Portret Stefana Wolasa pędzla Kazimierza Poczmąńskiego, 1970 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, sygn. 3296/III)

Rzeczpospolita Polska
(1945–1952)

W styczniu 1945 roku formują się nowe władze miasta: Miejska Rada Narodowa i Zarząd Miejski z prezydentem Krakowa na czele.

Wyniki czerwcowego referendum w 1946 roku pokazują, że krakowianie odmawiają uznania nowej władzy w kraju.

Źródła i literatura:

Litewka 1996, s. 25, 36; Kronika, s. 364, 486, 507; Dereń 1998, s. 50, 70, 137; Encyklopedia, s. 810; Sady 2003, s. 16, 163, 273; Garlicki 2003, s. 17; Chwalba 2004, s. 129, 131–132, 167, 307.

Rzeczpospolita Polska
(1945–1952)

Wiosną 1949 roku rozpoczyna się pod Krakowem budowa Nowej Huty – miasta „konkurencyjnego” dla Krakowa.

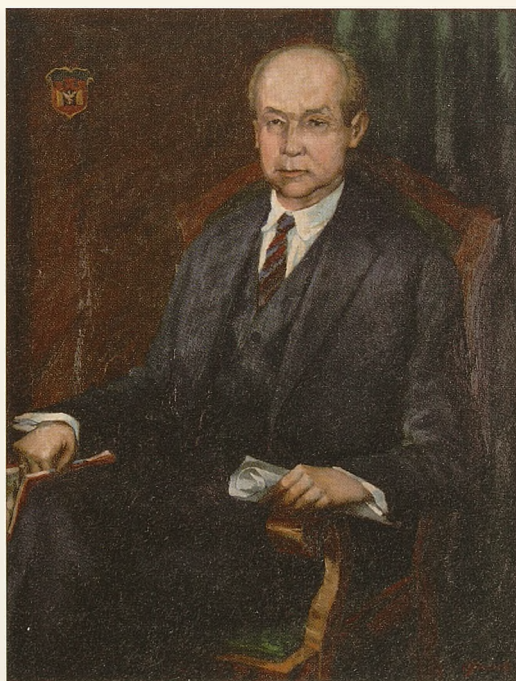
W tym też roku przy ul. św. Anny zostaje otwarty Powszechny Dom Towarowy, stając się wielką atrakcją nie tylko dla mieszkańców miasta.

693. HENRYK DOBROWOLSKI

prezydent

6 października 1947–6 czerwca 1950

Historyk, nauczyciel, archiwista, poseł do Krajowej Rady Narodowej (KRN) i Sejmu Ustawodawczego RP. Urodzony w 1904 roku w Nowym Sączu w rodzinie kolejarza, socjalisty i związkowca. W gimnazjum należał do konspiracyjnego kółka socjalistycznego, w latach 1922–1927 na studiach na Uniwersytecie Jagiellońskim związany z Niezależnym Związkiem Socjalistycznej Młodzieży „Życie” i „wolnym harcerstwem”. Ukończył studia historyczne i historię sztuki, w 1950 roku uzyskał stopień doktora filozofii. Początkowo nauczał w Pszczynie, następnie pracował w kuratoriach w Cieszynie i Lublinie. W czasie okupacji organizował tajne nauczanie w powiecie lubartowskim, redagował podziemną prasę – trafił do lubelskiego więzienia. Po wyzwoleniu został delegatem Ministra Oświaty rządu lubelskiego z zadaniem organizacji szkolnictwa w okręgu krakowskim. Z ramienia Polskiej Partii Robotniczej (PPR) został posłem do KRN, następnie do Sejmu Ustawodawczego. W Krakowie wszedł do prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej i do egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PPR. 6 października 1947 roku uzyskał nominację na urząd prezydenta miasta. W tym czasie znaczne okrojono fundusze miejskie w wyniku upaństwowienia należących do Zarządu Miasta zakładów (wodociągów i kanalizacji, elektrowni itd.). Mimo priorytetowych nakładów na budownictwo mieszkaniowe (między innymi powstało os. Grzegórzki), zostały też wygospodarowane środki na remont zabudów, w tym Barbakanu. Wyzwaniem była rozpoczęta w marcu 1949 roku budowa Nowej Huty. W czasie tej kadencji miała też miejsce tak zwana bitwa o handel. Henryk Dobrowolski ustąpił z prezydentury w czerwcu 1950 roku, gdy ustawą z 20 marca tego roku zniesiono w miastach ten urząd, zastępując go stanowiskiem przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej. Z końcem tego roku został dyrektorem Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Krakowie (był nim do roku 1972, kiedy to przeszedł na emeryturę, zajął jednak samodzielne stanowisko naukowo-badawcze). Jednocześnie wykładał na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego na stanowisku docenta. Był członkiem Komisji Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk, piastował funkcje w Związku Nauczycielstwa Polskiego. Odznaczony między innymi Krzyżami Kawalerskim i Oficerskim OOP. Zmarł 7 lutego 1985 roku w Krakowie, pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Portret Henryka Dobrowolskiego pędzla Alojzego Siweckiego, 1970 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, sygn. 3298/III)

Źródła i literatura:

Litewka 1996, s. 25, 39; *Kronika*, 364, 372, 507; *Encyklopedia*, s. 810; Garlicki 2003, s. 17; Sady 2003, s. 16–17, 274; Chwalba 2004, s. 285, 547, 549; Follprecht 2008, s. 33–38.

694. MARCIN WALIGÓRA

przewodniczący Prezydium Miejskiej Rady Narodowej

6 czerwca 1950–7 kwietnia 1954

Górnik, urodzony w 1906 roku w Libiążu koło Chrzanowa w rodzinie górniczej. Pracował w kopalni, skąd za udział w strajkach był usuwany w latach 1928 i 1932. Pozostając bez pracy, zatrudniał się dorywczo przy robotach organizowanych przez opiekę społeczną i fundusz pracy. Wstąpił do Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej, następnie do Komunistycznej Partii Polski, w której pozostał do jej rozwiązania w 1938 roku. Działał również w Związku Robotników Ziemi. W 1936 roku został przewodniczącym sekcji bezrobotnych w Zrzeszeniu Klasowych Związków Zawodowych, w 1938 roku wszedł do krakowskiej Rady Miejskiej jako kandydat bezrobotnych. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 roku. Po zdemobilizowaniu znalazł się we Lwowie, skąd wyjechał do Donbasu – pracował jako górnik w kopalniach Zagłębia Donieckiego. Po powrocie do Krakowa w 1942 roku wstąpił do Polskiej Partii Robotniczej (PPR) i podjął partyjną działalność na terenie Płaszowa, czasowo ukrywając się przed aresztowaniem w Kędzierzynie-Koźlu. Po okupacji pracował w Komitecie Miejskim PPR i komitetach dzielnicowych. W sierpniu 1945 roku wszedł do Miejskiej Rady Narodowej. Z wejściem w życie ustawy z marca 1950 roku, likwidującej samorząd terytorialny i wprowadzającej jednolity system rad jako organów administracyjnych, został przewodniczącym Prezydium Miejskiej Rady Narodowej, organu wykonawczego Rady (stanowisko co do zasady równorzędne zlikwidowanemu urzędowi prezydenta miasta). Przewodził miastu w czasie jego intensywnej rozbudowy, z inwestycjami w postaci kombinatu Huta Lenina i dzielnicy Nowa Huta na czele. W styczniu 1951 roku włączono w obręb miasta 14 wschodnich wsi i ustanowiono Nową Hutę – pierwotnie planowaną jako odrębne miasto – dzielnicą Krakowa, łącząc ją z centrum linią kolejową, a rok później tramwajową. W latach 1950–1954 oddano do użytku osiedla: Wandy, Willowe, Górali i Krakowiaków. Dla potrzeb nowej dzielnicy uruchomiono cegielnię w Zesławicach. Wielkie znaczenie dla miasta miało oddanie do użytku w 1952 roku przebudowanego mostu Dębnickiego. W 1954 roku miasto podzielono na sześć dzielnic. Marcin Waligóra został odwołany z urzędu 7 kwietnia 1954 roku. Przeszedł do pracy w spółdzielczości, zatrudniony był między innymi w „Samopomocy Chłopskiej”. Zmarł 12 maja 1992 roku w Krakowie, pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Portret Marcina Waligóry pędzla Stefana Roztworowskiego, 1972 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, sygn. 3311/III)

Rzeczpospolita Polska
(1945–1952)

W 1950 roku postanowiono, że 422 ulice mają zmienić swoje dotychczasowe nazwy.

W tym samym roku władze miejskie przeznaczają pałac przy ul. Topolowej na Muzeum Lenina.

Prasa donosi w 1951 roku, że w Krakowie zakończono walkę z analfabetyzmem – plan wykonano w 107 procentach, w czytaniu i pisaniu przeszkolono 4387 osób.

W 1952 roku zostają zlikwidowane tramwaje kursujące dotąd po Rynku Głównym.

W tym samym roku zostaje przeniesiony dworzec autobusowy z pl. św. Ducha w pobliże Dworca Głównego PKP.

Źródła i literatura:

Kronika, s. 505; *Encyklopedia*, s. 810; *Garlicki* 2003, s. 17, 20–21, 23; *Sady* 2003, s. 128, 163, 274; *Chwalba* 2004, s. 61, 105, 131, 238, 307, 549.

Polska Rzeczpospolita Ludowa
(1952–1989)

Od 1957 roku Kraków funkcjonuje na prawach województwa. Miejska Rada Narodowa zostaje przekształcona w Radę Narodową Miasta Krakowa.

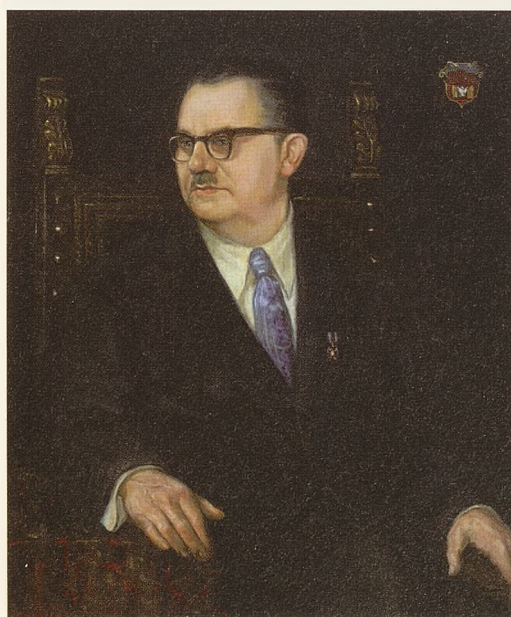
W 1957 roku rozpoczyna się odnawianie fasad kamienic położonych przy Rynku Głównym.

695. TADEUSZ MRUGACZ

przewodniczący Prezydium Miejskiej Rady Narodowej
(Rady Narodowej Miasta Krakowa)

7 kwietnia 1954–24 października 1957

Rzemieślnik, urodzony w 1907 roku w Wieliczce, syn urzędnika pocztowego. W 1922 roku został czeladnikiem malarsko-lakierniczym, wstąpił do Związku Zawodowego Pracowników Budowlanych, w latach 1935–1936 był jego sekretarzem. Od roku 1935 należał do Komunistycznej Partii Polski (do jej rozwiązania w 1938 roku). W czasie okupacji pracował w gazowni jako rzemieślnik. W 1948 roku awansował z robotnika na wicedyrektora, a następnie w 1950 roku na dyrektora Zakładów Gazowych Okręgu Krakowskiego. W roku 1945 został członkiem Polskiej Partii Robotniczej (PPR), od 1948 roku PZPR. Z ramienia PPR zasiadł w Miejskiej Radzie Narodowej, w latach 1950–1951 (po zreformowaniu systemu administracji terenowej) był jej wiceprzewodniczącym. W kwietniu 1954 roku został przewodniczącym Prezydium Miejskiej Rady Narodowej (od 1 stycznia 1957 roku Rady Narodowej Miasta Krakowa). Był trzecim (po Stefanie Wolasie – nr 692 i Marcinie Waligórze – nr 694) i ostatnim robotnikiem postawionym na czele władz Krakowa. Za jego kadencji zorganizowano administrację w sześciu nowo powołanych dzielnicach miasta: po pierwszych powojennych wyborach do władz miejskich 1 grudnia 1954 roku ukonstytuowano, obok Miejskiej Rady Narodowej, dzielnicowe rady narodowe i ich prezydium, zorganizowano też urzędy dzielnicowe w miejsce dotychczasowych dziewięciu pomocniczych miejskich urzędów obwodowych. Kolejne działania reorganizacyjne wynikły z nadania Krakowowi od 1 stycznia 1957 roku statusu miasta na prawach województwa. Nadal wznoszono Nową Hutę, ukończono osiedla: Na Skarpie, Ogrodowe, Zielone, Szkolne, Słoneczne, Teatralne, Centrum A, B, C, D. W 1955 roku oddano nowe ujęcie wody na Rudawie i rozpoczęto przygotowania do inwestycji o węzłowym znaczeniu: ujęcia wody na Rabie. Powstał Społeczny Fundusz Ochrony Zabytków, zasilany z gry liczbowej „Lajkonik”. Podczas wydarzeń października 1956 roku kierowane przez Tadeusza Mrugacza prezydium oskarżane było o nadużycia. W październiku 1957 roku odwołano go ze stanowiska. W latach 1958–1969 był dyrektorem Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji. W PZPR był członkiem Komitetu Miejskiego i jego egzekutywy, członkiem Komitetu Wojewódzkiego oraz Komitetu Dzielnicowego Zwierzyniec. Odznaczony Krzyżami Kawalerskim i Komandorskim OOP. Zmarł 1 lutego 1978 roku w Krakowie, pochowano go na cmentarzu Rakowickim w Alei Zasłużonych.

Portret Tadeusza Mrugacza pędzla Zdzisława Pabisiaka, 1970 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. 3290/III)

Zróżdła i literatura:

Kronika, s. 385, 404, 507; Encyklopedia, s. 810; Garlicki 2003, s. 17, 23, 26–33, 38, 47, 60, 62, 66–67, 92, 113, 189; Sady 2003, s. 17, 128, 135, 163, 275; Chwalba 2004, s. 131, 306–307.

696. WIKTOR BONIECKI

przewodniczący Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa
24 października 1957–6 listopada 1959

Polska Rzeczpospolita Ludowa
(1952–1989)

Ekonomista, profesor Wyższej Szkoły Ekonomicznej (później Akademii Ekonomicznej) w Krakowie. Urodzony w 1918 roku w Mikołajewie na Ukrainie. Ukończył gimnazjum w Radomiu, na Uniwersytecie Warszawskim studiował prawo i ekonomię. W czasie okupacji pracował w Warszawie jako robotnik, później w Radomiu jako technik budowlany. Brał udział w tajnym nauczaniu. Po wojnie osiadł w Krakowie, skończył studia na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) i uzyskał doktorat i habilitację. W latach 1946–1951 pracował w Katedrze Skarbowości UJ, od 1950 roku w Wyższej Szkole Ekonomicznej (od roku 1967 jako profesor, później jako dziekan Wydziału Przemysłu). Wykładał jednocześnie na Akademii Górniczo-Hutniczej i Politechnice Krakowskiej. Od 1951 roku członek PZPR, w 1957 roku został sekretarzem ekonomicznym Komitetu Wojewódzkiego. Jesienią 1957 roku zajął stanowisko przewodniczącego Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa, równorzędne stanowisku prezydenta miasta. Doprowadził do ukończenia projektu i uchwalenia ogólnego planu urbanistycznego Krakowa (tak zwany plan Ptaszyckiej-Karakiewicza), istotnego w sytuacji destabilizacji układu przestrzennego miasta po włączeniu w jego granice Nowej Huty (uchwały krakowskiej Rady z 1958 roku nie zatwierdziło Prezydium Rządu). Wystąpił z projektem utworzenia w Krakowie fabryki samochodów małolitrażowych na licencji Volkswagena, zaawansował rozmowy z miastem Essen mającym pośredniczyć w kontaktach z koncernem Kruppa; dalsze prace wstrzymała Państwowa Komisja Planowania Centralnego. Powiodło się natomiast uruchomienie budowy szpitala pediatricznego w Prokocimiu, wznoszonego z funduszy Polonii USA i Kanady. Rozpoczęto organizowanie juwenaliów i oddano studentom pomieszczenia „Pod Jaszczurami”. Wiktor Boniecki planował nawiązanie partnerskich kontaktów Krakowa z europejskimi miastami; podczas delegacji do Paryża i Marsylii sarkastycznie wypowiedział się o socjalizmie – po powrocie w listopadzie 1959 roku został odwołany ze stanowiska. Powrócił do pracy naukowej. Był członkiem Komisji Nauk Ekonomicznych Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie i prezesem Zarządu Oddziału Krakowskiego Towarzystwa Wolnej Wszechnicy Polskiej. Odznaczony między innymi Krzyżami Oficerskim i Komandorskim z Gwiazdą OOP. Zmarł 2 kwietnia 1997 roku w Krakowie, pochowano go na cmentarzu Rakowickim.

Portret Wiktora Bonieckiego pędzla Jerzego Potrzebowskiego, 1970 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, sygn. 3297/III)

Źródła i literatura:
Kronika, s. 401, 404–405, 409, 507; Encyklopedia, s. 78, 810; Garlicki 2003, s. 39, 41, 67–76, 82–83, 89–93, 101–102, 108, 162; Sady 2003, s. 128, 170, 275; Chwalba 2004, s. 40, 53, 306–307, 311, 366; Kurz 2009, s. 61.

Polska Rzeczpospolita Ludowa
(1952–1989)

W 1962 roku w Krakowie zostaje uruchomiony nowy regionalny ośrodek telewizyjny.

W maju 1964 roku odbyły się wielkie uroczystości z okazji sześćsetcia Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W 1964 roku uruchomione zostaje lotnisko w Bali-cach (lotnisko w Czyżynach zostaje wcześniej zlikwidowane).

W tym też roku oddany zostaje do użytku odnowiony Rynek Główny.

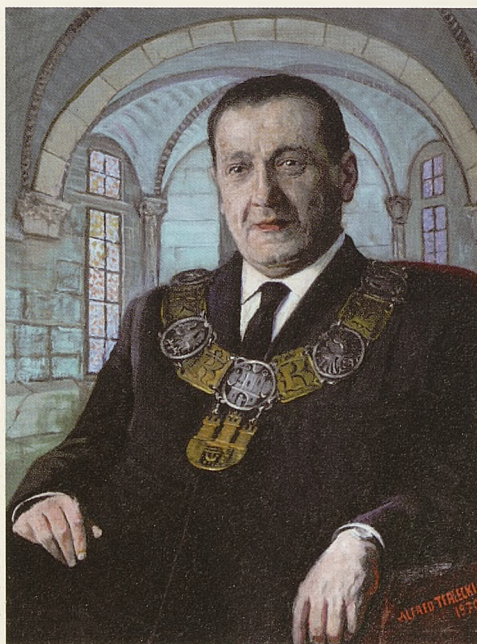
W 1966 roku radni podejmują decyzję o zainstalowaniu na krakowskich ulicach 11 tysięcy nowych latarni.

697. ZBIGNIEW SKOLICKI

przewodniczący Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa

6 listopada 1959–6 czerwca 1969

Ekonomista, poseł na Sejm PRL. Urodzony w 1908 roku w podkrakowskich Dębnikach, w rodzinie robotniczej. W roku 1932 ukończył Wyższe Studium Handlowe w Krakowie na kierunku samorządowym, w 1960 roku uzyskał magisterium z ekonomii w krakowskiej Wyższej Szkole Ekonomicznej. Pracował jako urzędnik bankowy, następnie skarbowy, na kolei i w kasie oszczędności, w czasie okupacji w księgowości spółdzielczej, po wojnie w Państwowej Centrali Handlowej i Centrali Spożyców. Od 1951 roku kierował Wydziałami Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej (WRN) w Krakowie: Handlu, później Przemysłu. Był II wiceprzewodniczącym Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego, od 1957 roku kierownikiem Wojewódzkiego Zarządu Handlu. Zasiadał w WRN, od 1953 roku w jej Prezydium (w roku 1958 został wiceprzewodniczącym). Należał od 1947 roku do Polskiej Partii Socjalistycznej, od 1948 roku do PZPR, zasiadał w egzekutywie jej Komitetu Miejskiego. W listopadzie 1959 roku został przewodniczącym Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa, wybór ten powtórzono w latach 1961 i 1965. Tym samym był pierwszym powojennym prezydentem miasta, który mógł przez dłuższy czas – prawie dziesięć lat – realizować swe zamierzenia. Podjął zasadnicze dla miasta kwestie, wśród nich: przygotowanie uchwalonego w 1964 roku i zatwierdzonego centralnie ogólnego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (tak zwany plan Hagera), zrealizowanie trzyletniego planu porządkowania miasta, poprzedzające obchody sześćsetcia Uniwersytetu Jagiellońskiego: (remont Rynku, decyzje rządowe w sprawie kompleksowej odnowy Starego Miasta oraz budowy centrum komunikacyjnego). Zostały rozpoczęte wielkie inwestycje: elektrociepłownia w Łęgu, ujęcie wody pitnej z Raby, przeniesienie lotniska do Balic. Oprócz wciąż rozbudowywanej Nowej Huty podjęto budowę osiedli: Azory, Olsza II, Dąbie, Na Kozłówkę, Widok, Prądnik Czerwony, Krowodrza Górka, Prądnik Biały Zachód i Wschód. Oddano nowe obiekty akademickie, w 1964 roku zadecydowano o budowie miasteczka studenckiego. Po przejściu dwóch zawałów Zbigniew Skolicki zrezygnował z prezydentury w czerwcu 1969 roku. W tymże miesiącu wszedł do Sejmu PRL V kadencji. Związany był z klubem sportowym „Cracovia”, w którym za młodu uprawiał biegi. Odznaczony między innymi Krzyżem Wielkim OOP oraz Orderem Sztandaru Pracy I klasy. Zmarł 28 listopada 1971 roku w Krakowie, pochowano go w Alei Zasłużonych na cmentarzu Rakowickim.

Portret Zbigniewa Skolickiego pędzla Alfreda Terleckiego, 1970 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, 3289/III, depozyt Urzędu Miasta Krakowa)

Zróżdła i literatura:

Kronika, s. 399, 411–412, 419, 433–434, 507; [Red.], Skolicki Zbigniew Wojciech [w:] PSB, t. XXXVIII, s. 231–232; Encyklopedia, s. 810; Garlicki 2003, s. 39, 102–108, 117, 120, 132–133, 140, 154, 181–182, 185, 189; Sady 2003, s. 128–129, 159, 182, 276; Chwalba 2004, s. 45, 52, 92, 306–307, 311, 330, 358, 519; Kurz 2009, s. 61.

698. JERZY PĘKAŁA

przewodniczący Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa
prezydent: 6 czerwca 1969–26 kwietnia 1978

Ekonomista, poseł na Sejm PRL. Urodzony w 1929 roku w Wieprzu koło Wadowic w rodzinie robotniczej. Uczył się w Andrychowie, praktykował w tamtejszej fabryce maszyn. Po wojnie związał się z Organizacją Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych, od 1948 roku ze Związkiem Młodzieży Polskiej. W tym samym roku wstąpił najpierw do Polskiej Partii Socjalistycznej, a w grudniu tego roku do PZPR. Ukończył Wydział Ekonomii Politycznej Uniwersytetu im. Łomonosowa w Moskwie, podjął pracę na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. W roku 1956 roku został sekretarzem ekonomicznym Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Bydgoszczy. Po przeprowadzce do Krakowa w latach 1959–1969 był sekretarzem ekonomicznym Komitetu Wojewódzkiego PZPR. W czerwcu 1969 roku został przewodniczącym Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa, stanowisko to objął ponownie w grudniu 1973 roku, już z tytułem prezydenta miasta. Pół roku po wydarzeniach grudniowych 1970 roku powołano Radę Naukową „Kraków 2000” dla określenia kierunków miasta, a szczególnie nauki i kultury. W 1977 roku uchwalono ogólny plan zagospodarowania przestrzennego Krakowskiego Zespołu Miejskiego (tak zwany plan Seiberta). W latach 1971–1975 poszerzono granice Krakowa (między innymi o Swoszowice, Tyniec i Mydlniki), w 1973 roku dokonano nowego podziału miasta na cztery dzielnice ze swoimi radami i naczelnikami. Reformą administracyjną zlikwidowano w 1973 roku Prezydium Rady Narodowej i ustanowiono w to miejsce urząd prezydenta, a w roku 1975 utworzono miejskie województwo krakowskie – wydzieloną aglomerację miejską na prawach województwa (prezydent Krakowa był jednocześnie wojewodą krakowskim). Rewaloryzowano Stare Miasto i Kazimierz, doinwestowano budownictwo mieszkaniowe w Podgórzu. Powstawały osiedla: Płaszów, Nowy Prokocim, Nowy Bieżanów, otworzono most Grunwaldzki i linię tramwajową w ulicy Dietla. Znakiem czasu była konsekracja Arki Pana – pierwszego nowohuckiego kościoła, dokonana w 1977 roku przez kardynała Karola Wojtyłę. W latach 1972–1976 Jerzy Pękała był posłem na Sejm PRL VI kadencji. Gdy skierowano go do pracy w dyplomacji, złożył w kwietniu 1978 roku rezygnację z prezydentury. Został ambasadorem w Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej. Po powrocie z placówki do emerytury był dyrektorem departamentu w Komisji Planowania przy Radzie Ministrów. Odznaczony między innymi Krzyżem Kawalerskim OOP. Przebywa na emeryturze, mieszka w Warszawie.

Portret Jerzego Pękali pędzla Włodzimierza Kamińskiego, 1978 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, sygn. 4613/III)

Polska Rzeczpospolita Ludowa
(1952–1989)

Decyzją Rady Narodowej spora część odrestaurowanych kamienic przy ul. Kanoniczej zostaje przeznaczona na potrzeby instytucji kulturalnych.

W związku z nowym podziałem administracyjnym kraju w 1975 roku powstaje miejskie województwo krakowskie.

Źródła i literatura:
Kronika, s. 431, 433–434, 436, 443–444, 507; *Encyklopedia*, s. 810; Garlicki 2003, s. 39, 44, 117, 143, 185, 189, 197, 203; Sady 2003, s. 128, 155, 181, 276; Chwalba 2004, s. 47; Kurz 2009, s. 63.

Polska Rzeczpospolita Ludowa
(1952–1989)

Wieczorem 16 października 1978 roku krakowianie dowiadują się o wyborze związanego z Krakowem kardynała Karola Wojtyły na papieża. Te niezwykle wieści z Watykanu ogłasza bicie dzwonu Zygmunta.

W 1979 roku Rynek Główny zostaje zamknięty dla ruchu samochodowego.

W czerwcu 1978 roku papież Jan Paweł II przebywa w Krakowie – to pierwsza jego pielgrzymka do ojczyzny.

699. EDWARD BARSZCZ

prezydent

27 kwietnia 1978–20 czerwca 1980

Inżynier budownictwa lądowego, minister w rządzie PRL. Urodzony w 1928 roku w Małomierzcach koło Iłży w rodzinie chłopskiej. W czasie okupacji partyzant Batalionów Chłopskich. Wstąpił do Stronnictwa Ludowego, od 1949 roku w Zjednoczonym Stronnictwie Ludowym, następnie przeszedł do PZPR. Ukończył Wydział Budownictwa Lądowego Politechniki Krakowskiej, gdzie później wykładał organizację i zarządzanie budową. Od 1951 roku pracował w budownictwie, w latach 1953–1973 w Zarządzie Budowlano-Montażowym Przedsiębiorstwa Przemysłowego Budowy Huty im. Lenina, dochodząc do stanowiska I zastępcy dyrektora. Od roku 1973 w Zjednoczeniu Budownictwa Przemysłowego „Budostal”, w latach 1974–1978 na stanowisku jego dyrektora naczelnego. Kierował też pracami przy budowie Huty Katowice oraz unowocześnianiu Huty im. Marcelego Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim i Huty Zawiercie. W Krakowie kierował realizacją obiektów akademickich oraz układu komunikacyjnego. W kwietniu 1978 roku został prezydentem miasta (jednocześnie wojewodą krakowskim). Na inaugurację tej prezydentury w 1978 roku przypadły znaczące dla miasta zdarzenia: wpisanie zespołu architektoniczno-urbanistycznego Krakowa na pierwszą Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz powołanie Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa. Rok później zorganizowano pierwszą papieską wizytę Jana Pawła II w mieście. Kontynuowano rozbudowę układu komunikacyjnego, oddano trasę Skolickiego (obecnie Monte Cassino) – Kapelanka – Brożka i nowy wiadukt w al. 29 Listopada. Rozpoczęto budowę osiedli Dywizjonu 303 oraz 2. Pułku Lotniczego. Był to okres intensywnego budownictwa sakralnego – zakończono budowę kościoła w Łagiewnikach, zespołu klasztornego na Azorach, kościołów w Mydlnikach i Swoszowicach. W czerwcu 1980 roku Edward Barszcz został odwołany ze stanowiska prezydenta i przeniesiony do Warszawy na urząd ministra budownictwa i materiałów budowlanych, który pełnił przez pięć miesięcy. Odznaczony między innymi Krzyżami Oficerskim i Kawalerskim OOP. Zmarł śmiercią samobójczą 25 maja 1981 roku w Warszawie, pochowano go w Krakowie na cmentarzu Rakowickim – na nagrobku wykuto norwidowskie „Cóżżeś Atenom uczynił, Sokratesie”.

Portret Edwarda Barszcza pędzla Allana Rzepki, 1985 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. 4358/III)

Źródła i literatura:

Mołdawa 1991, s. 333; *Kronika*, s. 449, 507; *Encyklopedia*, s. 810; Garlicki 2003, s. 102; Sady 2003, s. 155–156, 276; Chwalba 2004, s. 105, 358–359, 403, 536; Kurz 2009, s. 64.

700. JÓZEF GAJEWICZ

prezydent

26 września 1980–8 grudnia 1982

Inżynier konstruktor, doktor nauk technicznych w zakresie budownictwa, poseł na Sejm PRL i RP. Urodzony w 1944 roku w Wymysłowie koło Miechowa. Ukończył studia na Politechnice Krakowskiej, pracował w przemyśle budowlanym. Działacz PZPR. W 1979 roku został przewodniczącym Wojewódzkiej Komisji Planowania oraz wiceprezydentem miasta. We wrześniu 1980 roku został prezydentem miasta i jednocześnie wojewodą krakowskim (Kraków miał wówczas status województwa miejskiego). Z początkiem kadencji powołał Krakowską Radę Ochrony Środowiska. Wkrótce podjął bezprecedensową w skali kraju decyzję o zamknięciu szkodliwego dla środowiska Krakowa wydziału elektrolizy Huty Aluminium w Skawinie, zaakceptowaną w styczniu 1981 roku przez ministra przemysłu. Został wiceprzewodniczącym Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa (SKOZK), którego wcześniej był współorganizatorem; w jego imieniu wręczał papieżowi Janowi Pawłowi II medal SKOZK. Realizował program modernizacji i rozbudowy obiektów nauki i kultury, w tym Biblioteki Jagiellońskiej, Muzeum Narodowego, Akademii Rolniczej i Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej. Przewodnicząc Radzie Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, wspierał nowo powstałą Fundację dla Uniwersytetu, istotną w perspektywie budowy przyszłego kampusu. Za jego prezydentury oddano osiedla Prądnik Czerwony i Wola Duchacka-Wschód, rozpoczęto budowę osiedli: Kombatanów, Prądnik Biały-Wschód, Wola Duchacka-Zachód, w inwestycjach drogowych położono nacisk na program stopniowego wyprowadzania ruchu kołowego z centrum miasta. Po wprowadzeniu stanu wojennego jako wojewoda przewodniczył Wojewódzkiemu Komitetowi Obrony. Znamiennym wydarzeniem było wówczas spotkanie prezydenta i innych przedstawicieli władz miejskich z metropolitą krakowskim kardynałem Franciszkiem Macharskim, poświęcone sprawom spokoju społecznego; jednym z dodatkowych efektów było uzgodnienie programu budownictwa sakralnego. Z początkiem grudnia 1982 roku Józef Gajewicz został odwołany z urzędu prezydenta, by objąć stanowisko I sekretarza Komitetu Krakowskiego PZPR. W latach 1985–1989 poseł na Sejm PRL IX kadencji oraz Sejm PRL i RP X kadencji (tak zwany kontraktowy). Od 1999 roku członek Sojuszu Lewicy Demokratycznej. W latach 1985–1989 zasiadał w Państwowej Radzie Gospodarki Przestrzennej przy Prezesie Rady Ministrów. Czynny zawodowo, mieszka w Krakowie.

Portret Józefa Gajewicza pędzla Jana Salamona, około 1988 roku
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, sygn. 4614/III)

Polska Rzeczpospolita Ludowa
(1952–1989)

W 1980 roku w obliczu napięć w kraju przez Kraków przechodzi fala strajków. Jesienią w mieście przebywają założyciele „Solidarności”, na czele z Lechem Wałęsą.

Od 13 grudnia 1981 roku życie Krakowa zostaje podporządkowane rygorom wprowadzonego w kraju stanu wojennego – działacze opozycyjni zostają internowani lub aresztowani.

Źródła i literatura:

Kronika, s. 458, 460, 464, 467, 474, 483, 486, 507; *Encyklopedia*, s. 810; Sady 2003, s. 59, 155, 187, 277; Chwalba 1994, s. 358, 403, 407, 416, 419, 451, 456, 460; Gąsowski 2006, s. 192–193; Kurz 2009, s. 65.

Polska Rzeczpospolita Ludowa
(1952–1989)

W 1983 roku zostaje powołany Regionalny Komitet „Solidarności” Małopolska.

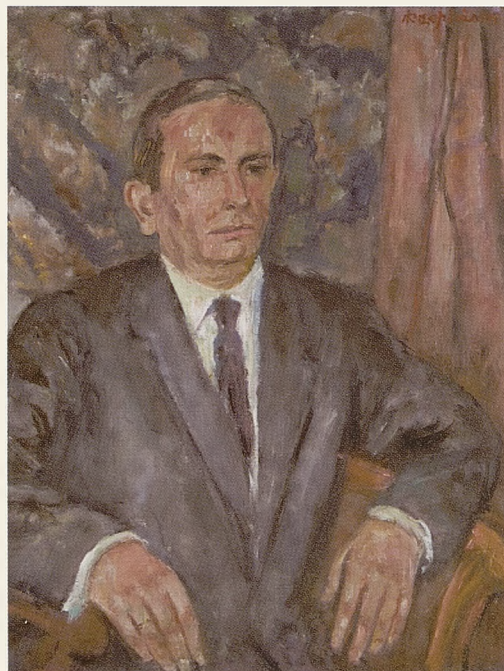
W 1988 roku ograniczony zostaje poważnie ruch samochodowy w centrum miasta.

701. TADEUSZ SALWA

prezydent

9 grudnia 1982–13 stycznia 1990

Technik budowlany, prawnik. Urodzony w 1943 roku w Bogoniowicach w gminie Ciężkowice. Ukończył Technikum Budowlane w Krakowie oraz prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim. W roku 1968 wstąpił do PZPR. Pracę zawodową rozpoczął w 1958 roku w Krakowskim Przedsiębiorstwie Instalacji Budownictwa. Następnie przeszedł do pracy w administracji: w latach 1973–1978 był zastępcą naczelnika Dzielnicy Kraków-Krowodrza, a w latach 1979–1980 naczelnikiem. W roku 1980 został wiceprezydentem Krakowa oraz przewodniczącym Wojewódzkiej Komisji Planowania. W grudniu 1982 roku objął urząd prezydenta miasta, a jednocześnie wojewody krakowskiego. Był nim dalej po wyborach do rad narodowych w latach 1984 i 1988. W roku 1988 zatwierdzono plan zagospodarowania przestrzennego Krakowa (tak zwany plan Ziobrowskiego), a w 1985 roku przyjęto szczegółowy plan zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta. Wobec deficytu wody istotne znaczenie miało otwarcie w 1986 roku poboru z Dobczyc, uruchomienie zbiornika „Kościuszko” i Zakładu Uzdatniania Wody „Raba II” z magistralą wodociągową (zaniechano poboru wody z Wisły). Zaprojektowano budowę oczyszczalni ścieków „Kujawy” w Nowej Hucie. Wybudowano osiedle Kurdwanów Nowy, rozpoczęto budowę osiedli: Ruczaj-Zaborze, Oświecenia, Centrum E, Rząska; w okresie tym oddano ponad 8 tysięcy mieszkań. Zmodernizowano niewralgiczne komunikacyjnie Aleje Trzech Wieszców. Prezydencką decyzją była lokalizacja przyszłego Teatru Muzycznego (w dalszych koncepcjach Centrum Koncertowo-Kongresowego) przy rondzie Grunwaldzkim. W mieście wprowadzono stały monitoring skażeń środowiska, ograniczono ruch samochodowy w ścisłym centrum. Działalność rozpoczęło Nowohuckie Centrum Kultury. Przed magistrat powrócił pomnik prezydenta Mikołaja Żybkiewicza (nr 674). W 1989 roku oddano do użytku Krakowski Szpital Specjalistyczny im. L. Rydygiera, wybudowano też nowy gmach Kliniki Kardiologii Akademii Medycznej. Wobec żądania zmian personalnych ze strony Krakowskiego Komitetu Obywatelskiego, w styczniu 1990 roku Tadeusz Salwa podał się do dymisji. Powrócił w rodzinne strony, w 1994 roku został wójtem Gminy Ciężkowice, przyczyniając się do jej przekształcenia w gminę miejską. W roku 2000 wstąpił do Sojuszu Lewicy Demokratycznej. Prezes Stowarzyszenia Ciężkowickiego. Przebywa na emeryturze, mieszka w Ciężkowicach.

Portret Tadeusza Salwy pędzla Czesława Rzepińskiego, 1990 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, sygn. 4615/III)

Źródła i literatura:

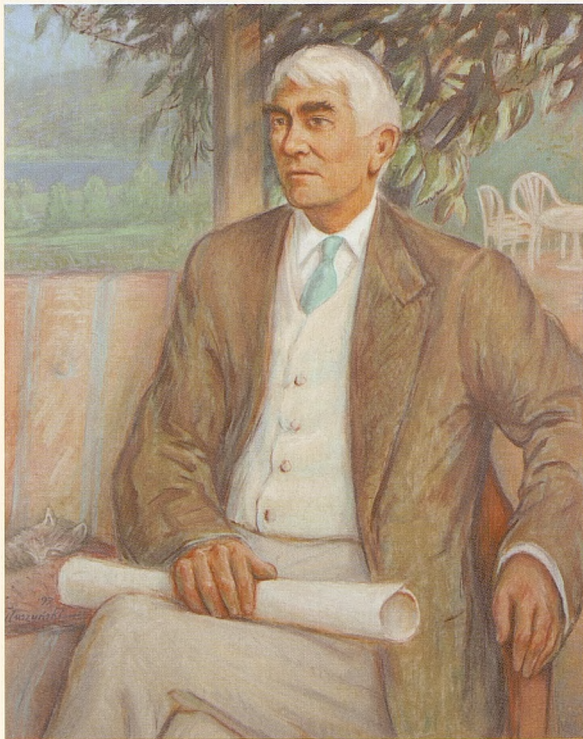
Kronika, s. 463, 467, 507; Encyklopedia, s. 810; Sady 2003, s. 99, 155, 157–158, 277; Chwalba 2004, s. 460.

702. JERZY ROŚCISZEWSKI

prezydent

9 lutego–29 maja 1990

Technik energetyk, bankowiec, urodzony w 1936 roku w Będkowicach w powiecie krakowskim, w rodzinie inteligenckiej. Ukończył krakowskie Technikum Energetyczne, dyplomowe Studium Zarządzania i Organizacji Przedsiębiorstw przy Akademii Ekonomicznej w Krakowie oraz szkołę rolniczą Spółdzielni Kółek Rolniczych w Krakowie. W latach 1949–1954 pracował w Zakładach Energetycznych w Krakowie i Olsztynie, następnie w Instytucie Badań Jądrowych w Krakowie i Akademii Górniczo-Hutniczej, gdzie był kierownikiem pracowni energetycznej. W roku 1968 został głównym technologiem w krakowskiej Radiotechnicznej Spółdzielni Pracy. W latach 1968–1990 prowadził własne gospodarstwo rolne w Będkowicach. W roku 1978 został radnym Gminnej Rady Narodowej w Wielkiej Wsi, rok później jako bezpartyjny wszedł do Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie na kadencję 1979–1984. Członek Rady Narodowej Miasta Krakowa kadencji 1984–1988. Mimo że potem nie wszedł do Rady, od roku 1988 był członkiem jej Komisji Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. W latach 1989–1991 przewodniczył Zarządowi Regionu Krakowskiego Polskiej Partii Zielonych, następnie należał do Ekologicznej Unii Demokratów. W latach 1980–1990 należał do NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych. W lutym 1990 roku wygrał wybory w Radzie Narodowej na urząd prezydenta miasta, pokonując kandydata popieranego przez solidarnościowy Krakowski Komitet Obywatelski. Z uwagi na status miasta jego prezydentura łączyła się z wykonywaniem obowiązków wojewody. W tym trzymiesięcznym okresie przejściowym przede wszystkim przygotowywano wdrożenie uregulowań sytuujących miasto jako gminę (do tej pory Kraków miał prawa województwa). Jerzy Rościszewski zakończył prezydenturę wraz z wygaśnięciem kadencji Rady Narodowej. Przeszedł do pracy w Banku Staropolskim w Krakowie, następnie w Komercyjnym Banku Lubelskim w Krakowie i Banku Spółdzielczym w Krakowie. W wyborach samorządowych 1994 roku z listy Sojuszu Lewicy Demokratycznej wszedł do Rady Miasta Krakowa II kadencji, w której zasiadał do roku 1998. Odznaczony między innymi Krzyżem Kawalerskim OOP. Obecnie na emeryturze, mieszka w Krakowie.

Portret Jerzego Rościszewskiego pędzla A. Głuszyńskiego, 1997 rok
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. 5372/III)

III Rzeczpospolita (od 1989)

Źródła i literatura:

Kronika, s. 507; Encyklopedia, s. 810; Tyrański 2000, s. 296–297; Sady 2003, s. 155–156, 253, 261, 278; Chwalba 2004, s. 460.

III Rzeczpospolita (od 1989)

27 maja 1990 roku odbyły się pierwsze wolne wybory samorządowe, w których zwyciężyli kandydaci Krakowskiego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”.

Na mocy decyzji Rady Miasta Krakowa z 1990 roku wielu ulicom i placom mają zostać przywrócone ich historyczne nazwy.

703. TADEUSZ PIEKARZ

p.o. prezydent

29 maja–20 czerwca 1990

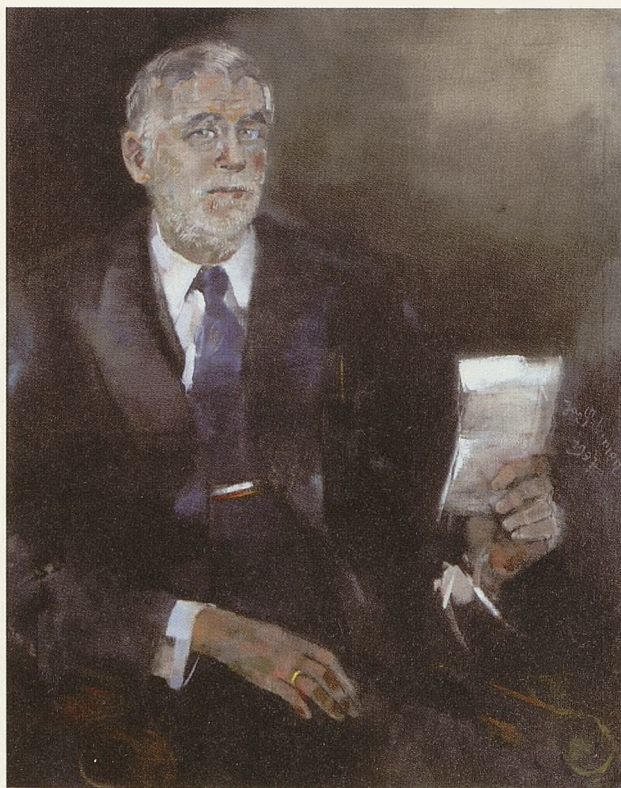
Ekonomista, menadżer, urodzony w 1941 roku w Krakowie w rodzinie rzemieślniczej. Ukończył Akademię Ekonomiczną w Krakowie i podyplomowe Studium Doskonalenia Kadr Kierowniczych. W latach 1969–1990 pracował w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego – Państwowe Zakłady Lotnicze (WSK-PZL) w Krakowie, awansując od praktykanta przez ekonomistę i głównego specjalistę do dyrektora naczelnego. Należał do Zrzeszenia Studentów Polskich, był członkiem jego Rady Naczelnej. Od 1980 roku w NSZZ „Solidarność” – członek prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego „Solidarności” w Krakowie, przewodniczący Komitetu Zakładowego w WSK-PZL, członek prezydium Zarządu Regionu Małopolska. W stanie wojennym w strukturach podziemnych, internowany w 1982 roku. W latach 1989–1990 wiceprzewodniczący Krakowskiego Komitetu Obywatelskiego oraz Małopolskiego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”. 29 maja 1990 roku został powołany przez premiera Tadeusza Mazowieckiego na przywrócony w wyniku reformy administracyjnej urząd wojewody krakowskiego. Zgodnie z ustawą z 17 maja tego roku, jako wojewoda jednocześnie objął stanowisko p.o. prezydenta Krakowa (do czasu wybrania prezydenta przez nowo utworzoną Radę Miasta Krakowa wyłonioną w wyborach samorządowych 27 maja tego roku). Obowiązki prezydenckie sprawował przez trzy tygodnie. Wojewodą był do roku 1996. Zorganizował od podstaw Urząd Wojewódzki, uruchomił proces prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych pozostających w gestii wojewody. Przyczynił się do odnowienia Teatru im. Juliusza Słowackiego, odbudowy po pożarze Filharmonii Krakowskiej i dokończenia budowy Szpitala im. Rydygiera w Nowej Hucie. Ze względów zdrowotnych przeszedł w 1996 roku na rentę. Członek Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, brat honorowy Bractwa Kurkowego, kawaler Zakonu Rycerskiego Grobu Bożego w Jerozolimie. Zmarł 1 marca 2005 roku w Krakowie. Pochowany w Alei Zasłużonych na cmentarzu Rakowickim.

Źródła i literatura:

Brzoza 1991, s. 201, 204; *Kronika*, s. 487, 499, 501, 507; *Encyklopedia*, s. 749; Tyrański 2000, s. 265–267; Sady 2003, s. 253, 259, 261, 278; Chwalba 2004, s. 448; Gąsowski 2006, s. 132, 134, 186.

Kalendarium towarzyszące biogramom opracowano na podstawie:

Wroński 1974, *passim*; *Kronika*, *passim*; Brzoza 1998-II, *passim*; *Encyklopedia*, s. 1115–1122; Francić 2000, *passim*; *Samorząd* 2006, s. 32–55; Lichończak-Nurek 2007, *passim*; Starzyński 2009, s. 110–115.

Portret Tadeusza Piekarczaka pędzla Jana Salomona, 1997 rok
(Małopolski Urząd Wojewódzki, nr inw. ON 1241)

PREZYDENCI

III

W ODRODZONYM SAMORZĄDZIE OD 1990

**Biogram prezydenta
i osoby pełniącej równorzędny urząd
zawiera:**

- ♦ nagłówek, w którym podano:
 - imię i nazwisko,
 - nazwę pełnionego urzędu,
 - okres sprawowania urzędu;
- ♦ najistotniejsze informacje o osobie;
- ♦ ikonografię bezpośrednio związaną z osobą;
- ♦ wybór publikacji źródłowych i literatury poszerzającej.

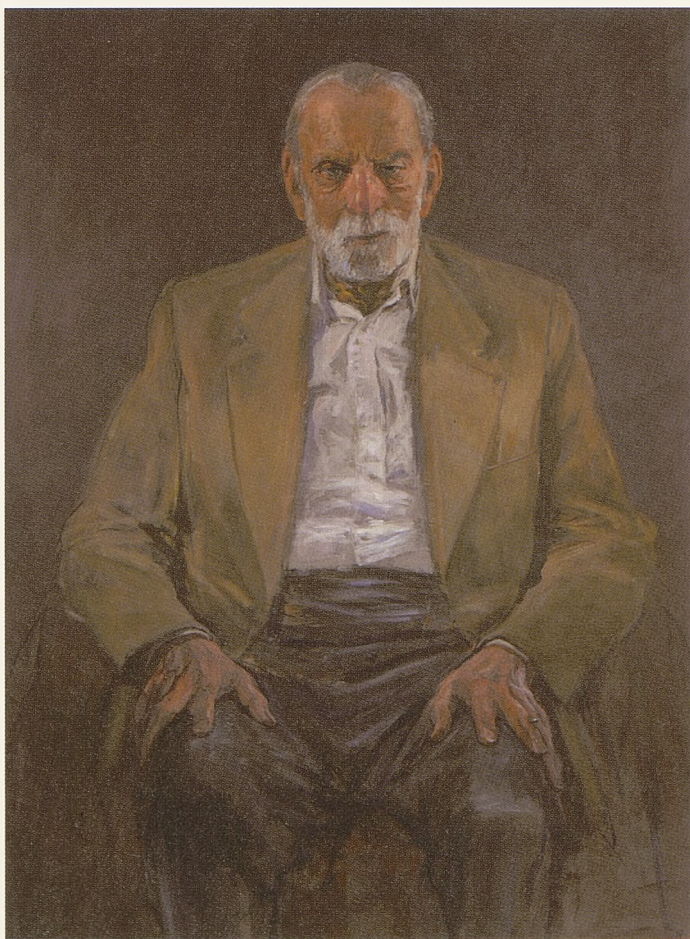
nr 704–708

704. JACEK WOŹNIAKOWSKI

prezydent

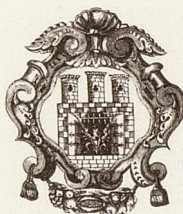
20 czerwca 1990–11 stycznia 1991

Historyk sztuki, pisarz, publicysta, tłumacz, wydawca, profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (KUL). Urodzony w 1920 roku w Biórkowie w powiecie proszowickim w rodzinie ziemiańskiej. Uczestnik kampanii wrześniowej 1939 roku w 8. Pułku Ułanów, ranny. Oficer Armii Krajowej, podczas okupacji działał między innymi w Warszawie i w obwodzie mieleckim AK. Dwukrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych. W 1951 roku ukończył filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim, w 1960 roku uzyskał doktorat nauk humanistycznych, w 1990 roku tytuł profesora zwyczajnego. Doktor *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu w belgijskim Leuven. W latach 1948–1990 wykładowca historii sztuki na KUL. W latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych wykładał za granicą, między innymi na uniwersytecie Le Mirail w Tuluzie i Hebrew University w Jerozolimie. Związany z „Tygodnikiem Powszechnym” (do 1953 roku sekretarz redakcji), w latach 1957–1960 redaktor naczelny miesięcznika „Znak”, współzałożyciel i w latach 1959–1990 redaktor naczelny wydawnictwa „Znak”. Członek redakcji pisma „Wierchy” w latach 1976–1990. W 1956 roku członek-założyciel Klubów Inteligencji Katolickiej w Warszawie i Krakowie, od tego roku w Związku Literatów Polskich (w latach 1980–1983 w prezydium Zarządu Głównego). Członek PEN Clubu. Autor setek artykułów publicystycznych i naukowych. Najważniejsze jego książki to: *Góry niewzruszone*, *Co się dzieje ze sztuką?*, *Czy kultura jest do zbawienia koniecznie potrzebna?*, *Laik w Rzymie i w Bombaju*. W 1978 roku współzałożyciel

Portret Jacka Woźniakowskiego pędzla Andrzeja Okinčzyca
(Urząd Miasta Krakowa, nr inw. OU/20/264/08)

i wykładowca Towarzystwa Kursów Naukowych. W latach 1982–1992 członek Papieskiej Rady ds. Kultury. Od 1989 roku członek Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. W roku 1988 wszedł do Komitetu Obywatelskiego przy przewodniczącym NSZZ „Solidarność”, w 1989 roku uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu. Członek Krakowskiego Komitetu Obywatelskiego w latach 1989–1990. Z rekomendacji Komitetu w czerwcu 1990 roku wybrany przez Radę Miasta na urząd prezydenta Krakowa – pierwszego w odrodzonym samorządzie miejskim. Przełom ustrojowy wyznaczył najpilniejsze zadania: wdrożenie systemu funkcjonowania nowej gminy i jej samorządu oraz uregulowanie jej spraw majątkowych. Jednocześnie gmina przyjęła do prowadzenia szereg spraw z zakresu administracji rządowej – tak zwane zadania zlecone, głównie z zakresu budownictwa, ochrony środowiska, dróg i spraw komunikacyjnych. Zakres tych zadań, prowadzonych równolegle z zadaniami własnymi, z czasem będzie się powiększał (między innymi o sprawy szkolnictwa oraz lecznictwa i opieki zdrowotnej). W ślad za tym przeorientowano system budżetowania samorządu. Jacek Woźniakowski wszedł do władz miasta z wizją Krakowa jako pomostu między Wschodem a Zachodem Europy. Wyrazem tego było przygotowanie koncepcyjne i organizacyjne otwartego w 1991 roku Międzynarodowego Centrum Kultury (MCK) – był przewodniczącym Rady Fundatorów Fundacji MCK i członkiem jego Rady Programowej. Doprowadził do podjęcia przez Radę Miasta uchwał o nawiązaniu współpracy z Wilnem, o przystąpieniu do Związku Miast Polskich, Ligi Miast Europejskich i Stowarzyszenia Eurocities oraz o sygnowaniu Karty Miast Europejskich. Przedstawiane Radzie szersze projekty programowe nie zyskały jednak poparcia. Złożył rezygnację po półrocznej prezydenturze w styczniu 1991 roku. Od 1990 roku był zaangażowany w prace Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa. Pierwszy przewodniczący Stowarzyszenia Willa Decjusza w Krakowie. Od 2000 roku członek czynny Polskiej Akademii Umiejętności. Wieloletni członek i przewodniczący jury Nagrody Kościelskich. Otrzymał wiele nagród, między innymi nagrodę PEN Clubu im. Mieczysława Lepeckiego i nagrodę Fundacji Alfreda Jurzykowskiego. Wielokrotnie odznaczany, poza wspomnianymi odznaczeniami wojskowymi, Krzyżem Komandorskim OOP, Krzyżem Oficerskim francuskiej Legii Honorowej, Palmami Akademickimi, Złotym Medalem Gloria Artis, w 1997 roku medalem „Cracoviae Merenti” za zasługi dla Miasta Krakowa. Pracuje i mieszka w Krakowie.

Zróżdła i literatura:

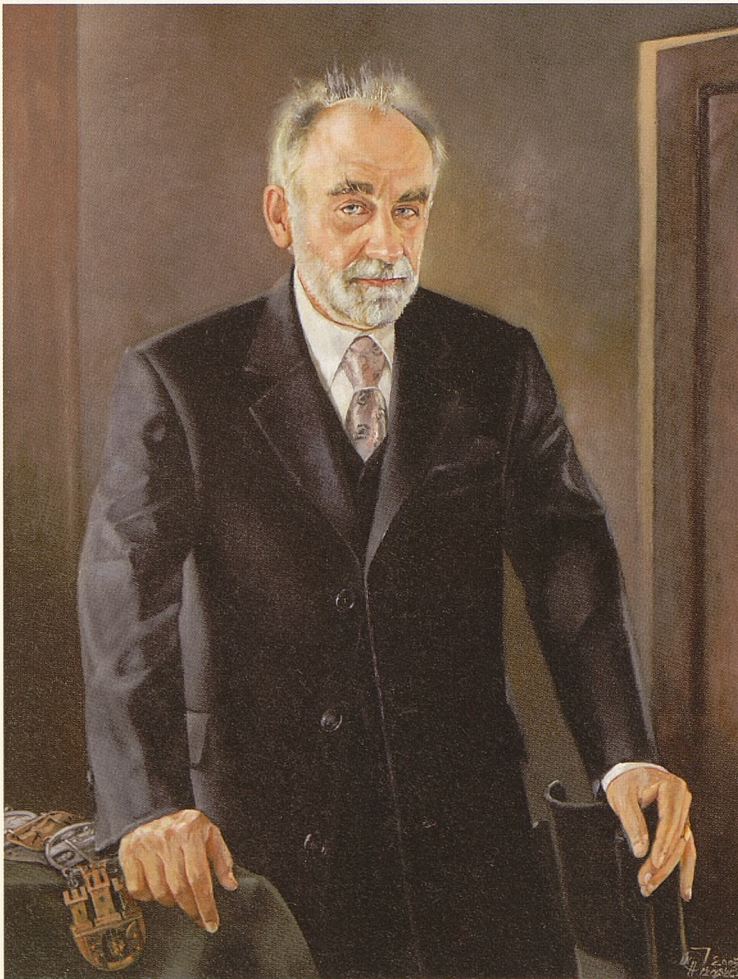
Kronika, s. 395, 403, 487, 489, 507; *Encyklopedia*, s. 1066; Tyrański 2000, s. 383–384; Cynkier 2001, s. 1050; Sady 2003, s. 105, 253, 259, 278; Gąsowski 2006, s. 92, 156; Chwałba 2004, s. 151, 384, 387, 459–460; *Samorząd* 2006, s. 32–33; *Who is who w Polsce* 2006, s. 4179.

705. KRZYSZTOF BACHMIŃSKI

prezydent

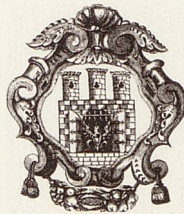
7 lutego 1991–30 września 1992

Prawnik, adwokat, urodzony w 1951 roku w Zabrze w rodzinie inteligenckiej. W 1973 roku ukończył Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, następnie aplikację prokuratorską. Podjął pracę w krakowskich prokuraturach, był tam współzałożycielem zakładowej organizacji NSZZ „Solidarność” – pierwszej w skali kraju solidarnościowej organizacji związkowej w tego typu instytucji, został przewodniczącym jej Komisji Zakładowej. W 1981 roku działał w Komisji Praworządności przy Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” w Gdańsku prowadzonej przez Zbigniewa Bujaka oraz w Centrum Inicjatyw Ustawodawczych – zespole do spraw reformy prawa karnego, któremu przewodniczył prof. dr hab. Władysław Wolter. 14 grudnia 1981 roku na znak protestu po ogłoszeniu stanu wojennego odszedł z prokuratury. Pracował jako radca prawny w różnych instytucjach, następnie otworzył praktykę adwokacką. Bronił przed sądami w procesach politycznych działaczy małopolskiej „Solidarności”, w tym Stanisława Handzlika, przyszłego przewodniczącego Rady Miasta Krakowa. W lutym 1991 roku został zgłoszony na urząd prezydenta i uzyskał akceptację Rady Miasta. Pierwszoplanową kwestią było dalsze tworzenie lokalnych podstaw prawno-organizacyjnych odrodzonego samorządu. W marcu 1991 roku dokonano podziału miasta na 18 dzielnic stanowiących samorządowe jednostki pomocnicze ze swoimi radami i zarządami, określono zadania oraz zasady wyboru i organizacji

Portret Krzysztofa Bachmińskiego pędzla Jana Chrzęszcza, 2005 rok
(Urząd Miasta Krakowa, nr inw. OU/20/265/08)

tych organów dzielnic, przeprowadzono w dwóch terminach do kwietnia 1992 roku wybory. Opracowano, a następnie w marcu 1992 roku przyjęto Statut Miasta Krakowa i Regulamin Rady Miasta Krakowa, miesiąc później uchwalono Regulamin Organizacyjny Urzędu Miasta Krakowa. Utworzono Straż Miejską, powołano Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, miasto przejęło szkolnictwo podstawowe i przyjęło zadania z zakresu administrowania drogami publicznymi. W maju 1991 roku Kraków był gospodarzem Sympozjum Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, z bogatym programem towarzyszącym, prezentującym miasto na forum międzynarodowym (zabiegi o powierzenie Krakowowi organizacji tego wydarzenia trwały od 1986 roku). Sympozjum towarzyszył bogaty programowo Europejski Miesiąc Kultury. W tym też czasie miasto zawarło umowy o współpracy na zasadzie miast bliźniaczych z miastami Norymbergą i Leuven oraz o współpracy partnerskiej z Frankfurt nad Menem i Orleanem. W październiku 1991 roku Kraków gościł przywódców Polski, Węgier, Czech i Słowacji – podpisana Deklaracja Krakowska utwierdzała współpracę w ramach Grupy Wyszehradzkiej i przygotowała powołanie organizacji handlowej CEFTA. Istotną kwestią w sytuacji zapaści ekologicznej miasta było podjęcie programu przeprofilowania produkcji Huty, wtedy już nazwanej imieniem Tadeusza Sendzimira, jej modernizacji i restrukturalizacji, z czym wystąpiono w marcu 1992 roku w formie uchwały Rady Miasta. Miasto przystąpiło do sieci „Zdrowych Miast”. Przyjęto nową organizację komunikacji drogowej w obrębie centrum miasta. Prezydentura Krzysztofa Bachmińskiego przypadła na okres ostrych sporów w obrębie Rady, niemającej poparcia mieszkańców. Działalność Społeczny Komitet ds. Odwołania Rady Miasta Krakowa, po zebraniu kilkudziesięciu tysięcy podpisów złożył on formalny wniosek o odwołanie Rady, do czego nie doszło. Wobec sporu pomiędzy Zarządem Miasta a Radą Miasta o zakres kompetencji Krzysztof Bachmiński złożył dymisję z prezydenckiego urzędu, przyjętą z dniem 30 września. Powrócił do advokatury, prowadzi kancelarię, pracuje i mieszka w Krakowie.

Źródła i literatura:

Kronika, s. 491, 495, 507; *Encyklopedia*, s. 810; *Sady* 2003, s. 254, 259, 279; *Kasprzycki* 2003, s. 53; *Samorząd* 2006, s. 33–36; *Gąsowski* 2006, s. 237; *Kurz* 2009, s. 65.

706. JÓZEF LASSOTA

prezydent

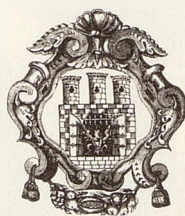
9 października 1992–29 października 1998

Inżynier mechanik, poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. Urodzony w 1943 roku w Siedliskach w województwie podkarpackim w rodzinie rolniczej. Absolwent Politechniki Krakowskiej. W latach 1968–1970 pracował w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego „PZL Mielec”, w latach 1970–1990 w Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Urządzeń Chemicznych i Chłodniczych „CeBeA” i w Centralnym Ośrodku Chłodnictwa „COCH” w Krakowie, od 1989 roku zastępca dyrektora. Od 1980 roku w strukturach NSZZ „Solidarność”: członek Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego w Małopolsce, przewodniczący Komisji Zakładowej w „CeBeA”. W stanie wojennym 15 grudnia 1981 roku internowany, następnie aresztowany i skazany w procesie politycznym, przez kilka miesięcy przebywał w więzieniu. W latach 1994–2004 związany z Unią Wolności. Od 1990 roku pracował w Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie jako dyrektor urzędu, w roku 1991 nominowany na stanowisko wicewojewody krakowskiego. W październiku 1992 roku został wybrany przez Radę Miasta Krakowa, w połowie jej I kadencji, na urząd prezydenta miasta. Ponownie wyłoniony na ten urząd przez Radę Miasta II kadencji w 1994 roku, po wyborach samorządowych wygranych przez Koalicję Krakowską „Twoje Miasto” z Unią Wolności jako główną siłą polityczną. Prezydentura ta otworzyła stabilny już model nowoczesnego gospodarowania miastem. W 1993 roku miasto przejęło od administracji państwowej wiele placówek, w tym oświatowych i kulturalnych, co poszerzyło zakres zadań samorządu (w ramach pilotażowego programu decentralizacji władzy i środków finansowych

Portret Józefa Lassoty
(archiwum fotograficzne Urzędu Miasta Krakowa)

na jednostki samorządowe). Wymagało to nowego ujęcia finansów miasta – wprowadzono tak zwany budżet zadaniowy. Powstały nowe jednostki miejskie, przekształcono przedsiębiorstwa komunalne w spółki miejskie prawa handlowego. Przystąpiono do dwóch węzłowych inwestycji: budowy Krakowskiego Centrum Komunikacyjnego (wstępnie pozyskano inwestora Tishman Speyer LTD) oraz Krakowskiego Szybkiego Tramwaju (pierwszy odcinek tunelu w kierunku ronda Mogińskiego). Zaawansowano przygotowanie dwóch inwestycji mostowych: mostów Zwierzynieckiego i Kotlarskiego. Miasto zyskało opinię przyjaznego inwestorom, czego efektem było między innymi rozpoczęcie działalności w Krakowie takich firm, jak Motorola i Delphi. W marcu 1995 przystąpiono do organizacji Festiwalu „Kraków 2000” i ubiegania się o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury. W 1996 roku rozpoczęto prace nad nowym planem urbanistycznym: „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta”, kładącym nacisk na realizację metropolitalnych funkcji Krakowa. Została znacznie zmodernizowana infrastruktura komunalna (komunikacja, infrastruktura podziemna). W styczniu 1996 roku zainaugurowano program „Kraków 2000 – Europejskie Miasto Kultury”, stający się na kilka lat kulturalną wizytówką Krakowa. Wizytówką przemian architektonicznych było z kolei otwarte wówczas Centrum Sztuki i Techniki Japońskiej „Manggha”. Podpisano kolejne umowy o współpracy, w tym z miastami: Kijów (miasto bliźniacze), Kurytyba i La Serena (honorowe miasta bliźniacze) oraz Bordeaux, Edynburg, Innsbruck, Rochester, Lwów, Pecs. W wyniku utraty większości w Radzie Miasta Józef Lassota został odwołany z urzędu prezydenckiego 14 maja 1998 roku, jednak nie wybrano następcy i w efekcie sprawował urząd do końca kadencji Rady i nowych wyborów. W trakcie prezydentury działał w Związku Miast Polskich i Unii Metropolii Polskich, był przewodniczącym Konwentu Prezydentów Największych Miast Polskich. W latach 1994–2006 był radnym miasta (kadencje II, III i IV). W latach 1997–2001 poseł na Sejm RP III kadencji z listy wyborczej Unii Wolności, pracował między innymi w Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej. Startował w wyborach parlamentarnych w latach 2001 i 2005, w wyborach do parlamentu europejskiego w 2004 roku oraz w wyborach bezpośrednich na prezydenta miasta w latach 2002 i 2006. W latach 2002–2006 prowadził własną działalność gospodarczą, następnie w Urzędzie Miasta i Gminy Wieliczka objął stanowisko pełnomocnika burmistrza ds. inwestycji. Wieloletni działacz krakowskiego sportu – od roku 2003 prezes Klubu Sportowego „Cracovia”. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Mieszka w Krakowie.

Źródła i literatura:

Kronika, s. 499–501, 505–507; *Encyklopedia*, s. 536–537; Tyrański 2000, s. 185–186; Sady 2003, s. 252–261, 279; Kosowska-Gąstoł, Borowiec 2006, s. 118, 122, 171, 245; Gąsowski 2006, s. 21–22, 36, 132, 134, 184, 186–187, 198; *Samorząd* 2006, s. 36–42; *Who is who w Polsce* 2006, s. 2039.

707. ANDRZEJ GOŁAŚ

prezydent

29 października 1998–19 listopada 2002

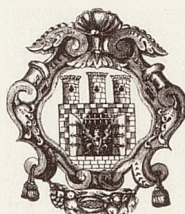
Inżynier automatyk, profesor nauk technicznych, senator Rzeczypospolitej Polskiej. Urodzony w 1946 roku w Krakowie w rodzinie inteligenckiej. Ukończył Wydział Elektrotechniki, Automatyki, Informatyki i Elektroniki Akademii Górniczo-Hutniczej (AGH), doktorat w 1974 roku, habilitacja w 1985 roku. Tytuł profesora otrzymał w 1995 roku. W latach 1996–1999 był prorektorem ds. ogólnych AGH. Należy do licznych krajowych i zagranicznych towarzystw naukowych. Był między innymi członkiem Komitetu Akustyki, Zespołu Diagnostyki Technicznej Komitetu Budowy Maszyn Polskiej Akademii Nauk. Został też ekspertem ministra ochrony środowiska oraz ministra edukacji narodowej. Od 1980 roku w NSZZ „Solidarność”. Współzałożyciel organizacji związkowej na AGH, członek nielegalnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” działającej po 13 grudnia 1981 roku. W stanie wojennym został aresztowany za organizowanie strajku. W latach 1990–1992 był członkiem Zarządu Regionu Małopolska NSZZ „Solidarność”. W 1990 roku szef kampanii wyborczej Lecha Wałęsy w Regionie Małopolska. Należał do Koalicji Konserwatywnej, od 1997 roku do Ruchu Społecznego Akcja Wyborcza Solidarność (RS AWS). W 2002 roku wstąpił do Platformy Obywatelskiej Rzeczypospolitej Polskiej. W październiku 1998 roku został powołany przez Radę Miasta Krakowa III kadencji, z wniosku Klubu Radnych RS AWS, na urząd prezydenta miasta. Kontynuując wzbudzające kontrowersje studia nad planem urbanistycznym, zapoczątkował prace nad scaleniem wielu częściowych planów rozwojowych miasta w Strategię Rozwoju Krakowa, przyjętą w 1999 roku. W jej realizacji położono nacisk na

III Rzeczpospolita (od 1989)

Portret Andrzeja Gołasia
(archiwum fotograficzne Urzędu Miasta Krakowa)

inwestycje, realizując między innymi: węzeł ulic Jana Pawła II i Stelli-Sawickiego, skrzyżowanie ulic Monte Cassino i Praskiej, estakadę w ciągu ulic Lublańskiej i Opolskiej, ul. Nowotarską, ul. ks. Tischnera, wiadukty kolejowe w ciągu ulic: Wrocławskiej, Igołomskiej, Klimeckiego, połączenie Krakowskim Szybkim Tramwajem Kurdwanowa z ul. Wielicką. Wymienione zostały nawierzchnie jezdni i chodników Rynku Głównego, ulic Szewskiej, Brackiej, Piłsudskiego. Rozpoczęto budowę ciągów ulic Turowicza, Wita Stwosza oraz estakady nad ul. Wielicką. Wybudowano mosty Zwierzyniecki, Kotlarski i Wandy. Powstał tor kajakarstwa górskiego przy ul. Kolnej. Wybudowano 18 szkolnych sal gimnastycznych oraz utworzono sieć gimnazjów i liceów. Sprywatyzowane zostało w całości lecznictwo otwarte w Krakowie. Na przełomie wieków Kraków otrzymał tytuł Europejskiego Miasta Kultury, co uświetniono finałem Festiwalu „Kraków 2000”. Przyjęto szereg średniookresowych planów rozwojowych, w tym dotyczących bezpieczeństwa publicznego, ochrony przeciwpowodziowej, zaopatrzenia w wodę, mieszkalnictwa, opieki społecznej, rozwoju przedsiębiorczości. Z programami korelował Wieloletni Plan Inwestycyjny przyjęty na lata 2000–2004, wspierany ofensywną polityką finansową (obligacje miejskie, kredyty, środki unijne), prowadzoną przy współpracy między innymi z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju. W 2001 roku Kraków przystąpił do Międzynarodowego Związku Hanzy, w roku kolejnym miasto zostało członkiem Stowarzyszenia Miast i Regionów na Rzecz Kultury „Les Rencontres”. W okresie tym zawarto umowy o partnerskiej współpracy z Mediolanem i Sewillą oraz odnowiono umowy o współpracy z miastami: Edynburgiem, Frankfurt nad Menem, Bratysławą i Orleanem. Reprezentując Kraków, Andrzej Gołaś był prezesem zarządu Fundacji Unia Metropolii Polskich oraz przewodniczącym Komisji Edukacji i Kultury Rady Europy w Strasburgu. Od 1 stycznia 1999 roku, po wprowadzeniu w życie trójstopniowego podziału administracyjnego kraju, jako prezydent wykonywał także kompetencje starosty grodzkiego. Po zakończeniu kadencji prezydenckiej w listopadzie 2002 roku powrócił do pracy naukowej. W latach 2005–2007 był senatorem VI kadencji z listy Platformy Obywatelskiej w okręgu krakowskim, w Senacie RP zasiadał w Komisji Gospodarki Narodowej oraz Komisji Rolnictwa i Ochrony Środowiska. Był przewodniczącym delegacji Sejmu RP i Senatu RP do Inicjatywy Środkowoeuropejskiej (ISE). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi Republiki Austrii i Złotym Krzyżem Zasługi Republiki Włoch. Mieszka w Krakowie. Pracuje na AGH na stanowisku profesora zwyczajnego, jest kierownikiem Katedry Systemów Energetycznych i Urządzeń Ochrony Środowiska.

Źródła i literatura:

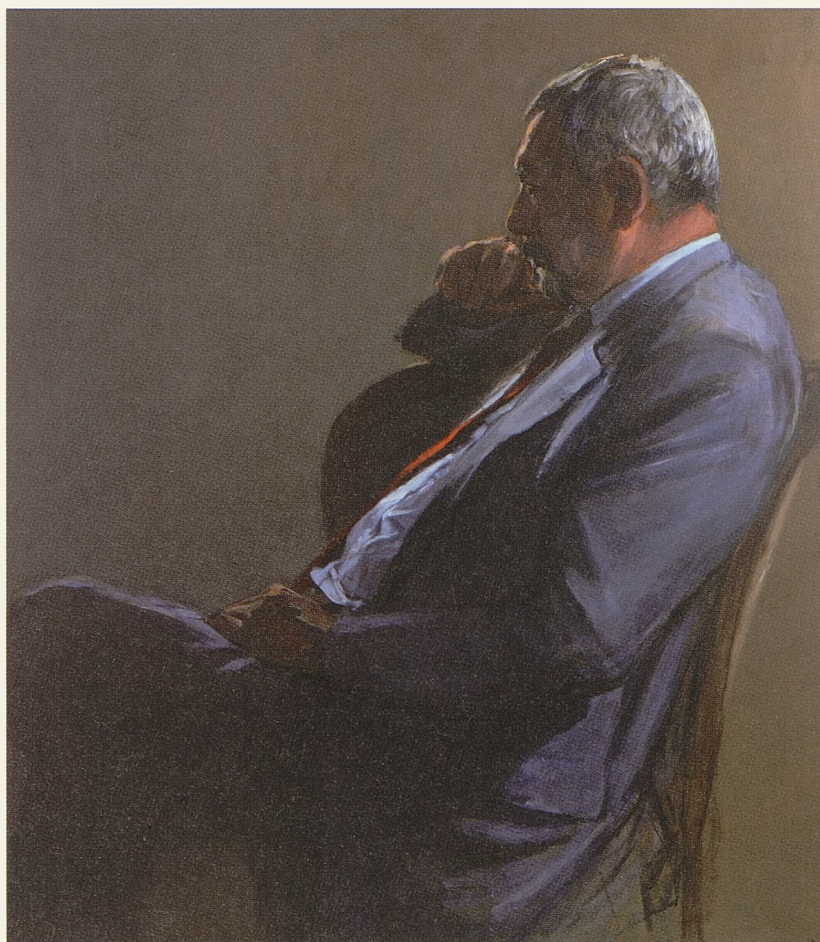
Encyklopedia, s. 250; Tyrański 2000, s. 97–98; Sady 2003, s. 259, 280; Senat Rzeczypospolitej Polskiej. VI kadencja, s. 76–77; Kosowska-Gąstoł, Borowiec 2006, s. 66–67, 71, 99–101, 114–115, 118, 120–124, 126, 348, 362; Samorząd 2006, s. 44–47; Who is who w Polsce 2006, s. 998.

708. JACEK MAJCHROWSKI

prezydent

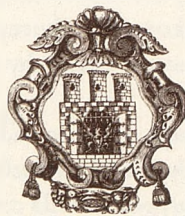
od 19 listopada 2002

Prawnik, historyk doktryn polityczno-prawnych, profesor nauk prawnych, sędzia Trybunału Stanu, autor książek historycznych. Urodzony w 1947 roku w Sosnowcu w rodzinie inteligenckiej. Ukończył Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ) w roku 1970, doktorat w roku 1974, habilitacja w roku 1978, tytuł profesora w roku 1988, od 1993 roku profesor zwyczajny. Doktor *honoris causa* Uniwersytetu w Bordeaux. W latach 1980–1986 dyrektor Instytutu Religioznawstwa UJ, od 1987 do 1993 roku dziekan Wydziału Prawa i Administracji UJ. Inicjator i współzałożyciel Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Od roku 1966 do stanu wojennego w PZPR. Od 1999 roku w Sojuszu Lewicy Demokratycznej, zawiesił członkostwo w roku 2002. W latach 1996–1997 wojewoda krakowski. Przyczynił się między innymi do powstania Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie. Podjął decyzję o przeniesieniu z Plant na cmentarz Rakowicki grobów żołnierzy radzieckich, kończąc ostry konflikt w mieście. Jesienią 2002 roku, jako kandydat Ponadpartyjnego Komitetu Wyborczego „Przyjazny Kraków”, został pierwszym prezydentem Krakowa z wyborów bezpośrednich. Ponownie wybrany na ten urząd w roku 2006. W 2003 roku przyjęto „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta”, dwa lata później nową „Strategię Rozwoju Krakowa” z programami sektorowymi. Wdrożono Wieloletni Plan Inwestycyjny. Rozbudowano składowisko odpadów „Barycz”, sfinalizowano budowę oczyszczalni ścieków „Płaszów II”.

Portret Jacka Majchrowskiego pędzla Andrzeja Okińczycy, 2005 rok
(Urząd Miasta Krakowa, nr inw. KL/Gr 20/Nr 273/09)

Przeobrażeniu uległo ściśle centrum miasta, zakończono budowę Krakowskiego Centrum Komunikacyjnego. Oddano dwupoziomową ul. Wita Stwosza z estakadami i rondami oraz ul. Pawią z nową linią tramwajową. Przebudowano ronda Grzegórzeckie i Mogiłskie, powstały tunele samochodowy i tramwajowy, co umożliwiło zakończenie budowy zasadniczej linii Krakowskiego Szybkiego Tramwaju (KST) łączącego Kurdwanów z Krowodrzą Górką. Zmodernizowano ulice Lubicz i Rakowicką oraz Monte Cassino, Kapelanka i Brożka, powstała estakada nad przebudowanym rondem Polsadu, przebudowano też ronda Kocmyrzkowskie i Barei. Wybudowano linię KST od ronda Grzegórzeckiego w kierunku os. Golikówka z estakadą w ciągu ulic Nowohuckiej i Powstańców Wielkopolskich. Trwa przebudowa ronda Ofiar Katynia. Wyremontowano płytę Rynku Głównego, tworząc w podziemiach unikatową ekspozycję muzealną, także Mały Rynek, pl. Wszystkich Świętych, pl. Szczepański oraz zasadniczą część ulic w obrębie Plant. Przebudowano pl. Bohaterów Getta. W roku 2007 miasto obchodziło 750-lecie lokacji; otwarto wówczas Pawilon „Wyspiański 2000”, wyremontowany Dwór Cezarów, odrestaurowany Zjazd Kościuszkowski. Powstało muzeum w dawnej fabryce Oskara Schindlera, rozpoczęto budowę Muzeum Sztuki Współczesnej, co wpisuje się w program rewitalizacji Zabłocia. Trwa rozbudowa Ośrodka Sportu i Rekreacji „Kolna” przy torze kajakarstwa górskiego, powstał Ośrodek Sportowo-Rekreacyjny „Kurdwanów Nowy”, Ogród Doświadczeń i Centrum Rozwoju Com-Com Zone w Nowej Hucie. Wybudowano nowe stadiony „Cracovii” i „Wisły”, zmodernizowano stadiony „Hutnika” i „Wandy”. Rozpoczęta jest inwestycja Centrum Kongresowe i przygotowywana Hala Widowiskowo-Sportowa. Od roku 2006 realizowany jest projekt „6 Zmysłów”, w ramach którego odbywają się między innymi festiwale Sacrum Profanum i Misteria Paschalia. Rozpoczęto współpracę na zasadach miast bliźniaczych z Mediolanem, nadano tytuł honorowego miasta bliźniaczego miastu Quito, zawarto umowy o współpracy partnerskiej z miastami: Budapeszt, Sankt Petersburg, Edynburg, Rzym, San Francisco, Sewilla i Tbilisi. Jako prezydent Jacek Majchrowski realizuje jednocześnie kompetencje starosty grodzkiego. Od 2001 roku w Trybunale Stanu, w kadencji 2001–2005 zastępca przewodniczącego, obecnie sędzia Trybunału. Zastępca przewodniczącego Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa. W styczniu 2010 roku wszedł w skład Narodowej Rady Rozwoju przy Prezydencie RP. Odznaczony między innymi Krzyżami Kawalerskim, Oficerskim i Komandorskim OOP oraz Krzyżem Komandorskim Wielkiego Orderu Zasługi Austrii i Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi Republiki Węgier.

Źródła i literatura:

Kronika, s. 506; *Encyklopedia*, s. 579; Halawa Marek, *Współcześni uczeni Polscy. Słownik biograficzny*, t. III, s. 42; Tyrański 2000, s. 207–208; Cynkier 2001, s. 556; Sady 2003, s. 180, 259, 261; *Kto jest kim. Polska 2005*, s. 203–204; Kosowska-Gąstoł, Borowiec 2006, s. 118, 147, 171, 198, 220, 268, 304, 347; *Samorząd 2006*, s. 49–55; *Who is who w Polsce 2006*, s. 2236.

POSŁOWIE

Jak wskazano we *Wprowadzeniu*, celem tego wydawnictwa jest wypełnienie luki w opracowaniach o naszym mieście; Kraków nie doczekał się do tej pory nawet pełnego spisu swoich rządców – głów miasta, o próbie choćby zdawkowego, lecz całościowego ich zaprezentowania nie wspominając. Lukę tę zaczyna wypełniać niniejsze zestawienie postaci działających na przestrzeni wieków, od pierwszych śladów zorganizowanej gminy miejskiej do czasów współczesnych, wraz ze wzbogaceniem tak powstałego spisu o siłą rzeczy krótkie notki biogramowe oraz o powiązaną z postaciami ikonografię.

Wydanie *Pocztu* przez krakowski magistrat jest dowodem pamięci wobec wszystkich, którzy kierowali miastem z racji funkcji i urzędu. Jest propozycją dla Czytelnika, choćby tylko „kartkującego” książkę, innego spojrzenia na historię Krakowa i refleksji nad jego dniem dzisiejszym. Nie z perspektywy wielkich i mniejszych wydarzeń, nie z pozycji losów mieszkańców jako wspólnoty lub też z punktu widzenia miasta „uprzedmiotowionego” w swojej urbanistyce, obiektach i zgromadzonych skarbach kultury. Jest to zachęcenie do spojrzenia na dzieje Krakowa przez pryzmat ludzi stojących na czele miasta, ludzi, którzy z racji zajmowanej pozycji bezpośrednio współtworzyli jego historię.

Poczet powstał jako wydawnictwo o charakterze popularyzatorskim. Nie jest zatem opracowaniem naukowym – bezpośrednie źródła, specjalistyczna literatura oraz opieka naukowa konsultantów zapewniły jednak rzetelne podstawy faktograficzne. Gdyby wydawnictwo to stało się swego rodzaju inspiracją dla środowiska krakowskich historyków do podjęcia tak ujętego tematu władz miejskich Krakowa z wykorzystaniem pełnego instrumentarium naukowego, to luka, o której na początku mowa, zostałaby rzeczywiście wypełniona, a dodatkowe przesłanie tego wydawnictwa spełnione.

Prace nad publikacją przeprowadzono dzięki szczególnemu zaangażowaniu wielu osób w Urzędzie Miasta Krakowa. Za wszelką pomoc twórcy *Pocztu* wszystkim serdecznie dziękują. Sfinalizowanie wielu nietypowych dla codziennej pracy urzędu działań było możliwe dzięki pełnemu wsparciu ze strony dyrektora Magistratu Marty Nowak oraz bieżącej pomocy dyrektora Kancelarii Prezydenta Krakowa Anny Frankiewicz.

Konsultacji naukowych, w praktyce wykraczających poza standardowe normy i przybierających postać stałej merytorycznej opieki, udzielali: prof. Jerzy Malec, prof. Zdzisław Noga oraz dr Kamila Follprecht. Wielokroć korzystano z ważnej pomocy prof. Doroty Malec, prof. Stanisława A. Sroki, dr Karoliny Grodziskiej, dr. Marcina Starzyńskiego, Moniki Andrasz-Mrozek, Waldemara Komorowskiego, Andrzeja Kurza i Romana Tekieli.

Wszystkie wymienione osoby z bezinteresownym zaangażowaniem poświęciły swoją wiedzę i czas; za ten udział w przedsięwzięciu, *de facto* warunkujący jego finalizację, proszone są o przyjęcie podziękowania.

Wykorzystano zbiory (w tym rękopisów i starodruków oraz grafik i malarstwa) szeregu instytucji – placówek, wśród nich:

Archiwum Akt Nowych w Warszawie
 Archiwum Bazyliki Bożego Ciała w Krakowie
 Archiwum Bazyliki Mariackiej w Krakowie
 Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
 Archiwum i Biblioteka Kapituły Metropolitalnej w Krakowie
 Archiwum i Zbiór Rękopisów Czartoryskich w Krakowie
 Archiwum Kapituły Włocławskiej
 Archiwum klasztoru ss. Benedyktynów w Staniątkach
 Archiwum klasztoru oo. Dominikanów w Krakowie
 Archiwum klasztoru ss. Klarysek w Krakowie
 Archiwum Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu
 Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile
 Archiwum Państwowe w Krakowie
 Archiwum Państwowe w Toruniu
 Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego
 Archiwum Urzędu Miasta Krakowa
 Archiwum Zakładowe Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego
 Narodowe Archiwum Cyfrowe w Warszawie
 Archiwum Miejskie w Norymberdze
 Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie
 Państwowe Archiwum Okręgowe w Bardejowie
 Państwowe Archiwum Okręgowe w Lewoczy
 Węgierskie Archiwum Krajowe w Budapeszcie
 Biblioteka Książąt Czartoryskich w Krakowie
 Biblioteka Jagiellońska
 Biblioteka Narodowa w Warszawie
 Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie
 Biblioteka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
 Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
 Muzeum Archeologiczne w Krakowie
 Muzeum Historyczne Miasta Krakowa
 Muzeum Narodowe w Kielcach
 Muzeum Narodowe w Krakowie
 Muzeum Narodowe w Warszawie
 Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego
 Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie
 Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie
 Zamek Królewski w Warszawie
 Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki
 Zbiory klasztoru oo. Kapucynów w Krakowie
 Zbiory klasztoru ss. Szarytek w Krakowie
 Zbiory Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego
 Zbiory Pałacu Biskupiego w Krakowie
 Zbiory Urzędu Miasta Krakowa

Dla dokumentacji fotograficznej swoje obiekty (nagrobki, epitafia, portrety) udostępniły:

Bazylika Mariacka w Krakowie
 Kościół i klasztor oo. Dominikanów w Krakowie
 Kościół św. Anny w Krakowie
 Kościół św. Floriana w Krakowie

Kościół św. Franciszka z Asyżu w Krakowie
 Kościół św. Jakuba w Lewoczy
 Kościół Najświętszego Salwatora w Krakowie
 Kościół św. św. Piotra i Pawła w Krakowie
 Kościół Wniebowzięcia NMP na Bielanych
 Królewska Katedra na Wawelu

Przełożonym tych instytucji i obiektów składamy podziękowania za pomoc w kwerendach i udostępnienie zbiorów oraz za zgodę na ich reprodukowanie lub inne udokumentowanie. Szczególne wyrazy wdzięczności składamy księdzu kardynałowi Stanisławowi Dziwiszowi, metropolicie krakowskiemu. Równie serdeczne podziękowania adresujemy do księdza infułata Bronisława Fidelusa, archiprezbitera Bazyliki Mariackiej, prof. dr. hab. Stanisława Waltosia, dyrektora Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. dr. hab. Zdzisława Pietrzyka i dr. Andrzeja Obrębskiego, dyrektora i I zastępcy dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej, dr. hab. Krzysztofa Stopki, dyrektora Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, dr. Zofii Gołubiew, dyrektora Muzeum Narodowego w Krakowie, dr. Karoliny Grodziskiej, dyrektora Biblioteki Naukowej PAU i PAN, Magdaleny Marosz, dyrektor Archiwum Państwowego w Krakowie, oraz Michała Niezabitowskiego, dyrektora Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. Dziękujemy pracownikom tych instytucji, wśród nich: dr. Andrzejowi Lasce, Lucynie Bełtowskiej i Januszowi Kozinie (MUJ), Annie Studnickiej i Bernadecie Maj (MNK), Tadeuszowi Dudzie i Małgorzacie Oczkowskiej (BJ), Marcinowi Basterowi (AUJ), Ewie Adamczyk, Iwonie Fischer, Małgorzacie Multarzyńskiej-Janikowskiej i Tomaszowi Wrońskiemu (APKr) oraz Ewie Gaczoł, Marcie Kwaśniak, Marcie Marek, Małgorzacie Niechaj, Iwonie Nuckowskiej i Bożenie Urbańskiej (MHMK).

Zamykamy *Poczet* siedmuset ośmiu włodarzy miasta Krakowa. Przyszłość dopisze następne karty, kolejne tomy. Przyjdą kolejne postaci – i także dla nich niech zawsze będzie aktualna sentencja wykuta na portalu wschodniego wejścia na dziedziniec pałacu Wielopolskich, siedziby władz miasta: *Praestantibus viris negligere virtutem concessum non est* – „Znamienitym mężom nie wolno zaniedbywać cnoty”.

Bogdan Kasprzyk

Kraków, wrzesień 2010 rok

WYKAZ SKRÓTÓW I LITERATURY

1. Skróty wydawnictw źródłowych i seryjnych

AAK

Akta odnoszące się do stosunków handlowych Polski z Węgrami głównie z archiwum koszyckiego z lat 1354–1505, [wyd.] Stanisław Kutrzeba, [w:] *Archiwum Komisji Historycznej*, t. 9, Kraków 1902.

AAN

Akta norymberskie do dziejów handlu z Polską w wieku XV, [wyd.] Jan Ptaśnik, [w:] *Archiwum Komisji Historycznej*, t. 11, Kraków 1909–1913.

AGZ

Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie, t. III, V–VI, Lwów 1872–1876.

BK

Biblioteka Krakowska.

CAR

Cracovia Artificum 1300–1500, [wyd.] Jan Ptaśnik, [w:] *Źródła do historii sztuki i cywilizacji w Polsce*, t. IV, Kraków 1917.

CAR-S

Cracovia Artificum. Supplementa. Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z archiwaliów kurialnych i kapitułnych w Krakowie 1451–1460, [wyd.] Bolesław Przybyszewski, Kraków 2001.

CDU I–V

Codex Diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis, pars prima – pars quinta, Kraków 1870–1900.

DPKW I–IV

Dokumenty polskie z archiwów dawnego królestwa Węgier, [wyd.] Stanisław A. Sroka, t. 1–4, Kraków 1998–2006.

FC

Fontes Cracoviensis.

HAMA

Historia administracji i myśli administracyjnej wybór źródeł, [red.] Jerzy Malec, Kraków 2006.

KDK I–IV

Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa 1257–1506, cz. I–IV, [wyd.] Franciszek Piekosiński, [w:] *Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia*, t. V, VII, Kraków 1879–1882.

KDKK I–II

Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej ś. Wacława, cz. I: 1166–1366, cz. II: 1367–1423, [wyd.] Franciszek Piekosiński, [w:] *Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia*, t. I, VIII Kraków 1874–1883.

KDM I–IV

Kodeks dyplomatyczny Małopolski, t. I: 1178–1386, t. II: 1153–1333, t. III: 1333–1386, t. IV: 1386–1450, [wyd.] Franciszek Piekosiński, [w:] *Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia*, t. III, IX, X, XVII, Kraków 1876–1905.

KŁK

Księgi ławnicze krakowskie 1365–1376 i 1390–1397, [wyd.] Stanisław Krzyżanowski, [w:] *Wydawnictwa Archiwum Aktów Dawnych Miasta Krakowa*, nr I, Kraków 1904.

KM

Zbiór dyplomów klasztoru mogińskiego przy Krakowie, [wyd.] Eugeniusz Janota, Franciszek Piekosiński, Kraków 1865.

KNMP

Długopolski Edmund, Katalog kościoła N.P. Marii w Krakowie, [w:] *Teka Grona Konserwatorów Galicji Zachodniej*, t. VI, Kraków 1916.

KPM I

Księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie 1392–1506, [wyd.] Kazimierz Kaczmarczyk, [w:] *Wydawnictwa Archiwum Aktów Dawnych Miasta Krakowa*, nr V, Kraków 1913.

KPM II–III

Księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie 1507–1572, 1573–1611 [wyd.] Aniela Kiełbicka, Zbigniew Wojas, [w:] FC, nr 1–2, Kraków 1993–1994.

KPSK

Księga proskrypcji i skarg miasta Krakowa 1360–1422, [wyd.] Bożena Wyrozumska, [w:] FC, nr 9, Kraków 2001.

KRA

Krakowski Rocznik Archiwalny.

KWK I–IV

Księga wiertelnicza krakowska. Część I (1568–1577), Część II (1578–1591), Część III (1592–1597), Część IV (1598–1606). Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Krakowie, [wyd.] Krystyna Jelonek-Litewka, Aleksander Litewka, Łukasz Walczy, [w:] FC, nr 5–8, Kraków 1997–2000.

MPH

Monumenta Poloniae Historica, seria II, t. V, [wyd.] Zofia Kozłowska-Budkowa, Warszawa 1978.

MPV

Monumenta Poloniae Vaticana, t. I–III, [wyd.] Jan Ptaśnik, Kraków 1913–1914.

NKRK I-II

Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa od r. 1300 do 1400, część pierwsza, część druga, [wyd.] Franciszek Piekosiński, Józef Szujski, [w:] *Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia*, t. IV, Kraków 1878.

NMK

Nieruchomości miasta Krakowa w czasach Sejmu Czteroletniego. Opis z 1792 roku, [wyd.] Kamila Follprecht, Kraków 2007.

NZPK

Najstarszy zbiór przywilejów i wilkierzy miasta Krakowa, [wyd.] Stanisław Estreicher, [w:] *Wydawnictwa Komisji Historycznej Polskiej Akademii Umiejętności*, nr 82, Kraków 1936.

PPK I-1, -2; II-1, -2, -3

Prawa, przywileje i statuta miasta Krakowa (1507–1795), t. I, z. 1–2, t. II, z. 1–3, [wyd.] Franciszek Piekosiński, [w:] *Acta Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia ab anno 1507 usque ad annum 1795*, t. VIII i XII, vol. 1–3, Kraków 1885–1909.

PSB

Polski Słownik Biograficzny, t. I–XLVI, Kraków 1935–2010.

RBPAN

Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie.

RG

Rejestr gospód w Krakowie z lat 1632 i 1649, [wyd.] Kamila Follprecht, [w:] FC, nr 11, Kraków 2005.

RK

Rocznik Krakowski.

2. Literatura i jej skróty

Adamczyk 1998

Elżbieta Adamczyk, *Samorząd Krakowa i jego władze*, [w:] *Dzieje Krakowa. Kraków w latach 1918–1939*, Kraków 1998.

Baranowski 1907

Ignacy Baranowski, *Komisje porządkowe (1765–1788)*, Kraków 1907.

Bartel 1959

Wojciech Bartel, *Ustrój władz cywilnych powstania kościuszkowskiego*, Wrocław 1959.

Bartel 1976

Wojciech M. Bartel, *Ustrój i prawo Wolnego Miasta Krakowa (1815–1846)*, Kraków 1976.

Barwiński 1919

Eugeniusz Barwiński, *Kraków na początku XIX wieku*, [w:] RK, t. XVIII, Kraków 1919.

Bąk-Koczarska 1986

Celina Bąk-Koczarska, *Juliusz Leo, twórca Wielkiego Krakowa*, [w:] *Polska Akademia Nauk – Oddział w Krakowie. Prace Komisji Historycznej*, nr 47, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1986.

Bąk-Koczarska 1990

Celina Bąk-Koczarska, *Władze miejskie Krakowa w latach wojny*, [w:] *Kraków w czasie I wojny światowej. Materiały sesji naukowej z okazji Dni Krakowa w roku 1988*, Kraków 1990.

Bąkowski 1891

Klemens Bąkowski, *Kraków w czasie Konstytucji 3-go Maja 1791 r.*, Kraków 1891.

Bąkowski 1892

Klemens Bąkowski, *Pierwszy pobyt Austriaków w Krakowie 1796–1809*, Kraków 1892.

Bąkowski 1893-I

Klemens Bąkowski, *Kraków w czasie powstania Kościuszki*, Kraków 1893.

Bąkowski 1893-II

Klemens Bąkowski, *Oblężenie Krakowa w roku 1768*, Kraków 1893.

Bąkowski 1905-I, 1906-II, 1909-III

Klemens Bąkowski, *Kronika krakowska 1796–1848*, cz. I–III, [w:] BK, nr 27, 30, 42, Kraków 1905, 1906, 1909.

Bąkowski 1906

Klemens Bąkowski, *Spisek mieszczan krakowskich przeciw Szwedom 1656–1657*, Kraków 1906.

Bąkowski 1913

Klemens Bąkowski, *Kościół N.M. Maryi w Krakowie*, [w:] BK, nr 46, Kraków 1913.

Bąkowski 1925

Klemens Bąkowski, *Kronika Krakowa z lat 1918–1923*, Kraków 1925.

Bednarz 2002

Mieczysław Bednarz, *Rappowie. Dzieje krakowskiej rodziny mieszczańskiej (1535–1670)*, [w:] RK, t. LXVII, Kraków 2002.

Belzyt 1999

Leszek Belzyt, *Kraków i Praga około 1600 roku*, Toruń 1999.

Bieniarzówna 1948

Janina Bieniarzówna, *Z dziejów liberalnego i konspiracyjnego Krakowa (1833–1848)*, [w:] BK, nr 106, Kraków 1948.

Bieniarzówna 1951

Janina Bieniarzówna, *Rzeczpospolita Krakowska 1815–1846. Wybór źródeł*, Wrocław 1951, Biblioteka Narodowa, Seria I, nr 138.

Bieniarzówna 1968

Janina Bieniarzówna, „Wolne, Niepodległe i Ścisłe Neutralne...”, [w:] *Szkice z dziejów Krakowa od czasów najdawniejszych do pierwszej wojny światowej*, [red.] Janina Bieniarzówna, Kraków 1968.

Bieniarzówna 1969

Janina Bieniarzówna, *Mieszczaństwo krakowskie XVII w. Z badań nad strukturą społeczną miasta*, Kraków 1969.

Bieniarzówna 1976

Janina Bieniarzówna, *Rada miejska w czasach saskich*, [w:] RK, t. XLVIII, Kraków 1976.

Bieniarzówna 1994-I

Janina Bieniarzówna, *Schyłek świetności*, [w:] *Dzieje Krakowa. Kraków w wiekach XVI–XVIII*, t. 2, Kraków 1994.

Bieniarzówna 1994-II

Janina Bieniarzówna, *Stulecie upadku*, [w:] *Dzieje Krakowa. Kraków w wiekach XVI–XVIII*, t. 2, Kraków 1994.

Bieniarzówna 1994-III

Janina Bieniarzówna, *Wolne Miasto Kraków*, [w:] *Dzieje Krakowa. Kraków w latach 1796–1918*, t. 3, Kraków 1994.

Bieniarzówna 1994-IV

Janina Bieniarzówna, *Od Wiosny Ludów do Powstania Styczniowego*, [w:] *Dzieje Krakowa. Kraków w latach 1796–1918*, t. 3, Kraków 1994.

Bieniarzówna 1996

Janina Bieniarzówna, *Kraków w 1794 roku*, [w:] *Kraków w powstaniu kościuszkowskim. Materiały sesji naukowej odbytej 28 maja 1994 roku*, Kraków 1996.

Bieniarzówna 1996*

Janina Bieniarzówna, *Zygmunt Jan Zaleski (1656–1706) i jego dzieło*, [w:] RK, t. LXII, Kraków 1996.

Bobrzyński 1877

Michał Bobrzyński, *Bunt wójta krakowskiego Alberta z roku 1311. Opowiadanie historyczne. Wykład publiczny, miany w listopadzie 1876 r. w Krakowie*, [w:] Biblioteka Warszawska, t. 147, Warszawa 1877.

Bogdanowski 1978

Bogdanowski Wincenty, *Moje wspomnienie „Krzysztofora. Zeszyty Naukowe MHMK”* 1978, nr 5.

Bogucki 1972

Ambroży Bogucki, *Komes w polskich źródłach średniowiecznych*, Warszawa–Poznań 1972.

Brayer 1952

Antoni Brayer, *Rynek krakowski*, Kraków 1952.

Brzoza 1991

Czesław Brzoza, *Solidarność małopolska w podziemiu*, Kraków 1991.

Brzoza 1992

Czesław Brzoza, *Kraków u progu II wojny światowej*, [w:] Kraków w czasie II wojny światowej. Materiały z sesji naukowej z okazji Dni Krakowa w roku 1991, [red.] Maria Podlódowska-Reklewska, Kraków 1992.

Brzoza 1998

Czesław Brzoza, *Kraków polityczny*, [w:] *Dzieje Krakowa. Kraków w latach 1918–1939*, Kraków 1998.

Brzoza 1998-II

Czesław Brzoza, *Kraków między wojnami: 28 X 1918 – 6 IX 1939*, Kraków 1998.

Buchwald-Pelcowa 1997

Paulina Buchwald-Pelcowa, *Cenzura w dawnej Polsce. Między prasą drukarską a stołem*, Warszawa 1997.

Buszko 1968

Józef Buszko, *Kraków w dobie autonomii galicyjskiej (1866–1914)*, [w:] *Szkice z dziejów Krakowa od czasów najdawniejszych do pierwszej wojny światowej*, [red.] Janina Bieniarzówna, Kraków 1968.

Bukowski 1995

Waldemar Bukowski, *Salomonowie herbu Łabędź. Ze studiów nad patrycjatem krakowskim wieków średnich*, [w:] *Cracovia, Polonia, Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestelecie pracy naukowej*, [red.] Krzysztof Baczkowski et al., Kraków 1995.

Bukowski, Płóciennik, Skolimowska 2006

Waldemar Bukowski, Tomasz Płóciennik, Anna Skolimowska, *Korespondencja żupnika krakowskiego Mikołaja Serafina z lat 1437–1459*, Kraków 2006.

Bukowski, Noga 2007

Waldemar Bukowski, Zdzisław Noga, *Ustrój miasta Krakowa w XIII–XVIII wieku*, [w:] *Kraków europejskie miasto prawa magdeburskiego 1257–1791. Katalog wystawy*, Kraków 2007.

Ciechanowiecki 1974

Andrzej Ciechanowiecki, *Złotnicy czynni w Krakowie w latach 1600–1700*, [w:] *Materiały do biografii, genealogii i heraldyki polskiej*, t. VI, Buenos Aires–Paryż 1974.

Chmiel 1898

Adam Chmiel, *Herby Cyruśów mieszczańskich*, [w:] RK, t. I, Kraków 1898.

Chmiel 1902

Adam Chmiel, *Z herbarza mieszczańskiego. Herby Pernusów*, [w:] RK, t. V, Kraków 1902.

Chmiel 1907

Adam Chmiel, *Sądy ratuszne hetmańskie. Kartka z życia mieszczańskich w XVI wieku*, Kraków 1907.

Chmiel 1924

Adam Chmiel, *Domy krakowskie*, cz. 1: *Ulica Św. Jana*, [w:] BK, nr 61–62, Kraków 1924.

Chmiel 1932-I

Adam Chmiel, *Domy krakowskie: ulica Sławkowska*, cz. 2, [w:] BK, nr 75, Kraków 1932.

Chmiel 1932-II

Adam Chmiel, *Ustrój miasta Krakowa w XIX wieku (w zarysie)*, [w:] BK, nr 72, Kraków 1932.

Chrobaczyński 1989

Jacek Chrobaczyński, *Kraków 1939–1945. Funkcje miasta w systemie okupacyjnym i w konspiracji – zarys problematyki*, [w:] RK, t. LV, Kraków 1989.

Chrobaczyński 2007

Jacek Chrobaczyński, *Kraków – „stolica” Generalgouvernement (1939–1945)*, [w:] *Kraków. Studia z dziejów miasta. W 750 rocznicę lokacji*, [red.] Jerzy Rajman, Kraków 2007.

Chudzio 2007

Chudzio Hubert, *Kraków „stolicą” Księstwa Warszawskiego. Ostatnie miesiące potłyżańskiego państwa*, [w:] *Kraków. Studia z dziejów miasta. W 750 rocznicę lokacji*, [red.] Jerzy Rajman, Kraków 2007.

Chwalba 2002

Andrzej Chwalba, *Dzieje Krakowa. Kraków w latach 1939–1945*, Kraków 2002.

Chwalba 2004

Andrzej Chwalba, *Dzieje Krakowa. Kraków w latach 1945–1989*, Kraków 2004.

Cynkier 2001

Beata Cynkier [red.], *Kto jest kim w Polsce*, Warszawa 2001.

Czajowski, Majchrowski 1987

Jacek Czajowski, Jacek Majchrowski, *Sylwetki polityków Drugiej Rzeczypospolitej*, Kraków 1987.

Danowska 2006

Ewa Danowska, *Inwentarze pośmiertne krakowskiego mieszczaństwa epoki saskiej w zbiorach biblioteki naukowej PAU i PAN w Krakowie*, [w:] *Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie*, R. LI, Kraków 2006.

Danowska 2007

Ewa Danowska, *Inwentarz pośmiertny rajcy krakowskiego Andrzeja Stanisława Krauza z 1702 roku*, [w:] RK, t. LXXIII, Kraków 2007.

Demel 1951

Juliusz Demel, *Stosunki gospodarcze i społeczne Krakowa w latach 1846–1853*, [w:] BK, nr 107, Kraków 1951.

Demel 1957

Juliusz Demel, *Kraków na przełomie wieku XIX i XX na tle rozrostu i wcielania przedmieść i gmin podmiejskich (1867–1945)*, [w:] *Kraków. Studia nad rozwojem miasta*, [red.] Jan Dąbrowski, Kraków 1957.

Demel 1958

Juliusz Demel, *Stosunki gospodarcze i społeczne Krakowa w latach 1853–1866*, [w:] BK, nr 112, Kraków 1958.

Dereń 1998

Bolesław Dereń, *Polskie Stronnictwo Ludowe w Krakowskim 1945–1947*, Warszawa 1998.

Dębicki 1896

Ludwik Dębicki, *Trzy pokolenia w Krakowie*, Kraków 1896.

Dębicki 1905

Ludwik Dębicki, *Mikołaj Zyblikiewicz*, [w:] *Portrety i sylwetki*, seria II, tom II, Kraków 1905.

Dietl 1928

Józef Dietl, *pierwszy prezydent miasta Krakowa, znakomity lekarz, profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, patriota polski. W 50-tą rocznicę śmierci*, Kraków 1928.

- Długopolski 1905
Edmund Długopolski, *Bunt wójta Alberta*, [w:] RK, t. VII, Kraków 1905.
- Encyklopedia
Encyklopedia Krakowa, Warszawa–Kraków 2000.
- Estreicher K. 1898
Karol Estreicher, *Teatr krakowski*, [w:] RK, t. I, Kraków 1898.
- Estreicher K. 1934
Karol Estreicher (mł.), *Fundacja Wierzyrkowa*, [w:] RK, t. XXV, Kraków 1934.
- Estreicher 1911
Stanisław Estreicher, *Kraków i Magdeburg w przywileju fundacyjnym krakowskim*, Kraków 1911.
- Firlet 2007
Elżbieta Firlet, *Zmiany przestrzenno-urbanistyczne Krakowa w latach 1939–2006*, [w:] Kraków. *Studia z dziejów miasta*. W 750 rocznicę lokacji, [red.] Jerzy Rajman, Kraków 2007.
- Follprecht 2001
Kamila Follprecht, *Właściciele nieruchomości w Krakowie w 1655 roku*, [w:] BK, nr 142, Kraków 2001.
- Follprecht 1999
Kamila Follprecht, *Przyczynki do dziejów krakowskiej rodziny Cellarych*, KRA, 1999, nr V.
- Follprecht 2003
Kamila Follprecht, *Gmerki mieszczan krakowskich*, [w:] KRA, 2003, nr IX.
- Follprecht 2008
Kamila Follprecht, *Nie dać ginąć szczątkom dawnych piśmienniczych pamiątek. Dyrektorzy Archiwum Państwowego w Krakowie XIX–XXI w.*, Kraków 2008.
- Frančić 1961
Miroslaw Frančić, *Krakowskie komisje boni ordinis (1776–1790)*, [w:] *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne*, z. 6, Kraków 1961.
- Frančić 1968
Miroslaw Frančić, *Oświecony Kraków lat 1764–1795*, [w:] *Szkiele z dziejów Krakowa od czasów najdawniejszych do pierwszej wojny światowej*, [red.] Janina Bieniarzówna, Kraków 1968.
- Frančić 2000
Miroslaw Frančić, *Kraków. Kalendarz dziejów od prawieków do wybuchu I wojny światowej*, Kraków 2000.
- Friedberg 1955
Marian Friedberg, *Kancelaria miasta Krakowa do połowy XVIII wieku*, Warszawa 1955.
- Friedberg 1957
Marian Friedberg, *Kraków w dobie odrodzenia (wiek XVI i pierwsza połowa XVII)*, [w:] Kraków. *Studia nad rozwojem miasta*, [red.] Jan Dąbrowski, Kraków 1957.
- Gajda 1969
Zdzisław Gajda, *Jacek Augustyn Łopacki. Studium z dziejów kultury medycznej w Krakowie w XVIII w.*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1969.
- Garlicki 2003
Jan Garlicki, *Wspomnienia z magistratu*, Kraków 2003.
- Gąsiorowski 1878
Wilhelm Gąsiorowski, *Kościół Archipresbiterialny N.P. Maryi w Krakowie*, Kraków 1878.
- Gąsowski 2006
Tomasz Gąsowski [red.], *Miedzy sierpniem a grudniem: „Solidarność” w Krakowie i Małopolsce w latach 1980–1981*, Kraków 2006.
- Giedroyć 1905
Franciszek Giedroyć, *Materiały do dziejów farmacji w dawnej Polsce. Spis aptekarzy (w. XIV–XVIII)*, Warszawa 1905.
- Girtler 1972-I, -II
Kazimierz Girtler, *Opowiadania. Pamiętnik z lat 1808–1831*, t. I–II, Kraków 1972.
- Goliński 1995
Mateusz Goliński, *Biogramy mieszczan wrocławskich do końca XIII w.*, Wrocław 1995.
- Gollenhofer 1908
Józef Gollenhofer, *Revolucja Krakowska 1848 roku*, [w:] BK, nr 20, Kraków 1908.
- Gordziałkowski 1990
Jan Gordziałkowski, *Obywatelstwo honorowe miasta Krakowa i jego obywatele honorowi*, Kraków 1990.
- Górny, Piwarski 1932
Antoni Górny, Kazimierz Piwarski, *Kraków w czasie drugiego najazdu Szwedów na Polskę 1702–1709*, [w:], BK nr 77, Kraków 1932.
- Górzyński 1997
Sławomir Górzyński, *Nobilitacje w Galicji w latach 1772–1918*, Warszawa 1997.
- Grabowski A. 1850
Ambroży Grabowski, *Dawne zabytki miasta Krakowa*, Kraków 1850.
- Grabowski A. 1852
Ambroży Grabowski, *Starożytnicze wiadomości o Krakowie. Zbiór pism i pamiętników*, Kraków 1852.
- Grabowski A. 1854
Ambroży Grabowski, *Skarbniczka naszej archeologii*, Lipsk 1854.
- Grabowski A. 1909-I, -II
Ambroży Grabowski, *Wspomnienia Ambrożego Grabowskiego*, t. I–II, [wyd.] Stanisław Estreicher, [w:] BK, nr 40–41, Kraków 1909.
- Grabowski J. 1949–1957
Jan Grabowski, *Zarząd Miejski w czasie okupacji*, [w:] RK, t. XXXI, Kraków 1949–1957.
- Grabowski W. 1990
Grabowski Waldemar, *Okręgowa Delegatura Rządu RP w Krakowie (kryptonimy „Kopiec”, „Sól”, „Wisła”)*, „Krzysztofor”. *Zeszyty Naukowe MHMK* 1990, nr 17.
- Grodecki 1963
Roman Grodecki, *Początki rady miejskiej w Krakowie*, [w:] *Roczniki dziejów społecznych i gospodarczych*, t. XXV, Kraków 1963.
- Grodecki 1995
Roman Grodecki, *Kongres krakowski w roku 1364*, Warszawa 1939; wyd. 2: Kraków 1995.
- Grodziska-Ożóg 1983
Karolina Grodziska-Ożóg, *Cmentarz Rakowicki w Krakowie*, Kraków–Wrocław 1983.
- Grodziska 2004
Karolina Grodziska, *Polskie groby na cmentarzach północnej Walii*, Kraków 2004.
- Grodziski 1971
Stanisław Grodziski, *Historia ustroju społeczno-politycznego Galicji 1772–1848*, [w:] *Polska Akademia Nauk – Oddział w Krakowie, Prace Komisji Nauk Historycznych*, nr 28, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1971.
- Grodziski 1976
Stanisław Grodziski, *W Królestwie Galicji i Lodomerii*, Kraków 1976.

- Grodziski 2009
Stanisław Grodziski, *Polonia Restituta – w dziewięćdziesiąt rocznicę*, „Czasopismo Prawno-Historyczne”, t. LXI, z. 1, Poznań 2009.
- Gumowski 1927
Marian Gumowski, *Dzieje mennicy krakowskiej*, Poznań 1927.
- Halawa 2000
Marek Halawa, *Współcześni uczeni Polscy. Słownik biograficzny*, t. III, Warszawa 2000.
- Hapanowicz 2007
Piotr Hapanowicz, *Senatorowie województwa krakowskiego w II Rzeczypospolitej (1922–1939)*, Kraków 2007.
- Homola-Dzikowska 1964
Irena Homola-Dzikowska, *Mikołaj Zyblikiewicz (1823–1887)*, Wrocław 1964.
- Homola-Skąpska 1993
Irena Homola-Skąpska, *Józef Dietl i jego Kraków*, Kraków 1993.
- Homola-Skąpska 2007
Irena Homola-Skąpska, *Zapomniany prezydent Krakowa Ferdynand Weigel*, [w:] *Z dziejów Krakowa, Galicji i Śląska Cieszyńskiego*, Kraków 2007.
- Hoszowski 1851
Konstanty Hoszowski, *Życiorys księdza Antoniego Bystrzonowskiego*, Kraków 1851.
- Hubiak 2003
Piotr Hubiak, *Belina i jego ulani*, Kraków 2003.
- J.D. 1840
J.D., *Franciszek Szopowicz, „Przyjaciel Ludu” 1840*, nr 10.
- Janik 2003
Maciej Janik, *Polskie kalendarze astrologiczne epoki saskiej*, Warszawa 2003.
- Jelicz 1966
Antonina Jelicz, *Życie codzienne w średniowiecznym Krakowie (wiek XIII–XV)*, Warszawa 1966.
- Jelonek-Litewka 2007
Źródła do dziejów zabudowy związanej z handlem we wschodniej części rynku głównego w Krakowie (XIV–XIX w.), [wyd.] Kamila Follprecht, Krystyna Jelonek-Litewka, Kraków 2007.
- Juśko 2006
Edmund Juśko, *Nobilitacje i indygenaty jako droga awansu społecznego w Rzeczypospolitej szlacheckiej w XVII wieku*, Tarnów 2006.
- Karolczak 2007
Kazimierz Karolczak, *Radca – to brzmi dumnie... Właściciele nieruchomości w walce o miejsce w krakowskiej Radzie Miejskiej*, [w:] *Kraków. Studia z dziejów miasta. W 750 rocznicę lokacji*, [red.] Jerzy Rajman, Kraków 2007.
- Kasprzycki 2003
Remigiusz Kasprzycki, *Opozycja polityczna w Krakowie w latach 1988–1989*, Kraków 2003.
- Kasprzyk 2007
Bogdan Kasprzyk, *Herbowe pieczęcie miasta Krakowa*, Kraków 2007.
- Kazusek 2006
Szymon Kazusek, *Handel Krakowa ze Śląskiem w dobie potopu szwedzkiego (1655–1660)*, [w:] *Po obu stronach Bałtyku. Wzajemne relacje między Skandynawią a Europą Środkową*, t. 1, [red.] Jan Harasimowicz, Piotr Oszczanowski, Marcin Wiślocki, Wrocław 2006.
- Kępiński 1884
Mieczysław Kępiński, *Stanisław hr. Wodzicki, prezes Senatu Rzeczypospolitej Krakowskiej (przyczynek do dziejów Krakowa 1815–1830)*, [w:] *Biblioteka Warszawska*, t. 174, Warszawa 1884.
- Kolak 1998
Wacław Kolak, *Wieś Krowodrza. Dzieje i akta 1257–1910*, KRA, 1998, t. IV.
- Komorowski 2007
Waldemar Komorowski, *Rozwój urbanistyczno-architektoniczny Krakowa intra muros w średniowieczu (od połowy XIV wieku)*, [w:] *Kraków. Nowe studia nad rozwojem miasta*, [red.] Jerzy Wyrozumski, BK, nr 150, Kraków 2007.
- Komorowski, Follprecht 2007
Waldemar Komorowski, Kamila Follprecht, *Rozwój urbanistyczno-architektoniczny Krakowa intra muros w czasach nowożytnych*, [w:] *Kraków. Nowe studia nad rozwojem miasta*, [red.] Jerzy Wyrozumski, BK, nr 150, Kraków 2007.
- Komorowski, Follprecht 1996–2009
Waldemar Komorowski, Kamila Follprecht, *Właściciele kamienia Rynku krakowskiego w czasach nowożytnych (do pierwszej okupacji szwedzkiej)*, cz. 1–14, KRA, 1996–2009, cz. 1 (t. II, 1996), cz. 2 (t. III, 1997), cz. 3 (t. IV, 1998), cz. 4 (t. V, 1999), cz. 4 (t. VI, 2000), cz. 6 (t. VII, 2001), cz. 7 (t. VIII, 2002), cz. 8 (t. IX, 2003), cz. 9 (t. X, 2004), cz. 10 (t. XI, 2005), cz. 11 (t. XII, 2006), cz. 12 (t. XIII, 2007), cz. 13 (t. XIV, 2008), cz. 14 (t. XV, 2009).
- Komorowski, Kęder 2005
Waldemar Komorowski, Iwona Kęder, *Ikonaografia kościoła Dominikanów i ulicy Grodzkiej w Krakowie*, [w:] *Katalog widoków Krakowa*, t. 3, Kraków 2005.
- Komorowski, Sudacka 2008
Waldemar Komorowski, Aldona Sudacka, *Rynek Główny w Krakowie*, Wrocław–Warszawa–Kraków 2008.
- Kopff 1906
Wiktor Kopff, *Wspomnienia z ostatnich lat Rzeczypospolitej Krakowskiej*, [w:] BK, nr 31, Kraków 1906.
- Korytkowski 1883
Jan Korytkowski, *Pralaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych*, Gniezno 1883.
- Kosowska-Gąstoł, Borowiec 2006
Beata Kosowska-Gąstoł, Piotr Borowiec, *Kraków polityczny 2005*, Kraków 2006.
- Kowalski 2007
Grzegorz M. Kowalski, *Prawo miejskie magdeburskie w Polsce od XII do XVIII wieku*, [w:] *Kraków europejskie miasto prawa magdeburskiego 1257–1791. Katalog wystawy*, Kraków 2007.
- Krasicka 1929
Jadwiga Krasicka, *Kraków, ziemia krakowska wobec konfederacji barskiej*, Kraków 1929.
- Krasnowolski 2007
Bogusław Krasnowolski, *Lokacja i rozwój Krakowa, Kazimierza i Okołu*, [w:] *Kraków. Nowe studia nad rozwojem miasta*, [red.] Jerzy Wyrozumski, BK, nr 150, Kraków 2007.
- Krawczuk 2003
Wojciech Krawczuk, *Metrykanci koronni. Rozwój registratury centralnej od XVI do XVIII wieku*, Kraków 2003.
- Kronika
Kronika Krakowa, [red.] Jan M. Małecki, Andrzej Kurz, Jerzy Wyrozumski, Warszawa 1996.
- Krzyżanowski 1898
Stanisław Krzyżanowski, *Morsztynowie w XV wieku. Kartka z dziejów krakowskiego patrycjatu*, [w:] RK, t. I, Kraków 1898.
- Krzyżanowski 1899
Stanisław Krzyżanowski, *O sejmikowaniu mieszczaństwa krakowskiego*, [w:] RK, t. II, Kraków 1899.

Kto jest kim 2005
Kto jest kim. Polska 2005, Warszawa 2005.

Kulczykowski 1963
Mariusz Kulczykowski, *Kraków jako ośrodek towarowy Małopolski zachodniej w drugiej Polowie XVIII wieku*, [w:] *Studia z historii społeczno-gospodarczej Małopolski*, t. 6, Warszawa 1963.

Kupczyński 1912
Tadeusz Kupczyński, *Kraków w Powstaniu Kościuszkowskim*, [w:] BK, nr 44, Kraków 1912.

Kurz 2009
Andrzej Kurz, *Dojrzewanie do metropolii*, „Zdanie” 2009, nr 3–4.

Kutrzeba 1899
Stanisław Kutrzeba, *Historia rodziny Wierzyńków*, [w:] RK, t. II, Kraków 1899.

Kutrzeba 1900
Stanisław Kutrzeba, *Finanse Krakowa w wiekach średnich*, [w:] RK, t. III, Kraków 1900.

Kutrzeba 1911
Stanisław Kutrzeba, Jan Ptaśnik, *Dzieje handlu i kupiectwa krakowskiego*, [w:] RK, t. XIV, Kraków 1911.

Kutrzeba 2009
Stanisław Kutrzeba, *Finanse i handel średniowiecznego Krakowa*, [wyd.] Marcin Starzyński, Kraków 2009.

Kutylak 2006
Agnieszka Kutylak [red.], *Krakowianie. Wybitni Żydzi krakowscy XIV–XX w.*, Kraków 2006.

Lachs 1905
Jan Lasch, *Przyczynę do znajomości Jana z Reguł, lekarza krakowskiego w XV i XVI w.*, Warszawa 1905.

Lachs 1909
Jan Lachs, *Kronika lekarzy krakowskich do końca XVI wieku. Przyczynki archiwalne*, Kraków 1909.

Lachs 1919
Jan Lachs, *Dawne łaziebnictwo krakowskie*, [w:] BK, nr 55, Kraków 1919.

Lachs 1929
Jan Lachs, *Kronika lekarzy krakowskich XVII wieku*, Poznań 1929.

Lachs 1933
Jan Lachs, *Dawne aptekarstwo krakowskie*, Warszawa 1933.

Lepszy 1889
Leonard Lepszy, *Andrzej Marstella. Złotnik i rajca krakowski*, Kraków 1889.

Lepszy 1890
Leonard Lepszy, *Turzonowie w Polsce. Przyczynę do historii mieszczaństwa*, Kraków 1890.

Lepszy 1898
Leonard Lepszy, *Cech złotniczy w Krakowie*, [w:] RK, t. I, Kraków 1898.

Lepszy 1929
Kazimierz Lepszy, *Oblężenie Krakowa przez arcyksięcia Maksymiliana (1587)*, Kraków 1929.

Lepszy 1964
Kazimierz Lepszy [red.], *Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego w dobie Renesansu*, Kraków 1964.

Lepszy 1968
Kazimierz Lepszy, *Kraków – miasto renesansowe*, [w:] *Szkice z dziejów Krakowa od czasów najdawniejszych do pierwszej wojny światowej* [red.] Janina Bieniarzówna, Kraków 1968.

Leśniak 1996
Franciszek Leśniak, *Wielkorządcy krakowscy XVI–XVIII wieku. Gospodarze zamku wawelskiego i majątku wielkorządowego*, Kraków 1996.

Leśniak 2005
Franciszek Leśniak, Alicja Falniowska-Gradowska, *Lustracja województwa krakowskiego 1659–1660*, Warszawa 2005.

Lichocki 1862
Filip Lichocki, *Pamiętnik Filipa Lichockiego prezydenta miasta Krakowa z roku 1794*, Poznań 1862.

Lichocki 1787
Filip Lichocki, *Diariusz przyjazdu Najjaśniejszego Stanisława Augusta... do miasta stołecznego Krakowa*, Kraków 1787.

Lichończak 1981
Grażyna Lichończak, *Najstarsze dzieje rodziny Wierzyńków w Krakowie*, „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe MHMK” 1981, nr 8.

Lichończak-Nurek 2007
Grażyna Lichończak-Nurek, *Kalendarium Krakowa (XIII–XVIII w.)*, [w:] *Kraków europejskie miasto prawa magdeburskiego 1257–1791. Katalog wystawy*, Kraków 2007.

Lichończak, Satała 2004
Grażyna Lichończak-Nurek, Marian Satała, *Kraków i jego Bractwo Kurkowe*, Kraków 2004.

Litewka 1996
Aleksander Litewka, *Władze samorządowe Krakowa po drugiej wojnie światowej*, [w:] *Kraków w Polsce Ludowej. Materiały sesji naukowej odbytej 27 maja 1995 r.*, Kraków 1996.

Louis-Wawel 1877
Józef Louis-Wawel, *Urywki z dziejów i życia mieszkańców Krakowa*, [w:] BK, nr 117, Kraków 1977.

Louis-Wawel 1883
Józef Louis-Wawel, *Kupcy krakowscy w epoce przejściowej (1773–1846)*, [w:] *Józefa Czecha Kalendarz krakowski na rok 1883*, Kraków 1883.

Łaszczyńska 1952
Olga Łaszczyńska, *Rachunki budowy Zamku Krakowskiego 1535*, [w:] *Źródła do dziejów Wawelu*, t. I, Kraków 1952.

Łętowski 1853
Ludwik Łętowski, *Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich*, t. IV, Kraków 1853.

Majer 1840
Józef Majer, *Wiadomość o życiu i pracach naukowych Jana Innocentego Petrycego*, Kraków 1840.

Majer 1861
Józef Majer, *Wiadomości z życia profesorów wydziału lekarskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim*, Wilno 1861.

Majchrowski 1994
Jacek Majchrowski [red.], *Kto był kim w drugiej Rzeczypospolitej*, Warszawa 1994.

Majchrowski 2002
Jacek M. Majchrowski, *Pierwsza Kompania Kadrowa. Portret oddziału*, Kraków 2002.

Malec 2003
Jerzy Malec, *Studia z dziejów administracji nowożytnej*, [w:] *Acta Academiae Modrevianae*, Kraków 2003.

Malec 2008
Jerzy Malec, *Polska myśl administracyjna XVIII wieku*, Kraków 2008.

Malec D. 2008
Dorota Malec, *Czy notariusz może być prezydentem Krakowa? O życiu i działalności Bolesława Czuchajowskiego (1896–1941)*, „Rejent” 2008, nr 7–8.

Malec J., Malec D. 2003
Jerzy Malec, Dorota Malec, *Historia administracji i myśli administracyjnej*, Kraków 2003.

Małecki 1989

Jan M. Małecki, *Kraków a operacje wojenne Księstwa Warszawskiego*, [w:] *Kraków w czasach Księstwa Warszawskiego. Materiały Sesji Naukowej z okazji Dni Krakowa w roku 1988*, Kraków 1989.

Małecki 1994-I

Jan M. Małecki, *Czasy renesansowego rozkwitu*, [w:] *Dzieje Krakowa. Kraków w wiekach XVI–XVIII*, t. 2, Kraków 1994.

Małecki 1994-II

Jan M. Małecki, *Kraków w dobie oświecenia*, [w:] *Dzieje Krakowa. Kraków w wiekach XVI–XVIII*, t. 2, Kraków 1994.

Małecki 1994-III

Jan M. Małecki, *Pod rządami austriackimi i w księstwie warszawskim (1796–1815)*, [w:] *Dzieje Krakowa. Kraków w latach 1796–1918*, t. 3, Kraków 1994.

Małecki 1994-IV

Jan M. Małecki, *W dobie autonomii galicyjskiej (1866–1918)*, [w:] *Dzieje Krakowa. Kraków w latach 1796–1918*, t. 3, Kraków 1994.

Małecki 1998

Jan M. Małecki, *Pierwsze tygodnie w wolnej Polsce*, [w:] *Dzieje Krakowa. Kraków w latach 1918–1939*, Kraków 1998.

Małecki 1999

Jan M. Małecki, *Przedsiębiorczość Krakowian przed 500 laty*, Kraków 1999.

Małecki 2007

Jan M. Małecki, *Rozwój czy zastój? Kraków w latach 1796–1866*, Kraków 2007.

Mączyński 1911

Wojciech Mączyński, *Dziennik zdarzeń w mieście Krakowie w czasie konfederacji barskiej*, [wyd.] Władysław Konopczyński, Kraków 1911.

Mecherzyński 1845

Karol Mecherzyński, *O magistratach miast polskich a w szczególności miasta Krakowa*, Kraków 1845.

Mieroszewscy 1964

Sobiesław i Stanisław Mieroszewscy, *Wspomnienia z lat ubiegłych*, Kraków 1964.

Mitkowski 1957

Józef Mitkowski, *Kraków lokacyjny*, [w:] *Kraków. Studia nad rozwojem miasta*, [red.] Jan Dąbrowski, Kraków 1957.

Mitkowski 1968

Józef Mitkowski, *Księga zmarłych Bractwa Kościoła Panny Marii w Krakowie (wiek XIV–XVIII)*, „*Studia Historyczne*”, R. XI, 1968, z. 1(40).

Mołdawa 1991

Tadeusz Mołdawa, *Ludzie władzy 1944–1991. Władze państwowe i polityczne Polski według stanu na dzień 28 II 1991*, Warszawa 1991.

Muczkowski 1906

Józef Muczkowski, *Dawny krakowski ratusz*, [w:] RK, t. VIII, Kraków 1906.

Muczkowski 1935

Józef Muczkowski, *Krwawy burmistrz. Kartka z dziejów mieszczaństwa krakowskiego w XVI wieku*, [w:] BK, nr 86, Kraków 1935.

Narzymyński 1913

Józef Narzymyński, *Pan prezydent w kłopotach. Obrazek sceniczny w 2 aktach*, Lwów 1913.

Niezabitowski 2007

Michał Niezabitowski, *Geografia a historia Krakowa. Warunki naturalne rozwoju Krakowa*, [w:] *Kraków. Nowe studia na rozwoju miasta*, [red.] Jerzy Wyrozumski, BK, nr 150, Kraków 2007.

Niwiński 1938-I

Mieczysław Niwiński, *Wójtostwo krakowskie w wiekach średnich*, [w:] BK, nr 95, Kraków 1938.

Niwiński 1938-II

Mieczysław Niwiński, *Z dziejów rodziny Cypserów*, [w:] RK, t. XXX, Kraków 1938.

Noga 2003-I

Zdzisław Noga, *Krakowska rada miejska w XVI wieku. Studium o elicie władzy*, Kraków 2003.

Noga 2003-II

Zdzisław Noga, *Elita Krakowa i jej kontakty z miastami Górnych Węgier oraz ze Lwowem w XVI wieku*, [w:] *Miasta i mieszczaństwo w Europie środkowowschodniej do połowy XIX wieku*, Toruń 2003.

Noga 2004

Zdzisław Noga, *Instruktorz krakowskiej wagi wielkiej z 1602 roku*, [w:] *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis*, nr 21: *Księga jubileuszowa profesora Feliksa Kiryka*, Kraków 2004.

Noga 2004*

Zdzisław Noga, *Z dziejów jednego procesu. Kamienica Pod Modrym Lwem w Krakowie i jej właściciele w XVI wieku*, [w:] *Dom w mieście średniowiecznym i nowożytnym*, [red.] Bogusław Gediga, Wrocław 2004.

Noga 2005

Zdzisław Noga, *Szembekowie krakowscy w XVI wieku*, [w:] RK, t. LXXI, Kraków 2005.

Noga 2006

Zdzisław Noga, *Kraków – przestrzeń władzy*, [w:] *Kraków dziesięć wieków*, [red.] Jan M. Małecki, Kraków 2006.

Noga 2007-I

Zdzisław Noga, *Rola samorządu w rozwoju miasta w XIII–XVIII wieku*, [w:] *Kraków. Nowe studia nad rozwojem miasta*, [red.] Jerzy Wyrozumski, BK, nr 150, Kraków 2007.

Noga 2007-II

Zdzisław Noga, *Między oligarchią a reprezentacją. Uwagi o ewolucji władz miejskich Krakowa w okresie przedrozbiorowym*, [w:] *Kraków. Studia z dziejów miasta. W 750 rocznicę lokacji*, [red.] Jerzy Rajman, Kraków 2007.

Noga 2008

Zdzisław Noga, *Urzędnicy miejscy Krakowa*, cz. 2: 1500–1794, Kraków 2008.

Noga 2009

Zbigniew Noga, *Rada miejska – fundator ołtarza*, [w:] *Biblia z lipowego drewna. Karty z dziejów Ołtarza Mariackiego*, [red.] Stanisław Waltoś, Kraków 2009.

Noga 2009*

Zdzisław Noga, *Glacowie. Z dziejów krakowsko-lwowskiej rodziny mieszczańskiej w XVI wieku*, [w:] *Miasta, ludzie, instytucje, znaki. Księga jubileuszowa ofiarowana Profesor Bożenie Wyrozumskiej w 75. rocznicę urodzin*, [red.] Zenon Piech, Kraków 2009.

Ostrowski 1934

Tadeusz Ostrowski, *O stopniach medycznych Gabriela Ochockiego*, Poznań 1934.

Pachoński 1956

Jan Pachoński, *Zmierzch stawetnych. Z życia mieszczan w Krakowie w XVII i XVIII wieku*, Kraków 1956.

Pachoński 1962

Jan Pachoński, *Drukarze, księgarze i bibliofile krakowscy 1750–1815*, Kraków 1962.

Paprocki 1584

Bartosz Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego*, Kraków 1584.

Patkaniowski 1934

Michał Patkaniowski, *Krakowska Rada Miejska w średnich wiekach*, [w:] BK, nr 82, Kraków 1934.

- Pawiński 1872
Adolf Pawiński, *Notatki kupca krakowskiego w podróży do Flandrii z r. 1401–1402*, [w:] *Biblioteka Warszawska*, t. 3, Warszawa 1872.
- Piech 1987
Zenon Piech, *Corpus Inscriptionum Poloniae*, t. VIII, z. 2: *Bazylika Mariacka w Krakowie*, Kraków 1987.
- Pieradzka 1935
Krystyna Pieradzka, *Handel Krakowa z Węgrami w XVI w.*, [w:] BK, nr 87, Kraków 1935.
- Pieradzka 1957
Krystyna Pieradzka, *Rozkwit średniowiecznego Krakowa w XIV i XV wieku*, [w:] *Kraków. Studia nad rozwojem miasta*, [red.] Jan Dąbrowski, Kraków 1957.
- Pieradzka 1958
Krystyna Pieradzka, *Przedsiębiorstwa kopalniane mieszczańskie w Krakowie od XV do początków XVII wieku*, [w:] *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Historia*, z. 3, Kraków 1958.
- Pieradzka 1968
Krystyna Pieradzka, *Miasto średniowieczne*, [w:] *Szkice z dziejów Krakowa od czasów najdawniejszych do pierwszej wojny światowej*, [red.] Janina Bieniarzówna, Kraków 1968.
- Pietrusiński 2000
Jerzy Pietrusiński, *Złotnicy krakowscy XIV–XVI wieku i ich cech*, Warszawa 2000.
- Pietrzyk 2000
Zdzisław Pietrzyk, *Poczet rektorów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1400–2000*, Kraków 2000.
- Piowarczyk 2000
Elżbieta Piowarczyk, *Dzieje kościoła Mariackiego (XIII–XVI w.)*, Kraków 2000.
- Piowarczyk 2002
Elżbieta Piowarczyk, *Mieszczańska „katedra”. Patronat nad kościołem Mariackim w średniowieczu*, Kraków 2002.
- Piowarczyk 2004
Elżbieta Piowarczyk, *Fundacje XV wiecznych ołtarzy w kościele Mariackim w Krakowie i ich uposażenie do roku 1529*, „*Folia Historica Cracoviensia*” 2004, t. 10.
- Przeorski 1929
Tadeusz Przeorski, *Kraków współczesny*, Kraków 1929.
- Przybyszewski 1995
Bolesław Przybyszewski, *Krakowski świat lekarski u schyłku średniowiecza*, „*Analecta Cracoviensia*” 1995, t. XXVII.
- Ptaśnik 1903
Jan Ptaśnik, *Obrazki z przeszłości Krakowa. Seria druga*, [w:] BK, nr 23, Kraków 1903.
- Ptaśnik 1905
Jan Ptaśnik, *Bonerowie*, [w:] RK, t. VII, Kraków 1905.
- Ptaśnik 1907
Jan Ptaśnik, *Z dziejów kultury włoskiego Krakowa*, [w:] RK, t. IX, Kraków 1907.
- Ptaśnik 1913
Jan Ptaśnik, *Studia nad patrycjatem krakowskim wieków średnich*, [w:] RK, t. XV, Kraków 1913.
- Ptaśnik 1914
Jan Ptaśnik, *Studia nad patrycjatem krakowskim wieków średnich. Część druga*, [w:] RK, t. XVI, Kraków 1914.
- Ptaśnik 1949
Jan Ptaśnik, *Miasta i mieszczaństwo dawnej Polsce*, Warszawa 1949.
- Purchla 1990-I
Jacek Purchla, *Kraków u progu autonomii galicyjskiej*, [w:] BK, t. LVI, Kraków 1990.
- Purchla 1990-II
Jacek Purchla, *Jak powstał nowoczesny Kraków*, Kraków 1990.
- Purchla 2007
Jacek Purchla, *Rozwój przestrzenny, urbanistyczny i architektoniczny Krakowa doby autonomii galicyjskiej i Drugiej Rzeczypospolitej*, [w:] *Kraków. Studia z dziejów miasta. W 750 rocznicę lokacji*, [red.] Jerzy Rajman, Kraków 2007.
- Radwan 1981
Aleksandra Radwan, *Herbowe mieszczańskie krakowskie początki czyli przyczynek do historii patrycjatu krakowskiego*, „*Krzysztofor*” 1981, nr 8.
- Rajman 1993
Jerzy Rajman, *Kesingerowie krakowscy w XIV–XV wieku*, [w:] *Ojczyzna bliższa i dalsza. Studia historyczne ofiarowane Feliksowi Korytkowi w sześćdziesiątą rocznicę urodzin*, [red.] Jacek Chrobaczyński, Andrzej Jureczko i Michał Sliwa, Kraków 1993.
- Rajman 2004
Jerzy Rajman, *Kraków, zespół osadniczy, proces lokacji, mieszczenie do roku 1333*, Kraków 2004.
- Rajman 2007
Jerzy Rajman, *Gmina miasta lokacyjnego w XIII i początkach XIV wieku*, [w:] *Kraków. Studia z dziejów miasta. W 750 rocznicę lokacji*, [red.] Jerzy Rajman, Kraków 2007.
- Rederowa 1962
Danuta Rederowa, *Studia nad wewnętrznymi dziejami Krakowa porzeczowego (1796–1809). Część II: Zagadnienia ustrojowe i ekonomiczno-społeczne*, [w:] RK, t. XXXVI, Wrocław – Kraków 1962.
- Rolle 1931
Karol Rolle [wyd.], *Kraków, rozszerzenie granic 1909–1915*, Kraków 1931.
- Rożek 1976
Michał Rożek, *Uroczystości w barokowym Krakowie*, Kraków 1976.
- Rożek 1977
Michał Rożek, *Mecenat artystyczny mieszczaństwa krakowskiego w XVII wieku*, [w:] BK, nr 118, Kraków 1977.
- Rymar 1905
Leon Rymar, *Udział Krakowa w sejmach i sejmikach Rzeczypospolitej*, [w:] BK, t. VII, Kraków 1905.
- Sady 2003
Roman Sady, *Kraków i jego dzielnice 1945–2002*, Kraków 2003.
- Salwiński 2007
Jacek Salwiński, *Powstanie i rozwój Nowej Huty*, [w:] *Kraków. Studia z dziejów miasta. W 750 rocznicę lokacji*, [red.] Jerzy Rajman, Kraków 2007.
- Samorząd 2006
16 lat odrodzonego Samorządu Krakowskiego, 1990–2006, Kraków 2006.
- Seruga 1933
Józef Seruga, *Jan Haller wydawca i drukarz krakowski (1467–1525)*, Kraków 1933.
- Sikora 1908
Ludwik Sikora, *Szwedzi i Siedmiogrodzianie w Krakowie od 1655 do 1657 roku*, [w:] BK, nr 39, Kraków 1908.
- Skobel 1869
Fryderyk Skobel, *Żywot Sebastiana Girtlera*, Kraków 1869.

Skulimowski 1964

Mieczysław Skulimowski, *Dzieje fakultetu medycznego Uniwersytetu Krakowskiego do reform Kołłątaja*, [w:] *Sześćsetciecie medycyny krakowskiej*, Kraków 1964.

Smogorzewska 2000

Małgorzata Smogorzewska, *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. II, Warszawa 2000.

Smoniewski 1868

Jan Wincenty Smoniewski, *Zbiór wiadomości o magistratach polskich w ogóle, a w szczególności o Magistracie Miasta Krakowa w dawnych czasach*, Kraków 1868.

Sowiński 1996

Janusz Sowiński, *Polskie drukarstwo. Historia drukowania typograficznego i sztuki typograficznej w Polsce w latach 1473–1939*, Wrocław 1996.

Sroka Ł.T. 2008

Łukasz Tomasz Sroka, *Żydzi w Krakowie. Studium o elicie miasta 1850–1918*, Kraków 2008.

Sroka A. S. 2001

Stanisław A. Sroka, *Klęski elementarne w Krakowie w XV wieku*, [w:] RK, t. LXVII, Kraków 2001.

Stabrawa 1999

Anna Stabrawa, *Apteka w kamienicy „pod Złotym Karpiem” w Krakowie, przy Rynku Głównym 11*, KRA, 1999, t. V.

Stabrawa 2001

Anna Stabrawa, *Z dziejów dwóch aptek w kamienicy nr 13 przy Rynku Głównym w Krakowie (część 2)*, KRA, 2001, t. VII.

Starzyński 2007

Marcin Starzyński, *Kto był pisarzem Kodeksu Behema*, [w:] RK, nr 73, Kraków 2007.

Starzyński 2008

Marcin Starzyński, *Nad średniowiecznymi księgami rachunkowymi miasta Krakowa*, „Roczniki Historyczne”, R. LXXIV, 2008.

Starzyński 2009

Marcin Starzyński, *Krakowska rada miejska w średniowieczu*, Kraków 2009 (maszynopis rozprawy doktorskiej w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego).

Stetkiewicz 1912

Stanisław Stetkiewicz, *Rzeczpospolita Krakowska w dobie powstania listopadowego*, [w:] BK, nr 45, Kraków 1912.

Sygański 1910

Jan Sygański, *Z dawnych metryk kościoła Mariackiego w Krakowie*, „Miesięcznik Heraldyczny” 1910.

Szujski 1878

Józef Szujski, *Kraków aż do początku XV-go wieku. Jako wstęp do wydania najstarszych ksiąg tego miasta*, Kraków 1878.

Szujski 1901

Józef Szujski, Franciszek Piekosiński, *Stary Kraków*, Kraków 1901.

Szczur 1998

Stanisław Szczur, *Krakowski zjazd monarchów w 1364 roku*, „Rocznik Historyczny” 1998, nr 64.

Szumowski 1928

Władysław Szumowski [red.], *Józef Dietl pierwszy prezydent miasta Krakowa, znakomity lekarz, profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, patriota Polski, w 50-tą rocznicę śmierci*, Kraków 1928.

Szymański 1993

Józef Szymański, *Herbarz średniowiecznego rycerstwa polskiego*, Warszawa 1993.

Szysko-Bohusz 1913

Adolf Szysko-Bohusz, *Architektura kościoła Najsw. P. Maryi w Krakowie w historii budownictwa polskiego*, [w:] BK, nr 46, Kraków 1913.

Targosz 1967

Karolina Targosz, Hieronim Pinocci. *Studium z dziejów kultury naukowej w Polsce w XVII wieku*, Kraków 1967.

Tomkowicz 1898

Stanisław Tomkowicz, *Pogrzeb zamożnego mieszczanina krakowskiego w XVII wieku*, [w:] RK, t. I, Kraków 1898.

Tomkowicz 1900

Stanisław Tomkowicz, *Włosi kupcy w Krakowie w XVII i XVIII w.*, [w:] RK, t. III, Kraków 1900.

Tomkowicz 1912

Stanisław Tomkowicz, *Przyczynki do historii kultury Krakowa w pierwszej połowie XVII wieku*, Lwów 1912.

Trepka 1963

Walerian Nekanda Trepka, *Liber Generationis Plebeorum („Liber Chamorum”)*, [wyd.] Włodzimierz Dworzaczek, Julian Bartyś, Zbigniew Kuchowicz, Wrocław–Warszawa–Kraków 1963.

Trelińska 2001

Barbara Trelińska, *Album armorum nobilium Regni Poloniae XV–XVIII saec. Herby i nobilitacji i indygenatów XV–XVIII w.*, Lublin 2001.

Tyrański 2000

Władysław Tyrański, *Kto jest kim w Krakowie*, Kraków 2000.

Tyrowicz 1968-I

Marian Tyrowicz, *Kraków od Wiosny Ludów do nocy styczniowej 1848–1864*, [w:] *Szkice z dziejów Krakowa od czasów najdawniejszych do pierwszej wojny światowej*, [red.] Janina Bieniarzówna, Kraków 1968.

Tyrowicz 1968-II

Tyrowicz Marian, *Organizacja władz powstańczych w Krakowie w 1863/64 r.*, [w:] *Kraków w powstaniu styczniowym*, [red.] Kazimierz Olszański, Kraków 1968.

Wachholz 1921

Leon Wachholz, *Szpitala krakowskie 1220–1920*, t. I, Kraków 1921.

Wachholz 1957

Szczęśny Wachholz, *Rzeczpospolita Krakowska, okres od 1815 do 1830 r.*, Warszawa 1957.

Wachułka 2003

Adam Wachułka, Szopowicz Franciszek, [w:] *Słownik biograficzny matematyków polskich*, Tarnobrzeg 2003.

Waszkiewicz 1970

Jerzy Waszkiewicz, *Zarys historii władz miejskich i ratusza w Krakowie*, Kraków 1970.

Wąsowicz-Dunin 1993

Krzysztof Wąsowicz-Dunin, *Polski ruch socjalistyczny 1939–1945*, Warszawa 1993.

Wdowiszewski 1971

Zygmunt Wdowiszewski, *Regesty przywilejów indygenatu w Polsce (1519–1793)*, [w:] *Materiały do biografii, genealogii i heraldyki polskiej*, t. VI, Buenos Aires–Paryż 1971.

Weinert 1879

Aleksander Weinert, *Kawalerowie Złotej Ostrogi w Polsce*, Warszawa 1879.

Węclawowicz 1994

Tomasz Węclawowicz, *Jerozolima Niebieska Mikołaja Wierzyńska*, [w:] *Sprawozdania z posiedzeń komisji naukowych. Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie*, t. XXXVI/1–2, Kraków 1994.

Who is who 2006

Who is who w Polsce 2006, [seria:] *Hübners Who is Who*, Zurych 2006.

Wijaczka 2002

Jacek Wijaczka, *Handel zagraniczny Krakowa w połowie XVII wieku*, Kraków 2002.

Witkowski 2007

Wojciech Witkowski, *Historia administracji w Polsce 1764–1989*, Warszawa 2007.

Wittyg 1906

Wiktor Wittyg, *Znaki pieczętne (gmerki) mieszczan w Polsce w XVI i zaraniu XVII wieku*, Kraków 1906.

Wodzicki 1888

Stanisław Wodzicki, *Pamiętniki hr. Stanisława Wodzickiego*, Kraków 1888.

Wojciechowski 1896

Bronisław Wojciechowski, Stanisław Wosiński. *Lekarz XVII stulecia. Przyczynek do dziejów oświaty w Polsce*, [w:] *Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego*, t. 92, Warszawa 1896.

Wojtowicz 2004

Jacek Wojtowicz, *Trzech Janów Baptystów – Włosi w renesansowym Krakowie*, [w:] *Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie*, R. XLIX, Kraków 2004.

Wroński 1974

Tadeusz Wroński, *Kronika okupowanego Krakowa*, Kraków 1974.

Wyczański 1990

Andrzej Wyczański, *Między kulturą a polityką. Sekretarze królewscy Zygmunta Starego (1506–1548)*, Warszawa 1990.

Wyrozumska 1995

Bożena Wyrozumska, *Kancelaria miasta Krakowa w średniowieczu*, Kraków 1995, *Uniwersytet Jagielloński. Rozprawy habilitacyjne*, nr 308.

Wyrozumska 2007

Bożena Wyrozumska, *Przywileje ustanawiające gminy miejskie wielkiego Krakowa (XIII–XVIII wiek)*, Kraków 2007.

Wyrozumski 1980

Jerzy Wyrozumski, *Handel Krakowa ze wschodem w średniowieczu*, [w:] RK, t. L, Kraków 1980.

Wyrozumski 1992

Jerzy Wyrozumski, *Kraków do schyłku wieków średnich*, [w:] *Dzieje Krakowa*, t. 1, Kraków 1992.

Wyrozumski 1996

Jerzy Wyrozumski, *Przedlokacyjna aglomeracja osadnicza Krakowa a gmina miejska na prawie niemieckim*, [w:] *Studia nad dziejami miast i mieszczaństwa w średniowieczu*, t. 1, Toruń 1996.

Wyrozumski 2007

Jerzy Wyrozumski, *Lokacja czy lokacje Krakowa na prawie niemieckim?*, [w:] *Kraków. Nowe studia nad rozwojem miasta*, [red.] Jerzy Wyrozumski, BK, nr 150, Kraków 2007.

Wyźga 2009

Mateusz Wyźga, *W tej pięknej ziemi. Gmina Zielonki od średniowiecza do czasów współczesnych*, Zielonki 2009.

Załęska 2005

Marta Załęska, *Wójtostwa dziedziczne w miastach Małopolski w późnym średniowieczu*, Warszawa 2005.

Zgórniak 1989

Marian Zgórniak, *Kraków jako wolne miasto handlowe*, [w:] *Kraków w czasach Księstwa Warszawskiego. Materiały Sesji Naukowej z okazji Dni Krakowa w roku 1988*, Kraków 1989.

Zeleńska-Chetkowska 1982

Anna Zeleńska-Chetkowska, *Feliks Radwański senator Rzeczypospolitej Krakowskiej (1756–1826)*, [w:] BK, nr 123, Kraków 1982.

Żurkowa 1957

Renata Żurkowa, *Kraków wczesnośredniowieczny (wiek X do połowy XIII)*, [w:] *Kraków. Studia nad rozwojem miasta*, [red.] Jan Dąbrowski, Kraków 1957.

